

VE RI
TAS

(tag folio)

ספרא

הוא

תורת כהנים

עם פירוש מאחד הראשונים מבעלי התוס׳ והוא ר״ש משאנ״ץ · המאיר לארץ
בחיבורו על המשניות זרעים · וטהרות · כמבואר מעל״ד :

הםטמון היקר הזה · היה ספון וטמון בבית גנזי הספרים של הרב הגאון החסיד שלשלת היוחסין צנא מלא ספרא מוה׳ **יעקב דוד** זצ״ל אבדק״ק ווישנראד בן הרב הגדול המופלג בתורה ובחסידות מוה׳ **ישראל איסר** זלה״ה מםעזריטש דליטא · והוא עשה אזנים לתורת כהנים . ואסף חילופי גירסאות מש״ס בבלי · וירושלמי · ומדרשים · וגירסאות · ופירושים . [מספרי ד״ת וזית רענן ואות אמת · ומראה מקומות והערות · עינים מאירות · והיו למאורות :

יצא לאור ע״י בני הר״הה הנ״ל עפ״י צוואתו .

ווארשא

בדפוס ר׳ **שמואל** בר׳ **חיים ארגעלבראנד** נ״י .

שנת **תרכ״ו** לפ״ק

SYFRA

CZYLI

TORAS KOHANIM.

WARSZAWA

W DRUKARNI S. ORGELBRANDA.

1866.

Wolno drukować, z warunkiem złożenia w Komitecie Cenzury, po wydrukowaniu prawem przepisanéj liczby egzemplarzy.

Warszawa dnia 18 (30) Maja 1865 *r.*

P. O. Cenzora B. CYMERMAN.

דבר אל הקורא

כל יודע ספר, ירא אלהים ואוהב מוסר, יבין לאשורו שכל דיני ממונות הנאמרים בש"ס ובספרא ובפוסקים, ובפרט בנזיקין, דהיינו מקח וממכר, גניבה, וגזלה, אונאה, מציאת אבידה, עסקי ירושה, שבועה, עדות, רבית, עבדות, שחרור, גירות, זכות, יחוס, הפקר, חרם, דיני מיתה, עונשין, מלקות וכדומה, אין להם בזמן הזה שום כח בפועל, כי ענינים כאלה הולכים בזמנים והמדינות הללו כפי חוקי המלכות יר"ה, כמאמר חז"ל דינא דמלכותא דינא · ואם יעלה על לב יורא נבהל לאמר · אם כן הדבר מה לנו לעסוק בדינים שכבר חלפו וחדלו להיות להם תורת העצומות הפעולה על ההלכה הזאת ישיב לעצמו · הלא גם לדינים אחרים אין בזמן הזה שום כח בפועל, כגון קדשים, תרומות, מעשרות, טהרות, סנהדרין וכדומה, ובכל זאת אנו עוסקים ומעיינים בם, איש איש כפי יכולת הבנתו וכפי תכונת מלבו לקיים והגית בו יומם ולילה · וגם זאת ידוע לכל, שבמקום שנאמר עכו"ם, ע"ז, אליל, ויין נסך, וכדומה, קאי על עמים הקדמונים שלא ידעו אל אמת ולא האמינו בגילוי השכינה ובתורתו, גם דרכי מוסר ואהבת רעים לא הכירו אבל גוים הללו ובפרט במדינות אייראפא העמים אשר אנחנו שוכנים לבטח על אדמתם בצל חסד מלכיהם האדירים והרחמנים יר"ה, מכירים בורא האמיתי, מאמינים בגילוי השכינה ובתורתו הקדושה ומעגלי מוסר ואהבת רעים ינצורו ·

אמנם לו חפצנו לברר וללבן דברי אמת אלה ע"י מופתים וראיות נכוחות הנה היריעה תכיל, כי בכל ספרי יראה ומוסר בלשונו הקדושה נמצאים לרוב, ואך להוכחה בעלמא נציגה פה מעט מזער :

א) הרמב"ם: ז"ל בספרו יד החזקה גזל והאומר כל הגונב מביא פרוטה ומעלה עובר על לא תגנוב שנאמר לא תגנוב ואחד הגונב ממון ישראל או הגונב ממון עובד כוכבים · אסור לגזול כל שהוא דין תורה אפילו עובד כוכבים · אסור לגזולו או לעשקו, אסור לגנוב דעת הבריות אפי' דעת עובד כוכבים ואפי' מלה אחת של פתוי ושל גניבת דעת אסור, אלא שפת אמת ורוח נכון וכ"ב סכור מכל עול והוות : אסור לרמות את בני אדם במקח וממכר או לגנוב את דעתם ואחד ישראל ואחד אינו ישראל בויב בדבר זה · ואלה אזהרותיו בפי' המשניות כלים פ"ב · א"כ דברה תורה בעובד כוכבים שתחת ידך ק"ו באינו יהודי שאינו תחת ידך וכך אינו מותר הכזבי והתחבולה ומיני הרמאות והאונאות והמעקיפים על הא"י כו' · ואנו הרעית כולן אשר ביאר הש"י שזאת יתעב אותה ויתעב עושה אמר (דברים כ"ה) כי תועבת ה' אלהיך כל עושה אלה כל עושה עול :

ב) הגאון ר' מנחם המאירי בספרו בית הבחירה (בבא קמא) מבאר ענין אסור גזלה וגניבה ספקטה הלואה וכדומה אפילו נגד עובדי כוכבים שלא היו גדורים בדרכי הדתות · ואחר אשר העמיק בחקירתו לענין החזרת אבידה לעובד כוכבים, ואמר שזה אינו חיוב רק דרך חסידות הוא מה שאמרו הכהנים בדבריה רבותינו ז"ל (ולענין פסק) הא כל שהוא מעמתין הגדורים בדרכי הדתות עובדי אלהות על איזה נד או"ה באמונתם רחוקה מאמונתנו אינם בכלל זה, אלא הרי הן כישראל גמור לדברים אלו, אף באבידה ואף בטעות מעלמם · וכל שאר דברים בלי שום חילוק ·

ג) רבי משה בן רגיז בספרו איקר אלה המצות (דף ק"ו ק"ז) דפוס אמשטרדם בתוך חקירתו על החיוב בהכרת חסד ובהחזקת טובה · הסיף מלתו לאמר : **בזמן** הזה מלכי אדום בארצות אשר ישראל פזורים בקרב מלכותם יר"ה בתוכם אל מקבלים אותנו בסבר פנים יפות ורחמי אב, בהירות הנפש לשמור ולעשות ככל אשר צוה ה' אלהינו אותנו כו' ונוסף לזה שנותנים לנו חירות כגוף סחור את הארץ כאחד מהם, שודאי ראוי להחזיק להם טובה ולהתפלל בעד שלומם ושכרם לטוב יהיה אתם מאת אבינו שבשמים, וכך הוא חובתנו מן התורה וכך נאה לנו להכיר בטובתם חסדם בעל כל אשר גמלנו הש"י על ידם · וכל פתי יאמין ויאמר הפוך מזה הדבר, שתורתנו מלמדת אותנו לרמות ולגנוב את ממונם ולבקש רעתם ח"ו, אינו אלא טועה, והוא דרך הש"י לא ידע, כי צדיק ה' בכל דרכיו הי' " ·

ד) בשאלות ותשובות מהרא"ק שבות דף ב' וג' ואחר אשר הרחיב המחבר ז"ל חקירתו בדברים הנובעים ממקור התורה האמת והמוסר · והסונעים לאיסור גזלה, גניבה, ... בלי שום חילוק בין יהודי ובין אינו יהודי הוסיף להגיד לבני יעקב ישרו לאמר : ... לא חזיתי ולא בחרתי, אלא מדברים הנוגעים בממון אין הבדל בין ישראל לע... אם ישאל השואל, אם מותר לישראל לבוז בלבו אחד מיסר האומות או לשנאותו, ... לו בהלכות התורה · מלבד ששנו חכמים בלשון המשנה (אבות פרק ד' משנה ג') א... אדם, דייקו בלשונם כל אדם מאיזה אומה שיהיה ואמרו עוד שם (פרק ב' משנה ...) אומר, עין הרע ויצר הרע ושנאת הבריות מוציאין את האדם מן העולם, ונקטו ב... כל הבריות במשמע, כולם יציר כפיו, והוא ע"ה השכל, הלא בני אב אחד כול... על דעת היצר באדם להקל או לזלזל בכבוד שום אדם באדמה יהיה מאיזה עם שי... מתורת משה למדנו כתוב בתורה (דברים כ"ג ה') לא תתעב מצרי כי גר היית בא... ק"ו, מה המצרים שהעבידו את ישראל והשליכו זכוריהם ליאור, עם כל זה א... לישראל לכניאת שמה, לותה התורה לא תתעב מצרי כו' האומות שאנחנו יוש... שלוים ושקטים, ורשות נתונה לנו לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי התורה ולה... מסחר ולאמן את ידינו בכל אומנות ומלאכות, מי פתי חסר לב ומשוגע יעלה על לו... אומות האלה · אין זה כי אם רוע לב והוא נגד התורה היראה והחכמה · המח... לאמר · אם בכל זאת ישאל השואל · אם המלכות עושה מכס על שום דבר, ... לאיש ישראל לעשות תחבולה וערמה להבריח א"ע מן המכס הזה · בוא וראה מה ש... ס' שס"ט סעי' ו'). מכס שפסקו המלך ליטול דבר קצוב אפילו גוי שישראל יש... מפקיר [דבר קצוב לכל איש ודינא דמלכותא דינא, והמבריח המכס הזה עובר הכתוב בתורה מפני שגוזל מנת המלך" ·

ה) מה נחמדים למראה וטובים לנפש דורש אמת ושלום דברי תוי"ט במסכת ... פ' א' משנה ב' · "ומה שכתב הר"ב והאידנא כו' דכל הני דאתמר בזו נעובדי כוכבים ממש, ובני הארץ אשר אנחנו גרים עתה בינישם, לאו עובדי

ו) הגאון ר' יעקב עמדין, המקובל הגדול בספרו לחם שמים על פרקי אבות (... י"ד) הרים קולו קול אדיר ונעים להשמיענו חדשות מאירות כזהר קרני שמש מן ... ולבל הלאות הקורא נזכיר פה אך מעט קט מדבריו ואלה הם :

בערך אומות העולם אשר היו לפניהם שלא הכירו את ה' וכפרו בעיקר, ולא י... יכולת המוחלט בעולם, ולא שכר ועונש וגמול עוה"ב, הקרא הניסתם בזמן הזה) גם הוא נעם שמים לפרסם האלהות בעמים, ובמרחקים יזכרוהו להוד בשמים ובארץ מושל ומשגיח משכיר ומעניש כו' ונודע על ידם דברים יקרים הם שמים ודאי בחיים רחוקים ובאפסי ארץ · על כן נתקיים בידם דבר כניסתם עד נתנו כבוד לה' אלהי אמת ולתורתו והודיעו כבודו בגוים אשר לא ידעוהו ולא שמע לפיכך לא יקופח שכר כוונתם הטובה לשמים ורחמנא לבא בעי כו', גם יצאם מהב לפליטם בית ישראל הנמלאה, כי לולא הם כבר כלתה הרעם, אבדה תקותנו בין · את ישראל מחמת קנאת הדת · לולא ה' שהיה לנו הקים חכמים נוצרים וישמעאלים ... עלינו בכל דור מחמת שיתוף התורה האלהות אחת הוא להם שבנו עליהם מגיניה חכמים נוצרים שהוקרים תמיד אחר האמת, מצאו שאין לנו אשם בעוסנו פת ולהחזיק תורת אלהינו בידינו, ע"כ היו למחסה לנו וחשב להם לצדקה.

אחרי אשר הצגנו לפני בני עמנו קצת אמרי אמת ושלום אלה המיוסדים על דברי ת... ומנהליהם נשא עינינו לבורא ואבי כל יצורי תבל, וברוח נכון נפיל תחנתנו ... עינינו בתורתו, להדריכנו בדרך טובה ומישרים, לשמריט אשמותם זרות וכו... המביאו' לידי הרמית שנאה ובזיון, ולנטוע בלבנו יראתו הטהורה, יראת מרבנו הנ... ולהכם אדם האמיתית המפיקה אוצר שלום וברכה, אמן ·

הסכמות

ה״ה האברך המופלג השנון
ובר אבהן יאי מוה׳ בצלאל
ון החסיד המנוח מוה׳
ז״ל אב״ד דק״ק וויטגראד
שרצונו להביא לבית הדפוס
מחד מבעלי התוס׳ ז״ל
משאנ״ץ פירוש על הספרא
ן אביו הרה״ג ז״ל ואשר
יס חייתו היה משתוקק
רוש הנ״ל ולהפיצו בין לומדי
ה״ג המנוח הנ״ל בבקיאותו
טעמים בשולי היריעה ובשם
הרי״ד יקראם · ההגהות
ם · הן בדברי הספרא הק׳ · והן בפירוש הר״ש ז״ל · והנה בנו הנ״ל
רצונו לקיים מילי דאבוה ז״ל ולהעלות הספרא בעטרת הפירוש
״ל · לזכות לרבים וכן שלמים המשתוקקים לרוות צמאונם בדברי
דמונים ז״ל אשר היה להם לב רחב כפתחו של אולם · לכן הנני
· ויאושר חילו על הטוב אשר יפעל להוציא אור יקר להיותו קפוי
מבין · ואך למותר להזהיר לנזהרים אחב״י בכ״מ מושבותם שלא
לו של המל״ה משך עשרה שנים רצופים מיום כלות הדפסת הפי׳
רבותינו ז״ל אשר מובאים בספרא ורבינו הר״ש ז״ל יעמוד לנו
כנואת הנביא יחזקאל נתתי את תורתי בלבם ועל לוח
לבם אכתבנו ·
ן לכבודה של תורה הוגיה ולומדיה ביום ג׳ כ״ג תמוז שנת
הכת״ר לפ״ק :

בערוש מייזלש חופ״ק ווארשא יע״א

לאשר מהראוי לסייע לדבר מצוה לזאת גם אני מסכים להדפסת ס׳ הנ״ל ושלא להשיג גבול המופלג השנון מוה׳ בצלאל נרו יאיר בן הרב המאה״ג החסיד המנוח מוה׳ יעקב דוד ז״ל מחבר הגהות הנ״ל :

א׳ כ׳ טבת תרכ״ו פה גור

הק׳ יצחק מאיר בהרב מור״י ז״ל ·

כל מנעימי מלל · ימללו תנו שבח והללו ליוצר כל · אשר חלק מחכמתו ליראיו · והוסיף בם רוח חכמה ובינה לפענח תעלומות תורה כהנים · קן המה מבעלי התוס׳ והמה בכתובים זה שנים כבירים ולא זכינו לחזות נועם זיו פניהו לאלחות מדע קדשם · והעיר ד׳ נבאות שמו את כבוד קדושת הרב הגאון חו״ב המפורסם לשם ולתפארת בשערי חכמי לב נועם שמו מוהר״ר יעקב דוד נ״י אב״ד דק״ק וויטגראד להאיר עיני יושבי תבל · ולהתענג באמרי קדשם אמרות טהורות צוף דבש והוסיף ברוח דעת והשכיל חידושים נפלאים · זכותם יעמוד להרב הקדוש לבצע פרי למעלהו להדפיסם ולהפיץ ענן אורם על פני תבל · אשרי הדור שיזכו להתענג באור המאי׳ לעיני כל בשר מתיקות ועריבות חידושים המתוקים מנופת צוף · כל נכבדי לב אוהבי קנין עדן יעמדו לעזור ולסעד את הרב הקדוש נ״י · לברך על המגמור הדפוס ונכון לכם זכות בעלי תוס׳ יעמדו לכל המסייעים לדבר מצוה להגדיל תורה ולהאדירה · יצלחו במעשיהם ויגדלו נאצאיהם לרוב טוב · יום ב׳ כ״ה סיון כה מעשיו הגיד לעמו לפ״ק . וישראל עם קדוש לא ישיגו גבול חלילה איסור תורה מיום צאת הדפוס עד עשרה שנים ·

ישעיה מושקאט חו״ק פראגא

הנה יד שלוחה אלי מאת אחי המופלג השנון היקר שלשלת היוחסין מוה׳ שלמה בצלאל נ״י . בן כבוד אחו׳ הרב הגאון המנוח מוה׳ יעקב דוד ז״ל אבד״ק וויטגראד כי רצונו להעלות על מכבש הדפוס ספר תו״כ עם פי׳ הר״ש משאנ״ץ · וגם הגהות ופירושים מאביו הגאון הנ״ל ולאשר כי יש בידו הסכמות מגאוני זמנינו ע״כ גם ידי תכון עמו להוציא לאור תעלומות חכמה חמדה גנוזה מימים קדמונים מבעלי תוס׳ זצ״ל עם נקודות הכסף מאביו הרב הגאון זצ״ל ומובטחני באחב״י שלא יבוא אחר להסיג גבולו דלא ליקום בארור מסיג גבול וכל המסייע אותו יהיה שכרו כפול מן השמים ·

דברי הנעה״ח לכבוד התורה ולומדי׳ יום ה׳ ר״ח תרכ״ה :

הק׳ מאיר החונה בק״ק שידלאווצי ·

דעת כל מקום אשר ימצא בפי׳ הר״ש הג״ה מסובב בשני חצאי לבנה עיגולים הוא מהמעתיק הראשון הכ״י לא נודע מי הוא
שר מוסבב בחצאי לבנה מרובעים הוא מהרהה״ג מוהרי״ד ז״ל .

יאות גלוי לכל כי הפירוש היקר הלז אשר אנחנו נותנים לפניכם היום הוא אחד מקמאי ירא״ה בפי׳ הלז בפ׳ נו פ׳ ט׳ כתב כך שמעתי ממורי
״ר ר׳ דוד בר׳ קלונימוס מוינצבורק וכן בפ׳ נגעים פ״ב כתב כך פירש לי מורי הרב רבי דוד ברבי קלונימוס משם ה״ר שמואל בר׳
וזה ה״ר דוד בר׳ קלונימוס היה תלמיד הרשב״ם ור״ת ור״י אחיהם כמ״ש בשלשלת הקבלה ובסדר הדורות והיה בשנת תתק״ם לפרט כמוזכר
ת מהר״ם מרוטינבערג ומובא בתוס׳ כתובות ד׳ ד׳ ובמרדכי סוף יבמות ובפ׳ בתי״א דע״ז סי׳ תתנ״ו השיב ראבי״ה לה״ר דוד בר׳ קלונימוס
בהגה״ת אשר״י פ״ב דגיטין סי׳ כ״ד ובשו״ת מהר״ם סימן תתע״ב שאילת הר׳ ברוך לרבינו דוד בר קלונימוס ועל התשובה חתומים דוד בר׳
אליעזר הקטן בן רבינו יהוד״א הוא בעל הרוקח · והר״ש בר׳ קלונימוס המוזכר כאן הוא רבינו שמואל החסיד כמבואר במצרף לחכמה ובסדר
ו ד׳ נ״ו · ובפרשת בהר פרק א׳ ברייתא ב׳ מסיים ובפירושי למשניות הארכתי יותר הוא בר״ש מס׳ שביעית פ״ט משנה ז׳ · והרבה פעמים
בהזכירו איזה משנה מס׳ זרעים מסיים ושם פירשנו · מזה תראו ברור כי הר״ש משאנ״ץ היה גם מחבר הפי׳ הלז על הספרא ·

הקדמה

עבור כי ראיתי כי הגאונים שעשו ציונים לתורה כגון בעל עין משפט ומסורת הש"ס הכינו וגם חקרו הגאון בעל שלטי הגבורים
פיק לא ציינו בהש"ס איזהו מקומן של דברים הנאמרים בתורת כהנים זולת במקומות מועטים וידוע גודל התועלת ביו
הנאמרים גם במקום אחר כי דברי תורה שפעמים עניים במקומם ונכתבכו בו ראשונים או אחרונים בפירוש דיבור אחד וכאשר נראה
נאמרים בסגנון אחר באיזה מקום משם נדע הפירוש האמתי באותו מימרא לזה באתי אנכי הצעיר לרשום מה שמצאה ידי הצ
ושפילה לציין כל המקומות שהובאו מיכרת התורת כהנים בש"ס ואם כי לא באתי עד כולן לא אמנע מלרשום מה שהגיעה ליד
הלשון מערכת בפני עצמו כי לפעמים הובאו בשם תנו רבנן · ומה שרצו מקצת לומר שכל תניא הוא מת"כ לאו כללא הוא כמ
עזרי׳ תשובה כ"ה וכאשר תראה במה שארשום בעזה"י · ולפעמים הובאה בשם תניא ולפעמים בשם ת"ש או מיתיבי ולפעמים בשם מימ
לשם איזה אמורא והש"י יאיר עינינו בתורתו · ומצינו בגמ׳ דדוה רגילי בספרא הוא תורת כהנים במגילה כ"ח : ההוא דהוה תנא הלכתא
ותוספתא ושכיב אתו אמרו ליה לרב נחמן לספדיה מר אמר היכא נספדא הי צנא מלא ספרי דחסר תא חזי וכו׳ ובשבועות מ"א : פרען ו
דתני הלכתא כי אתא לקמיה דרב נחמן כו׳ הא אנא ורב ששת דתנינא הלכתא ספרא וספרי ותוספתא וכוליה תלמודא וקרושין מ"ט ע"
כו׳ ר׳ יודא אומר מדרש פי׳ רש"י ספרא וספרי שהן כדרשי מקראות כו׳ ה"מ דאמר להו תנינא אבל אמר תנא אנא עד דתנא הי
וסיפרי ותוספתא ובקדושין ל"ג · בר קפרא ואמרי לה ר׳ שמואל ב"ר יוסי הוה יתיב בי מסחותא ואזיל ר׳ שמעון ברבי ולא קם מ
ואתא א"ל לאבוה שני שלישי שליש שניתי לו בת"כ (פי׳ רש"י שני חלקים של שליש הספר תורת כהנים ס׳ ויקרא שניתי לו ברייתא
הספר) ולא עמד מפני אמר לו שמא בהן יושב ומהרהר ופי׳ רש"י וטרוד הוא ולא הבין בעברך לפניו והנה למה אמר לו שבהן
היה לו לומר סתם דילמא היה טרוד בדברי תורה והנראה לומר דודאי היה ר׳ שמעון בר רבי בקי במהותו של בר קפרא או של ה
יוסי כדאשכחן שהיו האמוראים מכירים לב כל אחד ואחד בעירובין י"ג · אמר ר׳ יוחנן י"ח ימים גידלתי אצל ר׳ אושעיא ברב
כל אחד ואחד מתלמידו וא"כ אילו היה טבעו של אותו שלמד לפניו להיות טרוד בעמקות העיון לבל ירגיש בבוא רבי לא היה
ב"ר מקפיד עליו אלא היה מכיר טבעו ודרכו שדרכו שאעפ"י שהוא טרוד בעמקי החכמה היה לו להרגיש בביאת רבו לזה אמר לו ש
יושב ומהרהר היינו הגם שעד הנה לא הורגל להיות טרוד כ"כ שמא בהן היינו בתורת כהנים שהוא קדשים שהוא עמוק וחמור כדאי
עלץ בנערה אהורנית והנעירתו אמרי לה מסכתא פי רש"י סיים אחרת והתחיל בזו עירנית עמוקה וחמורה ומעוררת לומדיה וברש
כי מטית לשחיטת קדשים פי׳ רש"י מסכתא זבחים עמוקה הוא וכו׳ ולזה אעפ"י שבעיון אחר דרכו להרגיש שמא בהן יושב ומהרהר
עיון עמוק וכדאמרינן ביבמות ע"ב : על ר׳ יוחנן דבשמונה עשרה ימים למד חכמת כל א׳ בעירובין נ"ג · ואעפ"כ ת"כ הניא בתלתא
בתלתא ירחי : ובבראשית רבה פ׳ ג׳ וירא אלקים את האור כי טוב זה ס׳ ויקרא שהוא מלא הלכות רבות וכו כנגד ס׳ משנה הורה ו
שיר השירים דף ו׳ בפסוק ידיו גלילי זהב וכו׳ מעיו עשת שן זה תו"כ מה הכרס הלב מכאן וכרעים מכאן והוא בתוך כך ת"כ
מכאן ושנים מכאן והוא באמצע (וע׳ תוס׳ ברכות י"ח ע"ב בתוך הבור) עשת שן מה עשת שן זה אתה עושה סמנה כמה יתידות
כך ת"כ יש בו כמה מצות כמה דיקדוקים כמה קלים וחמורים כמה פגולים כמה נותרות כתובים בת"כ מעולפת ספירים כ
של בני אדם שקשה כספיר הזה ובזוהר פרשת בא דף ל"ח יתבי רבי חייא ורבי יוסי (קמיה דר"ש) ואוליף להו רזא דת"כ והוו מהרה
ויתבי קמיה . ועיין בחזקוני סוף סדר בחוקותי כ׳ טעם למה נקרא ת"כ :

ציונים ומראה מקומות מהגאון מהרי"ד

ברכות ב ע"א כדתניא ובא השמש וטהר הא בתורת כהנים פ׳ אמור פרק ד׳ ברייתא ח׳ :

שבת ג ע"א תניא רבי אומר מעם הארץ בעשותה הוא בת"כ ס׳ ויקרא דיבורא דחטאת פרשה ז׳ ברייתא ט׳ ולקמן נ"ב הובאה בשם ת"ר וע"ש וגם מכאן קושיא ליישב הרמ"ע סי׳ ק"ה :

כ ע"א תני ר׳ חייא לסיועי לשמואל כדי שתהא שלהבת עולה מאליה הוא בת"כ ס׳ אמור פרשתא י"ג ברייתא ז׳ להעלות נר תמיד שתהא שלהבת עולה [והדרך תמים הגיה גם שם תיבת מאליה] :

כא ע"א תני רמי בר חמא כו׳ הא תני לה והוא אמר לה להעלות נר תמיד שתהא שלהבת עולה מאליה [הוא כהו"כ דלעיל :

נט ע"א והתניא וכל כלי כו׳ יכול כסה סאה כו׳ הוא בת"כ מצורע פרשת זבים פרק ב׳ ברייתא ה׳ :

קי ע"ב והתניא אין לסירוס באדם כו׳ הוא בת"כ אמור פרק ז׳ ברייתא י"א ומסיים שם כדברי בן חכינאי וע׳ פירוש הראב"ד על תמיד ד׳ כ"ז : ובספ׳ הראב"ד שם דף י"ג :

קלב ע"א תניא כוותיה דר׳ יוחנן ודלא כר׳ אחא בר יעקב שמיני ימול כו׳ הוא בת"כ ס׳ תזריע פרק א׳ ברייתא ג׳ והובא גם בירושלמי נדרים פ"ד נדרים :

קלג ע"א דתניא בשר ואף על פי שיש שם בהרת ת"כ תזריע פרק א׳ ברייתא ד׳ :

עירובין דף סט כדתניא מכם כו׳ הא בת"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרשתא ב׳ ברייתא ג׳ :

צו ע"א דתניא בני ישראל סומכין הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרשה ב׳ ברייתא ב׳ :

קה ע"א דתנא רב כהנא מתוך שנאמר כו׳ מטה בתמימים כו׳ הוא בת"כ ס׳ אמור פרק ג׳ ברייתא י"א .

פסחים ד ע"א ותניא כל היום כשר למילה הוא בת"כ תזריע ברייתא ג׳ פרק א׳ והובא גם ביומא ק"ח :

לב ע"א דתניא וחטאה בשגגה פרט למזיד הוא בת"כ ויקרא דיב פרשתא י"א ברייתא ח׳ וע"ש בקרבן אהרן וע׳ גמ׳ ח

פסחים מ"ג ע"ב והא תניא כי כל אוכל חלב וכו׳ הוא בת ס׳ צו פרשה י׳ ברייתא ט׳ :

מה ע"א דתניא כל אשר יגע בבשרה כו׳ היא בת"כ צו סוף פ קרבן אהרן :

נא ע"ב אליבא דר"ע דתניא וכו׳ הוא בת"כ ס׳ בהר פרק ד׳ ו אמר ר׳ עקיבא וכו׳ :

נט ע"א דתניא מערב עד בקר כו׳ תו"כ אמור פרשתא כ"ג ו

נט ע"א והתניא את אשר לחטאת כו׳ הוא בת"כ ויקרא פרק י" והובא גם בהוריות י"ג :

סז ע"ב מיבעי ליה לכדתניא הוא בת"כ ס׳ צו פרק י"ד ברי הטומאה בשעה שטמאי מתים חייבים זבים ומצורעים טמאי מתים חייבים אין זבים ומצורעים חייבים והובא לקמן צ"ו תנו רבנן :

שם ע"א בתוס׳ ד"ה שכן דהא דתניא בת"כ · ס׳ תזריע פ פרק ב׳ ברייתא י׳ ועי׳ תוס׳ יומא ו׳ : ד"ה ספר יראים סי׳ שכ"ה :

עא ע"א דתניא לא ילין כו׳ הוא בת"כ ס׳ צו פרק י"ב ברייח קרבן אהרן :

עה ע"א ותניא באש כו׳ הוא בת"כ ויקרא דיבורא דחטאת פ׳ ו

צו ע"ב כדתניא כשב לרבות את הפסח הוא בת"כ ס׳ ויק דנדבה פרק י"ח ברייתא ד׳ והובא גם לקמן צו בלש בזבחים ט׳ ובמנחות פ"ג ועי׳ יד מלאכי כלל רכ"ז :

צז ע"א דתניא כשב וכו׳ נסמן לעיל בסמוך :

קט ע"א כדתניא כו׳ במי מקוה כו׳ הוא בת"כ ס׳ מצורע פרש ו׳ ברייתא ג׳ והובא גם בעירובין ד׳ ובחגיגה יא וכי

ע"א דתניא וחגותס וט' הוא בתורת כהנים אמור ריש פרק י"ו :

ע"א דתניא והקריבו זו קבלת הדם הוא בת"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרשתא ד' ברייתא ד' והיבא גם בזבחים י"ג בלשון והתניא אתגס בקדושין ל"ו הובא בלשון דאמר מר :

דתניא ורחץ במים במי מקוה וכו' הוא בת"כ מצורע פרשת זבים פרק ו' ברייתא ג' והובא גם בפסחים ק"ט · בלשון דתניא ...ין ד' : ובסוכה היבא בלשון דכתיב וע"ש בקרבן אהרן ושו"ת לחמי תודה סי' ח' :

ס וכו' בכולן הוא בת"כ ס' שמיני סוף פרק ג' והובא גם בנדה · בלשון דתניא ובנזיר כ"ב · בלשון ת"ש :

בדתניא והיושב כו' יכול כו' הוא בת"כ מצורע פרשת זבים פרק ב' ברייתא ה' :

תניא א"ר יוסי ת"כ פ' צו פרשה ט' ותוספתא דחגיגה :

...טן ב ע"ב דתניא לא תזרע כלאים הוא בת"כ קדושים פרק ד' ברייתא ט"ז וע"ש קרבן אהרן :

ב והתניא וישב מחוץ לאהלו כו' הוא בת"כ מצורע סוף פרשה ב' והובא גם לקמן ט"ו בלשון דתניא ובחולין קמ"א · בלשון דכתיב שם :

והתניא כו' ר' אומר אינו צריך הוא בת"כ תזריע פ' נגעים פרק ה' ברייתא ב' :

דתניא מנין לסנהדרין הוא בת"כ קדושים ריש פרק ו' והובא גם סנהדרין סג · בלשון דתניא :

דתניא וישב מחוץ לאהלו כו' הוא בת"כ מצורע סוף פרשה ב' והובא לעיל ד' ו' :

...ש אומר שלמים כו' הוא בת"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרק ט"ז ברייתא ג' והובא גם בזבחים נ"ט בלשון דתניא :

דתניא ואחרי טהרתו כו' יקריב חטאתו זו עשירית האיפה כו' עי' גמרא מנחות ק"ח · ותורת כהנים ויקרא דיבורא דחטאת פרק י"ט ברייתא ח' :

...א דתניא הוא בת"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרשתא ג' בסופו והובא גם ביבמות ק"ו · וב"ב מ"ח · בלשון דתניא ובקדושין מ"ח : בלשון דתנן וערכין כ"א · בלשון ת"ר :

...נה תמימה הוא בת"כ פרשת בהר פרשה ד' ברייתא ד' והובא גם יומא ס"ה :

...ב דתניא וקדשתם כו' הוא בת"כ בהר ריש פרק שני וע' ס' נפתלי שבע רצון פ' בשלח :

...דך יובל הוא מה ת"ל כו' הוא בת"כ בהר ראש פרק שלישי :

...א מדתניא ועניתם את נפשותיכם כו' הוא בת"כ אמור פרק י"ג ברייתא ה' וע"י ס' יד יוסף האזינו דרוש א' :

ע"א והא תני רבה בר שמואל וכו' הוא בת"כ אמור פרק י' ברייתא ה' ע"ש :

ע"א תניא רבי אומר עם המלכיות הוא בת"כ אמור פרשה י"א ברייתא ה' וגם מכאן קצת תיובתא להרמ"ע :

דתניא בני ישראל סומכין הוא בת"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרשה ...' ברייתא ב' :

ע"א דתניא וסמך ונרצה כו' הוא בת"כ ס' ויקרא דיבורא דנדבה סוף פרק ד' והובא בזבחים ו' בלשון ת"ש ובמנחות נ"ג בלשון ת"ר :

...יא לתנופה לכפר הוא בת"כ ס' מצורע פרשת נגעים פרשה ד' ...תא ה' והובא גם במנחות נ"ג : בלשון דתניא :

...יא וכפר הכהן אשר ימשח כו' הוא בת"כ ס' אחרי פרשה ח' אמור פרשה ב' ברייתא ב' :

והתניא אחוזתכם מטמאה כו' הוא בת"כ מצורע פרשת נגעים פרשה ה' ברייתא ה' ועיין ירושלמי פ"ק דערלה :

... תניא על בשרו וכו' הוא בת"כ ס' צו ריש פרק ב' והובא לקמן ק"ג בלשון כתנאי :

...יא והניחם שם הוא בתורת כהנים ס' אחרי פרק ו' ברייתא ולקמן ק"ד :

ע"א והתניא מערב עד בקר כו' סוא בת"כ אמור פרשתא י"ג ברייתא י"א :

ע"א והתניא והכהן הגדול מאחיו הוא בת"כ אמור ריש פרשה ב' והובא בהוריות ט' · בלשון דכתיב ובחולין קלד · בלשון דתניא :

... והתניא ר' אליעזר בן יעקב אומר כו' הוא בת"כ קדושים פרק ז' דין ה' :

...ניתא כתנאי על בשרו הובא לעיל ד' י"ב והוא בת"כ ס' צו ריש פרק ב' :

כה ע"א דתניא מנין לראש וסדר ט' הוא בת"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרק ז' ברייתא ג' :

כה ע"ב דתניא וביום השמיני הוא בתורת כהנים תזריע פרק א' ברייתא ג' :

שם וכו ע"א נ"מ לכדתניא כו' נותן הסדר כו' שם פרק ו' ברייתא ב' :

לא ע"א ותניא ורחץ בשרו הוא בת"כ פ' מצורע פרשת נגעים פרק ו' ברייתא ג' והובא בערובין ד' בלשון דכתיב ובחגיגה י"א · ובפסחים ק"ט · בלשון דתניא :

לב ע"א תניא אמר רבי יהודה מנין לאמש טבילות כו' ת"כ ס' אחרי פרק ו' ברייתא ב' ושם איתא טעון טבילה ר' אומר מנין לאמש טבילות וע"ש בכל הדף וגם מכאן תיובתא הרמ"ע סי' ק"ה אמנם בתורת כהנים שם הוא בלשון אחר :

לד ע"ב והתניא בשר ערלתו הוא בת"כ פרק א' ברייתא ד' והובא בשבת קל"ג · בלשון דתניא :

לז ע"א דתניא נסוגה הוא בת"כ פ' ויקרא דיבורא דנדבה ריש פרק ז' וע"ש קרבן אהרן והובא גם בזבחים כ"ט בלשון דתניא ועי' ירושלמי ספ"ק דשבועות וקרבן עדה שם :

מ ע"ב דתניא יעמד חי כו' הוא בת"כ פרשת אחרי פרק ב' ברייתא ז' ולקמן ס"ה · וע"א · הובאה הברייתא זו בלשון מימרא :

שם תא שמע ועשהו חטאת הגורל עושהו חטאת וכו' סתם סיפרא מני רבי יהודה · והברייתא הזאת לא ראיתי בת"כ שלפנינו וכפי הנראה רש"י שם ריש ד' מ"א · הרגיש בזה שכתוב בד"ה סתם ספרא כ' תו"כ ר' יהודה הוא הכי קאמר בסנהדרין פ"ו · והא בת"כ היא דהא קרא בספר ויקרא כתיב עכ"ל נראה שבא ליישב שהרי לא נזכר זה בת"כ שלנו לזה כתיב והא בתו"כ הוא כו' והגם דהרבה מקראות נדרשים בש"ס ובמדרשים שלא במקומן היינו היכא שהובא בדרך אגב אבל כאן מתחיל תחילת הדרשא על הפסוק של ת"כ נראה שהוא בת"כ הגם שליתא בתורת כהנים שלפנינו וראיתי בס' שיח יצחק שם ביומא מ"א כתב כעין שכתבתי וסיים עוד אפשר דאפי' נמצא דרשא זו בספרי במדבר וכו' סתם ספרא ר"י הוא כיון דקרא בס' ויקרא כתיב עכ"ל והנה מלבד שהדעת אין נותן כן שנימא כיון דהמקרא הוא בס' ויקרא דכל הדרשות שנאמרין במקומות אחרים על מקרא דספר ויקרא הם ר' יהודה דאדרבא כיון דלא קבען רבי יהודה בת"כ מוכח דהוא לא סבירא ליה הך דרשא ואיך נוכל להקשות מהך דסתם ספרא ר"י ואדרבא הרי אמרינן לקמן ע"ד · תני רבה ור' יוסף בשאר ספרי דבי רב ופי' רש"י דלאו ת"כ ס' וידבר אלה הדברים והך דרשא דהתם היא בת"כ שלפנינו סדר אחרי פרק ח' וצ"ל דבנוסחת הגמ' לא היה זה בת"כ שלהם · ומזה נקח כלל גדול דמברייתא דת"כ שלא הובא בגמ' שלנו אין לבנות עליו יסוד לומר דר' יהודה הוא · וא"כ הרי חזינן כי הגם דהך דרשא הוא על מקרא דפ' אמור שהוא בס' ויקרא כיון שלא הובא בת"כ לגירסת הגמרא קרי ליה שאר ספרי דבי רב ואינו בכלל סתם ספרא ר"י ועיין רשב"ם בבא בתרא קכ"ד : כתב בשאר ספרי דבי רב ספרא דבי רב היינו ת"כ ברייתא של ספר ויקרא שאר ספרי דבי רב קרי למדרש של ס' במדבר מישלחו מן המחנה עד סוף הספר אלה הדברים וכו' ומכילתא דהיינו מדרש אלה שמות מהחודש הזה לכם עד סוף הספר כולהו אקרי שאר ספרי דבי רב והיינו דאמרינן בעלמא סתם מתניתין רבי מאיר סתם ספרא ר' יהודה סתם ספרי ר' שמעון סתם סדר עולם רבי יוסי סתם תוספתא ר' נחמיה וכולן אליבא דר' עקיבא עכ"ל הרי דאינך לא נקראים ספרא אלא צ"ל שרש"י כיון שבוודאי היו בנוסחת התו"כ שלפני הגמ' :

שם דתניא מנין לאברים ת"כ ס' צו :

מה ע"א דתניא היה ר' יהודה אומר מנין להצתת כו' תו"כ ס' צו :

שם ע"ב וכדתניא אש תמיד כו' לימד כו' תו"כ ס' צו וע"ש קרבן אהרן :

שם נא ע"ב דתניא אשר לו הוא בתורת כהנים ס' אחרי פרשה ב' ברייתא ב' והובא גם בשבועות ד' י"ד בלשון דתניא :

נג ע"א תניא ר' אליעזר אומר ולא ימות עונש הוא בתו"כ אחרי סוף פרשתא א' ועי' דרך תמים בהגהת תורת כהנים פ' אחרי · וגם מכאן תיובתא להרמ"ע :

נה ע"א דתנא דבי ר' אליעזר בן יעקב על פני הכפורת כו' הוא בתו"כ אחרי פרק ג' ברייתא י"ב :

נו נז דתניא למעלה הוא אומר וכו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת פרק י' והובא גם בזבחים ל"ד : בלשון דתניא :

נח ע"א תניא אידך ולקח מדם הפר וכו' הוא בתורת כהנים אחרי פרק ד' ברייתא ט' :

שם ע"ב תניא אידך לפני ה' מה תלמוד לומר הוא בתו"כ ויקרא פרק ג' ברייתא י"א :

ס ע"ב כדתניא וכלה מכפר כו' הוא בת"כ אחרי ריש פרשתא ד' :

סב ע"ב תניא נמי הכי הוא בת"כ ס' מצורע פרק ד' ברייתא ח' ·

ציונים ומראה מקומות מהגאון מהרי"ד

סה ע"ב דתניא שנה תמימה הוא בת"כ ס' בהר פרשה ד' ברייתא ד' והובא בר"ה דף ו' בלשון דתניא והובא גם בערכין לא : בלשון דתנו רבנן :

סז ע"ב לכדתניא המדברה כו' הוא בת"כ ס' אחרי ריש פרק ששי :

שם ע"א דתניא ר' אומר נאמר כאן עור ובשר כו' הוא בת"כ אחרי פרשה ה' ברייתא ו' :

סח ע"א דתניא וקרבו ופרשו והוליא הוא בת"כ ס' ויקרא דיבורא דחטאת ריש פרק ה' והובא גם בזבחים נ' :

שם דתניא והוליא את כל הפר כו' הוא שם בת"כ ויקרא דיבורא דחטאת פרק ה' ברייתא ד' :

שם ע"ב דתניא אל שפך הדשן הוא בת"כ ויקרא דיבורא דחטאת פרק ה' ברייתא ב' :

סט ע"א והתניא לא יעלה עליך כו' הוא בת"כ סדר קדושים סוף פרק ד' :

ע"ד ע"א דתני רבה ור' יוסף בשאר ספרי דבי רב הוא תורת כהנים אחרי פרק י"ד ברייתא ד' :

שם ע"ב תניא אידך תענו את נפשותיכם הוא בת"כ אחרי פרק שביעי :

פא ע"א ותנא מייתי ליה מהכא הוא בת"כ אמור פרק י"ד ברייתא ז' :

שם ע"ב לכדתניא ועניתם את .נפשותיכם הוא בת"כ אמור פרק י"ד ברייתא ה' :

פה ע"ב במשנה עבירות שבין אדם לחבירו כו' הוא בת"כ אחרי ריש פרק ח' :

סוכה יא ע"ב הא דתניא לולב מצוה לאגדו הוא בתורת כהנים אמור פרק ט"ז :

כח ע"א והתניא האזרח הוא בתו"כ אחרי סוף פרק ז' :

לב ע"א תניא ר' יודא אומר משום ר' טרפון הוא בתו"כ פרק י"ז ברייתא ה' בשם ר' טרפון הגם שלא נזכר שם ר' יודא סתם ספרא ר' יודא גם מכאן תיובתא להרמ"ע סי' כ"ה :

לג ע"ב תניא אידך ערבי נחל הוא בתורת כהנים ס' אמור פרק י"ז ברייתא ו' :

לו ע"ב קניא בסוכות תשבו הוא בת"כ אמור פרק י"ו ברייתא י' וע"י תוס' בשבת קלו : ד"ה דתניא וס' ידי אליהו למוהר"א גליפפא ד' פ"ט ג' :

מ ע"ב לכדתניא כי יובל הוא כו' הוא בת"כ בהר פרק ג' ברייתא ג' והובא בקדושין כ"ו : ובע"ז כד · בלשון מימרא :

שם תניא כוותיה דר' אלעזר בת"כ שם :

מא ע"ב דתניא משחרב בית המקדש כו' הוא בת"כ אמור פרק י"א ברייתא י'.

מג ע"א דתניא ולקחתם לכם וכו' הוא בת"כ אמור פרק ט"ז ברייתא ג' ולעיל ד' מ"א : הובאה בלשון דת"ר :

מגילה ד ע"א דתניא משה תיקן להם כו' הוא בתורת כהנים אמור פי"ז ברייתא י"ב שהיה משה אומר להם לישראל וכו' ובסוף המס:תא הובאה בלשון תנו רבנן :

ח ע"א דתניא וכפר עליו הכהן כו' הוא בת"כ ס' מצורע פרשתא דזבים פרק ה' בסופו :

שם ע"א לכדתניא וכי יטהר הזב כו' הוא בת"כ שם ריש פרק ה' :

שם ע"ב דתניא ר' שמואל בר יצחק קמיה דרב הונא וטהרו הכהן הוא בת"כ פרשתא דנגעים פרק ב' ברייתא י' :

כב ע"ב ותניא ואבן משכית כו' הוא תורת כהנים סדר בהר פרק ט' ברייתא ה' :

יבמות ה' ע"א דתניא זקנו מה ת"ל כו' היא בתורת כהנים מצורע פרשת נגעים פרק י"ב ברייתא ד' והובא גם בנזיר מ' : ע"ש ומה שכיכתי שם :

שם ע"ב דתניא וכו' והא כיבוד אב ואם הוא בת"כ פרשה א' פרק א' ברייתא י' :

ו ע"א תניא יכול כו' דתניא יכול אמור כו' הוא בת"כ הנ"ל והובא בב"מ י"ב בלשון תנו רבנן והוא גם בבמדבר רבה פרשה י"ד וע"ש :

שם ע"א מיבעיא ליה לכדתניא יכול יתיירא כו' הוא בת"כ קדושים פרק ז' ברייתא ו' :

לז ע"ב דתניא ר"א בן יעקב אומר הוא בת"כ קדושים פרק ז' דין ה' והובא גם ביומא י"ח :

נה ע"א דתניא ערות אשת אחיך כו' הוא בתורת כהנים
בריי‏תא ד' :

ס ע"א דתניא מאלה אתה עושה כו' הוא בתורת כהנים
ברייתא ה' :

סו ע"א דתניא מנין לכהן כו' הוא בת"כ אמור ריש פרשתא
בירושלמי כאן :

ע ע"א דתניא תושב קנוי קנין עולם הוא בתורת כהנים ס'
פרק ד' :

עה ע"א דתניא וטמא יכול לכל הוא בתורת כהנים
פרק ח' :

עז ע"ב אני שונה עמיו מעמיו כו' הוא בתורת כהנים אמ
ברייתא ו' :

עח ע"א כדתניא מנין לאחד מכל העכו"ם כו' הוא בת"כ ס'
ו' ברייתא ד' וע"ש בפסיקתא זוטרתי נראה שהיתה
אחרת בגמ' :

לר ע"ב דתניא באש ישרפו הוא בת"כ ס' קדושים סוף פרק י"
בסנהדרין ע"ו בלשון תנו רבנן :

קו ע"א דתניא יקריב אותו הוא בתורת כהנים ויקרא די
סוף פרשתא ג' והובא גם בר"ה ו' · בלשון דתניא

כתובות לז ע"ב לכדתניא מנין ליוצא ליהרג הוא בת"כ
י"ב ברייתא ז' והובא גם בערכין ו' :

צז ע"ב דתניא והיא אשה כו' הוא בתורת כהנים אמור סוף
והובא גם ביבמות נ"ט בלשון דתנו רבנן :

קדושין ד דתניא תושב הוא בתורת כהנים אמור סוף פי' ד' ו
על הגיליון :

שם ח ע"א דתניא מכסף מקנתו הוא בתורת כהנים
ברייתא ד' :

שם ז ע"א מי לא תניא האומר רגלה של זו עולה הוא בתו
בחוקתי ריש פרק ט' :

טו ע"א דתניא ושב אל משפחתו כו' בת"כ בהר סוף פרק ז'

טז ע"א דתניא והתנחלתם אותם וכו' היא בת"כ בהר פרשה ו'
והובא בכתובות מ"ג : בלשון מימרא :

כד ע"ב ותנא תונא תמות וזכרות בבהמה וכו' הוא בת"כ ויקר
דנדבה פרשה ו' ברייתא ג' וסדר אמור פרשתא ז' ברייתא
בחולין ק"ג · בלשון מימרא ובתמורה י"ד · בלשון דתניא ובזבחים ק
מימרא וכן במנחות כ"ה · בלשון מימרא :

כט ע"א והתניא איש כו' הוא בתורת כהנים קדושים פרשה א'
ב' ג' :

שם ע"א תנא דבי ר' ישמעאל כל מקום כו' הוא בת"כ ריש ס' צו
ריש פרשתא י"ג וע"ש :

לה ע"א לכדתניא לא יגלחו כו' הוא בתורת כהנים קדושים
ברייתא ד' :

נב ע"ב דתניא ומעלה מעל בה' כו' הוא בת"כ ויקרא דיבורא
פרק ב' ברייתא ג' והובא בתמורה ח' בלשון מיתיבי ובזב
בלשון דתניא וכן בבכורות כ"ג :

נג ע"ב דתניא מנין שאין חולקין כו' תו"כ סדר צו פרק עשירי

סז ע"ב כדתניא מנין לאחד מן העכו"ם כו' הוא בת"כ בהר פרשה
ד' וע"ש בפסיקתא זוטרתי הביא גירסא אחרת :

גיטין מ"ג ע"ב ולתנא דבי רבי ישמעאל דאמר בשפחה כו' ה
כהנים סדר קדושים פרק ה' :

מ"ח ע"א לימא כתנאי מנין וכו' היא בתו"כ סדר בחוקתי
ברייתא ד' והובא גם בבבא בתרא ע"ב : וערכין י"ד
דתניא ובערכין ק"ו : בלשון תנו רבנן :

פ"ב ע"א והתניא ונתתי נגע צרעת וכו' הוא בתו"כ מצורע
נגעים פרשתא ה' ברייתא ו' ועי' תמים דעים להר
רל"ט :

נדרים ט"ז ע"ב דתניא יכול נשבע וכו' הוא בתו"כ ויקרא
דחטאת פרשתא ט' ברייתא ו' :

ל"ה ע"ב דתניא רבי יהודה אומר כו' הוא בתו"כ מצורע פרשה
סוף פרשה ד' והובא גם בנזיר כ"ד · ובנא מציעא
בלשון דתניא :

נ"ו ע"א מאן תנא בבית כו' תו"כ מצורע פרשת נגעים פרשה ה'
י"א וע"ש :

ע"ח ע"א והתניא רבי יוסי הגלילי כו' הוא בתו"כ אמור פרק י"

ציונים ומראה מקומות מהגאון מהרי"ד

ז ע"ב דתניא כל אשר יגע בבשרה כו' הוא בתו"כ ס' צו סוף
פרשה ג' והובא גם בפסחים מ"ה · ובחולין ל"ט · והובא
גם בזבחים צ"ז · בלשון תנו רבנן :
א דתניא מנין לרביעית דם הוא בתו"כ ס' אמור פרשה ב' ברייתא
ד' והובא גם לקמן מ"ט : ובסנהדרין ד' · ובחולין ע"ב ·
בלשון דתניא :
דתניא זקנו מה ת"ל הוא בתו"כ מזורע פרשת נגעים פרק ב'
ברייתא ד' והובא גם ביבמות ה' :
לן דבתער דתניא כו' ופאת זקנם ט' הוא בתו"כ ס' קדושים
ח ו' ברייתא ד' והובא גם בקדושין ל"ה : ולקמן כ"ח : בלשון
ניא ובמכות כ"א בלשון תנו רבנן :
ב דתניא ופאת זקנם כו' הוא בתו"כ מזורע פרשת נגעים פרק
ב' ברייתא ד' ונרשם לעיל ד' כ"ו :
ב דתניא יום מלאת כו' ת"ל ובמלאת כו' הוא בתו"כ ס' תזריע
ריש פרק ג' :
ד ע"ב ותניא לפני ה' יכול במערב הוא בתו"כ ס' צו פרשה ב'
ברייתא ד' והובא גם בזבחים ס"ג ומנחות י"ט ·
בלשון דתניא :
ותניא בדם יכול בדם ולא במים כו' הוא בתו"כ ס' מזורע ס'
נגעים פרק א' ברייתא ה' :
דתניא והיה ביום השביעי כו' תו"כ ריש מזורע פרק ב' ברייתא
ב' ג' והובא גם בירושלמי פרק קמא דקדושין סוף הלכה ב' :
מא י"ב ע"ב דתניא ומעלה מעל בה' וכו' הוא בתו"כ ס'
ויקרא דיבורא דחטאת פרק כ"ב ברייתא ג'
והובא גם בקדושין כ"ב : ונרשם שם ולקמן י"ג :
ב והתניא יכול נשבע וכו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת
פרשתא ט' ברייתא ד' :
א ושפך וכיסה הוא בתו"כ ס' אחרי פרק י"א ברייתא ז' והובא
בחולין פ"ו :
ב ועוד תניא כו' הא בתו"כ ס' ויקרא דיבורא דחטאת פרשתא
י"ג ברייתא ה' :
ציעא מ"ח ע"א והתניא א"ר שמעון מנין ליתן כו' הוא
בתו"כ ס' ויקרא דיבורא דחטאת פרשתא
י"ג ברייתא ז' :
כתנאי ויסף חמישיתו ע' בתו"כ בחוקתי פרק י"ב ברייתא י"א
וס' ויקרא דיבורא דחטאת פרק כ' ברייתא ח' :
תניא כוותיה דריב"ל פרה זו עי' בתו"כ בחוקותי פרק י"ב :
תני תנא קמיה דרבי יצחק בר אבא קדושים כו' ע' תו"כ
ויקרא דיבורא דחטאת פרק כ"ב ברייתא ג' :
לכדתניא לא תגנוב וכו' הוא בתו"כ ס' קדושים פרשה ב' :
לכדתניא שנים שהיו מהלכין בדרך כו' הוא בתו"כ ס' בהר
פרשה ה' ברייתא ג' וע' שו"ת יד אליהו סי' מ"ג :
תניא רבי אומר גר צדק וכו' עיין תו"כ סדר בהר ריש
פרק ח' :
א דתניא רבי יהודה אומר אדם מביא קרבן
ט' הוא בתורת כהנים סדר מזורע
פרשת נגעים סוף פרשתא ד' :
רא מ"ז ע"א דתניא יקריב אותו ט' הוא בתו"כ ויקרא
דיבורא דנדבה פרשה ג' והובא גם בר"ה
ו' : ונרשם שם שאר המקומות :
דתניא מנין ללוקח ט' הוא בתו"כ ס' בחקתי פרק י"א ברייתא
ד' והובא בגיטין מ"ח : ונרשם שאר המקומות :
הא תניא שדה מה ת"ל כו' הוא בתו"כ ס' בחקותי פרק י'
ברייתא י"א : ·
דתניא נאמר כאן זה הדבר ט' הוא בתו"כ ס' אחרי ריש פרשה
ו' והובא גם בנדרים ע"ח :
ודתניא רבי יוסי הגלילי אומר הוא בת"כ אמור פרק י"ז ברייתא
"ב :
ב דתניא היה רבי ישמעאל אומר כו' הוא בתו"כ ס' קדושים
פרק ט' ברייתא ד' בשינוי לשון והובא גם בסנהדרין ע"ד :
ע"א דתניא רבי עקיבא אומר כו' הא בתו"כ אמור פרשה
ב' ברייתא ד' והובא בנזיר ל"ח · ושם נרשם כל
המקומות שהובא :
שאלו תלמידים כו' הוא בתו"כ תזריע פרק שני ברייתא
דתניא וכיפר וכיפר ט' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת
פרק י"א וע"ש קרבן אהרן :
א רבי נחמיה אומר כך היה מנהגם של דיינים בעלי הדין

ב"ד ע"א דתניא איש איש כי יקלל כו' הוא בתו"כ קדושים פרק ד' ברייתא ו' וכו' כ"ה :
ס"ג ע"א דתניא מנין לאוכל מן הבהמה כו' ת"ל לא תאכלו על הדם רבי יוסי בר' חנינא אומר אזהרה לבן סורר ומורה וכו' כ"ה בת"כ קדושים ריש פ' ו' וקצת מברייתא זו הובא במועד קטן י"ד :
בריית' ה' והובא בשבועות ל"ו · בלשון דתנו רבנן : ובתו"כ אמור פרק י"ט

סנהדרין דף ס"ד ע"ב תניא נמי הכי יכול העביר ולא מסר כו' הוא בתו"כ קדושים פ' י' ברייתא ג' ועיין שם :
שם ע"ב דתניא כי מזרעו נתן למולך מה תלמוד לומר הוא בתו"כ שם ברייתא ו' :
סד ע"א דתניא רבי מנחס ברבי יוסי וכו' הוא בתו"כ אמור סוף פרק י"ט וע"ש בתו"כ קדושים פרק י' ברייתא ו' :
ע"ג ע"א לכדתניא מנין לרואה חבירו שהוא טובע כו' הוא רישא דהך ברייתא שהובאה בסמוך והוא בתו"כ קדושים פרק ד' ברייתא ח' :
ע"ד ע"א תניא אמר רבי ישמעאל מנין שאם אמר כו' הוא בתו"כ קדושים פרק ט' ברייתא ד' והובא גם בע"ז דף כ"ז :
ע"ו ע"א מיבעיא ליה לכדתניא אל תחלל וכו' הוא בתו"כ קדושים פרק ז' :
ע"ח ע"ב כדתניא יודע היה משה רבינו כו' הוא בתו"כ קדושים ריש י"ד בסופו :
פה ע"ב דתניא איש איש כו' הוא בתו"כ קדושים פרק י' ברייתא ה' וכו' והובא לעיל ס' י' בלשון תנו רבנן ועיין ספר הקנה דף ק"ב :
שבועות ד' ע"א דתניא אמר רבי יוסי שאל יושע כו' הוא בתוספתא פ"א דפסחים אמנס כן הוא גם בתו"כ תזריע פרשתא ב' ברייתא ו' :
שם ע"א כל כהן שאינו בקי וכו' הוא בתורת כהנים מזורע סוף פרשת נגעים :
שם ע"א והתניא רבי עקיבא אומר הוא משנה ב' פ"א דנגעים וכבר כתבתי בחידושי ריש מס' ברכות דדרך הש"ס לפעמים לומר על משנה שבסדר זרעים וטהרות דתניא :
י"ג ע"א דתניא יכול יהא יוה"כ מכפר על שבים וכו' הובא בתו"כ אמור פרק י"ד ועיין שם קרבן אהרן :
שם ע"ב דתניא וכפר את מקדש וכו' הוא בתו"כ אחרי פ' ח' ברייתא ח' ועיין ירושלמי יומא פ' הוציאו לו הלכה ה' וע' תוס' יומא ס"ב · ד"ה שני ועיין כריתות כ"ה · בבאר שבע ובברכת הזבח :
י"ד ע"א לכדתניא משלו הוא מביא הוא בתו"כ ס' אחרי פרשתא ב' ברייתא ב' והובא גם ביומא כ"א : בלשון דתניא ובזבחים נ"ח ובחולין כ"ב · בלשון מימרא ועיין שם בקרבן אהרן פרשה ג' :
ט"ו ע"א והתניא נאמר בעולת בהמה כו' הוא משנה סוף מנחות אך עבור שהוא מסדר קדשים שייך לומר עליו דתניא והוא גם בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה סוף פרק ט' :
כ"ז ע"א דתניא איש אשר יקלל כו' עיין תורת כהנים קדושים פרק ט"ו ברייתא ב' :
ל"ה ע"א תניא נמי הכי ראה סיעה עיין תו"כ ויקרא דיבורא דחטאת פרשתא ח' ברייתא ו' :
שם ע"ב דתניא ר' חנינא בר אידי אומר האיל ואמרה תורה וכו' הוא בתו"כ קדושים פ' עשירי ברייתא ו' :
שם מדתניא אלה אין אלה כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת פרשתא ח' :
ל"ו ע"א דתניא רבי מנחס ברבי יוסי הוא בתו"כ אמור סוף פרק י"ט וס' קדושים פרק י' :
מכות כ' ע"ב תני תנא קמיה דרב חסדא אחד המקיף ואחד הניקף הוא בתו"כ קדושים פרק ו' ברייתא ג' :
כ"א ע"ב דתניא שדך לא תזרע כרמך כו' הוא בתו"כ קדושים פרק ד' ברייתא ט"ז :
הוריות ב' ע"ב דתניא ר' יודא אומר זאת הוא הוא בתו"כ ס' צו פרק א' ברייתא ו' :
ג' ע"ב תני רבי מאיר מחייב וכו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת פרשתא י"ח ברייתא ג' :
ה' ע"א דלא כר' אליעזר דתנן כו' עיין תו"כ ויקרא דיבורא דחטאת פרשתא י"ב ברייתא ד' :
ח' ע"א מדמתני ליה ריב"ל לבריה תורה אחת הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת פרשתא ח' ברייתא ז' עיין שם :
י' ע"א ותניא נמי הכי גבי נשיא כה"ג סי' פרט למשוחות הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת פרשתא ה' ברייתא ב' ועיין שם קרבן אהרן :
שם והא תניא אדם כו' יהיה מן הדיבור ואילך כו' הוא בתו"כ תזריע ריש פ' נגעים ברייתא ב' ג' וס' מזורע ריש פרשת זבים ברייתא ב' ועיין שאלתות סדר מזורע סי' פ"ח ושאלות

ציונים ומראה מקומות מהגאון מהרי"ד

י"א ע"ב תניא אידך ויקח משה את שמן המשחה כו' הוא בתו"כ צו
מכילתא דמלואים ברייתא ט' :
י"ב ע"א דתניא משיח אין לי כו' הוא בתו"כ דיבורא דחטאת פרשה ג'
ברייתא ו' .
י"ג ע"א ותניא והקריב את אשר לחטאת ראשונה כו' הוא בתו"כ ויקרא
דיבורא דחטאת פרק י"ח ברייתא ה' :
שם ע"ב וי"ד ע"א אמר ר"מ לא אמר. אמנם בתו"כ שסידרו תנא
אחר איתא שם בפרק אחרון ברייתא ג' אמר
רבי מאיר והש"י יאיר עיני בתורתו :
זבחים ג' ע"א דתנן תנור שחצצו בנסרים כו' כוורת שהיא פחותה כו'
הוא בתו"כ שמיני פרשה ז' ברייתא ו' :
ד' ותניא והקריבו זו קבלת הדם לקמן י"ד נסמן :
שם לכדתניא ובשר זבח כו' בא ללמוד וכו' ובתו"כ צו פרשתא ה'
ברייתא ג' איתא תודת זבח השלמים אם על תודה מלמד
שהתודה נשחטת לשם תודה ולשם שלמים :
שם ע"ב לכדתניא ונרצה לו כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה סוף
פ' ד' והובא במגילה ח' בלשון דת"ר :
ו' ע"ב מי לא תנן והטהר כו' הוא בתו"כ סדר מצורע פרשת נגעים פרק
ג' ברייתא י"ב :
ז' ע"ב תניא נמי הכי א"ר ש חטאת למה באה כו' הוא בתו"כ מצורע פ'
נגעים סוף פרק ג' :
ט' ע"א לכדתניא כבש לרבות את הפסח כו' הוא בתו"כ ס' ויקרא דיבורא
דנדבה פרק י"ח ברייתא ד' והובא גם בפסחים צ"ו :
ובמנחות פ"ג ועיין יד מלאכי כלל רכ"ז :
י' ע"א תניא א"ר א חטאת וכו' הוא תוספתא פ"א דזבחים ובתו"כ ס' צו
פ' ד' ברייתא ו' ז' ח' :
י"א ע"ב ותניא מערב עד בוקר כו' הוא בתו"כ אמור פרק י"ג
ברייתא י"א :
י"ג ע"א והתניא והקריבו זו קבלת הדם וכו' הוא בתו"כ ויקרא
דיבורא דנדבה פ' ד' ברייתא ד' ה' ושם איתא
קבלוהו טמאין אין חייבין עליו זרקוהו טמאים חייבין עליו וע"ש קרבן אהרן
והובא גם ברייתא י"א וקדושין ל"ו :
שם והתניא יכול לא תהא מחשבה כו' הוא בתו"כ סדר צו פרשה ח'
ברייתא ד' :
שם ע"ב והתניא יכול לא תהא מחשבה מועלת כו' הוא בתו"כ ס' צו
פרשה ח' ברייתא ו' :
י"ז ע"ב דתניא מנין לשתויי יין כו' הוא בתו"כ ס' שמיני פרשה א'
ברייתא ח' :
כ' ע"א דתניא איזהו צפון תורת כהנים ויקרא דיבורא דנדבה פרק ו' :
כ"ב ע"א והתניא במים ולא ביין הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרשה
ד' ברייתא ז' :
שם והא תנא דבי שמואל וכתבו התוס' ומיהו בתו"כ תניא וכו' והגיה
הגאון בברכת הזבח והקרב והכרעים ירחץ במים ולא ביין ולא במזוג
במים לרבות שאר מים וכו' הגאון מהר"י פיק בתו"כ שלפנינו לא נמצא עדיין ·
ואנכי בעני הראיתי כי דברי התוס' מדוקים בלי שום הג"ה כי כן הוא
ככתבם וכלשונם בתורת כהנים ס' שמיני פרשה ח' ברייתא א' :
כ"ז ע"ב אף אנן נמי תנינא רבי יודא אומר זאת הוא העולה כו' הוא
בתו"כ ס' צו פרק א' ברייתא ז' ח' והובא לקמן פ"ד · ובנדה
מ' · ומ"א :
כ"ח ע"א סמך אדתני תנא כו' הוא בתו"כ צו פרק י"ג ברייתא ב'
ובתו"כ קדושים ריש פרק א' :
ל"ב ע"ב דתניא ושחט את בן הבקר הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה
פרשתא ד' ברייתא ג' :
ל"ג ע"ב תניא כוותיה דריש לקיש בכל קודש כו' עיין תרת כהנים ריש
תזריע סוף פרק א' :
ל"ד ע"ב דתניא למעלה הוא אומר כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת
פרק י' ברייתא ד' ה' :
ל"ו ע"א לכדתניא ובשר זבח תודת כו' עיין תו"כ צו ריש פ' י"ב וע'
מגיני שלמה בפסחים ע"א :
ל"ז ע"א לכדתניא רבי ישמעאל אומר כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה
פרשה כ' ברייתא ה' :
ל"ח ע"א ותנא מייתי לה מהכא וכפר וכפר כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא
דחטאת פרק י"א וע"ש קרבן אהרן האריך בבאור סוגיא זו :
מ' ע"א דתניא למעלה אומר קרן קרנות וכו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא
דחטאת פרק ג' ברייתא י"א :
שם והתניא וכלה מכפר את הקודש וכו' הוא בתו"כ אחרי פ' ד' והובא
לקמן נ"ב בלשון תנו רבנן :

ברייתא ט"ז :
מ"ד ע"ב תניא רבי אליעזר אומר משום רבי יוסי פיגל
בתו"כ סדר צו פרק י"ג ברייתא ו' ותיבת הקלו
מ"ז ע"ב דתניא ולקח יכול בסלו כו' הוא בתו"כ מצורע פר
ג' וע"ש בקרבן אהרן והובא ביומא ס"א בלשון תנו
מ"ח ע"א דתניא ואם נפש וכו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטא
י"ב ועיין שם קרבן אהרן והובא בכריתות כ"ב : ב
ועיין שו"ת שי למורא סי' פ"ב :
זבחים מ"ח ע"א ותניא הכן עולה נשחטת כו' הוא בתו
ו' ברייתא י"א :
שם ע"ב ותניא וסמך ידו וכו' הוא בתו"כ דיבורא דחטא
ברייתא א' :
שם דתניא רבי אחי אומר הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדב
ברייתא ז' :
שם דתניא יכול יהא עוף וט' הוא שם ברייתא ב' :
נ' ע"א תניא סלת מרובכת הוא בתו"כ צו פרק י"א ברי'תא
מיובתא להרמ"ע ז"ל :
שם ע"א אמר רבא תניא וקרבו ופרשו והוציא הוא בתו"כ
דחטאת פ' ה' והובא ביומא ס"ח :
שם ותניא רבי אומר נאמר כאן כו' הוא בתו"כ אחרי פרשה ה
נ"ב ע"ב דתניא הכהן המחטא אותה כו' הוא בתו"כ ס' צו
ג' וע"ש בתוס' ובקרבן אהרן :
נ"ג ע"ב כתנאי יכול יזרקנו וכו' הוא בתו"כ ס' ויקרא די
פרשתא ד' ברייתא ט' י' :
נ"ה ע"א והתניא לשכות בנויות כו' הוא בתו"כ ס' צו סוף פ
שמיני פרק א' ברייתא ו' :
שם במשנה ואין נאכל אלא למנויו עיין תוס' על תורת כה
פרשה ט' :
נ"ח דתניא רבי יוסי אומר זה סימן הוא בתו"כ אחרי פרק ג'
נ"ט ע"א דתניא רבי אליעזר בן יעקב אומר לפונה כו' הוא
דיבורא דנדבה ריש פרק ז' וע"ש קרבן אהרן :
ס"ב ע"ב היינו דתניא על העצים כו' עיין תו"כ ס' ויקרא ד
פרק ו' ברייתא ה' :
שם ותנא מייתי לה מהכא דתניא רבי יהודה אומר כו' הוא ב
דיבורא דנדבה כוף פ' ה' וגם הך דרשא דרב הונא דמיית
שם בתו"כ הנ"ל וצריך לומר שלא היה זה בנוסחת התו"כ שלפני
וניתוסף אחר כך ועיין קרבן אהרן שם ותוס' י"ט פרק שלישי
ט' וספר באר שבע סוטה ט"ו ושו"ת מהרי"ל סימן מ' וספ
לר"י סאמונא :
זבחים ס"ג ע"ב דתניא לפני ה' יכול במערב כו' הוא ב
ס' צו פרשה ב' ברייתא ד' ה' :
ס"ט ע"א תניא אידך יכול תהא שחיטת חולין כו' בתו"כ אח
ברייתא י"ב וע"ש בתוספות :
שם במתניתא תניא וכי ימות וכו' הוא בתו"כ שמיני ריש
ע"ב דתניא ר' יודא אומר יכול תהא נבלת עוף כו' הוא בתו
י"ב ברייתא ז' והגם דשם לא נזכר רבי יודא אומר
רבי יודא :
פ"ב ע"א דתניא חטאת אין לי אלא חטאת כו' הוא בתו"כ ס
ח' וע"ש בתוספות ובקרבן אהרן :
שם תניא א"ר יוסי הגלילי כו' הוא בתו"כ שם ברייתא ב' ג'
שם ע"ב דתניא תושב זה קנוי כו' הוא בתו"כ אמור סו
פ"ג ע"ב תניא כו' רבי יוסי הגלילי אומר מתוך שנאמר וכו'
ריש סדר צו וגם מכאן קשיא להרמ"ע ז"ל :
פ"ה ע"א תניא ר' יודא אומר זאת היא העולה כו' הוא בתו
א' ברייתא ו' ז' ח' גם מכאן קשיא להרמ"ע :
צ"א ע"ב א"ל אי תניא תניא ע' תוס' וע' קרבן אהרן ס' ו
דנדבה פרשתא ח' ברייתא ז' :
צ"ב ע"א אלמה תניא יכול תהא דם חטאת עוף כו' הוא
פרשה ג' ברייתא ב' וע"ש בקרבן אהרן :
צ"ג ע"א תניא אידך יכול ניתז מן הקרן כו' ע' בתו"כ סדר
ברייתא ה' :
שם ע"ב אמר רבא תניא וטבל ולא המספג בדם כו' הוא
פרשתא ג' ברייתא ח' ט' :
שם א"ר טרפון תנינא היה מזה וניתזה הוא בתו"כ צו פרק ו'

ציונים ומראה מקומות מהגאון מהרי"ד

[...]ב דתניא ואת שעיר החטאת כו' הוא בתו"כ שמיני פרק ב' ע"ש ועיין ס' קוטר לר"ת סי' ק"ו:

[...]א תניא אידך כל זכר לרבות בעלי מומין הוא בתו"כ צו סוף פרשה ד':

[...]א לכדתניא עד כאן הוא מדבר וכו' הוא בתו"כ ס' אחרי פרק ט' ברייתא ג' ד':

[...]א השיב רבי תחת ר"י הגלילי כו' הוא בתו"כ ס' אחרי פרק י' ברייתא ז':

[...]ב כדתניא ר"ש אומר מזבח כו' ואין מזבח בבמה הוא בתו"כ אחרי פרק ט' ברייתא ז':

[...]ב דתניא יכול המעלה פחות מכזית הוא בתו"כ אחרי פרק י' ברייתא ח':

[...]א דתניא ומעלה מעל בה' כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת פ' כ"ב ברייתא ג':

[...]א תנא דבי ר' לוי יכול שאני מוציא כו' הוא בתו"כ אחרי ריש פרשתא ט':

[...]ד' ע"ב אמר רבא תניא נמי הכי וטבל ולא מספג בדם וכו' הוא בתו"כ סדר צו פרשתא ג' ברייתא ח' ט':

[...]ותניא אילו נאמר מנחה מחבית וכו' הוא בתו"כ ס' צו פ' ג' ברייתא ו' והובא לקמן כ' בלשון תנו רבנן:

[...]ב והתניא קומץ לבונה עי' בתוס' ד"ה קומץ ועי' בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרק י' ברייתא ט"ו ובתוספות שם בתו"כ:

דתניא רבי שמעון אומר כל כהן וכו' הוא בתו"כ צו פרק ט"ז וברייתא ט':

[...]א התניא ולקח הכהן מדם החטאת כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת ריש פרק ט':

[...]ב דתניא מלא קומצו בקומצו וכו' הוא בתו"כ ס' צו פ' ב' ברייתא ה' והובא בגמרא יומא מ"ז · בלשון ת"ר:

[...]א לפני ה' יכול במערב כו' הוא בתו"כ צו פרשתא ב' ברייתא ד':

[...]לכדתניא אילו נאמר קרבן במלח כו' הוא בתו"כ ס' ויקרא דיבורא דנדבה פרק י"ד:

[...]א לכדתניא במלח יכול תבוננו כו' הוא בתו"כ ס' ויקרא דיבורא דנדבה פרק י"ד ברייתא ד' · ועל אסתרוקנית עיין ס' שלטי הגיבורים להר"ר אברהם הרופא פרק ע"ו ד' ע"ט:

[...]ב כל שהוא כו' הוא בתו"כ שם סוף הפרק:

[...] דתניא יכול האומר הרי עלי מנחה שיביא מלח מתוך ביתו כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרק י"ד ברייתא ד':

[...]את שמע והרים ממנו מן המחובר כו' הוא בתו"כ ס' צו פרשתא ב' ברייתא ה':

א"ר עמרם תניא אין לי כו' הוא בתו"כ צו פרק א' ברייתא י"ג:

[...] לולב בין אגוד וכו' הוא בתו"כ פרשת אמור ריש פרק ט"ז:

[...]א ועשה לפר וכו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת פרק ו' [...]תא ה' ו' ז' והובא בזבחים ל"ט בשם תנו רבנן:

[...]ב כתנאי טעימה פוסלת וכו' הוא בתו"כ מצורע פרשת נגעים פרשה א' ברייתא י"ז ומנין שאם טעמה פסלה שנאמר ושני תולעת וע"ש קרבן אהרן:

[...]א והתניא מנין שלא יהיה דבר קודש כו' הוא בתו"כ ס' צו פרק ב' ברייתא ו':

[...]כול יהא יחיד מתנדב כו' הובא גם לקמן כ"ח · והוא בתו"כ ס' [...]יבורא דנדבה סוף פרשתא ח':

[...] כתנאי תופיני תאפנה נא וכו' הוא בתו"כ ס' צו פרק ד' ברייתא ו' וע"ש בקרבן אהרן:

[...]תניא כותיה דרבא על מחבת וכו' הוא בתו"כ שם וע"ש [...]פסיקתא הגירסא כמו שהגיה הגאון מהרש"ק וע"ש בתוס' על [...]ברי התוס' דכאן ד"ה תלמוד לומר סיומו ויש לומר כו' לגבי [...]ה אמרינן אלא שבא לענין דחיית שבת וטומאה ועיין שם בקרבן אהרן:

[...]לכדתניא זה קרבן אהרן ובניו כו' הוא בתו"כ סדר צו ריש פ[ר]שתא ג' והובא גם בסמ"ג עשין קפ"ו:

[...]יא אין לי אלא עליונה הוא בתו"כ שם סוף פרק חמישי והובא [...]קמן ע"ד:

[...] כדתניא מנה יכול מגוה הוא בתו"כ ס' ויקרא דיבורא דנדבה פרק י"ב ברייתא ב' וע"ש בקרבן אהרן:

[...]יא לא תאפה חמץ כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרשה [...]ייתא ג' וסדר צו ר"פ ג':

שם והתניא ושחט אותו כו' היכן עולה נשחטת בצפון כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת פרשתא ו' ברייתא ו':

שם דתניא וסמך ידו על ראש השעיר כו' הוא בתו"כ שם פרשה ו' ברייתא ח':

נ"ד דתניא ר' אחיה אומר כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרשתא ה' ברייתא ז':

שם דתניא ר"א בן יעקב אומר כו' הוא שם ברייתא ו':

ז ע"ב מיבעי ליה לכדתניא כו' ר"י הגלילי אומר להביא את לחם הפנים ר"ע אומר להביא מנחת נסכים כ"ה בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרשה י"ב ברייתא ב':

שם ע"ב דתניא המזבח אין לי אלא מזבח כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה סוף פרשה י"ב:

נ"ח ע"א והתניא אם נאמר כל שאור למה נאמר כל דבר כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרשה י"ב ברייתא ה':

ס"א ע"ב תניא אידך כו' גריס וכו' הוא בתו"כ סדר צו פרשתא י"א ברייתא ג':

ס"ג ע"ב ר' יוסי בר"י אומר מנין לאומר כו' הוא בתו"כ סדר צו ריש פרק י':

ע"ב ע"ב והתניא רבי אומר וידבר משה הוא בתו"כ אמור סוף פ' י"ז:

שם לכדתניא מנין שאין חולקין כו' הוא בתו"כ צו פרק י':

ע"ג ע"ב דתניא איש מה ת"ל כו' הוא בתו"כ אמור פרשה ז' וע"ש קרבן אהרן ועי' ירושלמי ריש פ"ט דנזיר:

ע"ד ע"ב לכדתניא אין לי אלא עליונה בכליל כו' הוא בתו"כ סדר צו סוף פרק חמישי:

שם ע"ב ת"ש דתני רבי אליעזר אומר כו' הוא בתו"כ סדר צו פרק ח' ברייתא ז':

פ"ג ע"ב והתניא כבש לרבות את הפסח כו' הוא בתו"כ ס' ויקרא דיבורא דנדבה פרק י"ח ברייתא ד':

פ"ד דתניא כו' ומה אני מקיים כו' עיין תו"כ אמור ריש פרשתא ו':

פ"ט ע"א תניא ר"ע אומר מה ת"ל בשמן כו' הוא בתו"כ ס' צו ריש פרק י"א וע"ש קרבן אהרן וזית רענן על ילקוט ויקרא רמז ת"ן ועי' טורי אבן מגילה כ"ג : ד"ה חד · גם מכאן קשיא להרמ"ע:

צ"ב ע"ב דתניא וכפר את מקדש הקדש כו' הוא בתו"כ אחרי פרק ח' ברייתא ח' ועי' ירושלמי יומא פ' הוציאו לו הלכה ה':

שם ע"א מדתניא וסמך ידו כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת פרשתא ו' ברייתא ח':

צ"ג ע"א דתניא כו' לרבות את האשה הוא בתו"כ בחקותי פרק י"ג ברייתא ד':

שם ע"ב ותניא גבי תנופה כה"ג לתנופה כו' הוא בתו"כ מצורע פ' נגעים פרשתא ד' ברייתא ה':

ל"ה דתניא ר"א אומר יכול דחקו כו' הוא בתו"כ ס' צו פרק י"ד ברייתא ב' והובא בפסחים ס"ז: נ"ה · ועיין מה שציינתי שם:

צ"ז ע"א כדתניא נכנס מע"ש וטומטן הוא בתו"כ ס' אמור פרק י"ח ברייתא ח' וע"ש בתוס':

ק"א ע"א דתניא אם כל בהמה טמאה הוא בתו"כ בחקותי ר"פ ד' ועיין ירושלמי ספ"ד דשקלים:

ק"ד ע"ב תניא נמי הכי רבי אומר אשר יקריב כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרק ח' ברייתא ב':

ק"ו ע"ב דתניא ר"א אומר כו' אבל אתה מעלה כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה סוף פרשתא י"ב והובא בכמה מקומות:

ק"ה ע"א דתניא לא ישים עליו שמן כו' א"ר יודא הוא קרוי' חטאת הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת פרק י"ט ברייתא ח':

ק"י ע"א משנה נאמר כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה ספ"ט ושם איתא ובלבד שנכוון את דעתו לשמים:

שם תניא א"ר שמעון כו' הוא בספרי פ' פנחס כלשון הזה ובתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרשתא ב' ברייתא ה' הוא בלשון אחר ע"ש ועי' מדרש הנעלם בזוה"ח דף ד' ויגלה פ' בראשית ד' ח' ועי' ס' עמ דיה שבעה סוף אות ט"ו וגם מכאן קצת קושיא להרמ"ע סי' כ"ה:

בכורות ו' ע"ב דתניא הטמאין לאסור צירן כו' ובתו"כ שמיני סוף פרשה ג' תשקצו לאסור צירן וכו':

י"ב דתניא שור או כשב פרט לכלאים כו' הוא בתו"כ אמור פרשה ח' ברייתא ג' והובא לקמן כ"ז בלשון דת"ר:

ט"ז ע"א תניא נמי הכי תניא כוותיה דרבי נחמן הוא בתו"כ שמיני ריש פרק ד' ועי' ירושלמי פ"ק דשבת הלכה ד' ומה שכתבתי שם ת"ל:

ל"א ע"ב והתניא בבכור נאמר לא תפדה כו' הוא בתו"כ בחקותי פרק י"ג ברייתא ד':

ל"ז ע"ב דתניא ואם כל בהמה טמאה [...]

ציונים ומראה מקומות מהגאון מהרי"ד

ל"ח ע"ב דתניא לבן ונכנס בשחור כו' הוא בתו"כ אמור פרשתא ג' ברייתא י"ג :

ל"ט ע"ב לימא כתנאי ומעוך וכתות כו' היא בתו"כ אמור פרק ז' ברייתא ט' :

מ"א ע"א ותניא גרב זה החרס הוא בתו"כ אמור סוף פרשה ז' :

מ"ב ע"א ולמה תניא הזכר ולא טומטום כו' תא שמע כו' הוא בתו"כ בחוקותי פרשה ג' ברייתא ט' :

מ"ג ע"ב דתניא רבי יודא אומר הכהנים לרבות הקרחנין ע' זית רענן על ילקוט ויקרא סי' תמ"ד :

נ' ע"א דתניא עשרים גרה השקל כו' הוא בתו"כ בחקותי סוף פרק י"א :

נ"ג ע"ב דתניא ומעלה כו' דברי רבי יוסי הגלילי הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת פרק כ"ב ברייתא ג' וע"ש בתוס' כתבו דלא אשכחן תנא דפליג עליה דרבי יוסי הגלילי ע"ש :

ס"א ע"א דתניא אם מן הבקר כו' הוא בתו"כ דיבורא דנדבה פרק ט"ו ברייתא ד' :

חולין ח ע"א ותניא איזהו שחין הוא משנה פ"ט דנגעים ואיזה מכוה כו' הוא בתו"כ תזריע פרשת נגעים פרק ז' ברייתא ד' :

י' ע"ב תניא דלא כרבי אח; בר יעקב כו' יכול ילך לתוך ביתו כו' הוא בתו"כ מצורע פרשת נגעים פרשה ו' ברייתא ו' ז' :

י"ג ע"ב דתניא מכם להוציא את המומרים הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרשה ב' ברייתא ג' :

כ"א ע"ב דתניא ואת השני יעשה עולה כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת פרק י"ח ברייתא י' וע"ש קרבן אהרן האריך בביאור סוגיא זו :

כ"ה ע"ב דתניא רבי ישמעאל בנו של ר"י בן ברוקה כו' הוא בתו"כ שמיני סוף פרשה ט' :

כ"ז ע"א ותנא מייתי ליה מהכא דתניא הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרק ו' ברייתא ג' ועיין יד מלאכי כלל רנ"ו וע"ש בקרבן אהרן :

שם לכדתניא מנין לראש ופדר כו' הוא שם בתו"כ פרק ז' ברייתא ג' והובא גם ביומא כ"ה : בלשון דתניא :

שם ע"ב לכדתניא כו' חופה את הפדר כו' הוא שם פרק ו' ברייתא ב' :

כ"ח ע"ב דתניא זאת תורת הבהמה כו' הוא בתו"כ שמיני פרק י"ב ברייתא ה' והובא בזבחים ס"ט בלשון מימרא וטעם לדברי רבי מאיר :

כ"ט ע"א דתני רבי יוסף כו' שלא יהא א' שוחט ב' ראשים הוא בתו"כ קדושים פרק א' ברייתא ג' :

שם ע"ב דתניא הזבחוהו היא הברייתא דתו"כ הנ"ל :

ל' ע"ב תני דבי ר' ישמעאל אין ושחט אלא ומשך הוא בתו"כ ס' צו פרשה ד' ברייתא ג' ועיין זית רענן על ילקוט ד' קל"ו .

ל"ג ע"ב דתנן בו ביום דרש ר"ע הוא משנה בסוטה כ"ז : והוא גם בתו"כ ס' שמיני פרשה ז' ברייתא י"ב :

ל"ח דתניא שור או כשב פרט לכלאים הוא בתו"כ אמור פרשה ח' ברייתא ג' :

מ"ב ע"א דתנא דבי רבי ישמעאל זאת החיה כו' בתו"כ ס' שמיני פרשה ב' ברייתא ב' מלמד שהיה משה אוחז החיה ומראה להם לישראל ואומר להם זו תאכלו וכו' :

מ"ט ע"א דתניא את כל החלב כו' כ' הגאון מוהר"י פי"ק שצ"ל ואת שכ"כ ברש"י הוריות ז' אמנם ע' באר שבע הוריות ג' ושו"ת כנסת יחזקאל סי' כ"ה תמהו על רש"י וע"ש בס' הורה גבר אמנם בפסיקתא זוטרתי בויקרא איתא ואת כל החלב ובתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרשתא י"ד ברייתא ו' איתא את כל החלב והוא הך ברייתא דהכא :

נ"ד משנה הגלודה ר"מ מכשיר וחכמים אוסרין כ"ה בתו"כ שמיני סוף פרק ג' :

ס' ע"ב והתניא כשר וכו' כל הסוגיא וכו' הוא בתו"כ שמיני פרק ה' וע"ש בקרבן אהרן וע' ספר הישר לר"ת סי' שס"ג ופורת יוסף למהר"י סאמינגא ד' קי"ב ושו"ת מהרל"ן חביב סי' ק"ה כ' שבכיון שינה התנא בד' ס"ב לכתוב למינהו להביא סנונית וכן בכנסת יחזקאל סי' כ"ד כ' גם כן פי' על מ"ש בגמרא למינהו דלא כמו שהגיה הגאון מוהר"י פיק אמנם בתו"כ שם ברייתא ד' איתא למינו ועיין מרכבת המשנה חלק שני פ"א מהלכות מאכלות אסורות דין י"ד :

חולין ס"ז ע"א תניא דמסייע לך לרבות יבחושין שסיננן הוא בתו"כ שמיני פרשתא ג' ברייתא י' :

שם ע"ב דתני חדא על הארץ להוציא כו' הוא בתו"כ שמיני ריש פרק י"ב :

שם ותניא אידך כל השרץ כו' הוא שם ברייתא ב' :

לך התרתי לך תחת איסור דגים לויתן [והוגה שם דג טהור] ירושלמי סוף פ"ק דשבת וע' מעשה רוקח לשארי הגר"א אב"ד על משניות מס' חולין וגם מכאן קצת קשיא להרמ"

ס"ט ע"ב והתניא וכו' האומר רגלה של זו עולה הוא בתו"כ פרק ט' :

ע"ב ע"ב דתניא ר"ע אומר מנין לרביעית דם הבאה מב' ר בתו"כ אמור פרשה ב' ברייתא ד' :

שם ע"ב במשנה בהמה טמאה אין שחיטתו מטהרתו ע' בתו"כ ס' שמיני פרק ו' :

ע"ד ע"א ואמרי לה במתניתא תנא אמר קרא וכי ימות הוא בתו"כ שמיני ריש פרשה ו' : בן שמנה ח שמיני פרשה י' ברייתא ג' : דתניא דם התמצית כו' עי' תו"כ ח' ברייתא ג' :

ע"ז ע"ב תניא בנבלתה ולא בעור כו' הוא בתו"כ ס' ש ברייתא ב' והובא ברמב"ם פ"ד מאבות הטומאות עשין רמ"ה :

ע"ח ע"ב לכדתניא אילו נאמר שור ושה ובנו הוא בתו"כ א ברייתא ו' :

שם דתניא איש אשר יקלל כו' ע' תו"כ קדושים פרק י'

שם דתניא יכול יהא או"ב נוהג בין בזכרים כו' הוא בתו"כ סוף פרשה ח' :

פ' ע"ב דתניא מנין לכל הפסולין שבשור ושבשה כו' הוא בתו" ז' ברייתא ה' :

פ"ב ע"א דתניא אותו ואת בנו אותו ואת אמו כו' הוא בתו"כ ח' ברייתא ג' ד' :

פ"ה ע"ב דתניא בני ישראל סומכין הוא בתו"כ ויקרא די פרשתא ב' ברייתא ב' :

שם ואמרי לה במתניתא תנא הוא בתו"כ שמיני ריש פרשה

[illegible]"ז ע"א תניא אידך ושפך וכיסה הוא בתו"כ אחרי פרק י"א

צ' ע"א דתניא והקטיר הכהן את הכל כו' הוא בתו"כ ס' ויק דנדבה סוף פרשתא ד' :

ק' ע"ב והתניא רבי יודא אומר יכול תהא נבלת עוף כו' אחרי פרק י"ב ברייתא ז' והגם ששם לא נזכר רבי ספרא רבי יודא והמרשים ציין בגליון כדה וזה אינו כי שם הוא בריי

ק"א ע"ב והתניא שבת ור"ה כו' עיין תו"כ אמור סוף פ

קב ע"א והא דתניא הטמאים עי מה שציינתי לעיל קי"ב · דב סוף פרשה ג' מפיק לה מן תשקצו :

קכ"ח ע"ב ואמרי לה במתניתין תנא הוא בתו"כ שמיני ריש

שם דתניא יכול יהא בשר כו' דברי רבי יוסי הגלילי ר"ע אומ בתו"כ שמיני פרשה ד' ברייתא ו' :

קל"א ע"ב דתניא וכפר את מקדש הקודש כו' הוא בתו"כ אחר ברייתא ח' :

קל"ב ע"ב דתניא ר"ש אומר כל כהן כו' הוא בתו"כ צו ברייתא ט' :

קל"ד ע"ב דתניא והכהן הגדול מאחיו הוא בתו"כ אמור ריש פר מה שציינתי שם :

ק"ז ע"א דתניא לקט קצירך כו' עי' תו"כ קדושים פרק ב' ב ובתוס' שם :

שם דתניא ר' יוסי אומר אין לי אלא קציר כו' עיין תו"כ קדושים ברייתא ז' ובקרבן אהרן שם ובירושלמי פ"א דפאה הגירסא א קציר חולש מנין ת"ל לקצור עוקר מנין ת"ל בקוצרך :

ערכין ג ע"א דתניא איש מה ת"ל איש איש כו' הוא בתו"כ ס ס' מצורע :

ג ע"א לכדתניא איש אין לי אלא איש הוא בתו"כ תזריע ס' נגעים י"כ וע"ש בקרבן אהרן והובא בסוטה כ"ג : בלשון תנו רבנן ח' ועיין שו"ת פני אריה סי' ס"א :

ד' ע"א מי לא תניא האומר רגלה של זו כו' הוא בתו"כ בחקתי

ו' ע"א דתניא מנין ליוצא ליהרג כו' הוא בתו"כ בחקותי פרק י"ב בו

י"ד ע"א דתניא מנין ללוקח שדה מאביו כו' עיי' תו"כ בחוקותי ברייתא ד' :

י"ז ע"א משוה השג יד בנודר כו' הוא בתו"כ בחוקותי סוף פ ובביאור סוגיות הגמ' עי' קרבן אהרן מצורע ריש פרשתא ידי אליהו למוהר"א גאליפפא ד' צ' צ"א :

י"ח ע"א משנה יום שלשים וכו' הוא בתו"כ בחוקותי פרשה ג'

ציונים ומראה מקומות מהגאון מהרי״ד

א כדתני׳ לא יגאל כי הוא בתו״כ בחוקותי סוף פרק י׳ :

...ניא בשנת היובל ישוב השדה הוא בתו״כ בחוקותי פרק י״א ...יתא ז׳ :

ב והתניא ישוב השדה כו׳ יכול יחזור לגזבר כו׳ הוא בתו״כ פ׳ י״א ברייתא ו׳ :

... משנה אמר א׳ הרי הוא שלי כו׳ הוא בתו״כ בחוקותי פרשה ד׳ ברייתא ו׳ וע״ש קרבן אהרן וע׳ ירושלמי פ״ד דמעשר שני ומרכבת המשנה ח״ג על רמב״ם פ׳ שמיני ד״ה ערכין וחרמים :

ב תניא כמי הכי נמצאת אתה אומר כו׳ הוא בתו״כ בהר סוף פרק חמישי :

... תניא ר״א אומר מנין שאם מכרה לו כו׳ הוא בתו״כ בהר סוף פרשתא ב׳ :

ב דתניא נמכר במנה והשביח כו׳ הוא בתו״כ בהר פרק א׳ ברייתא ס׳ :

...יא כי טוב לו עמך עמך במאכל וכו׳ הוא בתו״כ בהר פרק ז׳ ...יתא ג׳ :

...״א דתניא רבי אומר אין ימים פחות משנים הוא בתו״כ דבהר פרשה ד׳ ברייתא ב׳ וע״ש בתוספות · ועל ...ס׳ דגמרא ד״ה תניא עיין קרבן אהרן סדר בהר פרק ה׳ ברייתא ג׳ :

א תנא גמלא בגליל וכו׳ הוא בתו״כ בהר פרשתא ד׳ ברייתא א׳ · גם מכאן קלת קשיא להרמ״ע ז״ל סי׳ כ״ה :

ב תניא רבי ישמעאל ברבי יוסי למה מנה חכמים את אלו הוא שם בתו״כ :

...יא משגלה שבט ראובן כו׳ הוא בתו״כ בהר פרק ב׳ ברייתא ג׳:

ב תניא אשר יגאל מן הלוים יכול לוי מישראל כו׳ הוא בתו״כ בהר פרק ו׳ ברייתא ו׳ ז׳ גם מכאן קשיא להרמ״ע משנה אין ...אבל בערי ישראל עושין שדה מגרש ולא מגרש שדה כו׳ כ״ה בתו״כ ...פרק ו׳ ועיין ש״ך ח״מ סי׳ קכ״ה ס״ק י״ב ושו״ת יד אליהו סי׳ ה׳ :

...ניא ואיש כי ימכור בית מושב כו׳ עיין בתו״כ בהר ריש פרשה ד׳:

...ב ע״ב דתניא איש איש מה ת״ל כו׳ הוא בתורת כהנים אמור פרשה ז׳ ברייתא ב׳ ועיין לקמן ז׳ תוספות ד״ה ותיך :

... דתניא ולקח מדם הפר וכו׳ הוא בת״כ אמור פרק ד׳ ברייתא ...ט׳ ע״ש :

...דתניא עורת או שבור כו׳ ואשה כו׳ הוא בת״כ אמור פרק ז׳ ריש ...הפרק וברייתא ד׳ שם :

א והתניא אי קרבן וכו׳ הוא בת״כ אחרי פרשה ו׳ ברייתא ד ...וע״ש קרבן אהרן ועי׳ רש״י זבחים קי״ג : ובתוס׳ יומא ס״ג וגם׳ שיח יצחק שם ביומא ס״ג :

...תניא כוותיה דרבא נדבה תעשה וכו׳ הוא בתו״כ אמור פ״ז ברייתא ...ה׳ ו׳ ע״ש :

...דתניא נדבה תעשה כו׳ הוא שם בברייתא ז׳ ח׳ :

...שנה עיין הלשון של תו״כ בחקותי פרק ט׳ ברייתא כ׳ :

א והתניא אי קרבן כו׳ הוא בתו״כ אחרי פרשה ו׳ ברייתא ו׳ ועיין במה שציינתי לעיל ד׳ ו׳:

א דתניא תמות וזכרות כו׳ הוא בת״כ ויקרא דיבורא דנדבה פרשה ו׳ ברייתא ג׳ וסדר אמור פרשתא ז׳ ברייתא ב׳:

א והתנן אין לי אלא דברים שדרכן ליקרב כו׳ הוא בת״כ ס׳ צו פרק א׳ ברייתא י״ג :

... והאי תנא כו׳ הוא קרב ואין תמורתו קריבה הוא בתו״כ ס׳ צו פרשה ד׳ ברייתא ב׳ :

א והתניא יאכלו מה ת״ל כו׳ הוא בתו״כ סדר צו פרשה ב׳ ברייתא ז׳ ובמנחות כ״א : הובאה בלשון מימרא :

...תנן זה מדרש דריש כו׳ ע׳ בתורת כהנים ויקרא דיבורא דחובה ...ק כ״ג :

א דתניא כשהוא אומר מן הבקר ולמטה כו׳ הוא בת״כ ויקרא דיבורא דנדבה פרשה ב׳ ברייתא ו׳ :

ב תניא כוותיה דר׳ יוחנן אם בהמה וכו׳ הוא בתו״כ בחקותי ריש פרשתא ד׳ :

א דתניא ושמו נכחת כו׳ הוא בתורת כהנים ס׳ צו פרק ב׳ ברייתא ד׳ :

...ת ד ע״ב תניא כל חלב כו׳ מה חלב כו׳ הוא בתורת כהנים ויקרא דיבורא דנדבה פרק כ׳ ברייתא ו׳ וע״ש קרבן ...רען וע׳ ירושלמי פרק ו׳ דנזיר ה״א גם מכאן קשיא להרמ״ע סי׳ כ״ה ;

ה ע״ב תני זבדי בן לוי · נאמר להלן לאוכליו כו׳ עיין ת״כ צו סוף פרק י״ג ועי׳ ס׳ באר שבע :

ו ע״א דתניא והניחם שם מלמד כו׳ הוא בתורת כהנים אחרי פרק ו׳ ברייתא ז׳ :

ח ע״א תניא אמרו להן ב״ש לב״ה כו׳ הוא בתו״כ תזריע פ׳ יולדת ריש פרק ג׳ גם מכאן קשיא קלת להרמ״ע ז״ל :

שם משנת האשה שיש עליה וכו׳ הוא בתו״כ תזריע פ׳ יולדת סוף פרק ג׳ וע״ש בתוספות :

שם ע״ב דתניא מכשרו ולא מחמת אונסו הוא בתו״כ מצורע פרשת זבים פרשה א׳ ברייתא ז׳ :

שם דתניא אין לי אלא איש כו׳ הוא בתו״כ תזריע פרשת נגעים ריש פרק י״ב וע״ש בקרבן אהרן :

ט ע״א והתניא והקריבו מה ת״ל כו׳ הוא בתו״כ ויקרא דיבורא דנדבה ריש פרשתא ז׳ וע״ש בתו׳ הקשה דהא אוצטריך לקרא להך דרשא דחולין כ״א : :

שם ע״ב מכלן דתניא חנא קמיה דרב ששת זאת תורת היולדת כו׳ ע׳ ת״כ תזריע פ׳ יולדת סוף פרק ז׳ ור״פ ד׳ :

יד ע״ב דתניא ושלח ביד איש עתי כו׳ כ״ה בתו״כ אחרי פרשתא ד׳ ברייתא ח׳ :

טו ע״ב במשנה ועוד שאלן ר׳ עקיבא כו׳ כל המשנה היא בתו״כ ויקרא דיבורא דחטאת פרק א׳ ברייתא י׳ י״א י״ב וע״ש קרבן אהרן : והרמב״ן בחי׳ שבועות ק״ב : [על צירף את התעילה לזמן מרובה] כ׳ יש מי שפירש לא בשני תמחוין אלא בתמחוי א׳ ובגוף א׳ ואינו נכון וע׳ משנה למלך פי״ד מה׳ שבועות :

טז משנה א״ע וכו׳ הוא שם בתו״כ ברייתא י״ג וע׳ ירושלמי שבת ר״פ כלל גדול :

יט משנה חלב בנותר כו׳ הוא בתו״כ שם פ״ו ברייתא ו׳ ז׳ ח׳ ט׳ ושם איתא ר׳ ישמעאל ור״ש שורי אמנם בדרך תמים שם הגיה ר״ש במקום ר׳ ישמעאל :

שם תנוא א״ר אליעזר מה נפשך שם בתו״כ ברייתא ז׳ גם מכאן קלת קשיא להרמ״ע :

שם ע״ב תניא אמר להן ר׳ יוסי ע׳ תוס׳ על תו״כ שם וקרבן אהרן :

שם תניה א״ר יודא פוטרו היה ר׳ יהושע אף מאשם תלוי הוא שם בתו״כ ברייתא ז׳ וע׳ בסוגיא דלקמן במשנה ט׳ פ״ד דתרומות ועי׳ ירושלמי פרק א׳ דכלאים מעתה אסור להרכיב תאינה שחורה על תאינה לבנה וכו׳ ומסיק משום דהם מין אחד מותר :

כב ע״א אר״נ בר יצחק אף אנן נמי תניא דתניא דם מה ת״ל כו׳ הוא בת״כ ס׳ אחרי פרשה א׳ ב״ג :

כח ע״א משנה ר״ש אומר כבשים כו׳ הוא בת״כ קדושים פרשה א׳ ברייתא א׳ וע׳ חגיגה י״ב : וטורי אבן שם :

מעילה יז ע״ב דתניא ר״א אומר כל שבקודש כו׳ הוא בתו״כ ס׳ צו פרק א׳ ברייתא ז׳ :

גרה יט ע״א דתנן ר׳ אליעזר בר״ש כו׳ הוא משנה פי״ב דנגעים ובת״כ מצורע פרשת נגעים פרשתא ו׳ ב״ד ע״ש :

כב ע״א אלמה תניא כו׳ אלמה תניא זאת תורת הזב כו׳ הוא בת״כ מצורע פ׳ זבים פרק ט׳ ברייתא י׳ :

כד ע״ב תני תנא קמיה דרב המפלת ברייתא כו׳ הוא בת״כ ר״פ תזריע ב״א ושם איתא גם מה שמסיים כאן ושיש לו ב׳ גבין :

כח ע״ב והתניא הזכר ולא טומטום כו׳ הוא בתורת כהנים בחקותי פרשתא ג׳ ברייתא ט׳ :

לב ע״א דתניא ולא יחללו כו׳ לרבות את הסך וכו׳ הוא בת״כ אמור פרק ו׳ ברייתא א׳ וע׳ ירושלמי פ׳ שני דמעשר שני ופרק ט׳ דשבת ופרק א׳ דיומא :

שם דתניא אשה אין לי אלא אשה כו׳ הוא בתורת כהנים מצורע פ׳ זבים ריש פרשתא ד׳:

שם דתניא איש איש מה ת״ל כו׳ ע׳ תו״כ מצורע פרשת זבים ר״פ ו׳ וסוף סדר מצורע :

לג ע״א דתניא ותהי נדתה עליו כו׳ שיכול יעלה לרגלה כו׳ הוא בתורת כהנים מצורע פרשת זבים פ״ז ברייתא ג׳ וע״ש בק״א ובמזרחי וגור אריה :

לז ע״א מנא אמינא לה דתניא ואחר תטהר כו׳ הוא בתו״כ מצורע פרשת זבים ר״פ ט׳ :

שם מנא אמינא לה דתניא מזובה ולא מנגעה שם בתורת כהנים ולא מנגעה ולידתה :

שם ע״ב דתניא דותה תטמא לרבות כו׳ הוא בתורת כהנים פ׳ תזריע סוף פרשה א׳ :

שם דתניא כימי נדתה כו׳ שם פרשה א׳ ברייתא י״ג הקיש ימי נדתה לימי לידתה והד״ת שם הגיה שצ״ל הקיש ימי לידתה לימי נדתה אמנם ברשב״א בחי׳ גיטין ט׳ : העתיק כמו שהוא בתורת כהנים שלפנינו :

ציונים ומראה מקומות מהגאון מהרי"ד

שם תניא דמסייע ליה לר' יוחנן כו' זאת תורת העולה כו' הוא בתו"כ ס' צו פרק א' ברייתא ז' ח':

מא ע"ב והתניא ורחצו במים כו' אר"ש כו' הוא בתו"כ מצורע פרשת זבים סוף ס"ו וע"ש קרבן אהרן:

מב ע"ב מנא אמינא לה דתניא יכול תהא נבלת בהמה כו' הוא בת"כ שמיני פרשתא י' ועיין שם קרבן אהרן ובתורת כהנים סדר אחרי פרק י"ב ברייתא ה' ו' ז' וע' מזרחי וגור אריה סדר שמיני:

מט ע"ב דתניא והיושב על הכלי יכול כו' הוא בתו"כ מצורע פרשת זבים פ' ב' ברייתא ה':

נד ע"ב דתניא יכול תהיה אבן המנוגעת כו' הוא בתורת כהנים מצורע פרשת זבים פרק ב' ברייתא ט' וע' ס' זרע אברהם על ספרי פ' נשא פסקא א' וע' תוס' עירובין כ"ג · ד"ה כל שהוב:

כה ע"א דתניא וזבו טמא לימד כו' הוא בת"כ מצורע פרשת זבים פרשה א' ברייתא ח' ועיין תוספות על תורת כהנים ריש סדר תזריע ברייתא ח':

שם ע"ב דתניא וזבו טמא וזאת לרבות מימי רגליו הוא בתו"כ מצורע פרשת זבים פרשה א' ברייתא י"ב:

נו ע"א דתניא יכול יהא דם היוצא מפי האמה כו' שם ברייתא י':

שם דתניא א"ר יצחק ברבי ביסנא אר"ש בן יוחי בהם יכול בכולן כו', הוא בתו"כ שמיני סוף פרק ז':

סז ע"ב דתניא ואחר תטהר כו' הוא בתורת כהנים מצורע פרשת זבים ריש פרק ט' ע"ש:

סח ע"ב משנה הזב והזבה כו' הוא בתורת כהנים מצורע פרשת זבים פרק ה' ברייתא ד' ה':

עב ע"ב דתניא יכול הרואה ג' ימים כו' הוא בתורת כהנים מצורע פרשת זבים פרק א' וע"ש ק"א האריך בביאור הסוגיא הזו תהלה לאל:

מתיב ומיתבי ות"ש ורמינהו והכתיב

שבת כב ע"ב מתיב רב ששת מחוץ לפרוכת העדות יערוך וכו' לאורה הוא צריך כו' הוא בתו"כ אמור פרשתא י"ג ברייתא ט' ושם איתא וכי צריכים לנר כמו שהביאו התוספות בשבת וגו' בתוספות על תו"כ שם ובקרבן אהרן שם ובס' היושר לר"ת סי' קע"א קפ"ד ובס' כתנות עור פ' תצוה ובשו"ת רשב"א ח"א סי' מ"ט וס' ש"ט:

פסחים ג ע"א מיתיבי יכול יהא נאכל אור לשלישי וכו' הוא בתו"כ ס' צו פרק י"ב ברייתא י"ג י"ד והובא בזבחים נ"ו ת"ר:

טז ת"ש ונשא אהרן כו' וכי איזה עון כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרק ד' ברייתא ט' וע"ש קרבן אהרן והובאה ביומא ז' בלשון מיתיבי ובזבחים כ"ג · בלשון ת"ש ובמנחות כ"ה · בלשון תנו רבנן:

עה ע"א ורמינהו מכות כו' הוא בתורת כהנים פ' תזריע פ' נגעים פרק ז' ברייתא ד':

יומא ז מיתיבי ונשא אהרן הוא בתורת כהנים ויקרא דיבורא דנדבה פרק ד' ברייתא ט' ונסמן בפסחים ט"ז ועיין שם בקרבן אהרן ובתוס' לתורת כהנים שם:

סג ע"ב ורמינהו ירצה לקרבן אשה הוא בתורת כהנים ס' אחרי פרשה א' ברייתא ו':

עד ע"א איתיביה ר' יוחנן לר"ל אין לי אלא כל שישנו בעונש כו' הוא בתו"כ ס' צו פרשה י' ברייתא ד' ובפסיקתא זוטרתי ס' צו הנוסחא שחייב מלקות:

פ ע"א והכתיב אלה המצות וכו' הוא בתורת כהנים בסופו:

סוכה כט ע"ב דכתיב לכם משלכם הוא בתו"כ אמור פרק ט"ז ברייתא ב':

מב ע"ב מיתיבי ר' יוסי אומר הוא בתורת כהנים ויקרא דיבורא דנדבה פרשה ג' ברייתא י"ב:

מגילה כו ע"א מיתיבי בבית ארץ אחוזתכם כו' בתורת כהנים מצורע פרשת נגעים פ' ה' ברייתא ה' והובא ביומא י"ב · בלשון דתניא והובא בב"ק פ"ב: בלשון דכתיב ועי' ירושלמי פ"כ דערלה:

כח ע"א במשנה שנאמר והשימותי עיין בתורת כהנים בחקותי פרק ו' ברייתא ד' וע' גמרא גיטין מ"ב וע' צפנת פענח למוהר"י מטראני פ' וישב דרוש א' וס' עץ החיים למוהר"א אבולעפייא פ' ויצא:

חגיגה טז ע"ב מיתיבי דבר אל בני ישראל וסמך כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרשה ב' ברייתא ב':

יבמות פד ע"ב מתיב רבין בר נחמן לא יקחו כו' הוא בתו"כ אמור פרק א' ברייתא ו"ב:

פח ע"ב מתיב רבא מנין שאם לא רצה הוא בתורת כהנים אמור פרק א' ברייתא י"ג:

קדושין יט ע"א אמר רבי זירא ת"ל איש פרט לקט
כהנים קדושים פרק י' ברייתא ח' והוג
כ"ב: בלשון תנו רבנן:

כא ע"א איתיבי' בכל גאולה תתנו לרבות כו' הוא בת"כ בה
וע"ש קרבן אהרן:

שם איתיביה אביי מה ת"ל יגאלנו וכו' הוא בתורת כהנים ד'
ברייתא ג':

גיטין מא ע"ב תא שמע והפדה יכול לכל כו' הוא בתורת
קדושים פרק חמישי:

נזיר מג ע"ב מיתיביה לה יטמא לה הוא מיטמא ואיכו מי
הוא בתורת כהנים ס' קדושים פרשתא א'
והובא גם בסוטה ג':

כב ע"א ת"ש בהם יכול וכו' הוא בתו"כ ס' שמיני סוף פ"
בחגיגה י"א · ובנדה כ"ו · בלשון דתניא:

בבא קמא מ' ע"ב מיתיבי מן הבהמה כו' הוא בתורת כ
דיבורא דנדבה פרשתא ב' ברייתא
בבכורות מ"ה· בלשון דתנו רבנן וכן בתמורה כ"ח · והובא
מ"א · וע"ש קרבן אהרן בתו"כ וע' גמרא פסחים כ"ז: סוכה ל"ו
למוהר"א גאליפפא ד' פ"ט: צו:

קד ע"ב ורמינהו עדין אני אומר הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחו
י"ג ברייתא ה':

בבא מציעא נה ע"ב מתיב רבא ואת אשר חטא כו'
מש"פ כו' הוא בתורת כהנים וי
דחטאת פרק כ' ברייתא ז' וע' שם בסוף הסדר ויקרא גבי גזל
לרבות פחות מש"פ וע"ש בזית רענן וקרבן עדה פ"ק דקדושין הל

צא ע"א מתיב רב אחדבוי בר אמי אילו נאמר בהמתך כו' הוא
קדושים פרק ד' ברייתא י"ג:

סנהדרין נח ע"ב ת"ש כו' כדי שישא קין את אחותו ·
קדושים פרק י"א ברייתא י"א:

ס"ג ע"א ת"ש ונתתי כו' אמר אליהו הצדיק כו' הוא בתו"כ בחקו
ברייתא ד' שהיה אליהו זכור לטוב וע"ש קרבן אהרן:

פג ע"א מיתיבי כו' גופא כו' בעל מום כו' הוא בתורת כהנים א
ברייתא י"א:

שבועות יח ע"ב ורמינהו אר"א מה נפשך וכו' ע' תו"כ ויקר
דחטאת פרשה י"ב ברייתא ד':

כו ע"ב מיתיבי בשפתים ולא בלב הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטא
ט' וע"ש קרבן אהרן וע' ירושלמי דתרומות פ"ג · וריש פ"

זבחים ו ע"א ת"ש וסמך ונרצה כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבו
סוף פרק ד':

כג ע"א ת"ש ונשא אהרן וכו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה
ברייתא ט' והובא גם ביומא ז' ונסמן שם:

לב ע"א ורמינהו ושחט שחיטה כשירה כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבור
פרשתא ד' ברייתא ב':

שם ורמינהו וסמך ושחט מה סמיכה כו' הוא שם ברייתא א'
קרבן אהרן:

לג ע"ב מיתיבי וסמך ושחט הוא בתורת כהנים ויקרא דיבורא דנד
פרשתא ד' והובא לעיל ל"ב · וע' לקמן ד' קי"ט וע' תוס'
ס' ויקרא פ' ד' ועל דברי תוס' עמ"ש זקיני הגאון בפני יהושע בברכו
ובילה כ':

לד מתיב רבה אילו נאמר קרבן לה' וכו' הוא בתורת כהנים ויקר
דנדבה פרשתא ב' ברייתא ו' ושם איתא הבא לי חטין וכו' ת"ל ב
תקריבו וע"ש בתוספות ובקרבן אהרן ובפסיקתא זוטרתי שם הגירס
ושנה תקריבו את קרבנכם לעכב:

סג ע"א מתיב ר' ירמיה וקמץ משם כו' הוא בתורת כהנים
דיבורא דנדבה פרק ט' ברייתא ה':

ע ע"ב מתיב ר' נתן וכו' ואכול לא תאכלוהו הוא בתו"כ צו פר
ברייתא ז':

פא ע"ב מתיב רבא והקריבו כו' מה ת"ל דם דם כו' הוא בת
ויקרא דיבורא דנדבה פרשה ד' ברייתא ז' וע"ש ובספ
אהרן שם:

ק ע"א ת"ש ר"א אומר כל מקום וכו' הוא בתו"כ ס' תזריע פ
ברייתא ג':

קיג ע"ב ורמינהו אי קרבן שומע כו' כ"ה בתורת כהנים אחרי פר
ברייתא ו' וע"ש קרבן אהרן וע' בספר שיח יצחק יומ
וע"ש משנה למלך פרק חמישי מערכין דין ה':

קטו ע"א לימא מסייע ליה יכול שאני מוציא אף עולות כו' הוא
אחרי פרשתא ט':

מנחות יד ע"א ת"ש רבי אומר משום ר' יוסי הוא בתורת כהנים

ציונים ומראה מקומות מהגאון מהרי"ד

ת"ש אם תקריב מנחת ביכורים הוא בתורת כהנים ויקרא דיבורא דנדבה פרשתא י"ג ברייתא ד' וע"ש :

תיב ר' עמרס מהו אומר התודה יקריב כו' הוא בתורת כהנים צו ש פרק י"א :

מותיב רבה ואם תקריב מנחת ביכורים כו' הוא בתו"כ דיבורא דנדבה פרשתא י"ג והובא לעיל ס"ח :

איתיביה ר' אחא כו' קרבן ראשית כו' הוא בתורת כהנים ויקרא דבורא דנדבה פרשתא י"ב ברייתא ו' ח' וע"ש קרבן אהרן :

ורמינהו הכי הכי טעון סמיכה כו' הוא בתו"כ אחרי פרשתא ד' ברייתא ה' :

לט ע"ב ת"ש ואת שתי הכליות ולא בעל כוליא אחת כו' הוא בתורת כהנים ויקרא דיבורא דנדבה פרשתא י"ד ברייתא ז' :

תא שמע זכר ולא נקבה כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרשתא ג' ברייתא ז' :

תא שמע יכול וכו' הוא בתו"כ בחקתי פרשתא ג' ברייתא ט' :

כו' שהיה ר"א אומר כל מקום שנאמר זכר כו' הוא בתו"כ ויקרא דנדבה פרשתא ו' ברייתא ה' :

ורמינהו גבן שיש לו הוא בתו"כ אמור פרשתא ג' ברייתא י"ב :

תיבי והלא סלע של קדש כו' תורת כהנים בחקותי סוף פרק י"א :

בד ע"ב מתיב ר' עקיבא בר חמא בנבילתה כו' הוא בת"כ שמיני פרשה י' ברייתא ו' :

ת"ש כו' ת"ל לא יחללו כו' הוא בת"כ אמור פרק ו' ברייתא ט':

יבי רבא לעולה מנחת כהנת כו' הוא בת"כ צו סוף פרק חמישי וע' למי פ' שלישי דסוטה :

ע"ב ת"ש לא יגאל יכול לא יגאל כו' הוא בתורת כהנים בחקותי סוף פרק י' :

ע"א מיתיבי ומעלה מעל כו' הוא בת"כ ויקרא דיבורא דחטאת פרק כ"ב ברייתא ג' :

ו ע"א א"ר שמעון ת"ש יכול בין רצופין כו' הוא בת"כ ס' תזריע פ' יולדת פרק ב' ברייתא ג':

אביי ת"ש שלשים יכול וכו' הוא שם פרק א' ברייתא ז' :

ועוד א"ר אשי ת"ש ששת ימים יכול כו' הוא שם פרק ב' ברייתא ז' :

מ ע"ב מיתיבי על העצים כו' הוא בת"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרק ו' ברייתא ד' וע"ש קרבן אהרן ומ:נה למלך פ' שביעי מאיסורי מזבח דין ג' :

ע"א ורמינהו אשה אין לי כו' הוא בת"כ מצורע פרשת זבים פרק ו' ברייתא ז' ונ' בסוגיא זו בקרבן אהרן שם פרק ו' ויד מלאכי כלל רכ"ז :

אמר רבא ת"ש וזבו טמא הוא הוא בת"כ מצורע פרשת זבים פרשה א' ברייתא ח' :

ת"ש תשעה משקין כן כו' הוא בתו"כ מצורע פרשת זבים סוף פרשה א' וע"ש בקרבן אהרן פרק ג' ברייתא ח' :

מימרא, ובמאי קמיפלגי, הא כיצד

ע"א : אמר ליה מי כתיב ושחט הכהן כו' הוא בתורת כהנים ויקרא דיבורא דנדבה פרשתא ד' ברייתא ב' :

נ"ה : גופא אמר רב כו' והלא כבר נאמר כו' אם ישראל הוא כו' הוא בתו"כ אחרי פרק י"ג ברייתא ב' והוא כפול

רין בשם תימרא דרב והובא גם בסמ"ג לאוין סשי' קי"ב וצ"ע

דברי סמ"ג שם משמע דזה העונש לא נאמר רק בבא על הנכרית

בגמרא מוכח דעל כל העריות נאמר ויש ליישב וע' ס' חסידים סי'

י העירותי דהלא מיכו ממזר ת"ח וע' מה שכתבתי תהלה לאל בהגהותי לתו"כ :

כדמקרי ליה ריב"ל לבריה הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת פרשתא א' ברייתא ז' והובא בהוריות ח' כדמתני ליה :

רבי שמעון כבר תלתא מיעוטי בתיבי נפש וכו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת פרשתא ו' ושם בברייתא י' הוא כמו שהגיה

אן בגליון שזה הוא דברי רבי שמעון וע' בהר שבע הוריות ג': ד"ה מאי טעמא :

קי"ח אלמלא שמרו ישראל שבת ראשונה [ע' תוס' על תו"כ סוף סדר אמור] :

עירובין ב · מקדש דאקרי משכן דכתיב ונתתי משכני הוא בתו"כ בחקותי פרק ג' ברייתא ב' משכני זה בית המקדש :

ד' : דכתיב ורחץ את בשרו במים במי מקוה כו' הוא בתו"כ מצורע פ' זבים פ"ו ב"ג וע' חגיגה י"א הובאה בל' דתניא :

ס"ג · מאי דריש ונתנו בני אהרן הוא בתו"כ ויקרא פרק ה' ברייתא י' :

ק"ד : פרט לכלי חרס ג"ע זבחים צ"ד : צ"ה · ותו"כ צו סוף פרק ו' וע' מה שכתבתי שם ת"ל ובס' יראים סי' שכ"ה :

פסחים כ"ד · דא"ר אלעזר לא יאכל כו' והגיה הג' מוהר"י פיק דבמכות י"ח · ובמעילה איתא רבי א יעזר ובמעילה י"ז : איתא דתניא ולא הזכיר שכן הוא ברייתא בתו"כ ס' צו פרק ח' ברייתא ז' רבי אליעזר אומר לא תאכל :

ל"ב : מ"ט דת"ק כו' ואכילה בכזית הוא בתו"כ ס' אמור פרק ו' ברייתא ג' :

ס"ד הא קמ"ל מקבלה ואילך מצות כהונה הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרשתא ד' ברייתא ב' :

פ"ב · בשלמא טמא כו' דכתיב הן לא הובא כו' הוא בתו"כ שמיני פרק ב' ברייתא ה' :

חגיגה י"ח : ההוא מיבעיא ליה לרבות את הנכרים שמוזהרין על ברכת השם הוא בתו"כ אמור פי"ט ב"ד והובא בסנהדרין נ"ו · בל' דתניא :

מ"ק ה' רב אשי אמר ושמרתם את משמרתי עשו משמרת הוא בתו"כ סוף ס' אחרי :

ח' נפקא ליה מכנגע נראה לי וכו' הוא בתו"כ מצורע ס' נגעים פרשתא ה' ברייתא י"א :

יומא ו' : תוס' ד"ה שמטמא משכב וכו' מדאמר בתו"כ פ' מצורע פרק א' ברייתא ז' וע' תוס' פסחים ס"ג .

כ' : ע' קרבן אהרן [ד"ה שם] בתו"כ ס' צו פרק כ' ד' ברייתא ה' בסוגיא זו :

כ"ז · אביי הוה מסבר לבריה ושחט שחיטה כשירה בזר כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה :

נ"ג · מאי דריש ונתנו בני אהרן כו' הוא בתו"כ ויקרא פרק חמישי ברייתא י' :

נ"ז · מה כתיב בהו השוכן אתם כו' הוא בתו"כ אחרי פרק ד' ברייתא ה' :

ס"ה : אמרי דבי רב ינאי אמר קרא יעמד חי כו' עד מתי יהא זקנו הוא בתו"כ אחרי פרק ב' ברייתא ז' וכ"ה לקמן ע"א :

ע"א רבא אמר אמר קרא יעמד חי הוא בתו"כ אחרי פרק ב' ברייתא ז' והובא לעיל ס"ה :

סוכה י"א : ול"ג · כתיב הכא ולקחתם כו' הוא בתו"כ אמור ריש פ' ט"ז :

מז : הא כיצד כהן מניח כו' הוא בתורת כהנים ס' צו פרשתא י"א ברייתא ג' :

תענית ו : מאי דכתיב ולבהמתך וכו' הוא בתו"כ בהר פרק א' ברייתא ח'

ח : א"ר יצחק אפי' שנים כשני אליהו כו' הוא בתו"כ בחוקותי ריש פ' א' .

כ"ב : מאי דרוש וחרב לא תעבור כו' הוא בתו"כ בחקותי פרק ב' ברייתא ג' :

שקלים פרק ה מ"ה עיין תו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרשתא ה' ברייתא ד' :

פ"ז הלכה ו דאמר רבי שמעון עשרון מקדשו וכו' תו"כ צו פרשתא ג' :

מגילה ב והכתיב אלה המצות כו' הוא בסוף סדר תו"כ :

שם : מ"ט דכתיב ואיש כי ימכור כו' פסוקא וכו' הוא בתו"כ ס' בהר ריש פרשה ד' :

ח : אלא טהור השתא מלטמא כלי חרס · הוא בתו"כ ס' תזריע פ' נגעים פרק ב' ברייתא ו' וע' קרבן אהרן :

כ : דכתיב לכם ביום הוא בתו"כ סדר אמור פרק ט"ז ברייתא ג' :

שם דכתיב ביום זבחו כו' הוא בתו"כ ס' צו פרק י"א ברייתא ו' :

יבמות ט · כדמקרי ליה ריב"ל לבריה הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת פרשתא א' ברייתא ז' והובא בהוריות ח' · דמתני :

כ"א רב כהנא אמר מהכא ושמרתם כו' היא בת"כ סוף סדר אחרי והוא במ"ק ה' :

כ"ב : ואמר מר שארו זו אשתו הוא בתו"כ אמור פרשה א ברייתא ד' והובא לקמן נ' :

כ"ג · אמר רבא אמר קרא כו' בין שאומרים כו' הוא בתו"כ קדושים סוף פרק י"א :

נ"ד : אמר קרא ואיש אשר יקח את אשת אחיו נדה הוא כו' הוא בתו"כ קדושים פרק י"ב ברייתא ח' :

ציונים ומראה מקומות מהגאון מהרי"ד

צ : ואמר קרא שארו זו אשתו הוא בתו"כ אמור פרשה א' ברייתא ד' [הובא לעיל כ"ב :]

שם וכתיב לא יטמא בעל בעמיו הוא בתו"כ אמור פרשתא א' ברייתא ט"ז :

קכ"ב : דאמר רב חנינא דבר תורה כו' הוא בתו"כ סוף ס' אמור :

כתובות מג : א"ר זירא א"ר מתנא א"ר כו' דכתיב כו' הוא בתו"כ בהר פרשה ו' ברייתא ה' והובא גם בקדושין ט"ז בלשון דתניא :

ע"ב · דא"ר חיננא בר כהנא אמר שמואל מנין לנדה שסופרת לעצמה הוא בתו"כ מצורע פרשת זבים ריש פרק ט' :

קדושין כ"א · כדאמר ר"נ בר יצחק לקרוב קרוב קודם הוא בתו"כ סדר בהר ריש פרק ה' ופרק ח' ברייתא ב' :

כד · אי לימא בזוזי דבעל ומעשר דבעל כו' עיין תו"כ בחקותי פרק י"ב ברייתא י' :

כה · אמר עולא הכל מודים כו' מה בשרו כו' הוא בתו"כ מצורע פרשת זבים פרק ד' ברייתא י' :

לה : בשלמא בל תטמא למתים דכתיב וכו' הוא בתו"כ ריש סדר אמור :

קדושין לו · דבר אל בני ישראל והניף כו' בני ישראל מניפין כו' הוא בתו"כ ס' צו ריש פרשתא א' :

שם : הא כיצד כהן מניח כו' הוא בתו"כ סדר צו פרשתא י"א ברייתא ג' :

מג · דם יחשב כו' ולא שלוחו הוא בתורת כהנים אחרי ריש פרק ט' :

נז : א"ר יוחנן משום ר"מ כו' על קרבן עגוש כרת כו' הוא בתו"כ ס' אחרי פרשה ו' ברייתא ה' :

נח · כי יובל הוא כו' מה קודש כו' הוא בתו"כ ס' בהר פרק ג' ברייתא ג' והובא בסוכה מ' : בלשון דתניא :

גיטין יב · ועד כאן לא קאמרי רבנן כו' לא תלקט לעני כו' הוא בתו"כ ס' קדושים סוף פרק ב' :

נדרים עח · נפקא להו מדרב אסי בר נתן דכתיב כו' הוא בתו"כ ס' אמור פרק י"ז ברייתא י"ב :

סוטה ב · ור' ישמעאל לה מיטמא כו' הוא בתו"כ ס' קדושים פרשתא א' ברייתא י"ג והובא בנזיר מ"ג · בלשון מיתיבי :

מו · הא נמי מהכא נפקא ומיד בן נכר כו' הוא בתו"כ ס' קדושים פרק ו' ברייתא ב' :

נזיר ח : מ"ט למטה הוא אומר הוא בתו"כ מצורע פ' נגעים פרשה ו' ברייתא ב' והובא בב"ב קס"ד בלשון דת"ר :

בבא קמא יג · גופא ומעלה מעל בה' כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת פרק כ"ב ברייתא ג' והובא גם בקידושין נ"ב ושם נרשם :

סה : וחמישיתו התורה רבתה וכו' הוא בתו"כ ס' ויקרא דיבורא דחטאת פרשתא י"ג ברייתא י"ב והובא גם לקמן ק"ח · בשם מימרא דרב :

ע"ז נא : שנאמר למען אשר יביאו כו' הוא בתו"כ אחרי פרק ט' ברייתא ד' . והובא יותר בזבחים ק"ו בלשון לכדתניא :

נד : דכתיב כי יובל הוא כו' מה קודש כו' הוא בתו"כ בהר פרק ג' ברייתא ג' והובא בסוכה מ' : לכדתניא והובא גם בקידושין נ"ח :

סנהדרין פב · אדכרי' רב לגמרי' כו' אם ת"ח היא כו' הוא בתו"כ אחרי פרק י"ג ברייתא ג' והובא גם בשבת נ"ה · בשם רב ועי' מ"ש שם :

ג · אמר שמואל א"ר אלעזר כו' שאינו במיתה אבל איסורא איכא כ"ב ר' יהונתן על הרי"ף [פ' בכל מערבין] סי' תר"א ובתוס' על תו"כ פ' אמור פרק ד' כ' דחייב מלקות וכ"ה בתוספתא דתרומות פ"ו וברמב"ם :

פה : ברש"י במשנה והמכה לאחר מיתה פטור דחבורה ליכא ע' בתו"כ אמור פרק ב' ברייתא ה' דמפיק לה מקרא וע' מ"ש שם :

פו · בני ישראל למעוטי מי שחציו עבד כו' ע' בתו"כ מצורע ריש פ' זבים מרבה לגרים ועבדים מואמרת אליהם :

שבועות ח דאמר מר בכל קודש כו' לרבות את התרומה כו' הוא בתו"כ ריש תזריע סוף פרק א' :

לב · אמר אביי אמר קרא כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת פרק י"א ברייתא ה' :

לה : ומאי חובא ע' קרבן אהרן ויקרא דיבורא דחטאת פרק י"א :

מכות יח · דא"ר אליעזר לא יאכל הובא בפסחים כ"ד · בשם מימרא אמנם במעילה י"ז : הובא דתניא כי כן הוא בתו"כ ס' צו פרק ח' ברייתא ז' :

שם : הא כיצד מניח כהן וכו' הוא בתו"כ ס' צו פרשתא י"א ברייתא ג' :

הוריות ט · דכתיב והכהן הגדול כו' הוא בתו"כ אמור ריש פרשה ב' וע'

י · דכתיב ונתתי נגע צרעת כו' הוא בתו"כ ס' מצורע פ' נגעים ... ברייתא ד' :

זבחים ו · דאמר קרא ואם המר ימיר הוא ברייתא בתו"... ברייתא ד' והובא גם בתמורה ב' · וערכין ב' :

ח · אלא אמר רבא כו' שיהא כל עשיותיו לשם חטאת הוא בתו"... נגעים פרק ג' ברייתא י"ג :

יח · מהתם נפקא ונתנו בני אהרן הכהן כו' הוא בתו"כ ויק... דנדבה פרק ה' ברייתא ט' :

כו : מ"ט דאמר קרא ואני נתתיו לכם על המזבח ע' תו"כ ס'... ח' ברייתא ה' :

שם והאמר רבא אין מחשבה מועלת כו' הוא בת"כ ס' צו... ברייתא ה' :

מא · דאמר מר החטאת לרבות כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא ד... ו' ברייתא ו' :

מו : א"ר יהודא א"ר עולה לשם עולה וכו' הוא בתו"כ ויק... דנדבה סוף פרק ו' וסוף פרק ז' וס"פ ט' :

נז : היינו דכתיב ממושבותיכם וכו' שאין ת"ל הוא בת"כ ס'... ברייתא ז' ח' :

סא · ברש"י נדפס בלדו גרסת הל"ק וכ"ה בתוס' על תו"כ ס' וי... ד' וסיים שם ולפי"ז הא דאמר במס' תמיד פרק ג' לא הי... ששומע קול שער הגדול שנפתח התם למצוה בעלמא :

סב : א"ר הונא אמר קרא כו' שיהא ירך כו' הוא בתו"כ ויק... דנדבה פרשה ה' ברייתא ח' :

סג · מתיב ר' ירמיה וקמץ משם כו' הוא בתו"כ ויקר דיבורא דנ... ט' ברייתא ה' :

סו : בתוס' ד"ה אלא מעתה כו' ע'. קרבן אהרן ויקרא דיבורא דח... י"ח ברייתא ז' :

סט : ר"מ קרא אשכח כו' הוא בתו"כ שמיני פרק י"ב ברייתא... בחולין כ"ח : בלשון דתניא :

שם ור' יהודה מ"ט קרא אשכח ודרוש כו' הוא בתו"כ אחרי... ברייתא ח' :

ע · ור"מ האי נבילה כו' לשיעור אכילה בכזית הוא בתו"כ אחרי... ברייתא ב' :

עז · מ"ט דר' אליעזר אמר קרא כו' הוא בתו"כ ס' ויקרא דיבורא ד... פרשתא י"ב בלשון אחר :

פב : אלא אמר רבא כל מידי דחשיב כו' עיין קרבן אהרן בתו"כ שמ... ב' ברייתא ו' :

פה · ואי פסולה בת הפשט ונתוח כו' אוחה כשירה כו' הוא בתו"כ... דיבורא דנדבה פרק ה' ברייתא ה' :

צה · כלי חרס שילא ע' ערובין ק"ד : ומה שציינתי שם :

שם דא"ר נחמן אמר רבה בר אבוה דם חטאת ומראות נגעים לרי... סממנים כו' הוא בתורת כהנים ס' תזריע פרק ט"ז ברייתא י'... מהם הנגע :

שם : בעי רמי בר חמא תלאו באויר תנור כו' ע' קרבן אהרן ס... פרשת זבים פרשתא ג' ווית רענן על ילקוט שם ד' קס"ב בילק...

צו : לדאמר מר במים ולא ביין כו' הוא בתו"כ ס' צו פרק ז' ברי... ועל מק שכתבו התוס' ויש ללמוד מכאן דכלים האסורים כו' ע... ביאור בתוס' על תו"כ כו' :

צז · מנה"מ א"ר יוחנן משום אבא יוסי בן דוסתאי כן העתיק בפי' ה... תו"כ שם ס' צו פרק ז' :

שם : אמר שמואל משום ר"א זאת התורה כו' הוא בתו"כ ויקרא... דנדבה סוף פרק י"ח :

צח · מה חטאת אינה באה אלא מן החולין כו' הוא בתו"כ צו ריש פר...

שם וחטאת מנין כו' משלו ולא משל ציבור הוא בתו"כ ס' אחרי סוף...

ק"א · רב נחמיה מתרץ לה הכי אמר לו משה לאהרן שמא כנ... הוא בתו"כ ס' שמיני פרק ב' ברייתא ה' :

קב : דאמר בבית הכסא דנתה בא טבול יום וכו' כ"ז הוא בתו"כ ס' צו... י"ז ושם איתא בא והקרב ואכול אמר ליה תן לי כו' :

קטו : היכי רמיזא דכתיב ונועדתי כו' דבר זה אמר הקב"ה למשה ט... בתו"כ שמיני מכילתא דמלואים ברייתא ל"ו ושם איתא על ... הוא אומר דום לס' :

קטז : דאמר מר תמות וזכרות בבהמה כו' הוא בתו"כ ס' ויקרא ד... דנדבה פרשה ו' ברייתא ג' וס' אמור פרשתא ו' ברייתא ב'... במנחות כ"ה · ובחולין ק"ג : בלשון מימרא אמנם בקדושין כ"ד : ובתמורה... הובאה בל' דתניא :

קיט : דכתיב לפני ה' וסמך כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פ... וע"ש בתוס' :

ציונים ומראה מקומות מהגאון מהרי"ד ז

אלא אף הגרים אף העבדים אף הנשים בשרים בנמה :
א אמר כו' שאין מחשבה מועלת אלא במי שראוי לעבודה
' הוא בתורת כהנים ס' צו פרשתא ח' ברייתא ה' וע' שם
רבן אהרן :
ר תחת השבט נפקא פרט לטריפה כו' הוא בתו"כ בחקותי ריש
ת כו' הוא בתו"כ ס' ויקרא דיבורא דנדבה פרשתא ו' ברייתא ג'
פרשה ז' ברייתא כ' :
יאכלו שיאכלו עמה כו' הוא בתו"כ ס' צו פרשתא ב' ברייתא ז'
כ"ב · הובאה בלשון דתניא :
ר תמות וזכרות כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרשה ו'
ג' וס' אמור פרשתא ז' ברייתא ב' וע' מה שציינתי בזבחים קט"ז ·
שלמיו לרבות שלמי נזיר וכן הובא לקמן כ"ז · וע"ו · בל' דאמר
בתו"כ ס' צו ס"פ י"א והובא לקמן ע"ח בל' ת"ר :
י יוה"כ מעכבין כו' חוקה ע' תו"כ ס' אחרי ריש פרק ב' ולקח
השעירים מלמד שהם מעכבים זה את זה :
יו לרבות וכו' הוא בתו"כ ס' צו פרק י"א והובא לקמן ע"ח
:
מבן צאן ומ: בן צאן כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה
ה' ברייתא ה' :
הוציא ע' קרבן אהרן ויקרא פרק ט"ו ברייתא ה' :
במשנה ל"א מהונף והורס דמלואים כו' כ"ה בתו"כ ס' צו סוף
"א וריש פרק ט"ז וע' ירושלמי סוטה ר"פ ג' :
ר לפני ה' יכול במערב הוא בתו"כ ס' צו פרשתא ב' ברייתא ד'
ציל י"ט : בל' דתניא והובא בספרי נשא פסקא י"ז ומה שנסמן
ת פ' הוא ט"ם כי שם בתמידין ומוספין הוא ענין אחר והדין
הזה הוא פרק רביעי ממחוסרי כפרה דין ג' :
עמוקה כו' הוא בתורת כהנים ויקרא דיבורא דנדבה פרק י"ב
ו ז' :
לכו בתוס' כו' ויש לומר כגון שהפריש כו' ע"ש בתוספות על
כהנים :
ר שלמיו לרבות כו' הוא בת"כ ס' צו ס"פ י"א והובא לקמן ע"ח ·
ת"ר :
וסדא אמר אבימי שלא ינתח בשר כו' כ"ה בתו"כ ס' ויקרא דיבורא
פרק כ' ברייתא ב' :
צחק בר אבדימי תהיינה כתיב ע' תוס' וע' קרבן אהרן ס' צו
א ז' ברייתא ח' וס' אמור ר"פ י"ג :
ב. דאמר שמואל משום ר' אלעזר זאת התורה כו' הוא בתו"כ
צו פרק י"ח ברייתא ט' :
ממושבותיכם תביאו ולא מן חוצה לארץ כו' הוא בתו"כ אמור פרק
ע"ש בקרבן אהרן :
יכא דאשם להכשיר כו' ע' קרבן אהרן מצורע סוף פרק ג' :
המר ימיר לרבות היורש הוא בתו"כ בחקותי פרק י"ג ברייתא ד' :
ורחל סומכין ואין עכו"ם סומכין הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה
רשה ב' :
ריש לקיש דאמר קרא וכו' זה בנה אב הוא בתו"כ אחרי פרשתא ד'
א ד' ע"ש :
: בחיים ובשחוטין ע' תוס' על תו"כ ס' ויקרא פרשתא ב' :
אמר רחמנא ולא תנופות הוא בתו"כ מצורע פ' נגעים פרשתא ג'
א ה' ובסדר צו פרק ט"ז ברייתא ב' והובא לעיל ס"א :
ים דכתיב בה נפש ע' תו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרק י' ברייתא ג'
יה מקריבו דווקא יחיד :
אף כנגד פרים ואילים כו' ע' תוס' על תורת כהנים ויקרא
ה' :
ין · מהתם נפקא שור או כשב פרט וכו' הוא בתו"כ אמור פרשה ח'
ברייתא ד' והובא לעיל י"ב בלשון דתניא :
רבנן תשובו לרבות את המתנה · ור"מ דריש להך תשובו לדרשא
: ס' בהר סוף פרק ב' לרבות את האשה תוספות על תורת
שם :
דש ויצן מתעשרין מזה על זה מק"ו כו' הוא בתו"כ בחקותי סוף פרק
ע"ש בקרבן אהרן :
ד"ה דנן ובירושלמי בריש מעשרות ובתו"כ בחקותי פרק י"ב ע"ש :
טריפה שאינה עוברת הוא בתו"כ בחקותי ריש פרק י"ג והובא לקמן
לשון דתניא :
ג' א"ר אחיה אריסא של עולה וכו' ולא נאכלה לנאחים הוא

כב · א"ר חסדא דאמר קרא כו' משלו ולא משל צבור הוא בתו"כ ס' אחרי פרשה ב' ברייתא ב' והובא גם בזבחים נ"ח בלשון מימרא אמנם בשבועות ו' · וביומא כ"ו : הובא בל' דתניא וע"ש בקרבן אהרן בתו"כ שם :

כג · דאמר מר תמות וזכרות כו' בזבחים קט"ז · ובמנחות כ"ה · הובא בלשון מימרא אמנם בקידושין כ"ד : ובתמורה י"ד · הובא בל' דתניא והוא בתו"כ ס' ויקרא דיבורא דנדבה פרשה ו' ברייתא ג' וס' אמור פרשתא א' ברייתא ז' :

נ"א אקרי כאן מבשרו כו' הוא בתו"כ מצורע פרשת זבים פרשה א' ברייתא ז' :

פז דאמר מר הזב תשיבם כו' ע' קרבן אהרן ס' אחרי פרק י"ז :

קצ · רבא אמר מצוה לשמוע דברי ר"א בן ערך כו' הוא בתו"כ מצורע פ' זבים סוף פרק ד' סמכו חכמים לטהרת ידים מן התורה :

קיב : א"ל הטמאים לאסור צירן ורוטבן כו' בתו"כ שמיני סוף פרשה ג' איתא תשקצו לאסור צירן כו' :

חולין קיג : והאמר שמואל משום ר"א מנין לכהן טמא ע' תו"כ אמור פרק ד' ברייתא ט"ו ומה שציינתי ת"ל בסנהדרין פ"ג :

קכ · אמר קרא נפש לרבות את השותה הוא בתורת כהנים צו פרשתא י' ברייתא י' :

קלו : והתם מנלן דכתיב מכל אשר יעבור כו' הוא בתו"כ בחקותי ריש פרק י"ג :

קמא · והאי מצורע כו' אסור דכתיב כו' הוא בתו"כ מצורע פ' נגעים סוף פרשתא ב' :

ערכין ב · ורבנן המר ימיר לרבות את היורש הוא בתו"כ בחקותי פרק י"ג ברייתא ד' ופרק ט' ברייתא ו' :

ג : דכתיב ילבש על בשרו שלא יהא דבר חוצץ ע' תורת כהנים ס' צו פרק ב' ברייתא ג' :

יח : שנתו שלו כו' בתו"כ מצורע פ' נגעים פרק ג' ברייתא ט' בת שנתה לא שנה למנין עולם :

שם ממכרו שלו וכו' הוא בתו"כ בהר פרשה ד' ברייתא ב' :

ל : לא לך אלא לגר כו' הוא בתו"כ בהר ריש פרק ח' :

בפסקי תוס' סימן ע"ב כ"ה בתוס' על תו"כ אבל איתו רק לר"ת בבכורות כ"ב :

תמורה ב · ור"מ מ"ט אמר לך אם המר ימיר לרבות היורש הוא בתו"כ בחקותי פרק י"ג ברייתא ד' ושם פרק ט' ברייתא ו' וע' בתורת כהנים ויקרא דיבורא דנדבה פרק ד' ברייתא ב' ומ"ש שם :

ו · מ"ט דר"י בר"י אמר קרא כו' עיין תו"כ אמור פרק ז' ברייתא י' :

יג · מ"ט אמר קרא ותמורתו כו' ע' תו"כ בחקו' פרק ט' ברייתא י"ג י"ד מפיק לה מן והיה הוא היא עושה תמורה ואין תמורתו עושה תמורה :

יד : כי אתא ר' דימי א"ר יוחנן משום ר"ש בן יוצדק אלה תעשו כו' הוא בתו"כ אמור סוף פרשה י"ב :

כט. מהכא נפקא כל אשר יעבור כו' פרט לטריפה כו' הוא בתו"כ בחקותי ריש פרק י"ג :

כריתות כא · חלבו מנלן מכל חלב הוא בתו"כ ס' צו פרשתא י' ברייתא ד' :

כב : ועל ספיקו אשם תלוי נסמן בשני חלאי לבנה וע' ד"ח בהגהות תורת כהנים ויקרא :

כד : לר' יוסי אמאי יזרק ע' קרבן אהרן בתו"כ ס' ויקרא דיבורא דחטאת פרק כ"א ברייתא ג' .

נדה כח : דאמר ר' יצחק לזכר לרבות את המצורע כו' הוא בתו"כ סוף סדר מצורע :

לג : ואחר תטהר אמר רחמנא אחר אחר לכולם הוא בתו"כ מצורע פ' זבים ריש פרק ט' והובא לקמן ל"ו · בלשון דתניא :

לד · ולית להו לב"ש דבר אל בני ישראל כו' הוא בתו"כ מצורע פ' זבים ריש פרשה א' :

שם : א"ר יצחק לזכר כו' הוא בתו"כ סוף סדר מצורע :

לה · אקרי כאן מבשרו כו' הוא בת"כ מצורע פ' זבים פרשה א' ברייתא ז' :

לז · מכי יטהר הזב מזובו נפקא מזובו ולא מנגעו הוא בתו"כ מצורע פ' זבים ריש פרק ה' :

לח : לאו אמריתו דמה מחמת עצמה כו' בתו"כ מצורע פ' זבים ריש פרשה ה' :

מ · מ"ט דרבנן אמר קרא אשה כי תזריע כו' הוא בתורת כהנים ריש תזריע ברייתא ד' :

מא : מהכס נפקא מן הבהמה כו' הוא בתו"כ

ציונים ומראה מקומות מהגאון מהרי"ד

מג · עד שילא זובו מבשרו הוא בתו"כ ס' מצורע פ' זבים פרשתא א' ברייתא ו' :

שם : זובו טמא ל"ל לימד על הזוב כו' הוא שם ברייתא ח' :

מד · קרי ביה יאכילו בלחמו הוא בתו"כ אמור פרשתא ה' ברייתא ו' :

שם : דכתיב ואיש כי יכה נפש מ"ת הוא בתו"כ אמור ריש פרק כ' :

מז : שנתו שלו כו' הוא בתו"כ מצורע פרשת נגעים פרק ב' ברייתא לא שנה למנין עולם :

שם ממכרו שלו כו' הוא בתו"כ בהר פרשה ד' ברייתא ב' :

נא : דכתיב ולבהמתך ולחי' כל זמן כו' הוא בת"כ בהר פרק א' ברייתא ח' :

עב : ר' יוחנן אמר הלכה י"א עיין קרבן אהרן בתו"כ ס' צו פרק י"א ברייתא ו' :

תנו רבנן

שבת סד ע"א תנו רבנן שק אין לי וכו' הוא בתורת כהנים שמיני פרק ה' וע' תו"כ ס' מצורע פרק ו' ברייתא ד' ושם בקרבן אהרן וע' רא"ן ד' קמ"ה ע"ג :

צב ע"ב מנה"מ דתנו רבנן בעשותה וכו' הוא בתורת כהנים ויקרא דיבורא דחטאת פרשתא ז' ברייתא ט' הובאה לעיל ד' ג' בלשון תניא · ובזה נסתר גם הכלל שכתב בשו"ת הרמ"ע סי' כ"ה דכל היכא דהובאה בפני עצמה הובאה בלשון תנו רבנן וכל היכא דהובא דרך אגב הובאה בלשון דתניא והא הכא הובאה לעיל בפני עצמה בל' תניא והכא דהובאה בלשון מנה"מ והובאה בלשון דת"ר :

פסחים נה ע"ב ת"ר מנין שלא יהא דבר קודש וכו' בתו"כ ס' צו פרק ב' ברייתא ו' :

נט ת"ר אין לך דבר וכו' ע' תו"כ שם ברייתא ח' ט' :

צה ע"ב ת"ר זבין וכו' הוא בתו"כ צו פרק י"ד יעויין לעיל ד' ס"ז והובא גם בתוספתא דפסחים פרק ח' :

מ"ק כו ע"א ת"ר כו' ועדים אין צריכין הוא בתורת כהנים אמור פרשה י"ד ברייתא ג' :

ראש השנה כא ע"ב ת"ר מנין שמחללין הוא בתו"כ אמור פרק י' בסופו :

לב ע"א משנה סדר ברכות כו' הוא בתו"כ אמור פרשתא י"א :

ת"ך כו' ר' אלעזר אומר כו' זו קדושת היום [מקרא קודש קדשהו] זכרון אלו הזכרונות :

יומא ה ע"ב ת"ר כי כן צויתי כו' הוא בתו"כ ס' שמיני פרק א' ברייתא ח' :

לו ע"ב תנו רבנן וכפר בכפרת כו' הוא בתורת כהנים אחרי פרשה ב' ברייתא ב' :

לז ע"א ת"ר ונתן אהרן על שני השעירים גורלות תו"כ ס' אחרי פרק ב' ברייתא ב' :

מג ע"ב ת"ר וכל אדם לא יהיה באוהל מועד וכו' הוא בתו"כ אחרי פרק ד' ברייתא ו' :

מה ע"א ת"ר דקה וכו' הוא בתו"כ ס' אחרי :

מז ע"א ת"ר בקומצו הוא בתו"כ ס' צו פרק ב' ברייתא ה' ובמנחות י"ט : הובאה בשם דתניא : ת"ר מלא קומצו בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרשתא ט' ברייתא ו' :

מח ע"א מה"מ דת"ר ולקח מדם הפר מדם הנפש ולא מדם [הבשר] כ"ה בת"כ ויקרא דיבורא דחטאת פרשתא ג' ברייתא ז' והובא גם בזבחים כ"ה :

נג ע"א ת"ר ונתן את הקטורת כו' הוא בתורת כהנים אחרי פרק ג' ברייתא י' :

נה ע"א תנו רבנן והזה אותו על הכפורת הוא בתורת כהנים ס' אחרי פרשתא ג' :

נו ע"ב ת"ר וכן יעשה לאהל מועד הוא בתורת כהנים אחרי פרק ד' ברייתא ה' :

נח ע"ב ת"ר ויצא אל המזבח מה ת"ל וכו' הוא בתורת כהנים אחרי פרק ד' ברייתא ז' :

סא ע"א ת"ר וכפר את מקדש כו' הוא בתו"כ אחרי פרק ח' ב"ח והובא בשבועות י"ג : ובמנחות צ"ב · ובחולין קל"א : בל' דתניא :

שם ת"ר וכלה מכפר על הקודש כו' הוא בתו"כ פרשתא ח' :

שם ע"א גמר מתנות שבמזבח צ"ע זבחים מ"ב וע' תוספות על תו"כ פ' אחרי שם :

סג ע"א תנו רבנן איש איש וכו' הוא בתורת כהנים אחר[...] ברייתא ו' :

יומא סז ע"ב ת"ר המשלח כו' תלמוד לומר [לעזאזל] כ"ה ב[...] ריש פרשה ה' :

סח ע"א ת"ר יוציא אל מחוץ למחנה הוא בתורת כהנים אח[...] ברייתא ה' :

שם ע"ב ת"ר והשורף כו' ולא המצית כו' הוא בתורת כהנים א[...] ברייתא ח' :

ע ע"ב תנו רבנן ובא אהרן וכו' הוא בתורת כהנים אח[...] ברייתא ב' :

סוכה ט ע"ב תנו רבנן בסוכות תשבו כו' הוא בתורת כהנים א[...] ברייתא ד' :

כח ע"א מנהני מילי דתנו רבנן האזרח הוא בתורת כהני[...] ברייתא י"ט :

מא ע"ב מנה"מ דת"ר ולקחתם כו' הוא בתו"כ אמור פרק ט"[...] ולקמן מ"ג · הובא בלשון דתניא :

מג ע"ב דת"ר בסוכות תשבו כו' הוא בתורת כהנים אמור[...] ברייתא ה' :

מגילה ח ע"א מנה"מ דת"ר ונרצה לו כו' הוא בתורת כה[...] דיבורא דנדבה סוף פרק ד' והובא בזב[...] בלשון דתניא :

סוף המסכתא ת"ר משה תיקן כו' הוא בתורת כהנים [...] י"ז ברייתא י"ב ושם איתא שהיה משה אומר ל[...] והובא לעיל ד' ד' בלשון דתניא :

יבמות ג ע"ב מנה"מ דת"ר ואשה אל אחותה לא תקח לצרור[...] בתו"כ סוף סדר קדושים :

לד ע"ב ת"ר אותה פרט לכלה כו' הוא בתו"כ מצורע פרשת זבי[...] ברייתא ח' :

מו ע"ב ת"ר מי שבא ואמר קראני וכו' הוא בתורת כהנים ס' קדו[...] פרק ח' :

נט ע"ב ת"ר והוא אשה בבתוליה יקח הוא בתו"כ אמור סוף פרשה[...] בכתובות לו :

פז ע"א ת"ר ושבה אל בית אביה הוא בתו"כ אמור בתחלת פר[...] בתוס' על תו"כ :

כתובות קו ע"ב ת"ר כו' שכל הדר בארץ ישראל כו' הוא [...] בהר סוף פרשה ה' :

קדושין כב ע"א ת"ר כי טוב לו עמך הוא בתורת כהנים ס' בה[...] ברייתא ג' :

שם תנו רבנן ויצא מעמך כו' א"ר שמעון כו' ע' בתורת כ[...] בהר שם :

עז ע"א תנו רבנן איזו היא חללה הוא בתורת כהנים אמור [...] ברייתא ח' :

נזיר ח ע"ב ת"ר בית עגול כו' הוא בתוספתא דנגעים פ"ו ואפש[...] הש"ס לשון תנו רבנן עבור שהוא תוספתא ולא יוקש[...] על מ"ש הרמ"ע בתשובה סי' כ"ה הנ"ל אמנם גם בתו"כ מצורע פרשה [...] פרשה ו' ברייתא ג' :

סוטה כג ע"ב ת"ר איש אין לי אלא איש כו' הוא בתו"כ תזריע [...] נגעים ריש פרק י"ב והובא בערכין ג' לבדתניא וע[...] פני אריה סי' ס"א וע"ש בקרבן אהרן :

בבא מציעא נג ע"ב תנו רבנן אם גאל כו' הוא בתו"כ בחקות[...] י"ב ברייתא י' :

כו ע"ב מנה"מ דת"ר כו' הוא בתו"כ ס' בהר פרשה ג' :

סא ע"ב תנו רבנן לא תעשו עול וכו' הוא בתורת כהנים ס' קדושים [...] ברייתא ה' :

עא ע"א ת"ר אל תקח מאתו נשך וכו' הוא בתורת כהנים ס' בהר פר[...] ברייתא ב' :

קיב ע"א ת"ר לא תלין כו' הוא בתו"כ ס' קדושים פרשה ב' בו[...] י"א :

בבא בתרא קסד ע"ב ת"ר בית עגול כו' הוא בתוספתא דנגעי[...] אמנם כ"ה גם בתו"כ מצורע פרשת [...] פרשה ו' ברייתא ג' וכ"ה גם בנזיר ח'

שם דת"ר הוא שם ברייתא ב' והובא גם בנזיר שם :

סנהדרין נד ע"ב ת"ר זכור לא עשו בו קטן כו' הוא בתו"כ ויקרא די[...] דחטאת פרשתא א' ברייתא ח' :

נו ע"א ת"ר איש מה ת"ל איש איש כו' הוא בתו"כ אמור פרק י"ט ברי[...] והובא בחגיגה י"א בלשון מימרא :

נח ע"ב ת"ר איש מה ת"ל איש איש כו' הוא בתו"כ אחרי ריש פרק י"[...]

ציונים ומראה מקומות מהגאון מהרי"ד

...ר אך בשר כו' זה אבר מן החי הוא בתו"כ שמיני פרשה ב' ...יתא ד' :

...והעדים אין צריכין כו' הוא בתורת כהנים אמור פרשה י"ד ...תא ג' :

...תנו רבנן מעונן וכו' הוא בתורת כהנים קדושים פרק ו' ברייתא ב' :

...איש מה ת"ל איש איש וכו' הוא בתו"כ קדושים פרק י' מן ...יתא ה' והלאה והובא קצת גם לקמן פ"ה : בלשון דתניא ...בא גם בשאר מקומות :

...ר מנין לרודף אחר חבירו כו' הוא בתורת כהנים קדושים פרק ח' ...יתא ח' :

...כה"מ דת"ר איש אשר יקח כו' הוא בתורת כהנים קדושים פרק ברייתא י"ג :

...אותו ואתהן וכו' הוא בתורת כהנים קדושים פרק י' ברייתא ט"ו ...א ביבמות צ"ד : בלשון דתניא :

... ע"ב ת"ר וכפר על הקודש כו' הוא בתו"כ אחרי ריש פרק ד' וע"ש בקרבן אהרן :

...ר האדם בשבועה פרט לאנוס וכו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא ...טאת סוף פרשה ט' וע"ש וע' לעיל ד' י"ט :

... רבנן בצדק תשפוט כו' הוא בתורת כהנים קדושים פרק ד' ...יתא ד' :

...ר משביעני עליכם אם לא תבאו כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא חטאת פרק י"ב ברייתא ד':

...שביע אני עליכם כשתדעו לי עדות כו' הוא בתו"כ שם פרשה ח' ...ז':

... עד מפי עד וכו' הוא בתו"כ שם פרשה פ' ברייתא ה' ושם איתא ...מעה קול לה והוא עד בזמן שהם כשרים לעדות לא בזמן שהם ...לעדות :

...ן שולח ביד עבדו כו' הוא שם בתו"כ ברייתא ד' :

... לו ע"א ת"ר איש איש כו' הוא בתו"כ אמור פרק י"ט ברייתא ה' והובא בסנהדרין כ"ו · בלשון דתניא :

...ת"ר כלל אינו חייב כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת פרק י"ז ...ע"ש קרבן אהרן :

... ת"ר ושב וכו' הוא בתו"כ בהר סוף פרק ז' :

...ר פאת ראשו כו' זה המשוה צדעיו הוא בתו"כ קדושים פרק ו' ...רייתא ג' :

...את זקנו סוף זקנו שם ברייתא ה' :

... ת"ר ושרט יכול כו' שם ברייתא ז' ח' ט':

...ת"ר ופאת זקנם לא יגלחו יכול כו' הוא שם ברייתא ד':

...ד ע"א ת"ר ונעלם דבר כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת פרשתא ד' ברייתא ז':

...ן דת"ר ישגו יכול יהו חייבים כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת ...שתא ד' ברייתא ה':

...ן דתנו רבנן לפי שיצאת ע"א הוא שם ברייתא ו' וע' שם ...ן אהרן :

...ת"ר פרט לקודמות הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת פרשתא ג' ...ייתא ו' :

... ת"ר אשר נשיא יחטא אמר ריב"ז וכו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת ריש פרשתא ה' וע"ש קרבן אהרן :

... ת"ר מעם הארץ פרט למשיח וכו' הוא בתו"כ ס' ויקרא דיבורא דחטאת פרשה ז' ברייתא ו' וע"ש קרבן אהרן:

...מעם הארץ פרט למומר הוא שם ברייתא ז' וע"ש :

...ב ת"ר שמן המשחה כו' הוא בתו"כ ס' צו מכילתא דמלואים ובס' שלטי הגבורים לר' אברהם הרופא פ' פ"ח ד' צו · כ' שצ"ל היו שולקים ...מנים] ד"ר יודא רבי יוסי אומר והלא לסוך את [הסממנים] אינו סיפק אלא שורין את [הסממנים] וע"ש :

... ת"ר משיח יכול מלך הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת פרשה ב' ברייתא ו' :

...מה"מ דת"ר ושרף אותו כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת פרק ו' ברייתא ח':

...כד · ת"ר באצבע ולקח וכו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת ריש פרק ט' :

...ר ולקח הכהן כו' ולא מדם הבשר ולא מדם התמצית כ"ה בתו"כ ויקרא ...ורא דחטאת פרשה ג' ברייתא ז' · והובא גם ביומא מ"ח :

...ר אם האכל יאכל כו' אר"א כוף אזניך כו' הוא בתו"כ צו ריש פרשה ...וע"ש בקרבן אהרן :

...ר ועשה כאשר עשה מה בא ללמוד כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא ...

מד · ת"ר או אינו מביא אלא כיוצא בשלמים הוא בתו"כ צו פרק י"ג ברייתא ד' וע' בתוס' על תו"כ ס' אמור פרשתא ד':

מה : ת"ר יכול לא יהו חייבים כו' הוא בתו"כ ס' צו ריש פרק ט"ו וע"ש ס' אמור פרשה ד' :

נא · ת"ר אל יסוד מזבח העולה כו' הוא בת"כ ס' ויקרא דיבורא דחטאת פרק ט' וע"ש בקרבן אהרן :

נב : ת"ר וכלה מכפר כו' הוא בתו"כ ס' אחרי ריש פרשתא ד' והובא לעיל ד' מ' : בלשון והתניא :

זבחים נה · תנו רבנן וחזה התנופה כו' הוא בתו"כ ס' שמיני פרק א' ברייתא ט' :

שם ת"ר ושחטו פתח אוהל מועד כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרק י"ז ברייתא י"א וי"ב וע' מנחות ח' :

שם : ת"ר יכול יהיו נאכלין אור לשלישי הוא בתו"כ ס' צו פרק י"ב ברייתא י"ג י"ד וע"ש בקרבן אהרן ובס' יד דוד בפסחים ג' :

סד : ת"ר והזה מדם החטאת מגוף החטאת הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת פרק י"ח ברייתא ח' וע"ש קרבן אהרן :

סה · ת"ר והקריבו וכו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרשה ז' וע"ש בתוס' ובקרבן אהרן :

סו · ת"ר עולה או אעפ"י כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה סוף פ"ט :

סט · ת"ר יכול תהא מליקה כו' הוא בתו"כ אחרי פי"ב ברייתא י' וע"ש בתוס' פירשו פי' מליקה פסולה וע"ש עוד בתוס' :

ע · ת"ר וחלב נבילה כו' בחלב בהמה טהורה כו' הוא בתו"כ ס' צו פרשתא י' ברייתא ה' ו' וע"ש נוסחא אחרת:

פג · משנה ר' יהושע אומר וכו' הוא בתו"כ ס' צו פ"א ע"ש:

פה · ת"ר והקטיר הכהן כו' לרבות העצמות כו' הוא בתו"כ ס' ויקרא דיבורא דנדבה סוף פרשתא ד' :

פז · ת"ר הנוגע במזבח וכו' הוא בתו"כ ס' צו פרק א' ברייתא י"א :

פח · ת"ר בגדי כהונה כו' נתגעלו אין מכבדין עיין תוספות תורת כהנים סדר צו :

צ · מנה"מ דת"ר והקריב את אשר לחטאת כו' הוא בתו"כ ס' ויקרא דיבורא דחטאת פרק י"ח ברייתא ה' :

צג · ת"ר מדמה מדם כשירה כו' הוא בתו"כ ס' צו ריש פרק ו' ושם איתא ר' יעקב אומר היתה לו שעת הכושר וכו' :

שם ת"ר יכול נתז מן הצואר כו' הוא בתו"כ שם ברייתא ד' :

שם : מנה"מ דת"ר בגד אין לי אלא בגד כו' הוא בתו"כ ס' צו פרק ו' ברייתא ו' וע"ש בתו"כ ובקרבן אהרן שם :

צד · מנה"מ דת"ר יכול ניתז וכו' הוא בתו"כ ס' צו פרק ו' ברייתא ג' :

צה : ת"ר אשר תבושל בו כו' הוא בתו"כ ס' צו ריש פרק ז' :

צו : ת"ר חטאת כו' הוא בתו"כ ס' צו פרק ז' ברייתא ו' ז' :

צז · ת"ר כל אשר יגע כו' הוא בתו"כ ס' צו סוף פרק ה' :

קא · ת"ר כי כן צויתי כו' הוא בתו"כ ס' שמיני פרק א' ברייתא ח' :

קב · ת"ר כל זכר לרבות הוא בתו"כ ס' צו פרק ג' ברייתא ה' :

קג · ת"ר עולת איש פרט כו' הוא בתו"כ ס' צו ריש פרק ט' :

שם ת"ר עולת איש פרט כו' הוא בתו"כ שם ס' צו כל הפרק ולקמן ע"ב מחק רש"ק תיבות ומחוסר כיפורים אמנם שם בתו"כ איתא ועל מה דמשני מילתא דאתי בק"ו טרח וכתב לה קרא כ שם בתוס' על תו"כ בשם מורי הר' ד ד בר קלונימוס מוה מתיגלבורק משום דלפעמים פרכי ליה ק"ו טרח וכתב ליה קרא :

קה : והיא גופא מנלן דת"ר והוציא את כל הפר וכו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת פרק ה' ברייתא ג' :

קו · ת"ר השורף מטמא בגדים הוא בתו"כ אחרי פרשה ה' ברייתא ח' והובא בגמרא יומא ס"ח :

זבחים קז · תנו רבנן מחוץ למחנה כו' הוא בתו"כ אחרי פרשה ו' ברייתא ג' ע"ש :

קח : ת"ר איש איש מה ת"ל הוא בתו"כ ס' אחרי בסוף פרק י' :

קט · ת"ר אשר יעלה עולה או זבח הוא בתו"כ ס' אחרי פרק י' ברייתא ג' ד' ה' :

קטו : תנו רבנן מנין למעלה מבשר חטאת הוא בתו"כ ס' אחרי פרק י' ברייתא ט' :

קטז : מה"מ דת"ר דבר אל בני ישראל בני ישראל כו' הוא בתו"כ ס' אחרי ריש פרשה ו' :

קכ · תנו רבנן מנין לעשות זמן כו' הוא בתורת ...

ציונים ומראה מקומות מהגאון מהרי"ד

מנחות ה : ת"ר כשהוא אומר מן הבוקר כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרק ב' ברייתא י' וע"ש בתוס' ושם בתוס' הנוסחא א"ל ר' אחא בר אבא לרב אשי וע' קרבן אהרן שם ושער המלך פ"ה מה' מאכלות אסורות ה"א · וע' בסוגיא בס' כישר לר"ת סי' ר"ם :

מה · ת"ר והקרבתם על הלחם כו' הוא ב.ו"כ ס' אמור פרק י"ג וע"ש בקרבן אהרן :

נ ת"ר אילו נאמר מנחה מחלית כו' הוא בתו"כ ס' צו פרשתא ג' ברייתא ו' והובא לעיל א' בלשון ותניא :

נא : ת"ר כ"ג שמת כו' הוא בתו"כ ס' צו פרק ה' ברייתא ג' ע"ש בקרבן אהרן והובא בירושלמי שקלים פ"ז :

נז : תנו רבנן מנין למעלה מבשר חטאת כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרשה י"ב ברייתא ו' והובא גם בירושלמי שבת פרק כלל גדול :

נח · ת"ר שאור כל תקטירו אין לי כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרשתא י"ב ברייתא ד' :

נט · ת"ר ונתת עליה שמן ולא על לחם הפנים כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרק ט"ו וע"ש בקרבן אהרן :

שם : ת"ר לא ישים עליה שמן כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת פרק י"ט ברייתא ה' וע"ש בקרבן אהרן :

ס · ת"ר לא ישים עליה וכו' יכול בשני כהנים כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת פרק י"ט ברייתא ו' :

שם מנה"מ דת"ר אילו נאמר והבאת אשר יעשה כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרשה י"א וע"ש בקרבן אהרן :

סא · ת"ר והקריב אותו לאשם כו' הוא בתו"כ מצורע פ' נגעים פרשתא ג' ברייתא ה' וע"ש :

שם תלמוד לומר תנופה ולא תנופות שם בתורת כהנים וכסדר צו פרק ט"ז ברייתא ב' :

שם : תנו רבנן בני ישראל מניפין הוא בתו"כ ס' צו פרק י"א וע"ש קרבן אהרן :

סב · תנו רבנן והניף הכהן אותם כו' הוא בתורת כהנים אמור פרק י"ג ברייתא ה' :

סג · ת"ר מאפה תנור כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרשתא י' ברייתא ג' :

שם תנו רבנן וכי תקריב כשתקריב כו' הוא בתורת כהנים שם ברייתא א' וב' :

סה : ת"ר וספרתם לכם כו' הוא בתו"כ אמור פרק י"ב וע' מקנה קדושין ל"א · בתוס' ד"ה לאקריב :

סו · ת"ר אביב זה אביב כו' הוא בתו"כ ויקרא פרשתא י"ג ברייתא ו' עד סוף הפרק שם איתא כרמל רך ומל בקלוע בא ויגק לט :

מנחות סח · משנה משקרב העומר הוא בתו"כ אמור פרשה י' ברייתא י' וע' ירושלמי פ"ק דחלה :

עג : דת"ר והיתה לכהן כמנחה שתהא עבודתה כשירה הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת סוף פרק י"ט :

עד : ת"ר ואם מנחת מרחשת כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרק י"ב בתחילתו ובסופו וע"ש קרבן אהרן :

עה · ת"ר חלות בלולות ואין סדקיקין בלולין והלא דין הוא כ"ה בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרשה ו' ברייתא ד' :

שם ת"ר מנחה כו' ר"ש בן יהודה משום ר"ש וכו' הוא בתו"כ ס' צו פרק י"א ברייתא ו' :

שם ת"ר פתות אותה כו' לרבות הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרק י"ב ברייתא ה' ו' וע"ש בקרבן אהרן ובפסיקתא זוטרתי שם כתוב ת"ל הוא כלומר הוא כתיב אבל היא קרי כלומר היא ולא מנחת מאפה בין חלות בין רקיקין ללמדך דקדוקי סופרים שהם תורה שלימה לכך כתוב הוא ולא היא עכ"ל :

שם ת"ר פתות יכול לשנים ס' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרק י"ב ברייתא ג' וע"ש בקרבן אהרן ותבין גם דברי רש"י במשנה ד"ה וכולן וע' עוד על דברי רש"י אלו בס' עטרת ראש על ברכות בחלק עטרת תפארת ד' ק"א :

עו : ת"ר סולת ואפית אותה מלמד כו' הוא בת"כ אמור ריש פרק י"ח :

עז : ת"ר והקריב ממנו כו' הוא בתו"כ צו פרשה ז' וע"ש בקרבן אהרן כל הסוגיא ומ"ש נאמר בשתי הלחם ובלחם הפנים הוא שם ובתו"כ אמור ריש פרק י"ג :

עח · ת"ר שלמיו שלמי נזיר כו' הוא בתו"כ צו סוף פרק י"א והובא לעיל י"א · וכ"ז · וע"ו · בלשון ואמר מר :

שם : מנה"מ דת"ר על חלות לחם חמץ כו' הוא בתו"כ ס' צו פרק י"א ברייתא י' :

עט : ת"ר מהו אומר אם על תודה יקריב כו' מנין לרבות וול[...] כ"ה בתו"כ צו פרק י"א ברייתא ב' ותיבת וחליפות לי[...] תוס' תמורה י"א : ד"ה וחליפות :

פו · משנה שלשה ויחים הם כו' הוא בתו"כ אמור פרשתא י"ג ו[...]

פט · ת"ר במצורע עני כתיב כו' הוא בתו"כ מצורע פרשת [...] ד' ברייתא ח' :

שם מנה"מ דת"ר מערב עד בוקר כו' הוא בתו"כ אמור פרשת[...] י"א והובא ביומא ט"ו ופסחים כ"ט · וזבחים י"א : בלש[...] רש"י זבחים שם :

צא · מנה"מ דת"ר ושלשה עשרונים כו' ע' בתו"כ מצורע פ' ב' ברייתא ט' :

צב · ת"ר וסמכו זקני העדה כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא ד[...] ו' ברייתא ג' וע"ש :

שם : ת"ר קרבנו ולא הבכור שיכול כו' הוא בתו"כ ויקרא דיב[...] פרק י"ז ברייתא ד' :

צג : ת"ר ידו ולא יד עבדו הוא בת"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרק ב' וע' מ"ש שם :

שם ת"ר וסמך ונרצה הוא שם סוף הפרק :

שם ת"ר ידו על הראש כו' הוא שם ברייתא ב' :

מנחות צד · מנה"מ דת"ר שני עשרונים כו' הוא בתו"כ [...] י"א ברייתא ב' :

שם ת"ר הוא שם בברייתא הנ"ל :

צח · ת"ר אילו נאמר ולקחת סולת כו' הוא בת"כ אמור פרק י"א [...] בשינוי לשון וע' ס נפתלי שבע רצון ד' ע' :

שם ת"ר כל הכלים שבמקדש כו' בתו"כ אמור פרק י"א ברייתא ח' [...]

ק : הפופות כו' ע' תו"כ ויקרא דיבורא דחטאת פרק ח' ברייתא [...] בחקותי פרשה ד' ברייתא ה' :

בכורות ו · מנה"מ דת"ר אך את זה כו' הוא בתו"כ ס' שמי[ני ...] ברייתא ג' :

טו : מנה"מ דת"ר זכר לרבות את הולד כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבור[א ...] פרק ט"ו ברייתא ח' ט' :

ל : ת"ר הבא לקבל דברי חבירות כו' הוא בתו"כ קדושים פרק ח' ב[...] ושם איתא ר' יוסי בן יהודה אומר אפילו דבר קטן מדקדוקי ס[...]

שם שנאמר כו' כל כהן שאינו מודה כו' הוא בתורת כהנים צו פ[...] ברייתא ט' :

לג : ת"ר בכור שאחזו דם כו' הוא בתו"כ אמור פרשה ז' ברייתא [...] ירושלמי פ"ח דתרומות הלכה ט' :

מא · מנה"מ דת"ר מן הצאן כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פ[...] ברייתא ב' :

שם מנה"מ דת"ר מן הבהמה כו' הוא שם פרשתא ב' :

מד · מנה"מ דת"ר בעינו כל מה שבעינו כו' הוא בתו"כ אמור פר[...] ברייתא י"ד :

שם ת"ר עור בין סומא כו' הוא שם ברייתא ו' :

מה · ת"ר שבר רגל הוא בתו"כ אמור פרשתא ג' ברייתא י' וע"ש ב[...]

נז · מנה"מ דת"ר שור או כשב כו' הוא בתו"כ אמור פרשה ח' בר[...] והובא לעיל י"ב · בלשון דתניא :

נח : ת"ר כל אשר יעבור וכו' הוא בתו"כ בחקותי פרק י"ג והובא ל[...] בלשון מימרא :

ס · במשנה אמרו משום ר"מ · ע' בגמרא סוף מסכת הוריות וע' בתו"כ [...] פרק י"ג ברייתא ג' א"ר מאיר :

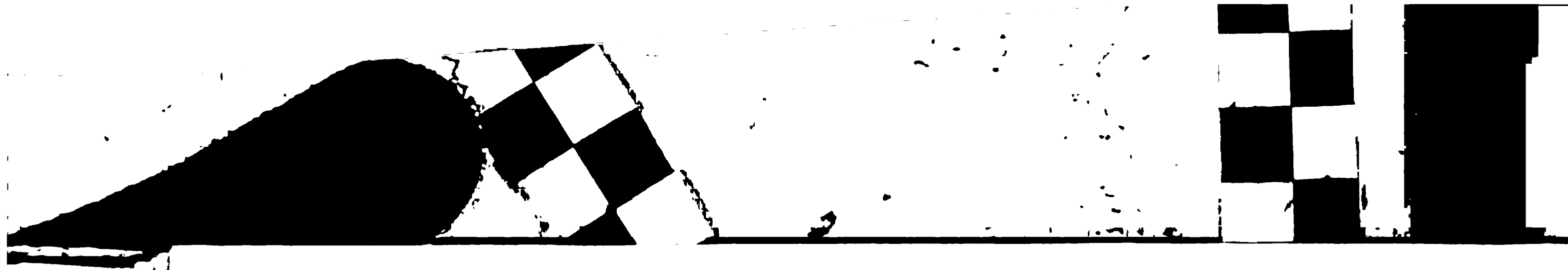
שם : ת"ר מנין שאם קרא לתשיעי כו' הוא בתו"כ בחקותי פרק י"ג [...]

חולין יט : מנה"מ דת"ר מחול ערפו כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא [...] פרק י"ח ברייתא ז' :

סג · ת"ר עורב זה עורב כו' הוא בתו"כ שמיני פרק ה' ברייתא ד' ו[...] קרבן אהרן :

שם ת"ר נץ זה הנץ הוא שם בתו"כ ברייתא ה' וע"ש ק"א :

סה · ת"ר את אלה מהם תאכלו כו' הוא בתו"כ שמיני פרק ה' ברייתא [...] וע' רמב"ן סי' ט"ו :

שנאמר אכול כו' הוא בת"כ שמיני פרשה ג' וע"ש בק"א
ור הסוגיא :
ך על גחון זה נחש כו' הוא בת"כ שמיני פרק י"ב
:
כל בהמה תאכלו כו' הוא בתו"כ שמיני ריש פרק ג' :

מכין לאותו ואת בנו כו' עיין תו"כ אמור פרשה ח'
:
דרש ר"ש בן זומא כו' הוא בתו"כ אמור סוף פרק ח' :

יום המיוחד כו' הוא בתו"כ שם ברייתא ט' וע' זית רענן על
קפ"ב :
יכול הוא בתו"כ אחרי פרק י"א ברייתא ב' וגי' הילקוט
קפ"ג אין לי אלא הלד הנגודין הלד את שאינן נגודין מנין :
כל משמע חיה כו' הוא בתו"כ אחרי פרק י"א ברייתא ד' :

כיסה כו' הוא בתו"כ אחרי פרק י"א ברייתא ז' ועיין שם
אות :
וכסהו מלמד שדם הניתז כו' הוא בתו"כ אחרי פרק י"א
' עיין שם :
כסהו יכול יכסנו וכו' שם ברייתא י' י"א ועיין שם ק"א :
:
ן בנבלתה ט' הוא בתו"כ שמיני פרשה י' ברייתא ו' :

בנן הטמאים לרבות בו' הוא בתו"כ שמיני ריש פרק ז'

ן בנבלתה כו' הוא בתו"כ שמיני פרשתא י' ברייתא ה' :

ן הטמאים לרבות כו' הוא בתו"כ שמיני פרק ז' ברייתא ג' :

מתוך שנאמר עכבר כו' הוא בת"כ שמיני פרשה ה' ברייתא
:
ן הזב למימא כו' הוא בתו"כ שם ברייתא ג' :

נה"מ דת"ר בערכך להביא כו' הוא בת"כ בחקותי פרשה ג'
רייתא ה' ז' ח' ט' וע"ש ק"א :
בני ישראל מעריכין כו' הוא בתו"כ בחקותי פרשה ג' :

יב אותו מלמד כו' בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה סוף פרשה
' אור חדש פ' ויקרא :

ן את הערכך כו' הוא בתו"כ בחוקותי פרק י"א ברייתא ה'
וס' תי' על קושיית התוס' דשמעתין :
ן מנין שאין מחשבין כו' הוא בתורת כהנים בחקותי פרק י'
ח' :

תנו רבנן ונגרע מערכך הוא בתו"כ שם ברייתא י' :

ן מניין שאם אמרו בעלים כו' הוא בתו"כ שם ברייתא ט' :

ן אם לא יגאל כו' הוא בתו"כ שם ברייתא י"ב וע' זית רענן
'ט ד' קל"ט ע"ד :
כהן תהיה אחוזתו הוא בתו"כ בחקותי פרק י"א ברייתא ג' וע"ש
הרן :
מנין ללוקח שדה מאביו כו' הוא בחוקותי פרק י"א ברייתא ד'
:
דתנו רבנן מכל אשר לו כו' הוא בתו"כ בחקותי פרק י"ב
ג' :
ברה לראשון במנה כו' הוא בתו"כ בהר פרק ה' ברייתא ג' :

דת"ר כו' הוא בתו"כ בהר סוף פרק ה' :

ן שנה אוני יודע כו' הוא בתו"כ בהר פרשה ד' ברייתא ג' :

; תמימה כו' הוא שם בתו"כ ברייתא ד' :

ויחות כו' הוא בת"כ שם ברייתא ה' ומאי דאמר כאן ור"א לא
ני כתבו התוס' על תו"כ ס' בהר סוף פרק ב' דר"מ דריש ליה
ישה דהתם לרבות את האשה :
גן בית אין לי אלא בית הוא בתו"כ בהר פרשתא ד' ברייתא

לג · תנו רבנן על שדה הארץ יחשב כו' וכח יפה שבבתים כ"ה בתו"כ בהר
פרק ז' ברייתא ב' ג' וע"ש בתוספות :
שם : תנו רבנן ממשמע שנאמר ובתי החצרים כו' הוא בתו"כ בהר ריש
פרק ז' :
שם ת"ר גאולת עולם כו' הוא בתו"כ בהר פרק ז' ברייתא ה' :

תמורה ד : תנו רבנן כל אשר בו מום לא תקריבו כו' הוא בתו"כ אמור
פרשה ז' ברייתא ד' ה' וע"ש עוד ריש פרק ז' וע' בתוס' על
תו"כ שם פרשה ז' :
ט · מנה"מ דת"ר בהמה בבהמה כו' הוא בתוספתא דתמורה פרק א' ובתו"כ
בחקותי פרק ט' ברייתא ו' :
יא : תנו רבנן יכול האומר רגלה של זו כו' הוא בתו"כ בחקותי ריש פרק ט' :

יג · תנו רבנן יכול יהו קדשי בדק הבית כו' הוא בתו"כ בחקותי פרק ט'
ברייתא ב' :
יד דתנו רבנן דבר יום ביומו כו' הוא בתו"כ אמור פרשתא י"ב ברייתא ט' :
טו · תנו רבנן מהו אמר חטאת יכול הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת ריש
פרשה י"א וע"ש ונרשם בהגהות מוהר"י פיק :
טז · ת"ר חמש חטאות כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת פרשתא ו' ברייתא
ט' ע"ש וע' ירושלמי פ"ק דשבת הלכה ה' :
יז : מנה"מ דת"ר זכר לרבות כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרק ט"ו
ברייתא ח' ט' :
יח : דתנו רבנן מאי אומר יקריבנו כו' הוא בתו"כ ס' צו פרק י"א ברייתא ב'
ושם בתו"כ ליתא תיבת וחליפות :
כח · דת"ר מן הבהמה וכו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרשה ב' ברייתא
ז' ח' ט' וע"ש בתוס' וע"ש קרבן אהרן ועיין גמרא פסחים
כ"ו : סוכה ל"ו : ותוס' שבת קל"ו : ד"ה דתניא הזכר וידי אליהו להגר"א
גאליפפא ד' פ"ט וכו' ועיין שם בתורת כהנים בכל הפרק ובקרבן אהרן שם
ובתוס' שם :
כריתות ד · ת"ר ועשה אחת ועשה הנה כו' הוא בתו"כ דיבורא דחטאת
פרשתא ה' :
ה ת"ר שמן המשחה כו' משלקי שממנין כו' הביאה כמתנים בן לגיה בשלטי
הגבורים לר' אברהם הרופא פ"ח ד' ל"ו :
שם : ת"ר ויקח משה את שמן המשחה כו' הוא בתו"כ ס' צו מכילתא דמלואים
ברייתא ט' :
ו : ת"ר מותר הקטורת כו' ע' שו"ת מהר"ל ן' חביב סי' קי"א והגהת דרך
תמים על תו"כ ס' אחרי ד' כ' כ"א :
ז : שפחה מנ"ל דת"ר בני ישראל כו' הוא בתו"כ ריש פרשת תזריע וע' שאילת
שלום על השאלתות פ' אחרי ס' צו ס"ק ק"א :
ט · מנלן דת"ר וכפר עליו הכהן כו' הוא בתורת כהנים קדושים פרק ה'
ברייתא ז' :
יא . ת"ר והפדה יכול כולה כו' הוא בתו"כ קדושים פ' ה' ברייתא ב' וצ"ע
ברכות ל"א לר"ע אמרינן דברה תורה בלשון בנ"א וע' סוטה
כ"ו מוחלפת השיטה וע' משנה למלך פרק ו' מדיעות ומה שציינתי על התורת
כהנים שם :
שם : דת"ר או הודע אליו חטאתו כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת ריש
פרק ז' ועיין שם בתוספות ובקרבן אהרן שם ובספר ידי
אליהו להגר"א גאליפפא ד' פ"ו פ"א על דברי תוס' ותוס' ר"ה ו' ·
ד"ה יקריב ואור חדש על תורה פ' ויקרא ותוס' יבמות פ"א · ד"ה מה אם ב"מ
ג' · ד"ה מה אם :
יג : ת"ר יין ושכר כו' היא בתוספתא פ"א דכריתות ובתו"כ שמיני ריש פרשה
א' וע"ש בקרבן אהרן ובפסיקתא זוטרתי שם כתב שאר משכרין כגון שכר
ודבש וחלב :
שם תנו רבנן ולהבדיל בין הקודש הוא בתורת כהנים שם סוף
פרשה א' :
כ : ת"ר כל דם לא תאכלו כו' הוא בתו"כ ס' צו סוף פרשה י' :
כב : תנו רבנן ואם נפש וכו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת ריש
פרשתא י"ב :
כז : מנה"מ דת"ר מחטאתו מחטאתו הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת פרשת
ברייתא ט' י' :
מעילה י : מנה"מ דת"ר יכול אין חייבים כו' הוא בתו"כ אמור פרשה ד'
ברייתא ו' וע"ש ותו"כ ס' צו פרשה ט' ברייתא ח' ט' ע"ש וע"ש
בס' אמור פרשה ד' ברייתא ה' :
יח · ת"ר נפש כי תמעול כו' הוא בתו"כ ס' ויקרא דיבורא דחטאת ריש פרשה
י"א ע"ש כל הפרק וע' מ"ש שם ת"ל וכריש ד' י"ט בגמרא איתא ר'
יודא אומר עד שיזרוק ושם בתו"כ ברייתא ז' היתא והכמים אומרים :
תמיד לג · פ' אמר להן הממונה משנה והיה מכבדן לאחה ע' תוס' יומא
כוף ד' מ"ו : ותוס' חגיגה כ"ב · ד"ה באם ותוס' על תו"ר ח' ···

ציונים ומראה מקומות מהגאון מהרי"ד

מנחות ה : ת"ר כשהוא אומר מן הבוקר כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרק ב' ברייתא י' וע"ש בתוס' ושם בתוס' הנוסחא א"ל ר' אחא בר חנא לרב אשי וע' קרבן אהרן שם ושער המלך פ"ה מה' מאכלות אסורות ה"א · וע' בסוגיא בס' הישר לר"ת סי' ר"ם :

מה · ת"ר והקרבתם על הלחם כו' הוא ב ו"כ ס' אמור פרק י"ג וע"ש בקרבן אהרן :

ב ת"ר אילו נאמר מנחה מחלית כו' הוא בתו"כ ס' צו פרשתא ג' ברייתא ו' והובא לעיל ח' בלשון ותניא :

נא : ת"ר כ"ג שמת כו' הוא בתו"כ ס' צו פרק ה' ברייתא ג' ע"ש בקרבן אהרן והובא בירושלמי שקלים פ"ז :

נז : תנו רבנן מנין למעלה מבשר חטאת כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרשה י"ב ברייתא ו' והובא גם בירושלמי שבת פרק כלל גדול :

נח · ת"ר שאור כל תקטירו אין לי כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרשתא י"ב ברייתא ד' :

נט · ת"ר ונתת עליה שמן ולא על לחם הפנים כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרק ט"ו וע"ש בקרבן אהרן :

שם : ת"ר לא ישים עליה שמן כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת פרק י"ט ברייתא ה' וע"ש בקרבן אהרן :

ס · ת"ר לא ישים עליה וכו' יכול בשני כהנים כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת פרק י"ט ברייתא ו' :

שם מנה"מ דת"ר אילו נאמר והבאת אשר יעשה כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרשה י"א וע"ש בקרבן אהרן :

סא · ת"ר והקריב אותו לאשם כו' הוא בתו"כ מצורע פ' נגעים פרשתא ג' ברייתא ה' וע"ש :

שם תלמוד לומר תנופה ולא תנופות שם בתורת כהנים ובסדר צו פרק ט"ז ברייתא ב' :

שם : תנו רבנן בני ישראל מניפין הוא בתו"כ ס' צו פרק י"א וע"ש קרבן אהרן :

סב · תנו רבנן והניף הכהן אותם כו' הוא בתורת כהנים אמור פרק י"ג ברייתא ה' :

סג · ת"ר מאפה תנור כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרשתא י' ברייתא ג' :

שם תנו רבנן וכי תקריב כשתקריב כו' הוא בתורת כהנים שם ברייתא א' וב' :

סה : ת"ר וספרתם לכם כו' הוא בתו"כ אמור פרק י"ב וע' מקנה קדושין ל"א · בתוס' ד"ה דאקריב :

סו · ת"ר אביב זה אביב כו' הוא בתו"כ ויקרא פרשתא י"ג ברייתא ו' עד סוף הפרק שם איתא כרמל רך ומל בקלוע בא ויבק לו :

מנחות סח · משנה מתקרב העומר הוא בתו"כ אמור פרשה י' ברייתא י' וע' ירושלמי פ"ק דחלה :

עג : דת"ר והיתה לכהן כמנחה שתהא עבודתה כשירה הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דחטאת סוף פרק י"ט :

עד : ת"ר ואם מנחת מרחשת כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרק י"ב בתחילתו ובסופו וע"ש קרבן אהרן :

עה · ת"ר חלות בלולות ואין מרקיקין בלולין והלא דין הוא כ"ה בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרשה ו' ברייתא ד' :

שם ת"ר מנחה כו' ר"ש בן יהודה משום ר"ש וכו' הוא בתו"כ ס' צו פרק י"א ברייתא ו' :

שם ת"ר פתות אותה כו' לרבות הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרק י"ב ברייתא ה' ו' וע"ש בקרבן אהרן ובפסיקתא זוטרתי שם כתוב ת"ל הוא כלומר הוא כתיב אבל היא קרי כלומר היא ולא מנחת מאפה בין חלות בין רקיקין ללמדך דקדוקי סופרים שהם תורה שלימה לכך כתוב הוא ולא היא עכ"ל :

שם ת"ר פתות יכול לפתים ס' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרק י"ב ברייתא ג' וע"ש בקרבן אהרן ותבין גם דברי רש"י במשנה ד"ה וכולן וע' עוד על דברי רש"י אלו בס' עטרת ראש על ברכות בחלק עטרת תפארת ד' ק"א :

עו : ת"ר סולת ואפית אותה מלמד כו' הוא בת"כ אמור ריש פרק י"ח :

עז : ת"ר והקריב ממנו כו' הוא בתו"כ צו פרשה ז' וע"ש בקרבן אהרן כל הסוגיא ומ"ש נאמר בשתי הלחם ובלחם הפנים הוא שם ובתו"כ אמור ריש פרק י"צ :

עח · ת"ר שלמיו שלמי נזיר כו' הוא בתו"כ · סוף פרק י"א והובא לעיל י"א · וכ"ז · וע"ו · בלשון ואמר מר :

שם : מנה"מ דת"ר על חלות לחם חמץ כו' הוא בתו"כ ס' צו פרק י"א

עט : ת"ר מהו אומר אם על תודה יקריב כו' מנין לרבות וול[...] כ"ה בתו"כ צו פרק י"א ברייתא ב' ותיבת וחליפות לי[...] תוס' תמורה י"א : ד"ה וחליפות :

פו · משנה שלשה ויתים הם כו' הוא בתו"כ אמור פרשתא י"ג ו[...]

פט · ת"ר במצורע עני כתיב כו' הוא בתו"כ מצורע פרשת [...] ד' ברייתא א' :

שם מנה"מ דת"ר מערב עד בוקר כו' הוא בתו"כ אמור פרשתא י"א והובא ביומא ט"ו ופסחים נ"ט · וזבחים י"א : בלשו[...] רש"י זבחים שם :

צא · מנה"מ דת"ר ושלשה עשרונים כו' ע' בתו"כ מצורע פ' ב' ברייתא ט' :

צב · ת"ר וסמכו זקני העדה כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא ד[...] ו' ברייתא ג' וע"ש :

שם : ת"ר קרבנו ולא הנכור שיכול כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבו[...] פרק י"ז ברייתא ד' :

צג : ת"ר ידו ולא יד עבדו הוא בת"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרק ב' וע' מ"ש שם :

שם ת"ר וסמך ונרלה הוא שם סוף הפרק :

שם ת"ר ידו על הראש כו' הוא שם ברייתא ב' :

מנחות צד · מנה"מ דת"ר שני עשרונים כו' הוא בתו"כ א[...] י"א ברייתא ב' :

שם ת"ר הוא שם בברייתא הנ"ל :

צה · ת"ר אילו נאמר ולקחת סולת כו' הוא בת"כ אמור פרק י"א ב[...] בשינוי לשון וע' ס נפתלי שבע רצון ד' ע' :

שם ת"ר כל הכלים שבמקדש כו' בתו"כ אמור פרק י"א ברייתא ח'

ק : הטופות כו' ע' תו"כ ויקרא דיבורא דחטאת פרק ח' ברייתא[...] בחקותי פרשה ד' ברייתא ה' :

בכורות ו · מנה"מ דת"ר אך את זה כו' הוא בתו"כ ס' שמינ[...] ברייתא ג' :

טו : מנה"מ דת"ר זכר לרבות את הולד כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא[...] פרק ט"ז ברייתא ח' ט' :

ל : ת"ר הבא לקבל דברי חבירות כו' הוא בתו"כ קדושים פרק ח' ברי[...] ושם איתא ר' יוסי בן יהודה אומר אפילו דבר קטן מדקדוקי סו[...]

שם שנאמר כו' כל כהן שאינו מודה כו' הוא בתורת כהנים צו פר[...] ברייתא ט' :

לג : ת"ר בכור שאחוז דם כו' הוא בתו"כ אמור פרשה ז' ברייתא [...] ירושלמי פ"ח דתרומות הלכה ט' :

מא · מנה"מ דת"ר מן הצאן כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פ[...] ברייתא ב' :

שם מנה"מ דת"ר מן הבהמה כו' הוא שם פרשתא ב' :

מד · מנה"מ דת"ר בעינו כל מה שבעינו כו' הוא בתו"כ אמור פרש[...] ברייתא י"ד :

שם ת"ר עור בין סומא כו' הוא שם ברייתא ו' :

מה · ת"ר שבר רגל הוא בתו"כ אמור פרשתא ג' ברייתא י' וע"ש בתו[...]

נז · מנה"מ דת"ר שור או כשב כו' הוא בתו"כ אמור פרשה ח' בריי[...] והובא לעיל י"ב · בלשון דתניא :

נח : ת"ר כל אשר יעבור וכו' הוא בתו"כ בחקותי פרק י"ג והובא לעי[...] בלשון מיתרא :

ס · במשנה אמרו משום ר"מ· ע' בגמרא סוף מסכת הוריות וע' בתו"כ בח[...] פרק י"ג ברייתא ג' א"ר מאיר :

שם : ת"ר מנין שאם קרא לתשיעי כו' הוא בתו"כ בחקותי פרק י"ג :

חולין יט : מנה"מ דת"ר ממול ערפו כו' הוא בתו"כ ויקרא דיבורא דח[...] פרק י"ח ברייתא ז' :

סג · ת"ר עורב זה עורב כו' הוא בתו"כ שמיני פרק ה' ברייתא ד' ועיין[...] קרבן אהרן :

שם ת"ר נץ זה הנץ הוא שם בתו"כ ברייתא ה' וע"ש ק"א :

סה · ת"ר את אלה מהם תאכלו כו' הוא בתו"כ שמיני פרק ה' ברייתא ח[...]

ציונים ומראה מקומות מהגאון מהרי״ד

…שמע שנאמר אכול כו׳ הוא בת״כ שמיני פרשה ג׳ וע״ש בק״א ביאור הסוגיא :
…הולך על גחון זה נחש כו׳ הוא בת״כ שמיני פרק י״ב …ב׳ :
…ת״ר כל בהמה תאכלו כו׳ הוא בתו״כ שמיני ריש פרק ג׳ :
…בנן מנין לאותו ואת בנו כו׳ עיין תו״כ אמור פרשה ח׳ …ז׳ :
…או דרש ר״ש בן זומא כו׳ הוא בתו״כ אמור סוף פרק ח׳ :
…ר יום המיוחד כו׳ הוא בתו״כ שם ברייתא ט׳ וע׳ זית רענן על …קפ״ב :
…ר יכול הוא בתו״כ אחרי פרק י״א ברייתא ב׳ וגי׳ הילקוט …תקפ״ב אין לי אלא הצד הנצודין הצד את שאינן נצודין מנין :
…כל משמע חיה כו׳ הוא בתו״כ אחרי פרק י״א ברייתא ד׳ :
…ר וכיסה כו׳ הוא בתו״כ אחרי פרק י״א ברייתא ז׳ ועיין שם …מחאות :
…בנן וכסהו מלמד שדם ניאוו כו׳ הוא בתו״כ אחרי פרק י״א …ט׳ עיין שם :
…וכסהו יכול יכסנו וכו׳ שם ברייתא י׳ י״א ועיין שם ק״א :
…בנן בנבלתה כו׳ הוא בתו״כ שמיני פרשה י׳ ברייתא ו׳ :
…רבנן הטמאים לרבות בו׳ הוא בתו״כ שמיני ריש פרק ז׳
…בנן בנבלתה כו׳ הוא בתו״כ שמיני פרשתא י׳ ברייתא ה׳ :
…בנן הטמאים לרבות כו׳ הוא בתו״כ שמיני פרק ז׳ ברייתא ג׳ :
…מתוך שנאמר עכבר כו׳ הוא בת״כ שמיני פרשה ה׳ ברייתא … :
…בנן הזב למינהו כו׳ הוא בתו״כ שם ברייתא ג׳ :
…מנה״מ דת״ר בערכך להביא כו׳ הוא בת״כ בחקותי פרשה ג׳ …ברייתא ה׳ ז׳ ח׳ ט׳ וע״ש ק״א :
…בני ישראל מעריכין כו׳ הוא בתו״כ בחקותי פרשה ג׳ :
…קריב אותו מלמד כו׳ בתו״כ ויקרא דיבורא דנדבה סוף פרשה …ם׳ אור חדש פ׳ ויקרא :
…תן את הערכך כו׳ הוא בתו״כ בחוקותי פרק י״א ברייתא ה׳ …תוס׳ תי׳ על קושית התוס׳ דשמעתין :
…בן מנין שאין מחשבין כו׳ הוא בתורת כהנים בחקותי פרק י׳ …ח׳ :
… תנו רבנן ונגרע מערכך הוא בתו״כ שם ברייתא י׳ :
…בן מניין שאם אמרו בעלים כו׳ הוא בתו״כ שם ברייתא ט׳ :
…בן אם לא יגאל כו׳ הוא בתו״כ שם ברייתא י״ב וע׳ זית רענן …וט ד׳ קל״ט ע״ד :
…כהן תהיה אחוזתו הוא בתו״כ בחקותי פרק י״א ברייתא ג׳ וע״ש …אהרן :
…מנין ללוקח שדה מאביו כו׳ הוא בחוקותי פרק י״א ברייתא ד׳ …:
… דתנו רבנן מכל אשר לו כו׳ הוא בתו״כ בחקותי פרק י״ב …ג׳ :
…כרה לראשון במנה כו׳ הוא בתו״כ בהר פרק ה׳ ברייתא ג׳ :
… דת״ר כו׳ הוא בתו״כ בהר סוף פרק ה׳ :
…בן שנה אוני יודע כו׳ הוא בתו״כ בהר פרשה ד׳ ברייתא ג׳ :
… תמימה כו׳ הוא שם בתו״כ ברייתא ד׳ :
…ויתות כו׳ הוא בת״כ שם ברייתא ה׳ ומאי דאמר כאן ור״א לא …בי כתבו התוס׳ על תו״כ ס׳ בהר סוף פרק ב׳ דר״א דריש ליה …שה דהתם לרבות את האשה :
…בן בית אין לי אלא בית הוא בתו״כ בהר פרשתא ד׳ ברייתא …

לג׳ תנו רבנן על שדה הארץ יחשב כו׳ וכא יפה שבבתים כ״ה בתו״כ בהר פרק ז׳ ברייתא ב׳ ג׳ וע״ש בתוספות :

שם : תנו רבנן ממשמע שנאמר ובתי החצרים כו׳ הוא בתו״כ בהר ריש פרק ז׳ :

שם ת״ר גאולת עולם כו׳ הוא בתו״כ בהר פרק ז׳ ברייתא ה׳ :

תמורה ו : תנו רבנן כל אשר בו מום לא תקריבו כו׳ הוא בתו״כ אמור פרשה ז׳ ברייתא ד׳ ה׳ וע״ש עוד ריש פרק ז׳ וע׳ בתוס׳ על תו״כ שם פרשה ז׳ :

ט׳ מנה״מ דת״ר בהמה בבהמה כו׳ הוא בתוספתא דתמורה פרק א׳ ובתו״כ בחקותי פרק ט׳ ברייתא ו׳ :

יא : תנו רבנן יכול האומר רגלה של זו כו׳ הוא בתו״כ בחקותי ריש פרק ט׳ :

יג׳ תנו רבנן יכול יהו קדשי בדק הבית כו׳ הוא בתו״כ בחקותי פרק ט׳ ברייתא ב׳ :

יד דתנו רבנן דבר יום ביומו כו׳ הוא בתו״כ אמור פרשתא י״ב ברייתא ט׳ :

טו׳ תנו רבנן מהו אמר חטאת יבוא הוא בתו״כ ויקרא דיבורא דחטאת ריש פרשה י״א וע״ש ונרשם בהגהות מוהר״י פיק :

טז׳ ת״ר חמש חטאות כו׳ הוא בתו״כ ויקרא דיבורא דחטאת פרשתא ו׳ ברייתא ט׳ ע״ש וע׳ ירושלמי פ״ק דשבת הלכה ה׳ :

יז : מנה״מ דת״ר זכר לרבות כו׳ הוא בתו״כ ויקרא דיבורא דנדבה פרק ט״ו ברייתא ח׳ ט׳ :

יח : דתנו רבנן מה אומר יקריבנו כו׳ הוא בתו״כ ס׳ בו פרק י״א ברייתא ב׳ ושם בתו״כ ליתא תיבת וחליפות :

כח׳ דת״ר מן הבהמה וכו׳ הוא בתו״כ ויקרא דיבורא דנדבה פרשה ב׳ ברייתא ז׳ ח׳ ט׳ וע״ש בתוס׳ וע״ש קרבן אהרן ועיין גמרא פסחים כ״ו : סוכה ל״ו : ותוס׳ שבת קל״ו : ד״ה דתניא הזכר וידי אליהו למהר״א נאליפפא ד׳ פ״ט וכו׳ ועיין שם בתורת כהנים בכל הפרק ובקרבן אהרן שם ובתוס׳ שם :

כריתות ד׳ ת״ר ועשה אחת ועשה הנה כו׳ הוא בתו״כ דיבורא דחטאת פרשתא ה׳ :

ה ת״ר שמן המשחה כו׳ משלקי סממנין כו׳ הביאה במחנים בן אניה בשלטי הגבורים לר׳ אברהם הרופא פ״ח ד׳ ל״ו :

שם : ת״ר ויקח משה את שמן המשחה כו׳ הוא בתו״כ ס׳ בו מכילתא דמלואים ברייתא ט׳ :

ו : ת״ר מותר הקטורת כו׳ ע׳ שו״ת מהר״ל ן׳ חביב סי׳ קי״ח והגהת דרך תמים על תו״כ ס׳ אחרי ד׳ כ׳ נ״א :

ז : שפחה מנ״ל דת״ר בני ישראל כו׳ הוא בתו״כ ריש פרשת תזריע וע׳ שאולת שלום על השאלתות פ׳ אחרי ס׳ בו ס״ק ק״ח :

ט׳ מנלן דת״ר וכפר עליו הכהן כו׳ הוא בתורת כהנים קדושים פרק ה׳ ברייתא ז׳ :

יא . ת״ר והפדה יכול כולה כו׳ הוא בתו״כ קדושים פ׳ ה׳ ברייתא ב׳ וצ״ע ברכות ל״א לר״ע אמרינן דברה תורה בלשון בנ״א וע׳ סוטה כ״ו מוחלפת השיטה וע׳ משנה למלך פרק ו׳ מדיעות ומה שציינתי על התורת כהנים שם :

שם : דת״ר או הודע אלי חטאתו כו׳ הוא בתו״כ ויקרא דיבורא דחטאת ריש פרק ז׳ ועיין שם בתוספות ובקרבן אהרן שם ובספר ידי אליהו למהר״א נאליפפא ד׳ פ״ו פ״ח על דברי תוס׳ ותוס׳ ר״ה ו׳ . ד״ה יקריב ואור חדש על תורה פ׳ ויגש ותוס׳ יבמות פ״ח . ד״ה מה אם ב״מ ג׳ . ד״ה מה אם :

יג : ת״ר יין ושכר כו׳ היא בתוספתא פ״א דכריתות ובתו״כ שמיני ריש פרשה א׳ וע״ש בקרבן אהרן ובפסיקתא זוטרתי שם כתב שאר משכרין כגון שכר ודבש וחלב :

שם תנו רבנן ולהבדיל בין הקודש הוא בתורת כהנים שם סוף פרשה א׳ :

כ : ת״ר כל דם לא תאכלו כו׳ הוא בתו״כ ס׳ בו סוף פרשה י׳ :

כב : תנו רבנן ו…ס נפש וכו׳ הוא בתו״כ ויקרא דיבורא דחטאת ריש פרשתא י״ב :

כז : מנה״מ דת״ר מחטאתו מחטאתו הוא בתו״כ ויקרא דיבורא דחטאת פרשת ברייתא ט׳ י׳ :

מעילה י׳ : מנה״מ דת״ר יכול אין חייבים כו׳ הוא בתו״כ אמור פרשה ד׳ ברייתא ו׳ וע״ש ותו״כ ס׳ בו פרשה ט׳ ברייתא ח׳ ט׳ ע״ש וע״ש בס׳ אמור פרשה ד׳ ברייתא ה׳ :

יח . ת״ר נפש כי תמעול כו׳ הוא בתו״כ ס׳ ויקרא דיבורא דחטאת ריש פרשה י״א ע״ש כל הפרק וע׳ מ״ש שם ת״… ובריש ד׳ י״ט בגמרא איתא ר׳ יודא אומר עד שיזרוק ושם בתו״כ ברייתא ז׳ היתא והכמים אומרים :

תמיד לג . פ׳ אמר להן הממונה משנה והיה מכבדו לאחר …

ציונים ומראה מקומות מהגאון מהרי"ד

נדה כח · ת"ר כו' תחלת ברייתו מראשו והגי' הג' מוהר"י פי"ק כרשום וכ"ה בס' הישר לר"ת סי' קנ"ז אמנם בתוספות על תורת כהנים ריש פרשת תזריע מסכה ו' איתא שפיר מרוקם שהוא תחלת יצירתו של וולד שתחלת ברייתו בראש כה שתי עינים כשתי טיפין :

לן : מנס"מ דת"ר דמה מחמת עצמה וכו' הוא בתו"כ מצורע פרשת זבים ריש פרשה ה' וע"ש קרבן אהרן :

צח · ת"ר יש רואה מאה יום כו' הוא בתו"כ מצורע פ' זבים פרשתא ה' ברייתא ד' :

שם : ת"ר יש מקשה כ"ה יום כו' הוא בתו"כ שם ברייתא ג' :

שם תנו רבנן תשב לרבות המקשה כו' הוא בתו"כ תזריע פרק ג' :

מא : ת"ר בבשרה מלמד שהיא מטמאה כו' הוא בתו"כ פרשתא ד' ברייתא ד' :

מג · מנה"מ דת"ר אשה אין לי אלא אשה כו' הוא בתו"כ מצו פרשתא ד' :

שם מנה"מ דת"ר איש איש מה ת"ל כו' הוא בתו"כ מצורע פרשה א' :

רבי ישמעאל אומר בשלש עשרה מדות התורה נדרשת מקל וחומר · מגזרה שוה · מבנין אב מכתוב אחד · מבנין אב משני כתובים · מכלל ופרט מפרט וכלל · מכלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט · מכלל שהוא צריך לפרט ומפרט שהוא צריך לכלל : ב כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כלו יצא · כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל לטעון טען אחר שהוא כענינו יצא להקל ולא להחמיר · כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל לטעון טען אחר שלא כענינו יצא להקל ולהחמיר כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל לידון בדבר חדש · אי אתה יכול להחזירו לכללו עד שיחזירנו הכתוב לכללו בפירוש דבר הלמד מענינו דבר הלמד מסופו וכן שני כתובין המכחישים זה את זה עד שיבא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם : ג מקל וחומר כיצד ויאמר ה' אל משה ואביה ירק ירק בפניה הלא תכלם שבעת ימים תסגר שבעת ימים קל וחומר לשכינה ארבעה עשר יום אלא דיו לבא מן הדין להיות כנדון תסגר מרים שבעת ימים מחוץ למחנה ואחר תאסף : ד מגזירה שוה כיצד נאמר בשומר שכר אם לא שלח ידו במלאכת רעהו ונאמר בשומר חנם אם לא שלח ידו במלאכת רעהו מה בשומר שכר שנאמר בו אם לא שלח ידו פטר את היורשין אף בשומר חנם שנאמר בו אם לא שלח ידו יפטור בו את היורשים : ה מבנין אב מכתוב אחד כיצד לא הרי המשכב כהרי המושב ולא המושב כהרי המשכב הצד השוה שבהן שהן כלים עשויין לנוח אדם לבד והזב מטמא אותו ברובו לטמא אדם במגע ובמשא ולטמא בגדים אף כלים שהן עשויין לנוח אדם לבדו יהא הזב מטמא אותו ברובו לטמא בגדים במגע ובמשא ולטמא בגדים יצא המרכב שהוא עשוי לסיבלון אחר : ו מבנין אב משני כתובים כיצד · לא פרשת הנרות כהרי פרשת שלוח טמאים ולא פרשת שלוח טמאים כהרי פרשת הנרות הצד השוה שבהן שהם

פירוש

אומר בשלש עשרה מדות התורה נדרשת וכו' · מפני כי הספר
הזה ויקרא מלא מצות וחוקים והמדרש שדרשו בו נמשכין
חמורין וכמה כללות ופרטות וכמה גזירות שוות לפיכך קבע
הזה שהוא פתח לכל ויסוד לכל המצות וכולן מן הקבלה חוץ מן
ן מפורשות מן התורה
תידין לבאר כפ"ה ·
ן ועקר לכל מצות האל
א הקבלה מאין לנו
פירושן · ומכין לנו כפי'
להים שהוא תחלה ומכין
שהוא שם הבורא · ואפי'
נדברים בה ומבקשים
רכנו מן הבורא אם לא
נו שואלים על כן אנחנו
אחד ולסמוך על דברי
ים הראשונים שקבלו
ם מאבותם בכל דקדוקי
' ואם יצא המדרש מדרך
המלאכה ארוכה לפינו
מיעוט שכלנו וחומר
צריכים להשלים עליה
בדי לפרש ולהגיע דברי
ם נדרשים לכל שואל וכל
יה תועלתם שלימה היינו
ברים האלה לשבר דברי
ים לשמוע ולהאמין לדברי
ז רמזנו למאמינים פתח
· תחזקנה ידיה' באלהים :
יל לפרש בעזרתו וישעו
ובאלהים אעזר · כל מקום
מנין צריך מנין למנייניהם
צריך שיעור לשיעוריהם
יכין פרטי פרטות שהרי
לש עשרה מדות בכלל
נראין חמש עשרה מדות :
ת שהזכירו במסכת נזיר
כין [לד:] והיא פרט וכלל
כר יזיר פרט · מכל אשר
יין כלל · מחרצנים ועד זג
וכלל ופרט אי אתה [דן]
פרט וכו' · וי"ל לפי שהן
הם לפיכך לא מנה אותה והיא נכללת במדת כלל ופרט וכלל · עוד
שמעאל לא דריש להני קראי דנזיר בפרט וכלל ופרט · דס"ל כר'
ריה דמפיק להאי מחרצנים ועד זג לדרשא אחרינא עד שיאכל חרצנים
ועזר נמי הכי סבירא ליה דלא דריש מ"ס אלא מיעט וריבה בלחוד
א בתרא כר' אלעזר בן עזריה סבירא ליה · ואיפשר דר' ישמעאל
ירא ליה · וא"ת כיון דר' ישמעאל בפרט וכלל קא דריש להו אם כן
וסף על הפרט ואתרבי כל מילי · אם כן מיעוטא דלולבין מנלן
דסבר לה כר' אלעזר דמרבי ולא קא ממעט אלא שבישתא בלחוד
את לאו מפרטא קא ממעט ליה אלא משום דכלל גופיה הכי
היין ולא הגפן עצמו . ואי קשיא לך כיון דהכי הוא למה ליה למימר
א דר' אלעזר ורבנן דר' אלעזר דריש ריבויי ומיעוטי ורבנן דרשי
· והא ר' ישמעאל כללי ופרטי דריש ואפילו הכי קא מרבי עלין
עט שבישתא כדאמרינן · אין הכי נמי אלא משום דשמעינן ליה לרבי
א דריבויי ומיעוטי דריש כדאיתא בעירובין בפ' בכל מערבין [כז:]
פ' נגמר הדין [מו:] וכיון דאמרינן דהני קראי דנזיר בפרט וכלל
להו תו לא אשכחן פרט וכלל בכל התורה כולה · ואי איכא נוסחאי
ליה בקראי אחרינא איפשר דלר' ישמעאל לא מחוורי למדרש להו
י אירחא מסתבר טפי דלר' ישמעאל לית ליה פרט וכלל ופרט דאי
ע"ג דשוי לפרט וכלל ופרט אפילו הכי הוי ליה למתנייה כי היכי
אב מכתוב אחד · ובנין אב משני כתובים וכלל הצריך לפרט ופרט
ל · ודבר הלמד מענינו ודבר הלמד מסופו · ואע"ג דכל הני בטלים
ד מנייהו תשיב לה לשלש עשרה מדות · ואם כן פרט וכלל ופרט
ל גב דשוי לכלל ופרט וכלל הוי ליה למתנייה כחדא מדה כחדא
עוד כי בפרק שלשה מינים נותן הפרש · עוד יש מדה אחרת
ית למטה בשבע מדות שדרש הלל לפני זקני בתירא והיא כיוצא
אחר אלא שאינה מדה כי אם לחזק שאר מדות נפרש במקומו בע"ה :
להשגון המדות שמנו כאן · כלל זה יהיה בידך ; שכל מדה שאין דינה
משתנית מחברתה נחשבת עמה מדה אחת · והרי לך חשבונם על פי

הראב"ד

מכלל ופרט מפרט וכלל · כלל ופרט וכלל · מכלל שצריך לפרט · ומפרט שצריך לכלל · כל דבר שהיה בכלל ויצא מהכלל ללמד · כל דבר שהיה בכלל ויצא לטעון טעון אחר שהוא כעניינו · ויצא לטעון טעון אחר שלא כענייט · ויצא לידון בדבר חדש · ודבר הלמד מעניינו · ודבר הלמד מסופו · ושני כתובים המכחישים זה את זה · הרי כאן שלש עשרה חלוקות ביניהם · ואם ישאל השואל מה ראו לפרש דין מקלתם מדרך עניינם ודין מקלתם לא פרשו עם הפרטות · ועוד משהתחילו לפרש הפסיקו וחזרו ומנו ופרשו · וי"ל מפני שהזכירו כלל ופרט וכלל אין דורשין את הכללות והפרט חזר ואמר בפרט וכלל ופרט אי אתה דן אלא כעין הפרט שהרי אנו דנין את הכלל כעין הפרט ומשהתחילו לפרש באלו פירש דין טלם עד בסוף · וא"ת הרי הפסיק בכלל הצריך לפרט ופרט הצריך לכלל לא הפסיק ביניהם לכלל ופרט וכלל שדורשין את הכל ומפני זה סמך בפירשן על מה שפירש בפרט וכלל ופרט וחזר עוד ומנה ופירש עד הסוף : מקל וחומר כיצד ואביה ירק ירק בפניה הלא תכלם שבעת ימים קל וחומר לשכינה ארבעה עשר יום · פירוש שאלמלא לא בא ללמד שדורשין קל וחומר למה לאדכורי נזיפת אביה כלל אלא ודאי לאגמורי לשכינה ארבעה עשר יום · ומדכתב רחמנא תסגר שבעת ימים גמרינן נמי דדרשינן דיו לבא מן הדין וגו' הרי לך מדה כתובה בתורה והשאר כולן מן הקבלה חוץ משני כתובים המכחישים זה את זה · שגם היא מפורשת בתורה כדאמרינן לקמן כתוב אחד אומר וירד ה' על הר סיני וכתוב א' אומר כי מן השמים דברתי עמכם בא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם שנאמר מן השמים השמיעך את קולו ליסרך ועל הארץ הראך את אשו הגדולה פירוש הוא השמים שהוא אש ומים שהראה דמות האש העליונות על ראש ההר לדבר מתוכה · וזאת היא ההרכנה שאמרו רז"ל [כאן ומכילתא פ' יתרו] לא שהרכין השמים מהווייתן כלל · ומזו הכרעה שהכריע הכתוב השלישי ותקן שני כתובים המכחישין זה את זה למדו רז"ל למקומות אחרים שמכחישין זה את זה ולא בא הכתוב השלישי כדי להכריע כאותה ששנינו בסוטה [כז:] כתוב אחד אומר ומדותם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה וגו' וכתוב אחד אומר מקיר העיר וחוצה אלף אמה סביב · וכאותה ששנינו (במסכת בכורות) [צ"ל ערכין כט·] בבכור בקר ובאן כתוב אחד אומר תקדיש וכתוב אחד אומר לא יקדיש והכריעו ביניהם מדעתם ותרצום לפי ראיותם כמו שלמדו מקל וחומר דשכינה כמה קלין וחמורין בכל התורה · והא דקתני עד שיבא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם הכי קאמר שני כתובים המכחישים זה את זה אי אתה רשאי לדחותן ולהחזיקן בשבוש אלא תחזיק לתרץ אותם כל מה שתוכל עד שיבא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם ואז תעשה כפי ההכרעה אשר תראה וכו' · והגירסא הנכונה כפי דעתי כך היא ושני כתובים המכחישים זה את זה עד שיבא הכתוב השלישי וגו' וכך פירושו זו מדה נוהגת בתורה שיש כתובים המכחישים זה את זה כלומר שהם נראין כמכחישים זה את זה עד שיבא הכתוב השלישי ומתרץ אותם הילכך מכאן יש לנו ללמוד ולתרץ כל שני כתובים שהן קשין זה על זה ולא (שנדמה) [שנדחה] אחד מהם ולא שנחזיק את התורה בשבוש : מגזירה שוה כיצד נאמר בשומר שכר אם לא שלח ידו במלאכת רעהו ונאמר בשומר חנם אם לא שלח ידו מה שליחות יד האמורה בשומר שכר פטר בה את היורשין · פירוש כדאמרינן בשבועות [מז·] שבועת ה' תהיה בין שניהם ולא בין היורשין כדאיתא התם : ושליחות יד בין דשומר שכר בין דשומר חנם לא צריכי לגופייהו דאתו מקל וחומר דשואל כדאיתא בפרק המפקיד [מא :] : מבנין אב וכתוב אחד לא הרי המשכב כהרי המושב ולא הרי המושב כהרי המשכב וכו' : מבנין אב ושני כתובים לא הרי פרשת נרות כהרי פרשת שלוח טמאים ולא הרי וכו'. פשוטן של דברים מבנין אב וכתוב [אחד] כדאמרינן בעלמא חדא מחדא לא אתיא וכו' : מבנין אב ושני כתובים חדא מתרתי · והדבר ידוע לכל דחדא מתרתי אי לאו דהכא תרתי מצריך צריכי לא גמרינן מינייהו לעלמא דכל שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין ומשום הכי אצטריך למימר הכי לא הרי ולא הרי · וא"ת תינח לא הרי פרשת נרות כהרי פרשת שלוח טמאים שהם שני כתובים המלמדין

שהם בצו מיד ולדורות אף כל דבר שהוא בצו יהא מיד ולדורות :
ז מכלל ופרט כיצד מן הבהמה כלל מן הבקר ומן הצאן פרט
כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט : ח מפרט וכלל כיצד
כי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שה פרט וכל בהמה לשמור
כלל פרט וכלל נעשה כלל מוסף על הפרט · מכלל ופרט וכלל כיצד
ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך כלל · בבקר ובצאן ביין ובשכר
פרט · ובכל אשר תשאלך נפשך חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה
דן אלא כעין הפרט לומר לך מה הפרט מפורש דבר שהוא וולד וולדות
הארץ

פירוש

תשובתך מפני שהיה לו לומר יצא המרכב כלומר שלא נלמוד אותו ממשכב לכך
הוצרך לא הרי המשכב כהרי המושב אעפ"י שהמשכב והמושב מצריך לריכי ואינן
שני כתובים הבאים כאחד אפילו הכי אינו למד מהם · ועכשיו יש לנו לפרש
מה אנו למדין ממשכב ומושב בכתוב אחד · ונאמר כי המשכב והמושב כך הם
המטה והכסת והכר הוא המשכב המיוחד
והכסא והספסל והקתדרא הוא מושב
המיוחד · ואנו באין ללמד תולדותיהן
כגון תיבת הבלנין והתיבה שפתחה מן
הצד ועריבה משני לוגין עד תשעה קבין
שהן תולדות למשכב והסגוס והכדור
והחלוק והטלית והקלסטר של ד' קבין
שהן תולדות למושב כדאיתא בפרק זבין
[פ"ב] כל אלה אינן משכב ומושב
מיוחדין אלא שהן משמשין שכיבה וישיבה
עם מלאכתן והנך לא כתיבי בקראי
אלא דגמרינן להו ממשכב המיוחדין
בבנין אב תולדות המשכב ממשכב
ותולדות המושב ממושב והיינו בנין אב מכתוב אחד · והצד השוה שבהן עשויין
לנחת אדם לבדו · כלומר שאינו לתשמיש אחר והזב מטמא אותו בזובו לטמא
אדם לטמא בגדים : אדם במגע ובמשא אף כל וכו' · כלומר כל אלו התולדות
כיון שאינן עשויות אלא לנחת אדם לבדו הזב מטמא אותו בזובו וכו' : יצא
המרכב שהוא עשוי לסבלון אחר · פירוש לטעונת משא אחר לפעמים לרכיבה
פעמים למשא בשעה שאין שם רכיבה משום הכי לא גמרינן ליה ממשכב ומושב
אע"ג דלריכי תרווייהו להשוות מגעו במשאו לטמא אדם אלא המשא בלבד
הכתובה בו הטמאה היא זו מטמא אדם לטמא בגדים אבל מגעו לא : עתה
נשאר לנו לפרש מאי לא הרי המשכב כהרי המושב ומה יש במשכב שאין במושב
ובמושב שאין במשכב דבר זה מפורש בגמרא דבני מערבא [ב"ק פ"א ה"א]
אם טמא מושב בטפח יטמא משכב בשלשה ומפני שטמא מושב בשלשה יטמא
(מושב) [משכב] בטפח והכי פירושו שאילו כתב במושב ולא כתב המשכב לא הייתי
למד אותו מן המושב מפני שזה די לו למלאכתו בטפח וזה אין די לו בשלשה
טפחים · ואם כתב במשכב ולא כתב במושב הייתי למד אותו ממנו לטמא בשיעור
המשכב בשלשה טפחים אבל בטפח לא כדי שלא יהא חמור הלמד מן המלמד לכך
הוצרכו שניהם · ואי קשיא לך היכי אמרינן דתולדותיהן בבנין אב קא גמרי והא
בפרשת זבים מקראי גמרינן להו דדרשינן על הכלי וכל המשכב · תשובתך נהי
דאתרבי לקבל טומאה מן הזב דהתם הוא דכתיב ואיש אשר יגע במשכבו יכבס
בגדיו והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב יכבס בגדיו ובהני לא כתיבי ריבוי
לתולדותיהן אלא בבנין אב קא גמרי כדאמר : הא דקתני הזב מטמא אותו ברובו
והיינו דדרשינן בפרשת זבים [ספ"ב] אשר ישכב ואשר ישב עליו הזב עד שינשא
רובו לא רוב גופו אמרינן אלא רוב משענתו אמרינן דאם כן סנדל לא משכחת
לה שיהא טמא מדרס דהא רוב גופו אינו נושא עליו אלא ודאי רוב משענתו
קאמר ואיפשר שעומד לפרקים על רגל אחד · אי נמי כשאדם הולך מרים רגלו
אחת ונשען על האחרת : וכשאמרו על סבכה של ילדה שהיא טמאה מדרס ועל
כיפת ראשה שהיא טמאה מדרס לא מפני סמיכת הראש בלבד הן טמאות מדרס
דהכא ליכא לא רוב גופה ולא רוב משענתה ואעפ"י כי הסבכה וכיפה הראש
אינן מיוחדות לישיבה ולא לדריסת הרגל כיון שהן משמשות לשכיבה עם מלאכתן
ולא בעינן שידרום עליהן כעין מלאכתן אלא אפילו ישב על המנעלים או שישים
הקתדרא תחת רגלו שאין דרך תשמישן בכך טמאות מדרס · ואם ישאל השואל
כיון דבעינן רוב משענתו עליו היאך טמא מושב בטפח ומשכב בג' טפחים ואי
איפשר לרוב גופו או רוב משענתו במושב בבגד שאין בו אלא טפח על טפח
ובמשכב דרך שכיבה הואיל ואין בו אלא ג' טפחים · תשובתו איפשר שילמלם
אדם על פחות משני טפחים משהו ונמצא טפח אחד שהוא רוב מושבו והמשכב
כמו כן איפשר שישכב אדם על שדרה בלבד שיגביה שוקיו וירכותיו · ולא ישען
אלא על השדרה ונמצא זה שוכב על פחות מששה טפחים והרי שלשה הם רוב
משכבו ונראה לי דהא דבעינן למשכב שלשה על שלשה דוקא בבגד שאינו כלי או
תכשיט אבל בתכשיט אם משמש שכיבה עם מלאכתו אף על פי שאין בו שלשה
על שלשה טמא מדרס כגון סבכה של ילדה וכיפת הראש מטמאין מדרס כמה
שהן והוא שישען עליו רוב משענתו · ואם ישאל השואל מה הפרש יש בין מרכב
לסאה ותרקב שהמרכב מטמאין מדרס לטמא אדם לטמא בגדים במשא וסאה
ותרקב אינן מטמאין במדרס כלל והלא זה וזה הם עשויין לתשמיש אחד ·
תשובתו מרכב עשוי לרכיבה ולתשמיש אחר פעמים לזה ופעמים לזה אבל
סאה ותרקב אינן עשויין לישיבה כלל אלא לתשמיש אחר בלבד וכשישב עליו
במקרה אומרים לו עמוד ונעשה מלאכתו והתורה אמרה אשר ישב עליו הזב
שיהא עשוי לישיבה : מבנין אב ושני כתובים כיצד · לא הרי פרשת נרות כהרי
פרשת שלוח טמאים וכו' הצד השוה שבהן שהן בצווי מיד ולדורות אף כל שהן
בצווי מיד ולדורות האי לא הרי לא אתפרש מאי היא ומייתי לה בגמרא דבני
מערבא בריש נזיקין ולא מפרש בה מידי · ואפשר לומר פרשת נרות תדירא
לעבודת פנים ושלוח טמאים אינו כן שלוח טמאים בכרת ונרות אינן בכרת
ובשתיהן מצינו שהן מיד ולדורות בנרות כתיב בפ' אמור אל הכהנים חוקת
עולם הרי דורות אמור ובפ' בהעלותך כתיב ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה

הראב"ד

ובפרשת זאת חוקת התורה כתיב והיה לכם לחוקת עולם · ו
משכן ה' טמא ונכרתה וכו' ודרשינן בשבועות [טז:] אם נאמר מק
משכן וכו' אם נאמר משכן ולא נאמר מקדש הייתי אומר על הו
שהרי נמשח בשמן המשחה ועל המקדש לא יהא חייב · ואילו נאמ
אומר על מקדש הוא חייב
קדושת עולם וכו' ותרווייה
צוואות שבתורה שיהיו מיד
ת"ל צו · ולא הוו שני כ
כאחד דהא מצריך לריכי כו
לי דתניא בספרי [פ' נשא
ישראל וישלחו אותם למד
ולדורות מנין ת"ל צו את בנ
אליך שמנוית זך וגו' יהא למ
ולדורות ואיפשר לומר דבש
אשכחן ביה לדורות שלוח כ
דההוא דכתיב בפרשת זאת
בטמא מת בלבד הוא אבל ב
הכתובים בפרשת נשא לא אשכחן ביה דורות ומש"ה אייתי ליה מכרו
בצו מיד ולדורות · ומיהו כשאנו באים ללמד שאר צואות שבתורה מנו
שלוח טמאים דטמא מת דהוו להו שני כתובים הבאים כאחד לכך הוא
לא הרי פרשת שלוח טמאים כהרי פרשת נרות וכו' ובההיא ברייתא דס
לעיל מסיים בה הכי מנין לכל הצוואות שבתורה היה ר' ישמעאל
ונאמרו צוואות בתורה סתם ופרט לך הכתוב באחד מהם שיהא מיד
פורט אני את כולן ושמע מינה דבהדיא אשכחן להו לתרווייהו מיד ול
דבפרשת אמור לא כתיב ביה מיד ולדורות בנרות בפרשת צו בדוכתא א
איתא כדכתבינן לעיל בשלוח טמאים אע"ג דבפרשת צו לא אשכחן לדו
אחריתי תיהא אשכחן · ואי קשיא לך האי תנא דהכא מ"ט קא חש
מילתא בבנין אב איבעי ליה למיחשבה בגזירה שוה דהא ילפינן לה
למימר משום דצו לא מפנן דלגופייהו אתו משום הכי לא ילפינן
שוה והכי אשכחן לרבי ישמעאל במסכת נדה בפרק המפלת [כב
ליה כל גזירה שוה שאינה מופנה כל עיקר אין למדין ממנה מופנ
למדין ומשיבין · וטוב מזה הטעם דהא תנא לכל התורה יליף מ
טמאים שיהו מיד ולדורות ולא לאותם פרשיות בלבד שכתוב בהן
המצות שבתורה שהן קרויין מצות · והא דקתני הכא הצד הש.ה ש
לאו מדוקייא דצו נקט ליה אלא שם צואה קאמר · תדע דהא במ
בכרת מיד ולדורות דילפינן לה במסכת קדושין [כט·] דילפינן תע"
מהיום והלאה לדורותיכם הא לא כתיב בה במילה צו ולא צוה א
וישמור משמרתי מצותי חוקותי · וילפינן לה שם צואה מע"ז בבנין
לכל התורה כולה נמי ילפינן דהא כתיב אלה המצות : וא"ת והלא של
ניניהו נרות ושלוח טמאים וע"ז ולכ"ע אין מלמדין · איכא למימ
שכן כופר בעיקר והדר דינא נרות וטמאות יוכיחו · מה להצד השוה שבה
בהם לד פנים ע"ז תוכיח וחזר הדין לא ראי זה כראי זה הצד השוה
בצוואה מיד ולדורות אף כל וכו' להכי לא תנייה הכא משום דבנין
כתובים ובנין אב משלשה כתובים חד גונא נינהו ולא צריכי למתני
ופרט · כיצד אדם כי יקריב מכם קרבן לי"י מן הבהמה כלל פירוש
שהרי חיה בכלל בהמה · בקר וצאן פרט ונתמעטה חיה מן הקר
כלל ופרט למה נכתב הכלל הואיל ואין למדין ממנו · כדי שתדע
דוקא הוא ולא גמרי' מיניה מידי בבנין אב : מפרט וכלל · כיצד כ
אל רעהו חמור או שור או שה פרט וכל בהמה כלל עשה את הכלל
הפרט · הא מילתא פליגא אגמרא דילן דקא דרשי ליה להאי קרא
[וכלל] כי יתן איש אל רעהו כלל חמור או שור או שה וכל בהמה פ
חזר וכלל מה הפרט מפורש דבר המטלטל וגופו ממון ובמכילתא ד
בכלל ופרט דריש ליה כי הכא והתם במכילתא קא דריש לשמור ע
שמור לי זה אבל אם אמר לו הן עיניך על זה הוא פטור ומשום
לאו כלל הוא · וכי יתן איש אל רעהו לאו כללא הוא משום דהו
הצריך לפרט למה יתן אותו לרעהו לשמור לו שמירה מעולה · ומסי
וכל בהמה · חמור או שור או שה למה לי אילו נאמר וכל בהמה ה
עד שיפקיד אלו כל בהמה לכך נאמר חמור או שור או שה לחייו
אחד ואחד בפני עצמו ובמסכת נזיר פרק שלשה מינין [לה·] דריש
להני קראי דנזיר במיעט וריבה וקאמר מאי רבי רבי כל מילי ומ
מיעט שבישתא · ותמיהא מילתא טובא לר' אליעזר מאי איכא בין מ
לריבה ומיעט וריבה · ועוד השתא למאן דדריש כללי ופרטי כי
וכלל אמרינן נעשה כלל מוסף על הפרט ואתרבי כל מילי למאן דד
ומיעוטי לא כל שכן ומסתברא דהיינו טעמא דרבי אליעזר דריבוי גו
מכל אשר יעשה מגפן היין ולא גפן עצמו כדפרישית לעיל · והא דכ
לפרט לחיובי על כל חד וחד באפי נפשיה כדאמר והא דקתני מאי מי
שבישתא לאו מדיוקא דמיעט נקט לה אלא דסמך מיעוטא למיעו
לריבוי · ואי קשיא לך להא דתנא ד"ר ישמעאל דלא דריש בהאי קרא
וכלל דבר המטלטל וגופו ממון תנא ליה אותא דבמלי מיוה ליו

...תת הכסף בכל אשר תאוה נפשך וכו' מה הפרט מפורש ולד וולדות
...וכר והצאן ולד וולדות הארץ כי היין יוצא מן הענבים והבהמה
...מה כולן תחלת בריאתן מן הארץ אף כל ולד וולדות מן הארץ
...ומלח דלאו ולד הוא שאינו פרי למעוטי כמהין ופטריות דאע"ג
...ו ולד וולדות נינהו שהרי
...זרע אחר למעוטי עופות
...הארץ אלא מן הרקק
...ה בעירובין [כז:] דאיכא
...דדריש כללי ופרטי וקאמר
...פורש פרי מפרי וגידולי
...פרי מפרי וגדולי קרקע ·
...כים דאיכהו כמי מארעא
...עירובין בפרק בכל מערבין
...במאי קא מיפלגי: מכלל
...ומפרש שצריך (לפרט)
...ד קדש לי כל בכור יכול
...ת"ל זכר · נראה לי שיש
...ן שלא מצינו כלל ופרט זה
...אלא כך ראוי להיות תקדיש
...ל אף הנקבה ת"ל הזכר
...שבמשנה תורה כל הבכור
...הרד ובצאנך הזכר תקדיש
...הכותב תחלה מפני שראה
...ונראה בעיניו שכבר הכלל
...קדש לי כל בכור פטר כל
...ן דשני כללות ושני פרטות
...אשון הוא כל הבכור תקדיש
...ט הצריך לכלל לפי שהזכר
...י שהוא פשוט בכורים
...ס ת"ל הבכור · והשני הוא
...כור פטר כל רחם וזהו כלל
...ופרט הצריך לכלל כדמפרש
...ל מתמעט משמע הפרט
...ט הכלל · אלא שאני רואה
...עצמה במסכת בכורות בפר'
...פרתו [יט·] וקא מקשי
...אי זכר יכול אפילו יצאה
...ת"ל פטר רחם מאי טעמא
...ה מבכור אם יצאה נקבה
...אינו בכור לרחם ואעפ"י
...זכרים ובכור לדבר אחר לא הוי בכור כדקתני סיפא אי פטר רחם
...נולד אחר יוצא דופן ת"ל פטר רחם · וכיון שאני רואה הגרסא
...תרא דילן קשה עלי מאד לשבש את זו · ואיפשר לומר מפני שאנו
...זה מקומות שעל הזכרים בלבד הוא מזהיר בבכור כדכתיב באותה
...פטר שגר בהמה הזכרים לי"י וכתיב וכל מקנך תזכר פטר שור ושה
...בכור אשר יולד בבקרך ובצאנך הזכר תקדיש משום הכי נקט לה
... והם שני פרטים לכלל אחד והכלל הוא קדש לי כל בכור שהוא
... וזכרים ויוצא דופן בא הזכר ומיעט הנקבות בא פטר רחם ומיעט
...דמתרץ לה אביי בא הבכור ומיעט נולד לאחר יוצא דופן והוא בא
... : כלל הצריך לפרט בשלשה פרט הצריך לכלל איכא שהרי הכלל
...משמע הפרט שהפרט הוא הזכר ופטר רחם ומשמע נמי פשוט ויוצא
...דופן . והכלל הוא הבכור ומוציא הפשוט ונולד אחר יוצא דופן · הנה
...צריך לכלל כי הוא מלמד עליו מה שאין כן בשאר כללות ופרטות
...פרש לעצמו כמו שאמר למעלה מן הבהמה כלל צאן ובקר פרט וזה
...צריך לכלל כלום אלא כלל הצריך לפרט מה הוא · וא"ת מפני שהכלל
...יוצא הפרט ממנו והנה שהפרט מלמד על הכלל שלא יהיה הכל בו
...כ כל כלל ופרט שנאמרה כך הם שהפרט ממעט מן הכלל ומה הפרש
...לאחרים · מתה דע והבן שלא מפני המיעוט נקרא זה כלל הצריך
...שהוא צריך לפרש אותו שאלמלא נאמר בכור ולא נאמר פטר רחם
...ידע שהרחם קפידא לענין בכורה ולא היה מקפיד אלא על מי שהוא
...ות או ראשון לזכרים וכשנאמר פטר רחם עכשיו למדנו כי פתיחת
...ל הקפדת הבכורה הוא · ומשום הכי נקרא זה כלל הצריך לפרט כי
...פירוש הפרט מה שאין כן בבהמה בקר וצאן כל הבהמה ולפיכך אמרו
... אלא מה שנפרט וכיוצא בו במסכת חולין [פח:] שהוא כלל הצריך
...הו בעפר דלא דרשינן להו בכלל ופרט משום דהוי כלל הצריך לפירוש
...ום דהאי וכסהו משמע לשון סתר כדכתיב מה בצע כי נהרוג את
...סינו את דמו שר"ל ונסתיר את דמו וכן המכסה אני מאברהם
...מכסה דבר טלם לשון סתר וכשאמר וכסהו בעפר פירוש על הכסוי
...לשון כסוי

לכסוי כלל נתנא כי הפרט צריך לפירוש הכלל · והא דדרשינן [ב"ק סג:] בכי יתן איש אל רעהו כלל כסף או כלים [פרט] לשמור חזר וכלל איכא לאקשויי לשמור מאי טעמא חשיב לכלל והלא צריך לפרש על כי יתן שהנתינה הזו אינה מתנה אלא פקדון הוא לשמרו וי"ל מדכתיב בפרשה ונגנב מבית האיש ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו במלאכת רעהו אלמא בהדיא שמעינן כי הנתינה הזאת אינה אלא לשון מסירה לשם פקדון · כדכתיב תנה אותו על ידי ואני אשיבנו אליך · וכל אשר יש לו נתן בידי שהם לשון שמירה משום האי לשמור מיותר הוא ודרשינן ליה לכללא :

הארץ ונדולי קרקע אף אין לי אלא כל דבר שהוא ולד ולדות הארץ וגידולי קרקע יצאו כמהין ופטריות : **ט** מכלל שהוא צריך לפרט ומפרט שהוא צריך לכלל כיצד קדש לי כל בכור . יכול אף נקבה במשמע ת"ל זכר · אי זכר יכול אפילו יצאת נקבה לפניו · ת"ל פטר רחם אי פטר רחם יכול אפילו לאחר יוצא דופן ת"ל בכור זהו כלל הצריך לפרט ופרט שהוא צריך לכלל :

פרק א

כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כלו יצא . כיצד והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו ונכרתה הנפש ההיא והלא שלמים בכלל כל הקדשים היו דכתיב זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח השלמים . וכשיצאו מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצאו אלא ללמד על הכלל כלו יצאו · לומר לך מה שלמים מיוחדין קדשים שקדושתן קדושת מזבח אף אין לי אלא כל דבר שקדושתו קדושת מזבח יצאו קדשי בדק הבית: **ב** כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל לטעון טען אחר שהוא כענינו יצא להקל ולא להחמיר כיצד ובשר כי יהיה בו בעורו שחין ונרפא וכתיב או בשר כי יהיה בעורו מכות אש . והלא השחין והמכוה בכלל כל הנגעים היו וכשיצאו מן הכלל לטעון טען אחר שהוא כענינו יצאו להקל ולא להחמיר · להקל עליהן שלא ידונו במחיה ושלא ידונו אלא בשבוע אחד : **ג** כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל לטעון טען אחר שלא כענינו יצא להקל ולהחמיר · כיצד ואיש או אשה כי יהיה בו נגע בראש או בזקן . והלא הראש והזקן בכלל עור ובשר היו · וכשיצאו מן הכלל לטעון טען אחר שלא כענינו יצאו להקל ולהחמיר להקל עליהן שלא ידונו בשער לבן · ולהחמיר עליהן שידונו בשער צהוב: **ד** כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל לידון בדבר חדש ואי אתה יכול להחזירו לכללו עד שיחזירנו הכתוב לכללו בפירוש כיצד · ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת ואת העולה במקום הקדש שאין תלמוד לומר

פרק א כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמדעל הכלל כולו · ונראה לי כי שני דברים הם כלומר כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל למה יצא בודאי ללמד יצא הואיל ולא נתחדש בו דבר ולא ללמד על עצמו יצא שהרי לא נתחדש בו כלום אלא ללמד על הכלל כולו יצא : כיצד והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לי"י וטומאתו עליו ונכרתה וגו' והלא שלמים בכלל כל הקדשים הם שהרי נאמר בפרשת אמור אל הכהנים וינזרו מקדשי בני ישראל וכו' הרי כתיב כרת בטומאות קדשים · וא"ת למה אין דנין מדה זו בכלל ופרט לומר אין בכלל אלא מה שבפרט ועל השלמים יהא חייב ועל השאר יהא פטור נשיב ונאמר כי כלל ופרט המרוחקים בשתי פרשיות לדברי הכל אין דנין אותו בכלל ופרט והכי איתא בפסחים בפ"ק [ו:] : וכל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל לטעון טעון אחר שהוא כענינו כיצד ובשר כי יהיה בו בעורו שחין והלא שחין ומכוה בכלל כל וכו' פירוש טעון אחר שהוא כעניינו פרט אחר שיש בו מקצת הענין הראשון הפרט הראשון הכתוב בכלל הזכיר בו מקצת הענין והניח מקצת כגון שחין ומכוה שפרט בהם כל הענין · והניח מהם מחיה ושבוע שנית נאמר הואיל והוזקק לפרש בו דין הטומאה ועשה מהם פרט בפני עצמו מה שהזכיר הזכיר ומה שהניח הניח ואין טוענין אלא מה שנתפרש בכן וזהו להקל ולא להחמיר שלא יהו טוענין מה שלא נאמר בהם · והא דקאמרינן ולא להחמיר משום דקא בעי למימר במדה שלפניה יצא להקל ולהחמיר קאמר נמי בהא ולא להחמיר ואף על גב דלא צריך : וכל דבר שהיה בכלל ויצא לטעון טעון אחר שלא כעניינו וכו' · כיצד ואיש או אשה כי יהיה בו נגע בראש או בזקן והלא ראש וזקן בכלל עור ובשר היו וכשיצאו לטעון טעון אחר שלא כעניינו פירוש בטומאת נתקים שאינה אלא בשירת שער ואינה מארבע מראות נגעים ולא למעלה מהן ולא למטה מהן : ... יצא להקל ולהחמיר להקל שלא ידונו בשער לבן · להחמיר שידונו בשער צהוב והיינו קל וחומרא שמקילין בו מן הדין הראשון ומחמירין בו לחת עליו דין האחר שנתפרש בו ואם הוא קל מהראשון ובדין הוא דמצי למימר להקל שלא ידונו בשער לבן אלא לפי שאין הבהרת והשאת מטמאין בראש ובזקן כדאיתא בדוכתין ואם אין נגע אין מחיה משום הכי לא אצטריך : דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר חדש אי אתה יכול להחזירו לכללו וכו' · כיצד ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת וכו' שאין ת"ל כי כחטאת האשם הוא לכהן פי' שהרי כבר נאמר בפרשת צו את אהרן אלא לפי שיצא דבר החדש לידון בבהונות · ואי קשיא לך כיון שהוחזר לכללו שחיטת צפון דמפרש ברישא דקרא למה לי והלא כבר נאמר בפרשת צו את אהרן במקום אשר ישחטו את העולה ישחטו את האשם ואת דמו יזרוק וכו' הא מילתא תיפרשא כדכתיב לפי שיצא לידון בהעמדה יכול מקום העמדה שם תהא שחיטה ת"ל ושחט את הכבש וכו' ואעפ"י שהחזירו לשחיטת צפון אם לא החזירו לכל דבר לא היה מוחזר · וא"ת מה בין מדה זו למדה ראשונה שהזכרנו שהרי אין דנין בשתיהן אלא מה שנתפרש שם בהם אלא א"כ החזירן לכללן · תשובתך ודאי כן הוא שהדין שלהם אחד אלא שיש בזו יתרון על הראשונה כי הראשונה יצאה לטעון [טוען] אחר שלא כעניינו (כמין) [במנין] טומאת נתקים שאינה מענין הנגעים הראשונים כלל ומן הדין אין לדון בהם מדיני הראשונים כלום אלא אם כן נתפרש בהם · והמדה הזו באה ללמד שאעפ"י שהענין הזה כענין הראשון כגון אשם מצורע ...

ברייתא דרבי ישמעאל

לומר כי החטאת האשם הוא לכהן · אלא לפי שיצא לידון בדבר חדש בבוהן יד ובבוהן רגל ובאזן ימנית · יכול לא יהא טעון מתן דמים למזבח · ת"ל כי כחטאת האשם הוא לכהן · הרי החזירו הכתוב לכללו בפירוש לומר לך מה החטאת טעונה מתן מזבח אף אשם טעון מתן מזבח : ה דבר הלמד מענינו כיצד ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא · יכול יהא טהור מכל טומאה · ת"ל וכי יהיה בקרחת או בגבחת נגע לבן אדמדם דבר למד מענינו שאינו טהור מכל טומאה אלא מטומאת נתקים בלבד : ו דבר למד מסופו כיצד ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם משמע בית שיש בו אבנים ועצים ועפר מטמא יכול אף בית שאין בו אבנים ועצים ועפר שמטמא · תלמוד לומר ונתץ את הבית את אבניו ואת עציו ואת כל עפר הבית · דבר למד מסופו שאין הבית מטמא עד שיהא בו אבנים ועצים ועפר : ז שני כתובים המכחישים זה את זה עד שיבא השלישי ויכריע ביניהם · כיצד כתוב אחד אומר וירד ה' על הר סיני אל ראש ההר וכתוב אחר אומר מן השמים השמיעך את קולו ליסרך · הכריע השלישי כי מן השמים דברתי עמכם מלמד שהרכין הקדוש ברוך הוא שמי שמים העליונים על הר סיני ודבר עמהם · וכן אמר דוד בספר תלים ויט שמים וירד וערפל תחת רגליו · הלל הזקן דרש שבע מדות לפני זקני בתירה · קל וחומר · וגזרה שוה · ושני כתובים · וכלל ופרט · וכיוצא בו במקום אחר · ודבר למד מענינו · אלו שבע מדות שדרש הלל הזקן לפני זקני בתירה : ח כתוב אחד אומר ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו · וכתוב אחד אומר ולא יכול משה לבא אל אהל מועד הכריע כי שכן עליו הענן אמור מעתה כל זמן שהיה הענן שם לא היה משה נכנס לשם נסתלק הענן היה נכנס ומדבר עמו · רבי יוסי הגלילי אומר הרי הוא אומר ולא יכלו הכהנים לעמוד לשרת מפני הענן כי מלא כבוד ה' את בית ה' מלמד שנתנה רשות למלאכים לחבל וכך הפסוק אומר ושכתי כפי עליך עד עברי מלמד שנתנה רשות למלאכים לחבל · וכך הפסוק אומר אשר נשבעתי באפי אם יבואון אל מנוחתי כשישוב אפי יבואון אל מנוחתי :

פירוש

מעלה חשבו אותם שתי מדות · אי נמי אשמעינן על הנתקים שאעפ"י שנקראו נגע צרעת כשאר נגעים אין למדין אותם מהם הואיל ויצאו לטעון טעון אחר שלא כענייננו : דבר הלמד מענייננו כיצד ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא יכול יהא טהור מכל טומאה פי' ואפילו מטומאת מגעות והסטיות כשהוא אומר וכי יהיה בקרחת או בגבחת נגע לבן אדמדם וכו' כבר למד שאינו טהור מכל טומאה אלא מטומאת נתקים ואף על פי שזו נשירת שער וזו נשירת שער אין נתק קרוי אלא כשניתק שער ראשו מאמצעיתו · ובמכילתא [פ' יתרו] נמי הכי דרשינן לא תגנוב הרי זו אזהרה לגונב נפשות או אינו אלא לגונב ממון · אמרת צא ולמד משלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהם · שלש מצות אמורות בענין שתים מפורשות ואחת סתומה נלמוד סתומה ממפורשת במה הענין מדבר במיתת בית דין פי' לא תרצח ולא תנאף עתה לפי הענין הזה כשאנו למדין מענין הסמוך אין לנו למעט הקרח והגבח אלא מן הטומאה האמורה בענין ומאי ניהי טומאת נגעים אבל לא משאר טומאות שבתורה וכשהוא אומר למטה וכי יהיה בקרחת או בגבחת וכו' למדנו עוד שאפילו מטומאת נגעים נמי לא נטהר אותו אלא מן הנתקים בלבד ואילולי זה הפסוק הייתי מטהר אותו מכל טומאת נגעים כי הם כולם ענין לו והיינו דקאמר וכשהוא ולא קאמר כשהוא אומר : דבר הלמד מסופו כיצד ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם משמע בית שיש בו אבנים ועפר ועצים ובית מה שאין וכו' וכשהוא אומר למטה ונתץ את הבית את אבניו ואת עציו הא למדת שאין מטמא בנגעים עד שיהא בו וכו' · קשיא לי היינו כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט כדאמרינן לעיל · ואיכא למימר לפי שאין זה פרט כשאר פרטין שכן מלמדין את הכללות אלא שבא ללמד כי אף העצים והעפר שבבית יהיו טמאים מפני נגע האבנים והכל צריך נתיצה · ואיפשר שאם [אין] שם עצים ועפר כמו כן יהיה טמא בנגעים אלא יש ללמד דבר מסופו כדאמרינן וכן הכלל הזה אינו כשאר כללות שנדרש בו לשון ריבוי אלא למדרש הוא בא כדדרשינן ליה בדוכתיה : בבית ארץ פרט לבית בספינה או באסקריא ולהביא בית הבנוי בארבעה קורות או על ארבע עמודים · אי נמי כי בכלל עצמו מוחזר בסוף ונתץ את הבית את אבניו ואת עציו · נמצא כי מלת בבית שהיא הכלל אינה צריכה בתחלת הענין והסוף הוא העיקר לכל · תדע למאן דאמר כלל ופרט המרוחקין זה מזה בחד ענינא לא דרשינן להו בכלל ופרט אלא כללא ופרטא תרוייהו דדרשינן ומרבינן מכללא וממעטינן מפרטא מאי טעמא לא אמרינן בהו דבר הלמד מסופו לדון את הכלל על פי הפרט כי הכא אלא מפני שאין זה כלל כשאר כללות לדרוש ממנו אלא למדרשו הוא בא כדאמרן · ועיקר כלל ופרט המרוחקין זה מזה מפורשים בסנהדרין פ' נגמר הדין [מו'] כענין והומת ותלית · והנה מדה זו בתורה כלל ופרט אלא שהענין מתפרש בתוכו ילמד · ולפי דעתי מסופו לאו דוקא אלא כל שכן שאם נתפרש הדבר בתחלתו שכל הענין כולו הולך ע"פ אותו הפירוש הראשון והאי דקאמר הכא מסופו משום דכבר (המלמד) אמר דבר הלמד מענייננו דשמעינן מיניה דאפילו מענין הסמוך לו כי ההוא דקרחת וגבחת וכי ההוא דלא תגנובו

הראב"ד

שאנו למדין ענין מענין וכל שכן מתחלת הענין עצמו ומשום הכ
מסופו כנ"ל : ושני כתובים המכחישים זה את זה · כבר פירשנו
וכן הוא אומר ויט שמים וירד · גם זה הפסוק כמו כן מלמד על ה
וזהו כיוצא בו במקום אחר שדרש הלל לפני זקני בתירה כלומר
לחבירו ומחזיק את טעמ
מדה בפני עצמה לחשב ע
מדות אלא לפי שהאחרונ
היו מדות דרש גם לזו מדה
ז' מדות כך הן בקל ו
שוה · ובנין אב · ושני כת
כתובים המכחישים זה
ופרט וכיוצא בו במקום
למד מעניינו · ושתי מד
מפורש בפסחים בפ' ואלו
והשאר לא נתפרשו ואיפש
להם כל היום בהלכות פס
המדות הללו : כתוב אח
משה אל אהל מועד לדבר
א' אומר ולא יכול משה לבא
בא השלישי והכריע כי ש
אמור מעתה וכו' וכן הוא א
הכהנים לעמוד לשרת ג
כיוצא בו במקום אחר שנ
כן שני כתובים המכחישים
ובא השלישי ותכריע בינ
הזאת מפורשת כמי כן ב
שנאמר ולא יכלו הכהנים
שנתנה רשות למחבלים לחבל
אורחיה קאמר דקא מפרש
יכלו הכהנים מפני הענן ל
הענן שימנע אותם אלא
המחבלים הבאים בפמליא
שנתנה רשות לחבל שעל מנת
וכן הוא אומר ושכותי כפי על
וכו' מדקאמר שצריך להגן
הוא אומר אשר נשבעתי באפ
אל מנוחתי כשישוב אפי ·
מלמד על הראשונים אלא ה
הראשונים כי כמו שאמרנו ש
עליו הענן שהוא מפרש למה
משה לבא אל אהל מועד
כשנסתלק הענן היה יכול
המקרא הזה שנאמר בו באפי
לשבועה שכל זמן שיהיה אף לא יבאו וכשיסתלק יבאו · והמקרא הזה
נאמר ולא על דור המדבר שלא מצינו שנסתלק האף מהם אלא גזירת
נתקיימה בהם ועל המקרא העליון הוא חוזר אל תקשו לבבכם כמ
מסה במדבר אשר נסוני אבותיכם בחנוני גם ראו פעלי · ארבעים ש
בדור ואומר עם תועי לבב הם והם לא ידעו דרכי אשר נשבעתי
כלומר אל תקשו לבבכם כאבותיכם עשו תשובה למען ישוב אפי מ
נשבעתי באפי כל זמן שתהיו באף עמי ותעמדו במריבכם שלא תבואו
ויש מפרשים שאף הם אם היו חוזרין בתשובה שלימה היה הקב"ה מ
מהם אלא שעמדו במריים עד כלותם על כן הוא מזהיר על הדורות
שלא יקשו ערפם כאבותם שנשבע להם ונתקיימה שבועתו וכן יארע
לא ישובון ואם ישובון ישוב גם הוא עליהם וכן עיקר : ושלמו כל
שהתורה נדרשת בהם ופרטיהם ויותר מהמה בני הזהר שהרי שנו בב
אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי שלשים ושתים מדות שהתורה נדרש
מאלו בכללם :

וכו'. מן הדין נוכל לידע שהיתה קריאה קודם ומה צריך לכתוב
א אם אמרת בדבור הסנה שהוא תחלה לדברות. שנדבר עם
לתא לקרותו תחלה ולאחר כך לדבר עמו : ג לא אם אמרת
שהוא לצורך כל ישראל ועדיין לא שמעו קולו : ה יצא דבור אהל
. לא היה מדבר עמו
מתוך שני בדי ארון היה
שאינו עושה רושם כל
א היה מקדים קריאה
לא היה קריאה אלא
לפרשיות שנאמר בהן
אל כמו כאן : מנין אף
ות שנאמרו בלשון אמירה
הכהנים ובלשון צווין
ל : ח אף להפסקות ·
לה המשפטים שיש דיני
ו : ט וכי מה הפסקות
ליה שהיה משה שומע
בתורה בהרחקת הפיסוק
ן לענין. פסוקין כל אחד

לעצמו. כמו בפרשת פסח שבכל פסוק יש מצוה בפני עצמה וכן בפרשת קדושים :
יב משה משה. לשון חבה וכמו שכתוב שם כך בכל מקום: הוא משה עד שלא נדבר
עמו. היה עומד בצדקו כמו לאחר שנדבר עמו. ובב"ר (פל"ו) קאמר דמשנקרא
איש מצרי נקרא איש האלהים ולא כנח דמשנקרא איש צדיק נקרא איש האדמה :

פרק א

א ויקרא וידבר הקדים קריאה לדבור. הלא דין הוא נאמר כאן דבור ונאמר בסנה דבור מה דבור האמור בסנה הקדים קריאה לדבור אף דבור האמור כאן הקדים קריאה לדבור: ב לא אם אמרת בדבור הסנה שהוא תחלה לדברות תאמר בדבור אהל מועד שאינו תחלה לדברות · דבור הר סיני יוכיח שאינו תחלה לדברות והקדים בו קריאה לדבור : ג לא אם אמרת בדבור הר סיני שהוא לכל ישראל תאמר בדבור אהל מועד שאינו לכל ישראל. הרי אתה דן מבנין אב לא דבור הסנה שהוא תחלה לדברות כהרי דבור הר סיני שאינו תחלה לדברות · ולא דבור הר סיני שהוא לכל ישראל כהרי דבור הסנה שאינו לכל ישראל : ד הצד השוה שבהן שהן דבור מפי קדש למשה והקדים קריאה לדבור. אף כל
[...] מפי קדש למשה הקדים קריאה לדבור : ה אי מה להצד השוה שבהן שהן דבור באש מפי קדש למשה והקדים בהן
[...] אף כל שהוא דבור באש מפי קדש למשה נקדים קריאה לדבור יצא דבור אהל מועד שאינו באש. ת"ל ויקרא וידבר הקדים קריאה
[...]ול לא היה קריאה אלא לדבור זה בלבד ומנין לכל הדברות שבתורה. ת"ל מאהל מועד כל שהוא מאהל מועד נקדים בו קריאה
[...]ול לא היתה הקריאה אלא לדברות בלבד מנין אף לאמירות ולצוויין א"ר שמעון ת"ל דבר וידבר לרבות אף לאמירות ולצוויין :
[...] להפסקות. ת"ל וידבר לדבור היתה קריאה ולא היתה קריאה להפסקות : ט ומה היו הפסקות משמשות ליתן ריוח למשה
[...] פרשה לפרשה ובין ענין לענין. והלא הדברים ק"ו. ומה אם מי שהוא שומע מפי הקב"ה ומדבר ברוה"ק צריך להתבונן בין פרשה
[...] ענין לענין על אחת כמה וכמה הדיוט מן הדיוט : י ומנין שכל הקריאות היו משה משה. ת"ל ויקרא אליו אלהים מתוך הסנה
[...] משה. שאין ת"ל ויאמר. ומה ת"ל ויאמר מלמד שכל הקריאות היו משה משה : יא ומנין שעל כל קריאה היה אומר
[...] ויקרא אליו אלהים מתוך הסנה ויאמר משה משה ויאמר הנני שאין ת"ל ויאמר (הנני) ומה ת"ל ויאמר הנני מלמד שעל כל
[...]אה היה אומר הנני : יב משה משה אברהם אברהם יעקב יעקב שמואל שמואל לשון חבה ולשון זירוז. דבר אחר משה
משה הוא משה עד שלא נדבר עמו הוא משה משנדבר עמו :

פרק ב

[...]עט את אהרן. א"ר יהודה בן בתירא י"ג דברות נאמרו בתורה למשה ולאהרן. וכנגדן נאמרו י"ג מיעוטים ללמדך שלא לאהרן נאמר
[...]משה שיאמר לאהרן: ב ואלו הן. ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו. וישמע את הקול מדבר אליו · וידבר אליו. ונועדתי לך ·
[...]תך. אשר אועד לכם שמה לדבר אליך שם. [אשר צוה ה' את משה] · ביום צותו. את אשר צוה ה' אל משה.
[...]שר אצוה אותך אל בני ישראל · ויהי ביום דבר ה' אל משה בארץ מצרים. ואלה תולדות אהרן ומשה ביום דבר ה' אל משה
[...] ויקרא אל משה וידבר אליו [מיעט את אהרן מכולם] : (ג מיעט את אהרן מדברות הר סיני · באהל מועד מהו אומר ויקרא
[...]מיעט את אהרן מדברות אהל מועד :) ד ר"י הגלילי אומר בג' מקומות נאמרה בתורה דבר למשה · בארץ מצרים · בהר סיני ·
[...]עד · כל התורה כולה · בארץ מצרים מהו אומר ויהי ביום דבר ה' אל משה בארץ מצרים מיעט את אהרן מדברות א"ץ מצרים ·
[...]מהו אומר ואלה תולדות אהרן ומשה ביום דבר ה' אל משה בהר סיני · מיעט את אהרן מדברות הר סיני. באהל מועד מהו
[...]א אל משה מיעט את אהרן מדברות אהל מועד דבר אל משה ולא לאהרן : ה רבי אלעזר אומר ונעדתי שמה לבני ישראל
[...]בודי עתיד אני להיות ועד להם ולהתקדש בהם · אימתי היה זה · יום ח' למלואים. שנאמר וירא כל העם וירונו ויפלו על
[...]או אינו אלא ליתן להם יעידה לדברות. ת"ל ונועדתי לך לך היתה יעידה ולא היתה יעידה לכלל ישראל : ו אוציא את
[...]ולא כשרו לעלות בהר ולא אוציא את הזקנים שכשרו לעלות בהר. אוציא את הזקנים שלא נראו בדבור עם משה ולא
[...] בני אהרן שנראו בדבור עם משה. אוציא את בני אהרן שלא נתועדו עם משה בדבור ולא אוציא את אהרן עצמו שנתועד
[...] בדבור ת"ל אשר אועד לך. לך היתה יעידה ולא היתה יעידה לכולם : ז או אוציאם מן היעידה ולא אוציאם מן הדברות. ת"ל
[...]תך. אוציא את ישראל ולא אוציא את הזקנים אוציא את הזקנים ולא אוציא את בני אהרן אוציא את בני אהרן ולא אוציא את
[...]מו. ת"ל לדבר אליך שם עמך היה הדבור ולא היה הדבור עם כולם : ח יכול לא היו שומעים את הדבור אבל היו שומעים
[...] ת"ל קול לו אוציא את כל ישראל ולא אוציא את הזקנים ולא אוציא את הזקנים אוציא את בני אהרן אוציא את בני אהרן ולא אוציא
[...] עצמו ת"ל קול לו : ט אוציא את כולם ולא אוציא את מלאכי השרת שאין משה יכול להכנס לתוכן עד שיקרא · ת"ל
קול

פרק שני

ו ולא אוציא את הזקנים שכשרו לעלות · דכתיב ואל משה אמר עלה וגו' · ושבעים מזקני ישראל : שלא נראו בדבור · דכתיב ואל הזקנים אמר שבו לנו בזה : ולא אוציא את אהרן שנתוועד בדבור · דכתיב וידבר ה' אל משה ואל אהרן ולא לבניו. ל"א דכתיב ועלית אתה ואהרן עמך ולא בניו עמו : ז או אוציאם מן היעידה. שלא היו באהל מועד לשמוע הדבור עם משה : ולא אוציאם מן הדברות · שהיה שומעים בכל מקום שהיו : ח אבל היו שומעין את הקול. קול העברה בעלמא כעין רעש: ת"ל קול לו. הו' יכול לכתוב

הגהות

ה ההוא הקרבן אהרן א"כ לפתוק מכולהו וליתו מאהל מועד והביא גם מה שתירץ הרי"א מורי עיי"ש. ולקוצר דעתי ראיתי תירוץ דבר זה מפורש שמות פרשה י"ט שלשה דברים דרש משה קל וחומר השנים דרש באהל מועד אם סיני שלא היתה קדושתו אלא לשעת מתן תורה. לא עליתי אלא ברשות אליו ה' מן הסר לאמר אוהל מועד שהוא לדורות האיך יכול אני להכנס תוכו ולא אותי הקב"ה והשכים הקב"ה על ידו שנאמר ויקרא ה' אל משה וידבר ה' מועד לאמר עכ"ל המדרש וכן עוד שם פרשה מ"ו ועוד דרש ואמר מה אם הר לשעה לא היה מדבר עד שקראני שנא' ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר אהל מועד מה וכמה ידע הקב"ה ויקרא לו שנא' ויקרא אל משה ע"כ במדרש ולפי"ז מבואר גא היתה שבאהל מועד יצטרך יותר קריאה מבסיני ומבכנס לזה שפיר לא הוי ילפינן

מהרי"ד

הנני מה ת"ל ויאמר ולפי זה א"צ למחוק הנני ולפרש כפי' הרא"בד שהוא דוחק עצמו לומר ועל ויאמר הראשון היא מקשה ד"ת : הנני נמחק כנראה מההג"ה שכתבנו דרך תמיס :
פרק ב א אליו למעט את אהר עיין קרבן אהרן וגור אריה ונראה ע"פ דאמרינן ביומא דף ד' ע"ב קול לו קול אליו משה שמע וכל ישראל לא שמעו ויעויי"ש ברש"י פי' וישמע את הקול מדבר אליו [לו] היה יכול לומר וכתב מדבר אליו וכ"ה במדבר רבה סוף פרשה י"ד וישמע את הקול מדבר אליו קול לו קול אליו. א"כ מהתם שמעינן ישראל ולייתר כאן למעט אהרן : ד ר"י הגלילי אומר בג' מקומות נאמרה תורה למשה כצ"ל ד"ת. וכ"ה בילקוט בפרשתין רמז ת"ל : ביום דבר ה' אל משה במדבר סיני מיעט את אהרן מדברות הר סיני באהל מועד מהו אומר ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מיעט את אהרן מדברות אהל מועד כצ"ל ד"ת והשאר נמחק וכ"ה בילקוט שם : ה עתיד אני להתוועד להם כצ"ל ד"ת. וכ"ה במדבר

לכתוב וישמע את הקול מדבר לו וכתיב אליו : י יכול מפני שהקול נמוך וכו' :
יב יכול מכל הבית . קול עב ומתלא כל הבית . א"כ פעמים ממורח פעמים
ממערב : אלא כמוסיף על דבריו . שמתלמודו הבין דבר מתוך דבר כי שומע
היה משמע לגריעותא שאינו מדבר עמהם מכל הבית · וקאמר בן עזאי שזה לעילוי
דישראל . כי אם היה מדבר מכל הבית
היה משמע כשבני אדם נכנסים שם
מסתלק והולך לו שאין דרך שכינה בגלוי
קמ"ל שנדחק ומצמצם עצמו בכבודו
במקום הצנוע להיות קבוע ומצוי שם
תמיד בשביל חבתו של ישראל : אבל
רואים· הם בשעת מיתתם קודם שימותו
כי כשפורשת הנשמה מן הגוף יש לה
רשות לראות מדור העליון כמו קודם
שניתנה בגוף . וכן יש לה שעה אחת
קודם שתצא מן הגוף ורוח הקדש שורה
עליהם ואומרי' העתידות קודם שנפטרי'
לג"ע . ובפרקי דר' אליעזר (פ' ל"ד) אין
הנפש יוצאה מן הגוף עד שתראה את
השכינה . ובמדרש במדבר רבה פי"א
ובמס' כתובות(ק"ד ע"א)קאמר שהקב"ה
ושלש כתות של מלאכי' יוצאים לקראתם·
ובסוף ספרי קאמר ורואית את אחורי
אימתי ראהו סמוך למיתה . הא למדת
שהמתים רואים . וכן אומר במדרש כי
ליחיד בדור מגלין לו את הקץ בשעת
מיתה . וכן (קדושין ע"ב) פ' עשרה יוחסין
כי הוה קא ניחא נפשיה דרבי כו' : חיות
הנושאות · דריש וחי מי שחי לעולם :
הריני כמוסיף על דבריו אף מלאכי
השרת · תימה מה תוספתא היא זאת
שאני יודע מכ"ש דחיות שהן יותר קדושים
ממלאכי' כדמוכח פ' בתרא דיומא (עז)
בדרשת בא אל בינות לגלגל · וכן באיכה
רבתי · ונראה כגירסת הספרי דתנא
ראשון דרש וחי על מלאכי השרת · ותנא
אחרון מוסיף אף חיות ומלאכי השרת ·
מיהו גם לגירסא זו יש ליישב דהוה ס"ד
כיון שמלאכי השרת עושין שליחותו של
מקום יש להם רשות יותר לראות את
הכבוד · לכך הוסיף אף מלאכי השרת :
יג בשבילכם מדבר עמי · ולא תהיו
סבורים שאני גדול מכם כדי שיהיו

מקבלים דבריו בשמחה : יכול לא היה מדבר עמו לצורך עצמו
למשה זכות בדבר אלא כל דבור וצווי שהיה אומר לו הכל היה
ת"ל לאמר לאמר· לישראל לבד לא הי' מדבר עמו מדלא כתיב ל
אבל מדבר הוא נמי לצורך עצמו דמשמע נמי לאמר לו דכתיב
דמשמע לצורך

קול לו קול אליו · משה היה שומע את הקול ואין כל אלו שומעים את · הקול : י מאהל מועד מלמד שהיה הקול נפסק ולא היה יוצא חוץ מאהל מועד יכול מפני שהיה נמוך ת"ל וישמע את הקול שאין ת"ל הקול ומה ת"ל הקול הקול המתפרש בכתובים · ויהו המתפרש בכתובים קול ה' בכח קול ה' בהדר קול ה' שובר ארזים וישבר ה' את ארזי הלבנון . קול ה' חוצב להבות אש א"כ למה נאמר מאהל מועד מלמד שהיה הקול נפסק ולא היה יוצא חוץ לאהל : יא כיוצא בדבר אתה אומר וקול כנפי הכרובים נשמע עד החצר החיצונה יכול מפני שהיה הקול נמוך ת"ל כקול שדי בדברו בסיני · וא"כ למה נאמר עד החצר החיצונה אלא כיון שהיה מגיע אל החצר החיצונה היה נפסק : יב מאהל מועד יכול מכל הבית . ת"ל מעל הכפורת . אי מעל הכפורת יכול מעל הכפרת כולה · ת"ל מבין שני הכרובים דברי ר"ע אמר ר"ש בן עזאי איני כמשיב על דברי רבי אלא כמוסיף על דבריו הכבוד שנאמר בו הלא את השמים ואת הארץ אני מלא ראה חיבתן של ישראל להיכן גרמה לכבוד הזה כלומר דחק להיות מדבר מעל הכפרת מבין שני הכרובים · רבי דוסא אומר הרי הוא אומר כי לא יראני האדם וחי בחייהם אינן רואים אבל רואים במיתתן וכן הוא אומר לפניו יכרעו כל יורדי עפר ונפשו לא חיה · ר"ע אומר כי לא יראני האדם וחי אף חיות הקדש הנושאות את כסא הכבוד אינן רואות את הכבוד אמר רבי שמעון איני כמשיב על דברי רבי אלא כמוסיף על דבריו כי לא יראני האדם וחי אף מלאכים שחיים חיי העולם אינן רואין את הכבוד : יג לאמר אמור להם דברי כבושים בשבילכם מדבר עמי שכן מצינו שכל ל"ח שנה שהיו ישראל כמנודים לא היה מדבר עם משה שנאמר ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות וידבר ה' אלי · דבר אחר לאמר צא ואמור להן והשיבני ומנין שהיה משה יוצא ומדבר עמהם שנאמר ודבר אל בני ישראל את כל אשר יצוה · ומנין שהיה משה משיב את הדברים לפני הגבורה תלמוד לומר וישב משה את דברי העם אל ה' · אלעזר בן אחווי אומר יכול היה מדבר עמו לצורך עצמו תלמוד לומר לאמר לאמר לישראל בשביל ישראל היה מדבר עמו ולא היה מדבר עמו לצורך עצמו · דבר אחר לאמר צא ואמור להם והשיבני ומנין שהיה משה יוצא
עמהם שנא' ויצא משה וידבר אל בני ישראל · ומנין שהיה משה משיב דברים לפני הגבורה שנאמר וישב משה את דברי העם

פרשתא ב

דבר אל בני ישראל וסמכו · בני ישראל סומכין ואין הנכרים סומכין וכי איזו מדה מרובה מדת תנופה או מדת מרובה מדת תנופה ממדת סמיכה שהתנופה נוהגת בדבר שיש בו רוח חיים ובדבר שאין בו רוח חיים והסמיכה אי
אלא בדבר שישבו רוח חיים · אם מעטתים מתנופה מרובה לא אמעטם מסמיכה מעוטה · אתה אומר בצד הזה נתרבה תנופה ו
סמיכה או בצד זה נתרבה סמיכה ונתמעטת תנופה שהסמיכה נוהגת בכל החוברין ואין התנופה נוהגת בכל החוברין · אם מעטתים
מעוטה אמעטם מסמיכה מרובה · הא לפי שיש בתנופה מה שאין בסמיכה ובסמיכה מה שאין בתנופה צ"ל דבר אל בני ישראל ב
סומכין ואין הנכרים סומכין : ב בני ישראל סומכין ואין בנות ישראל סומכות · ר' יוסי ור"ש אומרים הנשים סומכות רשות · א"ר יוס
אבא אלעזר היה לנו עגל זבחי שלמים והוצאנוהו לעזרת הנשים וסמכו עליו הנשים לא מפני שהסמיכה בנשים אלא מפני נחת רוח ש
יכול לאיסמכו על העולות שאין העולות טעונות תנופה אבל יסמכו על השלמים שהר' השלמים טעונין תנופה ת"ל ואמרת אליה
ס

וצווי שהיה אומר לו הכל היה
לא הי' מדבר עמו מדלא כתיב ל
דמשמע נמי לאמר לו דכתיב
דמשמע לצורך

פרשתא ב בני
ואין
סומכין · ואף על גב (ל
והובאה בגמ' נזיר ס"ב :
חולין יג : תמורה ב :)
ונדבות כישראל · אפ"ה מ
מסמיכה: שהתנופה נוה
בו רוח חיים · היינו ב
ושחוטות כל זה קורא בדב
חיים כדתנן בפ' שתי מ
נג:) שהתנופה נוהגת בק
ובקרבנות הציבור בחיין וב
שיש בו רוח חיים ובדבר
חיים · מכלל דלשחוטין אי
בו רוח חיים דא"כ אמאי
וה"פ בדבר שיש בו רוח
אשם מצורע טעון תנופה ח
ציבור חיין ושחוטין והיינו שני
ושלמי יחיד שחוטין · כד
המנחות באות (מנחות ס"א ט
שאין בו רוח חיים כגון לוג שמ
והבכורים כדברי ר' אליעזר
העומר ושתי הלחם ומנחו
וסמיכה נוהגת בדבר שיש בו
לאו דוקא זה הלשון אלא בכ
אם מעטתים מתנופה · דב
כתיב בה ומיירי בה בפ' כל
המנחות באות : בכל החברים
קרבן אחד כמה בני אדם ס
לסמוך כדתנן בפ' ב' מדות
ומפורש לה התם : ב נשי
רשות כו' וסמכו עליו הנשי
הי' דאין סמיכה אלא בבעל
להו אקפו ידייכו דלא תי
בקדשי' כדמפרש פ"ב דחגיגה
א

הגהות מהריד

למקומן ובילקוט הנוסחא ולא הוליא את מס"ם שאין אחד מהם יכול ליכנס למקומו עד שיקרא ונראה לי שבודאי ט"ס הוא בילקוט כי אדרבא על ידי זה שאין המלאך יכול ליכנס למקומו בלי קריאה בשביל זה הדין נותן שלא יכנס באוהל מועד : יב להיכן גרמה הכבוד הזה המרובה להדחק מדבר · ד"ת · ובילק"ט סוף רמז ת"ל לכבוד הזה המריבה כביכול נדחק (לראות) [להיות] מדבר · ונפשו לא חיה רבי עקיבא אומר כי לא יראני האדם וחי אף חיות הנושאות את הכסא אינן רואות את הכבוד אמר ר"ש ב"ע איני כמשיב כ"ה בילקוט רמז תל"א ובד"ת וע' בפירוש הר"ש משאנ"ץ הקשה דמה ה"א מוסיף הלא החיות גדולים ממלאכים ויעיין תוס' חולין צ"ב ע"א ד"ה בהדך רמב"ם פרק ב מיסודי התורה דין ז' וס' גן המלך סבס' גינת ורדים סי' כ"ב וש"ת מאיר נתיבים חלק אורח חיים סי' ו' וע' זית רענן על ילקוט רמז תל"א ית"ל כוונתי לתירוצו כי הוא אמינא כי המלאכים פוזים כעבד לפני המלך שרואים בכל פעם פני המלך [והוא כעין תי' הר"ש] ובספרי ס"פ ד' בהעלותך הגירסא מהופכת : יג אליעזר בן אחוי וכ"א דהבאי וכ"א אחיהי · ד"ת . בילקוט רמז תל"א בן דהבאי : ר"א לאמור כ' הקרבן אהרן שגרסא ן ה"א היתר ע' בילקוט הנוסחא. ובד"ת משמע שהאחרון ה"א היתר :
פרשתא ב א ואין נכרים סומכין · רמב"ם פרק שלישי ממעשה הקרבנות דין ח' וסמג עשין סי' קפ"ג : שהתנופה נוהגת בדבר שיש בו רוח חיים כ' ·

כ' הקרבן אהרן שאם הביאו עולה אינם צריכים לסמוך עכ"ל א"כ כיון דאין
וסמיכה בכל כמ' בעינן כדאיתא בזבחים ל"ג ע"א ובחגיגה ט"ז ע"ב אסורין לסמוך
עבודה בקדשים ובודאי זה אסור גם לנכרים כ"ש מישראל : מלד זה נתרו
ומתמעטת סמיכה או בלד זה נתרבית סמיכה ונתמעטת תנופה · גי' ד"ת :
ניהגת כו' · רמב"ם פ"ט ממעשה הקרבנות דין ט"ו וסמג עשין קפ"ג : דבר אל
וסמכו בני ישראל סומכין · ד"ת : ב ואין בנות ישראל סומכות · רמב"ם פ
הקרבנות דין ח' סמג עשין קפ"ג · עיין קרבן אהרן הביא קושית התוס' מנחות
בברכת הזבח ובלאן קדשים ועל תירוץ הת ס' קידושין ד' ל"ו ע"ש מ"ש דסד"א ד
ושחט איתקש סמיכה לשחיטה והוא לקמן ריש פרשתא ד' וסמך ושחט מה סמיכ
וע' גמ' זבחים ל"ג ע"א דאי תיכף לסמיכה שחיטה לאו דאורייתא גם זה אסמכ
והנה למה דאמרינן בברכות כ"א ע"ב ויבמות ד' ע"ב דר' יהודה לא דריש ס
במשנה תורה ואמרינן בסנהדרין פ' דסתם ספרא רבי יהודה ובעירובין צ"ו ס
על הך ברייתא דאין בנות ישראל סומכות דאתיא כר"י דסתם ספרא ר' יהודה
דהן הקישא אינה רק אסמכתא בעלמא וא"כ מאי מיבעיא ליה לתלמודא אי הוא
וצ"ל דהכא מישב ג"כ מוכח ואמרינן ביבמות ד' דהטעם דדריש במשנה תורה מ
וה"נ מוכח והוי דבר ...

כל האמור בענין כשם שאין סומכין על העולות כך לא יסמכו על השלמים : ג אדם · לרבות את הגרים · מכם להוציא את המומרים ומה ראית לומר כן אמור אדם לרבות המומרים · מכם להוציא את הגרים · אחר שריבה הכתוב ומיעט ת"ל בני ישראל מה בני ישראל מקבלי ברית · אף הגרים מקבלי ברית · יצאו המומרים שאינן מקבלי ברית · אי מה ישראל בני מקבלי ברית אף המומרים בני מקבלי ברית יצאו הגרים שאינם בני מקבלי ברית תלמוד לומר מכם · ועכשיו הא אל תאמר אלא מה ישראל מקבלי ברית אף הגרים מקבלי ברית יצאו המומרים שאינן (בני) [מקבלי] ברית שהרי הפרו ברית וכן הוא אומר זבח רשעים תועבה :

ד אדם כי יקריב יכול גזרה תלמוד לומר כי יקריב אינה אלא רשות · קרבן לה' כשיקדים הקדשו להקרבתו דברי ר' יהודה · אמר ר' שמעון מנין שלא יאמר אדם לה' עולה לה' מנחה לה' שלמים אלא יאמר עולה לה' מנחה לה' שלמים לה' ת"ל קרבן לה' והלא דברים ק"ו ומה אם מי שהוא עתיד להתקדש אמרה תורה לא יזכיר שם שמים אלא על הקרבן על אחת כמה וכמה שאין מזכירים שם שמים לבטלה : ה רבי יוסי אומר כל מקום שנאמר קרבן אמור ביו"ד ה"א שלא ליתן פתחון פה למינין לרדות :

ו קרבן לה' בהמה יכול אף החיה שהיא קרויה בהמה שנאמר זאת הבהמה אשר תאכלו שור ושה ונומר איל וצבי וגומר תלמוד לומר בקר וצאן אין לך בבהמה אלא בקר וצאן · יכול לא יביא ואם הביא כשר · משל למה הדבר דומה למי שאמר לו רבו לך והבא חטים והלך והביא לו חטים ושעורים הרי זה מוסיף על דבריו · ת"ל בקר וצאן תקריבו ואין לך בבהמה אלא בקר נצאן בלבד הא למה זה דומה למי שאמר לו רבו אל תביא לי אלא חיטין הא אם הוסיף זה על החטים הרי זה עובר על דבריו : ז מן הבהמה להוציא את הרובע ואת הנרבע · והלא דין הוא ומה אם בעל
[...]עבדה בו עבירה פסול מעל גבי המזבח הרובע והנרבע שנעבדה בהן עבירה אינו דין שיפסלו מעל גבי המזבח הרי שור שחרש
[...] יוכיח שנעבדה בו עבירה וכשר על גבי המזבח : ח לא אם אמרת כשחרש שור עם החמור שאינן חייבי מיתה תאמר ברובע
[...]ן חייבין מיתה · טול לך מה שהבאת אין לי אלא כשנעבדה בו עבירה על פי שני עדים נעבדה בו עבירה על פי עד
[...] פי הבעלים מנין · אמר רבי ישמעאל הריני דן ומה אם בעל מום שאין יעידת שני עדים פוסלתו מן האכילה יעידת עד אחד
[...] ההקרבה · הרובע והנרבע שיעידת שני עדים פוסלתן מן האכילה אינה דין שתהא יעידת עד אחד פוסלתן מן ההקרבה · אמר
[...] אם אמרת בבעל מום שמומו בגלוי תאמר ברובע ונרבע שאין מומו בגלוי הואיל ואין מומו בגלוי לא יפסל מע"ג המזבח · ת"ל מן
הבהמה .

[...] את הגרים · שהם נמי בכלל נאני נאן מרעיתי אדם אתם אבל לא
[...]אל שאינן בני יעקב · ולכך נמי לענין תנופה וברכת כהנים צריך
[...] דכפ' בתרא דנזיר (ס"א : ע"ש) מרבה מקרא עבדים לנזירות משום
[...]אל ולא מרבה את הגרים משמע דגרים בכלל בני ישראל הם : מכם
[...]מרים · מומר לכל התורה
[...]פ"ק דחולין (ה' ע"א) :
[...]הקדשו להקרבתו שצריך
[...] · ולאו דוקא אלא קודם
[...]"ם הוא וצ"ל קודם סמיכה)
[...]וא חולין · אבל אם מקדישו
[...]ניחא טפי כמעשה הלל
[...] שלא יאמר לה' עולה · וכן
[...]ט:) : ה שלא יתן פ"ס
[...]פי' לרדות ולנצח בתשובה ·
[...] לאלהים אבל קרבן מנחה
[...]שם בן ד' אותיות כתוב
[...]את שהוא קרבן גדול היו
[...]שאינו מקבל מכם אלא
[...]כן בספרי פ' פנחס · וכן
[...]נחות : ו ת"ל בקר וצאן
[...]ם הכתוב שנה לעכב עליו
[...]שא דקרא אדם כי יקריב ·
[...]קריבו והיינו לעיכובא ·
[...]כל הפסולין (זבחים לד')
[...]ן כתיב שם מן הבקר ומן
[...]אם עולה קרבנו מן הבקר
[...]קרבנו וקשה הלשון דקאמר
[...] תקריבו : ז להוציא את
[...] לה בתמורה (כ"ח ע"א)
[...]רין : חורש בשור וחמור
[...]לגבוה · בפ' עגלה ערופה
[...]ליף דלא נפסלו קדשים אם
[...]בודה אפילו עבודת איסור ·
[...]ר ובחמור כשחורש ליפסלו
[...] מום שלא נעבדה בו
[...]ר חורש בשור ובחמור לא
[...] מדאיכא למיפסל מעוך

וכתות משום מום · מכלל מה שנעבדה בו עבודה ע"י איסור (צ"ל סרים) לא הקפיד לפסלו בשביל כן · וכן חורש בשור ובחמור מיהו למ"ד בפ' ד' מיתות (סנהדרין כ"ו:) בן נח לא נצטווה על הסירוס אין להוכיח מכאן דילמא מיירי שהנכרי סרס אותן דלא נעשה בהם עבירה · ואפי' למ"ד נצטוו נכרים על הסירוס · הכא שנסתרסו ע"י כלב או ע"י חיה · לכך צ"ל הא דפשיטא ליה הכא דחורש בשור ובחמור כשר · היינו דנפק לן בפ' עגלה ערופה דלא מיפסלי אפי' בעבודת אסור · ותימא דאמאי לא אמר עובד בקדשים יוכיח וי"ל דהוה מצי למימר דמה להתם דלא אסר אלא בקדשים · תאמר ברובע ונרבע דאסור בין בחולין בין בקדשים : ח תאמר ברובע ונרבע שחייבים מיתה אמר ליה טול לך מה שהבאת · שחייבים מיתה לא הוי אלא על פי שנים עדים · ואילו וודאי אין צריכים קרא · אלא אתן מן דינא לפסול : נעבדה בו עבירה ע"פ עד א' או ע"פ הבעלים מנין וכו' · וא"ת למה ליה למילף מן דינא שהצריך להביאן לפסול תיפוק לי' מדאסירי להדיוט אסירי נמי לגבוה דבעינן (פסחים מ"ח תמורה כ"ט' מנחות סו: חולין נ') ממשקה ישראל · וי"ל דמיירי קודם שנגמר דינו לסקול דאכתי חזי להדיוט ואפ"ה אסירי לגבוה מכ"ש דבעל מום וא"ת קודם נגמר דין נמי הרי מצוה להביאו לב"ד וא"כ פשיטא דאסירי לגבוה · וי"ל כי אינו ק"ו מבעל מום היכא שעבר והקריבו (ע' תוס' תמור' כח): תאמר ברובע ונרב' שאין מומו בגלוי · וא"ת נילף מיוצא דופן שאין מומו ניכר · ואין שני עדים פוסלין אותו מאכילה ועד א' פוסלו מהקרבה · וכ"ש רובע ונרבע · וי"ל שאני יוצא דופן שלא הי"ל שעת הכושר · ועוד תימא נילף מאתנן ומחיר שאין שני עדים פוסלין אותן מאכילה ואפ"ה עד אחד פוסלן מהקרבה · וכן ברובע

הגהות מהרי"ד

[...]ת דלמאי אילטריך קרא למעט נשים מסמיכה · ולקוצר דעתי נראה לתרץ
[...]ת כתוס' דכיון שנתחייבו הנשים בקרבנות הגם דמעשה הקרבנות הוא בכהן
[...]מעשה הקרבנות ואין זה כלל בכלל שנתמעטו ממ"ע שהז"ג דהא אי לאו
[...]מיקייבי במ"ע שהז"ג רק דילפינן מתפילין כדאיתא בקידושין ל"ד ולית לן ראיה
[...]מיא דתפילין שפטורים מכל מצות תפילין משא"כ הכא כיון דנתרבו למעשה
[...]רבו לכולהו מצות דקרבנות וכא דבשבועות ד' כ' ע"ב צ"ל דאיתרבו לקידוש
[...]כור ושמור בדבור אחד נאמרו התם הוא משום דשמור הוא ל"ת וזכור
[...]חרת וכן כל מיני המצות מנו אותם לשני מצות רק כיון דבדבור א' נאמרו
[...]ה אחת וא"כ מכ"ש בקרבן שכל מצותיו נחשבים למנין המצות אחד ודאי הוי
[...]וכיון דאיתרבו לקרבן איתרבו לכולהו מצות דקרבן ושפיר אילטריך קרא למעוטי ·
[...]ום למחוד · שוב ראיתי קצת בחידושי מהרי"ט לקידושין ד' ל"ו · ויעויין מ"ש
[...]ב"א וזקני הגאון בפני יהושע שם ושארי הגאון בס' המקנה שם וס' אור חדש
[...]ות אור לבעל פנים מאירות פ' ויקרא ובס' טורי אבן מגיגה ד' ט"ו ע"ב :
[...]נשים ומי יש סמיכה בנשים כ"ה בקצת נסחאות · ד"ת : ג אדם לרבות את
[...]רש ויקרא רבה פ"ב דהרבוי הוא דה"ל למיכתב איש וכתב אדם . והובא
[...] פרק א' הלכה ה' : בזית רענן הביא בשם הקרבן אהרן קשיא ל"ל קרא
[...] ישראל הוא וא"כ הקשה הוא הם בכלל נכרים ניננהו וכ"ל דטעות נזדקר
[...]יא דאשונה היא כעין קושית התוס' סוכה כ"ם ע"ב ד"ה לרבות ומנחות ס"א
[...]לי וקושיא השניה הוא קושית הקרבן אהרן ומ"ש הז"ר דאילטריך ליה לרבות
[...]שמת לסמיכה צריך להבין כיון דסתם ספרא ר' יהודה כדאמרינן בעירובין צ"ו
[...]ור' יהודה ס"ל במנחות צ"ג וריש עירכין וריש תמורה דיורש אינו ממיר ואינו
[...]ודאי לא עדיף הוכה בנכסי הגר משאר יורש דס"ל לר' יהודה דאינו ממיר
[...]יכו לקמן פ' במקומי פרק ט' בריתא ו' סתמא ואם המיר ימיר לרבות את
[...]כו"ש שהם נמי בכלל נאמי יחזקאל ל"ד וע' גמ' ב"מ קי"ד ע"ב ומדגרים
[...]כל מוכח דהם בכלל אדם וע' חולין ד' כ' ודף י"ג : אחר שריבה הכתוב
[...]מו הגרים שאין בני מקבלי ברית כא עכשיו אל תאמר כו' ינאו שאינן מקבלי
[...]ד קרבן לה' שיקדים הקדשו כצ"ל ד"ת וכ"ה בילקוט רמז תל"ה : אמר רבי
[...]שלא יאמר כו' הובא בגמ' נדרים ד' י' ובבראשית רבה פרשה א' וע"ש ביפה

תואר ונור הקודש סי' י"ז ובזית רענן הקשה מדוד דאמר לד' הארץ ומלואה ונראה לומר דמדוד לא קשיא כיון דס' תהלים נאמר ברוח הקודש הרי הוא עלם הקדושה ולטעם הזוהר הובא שם במור הקודש עיקר הטעם הוא שיחול קדושה על אמירת השם וגם לדידן דאמרינן להנך פסוקי מותר ג"כ מזה הטעם · עוד אפ"ל כיון דאסור להפסיק באמצע הפסוק לא חיישינן שמא יפסוק ולא יאמר גם שאר הפסוק מיהו וזוכרני שראיתי הטעם שמא ימות בתוך כך וצ"ל לר"ש דמותר מטעם הא' ולדידן בלא"ה מותר דלא חיישינן למיתה ור"ש לשיטתיה בגיטין כ"ח ע"א דחיים למיתה · וע' ספר פנים יפות מ"ש על מה שאומרים לד' חטאת : ה ר' יוסי אומר ובספרי פ' פנחס פרשת תמידין ובסוף מנחות בגמרא שמעון בן עזאי וע"ש בחי' אגדות למהרש"א ובס' עמודי שבעה חלק עפר יעקב סס"ע ט"ו אמנם במדרש הנעלם בזוהר חדש בראשית מבואר בביאור רב דהטעם דשם אלוקים כולל ויו"ד ה"י לא ניתן לשום דבר רק לד' לבדו ע"ש באורך · וע' תפארת הגרשוני פ' תרומה : ו קרבן לד' בהמה יכול אף החיה כו' לך והבא לי חטים · ד"ת . וכ"ה בגמ' זבחים ל"ד · ומה שהקשה בהר"ש על פירש"י שם דא"כ למה סיים ת"ל בקר וצאן תקריבו ומשמע דממילת תקריבו יליף לפנינו הגירסא שם בזבחים ליתא למלת תקריבו וע' מזרחי וגור אריה ובפסיקתא זוטרתי ד' ג' ע"א חזר ושנה עליו תקריבו את קרבנכם לעכב וכן נראה שהיה גירסת הרמב"ם פ"ה מאיסורי מזבח דין ו' : ז תמורה כ"ח · וע' גמ' סוטה מ"ו · ותוס' חולין קט"ו . ד"ה מ"ה : להוציא הרובע וכו' · רמב"ם פרק ג' מאיסורי מזבח סמג לאוין שט"ו : ח אינו דין שתהא יעידת עד א' פוסלתו כצ"ל וכ"ה בגמ' תמורה כ"ח · ועי' ס' ידי אליהו למוהר"א גאליפפא ד' פ"ט ג' הקשה מהא דאמרינן פסחים כ"ו ע"ב כל דין שאתה דן תחלתו להחמיר וסופו להקל אינו דין וכן בסוכה ל"ו ע"ב והביא שם ממשנה מנחות פ"ו דבעי ג"כ למילף מקל וחומר וטעמו שמן זית וזך ומתוס' שבת קל"ו ד"ה דתניא וע' ספר יד מלאכי כלל שכ"ג ולולי דבריהם הקדושים היה נ"ל לומר דהנה בפסחים סיים הגמ' והתורה אמרה תשביתו בכל דבר וכן בסוכה אמר והתורה אמרה בסוכות תשבו של כל דבר וע' בקרבן אהרן פ' אמור פרק י"ז בבריתא ו' פי' שמה שאמר והתורה אמרה חדא ועוד קאמר לסתור הק"ו וע' מ"ש עליו בכפות תמרים סוכה ריש ד' ל"ז · ולקו"ד נראה דהך פי' לא ניתן לאמר דא"כ מה אמר בפסחים מזו ר"י ודנו דין אמר הלא כיון דכבר · אמרו ט דמקרא מוכח דתשביתו בכל דבר א"כ המקרא סותר הק"ו והחיד ידין דין אלא [...]
בכל הוא דיבור אחד [...]

הבהמה להוציא את הרובע ואת הנרבע: **ט** מן הבקר להוציא את הנעבד והלא דין הוא ומה אם אתנן ומחיר שצפוייהן מותרין פסולין מעל גבי המזבח נעבד שצפויו אסורין אינו דין שיפסל מעל גבי המזבח: או חילוף ומה אתנן ומחיר שהן אסורין על גבי מזבח צפוייהן מותרין נעבד שהוא מותר אינו דין שיהו צפויו מותרים אתה ביטלת לא תחמוד כסף וזהב עליהם ואני אקיימנו לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך בדבר שאין בו רוח חיים · אבל בדבר שיש בו רוח חיים הואיל והוא מותר יהו צפויו מותרין תלמוד לומר מן הבקר להוציא את הנעבד: **י** וכשהוא אומר מן הבקר למטן שאין תלמוד לומר אלא להוציא את הטרפה · והלא דין הוא ומה אם בעל מום שהוא מותר בחולין פסול מעל גבי המזבח טריפה שהיא אסורה בחולין אינו דין שתפסל מעל גבי המזבח חלב ודם יוכיחו שהן אסורים בחולין וכשרין על גבי המזבח · לא אם אמרת בחלב ודם שהן מדבר מותר · תאמר בטרפה שכולה אסורה מליקת העוף תוכיח שכולה אסורה וכשר על גבי המזבח · לא אם אמרת במליקת העוף שקדושתה אוסרתה תאמר בטרפה שאין קדושתה אוסרתה והואיל ואין קדושתה אוסרתה לא תפסל מעל גבי המזבח הא אם השבתה כשהוא אומר מן הבקר למטן שאין תלמוד לומר אלא להוציא את הטרפה: **יא** מן הצאן להוציא את המוקצה ומן הצאן להוציא את הנוגח · אמר רבי שמעון אם נאמר רובע למה נאמר נונח ואם נאמר נוגח למה נאמר רובע לפי שיש ברובע מה שאין בנוגח ובנוגח מה שאין ברובע · רובע עשה בו את האונס כרצון נוגח לא עשה בו את האונס כרצון · נוגח משלם את הכופר לאחר מיתה רובע אינו משלם את הכופר לאחר מיתה · יש ברובע מה שאין בנעבד ובנעבד מה שאין ברובע · רובע בין שלו בין של אחרים אסור · נעבד שלו אסור של אחרים מותר · רובע צפויין מותרין ונעבד צפוייו אסורין · לפיכך צריך הכתוב לומר את כולם:

תקריבו

ברובע ונרבע וקרא למה לי: **ט** נעבד שלפויין אסורים אינו דין שיפסל מע"ג המזבח · וא"ת מה סברא היא זו שהלפוי פשיטא ליה דאסור יותר מן הנעבד שצריך לאסור לנעבד מק"ו · וי"ל משום דכתיב פסילי אלהיהם תשרפון באש וקס"ד היינו בדבר שאינו בעלי חיים · אבל בבעלי חיים לא · ולכך צריך לפסלו מק"ו · אבל קרא דלא תחמד כסף וזהב עליהם אין נראה לי לחלק · אלא הכל אסור בין על בעלי חיים ובין שלא על בעלי חיים · ולכך הוה פשיטא ליה איסור טפי בלפוי מבנעבד: ת"ל מן הבקר להוציא את הנעבד · וא"כ השתא משמע אי לאו קרא דמן הבקר מסתמא הוה מותר לגבוה נעבד של בעלי חיים · וקשה דבפ' כל האסורין (תמורה כ"ח) תנן על נעבד ומוקצה זה וזה מותרין באכילה · וקאמר בגמרא (כ"ט) מנה"מ ממשקה ישראל · ואי ס"ד אסורין להדיוט למה לי למעטינהו לגבוה מקרא דמן הבקר משמע אי לאו דמעטינהו לגבוה מסתמא הוה אסירא גם להדיוט והכא מסתמא רצה להתירן גם לגבוה · (בתוס' שם) וי"ל בודאי אי לאו קרא דמן הבקר לא הייתי אוסר נעבד לגבוה · כי מה שכתוב פסילי אלהיהם תשרפון באש · היינו בדבר שאין בו רוח חיים · לכך בא הכתוב לאסור לגבוה · והתם ה"פ אי ס"ד דאסירי גם להדיוט · א"כ למה לי למיכתב מיעוט גבי גבוה · ליכתביה אבל הדיוט דאסיר · והא אמינא דכ"ש לגבוה דאסור מדכתיב ממשקה ישראל · וכיון שכתבו אצל גבוה ש"מ אבל להדיוט מותר: יכול יהא לפויין מותרין ת"ל מן הבקר ויש לפרש כיון דמקרי נעבד לאסור לגבוה הוי לפויין אסורין אף להדיוט · ומעתה קרא דלא תחמוד כסף וזהב עליהם על כל מי שהוא נעבד ואפילו נעבד דבעלי חיים דלגבוה אסור ולהדיוט מותר · וכן מוכח התם בגמ' דפריך רבי חנינא טעמא דרבי' קרא הא לאו הכי לפויין מותר והכתיב ואבדתם את שמם והוא קרא לאסור אפילו להדיוט · וא"ת דפ' כל הצלמים (ע"ז מ"ה) גבי הר הנעבד דאסור לגבוה ומותר להדיוט · ופליגי התם ר"י הגלילי ורבנן בלפוידהר אם מותר להדיוט · והשתא מאן דמתיר מאי שנא מנעבד בעלי חיים · דאסור לגבוה ולפוי אסור אפילו להדיוט · וי"ל שאני לפוי של הר כשאין הלפוי עצמו נעבד דמותר דילפינן מכלים שנשתמשו בהן לצורך הר נעבד דמותרין דאמרי' התם אבד תאבדון את כל המקומות בכלים שנשתמשו בהן לע"ז הכתוב בדבר וכתב בסיפרא דקרא אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם ומעתה מתמעטינן נמי גבי הכלים שנשתמשו בהן להר דמותרין · וכן נמי ילפינן תקרובת דהר דמותרת מכלים · וכן בלפוי ההר מותר · אבל נעבד של בעלי חיים הכל אסור כלים ולפוי ותקרובת · והיינו דאמרינן ס"פ השוחט (חולין מ') הא להר דתקרובת מותר · והא לגדא דהר דתקרובת אסור משום שהוא בעלי חיים ותקרובתן אסורה · והא דפליגי התם בלפוי הר מאן דאסר סובר שגם הלפוי עצמו נעבד עם ההר ולפויו הוא תלוש ואינו מחובר · ומאן דשרי סבר ההר נעבר והלפוי אינו נעבד וכיון שהר מותר להדיוט כ"ש לפויו שלא יהא טפל חמור מן העקר דקדק רבי' יצחק ב"ר שמואל: **י** כשהוא אומר למטה מן הבקר כדכתיב אם עולה קרבנו מן הבקר · מייתי לה פ"ק דמנחות (ה:ו) והתם מפרש לה · אם השבתה כשהוא אומר מן הבקר למטה וכו' מאי אם השבתה · אמר רב אשי משום דאיכא למימר מעקרא דדיכא פרכא מהיכא מייתי לה מבעל מום · מה לבעל מום שכן עשה בו מקריבים כקרבים · דפסל בהן בעל מום המקרב כבהמה א"ל רב אחא (סבא כ"ה לפנינו) לרב אשי יוצא דופן יוכיח · שלא עשה מקריבין כקריבין ומותר לגבוה · מה ליוצא דופן שכן אינו קדוש בבכורה · בעל מום יוכ[יח] הלד השוה שבהן שמותרים להדיוט ואסורים לגבוה וכ"ש ט[ריפה] להדיוט תהא אסורה לגבוה וכו' · מה להלד השוה שבהן שכן מות[ר] בטריפה שכן אין מומה הכי אילטריך קרא לפסו[ל] אמאי לריכי תלתא קראי וקאמר אי ממשקה ישרא[ל] היכא שלא היתה לה שעת דערלה וכלאי הכרם · שעת הכושר אימא ליתכש[ר] כל אשר יעבר תחת השבט ואי מההיא ה"א התם ש[...] הקדישה · אבל הקדישה [...] לא כיון דבעידנא דאקדש[...] לריכי כולהו · וא"ת ב[...] (חולין קט"ז) קאמר זאת הכרם עיקרו נאסר הואי[ל] שעת הכושר קודם השרש[...] להו לכלאי הכרם שעת [...] והתם אמאי קרי להו כלא[י] שעדיין לא שרשי · וי"ל משו[ם] הזורען · ומ"מ חשוב שיש לה[ם] וי"ל דכלאים דההאי קרא [...] שעושין בהם יין לנסכי[ם] (פסחים מח') מן המאתים [...] מאות שנשתיירו בבור והנ[...] נסכים · וא"ת כיון דמייר[י] כלאים בכרם וכשר משו[ם] שני מאות · אבל לא [...] והלא אותן ענבים היתה [...] הכושר קודם שהביא שם כ[...] דמה שגדל באיסור לא הי[ה] הכושר ואותו הוא אסור א[...] קודם אינו אסור אלא [...] להפריש האיסור מן הה[...] בתערובת מאתים גם הה[...] רב"י בר' שמואל (וכ"ה ב[...] ו'· חולין קט"ז·): **יא** מן ה[צאן להוציא] את המוקצה · ובפרק [...] (תמורה כ"ח:) אמר ריש [לקיש ...] אסור אלא מוקצה לשבע[...]

הכא להוציא את ההורג שהרג נפש · ומוא"ו קא דרש · ובתמו[רה ...] האסורין נפיק לתנא דבי ר' ישמעאל פסולין אלו מכי משחתם ב[הם ...] והתם קאמר מיעוטין דמן הבהמה ומן הבקר למאי לריכי · אבל [...] קאמר · כי משחתם בהם למה לריך כי ודאי רבנן דרשי ליה לכל [...] פוסל בו אין ערוה כו' · וא"ת מה לריך לרבנן למילף מהאי קרא [...] משחתם כיון דדרשי מויה כל שאין המום פוסל בו אין ערוה ועכו[...] בו · וא"כ מאי למילף משם מוקצה ונרבע ונעבד · וי"ל משום שכבר ד[...] קרא דמן הבקר דפסילי מוקצה ורובע · אמרינן כל שהמום פוסל בו [...] ועכו"ם פוסלין · אבל קודם דלא נפיק מהכא לא הוי ידעינן מכי מ[שחתם ...] ערוה ועכו"ם דפוסלין · ובפ' כל האסורים ובפ' שור שנגח ד' וה' (מ:) אם נאמר רובע למה נאמר נוגח · פי' שניהם סקולים ונסקלין כ[...] רובע עשה בו אונס כרצון · אע"ג שבא עליה אדם לאונסה דכתיב ול[...] תהרוגו: נוגח לא עשה בו אונס כרצון · דתניא (משנה שם ל"ט) שור [...] אינו חייב מיתה וכשר לגבי מזבח וטעמא דאמר קרא כי יגח ולא שיגיר[...] משלם את הכופר לאחר מיתה · אע"פ שנסקל בעלים משלמין את [...] רובע אינו משלם את הכופר לאחר מיתה · אם רבעה אשה וקטלה [...] (שם מ:) מפרש אמאי לא משלם כופר מה לי קטלה בקרנה מה [...] ברביעה · ומשני קרן כונתה להזיק והאי כונתו להנאת עצמה: אחרים מותר · דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו (ע' זית ר[...] מלת[...]

הגהות מהרי"ד

ואתם אין לך סברא לפרש דתשביתו אינו בכל דבר רק מכח סק"ו וזה אינו ק"ו דאם אתה משביתו בכל דבר עכ"פ הוא נשבת מהעולם ואם תחמיר עליו ע"ז יעבור לפעמים על עשה דתשביתו · וא"כ הסברות שקולות הן ואין זה ק"ו ולא מוכח ממנו דתשביתו דווקא בשריפה אבל כיון שנשלנודין אחר הוא מגלה פירושו דקרא דתשביתו שאינו בכל דבר . וכן בסוכה והתורה אמרה בסוכה של כל דבר הכל הוא דבר אחד דיוכל להיות דע"י הק"ו אתה מבטל מ"ע [...]

מאליו משנעבור על ל"ת בידים שנקריב פסולים וכדאיתא במשנה ובמים פ' ע[...] בעירובין ק' ע"א · ושפיר הוא תחלתו להחמיר וסופו להחמיר והוה דין וסבן . ועל מה שע[...] הגר"ש בס' כריתות בחלק בתי מדות סוף מדת הק"ו שהביא הך כללא מתו"כ הביא מהגמ' הנ"ל אפ"ל משום דמגמרא היה אפ"ל כפי' שקרבן אסרן דעיקר [...] על והתורה אמר וכו': **ט** היא בגמ' תמורה כ"ח: **י** מעל גבי המזבח [...]

ר"ש **א** מלמד שהוא באה נדבת שנים · דשנים (משנה מנחות ק"ד:) יכולים להביא בהמה אחת לעולה [illegible] במנחה (שם ולקמן פרק ו' ברייתא ג'): והלא דין הוא · [illegible]ה עולת העוף באה נדבת שנים וכו' · וא"ת ולפרוק מה לעולת [illegible] באה בלא תמות וזכרות [illegible]ליה דבאה בנדבת שנים והכי [illegible]עולת העוף (לקמן פרשה [illegible]) · וי"ל דהכא אזלינן לדין [illegible]יב ליה ההוא דינא דריבה [illegible] תמות וזכרות · והתם [illegible]רק ח') מרבה דעולת העוף [illegible] שנים כדכתיב והקריב: [illegible] באה נדבת שנים · כדכתי' [illegible]פרש פ' המנחות והנסכים [illegible]): **ב** ואל תוכיח מנחה [illegible]אישים · שהשיריים נאכלין [illegible]יכא למיפרך דאיהו נמי [illegible]ם מייתי לה דכולה לאישים [illegible]נחה היא הנוהגת בישראל · [illegible] הכתוב בשל כהנים · [illegible] משונים מישראל בכמה · [illegible]בר שהוא בא חובת ציבור · [illegible]ת לתמידין ומוספין · וכן [illegible] דציבור מייתי לה · ולקמן [illegible] ברייתא ו') אמר עולה [illegible] מביא עולת העוף ולא [illegible] לעיל בריש דינא הוי מצי [illegible] דין הוא · ומה עולת העוף [illegible] חובת ציבור באה נדבת [illegible] בהמה הבאה חובת ציבור [illegible]א נדבת שנים · והוי מצי [illegible] תוכיח שבאה חובת ציבור [illegible] נדבת שנים ת"ל תקריבו [illegible] נדבת שנים · וי"ל משום [illegible]מנחה שכן אינה באה נדבת [illegible]באה נדבת שנים תאמר · [illegible]י קרא למה לי: **ד** קרבנכם [illegible]באה נדבת ציבור · שהציבור [illegible]לה · גם מותרות נקראו

נדבות ציבור שקונין בהם עולות לקיץ המזבח · כדתנן בשקלים (פרק ו) ומייתי לה בסוף מנחות (קז:) ובתמורה ס' ולד חטאת (כג:) · והאי קרא דהכא לא מיירי בה: **ו** שלמים יוכיחו שאין חובת ציבור · שלמי עצרת · ותימא מה צריך להזכיר שלמים · והוי מצי למימר מנחה תוכיח שהיא באה חובת ציבור ואינה באה בנדבה · וכן עולת בהמה · ת"ל קרבנכם: **ח ט י** דין אחר ומה אם היחיד כו' מה לציבור שאינו מביא עולת העוף נדבה דין הוא להם שהרי גם אינן מביאין אותה חובה: **יא** ד"א קרבנכם ממקום שהיחיד מביא · בעולת בהמה קיימינן כמו שהיחיד מביאה נדבה כמו כן ציבור מביאין נדבה:

פרשתא ג עולה מה תלמוד לומר · דהוה מצי למיכתב אם קרבנו מן הבקר · וכי תימא לא הוי ידעינן אי זה קרבן הרי הוא אומר למטה (ע' קרבן אהרן) וסמך את ידו על ראש העולה · א"כ עולה דכתיב כאן מה ת"ל: לא יהו כל הפסולין הללו · מוקצה ונעבד רובע ונרבע ונוגח: **ב** שאין לה חליפין · שאין יכול להביא עולת העוף תחתיה כמו בעולת חובה שפעמים באה עולת העוף תחת עולת בהמה: **ד** לא אם אמרת בעולה שכן אין קדושה חלה עליה בבעלת מום קבוע · כדתנן בתמורה פ' יש בקרבנות (ט"ז:) חומר בתמורה שהקדושה חלה עליה בבעלת מום קבוע ואינה יוצאת לחולין ליגזז וליעבד · פי' ואפילו בפדיית · אבל אם הקדיש בעלת מום לעולה יוצאת בפדיון לחולין ליגזז וליעבד · ואמרינן נמי פ"ק דתמורה (ז') דבעל מום מעיקרו דיקלא בעלמא הוא: תאמר בתמורה שקדושתה רגיל לחול אפילו על דבר פסול: **ה** מנין שינהגו בשלמים · פסולין שלמעלה: **ו** ק"ו · כמו ועוד ק"ו · ולמה לי קרא: תאמר בשלמים שכשרו לבא נקבות

פרק ג תקריבו מלמד שהיא באה נדבת שנים והלא דין הוא עולת העוף באה בנדר ובנדבה ועולת בהמה באה בנדר ובנדבה מה עולת העוף שהיא באה בנדר ובנדבה הרי היא באה נדבת שנים אף עולת בהמה שהיא באה בנדר ובנדבה תבא נדבת שנים: **ב** או כלך לדרך זו מנחה באה בנדר ובנדבה ועולת בהמה באה בנדר ובנדבה מה מנחה שהיא באה בנדר ובנדבה אינה באה נדבת שנים אף עולת בהמה שהיא באה בנדר ובנדבה לא תבא נדבת שנים: **ג** נראה למי דומה דנין דבר שכולו עולה לאישים מדבר שכולו עולה לאישים ואל תוכיח מנחה שאין כולה לאישים · או כלך לדרך זו דנין דבר שהיא באה חובת ציבור מדבר שהיא באה חובת ציבור ואל תוכיח עולת העוף שאינה באה חובת ציבור תלמוד לומר תקריבו מלמד שהיא באה בנדר ובנדבה נדבת שנים: **ד** קרבנכם מלמד שהיא באה נדבת ציבור והלא דין הוא מנחה באה בנדר ובנדבה ועולת בהמה באה בנדר ובנדבה מה מנחה שהיא באה בנדר ובנדבה אינה באה נדבת ציבור אף עולת בהמה שהיא באה בנדר ובנדבה לא תבא נדבת ציבור: **ה** לא אם אמרת במנחה שאינה באה נדבת שנים תאמר בעולת בהמה שהיא באה נדבת שנים · עולת העוף תוכיח שהיא באה נדבת שנים ואינה באה נדבת ציבור: **ו** לא אם אמרת בעולת העוף שאינה באה חובת ציבור תאמר בעולת בהמה שהיא באה חובת ציבור שלמים יוכיחו שהן באין חובת ציבור ואין באין נדבת ציבור: **ז** אף אתה אל תתמה על עולת בהמה שאע"פ שהיא באה חובת ציבור לא תבא נדבת ציבור · ת"ל קרבנכם מלמד שהיא באה נדבת ציבור: **ח** דין אחר מה אם היחיד שאינו מביא עולת חובה בכל יום מביא עולת בהמה נדבה · ציבור שהוא מביא עולת חובה בכל יום אינו דין שיביא עולת בהמה נדבה · לא אם אמרת ביחיד שהוא מביא מנחת נדבה · תאמר בציבור שאינו מביא מנחת נדבה · שותפים יוכיחו שאינן מביאין מנחת נדבה ומביאין עולת בהמה נדבה: **ט** מה לשותפין שהן [illegible]לת בהמה נדבה שכן מביאים עולת העוף נדבה · תאמר שיביא הציבור עולת בהמה נדבה [illegible] · מה לציבור שאינו מביא עולת העוף נדבה שכן אינו מביאה חובה תאמר שלא יביא ציבור עולת [illegible] הובה והואיל והוא מביאה חובה יביאנה נדבה מנחה תוכיח שהציבור מביאה חובה ואינו מביא עולת [illegible] עולת בהמה שאע"פ שהציבור מביאה חובה לא יביאנה נדבה ת"ל קרבנכם מלמד שהיא באה נדבת ציבור: **י** אף אתה אל [illegible] את קרבנכם ממקום שהיחיד מביאה משם הציבור מביא: **יא** ד"א

[illegible]א **ג** עולה מה תלמוד לומר שיכול לא יהו כל הפסולין האלו נוהגין אלא בעולת נדבה ודין הוא נאמר הבא עולת נדבה ונאמר הבא עולת חובה · מה עולת נדבה כל הפסולים האלו נוהגין בה [illegible] חובה יהו כל הפסולים האלו נוהגין בה: **ב** לא אם אמרת בעולת נדבה שאין לה חליפין · עולת חובה מנין [illegible] · הואיל ויש לה חליפין לא יהו כל הפסולין האלו נוהגין בה ת"ל עולה · אחד עולת נדבה ואחד עולת חובה כל [illegible]אלו נוהגין בהן: **ג** ומנין שינהגו בתמורה ודין הוא נאמר הבא עולה ונאמר הבא תמורה · מה עולה כל הפסולין [illegible]ין בה · אף תמורה כל הפסולין האלו נוהגין בה: **ד** לא אם אמרת בעולה שאין קדושה חלה עליה בבעלת מום [illegible]אמר בתמורה שקדושה חלה עליה בבעלת מום קבוע והואיל וקדושה חלה עליה בבעלת מום קבוע לא יהו כל הפסולין [illegible]ין בה ת"ל אם עולה לרבות את התמורה: **ה** ומנין שינהגו בשלמים ודין הוא נאמר הבא עולה ונאמר הבא שלמים [illegible] הפסולין האלו נוהגין בה אף שלמים יהו הפסולין האלו נוהגין בהן: **ו** ק"ו ומה אם עולה שכשרה לבא מן העוף [illegible]ן האלו נוהגין בה שלמים שלא כשרו לבא מהעוף אינו דין שיהו כל הפסולין האלו נוהגין בהן · לא אם אמרת בעולה [illegible] לבא נקבות כזכרים תאמר בשלמים שכשרו לבא נקבות כזכרים · הואיל וכשרו לבא נקבות כזכרים · לא יהו כל הפסולין האלו נוהגין

הגהות מהרי"ד

[illegible]שי **א** שהיא באה נדבת שנים · משנה מנחות ק"ד וסובא ברמב"ם רפ"ג מה' מעשה הקרבנות: **ב** מנחה אינה באה נדבת שנים · כ' בפי' [illegible]

באה בנדבת ציבור · אמנם הרי"ף כתב שם שאין הציבור מביאים עולת נדבה [illegible]

[illegible]

נוהגין בהן ת"ל קרבנו לרבות שלמים: ז מן הבקר זהו שאמרנו להוציא את הטרפה זכר ולא נקבה · וכשהוא אומר למטן זכר שאין ת"ל אלא להוציא טומטום ואנדרוגינוס: ח הלא דין הוא מה אם שלמים שכשרו לבא נקבות כזכרים לא כשרו לבא טומטום ואנדרוגינוס. עולה שלא כשרה לבא נקבות כזכרים אינו דין שלא תכשר לבא טומטום ואנדרוגינוס · לא אם אמרת בשלמים שלא כשרו לבא מן העוף תאמר בעולה שכשרה לבא מן העוף חטאת תוכיח שכשרה לבא מן העוף ולא כשרה לבא טומטום ואנדרוגינוס: ט לא אם אמרת בחטאת שלא כשרה לבא כל מין זכרים תאמר בעולה שכשרה לבא כל מין זכרים· הבכור יוכיח שכשר לבא כל מין זכרים · ולא כשר לבא טומטום ואנדרוגינוס: י לא אם אמרת בבכור שקדושתו מרחם תאמר בעולה שאין קדושתה מרחם · המעשר יוכיח שאין קדושתו מרחם ולא כשר לבוא טומטום ואנדרוגינוס: יא לא אם אמרת במעשר שהוא אחד מעשרה תאמר בעולה שהוא אחד מאחד הואיל והוא אחד מאחד תכשר לבא טומטום ואנדרוגינוס ת"ל זכר ולא נקבה וכשהוא אומר למטן זכר שאין ת"ל אלא להוציא טומטום ואנדרוגינוס: יב תמים כשם שאם אינו תמים אינו לרצון כך אם אינו כענין הזה אינו לרצון · תמים יקריבנו· תמים יקדישנו · רבי יוסי אומר תמים יקריבנו יבקרנו ויקריבנו· אמר ר' יוסי שמעתי בשוחט תמיד בשבת שאין מבוקר חייב חטאת ויביא תמיד אחר: יג אל פתח אהל מועד מיטפל בו ומביאו אל פתח אהל מועד· מה הוא אומר יקריב יקריב מנין אתה אומר נתערבה עולה בעולה עולה בתמורה עולה בחולין יקרבו ת"ל יקריב יקריב · יכול אפילו נתערב בפסולין ת"ל יקריבנו אוציא את שנתערב בפסולין שאינן כשרים ליקרב: יד מנין אפילו נתערבה בחטאות החיצונות · אוציא את שנתערב בחטאות החיצונות שאלו למעלן ואלו למטן · ומנין אפילו נתערב בחטאות הפנימיות · אוציא את שנתערב בחטאות הפנימיות שאלו מבפנים ואלו מבחוץ ומנין אפילו נתערב בבכור ובמעשר ובפסח אוציא את שנתערב בבכור ובמעשר ובפסח שאלו מתן ארבע ואלו מתנה אחת ומנין אפילו נתערב בשלמים ובתודה אוציא את שנתערב בשלמים ובתודה שאלו קדשי קדשים ואלו קדשים קלים יכול אפילו נתערב באשם ת"ל יקריבנו לבדו הוא קרב ולא שנתערב באחרים: טו מה ראית לומר עולה בעולה שהוא שם אחד עולה בתמורה שתמורה קריבה בעולה עולה בחולין שהוא יכול להקדיש את החולין ולעשותה עולה · יקריב אותו מלמד שכופין אותו יכול על כרחו ת"ל לרצונו הא כיצד כופין אותו עד שיאמר רוצה אני:

פרק ד

לפני ה' וסמך ידו ואין סמיכה בבמה· צפונה לפני ה' ואין צפונה בבמה · וכי אי זו מידה מרובה מדת צפון

נקבות כזכרים · דכתיב אם זכר אם נקבה: ז מן הבקר זה שאמרנו להוציא הטריפה · לעיל אמרינן כשהוא אומר מן הבקר למטה זכר ולא נקבה: כשהוא אומר למטה זכר · דכתיב אם מן הצאן קרבנו מן הכשבים או מן העזים: ח לא אם אמרת בשלמים שכן לא כשרו לבא מן העוף · דכתיב ואם מן העוף עולה קרבנו ואמרינן לקמן עוף עולה ואין עוף שלמים: חטאת תוכיח וכו' ולא כשרה טומטום ואנדרוגינוס. דכתיב נקבה תמימה יביאנה · ואמר נקבה ודאית: ט לא אם אמרת בחטאת שכן לא כשרה לבא כל מין זכרים · כך כתוב בספרים וקשיא דמה לי להזכיר זכרים אצל חטאת · דבחטאת חלב שהיא נקבה איירינן והל"ל שכן לא כשרה כל מין שהרי כשבה או שעירה כתיב אבל לא מן הבקר · ושמא אטו עולה דזכר נקט ליה וה"ק לא אם אמרת בחטאת שכן לא כשרו לבא כל מין זכרים ואפי' היכא שחטאת באה זכר כגון שעירי יוה"כ ושל רגלים ושעיר נשיא וכן פר העלם דבר של ציבור ופר כהן משיח כל חטאת כמו שמפורש זכר ולא ממין אחר: בכור יוכיח וכו' ולא כשר לבא טומטום ואנדרוגינוס . כדתנינן פרק על אלו מומין [בכורות מ"א:] ואמרו בגמ' גבי בכור תרי קראי כתיבי הזכרים ודלא כר' ישמעאל אנדרוגינו' בכור הוא ומומו עמו: י מעשר יוכיח כו' ולא הוכשר לבא טומטו' ואנדרוגינוס · [שם כ"ו.] וכר"ש בן יהודה שאמר טומטום ואנדרוגינוס אין נכנסין לדיר להתעשר דס"ל בריה הוא . ומיעט רחמנא בקדשים זכר ודאי נקיבה ודאית · וגבי בכור תחת גמר מקדשים פ' מעשר בהמה: יא שכן הוא אחד מעשרה. ולא ריבה בה הכתוב בהבאתו . וכן אם אין עשרה אין עליהן תורת מעשר אפי' אמר זה יהיה מעשר: תאמר בעולה שהוא אחד מאחד · אפי' בהמה אחת אם יש לו יכול לעשותה עולה וכן כל עדרו אם ירצה יעשם עולות: ת"ל זכר . ובפרק אלו מומין [שם מ"א : מ"ב ·] א"ר חסדא מחלוקת באנדרוגינוס אבל טומטום ד"ה ספיקא הוא וקדוש מספיקא. ופריך לה מרישא דהך ברייתא . ומשני סמי מכאן טומטום: יב שאם אינו תמים אלא בעל מום אינו לרצון. כדכתיבי קראי בפ' אמור אל הכהנים: כך אם אינו כענין הזה. אלא יש בו פסולין דרובע ונרבע מוקצה ונעבד אינו לרצון · וסמך מיעוטי דהכא פסולין לתמים שלא תאמר ה"מ לכתחילה אבל דיעבד כשר קמ"ל דהוי דומיא דבעל מום: תמים יקריבנו תמים יקדישנו. ותני בפ' א' דתמיד [ו' :] המקדיש בעל מום · למזבח עובר משום חמשה שמות משו' בל תקדישו. ובל תשחטו ובל תזרקו · ובל תקטירו טלו · ובל תקטירו מקצתו. וה"ק איכא נמי עשה: תמים יבקרנו ויקריבנו · מאחר שצריך להיות תמים א"כ כאילו כתיב יבקרנו. שיבקרנו קודם שחיט'. שהרי לאחר שחיט' אין לו ביקור · מפני שמומין עשויין להשתנו' אחר מית' · וגבי תמיד הוא דילפינן בפסחים [צ"ו · מנחות מ"ט: ערכין י"ג :] שצריך בקור ד' ימים קודם שחיטה · דכתיב ביה תשמרו . וילפינן מפסח מצרים דכתיב ביה למשמרת: בשוחט תמיד בשבת שאינו מבוקר שהוא חייב חטאת . בפ' לולב

הגזול [סוכה מ"ב] קאמר כגון שלקחו מלשכת הטלאים שאינן מב
לא טעה בדבר מצוה · שלא מצאו בעזרה . ומחייב על שע
וקמ"ל דביקור מעכב ואפילו למ"ד מקלקל בחבורה פטור ·
הוא דאם עלה לא ירד דלא גרע מדוקין שבעין . ואליבא
דאמר אם עלו לא ירדו ·
כשאינו מבוקר בעל מוכ
מ"מ תיקן שהצילו מידי כ
בפסחים [ע"ג] פרק א
יג מיטפל בו ומביאו אל אה
אצלות להביאו · ולא מצי ל
שהעבודה שלך היא · את
מה הוא אומר יקריב · פי
ברישא דקרא יקריבנו : כ
אפי' בעולת חברו ויקר
למי שהוא : עולה בחולין .
לצרכי עולה ויקדישנה בכל
ויקריב כלם . וכן תנן בכ
[זבחים ע"א :] : יד אוצ
החצונות . כגון שנתערבה
שהוא זכר · כך מפרש ב
ע"ה :] נתערב בחטאות ה
העלם דבר של ציבור וכפו
ושעיר ע"ז שכולן מתן דמ
אוציא את שנתערב בב
ופסח שאלו מתן ארבע · ע
שתי מתנות שהן ארבע · ו
דכתיב ואת דמם תזרוק על
דמו לא נאמר אלא דמם
בכור ומעשר ופסח שטעונים
על המזבח וכתיב תזרק זרי
וכלהו מפרש באיזהו מקומן :
נתערב בשלמים ותודה · עול
בשלמים ותודה . אף על
שתי מתנות שהן אר
ואלו קדשים · ואלו קדשים
וסברא היא דתערובת כו
הכתוב להקרבה : יכול א
באשם . שריבה הכתוב לה
כאן הן שוין . דעולה ואשם
וטעונים שתי מתנות שהן
יקריבנו לבדו ולא שנתערב ע
ודריש מרישא דקרא דמיעוט
שנתערב · אין בשאינו מינו
דקרא דכתיב יקריב דה
שנתערב במינו · ונראה דאם
שהרי כיצד ישחטם דאינו
להקריב ולא לאכול כגון ש
דלא ידע להו . ואפי' למ"ד
ע"ז · וזבחים פ"ד ·] אם אין
דם . התם כששחט היה ר
טו וכן אתה אומר בגיטי
תנן לה בפ' האומר משקו
כ"א ·] והתם מפרש כופין
דמבטל להו כל מודע

פרק ד אין סמיכה בבמ
יחיד אבל בבמה גדולה היתה סמוכה כדתנן בסוף זבחי
ובסוף תוספתא דזבחים איזה במה גדולה בשעת אסור במ
מועד נטוי כדרכו ואין ארון נתון שם · אי זהו במה קטנה בש
במה · עושה אדם במה על פתח ביתו או בלבו ועל
ומקריב עליה הוא ובנו ובתו עבדו ושפחתו : ואין צפון בבמ
ליה ואף על גב דלא כתיב כאן צפון משום דבעי לאידן
שהל

הגהות מהר"ד

ז להוציא את טומטום ואנדרוגינוס · רמב"ם פ"ג מה' איסורי מזבח דין ג': ח תאמר בעולה שכשרה לבוא מן העוף . נ"ל פירושו דכיון שלדעת ר' אליעזר לקמן פרשתא ו' ברייתא ה' אין פסול בעוף טומטום ואנדרוגינוס וא"כ קיינן שלגבי עולה לא נחשב זה פסול : ט הבכור יוכיח כו' ולא כשר לבוא טומטום · רמב"ם פ"ב דבכורות דין כ' : יב ר' יוסי אומר תמים יקריבנו . פ' קרבן אהרן שכתב שמום לא יקרא אלא מום

דודאי גם המקדיש בעל מום עובר למזבח עובר עליו וע' רמב"ם פ"א מה' א
שאין מבוקר שהוא חייב כו' כנ"ל וכ"כ בילקוט סי' תל"ו ובד"ח : טו כו
הובא פי"ד מה' מעשה הקרבנות דין ט"ז ובסמ"ג לאוין של"א · וצריך להגיה ו
וכן בגיטי נשים כופין אותו עד שיאמר רוצה אני · ר"ח · וע' שאם קיים ל

צפון או מדת סמיכה · מרובה מדת צפון ממדת סמיכה שהצפון נוהג בקרבנות היחיד ובקרבנות הצבור · והסמיכה אינה נוהגת אלא בקרבנות היחיד · אם מיעטתים מצפון מרובה לא אמעטם מסמיכה מעוטה · אתה אומר בצד הזה נתרבה צפון ונתמעטת סמיכה · או בצד הזה נתדבה סמיכה ונתמעט צפון שהסמיכה נוהגת בקדשי קדשים ובקדשים קלים והצפון אינו נוהג אלא בקדשי קדשים · אם מעטתים מצפון מעוטה · לא אמעטם מסמיכה מרובה · הא לפי שיש בצפון מה שאין בסמיכה ובסמיכה מה שאין בצפון צריך לומר לפני ה' וסמך ואין סמיכה בבמה צפונה לפני ה' ואין צפונה בבמה לפני ה' וסמך אע"פ שסמך מבחוץ יחזור ויסמוך מבפנים: **ב** וסמך ידו לא יד בנו לא יד עבדו ידו לא יד שלוחו · ידו על ראש ולא על גב ידו · על ראש לא על הצוואר · על ראש לא על הגבים · אוציא את כלם ולא אוציא את החזה ודין הוא מה אם הראש שאינו טעון תנופה טעון סמיכה · החזה שטעון תנופה אינו דין שיטען סמיכה · ת"ל על ראש ולא על החזה: **ג** יכול אין טעון סמיכה אלא עולת נדבה עולת חובה מנין ודין הוא נאמר הבא עולת נדבה ונאמר הבא עולת חובה · מה עולת נדבה טעונה סמיכה אף עולת חובה תטען סמיכה: **ד** לא אם אמרת בעולת נדבה שאין לה חילופין עוף לפוטרה מן הסמיכה תאמר בעולת חובה שיש לה חילופין עוף לפוטרה מן הסמיכה הואיל ויש לה חילופין עוף לפוטרה מן הסמיכה לא תטען סמיכה ת"ל עולה · אחד עולת נדבה ואחד עולת חובה זו וזו טעונה סמיכה: **ה** אין לי אלא עולת בקר עולת הצאן מנין ודין הוא נאמר הבא עולה מן הבקר והבא עולה מן הצאן מה עולת בקר טעונה סמיכה אף עולת הצאן תטען סמיכה: **ו** לא אם אמרת בבן הבקר שנתרבה בנסכים תאמר בבן הצאן שנתמעט בנסכים הואיל ונתמעט בנסכים לא יטעון סמיכה ת"ל עולה אחד עולת בקר ואחד עולת הצאן זו וזו טעונות סמיכה: **ז** יכול אף עולת העוף תטען סמיכה ת"ל העולה פרט לעולת העוף: **ח** ונרצה לו מלמד שהמקום רוצה לו ועל מה המקום רוצה לו אם תאמר דברים שחייבין עליהן מיתת ב"ד מיתה בידי שמים כרת בידי שמים מלקות ארבעים חטאות ואשמות הרי ענשן אמור · ועל מה המקום רוצה לו על מצות עשה ועל מצות לא תעשה שיש בה קום

[...]הג בקרבנות יחיד וקרבנות ציבור . דכתיב לפונה בעולה וכתיב [...]שר תשחט העולה תשחט החטאת · וכתיב על עולותיכם ועל [...]כם הקיש שלמי ציבור לעולה מה עולה טעונה לפון אף שלמי ציבור [...] בפרק איזהו מקומן [נ"ה ·] : והסמיכה אינה נוהגת אלא בקרבנות [...]יחיד קרבנות קאמר שהרי [...]ר ופסח אין בהם סמיכה [...]' שתי מדות [מנחות נ"ב] [...]ות ציבור אין סמיכה חוץ [...] על כל המלות ושעיר [...] אע"פ שסמך מבחוץ · דתכף [...]חיטה . ולא אמרינן בדיעבד [...] מבחוץ · ותימא דהאי קרא לא [...] הכי כתיב כאן וסמך ידו על [...]ה ושחט את בן הבקר לפני ה' · [...]יקר סמיכה מהקישא דשחיטה [...]חיטה כתיב לפני ה' . וכן [...] כל הפסולין [זבחים לג ·] [...]יבי וסמך ושחט כו' ואי אמרת [...]מיכה שחיטה כצ"ל] סמיכה [...]ויתא בטמאים נמי משכחת [...]מא דכל עקרא דסמיכה לא [...] משחיטה . ובפרק בתרא [...]ק"ט] דבעי למילף דאין סמיכ' [...]טנה והיינו בדיותא דהכא [...]מיכה דכתיב לפני ה' וסמך . [...] מהקישא דשחיטה גמר לה [...]הלא יש שחיטה בבמה קטנה . [...]ם ה"פ כיון דתיכף לשחיטה [...](לאו) דאורייתא הוה כמו [...]פירוש בסמיכה לפני ה' דאינה [...]ושחיטה גופה אילמלי אפשר [...]טה ה"א דאין שחיטה בבמה [...]וכסוף זבחים פרש"י [ברש"י [...]תב כמ"ש המחבר הזה אמנם [...]בחים ל"ב הביאו בשם רש"י [...] ע"ש] לפני ה' וסמך דכתיב [...] משיח · וקשה א"כ מה צריך [...]פסולין ללמוד סמיכה משחיטה [...]א מוכח דמהאי קרא דהכא [...]חיטה לפני ה' קא יליף דקא [...]ל סדרא דקראי ונראה לי [...] דלא תני למילף סמיכה [...] דפר דלפני ה' לשאר [...] ולכך יליף מקרא דכתיב כאן [...] · ובפ' כל הפסולין דקאמר [...]מיכה שחיטה לאו דאורייתא . [...]למיפרך אי הכי תנהוג בבמה [...] לפני ה': **ב** ידו ולא יד בנו ולא יד עבדו וכו' . בפ' שתי מדות [מנחות [...]ריך להו והתם תני ולא יד אשתו ולא קתני ולא יד בנו · והכא לא קאמר [...]שתו · וקאמר אי כתב רחמנא חד ה"א למעוטי עבד דלאו בר מצות הוא [...]ו איתא ליסמוך · ואי אשמעינן הני תרתי דלאו כגופו אבל אשתו [...]איתא ליסמוך צריכא · וארבעה וסמך כתיבי · חד בעולה ושלשה [...]. בדבר שנידר ונידב · וי"ל הכא חשוב בנו דכגופו למ"ד [מנחות נ"ב ·] [...]ד · ואפי' למ"ד [שם נ"ג . וריש ערכין וריש תמורה] יורש אינו [...]ם אמרינן דהוי כרעא דאבוה לכמה מילי וא"ת [כ"ז הוא בתוס' [...]"ג : ד"ה ידו] ותיפוק ליה דבסמיכה כתיב בני ישראל ולא נשים · [...]ה ס"ד נקרבן נעלה כיד בעלה הוא · עוד קשה כיון דתנן בפ"ב [...]כ :] כל היום כשר לסמיכה ולשחיטה אלמא ביום ולא בלילה · א"כ [...] סמיכה מצות עשה שהזמן גרמא אמאי צריך למיכתב קרא [...] למעוטינהו מסמיכה · וכ"ל [כ"ה בתוס' קידושין ל"ו :] משום [...] לשחיטה דנשים שוחטות [כדאיתא רפ"ג דזבחים] אפי' בקדשי [...]· איתא אתנהו נמי במצות סמיכה דהא הקיש סמיכה לשחיטה [...]ל"ג ·] ובמגילה [כ' : ולקמן בתו"כ ריש פרשתא ד'] קמ"ל : ידו על [...]בין שתי קרניו של זבח כדמוכח פ' אמר להם הממונה [יומא לו ·]

היכא שאין מקום רחב בין הקרנים להשים שתי ידיו סומך על [קרניו] כדתניא בתוספתא [פ"ו דמנחות] כיצד סומך מניח שתי ידיו על קרניו של זבח ולא על גב זבח ולא זו על גב זו · ובפ' שתי מדות [צג ·] תנן סמיכה בשתי ידיו דאמר קרא וסמך אהרן את שתי ידיו : ולא ידו . על הצואר . על צד הגרון מקום הסימנים כדמוכח בהכל שוחטין [חולין י"ט] ולא ידו על הגביים · בראש כתפי' בגב הבהמה וכו' וצריכא דאי כתב חד ה"א למעוטי צואר דלא קאי להדי ראשו · אבל גבו דקאי להדי ראשו איצטריך לא ואי אשמעינן הני תרתי משום דלא איתרבו לתנופה · אבל חזה דאיתרבי לתנופה אימא לא צריכא : **ד** עולת נדבה אין לה חליפין עוף לפוטרה מן הסמיכה . שאם נדר בהמה לא מיפטר בעוף . ואפילו לרבי אלעזר בן עזריה בפרק אחרון דמנחות [ק"ז .] דאמר שאם אמר הרי עלי עולה יביא תור או בן יונה . היכא שנדר עולת בהמה אפי' אם הוא עני לא מיפטר בעולת העוף . אבל עולת חובה דמצורע ויולדת כיון שיש חלופם עוף ואין בעוף סמיכה אפי כשיביא בהמה לא תהא טעונה סמוכה : זו וזו טעונה סמיכה · בפ"ק דחגיגה [ט' ·] ובפ' שתי מדות [צג :] תני תנא קמיה דרבי יצחק בר' אבא ויקרב את העולה ויעשה כמשפט כמשפט עולת נדבה לימד על עולת חובה שטעונה סמוכה ובפ"ב דביצה [כ' .] צריך קרא לסמיכת עולת חובה לב"ש . אבל לב"ה אתיא להו מבינייא . ושמא הכא אסמכתא היא : **ה** עולת צאן מנין . שטעונה סמיכה דבקרא לא כתיב סמיכה בעולת הצאן אפי' בעולה דנדר ונדבה : **ו** בן בקר נתרבה בנסכי' · חצי ההין · ולא"ל שלישית ההין : אחד עולת בן בקר וא' עולת הצאן · וכבש ועז בכלל צאן הם ואין לומר דלמא בכבש שנתרבה באליה או בעז שנתרבה אבל ע"ז כדפריך ס"א דכריתות [ד' ·] דזה שייך למיפרך כשאחד מהם כתוב אבל כשבאין מן הריבוי הכל הוא מין בהמה וצריך סמיכה : **ז** ת"ל העולה פרט לעולת העוף · דמשמע המבוררת בעולות והיינו עולת בהמה . כדאמר בעלמא [חולין כ"א .] אשר על כף הירך המיומן שבירך . ל"א העולה מיעוטא כדאמר זאת [בת"כ לקמן ריש פ' צו ובגמרא זבחים כ"ז פ"ד נדה מ'] היא העולה הרי אלו ג' מיעוטין : **ח** מלמד שהמקום מתרצה לו · מתפייס ומוחל לו : הרי עונשו אמור · לכל א' כדאית ליה ולא כפרה העולה · ואין לומר בשגגת לא תעשה או בזדון לא תעשה ודלא אתרו ביה באה עולה לכפרה · כי לא מלינו מזיד בלא התראה מתכפר בקרבן . ואין דומה להנהו דמביאין על הזדון כשגגה . [משנה כריתות ט' ·] דהתם פי' כל זדון אפי' בהתראה . וכן בשגגת לא תעשה לא מסתבר לאוקמא : על מצות עשה . שעבר על מצות עשה אפילו במזיד : ועל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה . כגון אונס שגירש שהוא בעמוד והחזר · וכן שלוח הקן ונותר . ובפ' אמר להם הממונה [ל"ו] עולה על עון לקט שכחה ופאה. ובפ"ה דזבחים [ז' :] אמר רבא עולה דורון הוא . היכי דמי אי דליכא תשובה זבח רשעים תועבה · ואי בדאיכא תשובה הא תני עבר על מצות עשה ושב אינו זז משם עד שמוחלין לו · אלא ש"מ דורון הוא . וכן אמר בפ' בתרא דיומא [ד' פ"ו ·] עבר על עשה ועל לא תעשה הניתק לעשה תשובה מכפרת · והשתא אע"ג שנמחל לו והפריש עולה על כך אין זה חולין לעזרה · וא"ת דבפ"א דחגיגה [ה' ע"א וע"ש בתוס'] מוכח שם דתשובה מכפרת מיד אפילו על שאר עבירות · דאמר התם כל העושה דבר ומתחרט בו מוחלין מיד · וא"כ עולה למה לי . וי"ל לאו דוקא אלא מוחלין קצת עד יום הכפורים שנגמר

הגהות מהרי"ד

[...]מב"ם פ"ג מה' מעשה הקרבנות : והצפון אינו נוהג אלא בק"ק · רמב"ם [...]
[...] שם אע"פ שסמך מבחוץ [...]
[...]דסתם ספרא ר' יהודה [...]

קום ועשה · רבי שמעון אומר ונרצה לו לו ולזבחו אע"פ שלא סמך הזבח מרצה: **ט** ונרצה לו לכפר במכפר אי זהו המכפר זה הדם שנאמר כי הדם הוא בנפש יכפר · אין לי אלא דם הטהור דם הטמא מנין וכשהוא אומר ונשא אהרן את עון הקדשים וגו' · ואי זה עון נושא אם תאמר עון פגול כבר נאמר פגול הוא לא יחשב אם עון נותר כבר נאמר לא ירצה ואיזה עון הוא נושא עון טומאה שהותר מכלל טומאה לצבור: **י** אין לי אלא עונות דם · מנין הקומץ והלבונה והקטרת ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים · ת"ל לכל מתנות קדשיהם · אין לי אלא של אנשים של נשים מנין אין לי אלא של ישראל של גרים ושל עבדים מנין · ת"ל עון הקדשים ריבה הואיל ומצינו שאין כפרה אלא בדם מה ת"ל וסמך ונרצה אלא ללמד שאם עשה סמיכה שירי מצוה כאילו לא כפר וכפר · עליו רבי שמעון אומר את שהוא עליו חייב באחריותו ואת שאינו עליו אינו חייב באחריותו:

פרשתא ד

וסמך ושחט במקום שסומכין שוחטין ותכף לסמיכה שחיטה מה סמיכה בטהורים אף שחיטה בטהורים: **ב** ושחט שחיטה כשירה בזרים בנשים ובעבדים ובטמאים ואפילו בקדשי קדשים ובלבד שלא יהו טמאים נוגעים בבשר או אינו אלא בכהן וכי מנין באתה מכלל שנאמר ואתה ובניך אתך תשמרו את כהונתכם לכל דבר המזבח יכול אף לשחיטה · וכשהוא אומר והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם אליו וזרקו מיכן ואילך מצות כהונה אבל שחוטה כשרה בכל אדם: **ג** בן הבקר לפני ה' ואין השוחט לפני ה' · שמעון התימני אומר מנין שתהא ידו של שוחט לפנים מן הנשחט ת"ל ושחט את בן הבקר לפני ה': **ד** והקריבו זו קבלת הדם יכול זריקה וכשהוא אומר וזרקו הרי זריקה אמורה הא אינו אומר כן והקריבו זו קבלת הדם

ר"ש

שנגמר מחילה גמורה: רבי שמעון אומר ונרצה לו ולא לזבחו · אע"פ שלא סמך הזבח מרצה. כלומר האדם צריך בשורה שנרצה לו אף על פי שחיסר מצות סמיכה אבל הזבח אין צריך בשורת ריצוי לומר שנרצה לו בדיעבד כמו בנטמא הדם וזרקו. כי ודאי הזבח כשר הוא לכתחילה לזרוק ולכפר · ויש ספרים גורסים ונרצה לו ולזבחו והיינו נמי שזורקין דם הזבח אפילו לכתחילה · ויש גורסים ונרצה לו בזבחו. והוי פי' שצריך רצוי ופיוס גדול דאפיי על עבירת מצוה שכבר נתחרט עליה מקריב קרבן. ק"ו על שאר עבירות החמורות ממנה: **ט** אם עון פגול הרי כבר נאמר לא ירצה ואם עון נותר הרי כבר נאמר לא יחשב. בלין כתיב שנושא ומכשיר פסול קדשים ומרצה הקרבן. ושקיל וטרי באיזה פסול מיירי שנשא אהרן כשהלין על מלחו · אם עון פגול דהיינו מחשבת חוץ למקומו דכתיב בקדושים תהיו ואם האכל יאכל ביום השלישי פגול הוא לא ירצה · ואמר בפי' שני דזבחים [ד' ח] אם אינו ענין לחוץ לזמנו תנהו ענין לחוץ למקומו ואם עון נותר הרי כבר נאמר לא יחשב · והיינו בקרא אחריכא בפ' צו ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה המקריב אותו לא יחשב · ואמר במחשב לאכלו ביום השלישי הכתוב מדבר ואמרינן הנפש האוכלת ממנו אחד ולא שנים ואי זה חוץ לזמנו שחייבין עליו כרת. ולמעוטי חוץ למקומו · וכזו הגירסא מפרש רש"י פ"א דפסחים [ט"ז:] ובפ"ב דזבחים [כ"ג:] ובהקומץ רבה [מנחות כ"ה· ע"ש בתוס'] ובספר כתיב אם עון פגול הרי כבר נאמר לא יחשב ואם עון נותר הרי כבר נאמר לא ירצה וקשה לרש"י דקרא דלא יחשב במחשבת חוץ לזמנו כתיב. ולפי זה צריך לומר עון נותר נותר ממש ואינו כי לאחר שהוכשרו למה לו לחזור וליפסל · ומיהו גירסת הספר מקיים ר"ת · וכן היא מסקנא בפ"ב דזבחים דתרוייהו מקרא נפקי דכתיב ביה ביום השלישי לא ירצה המקריב אותו לא יחשב לו פגול. ומה שמקדים פגול לנותר אע"ג דרישא דקרא מוקמינן ליה בחוץ לזמנו. היינו משום דבהדיא כתיב פיגול בקרא. והתם גרסי' בהא לישנא הא אינו נושא אלא עון טומאה שהותרה מכללה בציבור · ומקשה אפי' אם לא הותרה עון טומאה לכתחילה היה לנו לומר שעון טומאה הוא נושא לשעבר דאם לא כן מה יהא נושא ומתרצי' אם לא הותרה מכללה ה"א נושא עון שמאל או עון יוצא ובעל מום כדפריך בהקומץ רבה · ולכך בעי הותרה כדכתיב לרצון כדאמר התם · והקשה ר"ת אם כן מה אומר אם עון פגול אם עון נותר והלא הם לא הותרו מכללם. ותירץ עון פגול הותר מכללו בבמה דלא שייך מחשב חוץ למקומו. ונותר לא ה"ל למינקט אלא נקט ליה אגב פגול · ועון נותר הותר כגון איברי' ופדרי' [פסחים כט:] דמעלן ולינן בראש המזבח אך קשה דאין זה שייך לעבודה עוד מצינו לאשכוחי גם נותר דהותר מכללו במנחת כהנים ובמנחת כהן משיח והדם וקומץ וכל דבר שאין לו מתירין דאין חייבין עליהם משום פגול אם אכלן אפי' אם חישב עליהן חוץ לזמנן כדאיתא פ' ב"ש [זבחים מ"ג.] ונראה דאפילו פסולא ליכא ולכתחילה מותרים להקריב ע"ג המזבח. אע"פ שאם היה מקריב הקומץ והדם היו גורמים לבשר ולשיריים להיות אוכליהם בכרת · מ"מ אם רוצה להקריב מותרים להקריב. מדאמרינן בסוף פ"א דזבחים [י"ד·] מודה רבי שמעון בהולכת חטאות הפנימיות שמחשבה פוסלת בה ופריך והא"ר שמעון כל שאינו על המזבח החיצון כשלמים אין חייבים עליו פגול ומשני מודה ר' שמעון לפסול מק"ו ומה שלא לשמו הכשר בשלמים פסול בחטאת. חוץ לזמנו הפסול בשלמים אינו דין שפסול בחטאת משמע דאי לאו ק"ו ה"א אפי' פסולא ליכא · וא"כ מנחת נסכים ומנחת כהנים דליכא ק"ו שהרי לא מיפסלי שלא לשמן כמו חטאת

משאנ"ץ

ליכא פסולא כלל · א"כ מצינו גם נותר הותר מכללו כך פי' [ע' ...
ד"ה הא] הרב רבי יצחק בר אברהם. ותימא היכי מצי למימר ד...
וכן קומץ שפגל בו יהיה כשרים לכתחילה לעלות · בשלמא חטאות ה...
קרא דלית ביה תורת פגול מעייל ליה לפסולא בק"ו אבל דם ו...
גופייהו פסילי לעלות וכי ר...
כהנים ובמנחת כהן משיח...
בהילוך דאיכהו לא מפגלי...
להקריבן לכתחילה · גם ...
דהא אילו הוו מתירין הוו א...
בשתא נמי כיון דחשב ע...
להקריב: **י** מניין הקומ...
המתירין את השיריים כמו ד...
והכין נושא את עון טומ...
א"כ לבונה של בזיכין ה...
הפנים · והקטרת בכל יום ...
בבקר ופרס בערב: מנח...
כלה כליל: מנחת כהן מש...
כהן גדול שהיו נעשים מ...
בבקר ומחציו בערב: ומנח...
הבאים עם הבהמה. וכולן ב...
אבל אימורים שנטמאו לא ...
תנא דמרצה צין דס"ל [זבחי' ...
הציץ מרצה על אכילות: ...
מנין. אבל של עכו"ם לא מרצ...
דכתיב בציץ לישראל ולא לעכו"...
בפ' הבא על יבמתו [יבמות ...
העכו"ם נדר קרבן ונטמא הדם ...
להביא קרבן אחר · ובפ' האשה ...
ל'. מנחות כ"ה] מיירי אם בנט...
או בזרקו בשוגג דמרצ'. אבל ב...
רבנן דלא לירצו: הואיל ומצינו ש...
אלא בדם. שנא' כי הדם הוא ב...
שאם עשה סמיכה שירי מצוה ...
כפר. [ודוקא] סמיכה כיון שה...
דלאחר שחיטה דכל כמה דלא שח...
בעמוד וסמוך קאי. אימת קא ...
לאחר שחיטה · אבל אעשה דקודם ...
מכפרת אפי' אם עשאו לאחר ...
כדאמרינן פ"א דזבחים [ו' ·] ואיכא דבעי התם לא כיפר קמי...
התם דחי ליה · ומיהו בעיא היא התם אי מכפרת על עשה דלאחר...
ואם לאו: עליו ר"ש אומר את שעליו חייב באחריותו כו'. מדהוי ליה...
ונרצה לו לכפר וכתיב עליו קא דריש · וא"ר יצחק בר אבדימי כי...
עלי כמאן דטעון אכתפי דמו · כך מפורש פ"א דזבחים [ד' :]: ואת שאינו...
כשאמר הרי זו עולה · ובפ' שלוח הקן [חולין קל"ט ע"א ·] ופ"א דר"ה [ו' ·] מי...

פרשתא ד במקום שסומכין שוחטין ותיכף לסמיכה שחיט'. וכן נמי תנן ...
שתי מדות [מנחו' צ"ג] ובגמ' גרסי' מאי קאמר. ה"ק ובמקו' ...
שוחטין שתיכף לסמיכה שחיטה: מה סמיכה בטהורים אף שחיטה בטהורי'. ...
דכתיב לפני ה' וטמא לא מצי עייל התם. ובפ' כל הפסולין [זבחים ל"ב. ...
מינה לסיפא דהכא ולמתני' דהתם שמתרת שחיטה בטמאים · ומשני הן רישא ...
טהורים לשחיטה מדרבנן: **ב** וכי מאין באתה · מאי זה מקרא אתה דו...
שאתה רוצה לומר ששחיטת קדשים צריכה כהן. וקאמר מכלל דכתיב בהאי ...
שנאמר אתה ובניך תשמרו וגו'. ואיתא בפ' כל הפסולים [שם ·] ...
דיומא [כ"ז ·]: **ג** ואין השוחט לפני ה'. שיכול לשחוט בסכין ארוכה ...
התימני אומר מנין שתהא ידו של שוחט לפנים מן הנשחט ת"ל ושחט וגו' ...
ה' שוחט בן בקר יהא לפני ה' · כך מסיים בה בברייתא בפ' כל ה...
[זבחים ל"ב ·]: **ד** והקריבו זו קבלת הדם. בכלי שצריכה כהן ודריש ...
[ד'.] אמרינן ואפקה רחמנא בלשון הולכה למימרא דהולכה לא תפקה ...
קבלה פי' שצריך גם הולכה לשמה: יכול זריקה. כלומר קרא ...
בזריקה · כדכתיב המקריב את דם השלמים: הא אינו אומר כאן וה...
אלא זו קבלת הדם שהרי זימנין דהולכה ליכא כלל כמו שוחט בצד המז...
א"כ עיקר קרא מקבלה הוא דכתיב. ומיהו אם שחט ברחוק מן ה...
וצריך הולכה. גם אותה הולכה היא עבודה · דילפינן לה מקבלה ד...
רחמנא בלשון הולכה. ועוד איכא למימר כיון דנפקא מכלל זריקה ...
לה

הגהות מהרי"ד

... ע"ג: **ט** שהותר מכללה טומאה בצבור ד"ת · ומ"ש ... בטהורים · רמב"ם שם דין י"א לכתחילה: **ב** שחיטה כשירה כו' מנחות י"ט · ...

הדם שלא תהא אלא בכהן כשר ובכלי שרת אמר רבי עקיבא מנין לקבלת הדם שלא תהא אלא בכהן כשר נאמר כאן כיהון ונאמר להלן כיהון מה כיהון האמור להלן בכהן כשר ובכלי שרת אף כיהון האמור כאן בכהן כשר ובכלי שרת: **ה** א"ל רבי טרפון עקיבא עד אימתי אתה מגבב ומביא עלינו אקפח את בני אם לא שמעתי שיש הפרש בין קבלה לזריקה ואין לי לפרש· א"ל תרשיני לומר לפניך מה שלמדתני א"ל אמור· א"ל קבלה לא עשה בה את המחשבה כמעשה זריקה עשה בה את המחשבה כמעשה· המקבל בחוץ פטור והזורק בחוץ חייב· קבלוהו טמאים אין חייבין עליו· זרקוהו טמאין חייבין עליו א"ל ר' טרפון אקפח את בני שלא היטיתה ימין ושמאל אני הוא ששמעתי ולא היה לי לפרש ואתה דורש ומסכים לשמועה הא כל הפורש ממך כפורש מחייו: **ו** בני אהרן יכול חללים ת"ל הכהנים יצאו חללים· אוציא חללים ולא אוציא את בעלי מומין ת"ל בני אהרן מה אהרן כשר אף בניו כשרין יצאו חללים ובעלי מומין: **ז** והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם וזרקו את הדם מה ת"ל דם דם מנין אתה אומר נתערב דם עולה בדם עולה דם עולה בדם תמורה דם עולה בדם חולין יקרב ת"ל דם דם יכול אפילו נתערבו באלו יקרבו שכן אפילו נתערבו חיים יקרבו· ומנין אפילו נתערב באשם אביא את שנתערב באשם שאלו ואלו קדשי קדשים· ומנין אפילו נתערב בשלמים ובתודה· אביא את שנתערב בשלמים ובתודה שאלו ואלו מתן ארבע· ומנין אפילו נתערב בבכור ובמעשר ובפסח אביא את שנתערב בבכור ובמעשר ובפסח ת"ל דם דם: **ח** יכול אפילו נתערב בפסולין ת"ל דמו אוציא את שנתערב בפסולין שאינן כשרין ליקרב· מנין אפילו נתערב בחטאות הפנימיות· אוציא את שנתערב בחטאות הפנימיות שאלו מבפנים ואלו מבחוץ· ומנין אפילו נתערב בחטאות החיצונות אביא את שנתערב בחטאות החיצונות תלמוד לומר דם דם: **ט** וזרקו יכול זריקה אחת תלמוד לומר סביב אי סביב יכול יקיפנו בחוט תלמוד לומר וזרקו הא כיצד שתי מתנות שהן ארבע: **י** רבי ישמעאל אומר נאמר כאן סביב ונאמר להלן סביב מה סביב האמור להלן הפסק ארבע מתנות אף סביב האמור כאן הפסק ארבע מתנות: **יא** והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם אליו וזרקו מה ת"ל שוב את

שסמוכה לשחיטה דהיינו קב[לה] ... [ו]בכלי שרת· מלובש בגדי כ[הונה] ... כאן כיהון· בפרק א' דזבחים ... אלה שמות בני אהרן ה[כהנים] ... אהרן. וכן כלי שרת ... מלא ידם לכהן והוא רבוי ... דכתיב בגדי הקדש אשר ... לבניו אחריו וגו' ולמלא בם ... עד מתי אתה מגבב· ... למילף בהו ג"ש· לקושש ... לגבבא. וזה הלשון איננו ... אם לא שמעתי הפרש ... [ז]ריקה· א"כ אין ללמוד ... שאתה לומד: קבלה לא ... [מח]שבה כמעשה· כגון אם ... [ש]יחט על מנת לקבל דמו ... [ל]הקטיר אימורים למחר. ... כ"ח: י"ב: ומנחות י"ז· ... [מכיל]תא ח' ברייתא ו'] יליף ... האכל יאכל בשתי אכילות ... וכו'. ומיהו אם עשה ... [ל]זרוק הדם עד למחר הוי ... [כדאמ]רינן בפרק איזהו מקומן ... לדם דנפסל בשקיעת ... ביום הקריבו ביום שאתה ... מקריבו: וזריקה עשה בה ... מעשה· אם שחט על מנת ... למחר הוי פסול ואם זרק ... [פיגו]ל· שהוא מחשבה למזבח: ... תו"כ פ' אחרי פ"י ברייתא ... [בח]וץ פטור· דכתיב אשר יעלה ... מה העלאה גמר עבודה ... עבודה והיינו זריקה זורק ... גמר עבודה הוא: קבלוהו ... [אל]עזר' אין חייבין עליו דבפ"ב ... קאמר דבעינן עבודה תמה ... [חלו]לים וקבלה יש אחריה ... בפ' כל הפסולין [זבחים ... [ד]קי"ב במשנה דקבלת דם ... עליו לא משום וכו': ... . בן גרושה לכהן הדיוט ... כה"ג· וקשה דבספרי גבי ... הכהנים יתקעו בחצוצרות ... [א]יכא כהנים הדיוטים ויליף ... כהנים כהנים ואינו דורש ... [ת"]ל התם לאו עבודה היא ... דרוש כמו בכאן· ולכך צריך

מה להלן בכהן ... [ל]אפוקי בעל ... [ק]בלה: אלא בכהן כשר· לאפוקי בעל ... [ש]רת· מלובש בגדי כהונה. וכן בכל מקום כלי שרת שאלל ... א' דזבחים [י"ג·] גרס נאמר כאן בני אהרן ... אהרן הכהנים המשוחים· מה להלן בכהן

ע"א:] קדשים בקדשים מין במינו יקרב לפי שהוא כו'. וכן אם נתערבו בחולין ימכרום לצרכי אותו המין ויקדישום: ומנין אף נתערבו באשם· ואע"ג שאם נתערבו חיים ירעו עד שיסתאבו שזה מין בשאינו מינו: ת"ל דם דם· לרבות וכפ' התערובת [פ'.] במתניתין קא מיפלגי ר' אליעזר ור' יהושע בנתערב מתן אחת במתן ארבע. ר' יהושע אומר ינתנו במתן ארבע· ר"א אומר אל ינתנו אלא במתן אחת· והתם קתני לה קצת משונה בלשון אחרא: **ח** יכול אפי' נתערב בפסולים. יכול לא יהא בטל אפילו אם נתערב בדם פסולים ויזרוק אותו ונאמר שדומין אנו דם פסולים כאילו הוא מים על המזבח: ת"ל דמו· משמע דם המיוחד לזריקה ולא שנתערב בפסולים· וקרא אחרינא הוא דכתיב וזרקו את דמו על המזבח סביב· ויש גורסין ת"ל הדם וממעט מהא דהדם ותקרא דהכא: מנין אפי' נתערב בחטאות פנימיות. והפס [פ"א:] תנן דניתנין בפנים שנתערבו בניתנין בחוץ ישפכו לאמה· ופריך וניפלג רבי אליעזר בהא· ומשני היכי ניעבד ניתיב בחוץ והדר ניתיב בפנים כשם שמצוה להקדים עליונים לתחתונים כך מצוה להקדים פנים לחוץ· ניתיב לפנים והדר ניתיב לחוץ כיון דאיכא חטאת ואשם דכי נכנס דמן לפנים פסולין לא פסיקא להו· ואין להקשות דמ"מ [וכ"כ רש"י זבחים ריש ד' פ"ב·] יכנס לפנים ויפסל חיצונים אין לומר כן. שהרי למיפסליהו לידים אין זה ראוי לעשות: מנין אפי' נתערב בחטאות החיצונו'. דאסור לזרוק אע"ג דכלהו ממין בחוץ והתם [פ"ט:] תנן רבי אליעזר אומר יתן למעלה ורואה אני את התחתונים למעלה כאילו הם מים ויחזור ויתן למטן· וחכמים אומרים ישפכו לאמה. והכא אליבא דחכמים: ת"ל הדם. תרי הדם כתיבי והוו גם הכא מיעוטין: **ט** יכול זריקה אחת. בפרק איזהו מקומן [כ"ג:] מייתי לה: יכול יקיפנו בחוט· סביב יתן בארבע כל המזבח או בכלי: הפסק ארבע מתנו': לא גרסי' במילתא דתנא קמא· והכא בזבחים הכי גרסינן הא כיצד דהא טעון שתי מתנות שהן ארבע. וכדתנן במס' תמיד [פרק ו'] נותן מזרחה צפונה ומערבה דרומה.

וטעמא דמזרחית דרומית לא הוי יסוד לפי שלא היה בחלקו של טורף· ולמ"ד פ"א דיומא [י"ב.] ירושלים לא נתחלקה לשבטים. י"ל לדידיה הכי גמירי ליה שאין להיות לה יסוד· לכך לא גרסינן הפסק ארבע כי תנא קמא לא בעי הפסק ארבע מתנות· אלא זורק על זוית יסוד המזבח מזרחית צפונית וכח הזריקה מתהלך והולך לצדדין אילך ואילך וכן באלכסון במתנה שנייה: **י** ונאמר להלן סביב· בדם החטאת הניתן למעלה על הקרנות דכתיב בחטאת דמלואים ולקחת את דמו וזרקת על המזבח סביב: ה"ג התם מה להלן פיסוק וארבע מתנות אף כאן פיסוק וארבע מתנות או מה להלן ד' מתנות על ד' קרנות פי' על זויות· אמרת עולה טעונה יסוד וקרן דרומית מזרחית לא היה לה יסוד· ולדידיה נותן בקרן מזרחה והדר נותן במערב' אללה· וכן במערבה דרומה שיש כאן פיסוק וד' מתנות: **יא** מה ת"ל שוב את

[פ' תזריע פרק א' ברייתא ח'] דיבי נגעים מרבה מנגעים אפי' ... שהרי הכתוב מרבה מאו אל אחד מבניו הכהנים אפי' ישראל· ... [ת]לה מרבה מבני אהרן אפי' בעלי מומין· ואיכן מענין דרשה זו· ... [פר]שתא ב' ברייתא ד'] הקרב אותה בני אהרן דרש בני אהרן ולא ... ותימא התם גבי עבודה קאי· והוי ליה למימר כדהכא ... כשר כו'· וא"ת והא [עיין גור אריה] קראי כתיבי דבעלי ... לעבודה· וי"ל הכא אפי' דיעבד ובמס' קידושין [ס"ו:] ואם עבד ... [אמ]רה כשלא נודע שהוא חלל: ולא אוציא בעלי מומין שהרי זרעם ... מותרים לאכול בקדשים: **ז** מה ת"ל דם דם· דם משמע שבא ... [אפי]לו נתערב· דאת הדם משמע ליה דלא בטל שמו ממנו בכל ... שכן אם נתערבו חיים· יקרבו· כדתנן בפ' התערובת [זבחים

הגהות

... חמוצי מה' מעשה הקרבנות ופ"א מפסולי המוקדשין דין כ"ב: **ה** המקבל ... [ר]מב"ם פי"ט ממעשה הקרבנות דין ו'· שם והזורק בחוץ חייב. רמב"ם שם דין ... טמאים כו' זרקוהו טמאים כו'. רמב"ם פ"ט מה' ביאת המקדש: **ו** בפי' ... הא קראי כתיבי דבעלי מומין פסולין לעבודה וי"ל הכא אפי' דיעבד עכ"ל· ... פ"ב סוף ד' ט"ו ע"ב בעל מום אם עבד חלל פירש"י מדכתיב מום בו ולא ... [הר"]ש רפ"ח דתרומות וע' מ"ש זקני הגאון בג"ר ארי'· ולענין חלל בדיעבד ... [אמ]ר שנודע שהוא חלל פסק הרמב"ם פ"ח דביאת מקדש שאם עבד לא חלל ... ובמרכבת המשנה פ"ג· אמנם ע' בירושלמי סוף פ"ח דתרומות הוון בעי ... [מ]ן לשעבר אבל לבא אף ר"י מודה וע"ש רפ"ח דתרומות עד שיפסל בב"ד ... [ש]נפסל בב"ד שוב עבודתו פסולה: **ז** נתערב דם עולה וכו' רמב"ם פ"ב מה' ... בפי' התוס' כתב דאת הדם משמע ליה דלא בטל שמו ממנו דבכל ...

מהרי"ד

שהוא עכ"ל ולכאורה נראה פירושו דמה"א דהדם משמע מהדם הידוע כדאמר בחולין צ"א· הירך המיומנת שבירך ובפי' הוה לעיל פרק ד' ברייתא ז' ומשמע דבא לרבות אעפ"י שנתערב אעפ"כ שמו שהיה לו מקודם עליו·: אולם א"א לומר כן ד"ל לסיפך דאתא למעט דדוקא כשהדם הוא מבורר שהוא דמו של זה· וי"ל דתיבת את אתי לרבות וכיון דאתי לרבות ע"כ מגלה שספי' של הדם הוא שבכל מקום שהוא שמו עליו וה"א דהדם אתי למעט היכא שנתערב בפסולין וכמ"ש בפירוש זה סוף ברייתא ח': **ח** בסוף הברייתא ת"ל דמו כ"ה בילקוט ובפי' התוס' היה לפס הנוסחא ת"ל הדם ובד"ת כתב ג"כ שצ"ל דמו· וכ"ב נלע"ד להגיה דצ"ל אוציא את שנתערב בחטאות החיצונות ת"ל דמו וע' בפירוש רש"י ז"ל על החומש: **ט** שתי מתנות שהן ד'· רמב"ם פ"ה ממעשה הקרבנות דין ו': **י** ונאמר להלן סביב· כ"ב פי' בחטאת המלואים ...

את הדם · מנין אתה אומר נשפך מן הכלי על הרצפה ואספו כשר תלמוד לומר שוב את הדם · יכול אפילו נשפך מצואר בהמה על גבי הרצפה יחזור ויאספנו ויהא כשר תלמוד לומר הדם הדם שנתקבל בכלי : **יב** הדם על גבי המזבח ואין הזורק על גבי המזבח · דבר אחר הדם על גבי המזבח אף על פי שאין בשר · מה אני מקיים ועשית עולותיך הבשר והדם הקיש הדם לבשר מה הדם בזריקה אף הבשר בזריקה · יכול יהא זורק ורובג תלמוד לומר וערך הכהן אותם הא כיצד זורק ועורך : **יג** המזבח סביב בזמן שהוא סביב ולא מזמן שנטלה קרנו של מזבח הא אם ניטלה קרנו של מזבח ועבד עליו עבודתו פסולה : **יד** אשר פתח אהל מועד ולא בזמן פירוקו ולא בזמן שנללה הרוח את היריעה. רבי יוסי הגלילי אומר מה תלמיד לומר אשר פתח אהל מועד לפי שנאמר ונתת את הכיור בין אהל מועד ובין המזבח · יכול בין אהל מועד ובין המזבח יהא הכיור נתון תלמוד לומר המזבח סביב אשר פתח אהל מועד המזבח פתח אהל מועד ואין הכיור פתח אהל מועד והיכן היה הכיור נתון בין האולם ולמזבח משוך כלפי דרום :

פרק ה והפשיט ונתח יכול יהא מפשיט אבר אבר ומנתח ת"ל העולה מפשיט כולה ואחר כך מנתחה : **ב** יכול אין טעון הפשטה אלא עולת נדבה עולת חובה מנין ודין הוא נאמר הבא עולת נדבה והבא עולת חובה מה עולת נדבה טעונה הפשטה אף עולת חובה תטען הפשטה : **ג** אין לי אלא עולת בקר עולת הצאן מנין ודין הוא נאמר הבא עולה מן הבקר ונאמר הבא עולה מן הצאן מה עולת בקר טעונה הפשטה אף עולת הצאן תטען הפשטה : **ד** אין לי אלא של אנשים של נשים מנין אין לי אלא של ישראל של נכרים ושל עבדים מנין עד שתהא מרבה להביא את של נכרים מנין ת"ל העולה כל שהיא עולה טעונה הפשטה · מה ראית להביאן להפשט וניתוח ולהוציאם מן הסמיכה · אחר שריבה הכתוב מיעט מפני מה אני מביאם להפשט וניתוח שהפשט וניתוח כשרים בכל אדם ומוציא אני הסמיכה שאין הסמיכה

אלא

את הדם · דורשו לכמה דרשות עליו הדומה לרבות והדומה למעט · ומרבה דם הנשפך מן הכלי על הרצפה · וממעט מה"מ דהדם הנשפך מן הצואר על הרצפה ואספו · ותנן לה בפ"ב דזבחים [כ"ה .] : **יב** ואין הזורק ע"ג המזבח · אלא עומד על הרצפה וזורק : אע"פ שאין בשר · אלא נטמא או אבד . וס"ל אם אין בשר יש דם · ובפ' טבול יום [ק"ד ·] יליף לה ר' אליעזר מדכתיב ודם זבחיך ישפך א"כ מה ת"ל ועשית עולותיך הבשר והדם על המזבח לומר לך מה הדם בזריקה אף בשר בזריקה. הא למדת שיש ריוח בין כבש למזבח · וכן בפסחים [ע"ז .] : יכול יהא זורק ורובג · מפרש כמו גודש אבר על אבר · כפ"ג דאהלות וכן מרבג [לפנינו הגירס' מדכך . ע' בערוך ערך רבג] של אבנים קיבוץ של אבנים זה אצל זה וזה על גב זה והיינו זורק מרחוק בלא מתכוין וכשיכנים כלם יחד יצטרך א"כ לפזרם זה מזה כדי שלא לאחוז בהן אש על מערכה · וכן בספרי [ועשית עולותיך הבשר והדם מה דם בזריקה אף בשר בזריקה · ויכול יהא עומד מרחוק וזורק ת"ל וערך הכהן אותם עורך וזורק ולא זורק ורובג · והיינו שיש לו לעמוד בצד המערכה ולזרוק זה אצל זה ולעורכם כדי שיהיו נוחין להקטיר : **יג** ולא שניטלה קרנו של מזבח · לאו דוקא עד שניטלה רובה אלא אפילו נפגמה כדאמרי' בהכל שוחטין [חולין י"ח .] כמה פגימת המזבח כדי שתחגור בו צפורן ומתכינן מדר' שמעון בן יוחאי אומר טפח · ר' אליעזר ב"י אומר כזית . ל"ק הא בסידא הא בא בנא · ונקט נטלה קרנו אורחא דמילתא שהוא דבר מועט ונוח ליסתר בדבר מועט כדאמרינן בסוכה [מ"ח :] גבי ורגמוהו באתרוגים · ומייתי לה בפ' קדשי קדשים [זבחים ס"ב ·] והכא קאמר לרבותא אע"ג דעולה אינה טעונה קרנו' מפסלא אם נטלה קרנו של מזבח · ובס' קדשי קדשים [שם ע"ב] קאמר איצטריך למיכתב סביב ואיצטריך למיכתב רבוע · דאי כתב רחמנא סביב ה"א דלעיל מיעגל · כתב רחמנא רבוע ואי כתב רחמנא רבוע ה"א דאריך וקטין כתב רחמנא סביב : **יד** ולא בזמן פירוקו · שאם נתפרק המשכן הדם נפסל · כי אז אינו נקר' אוהל מועד וכן מסקנא דשמעתין בפ' שתי הלחם [מנחות צ"ה] דלא אמר אע"פ שנסע אוהל מועד דבשעת מסעות אינו נקרא אוהל מועד כיון שאין מחנה שכינה קיים וקדשי קדשים ולחם הפנים נפסלי' ביוצא · ומיהו לענין מחנה לויה ומחנ' ישראל נקרא אהל מועד אפי' בנסיעתם · לענין שלוח זבים ומצורעה משם . וכן לענין קדשי' קלים דלא מיפסלי ביוצא · וכן מסיק בפ' בתרא דזבחים [קי"ב :] דלא בעי אהל מועד ממש וקדשים קלים נאכלין בכל מחנה ישראל · ואם תקשה דבפ' קדשי קדשים [ס"א :] קאמר ותניא אידך בשני מקומות קדשים נאכלים וכו' · ואב"א הא והא בקדשי קדשים ומאי בשני מקומות קודם שיעמידו הלוים את המשכן ולאחר שיפרקו הלוים את המשכן מה דתימא איפסילי להו ביוצא קמ"ל · ואימא ה"נ אמר קרא ונסע אהל מועד אע"פ שנסע אהל מועד הוא · ופרש"י שם דשני מקומות לאו לאחר שנסעו שנסתלק המזבח משם אלא חד מינייהו כדאיתא בעוד שהמשכן נטוי כמשפטו וחד לאחר שפרקו יריעות המשכן וקרשים ועדיין מזבח במקומו · וקודם שיעמידו הלוים משכן דנקט לאו דוקא. חדא דלא משכחת לה שיהיה המזבח מונח שהרי קודם שיחנו בני קהת

נושאי המזבחות כיו חונים בני גרשון ובני מררי נושאי המשכן ומ
בנסיעתן היה סותרין תחילה ונוסעי' המשכן בני גרשון ובני מררי א
ובני קהת אחר [שני דגלים כדי שיהיה קודם] בני גרשון חנייתן ומעמ
לפני בוא בני קהת כדכתיב אחר מסע דגל בני יהודה והורד המשכן
כדכתיב ונסעו הקהתים
דהיינו הארון והמזבחו' וכל
בני גרשון את המשכן עד
ועוד אי בששינו את הסד
היכי שחט קרבנו' קודם שי
הא אמרינן באיזהו מק
שלמים ששחטן קודם
את המשכן פסולים ·
מיתוקמא בששינו את
דאיזהו מקומן שלמים
משום דכתיב בהו ושחט
מועד ולא יליף שאר קד
עד כאן לשונו · ולפי
[מסכת תמיד פ"ג וע'
ס"א · ותוס' עירובין ב' ·
גבי תמיד לא היה השחוט ש
שער הגדול שנפתח ·
בעלמא שגללה הרוח את
חצר : ר' יוסי הגלילי או
וכו' · בפרק קדשי קד
מייתי קרא אחריכא דמזב
מועד דכתיב ואת מזבח
פתח משכן אהל מועד ·
קסבר כל המזבח בצפון ק
כיור משוך כלפי דרום ·
דלית ליה כולי מזבח בצפון
הוי כיור בין המזבח
והשתא כילד הולך לקדש ש
ידים ורגלים · והא תניא
כלים שלא רחוץ ידים ורגל
בין האולם ולמזבח · ואמר
את מוחו בגזרין · וי"ל דפל
היא בתוספתא דכלי
פרק ה א תלמוד לומ
שמפשיטה כ
נתוח והיינו נתחים שצריכי
אבל הראש אינו צריך הפש
פרק ב' דשחיטת חולין
ולכך תנן גבי תמיד [פ"ד דתמיד] היה מפשיט והולך עד ש
חותך את הראש [והיינו] עם העור וזהו דרך כבוד שחותך [הראש]
שנקטר תחילה · אבל לאחר הפשט דרך בזיון היא להפריש
העור · וגם קודם שהפשיט עד החזה לא היה חותך את הראש ש
בזיון שהיה נראה שרוצה לנתח כולו בלא הפשט : **ב** מה עולת
הפשט . תימא דליפרך מה לעולת נדבה שכן אין לה חליפין עוף ול
נמי שצריכה הפשט כדאמרינן לעיל : **ג** מה עולת בקר טעו
תימא דליפרך מה לעולת בקר [כדפריך שם ברייתא ו'] שכן נתרב
ד ת"ל העולה · ולעיל ריבה מאת . מיהו כלהו מצי למיתני מן
וכאן מרבה מעולה משום דקרא אתי לרבויי . ובעלמא ממעטינן
[זבחים כ"ז : פ"ד . נדה מ ·] דכתיב זאת תורת העולה היא העו
משום דהתם אתי קרא למעוטי : שהפשט ונתוח כשרים בכל
שהוא ע"י שליח מרבינן להפשט אפי' עולת עכו"ם · ובני ישראל ד
על סמיכה לבד קאי : שאין סמיכה אלא בבעלים . והקפיד הכ
עכו"ם · וטעמא נראה משום שכשבא לסמוך מתודה [יומא ל"ו .] על
חטאת ועל אשם עון אשם · וכן על שלמים היה מתודה כמו על עולה ·

הגהות

שם פרק ד' ברייתא י"א : הפסק : כ"א פוסק . ד"ת : **יא** נשפך הכלי כו' נשפך מצוארו הבהמה · רמב"ם פ"א מפסולי המוקדשין דין ה' : והקריבו בני אהרן את הדם וזרקו כצ"ל ותיבת אליו נמחק . ד"ת : **יב** הדם אעפ"י שאין בשר כו' ספרי ראה ותוספת' זבחים פ' ד : והדם מקים הבשר להדם כצ"ל · ד"ת : מה הדם בזריקה · רמב"ם פ"ו ממעשה הקרבנות דין ד' : הא כיצד זורק ועורך · רמב"ם שם : **יג** המזבח סביב בזמן שהוא שלם כצ"ל וכ"ה בפסיקתא ומהמזבח דייק לה והכי אמרינן בפ' קדשי קדשים דף ס"ב ע"א גבי הא דת"ר כבש וקרן ליסוד ורבוע מעכבין מה"מ א"ר הונא אמר קרא המזבח כל מקום שנאמר המזבח לעכב פירש"י דהמזבח משמע כשהוא כן הוא דאיקרי מזבח ומי לא לא · ד"ת : הא אם ניטלה קרנו כו' רמב"ם סוף פ"ב מה' בית הבחירה : **יד** ר' יוסי

מהרי"ד

דיפשיטנה כולה ואח"כ מנתחה : ת"ל את העולה כולה מפשיטה ואח"כ מנתחה
זוטרתא דף ג' ע"ב וכ"כ בפי' התוס' לקמן ברייתא ד' ת"ל העולה ולעיל
ב כל מקום שכתוב בענין הפשטה סגי' הד"ת הפשט : מה עולת נדבה כו'
הקשה דליפרוך מה לעולת נדבה שכן אין לה חליפין עוף והניחו בקושיא ולעיל פרק
פרכינן כן · והק"א כתב דסמיך אמסקנא דיליף לכולהו בב"א מהעולה : **ד**
כשרים בכל אדם · גמ' יומא סוף ד' כ"ו ורמב"ם פ"ט מביאת מקדש דין ו' :
אלא בבעלים · כ' בפי' התוס' והקפיד הכתוב בסמיכת עכו"ם כו' משום
מתודה כו' ועכו"ם לאו בר כפרה בקרבן הוא ולא זכיתי להבין דא"כ מה ועגה

ה [הוא] בקרן: ה המקריבים. את הבהמה דהיינו בני אדם: הוי המקריבים מיעט · שמיעט נשים מסמיכה · אבל לא מיעט קרבנם : אף הכי ממעט לנכרים מן הסמיכה · אבל לא ממעט קרבנם ות שלא מיעטו שום מעשה מה שהוא בגוף העולה עצמה :

וערכו עלים על האש. ובפ' ב' דיומא [כ"ז :] קאמר אם אינו ענין לתמיד של שחר דכתיב ובער עליה הכהן עלים בבקר בבקר · אפי' אחד תנהו ענין לתמיד של בין הערבים · ואע"ג דהאי קרא בעולת נדבה כתיב · יליף מינה שפיר לתמיד וכן לנתחים ילפינן מכאן גם לתמיד :

אלא בבעלים : ה רבי חייא אומר צא וראה את מה מיעט הכתוב למעלן את הקריבים או את המקריבים הוי אומר המקריבים אף אני אמעטם מן הסמיכה מפני שאני ממעט את המקריבים לא אמעטם מהפשט וניתוח מפני שאני ממעט את מעשה עולה עצמה : ו אין לי אלא שנשחטה לשמה שלא לשמה מנין תלמוד לומר העולה כל שהיא עולה טעונה הפשטה : ז ונתח יכול ינתח נתחיה לנתחיהם תלמוד לומר אותה לנתחיה ולא נתחיה לנתחיהם · יכול אף הפסולה תהא טעונה הפשט וניתוח · תלמוד לומר אותה כשרה לא פסולה ופסולה שעלתה על גבי המזבח קריבה כמות שהיא : ח ונתנו בני אהרן הכהנים אש על המזבח · אמר רבי יהודה מנין להצתת האליתא שלא תהא אלא בכהן כשר ובכלי שרת תלמוד לומר ונתנו בני אהרן הכהנים אש על המזבח אמר ר' שמעון וכי עלת' על לב שהזר קרב על גבי המזבח אם כן למה נאמר ונתנו בני אהרן הכהנים אש על המזבח לימד על הצתת האש שלא תהא אלא בראשו של מזבח : ט ונתנו בני אהרן מה תלמוד לומר הכהן ממשמע שנאמר אהרן איני יודע שהוא כהן אם כן למה נאמר הכהן בכיהונו לימד על כהן גדול שעבד בבגדי כהן הדיוט שעבודתו פסולה · ומנין לכהן הדיוט שעבד בבגדי כהן גדול שתהא עבודתו פסולה תלמוד לומר הכהנים בכיהונן הא כהן גדול שעבד בבגדי כהן הדיוט וכהן הדיוט שעבד בבגדי כהן גדול עבודתן פסולה : י ונתנו בני אהרן הכהנים אש על המזבח אף על פי שהאש יורדת מן השמים מצוה ליתן אש מן ההדיוט · אש שירדה בימי משה לא נסתלקה ממזבח הנחושת עד שבאו לבית העולמים · אש שירדה בימי שלמה לא נסתלקה ממזבח העולה עד שנסתלקה בימי מנשה : יא וערכו עצים על האש · עצים על גבי האש לא האש על גבי עצים · אמר רבי שמעון מנין לרבות שני גזרי עצים למערכה על תמיד של בין הערבים תלמוד לומר וערכו עצים על האש :

פרק ו

וערכו בני אהרן יכול אפילו מאה תלמוד לומר וערך הכהן אותם יכול יהא כהן אחד עורך את כל האברים תלמוד לומר וערכו הא כיצד אחד עורך שני אברים וכמה הן אברים עשרה ואחד בקרביים נמצא טלה עולה בששה דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר וערכו שני בני אהרן שנים · [...]ם · מלמד שטלה עולה בששה · הכהנים לרבות הקרחנים דברי רבי יהודה : ב וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים [...]את הפדר מלמד שאין הראש והפדר מהנתחים · דבר אחר שיהא פורש את הפדר על בית השחיטה שהוא דרך כבוד של מעלה · [...]ש והפדר קודמין לכל האימורין ת"ל את ראשו ואת פדרו · וערך הכהן אותם · מלמד שהראש והפדר קודמין לכל האמורין :

[...] שטעונה [...]שהיא כשרה כדתנן בריש [...]בה לה · דס"ד כיון שדחה [...] שלא יצאו ידי חובה לא [...] הפשט : ז ולא נתחיה [...]א יחתוך נתח אחד לשנים [...] [פ"ד] מפורש מה הם [...]יכול אף הפסולה טעונה [...]. ואח"כ ישרף הכל בעזרה : [...]לתה על גבי המזבח · עם [...]מות שהוא כהנהו פסולים [...]המזבח מקדש [פ"ד :] דאם [...] ובתוספתא דזבחים עולה [...] המזבח ונמצאת פסולה [...]ב עזרה · והא דאמרי' בפ' [...] אין הפשט בראש המזבח · [...]מתי' למחתא ולאסקא אחר [...]נתא היא התם בהפשט [...] : ח מנין להצתת אליתא [...]א בכהן כשר ובכלי שרת. [...]בגדי קדש · וכן בפ"ב [...] : מ"ה .] יליף מהאי [...]אש בעינן כהונה : אליתא. [...] להבעיר המערכה : [...]א בראשו של מזבח. ולא [...]עלה דליקה על המזבח. [...]קלפי.[מ"ה ·] מייתי לה · [...]א מפיק להצתת אליתא [...]מדכתיב והאש על המזבח [...] תעלה על דעתך שזר [...]בח שהכתוב אומרה אך [...] ואל המזבח לא יקרבו : [...]כהן גדול שעבד בבגדי [...]חים פ"ב [י"ח.] גרסינן [...]בוי לשון : י אש שירדה [...] נסתלק וכו' · מייתי לה [...]ים [ס"א :] לא נסתלקה [...]ת [לקמן בת"כ בו פרק [...]היה כופין עליה פסכתר [...] בימי שלמה שנסתלקה [...] שעשה שלמה : יא ת"ל

פרקן א

יכול כהנים מאה · כלומר כהנים הרבה · ואין לומר מיעוט וערכו שני'. שהרי כתיב וערכו בני אהרן דמשמע הרבה בני אהרן עורכים : כהן אחד עורך ב' איברי'. כדכתיב וערך הכהן אותם מיעוט אותם שנים · ומעתה וערכו דכתיב על איברים הרבה : וכמה הם איברים עשרה. שצריכים ה' כהנים שכל אחד עורך שני איברים : ואחד קרביים נמצא טלה עולה בששה כו' · וא"ת ומנא לן דבטלה מיירי · בירושלמי [ספ"ב דיומא] יליף מג"ש נאמר כאן עריכה ונאמר להלן וערך הכהן אותם מה עריכה האמור להלן בתמיד של שחר הכתוב מדבר · אף עריכה האמור כאן בתמיד של שחר הכתוב מדבר · ובפ"ב דיומא דריש האי וערכו למילתא אחריתי' והתם [יומא כו תמיד לב·] פלוגתא איכא מ"ד דכהנים שהעלו על הכבש מעלין מעל הכבש למערכה. ואיכא מ"ד כהנים אחרי' מעלין לגבי מערכה : לרבות הקרחיים · בפ' מומין אלו [בכורות מ"ג :] מפרש דר' יודא מכשיר קרחיים דאורייתא ולא אמרו פסולים אלא משום מראית העין · אבל לתנא דמתני' דהתם פסולים הם מדאורייתא · והתם מפרש לתנא דמתני' דפסל ל"ש אלא שאין לו לאחוריו אבל יש לו לאחוריו כשר · וכן זבלגנין וננסין מכשר ר' יהודה מן התורה : ב לימד שאין הראש והפדר מנתחים. כלומר אפילו הם של שור · א"כ אינן נחשבים בשני נתחים להוליכם למזבח בשתי ידים. אלא כורך את הראש בחלב ומוליכו בידו אחת · ויש גורסים מלמד שאין הראש ופדר מן הנתחים · והיינו כמי [שאין] נחשבים שני נתחים : שיהא פורס את הפדר על בית השחיטה וזה דרך כבוד · שהוא מלוכלך בדם התמצית וגם אין להדיחו משם דלא אמר הכתוב לרחוץ אלא הקרב והכרעים. אבל לת"ק אינן צריך לפרוס חלב על בית השחיטה ·

הגהות מהרי"ד

[...]קרבנות ששחיטתן בצפון אימעטו מכל הסמיכות : ז יכול ינתח נתחים [...]ה אותה לנתחים ולא נתחיה לנתחים · כן הגי' בד"ת והובא בגמ' חולין [...]"ו ממעשה הקרבנות דין י"ט. וע' קרבן אהרן לקמן פרק ו' ברייתא ב' : [...] ולא פסולה · וזבחים דף פ"ה ע"א : ח להצתת אליתא · פי' בערוך [...] קטנים להלהיב בהם עצי המערכה כדכתיב חסני וגבות האודים העשנים [...]א זב ובאותן סותים הקטרים הכן אליתות מציתין את האור בעצים [...]דה כו' אש על המזבח דבר אחר על המזבח א"ר ישמעאל לימד על [...] תהא אלא בראשו של מזבח כ"ה בפסיקתא זוטרתי והנה לקמן פ' ו פרק [...]אש על המזבח תוקד בו א"ר יהודה מנין להצתת האש שלא יהא אלא [...]. ת"ל והאש על המזבח תוקד בו והביאו הרמב"ם פ"ב מתמידין ומוספין [...]תה שלא תהא כו' דלעיקר דינא גם ר' יהודה מודה רק דיליף לה מהתם. [...]האש כ"ע מודים דלא תהא אלא בראשו של מזבח והכא דמיירי בהצתת [...] יותר נר' יהודה · ובמאם הגיה שם בד"ת להצתת אליתא במקום הצתת [...]למי ריש ס"ב דיומא תני א"ר יהודה מנין להצתת אליתא כו' א"ר שמעון [...]של מזבח מתיבן והא כתיב והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה מיכן [...] תהא אלא בראשו של מזבח דברי ר' יהודה מחלפא שיטתי' דר' יהודה [...]כהן כשר והא היא אינה צריכה כהן כשר א"ר תנחום מה את שמע [...]ם המזבח זר עכ"ל וע"ש בקרבן עדה מה שפי' בדברי הירושלמי ולי מראה [...]למי זר שסידר שני גזרי עלים חייב אבל בשחר עלים אין חייב זור וע"ז [...]למי . ולהכי פריך מחלפא שיטתיה דר' יהודה דהכי מיירי דמערכת שני גזרי [...] לכהן משחר עלים וא"כ כאן הכי כתיב ונתנו בני אהרן הכהן אש · וא"ר

יהודה מכאן להצתת אליתא היינו עלים קטנים כמ"ש לעיל בשם הערוך שאינם עיקר העבודה שהרי אח"כ כתב הקרא וערכו עלים וגו' [וע' בבלי יומא כ"ד : הצתת אליתא עבודה הוא וזר אין חייב עליה משום דאיכא אח"כ שני גזרי עלים אעפי"כ והאי אין עבודתה גדולה יותר משחר סידור האש] ודריש רבי יהודה שתהא צריכה כהן ושם איירי בעיקר המערכה לא מר"י דתהא צריכה כהן א"ר תנחום מה את ש"מ נאמר בראש המזבח זר בתמיה פי' דהצתת אליתא לא נלמד מכאן כלל דצריכה שתהא בראשו של מזבח דלשון המקרא לא מוכח כלל דהכא כתיב ונתנו בני אהרן הכהנים אש על המזבח משמע שמקודם יהיה אש ואח"כ יתנו על המזבח ולא היינו יודעין שתהא צריכה בכהן הצתתה רק שהצתתה תהיה בזר והנחה על המזבח תהיה בזריקה או ע"י כהן ולמה צריך קרא דבעי כהן אבל מקרא דהכא כתיב והאש על המזבח משמע דתיכף יהא בהוייתו על המזבח לא צריך קרא כלל דניבעי כהן · וע' בבלי יומא מ"ה · אי מהתם הו"א קסי' אמרעא ועביד במפוחא : י אעפ"י שהאש יורדת מן השמים · גמ' עירובין ס"ג · יומא כ"א ע"ב נ"ג ע"א ורמב"ם רפ"ב מתמידין ומוספין : יא עלים ע"ג האש כו'. ירושלמי פ' שני דיומא ה' א' :

פרק ששי

א פ' גמ' יומא כ"ו כ"ז : ת"ל וערכו שנים הא כיצד · ד"ת : וכל זה הוא בירושלמי ספ"ב דיומא : מלמד שטלה עולה בששה · רמב"ם פ"ו ממעשה הקרבנות דין ו' : הכהנים לרבות הקרחים · והא דלעיל דריש מהכהנים למעט פ' בעל מום רעק רש תמ"ד : ב פ' בגמרא חולין דף כ"ז : מלמד שאין הראש והפדר מהנתחים פ' קרבן אהרן וע' רמב"ם פ"ו ממעשה הקרבנות דין י"ט ולמה לא ילקו מאבר הגדול של שור לחלקים משום שנאמר אותה לנתחים ולא נתחיה לנתחים : ד"א שיהא פורש את הפדר . רמב"ם פ"ו ממעשה הקרבנות דין כ' : על בית השחיטה שיהא דרך בית הש[...] כ"ב בקלא טסמאות · ד"א · [...]

רבי

ג רבי חייא אומר מניין לשחיטה שהיא מן הצואר תלמוד לומר וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים שאין תלמוד לומר את הראש ואת הפדר והלא הראש והפדר בכלל האיברים היו ואם כן למה נאמר את הראש ואת הפדר אלא לפי שנאמר והפשיט את העולה ונתח אותה לנתחיה וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים נתחים שהיו בכלל הפשטה ומנין לראש שכבר הותז בשחיטה תלמוד לומר את ראשו ואת פדרו: ד על העצים אשר על האש עצים נתונים להיות אש וכי כל העצים כשרים למערכה הן כל העצים כשרים חוץ משל זית ושל גפן אבל באלו רגילין במורביות של תאנה ושל אגוז ושל עץ שמן ר' אליעזר מוסיף אף של חרוב ושל דקל ושל שקמה ושל מייש ושל אלון: ה יכול המתנדב עולה יהא מביא עציה ואישיה עמה תלמוד לומר על העצים אשר על האש אשר על המזבח מה מזבח משל ציבור אף אש ועצים משל ציבור· דברי רבי אלעזר ברבי שמעון רבי אליעזר אומר מה מזבח שלא נשתמש בו הדיוט אף עצים ואש שלא נשתמש בהן הדיוט ד"א על העצים אשר על האש אשר על המזבח שלא יהו הגיזרין יוצאין חוץ למערכה: ו והקרב ירחץ והכרעים ירחץ אפילו נתערבו קרבי עולה בקרבי עולה קרבי עולה בקרבי תמורה· יכול אפילו נתערבו בפסולין ת"ל והקרב אוציא את שנתערבו בקדשי קדשים ובקדשים קלים תלמוד לומר וקרבו וכרעיו: ז ירחץ יכול מה רחיצה אמור להלן בארבעים סאה אף כאן בארבעים סאה ת"ל במים מים כל שהן במים ולא יין במים ולא במזוג במים להכשיר את כל המים ק"ו למי הכיור: ח והקטיר אע"פ שפסול אע"פ שיוצא אע"פ שפגול אע"פ שנותר אע"פ שטמא יכול כשהן למטה תלמוד לומר המזבחה כשהן בראש המזבח אמרתי ולא כשהן למטה: ט את הכל· לרבות העצם והגידים והקרנים והטלפים והצמר שבראשי כבשים השער שבזקן תישים יכול אפילו פרשו ת"ל ועשית עולותיך הבשר אי ועשית עולותיך הבשר והדם יכול יתלשו הגידים והעצמות ויעלה הבשר ת"ל את הכל ריבה הכיצד בזמן שהן מחוברין יעלו· פרשו אע"פ שהן בראשו של מזבח ירדו· עולה לשם עולה· אשה לשם אישים· ריח· לשם ריח· ניחוח לשם נחת רוח· לה'. לשם מי שעשה את העולם:

ואם

ר"ש

השחיטה: ג מנין לשחיטה שהיא מן הצואר· מייתי לה בחולין פ' השוחט [כ"ז.]: שאין ת"ל את הראש ואת הפדר. שהם בכלל נתחים ופשוט דמעריכי' על המערכה· וא"כ למה נאמר הראש ואת הפדר· וקאמר צריך לאמרו לפי שנאמר והפשיט את העולה ונתח אותה לנתחיה דהוה משמע נתחים המופשטים קרויים נתחים. ועלייהו קאמר וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים· אבל שלא הופשט לא הוי בכלל עריכה על העצים ואם לא היה כתיב שם מנין גם הראש שצריך הערכ' על העצי' שכבר הותז בשחיטה. ת"ל את ראשו ואת פדרו· פי' מדאיצטריך לרבות הראש מכלל שהראש הותז הוא והיינו בשחיטה ולכך לא קאי עליה הפשט וניתוח וצריך לרבויי בפני עצמו והתם פריך והא אתא בראש ופדר דכתיב גבי הפשט בעולת בקר ומיים בראשו ופדרו דכתיב בעולת צאן. ומשני דה"ק את הראש ואת הפדר, דאיירי ביה תחילה· וראשו ופדרו שהזכיר לומר צריך לדרשו שהם קודמים לכל איברים. וכמו ששנויה כאן מיושבת יותר מלבד הפסוקים דמחליף דקתני באמצע הברייתא את ראשו ואת פדרו· ובסיפא מייתי את הראש ואת הפדר· ואין זה סדר התלמוד: ד עצים הניתוכים להיות אש. כאילו ניתוכים שנעשו גחלי' לוחשות ונתהפכו לאש וקרי להו קרא גחלי אש. במס' תמיד [כ"ט:] קאמר מאי נינהו דקורי דלא קטרי ואזלו מיקטר· כך גורס רבי' יעקב· פי' דוקראי שאין בהם קשרים. שנוחין לידלק וליעשות אש: וכי כל העצים כשרים למערכה הין כל העצים כשרים חוץ משל זית ומשל גפן· הני מאי טעמא· רב פפא אמר משום דקטרו. יש בהן קשרים ואין נוחין לידלק. רב אחא בר יעקב אמר משום ישוב ארץ ישראל. ר' אליעזר מוסיף על זית וגפן לפסול למערכה אף של חרוב· שגם הוא אית ביה קטרי ומפקא מיא והתם [פסחי' ע"ד·] פסול תאנה לשפוד של פסח משום דמחלחלא ומפקא מיא· פי' דרך המוח שבתוכה באים מים· ומיהו לגזירין של מזבח אינו מזיק כלום דמבקעין אותן ומסירים את המוח ובתוספתא דמנחות [פ"ט] תני כל העצים כשרי' וכו'· ור"א מוסיף ה' עצים פסולים אף של שקמה ושל חרוב ושל דקל ושל סתירא. וי"ל היינו מייש והיינו סתירא ומדקדק בגמ' בשלמא למ"ד משום דקטרי בהא פליגי מר סבר אע"ג דלא קטרי מגואי כיון דקטרי מאבראי. לא מייתינן· פי' ר' אליעזר דאוסר אע"ג שנקשרו מלמעלה מבחוץ אבל מבפנים חלקי' הן· ות"ק סבר כיון דלא קטרי מגואי אע"ג דקטרי מבראי מייתינן· אלא למ"ד משום ישוב א"י דקל מי לית ביה משום ישוב א"י. וליטעמיך ותאנה מי לית בה משום ישוב א"י מאי אית לך למימר בתאנה דלא עבדא פירא· דקל נמי בדקלא דלא עבדא פירא. ובויקרא רבה [פרשה ז'] חוץ מגפן וזית· חלק להם כבוד משום שבניהם קריבין ע"ג המזבח: אבל באלו רגילין להסיק. על המערכה': במורביו'· ענפים: ה יכול המתנדב עולה יהא מביא עצים ואישיה עמה· בהקומץ רבה [מנחו' כ"ב] הכי קתני לה· יכול האומר הרי עלי עולה יביא עצים מתוך ביתו כדרך שמביא נסכים מתוך ביתו· ת"ל על העצים אשר על המזבח מה מזבח משל ציבור אף עצים ואש משל ציבור דברי ר"א בר"ש ר"א בן שמוע אומר מה מזבח שלא נשתמש בו הדיוט כו' איכא בינייהו חדתי ועתיקי לת"ק דבעי משל ציבור· הכא עצים משברי כלים ושנים שפיר דמו· ול[...] דוקא מכלים חדשים למזבח דהוי משל ציבור. מוכח בפ' ב[...] [קט"ז:] שגבה דוד מכל שבט ושבט וקנה מקום המזבח. ו[...] נשתמש בו הדיוט כדתנן במסכתא מדות [פרק שלישי] שהיו מביאין אבנים מקר[...] שלא יהו הגזירין יוצאים ר[...] גזירין שהיה באים בכהן[...] של שחר ובשני כהנים ב[...] הערבים. והא ברייתא[...] קדשי קדשים [זבחים פ'...] דאמר רב גזירין שעשה[...] אמה ורחבן אמה ועוביין[...] סאה אמר ר' ירמיה באמה ג[...] גרים הערוך כלות' באמה ג[...] את גרומיו. א"ר יוסי[...] דתניא על העצים אשר ע[...] על המזבח שלא יהו עצים יו[...] כלום אלמא צריכה להיו[...] ולא גדולה: ו והקרב ירח[...] דמס' תמיד תנן הכרס נ[...] בבית המדיחין ומדיחין אותו[...] לשכה היא ששמה בית מדי[...] במדות ולפי שהיא תלאה[...] צריכים לרחצה היטב במ[...] הקרבים פעמים מדיחין[...] פעמים שאין הטינוף יו[...] במעוט' בקטנה של שלחנו[...] שבהן חקוק ומשפע לתוכו[...] בו מים לרחצן. ות' שלחנו[...] התם בגמ' ובמדות תנן לש[...] שם קרבי קדשים והיינו[...] דקתני בתמידים א"כ כשקרבנ[...] היו מדיחין שם כל קרבי קד[...] אפי' נתערבו בפסולין· ב[...] בעלי מומין ורובע ונרבע ו[...] קרבן כמו כן ירחיצם ואח"[...] בבית הדשן: ולא אוציא א[...] בקדשי קדשים· בקרבי חט[...] קריבין על המזבח· ובפ'[...] [זבחים ע"ז·] איברי חטאת[...] באיברי עולה דנפקי לבי[...] וממעט להו מאותם לענין[...] והכא ממעטן מרחיצה: ז מ[...] להלן במ' סאה· דכתיב ור[...] בשרו במים [פסחים ק"ט][...] גופו עולה· בהן· והם מ[...] במים ולא במזוג· שני חלקים מים ואחד יין: להכשיר את כל המי[...] שאינן מים חיים: ק"ו למי כיור· מים הראויים למי כיור [...] חיים כך מפרש בפ' שני דזבחים [כ"ב] ומייתי לה נמי בפ' דם חטאת [...] מת"כ לו פרשתא ז' ברייתא ג']: ח והקטיר אע"פ שפסול וכו'· ומייר[...] אותם ע"ג המזבח. ובפ' המזבח מקדש [פ"ד.] מרבה לה מ[...] העולה: ט לרבות העצמות והגידין כו'. ובפ' המזבח מקדש [פ"...] לה. והתם [פ"ו·] מוקי לה כר' דאמר פרשו ירדו ופליגי עליה: ס[...] מפרש בס"פ ב"ש [מ"ו.] א"ר יהודה עולה לשם עולה לאפוקי שלמים [...] לשם אשים לאפוקי כבבא דלא· פי' על מנת לעשותו חתי[...] בגחלים· ודוגמתו בעירובין [כ"ט:] ומייתי סוגיאני דערבתא וני[...] לשון רש"י לשם ריח לאפוקי איברים שצלאן והעלן דלא: ניחוח הרוח· נחת רוח לשם שנעשה רצונו: לה' לשם מי שאמר והיה הע[...] גרסינן התם. כלומר בשעת מעשה צריך לחשוב שעשה לשם [...]

הגהות

ג בסוף הברייתא ואת פדרו ומקדמי' את הראש שכבר סותו מכלל דשחיטה מן הצואר כצ"ל· אות אמת: ד כל העצים כשרים משנה וגמ' תמיד פ"ב ר' ק"ט והובא ברמב"ם פ"ז מה' איסורי מזבח דין ב' וע"ש במשנה למלך הקשה על הקרבן אהרן דמי הכריחו לפרש להגירסא משום דקטמי הוסיף ר' אליעזר להכשיר דילמא גם לגירסא זו הוסיף ר' אליעזר לפסול וראיתי בפי' הראב"ד לתמיד כתב שם גם לגירסא דקטמי כדברי המשנה למלך דר' אליעזר הוסיף לפסול: של תאנה· רש"י בזבחים כ"ח ע"א כתב וטעם אגדה הוא שבו היתה תקלה לאדם הראשון ויעשו להם חגורות: בפי' סתום' הביא מדרש ויקרא רבה פ"ז דגפן וזית חלק להם הקב"ה כבוד בשביל בניהם וכ"ה כאן בפסיקתא זוטרתי ולהבין דברים דמה הללה [...]

מהרי"ד

כ"ה במנחות כ"ב ע"א וזבחים קט"ז ע"ב וגי' הילקוט רבי אומר: מה מזבח [...] בהן הדיוט אף עצים ואש שלא ישתמש בהן הדיוט· כ"ה בזבחים קט"ז ע"ב [...] הגזירין יוצאין· רמב"ם פ"ז לאיסורי מזבח כתב וכמותן עושין לדורות: ו וסק[...] בפסולין ת"ל וקרבו כ"ה בילקוט ובפסיקתא זוטרתי איתא וקרבו וכרעיו אלו סדקין: [...] אוציא את שנתערבו בפסולין ולא אוציא את שנתערבו בקדשי קדשים כן הגי' בד"מ: ז ב[...] רמב"ם פ"ו ממעשה הקרבנות דין ו': ח והקטיר כו' רמב"ם פ"ג מפסולי המוקדשין דין [...] יכול אעפ"י פסול אעפ"י נותר אעפ"י פגול אעפ"י יוצא ת"ל המזבחה לא [...] כשהן בראש המזבח אבל כשהן למטה לא כ"ה בפסיקתא זוטרתא: ת"ל הב[...]

פרשתא ה

ואם הרי זה מוסף על ענין ראשון ולמה הפסיק ליתן ריוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה ובין ענין לענין והרי דברים ק"ו ומה מי שהוא שומע מפי הקדש ומדבר ברוח הקדש צריך להתבונן בין פרשה לפרשה ובין ענין לענין על אחת כמה וכמה הדיוט מהדיוט : **ב** מן הצאן ומן הכבשים ומן העזים הרי אלו מעוטים פרט לחולה ולזקן ולמוקצה ולמזוהם · קרבנו להוציא את הגזול כבשים ועזים להוציא את הכלאים. אתה אומר לכך נאמרו מיעוטים הללו או לא נאמרו אלא להוציא את שנעבדה בו עבירה שחרש בשור ובחמור והן מוקדשין וכלאים בכרם ושביעית ויום טוב ויום כפורים ושבת ת"ל כבשים לעולה ועזים לעולה לרבות את כולם דברי רבי יהודה : **ג** רבי שמעון אומר מה ת"ל כבשים לעולה ועזים לעולה לרבות תמורה והלא דין הוא מה אם שלמים שלא כשרו לבוא מן העוף כשרה תמורתן · עולה שכשרה לבוא מן העוף אינו דין שתכשר לבוא תמורתה · לא אם אמרת בשלמים שכשרו לבא נקבות כזכרים תאמר בעולה שלא כשרה לבא נקבות כזכרים הואיל ולא כשרה לבא נקבות כזכרים לא תכשר תמורתה ת"ל כבשים ועזים לעולה לרבות תמורתה : **ד** רבי אליעזר אומר מה ת"ל כבשים לעולה ועזים לעולה (לרבות תמורה) שיכול אין לי שיקרב עולה אלא מותר עולה בלבד מנין לרבות מותר חטאות מותר אשמות מותר עשירית האיפה מותר קיני זבים קיני זבות וקיני יולדות מותר קרבנות הנזיר והמצורע · המקדיש נכסיו והיו בהם דברים ראוים על גבי המזבח יינות ושמנים ועופות מנין שימכרו לצרכי אותו המין ויביא בדמיהם עולות תלמוד לומר כבשים לעולה ועזים לעולה לרבות את כלן · וחכמים אומרים יפלו לנדבה והלא אף הנדבה עולות היא · מה בין דברי ר' אליעזר לדברי חכמים · אלא בזמן שהיא באה חובה הוא סומך עליה ומביא עליה נסכים משלו ואם היה כהן עבודתה ועורה שלו אבל בזמן שהיא באה נדבה אינו סומך עליה ואינו מביא עליה נסכים ונסכיה משל צבור אבל אם היה כהן עבודתה ועורה של אנשי המשמר : **ה** ושחט אותו · אותו בצפון ואין העוף בצפון · והלא דין הוא ומה אם בן הצאן שלא קבע לו כהן קבע לו צפון עוף שקבע לו כהן אינו דין שיקבע לו צפון · ת"ל ושחט אותו אותו בצפון ואין העוף בצפון : **ו** ר' אליעזר בן יעקב אומר אותו בצפון ואין הפסח בצפון והלא דין הוא ומה אם עולה שלא קבע לו זמן שחיטה · קבע לו מקום שחיטה הפסח שקבע לו זמן שחיטה אינו דין שיקבע לו מקום שחיטה ת"ל אותו אותו בצפון ואין הפסח בצפון : **ז** רבי חייא אמר אותו בצפון ואין

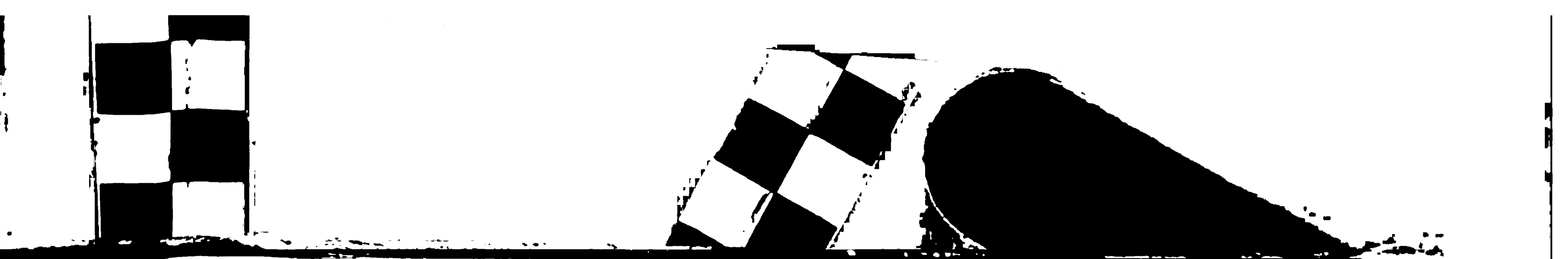
ה ואם הרי זה מוסיף על ענין ראשון · ללמד צפון לבן בקר שהוא עליון מתחתון מבן צאן כדאמרינן בפ' איזהו מקומן [זבחים מ"ח ·] ...למוד הפשט וניחוא לבן צאן מבן בקר, שהרי צפון לא כתב בבן בקר ולא ...בבן צאן : עאכ"ו הדיוט מהדיוט . ומיכה שיש לרב לומר לתלמידו בענין ... : **ב** פרט לחולה ולזקן ...פ' על אלו מומין [בכורות ...לה · והתם מצריך להו . ...ריח רע . ופ"א דפרה תנן ...את הזקנים מפני הכבוד : ...א את הגזול · אפי' לאחר ...רבא בפ' מרובה · [ב"ק ...לפני יאוש לא צריך קרא · ...לה שגזל קרבן חברו · ...צריך קרא למעוטי היינו ...אבל בגזל עולה ושלמים . ...נוט ואפי' הוא לאחר יאוש ...חים פ' האשה [פ"ט :] ...ר עולתו ושלמיו לא עשה ... אבל פסח נראה שיכול ...מרינן הממנה אחרים על ...שבידו חולין . וכן במסכת ...:] פ' שואל הולך אדם אצל ...אצלו ונותן לו טלה לפסחו . ...דאקדשיה חנוני אלמא יכול ... · וס"ד דאם גזל נמי יכול ...מ"ל קרבנו ולא הגזול : ...ם להוציא את הכלאים · ...ל רחל הולד הוי כלאים ...לאמו שהרי עיבורם שוה . ...גבר זה מזה · ומשמע ליה ...ים משמע שיהא אביו ... וכן עזים · ואין קשה ...[ב"ק ע"ז : וע"ש בתוס'] ...א את הכלאים מאו שור ...ט לכלאים או עז פרט ...דרך תורת כהנים לרבות ...ורים · א"כ אגב אורחיה ...ע"ג דאיכא דרשא גמורה : ... אלא להוציא את שנעבדה ...ן שחרש בשור וחמור וכו' ... שור יהיה פסול להקדישו ... מקדש ועומד יהא פסול ...ל כבשים לעולה · כלומר ...עולה לבסוף שדינן ליה על ...זים · והוי ריבוא ולהתיר ...בו עבירה וקאמר רחמנא ... . ומתחלה היה סבור ... שנעבדה בו עבירה : ... אומר כו' לרבות תמורה ...עולה · לא פליגי אלא למר ...ברא · כגון לר' יהודא לרבות שנעבדה בו עבירה דהוי' נראה, שלכך נפסלה ...כל תמורה לא צריך . ולר' שמעון אדרבה, הא לא צריך קרא דפשיטא ...רחמנא בעלי מומין מכלל דנעבדה בו עבירה כשרה · וכי איצטריך קרא ...פרשה התורה בהדיא שהיא קריבה : **ד** ר' אליעזר אומר וכו' אין ...עולה אלא מותר עולה . שניתותרו דמיה או עולה שאבדה ונתכפר' ...את הראשונה. וכן תמורתה בכלל זה · וכן הא דאמרינן בפ' אלו ...רה י"א] המפריש נקבה עולה וילדה זכר ר' אומר הוא עצמו ...כל בכלל שקריבין עולה : (אמר המעתיק כאן ולקמן בד"ה והיה ...אוים כו' יש בכל אחד מהן חסרון הניכר וטעות דמוכרי מלבד מה ...והש"י ימלא משאלות לבבי ויסכים על ידי לכתוב הג"ה על זה ...עלותם בקונטרס כפ"ע בסוף הספר ושם אמלא החיסרון בעזה"י לפענ"ד :)

מנין לרבות מותר חטאת . כגון מעות שניתותרו או הפריש שתי חטאות לאחריות לכד מאותן שבחטאת מתה · וסימנך ותמכ"ע · ולדה . תמורתה . מתו בעליה . נתכפרו · עברה שנתה . ובאשם כלהו הוו בכלל מותר [ב"ק ק"ו . נזיר כ"ה תמורה י"ח ·] דכל שבחטאת מתה באשם רועה : מותר עשירית האיפה · דשמיעת קול וביטוי שפתים שהפריש מעות וניתותרו כו' : והיו בהן דברים ראוים כו' · שאין לפדותן ולהוציאן לחולין אלא ימכרו לצרכי אותו המין ודמיהן לבדק הבית וסבירא ליה לר' אליעזר בן יהושע דאמר סתם הקדשות לבדק הבית בתמורה [ע"ש ל"א ע"ב] פ' יש בקדשי מזבח ת"ל כבשים לעולה שכל מותרות יביא בהן עולה · שאר מותרות ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמיהם עולה . אבל מותר עולה דאיכא שם עולה על אמו הוא עצמו קרב עולה כדאמר פ' אלו קדשים : וחכמים אומרים יפלו לנדבה · דקסברי מותרות לנדבת צבור אזלי · ומפרש ואזיל למאי נפקא מינה · מה בין דברי ר' אליעזר לדברי חכמים · וכן תנן בתמורה פ' אלו קדשים אם היה כהן המביא עולה מן המותר לר' אליעזר לנדבת יחיד אולא עבודתה ועורה שלו כדאמרי' פ' הגוזל [ב"ק ק"כ : מנחות ע"ד ·] מנין לכהן שבא ומקריב קרבנותיו כל שעה שירצה שנאמר ובא בכל אות נפשו · ולחכמים דלנדבת צבור אזלא אע"פ שהוא כהן עבודתי' ועורה של אותו משמר שעבודתו באותו שבוע · ובשקלים [פרק ו'] תנן י"ג שופרות וכו' · הם קופה רחבה מלמטה וצרות מלמעלה כגון שופר : ושנה לנדבה · מייתי לה בפ' בתרא דמנחות [ק"ז :] ובתמורה בפ' ולד חטאת [כ"ג :] קאמר ששה כנגד מי · חזקיה אמר כנגד ששה בתי אבות של כהנים שתקנו להם חכמים שיהא להם שלום זה עם זה . פי' כשהמזבח בטל נוטל בית אב ביומו וקונה עולתו והעורות שלהן ותקנו ששה שופרות שהיו בזה כמו בזה, כי פעמים שהיה בית אב זה מקריבים כל היום נדרים ונדבות ומזלם גרם והיה להם תרעומת שבית אב אחד היו מקריבים משופר של נדבה . וקלא קשה דבסוף תוספתא דמנחות ובפ' מקום שנהגו [פסחים נ"ז :] אמרי' שכל בית אב היה מחלק העורות לערב והיו בעלי זרוע של בית אב לוקחי' בזרוע ושוב התקינו שהיו מניחין בלשכה ובערב שבת באים כל המשמר ולוקח כל בית אב עורות של יומו ומחלקין · והשתא הכתי אמאי לא היו בעלי זרוע לוקחין מבית אב שלו · וי"ל לא היו רשאין כיון שכל המשמר היו שם · ור' יוחנן אמר תקנו להם שופרות מרובים שלא יתעפשו המעות . פי' ולכך היו ששה לנדבה. וזעירי אמר כנגד פר ואיל ועגל וכבש גדי ושעיר . ותיתא בשלמא לחזקיה ור' יוחנן ניחא דשייך שפיר למותרות אלא לזעירי מה שייך זה למותרות . והיה נראה לומר שצריך עולה במותר מאותו מין שבא מותר ממנו . כגון ממותר פר צריך ליקח פר · וכן עגל ואיל . אבל משמע דאמר בשבועות [י"ב ·] אין מקיצין בעולת עוף שאין מביאין מותרות מעולת העוף · משמע אבל מביאין בהמה אף על גב שאינה ממין שהמותר בא ממנו ושמא יש לומר מכל מקום מצוה מן המובחר להביא מאותו המין . א"כ פר ועגל ואיל לסימנא בעלמא נקט · ובתוס' דעולה הבא מן המותר לר' אליעזר עושה תמורה · ולרבנן אין עושה תמורה · שהיא עולת צבור : **ה** אותו בצפון ואין העוף בצפון. כולה מייתי בשמעתא קמייתא בפ' איזהו מקומן [זבחי' מ"ח :] :

הגהות מהרי"ד

א ומה אם מי שהוא מבין ברוח הקודש שומע ברוה"ק ב"ס בילקוט : **ב** מן הצאן ומן הכבשים כו' ולזקן ולמזוהם כו' הגזול מן הכבשים מן העזים להוציא ... ע"ב ... ד"ת ... בבכורות מ"א ע"ב וע' תמורה כ"ח ע"ב : **ג** לעולה לרבות ... בילקוט ... ת"ל כבשים לעולה ועזים לעולה · ד"ת : **ד** המקדיש ... פ"ד השקלים ... דברי ר' אליעזר ...

פ"ב מערכין כר"א סגם דחכמים פליגי עליו כאן סוס סתם במתני' ומחלוקת בברייתא והלכ' כסתם : אף הנדבה עולות הן מה בין דברי ר"א · כ"ה בד"ת : שם מה בין דברי ר"א כעין זה בתמורה כ' ע"ב : ואם היה כהן עבודתה ועורה שלו : רמב"ם פ"ד מכלי המקדש דין ו' · משל צבור ...

ה שיהא ירך בצפון ופניו בדרום. בפ' קדשי קדשים [שם מ"ב:] מפרש לה ירך רגלים · כאדם השוכב ורגליו בצפון ונמלא ראשו ופניו בדרום: ר' יהודה אומר ומעלותיו פונים קדים · ביחזקאל [מ"ג] כתיב · ומשמע כשעולה בכבש שהוא לצד דרום פונה לימין לצד מזרח. א"כ כבש הוא לדרום. ופריך עלה בפ' קדשי קדשים ודלמא בעולה מצד צפון ופונה למזרח מצד שמאל שהרי לא כתב שם פונה דרך ימין. והדר יליף מים שעשה שלמה שהפיטות הם דרך ימין · והשתא שפיר יליף שהכבש בדרום: ט שאם שחט בראשו קדשי קדשים כשרים וכן תנן לה בפ' קדשי קדשים [נ"ח ·] והתם יליף טעמא דמכשיר מוזבחת עליו את עולותך את שלמיך · כלו לעולה וכלו לשלמים · אע"ג דבמסקנא דהתם סבירא ליה דכלו מזבח בצפון קאי מ"מ צריך קרא דלא תימא בעינן על ירך וליכא. ואידך סבר הלקהו חציו לעולה וחציו לשלמים. אך גירסת תנאים דהכא מהופכת. מהתם:

פרק ז שהצפון פנוי מכלום · דברי רבי אליעזר בן יעקב. מייתי לה בפרק קדשי קדשים: מכוון כנגד חצי פתחו של היכל · כלה בחצי פתחו וכלו בצד הדרום · ומפרש ואזיל כיצד צפון פנוי מכלום · והא דהוו שם עמודים וטבעות · כנגד לצורך שחיטה הן: ר' יהודה אומר במזבח ממוצע וכו' · מייתי לה בפ' קדשי קדשים [זבחים נ"ח: יומא ל"ד]: ב איזהו צפון מקיר מזבח צפוני כו'. לענין שחיטת קדשי קדשים וקבול דמן קאמר הצריכין צפון: ר' אליעזר בר' שמעון אף בין האולם ולמזבח שהוא במערבה של מזבח: ר' מוסיף · אף אדר"א בר"ש אף מקום דריסת רגלי ישראל שהוא לעבר מקום דריסת רגלי הכהנים במזרחו של מזבח שהן עשרים ושתים אמה מן המזבח עד שער העזרה שבמזרח כדתנן בפרק אחרון דמדות מקום דריסת ישראל י"א אמה מקום דריסת הכהנים י"א אמה המזבח שלשי' ושתים וכו': אבל מכנגד בית החליפות ולפנים הכל מודים שהוא פסול · תא שבצפון אולם ובדרומו קורא בית החלפות ששם גונזים הסכינים. ולפני בית החלפות לצד צפון פסול שם לשחיטת קדשי קדשים דהתם לא מיתרמי מזבח ולא קרינן ביה על ירך המזבח אע"פ

שבפ' איזהו מקומן [נ"ו.] מכשר שם לשחיטת קלים ... מייתי לה בפ' קדשי קדשים ... כתיב בהן ירך המזבח והא ברייתא ... אמר להם הממונה [ל"ו:] : ג ועורך אותם כסדרן ... עורכן כסדר ששנינו במס' תמיד [פ"ד] הראשון בראש וברגל ...

ואין השוחט צריך להיות עומד בצפון לפי שמצינו שהמקבל צריך להיות עומד בצפון ומקבל בצפון אם עמד בדרום וקבל בצפון פסול · יכול אף השוחט ת"ל אותו אותו בצפון ואין השוחט צריך להיות עומד בצפון: ח על ירך המזבח צפונה שהירך בצפון והיכן הן פונים לדרום הא למדנו שהכבש בדרום · רבי יהודה אומר ומעלתהו פונות קדים שיהא העולה לו פונה לימינו למיבח הא למדנו שהכבש בדרום: ט המזבח צפונה שהמזבח כלו ראוי להיות צפונה · שאם שחט בראשו קדשי קדשים כשרים דברי רבי יוסי · רבי יהודה אומר מחצי המזבח ולצפון כצפון ומחצי המזבח ולדרום כדרום:

פרק ז צפונה לפני ה' שהצפון פנוי דברי ר' אליעזר בן יעקב · המזבח מכוון כנגד חצר פתחו של היכל וכנגד אחד מן הדלתות משוך כלפי הדרום · רבי יהודה אומר המזבח ממצע באמצע העזרה שלשים ושתים אמה עשר אמות כנגד פתחו של היכל אחת עשרה אמה מן הדרום וי"א אמה מן הצפון נמצא המזבח מכוון כנגד היכל וכותליו: ב אי זהו צפון מקירו של מזבח צפוני ועד כותל העזרה הצפוני ואף כנגד המזבח דברי ר' יוסי בר' יהודה · ר' אלעזר בר"ש מוסיף אף מכנגד בין האולם ולמזבח ועד כותל העזרה צפוני · רבי מוסיף מכנגדן מקום דריסת רגלי ישראל ואף מכנגד מקום דריסת רגלי הכהני' ואף כותל העזרה הצפוני אבל מכנגד בית החלפות ולפנים הכל מודים שהוא פסול: ג ונתת אותו כשר לא הפסול אותו אותו לנתחיו ואין נתחו לנתחיו ואת ראשו ואת פדרו מלמד שהראש והפדר קודמין לכל האברים · וערך הכהן אותם כסדרן על האש אשר על המזבח שלא ישנה בהם מקום המערכה: ד והקרב ירחץ והכרעים ירחץ אפי' נתערבו קרבי עולה בקרבי עולה או בקרבי תמורה יכול אפילו נתערב בפסולין ת"ל והקריב אוציא את שנתערב בפסולין ולא אוציא את שנתערב בקדשי קדשים ובקדשים קלים ת"ל וקרבו ירחץ יכול מה רחיצה אמורה להלן בארבעים סאה אף כאן בארבעים סאה · תלמוד לומר במים במים כל שהן · במים ולא ביין במים ולא במזוג במים להכשיר את כל המים קל וחומר למי הכיור: ה והקריב הכהן את הכל לכבש והקטיר אף על פי שפסול אף על פי שיוצא אף על פי שפגול אף על פי שנותר אף על פי שטמא יכול כשהוא למטן תלמוד לומר המזבחה כשהן בראש המזבח אמרתי לא כשהן למטן: ו עולה אע"פ שלא הפשיט אע"פ שלא נתח או יכול אע"פ שלא שחט בצפון תלמוד לומר הוא מה ראית להכשיר בהפשט ונתוח ולפסול בצפון:

אחר שריבה הכתוב מעט · מפני מה אני מכשיר בהפשט וניתוח שהן לאחר הרציה · פוסל בצפון שהוא לפני ... ז עולה אף על פי שלא סמך הלא סמיכה קודמת להרציה אף על פי שלא סמך כשר מה ראית להכשיר ולפסול בצפון אחר שריבה הכתוב מעט מפני מה אני מכשיר בסמיכה כל שאין סמיכה נוהגת בכל העולות ופוסל שהצפון נוהג בכל העולות: ט עולה לשם עולה · אשה לשם אישים · ריח לשם ריח · ניחוח לשם נחת רוח · לה' ל... שעשה את העולם:

פרשתא ו עוף עולה ואין העוף זבחי שלמים הלא דין הוא ומה עולה שלא כשרה לבא נקבות כזכרים כשרה לבא ... שלמיו

הגהות מהרי"ד

שם כ"ו ע"א ובתוספתא פרק ו' דזבחים ובמנחות כ"ו ע"א וברמב"ם פ"ד מה' פסולי המוקדשין דין ח' יע': ח והיכן הם פונים לדרום ע' שו"ת מהרי"ל סי' מ' · ובאר שבע סוטה ט"ו ע"ב ותוס' יו"ט פ"ג דסוכה משנה ט': לימינו למזרח · ד"ת וכ"ה בגמ' זבחים ס"ב: ט שהמזבח כלו ראוי להיות לצפונה · רמב"ם רפ"ג מפסולי המוקדשין: דברי ר' יוסי ר' יוסי בר' יהודה אומר כ"ה בילק ט ובזית רענן:

פרק ז א לצפונה לפני ה' שיהא הצפון פנוי כצ"ל ... יהא דבר מפסיק ד"ת והובא בגמ' זבחים ... כמזבח מכוון כנגד חצי ... וכ"ה בד"ת במזבח ממוצע · ד"ת: ב איזהו צפון מקירו של מזבח הצפוני כצ"ל · ד"ת: וכנגד המזבח · ... דריסת רגלי הכהנים

ובגמ' יומא כ"ה ע"ב חולין כ"ז ע"א: ד והקרב ירחץ כרעים ירחץ אפי' נתערב בקרבי כו' פסולין ת"ל והקרב כצ"ל ד"ת והגי"ר הגיה שם ת"ל וקרבו: ירחץ כו' שהן · הוא לעיל פ"ו ברייתא ו' וע' ז"ר דאילו לא הוי כתב רק מד במים לא רק כל שהן וכתב אידך לדרוש ג"כ במים ולא ביין וכולהו אינך דרשות והובא ... דמעשה הקרבנות דין ו': ה והקריב הכהן את הכל לכבש · גמ' יומא כ"ז ע' י"א ע"א ובזבחים ד' ע"א י"ד ע"ב כ"ד ע"ב מנחות ו' עירובין ק"ד ע"ב פסחים והובא ברמב"ם פ"א מה' פסולי המוקדשין דין כ"ב: והקטיר אף על פי שפסול בתו"כ פ"ו ברייתא ח' וע' בז"ר כאן למה הוצרכו תרוייהו: ו יכול אף ...

...דלא מצי לאתויי שלמים · מן העוף · ודריש הא שסמך עולה ועוף ...מן העוף כמו בשאר : ואין העוף זבחי שלמים . ...ומה אם נקבות כו' · לא ידעתי מאי בינייהו בין ...זבחי שלמים ואין לומר דלר' יודא דמיעט נקבות שלמים שהם זכרים ולא נקבות כגון שלמי עצרת ואיל נזיר . מיהו בהנהו לא מיירי סוגי' דהכא עוד י"ל דלא נקט זכרות בשלמי' אלא אטו עוף דשייך בו תמות יזכרו' : תאמר שלא יבא עוף בנדב' ציבור. שהרי נתרבה תמות וזכרות : נתרב' בדבר שהוא מכלל תמות לזכרות · שנתרבה בעל מום כדוקין שבעין · וכן נתרבה לעולה אפי' היא נקבה · ובל הריבויין הן בעולת העוף : ט דין אחר ומה אם עולת בהמה שמיעט הכתוב בהבאתה הרי היא באה נדבת ציבור . כך היה ראוי לגרוס והיינו יודעים דאינה באה נקבות כזכרים ובעלי מומין כתמימים . הרי היא באה נדבת ציבור . אבל כמו שכתוב בספרי' ארוכת לשון בעלמא הוא :

שלמים שכשרו לבא נקבות כזכרים אינו דין שיכשרו לבא מן העוף תלמוד לומר עוף עולה ואין העוף זבחי שלמים דברי רבי שמעון : ב אמר רבי יהודה מה אם נקבות שבבהמה שלא כשרו לבא עולה כשרו שלמים נקבות שבעוף שכשרו לבא עולות אינו דין שיכשרו לבא שלמים. תלמוד לומר העוף עולה ואין העוף שלמים : ג מן העוף ולא כל העוף לפי שנאמר תמים זכר בבקר בכשבים ובעזים תמות זכרות בבהמה ואין תמות זכרות בעוף יכול שיבש גפו ושנסמת עינו ושנקטעה רגלה ת"ל מן העוף ולא כל העוף : ד אמר רבי שמעון מה אם המוקדשים שהמום פוסל בהם אין אתנן ומחיר חל עליהם העוף שאין המום פוסל בו אינו דין שלא יהא אתנן ומחיר חל עליו תלמוד לומר לכל נדר להביא את העוף : ה רבי אליעזר אומר כל מקום. שנאמר זכר ונקבה טומטום ואנדרוגינוס פוסלין בו · העוף שלא נאמר בו זכר ונקבה אין טומטום ואנדרוגינוס פוסלין בו : ו קרבנו היחיד מביא עוף ואין צבור מביא עוף הלא דין הוא עולת בהמה באה בנדר ובנדבה ועולת העוף באה בנדר ונדבה מה עולת בהמה שהיא באה בנדר ובנדבה הרי היא באה נדבת צבור אף עולת העוף שהיא באה בנדר ונדבה תביא נדבת צבור : ז מנחה תוכיח שהיא באה בנדר ונדבה ואינה באה מנחת צבור לא אם אמרת במנחה שאינה באה מנחת שנים תאמר בעולת העוף שהיא באה מנחת שנים · שלמים יוכיחו שהן באין נדבת שנים ואינה באה נדבת צבור : ח מה לשלמים שאינן באין נדבת צבור שהרי נתמעטו בתמות ובזכרות תאמר בעוף שהרי נתרבה בתמות ובזכרות הואיל ונתרבה בתמות ובזכרות יבא נדבת צבור תלמוד לומר קרבנו היחיד מביא עוף ואין הצבור מביא עוף : ט דין אחר מה אם עולת בהמה שמעט הכתוב בהבאתה ואינה באה נקבות בזכרים ובעלי מומים כתמימים הרי היא באה נדבת צבור עולת העוף שריבה הכתוב בהבאתה ובאה נקבות כזכרים ובעלי מומין כתמימים אינו דין שתבא נדבת צבור תלמוד לומר קרבנו היחיד מביא עוף ואין הצבור מביא עוף :

פרק ח

יכול כשם שאינה באה נדבת צבור כך לא תבא נדבת שנים תלמוד לומר והקריב מלמד שהיא באה נדבת שנים : ב רבי אומר הרי הוא אומר אשר יקריב קרבנו לכל נדר ולכל נדבה אשר יקריבו לה' לעולה כל הקדשים באין בשותפות אלא שסלק הכתוב את המנחה : ג יכול כל העוף כלו יהא כשר ת"ל והקריב מן התורים או מן בני היונה את קרבנו אין לך בעוף אלא תורין ובני יונה תורין גדולים ולא קטנים הלא דין הוא ומה אם בני יונה שלא כשרו לבא גדולים כשרו לבא קטנים · תורים שכשרו לבא גדולים · אינו דין שיכשרו לבא קטנים ת"ל תורים גדולים ולא קטנים : ד בני יונה קטנים ולא גדולים הלא דין הוא ומה אם התורין שלא כשרו לבא קטנים כשרו לבא גדולים בני יונה שכשרו לבא קטנים אינו דין שיכשרו לבא גדולים · ת"ל בני יונה קטנים ולא גדולים : ה יכול כל התורים וכל בני יונה יהו פסולים ת"ל מן התורים לא כל התורים מן בני יונה ולא כל בני יונה פרט לתחלת הצהוב שבזה ושבזה

פרק ח

כך לא תבא נדבת שנים · אפוף קאי : תלמוד לומר והקריב · כלומר והקריב בכל ענין אפילו הוא של שותפים וקרא יתירא הוא דהוי ליה למיכתב ואם מן העוף עולה קרבנו לה' מן התורים וגו' וכתיב והקריב מן התורים . אבל אי לא קרא יתירא הוי משמע קרבנו [כדלקמן פרק ו' ברייתא ה'] שהיחיד מביא ולא שותפין : ב ולר' נפיק ליה מאשר יקריבו · וכס"פ המנחות והנסכים [מנחות ק"ד:] קאמר לא סילק הכתוב אלא מנחה שנאמר בה נפש : ג תורים גדולים ולא קטנים . שיכול לומר שיהו קטנים כשרים מק"ו ומה בני יונה כו' · תיתא· והלא אם לא נכתב תורים לא היינו יודעים שכשרים למזבח · וי"ל דה"ק אם לא נכתב תורים אלא פעם אחת הייתי אומר דוקא גדולים · וקשיא ואי נפיק לן תורים גדולים מיתור תורים שנכתב עוד במקום אחר א"כ מאי פריך בפ' הכל שוחטין [חולין כ"ב וע"ש תוס' ד"ה שיכול ומה] ואימא תורים אי בעי גדולים לייתי ואי בעי קטנים לייתי · והשתא והלא נפיק לן תורים גדולים מייתור קראי : ת"ל תורים גדולי' ולא קטנים והתם קאמר מאי תלמודא . אמר רבא לא לישתמע קרא דבכל הני דמייתי עוף וליכתב מן בני התורים או מן היונה . ואימא בני יונה לייתי קטנים ולא גדולים · אבל תורים הכל משמע אי בעי גדולי' לייתי אי בעי קטני' לייתי . משני . תורים דומים דבני יונה מה בני יונה קטנים אין גדולים לא · אף תורים גדולים אין קטני' לא : ה יכול כל התורי' יהו כשרים מיד משיצאו מקטנותם וכל בני יונה כשרי' כל זמן שלא יבאו לגדלות · וא"ת כיצד יבא הדבר שיהיה אלו ואלו כשרים בזמן אחד והלא כבר מיעטנו למעלה כשאלו כשרין אלו פסולין · וי"ל דקבעי אל אחד מהם יכול כל התורים יהו כשרים או כל בני היונה כו' . פרט לתחלת הציהוב שהנוצה מהפכת סביב הנואר

מאימתי

הגהות מהרי"ד

ו כשיטתו : ה עיין רמב"ס פ"ג מאיסורי מזבח דפסק דגם בעוף פוסל טומטום וע' בכסף משנה ולי נראה לפרש מ"ש הרמב"ס ובקרבנות זכר ונקבה כו'. לפיכך אף העוף פסול ואינו מובן מאי לפיכך דאדרבה · לכן נראה לומר דהרמב"ס איט פוסלו רק מדרבנן וכדעת התוס' ביבמות סוף דף פ"ג שכתבו דגם ר"א מודה דפסול מדרבנן אף שהתוס' שם לא הזכירו לשון התו"כ מ"מ גם לדברי התו"כ נוכל לומר כן דמודה ר"א דפסול מדרבנן : ו ואין הצבור מביא עוף · רמב"ס פ"א מה' מעשה הקרבנות : ז ואינו באה מנחת צבור כו' שאינה באה נדבת שנים כו' נדבת שנים כצ"ל אות אמת וכ"ה בילקוט : שאינה באה נדבת שנים רמב"ס פי"ד מה' מעשה הקרבנות דין ב' : שהיא נדבת שנים · שם ריש פ"ג : פרק ח א ת"ל והקריבו כ"ה בילקוט ...

מאימתי תורים כשרים משיזהיבו ומאימתי בני יונה פסולין משיצהיבו : ו קרבנו תורים ובני יונה ואין הכשרו תורים ובני יונה הלא דין הוא מה אם הצפרין שלא כשרו לכפר בפנים כשרו לכפר בחוץ · תורין ובני יונה שכשרו לכפר בפנים · אינו דין שיכשרו לכפר בחוץ · תלמוד לומר קרבנו תורים ובני יונה ואין הכשרו תורים ובני יונה : ז קל וחומר לצפרים שיכשרו לכפר בפנים מה אם תורים ובני יונה שלא כשרו לכפר בחוץ כשרו לכפר בפנים צפרים שכשרו לכפר בחוץ אינו דין שיכשרו לכפר בפנים ת"ל והקריב מן התורים או מן בני היונה את קרבנו · אין לך בעוף אלא תורים ובני יונה : ח א"ר יהודה מה אם במקום ששוה המכשיר שבפנים למכפר שבפנים חלק המכשיר שבחוץ מהם מקום שלא שוה המכשיר שבפנים למכפר שבפנים אינו דין שנחלוק המכשיר שבחוץ מהן · הא דין דין לעני לעשיר מנין ת"ל קרבנו תורים ובני יונה אין הכשרו תורים ובני יונה :

פרשתא ז והקריבו מה ת"ל לפי שנאמר והקריב מן התורים או מן בני יונה את קרבנו יכול אין פחות משתי פרידין תלמוד לומר והקריבו אפילו בפרידה אחת : ב והקריבו אל המזבח מה תלמוד לומר והקריבו הכהן ומלק מלמד שלא תהא מליקה אלא בכהן · הלא דין הוא מה אם בן הצאן שקבע לו צפון לא קבע לו כהן מליקה שלא קבע לה צפון אינו דין שלא יקבע לה כהן · ת"ל הכהן ומלק מלמד שלא תהא מליקה אלא בכהן : ג יכול ימלקנו בסכין ודין הוא מה אם שחיטה שלא קבע לה כהן קבע לה כלי · מליקה שקבע לה כהן אינו דין שיקבע לה כלי · ת"ל הכהן ומלק . אמר ר"ע וכי עלת על לב שהזר קרב על גבי המזבח · ואם כן למה נאמר ומלק · מלמד שלא תהא מליקה אלא בעצמו של כהן : ד יכול ימלקנו בין מלמעלן בין מלמטן ודין הוא בהמה שחטאתה מלמעלן עולתה למטן עוף שחטאתו למטן אינו דין שתהא עולתו למטן ת"ל ומלק את ראשו והקטיר המזבחה המזבח אמור לענין הקטרה ולענין מליקה מה הקטרה למעלן אף מליקה למעלן : ה ומלק מליקה ממול העורף יכול מ"מ הרי אני דן נאמרה כאן מליקה ונאמרה להלן מליקה מה מליקה אמורה להלן ממול העורף · אף כאן ממול העורף · אי ומה מליקה אמורה להלן מולק ואינו מבדיל אף כאן ימלוק ולא יבדיל ת"ל ומלק את ראשו והקטיר המזבחה ונמצא דמו על קיר · וכי איפשר לומר . כן מאחר שהוא מקטיר הוא מוצה אלא מולקו כדרך הקטרתו מה מצינו בהקטרה הראש לעצמו והגוף לעצמו · אף מליקה הראש לעצמו והגוף לעצמו : ו ומנין שהקטרת הראש לעצמו כשהוא אומר והקטיר אותו הכהן המזבחה הרי הקטרת הגוף אמורה · הא אינו אומר כן את ראשו והקטיר אלא זו הקטרה לראש לעצמו · מה מצינו בהקטרה הראש לעצמו והגוף לעצמו · אף מליקה הראש לעצמו והגוף לעצמו : ז ונמצה דמו דם כלו אוחז בראש ובגוף ומוצה משניהם · על קיר המזבח לא על קיר הכבש · לא על קיר היסוד · לא על קיר ההיכל· על קיר העליון · יכול על קיר התחתון · ודין הוא בהמה שחטאתה למעלן עולתה למטן עוף שחטאתו למטן אינו דין שתהא עולתו למטן · תלמוד לומר ומלק את ראשו והקטיר המזבחה ונמצא דמו על קיר המזבח המזבחה אמור לענין הקטרה אמור לענין מצייה מה הקטרה למעלן אף מצייה למעלן : ח כיצד הוא עושה עלה לכבש ופנה לסובב בא לו לקרן דרומית מזרחית היה מולק את ראשה ממול ערפה ומבדיל ו[...]
את

הצומר שאין זה לא בכלל גדולים להכשיר את התורים ולא בכלל קטנים להכשיר בני יונה : משיזהיבו · שנתחזק הציהוב עד שהוא ירוק כמראה הזהב : ו ואין הכשרו תורים · דאין יכול להביאן במקום צפורי מצורע : והלא דין הוא ומה אם צפור וכו' . מפרש בשם רבינו שמואל ובשם רבינו יצחק בר' אשר הלוי במקום שאומר שיכול הוי פירושו אי לא הוי קרא הוי מצי למימר בענין אחר צריך צריך קרא לסתור את הסברא . והיכא דאומר והלא דין פי' והלא מן הדין יכול לומר כך ואמאי צריך קרא · והכא שייך לגרוס שיכול ומה אם הצפורים שלא כשרו בפנים לא כשרו להבא מהם קרבן לעזרה כשרו לכפר בחוץ היה מטהרו בצפורים מחוץ למחנה ברחוק מבית המקדש : ח ומה במקום ששוה מכשיר שבפנים למכפר. שניהם בהמות אשם מצורע להכשיר וחטאתו לכפר : חלק המכשיר שבחוץ מהם · צפורים המכשירים) אותו לבא אל המחנה · דכתיב ויצא הכהן אל מחוץ למחנה וראה והנה נרפא נגע הצרעת ולקח למטהר שתי צפורים וגו' ואחרי כן יבא אל המחנ' · והשתא אותו מכשיר שבחוץ. אינו ממין מכשיר ומכפר בפנים דאילו בהמות בקרבן עשיר ואלו צפורים : מקום שלא שוה המכשיר שבפנים למכפר. כגון קרבן מצורע עני · מכשירו אשם ומכפר · קן של תורים או בני יונה : אינו דין שנחלוק מהם מכשיר שבחוץ שלא יהו תורים ובני יונה אלא צפורים אחרים . וקאמר בדין לעני · למדנו מן הדין שאין מכשיר מצורע מבחוץ מן בני יונה · אבל לעשיר שאין לומר האי דינא מנין שאין מכשיר שלו מבחוץ מן בני יונה ת"ל קרבנו :

פרשתא ז לפי שנאמר והקריב מן התורים · מייתי לה בפ' מחוסרי כפרה [כריתות ט ·] ובפ' קדשי קדשים [זבחים פ"ה · ושם בתוס'] ת"ל והקריבו · תימא בשחיטת חולין [כ"א ·] קאמר אי מה להלן מולק ואינו מבדיל · אף כאן מולק ואינו מבדיל ת"ל והקריבו · אלמא צריך דרשא . וי"ל דרשא דהכא דאמר אפילו פרידה אחת מדסמכיה לוהקריבו לתורי' ובני יונה · והתם דריש ליה מדסמכיה לוהקטיר : ב עוף שלא קבע לו צפון אינו דין שלא יקבע לו כהן ויתלוק אפילו זר · מידי דהוה אשחיטה בבהמה זבחים [תוס' זבחים ס"ה ·] דנימא קמילה תוכיח שלא קבע לה צפון וקבע לה כהן אף אני אביא מליקה · וי"ל מקמילה לא אתי . דשאני קמילה דאין בה הגשה ותנופה : ג שיקבע לה כלי · סכין למלוק ותימא [שם] דנימא קמילה תוכיח שצריכה כהן ולא כלי אף אני אביא מליקה וי"ל שאני מנחה דאין בהם דם יס · ע"ז קשה דמה לשחיטה שכן קבע לה צפון ולכך קבע לה כלי תאמר למליקה דלא · וי"ל מכל

מקום צריך קרא למעט בן עוף מכלי משום דהוי מצי למיתי[...]
דאין צריכין צפון בהקישא או בק"ו וצריכים כלי וכן בן עוף[...]
אע"ג דאיכא למיפרך כמי התם מה לשאר הקרבנות שכן ב[...]
דלא חשיב להא פירכא . עוד קשה מה לבן לאן שכן מין זבח · וי"[ל]
דבן עוף שטעון כלי הוה מ[...]
מין זבח . אבל לאחר דק[...]
טעון כלי לא חשיב עוף[...]
כדאמר בזבחים [ח' :] מ[...]
שכן איכה מין זבח : וכי עלה[...]
קרב לגבי המזבח · והלא[...]
הקדש ואל המזבח לא יקרב[...]
אית להו הך דרשא ומאן דל[...]
[מ"ה] על הלכת אליתא ה[...]
אהרעא ועבוד במפוחא : [...]
כהן. בצפורן שלו : ד יכול [...]
העוף : בין מלמעלה · ע[...]
ובין מלמטה . מן המזבח[...]
שחטאתה למעלה · קרבנו[...]
עולה למטה . דלא פיר[...]
למעלה : עוף שחטאתו ל[...]
והנשאר בדם ימצה אל[...]
חטאת היא קיר שהשירים[...]
ליסוד ואי זה זה קיר ה[...]
מפרש בפ' קדשי קדשים · [...]
האי פירקא התם : ה [...]
העורף · עורף קאי להדי[...]
מאחוריו מה שהוא כנגד פר[...]
משם כנגד גבו נקרא מול ע[...]
אותו מול הוי הכשר מל[...]
למעלה ממול : ונאמרה לה[...]
בחטאת שכתוב בה ממול ער[...]
ואינו מבדיל . בחטאת כתיב[...]
שמולק בסימן אחד : מה מצינ[...]
הראש בעצמו והגוף בעצמ[...]
והקטיר המזבחה בהקטרת הר[...]
מדבר. הכי מפרש התם : [...]
הראש בעצמו כו' · שצריך ל[...]
סימנים · ובפ' הכל שוחטין [...]
דעור אינו מעכב הבדלה. והכ[...]
אליבא דת"ק דר' ישמעאל ה[...]
מוהקריבו · וא"ת דבפרק א'[...]
[ל"ו ·] אוסר מליקה בנשי[ם...]
הקישא דמליקה להקטר' ובהקט[...]
בני אהרן ולא בנות אהרן · והש[...]
מליקה דעולה · אבל מליקה[...]
מנין דאסורה בנשים · וכ"ת ני[...]
ומלק מעולה · ועולה הא ילף[...]
דהקטרה ומלמדת בג"ש לחטא[ת...]
לא איפשטא בפרק איזהו מקומן[...]
בדבר הלא בהקישא אי מלמד[...]
וי"ל התם גלוי מילת' בעלמא דמלי[קה...]
בכל מקום ולא בנשים : ז אלא[...]
העליון · למעלה מחוט הסיקרא[...]
ח עלה לו לכבש ופנה לו לסובב[...]
כבש קטן שהיה יוצא מכבש גדולי ל[...]
כדמוכח בפ' קדשי קדשים [...]
ובא לו דרך סובב · לקרן [...]
מזרחית · דאמר [ס"ד ·] התם [...]
עולת

הגהות מהרי"ד

כשרים וכל בני היונה יהיו כשרים כצ"ל וכ"ה בגמ' חולין ד' כ"ב : ז לכפר בחוץ · פי' להכשיר ד"ת · כתוב בפי' התוס' דכל היכא דאומר והלא דין הוא פי' כו' ואמאי צריך קרא · הוא כ"ע מלעיל ריש פרשתא ' ולקמן פרק ט"ו ברייתא ג' ד' ופרק ט"ו ברייתא ה ופי"ז ברייתא ד' ה' : ט הדין דין לעני כצ"ל · ד"ת :
פרשתא ז א והקריבו אפי' פרידה אחת כ"ה בד"ת ובילקוט וכ"ה בזבחים ס"ה ע"א [...]
ג אמר ר"ע וכו' פרושי קא מפרש לה ר"ע וכולה מילתא הוא תני לה · ד"ת [...] בעצמו של כהן רמב"ם ספ"ו מה' מעשה הקרבנות : ד ודין הוא ומה בהמה [...] למעלן · ד"ת ופי' למעלה מחוט הסיקרא למטן למטה מחוט הסיקרא ד"ת וק"א [...] ברמב"ם פ"י ממעה"ק דין כ' : מה הקטרה למעלן · חולין כ"א ע"ב כ"ג ע"א : [...] מצינו בהקטרה . כו' אף מליקה כו' רמב"ם פ"ו ממעה"ק דין כ' כ"א : [...]

הדשן שהכהן משליך שם מוראה ונוצה : אחת כשרה שהיה. עומד על הסובב וסובב כדאמרינן בפ' איזהו מקומן [כ"ד ·] עלה ונכנס אמה זהו סובב · וכל מזבח בגובה עם

אם הבדיל פסול. דהוה משמע אותו עיכוב' כשהוא שלם : יכול אע"פ שמלקו בסכין · בזבחים פ' חטאת העוף [ס"ח ·] תנן מלק בסכין מטמא בגדי'. אבית הבליעה · ופי' שם רבינו שלמה דאין זו מליקה דצריכה צפורן וגם שחיטה אינה שהרי חותך שדרה ומפרקת עד שיגיע לסימן כדאמרינן בפרק קדשי קדשים [ס"ה :]

את המה על קיר המזבח ואם עשאה למטה מרגליו אפילו אמה אחת כשרה · רבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב אומר כל עצמה אינה נעשית אלא בראשו של מזבח : ט והסיר את מראתו בנצתה זה הזפק יכול יעקור בסכין ויטלנו תלמוד לומר בנוצתה יטלנה עם הנוצה אבא יוסי בן חנין אומר נוטל את הקרקבנין עמה :

פרק ט

והשליך אותה כשרה לא פסולה אותה לא חטאת העוף אותה אותה בהשלכה · ואין עולת בהמה בהשלכה : ב הלא דין הוא מה אם במקום שהכשיר את העור פסל בית הראי מקום שפסל את העור אינו דין שיפסול בית הראי · ת"ל אותה אותה בהשלכה האין עולת בהמה בהשלכה : ג אצל המזבח סמוך למזבח · קדמה למורחו של כבש . אל מקום הדשן ששם יהו נותנין את הדשן · רבי חנניה בן אנטיגנוס אומר שני בתי דשנין היו שם אחד במזרחו של כבש ואחד במזרחו של מזבח · זה שבמזרחו של כבש שם היו נותנין מוראות העוף ודשון מזבח הפנימי והמנורה וזה שבמזרחו של מזבח שם היו שורפין פסולי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים : ד ושסע אותו כשר לא פסול · אותו . אותו בשסוע ואין עולת בהמה בשסוע הלא דין הוא מה אם עולת העוף שאינה טעונה נתוח טעונה שסוע · עולת בהמה שהיא טעונה נתוח אינו דין שתטען שסוע · ת"ל ושסע אותו · אותו בשסוע ואין עולת בהמה בשסוע : ה בכנפיו להכשיר את העור הלא דין הוא מה אם במקום שהכשיר בית הראי פסל את העור כאן שפסל בית הראי אינו דין שיפסול את העור ת"ל בכנפיו להכשיר את העור : ו ולא יבדיל יכול אם יבדיל פסל ת"ל והקטיר אי והקטיר יכול אף על פי שמלקו בסכין ת"ל אותו מה ראית להכשיר בהבדלה ולפסול במליקה אחר שריבה הכתוב מיעט מפני מה אני מכשיר בהבדלה שהוא לאחר הרצייה ופוסל במליקה שהוא לפני הרצייה : ז עולה אע"פ שמיצה דם הגוף ולא מיצה דם הראש או יכול אף על פי שמיצה דם הראש ולא מיצה דם הגוף ת"ל הוא · עולה · לשם עולה · אשה · לשם אישים . ריח · לשם ריח · ניחוח · לשם נחת רוח · לה' · לשם מי שעשה את העולם · נאמר בעולת בהמה אשה ריח ניחוח בעולת העוף אשה ריח ניחוח · במנחה אשה ריח ניחוח · ללמד שאחד מרבה ואחד ממעט ובלבד שיכוון את דעתו לשמים :

פרשתא ח

ונפש לרבות כהן משיח שיביא מנחת נדבה הלא דין הוא מה אם היחיד שאינו מביא מנחת חובה בכל יום מביא מנחת נדבה · משיח שהוא מביא מנחת חובה בכל יום · אינו דין שיביא מנחת נדבה · לא אם אמרת ביחיד שהוא מביא מנחה על טומאת מקדש וקדשיו · תאמר במשיח שאין מביא מנחה על טומאת מקדש וקדשיו · הואיל ואינו מביא מנחה על טומאת מקדש וקדשיו לא יביא מנחת נדבה תלמוד לומר ונפש לרבות כהן משיח שיביא מנחת נדבה : ב הוא הדין לצבור הלא דין הוא מה אם היחיד שאין מביא מנחה חובה בכל יום מביא מנחת נדבה · צבור שהוא מביא מנחת חובה בכל יום אינו דין שיביא מנחת נדבה · לא אם אמרת ביחיד שהוא

וזה לא איפשר אלא בעוקץ סכין ונמצא שהוא מחליד כדאמרי' בהכל שוחטין . [חולין כ' :] ולפי דבריו היה צריך ליזהר כשמתחיל לשחוט וחותך העור אין להכניס עוקץ הסכין תחת העור ולשחוט כמו שעושים הטבחים בשביל שהם חסים על העור שלא לחתכו יותר מדאי · מיהו אין נראה לקרות חלדה כי האי גונא · דבפ"ק דשחיט' חולין קאמר מאן דאמר דורס מ"ט לא אמר מחליד חולדה מיכסיא והוא מיגליא דהוא קרו ליה התם חלדה משום שחותך הסימן מגד המפרקת · והוא דקאמר משום דורס דלא חשיב זה חלדה משום דמיגליא · אלא חלדה הוי כשמכנים הסכין תחת המטלית וצמר מסובך דחשיב חלדה . דהתם הסכין הוא נכנס ויוצא מבני לדדים : ז ה"נ בפ' קדשי קדשים [ס"ו .] עולה אע"פ שמיצה דם הגוף ולא מיצה דם הראש . יכול מיצה דם הראש ולא מיצה דם הגוף ת"ל הוא · מאי תלמודא · אמר רבינא מסתברא דרוב דמים בגוף שכיחי וקשה כילד יליף מהיא שכתוב לאחר הקטרה · ולא דמי למנחת חוטא דפ"ק דמנחות [ז.] דילפינן בהפסול קומץ שלא לשמה מכי חטאתו היא : נאמר בעולת העוף אשה ריח ניחוח · מייתי לה בפ"ב דשבועות [ט"ו ומנחות בסוף] :

פרשתא ח א

ונפש לרבות כהן משיח · דהוה מצי למיכתב כי תקריב קרבן מנחה וכהן משיח הוא כהן גדול שנמשך בשמן המשחה שמביא מנחת חביתין בכל יום : שכן הוא היחיד · מביא מנחה על טומאת מקדש וקדשיו לדלי דלות . אם נטמא ונכנס למקדש או אכל בשר קדש כדמפרש בשבועות [י"ד.] תאמר במשיח שאינו מביא. לפי שאינו בא לידי עניות ועשירות כדמפרש בפ' דהוריות [ט' ·] והוי מצי למימר נשיא יוכיח שאינו מביא על טומאת מקדש וקדשיו ומביא מנחת נדבה · וי"ל האי תנא ס"ל דנשיא חייב על טומאת מקדש וקדשיו כרבי עקיבא דמיחייב התם [ח' :] ונראה שגם נשיא צריך ריבויא מנפש דסד"א הואיל ואינו מביא על שמיעת הקול ולאו בר עדות הוא אפי' לר' עקיבא דהתם לא יביא מנחת נדבה : ב וה"הלצבור · שאני דן שיהיו מביאין מנחת נדבה כמו שדנתי למשיח : צבור שהוא מביא מנחת חובה בכל יום . מנחת נסכים עם תמידין תאמר בצבור שאינו מביא מנחה על טומאת מקדש וקדשיו . שאם הורו ליכנס למקדש בטומאה או לאכול קדשים ועשו צבור על פיהם בכל דבר טמא נפש ולא צבור :

משיח

פטורים דכתיב שם או נפש אשר תגע בכל דבר ... דצריך לרבויי משום ק"ו : ו יכול

הגהות מהרי"ד

שהוא מביא מנחה על טומאת מקדש וקדשיו · תאמר בצבור שאין מביא מנחה על טומאת מקדש וקדשיו · משיח יוכיח · שאין מביא מנחה על טומאת מקדש וקדשיו ומביא מנחה נדבה · אף אתה אל תתמה על הצבור שאע"פ שאין מביא מנחה על טומאת מקדש וקדשיו יביא מנחה נדבה תלמוד לומר נפש. היחיד מביא מנחה נדבה ואין הצבור מביא מנחה נדבה: **ג** נפש תקריב יכול גזרה תלמוד לומר כי תקריב אינה אלא רשות · קרבנן מנחה · מלמד שהיחיד מתנדב לבונה נאמר הבא בהמה והבא מנחה חובה לה הבא מנחה והבא לבונה חובה לה מה מנחה שהיא באה חובה עם הבהמה באה נדבה בפני עצמה אף לבונה שהיא באה חובה עם המנחה תבא נדבה בפני עצמה: **ד** מה למנחה באה נדבה בפני עצמה שכן היא באה חובה בפני עצמה תבוא לבונה נדבא בפני עצמה שכן אינה באה חובה בפני עצמה · הואיל ואינה באה חובה בפני עצמה לא תבא נדבה בפני עצמה · תלמוד לומר קרבן · מלמד שהיחיד מתנדב לבונת מכמה לא יפחות מקומץ: **ה** ומנין שהיחיד מתנדב יין נאמר הבא בהמה והבא מנחה חובה לה הבא בהמה והבא יין חובה לה מה מנחה שהיא באה חובה עם הבהמה באה נדבה בפני עצמה אף היין שהוא בא חובה עם תבהמה יבא נדבה בפני עצמו: **ו** מה למנחה באה נדבה בפני עצמה שכן באה חובה בפני עצמה · יבא יין נדבה בפני עצמו שכן אינו בא חובה בפני עצמו · הואיל ואינו בא חובה בפני עצמו לא יבא נדבה בפני עצמו · תלמוד לומר קרבן מלמד שהיחיד מתנדב יין מכמה לא יפחות משלשת לוגין: **ז** ומנין שהיחיד מתנדב שמן · הוא הדין והיא התשובה תלמוד לומר קרבן דברי רבי טרפון · אמר רבי טרפון מה מצינו ביין שהוא בא חובה ובא נדבה אף השמן שהוא בא חובה יבוא נדבה · אמר ליה רבי עקיבא לא אם אמרת ביין שכן הוא קרב חובתו בפני עצמו תאמר בשמן שאין קרב חובתו בפני עצמו · ומנין שהיחיד מתנדב עצים תלמוד לומר קרבן מלמד שהיחיד מתנדב עצים מכמה לא יפחות משני גזירין: **ח** רבי יוסי אומר קורא אני קרבן יכול יהא היחיד מתנדב קטורת קורא אני עליו מוצא שפתיך תשמור ועשית מה אני מקיים לא תעלו עליו קטורת זרה ועולה · יכול יתנדב ויבא על מזבח החיצון תלמוד לומר את שמן המשחה וקטורת סמים לקדש ואין שמן המשחה וקטורת סמים קרבין אלא בפנים:

פרק י מנחה ליתן את האמור כאן בכל המנחות ואת האמור בכל המנחות כאן · סולת מה סולת אמורה להלן מן החיטין אף כאן מן החיטין · סולת קרבנו סולת יהיה שלא יתנדב ויביא אלא מן החיטין · הלא דין הוא צבור מביא מנחה מן החיטין חובה ויחיד מביא מנחה מן החיטין נדבה · מה צבור שהוא מביא מנחה מן החיטין חובה מביא מנחה מן השעורין חובה · אף יחיד שהוא מביא מנחה מן החיטין נדבה · יבא מנחה מן השעורים נדבה סולת קרבנו סלת יהיה שלא יתנדב ויביא אלא מן החיטין: **ב** הא אם אמר הרי עלי מנחה מן השעורים יביא מן חחיטין · קמח יביא [...] שלא שמן ולבונה יביא עמה שמן ולבונה · חצי עשרון יביא עשרון שלם · עשרון ומחצה יביא שנים רבי שמעון פוטר שלא נתנדב [...] המתנדבין: **ג** קרבנו היחיד מביא מנחה נדבה אין השותפין מביאין מנחה נדבה · הלא דין הוא עולת בהמה באה בנדר ובנדבה ו[...] באה בנדר ובנדבה מה עולת בהמה שהיא באה בנדר ובנדבה הרי היא באה נדבת שנים אף מנחה שהיא באה בנדר ובנדבה נדבת שנים: **ד** לא אם אמרת בעולת בהמה שהיא באה נדבת צבור תאמר במנחה שאינה באה נדבת צבור · עולת העוף תוכיח [...] באה

משיח יוכיח שאינו מביא וכו' · השתא קס"ד דלא אתי למיעוטי ליבור שלא יביאו מנחת נדבה מקרא דמרבינן משיח למנחת נדבה מיניה מעטינן ליבור: **ג** ת"ל כי תקריב אינה אלא רשות · דהא כי משמש בלשון אם קרבן יחידא הוא. דהוי ליה למיכתב כי תקריב מנחה וכתב קרבן מנחה: מלמד שהיחיד מתנדב לבונה · כדתניא בפרק אחרון דמנחות [ק"ו :] האומר הרי עלי לבונה לא יפחות מן הקומץ · המתנדב מנחה מביא קומץ לבונה · והכל נקרא קרבן · לבונה · יין ושמן. והתם קאמר רבי אפי' עצים נקראו קרבן · והוצרך להביא מכא לן שנקראו קרבן. אבל על שאר דברים לא הוצרך להביא קרא דודאי קרי להו קרבן. ובפרק הקומץ [כ' :] קא בעי למימר דאפי' מלח היה צריך להביא עם המנחה · עד דיליף ברית הלח מברית עולם שהמלח משל ציבור: **ד** מה למנחה באה בנדבה בפני עצמה שכן היא באה חובה כו'. כגון חביתי כה"ג : לא יפחות מקומץ · בפרק בתרא דמנחות [ק"ו :] מקיש לבונה במנחה מה התם קומץ אף לבונה קומץ · ובפ"א דמנחות פלוגתא דתנאי [י"א ·] בחסרה ועמדה על קורט אחד : יביא יין נדבה בפני עצמה שכן אינו באה חובה בפני עצמו. דאינו בא אלא לנסכי בהמה ואי פרכת לבונה חוכיח שאינה באה חובה בפ"ע ובאה נדבה אף אני אביא יין ולמה לי קרא · וי"ל מה ללבונה שכן הוקבעה עם המנחה בכלי ולכך יש לה כח להתנדב בפ"ע מה שאין כן יין · ובפ' בתרא דמנחות [ק"ז·] נפיק לן מאזרח שמתנדב יין · והתם תנן המתנדב שמן לא יפחות מן הלוג ר' מאיר אומר מג' לוגין · ובגמ' מפרש לרבנן דון מינה מה מנחה מתנדבין אף שמן מתנדבין ומינה מה שמן דמנחה בלוג אף שמן מתנדב בלוג · ולר' דון מינה דמתנדבין שמן כמנחה ואוקי באתרא כנסכים מה נסכים ג' לוגין אף שמן ג' לוגין · וי"ל הכא אגב אורחיה אסמיך להו כלהו מקרא דהכא: **ז** א"ל ר"ע לא אם אמרת ביין שכן הוא קרב חובה בא . בספלים לנסכי בהמה · אבל שמן הינו קרב עצמו · אלא בלול הוא במנחה. ופלוגתייהו בהמנחו' והנסכי' [ק"ד :] ובפ' כל התדיר [זבחים צא ·] והתם קאמר שמוהל המתנדבו מזלפו על גבי האישים . אע"פ שמכבה · סביר' ליה כר' שמעון דאמר דדבר שאינו מתכוין מותר · והא דתניא התם . יין כדברי ר' עקיבא לספלים מוקי לה כר' יהודא דאמר דבר שאינו מתכוין אסור. ור' חיים כהן היה מקשה דהתם רבי

עקיבא כר"י וכמ' תצול בתרא [קי"ג י'] ס"ל כר"ש גבי לובש כלאי[...] את המכס. וי"ל תנאי היא : ולא יפחות משני גזירין · מיירי בה[...] [כ':] וכפ' בתרא דמנחות [ק"ו:] ובשקלי' [פ"ו] קאמר האומר הרי[...] גוזר א"ר אלעזר מתני' אמר כן שזה קרבן בפני עצמו ״דתנינן[...] שני גזירין בפרק ב' דיו[...]

ח יכול יהא היחיד מת[...] בפ' התכלת [מנחות נ'] ש[...] מבכאן· והא דאמר במעי[...] העוף[ט'] הנהנ' מבשר קד[...] ומאימורי קדשים קלים [...] יביא קטרת שכלה למז[...] שמסרה לציבור . והתם [...] אשר צויתיך יעשו אין [...] שאמור בענין . פירוש ד[...] בפנים ולחובת ציבור · [...] הא אין שמן המשחה וקט[...] קריבין אלא בפנים · ושיב[...] שמן המשחה קרב בשוכ[...]

פרק י א מנחה ליתן [...] בכל המנחות

כוקשו זו לזו דכתיב בפ' צו[...] המנחה תורה אחת לכל המנח[...] מפר' כאן שמן ולבונ' וכן ליתן[...] ואפילו במנחת כהן ש[...] נאכלים וכן ליתן הגשה וכל[...] בשאר מנחות . סלת מה ס[...] להלן מן החטים . במלואים [...] חטים תעשה אותם : סלת [...] ליה למיכתב וכתיב סלת יהיה[...] ציבור מביא מן החיטין חו[...] נסכים ולחם הפנים ושתי ה[...] מביאין מנחה מן השעורים[...] כגון מנחת העומר: אף יחיד כ[...] מאי דוחקיה: למילף יחיד [...] לילף יחיד מיחיד דיחיד [...] החיטים חובה כגון מנח[...] וכן מביא מן השעורים הו[...] מנחות קנאות · יכול כמו[...] מן החיטים חובה מביא ממ[...] כך כיון שמביא מן השעורים ח[...] מהן נדבה· וכן קאמר בפ' ר'[...] [מנחות ס"ח:] ר' עקיבא או[...] יחיד מביא חובתו מן החיט[...] השעורים וכו' : **ב** הרי עלי מ[...] השעורים יביא מן החיטים·[...] המנחות [ק"ג :] והנסכים מ[...] כאומר אילו הייתי יודע שאין נו[...] לא הייתי נודר אלא כך : קמ[...] נתערבו יביא סלת הבא מן [...] שלתתו אותן והסירו קליפה שלהן : שלא בשמן ולבונה וכו' · תנן

הגהות מהרי"ד

כראה ולא על הכניסה ואם כבריסס א"כ גם על דם יהיו פטורים דכתיב נפש אשר תאכל כל דם ונאמר דאע"ג דכתיב לא תאכלו דם נפש בא למעט והכעס דפטורין לצבור משום דאין חייבין רק על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת קבוע לא כמה שבעולה וי רד וגם משום דאין מביאין על עשה ולא תעשה שבמקדש וע' הוריות ח' · אבכאן יחיד נשיא ומשיח בין בע"א בין בשאר מצות ופירש"י דכולם בכלל נפש אחת הם לצבור מנ"ל מהתם ממעט ולצבור ממעטי מנפש הכל יש לחלק : **ג** בנפשקתא זוטא גורס דבר אחר ונפש יכול גזירה ולא זכיתי

לא יפחות ד"ת והובא ברמב"ם שם ס"פ י"ז : **ז** אם אמרת ביין נא מנה בפני עצ[...] הוא קרב כו' תאמר בשמן שיבא נדבה בפני עצמו כ"ה בד"ת ובילקוט: ומכמה לא [...] רמב"ם פט"ז מה' מעשה הקרבנות דין י"ג : **ח** ר"א אי קורא אני קרבן כ"ה בד"ת וב[...]
פרק י א נאמר כאן סולת ונאמר להלן סולת כנ"ל וכ"ה בילקוט : אלא מן [...] משנה סוטה י"ד. רמב"ם פי"ב ממעה"ק דין ב' סמ"ג עשין קס"ו וע'
פרק י"ג ברייתא ה' ממעטי' מפסוק אחר : **ב** משנה ובג' מנחות ק"ג והובא בר[...]

במנחה אחת . דהשתא נמיקרינן ביה והביאה כולה ביחד : אפי' רבואות · וכן הוא אומר [משלי י"ד] ברב עם הדרת מלך · כלומר כל מה שהם יכולים לעסוק במנחה עוסקים ומצותה בכך · כגון אחד יהא מגיש · ושלשה יכולים להיות כדאמרינן במנחות [ז' .] אחד אוחז כלי שהמנחות בתוכו וא' קומץ וא'

מביא מנחה · בס"פ המנחות והנסכים : ך כך אין מביאין לא יין ולא שמן וכו' · מנחה דמתנדבין להו ולכך אין מביאים דמנחות [ק"ז .] דמתנדבים יין ושמן

באה נדבת צבור ובאה נרבת שנים: ה אף אתה אל תתמה על המנחה שאף על פי שאינה באה נדבת צבור תבוא נדבת שנים תלמוד לומר קרבנו היחיד מביא מנחה נדבה ואין השותפין מביאים מנחה נדבה: ו כשם שאין שנים מביאין מנחה נדבה כך אין מביאין לא יין ולא לבונה ולא עצים אבל מתנדבין עולה ושלמים ובעוף אפילו פרידה אחת: ז ויצק עליה שמן על כלה ונתן על הלבונה על מקצתה מה ראית לומר כן ויצק עליה שמן על כולה ונתן עליה לבונה על מקצתה שאין רבוי אחר רבוי בתורה אלא למעט: ח ד"א ויצק עליה שמן על כלה מפני שהוא נבלל עמה ונקמץ עמה ונתן עליה לבונה על מקצתה שאינה לא נבללת עמה ולא נקמצת עמה: ט ויצק עליה שמן ונתן עליה לבונה ואיני יודע כמה הרי אני דן טעונה קמוצה וטעונה לבונה מה קמיצה מלא הקומץ אף לבונה מלא הקומץ רבי יהודה אומר אם מיעט לבונתה כשרה: י ויצק עליה שמן ונתן עליה לבונה והביאה מלמד שיציקה ובלילה כשרים לכל אדם:

פרשתא ט

והביא והביאה שלא יביאנה חציים הא אם אמר הרי עלי מנחה של שני עשרונות לא יביאנה בשני כלים אלא בכלי אחד· אל בני אהרן אפילו הן רבואות· וכך הוא אומר ברב עם הדרת מלך· הכהנים וקמץ מלמד שהקמיצה מצות כהונה· הלא דין הוא מה אם שחיטה שקבע לה צפון לא קבע לו כהן· קמיצה שלא קבע לה צפון· אינו דין שלא יקבע לה כהן· מליקה תוכיח· שלא קבע לה צפון וקבע לה כהן· לא אם אמרת במליקה שקבע לה מזבח· תאמר בקמיצה שלא קבע לה מזבח· הואיל ולא קבע לה מזבח לא יקבע לה כהן· תלמוד לומר חכהנים וקמץ מלמד שהקמיצה מצות כהונה: ב יכול מצוה שיקמצנה הכהן ואם קמצה זר תהא כשרה· תלמוד לומר שוב והרים הכהן קבעה שאם קמצה זר תהא פסולה: ג וקמץ קומץ אחד לעשרון אחד קומץ אחד לששים עשרון· או וקמץ קומץ אחד לעשרון אחד ששים קומץ לששים עשרון· הרי אני דן טעונה קמיצה וטעונה לבונה מה לבונה קומץ אחד לעשרון אחד קומץ אחד לששים עשרון אף קמיצה קומץ אחד לעשרון אחד קומץ אחד לששים עשרון: ד או כלך לדרך הזו טעונה קמיצה וטעונה שמן מה שמן לוג אחד לעשרון אחד ששים לוג לששים עשרון אף קמיצה קומץ אחד לעשרון אחד ששים קומץ לששים עשרון: ה נראה למי דמה דנין דבר שכלו עולה לאישים מדבר שכלו עולה לאישים· ואל יוכיח השמן שאין כלו עולה

תופס את הכלי שרת שמקדש בו את הקומץ ושוב נותן לחברו וחברו לחברו עד שמגיע למזבח וא' מולחו וא' מקטירו כדאמרי' בפ' תמיד נשחט [פסחי' ס"ד:] ופ"ק דזבחים [י"ד :] בהולכת דם פסח משום ברב עם הדרת מלך · ובפ' כל המנחות [מנחות פ"ב ·] ובהולכת איברי' קאמר והא קמ"ל דבעינן ג' כהנים משום ברב עם הדרת מלך : מלמד שהקמילה מצות כהונה · ואינה כשר בזר · וכן הגשה אינה אלא בכהן · אלא הכא לא כתיב הגשה על כן אין דן עליה · ועוד אין הגשה מעכבת קמילה ולכך דן על קמילה : מליקה תוכיח שלא קבע לה צפון · שעולת העוף היה מולק קרן דרומית מזרחית כדתנן בפ' קדשי קדשים [זבחים ס"ד :] אף קמילה אע"ג דלא קבע לה צפון דכתיב וקמץ משם ממקום שרגלי הזר עומדות וקבע לה כהן · ובלא קרא ידענא ליה: לא אם אמרת במליקה שכן קבע לה מזבח · שמולק ונותן דמה למזבח · מה שאין כן בקמילה שמקדש קומץ בכלי שרת : ב ת"ל שוב והרים את הדשן שנה הכתוב לעכב . מקשים אמאי לא קאמר הכא כמו גבי מליקה · יכול ימלקנו בסכין · ולימא יכול יעשה מדה לקומץ ויקמוץ · והלא דין הוא · ומה שחיטה שלא קבע לה כהן קבע לה כלי . קמילה שקבע לה כהן לא כ"ש שיקבע לה כלו · מליקה תוכיח שקבע לה כהן ולא קבע לה כלי · מה למליקה שכן קבע לה לקבלת הדם · והוי מצי למימר תלמוד לומר בקמצו שלא יעשה מדה לקומץ כדתני לקמן בפרשה נו : ג קומץ אחד לשלשים עשרון · אם הביא בכלי אחד · ויליף לה מקומץ לבונה דלא מייתי עמה אלא קומץ אחד וסברא אית לומר דלא בעיא אפי' מנחה גדולה אלא קומץ לבונה הואיל ואינה מגופה דמנחה· וסריך לה אדרבא הואיל וקמילה בגופה דמנחה היא נקשנה לשמן שצריכה ס' לוג לס' עשרון וכן יצטרך לקומץ ס' קמצים : ה דנין דבר שכלו עולה לאישים · קומץ מלבונה : ואל יוכיח שמן שאין כלו עולה לאישים · שנשאר ממנו בשמן ·

ונקט ס' עשרון שיכול להביא בכלי אחד · אבל אם נדר ס"א עשרון מביא בשני כלים . כדתנן בפ' המנחות והנסכים [מנחות ק"ג :] ומפ' טעמא שאין יכולין ליבלל היטב אפי' כשישים שם ל"ג שמן בכל עשרון כדמוכח הכא · ואתם פריך וכי אין נבללין מאי הוי והא תנן אם לא בלל כשר · א"ר זירא כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת וכו' וא"ת [תוס' מנחות י"ח: וע' חידושי רמב"ן ב"ב פ"א] מאי פריך התם והא תנן אם לא בלל כשר מ"מ לכתחילה מצוה לבלול · ולכך אין להביא מנחה שאינה יכולה ליבלול. וי"ל משום שזה נדר להביא מנחה בכלי אחד · ות"מ לא יביא בשני כלים ואם הביא פסולו ולכך אי לאו שבילה מעכבת היה לו להבי' בכלי א' ס"א עשרון אע"ג דאין נבלל היטב. ותימא מנין לו לר' זירא דלא בלל כשר היכא דלא בלל כלל דילמא אם לא בלל כהן אלא זר כמו גבי יציקה ·

שנתמעט לאחר הפרשה· אבל בשעת הפרשה צריך קומץ · כך י מלמד שיליקה ובלילה כשרים בכל אדם · וכן אמרי' בפ' כל ל"ו:] ובפ' הקומץ רבה [יח:] מקמילה ואילך מצות כהונה . ובהקומץ אל בעי אף יציקה ובלילה בכהן · וקאמר טעמא · דכתיב והביאה מן · וי"ו דוקמץ מוסיף על ענין ראשון שגם יציקה ובלילה צריכין כהן :

ט שלא יביאנה לחצאין · לא יביא עומר בשני כלים אע"ג שכהן גדול מקריב חביתין בחצאין · נדבה ביא לחצאין לא הוא ולא אחרים: הא אם אמר · כלומ' מעתה למדת עלי מנחה של שתי עשרוני' לא יביאנה בשני כלים מאחר שקבעם

הגהות מהרי"ד

ועוד

[illegible] אבל לרוקחו [illegible] שמעושו מעכב את רובו ·
[illegible] מעושה מעכב
[illegible] קומץ אחד לששים
[illegible] עשרות · בן בתירה אומר
[illegible] קומץ בישן · ת"ל משם
[illegible] יכול מלא קומצו מבורץ · ת"ל
[illegible] ת"ל מלא קמצו ·
[illegible] בגודלו באצבעו
[illegible] מקום הקמיצה יהא סלת
[illegible] יכול מקום הקמיצה והצדדין
[illegible] מסלתה שתהא כלה סלת
[illegible] ח מסלתה ומשמנה שתהא הסלת בלולה
[illegible] כל שהוא פסולה ·
[illegible] כל : ט מסלתה לא מסלת
[illegible] שלא יביא שתי מנחות בכלי
[illegible] שלא נקמצו ונתערבו זו בזו אם יכול
[illegible] כשרות · ואם לאו פסולות :
[illegible] שאם קמץ ועלה בידו צרור או גרגיר
[illegible] ומשמנה על כל לבונתה שתהא
[illegible] על כל לבונת' והקטיר שילקט לבונה ויעלה
[illegible] יא הקטיר הקומץ אע"פ שאין שירים · נטמא הקומץ · או
[illegible] והדין הוא מה אם במקום שהורע כח
[illegible] יפה כח הכהני' בהם · מקום שיפה
[illegible] שיפה כח הכהנים בשירין · מה אני
[illegible] לאהרן ולבניו קדש קדשים מאשי ה' · אין
[illegible] מתנת האישים : יב אזכרתה נזכרים בה נזכרים
[illegible] ר"ש אומר נאמר כאן אזכרה ונאמר להלן
[illegible] להלן מלא קומץ אף כאן מלא קומץ :

פרק יא [illegible] אף על פי שלא הומלחה אף על פי שלא
[illegible] אע"פ שלא הקטיר את כל לבונתה · מן
[illegible] פרט לשחסר קמצה · ולא הקטיר
[illegible] לאהרן ולבניו לאהרן תחלה ואחר כך לבניו ·
לאהרן

[illegible] שלא כרגל המסלה ולא איפשר
[illegible] המאי ככה הכתיב וקמץ משם
[illegible] ילפינן לקמילה בג"ש דכתיב
[illegible] כמו מחבה : ך יכול מה
[illegible] יכול יקמוץ בראשי
[illegible] שלא יגיע סלת לפסת יד :
[illegible] כדאמר פ' אלו מנחות [ע"ב :]
[illegible] וצריך למחוק בגודלו מלמעלה וכן
[illegible] [ע' י"א ·] : ט אם יכול לקמוץ
[illegible] ומוקי לה התם בר' יהודה
[illegible] לא מבטל [illegible]
[illegible] . אבל למ"ד [illegible]
[illegible] א"כ הוי ליה
[illegible] ומוקי לה כר'
[illegible] [illegible]

ללחם לאזכרה . וקאמר מה להלן מלא קומץ אף כאן ולעולם לחם [illegible]
יליף . ואגב שותפות נקט ההוא לישנא גם הכא · והגאונים פירשו [illegible]
מלא קומץ היינו במנחת מטמא מקדש וקדשיו · וה"ק דהא אזכרתה דקא[illegible]
היינו קומץ מנחה שהיה מקטירו דנאמר כאן אזכרה ונאמר להלן והביא [illegible]
וקמץ הכהן ממנה מלא קמצו את אזכרתה והקטיר אלמא קומץ נקרא אזכר' [illegible]
פרק יא א אע"פ שלא הומלחה · הקטיר קומץ בלא מלח והרי קים [illegible]
ואפי' הכי השירים מותרים לכהנים ואין זה דומה [illegible]
נקטר קומץ דשיריים אסורות · ובפרק הקומץ רבה [מנחות י"ח ·] [illegible]
כשרה והתם [כ' ·] בגמ' מייתי ברייתא דר' יהודה ור' שמעון ס"ל דמלח [illegible]
אע"פ שלא הוגשה למזבח · מפרש התם [י"ט :] דלא תנא בה קרא : אע' [illegible]
הקטיר כלל לבונתה · למאן דמכשיר בפ"א דמנחות [י"א] וכן כמי אלי למימ[illegible]
[illegible] : מן המנחה פרט לשחסרה היא מן המנחה פרט לשחסר [illegible]
[illegible] כמי ר' יוחנן תרי קראי דמיירי בחסרון · למנחה [illegible]
[illegible] שצריך להביא מתוך ביתו ולמלאות · וחד [illegible]
[illegible] דאחרים באכילה אע"ג דמקטיר קומץ [illegible]
[illegible] [י"ד] [illegible]

מנחות פ"ט · ורמב"ם שם וסוף פי"ג : ה שמיעוטו מעכב · משנה מנחות [illegible]
שם סוף פי"ג : ממקום שרגלי סור · זבחים ס"ג · מנחות ו' : מ' : בן בתירה [illegible]
[illegible] מנחות ו' : ך מה כילד קומץ את שלש אצבעותיו על פס ידו [illegible]

וכל כו' : ולאהרן שלא במחלוקת · צריך לומר תרוייהו · דאי
ה הוה אמינא כי חלקו נוטל תחילה איזה חלק שירצה. ואי אמר
לוקת הכתי לא ידעינן דנוטל תחילה · ותנא דברייתא דיומא
ימא דנוטל תחילה שלא במחלוקת אע"ג דאינו אומר חטאת זו
טל חלק בראש כשירצה
י אוכל והתם הוא לאהרן
קדשים להתיר מנחות
: וכי מנין יצאו · לאסור
יר מכלל שנא' כל האזרח
ה להקריב אשה וגו' · ובפ'
שמעות לשני עניני' אם
ם שמתנדב נסכים לא
ואם רצה לרבות ירבה
כי תניא התם [בספרא
כל האזרח יעשה ככה
רצה לרבות ירבה · או
אלא לומר שיהו מנחות
על גבי האישים והכי
רח נודר מנחה צריך
וה ריח ניחוח לה' ומה
תרת מן המנחה יאכלו
נכרים תלמוד לומר
ן קדשים מרבה כלן אפי'
ימא והא מדכתיב כל
תהיה מכלל דישראל
ג מליקת חטאת של
קא דעתי' דתיהוי כמנח'
כילה : ד א"ר שמעון
: ומה אם במקום שהתיר
אדם יכול לאכול סלת
סלת מצוה · סלת מנחה
ור מליקת רשות · אם
חולין שלו : ה מה לי
מליקת מצו' שהרי הותר
ה : יתיר מליקת מצוה
וכו' · תימא מעיקרא
לא הוי מצי למילף מהאי
אגי' ולבסוף מאיקא ניחא
· וי"ל אסמכתא בעלמ'
ליקת עוף דמותרת בפ'
] ובפ' אלו מנחות [מנחו'
אתם לרבות חטאת עוף :
א קרבן מנחה · א"ר
יהודה מנין לאומר

כו' · מייתי לה בפ' כל המנחות באות מצה [ס"ג ·] : קרבן אחד מביא · קרבן
שלם · והוא מין אחד ולא חלות ורקיקין בשביל שנדר קרבן אחד · וסבירא ליה
לר' יהודה · דשני מין קרבן כתיבי בהאי קרא . והאי דפריך ליה ר' שמעון והלא
לא כתב אלא קרבן אחד · התם משני לה כיון דכתב בשמן יתירא כמאן דכתיב קרבן
קרבן דמי · דכתיב חלות מצות בלולות בשמן ורקיקי מצות משוחים בשמן · ור' שמעון לכך כתיב בשמן לומר לך בנודר מאפה תנור רצה חלות יביא רצה רקיקין יביא · אבל אי לא כתיב אלא חד בשמן ה"א מחצה רקיקין ומחצה חלות דוקא : ג לא מאפה כופח · היינו מעין כירה מקום שפיתת קדירה אחת כדאמרי' בפ' כירה [שבת לח:] : רעפים . שיכל"ש שמכסים בהם בתים אם הסיקן ואפה עליהם : יורות הערביי'. חופר בארץ וטח בטיט ואופה שם כדמפרש בפ"ה דמסכ' כלים : מה ת"ל תנור תנור כו' · הכא כתיב קרבן מנחה · מאפה תנור · ובפ' צו וכל המנחה אשר תאפה בתנור : שיהא הקדשה בתנור · קס"ד שהתנור קדוש ומקדשן · ופריך בס"פ כל המנחות [ס"ג ·] דר' שמעון מכשיר [נ"ה ·] אפי' שתי הלחם ולחם הפנים בבית פאגי · ומשני אמר רבא שיהא הקדשן בתנור פי' כשמקדיש הסלת יאמר על מנת לאפותה בתנור אני מקדש · וא"ת השתא מי דמי (מכאן ואילך חסר עד אשר נשא יחטא המתחיל אח"ז) (בס' שלפני שהויא התורת כהנים עם פי' קרבן אהרן נחלקה פ' ויקרא לב' חלקים מגילתא ראשונה עד פ' נפש כי תחטא ויש בה ט"ו פרשיותוכ' פרקי' · ונרשם שם. סליק דיבורא דנדבה ונתחיל דבורא דחטאת ובפ' אשר נשיא יחטא נרשם פרשתא ה' ובזה הספר שאני מעתיקו · והוא פי' הברייתא דתורת כהנים · נראה שהיה לו סדר זולת זה בחלוקת הפרקים והפרשיות · ואחזתי בזה הסדר של בעל קרבן אהרן ולחלוקת הפרקים וההלכות · למען ירוץ קורא בו · ויקל עליו ע"י כך למצוא דברי חפץ בביאור זה . וגם מזה לא הנחתי ידי מלכתוב הסימנים כמות שהם בספר הנ"ל שלפני) :
אשר

לאהרן שלא במחלוקת · ולבניו במחלוקת · מה אהרן כהן גדול אוכל שלא במחלוקת אף בניו כהנים גדולים אוכלים שלא במחלוקת: ב לאהרן ולבניו קדש קדשים להתיר מנחות ישראל · וכי מנין יצאו מכלל שנאמר כל האזרח יעשה ככה את אלה להקריב אשה שאם רצה לרבות ירבה . או אינו אומר אלא שיהו מנחות ישראל ניתנות על גבי האישים ומה אני מקיים והנותרת מן המנחה של גרים ושל נשים ושל עבדים ת"ל לאהרן ולבניו קדש קדשים להתיר מנחת ישראל : ג אין לי אלא מנחותיהן מלוקותיהן מנין אמר ר"ש קורא אני נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה ת"ל לאהרן ולבניו קדש קדשים להתיר מלוקות ישראל : ד אין לי אלא מלוקות ישראל מלוקות כהנים מנין אמר ר"ש ודין הוא מה אם במקום שהתיר סלת רשות אסר סלת מצוה מקום שאסר מלוקות רשות · אינו דין שנאסר מלוקות מצוה · מלוקות ישראל יוכיחו שאסר בהן מלוקות רשות והתיר בהן מלוקות מצוה: ה מה התיר מלוקת מצוה של ישראל שהרי התיר סלת מצוה שלהם נתיר מלוקת מצוה של כהנים שהרי אסר סלת מצוה שלהן · הואיל ואסר סלת מצוה שלהן נאסר מלוקת מצוה שלה · ת"ל לאהרן ולבניו קדש קדשים מאישי ה' להתיר מלוקות הכהנים · מאישי ה' אין להן אלא לאחר מתנת האישים :

פרשתא י

וכי תקריב כשתקריב לעשות הדבר רשות קרבן מנחה · א"ר יהודה מנין לאומר הרי עלי מנחת מאפה לא יביא מחצה חלות ומחצה רקיקין · ת"ל קרבן · קרבן אחד הוא מביא · ואינו מביא חלות ורקיקין : ב אמר ר"ש וכי נאמר קרבן קרבן שני פעמים · הא לא נאמר אלא קרבן אחד ונאמר בו חלות ורקיקין · מעתה רצה להביא חלות יביא · רקיקין יביא · מחצה חלות ומחצה רקיקין יביא · וכשהוא קומץ בולל וקומץ משניהם · הא אם קמץ ולא עלה בידו אלא אחד משניהם דיו : ג מאפה תנור לא מאפה כופח לא מאפה רעפין ולא מאפה יורות הערביים · ר' יהודה אומר מה ת"ל תנור תנור שני פעמים להכשיר את הכופה · ר"ש אומר מה ת"ל תנור תנור שני פעמים שיהא הקדשה בתנור וכל מעשיה בתנור : ד סלת מה סלת אמורה להלן מן החטין אף כאן מן החטין חלות בלולות ואין הרקיקין בלולין · הלא דין הוא מה אם החלות שאינן טעונות משיחה טעונות בלילה

[...]עונין משיחה אינו דין שיטענו בלילה ת"ל חלות בלולות ואין רקיקין בלולין: ה רקיקין משוחין ואין חלות משוחות ·
מה אם הרקיקין שאינן טעונין בלילה טעונין משיחה · חלות שהם טעונות בלילה אינו דין שיטענו משיחה ת"ל רקיקין
[...] חלות משוחות: ו סלת חלות מצות בלולות בשמן ורקיקי מצות משוחים בשמן · מה ת"ל בשמן בשמן שני פעמים
[...]מן השני ולהכשיר בשמן השלישי רבי אליעזר בן יעקב אומר מושח את הרקיקין כמין כי שאין רבוי אחר רבוי
[...]מעט · רבי יהודה אומר מצות מצות למצות שוו לא שוו לבלילה: ז וכיוצא בו א"ר יהודה ועשית כיור נחשת וכנו נחשת
[...] כשם שמרחיצין מן הכיור כך מרחיצין מן הכן · ת"ל נחשת לנחשת שוה לו לא שוה לו לרחיצה · כיוצא בו א"ר יהודה
[...]ן משפט מעשה חושב כמעשה אפוד תעשנו יכול כשם שזה כפול זה כפול ת"ל זהב · לזהב שוה לו · לא שוה לו לכפילות :
[...] ואם מנחה על המחבת מלמד שהיא טעונה כלי קרבנך קרבנך לגזרה שוה · מה קרבנך אמור כאן טעונה יציקה
[...] ובלילה · אף קרבנך אמור למטן טעונה יציקה ובלילה · מה קרבנך אמורה למטן טעונה מתן שמן בכלי קודם
[...]ף קרבנך אמורה כאן טעונה מתן שמן בכלי קודם לעשייתה: ב סלת בלולה מלמד שהוא בוללה סלת · רבי אומר
חלות

הגהות מהרי"ד

[...]ת מן המנחה לאהרן ולבניו · זית רענן : ב ע' ד"ת : והר"ש הקשה [...]מנחת כהן כליל תהיה מכלל דישראל אינו בזה הדין עכ"ל וכ"ל דאפשר לומר [...] אכילה הוא באש ולוקין עליה ושל ישראל אינה באש רק מדין ואין לוקין [...] תירץ דהו"א דמנחת נדבה של ישראל כאכלת ומנחת נדבה גם דישראל [...]מקום שהתיר סולת רשות · פי' שיורי מנחת נדבה של ישראל אסר סלת [...] כל מנחת נדבה דכהנים כליל הוא מקום שאסור מליקת רשות דישראל [...] נדבה שלה אינו דין שנאסר מליקת מצוה שלהם דהיינו חטאת העוף [...]ת ישראל יוכיחו שאסר בהם מליקת רשות דהיינו עולת העוף נדבה [...]ליקת מצוה של ישראל . ד"ת : ה שהרי התיר סולת מצוה שלהם. פי' מנחת חוטא ומנחת קנאות · ד"ת: [...]מצות את הדבר רשות ד"ת · אך לא ידעתי מה הכריחו להוסיף תיבת [...]ת: ב והלא לא נאמר · ד"ת: ג לא מאפה כופח · משנה מנחות ס"ג · [...] מס' מעשה הקרבנות : מה ת"ל תנור תנור · ע' מנחות ס"ג ·

ד מה סולת אמורה להלן · סדר כי תשא פרשה כ"ט פסוק ב' והובא לעיל רפ"י : חלות בלולות ואין הרקיקין בלולין בלולין שיכול והלא דין הוא כ"ה בגמ' מנחות ד' ע"ס · והובא ברמב"ם פי"ג מה' מעה"ק דין ס' : ה ת"ל ורקיקין ד"ת : ו להכשיר שמן שני ולהכשיר שמן השלישי. והגם דנפקא ליה במנחות פ"ו : מדכתיב כתית למאור ולא למנחות עי' מזרחי וגור אריה לזקני הגאון וקרבן אהרן ובזית רענן תירץ דהתם לא מוכח רק למנחת צבור דומיא דמנורה והכא לרבות גם מנחת יחיד : ראב"י כו' שאין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט · וצ"ל דהוא לא מצריך לרבות שני ושלישי דהא נפקא ליה הכל מכתית כדלעיל וע' זית רענן : ר' יהודה אומר מצות מצות למצות שוו ולא לבלילה . וממילא דהוא הדין ולא למשיחה ונקט עד הכא דהוא מפרש כסדר הפסוק סולת חלות מצות רק מעיקרא דרש דרש אחד על סולת חלות מצות בלולות בשמן והדר דרש אח"כ כסדר הפסוק מצות :

פרק יב א שהוא טעונה כלי פי' כלי שרת והיה במקדש כלי נקראת מחבת כבית כלל בגמ' מנחות ס"ג מ"ח : [...]

עולה לאישים · או כלך לדרך הזו דנין דבר שמעוטו מעכב את רובו · מדבר שמעוטו מעכב את רובו ואל תוכיח לבונה שאין מעוטה מעכב את רובו · ת"ל וקמץ קומץ אחד לעשרון אחד · קומץ אחד לששים עשרון · וקמץ משם ממקום שרגלי הזר עומדות · בן בתירה אומר מנין אם קמץ בשמאל יחזיר ויחזור ויקמוץ בימין · ת"ל משם ממקום שקמץ כבר : ו מלא קמצו יכול מלא קומצו מבורץ · ת"ל בקמצו או בקמצו יכול יקמוץ בראשי אצבעותיו · ת"ל מלא קמצו · הא כיצד חופה את פס ידו במחבת ובמרחשת ומוחק בגודלו באצבעו מלמעלן ולמטן : ז מלא קמצו סלת יכול מקום הקמיצה יהא סלת והשאר יהא קמח · ת"ל מסלת אי מסלת יכול מקום הקמיצה והצדדין יהא סולת השאר יהא קמח · תלמוד לומר מסלתה שתהא כלה סלת ומשמנה שתהא כלה שם : ח מסלתה ומשמנה שתהא הסלת בלולה בשמן · דבר אחר מסלתה שאם חיסר סולתה כל שהוא פסולה · ומשמנה שאם חסר שמן כל שהוא פסל : ט מסלתה לא מסלת חברתה · ומשמנה לא משמן חברתה שלא יביא שתי מנחות בכלי אחד · מכאן אמרו שתי מנחות שלא נקמצו ונתערבו זו בזו אם יכול לקמוץ מזו בפני עצמה ומזו בפני עצמה כשרות · ואם לאו פסולות : י מלא קמצו מסלתה ומשמנה שאם קמץ ועלה בידו צרור או גרגיר מלח או קורט של לבונה פסול מסלתה ומשמנה על כל לבונתה שתהא שם לבונה בשעת הקמיצה על כל לבונת' והקטיר שילקט לבונה ויעלה לאישים : יא והקטיר הקומץ אע"פ שאין שירים · נטמא הקומץ · או אבד · יכול יאכלו הכהנים בשירים · ודין הוא מה אם במקום שהורע כח המזבח בשתי הלחם ובלחם הפנים יפה כח הכהני' בהם · מקום שיפה כח המזבח בקומץ · אינו דין שיפה כח הכהנים בשירץ · מה אני מקיים והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו קדש קדשים מאשי ה' · אין להם אלא לאחר מתנת האישים : יב אזכרתה נזכרים בה נזכרים בקמיצה ונזכרין בלבונתה · ר"ש אומר נאמר כאן אזכרה ונאמר להלן אזכרה מה אזכרה האמורה להלן מלא קומץ אף כאן מלא קומץ :

פרק יא

והנותרת אף על פי שלא הומלחה אף על פי שלא הונשה אע"פ שלא הקטיר את כל לבונתה · מן המנחה פרט לשחסרה היא פרט לשחסר קמצה · ולא הקטיר מלבונתה כלום · לאהרן ולבניו לאהן תחלה ואחר כך לבניו · לאהרן

ועוד תנא ביה קרא דכמה פעמים הא כתיב מנחה בלולה וי"ל היא הנותנת ליסתמיט בכלהו וליכתב ובללת לשון צווי ולכך אין בילה מעכב וא"ת וכיון שאין בילה מעכבת א"כ מניין לנו שצריך להיות ראוי לבילה וי"ל סברא הוא וכיון שכתוב שם בילה בעינן לכל הפחות ראוי · וכן בפ' מצות חלילה [זבחים פ"ד :] גבי קריאת חליצה · וכן בפרק המוכר את הספינה [ב"ב פ"ד :] גבי קריאת בכורים קשה דבפ"א דקדושין [כ"ה :] גבי ורחץ כל בשרו דבעי' ראוי לביאת מים אפי' לבית הסתרים . זה מנין לו . ואדרבא התם כתיב בשרו דמשמע מה מבשרו מאבראי אף כל ולא בית סתרים · שמא התם מדכתיב את כל בשרו דמשמע אפי' בית הסתרים . דאהכי צריך ראוי · וקשה דנימא שלכתחילה צריך רחיצה כמו בילה וקריאה · וי"ל והלא כתיב בשרו דמשמע מאבראי ובפ' נגמר הדין [סנהדרין מ"ה :] איכא מאן דמחייב אם נקטעה יד העדים והשתא והלא בעינן ראוי לבילה · וי"ל סברא הוא דאין לפטרו בשביל כן וא"ת בנדרים בפרק נערה [ע"ג :] בעי אם חרש יכול להפר ואסתפק אי בעינן ראוי לשמיעה כר' זירא והשתא מאי שנא ואמאי לא בעינן ראוי . וי"ל דאיכא למימר ושמא לאו דוקא דאורחא דמילתא נקט שאין רגיל להפר אא"כ שמע · כך פי' רבי' יצחק בר' שמואל [בתוס' מנחות י"ח] דנין שמיעוטו מעכב את רובו דהיינו קומץ · כדמפרש בפ' הקומץ רבה [כ"ז] אמר קרא מלא קמצו תרי זימני וכן שמן מיעוטא מעכבו דכתיב ושמנה שאם חסר כל שהוא פסולה · ולבונה אין מיעוטה מעכב לר' יהודא ולר"ש בפ"א דמנחות [י"א] ודלא כר"מ דלדידיה גם מיעוט לבונה מעכב: ת"ל וקמץ · מדלא כתיב וקומץ דהוה משמע הרבה פעמים מהרבה עשרונים ממקום שרגלי הזר עומדות מייתי לה בפ' קדשי קדשים [זבחים ס"ג :] ובפ"א דמנחות [ח :] והתם מפרש דאיצטריך למיכתב וקמץ משם · דסד"א הואיל וכתב והקריבה אל הכהן והגישה אל המזבח וקמץ מה הגשה בקרן דרומית מערבית אף קמיצה נמי בקרן דרומית מערבית קמ"ל משם ממקום שרגלו הזר עומדות ואין הזר קרב למזבח דכתיב ואל המזבח לא יקרבו שיחזור ויקמוץ בימין . וא"ת מ"ש מהולכה שלא ברגל דפסולה ולא איפשר לתקנה ר' יוחנן בספ"א דזבחים [ט"ו .] וי"ל דשאני הכא דכתיב וקמץ משם ממקום שקמץ כבר · ובפ"א [דמנחות ד' ט :] יליף ימין לקמיצה בג"ש דכתיב יד במצורע של כהן ידו הימנית ובקמילה כתיב ומילא כפו ממנה : ו יכול מה שבכבן ויולא לכל לד · ת"ל והרים ממנו בקמלו אי בקמלו יכול יקמון בראשי אלבעות . ת"ל מלא קמלו . פי' בראשי אלבעותיו שלא יגיע סלת לפסת יד : במחבת ובמרחשת . שפותת אותן לאחר שנאפו כדאמר פ' אלו מנחות [ע"ה :] ולאחר כן קומץ מהן ויש פתיתין שבולטין מבחוץ וצריך למחוק בגודלו מלמעלה וכן באלבע קטנה מלמטה · מייתי לה בפ"א דמנחות [ט · י"א ·] : ט אם יכול לקמוץ מזו בפני עצמה וכו' · תנן לה בפ' הקומץ רבה [כ"ג ·] ומוקי לה התם כר' יהודא דאמר מין במינו לא בטל · ולכך כי קמיץ לראשון לא מבטלי שיריים את הטבל ואליבא דמאן דאמר בתר בטל אזלינן למיהוי מין במינו דעתיד להיות בטל כמבטל דכי קמץ גם מאידך הוו להו שירים . אבל למ"ד בתר מבטל אזלינן · הרי שיריים המבטלין אינן יכולים להיות טבל א"כ הוי ליה מין בשאינו מינו ומבטלין שיריים את הטבל · ואמאי כשירות · ומוקי לה כר' זירא דאמר שגם שיריים אין מבטלין את הקומץ · דתנן בפ' השוחט והמעלה [זבחים ק"ו] קמלה

וחזר קומלה לתוכה והקריב בחוץ חייב · ופריך וניבטלו שיריים לק[...] זירא כאמר הקטרה וכו' וכן נמי אינן מבטלין את הטבל שהוא ל[...] י ועלה בידו לרור או גרגיר מלח כו' . ובפ"א דמנחות [י"א ·] [...] שהוא קומץ חסר . והתם פריך תיפוק ליה משום חלילה . אמר ר' ירו[...] שתהא שם לבונה בשעת קו[...] על הסלת מלד אחד : יא ו[...] אע"פ שאין שיריים · והתנן [...] רבה [כ"ו :] נטמאו שיר[...] שיריים) אבדו שיריים כמד[...] כשרה כמדת ר' יהושע פ[...] אליעזר ס"ל [זבחים ק"ד · [...] אם אין בשר יש דם וכן ה[...] אע"פ שאין שיריים : יכול י[...] בשיריים . אע"ג שאין למז[...] והוי כמו שאין לכהנים יש ל[...] כח הכהנים בהם שזוכין ב[...] ובשתי הלחם ואין מהן קו[...] וה"ה לחלות תודה ורקיקי נ[...] דגרסינן ת"ל והנותרת מן המ[...] וגם מאשי ה' אין להם אלא ל[...] האשים פי' אבל אם אין קומץ לכהנים · ובסיפא כתב מה והנותרת מן המנחה וכו' מש[...] לקיים דין שלו · ולא איפשו[...] מיהו קשה מאי קאמר הכהנים בהם הלא אין זוכין בהם אלא מכח המזב[...] מתירין את לחם הפנים וכבש[...] את שתי הלחם : יב נזכר[...] כשהכהן עושה בה מלות הגש[...] נזכרים בה הבעלים לטובה [...] וכיותיו ומכריעים אותו לכף זכ[...] ונזכרתם לפני ה' אלקיכם בקמילה · במלות הקטרת קו[...] בהקטרת לבונתה : רבי [...] אומר נאמר כאן אזכרה [...] להלן אזכרה · בלחם הפני[...] והותה ללחם לאזכרה : א[...] מה כאן קומץ אף להלן קו[...] שלומד מלבונה ללחם הפני[...] קומץ לכל מערכה מקומץ לבונה [...] אבל בספרא גרסינן מה אזכרה [...] להלן מלא קומץ אף כאן מלא [...] וזה אינו שהרי אדרבא במ[...] מפורש קומץ ולא בלחם הפני[...] מזה הלשון קאמר התם גבי קר[...] ללחם לאזכרה . וקאמר מה להלן מלא קומץ אף כאן ולעולם לחם [...] יליף . ואגב שותפות נקט ההוא לישנא גם הכא · והגאונים פירשו [...] מלא קומץ היינו במנחת מטמא מקדש וקדשיו · וה"ק דהא אזכרתה דק[...] היינו קומץ מנחה שהיה מקטירו דנאמר כאן אזכרה ונאמר להלן והביא [...] וקמץ הכהן ממנה מלא קמצו את אזכרתה והקטיר אלמא קומץ נקרא אזכר'

פרק יא א אע"פ שלא הומלחה · הקטיר קומץ בלא מלח והרי הוא [...] ואפי' הכי השירים מותרים לכהנים ואין זה דומה [...] נקטר קומץ לשיריים אסורות · ובפרק הקומץ רבה [מנחות י"ח ·] כשרה והתם [כ' ·] בגמ' מייתי ברייתא דר' יהודה ור' שמעון ס"ל דמלח [...] אע"פ שלא הוגשה למזבח · מפרש התם [י"ט :] דלא תנא בה קרא : אם [...] הקטיר כלל לבונתה · למאן דמכשיר בפ"א דמנחות [י"א] וכן נמי אלי למיר[...] שלא הניף ולא בלל : מן המנחה פרט לשחסרה היא מן המנחה פרט לשחסר [...] בפ"א דמנחות [ט·] דריש נמי ר' יוחנן תרי קראי דמיירי בחסרון · למנחה [...] חד לשחסרה קודם קמילתה שצריך להביא מתוך ביתו ולמלאות · וחד [...] שיריים בין קמילה להקטרה דאסורים באכילה אע"ג דמקטיר קומץ [...] ולאהרן תחילה לוקח בלא חלוקה ופ"א דיומא [י"ד] כילד נוטל חלק ברא[...] חטאת

הגהות

מנחות פ"ח · ורמב"ם שם וסוף פי"ג : ה שמיעוטו מעכב · משנה מנחות כ"ז · ורמב"ם שם סוף פי"ג : ממקום שרגלי הזר · זבחים ס"ג · מנחות ו' : ח' : בן בתירה אומר יחזור ויקמוץ במשנה מנחות ו' : ו הא כילד חופה את שלש אלבעותיו על פס ידו וכ"ה בד"ת וכ"ה בגמ' יומא מ"ז : מנחות י"א וע' בקרבן אהרן דאין להגי' כאן בתו"כ והברייתא הובאה גם בירושלמי פ"ה דיומא ה"א וברמב"ם פי"ג מה' מעה"ק דין י"ג וע"ש מ"ש בס' שיח [...]

מהרי"ד

רענן : וברייתא זו הובא במנחות ט' : כ"ו · ובמעילה ט' : ט שתי מנחות [...] בפ"ג דמנחות כ"ג . ורמב"ם פי"א מה' פסולי המוקדשין דין כ"ט : י שאם קמץ וע[...] לרור כר' משנה שם פ"א ד' ו' ורמב"ם שם דין ג' : על כל לבונתה והקטיר · [...] בלי הפסק · ד"ת : יא אין להם אלא לאחר מתן האישים כ"ה בכ"א · ד"ת וכ"ה [...] יב נזכרים בקומצה . ד"ת :

אוכל כו' : ולאהרן שלא במחלוקת · צריך לומר תרוייהו · דאי
[...]חלה הוה אמינא כי חלקו נוטל תחילה איזה חלק שירצה . ואי אמר
[...]מחלוקת הכי לא ידעינן דנוטל תחילה · ותנא דברייתא דיומא
[...] תימא דנוטל תחילה שלא במחלוקת אע"ג דאינו אומר חטאת זו
[...] נוטל חלק בראש כשירצה
[...]הכי אוכל והתם הוא לאהרן
[...] קדשים להתיר מנחות
[...]ה : וכי מנין יצאו · לאסור
[...]תיר מכלל שנא' כל האזרח
[...]אלה להקריב אשה וגו' · ובפ'
[...]משמעות לשני עניני' אם
[...]כים שמתנדב נסכים לא
[...]ן ואם רצה לרבות ירבה
[...]והכי תניא התם [בספרא
[...]] כל האזרח יעשה ככה
[...]ם רצה לרבות ירבה · או
[...] אלא לומר שיהו מנחות
[...] על גבי האישים והכי
[...]אזרח נודר מנחה צריך
[...]אשה ריח ניחוח לה' ומה
[...]נותרת מן המנחה יאכלו
[...]של נכרים תלמוד לומר
[...]דש קדשים מרבה כאן אפי'
[...] תימא והא מדכתיב כל
[...]יל תהיה מכלל דישראל
[...] : ג מליקת חטאת של
[...]מלקא דעתי' דתיהוי כמנח'
[...]באכילה : ד א"ר שמעון
[...]ר : ומה אם במקום שהתיר
[...]כל אדם יכול לאכול סלת
[...]ר סלת מצוה · סלת מנחה
[...]אסר מליקת רשות · אם
[...] חולין שלו : ה מה לי
[...]אל מליקת מצו' שהרי הותר
[...]נחה : יתיר מליקת מצוה
[...] וכו' · תימא מעיקרא
[...] דלא הוי מצי למילף מהאי
[...]כהני' ולבסוף מאי קא ניחא
[...]יה · וי"ל אסמכתא בעלמ'
[...]מליקת עוף דמותרת בפ'
[...]ד:] ובפ' אלו מנחות [מנחו'
[...]אתם לרבות חטאת עוף :
[...]י א קרבן מנחה · א"ר
יהודה מנין לאומר

לאהרן שלא במחלוקת · ולבניו במחלוקת · מה אהרן כהן גדול אוכל שלא במחלוקת אף בניו כהנים גדולים אוכלים שלא במחלוקת: ב לאהרן ולבניו קדש קדשים להתיר מנחות ישראל · וכי מנין יצאו מכלל שנאמר כל האזרח יעשה ככה את אלה להקריב אשה שאם רצה לרבות ירבה · או אינו אומר אלא שיהו מנחות ישראל ניתנות על גבי האישים ומה אני מקיים והנותרת מן המנחה של גרים ושל נשים ושל עבדים ת"ל לאהרן ולבניו קדש קדשים להתיר מנחת ישראל : ג אין לי אלא מנחותיהן מלוקותיהן מנין אמר ר"ש קורא אני נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה ת"ל לאהרן ולבניו קדש קדשים להתיר מלוקות ישראל : ד אין לי אלא מלוקות ישראל מלוקות כהנים מנין אמר ר"ש ודין הוא מה אם במקום שהתיר סלת רשות אסר סלת מצוה מקום שאסר מלוקות רשות · אינו דין שנאסר מלוקות מצוה · מלוקות ישראל יוכיחו שאסר בהן מלוקות רשות והתיר בהן מלוקות מצוה : ה מה התיר מלוקת מצוה של ישראל שהרי התיר סלת מצוה שלהם נתיר מלוקת מצוה של כהנים שהרי אסר סלת מצוה שלהן · הואיל ואסר סלת מצוה שלהן נאסר מלוקת מצוה שלה · ת"ל לאהרן ולבניו קדש קדשים מאישי ה' להתיר מלוקות הכהנים · מאישי ה' אין להן אלא לאחר מתנת האישים :

פרשתא י

וכי תקריב כשתקריב לעשות הדבר רשות קרבן מנחה · א"ר יהודה מנין לאומר הרי עלי מנחת מאפה לא יביא מחצה חלות ומחצה רקיקין · ת"ל קרבן · קרבן אחד הוא מביא · ואינו מביא חלות ורקיקין : ב אמר ר"ש וכי נאמר קרבן קרבן שני פעמים · הא לא נאמר אלא קרבן אחד ונאמר בו חלות ורקיקין · מעתה רצה להביא חלות יביא · רקיקין יביא · מחצה חלות ומחצה רקיקין יביא · וכשהוא קומץ בולל וקומץ משניהם · הא אם קמץ ולא עלה בידו אלא אחד משניהם דיו : ג מאפה תנור לא מאפה כופח לא מאפה רעפין ולא מאפה יורות הערביים · ר' יהודה אומר מה ת"ל תנור תנור שני פעמים להכשיר את הכופח · ר"ש אומר מה ת"ל תנור תנור שני פעמים שיהא הקדשה בתנור וכל מעשיה בתנור : ד סלת מה סלת אמורה להלן מן החטין אף כאן מן החטין חלות בלולות ואין הרקיקין בלולין · הלא דין הוא מה אם החלות שאינן טעונות משיחה טעונות בלילה [...]טעונין משיחה אינו דין שיטענו בלילה ת"ל חלות בלולות ואין רקיקין בלולין: ה רקיקין משוחין ואין חלות משוחות · [...]א מה אם הרקיקין שאינן טעונין בלילה טעונין משיחה · חלות שהם טעונות בלילה אינו דין שיטענו משיחה ת"ל רקיקין [...]ן חלות משוחות : ו סלת חלות מצות בלולות בשמן ורקיקי מצות משוחים בשמן · מה ת"ל בשמן בשמן שני פעמים [...]שמן השני ולהכשיר בשמן השלישי רבי אליעזר בן יעקב אומר מושה את הרקיקין כמין כי שאין רבוי אחר רבוי [...]למעט · רבי יהודה אומר מצות מצות למצות שוו לא שוו לבלילה : ז וכיוצא בו א"ר יהודה ועשית כיור נחשת וכנו נחשת [...]ל כשם שמרחיצין מן הכיור כך מרחיצין מן הכן · ת"ל נחשת לנחשת שוה לו לא שוה לו לרחיצה · כיוצא בו א"ר יהודה [...]שן משפט מעשה חושב כמעשה אפוד תעשנו יכול כשם שזה כפול זה כפול ת"ל זהב · לזהב שוה לו · לא שוה לכפילות : [...] ואם מנחה על המחבת מלמד שהיא טעונה כלי קרבנך קרבנך לגזרה שוה · מה קרבנך אמור כאן טעונה יציקה ובלילה · אף קרבנך אמור למטן טעונה יציקה ובלילה · מה קרבנך אמורה למטן טעונה מתן שמן בכלי קודם לעשייתה אף קרבנך אמורה כאן טעונה מתן שמן בכלי קודם לעשייתה : ב סלת בלולה מלמד שהוא בוללה סלת · רבי אומר

חלות

כו' · מייתי לה בפ' כל המנחות באות מצה [ס"ג ·] : קרבן אחד מביא · קרבן שלם · והוא מין אחד ולא חלות ורקיקין בשביל שנדר קרבן אחד · וסבירא ליה לר' יהודא · דשני מין קרבן כתיבי בהאי קרא . והאי דפריך ליה ר' שמעון והלא לא כתב אלא קרבן אחד · התם משני לה כיון דכתב בשמן יתירא כמאן דכתיב קרבן קרבן דמי · דכתיב חלות מצות בלולות בשמן ורקיקי מצות משוחים בשמן · ור' שמעון לכך כתיב בשמן לומר לך בנודר מאפה תנור רצה חלות יביא רצה רקיקין יביא · אבל אי לא כתיב אלא חד בשמן ה"א מחצה רקיקין ומחצה חלות דוקא : ג לא מאפה כופח · היינו מעין כירה מקום שפיתת קדירה אחת כדאמרי' בפ' כירה [שבת לח:] : רעפים . שיכל"ש שמכסים בהם בתים אם הסיקן ואפה עליהם : יורות הערביי'. חופר בארץ וטח בטיט ואופה שם כדמפרש בפ"ה דמסכ' כלים : מה ת"ל תנור תנור כו' · הכא כתיב קרבן מנחה · מאפה תנור · ובפ' צו וכל המנחה אשר תאפה בתנור : שיהא הקדשה בתנור · קס"ד שהתנור קדוש ומקדשן · ופריך בס"פ כל המנחות [ס"ג ·] דר' שמעון מכשיר [נ"ה ·] אפי' שתי הלחם ולחם הפנים בבית פאגי · ומשני אמר רבא שיהא הקדשן בתנור פי' כשמקדיש הסלת יאמר על מנת לאפותה בתנור אני מקדש · וא"ת השתא מי דמי (מכאן ואילך חסר עד אשר נשיא יחטא המתחיל אח"ז) (בס' שלפני שהויא התורת כהנים עם פי' קרבן אהרן נחלקה פ' ויקרא לב' חלקים מגילתא ראשונה עד פ' נפש כי תחטא ויש בה ט"ו פרשיות ותוכ' פרקי' · ונרשם שם . סליק דיבורא דנדבה ונתחיל דבורא דחטאת ובפ' אשר נשיא יחטא נרשם פרשתא ה' ובזה הספר שאני מעתיקו · והוא פי' הברייתא דתורת כהנים · נראה שהיה לו סדר זולת זה בחלוקת הפרקים והפרשיות · ואחזתי בזה הסדר של בעל קרבן אהרן ולחלוקת הפרקים וההלכות · למען ירוץ קורא בו · ויקל עליו ע"י כך למצוא דברי חפץ בביאור זה . וגם מזה לא הנחתי ידי מלכתוב הסימנים כמות שהם בספר הנ"ל שלפני) :

אשר

הגהות

[...]תרת מן המנחה לאהרן ולבניו · זית רענן : ב פ' ד"ת : וסר"ש הקשה [...] מנחת כהן כליל תהיה מכלל דישראל אינו בזה הדין עכ"ל וכ"ל דאפשר לומר [...]ור אכילה הוא בלאו ולוקין עליה ושל ישראל איכא בלא רק מדין ואין לוקין [...]"ר תירץ דהו"א דמנחת חובה של ישראל כאכלת ומנחת נדבה גם דישראל [...] במקום שהתיר סולת רשות · פי' שיורי מנחת נדבה של ישראל אסר סלת [...]רי כל מנחת חובה דכהנים כליל הוא מקום שאסור מליקת רשות שישראל [...]עוף נדבה שלא אינו דין שנאסר מליקת מצוה שלהם דהיינו חטאת העוף [...]מליקת ישראל יוכיחו שאסר בהם מליקת רשות דהיינו עולת העוף נדבה [...]הם מליקת מצוה של ישראל . ד"ת : ה שהרי התיר סולת מצוה שלהם . פי' מנחת חוטא ומנחת קנאות · ד"ת :
[...]א לעשות את הדבר רשות ד"ת · אך לא ידעתי מה הכריחו להוסיף תיבת [...]את : ב והלא לא נאמר · ד"ת : ג לא מאפה כופח · משנה מנחות ס"ג [...]רפ"ו מה' מעשה הקרבנות : מה ת"ל תנור תנור · ע' מנחות ס"ג :

מהרי"ד

ד מה סולת אמורה להלן · סדר כי תשא פרשה כ"ט פסוק ב' והובא לעיל רפ"י : חלות בלולות ואין הרקיקין בלולין שיכול והלא דין הוא כ"ה בגמ' מנחות ד' ע"ה · והובא ברמב"ם פי"ג מה' מעה"ק דין ח' : ה ת"ל ורקיקין ד"ת : ו להכשיר שמן שני ולהכשיר שמן השלישי. והגם דנפקא ליה במנחות פ"ו : מדכתיב כתית למאור ולא למנחות עי' מזרחי וגור אריה לזקני הגאון וקרבן אהרן ובזית רענן תירץ דהתם לא מוכח רק למנחת צבור דומיא דמנורה והכא לרבות גם מנחת יחיד : ראב"י כו' שאין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט · וצ"ל דהוא לא מצריך לרבות שני ושלישי דהא נפקא ליה הכל מכתית כדלעיל וע' זית רענן : ר' יהודה אומר מצות מצות למצות שוו ולא לבלילה . וממילא דהוא הדין ולא למשיחה ונטר עד הכא דהוא מפרש כסדר הפסוק סולת חלות מצות רק מעיקרא דרש דרש אחד על סולת חלות מצות בלולות בשמן והדר דרש אח"כ כסדר הפסוק מצות :

פרק יב א שהוא טעונה כלי פי' כלי שרת והיא במוקדש כלי נקראת מחבת כבית כלל בגמ' מנחות ס"ג מ"ח : קרבנך אמור למטה; פי' גבי מנחת מרחשת וע' גמ' מנחות ע"ד : ע"ש . דרים על כאי לנסך [...]

חלות בוללן שנאמר חלות בלולות אמרו לו והלא לחמי תודה נאמר בהן חלות ואי אפשר לבוללן כשהם חלות אלא סלת כיצד עושה נותן מתן שמן בכלי קודם לעשייתן ונותן שמן עליה ובוללה ולשה ואופה ופותתה ונותן עליה שמן וקומץ ר' אומר חלות בוללן שנאמר חלות בלולות בשמן כיצד עושה נותן שמן בכלי קודם לעשייתן ונותנה ולשה ואופה ופותתה ונות עליה שמן ובוללה והוזר ונותן עליה שמן וקומץ • מצה יכול מצוה ת"ל תהיה הכתוב קבעה חובה :

ג פתות יכול שתים ת"ל פתים אי פתים יכול יעשנה כפירורים ת"ל אותה אותה לפתים ואין פתיה לפתים : ד מכאן אמרו מנחת ישראל כופל אחד לשנים ושנים לארבעה ומבדיל מנחות כהנים כופל אחד לשנים ושנים לארבעה ואינו מבדיל מנחת כהן משיח לא היה מכפלה • ר"ש אומר מנחת כהנים ומנחת כהן משיח אין בהן פתיתה מפני שאין בהן קמיצה וכל שאין בה קמיצה שאין בה פתיתה וכל פתיתה בכזתים : ה פתות אותה פתים מנחה לרבות את כל המנחות לפתיתה • יכול אף שתי הלחם ולחם הפנים • ת"ל אותה מה ראית לרבות כל המנחות ולהוציא שתי הלחם ולחם הפנים אחר שריבה הכתוב מיעט • מה אלו מיוחדות שיש מהן לאישים אף כל שיש מהן לאישים • יצאו מהן שתי הלחם ולחם הפנים שאין מהן לאישים : ו ויצקת עליה שמן מנחה לרבות את כל המנחות ליציקה יכול אף מנחת מאפה ת"ל עליה אוציא את החלות ולא אוציא את הרקיקין • ת"ל היא : ז ואם מנחת מרחשת קרבנך מה בין מחבת למרחשת אלא שהמרחשת יש לה כסוי והמחבת אין לה כסוי דברי רבי יוסי הגלילי רבי חנניה בן גמליאל אומר מרחשת עמוקה ומעשיה רוחשין ומחבת צפה ומעשיה קשים סלת בשמן תעשה מלמד שהיא טעונה מתן שמן בכלי קודם לעשייתה :

פרשתא יא

אילו אומר והבאת אשר יעשה מאלה לה' והקריבה אל הכהן והגישה אל המזבח • יכול אין לטעון הגשה אלא הקומץ בלבד ומנין לרבות את המנחה ת"ל מנחתה • מנין לרבות את כל המנחות ת"ל ואת המנחה : ב יכול אין לטעון הגשה אלא מנחת נדבה מנחת חובה מנין ודין הוא נאמר הבא מנחת נדבה והבא מנחת חובה מה מנחת נדבה טעונה הגשה אף מנחת חוטא תטען הגשה : ג לא אם אמרת במנחת נדבה שהיא טעונה שמן ולבונה תאמר במנחת חוטא שאינה טעונה שמן ולבונה • מנחת סוטה תוכיח שאינה טעונה שמן ולבונה וטעונה הגשה : ד לא אם אמרת במנחת סוטה שהיא טעונה תנופה תאמר במנחת חוטא שאינה טעונה תנופה הרי אתה דן מבנין אב לא מנחת נדבה שהיא טעונה שמן ולבונה כהרי מנחת סוטה שאינה טעונה שמן ולבונה • לא מנחת סוטה • שהיא טעונה תנופה כהרי מנחת נדבה שאינה טעונה תנופה : ה הצד השוה שבהן ששוו לקמיצה ושוו להגשה אף אני אביא מנחת חוטא ששוו להן לקמיצה שתשוה להם להגשה : ו אי מה להצד השוה שבהן ששוו לבא בעשיר כבעני וטעונות הגשה יצאה מנחת

חוטא שלא שוה לבא בעשיר כבעני שלא תטען הגשה • ת... אחד מנחת נדבה ואחד מנחת חוטא ז וזו טעונות הג... אומר והבאת לרבות מנחת העומר להגשה שנאמר והב... עומר ראשית קצירכם אל הכהן והקריבה לרבות מנ... להגשה שנאמר והקריב אותה אל המזבח :

פרק יג

הלא דין הוא מה אם מנחת חוטא שאינ... תנופה טעונה הגשה מנחת סוטה שהי... תנופה אינו דין שתטען הגשה • לא אם אמרת במנחת חו... מן החיטין תאמר במנחת סוטה שאינה מן החיטין • מנ... תוכיח שאינה באה מן החיטין וטעונה הגשה : ב לא ... במנחת העומר שהיא טעונה שמן ולבונה • תאמר במנ... שאינה טעונה שמן ולבונה • הרי את דן מבנין אב ... חוטא שהיא מן החטין כהרי מנחת העומר שאינה מן ... לא מנחת העומר שהיא טעונה שמן ולבונה כהרי מנ... שאינה טעונה שמן ולבונה : ג הצד השוה שבהן ששו... ושוו להגשה • אף אני אביא מנחת סוטה ששוה לה... שתשוה להן להגשה : ד או מה הצד השוה שבהן ש... לבא קמח אלא סולת וטעונות הגשה • יצאה מנחת סוטה... לבא קמח שלא תטען הגשה ת"ל והקריבה לרבות מנ... להגשה : ה רבי יהודה אומר והבאת לרבות מנח... להגשה שנאמר והביא את קרבנה עליה • או אינו אומר... אלא שיהא היחיד מתנדב מנחה אחרת חוץ מאלו ... ודין הוא צבור מביא מנחה מן החיטין חובה ויחיד מב... מן החטין נדבה • מה צבור שהוא מביא מנחה מן החיט... מביא מנחה מן השעורין חובה • אף יחיד שהוא מביא ... החטין נדבה • יביא מנחה מן השעורין נדבה • ת"ל אלה ... אלא אלה בלבד • או אינו אומר אלה אלא האומר הרי ע... יביא חמשתן ת"ל מאלה יש מביא אחת מהן ויש מביא ח... ו רבן שמעון אומר מנחה לרבות את כל המנחות להגש... אף שתי הלחם ולחם הפנים ת"ל מאלה מה ראית לרב... המנחות ולהוציא שתי הלחם ולחם הפנים • אחר שריבה ... מיעט מה אלו מיוחדות שיש מהן לאישים אף כל שיש מהן ל... יצאו שתי הלחם ולחם הפנים שאין מהן לאישים : ז והלא... נסכין כלה לאישים יכול תטען הגשה ת"ל והקריבה • מ... לרבות כל המנחות ולהוציא מנחת נסכין • אחר שריבה הכתוב... מה אלו מיוחדות שהן באות בגלל עצמן • יצאת מנחת נסכי... באות בגלל עצמן : ח והלא מנחת כהנים ומנחת כהן משיח... בגלל עצמן יכול יטענו הגשה ת"ל והגישה מה ראית לרבו... כל המנחות ולהוציא מנחת כהנים ומנחת כהן משיח • אחר ... הכתוב מיעט • מה אלו מיוחדות שיש מהן לאישים ובאו... עצמן • ויש מהן לכהנים • יצאו שתי הלחם ולחם הפנים שא... לאישים • יצאת מנחת נכסים שאינה באה בגלל עצמה • יצאו... כהנים

הגהות מהרי"ד

ובעודה סולת : ואי אפשר לבוללן כשהן חלות . בגמ' מנחות ע"ה קאמר משום דאינו אלא רביעית שמן ולא יספיק לבלול החלות : כיצד עושה נותן שמן בכלי קודם לעשייתן ונותנה כ"ה בגמ' ופי' ונותן את הסולת ובוללה וכו' וכן פסקו הרמב"ם פי"ג מה' מעשה הקרבנות דין ו' וסמ"ג עשין קפ"ו כת"ק : מצה יכול מצוה בגמ' מנחות נ"ג אמרי' דלא תאפה חמץ ה"א דעובר בלאו אבל המנחה לא מיפסלא אתא קרא לאורויי לן עיכובא : ג הובאה במנחות ע"ה : ת"ל פתים והוא יתר דהרי כבר כתיב פתות לרבות דגם הפתים יפתות כדלקמן ברייתא ד' ושנים לארבעה : ד מכאן אמרו . ובגמ' הא כיצד מנחת ישראל כופל אחד לשנים ושנים לארבעה ומבדיל וכו' נ"ל דקאמר מכאן אמרו היינו דכל אלו הכפילות גם משנים לארבעה הוא קודם הפתיתה ודייק לה מדכתיב פתות אותה פתים ולא כתב פתות פתים אותה משמע דכשהיא עדיין בשלימותה או יפתות אותה וכן מדייק לשון הרמב"ם פי"ג מה' מעה"ק דין י' וכיצד פותתין אותן כופל החלה לשנים והשנים לארבעה ומבדיל ואם היתה המנחה של זכרי כהונה אינו מבדיל ופותת היא אחר הקיפול לא קודם : מנחת כהן משיח היה מקפלה כ"ה בד"ת וכ"ה בגמ' מנחות עה : וכ"ה בפסיקתא זוטרתא וע"ש בגמ' דהפי' היה מקפלה לשנים ולא לארבעה וע' רמב"ם פי"ג מה' מעה"ק הלכה ד' ולחם משנה שם וסמ"ג עשין קפ"ו : וכולן פתיתתן כזיתים כ"א ד"ת והיא במשנה מנחות ע"ה : אמנם אינו רק לכתחילה אבל בדיעבד אם היו גדולים יותר או קטנים אינו מעכב כדאיתא במנחות י"ח . וברמב"ם פי"ג ממעה"ק דין י' וע' רש"י בגמ' לפי פי' אחד וכן דכולן פותתן כזיתים הוא אליבא דר"ש . וע' ס' עטרת ראש בחלק עטרת תפארת ע' ברכות בספרו ד' כ"א האריך בביאור ברייתא זו : ה בגמ' מנחות ע"ה : ת"ל אותה [illegible]

כתיב הוא הדין לכל המנחות אבל היא אבל לא מנחת מאפה בין רקיקין ללמדך דקדוקי סופרים שהן תורה שלימה לכך כתב הוא ולא היא כ"ה ... זוטרתא ד' ד' : ז משנה מנחות ס"ג • מרחשת עמוקה דכתיב במרחשת משמע בתוכה ומעשיה רוחשין היינו שהן מנענעין את עצמן ומחבת צפה דכתיב על מחבת גמ' ... והרמב"ם פי"ג ממעה"ק דין ז' וסמ"ג עשין קפ"ו פסקו כר' חנינא : מתן שמן ב... לעשייתן • ברמב"ם שם דין ה' וסמ"ג שם :

פרשתא יא א כל הפרשה כולה בגמ' מנחות ס' והעתיק קצת מפי' רש"י ושאר ... אלא הקומץ בלבד • שנעשה לה' : מנין לרבות את המנחה . ... פ"ב ממעה"ק דין ו' : מנין לרבות את כל המנחות פי' מנחת כהנים מנחת נ... בד"ת וק"א : ב ודין הוא . פי' ולמה צריך קרא : ו שוה לעשיר כבעני • א... חוטא אינו רק בעני : ת"ל את המנחה ד"ת וכ"ה שם בגמ' : להגשה וכן ה... והקריב אותה • וקשה א"כ ל"ל ריבויא דהכא וי"ל דהגשה הוא יותר הקרבה מה... לא כתיב אלא חד לא הוה ידעינן הגשה ד"ת וק"א בשם הראב"ד :

פרק יג א כל הפרק הוא בגמ' מנחות ד' ס' ס"א : שאינה מן החטים • ואינה מאכל אדם ... ראוי להגישה אל המזבח כ"ל : ב שאינה טעונה שמן ולבונה בכדי שלא תהדר לפ... יחיד כו' יביא מנחה מן השעורין נדבה ת"ל אלה אין לך אלא אלה כו' • צריך עיון דהא לעי... ממעט שלא יביא אלא מן החיטים מתיבת סולת יהיה קרבנו ונרא' דיש לדקדק בשינוי הלשון ד... שלא יתנדב ויביא אלא מן החטין כו' סלת יהיה שלא יתנדב ויביא אלא מן החטין וכאן לא הו... ויביא ולא מיעט אלא שלא יתנדב נראה דאי מהכא לחוד לא ממעט אלא שלא יתנדב אבל ... [illegible]

מנחת כהן משיח שאין מהם לכהנים · והרים יכול בכלי
ן בקמצו מה הרמה אמורה להלן בקמצו אף כאן בקמצו :
פרשתא יב אילו אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ יכול
אין לי בלא תעשה חמץ אלא הקומץ בלבד
בות את המנחה ת"ל מנחה ומנין לרבות את כל המנחות
המנחה : **ב** אין לי אלא מנחה ששיריהן נאכלין מנחות
ריהן נאכלין מנין ת"ל וכל המנחה אשר תקריבו לה' לא
חמץ · רבי יוסי הגלילי אומר להביא את לחם הפנים רבי
אומר להביא מנחת נסכים : **ג** לא תעשה חמץ יכול לאו
ם · תלמוד לומר לא תאפה חמץ אפייה בכלל היתה · ולמה
קיש אליה ולומר מה אפייה מיוחדת ומעשה יחידי וחייבין
ני עצמה אף אני ארבה לישתה ועריכתה וכל מעשה
יש בה לחייב עליה בפני עצמו : **ד** שאור לא תקטירו
לא המרובה המועט מנין ת"ל כל שאור אין לי אלא הוא
ובו מנין ת"ל כי כל שאור · יכול מנחות שהן במצה תהיה
תקטירו חמץ · מנחות שאינן במצה תהיה לא יהו בבל
חמץ • תלמוד לומר כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו
א המרובה המועט מנין ת"ל וכל דבש אין לי אלא הוא
ובו מנין ת"ל וכל דבש אין לי אלא דברים · שאין הדבש
ברים שהדבש יפה להם מנין שהפטמין אומרין יפה הדבש
מנין ת"ל וכל דבש : **ה** מה ת"ל כל שאור ומת"ל וכל
שיש בשאור מה שאין בדבש ובדבש מה שאין בשאור ·
ר מכללו למקדש · ודבש לא הותר מכללו למקדש דבש
ירי מנחות שאור לא הותר בשירי מנחות · הא לפי שיש
ה שאין בדבש ובדבש מה שאין בשאור צ"ל כל שאור וצ"ל
ו ומנין המעלה מבשר חטאת ומבשר אשם ומבשר קדשי
בשר קדשים קלין ומותר העומר ושתי הלחם ולחם הפנים
זות והקטירם · מן השאור ומן הדבש עובר בלא תעשה ת"ל
ור וכל דבש לא תקטירו אשה לה' הא כל שיש ממנו לאישים
בל תקטירו : **ז** קרבן ראשית שיהא ראשית לכל המנחות
ומר והקרבתם מנחה חדשה לה' שתהא חדשה לכל המנחות
א מנחת חטין מנחת שעורין מנין וכשהוא אומר וביום
בהקריבכם מנחה חדשה לה' בשבועותיכם אם אינו ענין
טין תנהו ענין למנחת שעורין : **ח** ומנין שיקדימו לבכורים
מר בכורי קציר חטים אין לי אלא של חטין של שעורים
אשר תזרע · אין לי אלא שיזרע עלה מאליו מנין ת"ל

אשר בשדה · אין לי אלא שבשדה שבגג ושבחצר ושבחורבה מנין
ת"ל בכורי כל אשר בארצם · ומנין שיקדימו לנסכין ולפירות האילן
ת"ל בכורי מעשיך ואומר באספך את מעשיך מן השדה : **ט** יכול
אם קדמן ד"א לא יקרבו ת"ל תקריבו · יכול אם לא קרבו בעצרת
יקרבו לאחר עצרת ת"ל אותם יכול יביא היחיד כיוצא בהן נדבה
ת"ל אותם יכול לא יביא היחיד כיוצא בהם נדבה שכן אינו מביא
כיוצא בהם חובה אבל יביא הצבור כיוצא בהם נדבה שכן
הוא מביא כיוצא בהן חובה ת"ל אותם · המזבח אין לי אלא
המזבח ומנין לרבות את הכבש ת"ל ואל המזבח לא יעלו יכול
לעבודה ושלא לעבודה ת"ל לריח ניחוח לא אמרתי אלא לעבודה :

פרק יד אילו אומר ועל כל קרבנך תקריב מלח יכול אף על העצים
אף על הדם ת"ל קרבן מנחתך מה קרבן מנחתך דבר
שאחרים באין חובה לו · יצאו העצים והדם שאין אחרים באין חובה
להן : **ב** אי מה קרבן מנחתך דבר שהוא מתיר אף אני אביא את
הדם שהוא מתיר · ת"ל מעל מנחתך לא מעל דמך · אי מעל מנחתך יכול
תהא מנחה כולה טעונה מלח ת"ל קרבן הקומץ טעון מלח ואין מנחה
כולה טעונה מלח : **ג** אין לי אלא הקומץ ומנין לרבות את הלבונה
ת"ל על כל קרבנך תקריב מלח · ארבה את הלבונה הבאה עם
המנחה מנין ללבונה הבאה בפני עצמה ולבונה הבאה עם לחם
הפנים ואימורי חטאת ואימורי אשם ואימורי קדשי קדשים
ואימורי קדשים קלים מנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים
ואיברי עולה ועולת העוף מנין ת"ל על כל קרבנך : **ד** רבי
ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר ומה קרבן מנחתך דבר
שיש בו טומאה ועולה לאישים על מזבח החיצון · יצאו העצים
שאין בהן טומאה · יצאו הדם שאינו עולה לאישים · יצאת הקטרת
שאינה על מזבח החיצון · במלח יכול תבונהו ת"ל תמלח אי תמלח
יכול במי מלח ת"ל במלח · לא תשבית מלח להביא מלח שאינה
שובתת ואיזו זו סדומית · ומנין אם לא מצא סדומית יביא
סלקונדרים · ת"ל תקריב מלח ריבה · יכול המתנדב מנחה יהא [מביא]
עמה מלח כדרך שהוא מביא לבונה מתוך ביתו ודין הוא נאמר הבא
מנחה והבא לבונה הבא מנחה והבא מלח · מה לבונה משל בעל
המנחה אף המלח משל בעל המנחה : **ה** או כלך לדרך הזו נאמר
הבא מנחה והבא עצים הבא מנחה והבא מלח מה עצים משל צבור
אף המלח משל צבור : **ו** נראה למי דומה דנים דבר שהוא קרב
עם כל הזבחים מדבר שהוא קרב עם כל הזבחים ואל תוכיח לבונה
שאינה קרבה עם כל הזבחים · או כלך לדרך הזו דנין דבר שהוא
קרב

הגהות מהרי"ד

יב א אילו אמר אשר תקריבו כו' כן הגיהו באות אמת ובד"ת וכ"ה בגמ'
מנחות נ"ו ע"א : ומנין לרבות את כל המנחות . דהאי קרא במנחת
. רש"י : ת"ל כל המנחה כצ"ל ד"ת וכ"ה שם בגמ' : ב שאין שיריהן
כגון מנחת כהן : ר' יוסי הגלילי אומר להביא את לחם הפנים ר"ע אומר כו'
הוא כפי המסקנא במנחו' נ"ו ע"ב דאיפוך דר"יהגלילי לדר"ע ודר"ע לריה"ג ולהך דלחם
הרמב"ם פי"ב מה' מעה"ק דין י"ט אבל הך דמנחת נסכים אידמיא דאין בה
הלכה אסור לגבלה במים ואם גיבלה ביין לבד מי פירות הוא ואיכ' מחמיץ
לאוין ס"ל : ג יכול לאו אחד לכולם · היינו לעריכה ולישה ולאפי' והוכפלה
ים פרק ג' : להקיש אלי' ולומר מה אפי' כו' וכל מעשה ומעשה יחידי היה
וכ"ה במנחות נ"ה ופסקו הרמב"ם פי"ב מה' מעה"ק דין ט"ו אמנם לא
צת התוס' שם במנחות שכתבו דאיירי דאתרו ביה אכל חדא וחדא דאי בחדא
מיחייב אכולהו אלא חדא דהכי אשכחן בנזיר שהיה שותה כל היום יין ובמכ"ת כ'.
התראה לא מיחייב אכולהו אלא חדא דהאי הכא דהם מעשים חלוקים לכן אפי'
מיחייב אכל חדא וחדא : ד המרובה · פי' קומץ : המועט · חצי קומץ : עירובו ·
אלא שנתערב עם שאינו חמץ · גמ' מנחות נ"ח · פסחים מ"ג כרבא וע' רמב"ם
סורי מזבח : מנחות שאינן במצה תהיה כגון שתי הלחם ד"ת · או לחמי
נן : ה מה ת"ל כל שאור וכל דבש · פי' לא לכתוב תיבת כל רק בחדא מינייהו
וכל דבש או דבש וכל שאור . רש"י מנחות נ"ח ע"א : ו והקטירם שהוא עובר
בד"ת ואין צורך כי כן הוא גם בתוספתא פ"ד דמכות ובירושלמי שבת פ'
כה ב' והרמב"ם פ"ה מה' איסורי מזבח הלכה ד' פסק דאין חייב על אחד
ק אם הקטירם עם שאור או עם דבש והראב"ד שם השיג עליו
לחם משנה שם כתב דהרמב"ם סמך על הך דהכא שכתב והקטירם מן
דבש כי הפי' הוא והקריבם עם השאור או עם הדבש ולדעתי יותר אפ"ל
רם לפרש כן דהא לא שייך לומר דשאור ודבש קאי בפ"ע דא"כ איך שייך
פורש והלא ז"ל קרי בי רב הוא ולמה צריך ללמדו אלא הפי' הוא המקריב מאחד
אור או דבש זה נראה לדחוק בפי' דברי הרמב"ם אבל לומר כפי' הלח"מ אין
ברור כשמש שט"ס הוא בתו"כ וכצ"ל ושירי מנחות והקטורת והוא עובר
נה בזבחים פ"ט ד' פ"ה ואלו אם עלו ירדו בשר קדשי קדשים
הלחם ולחם הפנים ושירי מנחות והקטורת רק הרמב"ם לא הביא
על התוספתא והירושלמי הנ"ל

כ' באיסורי מזבח אעפ"י שאין כל אלו ראוין להקטרה וכן בפ"ג מה' פסולי המוקדשין דין י"א
כ' ואלו אם עלו ירדו כל שאינו ראוי לאשים · והגם דלעיל ברייתא ו' פי"ג קרי לכל הני
אין מהם לאשים תירץ בגמ' מנחות נ"ז : דאין מגופן לאשים אבל לענין הקטרה שירים
כן : ז קרבן ראשית · הובא בגמ' מנחות פ"ד : וברמב"ם פ"ה מה' איסורי מזבח דין י'
ולקמן ס' אמור סוף פרק י"ב וסמ"ג עשין ר"ב : אין לי אלא למנחת חטין למנחת שעורין
מנין . ד"ת : ח אין לי אלא לשל חטין לשל שעורין מנין כו' שבגג שבחצר ושבחורבה
שבעלין ושבספינה מנין כ"ה בד"ת וע"ש העתיק דברי הגמ' מנחות פ"ד : ט יכול יביא
היחיד כו' הוא בגמ' מנחות כ"ח והתם גרס ת"ל תקריבו ולזה ניחא דדרים אח"כ דרשה
אחריכא ממלת אותם : ומנין לרבות את הכבש . גמ' מנחות כ"ז : וירושלמי שבת פ' כלל גדול
ה"ב ורמב"ם פ"ה מאיסורי מזבח דין ד' : ת"ל ואל המזבח · דהו"ל למיכתב ולמזבח וכתב
ואל הוא ריבוי : לא אמרתי אלא לעבודה . פי' לשם עצים מותר והובא בגמ' יומא מ"ו :
סוטה כ"ג · זבחים ע"ו : ע"ז · מנחות ק"ו · וברמב"ם פ"ה מה' איסורי מזבח דין ג' :
פרק יד א אילו נאמר קרבן במלח כצ"ל וכ"ה בגמ' מנחות כ' : ולא כתיב מנחתך
הייתי אומר גם העצים נקראו קרבן כדכתיב (נחמי' י') והגורלות הפלנו
על קרבן העצים ודם איקרי קרבן שהוא עיקר הזבח · רש"י שם : שאחרים באים חובה לו ·
שצריכים עצים להקטרה יצאו עצים ודם : ב שם בגמ' הקומץ טעון מלח . ופסקו הרמב"ם
פי"ג מה' מעה"ק דין י"ב ומלקט את כל לבונתה וניתנה על הקומץ שבכלי ומעלהו על
המזבח ומולחו [משמע אבל השיריים אין צריכין מליחה] ואם מנחת כהן הוא אינו קומץ
אלא נותן מלח על כולה ומשליך הכל ע"ג האישים עכ"ל דבמנחת כהן שכולה קריבה
כולה קרויה קרבן : ג מנין לרבות כו' דאימא קרבן כלל מנחתך פרט ואין בכלל אלא
מה שבפרט מנחה אין מידי אחרינא לא הדר על כל קרבנך חזר וכלל כלל ופרט וכלל
מרבה כל מידי דדמי לפרט גמ' מנחות דף כ' וע"ש : לבונה הבאה בפ"ע · רמב"ם פט"ו
מה' מעה"ק דין י"ד וסמ"ג עשין קע"ט : עם לחה"פ והקטורת וכו' כן הגי' בד"ת וכ"ה
בגמ' מנחות כ' וע' לקמן ברייתא ד' אמנם גם בסמ"ג עשין קע"ט לא העתיק בדברי
הברייתא והקטורת וע"ש בגמ' ד' כ"א וע' לחם משנה פ"ה דאיסורי מזבח דין י"א :
ד רבי ישמעאל . גמ' מנחות כ"א : יצאו העצים שאין בהם טומאה רש"י פי' שאין מקבל
טומאה מדאורייתא ותוס' פירשו יצאו העצים שאילו לא הקדישו אין מקבלין טומאה :
תבוניהו · פי' שם בגמ' שיתן טעם כבינה שלא יכול

קרב עם מנחה עצמה מדבר שהוא קרב עם מנחה עצמו ואל יוכיחו עצים שאינן קרבים מנחה לעצמן · ת"ל ולא תשבית מלח ברית אלהיך מעל מנחתך ולהלן הוא אומר מאת בני ישראל ברית עולם מה ברית מורה להלן משל צבור אף כאן משל צבור : ז תקריב אף בשבת תקריב אף בטומאה תקריב מלח כל שהו תקריב מלח מכל מקום :

פרשתא יג

ואם תקריב מנחת בכורים לה' ר' יהודה אומר עתידה מנחת בכורים לפסוק ולחזור · וכן הוא אומר אם יהיה היובל לבני ישראל עתיד היובל לפסוק ולחזור :

ב רבי שמעון אומר ואם תקריב מנחת בכורים לה' זו מנחה באה חובה יכול נדבה כשהוא אומר והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן לימד שאינה באה אלא חובה : ג ואם כן למה נאמר ואם לומר אם אתם מביאים אותה לרצון מעלה אני עליכם כאילו נדבה הבאתם אותה · ואם אין אתם מביאין אותה לרצון מעלה אני עליכם כאילו לא הבאתם אותה אלא לצורך עצמכם : ד וכן הוא אומר ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה עד הביאכם את קרבן אלהיכם · ואם תקריב מנחת בכורים לה' זו מנחת העומר מנין היא באה מן השעורין או יכול מן החטין · אמר ר' אליעזר נאמר כאן אביב ונאמר אביב במצרים מה אביב אמור במצרים שעורין אף כאן שעורין · ר' עקיבא אומר נאמר לצבור הבא בכורים בפסח והבא בכורים בעצרת מה מצינו שממין שהיחיד מביא חובתו ממנו יהא הצבור מביא בכוריו בעצרת · אף ממין שהיחיד מביא חובתו ממנו יהא הצבור מביא בכוריו בפסח · מאי זה מין היחיד מביא חובתו מן השעורין אף צבור לא יביא אלא מן השעורין · אם תאמר מן החטין אין שתי הלחם בכורים : ה רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר יכול תבוא מן הכוסמין ושבולת שועל ושיפון ודין הוא מה אם החיטין שכשרו לשאר כל המנחות לא כשרו למנחת העומר · כוסמים ושבולת שועל ושיפון שלא כשרו לשאר כל המנחות אינו דין שלא יכשרו למנחת העומר · השעורין יוכיחו שלא כשרו לשאר כל המנחות וכשרו למנחת העומר · לא אם אמרת בשעורים שמנחת סוטה באה מהם תאמר בכוסמין ושבולת שועל ושיפון שאין מנחת סוטה באה מהם · יצאו החטין מן הכתוב · וכוסמין ושבולת שועל ושיפון מקל וחומר : ו אביב קלוי באש גרש כרמל מלמד שמהבהבין אותו באור כדי לקיים בו מצות קלוי דברי ר' מאיר · וחכמים אומרים אין לשון קלוי אלא לשון אבוב של קלאים היה שם ומנוקב כמין נפה כדי שיהא האור

שולט בכולו : ז אביב אילו נאמר אביב קלוי גרש הדבר ש... יקלנו גרש כשהוא אומר אביב קלוי באש גרש ת"ל ... הענין ויקלנו אביב : ח כרמל רך מל וכן הוא אומ... מבעל שלישה ויבא לאיש האלהים לחם בכורים ע... שעורים וכרמל בצקלונו · כרמל רך ומל בצקלונו ב... ואכלנו ונאוה היה : ט וכן הוא אומר כנף רננים נ... ועולה ומתחטא · וכן הוא אומר נתעלסה באהבים ונעלה ונתחטא באהבים וכן הוא אומר כי ירט הדרך ... ראתה נטתה :

פרק טו

תקריב מנחת בכוריך מה ת"ל לפי שנאמר ... להביא רך מל מנין לא מצא רך מל יביא ... תקריב את מנחת בכוריך מצותו לבא מן הקציר לא מצא ... מנין אף מן העליה ת"ל תקריב מנחת בכוריך מכל מקום : ... בכורי כל יחיד ויחיד מלמד שאינה באה אלא משל צ... רבי עקיבא · רבי שמעון אומר נאמר כאן בכורים לה' ו... בכורים לה' · מה בכורים לה' אמורים להלן משל צבור א... אמורים כאן משל צבור · אם תאמר זו משל יחיד ולהלן ... אמרת לאו אם זו בכורים לה' אין הלן ראשית קציר ואם ה... קציר אין זו בכורים לה' . דברין מחוסרין כאן אמרן הכ... ג ונתת עלית שמן עליה שמן לא על לחם הפנים · הלא דין ... מנחת נסכין שאינה טעונה לבונה טעונה שמן · ל... שהוא טעון לבונה אינו דין שיטעון שמן · ת"ל עליה עלי... על לחם הפנים : ד עליה לבונה לא על מנחת נסכין הל... מה אם לחם הפנים שאין טעון שמן טעון לבונה · מנחת נס... טעונה שמן אינו דין שתטען לבונה · תלמוד לומר עליה ... על מנחת נסכים : ה מנחה לרבות מנחת יום השמיני ... היא פרט לשתי הלחם שלא יטענו לא שמן ולא לבונה ... דין הוא אם מעטתים מן השמן שהוא נוהג במנחת נסכין ל... מן הלבונה שאינה נוהג במנחת נסכין · אם מעטתים מ... שהיא נוהגת בלחם הפנים לא אמעטם מן השמן שאינו נו... הפנים · הוא הדין אם מיעטתים מן השמן שאינו נוהג בלח... אמעטם מן הלבונה שהיא נוהגת בלחם הפנים · הין אם נ... מן הלבונה שאינה נוהגת במנחת נסכים אמעטם מן הש... נוהג במנחת נסכין · תלמוד לומר היא פרט לשתי הלחם שי... לא שמן ולא לבינה : וא...

הגהות

מזבח : ו ולהלן הוא אומר · בלחם הפנים בפ' אמור : אף כאן משל צבור · רמב"ם שם וסמ"ג עשין קע"ט : ז תקריב אף בשבת · הובא בגמ' מנחות דף כ"א · ודוגמתו לקמן סדר אחרי ס"פ פרק ששי וע' משנה למלך פ"א מה' שבת דין ה' · וע' שו"ת מהר"ם בר ברוך ד' קרימונה סי' ח' : מלח כל שהוא. רש"י פירש בין סדומית בין אסתרוקנית הרמב"ם לשיטתו שפוסק בספ"ה מה' איסורי מזבח דלא מלח כלל פסול מפרש כל שהוא דאם מלח מעט כשר ע"ש בפ"ה מה' איסורי מזבח ובפסיקתא זוטרתי משמע כפרש"י שכתב שם בסוף הענין על כל קרבנך תקריב מלח ריבה אפי' מלח סדקנית תקריב מלח כל שהוא :

פרשתא יג א עתידה מנחות בכורים לפסוק בזמן הגלות דשאר קרבנות מקריבין אעפ"י שאין בית ולחזור כשיבנה הבית וכן בי"ב . וזית רענן : ב ר"ש אומר · פי' ר"ש אינו מפרש אם תקריב באם יהיה זמן שלא תקריבו רק האם קאי אם יהא לה' לצורך לעשות רצון ה' שאמר ונעשה רצונו מעלה אני כאילו נדבה הביא ואם אין אתם מביאין אותם לרצון רק בכפיי' הגם דבשאר קרבנות בשה פין א תו עד שיאמר רוצה אני נתקבל הקרבן לרצון כי אנחנו מעידים כיון שכפה יצרו בוודאי בלב שלם רוצה לעשות רצון יוצרו אבל בקרבן זה כיון שנמשך ממנו היתר אכילת חדש אם אינו לרצון אף שכפו אותו ואומר רוצה אני אין זה הכרח שהיא מרצוני הטוב לעשות רצון יוצרו רק למלאות כריסו וכה"א ולחם וקלי וגו' עד הביאכם את קרבן אלהיכם פירוש אלקים לשון דין משמע שהוא רצוני כביכול עבור הכרח ובכל הקרבנות נאמר שם ארבע כדלעיל פרשתא ב' ברייתא ה' לא אלקים משום דכל הקרבנות כשמביאים אף עפ"י ההכרח אנן סהדי שמביאים ברצון משא"כ כאן · ובפסיקתא זוטרתא גורם אם לאו לצורך עצמם הביאוהו שנאמר ולחם וקלי וגו' : ד מה אמור במצרים שעורים · דכתיב כי השעורה אביב : נאמר הבא בכורים בפסח · פי' ראשונה שלא הקריבו עדיין אותה השנה · ונאמר הבא בכורים בעצרת . א"כ בע"כ ודאי הוא מין אחר שלא הקריבו אותו בפסח וכיון שהושוו הציבור ליחיד והיחיד אינו מקריב רק מאחד מב' מינין או מן החטים או מן השעורים וכיון שבעצרת מקריבין מן החיטין ע"כ בפסח מן השעורים דאם תאמר מן החטים אין זה ביכורים וע' בגמ' מנחות ס"ח : פ"ד · נוסחא אחרת וע"ש : ה ר"י בנו של ר"י ב"ב אומר יכול תבוא מן הכוסמין כו' פי' כיון דעיקר ההכרח שהוא באה מן השעורים דמחטים לא אפשר דא"כ לא יהיו שתי הלחם ביכורים לזה אומר ר"י דיכול תבוא ממין מחמשת המינין לזה ממעט אותם מה"ו וע' בירושלמי פ"ק דחלה הביא ברייתא זו ורוצה לדייק שם דהכך מינים הם מין שעורים ע"ש : ו שמהבהבין אותו באור · הובא במנחות ס"ו וברמב"ם פ"ז מתמידין ומוספין דין י"ב : וחכ"א אין לשון קלי · אלא בדבר אחר אביב של קלאים כ"ה שם בגמ' · פי' כלי חרס ...

מהרי"ד

ופי' כי לא היינו יודעים אם מהבהבו אותו קודם הטחינ' או לאחר הטחינ' כשהוא מפסיק סמוך לתיבת קלי משמע דיהא קלין אותו קודם שיהיה גרש : ח כרמל רך מל · פי' בעודו רך ומלא ואין בזה צורך לומר גורעין ומוסיפין באמצע תיבה דהוי כמו ... תוס' מנחות ס"ד ע"ב ד"ה משום כרמל וד"ת פי' הגם שהוא רך עכ"ז יהא כדי שיהא נח למלול : וכן הוא אומר. וכו' וכרמל · הביא ראיה על ואגב הביא שראשי התיבות בצקלונו הוא ב' בא צ"ק יצק ל' לנו וכו' ונאוה היה ועולה ומתחטא · לשון מוריד כמו בויומא כ"ח התחיל מחטא ויורד · רש"י : ונתחטא נטייל כמו בן המתחטא לפני אביו · רש"י :

פרק טו א אף מן העליה · פי' מה שמונח בעליה מן התבואה הישנה במנחות ר"פ כל קרבנות וכ"פ הרמב"ם פ"ח מתמידין ומוספין כברייתא זו : ב בכוריך בכורי כל יחיד ויחיד מלמד שאינה באה משל צבור כן ... אמת ואין הג"ה זו צודקת דליכא מאן דפליג ולומר שבאה משל יחידים וע' סו... ובד"ת הגיה בכוריך יכול בכורי כל יחיד ת"ל ראשית קצירכם מלמד שאינה בא... צבור אמנם הברור שבפירושים הוא מ"ש בזית רענן בכוריך בכורי כל יחיד ... שזה הקרבן יהיה קודם לקרבן שעורים של כל יחיד ויחיד ואם נאמר שיקריב כל עצמו הרי היחידים שיקרבו אחריו לא יהא קרבנם ביכורים לאותם שקרבו לפניהם ... שאינה באה אלא משל צבור והוא קודמת לכל יחיד ויחיד שבישראל : ונאמר להלן גבי שתי הלחם הבאים בעצרת מה להלן משל ציבור דכתיב תביאו : וא"ת זו מ... פי' שהיחידים יקריבו כ"א ואחד בפ"ע דר"ש לא דריש כר"ע ביכוריך ולהלן בפ' דכתיב והבאתם וקרבתם הוא משל ציבור ויקריבו שניהם הצבור וכל יחיד ויחיד ... דלא אפשר שיתקיימו שניהם דאם זו ביכורים אין הלן ראשית קציר דהן דיחיד ... ואם הלן ראשית קציר אין זו ביכורים והא דנאמרו שניהם דברים המחוסרים כתיב כאן שלכתחילה יהא ראשית קציר אמרן הכתוב להלן אבל הכא אין הכוונה רק אחד שיהא משל ציבור. · ד"ת בשם הראב"ד וק"א וז"ר וע"ש וכפול לקמן סדר אמור ברייתא ג' ע"ש : ג הלא דין הוא · ע' לעיל ריש פרשתא ו' ולעיל פ"ח ... הר"ש דהיכא דקאמר והלא דין הפי' הוא ולמה צריך קרא והכא וריש פרק ו' אי... ועי' בגמ' מנחות כ"ט · הובאה זו הברייתא שם וגרים שיכול והלא דין הוא וע"... ד נסכין שיכול והלא דין הוא כ"ה שם בגמ' וע"ש : ו הלא דין הוא אם מ... פי' למה צריך תרי מיעוטי והלא כשימעטם מן השמן ממילא נדע דה"ה ללבונה ... מן הלבונה ממילא נדע דה"ה לשמן ותירץ הוא הדין כיון דשמן נוהג במקום של... נוהג ולבונה נוהגת במקום שאין שמן לזה אם ימעט האחת לא נדע למעט השניה ...

טז ואם זבח שלמים קרבנו. רבי יהודה אומר כל המביא שלמים מביא שלום לעולם אין לי אלא שלמים ...בות את התודה· ארבה את התודה שהיא באה מן השלמים· ...בות את העולה ארבה את העולה שהיא באה בנדר ... ומנין לבבות את הבכור ואת המעשר ואת הפסח· ארבה ...ר ואת המעשר ואת הפסח שאינן באין על חטא ומנין לרבות ...אשם ת"ל זבח· ומנין לרבות את העופות והמנחות והיין והעצים תלמוד לומר שלמים קרבנו· הא כל המביא שלמים ...לום לעולם : **ב** דבר אחר שלמים שהכל שלום בהן הדם ...ן למזבח החזה ושוק לכהנים העור והבשר לבעלין : ...עון אומר מי שהוא שלם מביא שלמים ואין האונן מביא ... אין לי אלא שלמים שהן של שמחה ומנין לרבות את ... ארבה את התודה שהיא באה שלמים ומנין לרבות את ...רבה את העולה שהיא באה בנדר ובנדבה· ומנין לרבות ...כור ואת המעשר ואת הפסח · ארבה את הבכור ואת ... ואת הפסח שאינן באין על חטא ומנין לרבות חטאת ...למוד לומר זבח ומנין העופות והמנחות והיין והלבונה והעצים ...מים קרבנו הא כל קרבן שהוא מביא היה שלם מביא היה ... מביא : **ד** בקר לרבות את אחד עשר מן הבקר להוציא ...יעי מה ראית לרבות את אחד עשר ולהוציא את התשיעי ...יבה הכתוב מיעט שתמצא אומר אימתי הקדש עושה ...פניו או לאחריו הוי אומר לאחריו· מרבה אני את אחד ...א לאחר הקדושה ומוציא את התשיעי שהוא לפני הקדושה : ... היחיד מביא שלמים נדבה אין הצבור מביא שלמים ...לא דין הוא עולת בהמה באה בנדר ובנדבה ושלמים באין ...דבה · מה עולת בהמה שהיא באה בנדר ובנדבה הרי היא ...ת צבור · אף שלמים שהן באין בנדר ובנדבה יבואו נדבת ... מנחה תוכיח שהיא באה בנדר ובנדבה ואינה באה ...ור · לא אם אמרת במנחה שאין באה נדבת שנים תאמר ... שהן באין נדבת שנים · עולת העוף תוכיח שהיא באה ...ים ואינה באה נדבת צבור : **ז** לא אם אמרת בעולת ...ין באה חובת צבור תאמר בשלמים שהן באין חובת צבור · ...ן באין חובת צבור יבואו נדבת צבור · תלמוד לומר הוא ...ביא שלמים נדבה אין הצבור מביא שלמים נדבה : ... לרבות את הולד · ונקבה לרבות את התמורה · זכר לרבות ... הלא דין הוא מה אם תמורה שאינה גידולי הקדש ...קרב · הוולד שהוא גידול הקדש אינו דין שיכשר ליקרב · ...אמרת בתמורה שהיא נוהגת בכל הקדשים תאמר בוולד ...ג בכל הקדשים · הואיל ואינו נוהג בכל הקדשים לא יכשר

ליקרב · תלמוד לומר זכר לרבות את הוולד : **ט** נקבה לרבות תמורה הלא דין הוא מה אם הוולד שאינו נוהג בכל הקדשים כשר ליקרב · תמורה שהיא נוהגת בכל הקדשים אינו דין שתכשר ליקרב . לא אם אמרת בוולד שהוא גידול הקדש תאמר בתמורה שאינה גידול הקדש · הואיל ואינה גידול הקדש לא תכשר ליקרב · ת"ל נקבה לרבות את התמורה : **י** אין לי אלא ולדות ותמורות של תמימים וולדות ותמורות של בעלי מומין מנין ת"ל זכר לרבות ולד בעלי מומין · אם נקבה לרבות תמורת בעלי מומין אלו הן בעלי מומין כל שקדם הקדישן את מומן הא אם קדם מום קבוע להקדשן ונפדו הרי אלו כהקדש נכסין · רבי יהודה אומר הרי הוא אומר ארי ודוב הכה עבדך אין לי אלא ארי ודוב · ומנין לרבות את הארי עם הדוב ואת הדוב עם הארי תלמוד לומר גם את הארי וגם הדוב הכה עבדך :

פרק יז וסמך ידו לא יד בנו · ידו לא יד עבדו · ידו ולא יד שלוחו · ידו על ראש לא ידו על גב · ידו על הראש · לא על הצואר · על ראש לא על הגביין · אוציא את כולם ולא אוציא את החזה · ודין הוא מה אם הראש שאין טעון תנופה טעון סמיכה · החזה שהוא טעון תנופה אינו דין שיטען סמיכה ת"ל על ראש לא על החזה : **ב** קרבנו קרבנו קרבנו לרבות כל בעלי קרבן הלא דין הוא מה אם תנופה שהיא נוהגת בחיים ובשחוטין נתמעטה בחוברין · סמיכה שאינה נוהגת אלא בחיין אינו דין שתתמעט בחוברין ת"ל קרבנו קרבנו קרבנו לרבות כל בעלי קרבן : **ג** קרבנו לא קרבן אביו קרבנו לא קרבן אחר קרבנו לא קרבן הנר · שרבי יהודה אומר אין היורש סומך : **ד** קרבנו לא הבכור · הלא דין הוא ומה אם שלמים שאין קדושתן מרחם טעונין סמיכה · הבכור שקדושתו מרחם אינו דין שיטען סמיכה ת"ל קרבנו לא הבכור : **ה** קרבנו לא המעשר · הלא דין הוא מה אם שלמים שאינן בעמוד והבא טעונין סמיכה · המעשר שהוא בעמוד והבא אינו דין שיטען סמיכה · תלמוד לומר קרבנו לא המעשר : **ו** קרבנו לא הפסח הלא דין הוא מה אם שלמים שלא ריבה בהן הכתוב מצות יתירות טעונות סמיכה · הפסח שריבה בו הכתוב מצוות יתרות אינו דין שיטען סמיכה · ת"ל קרבנו לא הפסח : **ז** ושחטו ושחט אותו ושחט אותו מה ת"ל לפי שנא' וכי ירחק ממך המקום וזבחת ברחוק מקום אתה זובח ואי אתה זובח בקרוב מקום פרט לחולין שלא נשחטו בעזרה : **ח** אין לי אלא תמימים שהן כשרין לקרב ומנין לרבות את בעלי מומין · ארבה את בעלי מומין שהן ממין הכשר ומנין לרבות את החיה ארבה את החיה שהיא בשחיטה כבהמה · ומנין לרבות העופות ת"ל ושחטו ושחט אותו ושחט אותו : **ט** יכול לא ישחוט ואם שחט יהא מותר באכילה ת"ל כי ירחק ממך המקום וזבחת ואכלת מה שאתה זובח ברחוק מקום אתה אוכל · ואין אתה אוכל מה שאתה זובח במקום קרוב פרט לחולין שנשחטו

הגהות

א ארבה את התודה שהיא באה מן השלמים שכן כתיב בפ' שלמים אם על תודה יקריבנו הרי דהתודה מן שלמים. והובא בזבחים נ"ט ע"ב : שהיא ...ונדבה · וכיון שאינו מחויב ועושה מרצון לבו גורס המסכת השפע : מטא ...להפקיע החטא : את העופות והמנחות כו' · דכל הנהו לא איתרבו מתיבת ...שלמים קרבנו · משמע דכל דבר הנקרא קרבן נקרא שלמים לענין זה שכל המביא ...כל הקרבנות נקרא שלמים מביאין שלום לעולם : **ב** ד"א שלמים · לפירוש זה ...שלמים ותודה דבקדשים קלים אין העורות לכהנים והובא גם בויקרא ...ר"ש אומר מי שהוא שלם · מדרש שם וגמ' מועד קטן ט"ו ע"ב זבחים נ"ט ...של שמחה · דכתיב חבחת שלמים ואכלת שם ושמחת : מרבה אני את התודה ...שמחה כ"ה בגמ' זבחים שם והובא בתוספתא ריש פ"א דזבחים וכפי הנראה ...מ"ד למביא שם ר"ש אומר שלמים שהכל של"ם כמבואר בברייתא ב' וכפי ...חולק על הך דרשא וכמ"ש הק"א ואפי' את"ל שאינו חולק עכ"ז דרשא דאין אונן ...רי ר"ש גם מ"ש שם בתוספתא אפי' יין הוא דבר בפ"ע ולא קאי אמ"ש לעיל ...אוין לבוא נדבה וכ"ז הובא ברמב"ם פ"ב מה' ביאת מקדש הלכה י"א · גם ...תי ד"א שלמים מי שהוא שלום כו' משמע דפליג על דרשא הקודמ': **ד** בקר הובא בגמ' ...נ"א · וה"א יתירה קדים . ר"ת : לרבות את אחד עשר שיקריב שלמי' ולהוציא את ...יסא קרב אלא נאכל במומו כדאיתא בבכורות ס' ע"א וברמב"ם רפ"ח מה' בכור ת : לפניו · קודם שנתקדש הקרבן או לאחר שנתקדש גמ' שם. **ה** הלא דין הוא . ...ט"ו ברייתא ג': הרי היא באה נדבת צבור · עמ"ש לעיל פרק ג': **ו** במנחה שאין ...ים · לעיל פרק י' : עולת העוף תוכיח שהיא כו' · לעיל פרק ט': ואינו ...בור · לעיל פרשתא ו': **ז** תאמר בשלמים שהן באין חובת צבור · בעזרת : ...ת את הולד · דכולה יתירה דבקר כולל זכר ונקיבה והובא בגמ' בכורות ע"ן ...ו ע"ב ופריך שם ומיפוך אנא דנקיבה היא היולדת לא הזכר ומתרץ דולד ...ו ותמורה היא לשון נקיבה · בכל הקדשים כנ"ל בכל הברייתא · ר"ת דאינו ...

מהרי"ד

להרי אלו כהקדש נכסין תיבת ונפדו נמחק · ד"ת : אין לי אלא ארי ודוב · לפי שדרשו אם זכר ואם נקיבה דרש כמו את וגם · אות אמת וד"ת · א"נ י"ל דדרים כאן גם כן תשניהם אפי' ולד של תמורה או תמורה של ולד · וית רעק ועי' בפסיקתא זוטרתי כ"א לרבות דוב ושני גוריו ארי ושני גוריו ובילקוט שמואל רמז קכ"ז תני בשם ר' נתן ארבעה אריות ושלשה דובים הכה דוד באותו היום הדא הוא דכתיב גם את הארי ארי הארי ואת הארי דוב והדוב וגם את הדוב :

פרק יז א לעיל פרק ד' ע"ש ובמנחות צ"ג ע"ב והובא ברמב"ם פ"ג מה' מעש"ק דין ח' ודין י"ג ועי' מה שהקשו התוס' ריש ערכין דיליף מהכא דלא אמרינן שלוחו של אדם כמותו אפ"ל עפ"י מ"ש התוס' רי"ד ריש פ"ב דקידושין דבמידי דמעשה [בגופו] אינו יכול לעשות שליח שישב עבורו בסוכה או שיניח תפילין ועי' קצות החושן ר"ס קפ"ב ה"נ כיון דצריך ידו והרי יד שליח אינו ידו וליכא למילף מכאן : **ב** תלתא קרבנו · חד בשור וחד בכבש וחד בעז : לרבות כל בעלי קרבן · משנה מנחות סוף ד' צ"ג ורמב"ם פ"ג מה' מעשה הקרבנות דין ט' והברייתא הזו הובא לעיל פרשתא ב' ברייתא ה' וברמב"ם פ"ט מה' מעש"ק דין ז' וט"ו ופ"א מה' תמידין ומוספין דין י"א ועי' מנחות צ"ד ע"ב ובתוס' שם ס"א ע"ב : **ג** ע' גמ' ריש ערכין וריש תמורה קרבנו ולא קרבן אחר · וא"ת הא כבר ממעטינן לעיל פרק ד' ברייתא ב' ובפרקין ולא יד שלוחו וי"ל דאי מחד מיעוטא לא הוה ממעטינן רק קרבן חבירו אבל שלוחו סומך תוס' ריש ערכין ומנחות ד' ס"א ע"ב ובד"ת בשם הראב"ד דאיצטריך היכא דשלא קרבנו ממדינת הים דהו"א כיון שאינו כאן יסמוך אחר קמ"ל : קרבנו ולא קרבן הנכרי כנ"ל וא"ת הא כבר נפקא לעיל פרשתא ב' מבני ישראל סומכין ולא הנכרים וי"ל דאי מהתם הו"א הנכרים לא יסמכו אבל כיון דאי אפשר כלל בסמיכה דידהו יסמכו הכהנים על קרבנם קמ"ל תוס' ריש תמורה ומנחות ד' ס"א ע"ב ל"ס מלינו : **ד ה ו** הוא בגמ' מנחות צ"ב וברמב"ם פ"ג מה' מעש"ק דין ו' : בכל הברייתות והלא דין הוא · עמ"ש לעיל פרק ט"ו ברייתא ג' ובגמ' בכל הני היכול והלא דין הוא : ומה שלמים שאין מקדשין לפניו ולאחריו ...

שנשחטו בעזרה : י יכול לא יאכלנו אבל יטילנו לכלב ת"ל לכלב תשליכון אותו אותו אתה משליך לכלב אין אתה משליך לכלב חולין שנשחטו בעזרה : יא פתח אהל מועד לפני אהל מועד לפני אהל מועד להכשיר כל הרוחות קל וחומר לצפון · הלא דין הוא מה אם שאר הרוחות שלא כשרו לשחיטת קדשי קדשים כשרו לשחיטת קדשים קלים צפון שכשר לשחיטת קדשי קדשים אינו דין שיכשר לשחיטת קדשים קלים · ר' אליעזר אומר לפני אהל מועד להכשיר בצפון : יב הלא דין הוא מה אם שלמים שכשרו לישחט בכל הרוח לא כשר מקומן לשחיטת קדשי קדשים · עולה שלא כשרה לישחט אלא בצפון אינו דין שלא יכשר מקומה לישחט קדשים קלים · ת"ל לפני אהל מועד להכשיר בצפון :

פרשתא יד

והקריב המזבחה אע"פ ששחטו שלא לשמו · שלמים אע"פ שלא סמך עליהם · אשה לשם אישים · לה' למי שעשה את העולם : ב מיכן אמרו לשם ששה דברים הזבח נזבח לשם זבח · לשם זובח · לשם שם · לשם אישים · לשם ריח. לשם ניחוח · חטאת ואשם לשם חטא · אמר רבי יוסי אף מי שלא היה בלבו לשם אחד מכל אלו כשר שהוא תנאי בית דין שאין המחשבה הולכת אלא אחר העובד : ג את החלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב מה ת"ל לפי שנאמר כל חלב לה' וכל חלב וכל דם לא תאכלו כי כל אוכל חלב מן הבהמה ונכרתה יכול אף חלב דפנות בכלל · ת"ל את החלב המכסה את הקרב · יכול לא יהא בכלל עונש אבל יהא בכלל אזהרה · ת"ל את החלב המכסה את הקרב · אוציא את חלב החולין ולא אוציא את חלב המוקדשין · ת"ל את החלב המכסה · יכול לא יהא בכלל עונש אבל יהא בכלל אזהרה · ת"ל את החלב המכסה את הקרב · יכול לא יהא בכלל אזהרה אבל י... עמוד והקרב · ת"ל את החלב המכסה את הקרב : ד א... כולם ולא אוציא את חלב השליל המכסה את הקרב ת"ל ... כליות · יכול לא יהא בכלל עונש אבל יהא בכלל אזהרה... ושתי כליות · יכול לא יהא בכלל אזהרה אבל יהא בכלל ע... ת"ל חלב ושתי כליות באשם שאין ת"ל שכבר ק"ו הוא : השלמים שאין כל מינן טעון אליה · טעונין חלב ושתי כלי... שכל מינו טעון אליה אינו דין שיטען חלב ושתי כליות · וא... נאמר חלב ושתי כליות באשם נלמד ממנו מה חלב וש... אמורין באשם מוצא מכלל השליל אף חלב ושתי כליות א... מוצא מכלל השליל : ו את כל החלב אשר על הקרב רבי... אומר להביא את החלב שעל הקיבה · רבי עקיבא אומר ל... החלב שעל הדקים : ז ואת שתי הכליות לא בעל כוליא... בעל שלש · ואת החלב אשר עליהן לא הבשר שעליהן ... הכסלים זה החלב שבין הפקוקלות דברי רבי עקיבא · הגלילי אומר להביא את החלב שעל העוקץ · רבי ישמע... מה החלב המכסה את הקרב קרום נקלף אין לי אלא קר... רבי עקיבא אומר מה החלב המכסה את הקרב תותב וקר... אף אין לי אלא תותב וקרום ונקלף : ח ואת היותרת ע... דבר שקול שיטול מן הכבד על היותרת ומן היותרת על... וכשהוא אומר ואת היותרת על הכבד ומן החטאת והקטיר... שיטול מן הכבד על היותרת : ט יסיר יותרת אף על פי שא... יסיר כליות אע"פ שאין יותרת יסירנה אפילו כוליא אחת : י... אותו והקטירו והקטירם מה ת"ל והקטירו אותו כשר לא... והקטירו שלא יערב חלבים בחלבים · והקטירם כולם כאחת · נ... אש

הגהות מהרי"ד

שחטו בעזרה כצ"ל וכ"ה בגמ' שם וכ"ז הובא ברמב"ם ריש פ"ב מה' שחיטה : יא פתח אהל מועד כו' · פירש"י שלש פרשיות כתיבי בשלמים בבקר ובכשב ועז בבקר כתיב פתח אהל מועד ובאידך תרתי כתיב לפני אהל מועד : להכשיר כל הרוחות בקדשים קלים ק"ו צפון מה אם שאר הרוחות כצ"ל וכ"ה בגמ' זבחים נ"ה ע"א וע"ש במאי קמיפלגי כיון לתרוייהו שחיטה כשירה בצפון גם למאי איצטריכו כולהו קראי : ר"א אומר לפני אהל מועד להכשיר בצפון היכול והלא דין הוא כ"ה בגמ' שם :

פרשתא יד א והקריב מזבח כצ"ל ד"ת וכ"ה בילקוט וכפ"ל לקמן ריש פי"ט : אעפ"י ששחטו שלא לשמו · כ' הו"ר קשה ל"ל קרא הא מדפסל גבי חטאת שלא לשמה דכתיב היא ש"מ דשאר קדשים כשרים שלא לשמה וי"ל דה"א דיעבד כשרים אבל לכתחילה לא יקריבו קמ"ל עכ"ל ולי נראה דהו"א דבשאר קדשים רשות ה"א אם רצה יקריבנו אף שהיא שלא לשמו ואם רצה יניחנו עד שתעובר צורתו ויצא לבית השריפה קמ"ל ובזה אפ"ל דפליגי הני תרתי לישני ברש"י זבחים ד' ב' א"נ סברא כל הני לישני בה ליזיל ויעויין תוס' שם עות סוף ד' כ"ב ד"ה אב"א קרא דגם דבר המובא מסברא הוא דאורייתא כדפריך בפ"ב דכתובות כ"ב ע"ב ל"ל קרא סברא היא רק לפעמים אין הסברא פשוטה כ"כ צריך קרא להשמיענו הסברא ולפי"ז הא הכא הסברא פשוטה אלא דלפי הסברא לא מ"כח רק דאסור לשנויי ע"ד אבל לא מ"כח אם מוכרח להקריב כל שאר העבודות לשמה ויוכל להיות דיכול להניחה עד שתעובר צורתו ויצא לבית השריפה לכן הביא שם מקרא דהוא נדבה ובודאי נדבה מחויב להקריב בהכשר ויעויין ברמב"ם פט"ו מה' פסולי המוקדשין דין ג' שינה מלשון הגמ' וכו' לפיכך זבח ששחטו שלא לשמה כו' חייב להשלים שאר העבודות לשמן · ויעויין תוס' זבחים ב' ד"ה ואם לאו דבר"ה דרש לשאי קרא לענין בל תאחר הכי דריש מפשטיה דקרא על כל זה הוב אין מוכרח דרשה דזבחים דניחא דליכא מאן דפליג עלה [וע' ס' אור חדש עה"ת פ' ויצא] לכן דריש מ"כח דמצוה להקריבו : שלמים אע"פ שלא סמך עליהם · והגם כי לעיל ספ"ד מפיק לה מסברא דאין כפרה אלא בדם ומייתי לה בגמ' יומא ה' זבחים ו' מנחות צ"ג אפ"ל דה"א דוקא גבי עולה דמביאה לכפרה ואין כפרה אלא בדם אבל בשלמים דמביאין לעשות שלום למקום כיון דזלזל במ"ע לא יביאנה לשם שלמים קמ"ל : אשה לשם אישים · לעיל סוף דפרשתא ד' וספ"ג והובא ברמב"ם פ"ו מה' מעה"ק דין ד' : ב לשם ששה דברים הזבח זובח · זבחים ב' ע"א מ"ו ע"ב . לשם זבח · לשם אותו הזבח שהוקדש עליו לא לשם זבח אחר · לשם זבח · לאפוקי שינוי בעלים · לשם ה' . כדאמר בסמוך לשם מי שאמר והיה העולם · לשם אישים כדבסמוך · לשם ריח · לשם ניחוח · כדלעיל סוף פרק ו' וספ"ז וע' ס' מעשה רקח על משניות לשארי הגאון מהר"א מאמשטרדם ז"ל במס' זבחים ואין המחשבה הולכת אלא אחר העובד ופי' שאפי' אמרו הבעלים שלא לשמו אין מזיק המחשבה שלהם ובמשנה שם שאין בסי"ן ולקיים גירסת המשנה נראה דצריך להבין דברי הגמ' אתנו דלא נימא לשמי דלמא אתי למימר שלא לשמו דאינו מובן דהלא כעין זה אמרינן בפסחים י"ד הוא עצמו מחזר עליו לשרפו מיכל קאכיל מיניה בתמיה וע' ב"מ כ"ח ע"ב לא מייתי איניש חובתי' לנפשיה אשר על כן נראה לומר דנמצא בספרי המקובלים קדמונים לבל לכתוב השמות בסתם בכוונות הידועים לבאים בסוד ה' דקדושת צורת האותיות מתפשטת עד אין גבול לכל אות הקדושה הראוי' לו וכשיכתוב האות בכוונה בל תתפשט הקדושה רק לפי ערך הכוונה שכיון הכותב לא יותר לזה שפיר אמר ר' יוסי שתנאי ב"ד ה"א דלא לימא לשמו דילמא אמר שלא לשמו היינו לפי הדין של דברים לא יכוון הכונה הראוי' והוי כאומר שלא לשמו שאין המחשבה הולכת אלא אחר העובד וכפי כוונת העובד וכפי גודל קדושת מחשבתו ולא יותר ולכן התנו ב"ד שיקריב סתם ותתפשט הקדושה בלי גבול : ג מה ת"ל פי' כיון דכתיב את כל החלב הכל בכלל : לפי שנאמר כל חלב לה' · אלמא כל שנקרא חלב הוא קרב לה' · וכל חלב וכל דם לא תאכלו · והוא אזהרה לחלב מוקדשין כדאיתא בכריתות ד' ע"ב : כי כל אוכל חלב מן הבהמה ונכרתה · קאי גם לחלב חולין : יכול אף חלב דפנות בכלל · פי' בכלל הקטרה המוקדשין · כיון דאמירי לא אוכיא חלב דפנות שלהם מאכילה ואע"ג דבמוקדשין קראי דילמא מהקרבה מיעט להו קרא ולא מאכילה ד"ת ת"ל את החלב ה... הקרב פי' ג' פעמים כתיב בבקר בכבשים ובכאן חלב המכסה את הקרב זית הא בכלל עמוד והקרב כצ"ל א"ת אמת וד"ת ופי' אע"ג דמיעט קרא חלב דפנו... לא מיעט אלא דלא מיעכב אכילת בשר וכהנים אלא חלב המכסה אבל יהא ... והקרב למאי ת"ל החלב המכסה ה"א יתירא קדריש ד"ת וק"א בשם הראב"ד ... תם"א יש נוסחא אחרת : ד ת"ל חלב ושתי כליות · חלב ושתי כליות אמרו... ארבע כליות ואי מייתינן כמי חלב השליל הרי ארבע כליות בבהמה אחת ד"ת הכא ג' פעמים חד מעונש וחד מאזהרה וחד מחולין ז"ר : אבל יהא בכלל עמו... דכיון דהוא מכסה את הקרב לא יומעט אלא מעונש ואזהרה אבל לא מכלל ה... נגמר מחלב הדפנות דאינו מכסה את הקרב זית רענן וע' תוס' חולין עה' ד"... ושתי כליות : ה שלמים שאין כל מינן טעון אלי' · דאין אלי' אלא בכבש ושלי... מבקר ועז ג"כ אבל אשם אינו בא אלא איל ואיל טעון אליה : באשם מוציא מכל פי' דבאשם לא שייך שליל דאינו רק זכר ולא נקיבה ד"ת : ו את כל החלב הקרב הוא בתוספתא ספ"ט דחולין וכפי הנראה יש שם ט"ס ובגמ' דחולין מ"ט ה"ג מהרש"א פיק שצ"ל ואת החלב כי כ"ה ברש"י הוריות ז' ע"ב ד"ה כיון וי"ו יתי... חלב שעל הדקין אמנם לי נראה דאי משום הא לא אריא דכבר תמהו על רש"י ... על הוריות ד' ג' · ובצו"ת כנסת יחזקאל סי' כ"ה דפשטיה נראה דלא מי"ו ק... בלש' הורה גבר · ובפסיקתא זוטרתי נקט קרא ככתבו ואת החלב אבל עכ"ז אי... ומר דדריש וי"ו : להביא את החלב שעל הקיבה · הוא דומה לזה שהא קר... ור' עקיבא אומר שעל הדקין שהוא דומה עוד שהוא גם תותב פי' כמו מלבוש שני... אחת וצריך שיהי' כל השלשה דברים בחלב שיהיה איסור וכמו שאמר לקמן ברייתא בגמ' ללישנא קמא שהחלב שהוא על הקיבה שעשוי כמין קשת הוא ודאי אסור שדומה כמין יתר בזה פליגי ר"ע ור' ישמעאל וע' רמב"ם פ"א מה' מעה"ק דין ... במה שהקרב על המזבח ובכללו גם חלב שעל הקיבה ותמה הכסף משנה וע' בל... פ"ז מה' מאכלות אסורות ובכנסת יחזקאל סי' כ"ה : ז ולא בעלת כוליא א... מעטם מ"ס רק מטעם חסר ובין שניכר שמתחלת ברייתו חסר ובין שנחסר ע"י בכורות ל"ט והובא ברמב"ם פ"ב מה' איסורי מזבח דין י"א : ולא בעלת שלש · ... כחסר · רמב"ם שם : שבין הפקוקלות · הוא מורכב משתי תיבות פקק הוא לשון ... הוא לשון חבור במקום שמחובר ויש בזה כמה פירושים : דברי ר"י הגלילי ר' עקי... כ"ה בקצת נוסחאות · ד"ת : שעל העוקץ פי' תרבא דאקליבוסתא ד"ת וגמ' ונקלף אף אין לי אלא כל כצ"ל אות אמת וילקוט וד"ת תותב קרום ונקלף כצ"... ח על הכבד הדבר שקול כו' על היותרת או מן היותרת על הכבד כשהוא או... היותרת מן הכבד מן החטאת והקטיר המזבחה שיטול מן היותרת על הכבד ולא על היותרת כ"ה בילקוט · ופי' הדבר מסופק או שיטול כל היותרת · ומעט מן ה... שיטול מעט מן היותרת · ויותרת הכבד פירש הרמב"ם הוא הקרום התחתון ממנו כמו הכוהן עם היד והובא ברמב"ם ספ"א מה' מעה"ק : ט אעפ"י שאין שנחסרו לאחר קבלת הדם גמ' בכורות ל"ט : אפי' כוליא אחת. דהו"א דזה ניכ... יותר שמקריב השנית או דאתי למיטעי ולהקריב בעל כוליא אחת קמ"ל : י והקט... בבקר ובכאן ובעז : לא הפסול . שעובר בעשה כשמקריב פסול : שלא יערב חלבים ב... חלב של קרבן זה בשל אחר : והקטירם כולם כאחת · פי' כל החלבים של קרבן א... אותם כאחד וכן דשלא יערב פסק הרמב"ם פ"א מה' קרבן פסח הלכה ו' . וע' ... סוף פ"ה דפסחים משני כאן במגם כאן ע"ג המזבח · ולפי תלמודא דידן במנחות ... נראה דאפשר לומר עוד דלכתחילה אסור לערב אבל בדיעבד אם נתערבו מותר ל...

נאמר לחם נאמר למטן לחם ולא נאמר לריח ניחוח
מן ריח ניחוח ולא נאמר לשם ומנין ליתן את האמור
בכל אחד ואחד ת"ל אשה אשה לגזרה שוה :
ית ומה ת"ל שלמים מבן הבקר ומה ת"ל שלמים מבן הצאן
לפי שיש בבן הבקר מה שאין בבן הצאן ובבן הצאן
בבן הבקר · בן הבקר נתרבה בנסכין · ובן הצאן נתמעט
בן הצאן נתרבה בצבור · בן הבקר נתמעט בצבור · הא
בבן הבקר מה שאין בבן הצאן · ובבן הצאן מה שאין
· צריך לומר שלמים מבן הבקר · וצריך לומר שלמים מבן
ג זכר או נקבה הזכר ודאי והנקבה ודאי לא טומטום
ום · הלא דין הוא מה אם עולה שכשרה לבא מן העוף לא
א טומטום ואנדרוגינוס · שלמים שלא כשרו לבא מן העוף
שלא יכשרו לבא טומטום ואנדרוגינוס · לא אם אמרת
א כשרה לבא נקבות כזכרים · תאמר בשלמים שכשרו
ות כזכרים · חטאת תוכיח שכשרה לבא נקבות כזכרים
ה לבא טומטום ואנדרוגינוס : ג לא אם אמרת בחטאת שלא
א כל מין זכרים וכל מין נקבות · תאמר בשלמים שכשרו לבא
רים וכל מין נקבות · המעשר יוכיח שכשר לבא כל מין
מין נקבות ולא כשר לבא טומטום ואנדרוגינוס · לא אם
עשר שהוא אחד מעשרה תאמר בשלמים שהן אחד מאחד ·
אחד מאחד יכשרו לבא טומטום ואנדרוגינוס · ת"ל זכר
הזכר ודאי ונקבה ודאי לא טומטום ואנדרוגינוס : ד כשב
ר כשב לרבות את הפסח לאליה וכשהוא אומר אם כשב
ת פסח שעובר זמנו ושלמים באין מחמת הפסח לכל מצות
טענו סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק · שיכול הואיל ומה
אינו טעון סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק · הבאים
דין שלא יטענו סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק · וכשהוא
כשב לרבות פסח שעבר זמנו ושלמים הבאין מחמת הפסח
שלמים שיטענו סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק אבל
ין אלא ליום ולילה בתחלת הקדשן · בן עזאי אומר אינו
לא בלילה ואינן נאכלין אלא צלי : ה הוא היחיד מביא
בה ואין הצבור מביא שלמים נדבה · אם תאמר ככר
מבן הבקר שיכול לא יביא צבור מן הבקר שלמים נדבה
מביא כיוצא בהם חובה · אבל יביא צבור מבן הצאן
בה שכן הוא מביא כיוצא בהן חובה ת"ל הוא · היחיד
א שלמים נדבה ואין הצבור מביא שלמים נדבה :
ט והקריב מזבח אף על פי ששחטן שלא לשמו שלמים

אף על פי שלא סמך עליהם · אשה לשם אישים · לה' לשם מי שעשה את העולם : ב חלבו האליה להביא את החלב הסמוך לאליה זה החלב שבין הפקוקלות דברי ר"ע ר' יהודה אומר חלבו האליה הקיש החלב לאליה מה החלב בשני לאוים אף אליה בשני לאוים : ג אליה יכול יקיים בה מצות אליה ת"ל תמימה או תמימה יכול יטלנה עם השדרה ת"ל לעומת העצה אי לעומת העצה יכול יכנס לפנים מן העצה . ת"ל יסירנה יכנס לפנים מן העצה : ד את החלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב מה ת"ל שיכול יתרבה בחלב דפנות · ודין הוא ומה אם בן הבקר שנתרבה בנסכים נתמעט בחלב דפנות בן הצאן שנתמעט בנסכין אינו דין שיתמעט בחלב דפנות · לא אם אמרת בבן הבקר שנתמעט באליה תאמר בבן הצאן שנתרבה באליה הואיל ונתרבה באליה יתרבה בחלב דפנות · ת"ל את החלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב ואת שתי הכליות וגו' · אין לך אלא מה שאמור בענין משם רבי ישמעאל אמרו לפי שיצא לידון בדבר החדש החזירו הכתוב לכללו : ה והקטירו שלא יערב חלבים בחלבים לחם אשה לה' לימד על החלבים שהן קרואין לחם :

פרק כ

ואם עז קרבנו הפסיק הענין שלא תהא העז טעונה אליה : ב והקריב ממנו מן המחובר · קרבנו אשה לה' את החלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב מה ת"ל שיכול יתמעט מכלם · ודין הוא מה מצינו בבן הצאן שנתרבה באליה נתרבה בכלם · אבל בן העז הואיל ונתמעט באליה יתמעט מכלם · בן הבקר יוכיח שנתמעט באליה ונתרבה בכלם : ג לא אם אמרת בבן הבקר שנתרבה בנסכין תאמר בבן העז שנתמעט בנסכין · הואיל ונתמעט בנסכין יתמעט מכלם ת"ל את החלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב ואת שתי הכליות וגו' · לרבות את כלם : ד והקטירם כלם כאחת לחם אשה לריח ניחוח כל חלב לה' לחייב על חלב מעילה : ה משום רבי ישמעאל אמרו והרי הוא אומר אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז לא תפדה קדש הם את דמם תזרק על המזבח ואת חלבם תקטיר למדנו לבכור שהוא טעון דמים וחלבים למזבח למעשר ולפסח מנין כשהוא אומר ודם זבחיך ישפך על מזבח ה' אלהיך והבשר תאכל שיכול אין לי אלא דמן · חלבן מנין ת"ל כל חלב לה' : ו חקת עולם לבית העולמים . לדורותיכם שינהוג הדבר לדורות · בכל מושבותיכם בארץ ובחוצה לארץ · כל חלב וכל דם לא תאכלו · רבי יהודה אומר חלב ודם הקיש החלב לדם מה חלב בשני לאוין אף הדם בשני לאוין וחכמים אומרים אין בהן

הגהות מהרי"ד

אמר למטן בכבש לחם ולא נאמר לריח ניחוח ובעו לא נאמר לה' ליתן את
כו' נפקא מינה לבעל מום דכתיב ביה לחם אלהיו לא יגש להקריב והכא למד
מקרוין לחם ועובר עליהם דלא תימא דלא עבר אלא על התמיד דכתיב ביה
קרבני לחמי · ד"ת · וע' לקמן סדר אמור פרשתא ג' ברייתא ג' ד' :
א ומה ת"ל שלמים מבן הבקר ומה ת"ל שלמים מבן הצאן פי' על תיבת
שלמים קדייק דדריש מיניה לעיל ר"פ ט"ז אחה דרשות יכתוב בחד וילמ"ד
· ז"ר : בן הבקר נתרבה בנסכים · פי' דאפי' כשהוא קטן על כל זה צריך
נסכי גדול הגם דיוכל להיות דבן צאן גדול גדול מבקר קטן כנ"ל וא"ת הא
ייתא ג' מרבה אפי' חטאת ואשם דאין בהם נסכים כלל וכ"ה בזבחים צ"ט
חטאת ואשם לא שייך בהם נסכים כלל לפי שאינן באין בנדר ונדבה אבל צאן
ונתמעט הי' א שיקרב אונן קמ"ל · ז"ר : בן הצאן נתרבה בצבור . בכל יום
עצרת · ד"ת וק"א וז"ר : ב כעין זה לעיל פרשתא ג' ברייתא ח' ט' י' י"א
ם : ג המעשר יוכיח · וא"ת דבבכורות כ"ז ע"ב איתא בקדשים כתיב זכר
א טומטום ואנדרוגינוס ומעשר יליף תחת תחת מקדשים וא"כ אי לא הוה כתיב
הוה ידעינן מעשר וי"ל דהוי ילפינן מעולה דלעיל פרשתא ג' : א' מעשרה ·
טומטום או אנדרוגינוס וע"ל פרשתא ג' בפי' התום' : ד ולמה נאמר כשב ·
יב ואם מן הצאן קרבנו וא"כ כתב ואם עז ממילא נדע דפרשה ראשונה מיירי
וק"א : לרבות את הפסח לאליה · דבכל קרבנות כשב כתיב בהו בהדיא
ה ובפסח לא נפקא רק מאת חלבם תקטיר כדאיתא בפסחים ס"ד ע"ב ונשור
ריבה לוה צריך לרבות רש"י פסחים צ"ו ע"ב והובא ברמב"ם פ"ד מה' קרבן
שלמים הבאים כנ"ל את אמת ור"ת כ"ה בילקוט ובגמ' פסחים צ"ו צ"ז זבחים
מות פ"ג ופי' שלמים הבאים מחמת פסח היינו מותר הפסח · ד"ת : אין
ליום ולילה · ובתוספתא פסחים פ"ט וזבחים פ"מ דבן עזאי אומר דאינו נאכל
ילה וכ"ה בגמ' פסחים פ"ט ע"א וע"ש בצל"ח טעם להשמטת הרמב"ם דין זה :
תים . לעיל פרק ט"ז ברייתא ה' וא"ת ליכתוב מיעוטא בכאן ולא בעי הך
ה בן בקר מוכיחין נמי שכן נתרבה בנסכים כדלעיל · וזית רענן : כיוצא
נסם חובה · בשלמי כבשי עצרת :
א לעיל פרשתא י"ד וע"ש ואם תאמר ל"ל קרא יליף מדלעיל ויש לומר דה"א

כיון דצאן מקריבין ממנה רוב החטאת פסול שלא לשמו · זית רענן : ב זה החלב שבין הפקוקרות דברי ר' יוסי הגלילי ר' עקיבא אומר · כ"ה בילקוט : אף אליה בשני לאוין והא דאמרינן בחולין קי"ז דאליה דחולין שרי צ"ל מכאן ראיה לדעת מהרי"ן הביא ביו"ד סי' ס"ד שהחלב שבאליה לצד פנים אסור · וכ"כ הז"ר ובד"ת כתב דאם אכל אליה של קדשים עובר בשני לאוין דכל חלב וכל דם כו' וגם באו דכל חלב שור וכו' הגם דאליה איננה בשור וכאו דורות לא קאמר וכ"כ הק"א ובפסיקתא זוטרתא אחרי הביאו הך דמה חלב אף אליה בשני לאוין הבית הך דאליה לא מיקרי חלב רק לענין הקטרה לא לענין אכילה : ג יכול יקיים בו מצות נטילה · סתם ספרא ר' יהודה ולשיטתו בחולין צ"ו ע"א גבי גיד הנשה אמר לקיים בו מצות נטילה לוה ה"א הכא נמי כן : לפנים מן העצה · רמב"ם פ"א מה' מעה"ק דין ח' : ד בן הבקר כו' נתמעט בחלב דפנות לעיל פרשתא י"ד ברייתא ג' ע"ש : בדבר החדש · פי' אליה ד"ת וז"ר וק"א : ה והקטירו · לעיל סוף פרשתא י"ד ועיין שם :

פרק כ א הפסיק הענין במה שאמר ואם משמע דהוא ענין בפ"ע רק מוסיף על ענין ראשון ולא אמר אם דמשמע שהוא מאותו ענין שלמעלה אם עז קרבנו · רש"י מנחות פ"ג ולפני הקרבן אהרן היה נוסחא משובשת ותום' דפסחים צ"ו ע"ב כתבו כיון דלא קידש בעז שום דבר למה כתבו בפרשה בפ"ע אינו אלא ללמד שאין טעונה אליה : ב והקריב ממנו מן המחובר גמ' מנחות ע"ז ע"ב וכ"פ הרמב"ם פ"ט מה' מעה"ק דין ו' ומוצא כאמורין וא"כ מנתח הבשר וכ"מ לא העיר מאין הוציא הרמב"ם דין זה : שיכול יתמעט מכולם · פי' שלא יקריב רק חלב המכסה · ק"א בשם הראב"ד : ד והקטירם כולם כאחת · ע"ל סוף פרשתא י"ד וסוף פי"ט : כל חלב לה' לחייב על חלב מעילה · גמ' חולין קי"ז ע"א כריתות כ"ג מעילה ט"ו תמורה ל"ב וע' לקמן דיבורא דחטאת פרק כ' ברייתא ב' : ה משם ר' ישמעאל כו' גמ' זבחים ל"ז : למדנו לבכור . שם פסחים ס"ד ורמב"ם פ"ה מה' מעה"ק דין י"ז : חלבן מנין · רמב"ם שם דין י"ח והרב"י בכסף משנה כ' מפורש בתורה · ולדעת צריך לדרשא זו למעשר ולפסח שיהא [חלבם] מקטר על המזבח : ו חוקת עולם · לבית עולמים דהו"א במדבר דאסורים בבשר תאוה והיו מקריבים שלמים לזה היו אסורים בחלב אבל בהבנה בית עולמים ומותרים לשחוט בכל מקום לא אסרה בחלב · קמ"ל זית רענן · וכד"ת והק"א פירשו לבית עולמים קאי אחלב שיקרב לגבוה דאע"ג דכתב לעיל פתח אוהל מועד דמשמע דבמשכן מיירי קמ"ל והך דלדורותיכם אאיסור חלב קאי דאע"ג דבענינא דהדבנות כתיב נוהג בכל זמן אפילו היכא דליכא

בהן אלא אזהרה אחת : ז יכול אף דם פסולי המוקדשים יהו חייבים עליהם משום שני לאוין ת"ל רק הדם לא תאכלו אין בהן אלא אזהרה אחת · אין לי אלא דמן · חלבן מנין ת"ל חלב ודם הקיש חלב לדם מה הדם בלאו אחד אף החלב בלאו אחד : ח שמתוך שיצא הבכור מכלל פסולי המוקדשין יכול יהו חייבין על דמו משום שני לאוין ת"ל רק את דמו לא תאכלו אין בו אלא אזהרה אחת אין לי אלא דמו חלבו מנין ת"ל חלב ודם הקיש החלב לדם מה הדם בלאו אחד אף החלב בלאו אחד :

סליק דבורא דנדבה

פרשתא א נפש כי תחטא · בני ישראל מביאין חטאת ואין העכו"ם מביאין חטאת · ואין צורך לומר מצוה שלא נצטוו עליהם בני נח אלא אף מצות שנצטוו עליהם בני נח ואין מביאין עליהם חטאת · בני ישראל אין לי אלא בני ישראל ומנין לרבות את הגרים ואת העבדים ת"ל נפש כי תחטא בשגגה על השגגה הוא מביא ואינו מביא על הזדון : ב הלא דין הוא מה אם ע"ז החמורה לא עשה בה את הזדון כשגגה מצות הקלות אינו דין שלא נעשה בהן את הזדון כשגגה הין אם הונח זדונה של ע"ז ליום הכפורים שהיא חמורה יונח זדונן של מצות ליום הכפורים שהן קלות · אלא יביא חטאת ויכפר מיד · תלמוד לומר כי תחטא בשגגה על השגגה הוא מביא אינו מביא על הזדון : ג קל וחומר לע"ז מעתה מה אם מצות הקלות הונח זדון ליום הכפורים · ע"ז החמורה אינו דין שיונח זדונה ליום הכפורים הין אם הקלתה במצות הקלות נקל בע"ז החמורה · אלא יביא חטאת מיד ותתלה לו עד יום הכפורים ת"ל בשגגה במצות בשגגה בע"ז : ד מה ת"ל בשגגה בשעיר ומה ת"ל בשגגה בשעירה לפי שיש בשעיר מה שאין בשעירה ובשעירה מה שאין בשעיר · שעיר נתרבה בצבור · שעירה לא נתרבה בצבור שעירה נתרבה בע"ז ושעיר לא נתרבה בע"ז הא לפי שיש בשעיר מה שאין בשעירה ובשעירה מה שאין בשעיר · צ"ל בשגגה בשעיר וצ"ל בשגגה בשעירה : ה מצות ה' ולא מצות המלך ולא מצות ב"ד · מכל מצות ה' ולא כל מצות ה' פרט לשמיעת קול ולבטוי שפתים ולטומאת מקדש וקדשיו : ו מצות ה' שומע אני עשה ולא תעשה ת"ל אשר לא תעשנה אוציא מצות עשה הקלה ולא אוציא מצות עשה החמורה · ת"ל אשר לא תעשנה אוציא את מצות שאין חייבין עליהן כרת ולא אוציא את הפסח ואת המילה שחייבין עליהם כרת ת"ל אשר לא תעשנה אוציא את הפסח שאין תדיר ולא אוציא את המילה שהיא תדירה ת"ל אשר לא תעשנה · או יכול שאני מוציא את מ"ע שבנדה ת"ל מכל מצות

ה' ריבה · מה ראית להוציא את כל המצות ולהביא מ
שבנדה אחר שריבה הכתוב ומיעט מפני מה אני מוצי
המצות שאין בהן בלא תעשה ומביא את מצות עשה שב
בה בלא תעשה : ז אשר לא תעשנה יכול דברים שז
ודברים שאין זדונן כרת ת"ל תורה אחת יהיה לכם לעוש
הרי כל העושה בשגגה כע"ז מה ע"ז מיוחדת
שחייבין על זדונה כרת ועל שגגתו חטאת אף כל מעשו
על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת : ח או דבר שאתה לו
אחת אתה לומדו בכל דרכין שיש בו מה עבודה זרה
שמשנאסרה לא הותרה ולא הותרה מכללה וחייב
מיתת בית דין ואיסורה נוהג בבני נח כישראל אף
מרבה אלא כיוצא בה ומה אני מרבה את משכב זכור
שמשנאסרו לא הותרו · לא הותרו מכללן וחייבין עלי
בית דין האיסורין נוהג בבני נח כישראל אלא שיש בזכור
בבהמה · ובבהמה מה שאין בזכור · הזכור בין במינו ב
במינו אסור והבהמה במינה מותרת ושלא במינה אסורה
לא עשה בו את הקטן כגדול והבהמה עשה בה את הקטנה
ט וכשהוא אומר מכל מצות ה' לרבות את האם ואת
ואת הכלה שהן בסקילה כעבודה זרה ומוסף עליהם בתו ו
ובת בנו : י וכשהוא אומר מכל מצות ה' לרבות בת אש
בתו ובת בנו שמשנאסרו לא הותרו כעבודה זרה ומוסף
חמותו ואם חמותו ואם חמיו : יא וכשהוא אומר מכל מ
לרבות נערה מאורסה והמחלל את השבת אלא שיש בנערה
מה שאין בשבת · ובשבת מה שאין בנערה מאורסה · נערה
יש לה היתר · והשבת אין לה היתר · השבת הותרה מכלל
מאורסה לא הותרה מכללה : יב וכשהוא אומר מכל מ
לרבות אשת איש והנדה אלא שיש באשת איש מה שא
ובנדה מה שאין באשת איש · אשת איש חייבין עליה מיתה
דין · והנדה אין חייבין עליה מיתות בית דין · אשת איש
לבעלה והנדה אסורה לכל אדם : יג וכשהוא אומר מכל מ
לרבות אשת אחיו ואשת אחי אביו אלא שיש באשת אחיו מ
באשת אחי אביו ובאשת אחי אביו מה שאין באשת אחיו
אחיו אם יש לו בנים אסורה · אין לו בנים מותרת · ואש
אביו בין שיש לו בנים ובין שאין לו בנים אסורה · אשו
עשה בה אח מן האם כאח מן האב · ואשת אחי אביו לא ע
אח מן האם כאח מן האב : יד וכשהוא אומר מכל מצ
לרבות אחותו ואחות אביו ואחות אמו שלא היה להם שער
כע"ז וכשהוא אומר מכל מצות ה' לרבות אחות אשה
אחד

הגהות מהרי"ד

ר' וע' ירושלמי פרק שני דנזיר הלכה א' : ז יכול אף דם פסולי המוקדשין יהא חייבים עליהם משום שני לאוין · ר' יהודה הוא דמחייב גם משום לאו דזרות ת"ל כו' :
ח מתוך שיצא הבכור מכלל פסולי המוקדשין שאין מועיל לו פדיון וה"א שיתחייבו עליו משום לאו דזרות :

סליק דבורא דנדבה

פרשתא א ואין העכו"ם מביאין חטאת משנה פ' קמא דשקלים ורמב"ם פ"ג מה' מעשה הקרבנות דין ב' : ומא"ל מצוה שלא נצטוו עליהם בני נח כגון חלב ודם אלא אף מצות שנצטוו עליהם בני נח כגון ע"ז ג"ע אין מביאין כצ"ל וכו"ו מוחין נמחק וכ"ה בד"ת ובילקוט : ומנין לרבות את הגרים ע' תוס' סוכה כ"ח ע"ב ד"ה לרבות ותוס' סנהדרין פ"ו · ד"ה בני ותוס' מנחות ס"א : ד"ה אין לי ובפירוש הר"ש לעיל פרשתא ב' ברייתא ג' ומש"ש : ואת העבדים ובילקוט הגירסא המשוחררים : ב אם הונח זדונה של ע"א פי' שלא הותרו בו : ליום הכיפורים · ע' גמרא יומא פ"ו על כריתות ומיתות ב"ד ועשה תשובה ויוה"כ תולין ויסורין ממרקין : יונח זדונו של מצות · פי' בתמיה : ג אינו דין שיונח זדונה ליום הכיפורים · פי' וא"כ אמאי אצטריך למיכתב בפ' שלא בע"א בשגגה יביא חטאת ותלה לו עד יום הכיפורים · נ"ע דהא לעיל הבאתי מגמ' יומא דגם יוה"כ אינו רק תולה ולא מכפר ונראה לומר דגם הקרבן הוא מועיל במקום היסורין כי ן דשב בכל לבו ועל כל דבר שנעשה עם הקרבן נחשב כאילו נעשה עם המוטא א"כ אין צריך יסורין גדולים מאלו : ד מה ת"ל בשגגה בשעיר · פי' בשעיר נשיא : ומה ת"ל בשגגה בשעירה · פי' בשעירת יחיד כו' : שעיר נתרבה בצבור · בה ספי ר"ח ומועדות ובע"א מביאין שעיר לחטאת : שעירה נתרבה בע"א : דכל מי שחטא בע"א בין הדיוט או נשיא או מלך וכ"ג ומשיח מלחמה כולן מביאין שעירה בע"א : ה ולא מצות המלך ולא מצות בית דין · והגם דאינו חייב אלא על דבר שזדונו כרת ה"א כיון דגם המורה ע"פ המלך חייב מיתה וגם

בשום מקום שיהא פטור וגם דא"כ למאי אצטריך לומר ולא מצות ב"ד הלא מבוו
פרשה שלימה ויולדק יותר לפמ"ש במס' דרך ארץ זוטא פרק ח' וכל העובר על דברי חכ
כרת א"כ ה"א דמיחשב כעובר על דבר שזדונו כרת : בפסיקתא זוטרתא הנוסחא ולו
ב"ד דבר אחר מכל מצות ואינו מובן דהך דרשא אחרינא הוא ממ"ש דמכל : ו
תעשנה · ד' פעמים כתיב במשיח ובצבור ובנשיא וביחיד : אוציא מ"ע הקלה כגון שי
ולא אוציא החמורה כיבוד אב ואם וכגון ונתצתם את מזבחותם : ולא את המי
תדירה · ע' בגמ' : ומביא את מ"ע שבנדה שיש בה בל"ת שנאמר ואל אשה בנדת
לא תקרב כ"ה בילקוט וזה מורה שהפי' הוא כשבא על הטהורה ואמרה לו נטמא
בפסיקתא זוטרתי : ז ת"ל תורה אחת כצ"ל בע"א כתיב · והובא בגמ' הוריות ח
ס"א · יבמות : ח ואיסורן נוהג בבני נח כצ"ל : הזכר בין במינו · פי' אדם באדם ·
במינו פי' אדם בבהמה עכו"ם בישראל · ד"ת וז"ר : לא עשה את הקטן כגדול · פי
תשע בין שהוא שוכב בין שהוא נשכב כדאיתא בסנהדרין נ"ד · וברמב"ם פ"א מה
ביאה דין י"ד : ט וכשהוא אומר כו' · פי' הראב"ד וכו' ד' פעמים כתיב במשיח ובעדה
וביחיד ודרשינן בהו כל ודרשינן בהו מצוות הוו להו תמניא מחד הא דרשינן לעיל מכל
פרט לשמיעת הקול פשו להו שבעה ד"ה בשם הראב"ד וכו' הוית רענן וצ"ע דהא
לא כתיב כל רק ממצות וע"ק דמ"ש מכל מצות ממעט שמיעת הקול ומ"מ י"ל דרינ
עשה שבנדה לכן נ"ל דכוונתו לז' ריבויים ועשה שבנדה ממילא בכלל דהא לא תע
עכ"ל : י ומוסיף עליהם כו' · כל היכא דאמרינן בהאי פרקא ומוסיף עליהם הו
דפחת מדריגה מקמא כמו שתאמר אלו בסקילה ואלו בשריפה או משום דלא כתיבי
ואתי מדרשא וע"ש ראב"ד הובא בד"ת : יא השבת הותרה מכללה · בעבודת
ובפיקוח נפש לא"ד שבת הותרה : נערה המאורסה לא הותרה אלא אולה : כי בכלל
און מע"ז ג"ע וש"ד : יב לרבות אשת איש כנדה · כ"ה בילקוט דהא נדה כבר רבי
למעלה : כ' הקרבן אהרן דנערה המאורסה חמורה מאשת איש דאסורה גם
עד שתכנס לחופה דהא חופה כתיבה בתורה ודבריו תמוהים דהוא אינו אלא מדברי
כמבואר בירושלמי ר"פ ערבי פסחים האוכל מצה בע"פ כאילו בא על ארוסתו בבי

א אחר שריבינו דברים שהן כעכו״ם ודברים שאינן
כעכו״ם ולמה נאמר עכו״ם מעתה אלא מה עכו״ם
· מעשה שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת ·
מעשה שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת :
מה עכו״ם מיוחדת וחייבים עליה מיתת בית דין ·
י מרבה אלא את מחייבין מיתת בית דין הא מה
ה את המקלל אביו ואמו המסית והמדיח והמכשף ונביא
עדים הזוממין ת״ל ועשה · יצאו אלו שאין בהם מעשה :
את אלו שאין בהן מעשה ולא אוציא את המכה אביו ואמו
ש מישראל וזקן ממרא על פי בית דין ובן סורר ומורה
תלמוד לומר תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה הרי כל
שוגה כעכו״ם (אלא) מה עכו״ם מיוחדת מעשה שחייבין
כרת ועל שגגתו חטאת אף כל מעשה שחייבין על זדונו
שגגתו חטאת : ד ועשה אחת יכול עד שיכתוב את כל
שיארוג את כל הבגד עד שיעשה את כל הנפה תלמוד
חת · או מאחת יכול אפילו כתב אות אחת אפילו ארג חוט
לו עשה בית אחד בנפה ובכברה ת״ל ועשה אחת · הכיצד
וב שם קטן משם גדול שם משמעון ומשמואל ונח מנחור
ל וגד מגדיאל : ה ר׳ יהודה אומר אפילו כתב שתי אותיות
אחד חייב כגון שש תת רר גג חח א״ר יוסי וכי משם כותב
והלא איננו חייב אלא משם רושם שהן רושמין על
שכן לידע אי זהו בן זוגו לפיכך אם שרט שריטה אחת על
או שתי שריטות על נסר אחד חייב : ו ר׳ שמעון אומר
ת יכול עד שיכתוב את כל השם עד שיארג את כל הבגד
ה את כל הנפה ת״ל מאחת · אי מאחת יכול אפילו כתב
אפילו ארג חוט אחד אפילו עשה בית אחד בנפה ובכברה
אחת · הכיצד עד שיעשה מלאכה שכיוצא בה מתקיימת ·
מר ועשה אחת ועשה שני פעמים שהוא חייב אחת על כלם
הוא חייב על כל אחת ואחת : ז הכיצד מי שאין יודע
ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה אע״פ שמעין אבות
עשה אינו חייב אלא חטאת אחת כל ימיו והיודע עקר שבת
מר אין זו שבת אין זו שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות
ב על כל שבת ושבת : והיודע שהוא שבת וטעה ואמר
כה אין זו מלאכה ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה
אבות מלאכות עשה חייב על כל מלאכה ומלאכה ואם
כה אחת חייב על כל העלם והעלם : ח א״ר עקיבא
ת ר״ג ואת ר׳ יהושע באטלס של אמאום שהלכו ליקח
שתה בנו הבא על אחותו ועל אחות אביו ועל אחות

אמו בהעלם אחד מהו חייב אחת על כלם או אחת על כל אחת ואחת · אמרו לו לא שמענו אבל שמענו בבא על חמש נשים נדות בהעלם אחד שהוא חייב על כל אחת ואחת ורואים אנו שהדברים ק״ו : ט שאלו ר״ע אבר המדולדל בבהמה מהו אמרו לו לא שמענו אבל שמענו באבר המדולדל באדם שהוא טהור וכך היו מוכי שחין שבירושלים עושין הולך לו ערב פסחים אצל הרופא וחותכו עד שהוא מניח בו כשערה ותוחבו בסירה ונמשך ממנו והלה עושה פסחו והרופא עושה פסחו ורואין אנו שהדברים ק״ו : י ועוד שאלו ר׳ עקיבא השוחט חמשה זבחין בחוץ בהעלם אחד מהו חייב אחת על כולם או אחת על כל אחת ואחת אמרו לו לא שמענו · א״ר יהושע שמעתי באוכל מזבח אחד בחמשה תמחויין בהעלם א׳ שהוא חייב על כל אחד ואחד משום מעילה ורואה אני שהדברים ק״ו : יא א״ר שמעון וכי מה ראיה האוכל לשוחט אלא כך שאלן באוכל נותר מחמשה זבחין בהעלם אחד מהו חייב אחת על כלם או אחת על כל א׳ ואחד א״ל לא שמענו · א״ר יהושע שמעתי באוכל מזבח אחד בחמשה תמחויין בהעלם אחד שהוא חייב על כל אחד ואחד משום מעילה ורואה אני שהדברים ק״ו : יב א״ר עקיבא אם הלכה נקבל ואם לדין יש תשובה א״ל השב א״ל לא אם אמרת במעילה שעשה בה את המאכיל כאוכל ואת המהנה כנהנה צרף את המעילה לזמן המרובה תאמר בנותר שאין בו אחת מכל אלו : יג א״ר עקיבא שאלתי את רבי אלעזר העושה מלאכות הרבה בשבתות הרבה מעין מלאכה אחת בהעלם אחד מהו חייב אחת על כלם או אחת על כל אחת ואחת אמר לי חייב על כל אחת ואחת מק״ו מה אם הנדה שאין בה תוצאות הרבה וחטאות הרבה חייב על כל אחות ואחת · שבת שיש בה תוצאות הרבה וחטאות הרבה אינו דין שיהא חייב על כל אחת ואחת · אמרתי לו לא אם אמרת בנדה שיש בה שתי אזהרות שהוא מוזהר על הנדה והנדה מוזהרת עליו תאמר בשבת שאין בה אלא אזהרה אחת · אמר לי הבא על הקטנות יוכיח שאין בהן אלא אזהרה אחת וחייב על כל אחת ואחת · אמרתי לו לא אם אמרת בבא על הקטנות שאף על פי שאין בהן עכשיו יש בה לאחר זמן · תאמר בשבת שאין בה לא עכשיו ולא לאחר זמן אמר לי הבא על הבהמה יוכיח ואמרתי לו הבהמה כשבת :

פרשתא ב

נפש בני ישראל הרי צבור כיחיד מה יחיד אינו מביא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת אף צבור לא יביא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת : ב הלא דין הוא מה אם היחיד שהוא מביא על שגגת המעשה אינו מביא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת · צבור שאין מביא

הגהות מהרי״ד

ע׳ סנהדרין ס״ט וכריתות ג׳ : ג וזקן ממרא · שאינו חייב עד שעשה מעשה או שיעשו אחרים כהוראתו : מה ע״ז מיוחדת כו׳ גמ׳ הוריות ח׳ שבת ס״ט : יכול עד שיכתוב את כל השם כו׳ · גמ׳ שבת ד׳ ק״ג : הא כיצד עד שיכתוב קטן · רמב״ם פ״א מה׳ שבת דין י״ד : שם משמעון ומשמואל · ע׳ ס׳ מעשה יות לה״ג ר״א מאמשטרדם מס׳ שבת : ה ר״י אומר · ר״י מוסיף דאפי׳ הם וות אך יורו איזה משמעות כ״פ הרמב״ם שם פ״י דין י״א וע׳ בגמ׳ שבת פרק ובירושלמי שם : א״ר יוסי וכו׳ . לר״י אפי׳ אין להתיבות שום משמעות כלל ין לשריטה : ועשה אחת · וכן לעיל ברייתא ד׳ כתב הר״ת גבי נשיא כתיב אשון דכתיב גבי נפש כי תחטא וכ״מ בגמ׳ : ו ר״ש אומר כו׳ . ר״ש מיקל טפי עד שיכתוב כל התיבה כלו וכ״כ בגמ׳ שבת שם : ר׳ יוסי אומר ועשה אחת מים שהוא חייב כצ״ל וכן הגיה באות אחת ובד״ת וכ״ה בגמ׳ שבת ד׳ ק״ג : ״ב וכריתות ג׳ וע׳ ירושלמי רפ״ז דשבת : הא כיצד וכו׳ · משנה ר״פ כלל גדול ה׳ שגגות דין ב׳ : אעפ״י שמעין אבות מלאכות · פי׳ מעין הרבה אבות תי תולדות שאינן מאב אחד גם כן דינן כאילו הם שתי אבות ואעפ״כ אינו חייב יודע שהוא שבת וטעה ואמר כו׳ ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה כו׳ בד״ת גרסם בתו׳ הרבה והדין עמו דבכריתו׳ ט״ז · מיבעי׳ לן אי שבת מחלקו׳ גם למלאכ׳ או לא : רק · בכריתות ד׳ ט״ו ט״ז וע״ש גם קצת מזה במכות י״ד : באיטלים של אמאום בהמה למשתה בנו קמ״ל שלא היו יוצאים החכמים לשוק רק לדבר מצוה . קרבן ואעפ״י שהיו טרודים היו עוסקים בדברי תורה . תוס׳ כריתות ט״ו · גם כ״ל מה עבדי׳ ומשרתים היו לו לר״ג עכ״ז טרח בעצמו לילך לקנות בהמה לסעודת זילזול לנשיא כעין שאמרו בקידושין ד׳ ע׳ כיון שנתמנה פרנס על הציבור מלאכה בפני שלשה ונימא דגם זה הוא זילזול קמ״ל דאדרבא הוא כבודו שעוסק וע׳ תו״ת אות יאיר ס״י אם גם מלאכה יכול לעשות הפרנס לדבר מצוה : ותו שהיא אחות אביו ואחות אמו · ברשע שבא על אמו והוליד ב׳ בנות ל אחת מהן והוליד בן והבן הרשע בא על אחות אמו שהיא אחות הבן ב ואחות אביו מן האם · גמ׳ שם ט״ו : או אחת על כל אחת ואחת ״ מה׳ שגגות

דין ג׳ : ט ועוד שאלו ר״ע כצ״ל אות אחת ור״ת וכ״ה במשנה כריתות ט״ו : אבר המדולדל · פי׳ שנפרש ומעורה מקצת שאינו יכול לחיות : באבר המדולדל באדם שהוא טהור · רמב״ם פ״ג מה׳ טומאת מת דין ו׳ : הלך לו ערב פסחים אצל הרופא · הגה שהוא טהור היה רוצה לחתכו כדי שלא יהא מנוול ברגל : ונמשך ממנו . מפרש בגמ׳ שם וניתז בכל כמו בכדי שלא יגע בו בשעת פרישתו : שהדברים ק״ו · שהוא טהור רמב״ם פ״ב משאר אבות הטומאה דין ד׳ : י השוחט חמשה זבחים כו׳ · דלא דמי לנדות כיון שהנשים ג״כ מוזהרות הוה חלוק כל אחת ואחת בפני עצמה אבל בבהמות נסתפק קרבן אהרן : חייב אחת על כולם · רמב״ם פ״ו מה׳ שגגות דין ב׳ : בחמשה תמחויין בהעלם אחת שהוא חייב על כל אחת ואחת משום מעילה · אבל הרמב״ם פסק כר״ע דמשמע בגמ׳ שהוא חולק על ר׳ יהושע ואינו חייב אלא אחת וע׳ טעם לזה בס׳ תוס׳ יום הכיפורים יומא פ״א דסמך על סתם משנה שם וע״ש בס׳ שיח יצחק : יא מה ראיה האוכל לשוחט . דבאכילה בכל תמחוי יש לו הנאה מן דשת · גמ׳ כריתות ט״ו : שם חייב אחת על כולם . רמב״ם פ״ו מה׳ שגגות דין ב׳ : יב צירף את המעילה לזמן מרובה · י״א דווקא בתמחוי א׳ ואינו נכון כ״כ הרמב״ן במלחמות שבועות ד׳ כ׳ ע״ב וע׳ משנה למלך פ״ד מה׳ שבועות : יג אמר ר״ע שאלתי את ר׳ אליעזר. כן הגי׳ בד״ת וכ״ה הוא בכריתות ד׳ ט״ז ע״א וע״ש דקמיפלגי בפירושא דמתני׳ אי איירי בזדון שבת ושגגות מלאכות או בשגגת שבת וזדון מלאכות גם ע׳ בירושלמי שבת ר״פ כלל גדול שקלי וטרו בזה : או אחת על כל אחת ואחת · רמב״ם פ״ו מה׳ שגגות דין ח׳ : מה אם הנדה שאין בה תולדות הרבה · פי׳ ענינים הרבה רק חיוב א׳ ביאה ולא יותר חייב על כל אחת ואחת בהעלם א׳ רק שהיה קצת ידועה כגון שטבלה וראתה ומזר ובא עליה וטבלה בשבת. כצ״ל אות אחת וכ״ה במשנה כריתות ט״ז · גמ׳ סוף פ״ג דכריתות ורמב״ם פ״ה מה׳ שגגות דין ה׳ : הבהמה דגם בבהמה חייב על כל אחת ואחת : ופסק הרמב״ם פ״ה מה׳ שגגות דין ד׳

פרשתא ב א נפש בני ישראל . פי׳ נאמר נפש ונאמר בני ישראל · ובילקוט הגירסא בני ישראל נפש והיא יותר נכונה כי כן הוא סדר הפסוק : מה יחיד אינו מביא . כדלעיל פרשתא א׳ ברייתא ג׳ ·

מביא על שגגת המעשה אינו דין שלא יביא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת · לא אם אמרת ביחיד שאין מביא חטאת על לא הודע · תאמר בצבור שהוא מביא חטאת על לא הודע · משיח יוכיח שהוא מביא חטאת על לא הודע ואינו מביא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת: **ג** לא אם אמרת במשיח שאין מביא חטאת על לא הודע במזבח החיצון · תאמר בצבור שהוא מביא חטאת על לא הודע במזבח החיצון · הואיל והוא מביא חטאת על לא הודע על מזבח החיצון יביא על דבר שזדונו כרת ועל דבר שאין זדונו כרת · ת"ל נפש בני ישראל הרי צבור כיחיד · מה יחיד אינו מביא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת אף צבור לא יביא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת: **ד** הוא הדין למשיח הלא דין הוא מה אם היחיד שהוא מביא על שגגת המעשה אינו מביא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת · משיח שאין מביא אלא על שגגת המעשה אינו דין שלא יביא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת · לא אם אמרת ביחיד שאין מביא חטאת על לא הודע · תאמר במשיח שהוא מביא חטאת על לא הודע · צבור יוכיח שהוא מביא חטאת על לא הודע ואינו מביא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת: **ה** לא אם אמרת בצבור שאין מביא אשם ודאי תאמר במשיח שהוא מביא אשם ודאי · נשיא יוכיח שהוא מביא אשם ודאי ואינו מביא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאתו · לא אם אמרת בנשיא שאין מביא חטאת על לא הודע תאמר במשיח שהוא מביא חטאת על לא הודע · הואיל והוא מביא חטאת על לא הודע יביא על דבר שזדונו כרת ועל דבר שאין זדונו כרת ת"ל נפש · אם הכהן המשיח הרי המשיח כיחיד מה יחיד · אינו מביא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת אף משיח לא יביא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת: **ו** משיח יכול זה המלך ת"ל הכהן אי כהן יכול המרובה בבגדים · ת"ל משיח אי משיח יכול אף משיח מלחמה ת"ל המשיח שאין על גביו משיח · משיח יחטא מה תלמוד לומר שיכול יביא על הקודמות ודין הוא מה אם הנשיא שהוא מביא על שגגת המעשה אינו מביא על הקודמות · משיח שאין מביא על שגגת המעשה · אינו דין שלא יביא על הקודמות · לא אם אמרת בנשיא שאין מביא חטאתו משעבר · תאמר במשיח שהוא מביא חטאתו משעבר · הואיל והוא מביא חטאתו משעבר יביא על הקודמות · ת"ל משיח יחטא כשיחטא והוא משיח לא כשיחטא ועודנו הדיוט: **ז** רבי שמעון אומר אם נודע לו עד שלא נתמנה ואח"כ נתמנה חייב · ואם משנתמנה נודע לו פטור · משיח יחטא יכול גזרה עליו שיחטא תלמוד לומר אם יחטא כשיחטא:

פרק ב

לאשמת העם הרי משיח כצבור מה צבור אינו מביא אלא על העלם דבר ועם שגגת המעשה · אף משיח לא יביא אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה · הלא דין הוא

צבור מוצא מכלל היחיד ומשיח מוצא מכלל היחיד · מה
מביא אלא על העלם דבר ועם שגגת המעשה אף מש
אלא על העלם דבר ועם שגגת המעשה: **ב** או
הזו נשיא מוצא מכלל היחיד ומשיח מוצא מכלל היחיד
מביא על שגגת המעשה אף משיח יביא על שגגת
ג נראה למי דומה אם דומה לצבור נלמדנו מן הצבור
לנשיא נלמדנו מן הנשיא · צבור בפר ואינו מביא אשם ו
בפר ואינו מביא אשם תלוי · מה צבור אינו מביא אלא
דבר עם שגגת המעשה אף משיח לא יביא אלא על ד
עם שגגת המעשה: **ד** או כלך לדרך הזו נשיא מביא ש
ומביא אשם ודאי ומשיח מביא שעירה לע"ז ומביא אשם
נשיא מביא על שגגת המעשה אף משיח יביא על שגגת
ת"ל לאשמת העם · הרי משיח כצבור מה צבור אינו מבי
העלם דבר עם שגגת המעשה · אף משיח לא יביא אלא
דבר עם שגגת המעשה: **ה** אי מה צבור אם הורו ועשו
פיהם חייבין · יכול אף משיח אם הורה ועשו אחרים ע
חייב · תלמוד לומר אשר חטא על מה שחטא הוא מביא וא
על מה שחטאו אחרים: **ו** והקריב על חטאתו מלמד שה
חטאתו משעבר · הלא דין הוא מה אם הנשיא שהוא
שגגת המעשה אינו מביא חטאתו משעבר · משיח שאין מ
שגגת המעשה אינו דין שלא יביא חטאתו משעבר · ת"ל
על חטאתו מלמד שהוא מביא חטאתו משעבר: **ז** יכול חטא ע
יביא פר לעצמו ודין הוא נשיא מוציא מכלל הצבור · ומש
מכלל הצבור · מה נשיא חטא לעצמו מביא לעצמו · חטא ע
מתכפר לו עם הצבור · אף משיח חטא לעצמו מביא לעצמו ·
הצבור מתכפר לו עם הצבור: **ח** לא אם אמרת בנשיא
לו עם הצבור ביום הכפורים · תאמר במשיח שאין
לו עם הצבור ביום הכפורים · הואיל ואין מתכפר לו עם
ביום הכפורים יביא פר לעצמו · תלמוד לומר אשר חט
כיצד חטא לעצמו מביא לעצמו · חטא עם הצבור מו
עם הצבור:

פרק ג

פר יכול זקן תלמוד לומר בן אי בן יכול קטן ·
א כיצד בן שלש כדברי חכמים · ר' מאיר א
בני ארבע ובני חמש כשרין · אלא שאין מביאין זקנים מפני
ב רבי יוסי הגלילי אומר מה תלמוד לומר ופר שני בן ב
לחטאת אם ללמד שהן שנים והלא כבר נאמר ועשה אר
חטאת ואת האחד עולה לה' א"כ למה נאמר ופר שני בן ב
לחטאת בן ב' שנים: **ג** רבי אומר מה תלמוד לומר ופר
בקר תקח לחטאת אם ללמד שהם שנים הרי כבר נאמר ו
האחד חטאת ואת האחד עולה לה' א"כ למה נאמר ופר שני
תקח לחטאת אלא לפי שנאמר ועשה את האחד חטאת וא
עול

הגהות

מב"ד ושגגו בהוראה · ביחיד שאין מביא חטאת על לא הודע · דבשאין לו ידיעה אשם תלוי מייתי א"כ אפשר לומר דהך אתי כמוכח דאמר בשבת ס"מ: דבלא הודע כלל כגון תינוק שנשבה לבין נכרים פטור מחטאת: תאמר בצבור שמביא חטאת · על לא הודע היינו שעירי ראש חודש ושעירי הרגלים שמכפרין על טומאת מקדש וקדשיו שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף כדאיתא במס' שבועות וכן פירש בד"ת · משיח יוכיח וכו' · שכל מה שהשעיר הפנימי מכפר על הצבור פרו של כהן (משיח) גדול מכפר עליו שם וכ"כ הקרבן אהרן: ואינו מביא אלא על דבר שזדונו כרת. כדלקמן בסמוך ברייתא ה': **ג** ת"ל בני ישראל נפש כ"ה בילקוט: **ד** משיח שאין מביא על שגגת המעשה כצ"ל וכ"ה בהות אמת ובד"ת ובק"א ובילקוט כדלקמן ריש פרק ב': **ה** בציבור שאין מביא אשם וודאי · כדאיתא במשנה פ"ב דהוריות ט' · ופי' רש"י שם דאיכן בכלל נפש אחת: שם ת"ל נפש אם המשיח כו' הכל הוא דיבור אחד · ד"ת: **ו** משיח יכול זה המלך. הברייתא הלו הובאה בגמ' הוריות פ"ג ד' י"ב ופריך עלה מלך פר הוא דמייתי שעיר הוא דמייתי איצטריך סד"א על שגגת מעשה יביא שעיר על העלם דבר יביא פר קמ"ל: ת"ל משיח אי משיח יכול משיח מלחמה כצ"ל ד"ת ואות אמת וכ"ה שם בגמ' · וע"ש בירושלמי ובירושלמי דמגילה פ"א הלכה י': ת"ל המשיח המיומן שבמשחים כדאמר רבא הירך המיומנת שבירך גמ' שם: מה ת"ל שיכול יביא על הקודמות. הוא בגמ' הוריות פ"ג ד' י' ופירש"י פירוש על חטאה קודם שנתמנה: בנשיא שאין מביא חטאתו משעבר. כדתנן רפ"ג דהוריות נשיא שעבר מגדולתו ואח"כ חטא הרי הוא כהדיוט רש"י שם ודברי הקרבן אהרן תמוהים שהם נגד משנה מפורשת הנ"ל נשיא שחטא ואח"כ עבר מגדולתו מביא שעיר. תאמר במשיח שהוא מביא חטאתו משעבר · כדאיתא שם במשנה משיח שעבר ממשיחתו ואח"כ חטא מביא פר וע"ש בגמ' שבע ובס' הורה גבר וכ"ז הובא ברמב"ם פט"ו מה' שגגות סמ"ג עשין רי"ו: **ז** ר"ש אומר · שם במשנה פרק י': משיח יחטא יכול גזרה כו' ע' להמו פרשתא ה' ברייתא ג' ומה שכתבנו שם:

מהרי"ד

רשב"א מ"א סי' שכ"א ושם איתא שיכול והלא דין הוא וע"ש בבאר שבע: אלא על העל
שגגת המעש' כו' על העלם דבר עם שגגת המעשה כו' על העלם דבר עם שגגת המעשה
צבור, מוציא מכלל היחיד. דיחיד מביא כשבה או שעירה וצבור מביאין פר · רש"י: **ב**
מכלל היחיד · דבכלל אם נפש אחד הוא ומוציא מכללו דיחיד מביא כשבה או ש
מביא שעיר · רש"י: **ג** ציבור ואינו מביא אשם תלוי · כדתנן במשנה בהור
והובא ברמב"ם פי"ב מה' שגגות דין ב' והטעם דכתב על שגגתו והצבור אין
השגגה בלא העלם דבר ועוד דצבור איכו בכלל נפש: ומשיח בפר ואינו מביא א
גם כן מהך טעמא דכתב על שגגתו · רש"י שם וע"ש בגמ' דהך לימוד דאש
נסבא אגבא זה הוא מוכח בטוב: **ד** מביא שעירה בע"ז כו' מביא שעירה
ד"ת וכ"ה בגמרא: **ו** גמרא הוריות י': משעבר · פירוש אם העבירו
הגדולה ואמר כך חטא מביא כמו מקודם: מה אם הנשיא שהוא מביא
המעשה. וא"כ לא נשתנה כלל מקודם: **ז** יכול חטא עם הציבור · בגמ' הוריו
עם הציבור ועשה עם הציבור יכול יביא פר לעצמו · ופי' בהוראה אחת בחלב
ח בנשי' שנתכפר לו עם הציבור. ביוה"כ שאינו מביא קרבן בפני עצמו ביוה"כ רק הוא מתכ
הצבור · תאמר במשיח שאין מתכפר לו שהוא מביא פר במקום שעיר צבור: חטא עם הצי
לו עם הצבור. הובא ברמב"ם פט"ו מה' שגגו' הלכה ד' וע' בס' חפץ ה' הוריות ד'. מ"ש ע

פרק ג א פר יכול אפי' זקן כ"ה בתוס' ר"ה ד' י' ד"ה עגל ובר"ש פ"א ד
לפי נוסחא זו דבזקן אמר אפי' ובקטן לא אמר אפי' רק אי בן
משמע דהוא דווקא קטן וכ"ה דוודאי בלשון פר בכלל גם שאינו זקן דעגל בן יומו קר
במלת בן וודאי לא בכלל זקן · והא דכבר מעטינן לעיל פרשה ה' ברייתא ב' זקן
התם המלוה בן והכא המלוה בפר זקן: הא כיצד בן שלש · משנה ב' בפ"ק ד

יכול תקדום חטאת לעולה בכל מקום ובכל מעשיה
בן בקר תקח לחטאת · אי ופר שני בן בקר לחטאת
עולה לחטאת בכל מעשיה ת"ל ועשה את האחד חטאת
עולה לה' · הא כיצד דם חטאת קודם לדם עולה מפני
איברי עולה קודמין לאימורי חטאת מפני שהן כליל
רבי שמעון אומר מה תלמוד לומר ופר שני בן בקר תקח
ללמד שהן שנים והלא כבר נאמר ועשה את האחד חטאת
עולה לה' אם כן למה נאמר ופר שני תקח לחטאת שיכול
לת חטאת זו תלמוד לומר ופר שני · שני לעולה · מה
בלת אף חטאת זו לא נאכלת : **ה** כיוצא בו אמר רבי
מהשבי בני הגולה הקריבו עולות לאלהי ישראל פרים
על כל ישראל אלים תשעים וששה · כבשים שבעים
רי חטאת שנים עשר הכל עולה לה' אפשר חטאת עולה
לה לא נאכלת · אף חטאת לא נאכלת · רבי יהודה
בודה זרה הביאום : **ו** ר' שמעון אומר כל מקום שנאמר
סתם בן שנה שנאמר ועגל וכבש בני שנה בן בקר בן
שנאמר קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעולה תמים
בשנים פר סתם בן שלש אף בני ארבע ובני חמש כשרים
אלא שאין מביאין זקנים מפני הכבוד :

א ג והביא אף לאחר יום הכפורים · פר · פר הוא מביא
ואינו מביא חלופין : **ב** הלא דין הוא מה אם
א שוה קרבנו לכל מצות לקרבנו ליום הכפורים שוה קרבנו
ת לקרבנו למצוה יחידית · משיח ששוה קרבנו לכל מצות
יום הכפורים אינו דין שישוה קרבנו לכל מצות לקרבנו
ידית · נשיא יוכיח ששוה קרבנו לכל מצות לקרבנו ליום
לא שוה קרבנו לכל מצות לקרבנו למצוה יחידית : **ג** אף
תתמה על המשיח שאף על פי ששוה קרבנו לכל מצות
יום הכפורים לא ישוה קרבנו לכל מצות לקרבנו למצוה
לפי שנאמר והביא יכול יביא חלופין ת"ל פר פר הוא
נו מביא חלופים : **ד** וסמך ידו על ראש הפר לרבות פר יום
לסמיכה · הלא דין הוא מה אם זה שאין טעון שני וידויין ואינו
א טעון סמיכה · פר יום הכפורים שהוא טעון שני וידויין
א אינו דין שיטעון סמיכה · לא אם אמרת בזה שהוא
גבירת מצוה ידועה · תאמר בפר יום הכפורים שאין בא
מצוה ידועה · הואיל ואין בא על עבירת מצוה ידועה ·

לא יטען סמיכה · תלמוד לומר וסמך ידו על ראש הפר לרבות פר יום הכפורים לסמיכה · ושחט את הפר לפני ה' בצפון : **ה** ולקח נאמרה כאן לקיחה ונאמרה להלן לקיחה מה לקיחה אמורה להלן בכלי אף כאן בכלי : **ו** ולקח המשיח אין לי אלא המשיח בשמן המשחה המרובה בבגדים מנין תלמוד לומר הכהן · אם סופנו לרבות כהן אחר מה ת"ל ולקח הכהן משיח · אלא מצוה שיקבל כהן משיח ואם קבל כהן אחר עבודתו כשרה : **ז** מדם הפר מדם הנפש לא מדם הבשר ולא מדם התמצית : מן הפר יקבל · והביא אותו כשר ולא פסול : אותו אל אהל מועד למעט קרבנו למצוה יחידית שלא ינתן מדמו על מזבח הזהב : **ח** וטבל לא המספג · וטבל והזה על כל הזיה טבילה · אצבעו נאמר כאן אצבעו ונאמר להלן אצבעו מה אצבעו האמורה להלן הימנית המיומנת שבימין אף אצבעו אמורה כאן הימנית המיומנת שבימין : **ט** בדם שיהא בדם כדי טבילה · והזה לא המטיף והזה לא הזורק · מן הדם מן הדם שבענין · שבע פעמים לא שבע טיפים · שבע פעמים שיהא מונה שבע פעמים לא אחת ושבע : **י** לפני ה' יכול על כל הבית תלמוד לומר אל פני הפרכת · או אל פני הפרכת · יכול אל פני הפרכת כלה · תלמוד לומר הקדש מלמד שהוא מכוון כנגד הבדים : **יא** ונתן הכהן מן הדם · מן הדם שבענין · על קרן קרנות הרי שתים ולמטן הוא אומר על קרן קרנות הרי ארבע דברי רבי שמעון · רבי יהודה אומר אשר באהל מועד לרבות כל קרנות שבאהל מועד מזבח הקטרת שיתחנך המזבח בקטרת · קטרת שתהא משל צבור · סמים שיהו סממניה לתוכה · לפני ה' מה ת"ל ואמר רבי נחמיה לפי שמצינו בפר הבא ביום הכפורים שהוא עומד לפנים מן המזבח ומזה על הפרוכת בשעה שהוא מזה · יכול אף זה כן · תלמוד לומר מזבח קטרת הסמים לפני ה' · ואין הכהן לפני ה' : **יב** את כל דם הפר ישפך לרבות דם פר יוה"כ לשפיכה ישפך לא יטיף · ישפך ולא יזה · ישפך ולא יזרק אל יסוד מזבח העולה · לא על יסוד מזבח הפנימי · הלא דין הוא מזבח החיצון זכה במתן דמים ומזבח הפנימי זכה במתן דמים · מה מזבח החיצון מקום מתן דם קרניו · שם מתן דם יסודו · אף מזבח הפנימי מקום דם קרניו שם מתן דם יסודו : **יג** כשהוא אומר בעדה אל יסוד מזבח העולה שאין ת"ל אלא ללמד שאין יסוד לפנימי עצמו · וכשהוא אומר בנשיא אל יסוד מזבח העולה שאין ת"ל אם את שיריו לא קבל מזבח הפנימי . שירי מזבח החיצון הוא מקבל · דבר אחר וכי יש יסוד לפנימי עצמו וא"כ למה נאמר אל יסוד מזבח העולה
שיהא

הגהות

ט"ע"ב : הא כיצד דם חטאת קודם כו' איברי עולה קודמין כו'. הובא ברמב"ם פ"ט מה'
ין דין ה' : **ד** הוא בהוריות ד' ה' : וע' ס' כתנות אור לבעל פנים מאירות
: **ה** היא בהוריות ד' ו' · ובתמורה ד' ט"ו ע"ב ושם מסיק דהוראת שעה
יהודה אומר על ע"א הביאום רבי יהודה לא פליג רק נותן טעם למה
שהביאום על ע"א שהיו עובדין בבית ראשון ושעירי ע"א הם נשרפים :
שנאמר עגל כו' · פירוש הגם דלא נאמר בתורה בשאר מקומות חוץ מאלו
ספי' הוא כיון דכ"מ שנאמר עגל בן שנה · בן בקר בן שתי שנים א"כ בוודאי
ן שלש שנים · ק"א וז"ר וע"ש פי' אחר בשם הראב"ד : תמימים אף בשנים .
הוא בן שנה כך איל הוא בן שתי שנים והן שוין בתמימות כ"א כפי מה
ת וע' בק"א ול"נ לפרש שיהיה השנה תמים שטעות פוסלות בקדשי' כדאיתא
: בכורות ל"ט והובא ברמב"ם פ"א מה' מעה"ק דין י"ג והגם דבגמ' דריש
לו עכ"ז מהתם לא מוכח רק דלא ימנה מתשרי והכא יליף שיהא השנה תמים בשלימות :
ג א אף לאחר יום הכיפורים · והגם דבכריתות כ"ה : מפיק להא דמייתי
אשמות וחטאות ודאין מחייבין להביא גם אחר יוה"כ מקראי אחריני
שכ"ג מקריב פר ביוה"כ כיפר לו קמ"ל · וזית רענן (בק"א ד"ה להביא יש ט"ס דאמר
יב פר בן בקר הי"לל כנ"ל ותיבת לא נמחק) : ואינו מביא חילופין · פי' אם לא
נו יכול להביא חילופיו קרבן אחר · ד"ת והז"ר כ' פי' שאם אין ידו משגת לא
ו והגה גם לקמן פרשתא ו' ברייתא ו' גבי נשיא אמר ולא חלופיו וראה כפי'
לפי' הז"ר יוקשה דהא אמר בירושלמי הוריות פ"ב הלכה ו' ובבלי שם ריש ד' ט' דאין
ונשיא ראוין לידי דלות דהא גדליהו משל אחיו אם לא שהעני ונאמר היכא שחטאו
מגדולתן דאז צריך לריבוי זה וזה דוחק : **ב** היחיד שלא שוה קרבנו לכל מצות מביא
צירה · ליום הכפורים · מביאין הצבור שכל יחיד מתכפר בהן שעיר · וקרבנו למצוה יחידית
שכופר בה כמודה בכל התורה כולה כדאיתא בקידושין ד' מ' : חולין ה' · נדרים כה ·
קרבנו לכל מצות לקרבנו ליום הכיפורים דשניהם מביאי' שעיר · ולא שוה קרבנו למצוה
א מביא שעירה : **ג** אלא לפי שנאמר והביא · פי' כיון דצריך למכתב והביא לרבות שיביא
יוה"כ צריך למיכתב ולא חלופיו דא"כ הייתי טועין ואומרין דוהביא אתא לרבות שיביא
לרבות פר יוה"כ לסמיכה · איתא במשנה ביומא לו : מ"א וע' זבחי' מ · ובתוס' שם
בה והובא ברמב"ם פ"ד מה' עבודת יוה"כ דין א' פר יוה"כ שהוא טעון שני וידויין
יומא ל"ו מ"א : וטעון סמכה · דילפינן נאמר כאן כפרה ונאמר בתורה כפרה מה להלן
ניב הכא מטא אף כאן במנת כדאיתא ביומא לו : בפר יוה"כ שאינו בא על עבירת

מהרי"ד

דכתיב ולקחו מן הדם אשר בסף בפ' בא · ז"ר : **ו** בהוריות י"ב מ"ט דר"מ דתניא משיח אין לי אלא משיח בשמן המשחה מרובה בגדים מנין ת"ל הכהן משיח ופירש"י מרובה בגדים מנין ת"ל והביא הכהן המשיח וכו' שם הרא"ש בתוספותיו ת"ל המשיח דה"א דהמשיח משמע כמי מיעוט כמ"ש הירך המיומנת שבירך ומיעט אחר מיעוט לרבות מרובה בגדים ורש"י ז"ל גרים הכהן משמע מיתורא דכהן עכ"ל הרא"ש : אם סופנו לרבות כהן אחר · אפי' כהן הדיוט כ"כ תוס' מגילה ד' ט' : ד"ה אין בין כהן משיח ובקידושין לו : ד"ה אי דפנים כתבו דמרבינן כהן הדיוט מה"א דהכהן המשיח וכ"כ הרמב"ם פ"ה מה' מעה"ק דין ט"ו · ואע"ג דלעיל פרשתא ב' ברייתא ו' ממעטינן מכהן מרובה בגדים וי"ל דהתם איצטריך דאי לא כתב הכהן רק משיח לחוד הו"א מלך לזה איצטריך למיכתב תיבת כהן משא"כ הכא ל"ל למיכתב תיבת כהן אלא לרבות כהן הדיוט · וזית רענן : **ז** מדם הנפש לא מדם העו"ר ולא מדם התמצית מדם הפר דם מהפר יקבלנו כ"ה בגמ' יומא מ"מ וזבחים כ"ה · וכ"ה ברמב"ם פ"ט מה' פסולי המוקדשין דין כ"ו ואמרי' שם בגמ' בגורעין מ' מדם ומוסיפין אותו על וספר למעט קרבנו למצוה יחידית קרבן שמקריב על חטאו בע"ז : **ח** גמ' זבחי' מ' · נג : מנחות ז : רמב"ם פ"ה מה' מעשה הקרבנות דין ט' ופי' שלא יקח באצבעו מדופני הכלי או משוליו ונאמר להלן אצבעו בפ' מצורע וטבל הכהן את אצבעו הימנית : הימנית המיומנת שבימין אצבע הרגילה למלאכה ולא שאר אצבעות מוכנות להוטיט ולטבול היינו שאצל גודל רש"י זבחי' נג ע"א וכ"כ הרמב"ם פ"ה מה' מעשה הקרבנות דין ז' וטובל אצבעו הימנית הסמוכה לגודל בדם : **ט** זבחים מ : נג : מנחות ז' : רמב"ם שם דין ט' ופי' שיהי' מקודם דם שיהי' די לכל הטבילות דאי כדי טבילה אחת מוטבל ולא מספג. נפקא ראב"ד הובא בד"ת · אמנם מלשון הרמב"ם פ"ה מה' מעשה הקרבנות דין ט' משמע שהוא דבר א' שכתב שם וצריך שיהי' שם דם כדי טבילה לא שיספוג אצבעו בדם : והזה ולא המטיף · שיהי' דרך הזאה ולא שיטוף באצבעו מאליו : לא הזורק · שלא יזרק במזרק כדרך שזורק בעולה : מן הדם שבענין · ע"ש בגמ' זבחי' מ' מנחות ז' : לא אחת ושבע : כדרך שהיה מונה בי ה"כ אחת ואחת · וע' לקמן סדר אחרי פרק ג' ברייתא י"ב ומה שציינתי שם **יא** על קרן קרנות דכתיב בפרשה זו : ולמטן · בפרשת העלם דבר · קרן קרנות מדמצי למיכתב קרן וכתיב קרנות הויא שתים דאית לי' לר"ש יש אם למקרא ומוזרים ומלמדים זה לזה בהיקש רש"י זבחי' ל' מ' · וע"ש בתוס' : משנה מנחות מ"ט ושם בגמ' נ' בקטורת של בין הערבים וכ"פ הרמב"ם רפ"ג מה' תמידין ומוספין לפני ד' מה ת"ל וכו' הובא בגמ' יומא כ"ח וע"ש : **יב** ולרבות דם פר יוה"כ ירושלמי פ"ה דיומא הל' ו' : ישפך ולא יטיף · כעין זה הוא בירושלמי פסחים פ' תמיד נשחט הלכה ו' ע"ש : **יג** כשהוא אומר בעדה אל יסוד מזבח העולה שאין ת"ל פי' דבפר העדה לא צריך למיכתב אל יסוד מזבח העולה דהא איתקש למשיח אלא ללמד כו' וכשהוא אומר בנשיא כו' וגבי נשיא הוא מיותר מב' טעמים חדא דהא משוח ויוצא

שיהא יסוד מזבח של עולה · אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד זה יסוד מערבי :

פרק ד ואת כל חלב פר חלב לרבות פר יוה"כ לשתי כליות וליתרת הכבד · החטאת לרבות שעירי ע"ז לכל האמור בענין ירים ממנו מן המחובר : ב כאשר יורם · משור זבח השלמים וכי מה מפורש בזבח השלמים שאין מפורש כאן אלא מה שלמים לשמן אף זה לשמו · מה שלמים מביאין שלום לעולם אף זה מביא שלום לעולם : ג או מה שלמים טעונים הפרש אליה אף זה יטען הפרש אליה ת"ל משור זבח . לשלמי שור הקשתיו · לא הקשתיו לשלמי כבש · רבי יהודה בן שמעון אומר מה שלמים מביאים שלום לעולם אף זה מביא שלום לעולם : ד או מה זבחי שלמי צבור דוחין את השבת ואת הטומאה אף זה ידחה את השבת ואת הטומאה ת"ל משור זבח לשלמי שור הקשתיו לא הקשתיו לשלמי כבש : ה והקטירם הכהן על מזבח העולה לא על מזבח הפנימי · הלא דין הוא מזבח החיצון זכה במתן דמים ומזבח הפנימי זכה במתן דמים · מה מזבח החיצון מקום מתן דם קרניו שם הקטר חלביו אף מזבח הפנימי מקום מתן דם קרניו שם הקטר חלביו : ו מה אני מקיים לא תעלו עליו קטרת זרה ועולה בקדשי' שלא זכה במתן דמן · אבל קדשים שזכה במתן דמן הואיל וזכה במתן דמן יזכה בהקטר חלבם תלמוד לומר והקטירם הכהן על מזבח העולה לא על מזבח הפנימי :

פרק ה ואת עור הפר ואת כל בשרו על ראשו ועל כרעיו וקרבו ופרשו והוציא · מלמד שהוא מוציאו כלו כשהוא שלם : ב יכול יוציאנו שלם וישרפנו שלם . ת"ל ראשו וכרעיו · מה ראשו וכרעיו אמורים להלן ע"י נתוח · אף כאן ע"י נתוח · או מה ראשו וכרעיו אמורין להלן ע"י הפשט אף כאן ע"י הפשט תלמוד לומר וקרבו ופרשו : ג והוציא את כל הפר אל חוץ למחנה חוץ לשלש מחנות או יכול חוץ למחנה אחת · וכשהוא אומר בעדה אל מחוץ למחנה שאין ת"ל שכבר נאמר ושרף אותו כאשר שרף את הפר הראשון וא"כ למה נאמר אל מחוץ למחנה ליתן לו מחנה שנייה : ד וכשהוא אומר בדשן אל מחוץ למחנה שאין תלמוד לומר שכבר נאמר אל המקום טהור אל שפך הדשן ואם כן למה נאמר אל מחוץ למחנה ליתן לו מחנה שלישית : ה אל מקום טהור שיהא מקומו טהור ואם טמא יטהרנו שיהא מקום מתוקן להם לכך · אל שפך הדשן שיהא שם דשן שיקדום ששם יהו נותנין את הדשן · רבי אליעזר בן יע[קב אומר] שיהא מקומו משופך : ו ושרף אותו כשר לא הפסול · באש מה תלמוד לומר שיכול הואיל ונאמרה שריפה בפני[ם ונאמרה] שריפה בחוץ מה שריפה אמורה בפנים בעצים כשרין לכ[ך אף] שריפה אמורה בחוץ בעצים כשרין למערכה תלמוד ל[ומר על עצים] לרבות כל משמע עצים אפילו בקש אפילו בתבן אפילו [ז] באש ולא בסיד ולא ברמץ ישרף אע"פ שאין שם ד[שן ...] עד שמצית האור בגופו :

פרשתא ד ואם הרי זה מוסיף על ענין הראשון [...] אומר פר משיח ופר עדה עומדין · [...] קודם לפר עדה לכל מעשיו : ב עדת ישראל יכול בכל העד[ה ה]מדבר תלמוד לומר כאן עדה ולהלן נאמר עדה · מה עד[ה] להלן ב"ד · אף כאן ב"ד · או מה עדה אמורה להלן בכ"[ג] בכ"ג תלמוד לומר עדת ישראל · העדה המיוחדת שבי[שראל] זו זו סנהדרי גדולה היושבת בלשכת הגזית : ג היה [...] גר או ממזר · או נתין או זקן שלא ראה לו בנים יכול יה[ו חייבין] ת"ל כאן עדה ולהלן נאמר עדה מה עדה אמורה להלן כל[ם ראויים] להוריה אף עדה אמורה כאן עד שיהו כלם ראויים [...] ד לא היה מופלא של ב"ד שם או אמר אחד מהם איני [...] שאמר להם טועין אתם · יכול יהו חייבין ת"ל עדת ישר[אל ...] עד שיורו כלם : ה ישנו יכול יהו חייבין על שגגת המע[שה ...] ישנו ונעלם דבר · הא אינן חייבין אלא על העלם דב[ר עם] שגגת המעשה : [ו] מתוך שיצא ע"ז לידון בעצמה יכול יהו [חייבין] על שגגת המעשה שלה · ת"ל כאן מעיני ולהלן נאמר מע[יני מה מ]עיני האמור להלן ב"ד · אף כאן בית דין · ומה מעיני האמ[ור להלן] העלם דבר עם שגגת המעשה אף מעיני האמור כאן הע[לם דבר] ועם שגגת המעשה : ז ונעלם דבר לא שתעלם מצוה כלה [...] אמרו אין נדה בתורה אין שבת בתורה אין ע"ז בתור[ה ...] יהו חייבים ת"ל ונעלם דבר לא שתעלם מצוה כלה : [ח ...] אמרו יש נדה בתורה אבל הבא על שומרת יום כנגד יו[ם ...] יש שבת בתורה אבל המוציא מרשות לרשות ומרשות היחי[ד ...] הרבים פטור · יש ע"ז בתורה אבל המשתחוה פטור · י[...] פטורים ת"ל ונעלם דבר לא כל הגוף : ט מתוך שיצאת ע[...] בעצמ[...]

הגהות מהרי"ד

לפנימי : שיהא יסוד מזבח של עולה · פי' דבעולה לא כתיב שפיכת שיריים וילפינן מכאן דכל הדמי' הנקרבים על מזבח החיצון טעונין יסוד : זה יסוד מערבי · שהוא לפני הפתח · וית רענן והוא מרש"י זבחים נ"ג :

פרק ד א לרבות פר יוה"כ · כ"ה בילקוט ובתוס' זבחי' מ"א ע"א ד"ה והא תנא : לרבות שעירי ע"ז · היינו שמביאין י"ב שעירים לכל שבט ושבט וע"ש בתוס' הניחו בתימא ומה נקט בכל הש"ס שעירי ע"ז לשון רבים ופר העלם לשון יחיד וע' ע"ז ובתוס' הוריות ג' ע' סוף ע"ב באר עוד תוס' שבועות ד' י"א : ובתוס' יומא ל' · ד"ה פר העלם · בס' שיח יצחק ויד דוד שם וע' וע' שבע הוריות ד' ג' : שם ירים ממנו מן המחובר · גמ' מנחות ע"ז : ולעיל דיבורא דנדבה גבי שלמים פ"ב ברייתא ב' וא"ת הא מרבי' לקמן רפ"ה שמוצאו שלם וי"ל דאי מהתם ה"א רשות היא אבל יכול לסוציאו גם מנותח אתא הכא קרא לעיכובא · ד"ת בשם הרחב"ד וק"א וע"ש עוד תירוצים : ב מה שלמי' לשמן · ע' גמ' זבחים ד' ה' יליף מקרא אחרינא לכל הזבחי' וע' במפרשים מה שתירצו ע"ז : שם מה שלמים מביאין שלום · וקשה הא לעיל דיבורא דנדבה רפ"ג מרבינן כל מיני קרבנות שמביאין שלום והרבה תירוצים נאמרו וי"ל דהת"ל דבא לרבות גם זה הגם שהוא נשרף חוץ למחנה והו"א שלא בא רק לדחות כח"ת הסט"א לזה אמר שמביא שלום לעולם : ג אף זה יטעון הפרש אליה · דהו"א דזה היא גזירת הכתוב : ר"י בר שמעון ובילקוט הגירסא בר' שמואל : מה שלמים פירוש דא"כ למה הקישו לא הקישו אלא לענין שמביא שלום לעולם קרבן אהרן : ד אף זה ידחה את השבת ואת הטומאה · דהו"א כיון דכפרת כל הקהל תלוי בו בזוהר הקדוש באדרות פ' נשא כל זמן דרישא דעמא לא אתתקן כולהו עמא לא אתתקן הו"א דהוא כקרבן ציבור ודוחה כ' קמ"ל : ה אף מזבח הפנימי מקום מתן דם קדשיו כ"ה בילקוט : ו כ' הז"ר וא"ת א"כ ל"ל קרא דלא תעלו וכו' ותירץ דאי מהכא ה"א דעולה אמירא שכן כליל ויוכל להקריבה על מזבח הפנימי ול"כ דאי מהכא לא הוי רק לאו הבא מכלל עשה אבל כיון דמזיגן דעולה אמירא הוא בלאו וכל הקדשי' אפי' חטאת אתא מכאן לאיסורא שפיר עובר בכולהו :

פרק ה א מלמד כו' יומא ס"א · זבחים נ"א · ומפרש שם בגמ' כשם שפרשו ב קרבו ופירש"י דדבר מגונה הוא להוציאו ולשורפו בענין כך בשרו בעורו וע"ש בתוס' : ב ת"ל ראשו כרעיו ונאמר להלן ראשו וכרעיו כן הגי' בד"ת ופי' ונאמר להלן בעולה וע' רש"י יומא ס"ז · ובזבחי' ל' · ושם במפרשים והובא ברמב"ם פ"ז מה' מעשה הקרבנות דין ב' : ג הובא ביומא ס"ח ע"א (וזבחים נ ע"א) ובסנהדרין מ"ב : ובזבחים ק"ה : ד שכבר נאמר אל מחוץ למחנה אל מקום טהור כ"ה בד"ת אמנם גם בכל המקומות הנ"ל בגמ' ליתא והובא ברמב"ם פ"ז מה' מעשה הקרבנות דין ב' : ה אל מקום טהור שיהא מקומו טהור ואם היה טמא יטהרנו · כ"ה בד"ת · ובזר שלמי פ"ב דיומא הלכה ב' מפורש אל מקום טהור שיהא מקומו טהור. פי' שיהא אסור בכניסה · שיהא מקום מתוקן להם לכך פי' מיוחד · ד"ת ולי נראה דדייק מדלא כתיב למקום

הדשן ששם יהיה נותנין את הדשן אבל אעפ"י שאין עכשיו שם דשן כשר כ"כ הק[...] ראב"י אומר כו' ע"ש בגמרא דאפ"ל דראב"י לא פליג את"ק : ו לא הפסול [...] נשרף בבית הבירה כדאיתא במשנה זבחים ק"ד והובא ברמב"ם פ"ז מה' מעה"[ק ...] נאמרה שריפה בפנים · במנחת פסולה כו' עצים לרבות כל אבל במערכה דרשינן ל[...] דנדבה פרק ו' ברייתא ד' דלאו כל העצים מרבינן התם דריש מה"א דהעצים משמע[...] ונראה דלכתחילה צריך עכ"פ עצים · וי"ר · אמנם הרמב"ם פ"ז מה' מעה"ק דין ה' ל[...] דיהא נצרך לכתחילה עצים דוקא דלא התנה הכא כן כמ"ש גבי פרה בפ"ג ופ"ד [...] אדומה : באש ולא בסיד וכו' גמ' פסחים ע"ה ורמב"ם פ"ד מה' מעה"ק דין ה' : [...] שמלית את העור ברובו · כ"ה בפסחים ע"ה : ופירוש שלא סגי עד שישרפנו כו[...]

פרשתא ד א שתמלא לומר כו' פר משיח קודם כו' ולקמן פ"ו ברייתא א' מייתי[...] אחרינא תנאים חלוקים תם · א"נ דמהך דהכא לא מוכח שיהיה [...] מעשיו רק במעשה אחד · ומשם מוכח דבכל מעשיו יהא קודם קרבן אהרן ומייתי לה בג[...] ד' י"ג בבבלי ובירושלמי שם והובא ברמב"ם פי"ט מה' תמידין ומוספין דין ז' : ב ולהלן נ[...] ושפטו העדה והצילו העדה · העדה המיוחדת · רמב"ם ריש פי"ב מה' שגגות : בלשכ[ת ...] בירושלמי ריש הוריות א"ר יהונתן טעמיה דהך תנא מן המקום ההוא אשר יבחר ד' : ג [...] פ"ד דהוריות דף ע"ב ושם איתא או זקן שאינו ראוי לבנים · משמע דהגם דיש ל[...] כעת אינו ראוי לבנים וע"ז כתב רש"י לא ידעתי למה אין ראוי לסנהדרין דהגם דר[...] פי' בסנהדרין דף ל"ו ע"ב מפני ששכח כבר צער גידול בנים הבאר שבע כתב שם [...] יהא זקן מופלג. אבל הכא ברייתא דידן דנקט שלא ראה לו בנים כלל ודאי ד[...] לסנהדרין וע"ז לא פירש"י כלום ובאמת כ' הק"א דברי רש"י · והובא ברמב"ם פי"ג מה[...] ד ת"ל ואם כל עדת ישראל ישגו כן הגיה הזית רענן וכ"ה בגמ' הוריות ג' ריש [...] מיירי אפי' אם יש מנין הסנהדרין בלא המופלא דאם חסר א' אפי' הקטן שנכנס [...] ההוראה · רש"י שם במשנה ד' : ה הוא משנה וגמ' הוריות ז' ע"ב וע"ש בתוס' [...] ברמב"ם פי"ב מה' שגגות · וצ"ל על העלם דבר עם שגגת המעשה וע' ביאור [...] בפני משה על ירושלמי פ"ק דהוריות הלכה א' : ו מתוך שיצאת לדון · בעצמה בשע[...] ת"ל בע"א מעיני ולהלן גם בשאר אלות נאמר מעיני כו' וכ"ו הוא בגמ' הוריות [...] באר שבע שם כו' זה מעיני האמור כאן ב"ד אף מעיני האמור להלן ב"ד כו' [...] האמור כאן כי' מעיני האמור להלן כנ"ל וכ"ה בד"ת : ז גמ' הוריות ד' ת"ל ו[...] קרי ביה ונעלם מדבר גמ' שם וירושלמי שם : ח פטור · פי' פטור ומותר דאין חייבי[ן ...] לעשות באר שבע שם וכ"ה בפסיקתא זוטרתי ד' ו' בהדיא מותר אבל צריך ישוב[...]

א אשר נשיא דריש לשון אשרי הדור אם הנשיא ;שלו
מביא חטאת : צריך לומר מהו הדיוט בתמיה' וכי צריך
הדיוט מהו דכ"ש שהדור חשוב כהדיוטות שאין בהם גיאות וקרובי'
ר . ומיירי בה בפרק כהן משיח [הוריות י' :] ולהלן הוא
לירא'ה · במשנה תורה
ת המלך · והא דתניא
י"א :] מלכי בית דוד
לו מביאין לעצמן ואלו
מוקי לה ר' חייא דלא
ב שיכול להביא על

קודמו'. אם חטא קודם שנכנס לנשיאותו ועכשיו יביא שעיר . ודין הוא שלא יביא
ואמאי צריך קרא : ומה אם כהן משיח שהוא מביא חטאת משעבר · שאפילו
חטא אחר שעבר מביא פר כדתנן בפ' כהן משיח [ט:] אבל נשיא אם עבר וחטא
הרי הוא כהדיוט· ונביהם שחטאו ואח"כ עברו הרי הן כתחילה בגדולתן ומשיח
מביא פר ונשיא מביא שעיר כדתנן
התם · ולעיל נפקא לן במשיח . מדכתיב
והקריב על חטאתו מלמד שמביא חטאתו
משעבר על חטא שחטא משעבר · וכפ'
כהן משיח [י'] נפקא לן מאשר נשיא
יחטא כשהוא נשיא אין כשהוא הדיוט
לא

בעצמה יכול יהו חייבים על העלם מצוה כלה ת"ל כאן מעיני ולהלן נאמר מעיני · מה מעיני אמור כאן פרט לכל גוף אף מעיני אמור להלן פרט לכל הגוף : י הורו ב"ד ועשו יכול יהו חייבים ת"ל הקהל ועשו ההוריה תלויה בב"ד והמעשה תלוי בקהל : יא מצות ה' לא מצות המלך ולא מצות ב"ד · מצות האמורות במשיח הן מצות · מכל מצות ה' לא כל מצות ה' פרט לשמיעת הקול ולבטוי שפתים ולטומאת מקדש וקדשיו · אשר לא תעשנה ואשמו כשם היחיד כך נפרעין מן הצבור : יב ידעו שהורו וטעו ולא ידעו מה הורו יכול יהו חייבים ת"ל ונודעה החטאת לא שיוודעו אשר חטאו והקריבו חטאו שני שבטים מביאין שני פרים חטאו שלשה מביאין שלשה או אינו אומר אלא חטאו שני יחידין ...ים חטאו שלשה מביאין שלשה ת"ל הקהל הקהל חייב וכל קהל וקהל חייבין : יד הכיצד חטאו שני שבטין מביאין שני פרים מביאין שלשה ושאר שבטים שלא חטאו מביאין על ידיהן פר שאף אלו שלא חטאו מביאין על ידי החוטאין לכך נאמר הקהל קהל וקהל דברי ר' יהודה : טו ר"ש אומר ז' שבטים שחטאו מביאין ז' פרים וב"ד מביאין עליהן פר· שנאמר כאן קהל ולהלן נאמר ...אמור להלן ב"ד אף כאן ב"ד : טז ר"מ אומר חטאו ז' שבטים או רובן וב"ד מביאין עליהם פר כלם פטורין שנאמר כאן קהל ולהלן ...ה קהל אמור להלן ב"ד אף כאן ב"ד : יז רשב"א אומר משמו חטאו ששה והן רובו או שבעה אע"פ שאין רובו הרי אלו חייבין : ...סמכו זקני יכול זקנים מן השוק ת"ל זקני עדה אי זקני עדה יכול כל הזקנים שבעדה ת"ל העדה מיוחדים שבעדה : ב וכמה ...הן וסמכו שנים זקני שנים אין ב"ד שקול הרי חמשה דברי רבי יהודה · ר"ש אומר וסמכו זקני שנים אין ב"ד שקול הרי שלשה : ...כל יחיד ויחיד ידיהם על ראש הפר פר טעון סמיכה ואין שעירי ע"ז טעונין סמיכה דברי רבי יהודה · ר"ש אומר פר טעון סמיכה ...שעירי ע"ז טעונין סמיכה בזקנים · שר' שמעון אומר כל חטאת צבור שדמה נכנס לפנים טעונה סמיכה : ד ושחט את הפר ...פון נאמר כאן פני פרכת ונאמר להלן פני פרכת מה פני פרכת אמור להלן פני פרכת הקדש אף פני פרכת האמור כאן פני ...ש : ה ועשה כאשר עשה וכפר מה ת"ל לכפול את הזיות וללמד שאם חיסר אחת מן המתנות לא עשה כלום · יכול ...ע שאם חיסר אחת מהן לא עשה כלום שכן מתן שבע מעכבות בכל מקום · ומנין למתן ארבע אם חיסר אחת מהן לא עשה ...ן יעשה : ו ועשה לפר לרבות פר יום הכפורים · כאשר עשה לפר לרבות פר כהן משיח · החטאת לרבות שעירי ע"ז · או יכול ...את שעירי רגלים ת"ל לו החטאת · מה ראית לרבות שעירי ע"ז ולהוציא שעירי רגלים · אחר שריבה הכתוב מיעט מרבה ...ע"ז שהן באין על עבירת מצוה ידועה · ומוציא שעירי רגלים שאין באין על עבירת מצוה ידועה : ז וכפר עליהם אע"פ שלא ...לח להם אע"פ שלא נתן בשירי הדם · מה ראית להכשיר בסמיכה ובשירי הדם · ולפסול בהזיות · אחר שריבה הכתוב מיעט · ...י מכשיר בסמיכה ובשירי הדם שאין מעכבין את הכפרה · ופוסל אני בהזיות שהן מעכבות את הכפרה : ח והוציא את ...וץ למחנה חוץ לשלש מחנות · ושרף אותו כאשר שרף את הפר הראשון · הא מיכן את אומר פר משיח ופר עדה עומדים · ...קודם לפר עדה בכל מעשיו : ט יכול אף שעירי ע"ז יקדמוהו · ודין הוא אם פר יחיד קדמו · פר ושעיר לא יקדימוהו ת"ל פר · ...ואין שעירי ע"ז ראשונים : י או אינו אומר אלא פר ישרף ואין שעירי ע"ז נשרפין ת"ל חטאת הקהל בנין אב לכל חטאות הקהל
א והלא שעירי רגלים שהן חטאות הקהל יכול ישרפו ת"ל הוא · ומה ראית לרבות שעירי ע"ז ולהוציא שעירי רגלים אחר ...וב מיעט מרבה אני את שעירי ע"ז שהן באין על עבירת מצוה ידועה · ומוציא שעירי רגלים שאין באין על עבירת מצוה
ב והלא פר יום הכפורים אינו בא (אלא) על עבירת מצוה ידועה וטעון שריפה · מה זה מיוחד שדמו נכנס לפנים יצאו אלו שאין דמן נכנס לפנים · חטאת שיהו כל מעשיה לשם חטאת · הוא פרט לששרפו שלא לשמו :

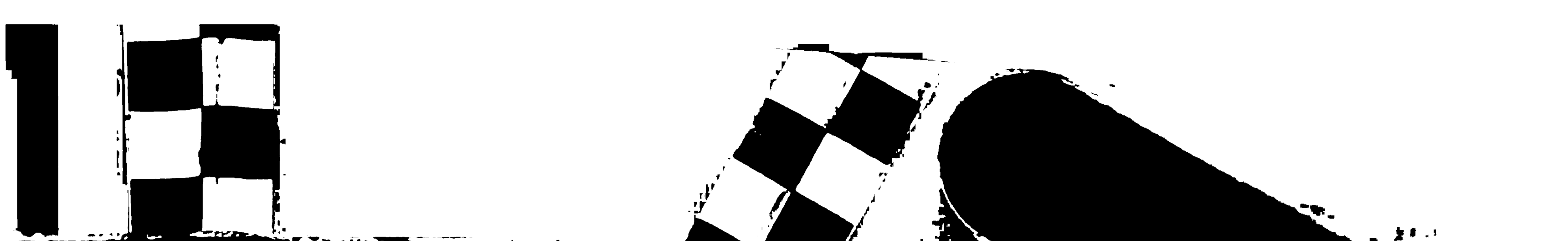
א ה אשר נשיא יחטא אמר רבן יוחנן בן זכאי אשרי הדור שהנשיא שלו מביא חטאת על שגגתו אם על שגגתו מביא חטאת צ"ל מהו על זדונו · אם נשיא שלו מביא חטאת צ"ל מהו הדיוט נשיא יכול נשיא שבטים כנחשון ת"ל ועשה אחת מכל ...היו ולהלן הוא אומר למען ילמד ליראה את ה' אלהיו מה אמור להלן נשיא שאין על גביו אלא ה' אלהיו אף נשיא האמור ...על גביו אלא ה' אלהיו : ב נשיא יחטא מה ת"ל שיכול יביא על הקודמות ודין הוא ומה אם משיח שמביא חטאתו משעבר

הגהות

...גוף כצ"ל · ד"ת : יא הוא לעיל פרשתא א' ברייתא ה' ועי' מ"ש : שם ...קול משנה וגמ' הוריות ח' ע"ב וע"ש ומ"ש הק"א דנפיק ממלת נפש ולא הצבור ...ולא דנדבה פרשתא א' ברייתא ב' לדבריו תמוהין : כך נפרעין מן הצבור · אם ...נס : יב ידעו שהורו · בגמרא הוריות פ"ק ד' ה' · וע"ש וברמב"ם פ"ד מה' ...למי סוף פ"ק דהוריות מכאן עד סוף הפרק הוא בגמ' הוריות ד' ה' וע"ש בגמ' ...סה מביאין שלשה מטאו שבעה מביאין שבעה ושאר שבטים שלא חטאו כ"ה ...בספרי פ' שלח סי' קי"א : טו רשב"א כו' · רמב"ם פי"ג מה' שגגות דין ב' : ...זוא בסנהדרין י"ג · ותמהו התוס' שם הא במקום אחר משמע דזקני העיר ...משמע המיוחדים שבעיר ותירצו דדוקא זקני העיר משמע המיוחדים שבעיר ...ין שם כ' דגם הכא הוי אמיכא שהן מומחין וסמוכין אבל לא מן הסנהדרין · ...שבעדה ובגמ' הגוסחא יכול קטני עדה ת"ל וכו' וא"כ צריך ליתן טעם למה ...מה' מעה"ק דין י' כתב סתם שלשה מן הסנהדרין סומכין עליהם ולא ביאר ...ו בסנהדרין אשר לוה נראה דגירסת הרמב"ם היא כגירסת הת"כ יכול כל ...ת"ל העדה המיוחדים שיהיו מיוחדים אבל לא התנה שיהיה דוקא הגדולים ...נה פ"ק דסנהדרין והרמב"ם פ"ג מה' מעה"ק דין י' פסק בשלשה כר"ש משום ...דסנהדרין הלכה כ' אמר נראין דברי ר' שמעון בסמיכה : ג ידיהם ידי כל ...גם לקמן פ' אחרי פרשתא ד' ברייתא ד' אמר שמוסמך אהרן שתי ידיו בנין ...כות שיטענו שתי ידים הו"א דהכא כיון שהרבה סומכין יהא סגי בכל אחד ...ת או דהו"א דהגם דאמרינן לעיל דיבורא דנדבה פרק ד' ופרק י"ז דידו ולא ...הכא כיון דהסמיכה ה"א בשביל כל הציבור יבחרו שלשה במקום כל הציבור ...אחד והאחרים יעמדו אלו דכולם כגוף אחד דמי ועדיפא מקרבן שותפין דהם ...ל הציבור קמ"ל · שוב ראיתי בתוספתא מנחות פ"י לא כולן כאחד סומכין ...אחד ואחד סומך ומסתלק : פר טעון סמיכה · הוא בגמ' מנחות צ"ב וע"ש

מהרי"ד

שם ברייתא י' : ה ועשה כאשר עשה וכפר מה ת"ל כיון דכל הלכותיו מפורשות גם בפרשה זו ואין לומר דבא לרבות יותרת הכבד ושתי הכליות דהא כתב וכפר משמע דמעכב כפרה ואימורים לא מעכבי כפרה רש"י זבחים ל"ט· ועי' מנחות כ"ז ע"א : לא עשה כלום אין לי אלא מתן שבע· ד"ת וכ"ה שם בגמ' : מעכבות בכל מקום · בפרה אדומה דכתיב בה והזה אל נוכח פני אוהל מועד שבע פעמים וכתיב בה חוקה ובנגעים דכתיב זאת תהיה תורת המצורע וכל היכא דכתיב חוקה תהיה לעיכובא · שם : ת"ל כן יעשה לו כצ"ל · ד"ת : ו לרבות פר יוה"כ · שאם עלה לו חוט בהצבע אין חוצץ וליטבל בהם שיהא בדם שיעור טבילה ולא מספג · ואע"ג דפר יוה"כ איתקש לפר העלם פר העלם לא איתקש לפר יוה"כ ולזה צריך קרא לכפ"ל בהזאות גמ' ותוס' שם ד' מ' : לרבות כהן משיח · שיהיו מתנותיו מעכבות : לרבות שעירי ע"ז · ליטעון הזיה ושיהיה נשרפין חוץ לשלש מחנות : יכול שאני מרבה שעירי הרגלים · ובגמרא ליתא גם ושעירי ר"ח שיהיו נשרפין : ת"ל לו ותיבת החטאת נמחק : שאין באין על עבירת מצוה ידועה · שהן מכפרין על שאין בה ידיעה בתחלה ולא בסוף · רש"י שם ד' : ז וכפר אע"פ שלא סמך ונסלח להם אעפ"י שלא נתן בשירי הדם · דלא תימא כיון דכפל ועשה כאשר עשה לעכבי רש"י ותוס' שם וע"ש בס' טהרת הקודש כתב תרווייהו אחד קרא סמכו : שהן מעכבות את הכפרה · פי' שבהן עיקר הכפרה · ד"ת וק"א שאין כפרה אלא בדם : ח חוץ לשלש מחנות · ע' לקמן פרק ה' ברייתא ג' ד' : ושרף אותו · כשר ולא פסול כן הגי' בד"ת : פר משיח ופר עדה עומדים כו' · ע' לעיל פרשתא ד' ובגמ' הוריות י"ב י"ג : ט ת"ל הפר הפר הראשון כצ"ל ד"ת : י או אינו אומר אלא פר ישרף · פי' דהמיעוט מהפר יבא ששעירי ע"ז לא יהיה נשרפין : יא יכול שעירי הרגלים · כן הוא בנוסחא אחריתא ד"ת וכ"ה בילקוט : יב והלא שעיר יוה"כ נ"א ד"ת וכ"ה בילקוט : אינו בא על עבירת מצוה ידועה · כצ"ל ותיבת אלא נמחק : יג פרט לששחטו שלא לשמו כן הוא בנוסחא הישנה ד"ת וכ"ה בילקוט ועי' ז"ר כי ן דאינה נאכלת לא הוה ילפינן לה משאר חטאות :
פרשתא ה א הוא בתוספתא פ"ז דב"ק שוה הוא מהדרש"ת שדרש ריב"ז כמין חומר

לא: אינו דין שלא יביא על הקודמות · אם אמרת במשיח שאינו מביא על
שגגת מעשה כיחיד אלא בהוראתו [הוריו' ז'.] דכתיב ביה לאשמת העם: תאמר
בנשיא שמביא על שגגת מעשה כיחיד · דכתיב שם ונפש · ונשיא בכלל: ת"ל
ונשיא יחטא לכשיחטא והוא נשיא ולא על הקודמות · וא"ת מאחר דמהאי קרא
נפיק לן נמי דאינו מביא חטאת משעבר
כדאמרינן בפ' כהן משיח [י'.] א"כ
כשהיה דן שאין נשיא מביא משעבר ·
כילד היה יודע שאין מביא על הקודמו'
והלא תרוייהו נפיק לן מהאי קרא
דאשר נשיא יחטא · וי"ל דזה היה סברא
פשוטה שאינו מביא משעבר שאין כאן לד
משיחו' לא כשחטא ולא בהבאה. ושפיר הוי
ליה למישמע מאשר נשיא יחטא כשהוא
נשיא ולא כשהוא הדיוט . אבל הקודמו'
דהשתא הוא נשיא הוי ס"ד דחייב · קמ"ל
גם כאן אשר נשיא יחטא כשיחטא והוא
נשיא ולא כשהוא הדיוט : ג ר' שמעון
אומר אם נודע לו עד שלא נתמנה ואח"כ
נתמנה חייב. בפ' כהן משיח [י"] קאי ר"ש
על שניהם על נשיא ומשיח · פי' דנודע
להם קודם שנתמנו חייבים קרבן הדיוט
דאזיל בתר חטאה וידיעה ושניהם היה
הדיוטות · אבל אם משנתמנו נודע
להם אין כאן ידיעה בהדיוטות ופטורי' ·
ולרבנן בכל ענין הרי הן כהדיוטות
וחייבים דאזלי בתר חטא : יכול גזירה
עליו שיחטא . כדאמר בפ' כהן משיח
דומיא דונתתי נגע צרעת [ויקרא י"ד·]
דקאמר בשורה היא להם שהנגעים באים
עליהם וכו' : ד לחייב על כל אחת
ואחת · כדמפרש לה ואזיל מייתי לה
בפ"א דכריתות [ד'] : בהעלם א' חייב
שתי חטאות · התם מפרש לה כגון
שאכלן בשני תמחויין ואליבא דר' יהושע
דאמר תמחויין מחלקין . עקר דברי ר'
יהושע בפ' אמרו לו : [כריתות ט"ו :]
חלב ודם בין בהעלם א' וכו' . בפ'
אמרו לו מיירי בה : ה סקילה וסקילה
משם א'. קצר וקצר בשבת: משני שמות ·
קצר וטחן · אי נמי בא על אמו שהיא
אשת אביו : סקילה ושריפה . סבור לבא
על אשתו ובא על חמותו ועל כלתו .
[צ"ע וע' זית רענן על ילקוט ד'
קכ"ו :] א"כ בגוף אחד על אשת איש
שהיא כלתו : ו מצות ה' כו' · למעלה
פירש' : הן הן מצות האמורות כאן. מצות
לא תעשה שחייבים עליהן כרת ועל
שגגתן חטאת : פרט לשמיעת הקול וכו'
לטומאת מקדש ומקדשיו. ור' יוסי הגלילי
היא דפטר בכולן · בפ' כהן המשיח [ח:]:
יש גורסין מניין שהוא חייב על
שגגת מעשה בלבד · וקשה הלשון ·
ומשמע יש כאן ד' דברים . ועוד לא
כתב כן בספרים ואם היינו גורסים
כמו שכתוב בספרים לטומאת מקדש
וקדשיו מנין ת"ל אשר לא תעשינה ·
והשתא מרבינן ליה דחייב על טומאת
מקדש וקדשיו · מיהו קשה כמאן הויא
אי כר"ע דפ' כהן משיח והלא גם ר"ע
מחייבו גם על אחריני . דתנן ר"ע אומר
הנשיא חייב בכלן חוץ משמיעת הקול שהמלך לא מעיד ולא מעידין אותו : מלמד שהוא
מביא אשם תלוי · וכן תנן התם [הוריות כ"ו .] אשם תלוי יחיד ונשיא חייבין ·
ואשם תלוי בא על הספק אם עשה עבירה כגון אכל ספק חלב ספק שומן :

משעבר אין מביא על הקודמות · נשיא שאין מביא חטאתו משעבר אינו דין שלא יביא על הקודמות · לא אם אמרת במשיח שאין מביא על שגגת מעשה תאמר בנשיא שמביא על שגגת מעשה הואיל והוא מביא על הקודמות ת"ל יחטא · לכשיחטא והוא נשיא ולא כשיחטא ועודיהו הדיוט : ג ר"ש אומר אם נודע לו עד שלא נתמנה ואח"כ נתמנה חייב אם משנתמנה פטור · נשיא יכול גזירה ת"ל יחטא בשיחטא : ד ועשה אחת לחייב על כל אחת ואחת כיצד חלב וחלב משם אחד בשני העלמות או משני שמות בהעלם אחד חייב שני חטאות חלב ודם בין בהעלם א' בין בשני העלמות חייב חטאות : ה סקילה וסקילה משם אחד בשני העלמות או משני שמות בהעלם אחד חייב שני חטאות סקילה ושריפה בין בהעלם אחד בין בשני העלמות חייב שתי חטאות : ו מצות ה' ולא מצות המלך ולא מצות בית דין מצות האמורות במשיח מצות האמורות בעדה הן מצות האמורות כאן מכל מצות ה' ולא כל מצות ה' פרט לשמיעת הקול ולביטוי שפתים ולטומאת מקדש וקדשיו אשר לא תעשינה בשגגה מלמד שמביא על שגגת מעשה ואשם מלמד שמביא אשם תלוי : ז והלא דין הוא ומה אם היחיד שאין מביא על הודעו זכר מביא אשם תלוי · נשיא שמביא על הודעו זכר אינו דין שיביא אשם תלוי משיח יוכיח שמביא על הודעו זכר ואין מביא אשם תלוי : ח ואף אתה אל תתמה על הנשיא שאעפ"י שמביא על הודעו זכר לא יביא אשם תלוי ת"ל ואשם מלמד שמביא אשם תלוי : ט דין אחר יחיד מוצא מכלל צבור ונשיא מוצא מכלל צבור מה יחיד מביא אשם תלוי אף נשיא מביא אשם תלוי : י או כלך לדרך זו משיח מוצא מכלל צבור ונשיא מוצא מכלל צבור מה משיח אין מביא אשם תלוי אף נשיא לא יביא אשם תלוי : יא נראה למי דומה דנין מי שמביא על שגגת מעשה ממי שמביא על שגגת מעשה · ואל יוכיח משיח שאין מביא על שגגת מעשה · או כלך לדרך זו דנים מי שמביא על הודעו זכר · ממי שמביא על הודעו זכר · ואל יוכיח יחיד שאין הודעו זכר ת"ל ואשם · מלמד שמביא אשם תלוי :

פרק ז הודע לו ולא שאמרו לו אחרים אין לי אלא שאמרה לו שפחה מנין אפילו אמרה לו אשה · אוציא את שאמרה לו אשה שאין אשה כשירה לעדות מניין אפילו אמרו לו קרובים · אוציא את שאמרו לו קרובים שאין כשירים להעיד בו מניין אפילו אמר לו עד אחד אוציא את שאמר לו עד אחד שאין מחייבו אלא שבועה מניין אפי' אמרו לו שנים ת"ל הודע לו ולא שיודיעוהו אחרים : ב יכול אעפ"י שאינו מכחיש ת"ל או הודע אליו והביא · אביא את שאמרו לו שנים שכן מחייבים אותו מיתה מניין אפי' אמר לו עד אחד אביא את שאמר לו עד אחד שכן מחייבו שבועה · מניין אפילו אמרו לו שנים קרובים אביא את שאמרו לו קרובים שכן כשרים להעיד במקום אחר · מניין אפי' אמרה לו אשה אפי' אמרה לו שפחה ת"ל או הודע אליו חטאתו אשר חטא בה והביא את קרבנו : ג אמר ר"מ אם הביאוהו שנים לידי מיתה חמורה לא יביאוהו לידי קרבן הקל · אמר לו רבי יהודה היאך אומרים לו עמוד והתודה

...כשיודע לו שאכל חלב אינו מב...
...וא מביא על הודעו זכר . שמביל...
...עליו · אינו דין שיביא אשם ת...
...זכר פר כהן משיח · ואינו מביא...
שאינו מביא על הודעו זכר . לכשיודע לו
כשבה או שעירה : ז נשיא . שהוא מביא
שאכל חלב · וכל כך החמיר עליו · אינו
חלב : משיח מביא על הודעו זכר פר כהן

כדתנן בפ' הורה כהן [...
ט דין אחר ללמוד הימ...
אשם תלוי בלא רבויא דקרא...
דמביא אשם. ודאי וליבור...
כדתנן בהוריות [שם] א...
נשיא ומשיח חייבין ובית...
יא דנין נשיא מיחיד · שש...
בשגגת מעשה : שהוא מבי...
זכר · נשיא ומשיח ששניהן...
זה שעיר וזה פ...

פרק ז א ולא שאמרו...
והוא אינו מאמ...
לו שפח'. שהיא גריעה לאמ...
מדקדקת וגם אינה ממין כ...
והוליך ומוסיף כשרי עדו...
אפ"ה ממעטינן מאחר שהו...
ב או יכול אע"פ שאינו...
מאמין להם והולך ומגרע...
בפסולי עדות והוא מאמין לה...
דאין זה כי אם גלוי מיל...
כי גם הוא מסכים לדעת ש...
והרי קרינן ביה או הודע א...
ומשמע שאין צריך לזכור ה...
מעצמו · אלא נתחייב הוא...
ידי הודעת אחרים : גרס...
שאמרו לו הקרובים שכן...
להעידו ממקום אחר · פי...
נאמנים להעיד עליו . וה...
שהוא בכור · כדאמרינן בפ...
דקדושין [ע"ד.] א"ר נחמן של...
על הבכור · היה אביו ואמו · ח...
אמו כל ז' · אביו לעולם . ו...
שגורסין שכן הם כשרים להע...
אחר. פי' עדותן כשרה לעלמו...
מאיר אם הביאוהו לידי מיתה...
שאם העידו שחלל את הש...
להורגו : וכי כילד לא יביא...
לידי קרבן הקל. לחייבו בעל כ...
אינו מאמינם : א"ל ר' יהודה...
אתה אומר לו התודה והוא...
עצמו לא הטאתי . עמוד והת...
קרבן . א"כ התודה בשעת סמיכ...
כלומר נהי שגיד ב"ד להכר...
להפריש קרבן . אבל כילד...
לסמוך על קרבנו ולומר חטאתי...
חלב בשוגג יהי רצון שיכופר...
הקרבן והוא מחזיק את עצמו של...
ר' שמעון אומר יאמר מזיד ל...
פטור. והשיב לר' מאיר שכבר...
מה הועיל ק"ו שלך והלא יכו...
את עצמו בטענה זו · וכיון...
אפי' אחר לעדים לא אכלתי...
שיהא פטור · דמה אם ירצ...
מזיד הייתי · וכן תנן בפ' א...
[כריתות י"א : וע"ש בתוס' י"ב
מאיר אם בתחילה אמר מזיד אני
לו · כלומר גם אני איני בא לחייב את הרשע קרבן עושה במזיד ואו
אכלתי במזיד · אלא אני בא לחייב לזה שסבור בדעתו שלא אכל · ואנו
להאמין יותר לעדים ולדחות את עצמו ואת סברא שלו · וטענה שלך
לפטור

הגהות מהרי"ד

אלא כו' משנה הוריות י' ורמב"ם פט"ו מה' שגגות דין ו' : ב יכול גזירה · לעיל סוף פרשתא
א' ועמ"ש ת"ל בגמ' הוריות ד' י' וע"ש בגמ' גירסא אחרת : ד חלב וחלב משם אחד בשני
העלמות · רמב"ם פ"ו מה' שגגות חלב ודם כו' חייב שני חטאות כצ"ל וכן הגי' בד"ת ובז"ר
וכ"ה במשנה בכריתות ר"פ אמרו לו · וכ"ה בפסיקתא זוטרתי וברמב"ם פ"ו מה' שגגות דין ד' :
ה סקילה וסקילה משם אחד · כגון טחינה וטחינה : משני שמות · כגון טחינה והלישה :

המלך וכתב דהו"א כשעבר על דברי עצמו יהא חייב : מלמד שמביא אשם תלוי · רמב"ם
מה' שגגות דין ו' : ז משיח כו' ואין מביא אשם תלוי · רמב"ם שם : יא יחיד שאי
על הודעו זכר כצ"ל וכ"ה בילקוט :
פרק ז א הוא רפ"ג דכריתות וברמב"ם רפ"ג דשגגות וביבמות ד' פ"ח ע"ב : ב
את שאמר לו עד אחד שכן מחייבו שבועה ...

[..] באמירת מזיד הייתי באוכל שוגג . אינה מידי אלא אחר שכן
[..] היום ובאחרונה אמר מזיד הייתי · אכן סהדי שוהו להחזיק
[..]ין לו · אלא ודאי חייב וממשכנין אותו הגזברין . אע"ג דשאר
[..] [ערכין כ"א ·] אין ממשכנין · התם מודה ורוצה בכפרה

לאו נזיר הוה · ובפ"ד דנדרים [וסם בירושלמי פ' ב' נזירין] בירושלמי קאמר
תנאי בנזירות ואין תנאי בשבועות וכו' ובתוספתא דטהרות פרק ו' פ' הנועל · מביא
אדם קרבן על עצמו · פי' יעשה כמו שנראה לעצמו · כיצד אמרו לו נדרת · והוא אומר
תנאי היה בלבי שומעין לו אמרו לו נדרת · והוא אומר לא נדרתי ומשהגיעו אמר תנאי

והתודה והוא אומר לא חטאתי אמר ר"ש אם אמר מזיד אני פטור : ד רבי מאיר אומר אם אמר מתחילה מזיד אני שומעים לו · אבל אם היה דן עמהם כל היום ולבסוף אמר מזיד אני אין שומעים לו : ה כיוצא בו אמר ר' מאיר אמרו לו נזיר אתה ואמר תנאי היה בלבי שומעים לו · אבל אם היה מיגען כל היום ובאחרונה אמר תנאי היה בלבי אין שומעים לו : ו אשר חטא בה מה תלמוד לומר מניין אתה אומר אשתו נידה ואחותו עמו בבית שגג באחת מהן ואין יודע באיזו מהם שגג · שבת ויום הכפורים ועשה מלאכה בין השמשות באחד מהם ואין ירוע באיזה מהם עשה · חלב ונותר לפניו ואכל אחד מהם ואין ידוע איזהו מהם אכל · ר' אליעזר מחייב חטאת · ור' יהושע פוטר : ז אמר לו רבי אליעזר מה נפשך אשתו נידה בעל חייב אחותו בעל חייב · שבת חילל חייב · יום הכפורים חילל חייב · חלב אכל חייב · נותר אכל חייב · אמר לו רבי יהושע אשר חטא בה לימד שאין חייב עד שתתודע לו חטאתו : ח אמר ר' יוסי לא נחלקו על העושה מלאכות שפטור שאני אומר מקצתה עשה היום ומקצתה עשה למחר · על מה נחלקו על העושה בתוך היום שאין יודע אם בשבת עשה אם ביום הכפורים עשה · או על העושה מלאכה ואין יודע מעין איזו מלאכה עשה · ר' אליעזר מחייב חטאת ור' יהושע פוטר א"ר יהודה פוטר היה רבי יהושע אף משום אשם תלוי : ט ר' ישמעאל ור"ש שזורי אומר לא נחלקו על דבר שהוא משם אחד שהוא חייב על מה נחלקו על דבר שהוא משם שני שמות . שר' אליעזר מחייב חטאת · ור' יהושע פוטר · ור' יהודה אומר אף על דבר שהוא משום שם אחד היה רבי יהושע פוטרו : י כיצד שתי נשיו נדות ושתי אחיותיו עמו בבית נתכוון לבא על זו ובא על זו תאינים וענבים לפניו נתכוון ללקוט תאינים וליקט ענבים · ענבים וליקט תאינים · שחורות וליקט לבנות · לבנות וליקט שחורות · ר' אליעזר מחייב חטאת · ור' יהושע פוטר · תמיה אני אם פוטר בה רבי יהושע אם כן למה נאמר אשר חטא בה פרק למתעסק :

והביא

היה בלבי אין שומעין לו · פי' משהגיעוהו משהראוהו סימנים ודברים עד שאינו יכול לכפור כאדם הרודף אחר חברו ומגיעו : ו אשתו נדה ואחותו עמו בבית כו' · תנן לה בפ' ספק אכל · ומייתי לה בספ"ב דשבועות ולקמן מפרש טעמא : ה"ג בגמרא · א"ל ר' יהושע הרי הוא אומר אשר חטא בה עד שיודע לו במה חטא · ור' אליעזר האי בה מאי עביד ליה · וקאמר פרט למתעסק כו' שאני אומר מקצת מלאכה עשה מהיום · ואפי' בהגבהת תלוש שהיא כהרף עין · דתניא אמר לו הגביה בין השמשות מהו · מיהו התם [כריתות י"ט:] פירשו פירושים עומד בר"ה ומגביה חפץ ברה"י · ובהגבהה עביד הולאה · ועוד פי' הגביה ידו עם הקורנס ומקיש על הסדן כמלאכת מכה בפטיש ומועטת היא ואי אפשר שלא היתה או בשבת או ביוה"כ · אמר להם ר' יוסי דקדקתם אחרי · כלומר נלחתוני · ופריך אמאי נלחוהו ולימא מקצת הגבהה היתה בשבת ומקצתה למחר · פי' דהכאה על הסדן היתה למחר ומשני הכי נמי קאמר להו וכו' · וכן תניא בתוספתא [פ"ב דכריתות] אמרו לו מכה בפטיש יוכיח · אמר להם דייקתם אחרי וכו · ומוכח הכא שאם הגביה הקורנס בחול והכה על הסדן בשבת דפטור דהגבהה צורך מלאכה היא ולא עשה כלום בשבת · ולכך נמי לא היה יכולין לומר מכבה · שגם שם כשמגביה ידו לנשב הוי מן המלאכה · אבל קשה אמאי לא אמרו לו תולש מן המחובר מהו · שהרי משהו בתרא כשנתלש אינו יכול להיות שלא היה כולו בשבת · שהרי אם חתך העשב עד משהו שהיה יכול לחיות אותו משהו תלש בשבת אמאי לא הוי חייב : אמר ר' יהודה פוטר היה ר' יהושע מאשם תלוי · [וסם בגמרא תניא אמר ר"י וכו'] שנאמר כי תחטא ולא ידע פרט לזה שידע שחטא · א"ל ר"ש זהו שמביא אשם תלוי שנאמר ועשה ולא ידע וזה לא ידע במה עשה · אבל ספק אכל חלב ספק לא אכל לא ושאל עליו אם תביא אשם תלוי אם לאו · פי' פליג אדרבי יהודה ואמר בדבר שפוטרו רבי יהושע מחטאת מחייבו אשם תלוי · והתם פשט שגם בספק אכל חלב ספק לא אכל מחייב ר' שמעון אשם תלוי : ט לא נחלקו על דבר שהוא משם אחד שחייב · דלא בעינן שידע במה חטא כגון שני אילנות ממין א' לפניו וליקט מאחד מהן : ועל מה נחלקו על שני מינים · במילתא דר' יהודה מפרש במאי פליגי : ור' יהודה אומר וכו' · במתני' בפרק ספק אכל [כריתות י"ט] א"ר יהודה אפילו נתכוין ללקוט תאנים ולקט ענבים וכו' . תאנים שחורים ולבנים חשיבי כתאנים וענבים בגמרא מוקי לה כגון שאבד מלקט מלבו · מחשבה ראשונה של לקיטה אבדה מלבו ושכחה · כגון שנתכוין ללקוט ענבים ושכח וכסבור תאנים בעינא · והלכה ידו על הענבים · דר' אליעזר סבר הרי נעשית כונתו · ור' יהושע סבר הרי לא נעשית כונתו ומחשבתו מתיב רב הושעיא ר"ש שזורי ור' שמעון אומר לא נחלקו על דבר שהוא משם א' שהוא חייב ועל מה נחלקו על דבר שהוא משום שני שמות כו' · ור' יהודה קאמר דפליגי בנתכוין ענבים וליקט תאנים שחורות וליקט לבנות · ענבים ותאנים · שחורות ולבנות מאי ניהו שני שמות היינו ר"ש שזורי · שהרי ר' יהודה קאמר בשני שמות פליגי כגון באבד מלקט מלבו כדפירש · אבל במין אחד דאבד מלקט מלבו כגון נתכוין ללקוט ענבים מצד ימין ושכח וכסבור ענבים מצד שמאל בעי · והלכה ידו על ענבים של צד ימין לכולי עלמא חייב · וה"נ אמר ר' שמעון שזורי דבמין אחד באבד מלקט מלבו חייב ומשני מיגין באבד מלקט פליגי · ומשני [כאן נמצא חסר וחבל על דאבדין] :

נפש

[..] אבל הכא לא יביא ·
[..]ה דלרבנן יהא נאמן
[..] ירצה לומר מזיד ולכך
[..]ן כאמן שהרי מה לו
[..] עדים לא אמרינן ·
[..]"א :] גבי ההוא דאוגר
[..] למיזל לכהר פקוד כו' ·
[..]מגו היכא דמשוי נפשיה
[..]ב דקדושין [ג'] בשמעת'
[..] דפריך הוי ליה למימר
[..]שכי לא משוי איניש
[..] אלא ה"פ התם דתנן
[..] אם ירצה לומר מזיד
[..] מתרץ הוא בכך לומר
[..] אכלתי היינו לא אכלתי
[..]ר . ומעתה אין לנו עוד
[..]· ומגו שאמר התם בגמ'
[..]א כלומר יכול לומר דבר
[..] מזכיר תירוצא דדבוריה ·
[..] לנו להאמין כל זמן שלא
[..] היה אומר בהדיא מזיד
[..] דמוכח הכא ובקדושין ·
[..]ירשנו אם היה אומר מזיד
[..] פטור את עצמו מן הקרבן
[..]חיש דבור העדים · וקשה
[..]רבה [יבמות פ"ז : וע"ש
[..] עד אחד נאמן באיסורין.
[..]י עד א' אמר אכל והוא
[..]י פטור · טעמא דאמר לא
[..]שתיק מהימן · ומדאורייתא
[..]ניא או הודע אליו ולא
[..]דים · יכול אע"פ שלא
[..] או הודע אליו מ"מ היכא
[..]תרי דלא מכחיש להו קרא
[..] אלא לאו חד מכחיש
[..]מכחיש ליה הא אם שתק
[..] · ודאי ממאי דמהימן
[..]ן שתיקה כהודאה דמיא .
[..]שיפאשנים אומרים אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי פטור כו'
[..]צמא מחייבי רבנן באחד ואישתיק · אילימא משום דמהימן והא
[..]עלמא אם היה מכחיש להו איכהו מהימני והכא קא פטרי רבנן ·
[..] דאישתיק ושתיקה כהודאה דמיא · וא"כ מוכח דמאי דפטר ברישא
[..] דקא מכחיש לה · והשתא והלא פירשנו דפטור מטעם דמתרץ
[..] אין להאמין לעדים אבל מטעם הכחשה ממש ולא היה הדברים
[..] היו פטרי רבנן וי"ל הכי פירושא אמרו לו שנים אכלתי חלב והיא
[..]תי פטור היכא דאמר מזיד הייתי לא מצי עדים לחיוביה שאין יודעין
[..]ד יודעין שהיה שוגג מאחר שאין יודעים הודאה קאת כגון בשתיקה ·
[..] שאין עדותן בודאי ומהאי טעמא נמי היכא שלא אמר בהדיא מזיד
[..] אמר סתם לא אכלתי דמתרץ דבוריה לומר לא אכלתי שוגג
[..]אין עדותן ודאית וגם אין בפירוש סברא לחייבו ולומר חזקתו שוגג ·
[..] עם זה היה לנו לחייבו דסתמא שוגג · א"כ אפי' היה אומר בפי' מזיד
[..]ה לנו להאמינו כדי לפוטרו מקרבן שהרי לא היה לנו להוציא מחזקתו
[..]קת רשע · אלא ודאי הא דמחייבי רבנן בין בחד בין בתרי · היינו
[..]ום דכהודאה דמיא ורגלים לדבר ובגמרא [כריתות י"ב] קבעי מאי
[..]בנן משום דאדם נאמן על עצמו יותר ממאה איש או דלמא
[..] אמר מזיד הייתי פטור · כי אמר נמי לא אכלתי פטור · ותימא
[..] ליה והלא הטעם הוא במתני' דמה אם ירצה לומר מזיד הייתי
[..] דיבוריה הוא . וי"ל דקתני בברייתא טעמא דנאמן על עצמו יותר
[..] מספק : ה אמרו לו נזיר אתה ואמר תנאי היה בלבי כו' ·
[..]ין בירושלמי מפרש תנאי היה בלבי לכשאטמא תפקע נזירותי ממנו·
[..] נזירותי אלא על מנת שלא יטמא וכשנטמא אגלאי מילתא למפרע

הגהות מהרי"ד

[..]ידי אלי' למהר"א גלאפפלא ד' פ"ו פ"ח : ה נזיר אתה · וכצ"ל גם בילקוט
ר"ת: ו ור"י פוטר · וכ"פ הרמב"ם פ"ב מה' שגגות דין ג' : ח פוטר היה ר"י אף משום אשם

ויקרא א ספרא דבורא דחובה פרשתא ו

פרשתא ו והביא אף לאחר יום הכפורים · קרבנו בקרבנו הוא יוצא ואין יוצא בקרבן אביו :

ב יכול לא יצא בקרבן אביו שהפריש מן הקלה לחמורה · ומן החמורה לקלה · אבל יוצא בקרבן אביו שהפריש מן הקלה לקלה · ומן החמורה לחמורה ת"ל קרבנו · בקרבנו הוא יוצא ואינו יוצא בקרבן אביו : **ג** יכול לא יצא בקרבן אביו בבהמה שהפריש מן הקלה לחמורה · ומן החמורה לקלה · ומן החמורה לחמורה · ומן הקלה לקלה · שכן אין מגלח על בהמת נזירות אביו · אבל יוצא בקרבן אביו במעות שהפריש מן הקלה לחמורה ומן החמורה לקלה ומן הקלה לקלה ומן החמורה לחמורה · שכן הוא מגלח על מעות אביו בזמן שהם סתומים ולא בזמן שהם מפורשים תלמוד לומר קרבנו · בקרבנו הוא יוצא ואינו יוצא בקרבן אביו :

ד יכול לא יצא בקרבן אביו אבל יוצא בקרבן עצמו ת"ל על חטאתו · עד שיהא קרבנו לשם חטאתו : **ה** יכול לא יצא בקרבן עצמו בבהמה שהפריש מן הקלה לחמורה ומן החמורה לקלה ומן הקלה לקלה ומן החמורה לחמורה שכן אם הפריש בהמה לחלב והביא לדם · לדם והביא לחלב · הרי זה לא מעל ולא כיפר ; אבל יוצא בקרבן עצמו במעות שהפריש מן הקלה לחמורה ומן החמורה לקלה ומן החמורה לחמורה ומן הקלה לקלה שכן אם הפריש לחלב והביא לדם לדם והביא. לחלב הרי זה מעל וכיפר · ת"ל קרבנו על חטאתו · עד שיהא קרבנו לשום חטאתו :

ו שעיר ולא שעירה עזים ולא חילופים והלא דין הוא ומה אם [היחיד שלא שוה [קרבנו] על כל המצות לקרבן יום הכפורים שוה קרבנו] על כל המצות לקרבן מצות יחידית · נשיא ששוה קרבנו על כל המצות לקרבן יום הכפורים · אינו דין שישוה קרבנו לקרבן מצות יחידית · משיח יוכיח ששוה קרבנו לקרבן יום הכפורים ולא שוה קרבנו על כל המצות לקרבן מצות יחידית : **ז** לא אם אמרת במשיח שאין מביא זה וזה מן הצאן תאמר בנשיא שמביא זה וזה מן הצאן הואיל ומביא זה וזה מן הצאן ישוה קרבנו על כל המצות לקרבן מצות יחידית תלמוד לומר שעיר ולא שעירה עזים ולא חלופים זכר ולא נקבה תמים ולא בעל מום : **ח** וסמך ידו על ראש השעיר לרבות שעיר נחשון לסמיכה דברי רבי יהודה · ר' שמעון אומר לרבות שעירי עבודה זרה לסמיכה שהיה רבי שמעון אומר כל חטאת צבור שדמה נכנס לפנים טעון סמיכה :

ט ושחט אותו ולא תמורתו · כשהוא אומר למטה ושחט אותו ולא חילופה · ולא ולדה · ולא תמורתה · מיכן היה רבי שמעון אומר חמש חטאות הן מיתות · ולד חטאת · ותמורת חטאת · וחטאת שמתו בעליה · ושכיפרו בעליה · ושעברה שנתה · אי אתה יכול לומר ולד חטאת בצבור שאין הצבור מביאים נקיבה · ואין תמורת חטאת בצבור שאין הצבור ממירין ולא חטאת שמתו בעליה שאין צבור מתים שיכפרו בעליה ושעברה שנתה

יכול יהו מתות בצבור · אמרת לאו · ילמדו סתומות מ[...] מה מפורשות ולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שנ[...] ביחיד דברים אמורים ולא בצבור · אף שכיפרו בעלים ושע[...] ביחיד דברים אמורים ולא בצבור : **י** ושחט אותו במקום [...] העולה היכן עולה נשחטת בצפון אף זה בצפון · וכי [...] למד · והלא כבר נאמר במקום אשר תשחט העולה תשח[...] לפני ה' · ולמה יצא מעתה לקובעו שאם לא נשחט בצ[...] **יא** אתה האומר לכך יצא או לא יצא אלא ללמד [...] צפון · ת"ל במקום אשר ישחט · אין לי אלא זו ב[...] לרבות כל חטאות ת"ל ושחט את החטאת במקום אשר [...] העולה לרבות כל החטאות שלא תהא שחיטתה אלא [...]

פרק ח

או אינו מביא אלא כיוצא בזה · מה זה מיוח[...] זכר קבוע מכפר ובא מן הצאן · ובא על ח[...] אף אני איני מרבה אלא את כיוצא בו ואת מה אני [...] שעירי עבודה זרה שהם חטאת זכרים קבועים ומכפרים ו[...] הצאן · ובאים על חטא ידוע · או פרים הנשרפים שו[...] זכרים קבועין מכפרין ובאין על חטא ידוע אבל אינן באין [...] או שעירי רגלים שהן הטאת זכרים קבועין מכפרים ובאין [...] אבל אינן באין על חטא ידוע שקול הוא שיבאו כולן : **ב** [...] אומר תשחט לרבות חטאת עבודה זרה שהיא חטא[...] מכפרת ובאה מן הצאן ובאה על חטא ידוע אבל אינה בא[...] שעיר יום הכפורים שהוא חטאת· זכר קבוע מכפר ובא[...] אבל אינו בא על חטא ידוע שקול הוא שיבואו שתיהן : **ג** [...] אומר תשחט לרבות חטאת מטמא מקדש שהיא חטאת מכפ[...] מן הצאן ובא על חטא ידוע · אבל אינה באה זכר ואינה בא[...] או חטאת נזיר שהיא חטאת קבועה ומכפרת ובאה מן הצ[...] אינה באה זכר ואינה באה על חטא ידוע שקול הוא [...] שניהם כשהוא אומר תשחט לרבות חטאת מצורע שאינ[...] קבוע אלא מכפרת: **ד** אחר שריבינו דברים שהן כיוצא בו [...] שאינן כיוצא בו ולמה יצאת מעתה לקובעו שאם לא נשחט[...] פסול : **ה** יכול זה בלבד אם לא נשחט בצפון יהא [...] אבל כל שאר חטאות מצוה לשוחטם בצפון ואם לא נשחט[...] יהיו כשירות · ת"ל ושחט את החטאת במקום העולה [...] לכל חטאות שאם לא נשחטו בצפון יהיה פסולות : [...] שיהו כל מעשיו לשום חטאת · [הוא] פרט לששחטו שלא [...]

פרק ט

באצבעו ולקח שיקבל בימין באצב[...] שיתן בימין · אמר רבי שמעון וכי נ[...] יד הואיל ולא נאמר בו יד קיבל בשמאל כשר [...] קרנות מזבח העולה ולא על קרנות מזבח הפנימי · [...] הוא משיח מוצא מכלל יחיד ונשיא מכלל יחיד · מה [...] הטאתו נכנס לפנים אף נשיא יהא דם חטאתו נכנס [...] תלמו[...]

הגהות מהרי"ד

פרשתא ו א והביא אף לאחר יוה"כ · ע"ל ריש פרשתא ג' ורמב"ם פ"ג מה' שגגות דין ט' ממשנה כריתות כה : בקרבנו הוא יוצא כו' בכריתות ד' כ"ז : ובנזיר כ"ז ע"ש כל הסוגיא וע"ש בתוס' והובא ברמב"ם פ"ג מה' שגגות דין ג': **ב** מהקלה · כגון שבועת עדות ושבועת ביטוי · לחמורה כגון חלב ודם ונדה וחייבי מיתות ב"ד · רש"י נזיר שם ותלתא זימני כתיב קרבנו חד בנשיא ושנים ביחיד : **ג** בזמן · שהם סתומים שלא פירש איזה לחטאת ואיזה לעולה ואע"ג דהכא כמפורש דמיא אפ"ה היה אפשר לטעות ולומר כן · תוס' נזיר כ"ז : **ד** אבל יוצא בקרבן עצמו · שהפריש מקודם על דם או על חלב שיקריבנו על חטא אחר : **ה** שכן הפריש על החלב והביא על הדם על הדם והביא על החלב שהרי לא מעל · פי' לפי שהוא קדושת הגוף ואינו יכול להוציאו לחולין לפיכך לא כיפר אבל יוצא במעות שהפריש לעצמו מן הקלה לקלה ומן החמורה לחמורה ומן החמורה לקלה ומן הקלה לחמורה שכן אם הפריש לעצמו מעות על החלב והביא על הדם על הדם והביא על החלב שהרי זה מעל · שחייב קרבן מעילה כיון דלא קדש המעות קדושת הגוף : וכיפר ת"ל כו' ולא כיפר · גמ' ורש"י נזיר כ"ח ע"א וכצ"ל גם כאן אבל בשוגג כיפר וכ"פ הרמב"ם פ"ד מה' מעילה דין ה' ובמזיד לא כיפר · אבל בתמים דעים הביא בשם הראב"ד בזה"ל כיון דכיפר בדיעבד אימא לכתחילה נמי לייתי קמ"ל · ואפ"י שהבר נתחללה מקדשה ראשונה ·אלא עליה קדושה שניה אינו רשאי להביאה בתחלה לשם דם אלא יחזור ויקדישנה לשם חלב · א"כ ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיה חטאת חלב עד כאן לשונו אמנם דברי הרמב"ם מפורשים בתוספות כריתות : **ו** ע"ל פרשתא ג' ומ"ש שם : ומה אם היחיד שלא שוה קרבנו על כל המצות כן צריך להיות ד"ת : זה אף מן הצאן ישוה קרבנו כצ"ל : שעיר ולא שעירה כו' זכר ולא נקבה · דמשעיר ולא שעירה לא הוה נפקא רק לכתחילה אבל אתא דאפילו דיעבד · קרבן אהרן וזית רענן וע' מרכבת המשנה על הרמב"ם פ"ג פ"א מה' מעה"ק : **ח** בגמ' וזבחי' מ"ח : מנחות כ"ה : כ"ב : ילעיל פרה ו ברייתא ב וע"ש ·

תמורתה לא גרסינן לה דהכי נפקא אותו ולא תמורתו · קרבן אהרן · [...] ר"ש אומר · בד"ת מוחק תיבת מיכן דהוא הלכה למשה מסיני ובק"א מייש[...] בדוחק : שאין הציבור מביאים נקבה כצ"ל ד"ת : אף שכיפרו בעלים כו' ובגמ' סוף פ"ק [...] דנין אפשר משאי אפשר פי' דאיכא פלוגתא בזה היינו כשלומד בהיקש [...] במה מצינו בודאי לא שייך לדון אפשר משאי אפשר ב"ש שם ומתרץ דר"ש [...] לה מרבותיו דכולהו בחד דוכתא איתנו : **יא** אתה אומר לכך יצא או[...] אלא ללמד שאין טעון צפון · פי' שאין מעכב בדיעבד · כ"כ בר"ת אבל הוא דוחק [...] להגיה כמו שהיא בגמ' וזבחי' מ"ח מנחות כ"ה : או לא בא אלא ללמד שזה טעו[...] אחר טעון צפון והדין הזה הובא ברמב"ם פ"ה מה' מעשה הקרבנות דין ג' והביא [...] דבמקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת וצריך להבין למה לא הביא כמסקנא [...] ברייתא ה' דמוכח מושחט את החטאת במקום העולה וע' וזבחי' מ"ח : מנח[...]

פרק ח א או אינו מביא אלא כיוצא בזה · פי' דהכי ריבויא והכי מיעוטא [...] לרבות כל שהוא דומיא דשעיר והכי מיעוטא דאותו למעוטי [...] ובאין על חטא ידועה או כשהוא אומר תשחט לרבות פרים הנשרפין כצ"ל ד"ת [...] שאינו בא אלא זכר קביע ואינו בעולה ויורד : מכפר ואינו מכשיר · כל שעירי הרגל[...] על חטא ידוע רק מכפרין על לא הודע : **ג** ולא מכפרת · ואע"ג דעל לפ"ר הנגעים בא [...] איתכפר ליה וקרבן לאיסתרויי בקדשים הוא דאתא כדאמרי' בשבועות ד' ח' ע"א : [...] וזבחים מ' · יליף לה מקרא אחרינא וע' מנחות ד' ע"ב :

פרק ט א באצבעו כו' · פי' דכתיב בקרא ולקח הכהן באצבעו ונתן ואמרי' כל מ[...] אצבעו אינה אלא ימין דגמרי' ממצורע דכתיב ביה באצבעו הימנית [...]

ונתן על קרנות מזבח העולה ולא על קרנות מזבח
ואת דמו ישפוך אל יסוד מזבח העולה ולא על יסוד
אל יסוד מזבח העולה תן יסוד למזבח של עולה ·
עאל ומה אם שירי חטאת שאין מכפרים ניתנים
לה · עולה שהיא מכפרת אינו דין שתנתן על היסוד ·
רי חטאת שהן מכפרין ואין ראויין לכפר נתנין על
עולה שהיא מכפרת וראויה לכפר אינו דין שתנתן על
מה נאמר אל יסוד מזבח העולה שהוא יסוד במזבחה
יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד זה יסוד
כול זה יסוד מערבי · אמרת לאו מה מצינו ביציאתו
נותן את הדמים אלא אל יסוד הסמוך לו אף
מזבח אינו נותן את הדם אלא אל יסוד הסמוך לו
יסוד דרומית : ד ואת כל חלבו יקטיר המזבחה כחלב
מה פירש בזבח השלמים · חלב תותב וקרום ונקלף ·
יותרת · אף כאן חלב תותב וקרום ונקלף ושתי
ת : ה וכפר עליו שתהא כפרה לשמו שלא יכפר
שיהא כהן מכפר על ידי עצמו · ונסלח לו אין
יום הכיפורים יכול אעפ"י שישב ולא הביא תלמוד
לומר לו :

ז נפש כי תחטא אחת תחטא בעשותה תחטא הרי
אלו מיעוטים העושה על פי עצמו חייב ולא
פי הוראת בית דין : ב כיצד הורו ב"ד לעבור על
ת האמורות בתורה והלך היחיד ועשה שוגג על פיהם
ה עמהם בין שעשו ועשה אחריהם ובין שלא עשו
יה חייב ת"ל נפש תחטא אחת תחטא בעשותה
תחטא הרי אלו מיעוטים העושה על פי עצמו חייב ולא העושה על פי הוראת בית דין : ג ורבי שמעון מוסיף הורו בית דין וידעו שטעו וחזרו בהם בין משהביאו כפרתן בין שלא הביאו כפרתן · והלך היחיד ועשה על פיהם הרי זה פטור · ורבי מאיר מחייב · ורבי אליעזר אומר ספק · סומכוס אומר תלוי בעשותה התולה בעצמו חייב התולה בבית דין פטור כיצד הורו בית דין וידע אחד מהם שטעו או שהיה תלמיד ותיק יושב לפניהם וראוי להוראת כשמעון בן עזאי והלך ועשה על פיהם יכול יהיה פטור ת"ל בעשותה התולה בעצמו חייב : ד אתה אומר לכך נאמרו המעוטין הללו נפש תחטא אחת תחטא בעשותה [תחטא] או אינו אלא יחיד שעשה חייב שנים שלשה שעשו פטורים תלמוד לומר עם הארץ · אפילו הן מרובין : ה עדיין אני אומר מעוט הקהל שעשו הייבין שאין בית דין מביאין עליהם פר אבל רוב הקהל שעשו יהו פטורין שכן בית דין מביאין עליהם פר ת"ל עם הארץ אפילו רובו אפילו כולו : ו עם הארץ פרט לנשיא מעם הארץ פרט למשיח · א"ת כבר יצא משיח לידון בפר והנשיא בשעיר שיכול על העלם דבר עם שגגת המעשה יביא פר ועל שגגת המעשה יביא כבשה ושעירה תלמוד לומר עם הארץ פרט לנשיא מעם הארץ פרט למשיח : ז מעם הארץ פרט למומר · רבי שמעון בן יוסי אמר משם רבי שמעון מה תלמוד לומר אשר לא תעשנה בשגגה היושב לו מידיעתה חייב על שגגתה ויצא מומר שאין יושב לו מידיעתה : ח בעשותה התולה בעצמה חייב והתולה בבית דין פטור כיצד הורו בית דין וידע א' מהן שטעו או תלמיד שהוא יושב לפניהן וראוי להורייה כשמעון בן עזאי והלך ועשה על פיהן יכול יהא פטור · תלמוד לומר בעשותה · התולה בעצמו חייב

הגהות מהרי"ד

על יסוד מזבח הפנימי · עיין לעיל סוף פרשתא ג' : תן יסוד למזבח של עולה
של עולה תהא ליסוד כ"ה בזבחים נ"א ופי' שם התום' בפי' שני תן יסוד
ל תחילת מתן דמים שעל מזבח העולה יהי' כנגד היסוד בר מחטאת או
עולה יהא ליסוד דווקא של עולה יהיה ליסוד ולא דשאר קרבנות והא דלא
רק מזבח העולה אתי לאורויי שיהא על גג יסוד : א"ר ישמעאל כו' א"ר
טאת שאין מכפרין כנ"ל ופי' שאין מכפרין דשיריים לא באו לכפרה ור"ע הוסיף
באו לכפרה עכובי מעכבי ור"ע סבר לא מעכבי וא"כ כיון דאתי מק"ו לא בעי
: א"כ למה נאמר אל יסוד מזבח העולה · פי' תלתא זימני כתיב בפר כהן משיח
נשיא א"כ אתי קרא לאורויי דכל הקרבנות הניתנין תחלה על מזבח העולה
ד מזבח העולה · זה יסוד דרומי כנ"ל וכ"ה בגמרא יומא נ"ט ע"א וזבחים נ"ג
' · ע' לעיל דיבורא דנדבה פרשתא י"ד פסקא ז' : ה שלא יכפר לשנים כאחד ·
ביחד ויתן מתנה מזו ומתנה מזו · דרך תמים וזית רענן : שיכפר הכהן
שאין מעמידין כהן למלך · אם אירע שהעמידוהו למלך וה"א דהרי הכהן אין
יקריב הוא בעצמו קרבנו קמ"ל : ונסלח אין משיירין · כ"ה בד"ת
כפרה שלימה ולא נשאר כלל יכול אעפ"י שלא הביא יהא יוה"כ מכפר
ותשובה ת"ל לו למי שהביא קרבן מתכפר אבל לא למי שלא הביא ·
קרבן אהרן :
הובאה בשבת נ"ג ע"ב ובהוריות ב' ע"ב והגם דבכל מקום אין מיעוט אחר
מעוט אלא לרבות היינו דווקא היכא דלא מצינן מה למעט אבל היכא
ממעטינן תום' הרא"ש ריש הוריות ובאר שבע שם ותום' שם :
ם הוריות : ועשה שוגג על פיהם · בגמ' שם שתי לשונות ופלוגתא דרב
שתפסו להלכה דאתא לרבויי דדוקא שוגג על פיהם הוא פטור אבל אם
ה כסימן ואכלו דהורוב"ד דחלב הקיבה מותר עכ"ז כיון דאילו מתידע לדידיה
הדר ביה מיקשב שב מידיעתו ומביא קרבן על שגגתו ואינו מצטרף לרוב
פי"ג מה' שגגות דין ה' כ' וכן אם לא ידע שטעו ונתכוון לאכול שומן וחלב
חלב ומתכוין לאכול אחת מהן אכל חלב הקיבה שהתירוהו והוא לא ידע שהוא
יב מפני שאכלו מפני שגגתו לא מפני ההוראה ואינו מצטרף למנין השוגגי'
כל הטעם בשגגה עד שתהיה שגגה אחת לכל עכ"ל ולא אאריך במה שכבר
חר שבע וחפץ ד' והורה גבר אך מה שנראה לי לעמוד בדברי הרמב"ם
גמ' שידע שהורו ב"ד שמותר אך הוא נתוסף לו שגגה שסבור שהוא שומן
אבל הרמב"ם נראה שמפרש דאיירי שהוא לא ידע כלל מהוראת ב"ד
הוא שומן משמע אבל אי ידע שהתירו ב"ד אף שלא ידע שהוא חלב כיון דאי
אעפי"כ היה אוכל הוה כתולה בב"ד ופטור וכרא' לדמות הך דינא להא דאמרי'
העלם מלאכות בידו חייב על כל אחת ואחת והיכא דהעלם שבת בידו אינו חייב
עלם זה וזה בידו אינו חייב אלא אחת וכ"פ הרמב"ם פ"ז מה' שגגות דין ד' הגם
ות בידו עכ"ז כיון דאפי' מכר במלאכות היה עושה ע"י העלם שבת לזה
לאכות כיון דהיה העלם שבת ה"ה הכא אע"ג שהיה נודע לו שחלב הוא
מיר ב"ד לא היה פורש ממנו שפיר פטור על שגגת חלב והוא ממש דומה
לאות שור יו"ד סי' לא ס"ק ט"ו כתב על הך דשבת דמסברא פריש הכי]
אם ידע דהורו ב"ד להתירא אף דהעלם חלב בידו פטור וכן נראה מדלא
ע"ב לרבות על זה הכלל התולה בעצמו חייב רק לאתויי ממעט בהוראה
גוונא דהוא היה סבור דהוא שומן משמע דבכה"ג הוא פטור מיהו אין
למה לא אמר בסיפא זה הכלל התולה בב"ד פטור לאתויי בכה"ג דהגם
דהוא תולה בב"ד פטור · אמנם כן צריך ישוב לפי"ז דנאמר דיש סברא
ידע דהורו ב"ד שהוא מותר או לא נוקמא רישא וסיפא דשגג שהוא

סבור שהוא חלב רק ברישא איירי שהוא לא ידע שהורו ב"ד וקרא תולה בעצמו
לזה הוא חייב ובסיפא איירי שהורו ב"ד וידע שהורו להיתרא ואתי זה הכלל לריבויי הגם שהיה
שגגת חלב בידו כיון שתלה בב"ד פטור אך אפ"ל דהגמרא לא בעי לאוקמי הכי דכפי זה
יהיה קשה על המ"ד דס"ל להיפך לכן אוקמה למתני' בגוונא אחריני באופן דמהא ליכא
למשמע מינה · ולשון הרמב"ם שם פי"ג מה' שגגות וכן אם תלה בעצמו ואכל חלב הקיבה
שהורו להיתירא לא מפני הוראתן אלא מפני שהוא מותר בדעתו חייב חטאת קבועה כפני
עצמו · (והנה במ"ש הרמב"ם דאומר מותר מביא חטאת קביעה מבואר דס"ל דאומר מותר
הוה שוגג וע' ירושלמי פ"ה דגיטין הלכה ה' וריש פ"א ד"ה תרומות ורמב"ם פ"ה דתרומות
דין ח' ומלחמות לרמב"ן שבת פ' כירה ד' יט · ובר"ן שם ד' י"ז : ושו"ת בית יעקב סי' פ"ה
משוכה וע' ראב"ן סי' כ"ט ופנים מאירות ח"א סי"ל ומ"ב שם קס"ג ושו"ת בית יעקב סי' פ"ה
ולחם יהודה על הרמב"ם פכ"ד מה' אישות וט"ז יו"ד סי' נ"ט ס"ק ט') והנה ממה שכפל הרמב"ם
לא מפני הוראתן אלא מפני שהוא מותר בדעתו חייב משמע אי לא תלה בדעתו לבד רק בשניהם
בהוראתן ובדעתו פטור · ולסברא זו צ"ל מה דפריך בגמ' הוריות ב' · על ר' יוחנן דהא לא
שב מידיעתו ה"א הגם דאיירי בלא ידע כלל מהוראת ב"ד וא"כ הרי הוא שב מידיעתו אם
יתוודע לו שהוא חלב צריך לומר כיון דהעת בל ידע מאומה רק אני דנין שכאשר יתיידע לו
הוא שב מלעשות הדבר מאן מפיס שיתוודע לו שהוא חלב ולא ית ודע לו שהורו ב"ד שהוא
מותר וא"כ אנו תולין שכאשר יתיודע לו יתוודע לו הכל וא"כ לא הוה שב מידיעתו וע"ז
תירצו בגמ' כיון דאילו מתוודע לוו כו' · ועפי"ז יתורץ מה שהקשו המפרשים על מ"ש מודה
רב שאין מצטרף לרוב ציבור למאן מודה ולפי"ז אתיא שפיר דהא דאמר רבי יוחנן חייב איירי
שלא ידע מהיכא שהורו ב"ד שהוא מותר ושהוא חלב אבל ידע שהתירוהו ב"ד רק לא ידע
שהוא חלב מודה ר' יוחנן שהוא פטור כנ"ל מטעם דמה חזית דאולת בתר שגגת חלב זיל
בתר שגגת הוראה א"כ ודאי אין מצטרף לרוב צבור דמהך טעמא הוא פטור ומילוק בין הודע בהוראה ללא הודע
דאולת בתר שגגת הוראה זיל בתר שגגת חלב ולא יצטרף וא"כ כיון דזה דבר פשוט לסברת ר' יוחנן
לזה אמר דמודה רב דאין מצטרף לר"ב צבור לענין שיצטרף לרוב צבור תוכל לומר מה חזית
ור"א אומר ספק · פי' הוא מביא אשם תלוי גמ' שם ורמב"ם ספי"ד מה' שגגות · סומכוס
אומר תלוי · פי' המעשה שלו הוא תלוי הוא ספק לזה פטור מאשם תלוי גמ' · רש"י שם :
בעשיתה התולה בעצמו כו' · שם בגמ' ב' : תלמוד ותיק וראוי להוראה · לישנא יתירא לרבויי
אפי' גמיר ולא סבור או סבור ולא גמיר : ועשה על פיהם · שטעה שהוא סבור שמצוה
לשמוע דברי חכמים אפילו שהורו שלא כהלכה והא דאמרינן בספרי שופטים לא תסור מן
הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל אפי' אם יאמרו לך על שמאל שהוא ימין כו' היינו שתסבור
לפי שיקול דעתך שהוא להיפך אל תסמוך על סברתך אבל אם באמת הוא להיפך מ"ו
לשמוע להם והוא טעה בזה באר שבע שם : ד שנים שלשה שעשו כל אחד בפני עצמו ולא
תלוי בב"ד ודבי הוית רענן שפי' שנים שעשו מלאכה שלא היה היחיד יכול לעשותה הם
תמוהים למדקאמר א"כ ברייתא ה' עדיין אני אומר כו' מוכח דאין מקום לפירושו זה :
ה עדיין אני אומר מיעוט הקהל שמטאו · בשגגת מעשה חייבין שאין ב"ד מביאין עליהם
פר בהוראה אבל רוב הקהל שעשו בשגגת מעשה יהי פטורים שכן ב"ד מביאין עליהם
בהוראה והם פטורים ת"ל וכו' גמ' שם וע' ד"ת וז"ר : ו הוא בהוריות ד' י"א וע"ש ומפרש
שם למאי ממעט נשיא הא נשיא בשגגת מעשה מביא שעיר ומפרש דאתי למעט אם אכל
חצי זית כשהיה הדיוט ונתמנה שפטור מכל והובא ברמב"ם סוף ה' שגגות : ז הובאה בגמרא
שבת ס"ט ע"ב ושם איתא ר"ש בן אלעזר אומר משום ר"ש ובגמרא חולין ה' : והוריות ב' :
וי"א ובגמ' שם מפרשינן דלת"ק גם ממומר לתיאבון אין מקבלין ולר"ש דווקא ממומר להכעיס אין
מקבלין אבל מומר לתאבון מביא שב מידיעתו וע' רמב"ם פ"ג מה' מעשה הקרבנות דין ד' :
היושב לו מידיעתו · בקצת נוסחאות איתא השב לו וכה"א דלו

חייב והתולה בבית דין פטור : ט בעשותה אחת העושה כולה לא העושה מקצתה כיצד שנים אוחזים במלגז ולוגזים בכרכר ושובטים בקולמוס וכותבין בקנה והוציאוהו לרשות הרבים · יכול יהו חייבין תלמוד לומר בעשותה אחת · העושה כולה ולא העושה מקצתה : י בעיגול של דבילה והוציאוהו לרשות הרבים בקורה והוציאוהו לרשות הרבים רבי יהודה אומר אם אין אחד יכול להוציאו והוציאוהו שנים חייבין רבי שמעון אומר אף על פי שאין אחד מהן יכול להוציאו והוציאוהו שנים פטורין תלמוד לומר בעשותה אחת · יחיד שעשה חייב שנים שלשה שעשו יהו פטורין : יא מצות ה' לא מצות המלך לא מצות בית דין מצות האמורות במשיח ובעדה ובנשיא הן מצות האמורות כאן ממצות ה' לא כל מצות ה' · פרט לשמיעת הקול ולביטוי שפתים ולטומאת מקדש וקדשיו · אשר לא תעשנה ואשם מלמד שהוא מביא אשם תלוי :

פרק י או הודע אליו לא שיאמרו לו אחרים או יכול אף על פי שאינו מכחיש · תלמוד לומר או הודע אליו חטאתו והביא : ב והביא את קרבנו שעירת עזים תמימה נקבה מנין שתבא בת שנתה ודין הוא זה מביא חטאת ומצורע מביא חטאת מה חטאת מצורע בת שנתה אף זו בת שנתה · לא אם אמרת בחטאת מצורע שהיא טעונה נסכים תאמר בזו שאינה טעונה נסכים · חטאת נזיר תוכיח שאין טעונה נסכים ובאה בת שנתה · לא אם אמרת בחטאת נזיר שיש עמה דמים אחרים תאמר בזו שאין עמה דמים אחרים חטאת עכו"ם תוכיח · שאין עמה דמים אחרים ובאה בת שנתה · לא אם אמרת בחטאת עכו"ם שהיא קבועה תאמר בזו שאינה קבועה · הואיל ואינה קבועה לא תבא בת שנתה · תלמוד לומר תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה הרי כל העושה בשגגה כעכו"ם מה חטאת עכו"ם באה בת שנתה אף זו באה בת שנתה או מה חטאת עכו"ם בשעירה אף זו בשעירה · כשהוא אומר יהיה לרבות שעירי רגלים לכם לרבות שעירי עכו"ם לעושה לרבות שעיר נשיא : ג וסמך את ידו על ראש החטאת לרבות חטאת עכו"ם לסמיכה ושחט את החטאת במקום העולה שלא תהא שחיטתה אלא בצפון במקום העולה ולקח שלא יהא קיבול דמה אלא בצפון מיכן אמרו שחט בצפון וקיבל בדרום בדרום וקיבל בצפון פסול עד שישחוט בצפון ויקבל בצפון : ד ואת כל דמה ישפוך ולמעלן הוא אומר ואת דמו ישפוך מיכן אמרו חטאת שקיבל דמה בארבעה כוסות נתן מזה אחת ומזה אחת מנין שכולן נשפכין על היסוד ת"ל ואת כל דמה ישפוך : ה יכול אפי' לא נתן אלא מאחת מהן מתן ארבע יהו כולן נשפכין על היסוד · תלמוד לומר ואת כל [...]הא כיצד הוא נשפך על היסוד והן נשפכין לאמה : ו [...]כרבי שמעון אומר ומנין אפילו לא נתן אלא מאחד [...]ארבע יהו כולן נשפכין על היסוד תלמוד לומר ואת [...]הא כיצד הוא נשפך על היסוד והן נשפכין לאמה [...]כל חלבה יסיר כאשר הוסר חלב מעל זבח השלמי[ם ...]בזבח השלמים חלב תותב וקרום נקלף ושתי כ[ליות ...]אף כאן חלב תותב וקרום נקלף ושתי כליות ויותרת [...]עליו שתהא כפרה לשמו שלא יכפר לשנים כאחת [...]מכפר על ידי עצמו ונסלח אין משיירין לו ליום הכפורי[ם ...]אף על פי שישב ולא הביא תלמוד לומר לו : א [...]קרבנו להטאת רבי שמעון אומר כבשים קודמין לעזים [...]יכול מפני שהן מובחרין מהן · תלמוד לומר אם כבש [...]להטאת מלמד ששניהם שקולים : י תורין קודמין לב[ני יונה ...]מקום יכול מפני שהן מובחרין מהן תלמוד לומר ובן י[ונה ...]לחטאת מלמד ששניהן שקולין האב קודם לאם בכל [...]מפני שכבוד האב עודף על כבוד האם · תלמוד לומ[ר ...]ואביו תיראו מלמד ששניהן שקולין · אבל אמרו ח[...]קודם לאם בכל מקום מפני שהוא ואמו חייבין בכ[בוד ...]

פרק יא מה תלמוד לומר יביא יביא מנין אתה או[מר ...]חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה [...]נמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות מנין שיביא [...]שירצה תלמוד לומר יביא יביא · יכול יביא שתיהן ת[...]יביאנה · אחת הוא מביא אינו מביא שתים : ב [...]יביא שתיהן על שני חטאים אבל יביא שתיהן על חטא [אחד ...]יביאנה אחת הוא מביא אינו מביא שתים : ג וסמך י[דו ...]החטאת לרבות חטאת נזיר וחטאת מצורע וחטאת מ[...]לסמיכה ושחט אותה לחטאת שתהא שחיטתה לשם ח[טאת ...]הכהן מדם החטאת שיהא קיבול דמה לשם חטאת וכפר [...]מחטאתו שתהא כפרה לשם חטאת · מכאן אמרו ש[...]לשמה קיבל שלא לשמה הילך שלא לשמה זרק שלא לשמ[ה ...] ד ואת כל חלבה יסיר כאשר הוסר חלב הכשב מזבח הש[למים ...]פרש בכשב זבח השלמים חלב תותב וקרום נקלף וש[תי כליות ...]ויותרת והאליה אף כאן חלב תותב וקרום נקלף ושתי כלי[ות ...]ואליה : ה וכפר עליו וכפר עליו מה ת"ל מ[...]שיכול נאמרו דמים למטן ונאמרו דמים למעלן מה דמי[ם ...]למטן אם נתנן מתנה אחת כפר אף דמין אמורין למעל[ן ...]מתנה אחת כפר : ו או כלך לדרך הזו נאמרו דמים בפני[ם ...]
ד[...]

הגהות

ט איתא בגמ' שבת ד' צ"ב וצ"ג : במלגז · בת ג' פוגיים ומהפכין בה תבואה בגורן דהוא אב מלאכה שהוא מעמר רש"י שם ומוסיף הערוך כ' דהוא כמו מזלג והוא הפוך כמי כגס כשב שלשה שמלה : ושובטין · דהוא מיסך רש"י שם : י בעיגול של דבילה · שם צ"ג ע"א ופי' בעיגול כו' שהוא גדול שאין יחיד יכול לעשותו שם : ת"ל בעשותה יחיד שעשה כצ"ל ותיבת אחת נמחק ד"ת וכן בגמ' שם ליתא וברמב"ם פ"א מה' שבת דין ט"ז פסק כר' יהודה דמחייבין :
יא לא מצות המלך כבר הוא לעיל פרשתא א' ברייתא ב' ופרשתא ה' ברייתא ו' ע"ש : פרט לשמיעת הקול הקשה הראב"ד ז"ל לא ידעתי מאיזה דבר מיעוט אותו שהרי למטה הוא מפרש קרבנם עוד הקשה בסמוך גבי האשם מלמד שהוא מביא אשם תלוי גם זה תימא ותירץ מה שתירץ ע' בספרו · ולע"ד לתרץ בכולם שבא להודיענו שאין מביאין אשם תלוי על שמיעת הקול וביטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו (דממיעוטא) דמיעוט מצות ה' ולא כל מצות ה' דרשינן גבי ואשם דכתי' ואתמ' לאשם תלוי לומר שעל שאר מצות מביא אשם תלוי אבל על אלו אינו מביא אשם תלוי וכדאיתא פ"ק דכריתות [ב:] דקתני על אלו חייבים על זדונם ועל שגגתם חטאת על לא הודע שלהם אשם תלוי חוץ מטמאת מקדש וקדשיו שה"א בעולה ויורד ומפרש בגמ' [שם ז:] דהכי קאמר חוץ מטמאת מקדש וקדשיו שאינו מביא אשם תלוי דאין אשם תלוי בא אלא על ספק חטאת קבועה וכדאיתא בפ"ק דכריתות דקתני וחכ"א אין מביאין אשם תלוי אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת ומפרש רבא [שם כב:] טעמא בגמ' דילפינן מצ"ת מצ"ת מחטאת חלב ומה יליף האי תנא מחצות ואשם כדפירשתי וא"ת ותיפוק ליה ממצ"ת דכתיב גבי אשם תלוי למדרש מיניה ממצות ולא כל מצות. וי"ל דשאני התם דכתיב מכל מצ"ת · ומשמע דריבה כל מצות משום הכי ילפינן ממצות דהכא ומה אשם והכי משמע לקמן בפ' אשם תלוי דקתני ת"ל ואשם ואשם לג"ש מה אשם האמור להלן דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת וספיקו אשם תלוי אף וכו' והיכי איתפרש ספיקו אשם תלוי בהא אלא ודדרשינן אשם מלמד שהוא מביא אשם תלוי אלמא מדקא יליף מהכא דאין אשם תלוי אלא בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת קבוע משמע שכל עיקר הברייתא דהכא לאו להכי קאתא להודיענו שאין אשם תלוי אלא בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת קבועה דלא שנא שדקדקו בין היכא דכתיב ממצ"ת ובין היכא דכתיב מכל מצות קשה דהא לעיל בתחילת הענין גבי משיח וכן גבי נשיא כתיב מכל מצות ואפ"ה דרשינן פרט לשמיעת הקול וכו' אין עיקר הדרשא משם אלא מהלימוד שלמדנו מע"א לעיל

מהרי"ד

דאיירי בשאר מצות דילפינן מע"א לגבי חטאת קבועה וללמד שגם אשם תלוי א[...] על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת ולא לדרוש בכל המצות קאיירי גבי אשם [...] תיתי לן התם ממיעוטא דהכל מצ"ת למעט משמיעת הקול וכו' דילמא אתי ל[...] אחריתי שאין עיקר הלימוד אלא מע"א כדפרישית ובע"א לא מיירי באשם תלוי [...] כ"ז הוא לשון הד"ת העתקתיו כי ספרו הנחמד אינו מצוי :

פרק י א הובא בכריתות ד' י"א : ושם איתא ת"ל או הודע אליו מ"מ ו[...] ריש פרק ז : ב שיש עמה דמים אחרים · עולה ושלמים וכן בחטאת [...] עמה אשם ועולה : שהיא קבועה שיחיד ונשיא ומשיח מביאין שעירה משא"כ כאן ש[...] ונשיא מביא שעיר זית רענן והקרבן אהרן ובאות אמת פירשו שכאן יכול ל[...] בשעירה אף זו שעירה · פי' אבל היכא שמביא שעיר אין צריך להיות דוקא בן ש[...] והובא ברמב"ם פ"א מה' מעשה הקרבנות דין י"א : ג שלא תהא שחיטת[ה ...] כו' שלא יהא קיבול דמה אלא בצפון רמב"ם פ"ה מה' מעשה הקרבנות [...] ד ה ו הוא בגמרא יומא כ"ז זבחים ל"ד : והובא ברמב"ם פ"ב מה' פסולי [...] כ"א כת"ק : ז ח הוא לעיל פרק ט' ברייתא ד' ה' ע"ש וצ"ל תותב ק[...] ט י הובא בסוף כריתות ובפסחים כ"ו : מלמד ששניהן שקולין ע' טורי אבן [...] וה בא ביו"ד סי' ר"מ סעיף י"ד :

פרק יא א מה ת"ל יביא יביא · פי' דכתיב בשעירה והביא ולא צריך בכשבה יביא ד"ת והנכון יותר מ"ש הק"א דכיון דכתיב יביא יביאנה והדר דריש ממה דכתיב יביאנה ולא כתב עוד הפעם יביא וכן משמ[...] וזוטרתי ובגמ' תמורה ט"ו וע"ש וברמב"ם פ"ד מה' פסולי המוקדשין דין ג' : [...] שתיהן על חטא אחד · פי' שאכל שני כזיתים חלב ונקרא חטא אחד עבור שהוא [...] וע' לעיל פרשתא ו' ברייתא ה' : ג שתהא שחיטתה כו' · שיהא קיבול דמה כו' [...] ע"ש בתוס' ד"ה זריקה ורמב"ם רפט"ו מה' פסולי המוקדשין : ד כאשר יוסר כ[...] בכשב וע' פרק י' הלכה ז' רק הכא בא לה"ס אליה : ה וכפר כו' · פ[...] כתיב וכיפר בשעיר נשיא ובשעירת יחיד ובכשבת יחיד וכל זה הוא בגמ' ס[...] וזבחים ל"ח.: מפני הדין שהייתי סבור לומר שמעכב · והלא דין הוא שאינו

מה דמין אמורין בפנים אם חיסר אחת מן המתנות
אף דמים אמורים בחוץ אם חיסר אחת מן המתנות
נראה למי דומה דנין דמין שבחוץ מדמין שבחוץ ואל
יים שהן בפנים או כלך לך לדרך הזו דנין דם חטאת
מדם חטאת על הקרנות · ואל יוכיחו התחתונים
טאת על הקרנות · ת"ל וכפר עליו אף על פי שלא
ש וכפר עליו אף על פי שלא נתן אלא שתים וכפר
עליו אף על פי שלא נתן אלא אחת :
ן אילו אמר ושמעה יכול האומר לחבירו נלך ונעבוד
עכו"ם יהא חייב · הין אם האומר אינו חייב
זה יוכיח שהאומר אינו חייב והשומע חייב : ב אף
מה על האומר לחבירו נלך נעבוד ע"ז שאע"פ שהוא
שומע חייב · ת"ל ושמעה קול אלה ואין אלה אלא
וא אומר והשביע הכהן את האשה בשבועת האלה ·
שבועה שיש עמה אלה מנין לעשות שבועה שאין
שבועה שיש עמה אלה ת"ל ושמעה אלה ושמעה
שבועה שאין עמה אלה כשבועה שיש עמה אלה :
ג אומר אין לי אלא מפי עצמו מזיד מנין מפי עצמו
יים מזיד מפי אחרים שוגג תלמוד לומר והוא עד או
אם לא יגיד ונשא עונו לרבות את כולן : ד שלח
ביד עבדו ביד שלוחו או שאמר להן הנתבע
בם אם יודעין אתם לו עדות שתבואו ותעידוהו יכול
למוד לומר ושמעה קול אלה והוא עד עד שישמעו
ה אמר לשנים משביעני עליכם איש פלוני ופלוני
ם לי עדות שתבואו ותעידוני והן שיודעין לו עדות
ו שהיה אחד מהן קרוב או פסול יכול יהו חייבין ·
שמעה קול אלה והוא עד בזמן שהן כשרים לעדות
סולים מן העדות : ו עמד בבית הכנסת ואמר משביע
יודעים אתם לי עדות שתבואו ותעידוני יכול יהו
לומר ושמעה קול אלה והוא עד עד שיהא מתכוין
ני אני עליכם כשתדעו לי עדות שתבואו ותעידוני
תלמוד לומר ושמעה קול אלה והוא עד בזמן שקדמה
לא בזמן שקדמה שבועה לעדות : ח ומנין שאינו
ביעת ממון אמר רבי אליעזר נאמר כאן אואין ונאמר
ה אואין אמורים בפקדון אינו מדבר אלא בתביעת
אמורים כאן לא ידבר אלא בתביעת ממון · אואין
הן אואין ואינו מדבר בתביעת ממון : ט דנין אואין

שיש עמהן שבועה מאואין שיש עמהן שבועה ואל יוכיחו א"אין רוצה שאין עמהן שבועה אואין סוטה יוכיחו שהן אואין ויש עמהם שבועה ואינו מדבר בתביעת ממון : י דנין אואים שיש עמהן שבועה ואין עמהן כהן · מאואין שיש עמהן שבועה ואין עמהן כהן ואל יוכיחו אויי רוצה שאין עמהן שבועה ואל יוכיחו אויי דסוטה שאף ע"פ שיש עמהן שבועה יש עמהן כהן :

פרק יא

רבי יוסי הגלילי אומר מה ת"ל והוא עד או ראה או ידע אם לא יגיד ונשא עונו · לא אמרתי אלא בעדות שאפשר לה להתקיים בראייה ושלא בידיעה בידיעה ושלא בראייה ואי זו זו תביעת ממון · רבי עקיבא אומר מאלה יש מאלה חייב ויש מאלה פטור : ב בדבר שהוא של ממון חייב ובדבר שאינו של ממון פטור · רבי שמעון אומר חייב כאן וחייב בפקדון מה בפקדון אינו מדבר אלא בתביעת ממון אף כאן לא ידבר אלא בתביעת ממון : ג ועוד ק"ו ומה אם הפקדון שעשה בו נשים כאנשים קרובים כרחוקים פסולין כבשרין וחייב על כל אחת ואחת בפני בית דין ושלא בפני בית דין אינו מדבר אלא בתביעת ממון כאן שלא עשה בו נשים כאנשים קרובים כרחוקים פסולים ככשרים ולא חייב אלא אחת בפני ב"ד אינו דין שלא ידבר אלא בתביעת ממון · לא אם אמרת בפקדון שלא עשה בו את המושבע כנשבע ואת המזיד כשוגג · תאמר כאן שעשה בו את המושבע כנשבע ואת המזיד כשוגג · הואיל ועשה בו את המושבע כנשבע ואת המזיד כשוגג ידבר בתביעת ממון ושלא בתביעת ממון תלמוד לומר כאן נפש כי תחטא ולהלן נאמר נפש כי תחטא מה נפש כי תחטא אמור להלן אינו מדבר אלא בתביעת ממון · אף נפש כי תחטא האמור כאן לא ידבר אלא בתביעת ממון : ד משביעני עליכם אם לא תבאו ותעידוני שאמר איש פלוני ליתן לי מאתים זוז ולא נתן הרי זו תביעת ממון · יכול יהו חייבין תלמוד לומר נפש כי תחטא נפש כי תחטא לגזירה שוה מה נפש כי תחטא אמור להלן תובע ממון ויש לו · אף נפש כי תחטא אמור כאן תובע ממון ויש לו : ה השביע עליהם חמשה פעמים חוץ לבית דין ובאו לפני ב"ד והודו יכול יהו חייבין · תלמוד לומר והוא עד או ראה או ידע אם לא יגיד ונשא עונו · לא אמרתי אלא במקום שאין מגיד שיתחייב זה בממונו ואי זה זה בית דין : ו מכאן אמרו השביען בחוץ וכפרו ובאו לבית דין והודו פטורים בחוץ והודו ובאו לבית דין וכפרו חייבין · השביע עליהן חמשה פעמים חוץ לבית דין ובאו לב"ד והודו פטורים כפרו חייבין על כל אחת ואחת · א"ר שמעון מה הטעם מפני שהן יכולין לחזור ולהודות : ז כפרו שניהן כאחד שניהן חייבין זה אחר זה הראשון

הגהות מהרי"ד

ן אם האומר אינו חייב · פי' הקרבן אהרן דמיירי כשלא אמר כך אוכלת
מטיבה כו' ופירושו תמוה דא"כ מאי אמרינן אם האומר אינו חייב
למעט פי' הא איצטריך למעט דאפי' היכא דאמר כך אוכלת השומע
אם האומר אינו חייב קרבן על שגגתו אלא העושה מעשה כדילפינן
ה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה והמסית והמדיח אין עושין מעשה
י היה נראה לפרש מתחילה דאולי ס"ל להתורת כהנים כסברת הגמ'
ה אלא באכילה ושתיה אמכם מדלא הביאו כל הפוסקים הך מימרא
תא חייב בהסתה בדברים בלבד וכ"כ בס' יראים לפר"א ממיץ סי' פ"ג
ורקים דמילתא כן הוא אבל להלכה חייב בדבור בלבד אשר לזאת נראה לי
את הנכונים יכול האומר לחבירו לך עבוד ע"א וכו' אף אתה אל תתמה
ד ע"א והוא דהמסית אינו חייב רק בשמשתתף עצמו גם כן לעבודה
וד והוא אינו רוצה לעבוד לא ממשכי בתריה וכעין זה אמרינן במסית
: דפטורי דאמרינן מ"ש איסו מינן וסגם דהתם פי' שהוא יהא אלוקי
לא אתי לאמשוכי בתריה וכן לשון הרמב"ם פ"ה מע"א ובכל הש"ס
נלך ונעבוד אבל באומר לך עבוד הוא פטור והכיסת גם כן פטור
יה ולזה הו"א דלא יהיה פטור רק ממיתה אבל יהיה חייב קרבן לזה
חייב דכיון דלא ראינו לחייב האומר וכיון דבדיבור האומר לא אתעביד
מע יהיה חייב · ודבר זה נראה ברור דבאומר לך ועבוד לא מיחשב
ן המקרא נלכה ונעבדה וגו' ושאני מסית לעצמו דגם היא נעבר והוא
גמו בע"א אף שראיתי בלשון הסמ"ג לאוין כ"ו כיצד האומר לחבירו
ועי"ש בביאורי מהרש"ל עכ"ז נראה ברור שט"ס הוא כי גם בסמ"ק סי'
אלך ואעבוד וכ"ל גם בסמ"ג שוב אמר המיפום ראיתי בספר
נדרין ד' ס"א הביא בשם גאון קדמון כמו שכתבתי ות"ל
פירוש זה שכתבתי יהסם כמו שהקשתי על הק"א דילמא אתא
אלך ואעבוד נלך ונעבוד אפס- ליישב גם פירוש בעל הקרבן אהרן
וא"כ אין לומר דאיירי כשאמר נלך ונעבוד לפירושי ולפי' הק"א כשאמר
יב מיתה בב"ד במזיד ואין מביא קרבן אלא על דבר שזדונו כרת לא
ולזה לא צריך קרא למיעוטא רק הו"א דאתיא להיכא דהאמיר הוא
ועבוד או לא אמר כך

הראשון

וכ"ל דהכי פירושו שהאומר מעצמו איני יודע לך עדות אין חייב והשומע חייב : ב ואין אלה ·
פי' האמורה כאן גמ' שבועות ל"ה : ל"ו וע"ש : אין לי אלא אלה שיש עמה שבועה מנין
לעשות אלה שאין עמה שבועה כאלה שיש עמה שבועה כ"ה בילקוט וע' בגמ' שבועות ל"ו ·
ובחידושי הריטב"א שם : ת"ל ושמעה אלה ושמעה קול · ע' ירושלמי ס"פ שבועת העדות
דשנהם שקולים : ג אין לי אלא מפי עצמו מזיד · דילפינן משבועת הפקדון והתם מזיד הוא :
מנין מפי עצמו שוגג מפי אחרים מזיד · פי' גם מפי אחרים אין לי אלא מזיד : מפי אחרים
שוגג מנין · והך מפי אחרים הוא סובב על מפי עצמי' דבתחילה דגם מפי אחרים אין לנו
רק כמו מפי עצמו : ד הוא במשנה וגמ' שבועות ל"ה · וע"ש וכעת לא ראיתי לרמב"ם
בביאור דין זה : ה שם בגמרא וברמב"ם פ"ט מהלכות שבועות : ו ז שם ושם :
ח עד ברייתא ד' שבפרק י"ב הכל בגמ' שבועות פרק ד' ל"ג: לד: וע"ש ובירושלמי שם :
נאמר כאן אואין וכו' · או ראה או ידע · דפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את
עמיתו . דרוצה או באיבה הכהו או השליך עליו בצדיה · דסוטה או עבר עליו רוח קנאה או
איש אשר תעבר עליו : ט אואין דסוטה יוכיחו שהן אואין כנ"ל : י דנין אואין כו' :
ואל יוכיחו אואי רוצח כו' · ואל יוכיח אואי דסוטה כנ"ל :
פרק יב א שם ושם : ב בדבר שהוא של ממון חייב כו' · ר"ע אין מ לק על דרשת ר"א
או של ר"י הגלילי רק הוסיף דאפי' בדבר של תביעת ממון מקלתו פטור
דהיינו שאינו של ממון רק תביעת קנס גמ' שם ד' ל"ד : וקרבן אהרן כאן : ג ואינו חייב
אלא אחת · דכיון שכפר בפני ב"ד שוב אינו נאמן אפי' אם יעיד ולא קרינן ביה אם לא יגיד :
ועוד ק"ו · פי' למאי איצטריך ג"ש נלמוד מק"ו : לא אם אמרת בפקדון שלא עשה את
המושבע כנשבע · פי' דאי לאו ג"ש רק מק"ו לא היינו עושין בפקדון מושבע כנשבע וכול
לפרוך בזה לסתור הק"ו : ואת המזיד כשוגג · הוא אפי' לבתר דקמא ג"ש כל זה מתבא
בגמ' שבועות ל"ד : לה · ע"ש : ד הוא במשנה שבועות ל"ה · ובברייתא שם וברמב"ם פ"י
הלכה ב' וע' תוס' יו"ט שם דאפי' התובע עני אין מחוייב קרבן שבועה וע"ש בירושלמי
ובקרבן עדה :.תובע ממון ויש לו · פי' אבל כאן הרי הברירה בידו לחזור שלא ליתן
ה הוא במשנה שם לא : ובגמרא שם לב : לא אמרתי אלא במקום שאם יגיד זה · פי' דאם לא
יתחייב השביע' הגדה זו ממון א"כ אין מפסידו כלל ואין נשיאת עון בזה הקרבן אחרי
יכ"כ הריטב"א בשבועות לב : ו השביעו בחוץ וכפרו
אחת ולאחר

הראשון חייב כפר אחד והודה אחר הכופר חייב · היו שני כיתי עדים כפרה הראשונה ואחר כך כפרה השנייה שתיהן חייבות מפני שהעדות יכולה להתקיים בשתיהן :

פרק יב או נפש אשר תגע בכל דבר טמא · הזקנים הראשונים היו אומרים יכול אפילו אם נגע אדם במגע טמאות יהא חייב · תלמוד לומר בנבלת חיה בנבלת בהמה בנבלת שרץ מה אלו מיוחדין שהן אבות הטומאה יצא דבר שאין אב הטומאה : **ב** רבי עקיבא אומר יכול אפילו נגע באוכלים במשקים ובכלי חרס יהא חייב תלמוד לומר בהמה מה בהמה מיוחדת שהיא אב הטומאה יצאו אלו שאינן אבות הטומאה : **ג** או דבר שאת למידו בדרך אחד את למידו בכל דרכים שיש בו מה בהמה טמאה מיוחדת שחלק מגעה ממשאה עשאה אב הטומאה לטמא אדם ולטמא בגדים אף איני מרבה אלא את כיוצא בה ואת מה אני מרבה את מעוט מי חטאת והמרכב שחלק מגען ממשאן ועשאן אב הטומאה לטמא אדם ולטמא בגדים כשהוא אומר בכל טמא לרבות את רוב מי חטאת והמשכב ששוה מגען למשאן ועשאן אב הטומאה לטמא אדם ולטמא בגדים כשהוא אומר בכל טמא לרבות השורף הפרה ופרים והמשלח את השעיר שהן מטמאין במשא וכשהוא אומר בכל דבר טמא לרבות הסככות והפרעות והקרי דברי רבי יהודה : **ד** בנבלת חיה מה תלמוד לומר טמאה שיכול אין לי אלא כולה כזית ממנה מנין תלמוד לומר טמאה : **ה** בנבלת בהמה מה תלמוד לומר טמאה שיכול אין לי אלא נבלה עצמה קרנה שערה חיבורה מנין תלמוד לומר טמאה : בנבלת שרץ מה תלמוד לומר טמא שיכול אין לי אלא בשרו דמו צירופו עירובו מנין ת"ל טמא : **ז** ונעלם ממנו ונעלמה ממנו טומאה או יכול ונעלם ממנו מקדש ת"ל ונעלם ממנו והוא טמא על העלם טומאה הוא חייב אינו חייב על העלם מקדש דברי רבי עקיבא · רבי אליעזר אומר השרץ ונעלם ממנו על העלם שרץ הוא חייב אינו חייב על העלם מקדש · רבי ישמעאל אומר ונעלם ממנו ונעלם ממנו שני פעמים לחייב על העלם טומאה ועל העלם מקדש : **ח** או כי יגע בטומאת אדם · אדם זה המת · בטומאת אדם זה טמא מת · טומאתו לרבות זבים וזבות נדות ויולדות · אין לי אלא ימי חומרן ימי קולן מנין תלמוד לומר לכל טומאתו אשר יטמא לרבות בועל נדה בה לרבות הבולע נבלת העוף הטהור : **ט** אם נאמרו הקלות למה נאמרו החמורות שאילו נאמרו הקלות ולא נאמרו החמורות הייתי אומר על הקלות בעולה ויורד על החמורות בקבועה צריך לומר החמורות או אילו נאמרו החמורות ולא נאמרו הקלות הייתי אומר על החמורות

יהא חייב ועל הקלות יהא פטור · צריך לומר הקלות ... החמורות : **י** ומנין שאינו מדבר אלא בטומאת מ... הזהיר וענש על ידי טומאה וחייב קרבן על הטומא... ואזהרה אמורין להלן על ידי טומאה בטומאת מקד... קרבן שחייב כאן על ידי טומאה בטומאת מק... **יא** ומנין שאינו חייב עד שיהא בה ידיעה בתחלה ... והעלם בינתים תלמוד לומר ונעלם ממנו ונעלם ממנ... דברי רבי עקיבא · רבי אומר ונעלם ממנו מכלל ... ידע הרי שתי ידיעות :

פרשתא ט יכול הנודר בנזיר ובקרבן יהא מ... תלמוד לומר כי תשבע על שבוע... לא שנדר בנזיר ובקרבן : **ב** יכול המהרהר בלב יהא ... לומר בשפתים לא בלב או יכול שאני מוציא את הגומ... לומר לבטא : **ג** יכול הנשבע להרע לאחרים יהא ... לומר להרע ולהטיב מה הטבה רשות אף הרעה ... הנשבע להרע לאחרים : **ד** יכול הנשבע להרע לעצמו ... תלמוד לומר להרע ולהטיב מה הטבה רשות אף ... אף אני אביא הנשבע להרע לעצמו שיהא חייב : **ה** ... מוציא אף הנשבע להטיב לאחרים · וכשהוא אומר או ל... אף לאחרים : **ו** או יכול הנשבע לעבור על המצוה יהא ... לומר להרע ולהטיב מה הטבה רשות אף הרעה רשות ... לעבור על המצוה : **ז** אוציא את שנשבע לעבור על ... אוציא את הנשבע לקיים את המצוה שהיה בדין ... דברי רבי יהודה בן בתירה אמר רבי יהודה בן בתי... הרשות שאין מושבע עליה מהר סיני הרי הוא חייב ... שהוא מושבע עליה מהר סיני אינו דין שיהא חייב ע... אם אמרת בשבועת הרשות שכן עשה לאו כהין תאמ... מצוה שלא עשה בה לאו כהין : **ח** להרע ולהטיב א... דברים שיש בהן הרעה והטבה דברים שאין בהן הר... מנין תלמוד לומר לבטא אין לי אלא לבא לשעבר מני... אשר יבטא דברי ר"ע רבי ישמעאל אומר להרע ולהט... לו רבי עקיבא אם כן אין לי אלא דברים שיש בהן ה... דברים שאין בהן הרעה והטבה מנין אמר לו מריבוי ה... לו אם ריבוי הכתוב לכך ריבוי הכתוב לכך : **ט** האדם בש... לאנוס · ונעלם ממנו פרט למזיד · ונעלם ממנו ונעלמה מ... או יכול ונעלם ממנו החפץ · ת"ל בשבועה ונעלם ממ... שבועה הוא חייב אינו חייב על העלם החפ...

הגהות מהרי"ד

כפר א' והודה אחר הכופר חייב גמ' שבועות ל"ב: אמר דהך לא אתי אלא לדיוקא דדיוקא הכופר חייב הא מי שהודה הגם שהיה אחר כדי דיבור לכפירת השני וקמ"ל דאעפ"כ נחשבין כאחד ויכול לחזור והובא ברמב"ם פ"י מה' שבועות דין י"ד: שתיהן חייבות אוקמי שם בגמ' ל"ג שהכת השני' היו בשעת כפירת הראשונה קרובין בנשותיהן לא' מבעלי הדינין ונשותיהן גוססות קמ"ל דלא אזיל בתר רובא ויעוי"ש במפרשים בריטב"א ותורת חיים ועלה דיוקה ושו"ת בית יעקב סי' ט' ובירושלמי פרק שבועת הפקדון הלכה א' מתרץ משום דעדים מצויין לשהות עדותן :

פרק יב א יכול אפי' אם נגע במגע טומאות יהא טמא כ"ה בילקוט וע' בתוספתא פ"ק דשבועות : יצא דבר שאין אב הטומאה [פי' אפי' משכב ומושב ומרכב שהם אב הטומאה אבל אינן מצד עצמן רק קיבלו טומאתן מאחרי': **ב** ובכלי חרס יהא [טמא כ"ה בילקוט] ורבי עקיבא לא ממעט רק אוכלין ומשקין וכלי חרס דאין נעשין אב הטומאה לעולם כדאיתא בשבת פ"ד: ד"ת בשם הראב"ד וטעמא דר"ע דאזיל לשיטתיה בשבועות כ"ו · דדריש בכל התורה ריבוי ומיעוט לזה בכל דבר טמא ריבה בנבלת שרץ מיעט לכל טומאתו חזר וריבה: **ג** שחלק מגעה ממשאה [ומשאה] אב הטומאה כ"ה בילקוט וכצ"ל גם כאן: ואת מה אני מרבה את רוב מי חטאת פי' שיש בהם שיעור הזיה: והמשכב שחלק מגען ממשאן ומשאן אב הטומאה לטמא אדם בגדים כשהוא אומר בכל דבר טמא לרבות את מיעוט מי חטאת והמרכב שהוא מגען כו' כ"ה בזית רענן ועיין קרבן אהרן: והמשלח את השעיר שהן מטמאין בגדים · כצ"ל ד"ת וכ"ה בילקוט וע' פ"ח דפרה משנה ג': לרבות הסככות · אילן המיסך על הארץ: והפרעות אבנים היוצאות מן הגדר כ"ה · במשנה פ"ח דאהלות : והקיר · משמע בפסיקתא זוטרתי דהך והקיר הוא פירוש על תיבת והפרעות ועיין [בירושלמי פ"ו דנזיר הלכה ג' דלכמה דברים הסככות והפרעות מטמאין דבר תורה ·] כ"ה בילקוט ולנוסחא דידן פי' בעל קרי דהגם דאינו אלא כמגע שרץ: **ד** כזית ממנה מנין · כדלקמן סדר שמיני פרשתא י' ברייתא ז' דכזית מנבלה מטמא והוא בשבועות ז' · יע · חולין ע"א : **ה** אין לי אלא נבלה עצמה קרנה שערה חיבורה · פי' כשהן מחוברין עמה ז"ר · ובד"ת פי' זה קאי על המפשיט העור לשוית כדי אחיזה: **ו** דמו · שדם השרץ מטמא כבשרו כדאיתא לקמן סדר שמיני פרשתא ה' ברייתא ב' ובגמ' מעילה י"ז ובכריתות ד': צירופו · דתנן במעילה ט"ו: כל השרצים מצטרפין זה עם זה ק"ח ור"ת כ' כגון צירוף שרצים להשלים כשיעור כגון דם עם דם בשר עם בשר בין ממין א' בין מב' מינים: עירובו · י"מ כגון שנתערב שרץ בשרץ ...

הטמא ריבה הכתוב לגבי חיוב קרבן ד"ת : **ז** הוא במשנה פ"ב דשבועות י"... בגמ' י"ח: דלר' אליעזר צריך שידע מקודם במה נטמא אם בשרץ אם בנביל... ממנו ולר"ע אין צריך רק שידע שנטמא הגם שלא ידע במה ואח"כ יהא... הוא בגמ' כ"ח: לחייב על העלם טומאה ועל העלם מקדש וכן פסק הרמב"ם... שגגות : **ח** ימי קולן מנין · כ"ל לפרש שאמר ז' לראייתן טבלו קודם ספירת שבע... ר"ת בשבת פ"א ד' י"ג: שהיו נוהגין ליטב לשתי פעמים והברייתא הזאת כפולה ב... ברייתא ד' וברייתא י"ד ע"ש: **ט** הקלות עולה יורד על החמורות בקבוע כ"ה בילקו... והוא בפ' אמור פ"ד ברייתא י"ד ע"ש : **י** ומנין שאינו מדבר אלא בטומאת מקדש ו... אם נטמא ולא נכנס אח"כ למקדש בטומאה ולא אכל קודש בטומאה אין... ה איל והזהיר כ"ה בילקוט וגמ' שבועות ו' : ז' · וע"ש ברש"י ותוס' ובמפרש... הרשב"א ח"א סי' קמ"ז : **יא** הוא בגמ' שבועות ד' ונעלם שני פעמים משמ... וידע בסוף ע"ש ברש"י תוס' וחידושי ריטב"א קלת ממ"ש בקרבן אהרן... אינו צריך הרי ה"א אומר ונעלם מכלל דידע והוא ידע הרי כאן שתי ידיעות... ונעלם לחייבו על העלם טומאה ועל העלם מקדש כן הוא שם בגמ' וכתב... אהרן שכן צריך להגי' גם כאן אמנם ע' ס' הישר לר"ת ד' כ"ג סי' תע"ח ת... וע"ש דברי ר"ת המובאים בתוס' שפירשם בעל קרבן אהרן וע' רמב"ן ד'... ירושלמי פרק קמא דשבועות הלכה ב' תראה מבואר דבנוסחת הירושלמי ליתא...

פרשתא ט א יכול הנודר בנזיר ועבר על נזירותו ובקרבן ועב... להביא או שעבר על בל תאחר : **ב** יכול המהרהר בלב וכו... שבועות כ"ו : ומפרש לה לא שגמר בלבו להוציא פת חיטין והוציא פת שע... להוציא פת חיטין והוציא פת סתם ת"ל לכל אשר יבטא האדם וחייב והובא בר... שבועות דין י' וי"ד : **ג** הוא בב"ק צ"א וע"ש ובנזיר ס"ב : ועד ברייתא מ... שבועות כ"ז : ע"ש : **ד** שם בשבועות ובנדרים י"ז ע"ש ובק שם : **ה** וכשה... להטיב כו' מתיבת או דריש ע"ש בשבועות כ"ו : **ז** חייב דברי ר' יהודה בן בתיר... בירושלמי פ"ג דשבועות הלכה ו' שם דגם שם הגי' במשנה חייב דריב"ב ובביאור... בגמ' שבועות : **ח** הוא שם בגמ' כ"ו · ע"ש והוא ברמב"ם פ"א מה' שבו... **ט** פרט לאנוס שהיה סובר שנשבע באמת כ' אינו חייב על העלם מפני...

ומנין שהוא חייב על כל אחת ואחת תלמוד לומר
לאחת לחייב על כל אחת ואחת : ב יכול טומאת
...שיו שהן בהכרת חייב על כל אחת ואחת · שמיעת הקול
...תים שאינן בהכרת לא יהא חייב אלא אחת תלמוד
... לחייב על כל אחת ואחת : ג יכול על טומאת מקדש
...יהא חייב אלא אחת מנין על טומאת מקדש בפני עצמו
... הקודש בפני עצמו אפי' בהעלם אחד מנין שהוא חייב
...ת ואחת תלמוד לומר לאחת לחייב על כל אחת ואחת :
... כל טומאת מקדש וקדשיו לא יהא חייב אלא אחת
...קדש בפני עצמו ועל כל טומאת הקודש בפני עצמה
...ם אחד מנין שהוא חייב על כל אחת ואחת וגו' · יכול
...את מקדש לא יהא חייב אלא אחת ת"ל לאחת לחייב על
...חת : ה כיצד ניטמא וידע ונעלמה ממנו הטומאה ונכנס
... וידע · מנין שהוא חייב על כל אחת ואחת · ת"ל לאחת
... אחת ואחת יכול על כל טומאת הקודש לא יהא חייב אלא
...אחת לחייב על כל אחת ואחת וגו' : ו נטמא וידע
... טומאה ואכל את הקודש וידע מנין שהוא חייב על
...חת ת"ל לאחת לחייב על כל ארת ואחת : ז יכול על
...ש וקדשיו שהן בהכרת חייב על כל אחת ואחת ·
...ל וביטוי שפתים שאינן בהכרת לא יהא חייב אלא
תלמוד לומר לאחת לחייב על כל אחת ואחת :
... כיצד היו חמשה תובעין אותו ואומרים לו בוא והעידנו
שיש לנו ביד פלוני פקדון ותשומת יד וגזל ואבדה שבועה
...לכם עדות שיש לכם ביד פלוני פקדון ותשומת יד וגזל
...שהוא חייב על כל אחת ואחת תלמוד לומר לאחת וגו':
... שהן חמשה ומנין אפילו אמר לו אדם אחד בוא
...ש לי ביד פלוני פקדון ותשומת יד גזל ואבדה שבועה
...ך עדות שיש ביד פלוני פקדון ותשומת יד וגזל ואבדה ·
...ייב על כל אחת ואחת וגו' : ג יכול מפני שהן הרבה
... · מנין אפילו אמר לו בא והעידני שיש לי ביד פלוני
... וכוסמין · שבועה שאיני יודע לך עדות שישלך ביד
...שעורין וכוסמין מנין שהוא חייב על כל אחת ואחת וגו' :
... שהן מינין הרבה מנין אפילו אמר לו בוא והעידני שיש
... חטין שהפקדתי אצלו אמש ושלפניו שבועה שאיני
...ת שיש לך ביד פלוני חטין שהפקדת אצלו אמש
...לפניו) מנין שהוא חייב על כל אחת ואחת וגו' :
...עת הקול שעשה בה את המזיד כשוגג חייב על כל
... שבועת ביטוי שלא עשה בה את המזיד כשוגג לא
...א אחת תלמוד לומר לאחת לחייב על כל אחת ואחת :
...ה שלא אוכל פת חטין ופת שעורים ופת כוסמין ואכל
...יב וגו' : ז שבועה שלא אשתה יין ושמן ודבש ושתה
מנין שהוא חייב וגו' :
... ומנין שהוא מביא אחת על דברים הרבה ת"ל אחת על
... חטאתו אשר חטא : ב כיצד שבועה שלא אשתה
... הרבה מנין שאינו חייב אלא אחת תלמוד לומר אחת

על חטאתו : ג שבועה שלא אוכל ואכל אוכלים הרבה מנין שאינו חייב אלא אחת וגו' : ד יכול שבועת ביטוי שלא עשה בה את המזיד כשוגג אין חייב אלא אחת שמיעת הקול שעשה בה את המזיד כשוגג יהא חייב על כל אחת ואחת תלמוד לומר אחת וגו' : ה כיצד היה אחד תובעו ואומר לו בוא והעידני שיש לי ביד פלוני חטים ושעורין וכוסמין שבועה שאיני יודע לך עדות מנין שאינו חייב אלא אחת וגו' : ו כיצד היה אחד תובעו ואומר לו בא והעידני שיש לי ביד פלוני חטין שהפקדתי אצלו אמש ושלפניו שבועת שאיני יודע לך עדות מנין שאין חייב אלא אחת וגו' : ז יכול מפני שהוא מין אחד מנין אפילו אמר לו בא והעידני שיש לי ביד פלוני חטין ושעורין וכוסמין שבועה שאיני יודע לך עדות מנין שאינו חייב אלא אחת תלמוד לומר וגו' : ח יכול מפני שאינם מיני תביעות מנין אפילו אמר לו בוא והעידני שיש לי ביד פלוני פיקדון ותשומת יד וגזל ואבדה שבועה שאין אני יודע לך עדות מנין שאין חייב אלא אחת תלמוד לומר וגו' : ט יכול מפני שהוא אדם אחד מנין אפילו אמרו לו חמשה בא והעידנו שיש לנו ביד פלוני פיקדון ותשומת יד וגזל ואבדה שבועה שאין אני יודע לכם עדות מנין שאין חייב וגו' : י יכול שמיעת הקול וביטוי שפתים שאינן בהכרת אינו חייב אלא אחת טומאת מקדש וקדשיו שהם בהכרת יהא חייב על כל אחת ואחת וגו' : יא כיצד נטמא וידע ונעלמה ממנו טומאה אכל את הקדש ולא ידע ובאחרונה ידע מנין שאינו חייב וגו' : יב נטמא וידע ונעלמה ממנו טומאה נכנס למקדש ויצא נכנס למקדש ויצא ולא ידע ובאחרונה ידע מנין שאין חייב אלא אחת וגו' :

פרק יז

זה הכלל כלל אינו חייב אלא אחת פרט חייב על כל אחת ואחת דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר לא לך ולא לך ולא לך חייב על כל אחת ואחת רבי אלעזר אומר לא לך ולא לך ולא לך שבועה עד שיאמר שבועה באחרונה ר"ש אומר עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד רבי עקיבא אומר מאלה יש מאלה חייב ויש מאלה פטור : ב מתוך שנאמר ובנבלתם לא תגעו יכול יהו ישראל חייבין על מגע נבלות תלמוד לומר מאלה יש מאלה חייב יש מאלה פטור : ג אוציא את ישראל שאינן מוזהרין על אבות הטומאה כל ימות השנה ולא אוציא את הכהנים שהן מוזהרין על אבות הטומאה כל ימות השנה שנאמר אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם תלמוד לומר מאלה וגו' : ד רבי אליעזר בן יעקב אומר מתוך שנאמר לא אכלתי ממנו ולא בערתי ממנו בטמא יכול ישראל שאכלו את המעשר אוננין או בטומאה יהו מביאין קרבן זה תלמוד לומר וגו' : ה אוציא את המעשר שאינו בעון מיתה ולא אוציא את התרומה שהיא בעון מיתה שנאמר ומתו בו כי יחללוהו ת"ל מאלה יש מאלה חייב ויש מאלה פטור :

פרשתא י

והיה מיד מה יעשה והביא מנין שהוא טעון וידוי תלמוד לומר והתודה ומנין שוידויו על חי נאמר כאן וידוי ונאמר להלן וידוי מה וידוי שנאמר להלן וידויו על חי אף וידוי שנאמר כאן וידויו על חי : ב מנין שהוא טעון סמיכה ת"ל עליה · ולהלן נאמר עליו מה עליו אמור להלן טעון סמיכה אף עליה

הגהות מהרי"ד

...וא חייב על כל אחת ואחת פי' דהו"א שלא יהא חייב אלא אם עשה ...שתן שמיעת קול וביטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו ...בהכרת חייב עליה כ"ה בילקוט וכצ"ל גם כאן : ב יכול טומאת ...קוט ליתא וצ"ל יכול על כל טומאת מקדש לא יהא חייב אלא אחת ת"ל ...ל אחת ואחת כיצד נטמא וכו' : ו כיצד נטמא כו' וידע ונעלם ממנו ...קודש וידע ונעלם ממנו טומאה ואכל את הקודש וידע מנין שהוא חייב ...ריש להו מחדא תיבה כיון דסתם הקרא לאחת כל הני כל חדא וחדא הוו בכלל לאחת ומחייב עלייהו :

... ואבדה ולא לך ולא לך מנין שהוא חייב כ"ה בד"ת וכ"ה בילקוט וברמב"ם פ"ט ...שבועות דין י"ו והכסף משנה שם כ' שהוא כלמד משבועת הפקדון ולא ...כ שאלו לאדרבא זה הוא דבר יותר פשוט אלא לקיוב יותר : ב ג במסכת ...ם שם דין ט"ו ט"ז : ד אמש ושלפניו ושלפני פניו כו' ושלפניו ושלפני פניו ...שעשה בה את המזיד כשוגג לעיל פרק י"ח שצ"ל י"ב ברייתא ג' : ...ת כ"ב : ועיין שם בגמרא כ"ג והובא ברמב"ם פרק ד' מה' שבועות דין ו' ח' :

ליתא וכ"ל דמפיק ליה דהוא ככל כיון דכתיב על חטאתו למה ליה למיכתב אשר חטא ואתי לרבות אפי' חטאים הרבה : ב ג במסכת שבועות כ"ב והובא ברמב"ם פ"ד מה' שבועות דין ס' : ד שעשה בה את המזיד כשוגג לעיל פרק י"ח צ"ל י"ב ברייתא ג' : ה כמתק כולו דה"א כתובה בברייתא ז' וכ"ה בד"ת וכן בילקוט ליתא : ו ושלפניו ושלפני פניו ד"ת : ז ח ט בשבועות ל"ג · וברמב"ם פ"ט מה' שבועות דין ט"ו ט"ז : ח יכול מפני שאינם מיני תביעות כצ"ל וכ"ה בד"ת : יא טומאה ואכל את הקודש ולא ידע כצ"ל ד"ת :

פרק יז א זה הכלל הוא בגמ' שבועות ל"ח וע"ש כמה שיטות בזה וע' רמב"ם פ"ו מה' שבועות דין י' ופ"ד מ"ה נדרים דין י"ח : ג פ' קרבן עדה בירושלמי פרק קמא דשבועות הלכה ב' סוף ד' ג' : ד לא אכלתי באוני ממנו . כצ"ל וכ"ה בד"ת : ה יש מאלה שהוא חייב ויש מאלה שהוא פטור וא"ת א"כ מנ"ל להוציא גם התרומה דילמא לא כ"א רק המעשר וי"ל דת"י מאלה כתיבו וזה רענן :

פרשתא י א והיה מיד כו' · פי' דהקרא כתיב והיה כי יאשם והתודה אשר חטא והביא וכו"א דבריש יתודה ואח"כ יביא קרבן קמ"ל דמיד יביא ... יתודה על הקרבן ...

עליה אמור כאן תיטען סמיכה : ג והביא אף לאחר יום הכפורים אשמו נאמר כאן אשמו ונאמר להלן אשמו מה אשמו אמור להלן מותריו נדבה אף אשמו אמור כאן מותריו נדבה : ד אשמו על חטאתו מה חטאת מותרו נדבה אף אשם מותרו נדבה : ה נקבה לא טומטום ואנדרוגינוס צאן לרבות כל משמע צאן אף החרשת אף השוטה אף הנכנסת מן הצאן לא הפלגס כשבה או שעירת עזים להטאת מה בא זה ללמדנו אם ללמד שאם לא מצא כשבה יביא שעירה (מנין אם לא מצא שעירה יביא כשבה) והלא קל וחומר הוא מה אם החטאת הבאה על כל המצווה שאין לה חילופין עוף יש לה חילופין : ו שעירה זו שיש לה חילופין עוף אין לה חילופין שעירה חטאת מצורע תוכיח שיש לה חילופין עוף ואין לה חילופין שעירה : ז לא אם אמרת בחטאת מצורע שאין לה חילופין עשירית האיפה תאמר בזו שיש לה חילופין עשירית האיפה אם ירדה לעשירית האיפה לא תרד לשעירה [א"כ מה] ת"ל כשבה או שעירת עזים לחטאת שהיה בדין שיבוא עמה עולה : ח הלא דין הוא זה מביא מהשג יד ומצורע מביא מהשג יד מה מצורע מביא שנים תחת אחד אף זה הואיל והעני שלו מביא שנים יהא העשיר שלו מביא שנים תלמוד לומר כשבה או שעירת עזים לחטאת אחת הוא מביא אינו מביא שתים : ט מחטאתו מחטאתו על חטאתו מה תלמוד לומר מנין אתה אומר מביאין מהקדש כשבה שעירה מהקדש שעירה כשבה מהקדש כשבה ושעירה תורין ובני יונה מהקדש תורין ובני יונה עשירית האיפה : י כיצד הפריש לכשבה או לשעירה העני יביא עוף העני יביא עשירית האיפה הפריש לעשירית האיפה העשיר יביא עוף העשיר יביא כשבה ושעירה הפריש כשבה או שעירה ונסתאבה אם רצה יביא בדמיה עוף · הפריש העוף ונסתאב לא יביא בדמיו עשירית האיפה שאין לעוף פדיון לכך נאמר מחטאתו מחטאתו על חטאתו :

פרק יח

ואם לא תגיע ידו די שה אין אומרין לו ללות ולא לעסוק באומנותו יש לו שה ואין לו צרכיו מנין שיביא קרבן עני תלמוד לומר די שה והביא את אשמו אשר חטא שתי תורים או שני בני יונה שנים הוא מביא אינו מביא אחד : ב הלא דין הוא זה מביא מהשג יד ומצורע מביא מהשג יד מה מצורע מביא אחד תחת אחד אף זה הואיל והעשיר שלו מביא אחד יהא העני שלו מביא אחד תלמוד לומר שתי תורים או שני בני יונה שנים הוא מביא אינו מביא אחד : ג אחד לחטאת ואחד

לעולה שתקדום חטאת לעולה שממין חטאת תב[...] הפריש חטאתו ומת יביאו יורשים עולתו דבר א[...] לומר אחד לחטאת ואחד לעולה שיכול הואיל ושנ[...] חטאת יהו שניהם חטאת תלמוד לומר אחד לחט[...] חטאת אחד לעולה אין שניהם לעולה : ד אחד לחטא[...] והביא שיפרישם הכהן אחד לחטאת ואחד לעולה ומנ[...] הוא יהא הפרישו הפרש ת"ל אחד לחטאת ואחד לעו[...] אל הכהן : ה והביא אותם אין לעוף פדיון אל הכהן מי[...] בטיפול הבאתן והקריב את אשר לחטאת ראשונה מה[...] אם ללמד שתקדום חטאת לעולה בכל מעשיה הלא כ[...] השני יעשה עולה כמשפט א"כ למה נאמר והקריב את[...] ראשונה בנין אב לכל החטאות הבאות עם העולות : ו ב[...] עם עולת העוף בין חטאת העוף עם עולת בהמה בין[...] עם עולת בהמה חטאות קודמות לעולות הבאות עמ[...] את ראשו ממול ערפו ממול הרואה את העורף והוא ישב ממולי לא יבדיל ואם הבדיל פסל : ז[...] החטאת מעצמה של חטאת על קיר המזבח לא ע[...] לא על קיר היסוד לא על קיר ההיכל על קיר הו[...] קיר העליון ודין הוא מה אם בהמה שעולתה ל[...] למעלן עוף שעולתו למעלן אינו דין שתהא חטאתו [...] לומר והנשאר בדם ימצא אל יסוד המזבח ששירי הדם על היסוד ואיזה זה זה קיר התחתון : ט חטאת שיה[...] לשם חטאת הוא פרט לשמלקי שלא לשמו : י ואת השנ[...] כמשפט כמשפט עולת בהמה או יכול כמשפט חטאת ה[...] אומר והקריבו חלק עולה מן החטאת שתמצא אומר כמ[...] עולת בהמה מה אם עולת בהמה מן החולין וביום וב[...] עולת העוף מן החולין וביום וביד ימנית ר' ישמעאל או[...] כמשפט חטאת העוף · מה חטאת העוף ממול ערפו אף[...] ממול ערפו רבי אלעזר בר"ש אומר כמשפט · כמשפט[...] מה חטאת העוף מוצה ומזה ומזה · אף עולת העוף מוצה[...]

פרק יט

אם לא תשיג ידו לשתי תורים או לש[...] והקריב את קרבנו אשר חטא עשירי[...] יהודה אומר חביבה מצוה בשעתה שמיד הוא מביא עש[...] ואין ממתינין לו עד שיעשיר ויביא כשבה או שעירה[...] אלעזר אומר חביבה מצוה בשעתה שמיד בערכין הוא[...]

הגהות

ג והביא אף לאחר יוה"כ · עיין לעיל ריש פרשתא ג' וריש פרשתא ו' : אשמו כו' ונאמר להלן אשמו גבי אשם מעילות כו' מותרו נדבה כדיליף לקמן פרק כ"א ברייתא ה' ו' ז' וכ"כ בד"ת והגיה שם שצ"ל מה אשם מותרו נדבה אף חטאת מותרו נדבה וע' גמ' מנחות ד' משמע דיליף אשם מחטאת וע' זית רענן : ה נקיבה ולא טומטום עיין לעיל דיבורא דנדבה פרשתא ג' : לאו אף החרשת השוטה הנכנסת · והוא בפירוש במשנה ספ"ז דבכורות מ"ה ע"ב דכשרים בבהמה והגם דרשב"ג פליג שם ואמר דאינו מן המובחר גם הוא לא בא לפסול רק לכתחלה ועיין ברמב"ם סוף פ"א מביאת המקדש משמע גם כן דבבהמה אין שום פסלות לא הפלגם והגם דלעיל פרק י' ברייתא ב' רבינן לכל החטאות שיהיו בת שנתה הו"א כיון דלא מלאו עדיין שלשים יום יותר משנה בת שנתה תחשב קמ"ל כדאיתא במשנה פ"א דפרה בן שלשה עשר חודש אינו כשר לכבש : יש לה חילופין שעירה זו שיש לה חלופין עוף אין דין שיהא לה חילופין שעירה ד"ת והכל הוא דיבור אחד עד ברייתא ט' כ"ה שם בד"ת : ז לא תרד לשעירה · פי' בתמיה ד"ת : ו מצורע תוכיח · וליכא למימר דגם מצורע נליף שיכול להביא שעירה מק"ו דילפינן ביומא ס"ב תהיה עיכובא זית רענן : ח מה מצורע מביא שתים תחת שתים שתי תורים או שני בני יונה תחת כבש לעולה וכבשה לחטאת העשיר שלו מביא שנים א"כ למה נאמר כשבה כ"ה בד"ת וא"ת אמת ולא ידעתי לאיזה צורך דגם נוסחת ת"ל הוא נכונה : ט מחטאתו · גבי כשבה מחטאתו גבי עוף על חטאתו גבי עשירית האיפה מחטאתו משמע שיקריב מקצתו לא כולו ובזה שיקריב מקצתו ולא כולו צריך תרי קראי דאי כתיב גבי כשבה הו"א דמכשבה יכול להביא עוף דגם הוא מן מין דמים אבל מעוף לא יביא עשירית האיפה להכי צריך תרווייהו גמ' פ' בתרא דכריתות כ"ז ועפי"ז לא ידעתי למה מחק בזית רענן חד וימנא מחטאתו וכיון דכתיב בעשירית האיפה על חטאתו דיכול להוסיף מיני דמים שוב אתי תרווייהו : י שאין לעוף פדיון שם בגמ' כדיליף לקמן פרק י"ח ברייתא ה' מוסבא אותם וכ"ז הובא ברמב"ם פ"י מה' שגגות דין י' י"א ובמשנה מנחות ריש פרק י"ב :

פרק יח א ואין לו צרכיו · צרכי גופו של עצמו וע' גמ' פסחים נ"ו : אינו מביא א' · פי' לעיכובא ז"ר : ב מה מצורע מביא שתים תחת שתים א' תחת א' כן הגיה בזית רענן ולדעתי נכון שהוא מביא שתים א' לחטאת וא' לעולה תחת חטאת ועולה של עשיר רק נגד כל א' הוא מיטו אלא אחד : ג שתקדים חטאת לעולה · בזבחים פ"ט וברמב"ם פ"ט מה' תמידין ומוספין דין ו' וקרא דהכא אתא להקדישה שיקדים החטאת קודם לעולה כדאיתא שם במשנה או אפשר לפרש שהכל דיבור אחד שתקדים חטאת לעולה שממין חטאת תביא עולה פי' באם הביאה חטאתה תור תביא גם עולתה תור או אם הביאה חטאתה בן יונה תביא גם עולתה בן יונה כדאיתא במשנה סוף פרק שני דקנין וכת"ק

מהרי"ד

ברמב"ם ספ"א מה' מחוסרי כפרה וע' שער המלך פ"ד מה' פסולי המוקד[...] פי' הראב"ד ז"ל דלעיכובא קאמר דאילו כתיב לחטאת ולעולה ולא כתיב[...] ודאי לכתחלה בעינן חטאת ועולה אבל אי עבד לתרווייהו חטאת יצא לכן[...] לקרבן חטאת ועולה ואיידי דקאמר אחד חטאת ואין שניהם חטאת קאמר[...] ואין שניהם עולה ואע"ג דלא צריך שהם אין כאן אלא לחטאת · ר"ת : ד[...] אחד לחטאת וכו' · אם הפרישם הכהן יהא הפרשה כ"ה בילקוט ובד"ת ה[...] ישיבה מדוייקת שיפרישם הבעלים כו' אם הפרישם הכהן לא יהא הפרשם הפר[...] נראה דנוסחא זו הוא הנכונה כדאמרינן ביומא מא · ובעירובין ל"ז ובנזיר כ"ז[...] אין הקינין מתפרשים אלא בלקיחת הבעלים או בעשיית כהן ופירוש הבעלים[...] אבל אם הפרישם הכהן אין הפרשם הפרש רק בשעת עשיה או הפרש הפרש[...] יכול לשנות ודין זה הובא ברמב"ם פ"י מה' פסולי המוקדשין דין י"א[...] לאחר יום הכיפורים כ"ה בד"ת ובילקוט ועיין לעיל ריש פרשתא ג' וריש פ[...] אין לעוף פדיון לעיל ס"ף פרשתא י' ובגמ' כריתות כ"ז : והובא ברמב"ם[...] דין י"ט : אל הכהן מלמד שהוא חייב בטיפול הבאתן · עיין ספרי ראה[...] רפ"א מה' מעשה הקרבנות כ' קרבנות בהמה וע"ש במרכבת המשנה מ"ג[...] על הספרי ראה ד' ר"מ ע"ג : מה בא זה ללמדינו כו' הובא בגמ' פסחים פ[...] וזבחים ל' ועיין במה שציינתי לעיל בפרקין ברייתא ג' : ז ממול הרואה א[...] י"ט : ואם הבדיל פסול · הובא ברמב"ם פ"ז מה' מעשה הקרבנות דין ו'[...] מקומו במשנה זבחים ס"ד · וליתא שם רק מקומו מהכא : ח מעצמה של חט[...] של חטאת שלא יזה מדם הראש ודם הגוף יתמצה אלא מדם הגוף יזה ודם[...] דדם הנפש בעינן ודם הראש דם האיברים הוא ד"ת בשם הראב"ד ז"ל ·[...] הובאה בזבחים ס"ד : לא על קיר הכבש ולא על קיר ההיכל ולא על קיר[...] זה קיר התחתון והובא ברמב"ם פ"ז מה' מעשה הקרבנות דין ו' ועיין לעיל[...] פרשתא ה' ברייתא ו' : ט עי' לעיל סוף פ"ק וזבחים מ' : מנחות ד' : וצריך לה[...] הע"ף בפני עצמה מזרחי וגור אריה' : י יכול כמשפט חטאת העוף שהוא בסימ[...] אומר והקריבו בעולת העוף נדבה והקריבו בוי"ו משמע דחלק מחטאות מק[...] ממלה ומזה ומזה אף עולת העוף ממלה ומזה ומזה כן הביא בדרך תמיה[...] כהנים ובגמ' חולין כ"א הנוסחא כמו שהביא לפנינו וע"ש ד' כ"ב ופי' שיהיה[...] בגוף בשעת הזיה : כשהיא אומר והקריבו חלק הכתוב עולה מן החט[...] בלות אמת :

א נפש לרבות כהן משיח למעילה · במסכת מעילה [י"ח] מייתי לה : אין מעילה אלא שינוי · שינה בקדש שהוציאו ... א' ה' וימעלו באלקי אבותם · ששינו את עצמם בדבר הבל · ... משכב בעלה למשכב טומאתה · [י"ט] והתם מפרש לרבות

חטא · לומר שענין שנוהגת תרומה באותו ענין נוהגת נמי מעילה: ג הכי גרסינן לה בגמרא מה חטא האמור בתרומה פגם ונהנה מי שפגם בו נהנה · ובדבר שפגם בו נהנה · ופגימת והנאת כא' · ובתלוש מן הקרקע · ובשליח שלא עשה שליחותו · פי' פגם ונהנה לאפוקי הזיק תרומה ולא אכלה וחייב בהנאת תרומה הוא דכתיב ואיש כי יאכל קדש בשגגה · וה"נ חיוב מעילה בפגם ונהנה בדבר שייך פגם ואפי' בהנאה בעלמא בלא אכילה כדניתא לקמן · ומי שפגם נהנה כתרומה מי שפגם נהנה אדם עצמו שפגמה שאכלה נהנה בה וכן במעילה · לאפוקי אם פגם כגון שקרע שיראים של הקדש ולא נהנה · ובדבר שפגם בו נהנה כגון אכילת תרומה וכן מעילה לאפוקי אם ביקע בקורדם של הקדש ולא היה שוה פרוטה דאין כאן מעילה ופגימתו והנאתו כאחד דומיא דאכילת תרומה · וכן במעילה לאפוקי אם הלית אש בעצי הקדש במזיד ובא אחר ונתחמם בהם בשוגג או הוא עצמו נתחמם בשוגג דפטור במעילה · שהרי משהלית בהם נתחייב בהם ויצאו לחולין · ובתלוש מן הקרקע דאין תרומה אלא בתלוש שאז נקרא דגן וכתיב [דברים יח] ראשית דגנך · ובשליח שלא עשה שליחותו דאין תרומה אלא אם כן יעשה שליחותו דומיא דאתם לדעתכם אף מעילה כו' כדאמרי' בקידושין ובשליח שלא עשה שליחותו דהתם דוקא יתחייב השליח · כך נראה דגרסינן אבל אי גרסינן בהאי דינא בתרומה ובמעילה · ובשליח שעשה שליחותו · אלמא רישא מיירי · בחיוב שליח וממעטו מחיוב מעילה · ה"נ בסיפא מרבה לחייב השליח ולא לחייב השולח דלא איירי בו' לעיל · ולכך לא גרסינן בסיפא ובשליח שעשה שליחותו · דלפי הך גירסא מהדר לחייב

ואין ממתינין לו עד שיעשיר ויביא חמשים סלעים: ג ר' שמעון אומר חביבה מצוה בשעתה שהקטר חלבים כשרין כל הלילה ודוחין את השבת בשעתן ואין ממתינין להן שיקרבו עד מוצאי שבת: ד והביא את אשר חטא עשירית האיפה אין לי אלא קרבן חובתו עשירית האיפה מנין לקרבן נדבתו עשירית האיפה תלמוד לומר קרבנו עשירית האיפה: ה עשירית האיפה אחד מעשרה לשלש סאין שהן שבעה רביעים ועוד סלת מה סלת אמורה להלן מן החטים אף כאן מן החטים · לחטאת שיהא הפרש מעות לשם חטאת לא ישים עליה שמן נותן הוא על שיריה לא ישים עליה שמן ואם נתן פסל לא יתן עליה לבונה יכול אם נתן פסל תלמוד לומר כי חטאת או כי חטאת יכול אפילו נתן עליה שמן תהא כשירה תלמוד לומר היא · ומה ראית להכשיר בלבונה ולפסול בשמן אחר שריבה הכתוב מיעט · מפני מה אני מכשיר בלבונה שהוא יכול ללקטה ופוסל בשמן שאין יכול ללקטו: ו או אינו מדבר אלא בשני כהנים תלמוד לומר עליה · עליה בגופה של מנחה הוא מדבר ואין מדבר בשני כהנים: ז או אינו אומר אלא שלא יתן כלי ע"ג כלי ת"ל עליה עליה בגופה של מנחה הוא מדבר לא שיתן כלי על גבי כלי: ח כי חטאת היא אמר רבי יהודה הא מנחת כהן גדול אינה חטאת וטעונה לבונה: ט והביאה אל הכהן וקמץ הכהן ממנה מלא קומצו את אזכרתה והקטיר המזבחה שיהא מקטיר לאישים ומתכוין לשם חטאת שיהו כל מעשיה לשם חטאת היא פרט לשנקמצה שלא לשמה: י וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא מאחת מאלה מה תלמוד לומר שיכול החמורים שבהן יהיו בכשבה ושעירה הקלים יהיו בעוף הקלים שבקלים יהו בעשירית האיפה תלמוד לומר מאחת מאלה (או) מאחת מאלה להשוות את הקלים לחמורים לכשבה ושעירה ואת החמורים לקלים לעשירית ... והיתה לכהן כמנחה שתהא עבודת מנחה של כהן שלו או אינו אומר אלא להתיר עשירית האיפה של כהן · ...וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל מנחת נדבתו אבל עשירית האיפה שלו תאכל · תלמוד לומר לכהן כמנחה · הרי ...חת נדבתו · מה מנחת נדבתו אינה נאכלת · אף עשירית האיפה אינה נאכלת · רבי שמעון אומר והיתה לכהן ...ירית האיפה של כהן כעשירית האיפה של ישראל · מה עשירית האיפה של ישראל נקמצת · אף זו נקמצת · הקומץ קרב בעצמו והשירים קריבים בעצמם :

יא נפש לרבות כהן משיח למעילה · כי תמעול מעל · אין מעילה אלא שינוי וכן הוא אומר וימעלו בה' אלהי אבותם ויזנו אחרי הבעלים · וכן הוא אומר בסוטה ואיש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל : ב כי תמעול מעל מקדשי ה' · ...גם או פגם ולא נהנה במחובר לקרקע ובשליח שעשה שליחותו ת"ל וחטאה · נאמר כאן חטא · ונאמר חטא בתרומה: ג מה ...רומה פגם ונהנה · מה שפגם נהנה · בדבר שפגם בו נהנה פגמו והנאתו כאחד בתלוש מן הקרקע ובשליח שעשה שליחותו :

אף

הגהות מהרי"ד

...בני יונה כי אחד המרבה וכו' משא"כ בערכין דגם אח"כ יתן הסלע ...סלעים וכעין זה כ' המשנה למלך פ"א מה' מגילה דין י"א : ג אפ"ל ...ס ד' י"א ע"א במלך אורח חיים למלך דבכבור לא חיישינן למיתה ואם ...קמייתא הו"א דבימיד אין ממתינין לו שמא ימות לזה הביא ר"י שמעון ...בכבור ואעפ"כ אין ממתינין להם שיקרבו : שיקרבו למוצאי שבת כ"ה ...ס"מ : מנחות ע"ב : ד מנין לקרבן נדבתו עשירית האיפה · שאם התנדב ...תם מעשרון כדאיתא במשנה במנחות פי"ב ד' ק"ג · הרי עשרון שלם ...א מנחות מעשרון ועד ששים דמנחות מעשרון ליכא ולעיל דיבורא דהדבה ...ה עשירית האיפה כו' ז' רביעים ועוד · פי' האיפה ג' סאין והסאה ו' ...לא האיפה ע"ב לוגין ועשירית משבעים הוא שבעה והעוד הוא העשירית ...ולתא פ' בשלח : מה סולת האמורה להלן · בפ' מלואים באתה תלוה ...ותם וע"ל דיבורא דנדבה פרק י' ברייתא א' : לחטאת שיהא הפרש מא'תו ...וט : לא ישים עליו שמן · נותן הוא על שירים משמע דגם לכתחילה אבל ...מן על שירי' אינו עובר בלא תעשה משמע אבל לכתחילה לא וכן ברמב"ם ...קדשין דין י"א נתן שמן על שיריה אחר שקמץ אינו לוקה ולא פסלה שהרי ...נתן פסול ת"ל כי חטאת פי' הרמב"ד ז"ל הרי הוא כחטאת בהמה שאינה ...ז"ל פי' כי חטאת כלומר כותן עליה לבונה מקרי חטאת ומכפרת דרך ...וברייתא מנחות כ"ט והובא ברמב"ם פי"א מה' פסולי המוקדשין דין ג' : ...בשני כהנים א' נתן שמן וא' ...

זה הוא במשנה מנחות נ"ט וברמב"ם פי"ג מה' מעשה הקרבנות דין ב' ודין ז' : ט והקטיר המזבח על אשי ה' שיהא מקטיר לאישים כ"ה בד"ת וכ"ה בילקוט וכפי נוסחא זו נראה פירושו כדלעיל דיבורא דנדבה סוף פרשתא ד' וסוף פרק ז' וריש פרשתא י"ד : חטאת שיהא כל מעשיה לשם חטאת היא פרט כו' לעיל סוף פרק ח' ופרשתא י' ברייתא ט' ומסכה ריש מנחות ורמב"ם פט"ו מה' פסולי המוקדשין דין ג' : י החמורים שבהן · טומאת מקדש וקדשיו שהן בכרת הקלים שבועת העדות שאין בה כרת אבל חייב על הזדון כשגגה : הקלים שבקלים · היינו שבועת ביטוי וה"א דעל החמורים אפי' עני שבעני יביא כשבה או שעירה ועל הקלין העני שבעני מביא תורים ובני יונה ועל הקלין שבקלין עני שבעני מביא עשירית האיפה זית רענן וע' במזרחי וגור אריה וקרבן אהרן פירושים אחרים : יא היא בגמ' מנחות ד' ע"ג וע"ד וע"ש ברש"י והובא ברמב"ם פי"ב מה' מעשה הקרבנות כתנא קמא · ר"ש אומר וכי נאמר והיתה לכהן כמנחתו והלא לא נאמר רק והיתה לכהן כמנחה · כ"ה בגמרא וכצ"ל גם כאן : אף זו נקמצת אי מה עשירית האיפה של ישראל שיריה נאכלין אף זו שירי' נאכלין ת"ל והיתה לכהן כמנחה לכהן כמנחה ולא לאישים כמנחה הא כיצד הקומץ קרב לעצמו ד"ת :

פרשתא יא א לרבות כהן משיח הוא בכריתות ו' · וברמב"ם פ"א מה' כלי המקדש דין ו' וכל הפרק עד ברייתא ח' במעילה ד' י"ח · י"ט וע"ש בגמרא רש"י ותוס' : ג פגם ונהנה מי שפגם בו נהנה כן הגיה בד"ת וכ"ה שם בגמ' וכ' בד"ת פי' למעוטי מי שנטלו קורדום של הקדש ובקע בו עצים של חבירו שלא מדעתו : ובדבר שפגם בו נהנה למעוטי בקע בקורדם ונהנה בפרוטה של הקדש ופגמו והנאתו כאחת למעוטי בקע בקורדם בפרוטה ואח"כ פגמו בפרוטה על ידי הבקיעה ד"ת ובר"ש שכתב לאפוקי אם ביקע בקורדם של הקדש ולא היה שוה פרוטה דאין כאן מעילה דאינו מובן דאם אינו שוה פרוטה בשום דבר אין בו מעילה רק במידי דאכילה כזית ואפשר שהפירוש שהנאת הביקוע אין שוה פרוטה רק בצירוף הפגם של הקורדם בשניהם יש פרוטה אין מצטרף וכדיב עיין היטב ברמב"ם פ"ו מה' מעילה ...

לחייב השולחו · א"כ גרסינן ברישא יכול כו' ובשליח שלא עשה שליחותו וכו' שניהם מעלו · והשתא והלא לא שינה שליחותו חלא
יכול שיתחייב השולח · ובסיפא מה תרומה בשליח שעשה שליחותו כפרים דגרכי שניהם לא מעלו · עוד י"ל דלא דמי להך מי
אף מעילה בשליח שעשה שליחותו ויתחייב השולח · והכא גרסינן כי במעל שייך איסור גם בהנאה בלא אכילה · ואין הנאה ב
כתרומה פרט לשליח שעשה שליחותו · כלומר הרי היא תרומה כדינה ממון · אבל בתרומה כתיב ביה אכילה והוי כזית כמו בשאר

שלא קלקל השליח והוא שברצון הבעלים · וכן במעילה פרט לשליח שעשה שליחותו שזאת הוא מעין כדינה וברצון הבעלים ששלחוהו ולכך מעל השולח · ולפי זה גרסינן ברישא יכול כו' ובשליח שלא עשה שליחותו · ובתוספתא תניא עד שיהנה ויתכוין ליהנות · פי' פרט לשהיה ישן ונפלו בגדי הקדש עליו דלא נתכוין ליהנות · וכן היה מהלך על הבור והיה מכוסה בטבלא של הקדש וסבור קרקע עולם היא · וא"ת כיון שתרומה והקדש דומין זה לזה אמאי לא יהא חיוב של שניהם בפרוטה כמו הקדש · א"כ חיוב של שניהם בכזית · ולאבא שאול מחייב בשוה פרוטה כדאיתא בפ' כל שעה [לב:] וכי כולהו מתניתא דשוה פרוטה אתיין כאבא שאול · וי"ל דמאי קאמרי כמי כרבנן · ועד כאן לא פליגי רבנן אלא במידי דאכילה · אבל בהנאה מודו דלא שייך שיעורא אלא בפרוטה · אך קשיא דתנן בפרק השליח [מעילה כא·] נתן לו פרוטה ואמר לו הבא לי בחציה נרות ובחציה פתילה והביא לו בכולה נרות

למילף ממעילה דשייכ[...] במעילה אין לי אלא א[...] ובתרומה כתיב . [ויר[...] יאכל קדש: מנין במעי[...] חבירו · [עיין תוספו[...] תימא בלא אכילת ח[...] שהרי הוציאה מרש[...] לחבירו · וי"ל דמיירי ש[...] הבליעה שמתחייב הח[...] ומיירי שאוכל חצי פרו[...] בחצי פרוטה . וקלת ק[...] אכילת חבירו כיון שמת[...] להברו כיון שמוציאה מ[...] דנקט לה אטו אכילתו [...] אע"פ שהם שנים ושני [...] הכי מצטרפים לפרוטה[...] והנאת חבירו · אם נת[...] בגיזי הקדש וכן לקר[...] בחצי פרוטה בגיזי ה[...] ומעל הראשון (כאן יש [...] ואחר זה מתחיל לו[...] שלפני עם פי' ק"א נרש[...]

ד אף חטא האמור כאן פגם ונהנה מה שפגם הוא נהנה ובדבר שפגם הוא נהנה ופגמו והנאתו כאחד בתלוש מן הקרקע ובשליח שעשה שליחותו : ה אי מה חטא האמור בתרומה אוכל ונהנה אף אין לי אלא אוכל ונהנה מנין אכילתו ואכילת חבירו והנאתו והנאת חבירו · אכילתו והנאת חבירו הנאתו ואכילת חבירו מצטרפים זה עם זה ואפילו לזמן מרובה תלמוד לומר כי תמעול מעל ריבה : ו או מה חטא האמור בתרומה לא יצרף שתי אכילות כאחד אף כאן לא יצרף שתי אכילות כאחד · מנין אכל היום ואכל למחר נהנה היום נהנה למחר · נהנה היום ואכל למחר · אכל היום ונהנה למחר · אפילו לאחר שלש שנים בהעלם אחד מצטרפים זה עם זה · ת"ל תמעול מעל ריבה : ז אי מה חטא האמור בתרומה המוציא מהקודש לחול · אף כאן המוציא מהקודש לחול · מנין המוציא מחקודש לקודש מנין לקח קיני זבים קיני זבות וקיני יולדות הביא חטאתו ואשמו ופסחו מן הקודש · והשוקל שקלו מן הקודש · כיון שלקח מעל דברי רבי שמעון וחכמים אומרים לא מעל עד שיזרקו דמם ת"ל כי תמעול מעל ריבה : ח בשגגה פרט למזיד והלא דין הוא ומה אם שאר מצות שזדונן כרת פטר בהם את המזיד · מעילה שאין זדונה כרת אינו דין שיפטור בהם את המזיד · לא אם אמרת בשאר מצות שאינן בעון מיתה · תאמר במעילה שהוא בעון מיתה · הואיל והוא בעון מיתה לא יפטור בה [...] תלמוד לומר בשגגה פרט למזיד : ט אמר רבי אליעזר זה בא על חטא וחטאת באה על חטא · מה חטאת אינה ב[...] כשגגה אף זה לא יביא על הזדון כשגגה : י או כלך לדרך זו זה קרוי אשם · ושאר אשמות קרוים אשם · מה שאר א[...] על זדון כשגגה · אף זה יביא על זדון כשגגה : יא נראה למי דומה דנין דבר שהיא עון מיתה · מדבר שהוא עון [...] וכית שאר חטאות שאין בהם עון מיתה · או כלך לדרך זו דנים אשם קשה בן שתי שנים מאשם קשה בן שתי שנים [...] חטאת נקבה בת שנתה ת"ל בשגגה · פרט למזיד :

פרק ב מקדשי ה' המיוחדים לשם יצאו קדשים קלים שאינם לשם אין לי אלא פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים [...] מנין לרבות עולה שעורה מתנה לכהן · קדשי קדשים בשרם ואימוריהם לפני זריקת דמים ואימו[...] זריקת דמים ואימורים קדשים קלים לאחר זריקת דמים תלמוד לומר קדשי ה' ריבה : ב מנין לרבות את החלב [...] תלמוד לומר קדשי ה' ריבה · יכול שאני מרבה את הדם תלמוד לומר מקדשי ה' מיעט · מה ראית לרבות [...] ולהוציא את הדם · אחר שריבה הכתוב מיעט · מרבה אני את החלב ששוה לבשר בפיגול ובנותר ובטמא · ומוצ[...] הדם שלא שוה לבשר בפיגול ובנותר ובטמא : ג מנין לרבות קדשי בדקהבית למעילה · תלמוד לומר קדשי ה' ריבה · בזמן שהקדיש למזבח דברים הראוים למזבח · לבדק הבית דברים הראוים לבדק הבית · הקדיש לבדק הבית דברים הרא[...] הקדיש למזבח דברים הראוים לבדק הבית הקדיש לזה ולזה דברים שאינן ראוים לזה ולזה כגון ציר וחומץ דנים והגבי[...] לומר קדשי ה' ריבה : ד הקדיש תרנגולת למזבח מועלים בה ובביציתה · חמורתא למזבח מועלים בה ובחלבה · תורים [...] מועלים בהם וביביציהם · בור מלא מים · אשפה מליאה זבל · שובך מלא יונים · אילן מלא פירות · שדה מליא[...] ומניין שמועלים במה שבתוכו תלמוד לומר קדשי ה' ריבה : ה יכול אפילו הקדיש תורים למזבח יהו מועלים בביצ[...] בור ואחר כך נתמלא מים · אשפה ואחר כך נתמלא זבל · שובך ואחר כך נתמלא יונים · אילן ואחר כך נשא פירות · ש[...] נתמלא עשבים · יכול יהו מועלים [בהם] ובמה שבתוכן ת"ל מקדשי ה' מיעט · רבי יוסי אומר המקדיש את השדה ואת הא[...]

הגהות מהרי"ד

שליחותו שם פ"ד דין א' ב' : ד ובדבר שפגם בו נהנה · כ"ה בד"ת וכ"ה בגמ' מעילה י"ח : והובא ברמב"ם פ"ו מה' מעילה דין א' ובפי' המשניות רפ"ג דמעילה : בתלוש מן הקרקע . רמב"ם פ"ה מה' מעילה דין ה': ובשליח שעשה שליחותו שם ריש פ"ז : ה רמב"ם פ"ה מה' מעילה דין ג' : ואפילו לזמן מרובה . פירש"י כגון יום אחד ·לשכי צריך אא"כ ריבה לאחר ג' שנים דאין יוה"כ מכפר על חצי שיעור כדאיתא בגמ' כריתות י"ח : ו בתרומה לא צרף שתי אכילות · פי' אחר כדי אכילת פרס וכ"נ ברמב"ם פ"ו מה' תרומות דין ג' : אפילו לאחר ג' שנים · רמב"ם פ"ה מה' מעילה דין ד' : ז השוקל שקלו ממעות הקדש · פ"ב דשקלים משנה ב': כיון שהוציא מעל · פירש"י במעילה י"ט · כיון שהביאו לעזרה יצא ידי אחריותו ומעל ועיין על דברי רש"י אלו בטורי אבן מגילה ח' ד"ה ר' שמעון : וחכ"א ובגמ' מעילה שם הגירסא ר' יהודה אומר לא מעל עד שיזרוק הדם והובא ברמב"ם פ"ו מה' מעילה דין י"א י"ב : ח הובא בפסחים ל"ב וע"ש ותד' ל"ג וברש"י ותוס' ובמ"ש וקני הגאון בפני יהושע שם ועל מה שהקשה שם בגמ' מעיקרא אמר התנא דעון כרת חמור ולהכי הדין נותן דמכש"כ במעילה יפטור המזיד עיין חגיגה כ"ה : העמידו חכמים דבריהם להחמיר במקום דליכא מיתה לאוכל תרומה בטומאה ולא העמידו דבריהם במקום דליכא כרת לאוכל פסח בטומאה מזה היה ראיה לאחרה דבפסח דליכא כרת לא יעשה עושה פסח בטומאה וצ"ל דהתם בפסח כיון חמצו עובר לא החמירו משא"כ בתרומה: והובא גם בירושלמי פרק שני דקדושין הלכ' א' ע"ש: [...]

בעלים רק אחר זריקה הוכררו האימורים לשם והובאוס בירושלמי פ' שמי ד[...] קדשי קדשים כו' · הכל במשנה סוף פ"ק דמעילה ברמב"ם רפ"ב מה' מ[...] לרבות את החלב למעילה · משנה בחולין קי"ז וברמב"ם רפ"ב מה' מעילה ריבה ע"ש בגמ' דמפ"ק לה מקראי אחריני ועיין לעיל דיבורא דנדבה פרק [...] ומוציא אני את הדם שלא שוה לבשר וכו' · כצ"ל וכ"ה בילקוט והוא משנה [...] שמאי ד' מ"ה : וע"ש בגמ' מ"ו ובחולין קיז וביומא ס' והובא ברמב"ם [...] המוקדשין דין י' : ג מנין לרבות קדשי בדק הבית · מעילה ט"ו ורמב"ם רפ"ה [...] לי וכו' . הוא משנה פ"ג דמעילה ד' י"ג · והובא ברמב"ם רפ"ה מה' מע[...] תרנגולת למזבח · גמ' מעילה פ"ג ד' י"ב וברמב"ם פ"ה מה' מעילה דין י"ג [...] דמעשר שני מוכח מהך מתניתא דהמקדיש בהמה יש לה פדיון דהא חלב חו[...] הוא : בור מלא מים וכו' · הוא במעילה י"ג ובבבא בתרא ע"ט · ע"ש ה[...] שדה מלאה עשבים ומנין שמועלים בהם ובמה שבתוכם כ"ה בד"ת וכ"ה בג[...] מקובלת שם כ' דהא דסיים בברייתא שם בבבא בתרא ע"ט · דברי ר' יהודה [...] דר' יהודה שנאה ילי הצעיר כראה להוסיף על דברי שם בשם הרא"ש מש[...] דברי ת"ק סתמא וסתם ספרא ר' יהודה לזה הוכרח דשם דברי רבי יהודה [...] בגמ' עירובין ד' נ"ו : ה יכול אפילו הקדיש תורים למזבח יהיו מועלים בביצ[...]

לומר שספק מעילה באשם תלוי · כמו שחייב על ספק
שאר איסורין שיש בהם כרת אשם תלוי · כגון על ספק
ספק אכילת חלב ודם והכא נמי כיון לפניו שתי חתיכות א' של
ואכל אחד מהן ואינו יודע איזו אכל לר' עקיבא מביא אשם
מוטרין . הכי תנן לה
כריתות כ"ב :] וה"נ

ודאי בתנאי על מנת שיוודע לו אח"כ . והכי סבירא להו לר"ע ולר"ט כדאמרי' בגמ' · אבל חטאת בעי ידיעה בתחילה דודאי חטא ואח"כ מביאה ואח"כ אינו יכול להביא בתנאי כדי לפטור על הודאי לכשיוודע לו . ועוד יכול לומר דאשמות שניהם שניס אשם ודאי ואשם תלוי מתנותיהם שוות . אבל חטאת היא על הקרנים ואשם על הסובב שתים שהן ארבע . וא"כ אינו יכול להתנות בספיקו על ודאי אלא חד מתרי תלת טעמא נקט : ב הא מודה ר"ע לר"ט במעילה המעוטה . וב:מרא פריך סוף סוף דכי מתיידע ליה בעי אתויי אשם ודאי · אמר רבא מדברי שניהם נלמד אשם ודאי לא בעי ידיעה בתחילה . וכפ' כלל גדול [שבת ע"א :] פירש רש"י אמר עולא למאן דאמר אשם ודאי לא בעי ידיעה בתחילה כו' פלוגתא דר"ע ור"ט הוא · ואינו דהא מוכח דשניהם מודים דלא בעי ידיעה בתחילה · אלא לרבי יוסי הוא דבעי ידיעה תחילה · דתנן התם [כריתות כ"ב .] אחיכה של חולין ואחיכה של קדש אכל את הראשונה ובא אחר ואכל את השנייה זה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם תלוי דברי ר"ע · ר' שמעון אומר שניהם מביאין אשם ודאי אחד של תנאי פי' ר"ש בעי באשם ודאי ידיעה להביאו · וזה חשיב לה ידיעה כיון שאחד מהם אכל קדש ודאי ובשבילו בא אשם · ר' יוסי אומר אין שניהם מביאים אשם · מאחר דר"י בעי ידיעה בתחילה וזה לא חשיב לה ידיעה כיון שאחד מהם אכל קדש ודאי · וא"ת ולר ע אמאי אין מביאין אשם ודאי על תנאי כיון דלא בעי ידיעה מיפטרי לאשם ודאי . וי"ל מודה ר"ע שמביאים אם הם רוצים . אב:ל נפקא מינה אם האחד · אינו רוצה או שהלך לו האחד יביא אשם תלוי כדי להגן עליו מן היסורין אע"ג שלא הביא מעילתו · ור"ש ור"י סברי דאין מביאין אשם תלוי על ספק מעילות כך פי' התם ר' יצחק בר שמואל ז"ל : ג לחייב על כל אחת ואחת. כדמפרש ואזיל וכל הני דחשיב אית בהו כרת במזיד וחטאת קבועה בשוגג ואשם תלוי בספק ת"ל אם נפש כי תחטא (יש כאן טעות דמוכח וחסרון הניכר בין תיבת תחטא ובין תיבת דמח"כ · דקרא דאם נפש וגו' נסיב לה אגבא דאשתו ואחותו וכו' שבת ויום חול חלב ושומן דמביא אשם תלוי . והאי טעמא

בהם ובגידוליהם מפני שהם נידולי הקדש : ו והביא אף אחר יום הכפורים · איל קשה בן שתי שנים · צאן לרבות כל משמע צאן אף חרשת אף שוטה אף הנכנסת · מן הצאן ולא מן הפלגס · בערכך כסף יכול דינרים · תלמוד לומר שקלים · יכול שקלי נחשת תלמוד לומר שקלים · יכול בבליות מדיות קפוטקיות תלמוד לומר בשקל הקודש · סלעים של קודש · סלעים של צורים · לאשם שהוא מפריש מעות לשום אשם : ז ואשר חטא מן הקדש ישלם לאותו שעל הקידש מנין לרבות פחות משוה פרוטה · שיכול שאין חייבין עליו משום מעילה לא יהו הייבים עליו בתשלומים · תלמוד לומר מן הקדש לרבות פחות משוה פרוטה · מנין שמשלם חומש ואשם על התשלומים האלו · תלמוד לומר הקודש ישלם : ח וחמישיתו יוסיף עליו שיהא הוא וחומשו חמשה · ונתן אותו פרט לחמש חטאות מיתות ונתן אותו לכהן והכהן מה תלמוד לומר · שיכול הואיל ומעילה באה על ידי כהן · לא יהא הכהן מועל · תלמוד לומר ונתן אותו לכהן והכהן מלמד שהכהן מועל : ט והכהן יכפר עליו מה תלמוד לומר מנין אתה אומר הביא מעילתי ולא הביא אשמי לא יצא תלמוד לומר באיל האשם · הביא אשמו ולא הביא מעילתו לא יצא תלמוד לומר לאשם · יכול כשם שאיל אשם מעכב כך יהא חומש מעכב תלמוד לומר באיל האשם · ונסלח לו איל האשם מעכב ואין החומש מעכב · ונסלח מלמד שאין משיירין לו ליום הכפורים יכול אעפ"י ששב ולא הביא ת"ל לו :

פרשתא יב

ואם הרי מוסיף על ענין ראשון לומר שספק מעילות באשם תלוי דברי ר"ע א"ל ר' טרפון מה לזה שמביא שתי אשמות · אלא מביא מעילה וחומשה · ומביא אשם בשתי סלעים ויאמר אם ודאי מעלתי זו היא מעילתי וזו חיא אשמי · ואם ספק · מעות לנדבה · ואשם תלוי שממין שמביא על הודע · מביא על לא הודע : ב אמר לו ר"ע נראים דבריך במעילה המעוטה · הרי שבא לידו ספק מעילה במאה מנה לא יפה לו שיביא אשם בשני סלעים ולא יביא ספק מעילה במאה מנה מודה ר"ע לר"ט במעילה המעוטה : ג ועשתה אחת לחייב על כל אחת ואחת שאם בא לפניו ספק חלב ודם ונותר ופיגול בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת · חלב ושומן לפניו ואכל את אחד מהם ואין יודע אי זה מהן אכל · אשתו ואחותו עמו בבית שגג באחת מהם

ויתא דמייתי התם
הכא לא כתיב דברי
התם טעמא דגמרי
את חלב כתיב הכא
מצות ה' וכתיב התם
ה' לומר שאשם תלוי
לת חלב ודם ושאר
איסור כרת מהיא
ה בהו · ומה חטאת
על זדונו כרת ועל
בים על ספיקן אשם
מעילה דאין חייבים
תניא [פסחים ל"ג ·]
ומר במיתה · וחכ"א
בר כי ילפינן מצות
ה שהרי אינה בעולה
וקי קרבן עולה ויורד
ספיקו אשם תלוי .
אין ג"ש למחצה א"כ
אתי נמי ג"ש לתאי
א הכא היינו טעמא
ואם נפש וי"ו מוסיף
ימד עליון מתחתון .
כתיב למעלה מפרשת
למטה לומר שאשם
מעילה : א"ל רבי
תנן התם במתני'
ביא את מעילתו עד
ה אשם ודאי · פי'
· עד שיוודע לו שודאי
ט מה לזה מביא שתי
אות בחנם ואפשר לו
מעילתו ואשם ויאמר
בתנאי כו' : שממין
ודע · לו דודאי אכל
לא הודע על ספק .
סלעים · לאפוקי
א עליו חטאת דאינו
ספיקו ליפטר מודאי
ה או שעירה · וספיקו
נים · ועוד הוה מלי
ומות ספק ודאי שוין
צריך ידיעה בתחילה להביא אשמו · אבל יכול להביא אשם דמח"כ קאי אפיסקא ד' דאשתו נדה ואחותו כו' שבת ויוה"כ כו' חלב ונותר כו'

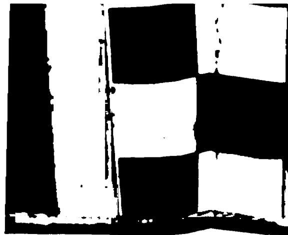
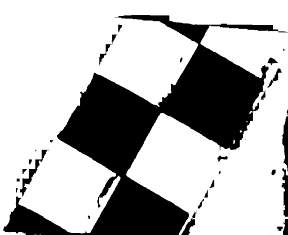
הגהות

...ף אמר יוה"כ · לעיל ריש פרשתא ג' וריש פרשתא ו' ופרשתא י' ברייתא
...שניס · פ"א דפרה משנה ג' ורמב"ם פי"ד מה' מעשה הקרבנות דין י"ד :
...ל פרשתא ו' ברייתא ה' וע"ש : יכול שקלי נחשת ת"ל כסף כ"ה בר"ת
...תי ובמורחי פסוק ט"ו : שיהא מפריש מעות לשום אשם פי' הו"ר
...בר"ת כ' פי' ולא לשם חטאת ולא לשם קרבן אחר שאם הפריש לשם קרבן
...ס יק ע"י חילול עכ"ל ואינו מובן דמה לו להשמיענו זה אמנם בפסיקתא
...שיהא הפרש מעות לאשם פירוש כאשם הוא הממון עכ"ל וכ"ל דפירושו הוא
...קרן דהקרן והקרבן מעכבין הכפרה לזה אמר מתיבת לאשם שיהא מפריש
...קרן ואח"כ מביא הקרבן ולפי דעתי זה הפירוש ברור הוא אמנם לקמן סוף
...כן וע"ש : ז ואת אשר חטא מן הקודש ישלם לאותו הקודש כ"ה בר"ת
...לקדשי מזבח ישלם למזבח לקדשי בדק הבית ישלם לבדק הבית · ולפי
...שישלם לגיזבר הממונה על ההקדש : פחות משוה פרוטה שאין חייבים עליו
...בתוספתא פ"ז דתרומות ובגמ' פסחים ל"ב : וברמב"ם פ"א מה'
...בבא מציעא נ"ה : ובמשנה מעילה ס"פ הנהגה ד' כ"ו וברש"י בב"מ נ"ה :
...את דאתי לרבות אבל הכא משמע דמרבה ליה מתיבת מן הקודש משמע
...ת מן הקודש שמשלם את הקרן ואינו מוסיף חומש על פחות משוה פרוטה
...ה' מעילה דין ח' וע' ירושלמי פסחים פ' כל שעה סוף הלכה ג' : אין
...על התשלומים האלו כ' בר"ת פי' הרהב"ד שלא תאמר סבור שהחומש
...הוא שמוסיף אלא שהחומש זה שמוסיף הוא מוסיף על עיקר תשלומין
...עכ"ל והוא פי' תמוה ולי נראה דהפי' היא שאם אכל א' נהנה מן
...כס כתחילת הקדש וצריך להוסיף חומש על הקרן ועל החומש וכדאיתא
...חומש כתחילת הקדש דמי ומוסיף עליו חומש וכן פסק הרמב"ם פ"א
...סמ"ג עשין סי' רע"ו שוב ראיתי שכן פי' בזית רענן וברור הוא : ח ואת

מהרי"ד

חמישיתו יוסיף עליו כ"ה בר"ת וכ"ה בפסיקתא זוטרתי : שיהא הוא וחומשו חמשה היינו חומש מלבר והובא בגמ' בבא מציעא נ"ד · ובספרי נשא סי' ג' וברמב"ם פ"א מה' מעילה דין ה' : ונתן אותו פרט לחמש חטאות מתות שאין מועלין בהם כ"ה בילק ט וכ' בר"ת ונתן אותו משמע דבר שיש לו דמים פרט לחמש חטאות מיתות שאין להם דמים שאם נהנה אין מביא קרבן מעילה עכ"ל ואני הצעיר נסתפק דנראה דר"ל מה שנהנה אין צריך לשלם דכיון דבתשלומין כתיב ונתן והכא כיון דמה שמשלם נעשה קודש כמו הדבר שנהנה ממנו ולא שייך ביה נתינה וכן משמע פשטות לשון המשנה מעילה ריש פרק ולד חטאת וברמב"ם פ"ג מה' מעילה דין ד' : שיכול הואיל והמעילה באה על ידי כהן כ"א ליד כהן ופי' השלמה ליד הגזבר ואם תהא מהקדש לחובם הוא עצמו נעשה עליה גזבר ולוקח אותה מאותה שאין שמעל בה ר"ת : ט והכהן יכפר עליו באיל מה ת"ל כ"ה בר"ת והברייתא הזאת הובאה בגמ' בבא קמא ס"פ הגוזל קמא ד' קי"ט ולפי נוסח דידן בתו"כ הפי' מעילתו הוא הקרן אשמו הוא הקרבן לזה כ' מקדם ת"ל באיל האשם ואח"כ ולא הביא מעילתו פי' הקרן לא יצא ת"ל לאשם ופי' לאשם הוא הממון כמו שכתבתי לעיל בשם הפסיקתא זוטרתי בברייתא ו' ועי' ברמב"ם פרק א' מהלכות מעילה הלכה ה' וברהב"ד ובכסף משנה שם · וע' שו"ת בית יעקב סימן קמ"ד וכ"כ שם בבבא קמא בשיטה מקובלת בשם הרהב"ד דנוסחת התו"כ משובשת וזוהי הנ"ס : שם איל ואשם מעכב כ"ה בגמ' דמפרש שם אשם הקרן שפיר שנוסחא איל ואשם אבל הכא הנוסחא איל האשם דכבר השמיענו דאם הביא הקרבן קודם שישלם הקרן לא יצא וכל זה הובא ברמב"ם פ"א מה' מעילה דין ד' : ונסלח לו שאין משיירין ליום הכיפורים כפול לעיל סוף פרק ט' וע"ש :

פרשתא יב א א"ל ר"ט מה לזה מביא שני אשמות · עיין תוס' שבת פ' כלל גדול ד' ע"א ע"ב : ואם ספק שמעות לנדבה והאשם תלוי כן הגי' בר"ת וכ"ה במשנה כריתות ד"כ : ג משנה בכריתות י"ז : אשתו טהורה ואחותו ...

כו' רבי אליעזר מחייב חטאת דממה נפשך כו') דממה נפשך באיסור כרת : ד ור' יהושע פוטר · מחטאת דכתיב אשר חטא בה עד שיודע לך במה חטא · כדאמרי' לעיל ובפ' ספק אכל [י"ט :] ומיהו הכא הבי' אה"ר' יהודה על אשם תלוי וכדתנן נמי התם · א"ר יודא פוטרו היה ר' כ' יהושע אף מאשם תלוי . ובגמרא התם מייתי הך ברייתא דקתני בה שנאמר כי תחטא ולא ידע פי' שיש לו ספק אם חטא ואם לאו . והיינו שיש איסור והיתר לפניו ועשה אחד מהם · פרט לזה שידע שחטא. כגון שהיו שני איסורין לפניו דלא ניתנה שגגתו להתכפר באשם תלוי · ואמר ר' שמעון אדרבא שזהו מביא אשם תלוי ששגג בכ"א משני איסורין · שנאמר ועשה ולא ידע · ודאי חטא ולא ידע מה עשה . אבל באיסור והיתר לפניו שהוא ספק אם עשה ספק לא חטא · לא ושאל עליו אם מביא אשם תלוי · כלומר דמהאי קרא לא משמע שמביא . והתם פשוט דהכא ובהא אמר ר"ש שמביא אשם תלוי : ה ולא ידע פרט להודע יכול לא הודע של קלות ולא הודע של חמורות הכל בכלל . כלומר שיביא אשם תלוי גם על לא הודע של לאוין · כגון ספק אכל נבלה או ספק לבש כלאים : ומשיב לעצמו · אם את הודע דחייבי לאוין פטרתו מאשם · כגון שאכלו ונודע לו שאכל נבלות . אפ"ה פטור · אינו דין שנפטור את לא הודע שלהם : או חילוף אם את לא הודע · שלהם של קלות חייבתו דנימא הכל היו בכלל · ומחמירנא על ספק שלהם להבי' קרבן · אינו דין דנחמיר על הודע שלהם יביאו אשם לאחר שנודע לו שאכל נבלה והיינו הודע שלהם שנודע לו לאחר הספק . כך כתיב בקרא או הודע אליו חטאתו · והשיב בעל דין על המחליף · א"כ לדבריך שאתה רוצה לחייב אשם על הודעה של קלות . איזה הודע פטרתו מאשם · דקאמר לעיל ולא ידע

פרט להודע . הודע של חמורות · והיינו טעמא שיאמת הודע שאם חטא בשגגה ונודע לו חייב חטאת . ומשם אני דן לפי של קלות : ו והלא דין הוא ומה במקום שחייב את הודע של את לא הודע שלהן מן החטאת . פי' ספק שלהם שאינו חי מקום. שפטר את י האשם · דבהאי פר הודע כתיב · אבל אינו דין שיפטר את האשם · ואכתי למיפטריכהו · שהרי ותימא דמאי למימר קלות דליכא על הוו יביא על הודע שלה על שפחה חרופה ו ועל שבועת הפקדון · שלהם קרבן אפי' חט העדו' ועל שבועת הפ על הודון כדתנן בכרי בשגגה אלא בהודע על לא הודע שלהם מניח סברא שלו ד אפי' הודע על שאר חילוף ומה אם במק הודע של חמורות מן לא מייתי חטאת. חיי חטאת · כגון הודע מקום שחייב את ל אשם כדאמרי' לעיל אינו דין שנחייב את ה והיו ראוי לומר ת"ל אלא מספיק שרוצה לו לא הודע של קלות וה מקום שפטור את לא מן החטאת א"ד וכו' . ר פטר לא הודע של חמו באש' חייבו כ"כ יתחייב אשם : או חילוף · (גם פ' כ"א) :

מהם ואינו יודע באיזו מהם שגג · שבת ויום חול עשה מלאכה באחת מהם בין השמשות ואינו יודע באיזו מהם עשה · מנין שמביא אשם תלוי תלמוד לומר אם נפש כי תחטא ועשתה אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ולא ידע ואשם ונשא עונו והביא איל : ד רבי יהודה אומר אשתו נדה ואחותו בבית ושגג באחת מהם ואין ידוע באי זו מהם שגג · שבת ויום הכפורים עשה מלאכה בין השמשות ואין ידוע באי זו מהם עשה · חלב ונותר לפניו אכל אחד מהם ואין ידוע אי זה מהם אכל · ר' אליעזר מחייב חטאת · ור' יהושע פוטר אמר רבי יהודה פוטרו היה רבי יהושע אף מאשם תלוי שנאמר כי תחטא ולא ידע · פרט לזה שידע שחטא ר' שמעון אומר זה היא עצמו מביא אשם תלוי שנאמר כי תחטא ועשתה ולא ידע ועשה ואינו יודע מה עשה · אבל ספק לא עשה צא ובקש מנין שיביא אשם תלוי : ה ולא ידע פרט להודע יכול לא הודע של קלות ולא הודע של חמורות הכל בכלל · הין אם את הודע שלהם פטרתי אינו דין שנפטר את לא הודע · או חילוף אם את לא הודע שלהם חייבתי · אינו דין שנתחייב את הודע · הודע פטרתו · הודע של המורות שיצא לידון בחטאת : ו והלא דין הוא ומה אם במקום שחייב את הודע של חמורות חטאת · פטר את לא הודע שלהם מחטאת · במקום שפטר את הודע של קלות מן האשם אינו דין שנפטור את לא הודע שלהם מן האשם או חילוף ומה אם במקום שפטר את לא הודע של המורות מן ההטאת חייב את הודע שלהם הטאת מקום שחייב את לא הודע של קלות אשם · אינו דין שנחייב את הודע שלהם אשם · ודין אחר ומה אם במקום שחייב את הודע של חמורות חטאת · פטר את הודע של קלות מן האשם · מקום שפטר את לא הודע של חמורות מן חטאת · אינו דין שנפטור את לא הודע של קלות מן אשם · או חילוף ומה במקום שפטר את לא הודע של חמורות מן חטאת · חייב לא הודע של קלות א:שם · מקום שחייב את הודע של חמורות חטאת · אינו דין שנתחייב את הודע של תלמוד לומר אשם אשם לגזירה שוה מה אשם האמור להלן דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת · וספיקו אשם תלוי · א כאן דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת וספיקו אשם תלוי : ז ולא ידע ואשם ונשא עונו ר' יוסי הגלילי אומר הרי הכת שאינו יודע · אם כך ענש הכתוב למי שאינו יודע · על אחת כמה וכמה שיענוש למי שיודע : ח רבי עקיבא או מביא חטאת בסלע · ספק אכל ספק לא אכל מביא אשם תלוי בשתי סלעים · אם כך ענש הכתוב למי שבא ליד על אחת כמה וכמה שישלם שכר לעושה מצוה : ט רבי מנחם ברבי יוסי אומר הנהנה שוה פרוטה מן הקוד וחומשה · ומביא אשם בשתי סלעים · צא וחשוב כמה פרוטות בשתי סלעים קרוב לאלפים אם כך ענש הכתוב את ה כמה וכמה שיענש את המזיד : י ר' יוסי אומר אם נפשך לידע מתן שכרן של צדיקים לע"ד לבוא צא ולמד מאדם הק־מוני אלא מצוה אחת בלא תעשה ועבר עליה ראה כמה מיתות נקנסו לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף דורותיו · וכי אי זו מיד הטובה או מידת פורענות הוי אומר מידת הטובה · אם מידת פורענות מועטת הרי כמה מיתות נקנסו לו ולדורותיו ולדורות דור הדורות · השב מן הפיגול ומן הנותר והמתענה ביוה"כ על אחת כמה וכמה שמזכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד ס יא רבי עקיבא אומר הרי הוא אומר על פי שנים עדים או שלשה אם מתקיימת עדות בשנים למה פרט לך הכתוב של השלישי להחמיר עליו לעשות דינו כיוצא באלו . אם כך ענש הכתוב את המטפל לעוברי עבירה על אחת כמה וכמ [לנטפל] לעושי מצוה כעושי מצוה : יב רבי אומר הרי היא אומר ואשר יבוא את רעהו ביער לחטוב עצים ונדהה ידו בג ונשל הברזל מן העץ ומצא רעהו ומת הוא ינוס קבע הכתוב פיקוח נפש למי שבא לידו ספק נפש ולא ידע · אמור הצדקות והמפרנס את העניים והגומל חסדים על אחת כמה וכמה תינהן לו נפשו : יג רבי אלעזר בן עזריה אומר הרי

הגהות

באשתו נדה פליגי א"כ וכ"פ הרמב"ם פ"ח משגגות דין ב' ע"ש ודברי הקרבן אהרן תמוהים דבאשתו נדה פליגי א"כ : שבת ויום חול ועשה מלאכה באחת מהן ואינו יודע באיזה מהם עשה כ"ה במשנה שם ותיבת בין השמשות ליתא שם וכן ברמב"ם פ"ח משגגות דין ב' ליתא וצריך לומר דלא נקט כאן בית השמשות רק משום דבלא"ה אין דרך לטעות : ד כוא בבכורות י"ט ועיין לעיל פרק ז' ברייתא ו' ז' ח' : פוטרו היה ר"י אף מאשם תלוי · רמב"ם פ"ח משגגות דין ה' : אבל ספק עשה ספק לא עשה כן הגי' בד"ת וכ"ה בילקוט ובגמ' כריתות שם : ה ולא ידע פרט להודע · פי' שלא יביא אשם עם חטאת ולא תימא שחטאת הוא נוספת בהודע אבל האשם בין בהודע בין בלא הודע · ד"ת · ולא ידעתי מי הכריחו לכך ויוכל לפרש פרט להודע שאם נתודע לו אח"כ שחטא צריך להביא קרבן שמחויב עליו וכן פי' ה"ר וכמ"ש רש"י בפי' החומש פי' של ולא ידע · והוא לקמן פרק כ"א ברייתא ב' · ובגמ' כריתות כ"ה · וכ"כ הרמב"ם ריש פ"ח משגגות : של קלות · כגון נבילה וכיוצא בה מחייבי

מהרי"ד

הודע פטרתו כו' · פי' מדכתיב הודע של חמורות בחטאת כדילפינן לעיל כריתות חייב חטאת מכלל דקלות פטור · וי"ד : ו ת"ל ואשם ואשם וכתיב בחטאת יחיד ואשם וע' בגמ' כריתות כ"ה ע"ב ובד"ת לעיל סוף שם כל דבריו וע' בגמ' הוריות ח' ע"ב : ז ע' אי"ר כ"ג · קדושין דפיאה וכ"ו עד ברייתא י"ג סוכאה בסמ ג עשין רי"ד : ח ספק אכל כי התורה המחירה עליו כדי שלא יקל הדבר בעיניו ויבקש לעצמו לדין חטא כלל כ"כ תלמידי ר' יונה על הרי"ף ריש ברכות : ט קרוב לאלפים אלף וחמש מאות ושלשים וששה כיון דהוו יותר מאלף ומאי אלף קרוב קדושין י"ב : י הוי אומר מדת הטובה · גמ' יומא ע"ו · סנהדרין ק' : יתרו פסוק ועושה חסד לאלפים וע' רש"י במסכת מכות כ"ג · : השב מידי דאכילה

ספק חלב ודם כו' · אפי' בהעלם אחד משום שהם שמות מחולקים : בא לפניו ספק · ובאחרונה ידע : בא לפניו ספק חלב בין כל אכילה ואכילה · ר' אומר כשם

והלכה לה הכי אמרינן [כריתו' כ"ב כ"ו :] גבי חטאת העוף הבאה על הספק מה יעשה לו הדם ישפך כו' · תנן בפ' אחרון דכריתות [כ"ג :] ובגמ' [כ"ד :] פריך אמתני' נזרק הדם ה שר יאכל ואמאי והא הוי ליה ידיעה פי' קודם אכילת בשר שאין לו אשם . אמר רבא א"ק והוא לא ידע ונסלח לו והא לא הוי ליה ידיעה בשעת סליחה : רי"א אפי' הדם בכוס יזרק וכו' · ולר' יוסי הא· (לא) הוי ליה ידיעה בשעת סליחה ומסיק אמרי' במערבא קסבר ר"י כלי שרת מקדשין את הפסול בתחלה ליקרב : ד יכול אע"פ שלא נשחט ת"ל הוא · כלו' יכול ישחטנו לכתחלה אע"פ שאין צריך לו ליזרוק דמו · ת"ל הוא . דוקא אשם שצריך לו יצא זה שאינו צריך : יצא וירעה בעדר . יצא מקדושתו שהיתה עליו עד השתא וירעה בעדר כשאר בהמות · כלומר חולין גמור הוא · ובגמ' [שם כ"ג :] קאמר במאי פליגי · ר' מאיר סבר כיון דלא צריך ליה לא מקדש ליה וכאילו מקדישו על תנאי והשתא אין צריך לו · ורבנן סברי מתוך שלבו נוקפו גמר ומקדישו . תנא בין שנודע לו שחטא ובין שנודע לו שלא חטא פליגי ר"מ ורבנן : רבי אליעזר אומר יקרב שאם אינו בא על חטא זה וכו' · בגמ' [שם כ"ד :] פריך למה לי חטא והאמר רבי אליעזר [כ"ה.] אשם תלוי בנדבה אתי . דתנן [כ"ה] ר"א אומר מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום · א"ר אשי ר"א דאמרו לו הוא דתנן אלא אומרים לו המתן עד שתיכנס לבית הספק · פי' ולא יביא מיד לאחר יוה"כ כדמפרש ואזיל בההיא מתניתין : ה יכול יפול לבדק הבית · אחכמים קאי דאמרי יפלו דמיו לנדבה : ת"ל אשם לכהן · דכתיב בערכך לאשם אל הכהן : יכול ינתן כלו לכהן · כעין חרמי כהנים . א"נ יקח כהן שלמים ויהא העור והבשר שלו · ת"ל אשם לה' הא כיצד וכו' · אבל אי לא כתיב לכהן · הוה אמינא דיפול לבדק הבית שזה דבר שכולו לה' כדאמר רבי ינאי בפ' קדשי מזבח במס' מעילה [ט"ו.] : ו מותר חטאת . הפריש מעות לחטאת וניתותרו · א"נ הפריש שתי חטאות לאחריות : זה מדרש דרש יהוידע הכהן . מייתי לה בתמורה [כ"ג :] בפ' ולד חטאת ובמנחות [ד' ק"ח ·] מותר מנחת קנאות גמר בעון עון דמותרה נדבה · והתם [בפי"ג דמנחות] נמי ממעט מותר עשירית האיפה של כה"ג שאינה קרויה חטאת : ואומר כסף אשם וכסף חטאות לא יובא בית ה' . גלה מכאן שאין לבדק הבית · ובמותר מיירי קרא : ז מנין לשפחה חרופה הבא עליה צריך להביא אשם . ת"ל אשם אשם · ובפ' דם שחיטה ילפינן לה באיל איל (ט"ס יש כאן דבפ' דם שחיטה ליתא וצ"ל ובפרשת קדושים · ילפי' כו' עיי"ש) : יכול שאני מרבה אשם נזיר ואשם מצורע אע"ג דכתיב בהו כבש בן שנתו . מ"מ ס"ד שיקנה כבש שוה שני סלעים · ת"ל הוא . ממעט אשם נזיר ואשם מצורע :

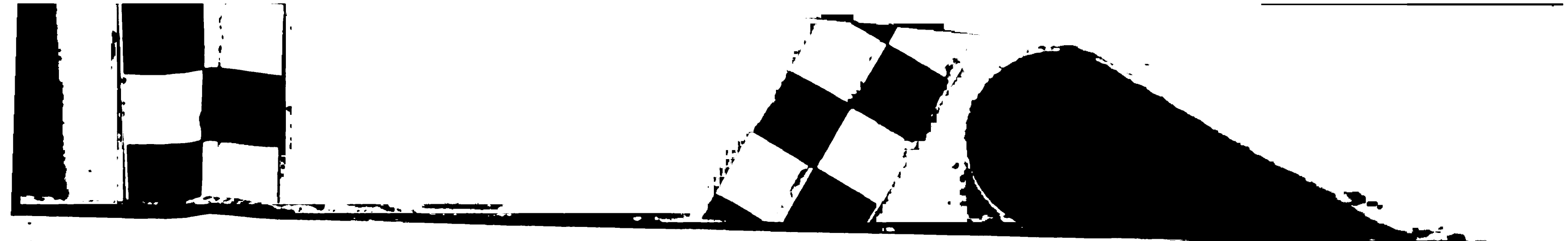
תקצור קצירך בשדך ושכחת עומר בשדה לא תשוב לקחתו לגר ליתום ולאלמנה יהיה למען יברכך ה' אלהיך קבע הכתוב ברכה למי שבא לידו מצוה בלא ידיעה אמור מעתה היתה סלע צרורה לו בכנפיו ונפלה ממנו מצאה העני ומתפרנס בה הרי הכתוב קובע לו ברכה כשוכח עומר בתוך שדהו : יד והביא איל קשה בן שתי שנים צאן לרבות כל משמע צאן אף השוטה אף הננסת מן הצאן מן הפלגס בערכך מה ערכך האמור להלן בכסף שקלים אף ערכך האמור כאן בכסף שקלים · לאשם שיהא מפריש מעותיו לשום אשם :

פרק כא

וכפר עליו הכהן מה תלמוד לומר מנין אתה אומר שאם בא לפניו ספק חלב ודם פיגול בהעלם אחד מנין שחייב על כל אחת ואחת תלמוד לומר שגגתו · בא לפניו ולא ידע מנין שאינו חייב אלא אחת תלמוד לומר אשר שגג · בא לפניו ספק חלב וידע ספק הלב וידע · רבי אומר כשם שמביא חטאת על כל אחת ואחת כך מביא אשם תלוי על כל אחת ואחת : ב ר' אלעזר בר שמעון ורבי שמעון בר יהודה אמרו משום ר' שמעון אינו חייב אלא אחת שנאמר על שגגתו אשר שגג · והוא לא ידע פרט לשאמרו לו אחרים · יכול אף על פי שאינו מכחיש ת"ל או הודע אליו חטאתו והביא · והוא לא ידע ונסלח לו · הא אם ידע אין מתכפר לו · הא למה הדבר דומה לעגלה ערופה · שאף על פי שנתערפה ואחר כך נמצא החורג הרי זו יהרג : ג אשם הוא אשום אשם מה תלמוד לומר · מנין אתה אומר הביא אשם תלוי שחטו וזרק את דמו ואחר כך נודע לו שחטא · או נודע לו שלא חטא · מנין שמיתר באכילה ת"ל אשם אשם · יכול אף על פי שלא נזרק הדם ת"ל הוא מה יעשה לו הדם ישפך והבשר יצא לבית השריפה · נזרק הדם יאכל הבשר · רבי יוסי אומר אפילו הדם בכוס יזרק והבשר יאכל : ד יכול אע"פ שלא נשחט ת"ל אשם מה יעשה לו יצא וירעה בעדר דברי ר"מ · וחכ"א ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה · רבי אליעזר אומר יקרב שאם אינו בא על חטא זה הרי הוא בא על חטא אחר : ה אשם לה' יכול אפילו כולו לבדק הבית תלמוד לומר אשם לכהן אי אשם לכהן יכול ינתן כולו לכהן תלמוד לומר אשם לה' · הא כיצד מותר אשמות נופל לנדבה וילקח בהם עולות · הבשר לשם והעורות לכהנים : ו אין לי אלא מותר אשמות ומנין מותר חטאות · מותר עשירית האיפה · מותר קיני זבים · קיני זבות · וקיני יולדות ומותר קרבנות נזיר ומצורע והמקדיש נכסיו ויש בהם דברים ראוים למזבח יינות שמנים סלתות ועופות · מנין שימכרו לצרכי אותו המין ויביא בדמיהם ת"ל אשם אשם · זה הכלל כל שהוא בא משום חטא ומשום אשמה ילקח עולות · הבשר לשם ועורות לכהנים · זה מדרש דרש יהודע כהן גדול אשם הוא אשום אשם לה' נמצאו שני כתובים קיימים אשם לה' ואשם לכהן · ואומר כסף חטאות לא יובא בית ה' לכהנים יהיו : ז מנין לאשם שפחה חרופה לא יביא אלא בכסף שקלים תלמוד לומר אשם אשם יכול שאני מרבה אף אשם נזיר ומצורע ת"ל הוא · ומה ראית לרבות אשם שפחה חרופה · ולהוציא אשם נזיר ואשם מצורע · אחר שריבה הכתוב מיעט · מרבה אני שפחה חרופה שהוא איל · ומוציא אני אשם נזיר ומצורע שאינו איל :

הגהות מהרי"ד

פי' ואם מועיל לענין ידיעת ודאית מכ"ש לענין ידיעת ספק · ר"ת · פי' היכא שהי' לו ספק מתחלה : הא אם ידע אין מתכפר לו · רמב"ם ריש פ"א משגגות וסמ"ג עשין רי"ד : שאעפ"י שנתערפה כו' הרי זה יהרג · משנה סוטה מ"ז ע"א וגמ' שם ע"ב ובספרי פ' מסעי ובגמרא כתובות ל"ז ע"ב וע"ש בשיטה מקובצת והובא ברמב"ם פ"י מה' רוצח דין ח' ובסמ"ג עשין פ"א וע"ש : ג ד רמב"ם פ"ד מפסולי המוקדשין דין י"ט : ד' יכול אעפ"י שלא נשחט ת"ל הוא כו"ל ר"ת וק"א : ה ו הוא ברמב"ם פ"ה מה' פסולי המוקדשין דין ט' : ו ואומר כסף

פרק כב

פרק כב מה ת"ל עמיתו עמיתו ב' פעמים עמיתו פרט לגבוה · עמיתו פרט לאחרים · וכחש פרט לאומר לחבירו אכלתי היום והיום לא אכל · הלכתי לעיר פלוני והוא לא הלך תלמוד לומר כי החטא וכחש לא אמרתי אלא כיחש שקדמו חטא · יצא כיחש שלא קדמו חטא : **ב** רבי אומר וכיחש בעמיתו בפיקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו או מצא אבידה וכחש בה ונשבע על שקר מה אלו מיוחדים שהם של ממון · יצא אלו שאינן של ממון : **ג** ומעלה מעל בה' · ר' יוסי הגלילי אומר להביא את קדשים קלים · בן עזאי אומר להביא את השלמים · אבא יוסי בן דוסתאי אומר לא היה בן עזאי אומר אלא בבכור בלבד · ר"ש אומר אחד קדשי קדשים ואחד קדשים קלים שחייב באחריותן קורא אני בהם וכחש בעמיתו · ושאין חייב באחריותן קורא אני בהם בה' וכחש: **ד** ר"ע אומר מה ת"ל ומעלה מעל בה' · לפי שהמלוה ולוה · והנושא והנותן · אינו מלוה ואינו לוה ואינו נושא ואינו נותן אלא בשטר ובעדים · לפיכך בזמן שהוא מכחיש מכחיש בעדים ובשטר · אבל המפקיד אצל חבירו אינו רוצה שתדע בו נשמה אלא שלישי שביניהם בזמן שמכחיש מכחיש בשלישי שביניהם : **ה** וכחש בעמיתו יכול בדברים ת"ל בפקדון שהוא של ממון · יצא דבר שאינו של ממון : **ו** או מה פקדון מיוחד שאין לו רשות להוציאו · מלוה שיש לו רשות להוציאו מנין תלמוד לומר או בתשומת יד · או מה אלו ואלו מיוחדים דברים שיש בהם מתנת יד וגזל שאין בו מתנת יד מנין · תלמוד או בגזל · או מה אלו ואלו מיוחדים דברים הניטלים מרשות בעלים הכובש שכר שכיר שאינו נוטל מרשות בעלים מנין תלמוד לומר או עשק את עמיתו · או מה אלו ואלו מיוחדים דברים שדעת שניהם יודעת · אבידה שאין דעת שניהם יודעת מנין · ת"ל או מצא אבידה · וכחש בה ולא במוצאיה · בן עזאי אומר שלש אבידות הן חיודע בה ולא במוצאיה · במוצאיה ולא בה לא בה ולא במוצאיה : **ז** או מה אלו ואלו מיוחדים דברים שאיפשר לדעתן דברים שאי אפשר לדעתן כגון המערב מים ביין · גלוביא בשמן · מי מעיין בדבש · חלב חמור בקטף · קימום במור · חול בפול · עלי גפנים בפילון · מנין · ת"ל על שקר · על כל דבר שיש שקר:

או

ר"ש

פרק כב מה ת"ל עמיתו . אע"ג שהוא חוזר ודורש רישא דקרא דומעלה מעל בה' · האי דקדש עמיתו שרולה להביא עליו ת"ל כי תחטא שכתוב קודם לשניהם: פרט לגבוה · אם גזל מהקדש ונשבע עליו פטור מאשם . וכן כשנשבע לנכרי · וצריכי דאי כתיב חד עמיתו . ה"א פרט לנכרי דוקא לכך כתיב תרי עמיתו . וכי מצרכינן תרי קראי גבי (הונאה) [אונאה] בפרק ב' דבכורות [י"ג :] : לא אמרתי אלא כחש שקדמו חטא · משמע כמי בממון נכרי איכא כיחש של חטא · אלא שמיעטו הכתוב . א"כ ס"ל גזל נכרי אסור [ב"ק קי"נ:] · ולמ"ד גזל עכו"ם מותר [ב"מ קי"א :] · מ"מ מודה הוא בגר תושב שגזלו אסור ואצטרך עמיתו שני למעטו · ותימא דבפ"א דפסחים [ה' : ע"ש בתוס'] גבי לא יראה לך שאור אחד לך ממעט של אחרים ושל גבוה ואע"ג דלך טובא כתיבי כלהו מצריך הת'. וי"ל שפיר משמע דממעטו כלהו מחד לך · דהא מכל מקום אינו שלך · אבל גבי גזל ואונאה משמע דגבי גבוה שייך עמיתות ואחוה לכך צריך קרא בפני עצמו למעטו · וקשה דבפ' שור שנגח ד' וה' [ל"ד :] ממעט · מחד רעהו הקדש ונכרי · וי"ל התם מעשה על ידי שור שפיר ממעטו תרוייהו מחד קרא · וקשה דבפ' ר' ישמעאל [מנחות ס"ז . ע"ש בתוס' ד"ה חד] קאמר תרי עריסותיכם כתיב חד למעוטי הקדש וחד למעוטי נכרי . וי"ל כדגרסינן חד לכדי עיסתכם שיעור לעיסת מדבר וחד עריסותיכם ולא של הקדש ולא של נכרי · ובפ' ראשית הגז [חולין קל"ה :] בהדיא דריש מחד עריסותיכם כדי עריכותיכם · וקשה דבפ' השוכר את הפועלים [ב"מ פ"ז :] גבי פועל אוכל ממעט מחד רעך הקדש ונכרי למאן דאית ליה גזל נכרי אסור · וי"ל סברא הוא שישל לפרוש מן הקדש ולכך די בחד לתרוייהו · וקשה דהתם במנחות איכא מאן דפוטר הקדש ונכרי מחד . ולמאן דמחייב מירוח עכו"ס תימא מאי שנא וצריך לחלק · וא"ת דתנן בפ' הזהב כ"ו] אין נשבעין על הקדשות · וקאמר בגמרא [כ"ז:] הקדשות רעהו אמר רחמנא ולא הקדש · א"כ מגס אני יודע שפטור מקרבן דאין קרבן בלא שבועה · מיהו כמה דרשות דריש במכילתא מאי דדריש בתלמוד מקראי אחריני : אלא כיחש שקדמו חטא · שגזל ממון : **ב** אלו מיוחדים שהן של ממון · צריך עיון מאי בינייהו ולכך משמע דמשמעות דורשין היכא בינייהו : **ג** רבי יוסי הגלילי אומר להביא קדשים קלים · אם כחש בהם ונשבע דחייב שהן ממון בעלים · מייתי לה בפ' ב' דקדושין [נ"ב:] וכפ' [א'] דבבא קמא [יב·] וחלק בעלים קרוי ממונן · אבל חלק כהנים הללין גבוה קא זכו · וקשה דבמסכת בילה ס"ב [כא' וע"ש בתוס' ובתוס' יב'] אמרינן בהמה חציה של נכרי וחציה של ישראל מותר לשחטה בי"ט משום חלקו של ישראל דאי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה ואילו התם קאמר רב אדא בר אהבה אבל נדרים ונדבות נכולי עלמא אין שוחטין בי"ט דכי קא זכו משלחן גבוה קא זכו · אלמא אפילו בחלק בעלים קאמר דלא חשיב ממונו · וי"ל התם תלי' זכיה משלחן גבוה משום שחיטה בי"ט · לפי שהשחיטה צורך גבוה היא דקדשים הם נאים לכפרה · מיהו ההיא דפ"ב דקדושין [נ"ב :] תנן המקדש בחלקו בקדשים קלים אינה מקודשת ליתא מתני' דלא כר"י הגלילי דתניא ומעלה מעל וכו' · ומשני כי קאמר ר"י הגלילי ה"מ מחיים אבל לאחר שחיטה לא מאי טעמא דמשלחן גבוה קא זכו וכו' התם על כרחין בחלק כהנים · דהתם בין למ"ד מקודשת בין למ"ד אינה מקודשת דרש מקרא דזה לה בהגוזל קמא [ק"ה:] : הכיר בה ולא במופקד אבל לא ידע מי מנאה ונשבע שלא ראה אותה שאם אמר לו היה שואל באותה שכונה ומנאה שלא ראה סימניה היטב · אבל הכיר וראה מי מנאה היה בא ומוצאה בידו · וחייב שגרם ולא במוצאיה ונשבע · והתם פריך א"כ קושטא הכיר לא בה ולא במוצאיה · וקאמר אימא בה וב גורם לו הפסד · ואיכא מאן דאמר התם דמשביע עד א' פטור דדבר הגורם לממון לאו עזאי לפרש דברי ת"ק דהכא · דאיהו [לא ת"ק לחיוב ·] קאי בחיוב · אלא פליג בן עז **ז** המערב מים ביין · והרויח בכך פרוטה ונשב שמין עשב הוא ומים העוכרים ממנו דומים ס"א מי מעיין וכו' : חלב חמור · דומה הוא ועוקרין אותו והחול מצוי בהם · וזה ערב מחול אחר גפן קוטון בלע"ז · וקומוס הוא מין גרוע ודו יש עלין של פולין שהוא בוסם דומה לעלי גפנים

מ"ש

יהיה לכם מקדש הקדשים מן האשם דכתיב בחלק כהניו לרבות שלמים · [ב"ק י"ג] והתם קאמר ר' יוחנן למעוטי מע דתניא מעשר אינו נמכר לא חי ולא שחוט · מיהו בהא ברייתא נ דמעשר לאו ממונו : אבא יוסי בן דוסתאי אומר לא אמר בן למעוטי מעשר קא בן עזאי ואבא יוסי עזאי תרווייהו את הגלילי · כי אין לו ואי"כ ברייתא דמעשו כר"י הגלילי · ולא בבכורות [כ"ג] פלי אתיא לדברי הכל : קדשי קדשים וא' ק באחריותן וכו' · דק לממון כממון דמי · מרובה [ע"א:] ובפ' ר"ש אומר קדשים ש להם אונאה ונשבעין בגמרא דאיתרבו מו **ד** ר' עקיבא אומר מ להעניש יותר לנפקד עדים וכפר · מן הלוה ובשטר וכפר : **ה** יכול ליתן לו חפץ ואינו נותן רשות להוציאו · שיש לו ר לצרכו שעל מנת כן הלו כפר ונשבע · שחייב : ת" מיהו בפ' הזהב [מ"ח·] כגון שייחד לו כלי להלוו כדבר שאין לו רשות לה מתנת יד · שנתן המפקיד גזל שאין בו מתנת יד ונשבע שחייב · וא"ת בעבירה · וי"ל משום דכ בעמיתו שעמיתו מאמ כובש שכר שכיר שאין נוט לא הפקיד בידו אלא ולא כשיטת הגמרא שי והפקידו בידו : אבידה ש יודעת · אלא המוצאה מ במ'צאיה · שהוא עצמה ולא שמצאו אותה אחרי וחייב כמאן דאמר הנ חייב : בן עזאי אומר ש מפרש באיזו שבועה חיי בה ולא במוצאיה · פי' שראה אות שלא ראה אותה · וחייב הוי מטע שכונה ומצאה · וכן הכיר בה אבל סכיר וראה מי מצאה · ומסתמ וחייב שגרם לו הפסד · לא ה פריך א"כ קושטא אישתבע כיון ש אימא בה ובמוצאיה · ונשבע של דאמר הסם כל שבועות אלו של לממון לאו כממון דמי

הגהות מהרי"ד

פרק כב א הר"ש הקשה דהא בב"מ פ"ז ע"ב ממעט מחד רעיך הקדש ונכרי עי' בתוס' ר"ה פ"ה ד"ה רעיך ותרי רעיך מייתרי ועיין סס וס' ספרי דבי רב על הספרי פ' תלא ד' פר"ח : **ב** ר' אומר וכו' ע' ר"ש ועיין ק"א שכ' דאיכא בינייהו דרבי דריש רבוי ומיעוטי וצ"ע דהכא ר' כללי ופרטי דריש כדאיתא בקדושין כ"א ע"ב שבועות ד' ע"ב מנחות כ"ט ע"ב בכורות כ"ח · ואישתמיט לבעל הק"א כל הני מימרות והוא פלא · ע' שבועות ל"ז ע"ב אימר א' קדשי קדשים וא' קדשים קלים עיין גמ' ב"מ כ"ח : **ה** ת"ל בפקדון של ממון כן סגי' בד"ת : **ו** מלוה שיש לו רשות להוציאה מנין כו' מתני' ...

ח או מה אלו מיוחדים שאין נזיקים של ממון דברים הנזקים כגון חובל אדם באדם קנין בקנין · אדם בקנין · קנין באדם מנין · ת"ל על אחת מכל אשר יעשה לאשמה בה : ט או מה אלו ואלו מיוחדים דבר שמשלמין עליהם את הקרן תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה והאונס והמפתה והמוציא שם רע מנין · תלמוד לומר ומעלה מעל בה' ריבה: י אחת בה ובהנה או הרי אלו מיעוטים · פרט לאומר לחבירו חבלת בי בשבת · והוא אומר לא חבלתי · הדלקת גדישי בשבת · והוא אומר לא הדלקתי · אמר לו אביו חבלת בי · עשית בי חבורה · והוא אומר לא חבלתי בך · לא עשיתי בך חבורה · תלמוד לומר אחת בה ובהנה או מכל הרי אלו מיעוטים מה ראית לרבות את אלו ולהוציא את אלו · אחר שריבה הכתוב מיעט מרבה אני את אלו שאין נידונין עליהם בנפשו ומוציא אני את אלו שנידון עליהם בנפשו : יא רבי שמעון אומר יכול האומר לחבירו אנסת ופיתית את בתי והוא אומר לא אנסתי ולא פיתיתי · המית שורך את שורי והוא אומר לא המית · המית שורך את עבדי והוא אומר לא המית אמר לו עבדו הפלת את שיני · וסימיתה את עיני והוא אומר לא הפלתי ולא סימיתי · יכול יהיה חייב ת"ל וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו או מצא אבידה וכחש בה ונשבע על שקר מה אלו מיוחדים שאינן קנסות יצאו אלו שהם קנסות:

פרשתא יג והיה מיד · מה יעשה והשיב אי והשיב ת"ל ושילם יכול יהיה משיב ומשלם ואל תתמה שהרי הגנב משלם תשלומי כפל אם טבח ומכר משלם ארבעה וחמשה ת"ל גזילה · גזילה הוא משלם ואין משיב ומשלם : ב והשיב את הגזילה אשר גזל מה תלמוד לומר אשר גזל שיכול ישלם אשם על מה שגזל אביו : ג יכול לא ישיב כל עיקר ת"ל את העושק מה ת"ל אשר עשק שיכול ישלם חומש ואשם על שעשק אביו ת"ל אשר עשק על מה שעשק הוא משלם ולא על מה שעשק אביו : ד יכול לא ישיבנו כל עיקר תלמוד לומר את הפקדון מה תלמוד לומר אשר הפקד אתו כל זמן שעמו ישיבנו אין עמו משיב לו דמיו : ה ועדיין אני אומר אימתי אינו משלם חומש ואשם על מה שגזל אביו בזמן שלא נשבע לא הוא ולא אביו · נשבע הוא ולא אביו · אביו ולא הוא · הוא ואביו מנין · ת"ל אשר גזל · ואשר עשק ואשר הפקד אתו אשר מצא : ו עדיין אני אומר עד מתי הוא משלם קרן על גזל אביו בזמן שנשבע הוא ואביו · הוא ולא אביו · אביו ולא הוא · לא הוא ולא אביו מנין · ת"ל והגזילה והעושק והפקדון והאבידה ישתלמו מכל מקום : ז מנין ליתן את האמור למעלה למטה · ת"ל מכל אשר ישבע עליו

שלאחריו כאילו הוא יתר לדרוש ממנו שמחזיר גזל אביו שמפרש אשר הפקד אתו כל זמן שעמו · כלומר כיון שהוא בעין אין לו לשלם דמים · עוד בסיפא קתני שהוא משלם קרן בגזל אביו וכשנשבע הוא ואביו · ובהגוזל קמא [ק"ד:] קאמר הגוזל את חבירו ונשבע לו ומת יורשין משלמים קרן וחומש ופטורים מן האשם · ופריך מהך ברייתא דאפילו נשבע הוא ואביו אינו משלם חומש · ומשני ההוא כשהודה אביו והך ברייתא דידן שאביו לא הודה ומת ולכך פטור מחומש · ופריך אי לא הודה אביו אפילו קרן נמי לא ישלם · וכ"ת הכי נמי · והא מדקאמר מחומש מכלל דקרן משלם · ועוד תניא בסיפא דהכא דקרן משלם · ומשני כולה דהכא איירי שאביו לא הודה אבל בנו הודה · אי הכי ליחייב בנו חומש אשבועתא דידיה · ומשני כשאין גזילה קיימת אי הכי קרן נמי לא משלם · לא צריכא דאיכא אחריות נכסים ועמד אביו בדין וחייבוהו על פי עדים דקרן נתחייב ולא חומש שהרי לא הודה · אי הכי כשחזר ונשבע בנו חומש נמי לישלם · ומשני לפי שאין משלמין חומש על שבועת כפירת שעבוד קרקעות · והכא שעבוד על אביו נשאר על הנכסים · ורבא אמר כולה מיירי כשנשבע אביו ומת ולא כודה וכשנשבע בנו לא היה יודע בגזילת אביו כלום · שהיתה מופקדת ביד אחרים · קרן משלם דהא גזילה קיימת היא · חומש לא משלם · דכי משתבע בקושטא אשתבע דלא הוה ידע : הכי גרסינן התם [שם ק"ד:] עדיין אני אומר אימתי אינו משלם חומש בגזל אביו בזמן שלא נשבע לא הוא ולא אביו וכו' · הוא ואביו מנין · ת"ל אשר גזל ואשר עשק · וזה לא גזל ולא עשק: ו ועדיין אני אומר אימתי הוא משלם קרן על גזל אביו בזמן שנשבע הוא ואביו · ת"ל הגזילה ועושק ופקדון ואבד ישתלמו · והתם קא בעי יש תלמוד קאמר מר · ותנא מקרא מייתי לה מדכתיב כל הני רבויי שהבן חייב לשלם קרן אביו · או ישתלמו קאמר מר · כלומר מסברא הוא ולא מקרא · א"ל יש תלמוד קאמינא ומרבויא דקרא קאמרי: ז מנין ליתן את האמור למעלה למטה · בפ' הזהב [מ"ח:] מפרש לרבות תשומת יד להשבון דכתיב לעיל מיניה גבי כפירה וכחש בעמיתו בפקדון או תשומת יד וגו' וכי כתב קרא בהשבה והיה כי יחטא ואשם והשיב וגו' · ולא כתיב שם תשומת יד בהדיא אלא מרבה ליה מאו מכל אשר ישבע עליו · והתם מפרש אמאי לא אהדר אהדריה קרא בכתוב בהדיא כדי למילף מינה דמשיכה קונה בתשומת יד בהלוה מיירי כגון שייחד לו כלי בהלואתו ולא משכו המלוה אלא הניחן אצלו וכפר ונשבע · ויחוד כלי צריך לתשומת יד שהיא הלואה דהוי דומיא דפקדון · דאילו כפר בהלואה גרידא לא מחייב קרבן שבועה · הואיל וניתנה להוצאה ומ"מ כיון שלא משך המלוי' הכלי לא אהדריה קרא · ועושק שהוא שכר שכיר דאהדריה קרא · מפרש התם כגון שיחד לו כלי לשכיר ונטלו ושוב הפקידו לבעל הבית · ולכך חייב עליו קרבן שבועה · וכי האי גונא אם היה בתשומת יד עושה כן היה חייב קרבן שבועה מכל מקום · לכך לא נכתב לומר היכא דמיחסרא משיכה לא חשיב כמוהו להתחייב עליו אם כפר ונשבע · והתם הקשה רבינו יב"א הלוי דבפרק שבועת הפקדון [לו: וע' בשיטה מקובצת ב"מ מ"ח: לוישב זה וגם אני כתבתי ת"ל ישוב

הגהות מהרי"ד

ד ת"ל אשר הפקד אתו כולי קרא המדרש והוא הראשון שדורש את להשבת הקרן אפי' של אביו ואשר גזל ואשר עשק למעוטי חומש ואשם מגזל אביו · ד"ת: ה יש ספרים גורסין שלא נשבע הוא ואביו אלא אביו ולא הוא הוא ולא אביו וגירסא זו יותר נכונה מי' רשב"א על ב"ק ק"ד ע"ב והובא שם גם בשיטה ... משלם ולא על מה שגזל אביו כן הגיהו הד"ת והאות אמת וכ"ה בילקוט:

עליו לשקר · עד שיהא מתכוין לו מכאן אתה אומר שחייב על זדון שבועה ועל שנגתה עם זדון הפקדון · ואינו חייב על שנגתה מה הוא חייב על זדונה אשם בכסף שקלים: **ח** עליו לשקר ושלם ואין משלם אלא לאחר שבועה · והלא דין הוא ומה אם הטוען טענת גנב שמשלם תשלומי כפל אין משלם אלא לאחר שבועה · זה שאין משלם תשלומי כפל אינו דין שאינו משלם אלא לאחר שבועה · לא אם אמרת בטוען טענת גנב שאין משלם חומש ואשם · תאמר בזה שמשלם חומש ואשם · הואיל ומשלם חומש ואשם ישלם לפני שבועה ולאחר שבועה · ת"ל עליו ושילם ואין משלם אלא לאחר שבועה: **ט** ושלם אותו אותו הוא משלם ואינו משלם תשלומי כפל · וה"ד הוא ומה אם הטוען טענת גנב שאין משלם חומש ואשם משלם תשלומי כפל · זה שמשלם חומש ואשם אינו דין שישלם תשלומי כפל · ת"ל ושלם אותו · אותו הוא משלם ואינו משלם תשלומי כפל: **י** אוציא את תשלומי כפל ולא אוציא תשלומי ארבעה וחמשה · ת"ל בראשו בראשו הוא משלם · ואינו משלם תשלומי כפל ולא תשלומי ארבעה וחמשה: **יא** קל והומר לטוען טענת גנב שישלם חומש ואשם ומה אם זה שאין משלם תשלומי כפל משלם חומש ואשם · הטוען טענת גנב שמשלם תשלומי כפל אינו דין שישלם חומש ואשם · ת"ל בראשו וחמישיתו יוסיף עליו · המשלם בראש מוסיף חומש ואין משלם תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה מוסיף חומש: **יב** וחמישיתיו מלמד שמוסיף חומש על חומש עד שתתמעט הקרן משוה פרוטה · יוסיף עליו שיהא הוא וחומשו חמשה · לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו (יכול) לא יתננו לשלוהו שיוליך לו · יכול לא יתן לשליח בית דין וליורש ת"ל יתננו: **יג** ביום אשמתו בית שמאי אומרים ילקה בחסר ויתר ובית הלל ... הוצאה · רבי עקיבא אומר כשעת התביעה: **יד** את אשמו אף אחר יום הכפורים איל קשה בן שתי·שנים · צאן ל... צאן אף חרשת אף שוטה אף חננסת · מן הצאן ולא מן הפלגס · בערכך מה ערכך האמור להלן בכסף אף ערכך הא... שקלים לאשם שיהא מפריש מעות לשום אשם:

ישוב כגון בזה:] מוכח דבהלואה גרידתא חייב קרבן שבועה דתנן המית שורך את שורי והוא אומר לא המית משביעך אני ואמר אמן חייב · וכן גבי חבלת בי והוא אומר לא חבלתי וכו' · והתם הוא כעין הלואה שאינה בעין · ואין לומר דהתם הוי פירושו חבלת בי וייחדת לי כלי והפקדתי לך · שהרי בסיפא דקתני אמר לו הפלת את שיני וכו' פטור שאינו משלם על פי עצמו ואי איירי בייחד לו כלי הרי ממון יש לו בידו · וכן בכתובות [מ"ב:] משמע גבי אנסת ופתית את בתי אפי' בלא ייחוד מיחייב קרבן שבועה · עוד ראיה בפ' שבועת הפקדון [ל"ז:] דדרשי רבנן הנהו פרטי וכחש בעמיתו בכללי ופרטי · ומייתי מה דדמי ליה בשני צדדין דבר המיטלטל וגופו ממון · ואי צריך דומיא דפקדון שהפקידו בעין ושלא ניתן להוצאה למעוטי הלואה הוי ליה ג' צדדין · ובכל התורה ילפינן בשני צדדין · ולכך יש לפרש דבהלואה נמי מיחייב קרבן שבועה · והכא שמפרש כגון שייחד לו כלי היינו טעמא שהפרטים צריך לפרש בענין אחד כלם · ומ"מ אגב אורחיה שמעינן דמשיכה קונה כיון דלא אהדריה לתשומת יד אע"ג שאין המשיכה צריכה שם: עליו עד שיהא מתכוין לו מכאן אתה אומר כו' · תנן לה בפ' שבועת הפקדון וחייב על זדון השבועה אם כפר ונשבע במזיד · וכן חייב על שגגתה · שאינו יודע ששבועה זו אסור · אבל הוא מזיד בפקדון · ואינו חייב על שגגתה גרידתא · כגון שנעלם ממנו ממון וסבור דבקושטא אישתבע והכי איתא בתוספתא איזהו זדון הפקדון עם זדון השבועה שהוא חייב היה לו פקדון בידו והיה יודע שכל הנשבע מביא קרבן זהו זדון הפקדון עם זדון השבועה שהוא ... הפקדון עם שגגת שבועה היה לו פקדון ולא היה יודע שכל הנ... זהו זדון הפקדון עם שגגת שבועה · ואיזהו שגגת הפקדו... היה בידו הפקדון · פי' כגון שהיה דסקיא של אביו מופקדת ביד... ק"ה ·] או שהיה ממנו בשעה שנשבע על שקר · ובירושלמי שנאמר בתורה חטא הזדון כשגגה עד ש... שגגה · ובתלמוד דיקן בכסף שקלים · ילי... כדאמ' בפ' דם שחיט... **ח** ואין משלם אלא ... בכפירה בלא שבועה ... דמשלם כפל לאחר ... כדיליף בפ' מרובה [... מונקרב בע"ה אל א... לה בגזירה שוה דשלי... משלם כפל אלא חומ... ישבע לשקר ושלם ... תשלומי כפל · דס... הכתוב לבד מן הכפ... שישלם הכפל: **י** ול... וה' שטבח ומכר וש... אגב אורחיה נקט ל... כפל אין כאן תשלומי ... ג' וד' וזה לא חייב... בפ' מרובה [ע"ה:] ... ובפ' שבועת הדיינין ... לטוען טענת גנב ... חומש ואשם עם הכ... דילוג עד

פרק כג וכפר עליו הכהן לפני ה' ונסלח לו על אחת מכל אשר יעשה מנין שחייב על כל אחת ואחת תלמו... לחייב על כל אחת ואחת: **ב** כיצד היו חמשה תובעים אותו אמרו לו תן לנו פיקדון ותשומת יד וגזל וא... בידך שבועה שאין לכם בידי פקדון ותשומת יד וגזל ואבידה לא לך ולא לך ולא לך מנין שחייב על כל אחת ואח... להייב על כל אחת ואחת: **ג** יכול מפני שהן חמשה מנין אמר לו תן לי פיקדון ותשומת יד וגזל ואבידה מנין שחייב על... ת"ל לאחת · לחייב על כל אחת ואחת: **ד** יכול מפני שהן מיני תביעות · מנין אפילו אמר לו תן לי חיטים ושעורים... שחייב על· כל אחת ואחת ת"ל לאחת · לחייב על כל אחת ואחת: **ה** יכול מפני שהן שני מינים [דברים] הרבה מנין א... לי חיטים שהפקדתי לך אמש ושלפניו ושלפני פניו · שבועה שאין לך בידי חיטים שהפקדת לי אמש ושלפניו ושלפני פניו מ... כל אחת ואחת ת"ל לאחת · לחייב על כל אחת ואחת: **ו** מנין אחת על דברים הרבה תלמוד לומר על אחת מכל אשר... היה תובעו אמר לו תן לי חיטים שהפקדתי לך אמש ושלפניו ושלפני פניו · שבועה שאין לך בידי כלום מנין שאינו חי... ת"ל על אחת אשר יעשה: **ח** יכול מפני שהוא מין אחד מנין אפילו אמר לו תן לי חיטים ושעורים וכוססים שיש לי... שאין לך בידי כלום מנין שאינו חייב אלא אחת ת"ל על אחת אשר יעשה: **ט** יכול מפני שאינו מיני תביעות · מנין אפיל... פקדון ותשומת יד וגזל ואבידה שיש לי בידך · שבועה שאין לך בידי כלום מנין שאינו חייב אלא אחת ת"ל על אחת מכ... **י** יכול מפני שהוא אדם אחד מנין אפילו אמרו לו חמשה תן לנו פיקדון ותשומת יד וגזל ואבידה שיש לנו בידך שבו... בידי כלום מניין שאינו חייב אלא אחת תלמוד לומר על אחת מכל אשר יעשה לאשמה בה · פרט לפחות משו...

סליק דיבורא דחובה

הגהות מהרי"ד

בכולהו · ד"ת : **ז** מכאן אתה אומר שחייב על זדון שבועה וכו' רמב"ם פ"א מה' שבועות דין ט' י' י"א : אשם בכסף שקלים · רמב"ם פ"ט מה' שגגות דין ז' : **ח** ואין משלם אלא כו' · פי' חומש : **י** ולא אוציא תשלומי ד' וה' · קשה הא קי"ל כל היכא דליכא כפל ליכא ד' וה' כדאיתא פ"ד דב"מ וי"ל דהייט בגנב שחייב תשלומי כפל ובכל מקום שפוטרתו התורה מכפל פטור גם מד' וה' אבל הכא דאינו חייב כפל לעולם הו"א דחייב ד' וה' אם טבח או מכר ומ"מ קשה מהיכי תיתי לחייבו בד' וה' אי משום ק"ו איכא למיפרך מה לטוען טענת גנב שכן משלם כפל ואכשר דחומש ואשם עדיף ליה מכפל · וי"ל : **יא** המשלם בראש מוסיף חומש . גמ' פ"ו דב"ק ד' ס"ה ע"ב ורמב"ם פ"ד מה' גניבה הלכה ו': **יב** מלמד שמוסיף חומש על חומש · כוא בגמ' ב"ק ס"ה ע"ב וק"ח ע"א ובמשנה שם ק"ג וברמב"ם סוף פ"ז מה' שבועות ופ"ז מה' גזילה ואבידה דין י"ב: שיהא הוא וחומשו חמשה · הובא לעיל פרק כ' ברייתא ה' ע"ש והובא ברמב"ם פ"ז מה' גזילה ואבידה דין ו' והכ"מ שם כ' שהרמב"ם למד דין גזל מדין מעשר ואין צורך לזה כי כך מבואר בברייתא כאן: לא יתננו לשלוחו וכו' · משנה אבל כשעשאו שליח שיופטר בקבלתו מיד · והובא ברמב"ם פ"ז מה' ג... במשנה ב"מ פ' המפקיד ד' מ"ג ע"ש בגמ' ופסקו הרמב"ם ריש פ"ג מ... **יד** לעיל פרק כ ברייתא ו'· וסוף פרשתא י"ב וע"ש...

פרק כג **א** ת"ל על אחת כצ"ל גם בברייתא ב' וג' וד' וה' : **ג** וא... בידי פקדון ותשומת יד וגזל ואבידה מנין כצ"ל · ד"ת : ... שאין לך בידי חטים ושעורים וכוסמין מנין כו' כצ"ל · ד"ת : **ה** יכול מפ... מנין כצ"ל ותיבת שני נמחק ד"ת וא"א וכ"כ בילקוט: **ו** מנין שהוא ... הרבה כצ"ל · ד"ת : **ז** ת"ל אחת אשר יעשה כצ"ל · ד"ת : **ח** ת"ל ... יעשה כצ"ל : **ט** ת"ל אחת מכל אשר יעשה כצ"ל ד"ת · וכל הפרק סוג... ר"פ שבועת הפקדון והובא ברמב"ם פ"ז מה' שבועות ודוגמת זה הפרק... וע"ז ע"ש : **י** בה פרט לפחות משוה פרוטה · פי' שאינו משלם חומש וא... לענין שאין מביא הרבן שבועה · ולכן ה"צרך בגמ' ב"מ ד' נ"ה ריש ט...

צו אין צואה אלא זירוז מיד ולדורות · א"ר שמעון ביותר כל מקום שיש הסרון כיס : ב ר' יוסי הגלילי אומר מתוך שנאמר כל הנוגע במזבח יקדש · שומע אני דברים הראוים למזבח ודברים שאינן ראוים למזבח ת"ל כבשים · מה כבשים המיוחדים שהם ראוים למזבח יצאו דבר שאין ראוי למזבח : ג ר"ע אומר מתוך שנאמר כל הנוגע במזבח יקדש שומע אני דברים הראוים למזבח ודברים שאינן ראוין למזבח ת"ל עולה · מה עולה מיוחדת שהיא ראויה למזבח אף כל דבר שראוי למזבח יצא דבר שאין ראוי למזבח : ד ר' יהושע אומר כל הראוי לאישים אם עלה לא ירד · היא העולה על מוקדה מה עולה שהיא ראויה לאישים אם עלתה לא תרד כך כל דבר שהיא ראויה לאישים אם עלתה לא תרד : ה רבן גמליאל אומר היא העולה על מוקדה על המזבח מה עולה שהיא ראויה למזבח אם עלתה לא תרד · כך כל דבר שהוא ראוי למזבח · אם עלה לא ירד : ו אין בין דברי רבן גמליאל לדברי רבי יהושע אלא הדם והנסכים שרבן גמליאל אומר לא ירדו ר' יהושע אומר ירדו : ז ר' יהודה אומר זאת היא העולה הרי אלו מיעוטים פרט לנשחטה בלילה ושנשפך דמה ושיצא דמה חוצה לקלעים · ר"ש אומר עולה אין לי אלא כשירה שנשפך דמה ושנשחטה בלילה ושיצא דמה חוצה לקלעים מנין להלן והיוצא והטמא והנשפך והנשחט וחוץ למקומו ושקיבלוהו פסולים וזרקו את דמו והניתנים למטה שנתנם למעלה · והניתנים למעלה שנתנם למטה · והניתנים בפנים שנתנם בחוץ והניתנים בחוץ שנתנם בפנים · והפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן · תלמוד לומר זאת תורת העולה תורה אחת לכל העולים שאם עלו לא ירדו : ח יכול אף הרובע והנרבע והמוקצה והנעבד והאתנן והמחיר והכלאים והטריפה והיוצא דופן בעלי מומים אם עלו לא ירדו · תלמוד לומר זאת היא העולה הרי אלו מיעוטים · ומה ראית לרבות את אלו ולהוציא את אלו · אחר שריבה הכתוב מיעט מרבה אני את אלו שהיה פסולן בקודש ומוציאני

צו אלא זירוז מיד [קידושין כ"ט :] ולדורות · זירוז דכתיב
את יהושע וחזקהו ואמצהו כדמפרש בספרא: מיד ולדורות ·
לה מבכין אב משני כתובים דכתיב בפרשת נרות . ובפרשת
' כרות צו את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית וכו' חוקת
וכפ' שלוח טמאים
ישראל וישלחו מן
יב שם מיד ויעשו כן
אחכה כו' ולמדים זה
ספרא : וביותר כל
ון כיס · ובסיפרי
אין צווי בכל מקום
שנאמר צו את בני
שמן זית זך · פי'
ם כאן חסרון ממון
אות קרבנות לקנות
ריך צווי לזרז אע"פ
את בני ישראל את
מ גם כאן יש חסרון
המזבח כל הלילה
מזבח תוקד בו שיש
בסיפוק עצים ·
את אהרן שלא יפסול
כיס · ואינו נראה :
מר מתוך שנאמר כל
כו' ת"ל כבשים ·
נוגע במזבח יקדש
ה על המזבח כבשים
קיבא אומר וכו' ומה
ובפ' המזבח מקדש
תי לה · וא"ר אדא בר
פסולה איכא בינייהו ·
דלא (תימא) [תרד]
ול' אפי' עולה פסול'.
מכבשים דוקא
רבו ולא עולת העוף
ע אומר היא העולה
שהיא ראוי' לאישים.
יא העולה דמשמע
וזבח ולא תרד . שהרי
אמרינן תלת מיעוטי
אזאת תורת העולה
ר"ג אומר מה עולה שהיא ראויה למזבח . אין ביניהם אלא
ג לא ירדו מדמייתי לה מכל הראוי למזבח שיפסול ואפילו
' יהושע ירדו דאינם ראוי' לאישים · וקאמר בגמ' הא דקתני
דש את הראוי לו · משמע מה שהוברר לחלקו למעוטי
בכלי שהרי לא נתברר לחלק המזבח לעולם דמחוסרי מעשה
לו ועלו למזבח לדברי שניהם ירדו · ובמתני' דהתם תנן
ע ור"ג · והתם בעי מאי איכא בין תנאי דברייתא היינו
לתנאי דמתני' · א"ר פפא קמצים שקדשו בכלי איכא בינייהו
שו בכלי מפסלי · לתנאי דמתניתין לא ירדו דגמרי לה
הני בני מזבח ומוקדה נינהו עד שלא נפסלו · לתנאי דברייתא
ירדו דעולה בעי' אבל מנחה תרד : ז ר' יהודה אומר
תן שלשה מיעוטי כנגד שלשה שאלו אם עלו ירדו ושאר
דלא ירדו מייתי לה מדתני' התם [זבחים פ"ד · נדה מ :]
בדם כשר שהרי לן כשר באימורין · לן באמורין כשר . שהרי
שהיוצא כשר בבמה · טמא הואיל והותר לעבודת ציבור · חוץ
לפיגולו. חוץ למקומו הואיל והוקש לחוץ לזמנו · שקיבלו
דמו · בהנך פסולין דחזו לעבודת ציבור · וכי דנין דבר
ר בהכשרו · תנא אוזאת תורת העולה ריבה סמוך ליה
כגון בשר שלמים דלא נפסל בלילה שהרי נאכל לשני ימים ·

והא דאמר חוץ למקומו הואיל והוקש חוץ לזמנו . תימא דבפ' התודה [מנחות ע"ט] · וכ"ה בתוס' שם ד"ה והדר איתמר . חטאת ששחטה חוץ לזמנה אם עלתה לא תרד . חוץ למקומו רבה אמר לא תרד · רבא אמר תרד · וקאמר התם (רבא) [רבה] כר' אליעזר דאמר אם שחט תודה בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו קדש הלחם ואיתקוש להדדי · ורבא כר' יהושע דאמר חוץ לזמנו קדש חוץ למקומו לא קדש · ולכך נמי בחוץ למקומו תרד · וקאמר התם והדר ביה (רבא) (לגבי דרבה) [רבה לגבי דרב כצ"ל] · והשתא והלא הכא תניא אם עלתה לא תרד · וכן תנן בפ' המזבח מקדש . ואפי' לר' יהושע דהתם דפליגי אליביה רבא ורבה מוכח בריש מעילה דלא ירדו . דקתני [ב :] כלל אמר רבי יהושע כל שלא היה שעת היתר לכהנים מועלים בו וכו' שנשחטה חוץ לזמנו וחוץ למקומה · ומפרש בגמרא הואיל ומרצין לפיגולין . ופליגי שם רבה אמר אם עלו ירדו ורב יוסף אמר אם עלו לא ירדו · ואיתותב שם רבה · עוד קשה דבכל מקום ילפינן חוץ למקומו מחוץ לזמנו בספ"ח דזבחים [י"ג :] גבי חטאת פנימית · ואע"ג דאמר ר' שמעון כל שאינו על מזבח החיצון כשלמים אין חייבין עליו משום פגול מודה היה לפסול מק"ו דיליף חוץ לזמנו מק"ו משלא לשמו וחוץ למקומו משום דאיתקש לחוץ לזמנו. וכן בפ' כל הפסולין [ל"ד :] אין עושה שיריים אלא חוץ לזמנו וחוץ למקומו הואיל ומרצין לפיגולין . וחוץ למקומו ודאי לא מרצה לפיגולין אלא מחוץ לזמנו יליף · ור"ת לא גרס חטאת ששחטה אלא תודה ששחטה · ובתודה הוא דלא ילפי' חוץ למקומו מחוץ לזמנו כיון דלא ילפינן להו להדדי לענין קדוש הלחם כר' יהושע · וטעמא הוי משום דקידוש לאו גופא דזביחה הוא ולכך נמי לא ילפינן לענין אם עלתה . עוד מתרצים כי לענין ירידה יש חילוק בין קדשי קדשים ובין קדשים קלים כדמוכח בפ' המזבח מקדש [פ"ג] ולאו דוקא תודה דהוא הדין כל קדשים קלים : ר' שמעון אומר עולה כו' הלן · שלן בשר חוץ למזבח · וכן שיצא בשר · או נטמא והניתנים למטה מחוט הסיקרא שנתנם לזעלה מחוט הסיקרא והניתנין בפנים בהיכל שנתנן בחוץ על המזבח העולה · וכן פסח וחטאת ששחטן שלא לשמן והן פסולין כדתנן בריש זבחים שאם עלו אימוריהם על המזבח לא ירדו : ח יכול אף הרובע ונרבע וכו' ת"ל זאת . בפ' יוצא דופן [נדה מ"א :] משמע דהא דאיצטריך למעוטינהו · היינו שנפסלו לאחר הקדשן · אבל קודם הקדשן שבא להם פסול אין צריך למעטינהו · וכן רובע מוקצה ונעבד [זבחים קי"ד] אע"ג דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו . הכא בקדשים קלים וכר"י הגלילי דאמר [קידושין כ"ג :] ממון בעלים הוא ואתנן ומחיר אין לומר לאחר שהוקדשו דכל האסורים [תמורה ל :] קאמר לכל נדר פרט לנדור · וי"ל כגון שנתן לה בהמת קדשים מעוברת · וסבירא ליה וולדות קדשים בהווייתן הן קדושים לאחר שיבואו לעולם · ומ"מ כיון שנותן אגב אמו כאילו הוא קדוש . ובפרק בתרא דזבחים קרי ליה ראוי לפתח אהל מועד מכיון שהאם קדושה · אע"ג דחולין הן עד אחר לידתן · וכלאים ויוצא דופן בולדות קדשים אי סבירא לן במעי אמן הם קדושים כ"ש דניחא טפי דקדם הקדישן למומן הוא וצריך קרא למעוטי. ומיהו לא ניחא דהכא לר' שמעון הוא ובפ' דם שחיטה [כריתות כ"ג :] אית ליה בהווייתן הם קדושים · אלא יש לפרש כדלעיל דחשיבי קדושים אגב אמן :
שתמכא.

הגהות מהרי"ד

ראוין · כגון שאור ודבש ואיל ובני ומולין כן פי' רש"י סנהדרין ל"ד · וע"ש : ג רמב"ם פ"ג
מפסולי המוקדשין דין ט"ו כר' עקיבא : ד ר"י אמר כל הראוי לאישים אם עלה לא ירד
שנאמר היא העולה כו' כך כל דבר שהוא ראוי לאישים אם עלה לא ירד כצ"ל · ר"ת וכ"ה
במשנה רפ"ט דזבחים ד' פ"ג ע"א ובגמ' סנהדרין ל"ד ע"א והובא ברמב"ם פ"ג מפסולי
המוקדשין דין ג' : ז ר"י אומר כו' ושיצא דמה חוץ לקלעים ר"ש אומר עולה אין לי אלא כשירה
מנין לרבות כו' ושיצא דמה חוץ לקלעים והלן והיוצא והטמא והנשפך ...
ושקבלו פסולים כן הגי' ...

סרון כיס · סיפוק עצים · ונראה אע"ג דאמרינן בגמ' פסחים כ' ע"ב
דנחשב הפסד מועט ולא חששו אפ"ל עפ"י מ"ש בס' תכלת שמואל
פ' בתרא דבילה ס"י ד' ובמקום שהעצים יקרים נחשב הפסד עצים
דש דשיו ... עצים ולא כל העצים כשרים נחשב לחסרון כיס · ועוד
הפסד עצים לא חששו רק להפסד עצים של פעם אחת שאירע במקרה
וד ודאי גם הפסד העצים נחשב הפסד מרובה · ...

ט שתמצא לומר. כמו נמצאת אומר: כלל שר' עקיבא אומר כל שהיה פסולו בקדש משבא לעזרה הקדש מקבלו · ובפ' המזבח מקדש [זבחים פ"ד.] מתני לה משמיה דר' שמעון · מיהו אין למחוק הכא· שהר במתני' גם לר' עקיבא מודה מדמסיים התם ר' עקיבא מכשיר בבעלי מומין · והכא כולה מתניא כר' עקיבא·

ליקרב ביום · אלא עם בוא השמש · ומתעכלין והולכין כל ת"ל זאת תורת העולה · וברייתא דידן נסיב רישי' דקרא צו א[...] התם ה"מ לקלוטי שמיד נעשין לחמו של מזבח · אבל לה[...] שתצית האור ברובן. ומיירי בה נמי בתוספתא דמנחות וב[...]

ומוציאני את אלו שלא היה פסולן בקודש: ט שתמצא לומר כלל שרבי עקיבא אומר · כל שפסולם בקודש הקודש מקבלו · לא היה פסולם בקודש אין הקודש מקבלו · חוץ מבעל מום שבעוף כשר · רבי חנניה סגן הכהנים אומר דוחה היה אבא בעלי מומים מעל המזבח יכול אף הנסכים אם עלו לא ירדו ת"ל עולה · מה עולה מיוחדת שהיא באה בגלל עצמה יצאו נסכי' שאינן באים בגלל עצמם: י מיכן אתה אומר הזבח כשר והנסכים פסולין הזבח פסול והנסכים כשירים אפילו זה וזה פסול שהזבח לא ירד · והנסכים ירדו: יא מתוך שנאמר כל הנוגע במזבח יקדש למדנו שהמזבח מקדש את הראוי לו · מנין אף הכבש מקדש את הראוי למזבח ת"ל אל המזבח לא יעלו לריח ניחוח · מנין שאף הכלים מקדשים את הראוי להם ת"ל וקדשת אותם והיו קדש קדשים כל הנוגע בהם יקדש: יב כלי הלח מקדש את הלח כלי מידת היבש מקדש מידת היבש · ואין כלי הלח מקדש את היבש · ואין מידת היבש מקדש את הלח · כלי הקודש שניקבו אם עושים מהם מעין מלאכתם שהיו עושים כשהם שלמים מקדשים ואם לאו אין מקדשים · וכולם אין מקדשים אלא בקודש: יג היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבוקר · שיהא נותנין מבוא השמש והם מתעכלים והולכים על המזבח כל הלילה אין לי אלא דברים שהם ראוים לקרב בלילה שיהא נותנם מבוא השמש והם מתעכלים והולכים מעל גבי המזבח כל הלילה · דברים שהם ראוים לקרב ביום כגון הקומץ והקטורת והלבונה [והעצים] ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים מנין · תלמוד לומר צו את אהרן ואת בניו לאמר: יד אתה אומר לכך נאמר כל הלילה שיהא נותנין מבוא השמש והיו מתעכלים והולכים על גבי המזבח כל הלילה או אינו אלא שיהו מעלים מן הארץ לגבי מזבח כל הלילה כשהוא אומר חלב חגי עד בקר זה האמור. לימד שיהו מעלים מן הארץ למזבח כל הלילה: טו הא מה אני מקיים כל הלילה שיהא נותנן מבוא השמש והם מתעכלים והולכים כל הלילה על גבי המזבח מה ת"ל עד הבוקר · אם אינו ענין לעיכול איברים תניהו ענין לתרומת הדשן · לימד שהן תורמים את המזבח כל הלילה: טז ואש המזבח תוקד בו · מנין לאש המזבח הפנימי שלא תהא אלא ממזבח החיצון ת"ל אש המזבח תוקד בו · אש מחתה ומנורה מנין ודין הוא נאמר תן אש במזבח הפנימי ונאמר תן אש במחתה ומנורה מה אש מזבח הפנימי ממזבח החיצון אף אש ממחתה ומנורה ממזבח החיצון או כלך לדרך זו נאמר תן אש במזבח הפנימי ונאמר תן אש במחתה ומנורה מה אש מזבח הפנימי ממזבח חוצה לו אף אש מחתה ומנורה ממזבח חוצה להם · ת"ל אש תמיד תוקד על המזבח אש שאמרתי לך תהא תמיד לא תהא אלא ממזבח החיצון: למדנו אש למנורה למחתה מנין · ודין הוא נאמר אש במנורה ונאמר אש במחתה מה להלן על מזבח החיצון אף כאן

על

ובמתניתין דהתם מפרש ואלו שלא היה פסולן בקדש הרובע והנרבע וכו' והתם בגמ' [פ"ה:] (א"ר חייא) [לפנינו ליתא א"ר וכד' ל"ה: איתא אר"ח בר אבא] א"ר יוחנן לא הכשיר ר"ע אלא בדוקין שבעין הואיל וכשרים בעופות · והוא שקדם הקדשן את מומן. והיינו נמי דתנן להכא מפני שבעל מום בעוף כשר · ותני' כותיה דר' יוחנן אלא שאין התלמוד מביאה: דוחה היה אבא את בעלי מומין מעל גבי המזבח. כלומר דוחה ומורידן למטה · ובגמרא קאמר מאי קמ"ל · איבעית אימא מעשה קמ"ל ואב"א מאי דוחה כלאחר יד · דאין מורידן דרך בזיון בפרהסיא אבל ת"ק דקתני אם עלו ירדו מורידן אפי' בפרהסיא. יכול אף הנסכים אם עלו לא ירדו ת"ל כו': י שהזבח לא ירד והנסכים ירדו. במתניתין דהתם ר' שמעון קתני לה · ואפילו זבח פסול · ונסכים כשרים מאחר שהם באים בגלל זבח נפסלו עמו ונתבטלה קדושתן: יא מנין אף הכבש מקדש את הראוי למזבח כו'. עד כך הכלים מקדשין את הראוי להם · והתם [זבחים פ"ו.] מייתי הך ברייתא אמתני': יב ואין כלי הלח מקדשין את היבש · והתם [שם פ"ח.] אמר שמואל לא שנו אלא מידות אבל מזרקות מקדשין שנאמר [במדבר ז'] שניהם מלאים סלת: כלי הקדש שניקבו אם עושין מעין מלאכתן. שהיו נעשין כשהם שלימים מקדשים כגון שניקבו אצל שפת כלים. אם כשהיו ממלאים אותם לא היו רגילין למלאותן עד אותו הנקב · עדיין הם בקדושתן ומקדשין. והא דתניא בגמ' כלי הקדש שניקבו אין מתיכין אותן ואין מטיפין לתוכן אבר · כפגמו אין מתקנין אותן התם מיירי שאין עושין מלאכתן כשהן שלימין · וכולם משום דלא נתקדשו לכתחילה אלא כל זמן שהיו ראויין · וטעמא דאין עניות במקום עשירות ובפ"ב דערכין [י' :] גלגל ומכתשת שהיו מימי משה ורצו לתקנם · החם לא היו מוצאין טובים ומעולים כמותן ובגמרא רפ"א דמנחות [ח :] מיירי נמי בקידוש כלים., ובגמרא אאין מקדשין כלי הלח את היבש [זבחים פ"ח :] אמר רב ואי תימא רב אמי אין מקדשין ליקרב אבל מקדשין ליפסל פי' שאם יצא חוץ לקלעים או נגע בו טבול יום נפסל דאהני ליה כלי להכשירן ליפסל כדתנן מנחות מועלין בהן משהוקדשו קדשו בכלי הוכשרו ליפסל · בטבול יום ובמחוסר כפורים . וכולן אין מקדשין אלא בקודש בעזרה · ובגמ' קאמר אין מקדשין שלא בקדש אלא ליקרב אבל מקדשים ליפסל: אין לי אלא דברים שהן ראוין ליקרב בלילה. כגון איברים ופדרים שמעלן ומקטירן מבוא השמש · ומתעכלים והולכים כל הלילה: דברים שדרכן ליקרב ביום · כגון קומץ ולבונה וקטרת ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים שמעלן ומלינן מבוא השמש · מייתי לה בפ"ג דמנחות ודייק עלה מבוא השמש והא אמרת דרכו

הכל לפי צורך השעה · והיינו דתניא הכא לימד שיהו תורמין [...] הלילה: טז מנין לאש המזבח הפנימי · גחלים של קטרת [...] הזהב: אש מחתה גחלים שמביא לפני ולפנים להקטיר עליהן ומנורה להדליק עדות בהיכל. וכולן טעונים נתינת אש על [...] אש מזבח הפנימי ממזבח שחוצה לו · ויעשה אש על המזבח [...] לה · כי מזבח הזהב גם היא חוצה מהמנורה שהוא מסוך [...] ושלחן ומנורה לפנים הימנו כדמוכח ביומא: ת"ל אש תמיד [...]

לה בפוקעין שיכול לה[...]
הלילה: יד או אינו [...]
מעלה מן הארץ למזבח [...]
לא הקטיר אימורים [...]
הם על הארץ שיכול לה[...]
ולא לענין מתירין ש[...]
כיון שלא הוצת ברובו [...]
לא פוקעין · דהכהו [...]
להו על המזבח · ומ[...]
לא ילין חלב חגי ע[...]
שיכול להעלותו כל הל[...]
זה האומר כו'. כלומר [...]
ללמד שיהא מעל[...]
הלילה: טו ומה אני [...]
דקרא דידן שיהא נות[...]
ומתעכלים והולכים · ו[...]
פוקעין שלהם למזבח כל [...]
בהם ממש עדיין · בפ' [...]
תנן איברים שפקעו [...]
קודם חצות יחזיר ומו[...]
חצות לא יחזיר ואין מו[...]
לה בשרירי · פי' קשים [...]
האש ששלטה בהם ו[...]
פחם. מנה"מ דבחצות [...]
כתיב א' אומר כל הלילה [...]
על מוקדה על המזב[...]
הבוקר והיינו הקטרה [...]
והרים את הדשן · ו[...]
קאי דהא לא כתיב ול[...]
מדו בד אלא כל הלילה [...]
והרים הא כיצד חלקהו [...]
דלא הוי עיכול אי לא[...]
וחציו להרמה · אפי' [...]
להם וקרוייס דשן · [...]
ליכא למימר דמיקרי דשן [...]
פריך עלה דתנן [יומא [...]
תורמין את המזבח מאש[...]
ואס"ד חצות דאורייתא [...]
אלא א"ר יוחנן ממש[...]
הלילה איני יודע שהי[...]
כלומר לא רמינן קרא[...]
כל הלילה והקטיר [...]
מעוכלין . וכל הליל[...]
במעוכלים · וחצות עוש[...]
הבוקר יתיר נפקא דכ[...]
עד הבוקר יתירא תן [...]
לילה שאינו צריך עוד לה[...]
דאי זהו בוקר לבוקר [...]
בוקרו של לילה עלות הש[...]
תן לו דהיינו חצות · [...]
הלילה כשר מן המעוכלו[...]

הגהות מהרי"ד

[...] ט כל שפסולו בקודש כו' חוץ מבעל מום מפני שבעל מום בעוף כשר כצ"ל ד"ס וע"ד : י הובא ברמב"ם פ"ג מפסולי המוקדשין דין י"ד : יא רמב"ם שם דין מ"י : יב ה"א שם ברמב"ם דין י"ט וכו' : יג רמב"ם פ"ד ממעשה הקרבנות דין ד' כ' : יד כל

כו' משמע כל הלילה ילין א"כ מוכח שמותר להעלותן כל הלילה א"כ מ[...] אלא ללמד על דברים שדרכן ליקרב ביום שמעלן עם מבוא השמש כדאיתא [...] כ"ו · ומה ת"ל עד הבקר הוא הוציא בפני עצמה כיון דכתיב כל [...]

על מזבח החיצון · או כלך לדרך זו נאמר אש בקטרת ונאמר אש במחתה מה להלן בסמוך לו אף כאן בסמוך לו ת"ל ולקח מלא המחתה גחלי אש מלפני ה' איזה הוא דבר שמקצתו לה' ואין כולו לה' הוי אומר זה מזבח החיצון :

פרק ב

ולבש הכהן מדו בד מדו כמידתו · בד שיהו של בוץ · בד שיהו חדשים בד שיהו כפולים · בד שלא ילבש עמהם בגדים אחרים · יכול לא ילבש עמהם בגדי פשתן · אבל ילבש עמהם בגדי צמר · ת"ל בד · יכול לא ילבש עמהם בגדי קדש אבל ילבש עמהם בגדי חול · ת"ל ומכנסי בד ילבש על בשרו ומת"ל ילבש להביא את המצנפת ואת האבנט דברי ר' יהודה · ר' דוסא אומר להביא בגדי כהן גדול שיהו כשירים לכהן הדיוט · רבי אומר שתי תשובות בדבר וכי אבנטו של כהן גדול זהו אבנטו של כהן הדיוט · ד"א בגדים ששמשו קדושה חמורה יחזרו וישתמשו בקדושה קלה אם כן מה ת"ל ילבש אפילו הם שחקין : ב ר' שמעון אומר ממשמע שנאמר בד שומעני ד' כלים שנאמר ולבש את בגדי הבד בגדי הקודש · אם כן למה נאמר מדו בד כמידתו : ג מכנסי בד ילבש על בשרו ולא רטייה על בשרו · כשהוא אומר להלן מכנסי בד יהיו על בשרו שלא יהיה דבר קודם למכנסים : ד והרים את הדשן אשר תאכל האש יכול עצים ת"ל עולה אי עולה יכול איברי עולה ת"ל אשר תאכל האש הא כיצד חותה מן המאוכלות הפנימיות ויורד · ושמו בנחת · ושמו כולו · ושמו שלא יפזר · אצל המזבח סמוך למזבח · מנין לאיברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב שמסלקן לצידי המזבח ואם אין לו צדדים מחזיקם וסודרם על הסובב או על הכבש עד שסודר את המערכה ומחזירם למערכה · ת"ל אשר תאכל האש את העולה על המזבח : ה מנין לאיברים שפקעו מעל המזבח · קודם לחצות יחזיר ומועלים בהם ת"ל אשר תאכל האש את העולה על המזבח : ו ופשט ולבש יכול במצות יום הכפורים היה פושט ולובש ת"ל בגדיו בגדים מקיש בגדים שפושט לבגדים שלובש מה בגדים שלובש הראוים למלאכתו אף בגדים שפושט הראוים למלאכתו א"כ למה נאמר אחרים פחותים מהם · ר' אלעזר אומר והוציא את הדשן לימד על בעלי מומים שיהו כשירים לתוציא את הדשן : ז והאש על המזבח תוקד בו א"ר יהודה מנין להצתת האש שלא תהא אלא בראשו של מזבח ת"ל

ה ברישא ומייתי לה בסוף פרק טרף בקלפי יומא [מ"ה :] :
ד כמדתו · וכן בפ"ב דיומא [כ"ג :] שיהא של בוץ · ובפ"ב
ם [י"ח :] וביומא [ע"א] בפ' בא לו קאמר מאי דהאי
א"ר יוסי בר חנינא דבר שעולה מן הקרקע בד בד . פי'
ים · ואימא עמרא·
מים שערות גדולים
כמי פשתים גדל
ל ידי לקותא הוא
ודפון · ורבי' אפרים
שהקנבוס הוא פשתן
א קנבוס שעולה בד
יעקב [בתוס' יומא
'ח : כתבו זה בשם
פריך שהוא יודע שאין
אלא מכמר ופשתים·
ורים בתורה סתם
ולכך פריך ואימא
מר . מסברא דלמא
הוא פשתן כיון שגילה
בד וכן כמי קנבוס
נבוס דמסכת כלאים
אין לומר כן . שהרי
ים לונבעולין · וקנבוס
ולין : בד שיהו חדשים
השער קרווי' חדשים·
ר וחוטי בגד של שתי
בבר ישן הוא · והיוצ
[י"ח .] מסולקים
נמינן בקרחתו או
ה . או בחדתותיה ·
ר השער מעל חוטי
כפולין · חוטן כפול
לוה ויש מכן לעכב :
יא את המצנפת ואת
הדשן · קסבר עבודה
ים · ר' יהודא אומר
שימש בהם בפנים
כשרים לעבודת כהן
ה לאו עבודה היא
בגדים · ואיכא מאן
פ"בדיומא [ד' כ"ג :]
דעבודה היא ואין
אלא שלא תאמר האי
מלמד שטעונים גניזה
מלמד שכשרים לכהן
שתי תשובות בדבר ·
: וכי אבנטו של כהן
ם הוא אבנטו של כ"ג הדיוט · כל הימים דהוית אמית למימר
די כה"ג לכהן הדיוט ואין לומר דמדהתיר לו הנהו דכשירים
מכנסים וחלוק · דמסתמא כיון דלא תני למיהוי היתר
כתוב באותו היתר · וכתב בבגדי כ"ג בי"ה כתונת בד קדש
לבש על בשרו ובאבנט בד יחגר ובמצנפת בד יצנוף · ובאבנט
שנה כמי כתיב ואת האבנט שש משזר תכלת וארגמן ותולעת
של כהן הדיוט לא כתיב בקרא איזה היה . ואיכא מ"ד של
כהן גדול בשאר ימות השנה ואיכא למ"ד בוץ היה כמו
. ור' יהודה סבירא ליה כי כהן הדיוט לא היה אבנטו של בוץ ·
ר שהתיר לו הכתוב בגדי יה"כ של כ"ג : ה"ג בפ"א

[י"ב :] וכפ"ב דיומא [כג ·] ועוד בגדים שנשתמשת בהן קדושה חמורה תשתמש בהן קדושה קלה בתמיה א"כ למה נאמר ילבש אפי' הם שחקים להכשיר לעבודה · ובלבד שלא יהו מקורעים כדאמרי' בזבחים : ב רבי שמעון אומר ממשמע שאמר הכתוב בד שומע אני שצריך ד' כלים · פי' כתונת ומכנסים ומצנפת ואבנט : שנאמר ולבש את בגדי הבד · א"כ גם שם כיון שהזכיר בד דכתיב מדו בד מסתמא כולם לובש · למה נאמר מדו · דיתורא הוא דה"ל למיכתב ולבש הכהן בד · שצריכין להיות כמדתו : ג ולא רטיה על בשרו · שאין לו ללבוש בגדי כהונה רטייה שהיא על גבי מכה משום חציצה וכפ"ב דזבחים [י"ט] מיירי במילי חציצה בבגדי כהונה: שלא יהא דבר קודם למכנסים · מייתי לה בפ"ב דיומא [כ"ג] : ד יכול עצים · פי' יכול ירים גחלים של עצים שאכל באש : יכול · אברי עולה שלא נתעכלו חותה מן המעוכלות הפנימיות . אבל גבי גחלים של קטורת לא גרסי' מן המאוכלו' דמצותו בגחלי' דכתיב גחלי אש: ושמו בנח' כו'. ונבלע היה מקומו כדאמרי' בפ' כל שעה [כ"ו ·] : אצל המזבח · סמוך למזבח · בפ"ב דיומא [כ"ד.] בעי תרומת הדשן בכמה . ופשיט דלא יפחות משיעור קומץ שסונקן לגבי מזבח · לצדי מזבח . כדי לעשות מערכה : סינקן · גורפן ומסיר אותן ממקומן כמו המסנק את הטיט דמס' מקוואות [פ"ב מ"ו] וכן תנן במסכת תמיד פ"ב : [ברא"ש הפ']: ה שפקעו מעל גבי המזבח · קודם חצות בפרק המזבח [זבחים פ"ו .] תנינן לה : ת"ל אשר תאכל . האש את העולה קרי לה עולה אחר אכילת האש : ו יכול כמצות יה"כ יהיה פושט ולובש · כלומ' יכול שמטיל עליו את החובה לשנות בגדיו בין תרומת הדשן להוצאתו · אם בא להוציא את הדשן לאחר הרמה מיד . כדרך שהוא חובה על כ"ג בחמש עבודות שביו"כ שמשנה בגדיו בכל העבודות בין זו לזו ראשונה בבגדי זהב · שניה בבגדי לבן · וכן כולם והכא שהוא כהן הדיוט ס"ד ישנה מבגדי קדש שהרים בהם הדשן אם בא להוציאו : כמו שנאמר ולבש הכהן מדו בד · ויפשוט אותם · וילבש בגדי חול ויוציא את הדשן : ת"ל בגדיו בגדים . ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים הראויים למלאכתן שהם בגדי קדש פחותין מהם · ובפ"ב דיומא [כ"ג:] מפרש כתנא דבי ר' ישמעאל [שבת קי"ד · קי"ט .] בגדים שבשל בהן קדירה לרבו אל ימזוג בהן כוס לרבו . פי' לפי שנתעשנו ונתלכלכו בבישול הקדירה · אף כאן לענין הוצאת הדשן אין כבוד המלך לשרת בהן שירות אחר : ר' אליעזר אומר אחרים והוציאה לימד על הכהנים בעלי מומין שכשרות בהוצאת הדשן · וסבירא ליה דאחרים על הכהנים קאי שפסולים לעבודה · ובפ"ב דיומא אמר ריש לקיש שנים בהרמת הדשן מכשיר ר' אליעזר כהנים בעלי מומין · וגם סבירא ליה שהיה מרים את הדשן בשני כלים בכתונת ומכנסיי' כמו שכתוב בו : ז מנין להצתת האליתא שלא תהא אלא בראשו של מזבח · אליתא קיסמין דקין להצית בהן אור מערכה דגדולה · ואין לו להציתם על הרצפה ולהעלותם למזבח כשהן דולקים : מנין שעושין מערכה

הגהות מהרי"ד

' ע' ובמים י"ס ע"ב ובתוס' שם ורמב"ם פ"ח מה' כלי המקדש דין ד' :
יו של בוץ · רמב"ם פ"ח מה' כלי המקדש דין י"ג : שיהיו חדשים ·
בד שיהיו כפולים · מפרש בירושלמי פ"א דחגיגה ופ"ג דיומא שיהיו שנים
יב ולבני אהרן תעשה כתנות שנים לכל אחד ואחד ולא ממשמעותא
הכי קאמר נראה שנאמר בכן בד צריכין שיהיו כפולים של בוץ ושיהו
לברייתא זו בסדר אחרי פרק א' ברייתא ה' ע"ש · והובא ברמב"ם
א ילבש עמהם בגדים אחרים · ע' זבחים י"ח י"ט עירובין ק"ג והובא
ל המקדש דין ט' : מה ת"ל ילבש וכו' · ע' ס' שיח יצחק על יומא ד'
וכי אבנטו של כ"ג כו' · ורמב"ם ר"פ פ"ח מה' כלי המקדש ופ"ס' שיח
' ע"ב : אפילו הם שחקים . ובמים י"ח ורמב"ם שם דין ד' : ג ערכין ג'
המקדש דין ו' : שלא יהא דבר קודם למכנסים · רמב"ם שם הלכה א' :
ירושלמי פ"ב דיומא הלכה א' : חותה מן המאוכלות הפנימיות · משנה

סוף פ"ק דתמיד ורמב"ם פ"ב מה' תמידין ומוספין דין י"ב : ושמו בנחת כו' · רמב"ם שם בסוף הפרק וע"ש ברא"ד : סמוך למזבח · משנה ספ"ק דתמיד ורמב"ם שם דין י"ב : מנין לאברים כו' משנה רפ"ב דתמיד ובגמ' יומא מ"ה ורמב"ם שם דין י"ג : ואם אין הצדדים מחזיקן סודרם על כצ"ל ד"ת וכ"ה שם במשנה בתמיד : ה קודם לחצות שיחזיר כצ"ל ד"ת וכוא ברמב"ם פ"ו ממעשה הקרבנות דין ג' : ומועלין בהם · רמב"ם פ"ב מה' מעילה דין י"ב : ו מקיש בגדים שלובש לבגדים שפושט כצ"ל ד"ת וכ"ה בגמ' יומא כ"ג : אחרים פחותים מהם · רמב"ם פ"ב מה' תמידין ומוספין דין י' : רא"א אחרים והוציא כצ"ל ד"ת וכ"ה שם בגמ' : ז א"ר"י מנין להצתת אליתא שלא תהא אלא בראש' של מזבח כצ"ל ד"ת ואיברא שכן הוא בגמ' יומא מ"ה · ע"ש מעמ"כ נראה דאין צורך להגי' כי כנוסחתינו כ"ה גם בפסיקתא זוטרתי ויקרא ר' ג' ע"ש ונראה שהיה כן גם נוסחת הרמב"ם פ"ב מתמידין ומוספין דין ט' וכ"ה בירושלמי ר"פ פ"ב דיומא ע"ש ועמ"ש מ"ל לעיל ס' ויקרא דיבורא דנדבה פרק ה' ברייתא ס' ·

ת"ל והאש על המזבח תוקד בו · אמר רבי יוסי מנין לעשות מערכה אחת לקיום האש ת"ל והאש על המזבח תוקד בו מנין שכל המכבת עובר בלא תעשה ת"ל לא תכבה : ח ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר נאמר כאן בבקר בבקר ונאמר בתמיד בבקר איני יודע אי זה יקדים יקדים דבר שנאמר בו בבקר בבקר לדבר שלא נאמר בו אלא בבקר אחד · נאמר בעצים בבקר בבקר · ונאמר בקטורת בבקר בבקר · איני יודע מי יקדים את מי · מי מכשיר את מי עצים מכשירים הקטורת הם יקדימו את הקטורת : ט נאמר בקטורת בבקר בבקר ונאמר בנרות בבקר בבקר איני יודע איזה יקדים כשהוא אומר בהטיבו את הנרות יקטירנה סמכו ענין לקטורת אף הם יקדימו את הקטורת · מנין שיעשה את המערכה גדולה כדי שתקבל את כל העולות ת"ל עליה · מנין לאימורי חטאת ואימורי אשם אימורי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים ת"ל עליה הלבי השלמים · מנין הקומץ והלבונה ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים ת"ל עליה והקטיר כל הקטרות יהיו עליה · יכול אף הקטורת תהא עליה · ת"ל ובער עליה · וערך עליה עשה הבערה אחת לקטורת עשה מערכה אחת לקטורת : י מנין שלא יהיה דבר קודם לתמיד של שחר ת"ל עליה · עולה מנין שלא יהיה דבר מתעכב אחר תמיד של בין הערבים ת"ל עליה שלמים · אש תמיד · תמיד אף בשבת · תמיד אף בטומאה · לא תכבה אף במסעות · מה עושים לה כופים עליה פסכתר דברי רבי יהודה · ר' שמעון אומר אף בשבת ומסעות מדשנים אותה שנאמר ודשנו את המזבח ופרשו עליו בגד ארגמן : יא רבי יהודה אומר שתי מערכות בכל יום ושלש ביום הכפורים ר' יוסי אומר שלש בכל יום וארבע ביום הכפורים אחת מערכה גדולה · ואחת מערכה לקטורת · ואחת לקיום האש · ואחת שמוסיפים ליום הכפורים · רבי מאיר אומר ארבע מערכות בכל יום וחמש ביום הכפורים אחת מערכה גדולה ואחת לקטורת ואחת לקיום האש ואחת לאיברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב · ואחת שמוסיפים ליום הכפורים :

פרשה ב זאת תורת המנחה לבית עולמים · זאת אינה נוהגת בבמה · תורת המנחה תורה אחת לכל

מערכה לקיום האש . שאם אין אש של מערכה גדולה מתגבר מוסיף עליו מזה · ובסוף פ' טרף בקלפי [מ"ה .] מיירי בכבוין · וכן בסוף כל התדיר [זבחים צ"א:] : ח ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר. בשני גיזרי עצים מוקי לה בפרק אמר להם הממונה [יומא ל"ג ·] כי לאחר שסידר המערכה גדולה היה מביאין ונותנין שם שני גזירי עצים . והאי קרא כתיב ביה ובער עליה עצים : נאמר בתמיד בבקר . את הכבש אחד תעשה בבוקר : איני יודע איזה מהן יקדים · אם גזירי עצים ולאחר כן ישחוט התמיד או למפרע : יקדים דבר שנאמר בו בבקר בבקר . דהיינו שני גזירין דמשמע בקרו של בקר שצריך השכמה יותר : ונאמר בקטרת בבקר בבקר · דכתיב בבקר בבקר בהטיבו את הנרות יקטירנה : עצים מכשירים הקטרת · דקטרת על העצים · ובפ' א"ל הממונה פריך והא אמרת שני גיזרי עצים למערכ' גדולה עביד להו ובההיא לא מקטרא קטרת אלא יש לה מערכה אחרת בפני עצמה . ומשני א"ר ירמיה שום עצים אע"ג דהני לאו לקטרת אולי שאם עצים ועצים מכשירי קטרת הם : ט כשהיא אומר בהטיבו את הנרות יקטירנה סמכו ענין לקטרת אף כאן הנרות יקדמו את הקטרת · ובפ' א"ל הממונה קאמר אמר קרא בהטיבו את הנרות והדר יקטירנה · וא"ת א"כ הוי ליה למימר איזה דבר יקדים גיזרים או נרות · מאחר שהנרות קודמים לקטרת . וי"ל משום · דעיקר קרא דבבקר בבקר בקטרת מיירי דכתיב והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בבקר בבקר בהטיבו את הנרות יקטירנה · מיהו הכא קיצרה הברייתא · ובפ' אמר להם אביי מסדר מערכה כו' : מנין שיעשה מערכה גדולה שתקבל כל העולות ת"ל עליה עולה · ולכך אומר ר' יהודא בפ' קדשי קדשים [זבחים נ"ט ·] קידש המלך את תוך החצר דברים ככתבן : מנין אימורי חטאת וכו' · שנקטרין על מזבח החיצון ת"ל עליה חלבו : מנין שגם קומץ ולבונה שנקטירים על מזבח החיצון · ת"ל והקטיר : יכול אף הקטרת תהא מוקטרת עליה אם ירצה : ת"ל ובער עליה וערך עליה · דוקא עולה וחלבי השלמים נקטרין על מזבח החיצון ולא קטרת : עשה הבערה אחת לקטרת . כלומר עשה הבערה קבוע בימקום אחד כמו על המזבח הפנים ולא תשנה לה לפעמים לעשותה על מזבח החיצון כי לא מצי לרבותה מקרא דובער עליה : י תמיד אפילו בשבת שעושים מערכה לתמידין ומוספין : תמיד אפי' בטומאה . כהנים טמאים עולים על המזבח ועושים מערכה · א"כ מעלים טמאים · שהרי מקבלים טומאה דכתיב והבשר [פסחים ל"ה ·] לרבות עצים ולבונה · ואם העצים מקבלים טומאה אסמכתא · גם הכא אסמכתא ומדרבנן יהוא : מה עושים לה כופין עליה פסכתר . כלי מחזיק לתך ושתי שרשרות היו לו כדמפרש בפ' א"ל הממונה ובמס' תמיד [ל"ג] והתם נמי גבי שהיה חותה גחלים לקטרת נתפזר ממנו כקב גחלים היה מכבדן לאמה ובשבת כופין עליה פסכתר. וא"ת כיצד מכבדן לאמה ומכבה והלא אמרינן בפ' טרף בקלפי [מ"ו : וע"ש בתוס' ותוס' חגיגה כ"ג : ד"ה שאם] דמוריד גחלת מע"ג המזבח וכיבה חייב וכן מכבה גחלת דמחתה ומנורה · והתם פלוגתא דאביי ורבא · וכן למעלה בפירקין אמרינן שכל המכבה עובר בלאו . וי"ל גבי מכבדן לאמה בכלי עד שעת חנייתן שנא' ודשנו את המזבח . ולשון אף ק... שמעון משום אף דרבי יהודא · ובירושלמי דפ' טרף בקלפי קאמר... ודשנו את המזבח ופרשו עליו בגד ארגמן הא אילו היה המזבח... ארגמן נשרף · בתמיה . ומה עבד ליה ר' יהודא פי' והלא ... ומשני פסכתר כופין עליה מלמעלה · ומה מקיים ר' יהודא וד... דרווי כההיא ואכל ושבע ודשן · כלומר שהיה שבע ממה שעליו ... עליו פסכתר : יא שתי מערכות בכל יום · מייתי לה בסוף פ... [מ"ה] והתם נפיק לה מדכתיב על מוקדה זו מערכה גדול... תוקד בו זו מערכה שנייה של קטרת : ואחת שמוסיפין בי"ה ... במחתה : ר' יוסי אומר שלש מערכות בכל יום וכו' ואחת לקיו... קרא אחרינא והאש על המזבח תוקד בו : ר' מאיר אומר ... יום כו' ואחת לאיברים ופדרים שלא נתעכלו · ונפיק ליה ...

פרשתא ב תורת המנחה לבית עולמים · כלומר ת... לבית עולמים · ומעט במה : ובסוף מס' זבחי...

שאני שכבר נעשית מצותן · וכן יש לתרץ מה שמקשה רב ... לכבדן לאמה ולהפסיד את הקדש והתנן [חגיגה כ"ג :] הוס... והקטרת הלבונה והגחלים שאם נגע טבול יום במקלתן ... כבר לא חשיבי של קדש שכבר נעשית מצותן ואין בהן הו...
אומר דלא חשיבי ש...
שרת אין מקדשין א...
במה שנתפזרו מן ...
איכא פלוגתא דאמו...
[ז' ·] ובפ' התודה ...
לולב וערבה [כ ·] ...
לתרץ לכולי עלמא...
דמנחות קאמר ר' יו...
אומרת כלי שרת ...
מדעת וא"כ פלוגתא ...
מתני' דתמיד דלא ...
ורבינו נסים פי' הי...
בקודש מוקי לההיא ...
יום הכפורים · דכתי...
בה היה מכניס · א...
יום בההוא קאמר א...
שהיה חותה בשל ד'...
וזה לשון ירושלמי סו...
מאי . א"ר בון בר כי...
של יוה"כ שבמה שהי...
אבל בגחלים של כ...
ממנו כקב גחלים ה...
ואי תימא נמי מפני...
פי' מחתה של זהב שהי...
ושל כסף שאין כליין...
ולכך מכבדן לאמה · ו...
יפסלו והלא אין נ...
מתפזרין כשמערן מ...
וקאמר במחתה של ...
במחתה שנייה של ...
הקטרה אלא מילתא...
וא"ת ומאי פריך והל...
מגרף אפי' מה שאין כ...
בפ' בתרא דחגיגה · ...
למאן דאמר עיקר כיור...
רבנן והוסיפו חומרא ...
לכלי · אבל בירושלמי ...
ליה עיקר כיורף דרבנן ...
לכלי אבל מאי דלא ...
אף בשעת מסעות הי...
מסירין האש מעל המ...

הגהות מהרי"ד

מערכה לקיום האש · גמ' יומא מ"ה ורמב"ם פ"ב מה' תמידין ומוספין דין ה' : שכל המכבה עובר בל"ת · רמב"ם שם דין ו' פסק שלוקה · ובמקום אחר כתבתי בזה דהיכא דאיכא בלשון חכמים עובר בל"ת אפשר דאינו לוקה : ח רמב"ם פ"ו מה' תמידין ומוספין : ט שתקבל את כל העולות ת"ל עליה העולה כצ"ל . ד"ת · וערך עליה והקטיר עשה הבערה אחרת לקטורת עשה מערכה אחרת לקטורת ואית ספרים דלא גרסי אלא חדא עשה הבערה או עשה מערכה ד"ת ולפי מ"ש בפירוש התוס' אין צריך לשני' אחרת במקום אחת : י מנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר · גמ' פסחים נ"ח ע"ב וע"ש בתוס' ובס' שיח יצחק · ורמב"ם פ"א מה' תמידין ומוספין דין ג' : תמיד אף בשבת וכו' · כוה...

...מנורה דשמן טמא אסור להדליק במנורה [וכבר תמה עליו בס' עץ החיים ... בלשונות הרמב"ם ר' ה' דלא גרע מהיו כלי שרת טמאים ועמ"ש זקני בפ... ר' כ"א] הכא בעצים שאני שנקראו קרבן כדכתיב ולקרבן העצים וכדלעי... דמדבה פרק י"ד ברייתא א' ודאי דחו טומאה : ר"ש אומר אף בשעת מ... ס"ע טרף בקלפי ובילקוט כאן ולסק"א מדמן נוסחא משובשת : יא ר' יה... ב' מערכות ושלש ביוה"כ אחת מערכה גדולה ואחת מערכה שני' של קט... ביוה"כ ד"ת וכ"ה בגמ' יומא מ"ה · ובתוספתא שם פ"ב ורמב"ם פ"ב ... פסק כר' יוסי שלש דרבנן יות ה' דיוה"כ ·

לכל המנחות שיהו טעונות שמן ולבונה : ב וכי מנין יצאו מכלל שנאמר ויצק עליה שמן ונתת עליה לבונה והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו יכול אין טעונה שמן ולבונה אלא מנחות ששיריהם נאכלים · מנחות שאין שיריהם נאכלין מנין ת"ל תורת המנחה · תורה אחת לכל המנחות שיהו טעונות שמן ולבונה : ג אר"ע מה מצינו שלא חלק הכתוב בין מנחת חוטא של ישראל למנחת חוטא של כהנים ללתיתין לא נחלוק בין מנחת נדבה של ישראל למנחת נדבה של כהנים ללתיתין אמר לו ר' חנניה בן יהודה וכי מה ראיה לאו להין עשה ללא תעשה · ת"ל תורת המנחה תורה אחת לכל המנחות כשיהו טעונות שמן ולבונה : ד והקריב אותה כשרה ולא פסולה · אותה כולה כאחת · בני אהרן ולא בנות אהרן . לפני ה' יכול במערב ת"ל אל פני המזבח · אי אל פני המזבח יכול בדרום ת"ל לפני ה' · הא באיזה צד מגישה בקרן דרומית מערבית : ה רבי אלעזר אומר יכול יגישנה בדרומה של קרן (מערבה) או במערבה · אמרת לאו שני כתובים אחד מקיים עצמו ומקיים את חבירו ואחד מקיים עצמו ומבטל חבירו תופסים זה שמקיים עצמו ומקיים את חבירו ומניחים זה שמקיים עצמו ומבטל חבירו כשאתה אומר לפני ה' במערב ביטלת אל פני המזבח בדרום · וכשאתה אומר אל פני המזבח בדרום קיימתה לפני ה' במערב הא באיזה צד מגישה בדרומה של קרן · והרים ממנו מן המחובר שלא יביא עשרון אחד בשני כלים · בקמצו שלא יעשה מידה לקומץ · מסולת המנחה ולא מסולת חבירתה · ומ שמנה ולא משמן חבירתה שלא יביא שתי מנחות בכלי אחד מסלת המנחה ומשמנה ואת כל הלבונה שתהא שם הלבונה בשעת קמיצה ואת כל הלבונה אשר על המנחה והקטיר שילקוט את הלבונה ויעלה לאישים : ו והקטיר המזבחה לריח ניחוח אזכרתה לה' נזכרים בה ונזכרים בקמיצתה ונזכרים בלבונתה : ז והנותרת ממנה כשירה יאכלו תאכל [יאכלוהו] אהרן ובניו ריבה אכילתה בכל מאכל שירצה · יאכלוהו שיאכלו עמו חולים ותרומה בזמן שהיא מועטת : ח לאהרן ולבניו לאהרן תחילה ואח־ כך לבניו · לאהרן שלא במחלוקת ולבניו במחלוקת · מה אהרן כהן גדול יאכל שלא במחלוקת אף בניו כהנים גדולים יאכלו שלא במחלוקת : ט מצות תאכל מצוה לפי שהיתה בכלל היתר ונאסרה וחזרה והותרה · יכול תחזור להיתירה הראשון ת"ל מצות תאכל מצוה : י וכיוצא בה יבמה יבוא עליה מצוה לפי שהיתה בכלל היתר ונאסרה וחזרה והותרה · יכול תחזור להיתירה הראשון ת"ל יבמה יבא עליה :

מצות

ר"ש

...חים ולא מנחות : שיהו טעונות שמן ולבונה · אע"פ דלא ...לת · כלהו ילפינן מהדדי מה שיש בזו יש בזו · וילפינן ...חת לכל המנחות : ב שאין שיריהן נאכלין מנין כגון מנחת ...ת משום דמשמע דבישראל איירי דכתיב והנותרת מן ... : ג א"ר עקיבא ...הכתוב בין מנחת ...ת חוטא של ישראל ...שניהם כאחר לא ...יתן עליה לבונה · ...ק בניהם · ועוד ... שנאמר כי חטאת ...כהן בין של ישראל ...ב"נ שאינה חטאת ... : לא נחלוק בין ...אל למנחת נדבה ...לות כתיבה · כלומר ...א דכתיב ויצק עליה ...בונה והנותרת מן ...ו במנחת ישראל · ...לות כל תתן שהם ...וטא · כמו כן בחלות ...נדבה שנלטוה ליתן ...שניהם שוים · ולמה ...הן : אמר לו חנינא ...אית לאו להן · אם ...ב ללא יתן ששניהם ...וטא · כיצד נשוה ...מאותה הטענה גם ...שוין בחלות נתינת ...אותם הכתוב לחלות ...נחת נדבה · ומטעם ...ורת המנחה אפילו ...לת · כיצד היה לי ...עשה דהיינו במנחת ...הן וישראל · אלמא ...טאת כי חטאת הוא ...ן ולא שנא ישראל : ... · כלומר לכך צריך ...כשרה ולא פסולה ...להקרבה · דהאי ס"ד ...לה ביוצא או בטומאה ...ח ולקמוץ אותה והדר ... · קמ"ל דלא : אותה · ...שה לה הגשה לחצאין : ...רב · ששם הוא לפני ... למזבח : ת"ל אל ...דרום שהכנש שם : ...ה [י"ט:] ובפ' קדשי ... כיצד מגישה בקרן כנגד חודה של קרן ודיו · ובפ"ב [י"ד:] דסוטה מפרש מאי גיע אל המזבח הסלת לעצמה אלא הכלי : ה ר' אליעזר אומר הכתוב בהגשתה שתי רוחות . יכול יגישנה לאיזה מהן שירצה · יכול יגישנה למערבה של קרן או לדרומה של קרן · והתם ...מקום שאתה מוצא שתי מקראות אחד מקיים עצמו ומקיים ...זה לפני ה' במערב · ובגמ' [שם וזבחים פ"ג: מנחות י"ט:] ...א · א"ר אשי קסבר האי תנא כולי מזבח בצפון קאי · כנגד ...גד הפתח וקרינן ביה בצד דרומו לפני ה' · והגשת המנחה · כדמוכח בפ' כל המנחות באות [ס"א:] · דפריך והאמרת ...ני מילי מנחה דאקרי חטאת וחטאת טעונה יסוד וקרן דרומית ...לה יסוד וכו' אלמא הגשת מנחה ביסוד : שלא יביא עשרון

משאנ"ץ

אחד בשני כלים מייתי לה בפ' הקומץ רבה [כד'] והתם קאמר כא בכלי אחד דומיא דשני כלים קמוץ ודחי לה : שלא יעשה מדה לקומץ מדכתיב בקומצו ולא כתיב מלא קומצו כדמפרש בפ' הוציאו לו · וכן בהקומץ רבה [י"ט:] : ולא מסלת חברתה · דתנן בהקומץ רבה .[כ"ג'] שתי מנחות שלא נקמצו ונתערבו.זו בזו · אם יכול לקמוץ מזו בפ"ע ומזו בפ"ע כשרות ואם לאו פסולות וכ"ש שלא יביא לכתחילה שתי מנחות בכלי אחד : שתהא שם לבונה בשעת קמיצה · ובפ"ב דסוטה [יד:] קאמר ומסלק את הלבונה לצד אחד · כי היכי דלא תקמץ בהדי מנחה כדתנן [מנחות ו'.] קמץ ועלה בידו צרור או · גרגיר מלח או קורט לבונה פסול : שילקט את הלבונה · והתם קאמר ונותנה על גבי קומץ ומקטיר : ו נזכירים בה בשעת הגשה · וכן בקומצה ובלבונתה כשמקטירן על המזבח : ז כשירה · ולא פסולה · דאין כאן זוכה בה · דס"ד שיהא שלו דומיא דתרומה טמאה להסיקה תחת תבשילו : יאכלו וכו' · פי' היה לו לכתוב יאכל · וכתב יאכלו · ריבה את אכילתה בכל מאכל מטוגנת מבושלת ואפויה · ובפ' כל התדיר [זבחים צ"א' כ"ח· חולין קל"ב:] דורשו מלמשחה בהם לגדולה כדרך שהמלכים אוכלין : יאכלוה · סיפא דקרא הוא שיאכלו עמה חולין ותרומה אם הם רועים · ובפ' הקומץ רבה [ך"א:] קאמר כדי שתהא נאכלת על השובע · וקאמר התם אם אותן חולין צריכין מלח לא יהבינן להו מלח דקדשים : ח לאהרן שלא במחלוקת · שנוטל חלק בראש כדתנן בפ"א דיומא [י"ד'] ולבניו במחלוקת דכתיב לכל בני אהרן · ובפ' אלו מנחות [מנחות ע"ג] מיירי בה : ט מצות תאכל מצוה · הכי מפרש לה רבא בפ' החולץ [יבמות ל"ט: מ'] אליבא דרבנן דאמרי מצוה ליבם · וה"ק מצות תאכל במקום קדש מצוה גרסינן במילתא דרבא · ובמילתיה דרב יצחק בר אבדימי גרסינן למצוה שבתחילה היתה עליו בכלל היתר כשהיתה חולין רצה אכלה רצה נותנה לאחרים · נאסרה כשנתקדשה בכלי וקודם קמיצה · וחזרה והותרה לאחר קמיצה רצה הוא אוכלה רצה כהן אחר אוכלה · ת"ל מצות תאכל מצוה ליאכל לכהן העובד · וא"ת והלא ודאי כהן אחר אוכלה דכתיב לכל בני אהרן תהיה וגו' · וי"ל לכל בית אב קורא הוא עצמו אוכלה לאפוקי בית אב אחר שאין לו לאכול · א"נ הוא אוכלה עם אחרים אבל לא כהן אחר ולא הוא : וכיוצא בו יבמה יבא עליה מצוה · שבתחילה היתה עליו בכלל היתר קודם שנשאה אחיו רצה כונס רצה אינו כונס · נאסרה כשקדשה אחיו וחזרה והותרה כשמת אחיו · יכול תחזור להתירה הראשון רצה כונסה רצה חולץ לה דומיא דמנחה רצה נותנה לאכול ולא הוא עצמו · ורב יצחק בר אבדימי מוקי כולה כאבא שאול דאמר מצוה בחליצה · וקאמר רצה אוכלה מצה רצה אוכלה חלוט · והיינו תרי גווני אכילה · אע"ג דחלוט נמי מצה · וממעט מדכתיב מצות תאכל · וכי האי גוונא ביבמה תרי גווני לקוחין רצה כונסה לשם מצוה רצה לשם נוי · וממעט מדכתיב יבמה יבא עליה למצוה · והתם מקיים דחלוט הוא מצה לצאת בו ידי חובה בפסח [תוס' יבמות מ] · והיינו שנאפה לאחר חליטה ולחם עוני קרינן ביה · ובפ' כל שעה [ל"ו:] ממעט חלוט בפסח בדלא הדר אפייה בתנור כן פי'

ר"ת

הגהות מהרי"ד

ז"מ הו"א דממעטינן ליה מזאת · ז"ר : לכל המנחות שיהו טעונין שמן ...ת כ"ט · ורמב"ם פי"ב ממעשה הקרבנות דין ו' : ב ויצק עליה שמן ...ע : ג למנחת חוטא של כהנים לכל תתן כו' למנחת נדבה של כהנים ...י"ס בילקוט ובפי' הר"ש : ד אותה כולה כאחת · ע' לעיל ס' ויקרא ...רשתא ט' : בני אהרן ולא בנות אהרן : גמ' קידושין ל"ו · ועי"ש בתוס' ... : יכול במערב · הוא ברמב"ם פי"ג מה' מעשה הקרבנות דין י"ב : ...ה' בב' כלים · רמב"ם פרק י"א מה' פסולי המוקדשין דין כ"א : שלא

שילקוט את הלבונה ויעלה לאישים · שם ברמב"ם : ו נזכרים בה כו' · לעיל פ' ויקרא דיבורא דנדבה סוף פרק י' : ז והנותרת ממנה כשירה ולא פסולה כצ"ל ר"ת : שיאכלו עמה חולין ותרומה . פי' לאו עמה ממש דהא שירי מנחה נאכלין בעזרת ישראל ואין מכניסין שם לא חולין ולא תרומה אלא פי' עמה בסעודתה זה במקומו וזה במקומו וקמ"ל דאם לא יספיקו שירי מנחה לכדי שבעם שיכולים לאכול קודם חולין ותרומה ולא חיישינן שמא יאכלו המנחה אכילה גסה אי נמי שמא יביאוה לידי נותר אבל בזמן שהיא מרובה לא יאכלו עמה חולין ותרומה כדלקמן שמא יאכלוה אכילה גסה אי נמי משום נותר · ר"ת ...

ר"ת [בספר הישר סי' ו'] : יא מנין אף מקצתה · ולא שנפסלה אלא אם נאכד מקצת שירים : יב יכול במחנה לויה · שגם שם מק"ס קדוש הוא דאסור ליכנס בו זבין ומצורעים : ת"ל בחצר אהל מועד · בעזרה : ופתוחות לקדש · דאזלינן בתר פתחו · ובפ' איזהו מקומן [נ"ו] מרבה להו מיאכלוה התורה רבתה חצרות הרבה אצל אכילה · וקאמר התם אבל לענין טומאה אין חייבין על אותן הלשכות : שלא יאכלו עמה חולין ותרומה בזמן שהיא מרובה · כדי שלא תהא נאכלת על הגסה כדמפורש בתמורה בפרק ולד חטאת [ך"ג'] :

פרק ג לא תאפה חמץ מה ת"ל · מייתי לה בפ' כל המנחות באות [נ"ה] : יכול לא יהא חייב אלא אחת על כלם · על לישתה ועריכתה ואפייתה אם עשה כלן במנחה שנתחמצה : אף אני אביא לישתה וכו' · [תוס' שם] והתם גרסינן וכל מעשה יחידי שבה לאתויי קטוף · וא"ת ואי דאתרו ביה אכל חדא וחדא אפילו אפה ואפה נמי · כמו אל תשתה אל תשתה דנזיר · ואי דלא אתרו ביה אלא אחת · אמאי חייב על כל אחת ואחת · דכי האי גוונא דייקינן בפ' אחרון דמכות [כ:] גבי לחייב על כל קרחה וקרחה · ומוקי לה דסך חמש אצבעותיו כו' · וי"ל דהכא אפילו התרו בו על כל א' וא' צריך קרא לחייב על כל א' וא' משום דהכר נפסל וקס"ד דפטור כדאמרינן התם [מנחות נ"ו] המחמץ את הכשירה חייב ואת הפסולה פטור · קמ"ל דהכא חייב מאחר דליכא פסול אחר אלא פסול של חמוץ · דמהכא מרבינן מחמץ אחר מחמץ חייב · ובגמ' קאמר מדלא כתיב חלקם לא תאפה חמץ דהוה משמע דאתא למחמץ שיריים שחייב · מאי לא תאפה חמץ חלקם · שמעת מינה תרתי גם לדרוש מה אפייה מיוחדת שהוא מעשה יחידי וכו' : ב אף לחלקה אינן ראשים כו · אין להם לחלק מנחה בניהם עד לאחר מתנת קומץ לאישים : מנין לרבות כל הקדשים · שלא יחלקו קודם מתנת האישים · כגון חטאות ואשמות : יכול אף הפסולה תהא במחלוקת וכל א' ישרוף חלקו : יכול אם חלקו · קודם מתנת האישים תהא פסולה : ג מה חטאת מן החולין · דילפינן ליה לעיל מחטאת אהרן · ומייתי לה בסוף פ' התודה [מנחות פ"ג'] : ד ר"ש אומר יש מהן כחטאת . וכן תניא בריש מנחות [ג :] ובקומץ רבה [כ"ו] תנן שלא בכלי שרת פסולה ר"ש מכשיר · ובגמ' קאמר מ"ט דר"ש אמר קרא קדש קדשים היא כחטאת

כאשם בא לעובד' ביד שעבדה בימין כחטאת · בכלי עובדה בשמא[ל] ... לאכילה כבר אמר · דכתיב לחם אלהיו מקדשי הקדשים מן ה[...] מפורש בפ' טבול יום : לרבות בעלי מומין למחלוקת · והתם [זבחים ק"ב'] עוד דורש דרשות אחרות מכל זכר : ו[...] פסולה · ולחייב על [...] הבא מכלל עשה · פרק אחרון ובתוספת[א] הלחם תניא ר' יהוד[ה] מחלק להם לחם הפני[ם] ...

יא מצות תאכל מה ת"ל לפי שנאמר יאכלוה אין לי אלא כולה מנין אף מקצתה · ת"ל תאכל · אפילו כל שהוא : יב במקום קדוש תאכל יכול במחנה לויה תלמוד לומר בחצר אהל מועד יאכלוה · אין לי אלא בחצר אהל מועד מנין לרבות הלשכות הבנויות בחול ופתוחות בקדש ת"ל במקום קדוש יאכלוה · שלא יאכל עמה חולין ותרומה בזמן שהיא מרובה :

פרק ג לא תאפה חמץ ל"ל לפי שנאמר לא תעשה חמץ · יכול לאו אחד על כולם ת"ל לא תאפה חמץ · אפייה בכלל היתה ולמה יצאת להקיש אליה מה אפייה מיוחדת מעשה יחידי וחייבין עליה בפני עצמה · אף אני מרבה את לישתה ואת עריכתה ואת כל מעשה ומעשה (שחייב) שיש בה לחייב על [כל אחד ואחד] לאו בפני עצמו : ב חלקם נתתי לכם מאישי אינן רשאים לחלק אלא מותר מן האישים אין לי אלא בו בלבד · מנין לרבות את כל הקדשים ת"ל כי קודש קדשים · יכול אף הפסולה במחלוקת · ת"ל מאישי · הכשירה ולא הפסולה יכול אם חלקוה תהא פסולה ת"ל היא הרי היא בקדושתה : ג כחטאת מה חטאת מן החולין וביום ובידו הימנית אף זו מן החולין וביום ובידו הימנית · אי מה חטאת אם נשחטה שלא לשמה פסולה אף זו אם נקמצה שלא לשמה פסולה ת"ל כאשם מה אשם אם נשחט שלא לשמו כשר אף זו אם נקמצה שלא לשמה כשרה : ד ר"ש אומר יש מהם כחטאת ויש מהם כאשם מנחות חוטא הרי היא כחטאת לפיכך אם נקמצה שלא לשמה פסולה · מנחה נדבה הרי היא כאשם לפיכך אם נקמצה שלא לשמה כשירה : ה כל זכר בכהנים לרבות בעלי מומים למה אם לאכילה כבר אמור אם כן למה נאמר כל זכר לרבות בעלי מומים למחלוקת · יאכלוה כשירה ולא פסולה · חק עולם לבית עולמים · לדורותיכם שינהוג הדבר לדורות · מאישי ה' אין להם אלא אחר מתן אישים : ו כל אשר יגע בהם יקדש · יכול אעפ"י שלא בלע · ת"ל בהם משיבלע · יכול אם נגע במקצתו יהא כולו פסול · ת"ל כל הנוגע בהם יקדש הנוגע פסול הא כיצד חותך מקום הבלע . יקדש להיות כמוהו אם פסול יפסול · ואם כשר יאכל כחמור שבו :

פרשתא ג זה קרבן אהרן ובניו יכול יהו אהרן ובניו מביאים כאחד את הקרבן הזה · ת"ל בניו אשר יקריבו · הא כיצד אהרן מביא לעצמו ובניו מביאים לעצמם : בניו אלו כהנים הדיוטים או בניו הרי כהנים גדולים · כשהוא אומר הכהן המשיח תחתיו הרי כהן גדול אמור · הא מה אני מקיים בניו אלו כהנים הדיוטים : ג שאם היה כהן מתקרב תחילה לעבודה מביא עשירית האיפה משלו ועובדה בידו אחד כהן גדול ואחד כהן הדיוט שעבדו עד שלא הביא עשירית האיפה משלו · עבודתם פסולה : ד ביום המשח אותו אין כהן גדול נמשח אלא ביום אותו · אין מושחים שני כהנים גדולים כאחד · ביום המשח · מיום שנמשח מביא עשירית האיפה עד עולם · או אינו א[...] ביום המשח אותו ביום שנמשח מביא עשירית האיפה ומפסיק · ת"ל מנחות תמיד · הא מה אני מקיים ביום המשח ביו[ם ...] מביא עשירית האיפה עד עולם · עשירית האיפה אחד מעשרה בשלש סאים שהם שבעה רבעים ועוד : ה סולת מה סו[לת ...] להלן חיטים אף סולת האמור כאן חיטים · מנחה הרי היא ככל המנחות ללבונה · תמיד אף בטומאה תמיד אף [...]

[...] סאין : ה מה סלת ה[...] במלואים : חיטים · דכתי[ב ...] תעשה אותם : תמיד אף [...]

הגהות מהריד

גם ביבמות מ' : יא מנין אף מקצתה · פי' אין לי שחייב על אכילת ממץ אלא אם אכלה כולה · ר"ת והר"ר כ' פי' אפי' נאבדה מקצתה אוכלין המותר (וכפי' הר"ש) : יב מנין לרבות הלשכות כו' · רמב"ם פ"ו מה' בית הבחירה דין ח' · וה"א בגמ' ובזבחים נ"ו · : שלא יאכל עמה חולין כו' רמב"ם פ"י מהלכות מעשה הקרבנות דין י"א סמ"ג עשין קפ"ו :

פרק ג א לעיל סדר ויקרא דיבורא דנדבה פרשתא י"ב ברייתא ג' ופ"ש וה"נא ברמב"ם פי"ב ממעשה הקרבנות דין ט"ו : ב ליטול אלא אחר מתנת האישים כ"ה בנ"א · ר"ת : ג אם נקמצה שלא לשמה כשירה · משנה ריש מנחות ורמב"ם פט"ו מה' פסולי המוקדשין דין ב' : ה יאכלנה כשירה ולא פסולה · לעיל ברייתא ב מיעט הפסולה מחליקה וכאן מיעטה מאכילה · ו"ר : חק עולם לבית עולמים · קשה דהא כבר יליף לעיל ריש פרשתא ב' מולאת תורת המנחה וי"ל דהתם להקרבה וכאן לאכילה . ו"ר : אין להם אלא אחר מתן אישים · ואע"ג דכבר יליף לעיל ברייתא ב' ה"א לאורויי דאפי' אם עברו וחלקו קודם אסור באכילה · וית רענן : ו משנה וזבחים צ"ג ורמב"ם פ"ח ממעשה [...]

עשין קפ"ו : ג שעבדו עד שלא הביא עשירית האיפה עבודתם פסול[ה ...] הגיה כשירה והגיה הגם שבירושלמי פ"ק דיומא הלכה א' דעשירית הא[יפה ...] כל זה נראה דהגהת הר"ת נכונה שכן הוא בירושלמי שקלים פרק ז' הלכה ו' [...] וכ"ה בתוספתא סוף שקלים וכ"פ הרמב"ם פ"ה מה' כלי המקדש דין ט"ז וכ[...] ווילנא ס"ז עשה קפ"ו ונרשם שם על הגליון כ"ה בתורת כהנים הרי דנ[...] גם כאן כשירה : ד אין כה"ג נמשח אלא ביום · רמב"ם פ"ה מה' כלי המקד[ש ...] סי' קפ"ד והכסף משנה לא הראה מקומו איו : אין מושחין שני כהנים ג[דולים ...] רמב"ם שם והכ"מ לא הראה מקומו איו · והובא בירושלמי פ"ק דיומא הל[כה ...] דמגילה הלכה י' ובסנהדרין פ' חלק הלכה ב' ופ"ש בשיורי קרבן ד' ג' : מביא ע[...] עד עולם · רמב"ם פי"ב מה' מעשה הקרבנות דין ד' ופ"ג מתמידין ומוספין [...] עשין קפ"ו : עשירית האיפה א' כו' לעיל ס' ויקרא דיבורא דחטאת פרק י"ב [...] ה סולת כו' שם ודיבורא דנדבה ריש פרק י ופרשתא י' ברייתא ד' : הרי הוא [...] ללבונה · משנה מנחות נ"ט · ורמב"ם פי"ג מה' [...]

לה וסמא קאמר משום דזמן קבוע וכן בפ' הוציאו לו [יומא כ.] בפ' כיצד צולין [פסחים עו.] ובפ' התכלת [מנחות כ"א·] מייתי את השבת · ותימא דהכא מחד קרא מפיק דדוחה את השבת · ואילו גבי תמיד צריכי תרי קראי לשבת ולטומאה · לשבת

אתיא ליה ואצטריך קרא בשמן להוסיף · הדר אמר תיתי כמנחת פרים ואילים ת"ל סלת מנחה תמיד הרי היא לך כמנחת תמידין · ותימא [תוס' מנחות כ"א · ועי' כאן בק"א ·] דא"כ בשמן למה לי · וי"ל אי לאו בשמן לא הוי מסתבר הקושיא לרבות גם את השמן · ולא הוי אמרינן אלא שבא לענין דחיית שבת מטומאה:

ו אילו נאמר מחציתה בבקר ומחציתה בערב · יכול יביא שני עשרון בבקר וחצי עשרון בערב תלמוד לומר מחציתה בבקר ומחציתה בערב משלם מביא מחציתה בבקר ומחציתה משלם בערב: ז כיצד הוא עושה מביא עשרון שלם וחוציהו: מקריב מחצה בבקר מחצה בערב · נטמא חציו של בין הערבים יכול יביא חצי עשרון מתוך ביתו בערב ת"ל ומחציתה בערב משלם: ח כיצד הוא עושה מביא עשרון שלם וחוציהו מקריב מחצה ומחצה אבד · כהן שהקריב מחצה שחרית · ומינו כהן אחר תחתיו יכול יביא עשרון מביתו ת"ל מחציתה בבקר ומחציתה בערב מחציתה משלם מביא בערב: ט כיצד הוא עושה מביא עשרון שלם וחוציהו מקריב מחצה ומחצה אבד · נמצאו שני חצאים קריבים ושני חצאים אובדים:

פרק ד

על מחבת בשמן מלמד שטעונה כלי · בשמן להוסיף לה שמן אחר · ואיני יודע כמה · הריני דן זו טעונה שמן ומנחת נסכים טעונה שמן · מה מנחת נסכים שלשת לוגים לעשרון · אף זו שלשת לוגים לעשרון: ב או כלך לדרך זו זו טעונה שמן · ומנחת נדבה טעונה שמן · מה נדבה טעונה לוג אחד לעשרון אף זו לג אחד לעשרון: ג נראה למי דומה דנין מנחת שהיא באה תמיד ודוחה את השבת ואת הטומאה · ואל תוכיח מנחת נדבה שאינה באה תמיד ואינה דוחה את השבת ואינה דוחה את הטומאה: ד או כלך לדרך זו דנין מנחת יחיד שהיא באה בגלל עצמה וטעונה לבונה ממנחת יחיד שהיא באה בגלל עצמה וטעונה לבונה · ואל תוכיח מנחת נסכים שאינה באה בגלל עצמה ואינה טעונה לבונה: ה רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר כשהוא אומר מנחת תמיד הרי היא לו כמנחת תמידים מה מנחת תמידים שלשת לוגים לעשרון אף זו שלשת לוגים לעשרון · ורבן שמעון אומר ריבה שמן במנחת חביתים וריבה שמן במנחת כבשים · מה מנחת כבשים שלשת לוגים לעשרון · אף זו שלשת לוגים לעשרון · או כלך לדרך זו ריבה שמן במנחת חביתים וריבה שמן במנחת אילים · מה מנחת אילים שני לוגים לעשרון אחד · אף זו שני לגים לעשרון אחד · נראה למי דומה דנים מנחה שכולה עשרון · ממנחה שכולה עשרון · ואל תוכיח מנחת אילים שאין כולה עשרון: ו תעשה מורבכת מלמד שנעשית ברותחים כל צורכה · אין לך רבוכה בתורה אלא זו ורבוכה שבתודה שבמילואים · תביאנה יכול לפני הנסכים כשהוא אומר תקריב אף לאחר הנסכים · תופיני תאפה נא · רבי יהודה אומר תופיני תאפת נאה · רבי יוסי אומר תאפה ריבה מנחת פיתים מלמד שכופל אחד לשנים ושנים לארבעה ומבדיל · תקריב ריח ניחוח לה' · יכול מה אהרן מביא בכל יום

ו מורבכת שנעשית ברותחין · ותניא בתוספתא מנחות כל המנחות אין לשין אותן ברותחין מפני שמחליטין · רבוכה לשון אותה ברותחין · מחליטין לשון חלוט: אין לך רבוכה שבתורה אלא זו · ורבוכה שבתודה · ושבמילואים · זו דכתיב בה מורבכת תביאנה · ובתודה כתיב סלת מורבכת חלות בלולות בשמן · ובמלואים כתיב לקח חלת מצה אחת וחלת לחם שמן אחת ורקיק אחד · ובפ' התודה [מנחות ע"ח ·] קאמר לחם שמן מאי ניהו רבוכים ופריך ואימא אכתא דמשרא פי' כעין חלה שמן קרוש אלא כדדריש רב חסדא משמיה דרב טבלא זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה' ביום המשח אותו וכי מה למדנו לבניו ביום המשחו · אלא מקיש חנוכו של כהן הדיוט להמשחו של כ"ג · וחנוכו של כהן הדיוט היא המלואים שלו · ומקיש להמשחו · והתם אמר רב חסדא כ"ג המתקרב לעבודה צריך שתי עשירית האיפה אחת למשחו ואחת לחנוכו של כהונה גדולה אף על גב שכבר הביא כשנתחנך לכהונת הדיוט · ואם לא עבד עבודה כשהוא כהן הדיוט צריך שלש עשירית האיפה ביום משיחתו לכהונה גדולה: ה"ג בספרים ושבמלואים עברה · כלומר עברה כבר ומאי דהוה הוה ואינה נוהגת לדורות: תביאנה לפני המוספין · כלומר מצוה להביא מנחת חביתין קודם המוספין: תקריב אף לפני הנסכים · לנסכי התמידין · ובפ' א"ל הממונה במס' יומא [ל"ג:] גרסינן לדרשא אחרת · דתניא מנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר שנאמר · וערך עליה העולה ואמר רבא העולה עולה ראשונה · מנחה לחביתין עולה ומנחה חביתים לנסכים · משום מנחה · ונסכים למוספין זבח ונסכים וכו' · וכן תנן במס' תמיד [כ"ח:] ובפ"ב דיומא [ד"ח:] הסלת והחביתין והיין · ה"ג בפ' התכלת [נ':] תופיני תאפינה נא · לשון אל תאכלו ממנו נא והיינו דמטגנה ואח"כ אופה לה · רבי אומר תאפנה נאה והיינו שאופה לה יפה ואח"כ מטגנה · ר' דוסא אומר תאפינה רכה · אית ליה נא ואית ליה נאה · והכא בספרים גרסינן ר' אומר תאפנה רכה ר' דוסא אומר תאפנה נאה: מלמד שכופל א' לשנים ושנים לד' ואינו מבדיל · תימא פי בפ' אלו מנחות [ע"ה:] תנן זה במנחת כהנים אבל מנחת כהן משיח לא היה מקפל · ודוחק לומר דהאי דרשא במנחת כהנים: יכול מה אהרן בכל יום אף בניו כן ת"ל

...ן כאן הוספת שמן משאר מנחת ... ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ... לקבוע לה שמן לא צריך. דכיון ... שלא יאמר יש לי בדין ודן דינא ולא

הגהות

מהרי"ד

ת"ל זה זה בא בכל יום ולא קרבן של בניו : אף בניו · כשנכנסים לחנוך דוחין את השבת : אף בניו יהיו מביאים חצאין · ותהא מנחת חנוכם קריבה בשני פעמים : מה אהרן מביא ג' לוגין ועשרון · כדאמרינן לעיל · אף בניו יהיו מביאים רבוכה ת"ל זה · אלא מביאים לחנוכם עשירית האיפה סולת ולוגם · כמו שאר מנחת כהנים · ונראה שגם כ"ג מביא לחנוכו כן ולא רבוכה · כי רבוכה אינו מביא אלא למנחת חביתין שבכל יום :

פרק ה מרובה בגדים מנין · שמביא מנחת חביתין בכל יום : מי שבנו עומד תחתיו מביא עשירית האיפה דהיינו כ"ג דכתיב ואשר ימלא את ידו לכהן תחת אביו : ואשר יבא אל אהל מועד לשרת בקדש ולא איירי ביה קרא שבנו קם תחתיו · ובמס' יומא בפ' בא לו [ע"ב :] איירי בה · ובבנו של כ"ג נמי לא אמרו אלא בתופס מעשה אבותיו · ולא מחלפינן ליה בכיוצא בו · אבל אם אינו תופס מעשה אבותיו לא · כדמפרש ואזיל · וכן תני בתוספתא דשקלים מי שיש לו בן בן קודם לאח · אח קודם לאחר · כל הקודם בנחלה קודם לשררה · א"ר יהודה ובלבד שינהוג כאבותיו : ג שתהא מנחתו קריבה משל יורשים בפ' התכלת [מנחות כ"א :] מייתי לה : ת"ל מבניו · תמ"ס דריש לה : יכול יקריבנה חצאין · מחציתה בבקר ומחציתה בערב · ת"ל אותה כולה ולא חציה ומקריבה כלה עם התמיד של שחר : ה"ג לה בגמרא רבי שמעון אומר חק עולם משל עולם תהא · והיינו משל צבור : ה"ג ממי שהברית שלו כו' והיינו נמי של צבור · שהקב"ה כרת ברית עמהם · וברית דצבור קרוי : כליל להקטרה · שלא יקטירנה לחצאין אבל אין לפרש שלא יעשנה שיריים · דהתם בגמרא קא בעי · ורבי יהודה האי כליל תקטר למה לי · והשתא בשלמא אי הוי פי' כדאמרינן · ורבינו יהודה דריש לה מאותה . היינו דקא בעי כליל תקטר למה לי · אלא אם תאמר דאתא שלא יעשה בה שירים והלא בהא לא הוי סברא שר' יהודה יחלוק על ר"ש ולא היה לו לומר למה לי : ד מנחת כהנת נאכלת אפי' פנויה שלא נישאת · וכשנישאת לישראל תנינן לה בהדיא [בסוף כצ"ל] בריש פ' היה נוטל [כ"ג ·] בסוטה דמנחתה נאכלת : אין לי אלא כולה . כשהיא כולה עומד עליה בלא תאכל : מנין אף מקצתה . כגון שאבדה מקצתה שהוא בלא יאכל וגם צריך להקטיר : אין לי אלא עליונה בכליל תקטר · מנחת חביתין הכתובה למעלה : והתחתונה בכליל תהיה · שאר מנחת כהנים הכתובה למטה שנאמר בה כליל ותהיה לא תאכלו מנין ליתן של זו בזו · דמנחת כהנים צריכה הקטר מזבח

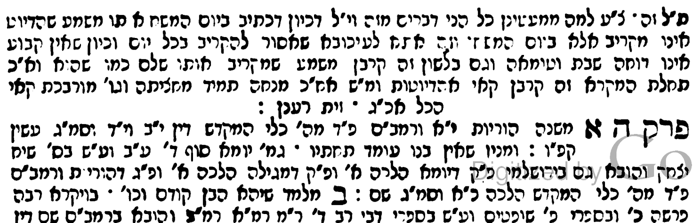
מנחת חביתין הוי בלא יאכל : כליל כליל לג"ש · מייתי ל
[מנחות כ"א :] ובפ'. אלו מנחות [ע"ד ·] רבי אליעזר
בכליל תהיה · אפי' עולה ואימורין בא הכתוב ליתן לא תעשה
ביה נמי כל כליל לא תאכל · והכי מפרש בפ' אלו מנחות [

יום אף בניו מביאים בכל יום תלמוד לומר זה · יכול מה אהרן דוחה את השבת ואת הטומאה אף בניו יהיו מביאים ודוחים את השבת ואת הטומאה ת"ל זה מה אהרן מביא חצאים אף בניו יהו מביאים חצאים ת"ל זה · מה אהרן מביא שלשת לונים לעשרון אף בניו יהו מביאים שלשת לונים לעשרון ת"ל זה מה אהרן מביא רבוכה אף בניו מביאים רבוכה ת"ל זה :

פרק ה משיח אין לי אלא משוח בשמן המשחה מרובה בגדים מנין ת"ל והכהן · יכול שאני מרבה אף משוח מלחמה ת"ל תחתיו מבניו את שבנו עומד תחתיו מביא עשירית האיפה · יצא משוח מלחמה שאין בנו עומד תחתיו מנין שאין בנו עומד תחתיו ת"ל שבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מבניו אשר יבוא אל אהל מועד לשרת בקודש · את שבא אל אהל מועד לשרת בקודש בנו עומד תחתיו יצא משוח מלחמה שאינו בא אל אהל מועד לשרת בקודש : ב מבניו יעשה אותה מלמד שיהא בן קודם לכל שבעולם · יכול אע"פ שאינו ממלא מקום אביו ת"ל אשר ימלא את ידו בזמן שימלא את מקומו של אביו הוא קודם לכל אדם · ואם אינו ממלא מקום אביו יביא אחר וישמש תחתיו : ג מנין לכהן גדול שמת ולא מינו כהן אחר תחתיו שתהא מנחתו קריבה משל יורשים · ת"ל מבניו יעשה · יכול יביאוה לחצאים ת"ל אותה · כולה אמרתי ולא מקצתה דברי ר' יהודה · ר"ש אומר אינה באה אלא משל צבור שנאמר חק עולם ממי שהברית שלו · כליל תקטר כליל להקטרה : ד כל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל מנחת כהנת נאכלת · מנחת כהן אינה נאכלת · אין לי אלא מנחת חובתו מנחת נדבתו מנין · ת"ל כל מנחת כהן אין לי אלא כולה מקצתה מנין ת"ל תהיה · ואפילו כל שהוא · אין לי אלא העליונה בכליל תקטיר · והתחתונה בלא תאכל · מנין העליונה בלא תאכל והתחתונה בכליל תקטר ת"ל כליל · לגזירה שוה · רבי אליעזר אומר כליל תהיה לא תאכל · כל שבכליל ליתן לא תעשה על אכילתן :

פרשתא ג זאת תורת החטאת זאת אינה נוהגת בבמה · תורת חטאת · תורה אחת לכל חטאות שיהא דמם טעון כיבוס וכי מאין יצאת מכלל שנאמר הכהן המחטא אותה יאכלנה · ואשר יזה מדמה תכבס יכול אין לי אלא חטאות החיצונות שיהא דמה טעון כיבוס חטאות הפנימיות מנין ודין הוא ומה אם קדשי קדשים ששוו לחטאות החיצונות למריקה ולשטיפה לא שוו לכיבוס חטאות הפנימיות שלא שוו למריקה ושטיפה אינו דין שלא ישוו להם לכיבוס · ת"ל תורת החטאת · תורה אחת לכל חטאות שיהא דמם טעון כיבוס : ב יכול אף חטאת העוף יהא טעון כיבוס ת"ל זאת · במקום אשר תשחט העולה תשחט את החטאת לפני ה' · זהו שאמר לרבות כל חטאות שלא תהא שחיטתן אלא בצפון · ור' אליעזר אומר מכאן לעולת חובה שלא תהא שחיטתה אלא בצפון קודש קדשים לרבות זבחי שלמי צבור שלא תהא שחיטתן אלא בצפון · חיא פ"ט לתודה ואיל נזיר : ג הכהן המחטא אותה יאכלנה · פ"ט לטבול יום ולמחוסר כפורים ולאונן

הגהות מהרי"ד

פ"ל וכו' · צ"ע למה ממעטינן כל הני דבריש מזה וי"ל דכיון דכתיב ביום המשח א תו משמע שהדיוט
אינו מקריב אלא ביום המשחו ...לעיכובא שאסור להקריב בכל יום וכיון שאין קבוע
אינו דוחה שבת וטומאה וגם בלשון זה קרבן משמע שמקריב אותו שלם כמו שהיה ...
תחלת המקרא זה קרבן קאי אהדיוטות ומ"ש אח"כ מנחה תמיד מחציתה וגו' מורבכת קאי
בכל אכ"ג · וית רענן :
פרק ה א משנה הוריות י"א ורמב"ם פ"ד מה' כלי המקדש דין י"ב וי"ד וסמ"ג עשין
קפ"ו : ומניין שאין בנו עומד תחתיו · גמ' יומא סוף ד' ע"ב וע"ש בס' ...
...והובא גם בירושלמי פ"ק דיומא הלכה א' ופ"ק דמגילה הלכה א' ופ"ג דהוריות ורמב"ם
פ"ד מה' כלי המקדש הלכה כ"א וסמ"ג שם : ב מלמד שיהא הבן קודם וכו' · בויקרא רבה
פרשה כ' ובספרי פ' שופטים וע"ש בספרי דבי רב ד' ר"מ רמ"א רמ"צ והובא ברמב"ם שם ...

...תיב כל זכר בכהנים וגו׳ · ומחוסר כפורים דאיצטריך ...יא כפרתו באותו היום מ״מ צריך לטבול טבילה מדרבנן ...וקודם שיעריב שמש אינו יכול לאכול בקדשים · כך ...י בפ׳ בכל מערבין [עירובין ל״ב ·] באשה שיש עליה לידה או נטמאה: ולא שיתן דמה למטה · שנעשית שלא כדין : וכי מנין באת לומר שהיא כשרה במתן דמים למטה : הא מה אני מקיים על קרנות המזבח מצוה · כמו שאני אומר בד׳ קרנות ואם נתן על קרן אחת כופר כדמפרש ואזיל : ד והלא דין הוא · בלא קרא לומר שהוא פסולה : דמים ניתנין

ולאונן. אותה כשירה ולא פסולה · אותה שיתן דמה למעלה ושלא יתן דמה למטה · וכי מאין באת מכלל שנאמר ודם זבחך ישפך על מזבח ה׳ אלהיך והבשר תאכל שומע אני חטאת שניתן דמה למטה כשירה והא מה אני מקיים על קרנות המזבח מצוה · יכול כשם שטעון ארבע מתנות· ואם נתנה מתנה אחת כיפר כך תהא טעונה דמים למעלה ואם נתנם למטה כשירה : ד והלא דין הוא דמים ניתנים למטה דמים ניתנים למעלה · מה הניתנים למטה אם נתנם למעלה לא הורצו · אף הניתנים למעלה אם נתנם למטה לא הורצו · מה לתחתונים אם נתנם למעלה לא הורצו שאין מהם קרב למעלה · תאמר בעליונים אם נתנם למטה לא הורצו שיש מהם קרב למטה הפנימיים יוכיחו שיש מהן קרב לחוץ ואם נתנם בחוץ לא הורצו · מה לפנימיים אם נתנם בחוץ לא הורצו שאין מזבח הפנימי ממרקו· תאמר בעליונים שהרי קרנות ממרקות אותם והואיל וקרנות ממרקות אותם אם נתנם למטה כשירה ת״ל אותה שניתן דמה למעלה ולא שניתן דמה למטה : ה במקום קדוש יכול במחנה לויה · ת״ל בחצר אוהל מועד אין לי אלא חצר אהל מועד מנין הלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקודש תלמוד לומר במקום קדוש יאכל : ו כל אשר יגע בבשרה יקדש · יכול אעפ״י שלא בלע ת״ל בבשרה · עד שיבלע · יכול אף נגע במקצתו יהיה כולו פסול · תלמוד לומר אשר יגע יקדש הנוגע פסול הא כיצד חותך מקום הבלע · בבשרה ולא בעצמות ולא בגידים ולא בקרנים ולא בטלפיים יקדש להיות כמוה ואם פסולה תפסל · ואם כשירה יאכל כחמור שבה :

פרק ו

אשר יזה מדמה מדם הכשירה ולא מדם הפסולה רבי עקיבא אומר היתה לה שעת הכושר ונפסלה דמה טעון כיבוס · שלא היתה לה שעת הכושר ונפסלה אין דמה טעון כיבוס · ור״ש אומר אעפ״י שהיתה לה שעת הכושר ונפסלה אין דמה טעון כיבוס : ב מדמה ולא מדם קדשי קדשים · והלא דין הוא ומה אם חטאות הפנימיות שלא שוו לחטאות החיצונות למריקה ולשטיפה שוו להם לכיבוס · קדשי קדשים ששוו לחטאות החיצונות למריקה ולשטיפה אינו דין שישוה להם לכיבוס · ת״ל מדמה ולא מרוטבה · והלא דין הוא ומה אם הדם שאין טעון מריקה ושטיפה טעון כיבוס · הרוטב שטעון מריקה ושטיפה אינו דין שטעון כיבוס ת״ל מדמה ולא מרוטבה : ג על הבגד ניתז על מקצתו של בגד יכול יהא בגד כולו טעון כבוס תלמוד לומר אשר יזה עליה תכבס מקום הדם טעון כיבוס ואין הבגד כולו טעון כיבוס : ד ניתז מן הצואר על הבגד יכול יטעון כיבוס ת״ל ואשר יזה עליה מדמה תכבס במקום קדוש מקום שכשר להזות עליה טעון כיבוס ושאין כשר להזות עליה אין טעון כיבוס :

ניתז

למטה · בחטאת העוף דכתיב על קיר המזבח ואחרי׳ בפ׳ קדשי קדשים [זבחים ס״ד :] זה קיר התחתון : ומשיב מה לתחתונים שאם נתנן למעלה לא הורצו · שאין מהם קרב למעלה · שאין מקום מעלה כשר להם כלל · ולכך דין הוא שאם נתנן למעלה לא הורצו : תאמר בעליונים כו׳ שיש מהם קרב למטה · שהרי שיריהם נשפכים למטה · ולכן אם נתנן כלן למטה ירצו : הפנימיים יוכיחו · אם נתנן בחוץ לא הורצו דמרבינן מטבא מיעשה כאשר עשה : שאין מזבח הפנימי ממרקן · משום דאכתי צריך ליתן שיריים בחוץ : תאמר בעליונים שהקרנות ממרקות ושיריים שלהן לא מעכבי · הכי מפרש לה רמי בר חמא בפ׳ איזהו מקומן [נ״ב :] א״ל רבא א״ה תיתי בק״ו · ומה שיריים הפנימיי׳ שסופן חובה בחוץ·עשאם בתחל׳ בחוץ לא כיפר הניתנין למעלה שאי סופן למטה חובה אם עשאן מתחילה למטה אינו דין שלא כופר ·אלא מאי אין מזבח הפנימי ממרקן אין מזבח הפנימי לבד ממרקן · אלא פרוכת · דדמן טעון תחילה הזיה על הפרוכת· הואיל וטעינן שתי עבודות בפנים · חמירי לעכב לפסול אם עשאן בחוץ · תאמר בנותנין למעלה שכן קרנות ממרקות וגומרות את עבודותיהן העליונות · ואין טעונה שתי עבודות למעלה א״כ גם אם נתן דמיהם למטה ירצו · אבל בשיריים לא קאמר דליעכבי ת״ל אותה כו׳ · מקשין אמאי לא קאמר וכי מאין באתה מכלל שנא׳ ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר וס״ד כיון שהגיע דם למזבח כפר : ה יכול במחנה לויה · בהר הבית שגם שם מקום קדוש הוא שטמאים משתלחים משם : ו בבשרה ולא בעצמות וגידין · אפי׳ אם התיך לאלוחית שלהן באוכל אחר לית ביה משמא : יאכל כחמור שבה · אם נבלע ממנה בשלמים יאכל ליום ולילה · ובפרק דם חטאת [זבחים נ״ז :] יליף גם לשאר קדשים דמקדשין בבליעה דכתיב זאת התורה לעולה למנחה וגו׳ :

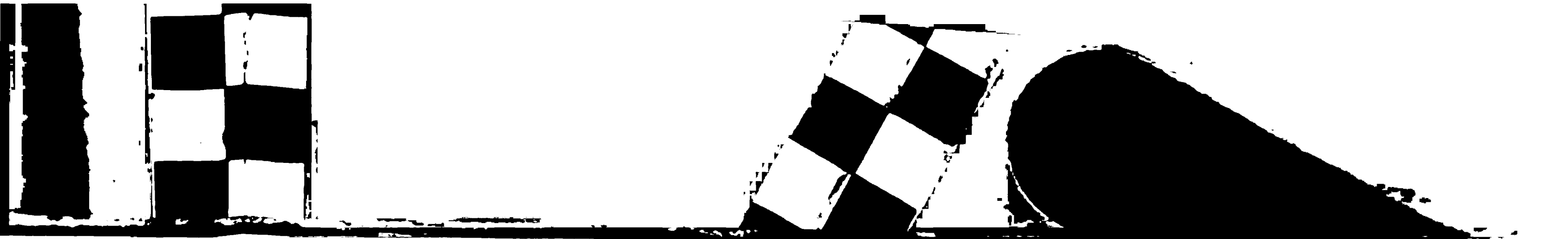
פרק ו

מדם כשרה ולא מדם פסולה · מייתי לה בפרק דם חטאת : [צ״ג ·] ר׳ עקיבא אומר היתה לה שעת הכושר ונפסלה דמה טעון כיבוס · ובמתניתין דהתם [צ״ג ·] תנן איזו היא שהיתה לה שעת הכושר שלנה ושנטמאת ושיצאה · פי׳ לן דמה או נטמא או יצא ואיזו היא שלא היתה לה שעת הכושר שנשחטה חוץ לזמנה ושקבלו פסולין וזרקו את דמה · רבי שמעון אומר אחד זה ואחד זה אין דמה טעון כבוס · מ״ט דר״ש · כתיב אותה וכתיב מדמה · חד להיכא דהוה לה שעת הכושר . וחד להיכא דלא הוי לה שעת הכושר · רבי עקיבא אותה פרט לתרומה ומריקה ושטיפה קאי · ולר׳ שמעון אפי׳ קדשים קלים אין צריכין מריקה ושטיפה וכ״ש תרומה : ב מדמה ולא מדם קדשי קדשים · אשם ושלמי ציבור: מדמה ולא מרוטבה · אם ניתז מרוטבה על הבגד אינו טעון כבוס במקום קדוש : מה הדם שאינו טעון מריקה ושטיפה טעון כבוס · דאין מריקה ושטיפה אלא בבישול : ד ניתז מן הצואר על הבגד · מייתי לה התם בגמרא

...ר״ס טבול יום] תרין אמוראין חד אמר באב הטומאה · ...אה · מתיב למ״ד באב הטומאה אף בחול יהא צריך הערב ...שנגעו על טהרת תרומה · פי׳ ולאו כתרומה דמי ואינו ...אה משמע דלמ״ד בולד הטומאה ניחא דמצי לשמש בו ביום ...מאה דרבנן היא · מכל אלו הוכחנו דאין טומאה דרבנן ...מתני׳ דהכא י״ל דנקט מחוסר כפורים אגב טבול יום · ...את קרבנו · דאינו אוכל בערב · אבל ביום הבאת קרבנו ...אחר טבילה מיד · א״כ י״ל באכילת קדשים החמירו ולא ...אונן · כדתנן התם [זבחים צ״ח :] אונן נוגע ואינו ...לאכול לערב : אותה כשרה ולא פסולה. כגון שיצאה

הגהות מהרי״ד

פרק ו א רבי יעקב אומר היתה לה...

ה ניתז מידו של מזה עד שלא הזה טעון כיבוס׳ משהזה אין טעון כיבוס׃ נשפך מן הכלי על הרצפה ואספו טעון כיבוס׳ מצואר בהמה אין טעון כיבוס׳ מן הקרן ומן היסוד אין טעון כיבוס׃ ו בגד אין לי אלא בגד מנין לרבות העור משהופשט׳ ת"ל אשר יזה עליה תכבס׳ יכול שאני מרבה את העור עד שלא הופשט תלמוד לומר בגד׳ מה בגד ראוי לקבל טומאה אף כל ראוי לקבל טומאה פרט לעור עד שלא הופשט דברי רבי יהודה׳ רבי אלעזר אומר בגד אין לי אלא בגד מנין לרבות את השק וכל דבר שמקבל טומאה׳ ת"ל אשר יזה עליה תכבס׳ יכול שאני מרבה את העור עד שלא הופשט ת"ל בגד מה בגד מיוחד לקבל טומאה וראוי לכיבוס אף כל המקבל טומאה יצא דבר שאין ראוי לקבל טומאה ואין ראוי לכיבוס׃ ז תכבס במקום קדוש מלמד שהכיבוס במקום קדוש׳ הא כיצד הבגד שיצא חוץ לקלעים נכנס ומכבסו במקום קדוש׳ אין לי אלא כיבוס במקום קדוש׳ מנין אף שבירת כלי חרס במקום קדוש׳ ת"ל תכבס במקום קדוש׳ וכלי חרש ישבר׃ ח מכאן אמרו בגד שיצא חוץ לקלעים נכנס ומכבסו במקום קדוש׳ נטמא חוץ לקלעים קורעו ונכנס ומכבסו במקום קדוש׳ כלי חדש שיצא חוץ לקלעים נכנס ושוברו במקום קדוש׳ נטמא חוץ לקלעים נוקבו ונכנס ושוברו במקום קדוש׳ כלי נחשת שיצא חוץ לקלעים נכנס ומורקו ושוטפו במקום קדוש׃

פרק ז

כלי חרש אין לי אלא כלי חרש מנין לרבות כלי נתר׳ ת"ל וכלי חרש אשר תבושל בו ישבר׳ אין לי אלא שבישל בו׳ עירה לתוכו רותח מנין ת"ל אשר תבושל בו ישבר

ר"ש

[נ"ג י'] בגמרא׃ ה' עד שלא הזה טעון כיבוס׳ התם מפרש עד שלא יצאת הזאה מידו׳ משיצאת הזאה מידו אין טעון כיבוס׳ דשיריים שבאצבע פסולין ואין טעונים כבוס׃ נשפך מן הכלי על הרצפה ואספו טעון כיבוס. דכשר להזאה הוא׃ מן נוזר בהמה על הרצפה אין טעון כיבוס וכן תנן במתניתין׳ ופריך בגמרא הא תו למה לי והא תניא לעיל ניתז מן הנוזר על הבגד יכול יהא טעון כיבוס וכו׳׳ מה טעם קאמר נשפך על הרצפה ואספו אין טעון כיבוס דכתיב אשר יזה לפי שאין טעון כיבוס אלא דם שנתקבל בכלי וראוי להזייה׃ מן הקרן ומן היסוד אין טעון כיבוס׳ דכתיב אשר יזה פרט לזה שכבר הוזה׳ ובפ' ב"ש [זבחים לט י'] מייתי לה׳ והתם מפרש׳ מן הקרן מן הקרן ממש׳ ופטור מטעם שכבר הוזה׳ מן היסוד׳ מן הראוי ליסוד דאין בשיריים כיבוס׃ ו מנין לרבות העור משהופשטו׳ מקרא יתירא דריש דעור בר כבוס הוא׳ ואע"ג דלא מקבל טומאה קודם העיבוד׳ אבל עד שלא הופשט לא׳ דאינו דומיא דבגד׳ ולר' אליעזר לגירסא דהכא דגרסי' יכול שאני מרבה עור אפי' משהופשט׳ אלמא לא בעי כיבוס אפי' להפשט׳ דלא דמי לבגד שראוי לקבל טומאה׳ ובמגלת סתרים ממעט עור מטומאה קודם שעבדו׳ ובפ' במה טומנין [שבת מ"ט׳ קאמר לא אמרו עבודין אלא לענין טומאה׳ ופי' רבינו שלמה ז"ל לענין קבלת טומאה׳ דהיינו משיחשב מיד לאחר עיבודן למלאכה ובבעל הבית׳ אבל של עבדן אין מחשבה מטמאתן אפילו לאחר עיבוד דממליך ומוכרו לרצונו' וסנדלין׳ ורבינו חיים כהן היה אומר שגם קודם עיבוד מקבלין טומאת עורות׳ כדמוכח בפ' דם חטאת דעור משהופשט טעון כיבוס׳ והיא דלא אמרו עבודין אלא לענין טומאה בלבד בעור שרלים׳ ובהנהו שעורותיהן כבשרן׳ דעור שלהן מטמא עד שעת העבוד׳ וקשה דבפרק כל כתבי [שם קט"ז י'] קאמר בתמיה׳ לא נטלטל עור אגב בשר׳ משמע בלא בשר אסור׳ אלמא לא חזי׳ א"כ לא מקבל טומאה. וכן בפ"ק דביצה [י"א׃] התירו סופן משום תחלתן עור לפני הדורסן משמע דהתירן משום תחילתן דוקא׳ וא"ת בפ' במה טומנין קאמר טומנין בשלחין ומטלטלין אותן׳ ואומר רבינו יעקב התם בינשין דחזי למזגא עלייהו׳ והך ברייתא גרסינן בתורת כהנים ישן ובפ' דם חטאת [זבחים נ"ד׳] וע"ש בתוס' כל מ"ש כאן בענין אחר מבכאן׳ וה"ג לה בגד מנין לרבות כו' ד"ר יהודא. ר' אליעזר אומר אין לי אלא בגד מנין לרבות שק וכל מיני בגדים ת"ל אשר תכבס׳ יכול שאני מרבה עור עד שלא הופשט ת"ל בגד מה בגד דבר המקבל טומאה כו'. ובשאר ספרים גרסינן לה בדר' אליעזר יכול שאני מרבה עור משהופשט ת"ל בגד מה בגד דבר המקבל טומאה וכו'׳ והכי ניחא טפי כי לכך לא הזכיר עור ברישא. שרוצה למעט מכיבוס ואפילו הופשט׳ אבל לגירסת ספרים יכול שאני מרבה עור עד שלא הופשט והשתא והלא לא ריבה ברישא משהופשט כמו במילתא דר' יהודא. והאי דקאמר התם מאי בינייהו היינו דר' יהודא נקט מה בגד דבר הראוי לקבל טומאה ור' אליעזר קאמר מה בגד המקבל טומאה ומפרש לה התם׳ מיהו ודאי פליגי גם בעור׃ ח מכאן אמרו כו'׳ תנן בפ' דם חטאת [שם׃] הבגד שיצא חוץ לקלעים לאחר שניתז עליו הדם׃ נטמא חוץ לקלעים. והשתא כילד יעשה שהרי גם כלי טמא צריך שלוח׳ ומרבי לה בספרי מזכר עד נקבה תשלחו׳ וכן בסוף עירובין [ק"ד]לא ממעט אלא כלי חרס׳ ובגמרא פריך בגד אמר רחמנא שיהא שם בגד עליו בשעת כיבוס. ומשני דמשייר בו כדי מעפורת דמטומאה טהר כיון שנקרע רובו׳ וכשמשייר בו רוחב סודר שאינו מבדיל את הקרע על פני כולו לחלוק את הקרע לשתים עדיין ראוי לחברו ושמו עליו ובגד קרינן ביה. וכשמכבסו מעביר לפון על הדם ומכבסו׳ והתם [צ"ה י'] קאמר מעיל שנטמא מכניסו בפחות פחות מג' ומכבסו׳ משום שנאמר לא קרע. ופריך והא בעי שבעה סממנין וא' מהם מי רגלים ותניא אלא שאין

משאנ"ץ

תכניסין מי רגלים בעזרה׳ ודוקא אמעיל קאי דלא אפשר בלפון האשה [ס"ב י'] אמרינן לפון לבעא נמי מעבר׳ והתם בליל להעביר את הכבע. וא"ת ויעביר והלא אינו ראוי עוד לבגדי בפ' המזבח מקדש [זבחים פ"ח׳ יומא ע"ב׃] בגדי כהונה שבח אותן. וי"ל התם מד טעמא שאין עניות ב... אבל בגדי כהונה שי... חטאת מבוה לכבסן וה... אפילו מדרבנן לא כפס... גבי מעיל מכבסינן ... יעביר את הכבע׳ ושמ... בעשה אם היה מעבירו ... וכשיכבסו כאונן ודאי הו... ואין לפרש הא דקאמר ... ז' סממנים אמתניתין ... הפסיק בדר"ל דאמר ... וכו' ועוד והלא אפשר ... כלי חרס שיצא וכו' וטמ... ושוברו. בגמרא קאמ... שורש קטן תימא דהתם ... בכונס משקה או בכמוצי... שיעורין תנן בפ"ג דמ... האי שיעורא לא קתני ה... בתוס' זבחים צ"ה י'] ... שמשתמשין בו אוכלין ומ... אע"ג דתנן במס' כלים ה... ולא מזכיר האי שיעורא׳ ... בו משקין שלא בשעת אוכ... שלא בשעת משקין׳ אבל ... שמשתמשין שניכס ביחד ... בישול׳ והאי דלא קיהיב ... משקה׳ משום דלא סגי ... שיעור דפעמים מניח את... ומבשל. אבל אם נקב ...

קטן או אינו יכול לבשל בו׳ כך פי' שם רבינו יצחק׳ ויש לעיין בש... בפ"ג דמסכת כלים׳ ובפ' המצניע [שבת צ"ה י'] גבי ג' מדות בכלי ... כלים בפ"ג מיירי בשיעורין לענין טהרת כלים׳ ובפ"ח לענין תוך ... לענין צמיד פתיל׳ כדמוכחי כולהו במילתייהו׃ כלי נחשת וכ... לקלעים פוחתו׳ ופריך והא לאו כלי הוא׳ דרליף ליה מרלף... בקורנס אחר כך ומחברו וחזר שם כלי עליו׃

פרק ז לרבות כלי נתר׳ שהוא כדין כלי חרס לשבירה ... מעמידין [ע"ז ל"ג] מפרש כלי מחפורת של צריף׳ ובכ... דכלים תניא כלי נתר ב"ש אומרים מטמאין מתוכן ומאוירן ... ומאחוריהן ככלי שטף׳ וב"ה אומרים כלי נתר הרי הן ככלי חר... ותמיה לי אם מצרפין אותו בכבשן היינו כלי חרס מה לי קרקע ש... לי שאינו של צריף׳ וי"ל אינו עשוי ממש ככלי חרס׳ א"נ קרקע ... העשוי ממנו דומה לכלי שטף שהקרקע לבנה וחלקה ואין לה פני... לתוכו רותח מנין׳ מעשה היה בתרנגולות שנמלגו בכלי שני ונמלא... טריפה ואומר ר"י ב"ר שמואל דמעשים בכל יום ומתירין האחרים ש... וכן הלכה׳ ואומר טעמא משום שכלי שני שהן נמלגות בו אינו ל... בולע ואינן בולעות זו מזו שום דבר׳ דהא פסיטא דאינו מבשל׳ ... בירה [שבת מ"ב׃ וע"ש בתוס' ובר"ן ובס' היטר לר"ת סי' קל"ד ... גבי תבלין׳ אבל נותן הוא לתוך הקערה לתוך התמחוי וכמו שאינ... אינו בולע׳ דלא אשכחן בכלי שני כח לענין בליעה יותר מלענין בישול ... נהגו העולם כן׳ ועוד הביא ראיה מדאמרינן בירושלמי ר"ס ... ליתן תבלין למטה ולערות עליהן מלמעלה ר' יונה אמר עירוי ככלי רא... דר' יונה מהכא וכלי חרס אשר תבושל בו אין לי אלא שבישל בו ... רותח׳ פי' עירה לתוכו רוטב של חטאת מנין׳ ת"ל אשר תבושל בו ... שהוא מבשל׳ דאין לומר אע"פ שאינו מבשל טעון שבירה מפני שה... דאמרינן עלה בזבחים ע"ש [בתוס' צ"ה י'] בילוע בלא בישול לא קמיב... דהוי נותר והתורה העידה על כלי חרס שאינו יוצא מידי דפיו לעולם ... כי קמיבעיא לן בישול בלא בילוע וכו' וא"ת שפיר מוכח מיניה חיי...

הגהות מדרי ד

שם דין ל'׃ ד ה שם ורמב"ם שם דין ו' ז' ח'׃ ו ע' בקרבן אהרן וסיבא ברמב"ם שם דין ס׃ יצא דבר שאין מקבל טומאה וראוי לכיבוס׳ ד"ת וכ"ב צ"ג ליה בגמ'׃ ז וכלי חרס שבר מריקה ושטיפה בכלי נחשת במקום קדוש מנין ת"ל ואם בכלי נחשת בושלה׳ ד"ת וכ"ה בברייתא שכבתא בגמ' זבחים צ"ד וברמב"ם פ"ח מה' מעשה"ק דין י"א׃ ח כלי נחושת כו' במקום קדוש נטמא חוץ לקלעים פוחתו ונכנס ומורקו ושוטפו במקום קדוש כן הגי' סד"ת וכ"ה במשנה זבחים צ"ד ע"ב ובגמ' שם וכל הברייתא הו הובאה ברמב"ם שם ...

כ"מ דכלי חרס אין צריך שילוח ממקדש כשנטמא וראיתי בס' יראים סי' שכ"ב מדרבנן נטמא ולא זכיתי להבין גם מעפורת טמא מדרבנן ולעפ"ל מותר וגם זבחים צ"ה ע"א סוף ד"ה ל"ש גם כשניקב כשיעור שורש קטן טמא מדרבנן נתקנתן אם לא תאמר כיון דלא צריך שילוח רק מדרבנן בכה"ג לא גזו...

פרק ז א מנין לרבות כלי נתר׳ עי' פי' המשניות להרמב"ם רפ"ב דכלים ...

לי ראשון לענין בישול לא היה בו נמי לענין בליעה · בלא בישל משום שלא בישול כדרך המבשלים · א"כ גם ן בליעה יותר מלענין בישול ורבינו חיים כהן מפרש ן · כגון שהניח בכלי אתיכת בשר חי של חטאת ועירה נפלטו משם ואין בו ממשות טעם אלא של שלמים של היום כי טעם שלמים של אתמול נדחה משם ואין מריקה ושטיפה אלא לאחר שנעשה האיסור · וכן לשון גיעול מוכיח דמשמע מה שצריכין גיעול בשעת איסורן · השלמים שמבשל היום דוחין אותו' וכן מוכח מדקאמר ממתין לה כל זמן אכילה ·

ישבר · אין לי אלא כלי חרש שעירה לתוכו רותח · כלי נחשת שעירה לתוכו רותח מנין תלמוד לומר אשר תבושל בו ישבר : ב ואם בכלי נחשת אין לי אלא כלי נחשת מנין לרבות כל שאר מתכות תלמוד לומר ואם בכלי נחשת בושלה מלמד שמבשל ושונה ומשלש ובאחרונה מורקו ושוטפו · אין לי אלא כלי נחשת שמבשל ושונה ומשליש ובאחרונה מורקו ושוטפו · ומנין לכלי חרש שמבשל ושונה ומשליש ובאחרונה שוברו ת"ל ישבר · ואם בכלי נחשת בושלה · ר"ט אומר בישל בו תחילת הרגל מבשל בו כל הרגל וחכמים אומרים עד זמן אכילה · מריקה ושטיפה מריקה כמריקת הכוס ושטיפה כשטיפת הכוס · מריקה ושטיפה בצונן · השפוד והאסכלא מגעילן בחמין : ג ומורק ושוטף יכול מה שטיפה האמורה להלן בארבעים סאה אף כאן בארבעים סאה ת"ל במים · במים כל שהן במים ולא ביין במים ולא במזוג · במים להכשיר את כל המים קל וחומר למימי הכיור : ד יכול אף הפסולה תהא טעונה מריקה ושטיפה ת"ל ומורק ושוטף במים · כל זכר בכהנים יאכל אותה · הכשירה טעונה מריקה ושטיפה ואין הפסולה טעונה מריקה ושטיפה · ר' יעקב אמר היתה לה שעת הכושר ונפסלה טעונה מריקה ושטיפה · ושלא היתה לה שעת הכושר ונפסלה אינה טעונה מריקה ושטיפה : ה ר' שמעון אומר אעפ"י שהיתה לה שעת הכושר ונפסלה אינה טעונה מריקה ושטיפה · בישל בו קדשים או חולין או קדשי קדשים אם יש בהם בנותן טעם הרי אלו נאכלים כחמורים וטעונים מריקה ושטיפה ופסולה במגע : כל זכר לרבות כל בעלי מומין למה אם לאכילה כבר אמור אם למחלוקת כבר אמור · א"כ למה נאמר כל זכר שיכול אין לי אלא בעלי מום עובר בעלי מום קבוע מנין תלמוד לומר כל זכר בכהנים יאכל אותה קדושה ולא פסולה · קודש קדשים מה ת"ל שיכול אין לי שטעונה מריקה ושטיפה אלא חטאת בלבד מנין לרבות כל הקדשים · ת"ל קודש קדשים · יכול אף התרומה ת"ל

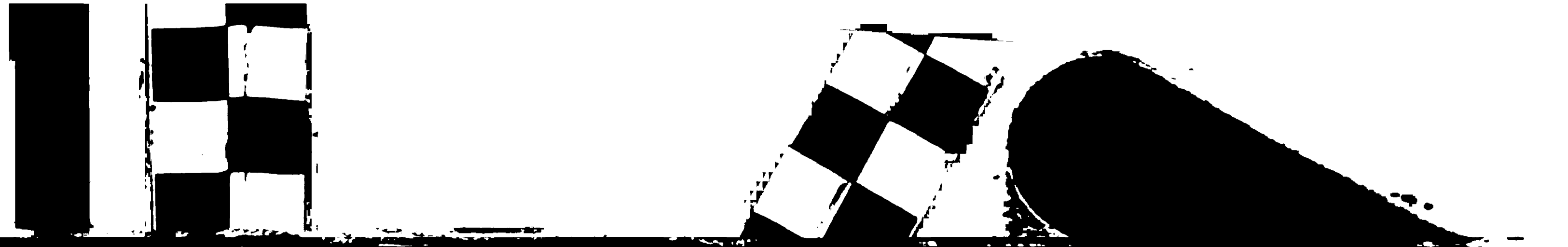
משמע דלאחר זמן היתר אכילה עביד מריקה ושטיפה · מיהו יש ספרים דגרים בהו ממתין לה עד זמן אכילה · וקשה דקאמר התם פרט לתרומה שאינה צריכה מריקה ושטיפה וזה הוי כמו קודש נותר · וא"כ בכי האי גונא בקדשים צריך מריקה ושטיפה והשפוד והאסכלה מגעילן בחמין. וכן תנן התם במתניתין [זבחים צ"ו וכ"ה בתוס' שם] ותימא אי גרסינן לה בחמין כילד היה רוצה לומר רבה בסוף מסכת ע"ז [ע"ו.] מאי הגעלה דקתני מריקה ושטיפה · א"ל אביי מי דמי מריקה ושטיפה בצונן הגעלה בחמין · והשתא אי גרסינן בחמין במתני' · היכי טועה רבה · וי"ל דקסבר רבה דמריקה בחמין ונקט בלישני' שטיפה אגב מריקה ולאו דוקא · והכי קאמר מאי הגעלה בחמין דקאמר היינו מריקה דאיירי בה לעיל דאיכא למ"ד בגמרא מריקה בחמין : ג יכול מה שטיפה האמורה להלן במ' סאה · דכתיב גבי זב וידיו לא שטף במים ולקמן ממעטינן מיניה בית הסתרים שאין צריכים ביאת מים בשעת טבילה אלמא במי מקוה מיירי : במים ולא ביין · דכתיב ומורק ושטף במים · במים צריך לעשות : ולא במזוג · מים ויין כאחד · מייתי לה בפ' [ב' דזבחי' דג] (דם חטאת) : ק"ו למי כיור · מים חיים הם כדמפרש בפרק ב' דזבחים : ד יאכל אותה הכשרה ולא הפסולה · דאינה בת אכילה: ר' יעקב אומר היתה לה שעת הכושר כו' · ר' יעקב ור"ש לטעמייהו דלעיל · דגבי כיבוס פליגי נמי כי האי גונא · ולעיל גבי כיבוס מפרש טעמא בגמ' [זבחים צ"ג] · וי"ל דילפי מרוקה ושטיפה מכיבוס · ויש ספרים גורסים לעיל ר"ע במקום ר' יעקב : ה בישל בו קדשים וחולין · תנן לה התם [צ"ז] · הרי הקלים נאכלין כחמורים שבהם ואינן טעונין מריקה ושטיפה ואינן פוסלין במגע · ובגמ' קא בעי מאי קאמר שהרי יש בהם נותן טעם · וקאמר אם יש בהן בנותן טעם הרי הקלים נאכלין כחמורים וטעונין מריקה ושטיפה ופוסלים במגע · כגון אם חמורין פסולים והקלים כשרים נעשו הקלים כחמורים לפסול את הנוגעים בהם כדכתיב כל הנוגע בבשרה יוקדש · ואמרינן אם היה פסול תפסל הנוגע בהן · אבל אם אין בהם בנותן טעם אין הקלים נאכלין כחמורין וכו' · ואין פוסלין הנוגע בהן · ובגמרא בעי תיפוק ליה משום קלים שגם הם צריכים מריקה ושטיפה · וקאמר הא מני ר"ש הוא דאמר קדשים קלים אין טעונין מריקה ושטיפה ובתוספתא קתני אפילו מורק ושטף חמור ובשל שם קדשים קלים יאכל כחמור שבהם · (יש כאן חסרון דמוכח) וטעמא דכיון שחייב בהם הכתוב שטיפה אע"ג שכבר נגעל בחמין ומורק בפנים ולא נשטף בחוץ עשאו הכתוב כאילו לא נגעל ויש שם בנותן טעם : אם לאכילה כו' מייתי לה בפ' טבול יום [זבחים קב :] וה"ט אם לאכילה להתירו לאכול מחלק חבירו אם יזמינהו עמו אבל הוא לא יחלוק · הרי כבר אמור כל זכר קמא כתיב במנחה בפרשה דלעיל · ואם למחלוקת ליטול חלק עם אחיו הכהנים · הרי כבר אמור כל זכר תנינא בחטאת כתיב · והשלישי באשם · ובפ' טבול יום קאמר ואם לבעל מום מעיקרו הרי כבר אמור דכתיב לחם אלהיו מקדשי הקדשים ומן הקדשים יאכל שיכול אין לי אלא בעל מום קבוע בע"מ עובר מנין ית"ל כל זכר · דכתיב באשם : כשרה ולא פסולה · דאין צריך מריקה

ת"ל אשר תבושל
התבשיל ובזבחי'
ול · דהתם קא
ר מאי אבישול
ו דילמא אבישול
ת"ש אחד שבישל
רותח · וקאמר
יבעיא לי · התם
ת"מ כיון שעיקר
של כלי זה שאינו
קרי ליה בלוע
הבישול אינו מן
תימר בלוע וביטול
תיבעיא לי · אלא
ונקט לשון קלרה
קמיבעיא לי ולפי
רותחין שכן חוזר
ה ביטול בבילוע ·
בלא בישול וכן כלי
מאי להיות בולע
אסורות · ועוד
נאן דאמר מדיחו
ית השחיטה רותח
ין שמנונית טריפה
שם יד סולדת
שעיר' לתוכו רותח
ן מריקה ושטיפה :
נה ומבשל באותו
ו מריקה ושטיפה
זוב לעשות מריקה
ל ובישול באותו
באותו היום יכול
לאחר כן ישברנו :
בשל בו מתחלת
הרגל · בגמרא
ל יום נעשה גיעול
יס מצוין ברגל
נותר שהרי זמן שלמים לשני ימים · וכי מבשל ביה שלמים
הדר מבשל ביה שלמים חדשים שנשחטו ביום המחרת
שבלע אתמול ובולע מן האחרונות · נמצא שאינו בא
בשל חטאת יהיה זהיר לבשל אחריו שלמים שנשחטו בו
ועאת ובולע את השלמים · וחכ"א עד זמן אכילה בגמ'
נחמן רבה בר [אבהו כ"ה לפנינו שם] (אחא) ממתין
ר עבוד לה מריקה ושטיפה · מנה"מ א"ר יוחנן משום אבא
זבא כ"ה שם] כתיב ומורק ושוטף וכתיב כל זכר בכהנים
פי' למה סמכו הכתוב לומר לך שממתין עד זמן אכילה
ושטיפה : מריקה כמריקת הכוס · מבפנים · ככוס של
יכות כ"א שטעון הדחה בפנים ושטיפה בחוץ · ולכך שנה
מבפנים : מריקה ושטיפה בצונן · והם שניהם אחר הגעלה
יא וחכ"א מריקה בחמין ושטיפה בצונן · ומוכח שם
לאחר שנעשה בכלי נותר ולא קודם לכן · דאם נתחייב כלי
קודם שנעשה נותר · א"כ כשבשל שלמים אתמול כילד יבשל
ר נתחייב הכלי מריקה ושטיפה · א"כ שלמים שבשלו בו
[כ"ז בתוספות זבחים צ"ז ד"ה וממתין] שכבר הכלי
ופה . אבל אם עדיין לא הוזקק למריקה ושטיפה ניחא
ס כשרים וכשבא שעת נותר לשלמים של אתמול כבר

הגהות מהרי"ד

ן יו"ד ססי' ס"ס : ב בושלה · מלה יתירא היא · ק"א : מלמד
"ל דמשלש נפקא ליה מה"א יתירא דבתיבת בושלה והובא ברמב"ם
ד וכ' הכ"מ שם והרמב"ם דייק כן מלישנא דחכמים שאמרו עד זמן
מכאן הוציא הרמב"ם דינו : אם בישל בו מתחלת הרגל · כתבו
טאת יהיה זהיר לבשל אחריו שלמים שנשחטו בו ביום וכו' וכן פירש"י

בחמין ושטיפה בצונן כ"ה שם בגמרא צ"ז וכ"פ הרמב"ם שם דין י"ב כחכמים : השפוד והאסכלה מגעילן בחמין · רמב"ם שם : ג דוגמתה לעיל סדר ויקרא דיבורא דנדבה פרשתא ד' ברייתא ו' ופרק ז' ברייתא ד' ולקמן פ' שמיני פרשתא א' ברייתא א' והובאה ברמב"ם שם : ה אעפ"י שהיתה לו שעת הכושר · רמב"ם שם דין י"א כ' מטמאת האוכלת : בישל בו קדשים וחולין או קדשי קדשים כצ"ל וכ"ה במשנה זבחים צ"ז והובא ברמב"ם שם דין ח"י ·

מריקה ושטיפה בפסולה · ת"ל אותה פרט לתרומה ובפ' דם חטאת [שם צ"ו:] מייתי לה · והתם מפרש דהאי שטעונה הגעלה כשבישל תרומה והדר בעי לבשל חולין לזרים אין צריך מריקה ושטיפה לעשות בתרומה כמו בקדשים לאחר הגעלה · ולרבנן דאמרי מריקה בחמין שטיפה בצונן · ההיא שטיפה יתירתא אין צריך לעשות בתרומה דלא חייב הכתוב אלא בקדשים · ומכאן מוכח דאין צריך לעשות שטיפה לאחר הגעלת כלים בפסח או לכלים האסורים בשאר ימות השנה · שיש מנהג שממהרים לשטוף אותן בצונן להשליך עליהם הצונן מיד · ואין לומר שעושים כן כדי שלא יחזור הכלי בעוד שהוא חם ויבלע ממים שיפלט בהם האיסור · והלא כאן לא חייש תלמודא · ועוד כבר הוא נתבטל האיסור : ז ולא אוציא את התודה ואיל נזיר · ר' שמעון קאמר לה : ת"ל היא · קדש קדשים היא :

פרק ח אין לי אלא חטאת · אקרא דכל חטאת אשר יובא מדמה וגו' קאי : קדשי קדשים מנין · ת"ל כל חטאת · קדשים קלים מנין תלמוד לומר וכל דברי ר' עקיבא · הכי גרסי' לה בפ' התערובת [שם פ"ב ·] וכן דריש ר' עקיבא וי"ו כתיב בה : אין לי אלא חטאת יחיד · דהך כתיבא אצל פרשת אשם ופ' שלמים ותודה שהן קרבן יחיד : אין לי אלא חטאת זכר חטאת נקבה מנין · התם פריך כלפי לייא והלא בחטאת יחיד קאימנא וחטאת יחיד נקבה היא אלא אין לי אלא חטאת נקבה חטאת זכר מנין · ת"ל · וכל · תימא והלא רובא דציבור הן כלם זכרים · ואי גרסינן תחלה אין לי אלא נקבה זכר מנין כגון שעיר נחשון · אין לי אלא של יחיד של ציבור מנין הוי ניחא : ר' אליעזר אומר אף האשם · וכן תנן במתני' פ' התערובת [שם פ"ג]: ב מכאן אמרו · במתניתין דהתם : שקבל דמה בשני כוסות וכו' הפנימי כשר ויתן ממנו על הקרנות : ר' יוסי הגלילי מכשיר בחיצון · שנשאר בעזרה : ומה אם במקום שהמחשבה פוסלת · אם חשב בשחיטה על מנת לזרוק דמו בחוץ פסול : לא עשה אלא מוציא מקצת הדם בחוץ את המשויר בפנים כיוצא · כדאמרינן הפנימי כשר : מקום שאין מחשבה פוסלת בו · שאם שחט על מנת ליתן את הניתנין בפנים בחוץ ואת הניתנין בחוץ בפנים כשר כדתנן בפ' כל הפסולין [שם לו · ובגמ' פב :] קאמר קסבר ר' יהודא בעינן מקום · שיהא משולש בדם ובבשר ובאימורין ובפ"ב דזבחי' [דט'] נפיק ליה לרבא מקום משולש משלישי דקרא דפרשת קדושים · ולכאורה משמע דבעינן משולש במחשבת חוץ למקומו דוקא ולא במחשבת חוץ לזמנו · ואינו · דהתם פריך ליה ותיפוק ליה מקרא קמא ואם האכל יאכל מדאפקי' רחמנא בלשון שלישי והאי קרא מוקמינן לחוץ לזמנו וקאמר אימהתם כו' · וה"פ בעינן מקום משולש שמחשב לאכול שלמים ביום השלישי ויהיה פסול במחשבתו · וה"נ עד שיחשב בזריקת הדם ליום שלישי · אבל לזרוק הדם למחר לא פסיל מדלא פסיל למחר גבי בשר · וכן גבי חוץ למקומו עד שיחשוב לאכול חוץ לירושלים וכן לזרוק הדם · אבל לזרוק הדם חוץ לעזרה לא פסיל מדאין שם פסול אכילת בשר · ויש מפרשים פירושים אחרים · וכן אין מחשבה פוסלת בהיכל · דלא פסול הכנסת בשר ואימורים דאמרי' מדמה ולא מבשרה והוא הדין לאימורין ואפילו דם חטאת אינו נפסל עד שיביאנו שם. לכפרה ולכך אם חישב על שניתנין בחוץ ליתן בהיכל לא פסל : אינו דין שלא יפסול דם שבפנים שהכניס · את דם שבחוץ · שנשאר בעזרה : ת"ל מדמה אפילו מקצת דמה מדלא כתיב את דמה : ג א"ל ק"ו ליוצא מעתה שיפסול מקצת דם שנשאר בעזרה : שאין מחשבה פוסלת בפנים · בהיכל : אמרו לו ת"ל אשר יובא הנכנס פוסל את המשואר ולא היוצא מן העזרה פוסל את המשואר · דמדמה מיעוטא הוא · דמה של מובאת

ת"ל אותה פרט לתרומה דברי רבי יהודה · ר' שמעון אומר קודש קדשים טעונים מריקה ושטיפה ואין קדשים קלים טעונים מריקה ושטיפה : ז אוציא את אלו ולא אוציא את התודה ואיל נזיר שנאכלים ליום אחד כקדשי קדשים · ת"ל הוא · בישל בו קדשים וחולין וקדשי קדשים וקדשים קלים אם יש בהן בנותן טעם הרי חקלים נאכלים כחמורים · ואין טעונים מריקה ושטיפה ופוסלים במגע :

פרק ח חטאת אין לי אלא חטאות מנין לרבות כל הקדשים תלמוד לומר וכל חטאת דברי רבי עקיבא · אמר לו רבי יוסי הגלילי עקיבא אפילו אתה מרבה כל היום אין כאן אלא חטאת אם כן למה נאמר וכל שיכול אין לי אלא חטאת יחיד חטאת צבור מנין ת"ל כל · אין לי אלא חטאת זכר חטאת נקבה מנין ת"ל וכל חטאת · רבי אליעזר אומר אף האשם שנאמר כחטאת כאשם : ב אשר יובא מדמה אפי' מקצת דמה · מיכן אמרו חטאת שקיבל דמה בשתי כוסות יצא אחד מהם לחוץ הפנימי כשר נכנס אחד מהם לפנים רבי יוסי הגלילי מכשיר בחיצון וחכמים פוסלים · א"ר יוסי הגלילי ומה אם במקום שמחשבה פוסלת בחוץ לא פסל הדם שבחוץ את הדם שבפנים · מקום שאין מחשבה פוסלת בפנים · אינו דין שלא יפסול הדם שבפנים את הדם שבחוץ · ת"ל מדמה · אפילו מקצת דמה : ג אמר להם קל וחומר ליוצא מעתה · ומה אם במקום שאין מחשבה פוסלת בפנים פסל הדם שבפנים את הדם שבחוץ · מקום שמחשבה פוסלת בחוץ · אינו דין שיפסול הדם שבחוץ את הדם שבפנים · ת"ל אשר יובא · הנכנס פוסל · ואין היוצא פוסל : ד אל אהל מועד אין לי אלא אהל מועד שילה ובית עולמים מניין ת"ל לכפר בקודש · הנכנס לכפר אעפ"י שלא כיפר פסל דברי רבי אליעזר · א"ר אליעזר נאמר כאן וכפר ונאמר להלן וכפר · מה וכפר האמור להלן שלא כיפר אף וכיפר האמור כאן שלא כיפר · ר' שמעון אומר נאמר כאן לכפר בקדש ונאמר להלן לכפר בקודש מה לכפר בקודש האמור להלן שכבר כיפר אף לכפר בקודש האמור כאן שכבר כיפר · ואם הכנים שוגג כשר : ה בקודש באש תשרף · מלמד ששריפתה בקודש אין לי אלא זו בלבד מנין לרבות פסולי קדשי קדשים ואיסורי קדשים קלים תלמוד לומר כל בקודש באש ישרף :

מיכן

ולא דמה של יוצאת · והתם [פב :] עוד שקיל וטרו בה : ד מכין ... עולמים · שאם נכנס דם חטאת פסל · ואליבא דר' יודא דאמ... דזבחים דחובות בבמה גדולה קרבים · ור' מאיר ור' שמעון פל... דפעמים קאמר [בריש עירובין] מקדש אקרי משכן · ופעמי... בית עולמים מקרא ... דסוטה גבי עפר סו... שלמה לרבות בית עו... לרבות שילה ונוב וג... משכן הוא ואין צריך ... ובגבעון לא היו משקין ש... היתה שם ולא היה שם ... הנחשת היה שם לשום ... זמנה קבוע להקריבה ... למחקו · דבשילה לא ה... דבית של אבנים היה שם ... בתרא דזבחים [קי"ח·] ... נמי אע"ג דבמה היתה · ... בפ' בתרא דזבחים דמנהי... ה"נ מנחה דסוטה קריב... שם כי היה בקרית יע... קרשים לא היו שם · ולכך ... התם והכא · וכן בפ' ה... כ"ג] גבי מעלה עשן ובכ... [ס"ז :] גבי שעיר המשת... פ' שני דשבועות [ט"ז : ... בתוס'] גבי נכנס למקדש ... דלא יליף מקדש ממשכן ו... וקשה דבריש עירובין גבי ... קודם פתיחת דלתות ההי... מקדש ממשכן ולא מצרין ... וכן בפ"ק דשחיטת חולין [כ... פוסלין בשנים יכול שילה ... כן ת"ל לעמוד · משמע ו... למעט כוה אמרינן דלויים ... בשילה ובית עולמים כמו נ... ליכא אלא חד קרא · ו... ובשחיטת חולין יש קראי ... משמע דאתי לרבויי נוב וג... חיים פי' בחולין ובעירובי... תלוי בקדושת המקום · פ... ובעילתן ושיר לויים · ולכך ... מקרא דמשכן אבל דהכא וד... הן תלויות בקדושת מקום ... לחלק ביניהן · לכך צריך קר... ת"ל לכפר בקדש · קרא ... דכתיב בקדש : אעפ"י של... אליעזר · ר' אליעזר יליף

יוצא מדמה מלכפר דוכל אדם לא יהיה באהל מועד לכפר בקדש ומזהיר שפורשים מבין האולם ולמזבח בשעת הקטרה · מה להלן משמע מתחלת ביאת המכפר הוזהרו חביריו לפרוש · הילכך לכפ... כפר משמע · אף כאן אשר יובא מדמה לכפר מתחלת הבאה על משמע · הילכך אע"פ שלא כפר : רבי שמעון אומר נאמר כאן ... להלן לכפר ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת אשר הובא את בקדש יוציא וכו' : מה להלן בשכופר הכתוב מדבר · דהא סריפה היא : אף כאן בשכופר · ומייתי לה בסוף פ' התערובת · והתם מפרש סבר דנין חוץ מחוץ · דם חטאת שבכתוב מלמדך שתעמוד בחוץ ול... בפנים · מאדם זה שבכתוב תהירו שיעמוד בחוץ · ואין דנין חוץ מ... יום הכיפורים שהבאתו כמצוותו לפנים · ור' שמעון סבר דנין בהמה ... דנין חטאת החיצונה מחטאת פנים · ואין דנין בהמה מאדם : ר' יהוד... הכנים שוגג כשר · וכן תנן התם [שם פ"ב] ובגמ' קאמר התם כא... בשכיפר כדר' שמעון · ודריש לכך לכפר דכתיב בקרא דואת פר הח... שעיר החטאת וגו' לג"ש : ה בקדש באש תשרף · דריש ליה לאחריו ... בקדש : מנין לרבות קדשי קדשים כו' · בפרק כל שעה [פסחים כ"ד... כר' שמעון : ת"ל כל בקדש באש תשרף כל שפסולו בקדש שריפתו מכ

הגהות מהרי"ד

אותה פרט לתרומה · רמב"ם פט"ו מה' תרומות דין י"ט : ז בישל בו קדשים וחולין · כבל... ב הוא בזבחים פ"ב · וברמב"ם שם דין ט"ו : שבחוץ אמרו לו מזבח כן ...

שקלי' בפ' כל הרוקק כו': ב"ש אומרי' הכל ישרף בפנים · בכל בין בחוץ בין שנטמא באב הטומאה בין שנטמא בולד הטומאה: רף בחוץ · בהר הבית חוץ לעזרה · דמאים טפי · דאיכא תרתי · שהוא בפנים · וגם נטמא בולד הטומאה : חוץ שנטמא דברי ר' מאיר : רבי אומרים וכו' חוץ טומאה בחוץ · דאיכא טומאה דמאים טפי וב"ה הכל ישרף לד הטומאה בפנים ·

ו מיכן אמרו בשר קדשי קדשים שנטמא בין באב הטומאה בין בולד הטומאה בין בפנים בין בחוץ ב"ש אומרים הכל ישרף בפנים · וב"ה אומרים הכל ישרף בחוץ · חוץ שנטמא בולד הטומאה בפנים דברי ר"מ · ר' יהודה אומר ב"ש אומרים הכל ישרף בפנים · חוץ שנטמא באב הטומאה בחוץ · וב"ה אומרים הכל ישרף בחוץ חוץ משנטמא בולד הטומאה בפנים : ז רבי אליעזר אומר את שנטמא באב הטומאה בין בפנים ובין בחוץ ישרף בחוץ · את שנטמא בולד הטומאה בין בחוץ בין בפנים ישרף בפנים · רבי עקיבא אומר נטמא בחוץ בין באב הטומאה בין בולד הטומאה ישרף בחוץ · נטמא בפנים בין באב הטומאה בין בולד הטומאה ישרף בפנים · ר' אליעזר אומר לא תאכל באש ישרף כל שטעון שריפה בא הכתב ליתן לא תעשה על אכילתו : ח רבי יוסי הגלילי אומר כל הענין הזה אינו מדבר אלא בפרים הנשרפים ושעירים הנשרפים · ליתן לא תעשה על אכילתן ללמד שפסוליהם נשרפים לפני הבירה · אמרו לו מנין לחטאת שנכנס דמה לפנים שהיא תהיה פסולה אמר להם הן לא הובא את דמה אל הקודש פנימה :

פרשתא ד

זאת תורת האשם לבית עולמים וזאת אינה נוהגת בבמה · תורת האשם תורה אחת לכל אשמות שיהא דמם ניתן למטה : ב וכי מאין בא מכלל שנאמר כי כחטאת האשם הוא לכהן מה חטאת דמה ניתן למעלה · אף אשם יהיה דמו ניתן למעלה · תלמוד לומר קודש קדשים ואת דמו יזרוק לרבות כל אשמות ואשם מצורע שיהא דמם ניתן למטה מנין לדם האשם שנתערב בדם שלמים יזרק תלמוד לומר ואת דמו יזרוק יכול אפילו נתערבה חיים ת"ל הוא · קודש קדשים להם ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא מדמי היפה ממין זה ומדמי היפה ממין זה ויפסיד מותר מביתו · ר' שמעון אומר אשם שנתערב בשלמים שניהם ישחטו בצפון זה יקרב לשם שהוא וזה יקרב לשם שהוא ויאכלו כחמור שבהם · אמרו לו וחלא שלמים טעונים תנופה · ואין אשם טעון תנופה · אמר להם ומה בכך ויניף אשם · אמרו לו אין מביאים לבית הפסול קדשי קדשים · הוא · הוא קרב ואין תמורתו קריבה : ג ישחטו ריבה כאן שוחטים הרבה אף הנרים ואף הנשים ואף העבדים · אין לשון שחיטה אלא משיכה שנאמר זהב שחוט · רבי אליעזר אומר מיכן לעולת צבור שלא תהא שחיטתה אלא בצפון · קודש קדשים לרבות זבחי שלמי צבור שלא תהא שחיטתן אלא בצפון

הוא

תשרף כדתנן בפ' טבול יום [זבחים ק"ד·] גבי פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין אם אינן נשרפין כמצותן נשרפין בבית הבירה כדמפרש בגמרא כגון אירע בהן פסול בין קודם זריקה בין לאחר זריקה : אמרו לו מנין לחטאת חיצונה שנכנס דמה לפנים שתהא פסולה · אמר להן הן לא הובא את דמה אל הקדש פנימה · גבי שעיר ר"ח שגרפו בני אהרן · וקאמר להו משה הן לא הובא את דמה אל הקדש פנימה מדוע לא אכלתם את החטאת · הא אם הובא כדין שרפוה [שם פ"ב] · ובפ' התערובת פריך דלעיל דריש מינה ר"י הגלילי א"כ למה נאמר וכל חטאת אין לי אלא חטאת יחיד וכו' : אלמא גם בחטאות החיצוניות איירי בה : והכא קאמר דלא מיירי אלא בחטאו' הפנימיו' · ומשני התם לדברין דר' עקיבא קאמר דמרבה מהאי קרא אפילו שאר קדשים · וקאמר לפי סברתך הכי הוי לך למימר אין לי אלא יחיד וכו' · אבל לדידי לא אתי קרא אלא לפנימיות :

פרשתא ד

ואת מיעוטא דאין תורת אשם נוהגת בבמה דדבר שבחובה שאין קבוע לה זמן הוא : ב וכי מאין בא · מאיזו סברא הי' משמע שדמה טעון קרנות שהן למעלה : ת"ל ואת דמו יזרוק על המזבח סביב לרבות כל האשמות ואשם מצורע שיהא דמו ניתן למטה · והוא הדין לאשם נזיר שכולהן שוים שהם בני שנה · ובפ"א דזבחים [י·] קאמר הכהן המחטא אותה · אותה דמה למעלה ואין אחר דמה למעלה: מנין לדם האשם שנתערב בדם שלמים · ובפ' ויקרא תניא ומייתי לה בפ' התערובת [שם פ"א :] מנין נתערב דם עולה בדם עולה וכן בדם האשם וכן בדם תודה ובדם השלמים וכו' ת"ל דם דם : יכול אפילו נתערבו חיין · אשם ושלמים : ת"ל הוא · קדש קדשים הוא למעט את שנתערב שאינו קרב · אלא ירעו ויביא בדמי היפה שבהן ממין זה · אם זה שוה שתי סלעים וזה שלש יחלל אשם כל מקום שהוא בג' סלעים · וכן שלמים שאין אנו יודעים אי זה שמן ואי זה כחוש · ויפסיד סלע מביתו : שניהם ישחטו בצפון וכו' והלא שלמים טעונין תנופה · דכתיב ידיו תביאנה את אשי ה' וגו' : אמרו לו אין מביאין קדשים לבית הפסול · שאם לא יאכלם ליום אחד נמצא שהשלמים נפסלים · שהרי אינו מכירם כדי שיאכלם לשני ימים · וכן תנן בפ' התערובת [ע"ה:]

הוא קרב ואין תמורתו קריבה · לאו דוקא · דגמירי [תמורה י"ח·] כל שבחטאת מתה באשם רועה · והוא בא לדרב הוכא · דא"ר הונא אשם שניתק לרעייה ושחטו סתם כשר לעולה · והכי אמרינן בתמורה בפ' ואלו קדשים לר' עקיבא דהוי דריש הוא דאין תמורתו קריבה : ג אפילו גרים אפילו נשים · כדאמרי' בזבחים פ' כל הפסולין [ל"ב] אין שחיטה אלא לשון משיכה בהולכה והבאה · ולא שיתיז את הראש בבת אחת · ואיתא בפ' השוחט [חולין ל:] · ר' אליעזר אומר מכאן לעולת ציבור וכו' דכתיב כאן במקום אשר ישחטו את העולה ישחטו את האשם ועל חובה דיחיד כבר למד ר' אליעזר לעיל שהיא בצפון · בפרשת חטאת · מיהו מהאי קרא יליף בפ' איזהו מקומן [זבחים מ"ט·] דאשם נשחט

...לכך שורפו בפנים אפילו נטמא בחוץ : ר' עקיבא כו' · ...קום טומאה ול"ש נטמא בטומאה קלה או בטומאה חמורה · ...עקיבא לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה · דהא לא תנן ...דב"ש וב"ה : ר' אליעזר אומר לא תאכל וכו' למי שטעון ...עשה על אכילתו · ובפ' כל שעה [פסחים כ"ד:] קאמר שזהו ...' יוסי הגלילי אומר אין כל הענין מדבר אלא בפרים ...בחטאות הפנימיות ליתן לא תעשה על אכילתן ואינן נאכלים ...חטאות החיצונות · ולפי שבמקומם לא נאמר לאו על אכילתן ...שפסוליהן נשרפין לפני הבירה דקרינן בהו בקדש באש ·

הגהות מהרי"ד

שם פ"ד דין א' י"ד : ג ריבה כאן שוחטין הרבה · רמב"ם ריש הלכות פסולי המוקדשין : אלא משיכה · שלא יעשה דרסה חולין ל' וצ"ע למה דריש זה דוקא כאן הא כבר כתיב כמה פעמים לשון שחיטה ובגמ' מייתי לה על ושחט בן הבקר וי"ל משום דמרבה כאן אפי' טמאים שאסורים ליכנס לשם וצ"ל דעומד בעזרה ומכניס סכין ארוכה למטה כמ"ש התום' ובשוחט מלמעלה למטה קרוב הדבר לעשות דרסה לכן אמר אין לשון שחיטה וכו' · זית רענן : מיכן לעולת צבור · דהיינו עולת תמיד · שלמי צבור · קשה הא כבר ריבה הכל [לעיל בפרשתין פרשה ג'

נשחט בצפון : הוא פרט לתודה ואיל נזיר אע"ג דנאכלים ליום ולילה כאשם · ועוד דסד"א מקום שטעונין לאם טעון נמי צפון (כמו שלמי ציבור וכ"פ לעיל בפ' חטאת · ע"ש) : ה אע"פ ששחטו שלא לשמו · ולא עלה לבעלים לשם חובה : אשם אע"פ שלא סמך · ולאו בעלים ידי חובתן · דאשם יתירא הוא דבכר ידעינן דבאשם מיירי : ז אמרו לו לא אם אמרת בחטאת שדמה נתון למעלה כו' · ובפ"ה דזבחים [ו'] מייתי לה · והתם גרסינן אמר לו ר' יהושע מה לפסח שכן זמנו קבוע · א"ל ר' אליעזר חטאת תוכיח א"ל ר' יהושע חזרנו חלילה · חזר ר"א ודנו דין אחר · חטאת נאמר בה היא היא לשמה כשרה שלא לשמה פסולה · וה"ה פסח נאמר בו הוא הוא לשמו כשר שלא לשמו פסול · אף אשם נאמר בו הוא הוא לשמו כשר שלא לשמו פסול א"ל ר' יהושע חטאת נאמר בה היא בשחיטה וכן בשחיטת פסח נאמר בו הוא בזביחה · אבל אשם לא נאמר בו הוא אלא לאחר הקטרת אימורין · והוא עצמו שלא הוקטרו אימוריו כשר · א"ל ר"א הרי הוא אומר כחטאת כאשם מה חטאת וכו' · והתם קאמר א"ל ר"י חוזרני חלילה וליהדר דינא ותיתי במה הצד · משום דאיכא למיפרך מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד כרת · חטאת באה על דבר שחייבין על זדונו כרת · ופסח חייב על זדונו כרת · עוד התם שקיל וטרי בה והכא קיצר תשובתן : ט כל זכר לרבות בעלי מומין וכו' · הכא צריך ה' קראי · לאכילה · ולמחלוקת · ולבעל מום קבוע · ולבעל מום עובר · שנעשה בו מום לאחר שנולד · עוד קרא חמישי לנולד בעל מום ממעי אמו שגם הוא חולק בקדשים · ולא אמרי' כיון שלא היתה לו שעת הכושר לא יחלק קמ"ל · מיהו י"ל איכא עוד קרא בקדשים שמרבה את בעל מום ובפ' טבול יום לא ריבה אלא מד' קראי דכתיב בד' פרשייתא · במנחה · בחטאת · באשם · ובקרבנות ציבור · (אמר המעתיק דברי המפרש הזה נראים תמוהים · דאמר דצריכים ה' קראי אטו לאכילה ולמחלוקת מילתא אחריתא היא · הרי לבעלי מומין הוא דמרבה לאכילה ומחלוקת אלא דלא הוי מרבה אלא חד בעל מום וצריך עוד תרי קראי לבעלי מומין · דג' מיני בעלי מומין איכא ואי ס"ל כי קושית התוס' בזבחים דק"ב ע"ב ד"ה בעל מום עובר · א"כ לא סגי בה' קראי ובעי שית קראי וע"כ דס"ל דקבוע ועובר · אף דגלי קרא בחד לאכילה ומחלוקת לא אהני לן לגבי אידך · אבל כיון דגלי קרא בתרווייהו תו לא צריך לנולד בעל מום ממעי אמו אלא חד קרא וכסברת התוס' לפידרכס · עיי"ש ודו"ק · ויש לדקדק קצת מלשון הת"כ דתחלה אמר בכולהו בכי בעלי מומין לשון רבים ובסיפא אמר שנולד בעל מום כו' לשון יחיד · כך יש ליישב בדוחק ודו"ק) : י יאכלנו כשר ולא פסול · דס"ד אתי עשה דאכיל ודחה ל"ת דפסול. קמ"ל מעוטא דיאכלנו : לרבות זבחי שלמי ציבור שנאכלין לזכרי כהונה · ובפ' איזהו מקומן [נ"ה] יליף להו מדהקשו לעולה · דכתיב על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם : הוא פרט לתודה ואיל נזיר · באיל נזיר איכא קרא למעוטי · דכתיב ולקח הכהן את הזרוע בשלה מן האיל · מכלל דאיל בעלים אכלי ליה וכי איצטריך למעוטי זרוע בשלה הוא דאיצטריך · ובפ' איזהו מקומן [נה] קאמר מדכתיב ביה קדש הוא לה' ולא

הוא פרט לתודה ואיל נזיר : ד והקטיר אותה הכהן המזבחה אשה לה' · יכול אעפ"י שלא שחטו בצפון ת"ל הוא : ה אשה רבי אליעזר אומר אשה לשם אישים · אשם אעפ"י שלא סמך עליו · יכול אעפ"י ששחטו שלא לשמו ת"ל הוא : ו א"ר אלעזר חטאת באה על חטא ואשם בא על חטא מה חטאת פסולה שלא לשמה · אף אשם פסול שלא לשמו : ז אמרו לו לא אם אמרת בחטאת שדמה נתון למעלה תאמר באשם שדמו נתון למטה · אמר להם הפסח יוכיח שדמו ניתן למטה אם שחטו שלא לשמו פסול : ח אמרו לו והלא נאמר פסח הוא אמר להם אף נאמר אשם הוא : ט כל זכר לרבות בעלי מומים למה אם לאכילה כבר אמור אם למחלוקת כבר אמור ואם בעלי מומים קבועים כבר אמורין ואם בעלי מומין עוברין כבר אמורין אם כן למה נאמר כל זכר לרבות בעלי מומים · שיכול אין לי אלא שנולד תמים ונעשה בעל מום · נולד בעל מום ממעי אמו מנין ת"ל בכהנים : י יאכלנו כשר ולא פסול · קודש קדשים לרבות זבחי שלמי צבור שלא יהו נאכלים אלא לזכרי כהונה · הוא פרט לתודה ואיל נזיר :

פרק ט כחטאת כאשם מה חטאת מן החולין בידו הימנית וביום · אף אשם מן החולין ביום ובידו הימנית · תורה אחת לכם לסמיכה · לכהן אשר יכפר בו לו יהיה פרט לטבול יום ולמחוסר כפורים ואונן · והכהן המקריב את עולת איש פרט לעולת הקדש דברי ר' יהודה · ר' יוסי ב"ר יהודה אומר אף עולת הגר עולת איש אין לי אלא עולת איש עולת גרים נשים ועבדים מנין ת"ל עור העולה ריבה · א"כ למה נאמר עולת איש עולה שעלתה לאיש פרט לשנשחטה חוץ למקומה : ב יכול שאני ארבה אף אם נשחטה שלא לשמה הואיל ולא עלתה לבעלים לשום חובה לא יהיו הכהנים זכאים בעורה · ת"ל עור העולה ריבה אין לי אלא עור העולה עורות קדשי קדשים מנין ת"ל אשר הקריב · יכול שאני מרבה אף עורות קדשים קלים ת"ל העולה · מה עולה מיוחדת קדשי קדשים יצאו קדשים קלים : ג ר' ישמעאל אומר עור העולה אין לי אלא עור העולה עורות קדשי קדשים מנין ודין הוא ומה אם במקום שלא זכו כהנים בבשר זכו בעורות · כאן שזכו בבשר אינו דין שיזכו בעורות · מזבח יוכיח · שזכה בבשר ולא זכה בעורות : ד לא אם אמרת במזבח שלא זכו במקצתם תאמר בכהנים שזכו במקצתם · הואיל וזכו במקצתם יזכו בכולן · רבי אומר כל עצמינו לא הוצרכנו אלא לעור העולה בלבד שבכל המקום העור מהלך אחר הבשר · פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים עורותיהם נשרפים עמהם שנאמר ושרפו באש את עורותם ואת בשרם ואת פרשם : ה חטאת ואשם וזבחי שלמי צבור ניתנים מתנה לכהן לעולה · רצו להפשיט מפשיטים · רצו לאוכלן אוכלים אותן ואת עורותיהם · אבל העולה לפי שנאמר בה והפשיט את העולה צריך הכתוב לומר עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה · ונתן לכהן פרט לטבול יום ולמחוסר כפורים ולאונן · יכול לא יחלוק בבשר שהוא לאכילה אבל יחלקו בעורות שאינו לאכילה ת"ל עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה פרט לטבול יום ולמחוסר כפורים ולאונן : כל

כתיב קדש קדשים לכך אין לומר דנאכל לזכרי כהונה · מיהו איצטריך ליה למעוטי · ונראה טעמא משום דקרויה שלמים אם לאשכוחי דנאכל במחנה ישראל ולא אמרינן והלא היא קרו[יה]

פרק ט מה חטאת מן החולין · מפורש בפרשת ויקרא לסמיכה · שלא פירש

לטבול יום וכו' · דאיו

בני כפורי ניניהו : פרט

מייתי לה בפ' טבול יו[ם]

מפרש פרט לעולה הבא[ה]

פי' שהיא לקיץ המזבח

ואפילו למאן דאמר מותי[ר]

שהבעלים מביאין נסכיה

אפ"ה עורה להקדש דכ[תיב]

וגו' העולה ראשונה שה[קדיש]

הקדש עירה לכהנים ו[כו']

המותרות · והתם פריך

ביה וסבירא ליה דעו[לת]

המותרות לכהני' היא מה

הכהן · עוד מוקי לה

עולה לבד"ק הבית ושחט[ה]

דלא קרינן ביה את עול[ת]

לבדק הבית · ובפ"ב דת[מורה]

מיירי בה · ורב המכו[נה]

במקדיש נכסים וכרכי

זכרים יקרבו עולות והכ[ל]

להקדש ולא לכהן : ר' י[וסי]

אומר לעולת גרים · א"ל

חקלאי לרבינא אטו גר ל[או]

א"ל פרט לגר שמת ול[א]

אין לי אלא עולת איש ה[...]

ע[ו]לת גרים נשים ועבדים

שלמה לא גרים התם

ונראה דמשום קושיא דלמי[...]

גר לאו אדם הוא · ובספ[ר]

שנעתק מספר של רבינו

בו עולת גרים אלא ש[...]

נקודים · מיהו אין צריך

דברים נסוב תורת כהנים

נשים ועבדים דספיר מפי[...]

קרא · וכן משמע בכל מק[ום]

להם [תוס' זבחים ק"ג · ו...]

פ"חן · והקשה רבינו חיי[ם]

החוכל ממעט אשה מעדות

האנשים · ואכתי איצטריך

אלא יומתו אבות על בני[ם]

שאין לו חיים · ותירץ דנ[...]

שוים שניהם דגמרי להו מה[...]

עדות מלתא אחריתא היא ד[...]

הדבר בנאמנות שהרי משה ו[...]

הם ולא מתכשרי לעדות ·

לומר דלא ילפינן חד מחבר[יה]

ליה למימר היכא דגלי גלי

ולא ילפינן חד מחבריה ולכן

קראי : ב ג ד ה פרט ל[...]

לזמנה · כולה מייתי התם [...]

והתם פריך תנא קמא תיפוק

כי היכי דנפקא לרבי ישמע[אל]

קרא כו'] קראי לעורות קד[שים]

ומשני מילתא דאתיא בק"ו

ליה קרא · ומשום דלפעמים פרכי ליה בק"ו הוצרך לכתוב קרא

שמעתי ממורי ה"ר דוד ב"ר קלונימוס מחניכבר"ק · עוד קאמר

מקום · א"כ הכא לאו מחורת סמוכין אלא משום דו"ו מוסיף על ענין ראשון דכתיב ואת תורת זבח השלמים · ומיהו משמע בפ"ב דקדושין דאין כאן כלל דין חלוקה אפילו במנחה אחת או בזבח אחד · אלא כולם אוכלים מתמחו אחד דהתם א"ר יוחנן נמנו וגמרו המקדש בחלקו בין בקדש קדשים בין בקדשים קלים לא קדש· ורב אמר עדיין הוא מחלוקת· ומייתי עלה להך ברייתא ואמר עלה סתם סיפרא מני ר' יהודה היא וקאמר דלית בה דין חלוקה כלל ש"מ · והתם פריך וכרב מי לא תניא והתניא הצנועין מושכין את ידיהם והגרגרנים חולקים ומשני מאי חולקים חוטפין מן התמחוי כאחד · והשתא אמאי לא משני לה התם במנחה אחת היו חולקים · ולאו הוכחה היא · דודאי במנחה אחת היו חולקים תושיה ובזה · והא דלא משני התם במנחה אחת היו חולקים · משום דהתם לאו מלשון חולקין לחוד קא דייק · דא"כ אמאי לא מייתי מתני' דפ' טבול יום [זבחים צ"ח:] דקתני בה חלוקה וכן מהא דתנן [שבת קמ"ח: וע"ש בתוס' קמ"ט:] ומטילין חלשים על הקדשים ביום טוב · וכן בסוף מס' בכורים וכן מחלקין ביניהם בקדשי המקדש · אלא כמו שפירש שם רש"י תס"ד דהאי חולקין לאו לי:ול חלקו המגיעו לכל אחד קאמר · דגבי לחם הפנים תניא [יומא ל"ט] יום ששימש שמעון הצדיק היתה ברכה מצויה בלחם הפנים וכל כהן המגיעו כזית יש אוכל ושבע יש אוכל ומותר · מכאן ואילך נשלחה מארה בלחם הפנים וכיון דנשלחה בו מארה · א"כ חלוקה פסול למאי חזיא · אלא ודאי הא דקאמר הגרגרנים חולקין היינו דרך עלוי · שכהן זה יקח חלקו וחלק חברו · כדי שיבא חברו ויקח במקום אחר חלקו וחלק חברו שהניח לו חלקו בחלוקה ראשונה · אלמא אית בהו דין חלוקה · וא"כ גם הוא שלו לקדש בו את האשה דממונו הוא · כיון שעושין דרך עילוי והיינו נמי דתניא כרב דאמר המקדש בחלקו בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים עדיין הוא מחלוקת ואיכא האי תנא דאמר מקודשת · מיהו ברייתות ודאי חולקת · ומשני דחלקו המגיעו בפני עצמו דבמנחה אחת חולקים לכל אחד · וכשהיה רואה שאין בו כדי אכילה חוטף חלק חברו ואוכלו · והא דתנן במסכת סוכה [נ"ו] הנכנסים חולקים בצפון חלקו המגיעו קאמר ובעוד שהיה בו ברכה · כך פירש רבינו יצחק ב"ר שאול : ט האיש חולק ואפילו הוא בעל מום וכו' · כדדרשינן בפ' טבול יום [זבחים צ"ט] מכל זכר לרבות בעל מום וכן למעלה · אבל מאיש לא דריש אלא למעוטי קטן :

פרק י

כל המנחה אשר תאפה בתנור אמר רבי יוסי ברבי יהודה מנין לאומר עלי עולת מנחה מאפה תנור שיביא מחצה חלות ומחצה רקיקים ת"ל כל המנחה אשר תאפה בתנור וכל נעשת במרחשת ועל מחבת וכל מנחה בלולה בשמן וחרבה מה כל וכל האמורים למטה שני מינים אף כל וכל האמור כאן שני מינים · וכל נעשה במרחשת ועל מחבת על שום כליין נקרא ולא על שום מעשיהם מה תנור כלי אף מחבת ומרחשת כלי : ב לכהן המקריב אותה לו תהיה יכול לו לבדו ת"ל לכל בני אהרן תהיה · יכול לכולן תלמוד לומר המקריב אותה · הא כיצד זה בית אב המקריבים אותה : ג מנין שאין חולקים מנחות כנגד זבחים ת"ל כל המנחה אשר תאפה בתנור לכל בני אהרן תהיה : ד יכול לא יחלקו מנחות מאפה תנור כנגד זבחים · אבל יחלקו שאר מנחות כנגד זבחים ת"ל כל נעשה במרחשת ועל מחבת לכל בני אהרן : ה יכול לא יחלקו מנחות כנגד זבחים · אבל יחלקו עופות כנגד מנחות ת"ל ועל מחבת לכל בני אהרן תהיה : ו יכול לא יחלקו עופות כנגד מנחות אבל יחלקו מנחות כנגד מנחות ת"ל וכל מנחה בלולה בשמן וחרבה לכל בני אהרן : ז יכול לא יחלקו מחבת כנגד מרחשת ומרחשת כנגד מחבת אבל יחלקו מחבת כנגד מחבת ומרחשת כנגד מרחשת ת"ל וחרבה לכל בני אהרן תהיה : ח יכול לא יחלקו בקדשי קדשים אבל יחלקו בקדשים קלים · ת"ל איש כאחיו · כשם שאין חולקים בקדשי קדשים כך אין חולקים בקדשים קלים: ט איש כאחיו האיש חולק אע"פ שבעל מום ואין הקטן חולק אעפ"י שהוא תם :

פרשתא ה

מנין לעשות זמן בבמה בזמן אהל מועד הואיל ואמרה תורה הלן והיוצא ישרף מה היוצא אינו נוהג בבמה אף הלן לא ינהוג בבמה : ב והלא דין הוא · ומה העוף שאין המום פוסל בו זמן פוסל בו קדשי במה שהמום פוסל בהן אינו דין שיהא זמן פוסל בהן · לאו מה לעוף שאעפ"י שאין המום פוסל בו זמן פוסל בו שכן הזר פוסל בו תאמר בקדשים שהואיל שהמום פוסל בהם שיהא הזמן פוסל בהן שכן אין הזר פוסל בהם הואיל ואין הזר פוסל בהם לא יהא זמן פוסל בהם תלמוד לומר תורת זבח השלמים · אם על תודה לעשות זמן

פרשתא ה מנין לעשות זמן בבמה · שיפסלו שלמים ביום השלישי בבמה כמו שנוהג זמן באהל מועד · שהרי יש סברא לומר שאינו נוהג · הואיל ואמרה תורה הלן ישרף כדכתיב והנותר ביום השלישי באש ישרף · ואם יותר מבשר המלואים וגו' ושרפת הנותר באש : והיוצא ישרף · בפ' כיצד צולין [פסחים פ"ב] קאמר יוצא מלן דבשריפה · דכתיב הן הובא את דמה וגו' אמר להם משה מדוע לא אכלתם את החטאת שמא חוץ למחיצה היתה א"ל בקדש היתה · מכלל דאי נפקא בת שריפה היא · אי נמי אי צ"ל דמה לפנים בשריפה · והדר בעי אשכחן קדשי קדשים · קדשים קלים מנין וכו' · עד דמסיק כל פסולי מוקדשין דבקדש בשריפה גמרא גמירי לה : מה היוצא אינו נוהג בבמה · שהכל נקרא חוץ · ויש מפרשים דכתיב בחטאת בחצר אהל מועד יאכלוה דוקא באהל מועד נפסל ביוצא ולא בבמה [תמורה י"ד] : ב עוף אין המום פוסל ט · דתמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות (כאן יש דילוג עד פסוק ואם האכל יאכל ביום השלישי א"ר אליעזר וכו') :

...פירושים פירשו שם בע"א ודוחק : מה תנור כלי אף מחבת ... תאמר אין אלו ענייני מנחות · אלא מייתי מנחה אחרת כמו ... מנחות ס"ג] ארחושי הלב או אמחבואי הפה קמ"ל דומיא דתנור ... שים בכלים אלו : ב זה בית אב · שבאותו היום : המקריבים ... ם היום להקריב אע"ג שלא הקריבה אלא אחד מהם : ... מנחות כנגד זבחים · מייתי לה בפ' אלו מנחות [שם ע"ג] ... "ג] והכי מפרש לה התם : ה יכול לא יחלקו מנחות כנגד ... קמו תחתיהן בדלות : אבל יחלקו מנחות כנגד עופות · שהרי ... ' ת"ל וכל נעשה במרחשת וכו' : ו יכול לא יחלקו מנחות ... ו מיני דמים והללו מיני קמחין : אבל יחלקו עופות כנגד ... מיני דמים : יכול לא יחלקו עופות כנגד זבחים · שהללו ... עשייתן בכלי וכו' : ח אבל יחלקו בקדשים קלים ת"ל איש ... ה כשם שאין חולקין בקדשי קדשים זה כנגד זה · כך אין חולקין ... ת כהנים זה כנגד זה · אבל מכל א' וא' יחלקו כולן בין ... בפסחים [נ"ו] גבי לחם הפנים הגיעני כפול · והך ברייתא ... קדושין [נ"ג] כר' יהודה · ונרסינן התם וסמיך ליה ואם ... דקא דריש סמוכין · ותימא דבריש יבמות [ד' ·] קאמרינן ... ה סמוכין אלא במשנה תורה · ושמא הכא מוכח הוא ... כדאמרינן התם · דהיכא דמוכח או מופנה דריש בכל

הגהות

מהרי"ד

אמר

בשמן לכל בני אהרן כצ"ל · ד"ת : ח איש כאחיו אם על תודה כצ"ל ד"ת : ט איש חולק אף על פי שהוא בעל מום ...

זמן בבמה בזמן אהל מועד : ג תורת זבח השלמים אם על תודה סלמד שהתודה נשחטת לשום תודה ולשום שלמים יכול אף שלמים יהיו נשחטים לשום שלמים ולשום תודה · ת"ל זאת : ד תורת זבח השלמים אם על תודה · מה שלמים טעונים סמיכה ונסכים ותנופה וחזה ושוק · אף תודה תטעון סמיכה ונסכים ותנופה וחזה ושוק : ה דברי רבי ישמעאל · אמר לו מפני שיצאת לידון בדבר החדש יכול אין לה אלא חידושה ת"ל תורת זבח השלמים אם על תודה מה שלמים טעונים סמיכה ונסכים ותנופה וחזה ושוק אף תודה טעונה וסמיכה ותנופה וחזה ושוק : ו תורת זבח השלמים אם על תודה · מה שלמים באים מן המעשר אף תודה באה מן המעשר : ז יכול אף על פי שלא פירש תלמוד לומר תורת זבח השלמים מה שלמים פירש מן המעשר מביא מן המעשר · לא פירש מן המעשר אין מביא אלא מן החולין · אף תודה פירש מן המעשר מביא מן המעשר . לא פירש מן המעשר אין מביא אלא מן החולין : ח מנין ללחם שמביא מן המעשר · ת"ל אשר יקריב מה שלמים באים מן המעשר אף הלחם יביא מן המעשר : ט אמר הרי עלי תודה מן המעשר ולא פירש לחמה מן המעשר · יכול יביא היא ולחמה מן המעשר · תלמוד לומר שלמים אשר יקריב · מה שלמים פירש מן המעשר מביא מן המעשר · לא פירש מן המעשר אין מביא אלא מן החולין · אף הלחם פירש מן המעשר מביא מן המעשר לא פירש מן המעשר אין מביא אלא מן החולין · אמר הרי עלי תודה מן החולין ולחמה מן המעשר · הואיל ופירש זה יכול יביא תלמוד לומר שלמים אשר יקריב בזמן שאמר הרי עלי תודה היא ולחמה מן המעשר יביא תודה ולחמה מן המעשר אבל בזמן שאמר הרי עלי תודה מן החולין יביא תודה מן החולין אע"פ שפירש לחמה מן המעשר לא יביא אלא מן החולין : י יכול יביא מחיטי מעשר שני · ת"ל שלמים אשר יקריב · מה שלמים מן הלקוח בכסף מעשר אף לחם מן הלקוח בכסף מעשר : יא ומנין לאומר הרי עלי שלמים שלא יביא אלא מן החולין · ת"ל וזבחת פסח לה' אלהיך · צאן ובקר · והלא אין פסח בא אלא מן הכשבים ומן העזים · אם כן למה נאמר צאן ובקר · להקיש כל הבא מן הצאן ומן הבקר לפסח · מה פסח שהוא בא בחובה ואינו בא אלא מן החולין אף כל דבר שהוא בא בחובה לא יביא אלא מן החולין · הרי עלי תודה הרי עלי שלמים הואיל והם באים חובה לא יביא אלא מן החולין ונסכים בכל מקום לא יבואו אלא מן החולין :

פרק יא מהו תודה יקריב מנין אתה אומר המפריש תודתו ואבדה והפריש אחרת החתיה ולא הספיק להקריב עד שנמצאת הראשונה והרי שתיהם עומדות מנין שיביא איזו מהם שירצה ויביא עמה לחם ושנייה יביא בלא לחם · ת"ל [תודה] יקריב · יכול יהו שתיהם טעונות לחם · ת"ל יקריבנו · אחת טעונה לחם ואין שתים טעונות לחם : ב ומניין לרבות את הולדות ואה התמורות · ת"ל

אם על תודה יכול יהיו כולן טעונות לחם ת"ל התודה · לחם ואין ולדה טעונה לחם ולא חילופה ולא תמורתד
ג והקריב על זבח לחייב על כל זבח וזבח והלא דין ה
שמיעט הלחם ריבה בכבשים כאן שריבה בלחם אינו
בכבשים ת"ל והקריב על זבח לחייב על כל זבח וזבו
על זבח התודה חלות מצות בלולות בשמן ורקיקי כ
בשמן · ומה תלמוד לומר בשמן בשמן שני פעמים · אנ
אילו נאמר בשמן אחד · הייתי אומר הרי היא ככל הנ
כשהוא אומר בשמן ריבה ואין ריבוי אחר ריבוי :
ה מיעטו לחצי לוג יכול ישליש לחצי לוג שלשת
ולרקיקים ולרבוכה ת"ל סולת מורבכת חלות בלולור
ואין ריבוי אחר מיעוט אלא לרבות : ו כיצד הוא
רביעית לרבוכה ורביעית לשני מינים מחצה לר
לרקיקין · רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי ש
את הרקיקים כמין כי ומחזר את השאר לחלות אמר
בן עזריה לרבי עקיבא אפילו אתה אומר כל היום כולו
בשמן לרבות איני שומע לך אלא חצי לוג שמן לת
שמן לנזיר ואחד עשר יום שבין נידה לנידה הלכה ל
ז סולת מורבכת למדנו לרבוכה שהיא סולת · מנין לכולן
ת"ל סולת חלות מה חלות האמורות ברבוכה סולר
האמורות בכולן סלת : ח והלא רקיקים לא נאמר בהו
שיהיו סולת · ת"ל מצות מצות . מה מצות האמורה בחל
מצות האמורות ברקיקים סולת : ט אם נפשך לומר סולת
הוא כמוסיף על רבוכה מה רבוכה סולת אף כולם סולת :
לחם חמץ כנגד חמץ יביא מצה · מה חמץ עשרה עשרוני
עשרה עשרונות · על חלות לחם חמץ מלמד שאין הל
עד שיקרמו פניה בתנור · והקריב קרבנו על זבח מלמד
מתקדש אלא בשחיטה על זבח תודה · מלמד שאין הל
עד שתהא שחיטתה לשום תודה · מיכן אמרו שחטה
דמה שלא לשמה הלחם מקודש · רבי אלעזר ברבי ש
אין הלחם מקודש : יא שלמיו לרבות שלמי נזיר
האמור בענין תלמוד לומר בו מצות · מצות הוא ב
חמץ · הא מה אני מקיים שלמיו לרבות שלמי נזיר ל
ירושלמיות ולרביעית שמן :

פרשתא ז והקריב ממנו מן המחובר אחד שלא
מכל קרבן שיהו כל הקרבנות שוים
מן הקרבן על חבירו · תרומה לה' איני יודע כמה · הרי
כאן תרומה · ונאמר תרומה בתרומת מעשר · מה תר
אחד מעשרה · אף כאן אחד מעשרה : ב או כלך לדר
כאן תרומה ונאמר בביכורים תרומה . מה תרומת ביכו
שיעור אף זו אין לה שיעור · נראה למי דומה דנים תר
אחר

הגהות מהרי"ד

ד"ת : ג שהתודה נשחטת לשם שלמים · ע' גמ' זבחים ד' · ז' · מפיק לה מקרא אחרינא וע"ש ד' · בתוס' ד"ה בא ללמד והובא ברמב"ם פט"ו מה' פסולי המוקדשין דין י"ג : ה אמר· לו מפני שיצאה לידון בדבר החדש כצ"ל ד"ת · ופי' לחמי תודה שתודה טעונה לחם ושאר שלמים אין טעונין לחם : ו עד סוף הפרק · ע' מנחות פ"א ב"ב וברש"י שם וכ"ז הובא ברמב"ם פט"ז מה' מעשה הקרבנות דין ט"ו ט"ז י"ז ורש"י פי' שם בסוף הדף דתודה איקרו שלמים משום דכתיב ובשר זבח תודת שלמיו · והוא בגמרא הנ"ל זבחים ד' · ז' : דמפיק לה דהתודה נשחטת לשם שלמים מהך קרא דובשר זבח תודת והובאה ברייתא זו גם בזבחים כ"ו ע"ב : ח מנין ללחם שמביא מן המעשר ת"ל שלמים אשר יקריבו כצ"ל : ד"ת : ט יכול יביא לחמה מן המעשר כצ"ל ד"ת : י יכול יביא מחיטי מעשר שני כצ"ל וע' ירושלמי פ"ק דמעשר שני שקיל וטרי בטעמא דהך דינא : יא והנסכים לא יביאו אלא מן החולין · רמב"ם פ"ב מה' מעשה הקרבנות דין י"ג :

פרק יא א הוא בגמ' מנחות ע"ט פ"ב ותמורה י"ח והובא ברמב"ם פי"ב מה' פסולי המוקדשין דין ס' : ב ומנין לרבות וולדות וחליפות ותמורות כ"ה במנחות שם ופי' חליפות שאבדה והפריש אחרת תחתיה אמנם בתוס' תמורה י"ח ע"ב ד"ה וחליפות הניחו בצ"ע הא חליפות כבר שמעינן לה מרישא דהרא ומעתה נכון גירסתינו דלא גרים וחליפות · והא דנקט בסיפא ולא חליפתה נקט אגב אחרינא אבל שיהיה צריך ריבוי לזה ושיאל מנין זה ודאי שפיר הניחו בצ"ע : ג וחייב על כל זבח וזבח · שאם הביא שני קרבן תודות או יותר מביא על כל תודה ותודה ארבעים חלות : ומה במקום שמיעט בלחם בעצרת דאינו מביא רק שתי חלות ריבה בכבשים כו' : ד מה ת"ל בשמן בשמן שני פעמים ·

מינים כצ"ל ד"ת וכעין זה איתא בגמ' שם : ו נותן רביעית לרבוכה כו' ורמב"ם פ"ט מה' מעשה הקרבנות דין כ' : מושח את הרקיקין כמין כ"י ט' ע"ה · וק"ו : אמר לו ראב"ע לר"ע כו' · מנחות פ"ט ע"א ונדה ע"ב ע"ב והר כראב"ע הגם דהלכה כר"ע מחבירו ע"ש מ"ש בזה בשו"ת חות יאיר רס"י קל קע"ח ע"ב וע"ש עוד ד' קפ"ה ע"א עבור דר"ע היה דורש כתרי אותיות וה שבע"פ וכל יקר ראתה עינו זה ר"ע לזה היה מסמיך הכל על המקרא · ול דר"ע לא השיב כלל לראב"ע משמע שמתחלה לא שמע דהוא הל"מ ואיפי ליה כך מראב"ע לא השיב לו ושתק ליה ואודויי אודי ליה : ז ת"ל סלת חלות דכתיב חלות מצות וכתיב כאן וסולת מורבכת חלות : ח כל זה הובא בגמ וע"ש והובא ברמב"ם פי"ב מה' מעה"ק דין ב' : ט אם נפשך לומר · להקשו שזה הוא : סולת מורבכת · פי' וי"ו דוסולת מורה דקאי על כולם וע' קרבן א חמץ יביא מצה · הוא בזבחים ע"ז ע"א והובא ברמב"ם פ"ט מה' מעשה הק י"א : על חלות לחם מלמד כצ"ל ד"ת · הוא במנחות שם והובא ברמב"ם פ" מוקדשין דין י"ז : יקריב קרבנו על זבח כו' · שם ורמב"ם שם דין י"א : שח לשם תודה שחטה לשמה כו' מקודש ואינו מקודש דברי רבי ר"א בר' שמעון א ד"ת וע' זבחים ע"ט · ורמב"ם שם דין ו' : יא הובאה במנחות ע"א · וע"ש ה פ"ט מה' מעשה הקרבנות דין כ"ג :

פרשתא ז א כל הפרשה כולה הובאה בגמ' מנחות פ"ו ע"ב וע"ש מ שיהיו כל הקרבנות שוים שלא יטול מן הקרבן על חבירו · ש

רומה שאין אחריה תרומה · ואל תוכיח תרומת
ידה תרומה · או כלך לדרך זו ודנים תרומה הנאכלת
מתרומה הנאכלת במקום תרומה · ואל תוכיח
ינה נאכלת במקום תרומה ת"ל תרומה לה' לנזירה
ה' האמור להלן אחד מעשרה · אף תרומה לה'
מעשרה : ד למדנו לתרומה שהיא אחד מעשרה ·
כמה היא חלה · הריני דן נאמר כאן לחם חמץ
ן בשתי הלחם · מה חמץ האמור בשתי הלחם
לחם חמץ האמור כאן עשרון לחלה : ה או כלך
ן חלות ונאמרו חלות בלחם הפנים מה חלות האמור
עשרונים לחלה · אף חלה האמור כאן שני
ו נראה למי דומה דנין מנחה שהיא באה חמץ
מנחה שבאה חמץ ובאה עם הזבח · ואל יוכיח
נו בא חמץ ואינו בא עם הזבח : ז או כלך לדרך
היא באה מהארץ ומחוצה לארץ מן החדש ומן
יא באה מן הארץ ומן ח"ל ומן החדש ומן הישן
הלחם שאינן באות אלא מן הארץ ואין באות
"ל ממושבותיכם תביאו לחם תנופה · שאין ת"ל
אתה מביא ממקום אחר הרי הוא כזה · מה זו
מה שאתה מביא ממקום אחר עשרון לחלה :
י עשרונים אף הללו שני עשרונים · ת"ל תהיינה
ם : ט למדנו לחמץ שהיא עשרה עשרונות ומנין
רה עשרונות · ת"ל על חלת לחם חמץ · כנגד
· מה חמץ עשרה עשרונים אף מצה עשרה
רה עשרונים שבמצה לא יהו כולן אלא קרבן
על זבח התודה חלות מצות בלולות בשמן ורקיקי
בשמן וסלת מורבכת חלות בלולות בשמן ואומר
מכל קרבן תרומה לה' נמצאו ג' עשרונים ושליש
ין · ונמצאו שליש עשרון · ונמצאו לחמה של
לות נוטל אחד מהם מכל מין הוי ארבע חלות
ן והזורק את דם השלמים לו יהיה והשאר יהיה
נאכל לבעלים :
ר זבח תודת שלמיו ביום קרבנו יאכל · הרי זה
ללמד על הנאכלים ליום אחד שאכילתם ליום
תודה מנין לרבות את הלחם ת"ל קרבנו · מנין
התמורות · ת"ל ובשר מנין לרבות חטאת ואשם ·
בות שלמי נזיר ושלמים הבאים מחמת פסח ת"ל
ם קרבנו יאכל אין לי אלא אכילתם ליום אחד
ביחתן לא תהא אלא על מנת לאכול ליום אחד :
זבח תודה לה' לרצונכם תזבחוהו ביום ההוא יאכל ·
אם אינו ענין לאכילה תניהו ענין לזביחה שאף

תחלת זביחתה לא תהא אלא על מנת להיאכל ליום אחד : ד אין
לי אלא תודה מנין לרבות לכל הנאכלים ליום אחד שלא תהא
זביחתן אלא על מנת להיאכל ליום אחד · · ת"ל וכי תזבחו זבח
לרבות כל הנאכלים ליום אחד שלא תהא זביחתן אלא על מנת
להיאכל ליום אחד : ה לא יניח ממנו עד בוקר אבל אוכל הוא כל
הלילה · אם כן למה אמרו חכמים עד חצות להרחיק מן העבירה ·
אבל אין מחשבה פוסלת בהם ואין חייבין. עליה משום נותר עד
שיעלה עמוד השחר : ו או נדר או נדבה זבח קרבנו · הרי זה בא
ללמד על הנאכלים לשני ימים שנאכלים לשני ימים אין לי אלא
· שלמים מנין לרבות את החגינה · ארבה את החגיגה הבאה בזמנה
מנין חגיגה הבאה מחבת פסח חגיגה הבאה תשלומים · שלמים
הבאים בתוך המועד · שלמים הבאים לאחר המועד · ת"ל נדר
אם נדר או נדבה : ז מתוך שנאמר לא ילין מן הבשר אשר תזבח
בערב ביום הראשון לבקר בחגיגה הבאה עם הפסח הכתוב מדבר
שתיאכל לשני ימים · יכול ליום אחד ת"ל לבקר לבקרו של שלישי ·
יכול לבקרו של שני · ומה אני מקיים חגיגה הנאכלת לשני ימים
חוץ מזו ת"ל נדר · אם נדר או נדבה : ח לרבות חגיגה הבאה עם
הפסח שתיאכל לשני ימים מנין לרבות את התמורות ואת הוולדות ·
ת"ל נדר · אם נדר אם נדבה · מנין לרבות את הבכור ואת המעשר
ת"ל אם זבח : ט ביום הקריבו את זבחו יאכל וממחרת · אין לי
אלא אכילתן לשני ימים מנין שאף תחילת זביחתן לא תהיה אלא
על מנת להיאכל לשני ימים ת"ל וכי תזבחו זבח שלמים לה' · ביום
זבחכם יאכל וממחרת שאין ת"ל אלא אם אינו ענין לאכילה תנהו ענין
לזביחה שאף תחילת זביחתן לא תהא אלא על מנת להיאכל לשני
ימים: י אין לי אלא שלמים מנין לכל הנאכלים לשני ימים שלא תהא
זביחתן אלא על מנת להיאכל לשני ימים ת"ל תזבחו זבח שלמים וכי
תזבחו זבח שלמים לרבות כל הנאכלים לשני ימים שלא תהא תחילת
זביחתן אלא על מנת להיאכל לשני ימים : יא ביום הקריבו את זבחו
יאכל מצוה לאכול ממנו ביום הראשון יכול לשני ימים ת"ל וממחרת אי
ממחרת יכול מצוה לאוכלו לשני ימים ת"ל והנותר. אם הותיר הותיר :
יב או והנותר יכול אם הותירו כולו יהא פסול ת"ל יאכל · ואפי'
כולו : יג יכול יהיה נאכל לאור שלישי · ודין הוא זבחים נאכלים
ליום אחד · וזבחים נאכלים לשני ימים מה זבחים הנאכלים ליום אחד
לילו אחריו אף זבחים הנאכלים לשני ימים לילו אחריו · ת"ל עד יום ·
עד יום הוא נאכל ואינו נאכל לאור שלישי : יד יכול ישרף מיד
ודין הוא זבחים נאכלים ליום אחד זבחים נאכלים לשני ימים מה
זבחים הנאכלים ליום אחד תכף זמן אכילתן שריפתן אף זבחים
הנאכלים לשני ימים תכף אכילתן שריפתן ת"ל ביום · ביום הוא
נשרף ואין נשרף בלילה · או אינו אומר בשלישי ישרף · עבר שלישי
לא ישרף · תלמוד לומר ישרף אפילו לעולם : טו מבשר ולא
העצמות ולא מן הגידין ולא מן הקרניים ולא מן הטלפיים ·

זבח

הגהות

ריס שם אחריה תרומה · ולזה כיון שעתידין לתרום עוד הפעם אחריו
רבן הכהן : הנאכלת במקום קדוש מתרומה הנאכלת במקום קדוש וחל
בשר שנאכלת בכל מקום כ"ה במנחות ע"ז : ז שאין ת"ל תביאו ומה
שאתה מביא כצ"ל ד"ת וכ"ה שם בגמרא : ח ת"ל תהיינה אלו שני
עשרונים כ"ה בד"ת וע' מנחות ע"ח · רש"י ותוס' וכאן בקרבן אהרן :
ם לכל מין ומאלו לחמה של תודה כו' · ונותן לכהן שנאמר והכהן
וגו' כצ"ל ד"ת וע"ש במנחות ע"ז :
בא ללמד כו' · פי' בא להורות זה הדין בעצמו שנאכלים ליום אחד :
כו' · פי' מדכתיב בשר אין לי אלא בשר : ת"ל קרבנו · וגם הלחם
מכל קרבן · כ"כ הק"א · וצ"ל דלהכי דריש תחלה את קרבנו קודם
אי ליה קרא דקרבנו לרבות הלחם לא הוה מרבינן מוי"ו דובשר שאר
ן הלחם דהוא טפל לתודה כדלעיל פרשתא ה' לחם בגלל תודה ואין
הוה מרבינן הלחם מוי"ו דובשר ולא הוה מרבינן שאר קרבנות לזה
רבנו ואייתר וי"ו דובשר לרבות שאר קרבנות אחרים כל הברייתא הזו
· ושם דורש כסדר הקרא ודרשת הלחם הוא בסוף הברייתא : מנין
מב"ם פ"י מה' מעה"ק דין ז' : מנין לרבות הולדות · רמב"ם ריש פ"ד
ות · רמב"ם שם ריש פ"ג : חטאת ואשם כו' ושלמי צבור · רמב"ם פ"י
דין ז' : ושלמים הבאים מחמת הפסח · יש מפרשים דקאי אחגיגת י"ד
הפסח נאכל על השובע ויש מפרשים שהוא מותר הפסח כגון שעשו
מותר המעות ע' זבחים ל"ז · וד' ט' · ותוס' פסחים ע"א ע"ב ד"ה

מהרי"ד

פוסלת בהם · אם חשב לאכול אחר חצות בעת שחיטתו או בא' משארי עבודות וכן פסק
הרמב"ם שהרי בפ"ד מה' מעה"ק הלכה ב' כ' דגם הקטר חלבים ואיברים אינן רק עד חצות
כדי להרחיק כו' ואעפ"כ כ' בפי"ג מה' פסולי המוקדשין דין א' פיגול שחשב להקטיר ממנו
דבר הראוי להקטיר למחר לאחר שיעלה עמוד השחר · מבואר דקודם שיעלה עמוד השחר לא
פסלה מחשבה : ואם נדר או נדבה זבח קרבנו ביום הקריבו את זבחו יאכל הרי זה בא ללמד
כצ"ל · ד"ת : שנאכלים לשני ימים ולילה אין לי כ"ה בילקוט : מנין חגיגה הבאה עם הפסח
כצ"ל ד"ת והדין הוא במסכת פסחים ס"ט ע"ב והובא ברמב"ם פ"י מה' קרבן פסח דין י"ג :
חגיגה הבאה תשלומין · כגון אם לא חג ביו"ט ראשון שחוגג והולך כל הרגל · וכ' הו"ר
וקשה א"כ ולא ילין ל"ל וצ"ל דאתא ללאו : ז הוא בגמ' פסחים פ"א וע"ש : אם נדר או
נדבה ומנין לרבות את התמורות וכו' הכל הוא פיסקא אחת ד"ת וע' ק"א · נדר אם נדר
נדבה א' נדבה כצ"ל · ד"ת : את הבכור ואת המעשר משנה זבחים נ"ו ע"ב ושם בגמרא
ג"ו ילוף לבכור מקרא אחרינא · רמב"ם פ"י מה' מעה"ק דין ו' : י ת"ל תזבחו שלמים וכי
תזבחו זבח לרבות כל הנאכלים כצ"ל · ד"ת : יא יכול כולו ת"ל וממחרת כצ"ל ד"ת וק"א
וכ"ה בפסיקתא זוטרתי ופי' דהו"א דלכתחילה מצוה שיאכלנו כולו ביום הראשון רק אם
נותר יוכל לאוכלו ביום השני : יכול מצוה לאוכלו לשני ימים · דהמצוה כך הוא שיותיר קצת
ביום הראשון לאוכלו ביום שני ת"ל כו' : יב יכול אם הותירו כולו לשני יהא פסול כצ"ע
ד"ת וכ"ה בפסיקתא זוטרתי · דהו"א דצריך לאכול מקצתו ביום ראשון : יג הוא בגמרא
פסחים ג' וע"ש בתוס' ובמפרשים ובזבחים נ"ו ע"ב : יד יכול יתחיל לשרוף מיד · כ"ה
בנוסחא אחריתי : ודין הוא כו' תיכף לזמן אכילתן כו' תיכף לזמן אכילתן

פרשתא ח אמר ר' אליעזר כוף אזנך לשמוע· האמת ואל תפרש קרא לענין אחר· הכי גרסינן לה בפ"ב דזבחים ד"ס · במחשב לאכול מזבחו ביום השלישי הכתוב מדבר פי' בשוחט או בזורק · או אינו אלא באוכל מזבחו ביום השלישי · אמרת אחר שהוכשר יחזור ויפסל · פי' הוכשר בעבודת הדם כתיקונו · אמר ליה ר' עקיבא הן· מצינו בזב ובזבה ובשומרת יום כנגד יום שהיא בחזקת טהורה · פסקו והתחילו למנות ימי ספירתן מנה ד' או ה' ימים ואם ראו סותרות כל מניינן · כדאמרינן בנדה [ס"ז ·] אחר תטהר אחר אחר לכולם שלא תהא טומאה מפסקת ביניהם · ושומרת יום · היא הרואה תוך י"א יום שבין נדה לנדה וטבלה ביום שלאחריה שחרית הרי היא טהור · דמקצת היום ככולו וטבילתה ביום · ואם תראה היום סתרה טהרתה · ואדם וכלים שנגעה בהם ביום טמאים למפרע כדתנן בפ' בתרא דנדה [ע"ב ·] ושון ברואה תוך י"א יום וכו' טבלה ביום שלאחריו ושמשה הרי זו תרבות רעה ומגען ובעילתן תלויין · וזו היא תלוייתן אם תראה היום יהיו טמאין למפרע וחייבין בקרבן · כתבנו לשון רבינו שלמה · וקשה דאין זה שום חזקה לטהרה אם סתרו לאחר ד' וה' ימים ורבינו פי' מפני שסותרין כשרואין בשביעי שלא אחר שטבלו אע"ג שהוחזקו למעשר · אמר לו הרי הוא אומר המקריב בשעת הקרבה הוא פסול · והכי מידרש לא ירצה המקריב אין הקרבתו מרצה: **ב** או אינו אומר המקריב אלא זה כהן המקריב ואמר לך הכתוב שלא יהא עוד כשר לכהונה · ושמע מינה תרתי פסול כאן ושעת הקרבה: ת"ל אותו · מדהוה ליה למיכתב המקריב לא יחשב השתא דכתיב אותו הזבח בלא יחשב ואין המקריב בלא יחשב: **ג** יכול המאחר נדרו כו' · נקט פסול זה דדמי היא למאחר בשר זבחו · ודריש אותו פרט למאחר נדרו · ובגמרא [זבחים ד"ט ·] בעי ובן עזאי דבזבח הכתוב מדבר ואינו מדבר בכהן מנא ליה וקאמר נפקא ליה מדאחרים · וא"ת אכתי יצטרך לו קרא אחרינא דאין כהן נפסל כמו לר' אליעזר דאית ליה זבח נפסל מביום השלישי ואפ"ה צריך קרא נפסל · וי"ל משום דר' אליעזר לא דריש לא יחשב לשון מחשבה נפסל א"כ משמע ליה לשון חשיבות שלא יהא הכהן באותו חשי ולכך צריך קרא למעוטי דאין כהן נפסל אבל בן עזאי דריש ... במחשבה · ולדידיה ... חשיבות ולכך לא בעי ... דלא מיפסל · דמה ... דתפסל: **ד** יכול אין ... אלא בזריקה · במחש... לאכול מזבחו ביום ... היינו זריקה: מנין לרבו... הכי גרסינן לה בפ"א ... ת"ל ואם האכל יאכל ... לידי אכילה הכתוב מד... וקבלה מכשירים הזבי... שאני מרבה את שירי הד... כן כתיב שם בספרים · שכתוב הכא בספרים ונראה משום דלא ירצ... בפ"ב דהתם לדרשא אי... התם דאמר הריני שופ... דאינו פוסל דשפיכת שי... הוא · אבל אם חישב בא... על מנת לשפוך שיריים ל... מחשבה בשעת עבודה ... מזבח · אע"ג דאין שי... הלא גם אכילת בשר ... כפרה ופוסל בה

זבח פרט לעובר ולשיליא · ביום השלישי באש ישרף בנה אב לכל הנשרפים שלא יהיו נשרפים אלא ביום :

פרשתא ח

ואם האכל יאכל ביום השלישי לא ירצה · אמר רבי אליעזר כוף אזנך לשמוע שתשוחט את זבחו על מנת לאוכלו ביום השלישי הרי זה בלא ירצה · אמר רבי עקיבא שומע אני אם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה · אם אכל ממנו ביום השלישי יהיה פסול ואי איפשר לומר כן מאחר שהוכשר יחזור ויפסל · הן אם מצינו בזב וזבה ושומרת יום שהן בחזקת טהרה וכשראו סתרו · אף זה שהיה בחזקת היתר אם אכל ממנו ביום השלישי יהיה פסול ת"ל המקריב בשעת הקרבה הוא נפסל ואינו נפסל ביום השלישי : **ב** או אינו אומר המקריב אלא זה כהן המקריב · תלמוד לומר אותו בזבח הוא מדבר ולא בכהן : **ג** בן עזאי הוא אומר מה תלמוד לומר אותו · לפי שנאמר כי תדור נדר לה' אלהיך לא תאחר לשלמו יכול המאחר נדרו בלא ירצה ת"ל אותו אותו בלא ירצה · ואין מאחר נדרו בלא ירצה אחרים אומרים לא יחשב במחשבה הוא נפסל ואין נפסל בשלישי : **ד** יכול אין מחשבה פוסלת אלא בזריקה מנין לרבות שחיטה וקיבול הדם ת"ל אם האכל יאכל לרבות שחיטה וקיבול הדם יכול שאני מרבה שירי הדם והקטר חלבים ואכילת בשר ת"ל המקריב · זריקה בכלל היתה · למה יצאת להקיש אליה מה זריקה מיוחדת שמעכבת כפרה · אף אני מרבה שחיטה וקיבול הדם שמעכבים את הכפרה · ומוציאני את שירי הדם והקטרת חלבים ואכילת בשר שאין מעכבים את הכפרה : **ה** רבי מאיר אומר פוסלת בהילוך שאי איפשר בה לעבודה בלא הילוך ורבי שמעון אומר אין מחשבה בהילוך שאי איפשר לעבודה שלא בשחיטה ושלא בקבלה ושלא בזריקה אבל איפשר לה שלא בהילוך · שוחט בצד המזבח וזורק . רבי אליעזר אומר המהלך במקום שצריך להלך מחשבה פוסלת · מקום שאין צריך להלך אין מחשבה פוסלת · שאין מחשבה פוסלת אלא בדבר הכשר לעבודה ובמי שראוי לעבודה · ובמקום שהוא כשר לעבודה : **ו** יכול אין מחשבה פוסלת אלא באכילת בשר מנין לרבות זריקה והקטר חלבים ושפיכת שירים ת"ל אם האכל יאכל אכילה לאדם ואכילה למזבח : **ז** למדנו לזבחים הנאכלים לשני ימים שמחשבה פוסלת בהם בשלישי · מנין לזבחים הנאכלים ליום אחד · ודין הוא זבחים נאכלים לשני ימים · זבחים נאכלים ליום אחד · מה זבחים הנאכלים לשני ימים מחשבה פוסלת בהם · אף זבחים ה... אחד מחשבה פוסלת בהם בשני · דיו לבא מן הדין להיות כנדון מה אלו לשלשה אף אלו שלשה : **ח** אני אדונינו דין אחר ז... ליום אחד · זבחים נאכלים לשני ימים · מה זבחים הנאכלים לשני ימים אחר זמן אכילתם מחשבה פוסלת בהן ב... זבחים הנאכלים ליום אחד תהא מחשבה פוסלת בהם בשני אחר זמן אכילתם : **ט** הין אם פסלה מחשבה בשלישי שאינו כ... כל זבח · תפסול מחשבה בשני שהוא כשר לאכילת קדשים קלים ת"ל אם האכל יאכל לרבות זבחים הנאכלים ליום אחד ש... פוסלת בהם בשני :

פרק יג יכול אין מחשבה פוסלת אלא בחוץ לזמנו חוץ למקומו מנין ודין הוא זמן פוסל ומחיצה פוסלת מה הזמן מחשבה פ... מחיצה תהא מחשבה פוסלת בה : **ב** הין אם פסלה מחשבה בזמן שהזמן נוהגת בבמה תפסול מחשבה במחיצה ש... נוהגת בבמה · ת"ל בפרשת קדושים אם האכל יאכל ביום השלישי פיגול הוא לא ירצה שאין ת"ל אלא אם אינו ענין לחוץ...

פרק יג חוץ למקומו... חוץ למקו... בקדשים · כגון שמחשב... ובשר קדשי קדשים חוץ... קדשים קלים לאכלם ח... פוסל וכו' אם נשאר מ... יום שלישי נפסלו · וכן... לחומה: **ב** שאין המחילה... דבמה אינה צריכה מח... חוץ: תניהו ענין למחשב... ועל כרחיך במחשבת... מיירי בנותר מדסיים... פגול הוא לא ירצה · ו... שהוכשר יחזור ויפסל... דבפגול מיירי אם אינ...

הגהות מהרי"ד

וכובא ברמב"ס שס פ"ט דין ט': סבח פרט לעובר ולשליא כצ"ל ד"ת וכ"ס בפסיקתא זוטרתי הובא במשנה תמורס ל"ג דיקברו מפני שכן אסורין בסנאה והובא ברמב"ס שס דין י"א : בנה אב לכל הנשרפים שלא יהיו נשרפים אלא ביום . רמב"ס שס כ' וכן הפגול אינו נשרף אלא ביום וכו' ע"ז הכ"מ נראה שטעמו משום דפגול וניתר בחדא שיטה שייטי ואתפלא על גדולת תורתו כי נראה שהרמב"ס למד מכאן :

פרשתא ח א זבחים כ"ט ע"א ע"ש · כן מצינו בזב כ"ה בד"ת ובגמרא שם: **ב** שם בגמרא בזבח הוא מדבר ולא בשובח כ"ה בג"א · ד"ת : ואין מאחר מדו בלא ירצה · שם בגמ' ובר"ה ו' ע"א ורמב"ס פרק י"ד מה' מעשה הקרבנות דין ט"ו : **ד** לרבות שחיטה וקיבול הדם · רמב"ס פי"ג מה' פסולי המוקדשין דין ד': ת"ל המקריב ...

... מחק · ד"ת : **ה** ר"מ אומר · בקצת נוסחאות רבי אומר · ד"ת: המחשב... כו' אין מחשבה פוסלת בהלוך כו' רבי אליעזר אומר · כצ"ל ד"ת: מקום... גמ' ספ"ק דזבחים והרמב"ס ספי"ג מה' פסולי המוקדשין פסק כר"מ ע"ש ו... שאין מחשבה פוסלת וכו' ובמקום שהוא ראוי לעבודה ד"ת וכ"ה בגמ' ובזבחים... ה' והובא ברמב"ס שס פי"ד דין ב' ג' ד' : **ו** מנין לרבות שפיכת שיריים... כ"ה בגמ' וזבחים י"ג וע"ש : **ז** מנין לזבחים הנאכלים ליום אחד שתהא מחש... בשני ודין הוא וכו' מחשבה פוסלת בהם בשלישי אף זבחים כו' כצ"ל... במשנה זבחים כ"ז ע"ב לאכול מנשרו למחר וכ"פ הרמב"ס פי"ג מה' ... דין כ' :

ענין לחוץ למקומו · יכול יהו חייבים עליו כרת ת"ל בשלמים · עונו ישא · חוץ לזמנו בהכרת ואין חוץ למקומו בהכרת · יכול השוחט לערלים ולטמאים יהיה בלא ירצה ת"ל אותו · אותו בלא ירצה · ואין השוחט לערלים ולטמאים בלא ירצה: ג יכול אין לי בלא ירצה אלא שנשחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו · מנין לנשחט בלילה ושנשפך דמה ושיצא דמה חוץ לקלעים הלן והיוצא ושקיבלו פסולים וזרקו את דמן והניתנים למטה שנתנם למעלה והניתנים למעלה שנתנם למטה והניתנים בפנים שנתנם בחוץ והניתנים בחוץ שנתנם בפנים והפסח והחטאת ששחטן שלא לשמם ת"ל לא ירצה ולא יחשב לאוכל יכול יהו חייבים עליו כרת ת"ל אותו · הוא ואוכליו בהכרת ואין הללו בהכרת: ד אתה אומר לכך נאמרו מיעוטים האלו לא ירצה ולא יחשב לאוכל · או לא נאמרו אלא ללמד שאין עליו כרת אלא על השלמים בלבד · מנין לרבות כל הקדשים · תלמוד לומר וינזרו מקדשי בני ישראל או אינו מביא אלא כיוצא בשלמים · מה שלמים המיוחדים הנאכלים לשני ימים אף כל הנאכלים לשני ימים · הנאכלים ליום אחד מנין תלמוד לומר בשר אין לי אלא ששיריו נאכלים · עולה שאין שיריה נאכלים מנין ת"ל זבח מיני זבחים · העופות והמנחות שאין מיני זבחים עד שאתה מרבה להביא לוג שמן של מצורע מנין · ת"ל אל הקדשים אשר יקדישו בני ישראל לרבות את כולן: ה אחר שריבינו דברים שהם כשלמים ודברים שאינן כשלמים למה נאמרו שלמים מעתה · אלא מה שלמים מיוחדים שיש להן מתירין בין לאדם בין למזבח · אף איני מרבה אלא את שיש לו מתירים בין לאדם בין למזבח · כגון חטאת העוף שיש לה מתירים לאדם ואין לה מתירים למזבח וכגון עולת העוף שיש לה מתירים למזבח ואין לה מתירים לאדם וכגון פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים שיש להם מתירים למזבח ואין להם מתירים לאדם · את מה אני מוציא את הקומץ והלבונה והקטורת ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים והדם שאין להם מתירים לא לאדם ולא למזבח · ר"ש אומר מה שלמים המיוחדים שהם על המזבח החיצון יצאו פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים שאינן על מזבח החיצון: ו ר' אלעזר אומר משום ר' יוסי פיגל בנעשה מהם בחוץ פיגל · בנעשה מהם בפנים לא פיגל · שחט וקיבל על מנת לזרוק את הדם למחר לא פיגל שמחשבה בחוץ בדבר הנעשה בפנים: ז זרק את הדם על מנת להקטיר אימוריו למחר לא פיגל שמחשבה בפנים בדבר שנעשה בחוץ: ח אבל שחט וקיבל על מנת לשפוך שירי הדם ולהקטיר אימוריו למחר פיגל שמחשבה בחוץ בדבר הנעשה בחוץ: ט הנפש ולא הצבור האוכלת ולא המאכלת · אוכלת כזה אכילת כזית

ר"ש

וץ למקומו כרת כדכתיב בתר ההוא קרא ואוכליו עונו ישא וגו': וא · בקרא אחרינא כתיב דמוקמינן ליה בחוץ לזמנו · וילפינן תוב בו כרת · והוא קרא דואוכליו עונו ישא כי את קדש ה' כתיב התם את קדש ה' חלל ונכרתה וכתיב התם ואם יותר פת את הנותר באש·
חוץ לזמנו בהכרת
ת"ל בשלישי עונו
"ל בשלישי כלומר
ין עון עון מעונו ישא
פ"ב דזבחים [כח :]
קרא אריכא דהכא
מו · וקרא זוטא דפ'
ם שיהא משולש בדם
עלה פירשנו : יכול
טמאים · בפ' כל
צ"ו ·] תנן שחטו
טמאים שיקריבוהו
ערלים ושיקריבוהו
שיקריבוהו טמאים
רין · ובגמרא קאמר
ם דזיבחא גופיה מי
ילו הקריבו אימורין
הטמאים והערלים ·
כך כיון שנזרק הדם
לנשחט בלילה וכו' ·
הדר : ואוכליו אלו
ב בנותר הא ילפינן
וץ לזמנו וחשיב ליה
: דפגול · וממעט
מנין לרבות כל
ם דין חוץ לזמנו וחוץ
אי דלעיל דילפינן
תיבי : ת"ל וינזרו
· בטומאה כתיב ·
ליף פגול עון עון
חלול חלול מטומאה :
לא כיוצא בשלמים ·
התם [מ"ד :] קאמר
ניהו בכור שנאכל
אחד · ופריך ואזיל
ם האכל יאכל הכי
הדדי נינהו · ומבשר
רט · ופרכא היא ·
תוב פרט אלא לבסוף
במערבא כל מקום
כללות הסמוכים זה
ם ודונם בכלל ובפרט
ר צריך קרא להכן
דלא נימא דוקא
נימא דהכא מדמי
מאחר קדשי זבחים
מה שלמים נאים
כל וכו' · וקשה
יאכל דרשינן בפ"ב דזבחים [ך"ח :] דכשתי אכילות הכתוב
ינו למימר דתרתי דריש מיניה מדלא כתיב האכל · האכל ·
דאמרינן בהקומץ רבה [י"ז :] אך קשה לר' אליעזר דדריש
מנא לו כלל ופרט וכלל [ע' תוס' זבחים [מד ·] ד"ה אלא]
אכלין מנין · שחייבין עליה משום פגול · וכן כלם : ת"ל זבח
מר רבינן כל מיני זבחים : העופות והמנחות וכו' עד שאתה

משאנ"ץ

כו' · כלומר אחרי שהתחלת לרבות תרבה עמהם אף לוג שמן של מצורע שאם פגל בדם האשם נתפגל הלוג : ה"ג התם ת"ל אשר הם מקדישים · והוא סיפא דקרא דוינזרו מקדשי וגו' · בטומאה כתיב · ואתי' נותר חלול חלול מטומאה · מה טומאה הכל בכלל אף נותר הכל בכלל בנותר כתיב כי את קדש ה' חלל · ובטומאה כתיב וינזרו ולא יחללו · והדר אתי פגול בעון עון מנותר · והכא גרסי' ת"ל אל הקדשים אשר יקדישו בני ישראל · והוא קרא שלאחר וינזרו : ה שלמים מיוחדים שיש להם מתירין לאדם באכילת בשר · וכן אימוריהם למזבח ומתיר שלהם דם שניתן על המזבח : חטאת העוף · דמה המוזה על המזבח מתיר לכהנים לאכלו : פרים הנשרפים וכו' יש להם מתיר ומזבח · דם הזיית פנים מתיר אימוריהן למזבח : ומוציא אני את הקומץ וכו' · איהו גופיה מתיר הוא · וכן תנן התם זבחים [מ"ב :] אלו זבחים שאין חייבין עליהם משום פגול הקומץ והלבונה וכו' שאין להם מתירין אחרים כדי להקריבם למזבח על ידי מתיר שלהם · והאי דנקט הכא לא לאדם בהנם נקט · שהרי לית מינייהו לאדם · אלא כולהו כליל למזבח · והתם שקיל וטרי בה הך רישא אליבא דמאן היא : ר' שמעון אומר מה שלמים מיוחדים כו' אפרים הנשרפים פליג כדמפרש ואזיל · ובעי שיהא דומה לשלמים גם במקום עבודתן כגון במזבח החיצון : ו ר' אליעזר אומר משום ר' יוסי וכו' · כעין מכריע הוא בפרים הנשרפין : פיגל בדבר הנעשה בחוץ · העבודה שהיה עוסק במחשבה · והאכילה שחישב עליה אם מעשה עזרה הם פיגל · ואם מעשה היכל הם לא פיגל · הכי גרסי' לה בפ' ב"ש [זבחים מד :] הריני שוחט להזות דמו למחר · ששחיטה היא בעזרה שהיא חוץ · דכל חוץ דהכא עזרה היא · וחישב על הזאה שנעשית בפנים והיא אכילת מזבח שלפנים · והכא גרסינן בספרים לשון זריקה · ואינו : ז וה"ג גרסינן הזה את הדם ע"מ להקטיר אימורין למחר · פי' הזה על הפרוכת או על המזבח הפנימי · שמחשבה היא בפנים על אימורים שיקטיר בעזרה : ח אבל שחט או קיבל ע"מ לשפוך השירים למחר או להקטיר אימוריו למחר פיגל שהמחשבה · היא בעבודת חוץ ובדבר הנעשה בחוץ · והתם קאמר טעמא דכתיב כאשר יורם משור זבח השלמים וכי מה למדנו משור זבח השלמים מעתה · אלא מקיש פר כהן משיח לשור זבח השלמים מה שור זבח השלמים עד שיהיו מחשבותיו ומעשיו על מזבח החיצון כך חיטוי פר כהן משיח עד שיהיו מחשבותיו ומעשיו על מזבח החיצון וקשה מפ' הניזקין [גיטין כ"ד : תוס' שם ד"ה בדבר] דא"ר יוחנן משום ר' יוסי כהן גדול בי"ה יוכיח דכי פיגל מהימן · אלמא אית ליה לר' יוסי פיגול במחשבת עבודת פנים · וי"ל לאו דוקא פגול · אלא מודה הוא דפסול הוא מקל וחומר דשלא לשמו כדאמרינן לרבי שמעון בסוף פ"א דזבחים [י"ג] : ט ולא הציבור · שאין נענשין על הדבר : ולא המאכלת · לחברו חייב כרת

הגהות מהרי"ד

ס פרשה ה' : ואין שוחט לערלים ולטמאים בבל ירצה · מסכת
פי"ג מה' פסולי המוקדשין דין ס' : ג מנין לנשחט בלילה כו' · ע' לעיל
פרשתא ו': ולא יחשב לאוכליו כ"ה בכ"י ומדברי הראב"ד ז"ל נראה שגורס
חייבים ד"ת וכ' עוד לא יחשב לאו דוקא דאין מחשבה פוסלת כלל
פ"ג דזבחים [ל"ו ·] ואין הכוונה אלא שאכל מאלו הפסולין והראב"ד
עיין בפירושו והנכון דגרסינן אבל יכול וכו' וכן יש בקצת נוסחאות
לא יחשב לאוכלם · פי' מי שאוכל יהיה בלא ירצה : ת"ל אותו ואוכליו
ק ד"ת · והגר"א כ' ת"ל אותו הוא ואוכליו · פי' ג' מיעוטי כתיבי הכא
דושים כתיב הוא ואוכליו עונו ישא ת"ל ממעטינן כנשחט בלילה ושנשפך
ילפינן מינהו וע' פ"ט דזבחים [כוונתו לד' פ"ד] והובא לעיל בפרשתין
ד לרבות כל הקדשים · רמב"ם פי"ח מה' פסולי המוקדשין

איני מביא אלא כיוצא בו בשלמים · ע' לקמן ס' אמור פרשה ד' ד"ת · והובא ברמב"ם שם פי"ג דין ב' : ה הובא הכל ברמב"ם שם פי"ח דין ד' ס' ע"ש : רבי שמעון אומר מה שלמים מיוחדין כצ"ל · ד"ת : ו ר"א אומר משם רבי יוסי הגלילי כ"ה בזבחים מ"ד אבל בכר הכרים שם הג' מהר"י פיק בהגהותיו דלא גרסינן הגלילי וכן בתוספתא פ"ה דזבחים ליתא לתיבת הגלילי : לא פיגל כיצד שחט וכו' כצ"ל ד"ת וכ"ה בגמרא שם ובמנחות י"ד · · שבמחשבה בחוץ כו' כצ"ל ד"ת וכ"ו הובא ברמב"ם פי"ו מה' פסולי המוקדשין דין ד' ס' ר : ט האוכלת ולא המאכלת · משום דבמעילה חייב המאכיל לחבירו כדאיתא במסכת כריתות ט"ו ולעיל ס' ויקרא דיבורא דחטאת פרק א' ברייתא י"ב לום בא כאן למעט דהמאכיל פטור כ"ל : אוכלת כזית·אכילה כזית כן הגי' באית אמת וכ"ה בילקוט ובד"ת הגי' אוכלת כל חבילה כזית ממנו ולא מחבירו · וג"ל

כרת · אכל עובר הוא משום לפני עור : מה עונו ישא האמור להלן · גבי נותר
דכתיב ואוכליו עונו ישא · ומיירי בה בפס"ב דזבחים :
פרשתא ט יכול יהא טמא · אדם טמא יהיה מטמא את בשר הקדש במשא ·
כגון שהסיטו במקל : ומה אפר חטאת שאין טבול יום מטמא

ילפינן מק"ו דטבול יום · ומה טבול יום שמותר בחולין · פסו
שפסול בחולין אינו דין שיעשה רביעי בקדש · דהא לשלישי לו
כתיב והבשר יגע בכל טמא לא יאכל מי לא עסקינן דנג
אם אינו ענין לשלישי · תנהו ענין לרביעי · וי"ל דאי מי

בזית · עונה תשא · עונו ישא לגזירה שוה · מה עונו ישא האמור
להלן כרת אף עונו ישא האמור כאן עונו ישא בכרת :

פרשתא ט יכול יהא טמא מטמא בשר הקודש במשא ודין
הוא ומה אם אפר חטאת · שאין טבול יום מטמא
במגע הטמא מטמא במשא בשר הקודש שטבול יום מטמא במגע
אינו דין שיהא טמא מטמא במשא ת"ל אשר יגע במגעו מטמא ואינו
מטמא במשא : ב אין לי אלא טומאות הקלות · טומאות חמורות טמא
מת ובועל נידה וכל המטמאים את האדם מנין ת"ל בכל אשר יטמא
בכל טמא אפי' במחוסר כפורים א"ר יוסי מנין לרביעי בקודש שהוא
פסול ודין הוא ומה אם מחוסר כפורים שאין פוסל (אלא) בתרומה
פוסל בקודש · שלישי שפוסל בתרומה אינו דין שיפסל בקודש למדנו
לשלישי מן הכתוב לרביעי מק"ו : ג לא יאכל באש ישרף אין לי (אלא)
טעון שריפה אלא הטמא והנותר בשל שלמים · ובחטאת שנכנס כל
דמה לפנים מנין לרבות כל הנותר · ת"ל אם יותר מבשרה מילואים
ושרפת את הנותר באש שאין ת"ל את הנותר באש אלא זה בנין אב
כל שנותר טעון שריפה: ד אין לי אלא נותר מנין לנשחטה בלילה
ושנשפך דמה ושיצא חוץ לקלעים והלן והיוצא והנשחט חוץ לזמנו
וחוץ למקומו ושקיבלוהו פסולים וזרקו את דמם והניתנים למטה שנתנן
למעלה והניתנים למעלה שנתנן למטה והניתנים לפנים שנתנם
בחוץ · והניתנים בחוץ שנתנם בפנים · והפסח והחטאת ששחטן שלא
לשמן וחטאת העוף הבא על הספק ואשם תלוי · ת"ל לא יאכל כי
קודש הם כל שהוא קודש טעון שריפה: ה יכול אף שמתו ושהפילו
ונטמאו בחוץ ישרפו · ת"ל הוא · ר' יהודה אומר יכול חטאת העוף
הבאה על הספק ואשם תלוי וחולין שנשחטו בעזרה ישרפו ת"ל
הוא : ו והבשר לרבות בשר הפנימי שיהא מותר שהיה בדין תואיל
והטמא פסול והיוצא פסול מה הטמא אם נטמא מקצתו נטמא כולו
פסול · אף היוצא אם נטמא מקצתו יהא כולו פסול · ת"ל והבשר
לרבות בשר הפנימי שהוא מותר : ז מיכן אמרו אבר שיצא חוץ
לחומה בפסחים חותך עד שמגיע לעצם וקולף עד שמגיע לפרק
ומתירו מן הפרק וחותך · ובמוקדשים חותך בקופיץ כל מקום
שירצה אין בו משום שבירת עצם · כל טהור יאכל בשר מה ת"ל לפי
שנאמר ודם זבחיך ישפך על מזבח ה' אלהיך והבשר תאכל · יכול
לא יאכלו אלא בעליו ק"ו לפסח · לכך נאמר כל טהור יאכל בשר :
יכול

במגע · שהרי לכתחילה כשר להתעסק
בפרה כדאמרינן בפ' טרף בקלפי והזה
הטהור על הטמא מכלל שהוא טמא
לימד על טבול יום שכשר בפרה : הטמא
מטמא במשא · שדוקא טבול יום כשר
להזות ולא טמא · אע"ג שאין בהזאה
טומאה אלא מכח משא והיסט · אלמא
מטמא לה במשא : בשר הקדש שטבול
יום מטמא במגע אינו דין שיהא טמא
מטמא במשא · ואחרי' בפ' הערל [יבמות
עד :] ובכ"א דזבחים והבשר אשר יגע בכל
טמא לא יאכל מי לא עסקינן דנגע
בטבול יום וטבול יום איקרי טמא
דתלתא קראי כתיבי · כתיב לא יאכל
מן הקדשים כי אם רחץ בשרו במים ·
הא רחץ טהור · וכתיב ובא השמש
וטהר · וכתיב וכפר עליה הכהן וטהרה:
הא כיצד כאן למעשר כאן לתרומה
כאן לקדשים . וא"ת מאחר שהזאה היא
מתורת משא · מנין שטבול יום כשר
במגע בפרה · דהכא מסיק דטמא מטמא
בשר קדש במגע ולא במשא · וכן נמי
נימא בטבול יום בפרה · וי"ל כיון
שהתירו בהזאה מסתמא המזה הוא
עצמו מערב אפר במים וכשר אפי' הוא
נוגע : ב אין לי אלא טומאות הקלות ·
שניטמא האי טמא בנבילה וכדומה
לה · הוא דאינו מטמא בשר קדש אלא
במגע : טומאות חמורות · פי' טמא
שבא מטומאות חמורו' כגון שנגע בטמא
מת ובבועל נדה מנין שלא יטמא בשר
קדש במשא · אע"ג שגם טמא מת אינו
מטמא במשא כדתנן בריש מס' כלים ·
מ"מ ס"ד למימר דוקא התם אינו מטמא
במשא · אבל בשר קדש יטמא לכך צריך
למעטו · ויש גורסים הכא טומאות
חמורות זב ובועל נדה · משום קושיא
דריש כלים · וקשה דהטשא והנישא
דכתיב בזב משמע דשייך נמי באוכלין ·
דתנן פ"ה דזבין האוכלין והמשקין
והמשכב והמושב והמדף מלמעלה
מטמאין אחד ופוסלין אחד · אבל בועל
נדה אין נראה שיטמא אוכלין במשא דתנן

מוקמינן לק"ו דשלי
קרא הוה אמינא מי
טרח וכתב לה קרא ·
ימי דאמאי צריך ק
מק"ו דטבול יום כדאמ
דמחוסר כפרים · דוד
בק"ו טרח וכתב לה
קרא לדוקא דקאמר ה
וספק טהור יאכל וכו
כל הנותרות. של שאר
בהו ענינא דלעילא ·
[פסחים פ"ב :] קל
בקדש דבשריפה הלכ
וקרא דהכא לכל הכה
אסמכתא בעלמא : ה
יכול חטאת העוף כו'
מיירי בה · ותנן לה בכ
[לד :] ואשם תלוי
לו · ופלוגתא הוא בפ'
[ד"ג :] ו והבשר · דכת
והבשר כל טהור יאכ
בשר הפנימי · אם יצא
שבפנים מותר : ז מכא
פ' כיצד צולין : [פ"ה
מקצתו וכו' · חותך ע
וקולף לצד פנים עד שמ
חותכו ומבדילו משאר ה
ובמוקדשין גורר כל מק
מגירה שיחתוך גם את
תנן ובמוקדשין קוצץ בק
קאמר שהי' בדין וכו' ·
ליוצא מטמא דצריך ק
לטמא שכן מטמא את
בהמה המקשה [עג']
את ידו דחותך את האב
ולא מצריך קרא להת
דזבחים [ד"ה :] גבי הי
בחוץ · דמסיק דחותך ע
והדר מקבל · ואין שם ק
יכול לא יאכלו אלא
והבשר תאכלו ולא ש
מזומנים : ק"ו לפסח ש
כמה חומרו' יש בו · שאי

בי' [נדה לא :] מטמא משכב תחתון כעליון · שמשכבו כעליונו של זב לטמא אוכלין
ומשקין · אבל לא לכל דיני נדה : וכל המטמאין את האדם · כגון אבן המנוגעת :
מנין · שאם נגע בהם שמטמא בשר קדש במגע ולא במשא ת"ל אשר יגע בכל
טמא : בכל טמא אפי' במחוסר כפורים · אם נגע בו בשר קדש הוי טמא דכתיב
התם עוד קרא אחרינא וכפר עליה הכהן וטהרה · ובפ' הערל מפרש להו :
מנין לרביעי בקדש שהוא פסול · מייתי לה בפ"ק [י"ח :] דפסחים בסוכו · ה"ג
התם ודין הוא ומה מחוסר כפורים שמותר בתרומה פסול בקדש · שלישי
שפסול בתרומה דין הוא שיעשה רביעי בקדש · ולמדנו שלישי בקדש מן התורה
ורביעי מק"ו · שלישי בקדש מן התורה מנא לן דכתיב והבשר אשר יגע בכל
טמא לא יאכל · מי לא עסקינן שנגע בשני · ואמר רחמנא לא יאכל · ורביעי
מק"ו כדאמרן · וא"ת למה לי למילף רביעי ממחוסר כפורים · ואמאי לא

לפסחו שוב לא יוכל למנות אחרי' עליו אפי' כל זמן שהוא ח
דרשינן [פסחים פ"ט ·] מהיות משה מחיותו דשה · והוה אמ
שהקדישו הוי שלו ולא של אחרים · ותכוסו על השה הוה
שמשתתפין לכתחלה וקונין פסח ומקדישין אותו שנקראו
הבל למנות על פסח שכבר הקדישו או למכרו ס"ד דלא · [כדמו
[שבת קמ"ח :] לכך נאמר כל טהור ומעתה גם לפסח אין
של ראשון · לשון אחר ק"ו לפסח · שאין לו לאדם לאכול מפסחו
אם סבר כבר אכל שלו ויצא ידי חובתו . לכך נאמר כל טהור
אפי' אוכל מפסח חברו לית לן בה · וכן משמע שהרי לא מינו
ולא עשה · ובמס' פסחים פ' האשה [פ"ח · נ"ח] גבי חמשה ש
שאין להם תקנה · וקאמר ונמצא פסח נאכל שלא למנויו · התם

הגהות מהרי"ד

לא פיגל של שמאל אבל לחכמים שם וכוותייהו פסק הרמב"ם פי"ז מה' פסולי המוקדשין לית
להו דרשא זו לואת נראה דאין להגיה: עונה תשא וכו' · גמרא זבחים כ"ח ע"ב כריתות כ' ·
ע"ש: אף עונה תשא האמור כאן בכרת כצ"ל ד"ת :
פרשתא ט ב ת"ל בכל טמא כצ"ל ד"ת והז"ד כ' נ"ל דהיינו קרא דכתיב בפ' ויקרא
או כי יגע בטומאת אדם לכל טומאתו אשר יטמא בה משמע דאפילו
טומאת אדם דוקא במגע מטמא והאי קרא בטומאת קודש כתיב · בכל טמא קאי אקרא
דהכא : ג ובחטאת שנכנס דמה לפנים כו' מנין לרבות כל הנותר כ"ה בילקוט : כל הנותר
טעון שריפה. רמב"ם פי"ט מה' פסולי המוקדשין דין י"ט : ד ושקבלו פסולים וזרקו את
דמה כצ"ל · ד"ת : וחטאת העוף הבא על הספק ואשם תלוי · בד"ת מחה זה ולא

ה ושהפילו ושנשחטו בחוץ כצ"ל ד"ת · ולא ידעתי מה הועיל בהגהתו פ'
למקומן הגם דשם פירש"י על דעת לאוכלן כינו משום דנשחט חוץ לזמנו
ר"י אומר וכו' · ע' סוף מס' תמורה : ו אם נטמא מקצתו כולו פסול כן ה
ידעתי מי הכריחו לכך ולמה לא נימא כמ"ש הקרבן אהרן שהיא שכמ
הטומאה לכל האבר כן ביוצא וע' גמ' פסחים אבר שיצא מקצתו כשר
לאכילה ע"ש בתוס' כיונו בתימא למה קרי ליה כשר יתר מנר אכילה ו
ראיה למ"ש הבית הלל ביו"ד סי' נ"ה ס"ק ה' שנהגו כל מורה לחתוך כל
ומכאן ראיה לדבריהם וכן הוא מבואר בפו"ת הרא"ש כלל ד' סי' ט"ו כ'

ן של מי היא · וכאילו שוחטין שלא למנויו · ואפילו למ"ד אכילת
ושלמי דמוקי לה כמ"ד אכילת פסחים לא מעכבא] לא
א שבשעת שחיטה הוי ספק מאן ניכהו אוכליו · לא חזי קרינן
[זבחים ד"] :] אינו נאכל אלא למנויו · התם אין מנות
די חובה אל ה למנויו ·
ם [צ"ע שם צ"ח למה
יזה נשחט ראשון קן
] דנראה לכאורה
ה לשלא נתמנה עליו ·
שלא יקשה · ועוד
וח לקטנים · כיון
א למנויו · ואם
או ועשה ואוכל מפסח
"פ ק"ו לפסח להוסיף
שים בו דאינו נאכל
דש פסח הוא בכלל
חייבין משום טומאה
ם · מייתי לה בסוף
ה :] : ת"ל כל טהור
ם חייבים עליו וכו' ·
ומאה לאחר זריקה : או
לטהורים · לאפוקי
· והלן · היינו נותר ·
"ל אשר לה' · לרבות ·
בר היה להם · מיהו
ור · לא הוה נפיק לן
· דהוה משמע כמי
יכול שאני מרבה את
מום · בפ' הקומץ רבה
על מום דבע"מ בעזרה
אפי' בנמלאו בו דוקין
זריקה ליכא לספוקי
אינו מתקבל בפנים :
הכושר · כשנזרק הדם
: י אם תאמר שנטמא
מפני מה חייבים · מפני
אכילתן וקריבא ביה
א"ת בפ' כ"ש [מה :]
משום טומאה על קומץ
לאו מותרין לטהורין הן ·
שקדשו בכלי ניתרין
וכס"פ כל הפסולין
יבה אשר לה' אימורי
טומאה · והתם מרבה
לא הוא לה ולחמי תודה
ייבים עליהם משום
מחוסר מעשה חשיב
ן ביה ניתר לטהורים :
יהושע אומר הבא

כל איש אשר יקרב וגו' וטומאתו עליו משמע דג"ש מהתם יליף דבטומאת הגוף הכתוב מדבר וקשה דהתם גבי ההוא קרא בפ' אמור אל הכהנים קתני בהאי לישנא וטומאתו עליו בטומאת הגוף · או אינו אלא בטומאת בשר וכו' עד דיליף בג"ש והיינו על כרחין מטומאתו דביאת מקדש · מיהו קשה דהתם כולי קרא וכולי ענינא בטומאת הגוף מיירי · לכן נראה לומר דהכא לא יליף מהתם בג"ש דטומאתו עליו דכתיב התם וכאן · אך הברייתא כמו ששנויה כאן באותו לשון הובאה לשם : וכך היתה הגירס' לפני המפרש ז"ל כמות שהיא שנוי' בזבחים בפ' ב"ש דף מ"ג) הואיל ונאמרו קדשים בלשון רבים · שלמים לשון רבים הן וטומאה בלשון יחיד דכתיב וטומאתו עליו ולא כתיב וטומאתם עליהם : ד ר' אומר ואכל בטומאת הגוף מדבר · ה"ג לה התם · וקא בעי תלמודא מאי משמע · א"ר יצחק בר אבדימי הואיל ופתח הכתוב בלשון נקיבה ולשון זכר באמצע · דכתיב נפש אשר תגע בכל טמא ואכל מבשר זבח השלמים ונכרתה הנפש ולא אמר ואכלה מבשר זבח השלמים · אף הראשון אל תתמה עליו אם פתח וסיים בלשון נקבה ולשון זכר באמצע אף הוא בטומאת הגוף מדבר ומסתברא הכי שהרי בטומאת הגוף היה עוסק והולך וכבר פסק מלדבר בטומאת בשר והתחיל בטומאת הגוף וסמיך ליה והנפש אשר תאכל בשר · ומשום דהזכיר הכתוב את האוכלו בלשון נקבה · וכתיב וטומאתו עליו לשון זכר היינו סבורים שבטומאת בשר הדבר · עכשיו המקרא השני יוכיח שאף הוא בלשון זה דיבר · לשון רבינו שלמה ז"ל שפירש בזבחים : לא דיבר אלא במי שהטומאה פורשת ממנו · והתם גרסינן פורחת ממנו · פי' ע"י מקוה פורחת טומאה מן האדם אבל לא מן הבשר : הנפש ולא הציבור · שאין נענשין עליו · ויש מפרשים אם הציבור אכלי קדשים בטומאה אינם נכרתים · ועוד דגמירי דלא כליא שבטא · וכ"ש ליבור · וכי אין חייבין בהוראת ב"ד על טומאת מקדש וקדשיו דכתיב נפש · מיהו בשגגה בלא הוראת ב"ד התם כיחידים דמו וחייבים קרבן עולה ויורד ואפי' כן מרובין · ויביא כל אחד · קרבן שלו : ולא אנוס · שהאכילוהו עכו"ם בשר קדשים בטומאה : ולא שוגג · שאכל כסבור שהוא חולין : ולא מוטעה · שהטעוהו בשקר שהוא חולין : מעמיה · קרא יתירא הוא לומר משנעשה דין ברשעים מסתלקת מדת הדין ונשאר שלום על כל ישראל :

ח יכול יהיו חייבים עליו משום טומאה לפני זריקת דמים ת"ל כל טהור יאכל בשר · והנפש אשר תאכל בשר המותר לטהורים חייבים עליו משום טומאה · לפני זריקת דמים · הואיל ואין מותר לטהורים לא יהיו חייבין עליו משום טומאה · אתה אומר לכך נאמר · או אינו נאמר אלא הנאכל לטהורים חייבים עליו משום טומאה · יוצא לאחר זריקת דמים הואיל ואינו נאכל לטהורים לא יהו חייבים עליו משום טומאה ת"ל אשר לה' לרבות היוצא והלן : ט יכול שאני מרבה את הפיגול ואת בעל מום ת"ל מזבחי שלמים מיעט · מה ראית לרבות את היוצא ואת הלן ולהוציא את הפיגול ואת בעל מוע אחר שריבה הכתוב מיעט · מרבה אני את היוצא ואת הלן שהיתה להם שעת הכושר ומוציא אני את הפיגול ואת בעל מום שלא היתה להם שעת הכושר : י אם תאמר נטמא לפני זריקת דמים מפני מה אין חייבים עליו לאחר זריקת דמים משום טומאה מפני שהציץ מרצה עליו :

פרק יד

רבי יחושע אומר הפסח שבא בטומאה ואכלו ממנו זבים וזבות נידות ויולדות יכול יהו חייבים ת"ל כל טהור יאכל בשר והנפש אש תאכל בשר הנשחט לטהורים חייבים עליו משום טומאה · הנשחט לטמאים אין חייבים עליו משום טומאה : ב רבי אליעזר אומר דחקו זבים ומצורע ונכנסו לעזרה יכול יהו חייבים ת"ל וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש בשעה שטמאי נפש חייבים זבים ומצורעים חייבים ובשעה שאין טמאי מתים חייבים אין זבים ומצורעים חייבים : ג וטומאתו עליו טומאת הגוף · או יכול טומאת בשר ת"ל וטומאתו עליו טומאתו טומאתו לגזירה שוה · מה טומאה להלן בטומאת הגוף מדבר ולא דיבר בטומאת בשר אף בטומאתו האמור כאן בטומאת הגוף מדבר ולא דיבר בטומאת בשר : ד רבי אומר ואכל וטומאתו עליו בטומאת הגוף דיבר ולא דיבר בטומאת בשר : ה ר' חייא אומר נאמרו קדשים על שם רבים ונאמר טומאתו על שם היחיד · והא מה אני מקיים וטומאתו עליו בטומאת הגוף דיבר ולא בטומאת בשר : ו ואחרים אומרים לא דבר אלא במי שהטומאה פורחת הימנו יצא בשר שאין הטומאה פורחת הימנו : ז ונכרתה הנפש ולא הצבור · ההוא ולא אנוס · ולא שוגג · ולא מוטעה · מעמיה ועמיה בשלום :

פרק טו

יכול יהא טמא מטמא את הטהור לקדש במשא ת"ל כי תגע במגע מטמא ואין מטמא במשא : בכל

פרק טו יכול יהא טמא מטמא את הטהור לענין מקדש וקדשיו במשא · שאם הסיט טהור את הטמא או טמא את הטהור · יהא טמא מביא קרבן אם אכל קדש או נכנס למקדש באותה טומאה : ת"ל כי תגע · ונראה דוקא בטמאים שאין מטמאין במשא קאמר · כגון טמא מת וכיוצא בו · אבל זב וזבה דמטמא במשא · תימא אי לא מטמאו לטומאת מקדש וקדשיו ורבינן לטומאת מקדש וקדשו אפילו נבלת העוף · וכן למעלה גבי משא בשר קדש אינו המוזכיר אלא טמא מת ובועל נדה · לכך נראה דהכא לא מיירי

ה ואכלו ממנו כו' מייתי לה בפסחים פ' מי שהיה טמא [צ"ה :] ל לטהורים טמאים חייבים עליו משום טומאה ושאינו נאכל ין עליו משום טומאה : ב ר"א אומר יכול דחקו זבים ומצורעים עליו בטומאת הגוף הכתוב מדבר · אע"פ שהזכיר הגוף בלשון תאכל בשר וכתיב וטומאתו עליו לשון זכר דמשמע דקאי אבשר בר ולא בטומאת בשר : או אינו אלא בטומאת בשר דהא עליו והאוכל הוזכר בלשון נקיבה : ה"ג נאמר כאן טומאתו ונאמר דיליף מביאת המקדש דכתיב עוד טומאתו בו · כך גרים רש"י מ"ג :] ובספרא כתיב נאמר להלן אמור עליהם לדורותיכם

הגהות

הובא אלא בעליו ק"ו מפסח כן הגי' הד"ת ובפסיקתא זוטרתי אלא בעליו כ' בברית אברהם פי' מה פסח שאינו נאכל לכהנים אינו נאכל [אלא הקדשים ול"ל דאינו ק"ו דהיא נותנת כיון שאינו נאכל לכהנים נאכל ומה פסח שאין טעון סמיכה ונסכים ותנופה וחזה ושוק אינו נאכל אלא מים וא"ת מה לפסח שאינו נאכל אלא לנוי ועד מלות וי"ל דה"ק מפני ל היינו שיאכל בעצמו דוקא ק"ו מפסח וא"כ ליכא למיפרך דהא כתיב א גרס קל וחומר לפסח ופי' דה"ק יכול לא יאכלו אלא בעליו קל וחומר אלא בעליו וא"כ למה לי קרא גבי פסח וכיון דאיכא למימר הכי והכי לכן ' ע"כ וקשה כיון דחוכה מכח פסח שנאכל לכל קרא דכל טהור למה לי : טומאה · לפני זריקת דמים הוא"ל ואין כו' או אינו אומר כו' משום ויוצא כצ"ל · ד"ת וכובא ברמב"ם פי"ח מה' פסולי המוקדשין דין ט"ו : אם נטמא לפני זריקת דם מפני מה חייבין עליו כצ"ל · ד"ת :

מהרי"ד

פרק יד א גמ' פסחים צ"ה ע"ב וירושלמי שם פ"ט הלכה ד' ורמב"ם פ"ו מה' קרבן פסח דין ה' וע' קול הרמ"ז פ"ט דפסחים משנה ד' : ג מה טומאתו האמור להלן בטומאת הגוף מדבר ולא בטומאת בשר כצ"ל . ד"ת : ה נאמרו קדשים בלשון רבים ונאמר טומאתו בלשון יחיד כצ"ל ד"ת וכ"ה בגמ' זבחים מ"ג ע"ב : ואחרים אומרים אלא במי שהטומאה פורשת ממנו כ"ה בג"א : ז ולא אנוס · וכ"ה בקידושין מ"ג לענין שלוחי הוץ וקשה ל"ל קרא הא אנוס רחמנא פטריה דכתיב ולנערה לא תעשה דבר כדפריך בע"ז פ"ד וי"ל דמ"מ חייב בידי שמים קמ"ל וע' בפ' שופטים · ז"ר : ועמיה בשלום · דהוא דעכ"פ הקהל נענשים בדין קהל קמ"ל ע' ריש פ"ו דשבועות . ז"ר · וע' ברמב"ן על התורה לקמן ס' אחרי :

פרק טו א מטמא את הטהור לקודש · פי' אם נשא טמא דבר הטהור לקודש יטמאום במשא · וא"ת והא כבר ילפינן דאפילו בשר קודש אין נטמא במשא ...

ב בכל טמא ואפי' טומאת מת · בטומאת אדם או בבהמה טמאה או בכל שקץ טמא אם נאמרו קלות למה נאמרו חמורות שאילו נאמרו קלות ולא נאמרו חמורות הייתי אומר על הקלות יהא חייב על טומאת הגוף · אבל לא על טומאת בשר · ועל החמורות יהיה חייב · על טומאת הגוף ועל טומאת בשר צ"ל חמורות · אילו נאמרו חמורות ולא נאמרו קלות הייתי אומר על החמורות יהיה חייב ועל הקלות יהיה פטור צ"ל קלות וצ"ל חמורות : ג ואכל מבשר זבח שלמים אשר לה' וטומאתו עליו ונכרתה מה ת"ל לפי שהוא אומר והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים והלא שלמים בכלל כל הקדשים היו · יכול אין חייבים כרת משום טומאה אלא על השלמים בלבד מניין לרבות כל הקדשים ת"ל לדורותיכם כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אין לי אלא כיוצא בשלמים מה שלמים מיוחדים הנאכלים לשני ימים [ולילה אחד] הנאכלים ליום אחד מנין ת"ל בשר אין לי אלא ששיריו נאכלים עולה שאין שיריה נאכלים מנין ת"ל זבח אין לי אלא זבחים העופות והמנחות שאינן. מיני זבחים עד שאתה מרבה לוג שמן של מצורע מנין ת"ל כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים : ד יכול לא יהו חייבים משום טומאה אלא על דבר שחייבים עליו משום פיגול ודין הוא אם פיגול שהוא בקבועת ובידיעה אחת ולא הותר מכללו אינו נוהג אלא בדבר שיש לו מתירים · טומאה שבשתי ידיעות ובעולה ויורד והותרה מכללה אינו דין שלא תנהוג אלא בדבר שיש לו מתירין · ומנין הקומץ והלבונה והקטרת מנחת נסכים מנחת כהנים ומנחת משיח ת"ל אל הקדשים אשר יקדישו לרבות את כולם : ה יכול יהו חייבים עליו ת"ל אשר יקריבו · אמר רבי אלעזר וכי יש נוגע חייב אם כן למה נאמר אשר יקריבו לומר שאין. חייבים עליו עד שיוכשר ליקרב · הא כיצד את שיש לו מתירים משיקרבו מתיריו · את שאין לו מתירין משיקדש בכלי : ו אחר שריבינו דברים שהן כשלמים ודברים שאינם כשלמים למה נאמרו שלמים מעתה פרט לדם · רבי ישמעאל אומר מה שלמים מיוחדים שהם

ראוים

מיירי בזב חבה ונדה ומשכב ומושב הזב : ב אם נאמרו קלות · מפרש לה בפ' ב"ש [זבחים מג] וה"ג התם אם נאמרו קלות למה נאמרו חמורות ואם נאמרו חמורות למה נאמרו קלות · אם נאמרו קלות ולא נאמרו חמורות הייתי אומר על הקלות בלאו ועל החמורות במיתה לכך נאמרו חמורות · ואם נאמרו חמורות ולא נאמרו קלות הייתי אומר על החמורות יהא חייב ועל הקלות יהיה פטור לכך נאמרו קלות · מאי קלות ומאי וכו' · אמר זעירי קלות טומאת שרץ חמורות טומאת מת · וה"ק אילו נאמר טומאת שרץ ונאמרה טומאת מעשר בלאו כדאיתא וטומאת תרומה במיתה כדאיתא · ולא נאמרה טומאת מת · הייתי אומר קלות בלאו · טומאת שרץ על מעשר · וכן טומאת שרץ על תרומה במיתה · ומדקלות על החמורות במיתה · חמורות טומאת מת על הקלות נמי במיתה על המעשר · כך הוה ס"ד למימר · לכך נאמרו חמורות · טומאת מת על אכילת מעשר ופירש בה לאו ולא מיתה לומר לך שהיא באזהרה מיהו נראה דהכא ברייתא אחריתא היא דמחלק בה בין טומאת הגוף לטומאת בשר · וכן לקמן בפרשת אמור אל הכהנים קתני · וס"ד לחלק בה בקלות וחמורות על הקלות בלאו ועל החמורות וכו' · ובפ' בית שמאי פי' רש"י דלענין אכילת קדשים בטומאת הגוף שניה בת"כ ועל כרחיך הא ברייתא היא · ולפי גירסת הספרים הכי מיפרשא שאילו נאמרו קלות ולא נאמרו חמורות הייתי אומר על הקלות יהא חייב על טומאת הגוף אם נטמא בשרץ ואכל בשר קדש או נכנס למקדש · אבל אם אדם טהור אכל בשר קדש שנטמא בשרץ לא יהא חייב משום והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל · וקשה דגבי טומאת בשר לא הוזכרו בהדיא קלות והחמורות אלא דרשינן לעיל בכל טמא אפילו טמא מת ובועל נדה אין מטמאין אותו אלא במגע ולא במשא · וכ"ת כיון דכתיב בכל טמא הוי כמו שכתוב קלות וחמורות והלא גבי טומאת אדם כתיב בכל דבר טמא ואפ"ה מפרש קרא או בנבלת חיה טמאה ובהמה טמאה וטומאת אדם · ויש לומר דהכי בעי למימר על הקלות חייב על טומאת הגוף כרת · ולא על טומאת בשר כרת · אבל אם נטמא בשר בחמורות דהיינו בטומאת מת ואכלו יתחייב כרת · לכך צריך לומר חמורות בטומאת בשר ואפ"ה אין בו כרת · אלא יהא חייב כרת על טומאת הגוף ולאו על טומאת בשר · (אילו נאמרו חמורות כו' הייתי אומר על החמורות יהיה חייב פי' כרת בטומאת הגוף וטומאת בשר בלאו) ועל הקלות טומאת שרץ · יהא פטור הכא והכא · לכך צריך לומר קלות וחמורות : (וכ"ל שר"ל דהיכא דכתיב בכל טמא לחוד משמעות דקרא אטומאות חמורות וא"כ בטומאת בשר דכתיב בכל טמא מיירי בחמורות דאפילו חמורות בטומאת בשר בלאו · וכיון דבטומאת הגוף מפרש קרא דבין קלות ובין חמורות בכרת · והשוה קלות לחמורות לכרת בטומאת הגוף · ה"ה נמי בטומאת בשר בין קלות בין חמורות בלאו · ולפי זאת הכונה הגהתי לעיל מה שהוספתי בין שני חצאי עגול · לפי מה שנלענ"ד · או שיש איזה ט"ס ודלוג אחר בישוב הקושיא הנ"ל כי הוא קשה להולמו) : ג מה ת"ל · למה נאמר ונכרתה באכילת שלמים בטומאה : לפי שהוא אומר כל איש אשר יקרב וגו' · או אינו מביאו אלא כיוצא בשלמים · בריש מכילתין כי"ג מדות ובריש יבמות [ו'] קאמר מה שלמים מיוחדין קדשי מזבח לאפוקי קדשי בדק הבית דאין חיוב כרת על אכילתן בטומאה · וזה אין שייך לכלל ופרט דאין בכלל אלא מה שבפרט דאל הקדשים אשר יקדישו דכתיב בכלל משמע דמיירי במיני קדשים הרבה ולא בשלמים לבד ולכך בתלמוד ילפינן מינייהו כל קדשי מזבח · ולא דמי להא דאמרי' בפ' כל המנחות באות [מנחות נ"ה : וע"ש בתוס' ד"ה כלל] לא תעשה חמץ כתיב בויקרא · לא תאפה חמץ כתיב בפ' צו · וקאמר התם אפייה בכלל היתה ולמה יצתה להקיש אליה לומר לך מה אפוי' מיוחדת שהיא מעשה יחידי וחייבין עליה בפני עצמה · אף אני מביא לשתה כו' תעשה כלל · לא תאפה פרט · כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט · אין מידי אחרינא לא · א"ר אפטורוקי משום דהוי כלל ופרט מזה ואין דנין אותן בכלל ובפרט · ולא דמי · דאיכא למימר הכ[י] באי זו עשייה דבר הכי פירש דאאפייה קפיד המפורש דהא עשיה ולכך פריך ואימא וכו' · אבל הכא קדשי ועוד אמרינן התם כלל ו[...] זה מזה אין דנין אותן ו[...] דפליגי תנאי התם בנ[...] אם לאו · וכן פליגי בנות כותים [נדה ל'[...]] בחד פניא . אבל ב[...] עלמא מודו דאין ד[...] התם · ובפ"א דפסחים בפרט וכלל המרוחקי[ם] לא דרשינן בפרט וכלו[...] לומר דנעשה כלל מוס[...] דהכא שלמים שהוא בפ' צו · ואל הקדשים אמור · ותדע דהתם נ[...] מכלל ופרט המרוחקים בנפון דפרט הכתוב בויק[רא] בנו את אהרן · ופריך [...] לעיל כלל ופרט המרוח[קים] אותן בכלל ובפרט · ו[...] אשי האי פרט וכלל הו[...] שניהן שוים בדין אחד ואין [...] וכן [שבת ע' ופ' ספר [...] מקיימן חלק כתי מידות [...] ה'] הבערה אין להקשות [...] לפרט יצאת · לומר דוקא [...] אסורה ולא אחרת · א[...] שהרי כתיב לא תעשה כל [...] ע"כ לחלק יצאת · וא"[...] הדין [מ"ז ·] דריש והומת[...] כי קללת פרט · אי הוו [...] בכלל אלא מה שבפרט ו[...] אתי לרבוי ע"ז · והשת[...] כפ' בנות כותים כלל ופרט המרוחקים דנין אמאי מרבה ע"ז בכלל אלא מה שפרט · וכן לאביי אין דנין המרוחקין אמאי דן ליה וי"ל דמפסיק בדבר אחר שאינו מאותו ענין כדכתיב כי קנור תק[...] כתרי עניני ואין דנין לומר אין בכלל אלא מה שבפרט · והתם הוה בכלל והומת ויצא מן הכלל · וכן ר' אליעזר דן מכח זה · מיהו לא ס"ל דמשלמים ממעטינן כל קדשי מזבח לאכילה בטומאה ואזיל ומוסיף ומרבה : הנאכלין ליום א' וכו' · ת"ל זבח · ואם השלמים · משמע כל זבח : אין לי אלא ממין זבחים מנין העופות איש אשר יקרב וגומר · משמע דדריש פרט וכלל ונעשה כלל מוסי[ף] ד אלא על דבר שחייבין עליו משום פגול · דהיינו דברים [...] דברים המתירים : ודין הוא לומר כן · פגול בחטאת קבועה באחרונה · אע"ג דקודם שאכלו לא ידע מעולם שזה היה פיגול חייו[ב] מכללו · פגול אפילו בציבור אסור : טומאה שבשתי ידיעות · י[...] ובסוף והעלמה בנתים : ה יכול יהיו חייבים עליו · מיד אם אכלו קודם שנזרק הדם : ת"ל יקרב · ר' אליעזר מפרש לה ואזיל ו[...] חייב והלא אינו חייב אא"כ אכל כדכתיב בתריה איש איש מזרע [...] צרוע וגו' : שיוכשר ליקרב · ואקדשים קאי והכי קאמר אשר י[...] קדשים ואחר כך יאכלם וטומאתו עליו כדמפרש אכילה בקרא דב[...] מתירין · כגון אימורין ובשר שהדם מתירן · ושירי מנחה שהקומץ מתי[רן] מתירין · כגון מנחת כהנים ומנחת כהן משיח : משקדשו בכלי · ש[...] לאכילה האמורה בכן · ומייתי לה בפ' ב"ש [זבחים מ"ה : מ"ו ·] יוחנן שלש כריתות בקדשים למה אחת לכלל ואחת לפרט ואחת לד[...] נאכלים · ולר' שמעון דאמר דברים שאינן נאכלין אין חייבין ע[...] טומאה לאתויי חטאות הפנימיות וכו' והקשה ה"ר יעקב דאורלינ"ש

פר

הגהות מהריד

או לא ישתמשו בכלי הקדש קמ"ל · ז"ר : ב בכל טמא ואפי' בטמא מת כצ"ל · ד"ת : ג ואכל מבשר זבח השלמים כו' מזבח השלמים יכול אין חייבים כו' ת"ל אמור אליהם [...] י"ג ברייתא ד' : ד והותרה מכללה · שטומאה הותרה בצבור : ומנחת כהנים [...] ד"ת : ה יכול יהו חייבים [...]

שמעינן מדכתיב יקרב בהוכשר ליקרב שמשמע קדשי בדק הבית מפרט · אבל אי לא הוי פרטא לא הוי דרשינן קדשי מזבח בהוכשר ליקרב וקדשי בדק

ראוים לאכילה · אף כל שראויים לאכילה · יצאו עצים ולבונה וקטרת שאינן ראויים לאכילה : ז אתה אומר לכך בא הכתוב לחלק בין הטומאות לטומאות · או לא בא אלא לחלק בין קודש לקדשים לומר על הקרשים קלים חייבים עליהם לאחר זריקת דמים ועל קדשי קדשים בין לפני זריקת דמים . בין לאחר זריקת דמים · ת"ל ואכל בשר ואכל זבח ואכל שלמים ונכרתה הנפש ולא הצבור · ההוא ולא אנוס ולא מוטעה · מעמיה ועמיה בשלום :

פרשתא י בני ישראל מוזהרים על החלב ואין העכו"ם מוזהרים על החלב והלא דין הוא ומה אבר מן החי שאין חייבים עליו כרת איסורו נוהג בבני נח כישראל · חלב שאין חייבים עליו כרת אינו דין שאיסורו נוהג בבני נח כישראל ת"ל בני ישראל בני ישראל מוזהרין על החלב ואין העכו"ם מוזהרין על החלב : ב אין לי אלא בני ישראל מנין לרבות הגרים והשוחררים ת"ל כי כל אוכל חלב · ג והלא דין הוא ומה אם הדם שאין חייבים עליו משום פינול נותר וטמא הרי הוא נוהג בבהמה טמאה ובחיה ובעופות · חלב שחייבים עליו משום פינול ונותר טמא אינו דין שינהוג בבהמה טמאה ובחיה ובעופות ת"ל כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו פרט לבהמה טמאה ולחיה ולעופות : ד אין לי אלא חלב שור וכשב ועז המיוחדים מנין לרבות את הכלאים ת"ל שור כשב ועז דברי ר' עקיבא · ואם נפשך לומר מן הבהמה לרבות את הכלאים שיכול כל שהיה בכלל עונש הרי היא בכלל אזהרה כוי ופחות מכזית שאינן בכלל עונש לא יהיו בכלל אזהרה ת"ל כל חלב : ה וחלב נבילה וחלב טריפה בנבלת בהמה טהורה הכתוב מדבר יכול בנבלת בהמה טמאה במשמע ודין הוא טיהר מכלל חלב וטיהר מכלל נבילה מה מצינו שטיהר מכלל נבילה בטמאה · אף לא טיהר מכלל חלב אלא בטמאה · או כלך לדרך זו טיהר מכלל חלב וטיהר מכלל שחוטה מה מצינו שטיהר מכלל שחוטה בטהורה · אף לא טיהר מכלל חלב אלא בטהורה · כשאתה בא · כלך לדרך זו אין כאן אלא בהמה טהורה וכשאתה כלך לדרך זו אין כאן אלא בהמת טמאה תלמוד לומר טריפה · יצאת בהמה טמאה שאין לה טריפה : ו ממשמע מוציא את בהמה טמאה שאין לה טרפה ומביא חיה טהורה שיש לה טריפה ת"ל חלב לא תאכלוהו שאסור באבילה טיהרתו . יצא חלב חיה טהורה שמותר באכילה : ז לא תאכלוהו יכול לא יאכלנו לאחרים ת"ל ואכל · מאבילו אתה לאחרים · או ואכל יכול חלב שמותר בהנאה טחור חלב שור הנסקל ועגלה ערופה שאינו מותר בהנאה לא יהיה טהור ת"ל כל חלב : ח יעשה לכל מלאכה · מה ת"ל לכל מלאכה רבי יוסי הגלילי אומר יכול במלאכת הקודש יהיה מותר · במלאכת חולין לא יהיה מותר · ת"ל לכל מלאכה · רבי עקיבא אומר יכול למלאכת חולין יהיה טהור במלאכת הקודש לא יהיה טהור ת"ל לכל מלאכה :

כי

שעבורן שוה : ד אם נפשך לומר · ולהקשות על זה דקרא דשור וכשב ועז מצריכין ליה למילתא אחריתא בפ"ק דכריתות : הרי הוא אומר מן הבהמה לרבות הכלאים · וא"ת והלא מן הבהמה הוא למעט · כדפרכינן בפ"ק דזבחים בכל אתר אתה אומר מן להוציא וכאן מן לרבות · וי"ל שאני הכא דקרא יתירא הוא דכבר כתיב שור וכשב ועז דמיניהו קרבים למזבח · ואח"כ חזר וכתיב כי כל אוכל חלב מן הבהמה אשר יקריבו ממנה · אלא כתביה לרבות חלב דכלאי בהמה הנקרבת למזבח : אין לי אלא כל שישנו בעונש כרת ישנו באזהרה · מייתי לה בפ' אחרון דסדר יומא : כוי · והוא ספק בהמה : וחצי שיעור · חצי זית של חלב בהמה לריש לקיש דאמר התם חצי שיעור מותר מן התורה מוקי לה התם מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא · ולר' יוחנן דאמר חצי שיעור אסור מן התורה כולה מדאורייתא· וכוי סבירא ליה דבריה הוא · ואע"ג דאינו קרב למזבח דאינו שור וכשב ועז · אפ"ה חלבו אסר רחמנא : ה בנבלת בהמה טהורה הכתוב מדבר · ובא הכתוב להשמיענו שחלב נבילה אינו מטמא בנבילה דכתיב יעשה לכל מלאכה · וכדאמרינן בפ' כל שעה [כ"ג] ובזבחים פ' חטאת העוף : [ע'] : יכול בהמה טמאה במשמע · שחלב בהמה טמאה יהיה טהור : טיהר מכלל חלב · בקרא דהכא : וטיהר מכלל נבילה · דאין נבלת עוף טמא מטמא בבית הבליעה · בפ' חטאת העוף [ק"ב] ופ' גיד הנשה [שם] ולקמן בפ' אחרי : אף לא טיהר מכלל חלב אלא בטמאה · בבהמה טמאה ולא בטהורה : וטיהר מכלל שחוטה · טיהר טומאת נבילה ע"י שחיטה · שאם מתה בשחיטה טהורה · אבל בהמה טמאה אפילו נשחטה לא מהניא לה שחיטה לטהרה מנבילתה · ולקמן תני כל הנוגע בהם במותם אפילו בשחוטים יטמא אף לא טיהר מכלל חלב · כשאתה בא לדו: בדרך זו אין כאן אלא בהמה טהורה דחלבה טהור מנבילה : וכשאתה וכו' · מעתה מדינא לא נפקא ת"ל טריפה יצאת בהמה טריפה דלא שייך בה טריפה : ו ומביא את חיה טהורה שיש לה מיני טריפה · ויהיה חלבה טהור מנבילה : ת"ל חלב לא תאכלוהו · סיפא דקרא הוא · ואכול לא תאכלוהו · חלב שאסרתי לך באכילה דהיינו בהמה טהורה · טיהרתי לך מנבילה · ובזבחים פ' חטאת העוף שנויה בהפך : ז יכול לא יאכילנו לאחרים · לאכילת נכרי · ת"ל ואכל : חלב של שור הנסקל ועגלה ערופה שמתה ולא נעשית מצותה · דהשתא היא נבלה ואסורה בהנאה · שנם קודם עריפתה נאסרה · אבל אם נערפה אפילו בשרה טהורה מנבלה · דכפרה כתיב בה כקדשים · כך אמרינן בסוף פרק חטאת העוף · ומקשין אמאי לא פריך מינה לרבא דאמר עריפתה אוסרתה ולא קודם לכן · בפ' אחרון דכריתות [כ"ד :] : רבי יוסי הגלילי אומר · יכול למלאכת הקודש יהא טהור · למשוח בו עורות קדשים · דקסבר כשהותרה נבילה בהנאה היא הותרה אבל חלבה וגידה לא הותרו · א"כ לא תאכלוהו איסור הנאה משמע · לכך צריך קרא למשרי · כדמפרש בפ' כל שעה [כ"ג:] : ר' עקיבא אומר יכול למלאכת חולין יהא טהור · דקסבר היא וחלבה

הגהות מהרי"ד

ג ומה אם הדם · הוא במשנה חולין קי"ז · ורמב"ם רפ"ו מה' מאכלות אסורות : חלב כו' במשנה שם ורמב"ם שם פ"ב דין ב' וריש פ"ו : ד כוי כו' ת"ל כל חלב · כריתות כ"א ויומא ע"ד · ורמב"ם שם פ"א דין י"ג : ודבר תמוה ראיתי בפסיקתא זוטרתי ד"א כל חלב להביא את הכוי ופחות מכזית שאינן בכרת והוא במלקות וכל הפוסקים סתמו שאין לוקין עלע ומדבריו משמע שגם חצי שיעור איתרבי למלקות

וחלבה וגידה היתרו · א"כ לא תאכלוהו איסור אכילה משמע ולא הנאה ולא צריך קרא למישרי לחולין : ט חלב בעלי מומין · והם קדשים מנין : חלב חולין מנין · דרכו להוסיף דרשות : יצא חלב דפנות · וכן תני בפרשת ויקרא · יכול אף חלב הדפנות בכלל ת"ל את החלב המכסה וגומר : י ונכרתה הנפש ולא הציבור · אם אכלו במזיד אין נכרתין · תימא בשלמא בהוראת ב"ד דמייתי פר איכא לאשכוחי שאכלו כלם ואפילו בזה אחר זה · אבל באכילת מזיד כיצד משכחת לה שבלע כלם בבת אחת כל אחד כזית · ואי דקא אכלי בזה אחר זה · א"כ הראשונים הם יחיד ולא ציבור · וכן נראה לפרש ולא הציבור נענשים עליו : הנפש להביא את השותה · שאם המחוהו וגמעו חייב כדאמרי' בפ' העור והרוטב [קי"ד ·] : יא אף דם מהלכי שתים אף דם האדם שמהלך בשתי רגלים · ונקט מהלכי שתים אפילו הוא מעין בהמה כמו אדני השדה · שמפרשים שהוא כדמות אדם וגדילה דרך טיבורה מן הקרקע באבל היוצא מן הקרקע ואחוז בטבורה כעין שגדילין דילועין וקישואין · וכדמוכח בתרומות בגמרא · ומ"מ הכל הוא בכלל מהלכי שתים · ולכך קאמר בזה הלשון ומייתי לה בפ' דם שחיטה [כריתות כ' : כ"א] מה עוף ובהמה מיוחדים שיש להם טומאה קלה · טומאת אוכלין : טומאה חמורה · אדם ובגדים · נבלת בהמה במשא · וכן נבלת העוף בבית הבליעה ויש תימא והלא עוף טמא אין בו טומאה בבית הבליעה · וי"ל דקרא כתיב לעוף ולבהמה · ומשמע אפילו טמאים : יש בהם איסור קודם שחיטה ויש בהם היתר לאחר שחיטה והיינו נמי בטהורים · יצא דם מהלכי שתים שאין בהם טומאה קלה · הנוגע במת מטמא בגדים · וכן אדני השדה לר' יוסי [כלאים פ"ח מ"ה] מטמאין באהל כאדם · אלמא דין אדם יש להם : דם שרצים שאין בו טומאה חמורה · דנוגע בו לא מטמא בגדים : ביצים אינן מין בשר · משמע אבל דגים וחגבים הם מין בשר · והלא לא מיתסרי לענין בשר בחלב · משום דאמרינן בפ' כל הבשר · לא תאכל כל נבלה וכתיב לא תבשל גדי את שאסור משום נבלה אסור לבשל בחלב · ובנדרים [נד ·] דאין תבשיל דגים לחגבים בכלל בשר כדתניא בפ' הנודר מן הירק · התם הלך אחר לשון בני אדם : דם ביצים · פי' שנתחממו ליצירת אפרוח ונוצר בהם דם : דם דגים וחגבים שכולו מותר · מכאן שאין צריך שחיטה לחגבים : אי מה עוף שאין בו כלאים · בנולה שלו : אף בהמה · כגון שור ועז חמור וסוס · אבל צאן שיש בגמרו כלאים לא : אי מה בהמה שאינה באם על הבן · אינה בלא תקח · האם : אף עוף · כגון עוף טמא שאין טעון שלוח חייבין על דמו · לאפוקי עופות טהורין דלא · וכן דמו הוי מצי למימר אי מה בהמה דאית בה טומאה חמורה · אף עוף · לאפוקי עוף טמא : ת"ל ולעוף · והתם בגמרא [כריתות כא ·] דריש ליה בכלל

ופרט וכלל · ומרבה דם כו' · וסבירא ליה כוי ברי' היא · ו... נבילתו · וגיד הנשה שלו · ושחיטתו ואין זה כו' דפ' אות... פ ·] דקאמר ולא הכריעו בו חכמים אי מין חיה הוא א... מכלל דהוי או חיה או בהמה · וכן בפ' אחרין דיומא [ע...

ט כי כל אוכל חלב מן הבהמה אשר יקריבו ממנה אשה לה' אין לי אלא חלב תמימים שכשר ליקרב חלב בעלי מומין מנין ת"ל מן הבהמה · חלב חולין מנין ת"ל כי כל אוכל חלב · אם כן למה נאמר אשר יקריב ממנו אשה לה' חלב שכמותו כשר לקרב אמרתי · יצא הלב דפנות שאין כשר לקרב : י ונכרתה הנפש · ולא צבור · הנפש להביא את השותה · האוכלת ולא המאכלת · אוכלת כדי אכילת כזית · מעסיה ועמיה בשלום : יא כל דם לא תאכלו יכול אף דם מהלכי שתים דם שרצים ודם ביצים דם חגבים ודם דגים הכל בכלל ת"ל לעוף ולבהמה · מה עוף ובהמה מיוחדים יש בהם טומאה קלה ויש בהם טומאה המורה יש בהם איסור ויש בהם היתר והם מין בשר · יצא דם מהלכי שתים שאין בו טומאה קלה דם שרצים שאין בו טומאה חמורה · דם בצים שאין מין בשר דם חגבים ודם דגים שכולו מותר · לעוף ולבהמה מה עוף שאין בו כלאים אף בהמה שאין בה כלאים · ת"ל ולבהמה · או מה בהמה שאין בה באם על הבן · אף עוף שאינו באם על הבן תלמוד לומר ולעוף :

לרבות כוי דקאמר איצטריך קרא לרבויי... נדרים [יט ·] המק... אין הכוי בכלל · ... בהמה · כי לא היה... ודאי בהמה...

פרשתא יא

בני ישראל מניפים ואין העכו"ם מניפים · וכי איזו מידה מרובה מידת סמיכה מרובה או מידת תנופה מרובה מידת סמיכה מרובה ממדת תנופה שהסמיכה נוהגת בכל החוברים · ותנופה אינה נוהגת בכל החוברים סמיכה נוהגת בקרבנות היחיד וקרבנות הצבור · התנופה אינה נוהגת אלא בקרבנות היחיד אם מיעטתים מסמיכה מרובה לא אמעטם מתנופה מועטת · אתה אומר בצד זה נתרבת סמיכה ונתמעטת תנופה או בצד זה נתרבה תנופה ונתמעטה סמיכה · שהתנופה נוהגת בדבר שיש בו רוח חיים ובדבר שאין בו רוח חיים · וסמיכה אינה נוהגת אלא בדבר שיש בו רוח חיים · אם מיעטתים מסמיכה מועטת אמעטם מתנופה מרובה · הא מפני שיש בסמיכה שאין בתנופה · ובתנופה שאין בסמיכה · צריך לומר בני ישראל סומכים ואין העכו"ם סומכים : ב בני ישראל מניפים ואין בנות ישראל מניפות · אמר רבי אם מצינו שלא חלק הכתוב בין קרבנות עכו"ם לקרבנות נשים לסמיכה לא נחלוק קרבנות עכו"ם לקרבנות נשים לתנופה · מה לי לא חלק בין קרבנות עכו"ם לקרבנות נשים לסמיכה שאין הסמיכה אלא בבעלים · לא נחלוק בין קרבנות עכו"ם לקרבנות נשים לתנופה התנופה בכהן ומה ת"ל בני ישראל · בני ישראל מניפים ואין בנות ישראל מניפות : ג ואין לי אלא בני ישראל מנין לרבות הגרים · העבדים המשוחררים · תלמוד לומר המקריב · או אינו אומר המקריב אלא זה כהן המקריב כשהוא אומר ידיו תביאנה לרבות ידי בעלים הא כיצד כהן מניח תחת יד בעלים :

יכול

[מנחות סב ·] מיירי ב... בכל החוברים ובקד... בפ' שתי מדות [צ"... נוהג בדבר שיש בו... שלמי ציבור טע וכין ת... כדתנן בפ' כל המנחו... שחלק הכתוב בין ק... נכרים ולקרבן נשים ב... בני ישראל סומכין ול... וכן אמרינן בפ' שתי... ואם תאמר ותיפוק... קרבנו ולא קרבן נכ... הוא צריך שלא תאמר... בקרבנו של נכרי' שמביא... ואם תאמר ותיפוק ל... קרבן חבירו ויש לומ... דאפילו היכא דאין... לסמוך · מ"מ אין ישר... לסמוך בקרבנו · והוא... ואם א"כ לאה לי ידו... וי"ל דרבי מהו דתימ... שליח יהיה שלוחו כמות... והיא דלא קרבן חב... שליח · וזו הנירסא ש... המנחות באות [ס"א... ופירושא הוי שמחזיר על... ונשים ושוב ממעט שניה... חלק בסמיכה · כלומר... בין תנופת ישראל לתנופ... לסמיכה ודאי חלק... בבעלים לבד · אבל תנו... מניפין עם הכהנים לא... ויהיו מניפים עם הכה... ומה ת"ל בני ישראל ולא... והוא הדין ולא נכרים · ומ... כהן מניף ליה · א"נ הכ... בתנופה לא נחלק · דכל... עצמו יניף : ומה ת"ל בנ... ישראל ולא הנשים עם הכ... זה דתנן התם ואמורי של... ושוק שלהם אחד האנשים... בישראל ולא באחרים · ובעי בגמרא מאי קאמר · א"ר יהוד... אנשים ואחד נשים קרבנו טעון תנופה · ותנופה עצמה בישראל... נשים · פי' אבל קרבן ישראל כהן מניף ליה · והשתא אתאי... נכרי במשנה במילתא (דתנופה כאן הפסיק באמצע · ומתח... וטמאה כמ"ש לקמן) :

הגהות מהרי"ד

י להביא את השותה · היינו שהמחה את החלב וגמעו כדאיתא בחולין ד' ק"כ ע"ב ופירש"י שם דנפש דריש כל דבר המיישב נפשו של אדם וקשה דהא גבי פיגול נמי כתיב לעיל והנפש האוכלת ממנה עונה תשא ולא דרשינן לרבות השותה דהא בגמרא עבדינן צריכותא שם ולא הזכיר פיגול וי"ל דהתם ליכא יתורא דרישא דקרא דכתיב ואם האכל יאכל ס"פ אם מחשב לאוכלו ביום השלישי לכן צריך למיכתב האוכלת אלא דמילתא שמעינן ולא המאכלת אבל הכא כתיב ברישא דקרא כי כל אוכל חלב וגו' ונכרתה הנפש האוכלת א"כ האוכלת יתירא הוא וכיון דהאוכלת יתירה דרשינן נפש האוכלת לרבות השותה דשתיה בכלל אכילה אלא די"ל דדוקא במידי דשתיה אבל במידי דאכילה שהמחהו לא אבל השתא דכתיב נפש האוכלת ירבינן שותה וכן משמע מלשון התו"כ וע"ש בתוס · ד"ר : ולא הציבור וכו' דוגמתו להמן סדר תמור פרה

...רבנות כולן יטענו תנופה · ת"ל זבח יצאו עופות
...ב') זבחים : ה אוציא עופות ומנחות שאינן זבחים
...הבכור והמעשר והפסח שהם זבחים · ת"ל מזבח ולא
...ציא הבכור והפסח והמעשר שאין טעונים סמיכה
...טאת ואשם שהם טעונים סמיכה תלמוד לומר
...ו חטאת שאין למינה תנופה ולא אוציא אשם
...פה אוציא את כל אשמות · ולא אוציא את אשם
...ו ומה אם שלמי יחיד שאין טעונים תנופה חיים ·
... שחוטים · אשם מצורע שטעון תנופה חי אינו
...ה שחוט · ת"ל שלמיו ולא אשם מצורע : ז או
... אלא לרבות זבחי שלמי צבור כשהוא אומר מזבחי
...ת זבחי שלמי צבור שיטענו תנופה שחוטים :
...א ומה אם שלמי יחיד שאין טעונים תנופה חיים
...שחוטים · זבחי שלמי צבור שטעונים תנופה חיים
...י תנופה שחוטים · אשם מצורע יוכיח שטעון תנופה
... תנופה שחוט : ט אף אתה אל תתמה על זבחי
...אף על פי שטעונים תנופה חיים לא יטענו תנופה
...א אומר מזבחי שלמיכם לרבות זבחי שלמי צבור
... שחוטים : י יכול כל הזבח כולו יטעון תנופה ת"ל
...א חלב מנין לרבות את החזה ת"ל חלב חזה · כשהוא
...ות את האליה · מאשי ה' לרבות שתי הכליות
...יותרת הכבוד : יא למדנו שטעונים כולן תנופה
...הרמה ת"ל שוק התרומה · שאין ת"ל שיכול אין לי
...רבות את כולו ת"ל וקדשת את חזה התנופה ואת
...ר הונף ואשר הורם אלא זה בנין אב לכל שטעון
תנופה טעון הרמה :

...ו אינו מביא אלא כיוצא בזה מה זה מיוחד איל
...קשה בן שתי שנים וטעון לחם אף אין לי אלא איל
...שנים וטעון לחם מנין קשה ואין טעון לחם · רך וטעון
...עון לחם · עד שאתה מרבה בבקר בכבשים ובעזים
...היא ותרומה יהיה מאת בני ישראל מזבחי שלמיכם
...בות את כולן : ב נטמא (את) כולם ונשתייר אחת
...ן תנופת ת"ל החזה להניף אותם אפילו כוליא אחת
...פות : ג לפני ה' במזרח · כיצד הוא עושה יביא
...ידי הבעלים וחזה ושוק למעלה מהם · שתי כליות
...מעלה מהם · אם שם לחם נותן למעלה מהם ·
...לה ומוריד שנאמר אשר הונף ואשר הורם תנופה
...גשה במערב · תנופות קודמת להגשות : ד מנין

שאין אהרן ובניו זכאים בחזה ושוק אלא לאחר הקטרת חלבים ת"ל והקטיר את החלב המזבחה ואחר כך והיה החזה לאהרן ולבניו : ה נטמאו אימורים או שאבדו יכול לא יהיו אהרן ובניו זכאים בחזה ושוק ת"ל יהיה וכן הוא אומר בבני עלי גם בטרם יקטירון את החלב · כי אם חי · מה נאמר בהם ותהי חטאת הנערים גדולה מאוד לפני ה' כי נאצו האנשים את מנחת ה' : ו שוק הימין אין לי אלא שוק שנוהג זרוע · חולין מנין תלמוד לומר תתנו · זרוע מוקדשים מנין ת"ל מזבחי שלמיכם · זהו שאמרנו לרבות זבחי שלמי צבור שיטענו תנופה שחוטים : ז מנין טמא בשעת זריקה וטהור בשעת הקטר חלבים · שאינו חולק · תלמוד לומר המקריב את דם השלמים ואת החלב מבני אהרן : ח אבא שאול אומר מנין טהור בשעת זריקת דמים וטמא בשעת הקטר חלבים שאינו חולק בבשר תלמוד לומר המקריב את דם השלמים · ואת החלב מבני אהרן : ט ואמר רבי שמעון כל מי שאינו מודה בעבודה אין לו חלק בכהונה · אמר ר' שמעון לא זו בלבד אלא יציקות ובלילות ופתיתות והמליחות והתנופות והגשות וההקטרות והקמיצות והמליקות וההקבלות וההזאות והשקאות סוטות ועריפת עגלה וטהרת מצורע ונשיאות כפים בפנים ובחוץ תלמוד לומר מבני אהרן כל עבודה שהיא מסורה לבני אהרן : י וכן היה רבי שמעון אומר חרי הוא אומר מי גם בכם ויסגור דלתיים אמר ה' צבאות ומנחה לא ארצה מידכם שני דברים המשמשים את הגוף אין נמנעים לעשותן ואין נוטלים עליהם שכר שאומר אדם לחבירו הדליק לי את הנר הזה ואנף לי את הדלת אתריך [בלא] שכר והלא דברים ק"ו אם דברים שאין נוטלין עליהם שכר לא עשיתם עמי חנם על אחת כמה וכמה דברים שנוטלים עליהם שכר :

פרק יז

רבי אליעזר ב"ר שמעון אומר בא טבול יום ואמר לכהן תן לי מן המנחה שאוכל אמר לו ומה אם במקום שיפה כחך בחטאתך דחיתיך מחטאת ישראל מקום שהורע כוחך במנחתך אינו דין שידחך ממנחת ישראל היום · אמר לו ומה לדחיתי שהרי הורע כוחך במנחתך תדחני במנחת ישראל מחטאת ישראל שהרי יפה כוחך בחטאתי תדחני ממנחת ישראל בוא והקרב ואכול : ב אמר לו אם לאו תן לי מן החטאת שאוכל · אמר לו כהן המקריב אותה לו תהיה אמר לו ומה במקום שהורע כוחך במנחתך דחיתיך ממנחת ישראל · מקום שיפה כוחך בחטאתך · אינו דין שידחך מחטאת ישראל · אמר לו לא אם דחיתני ממנחת ישראל שהרי חורע כוחי במנחתי תדחיני מחטאת ישראל שהרי יפה כוחי בחטאתי אמר לו הכהן המחטא

הגהות

...ה מנחות ס"א · ורמב"ם שם : שיש למינו תנופה · היינו אשם מצורע :
...לרבות שלמי צבור ושלמים הבאים מחמת הפסח שיטענו סמיכה שחוטין
...מיכם כו' כן הוא בקצת נוסחאות ד"ת וק"א : ושלמים הבאים מחמת הפסח
...קריב אחר שהראשון נאבד ונמצא אח"כ שקרב שלמים או שניתותר מהמעות
...ת"כ בפרשתין לעיל ריש פרק י"ב : י לרבות את החזה כו' האלי' כו' יותרת
...פ"ט מה' מעש"ק דין ח' והכ"מ שם כ' בגמ' מניח אמורים כו' ומשמע לרבינו
...האמורים אלו בלבד דהא מקרא דעל אישי החלבים יליף ליה עכ"ל והוא
...מן דצריך ריבוי לכל אחד בפ"ע והרמב"ם הוציא דינו מכאן אך לא
...ן האלי' ואפשר דהוא בכלל החלבים שכתב שם דהא כתיב חלבו האלי'
...כולן תנופה · פי' תנופה הוא ניענוע לצדדין מוליך ומביא : מנין שיטענו
...ת"ל כו' · וע' בספרי פ' נשא סוף פסקא י"ז : שוק התרומה אין לי אלא
...רומה שאין ת"ל אשר הונף כן הגי' הד"ת · וכאן מבואר כלישנא אחרינא
...רש"י במשנה זבחים ס"א · ד"ה שתי הלחם יעוי"ש :
...ין לי אלא כו' וטעון לחם . היינו כשהוא מקריבו לתודה : מנין קשה ואין
...· שמקריבו לשלמים : רך · היינו בכבש בן שנה : ב החזה קשה להניף
...ד"ת : תנופה ולא תנופות · שאם שנים מביאים קרבן אחד אין אומרים
...ור השני יניף כדאיתא במנחות צ"ד · ומכ"מ אימעוט סמיכה בשותפין
...א גם אם הניף החזה לבדו או דבר אחר לבדו יניף אח"כ האחרים לבדם
...ר שכבר הניף עוד הפעם כדאיתא במנחות ס"א ע"א : ג לפני ה'
...א בפסקא י"ז לפני ה' במזרח שבכל מקום שנאמר לפני ה' הרי הוא
...הכתוב ועי"ש בס' זרע אברהם ושם בספרי דבי רב ד' ד"ז · וע' גמ'
...תוס' · ובתוס' יומא מ"ה ע"ב ורמב"ם פ"ט מה' מעשה הקרבנות
...משנה ח"ג : כיצד הוא עושה מניח אימורין על פיסת היד וחזה ושוק
...ות ס"ב · וכ' הד"ת וכן הדין שלא להפסיק בין הבעלין ובין האכלין עכ"ל
...בדין שנותן כל האימורין למטה דאי כנוסחתינו יהא החזה והאין שנאכל
...תרת הכבד ושתי הכליות שהם הקרבים : אם יש שם לחם נותן הלחם למעלה

מהרי"ד

מהן כצ"ל וכ"ה ברמב"ם פ"ט מה' מעשה הקרבנות דין ח' וכ' הז"ר ק"ק הא דהוה שעל היותרת אסור משום חלב וא"כ היאך נותן הלחם עליו למוס דילמא אתי למיכל מיניה בלא הדחה כמ"ש ביו"ד סי' צ"א וי"ל דהדוס ההוא אינו אלא מותרא בעלמא עכ"ל · ול"נ דזה אינו מספיק דלא מצינו בשום מקום שיהא צריך ליזהר לכתחילה שלא יגעו בשעת תנופה [בחלבים] רק דהכהנים זריזין הן ולא יאכלו בלא הדחה : תנופה היתה במזרח · משנה מנחות ס"א ברמב"ם פ"ט מה' מעש"ק דין ז' · והגשה במערבי ברמב"ם שם פי"ב דין ז' : ד הובאה בפסחים כ"ט ע"ב וברמב"ם שם פ"ט מה' מעש"ק דין י"א : ה הובאה שם ובד"ת ככ"א נטמא' אמורים או שאבדו יכול יהיו אהרן וכו' וכ"ה בפסיקתא זוטרתי וע' תוס' ביצה כ' ע"ב ד"ה מאי ביניייהו ולפי נוסחת הד"ת שפיר יודק מ"ש אח"כ וכן הוא אומר בבני עלי שהאי לשני החלוקות גם לאם נטמאו · ולנוסחא דידן מ"ש וכן אחר שני החלוקות ע' ק"א : ו ת"ל תתנו פי' שנאמר ונתן לכהן הזרוע · אות אחת · ובד"ת גורס ת"ל תרומה וכ"ה בגמ' חולין קל"ד ע"ב ופי' שגם בחולין המתנה שנותן לכהן תהא של ימין ת"ל תרומה והיא לא קאי אשלמעלה אך הוא דבר בפני עצמו וזהו שאמרנו וכו · פי' כיון דלא קאי אשלמעלה יודק שפיר מה שאמרנו לעיל פרשה י"א ברייתא ז' לרבות זבחי שלמי צבור שהוא דבר נפרד בעצמו ולא קאי אשל מעלה · כ"כ הקרבן אהרן : ז משנה זבחים ר"פ טבול יום ד' צ"ח ע"ב : ת"ל המקריב את דם השלמים כצ"ל והשאר נמחק · ד"ת וק"א : ח אבא שאול אומר וכו' · הוא שם בזבחים ק"ב · דלת"ק תלוי העיקר בשעת זריקה ולאבא שאול צריך שיהא טהור מתחלה ועד סוף וע' ברמב"ם פ"י מה' מעש"ק דין כ"א : ט כ"א בתוספתא פ"ב דדמאי ובגמ' חולין קל"ב ע"ב ומנחות י"ח ע"ב והובא ברמב"ם ריש ה' בכורים · וכן היה ר"ש אומר כו' ויסגור דלתיים ולא תאירו מזבחי חנם אמר ה' צבאות כו' את הגוף ואין נמנעים כו' לא עשיתם עמי חנם והלא דברים ק"ו כצ"ל ד"ת וכו"ר כ' דלא תאמר דפי' הוא דהכהן הוא יטול שכרו ולא יעבוד בחנם הביא דברי ר"ש דלהא א"צ קרא דפשיטא הוא אלא בא ללמד שאם מודה בעבודה ואינו עובד יש לו חלק בעבודה :

פרק יז א זבחים ק"ב ע"ש ברש"י : אמר לו ומה לי דחיתני מחטאת ישראל שהרי יפה כחך במנחתך כצ"ל וכ"ה שם בגמ' : ב ומה במקום שהורע...

המחטא אותה יאכלנה בוא חטא ואכול: ג א"ל ואם לאו תן לי מחזה ושוק של שלמים ואוכל א"ל ומה אם במקום שיפה כוחך בקדשי קדשים שכולן שלך דחיתיך מהם · מקום שחורע כוחך בקדשים קלים שאין לך בהן אלא חזה ושוק אינו דין שידחך מהם אמר לו ומה אם לדחותינו מקדשי הקדשים שהרי הורע כוחי כהן באכילת נשי ועבדי תדיחני מקדשים קלים שהרי יפה כחי בהם באכילת נשי ועבדי אמר לו הכהן הזורק דם השלמים לו יהיה בוא חרוק ואכול: ד יצא טבול יום בקוליו וחומריו על ראשו אונן מימינו ומחוסר כפורים משמאלו: ה חזה זה חזה התנופה זו תנופת הסל · שוק זה שוק התרומה זו תרומת תודה לקחתי מאת בני ישראל ראוים היו לישראל וכשנתחייבו ניטלו מהם ונתנו לכהנים · יכול כשם שנתחייבו ניטלו מהם · כך אם זכו ינתנו להם ת"ל ואתן אותם לאהרן הכהן ולבניו לחק עולם נתונים לכהן מתנה לעולם: ו יכול אף הקדשים יהו חייבים במתנות ודין הוא ומה אם חולים שאין חייבים (במתנות) בחזה ושוק והייבים במתנות קדשים שחייבין בחזה ושוק אינו דין שיהו חייבים במתנות ת"ל ואתן אותם לאהרן הכהן ולבניו אין לך אלא מה שאמור בענין מאת בני ישראל מרצון כל ישראל:

פרק יח

זאת משחת אהרן ומשחת בניו א"ר שמעון יכול עד שנצטרפה זכות אהרן ובניו כאחת לא זכו בשמן המשחה ת"ל זאת משחת אהרן ומשחת בניו · כדיי אהרן בעצמו וכדיי בניו בעצמם · רבי יהודה אומר יכול יהו אחרן ובניו צריכים לשמן המשחה לעתיד לבא תלמוד לומר זאת משחת אהרן ומשחת בניו הא מה אני מקיים אלה שני בני היצהר העומדים על אדון כל הארץ זה אהרן ודוד מאישי ה' מלמד שאף האישים סייעו · ביום הקריב אותם לה' מלמד שאף היום סייע: ב אשר צוה ה' להם אמר רבי שמעון מנין שהיו ישראל מפרישים מתנות כהונה מהר סיני ולא זכו להם אהרן ובניו עד שזכו בשמן המשחה ת"ל אשר צוה ה' לתת להם ביום משחו אותם · ומאת בני ישראל מרצון ישראל · חוקת עולם לבית עולמים · לדורותיכם שינהוג הדבר לדורות: ג זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם ולמילואים ולזבח השלמים מה מילואים נאמרו כללותיהם ודקדוקיהם בסיני אף כולם נאמרו כללותיהם ודקדוקיהם בסיני: ד אי מה מילואים קרבן צבור אף אין לי אלא קרבן צבור יחיד מנין ת"ל ולאשם · אי מה אשם קרבן יחיד · אף אין לי אלא קרבן יחיד קרבן צבור מנין ת"ל ולמלואים · כשתמצי לומר לעולה לעולת יחיד ולעולת צבור למנחה למנחת יחיד ולמנחת צבור · ולחטאת לחטאת יחיד ולחטאת צבור · ולזבח השלמים לזבחי שלמי יחיד ולזבחי שלמי צבור: ו (אשר צוה ה' את משה בהר סיני זה הבכור המעשר והפסח לרבות את כולן שכולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני:) ז אשר צוה ה' אל ביום צותו את בני ישראל להקריב את קרבניהם זה ה[...] והפסח לה' לרבות את כולם שכולם נאמרו כללותיהם ודי[...] אשר צוה ה' את משה בהר סיני ביום צוותו למדנו לכל כ[...]ירים אלא ביום · ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוק[...] אומר ויקח משה חצי הדם וישם באגנות למדנו לעולת סי[...] כלי: ח ומנין לעולת דורות שטעונה כלי ת"ל עולת בהר סיני מקיש עולת הדורות לעולת הר סיני מה טעונה כלי אף עולת הדורות תטעון כלי: ט אין לי [...] לרבות את כולם ת"ל זאת התורה לעולה ולמנחה ול[...] ולמילואים ולזבח שלמים למדנו לרבות את כולם שטעוני[...] צוה ה' למדנו לדברות מדבר סיני שלא נאמרו אלא ביום [...] הר סיני שלא נאמרו אלא ביום ת"ל אלה תולדות אהר[...] דבר ה' אל משה בהר סיני · ומנין לדברות אהל מוע[...] אלא ביום ת"ל במדבר סיני באהל מועד מקיש דברו[...] לדברות מדבר סיני · מה דברות מדבר סיני ביום אף [...] מועד ביום:

מכילתא דמילואים

פרשתא א

וידבר ה' אל משה קח את אהרן [...] תלמוד לומר לפי שהוא אומר וי[...] על אשר עשו את העגל אשר עשה אהרן היה במש[...] אהרן כשהוא אומר קח את אהרן ואת בניו אתו הי[...] שנתקרב אהרן · מנין שידע משה שנתרחק אהרן שנ[...] התאנף ה' מאד להשמידו ואתפלל גם בעד אהרן בער[...] נאמר בו וישמע ה' אלי גם בפעם ההוא כשהוא או[...] אהרן ואת בניו אתו ידע משה שנתקרב אהרן · מנין [...] של אהרן שנתרחק נאמר בסוף הענין קרב אל המזבח · [...] הסדיר משה לפניו כל העבודות אלא שלא יהיה לבו [...] כשהוא אומר קח את אחרן ואת בניו אתו ידע אהרן [...] ב דבר אחר קח את אהרן ואת בניו אתו מה ת"ל ו[...] מקומות נאמרות בו במשה לקיחה בבני אדם שנאמר [...] הלוים לי אני ה' ולקחת אותם אל אהל מועד ויקח [...] האנשים האלה אשר נקבו בשמות · קח לך את יהושע [...] מפשיל היה משה בני אדם לאחריו אלא אמר לו הקדוש [...] קחם בדברים שלא יהיה לכם לדבר אחר: ג את ה[...] בגדים שפקדתיך עליהם שנאמר אלה הבגדים אשר [...] ואפוד וגו' · ואת שמן המשחת · זה שמן המשחה · [...]

הגהות

ג חזה ושוק אינו דין שידחך מהם אמר לו למה לי דקיתני כצ"ל וכ"ה שם בגמ': ה תנופת הסל · של מיר דכתיב בי' וסל מצות: ו משנה חולין ר"פ הזרוע ד' ק"ל · וע"ש בגמ' ופ' שם בתוס' ד' ע"ח · ד"ה מנין: מאת ב"י מרצון בני ישראל · כ"ה בנ"א ד"ת ופירוש שלא יטלו בחוקה:

פרק יח א הא מה אני מקיים כו' ע' קרבן אהרן ודו"ק ולי נראה שהפי' הוא שני בני היצהר הם בניה שמשמשו מכבר מילהר היינו בהיותם בחיים וכן משמע ברבה נשא פרשה י"ד והובא בילקוט שם בשם ספרי ונשא ומסיים שם זה אהרן ודוד זה מבקש כהונתו וזה מבקש מלכותו וכ"ה בילקוט וכו' רמז תקע"א בשם התורת כהנים: מאישי ה' מלמד שאף האישים סייעו · פי' שהיתה הגנחה מלפני ה' לאכילת קדשים מלפני המזבח שנאמר ותצא אש כו' פסיקתא ווטרתא · ולי נראה לפרש ע"ד שאמר במדרש ריש שיר השירים הכן מסייעין בשביל כבוד מלך מלכי המלכים אפי' רומות שמי שדים ואפי' מלאכי השרת לזה אמר אף האישים אופן המלאכים הנקראים אישים אף היום כדאיתא בווהר דכל יום ויום אית עליה ממונה אחר סייע והגם דא"ו אין צריך לסייע אבל עכ"ז היה נחת רוח לבניו · והאישים הוא המדרגה התחתונה של המלאכים כמ"ש הרמב"ם פ"ב מה' יסודי התורה דין ז' ומכל שכן אותן' שלמעלה מהן וכן כתב בכתבי וקמי האר"י שהאישים הוא המדרגה התחתונה שאף היום סייעו · פי' הראב"ד שהיה אותו זך ברית אברהם ואפשר לומר מפני שבאותו יום היה ר"ח ניסן והוא ממרת הספד מדתו של אהרן · ות רענן: ב מרצון ישראל: לעיל ס"פ פרק י"ז קאי אחזה ושוק והכא קאי על כל המתנות · וז"ד: לבית עולמים · שגם במקדש ינהגו מתנות כהונה: לדורות · דהיינו בחוקה במדבר יתנו להם מתנות כהונה שלא היה להם ערים לשבת · וז"ד: ג מהר סיני · נ"ע דהרי מהר סיני עד הקמת המשכן היה קרוב מעשרה חדשים ואין לא הסריח הבשר ואפשר דלא מיירי בבשר ומיהו פשטיה דקרא משמע דקאי אחזה ושוק של שלמים וי"ל שמעשה נס שלא הסריח בשר הקודש וכ"ל דס"ל דוגם הכהנים הנגשים היינו פרישות מדב ואביהוא וע' ע"ד חכמים עכ"ל הר"י · ונראה

מהרי"ד

באהל מועד: ד כשתמצא לומר כו' פי' כשתעיין היטב תראה · שהכל נכלל ב[...] יחיד הן קרבנות צבור: לעולות צבור [קרבן תמיד] למנחת צבור [מנחת [...] צבור [ר"ח ורגלים] שלמי צבור [כבשי עצרת]: ו אשר צוה ה' את משה ביום צוו[...] למדנו לכל הקרבנות כו' גמ' מגילה כ: ח טעונה כלי ע' גמ' ונקים לו · מנח[...] השלמים אשר צוה ה' את משה וכו' זה הבכור והמעשר והפסח לרבות את [...] כלי כצ"ל ד"ת דברות מדבר סיני [היינו] כל הדברות ודברות אהל מועד היינו [...] מחוץ למחנה כראב"ד ולי נראה מדבר סיני מתתן תורה ועד הקמת המשכן [...] היינו הקמת המשכן זית רענן:

מכילתא דמילואים

פרשתא א מה תלמוד לומר [פי'] למה נאמר לשון קיחה הול"ל [...] גם למה אמר ואת בניו אתו ומשני לפי שנתרחק דכתיב [...] השמדה אלא כילוי בניו לפיכך אמר כאן ואת בניו אתו ז"ר בעת ההוא וביש[...] וישמע ה' אלי גם בפעם ההוא כצ"ל ד"ת וילקוט: בלבו של אהרן [פי' אף אהרן [...] כו' שלא יהיו לבו לדבר אחר [פי' שאהרן ישיח בלבו מחשבה אחרת שיתירא לק[...] זית רענן] ובד"ח כ' נוסחא אחריתי שיהיה לבו לדבר אחר וכו' עוד הר"ר א"נ [...] כו' פי' הרי כבר אמור בוסתה עלוה ולמה הקרב אליך את אהרן אחיך וכ[...] שהיה סבור שנתרחק ממעשה העגל לפיכך הוצרך לומר קח את אהרן וא"כ ס"ל [...] המשכן קדם למעשה העגל כמ"ש הזוהר ולא כמו שכתב רש"י בפ' כי תשא: [...] קרב אל המזבח ידע אהרן שנתקרב כצ"ל ד"ת: ב הוא בכמה מקומות נאמר לו [...] בבני אדם כ"ה [...]

שית אותו שמן משחת קודש וגו' ואת פר החטאת
קרבת את הפר לפני ה' · ואת שני האילים כמה
ל האחד תקח ולקחת את האיל השני ואת סל המצות
דרים להלן אמורים כאן : ד ואת כל העדה הקהל
העדה שיהו נוהגים קדושה בכהונה · ויעש משה
וה ה' אותו כשם שהסדיר משה עבודת מקדש
ת כהונה ולויה בגדי כל אחד ואחד לפי מה שהוא
משה את אהרן ואת בניו וירחץ אותם במים באותה
ידים ורגלים · באותה שעה זכו בטבילת יום
ן עליו את הכתונת ויחגור אותו באבנט מלמד
סגן הכהנים לאהרן והוא היה מפשיטו והוא
וכשם שנעשה לו סגן בחייו כך נעשה לו
אמר קח את אלעזר בנו והפשט את אהרן את
שה משה כן שנאמר ויעש משה כאשר צוה ה'
ר ויפשט משה אהרן את בגדיו וכי היאך היה משה
את בגדיו כסידרן והעליונים הן עליונים לעולם
התחתונים לעולם אלא אלו מעשה ניסים שעשה
הקב"ה במיתתו יותר מבחייו והעמידו משה על
בגדי כהונה ובגדי שכינה נלבשים תחתיהם וילבש
ר בנו וכי היאך היה יכול משה להלביש את אלעזר
לא כבוד גדול חלק לו המקום במיתתו יותר מבחייו
כינה תחילה למטה וחזר משה והפשיט אהרן את
ן והלביש את אלעזר בגדים כסידרן : ז וישם עליו
ה זו נלמדה בשעתה ונלמדה לדורות · נלמדה לשירות
ה"כ בכל יום משמש בבגדי זהב וביוה"כ בבגדי לבן :
מצנפת על ראשו ולא כסדר האמור להלן אמורים כאן
ת הקרבנות כסידרן · וכאן הוא מסדר את הבגדים ·
ת הקרבנות תחילה ואחר כך הסדיר את הבגדים ·
ת הבגדים תחילה ואחר כך הסדיר את הקרבנות :
את שמן המשחה רבי יהודה אומר שמן המשחה
מדבר מעשה ניסים נעשו בו מתחילתו ועד סופו
ה אלא שנים עשר לוג שמן זית הין לסוך בו עצים
ן · עד כמה העור שורף · עד כמה העצים בולעים ·
בולעת · ממנו נמשחו אהרן ובניו כל שבעת ימי
נו נמשחו כהנים גדולים ומלכים · ואפי' כהן גדול בן
משיחה · ואין מושחים מלך בן מלך ומפני מה משחו
מחלוקתו של אדוניהו · ואת יואש מפני מחלוקתו של

יהויקים שהיה גדול ממנו שתי שנים · וכולו קיים לעתיד לבא שנאמר שמן משחת קודש יהיה זה לי לדורותיכם : י וימשח את המשכן את כל אשר בו לא כמשחת אהרן ובניו שלאחר שמלביש היה מושחם וכן הוא אומר כשמן הטוב על הראש · יכול שמשחם עד שלא הלבישם · ת"ל היורד על פי מידותיו אבל משחת כל הכלים כל כלי וכלי בפני עצמו טעון משיחה שנאמר וימשח את המזבח ואת כל כליו ואת הכיור ואת כנו לקדשם הא למדת שכל כלי וכלי טעון משיחה בפני עצמו : יא ויקרב משה את בני אהרן וילבישם כתנות · כשם שנעשה משה סגן לאהרן כך נעשה סגן לבניו כשם שפיקדו על בגדי אהרן כך פיקדו על בגדי בניו שנאמר ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת ואומר ואת בניו תקריב והלבשתם כותנות : יב ויגש את פר החטאת מתחילה לא נקרא פר החטאת שנאמר זה הדבר אשר תעשה להם לקדש אותם לכהן לקח פר אחד בן בקר ואילים · כשהוא פורט את מעשיו היה נקרא פר החטאת את הפר ואת עורו ואת בשרו שרף באש מחוץ למחנה · אין אנו יודעים אם חטאת אהרן ובניו היה אם חטאת הצבור היה כשהוא אומר קח את אהרן ואת בניו אתו הוי אומר חטאת אהרן ובניו · ולא חטאת צבור היה : יג ויסמוך אהרן ובניו את ידיהם על ראש פר החטאת וכי אהרן ובניו סומכים על כל הקרבנות אלא מפני שהן קרבנותיהם סמכו עליו מקיש קרבנות צבור לקרבנותיהם מה קרבנותיהם טעונים סמיכה אף קרבנות צבור טעונים סמיכה מה הוא סומך על קרבנותיו אף הוא סומך על קרבנות צבור אבל יחיד כל אחד ואחד סומך על קרבנו · שנאמר וסמך ידו על ראש קרבנו : יד וישחט ויקח משה מן הדם כל שבעת ימי המילואים היה משה משמש בכהונה גדולה הוא היה שוחט הוא היה זורק הוא היה מזה הוא היה מחטא הוא היה יוצק הוא היה מכפר לכך נאמר וישחט ויקח משה · משל למה הדבר דומה לבת מלכים שנישאת כשהיא קטנה ופסקו עם אמה שתהא משמשת עד שעה שתלמוד בתה אף כך אהרן תחילה היה לוי שנאמר הלא אהרן אחיך הלוי כשנבחר להיות כהן גדול אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה אתה תשמשני עד שילמוד אהרן היה משה שוחט ואהרן רואה אותו זורק ואהרן רואה אותו מזה ורואה אותו מחטא ורואה אותו יוצק ורואה אותו מכפר ורואה אותו : טו וישחט ויקח משה את הדם ויקדשהו לכפר עליו כפרה זו איני יודע מהו מנין אתה אומר שלא היה כפרה זו אלא שאמר משה בשעה שצוה אדון העולם להתנדב בדבר המקדש דחקו ישראל איש איש והביאו שלא בטובתם · תהא כפרה זו שלא יתנדב אדם גזל למקדש ·

וכן

הגהות

שלא כסדר האמור להלן [פי' דלעיל בפ' ואתה תצוה כתיב והקרבת ... ואת שני האלים משמע דלעיכן לקיחה לפתח אהל מועד הלחם קודם ... עד שיאפה הלחם כדאיתא בפ' התודה אבל אין מניפין הלחם עד אחר ... בפסיקתא זוטרתי כ' שכאן הקדים הקרבת אהרן למילואים ולהלן הקדים ... אהרן ועי' בפירוש קרבן אהרן : ד לפי מה שהוא כצ"ל ותיבת מקריב נמחק ... לפי מה שהיה מקרבן : ה ויקרב משה את אהרן כצ"ל ד"ת וכ"ה בילקוט : ... לאהרן כצ"ל ותיבת הכהנים נמחק וכן בילקוט ובפסיקתא זוטרתי ליתא : ... ויפשט משה את אהרן את בגדיו וילבש אותם את אלעזר בנו וכי היאך ... שיט לאהרן את בגדיו כסידרן כו' אלא מעשה ניסים שעשה לו הקב"ה ... כבוד גדול ח"ק לו המקום לאהרן במיתתו יותר מבחייו שהלבישו בגדי ... ובפי' ברייתא זו עי' רמב"ן פ' חקת ובעל עקידה שם שער פ"א ובקרבן ... זוטרתי כתב אלא מעשה נס כו' ובגדי שכינה נלבשין תחתיהן וכן ... תומים תחילה ואח"כ העליונים ור' בחיי פ' חקת ד' קע"ט כ' אלא מעשה ... משה כסידרן וכן מצינו בו לשון הכתוב שוה בהלבשה ובהפשטה בהלבשה נאמר ... רן את בגדיו וכן בהפשטה ויפשט משה את אהרן את בגדיו כלומר ויפשט ... פרשה זו נלמדה בשעתה ונלמדה לדורות צ"ע בגמ' יומא ה' : פריך כילד ... ועי"ש בתוס' ותוס' חגיגה ו' : ד"ה אלא כ"מ ועי' אור חדש על התורה ... יוה"כ דקשה ליה דבלווי כתיב ומגרת אותם אבנט אהרן ובניו משמע ... אחת והכא משמע שחגר אהרן תחלה ואח"כ בניו אלא בא להורות ... ביה"כ וכו אבנטו של כהן הדיוט ע' ביומא ד' ו' · וזית רענן : ... הבגדים כסידרן וכאן היה מסרגן כ"ה בפסיקתא זוטרתי : הקרבנות כסידרן ... ה"כ הנזכרים כמ"ש לעיל] כו' מסדר את הבגדים [דס"ל] שהלביש אהרן תחלה ... וזית רענן : ט הובאה בגמ' הוריות י"א : וכריתות ה' : וצ"ל שנים עשר ... הין לסוך בו העצים לא היה סופג כמה העור שורף כו' כל ו' ... וכל אשר בו והמזבח וכל כליו והשלחן וכל כליו והמנורה וכל כליה ... הגבורים להמם א' אברהם מטער אחרי' פרק פ"ט שהגיה שצ"ל ·

מהרי"ד

כל הכלים משיחת אהרן ובניו לאחר שמלבישו כו' כצ"ל ד"ת וכ"ה בפסיקתא זוטרתי ועי' במדרש רבה נשא פרשה י"ב קרוב לסופו : יכול שמשחם [פי' להבגדים] ת"ל שיורד עפ"י מידותיו [פי' על בגדיו] אבל משיחת הכלים פי' קודם שנשתמשו בכלי היה כל כלי טעון משיחה בפני עצמו משא"כ בבגדים שמשח כולם כאחת . וזית רענן : יב מתחלה [בפ' תצוה] כו' כשהוא פורט כו' [פי' בפרשה זו וצ"ל כמש"ל דהכווי נאמר קודם מעשה עגל ואז לא חטא אהרן עדיין לפיכך אינו קורא אותה חטאת אבל הכא שנאמר אחר החטא קורא אותו חטאת וזית רענן : היה נקרא פר החטאת שנאמר ואת בשר הפר את עורו ואת פרשו תשרוף באש מחוץ למחנה חטאת הוא אין אנו יודעים כצ"ל ד"ת וכו' וזית רענן זה כתיב בפ' תצוה וצ"ל שבא ללמד אעפ"י שחטאת נאכל לכהנים אבל זה תשרף באש משמע שלא היה חטאת ממש רק שקוראו כאן חטאת ע"ש החטא והיינו דמסיים אין אנו יודעין עכ"ל : ואת בניו אתו [וגו' מדשינה כאן וקראו בשעת לקיחה חטאת ש"מ דבא ללמד שחטאת אהרן היה כצ"ל : יג אלא מפני שהם קרבנותיהם סמכו עליו פי' מזה ג"כ מוכחה שבל הכהנים היה ולא חטאת צבור : אף הוא סומך על קרבן ציבור על פי' בק"א שבא ללמד פר הבא על כל המצות שטעון סמיכה ושיהיו הסומכין אהרן ובניו וקשה דהא מקרא מלא הוא זקני העדה סומכין עליו ואם בא ללמד שגם הכהנים סומכין עליו זה אינו דבמנחות צ"ו לא משמע כן ואם בא ללמד על פר כהן משיח פשיטא דאהרן סומך דהוא בעליו ממש וגם אינו קרבן צבור ולכן נ"ל דבא ללמד על שמיני למילואים שהקריבו ישראל קרבנות שיהא אהרן סומך עליהם וזית רענן : יד כל שבעת ימי כו' ירושלמי פ"ק דיומא הלכה א' בבלי זבחים ק"א ולקמן סדר שמיני מכילתא דמילואים ברייתא י"ד ובמה שנדרש : שם זורק [דם העולה] הוא היה מזה [דם החטאת] הוא היה מחטא [על טהרו של מזבח] הוא היה יוצק [שירי הדם] כו' לכך נאמר וישחט פי' שמשיבה יותר פי' בעל ק"א מולא כתיב · ודבריו אינם מובנים דהרי אחר הוא היה שוחט לכן נראה ורואה אותו לכך נאמר וישחט כצ"ל והכל הוא דיבור אחד : טו ויקדשהו לכפר כו' איני יודע מה הוא מנין אתה אומר שלא היתה כפרה זו אלא שאמר משה שמא למקדש כצ"ל ד"ת · וזית רענן כ' ...

וכן הוא אומר כי אני ה' אוהב משפט שונא גזל בעולה :
מז ויקח את כל החלב אשר על הקרב למדנו משתי פרשיות
אלו מנהג לדורות מפני שהייתי אומר פרים הנשרפים ושעירים
הנשרפים הואיל ואין נאכלים יהיו כולם נשרפים ולא יהא מהם למזבח
כלום לכך נאמר ויקח את החלב זאת היתה תרומתן למזבח ושאר
הפר שרף שנאמר ואת בשר הפר את עורו ואת בשרו שרף באש
מחוץ למחנה : יז ויקרב את איל העולה מיכן למדנו סמיכה לעולה
וישחט ויזרוק משה את הדם מיכן למדנו זריקה לעולה ואת האיל
נתח לנתחיו · כל המפורש בעולת יחיד מפורש כאן חוץ מהפשט ויש
אומרים אין נתוח בלא הפשט : יח ויקטר משה את הנתחים ואת
הראש ואת הפדר כמה שנאמר להלן ונתח אותו לנתחיו את ראשו
ואת פדרו מיכן למדנו · את הקרב ואת הכרעים ירחץ במים
כמה שנאמר להלן וקרבו וכרעיו ירחץ במים מיכן למדו ויקטר משה
את כל האיל המזבחה כמה שנאמר להלן והקטיר הכהן המזבחה
מיכן למדנו עולה היא לריח ניחוח אשה הוא לה' כמה שנאמר להלן ·
אשה ריח ניחוח לה' אשה הוא לה' מיכן שכולם ניתנים לאישים :
יט ויקרב את האיל השני [למה נאמר] והלא כבר (נאמר) זוג
הכתוב שני אילים (והם) [זה] נגד זה אם כן למה נאמר ויקרב
את האיל השני שאם הביא פר ואחד מן האילים לא יצא ידי
קידושם · שני אילים ולא הביא פר לא יצא ידי קידושם · שני
אילים ופר ולא הביא סל המצות לא יצא ידי קידושם : כ איל
המילואים שמשולם על הכל מלמד שהמלואים שלמים לאהרן
ולבניו ויסמכו את ידיהם על ראש האיל סמכו ידיהם עליו
בשמחה ועשו יום טוב · משל למי שפרע חובו ועשה יום
טוב אף כך אהרן ובניו כיון שהשלימו עבודת יום טוב
וקידושיו עבודת כלים וקידושו והביאו איל וסמכו ידיהם עליו
בשמחה ועשו יום טוב : כא וישחט ויקח משה מדמו
שלשה דמים האמורים בפרשה אין דומים זה לזה הראשון
טעון שש מתנות · והשני שתים · והשלישי שלש עשרה · לכך
נאמר וישחט ויקח משה מדמו ויתן על תנוך אוזן אהרן הימנית
גדר האמצעי ועל בהן ידו הימנית זו פרק האמצעי : כב ויקרב
את בני אהרן ויתן משה מן הדם על תנוך אזנם זה גדר האמצעי ·
ועל בהן ידם הימנית זה פרק האמצעי : כג ויקח את כל החלב
אין לך כל דבר ודבר שאין בו מצוה למקום · פירות יש בהן מצות הרבה
תרומות ומעשרות חלה וביכורים · הלקט והשכחה והפיאה שערי בתים
ושערי מדינות יש בהם מצוה למקום שנאמר וכתבתם על מזוזות

בתיך ובשעריך : כד בגדים יש בהם מצוה ל
לא תלבש שעטנז · טלית יש בה מצוה למקום ש
תעשה לך : כה בהמה טהורה יש בה מצוה למק
הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך הזכר תקדיש
כו בהמה טמאה יש בה מצות למקום שנאמר ופט
בשה · חיה גדילה במדבר והעוף הפורח באויר הזהיר
כשיבואו לידך לא יהו מחוסרים מצוה שנאמר איש איש
אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל ושפך את דמו
ושאר בהמה וחיה שלא פרט הכתוב שמם עשאם
מחוסרים מצוה שנאמר אך כל חרם אשר יחרים אי
מקדש קדשי גבולים יש בהם מעלות על גב מעלות
הנשרפים ושעירים הנשרפים אמר הכתוב יהיה דמם ואימ
כז עולה כולה כליל אמר הכתוב יהי עורה מתנה לכו
הנאכלים לבעלים אמר הכתוב יהיה דמם ואימוריהם
נאמר ויקח את החלב ואת האליה ואת שוק הימין ו
למזבח : כח ויתן את הכל על כפי אהרן ועל כפ
כל הקרבנות ניתנים לידי הבעלים אלא ללמדך היאך
הסוטה ומטהרים את היולדות ומטהרים את המצורעים
אותם אהרן תנופה לפני ה' הוא הדין ללמדך תנופו
ויקח משה מעל כפיהם הוא הדין ללמדך היאך כהן
מעל ידי סוטה ומניפה : ל מילואים הם לריח ני
שהמילואים קרואים ריח ניחוח והלא דברים קל וחומר
ודם קונה לו אוהב ועושה לו יום טוב · מלך מ
הקדוש ברוך הוא שהעמיד לכהן על אחת כמה וכמה
משה את החזה ויניפהו תנופה לפני ה' מלמד שאין ה
שכר כל בריה וכן הוא אומר מי גם בכם ויסגור דלתים
מזבחי הנם : לב מאיל המילואים למשה היה למנה והר
וחומר ומה אם מי ששימש בכהונה גדולה שעה אחת
חלק בכהונה גדולה המשמש בכהונה לעולם על אחת כ
לג ויקח משה מן הדם אשר על המזבח ומשמן המש
דמים האמורים בפרשה אין דומים זה לזה הראשון טעון
והשני שתים והשלישי שלש עשרה. הראשון טעון זריקה
הזאה וחיטוי יציקה וכפרה · והשני שתים זריקה ו
והשלישי שלש עשרה טעון שש מתן בהונות שלש בא
בבניו ויש אומרים תשעה שלש באהרן ושש בבניו
חמש עשרה שלש באהרן ושתים עשרה בארבעה ב

הגהות

עד שיאמר רוצה אני כדלעיל דאף ההדי שכיון שאומר רוצה אני כפה יצרו ומתן ברצון טוב וא"כ למה
יחשב כאן גזל אבל כמובה כיון שנתן במרבה ואתי מעשה דהבאה ומבטל כמחשבה הנפסדת מיכו
בפסיקתא זוטרתי משמע כפי' כסמך : מז אשר על הקרב כל שלא למד משתי פרשיות אלו אינו מנהג
לדורות כ"א ד"ת וכ"ה בפסיקתא זוטרתי וכ' הק' א פי' משום דשינה עליו הכתוב לעכב כו' כו"ר וצ"ע
דשנה מדורות לא ילפינן וי"ל דמע"ג דכתיבי כל אחד בהויא מ"מ הו"כ אתא
לאשמעינן שכל עניני קרבנות נרמזו במילואים בשעת חנוכת המזבח כדי שילמדו. אהרן
ובניו וכמ"ש בסמוך לענין סמיכה וזריקה דודאי בסמיכה אין עיכוב וזריקה בלאו הכי יש
עיכוב עכ"ל : שנאמר ואת הפר כנ"ל וכ"ה בד"ת ובפסיקתא זוטרתי ובילקוט : יז ויקרב את
איל העולה ויסמכו מיכן למדנו סמיכה לעולה פי' הקרבן אהרן שנה עליו הכתוב
לעיכובא ואינו מובן דהא סמיכה לא מעכבא ואי לבתחילה כתיב בהדיא בריש ויקרא
וסמידו על ראש העולה : חוץ מהפשט פי' וא"כ הפשט לא מעכב וי"א כו' הפשט מעכב קרבן אהרן
ופי' בדבר שנעת לכהנים אבל בפרים הנשרפים יש נתוח בלא הפשט ב"א הרא"ד · כ"כ הזית רענן :
יח ואת פדרו ופרך מכאן למדנו כו' במים מיכן למדנו כנ"ל ד"ת והו"ר כ' מכאן למדו
אהרן ובניו סדר עבודה ואת הקרב ואת הכרעים רחץ במים כנ"ל אות אמת שכולם ניתנים
לאישים שעולה כולה כליל ק"א ח"ד : יט והלא כבר זווג הכתוב כו' פי' דקשה למה כתוב השני
כיון דכתיב לעיל ואת שני האלים משמע שיקח שניהם כאחת א"כ האיך קרא לזה שני נ"ל
וכוונת הברהם פירש מדכתיב שני האלים משמע שיהיו שניהם שוים א"כ שני ל"ל זית רענן ·
ובפסיקתא זוטרתי גרס מלמד ששני ממלא את הראשון שאם הקריב הראשון ולא הקריב השני לא
מילא ידי קידושין : לא יצא ידי קידוש כו' ידי קידוש כנ"ל דרך תמים : כ המילואים
שמשלים את הכל מלמד שהמלואים משלימים לאהרן ולבניו כנ"ל ד"ת ולפיכך סמכו וכו' :
כיון שהשלמו עבודת היום וקידושין כנ"ל ובנוסחא אחריתי כיון שהשלימו עבודתו וקידושין
עבודת כלים וקידושין הביאו איל ד"ת ובפסיקתא זוטרתי כ' מכאן סמכו חכמים שכל המשלים
מסכתא צריך לעשות יום טוב לחבירו כל שכן שמשלים לימודה עכ"ל נ"ל פירוש דבר זה
שאם צריך לעשות יו"ט לחבירו כל שכן לאותו המשלים לימודה עד אפשר לפרש כי בשבת
סוף ד' ק"ל אמר אביי תיתי לי דכי חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתא עבידנא יומא טבא
לרבנן פירש"י דשלים מסכתא שגרסה וכתבתי פירושו ע"ד דאמריך בע"ז י"ט · ליגמר איניש
והדר ליסבר שגאמר גרסה נפשי ופי' פירש"י ד"ה דכתיב גרסה והיינו שלא למדה בעיון
רק בגירסא בעלמא ובזה משתבח אביי דאעפי"כ הי' עושה יו"ט דאילו למדה בעיון חוורת

מהרי"ד

לו מסכתא וכמו שנוהגין לעשות סעודה בסיום ספר תורה וזה כוונת רש"
סובר שבסיום הכתיבה מסכתא אין לעשות יו"ט אעפי"כ בסיום כתיבת ס"
לעשות יו"ט כ' עוד בפסיקתא וכן היה עושה כהן גדול יו"ט לאחיו בשעה ש
מן הקודש : כא לכך נאמר ויקח משה מדמו פי' דמו המיוחד שלא כדמ
רענן : ועל בוהן ידו הימנית זו פרק האמצעי ועל בוהן רגלם הימנית זו פרק
כו קדשי מקדש כולם קדושים בהם מעלות כנ"ל ד"ת : כז שלמים נאכלים לב
ובפסיקתא זוטרתי מסייע לפיכך צריך אדם שיכא ממנו מצוה למקום בכל
שוק הימין זו היתה תרומתו למזבח כנ"ל ד"ת : כח וכי כל הקרבנות
היו כאן בעלים וכתב כאן שיתן הכל על כפי אהרן וכו' ובשאר קרבנות
כמ"ש תוס' במנחות שהיו ביד כהן והבעלים אוחזים למעלה ומשני ללמדך
צריך עכ"פ ליתן לידה דכתיב ונתן על כפיה וגם אשם מצורע טעון ת
צ"ע אם צריך תנופה בבעלים א"כ י"ל דה"פ מדכתיב ויתן את הכל
וגו' משמע שכל הקרבן טעון תנופה וע"ז פריך וכי כל הקרבן טעון
ללמד האיך משקין וכו' דסוטה הקריבה מנחה וכולה טעון תנופה וא
תנופה הי וא"כ מניפן כולו אך מ"ש ומטהרים את היולדת לא ידעתי
קרבן היולדת טעון תנופה ואפשר דט"ס היא וסירכא לישנא דמתניתין
נקט זית רענן : כט ויקח משה אותם מעל כפיהם כנ"ל : ל למה נכ
כו' · עי' ירושלמי פ"ק דיומא הלכה א' : לג טעון זריקה [קשה דהכא לא
בפר וגם הוא חטאת שאין טעון אלא הזיה באצבעו וי"ל מדכתיב סביב
דכתיב בו גם כן סביב והוא בזריקה] וחיטוי [היינו שמחטא באצ
כדאיתא ביומא מחטא ויורד] יציקה [ליסוד] וכמה דכתיב
ואפשר שהוא על טהרו של מזבח כדאיתא ביומא ומכל מקום לא ידע
זריקה ומתן סביב לשתים ואי משום שהיו שתי מתנות שהן ד' הלא ה
מתנות על ד' קרנות הו"ל למימר ל"ד ולולי דמסתפינא הוה אמינא
הם ד' מתנות על ד' קרנות וחיטוי על טהרו של מזבח ויציקה ליסוד
תלמוד טועה הוסיף פי' זה מדעתו והכניסוהו בפנים כ"כ הזית רע
[דמדב] ואביהו לא נמשחו והיה מושח לאלעזר ואיתמר כאחת ודייק מדכת

צו ב ספרא מכילתא דמילואים פרשתא א מב

הרן המשוחים אשר מלא ידם לכהן ,טעון זריקה
טעון שש הזאות שלש באהרן ושלש בבניו ויש
לש באהרן ושש בבניו ויש אומרים חמש עשרה
עשרה בבניו · ויז על אהרן ועל בגדיו ועל בניו
למדת שלא שלם קידוש אהרן ובניו אלא בהזאת
מר משה אל אהרן ואל בניו בשלו את הבשר
במה שנאמר להלן ואכל אהרן ובניו את בשר האיל
בסל וכתיב והנותר בבשר ובלחם באש תשרופו
ם מותריהם לשריפה : לז ומפתח אהל מועד
ימים מיכן אמרו בעשרים ושלשה באדר קרבו
שלשה ושבעה הרי שלשים באחד בניסן שלמו
ת ימים ימלא את ידכם כל שבעת ימי המילואים
ד את המשכן כל בוקר ובוקר מקריב קרבנותיו

עליו ומפרקו בשמיני העמידו ולא פירקו רבי יוסי ברבי יהודה אומר אף בשמיני העמידו ופירקו : לז כאשר עשה ביום הזה צוה ה' מיכן אמרו שבעת ימים קודם יום הכפורים מפרישין כהן גדול מביתו ללשכת פרהדרין · וכשם שמפרישים כהן גדול מביתו כך מפרישים כהן השורף את הפרה מביתו · ולמה מפרישים שבעה שמא תמצא את אשתו ספק נידה וידחה כל שבעת הימים צוה ה' לעשות לכפר עליכם אמר להם כפרה זו תכפר עליכם עד שיחזו המתים : לח ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה שבעת ימים ושמרתם את משמרת ה' והרי דברים קל וחומר ומה אם מקיים דברי בשר ודם המקום מקבלו · המקיים דברי המקום על אחת כמה וכמה · ויעש אהרן ובניו ששים ושמחים כששומעים דברים לקבל מפי משה כשומעים מפי הקב"ה לכך נאמר ויעש אהרן ובניו את כל הדברים אשר צוה ה' ביד משה הרי השליח לשולחי כדי המצוה למי שנצטוה :

הגהות מהרי"ד

בכים כמשח בפני עצמו לוה נחשב כל א לעצמו] כו' לארבעת בניו
כו' וטעון זריקה [כשתא] קמשיב סי"ג מתנות דהיינו וריקה על
מתנות לכהונות ושש הזיות דהזה על אהרן ועל בגדיו ועל בניו ועל בגדי בניו
ליג ג"כ בבגדים וכ"ה בפסיקתא זוטרתי ועי' ביומא ד' ה' וית
כאמר להלן [כפ' תצוה] וכתיב והנותר בבשר [היינו דשלמים אילו
קדשים דהוו נותר ליום ולילה קרבן אהרן] ובלחם [פי' והנותר בב שר

ובלחם וה"ב משמע במקום מ' פסיקתא זוטרתי · בלא תשרופו מלמד שהמלואים טעון שריפה
כצ"ל ד"ת : לו ע' מדרש רבה נשא פרשה י"ב · קרוב לסופו : לז כאשר עשה ביום הזה אלו
המלואים לוה ה' לעשות זה מעשה פרה לכפר זה מעשה יום הכיפורים מיכן אמרו כצ"ל ד"ת
וכ"ה בגמ' יומא ב' : ג' · וכ"ה בפסיקתא זוטרתי : ללשכת פרהדרין גמ' יומא ח' : ע"ש :
ולמה מפרישין ע"ש בגמ' ד' ו' : עד שיחיו המתים עיין לעיל ריש פרק י"ח דאיך צריכין
משיחה לעתיד לבא אי נמי אפ"ל דכפרה זו מועיל גם לשיחרב ביהמ"ק ולא יוכלו להקריב :

שמיני ג ספרא פרשתא א

מיני קרא זה אחד מן הכתובים שצריך לדרוש נאמר
ביום השמיני ונאמר להלן ויהי ביום השלישי
אם שלישי לשבת אם שלישי למנין כשהוא אומר
י ירד ה' לעיני כל העם על הר סיני ויהי ביום
הבוקר הוי אומר שלישי למנין שהוא ששה בחודש ·
ביום השמיני אין אנו יודעים אם שמיני למנין אם
כשהוא אומר כי שבעת ימים ימלא את ידכם הוי
ין ולא שמיני לחורש אותו היום נטל עשר עטרות
בראשית · ראשון לנשיאים · ראשון לכהונה · ראשון
לירידת האש · ראשון לאכילת קדשים · ראשון לאיסור
לראשי חדשים · ראשון לשכון שכינה בישראל · ראשון
ל : ב קרא משה לאהרן ולבניו לפי שכיבדו המקום
אף משה כיבדו בסוף · ומנין שכיבדו תחילה לאהרן
זהה ואהרן עמך אף משה כיבדו בסוף שנאמר קרא
לבניו ואחר כך לזקני ישראל : ג ויאמר אל אהרן
בקר לחטאת מלמד שאמר לו משה לאהרן אהרן אחי

אע"פ שנתרצה המקום לכפר על עונותיהם צריך אתה ליתן לתוך פיו של שטן שלח דורון לפניך עד שלא תיכנס למקדש שמא ישנאך בביאתך למקדש ושמא תאמר אין צריך כפרה אלא אני · והלא אף ישראל צריכים כפרה שנאמר ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת וכי מה ראו ישראל להביא יותר מאהרן · אלא אמר להם אתם יש בידכם בתחלה ויש בידכם בסוף · יש בידכם בתחילה וישחטו שעיר עזים · ויש בידכם בסוף עשו להם עגל מסכה . יבא שעיר עזים ויכפר על מעשה עזים · יבא עגל ויכפר על מעשה עגל : ד ושור ואיל לשלמים לפי שנדמית עבירה לשני מינים שנאמר עשו להם עגל מסכה ולהלן הוא אומר וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב · יבוא שור ויכפר על מעשה שור · יביא עגל ויכפר על מעשה עגל · תדעו שנתרצה המקום לכפר על עונותיכם עבירה שאתם מיראים מסנה כבר נזבחה לפני המקום שנאמר לזבוח לפני ה' · אמרו ישראל לפני משה וכי היאך מקלסת מדינה את המלך ואינה רואה פני המלך אמר להם על מנת כן כי היום ה' נראה אליכם : ה ויקחו את אשר צוה משה בזריזות · ויקרבו

הגהות מהרי"ד

ביום שלישי לחדש כצ"ל ד"ת וכ"ה בילקוט שם ונאמר להלן ויהי ביום
: אין אני כצ"ל אות אמת : אם שלישי לשבת אם שלישי לחדש אם שלישי
בילקוט ופי' למנין ליום הפרישה : כשהוא אומר היו נכונים לשלשת ימים
אות אמת וכתב והוא על דרך כי שבעת ימים ימלא את ידכם : שלישי
והם כצ"ל וכ"ה בילקוט וכו' כו"ר לפי הנוסחא שלפנינו כי זה אמר משה
שלישי למנין מיום שהפרישן : שמיני למנין פי' לימי המילואים : אותו היום
ראשון למעשה בראשית בא' בשבת היה ר"ח ניסן ובניסן נברא העולם :
י היום התחילו הנשיאים להקריב קרבניהם ראשון לכהונה כי מקודם היה
גמ' ימי המלואים היה משה עובד עבודה ראשון לעבודה התחילו להקריב
ליבור ראשון לאכילת קדשים במקום מיוחד ועד עכשיו היו נאכלין בכל
נו פרק י"ג בריתא ב' · כן פירש"י בגמ' שבת פ"ז : ובפירושו לבראשית
וע"ש וניפה תואר שם ובמדבר רבה פרק י"ג ועי' בעל עקידה פ' בא שער

עתידים למלא מקומו וכ"ה בעירובין נ"ד : כיצד סדר משנה כו' נסתלק אהרן נכנסו בני
כו' נסתלקו בניו נכנסו זקנים ועי' הוריות י"ג : בני חכמים בניי אביהם בזמן שיש להם דעת
לשמוע יושבים ואחוריהם כלפי העם : ג שמא ישטינך בביאתך למקדש כצ"ל ד"ת וכ"ל פירושו
שהשתעלה במעלה גדולה צריך שמירה יותר ועי' במזרחי ומ"ש וקמי בגור אריה וכס' משכנות
יעקב לר' יעקב ן' נעים בפרשתין ובדברי שלום למהר"י אדרבי בפרשתין וכס' גבול בנימין מ"ג
סי' כ"ס כ"ז : לתוך פיו של שטן דאברים ופדרים של חטאת נקמן מהם הסטרא אחרא כדאיתא
בזוהר · ו"ר : יבא שעיר ויכפר על מעשה שעיר כ"ה בד"ת והקשה הקרבן אהרן איך שייך לקרוא
למעשה שעיר תחלה למעשה העגל ומה ענין זה לזה וכ"ל הדיוק ע"פ פשוטו דאיתא ברבה ס'
וישב פ' פ"ד שיוסף אמר להם עתידין אתם לעשות אלמים לפני עגליו של ירבעם ושם עוד
כשראו אותו אמרו זה שהוא עתיד להשיאנו לבעלים ולזה שחטו שעיר עזים לבטל זה כיווע
ואח"כ כשחטאו בעגל נתגלה שלא רצו להעביר ליוסף מפני זה השעם שישיאם לעגלים דימשא
לכו וא"כ יש בידם מתחילה ויש בידם בסוף ועי' ס' עיר דוד לוקמי הג' מ' דוד לידא מלה ומה

שמיני ג ספרא פרשתא א

ויקרבו כל העדה ויעמדו לפני ה' קרבו כולם בשמחה ועמדו לפניו · ומשל למלך שכעס על אשתו והוציאה · לאחר ימים נתרצה לה מיד חגרה מתניה קשרת כתיפיה והיתה משמשת אותו יותר מדאי · אף כך ישראל כיון שראו שנתרצה המקום לכפר על עונותיהם קרבו ,כולם בשמחה ועמדו לפניו לכך נאמר ויקרבו כל העדה ויעמדו לפני ה' : ו ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה' תעשו אמר להם משה לישראל אותו יצר הרע העבירו מלבכם · ותהיו כולכם ביראה אחת ובעצה אחת לשרת לפני המקום כשם שהוא יחידי בעולם כך תהא עבודתכם מיוחדת לפניו שנאמר ומלתם את ערלת לבבכם · מפני מה כי אני ה' אלהיכם הוא אלהי האלהים ואדוני האדונים עשיתם כן וירא אליכם כבוד ה' : ז ויאמר משה אל אהרן זה שאמר הכתוב משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו קוראים אל ה' והוא יענם בעמוד ענן ידבר אליהם מלמד ששלשתן שקולים זה כזה : ח קרב אל המזבח משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שנשא אשה והיתה מתביישת מלפניו ונכנסה אחותה אצלה אמר לה על מה נכנסת לדבר זה אלא שתשמשי את המלך הגיסי דעתיך ובואי ושמשי את המלך · כך אמר משה לאהרן אהרן אחי על מה נתבחרת להיות כהן גדול אלא שתשרת לפני הקב"ה הגיסי דעתך ובואי ועבוד עבודתך · ויש אומרים היה אהרן רואה את המזבח כתבנית שור והיה מתירא ממנו וא"ל משה אחי לא ממה שאתה מתירא ממנו · הגיס דעתך וקרב אליו לכך נאמר קרב אל המזבח : ט ויקרב אהרן אל המזבח בזריזות · וישחט את עגל החטאת אשר לו · בקרבנות התחיל תחילה · ויקרב את קרבן העם משנפנה מקרבנותיו בא לו לקרבן העם · תדע שקרבנו מכפר יותר מקרבן העם · שקרבן העם אינו מכפר על הכהנים · וקרבנו מכפר על ידו ועל יד העם שנאמר ועשה את חטאתך ואת עולתך וכפר בעדך ובעד העם ועשה את קרבן העם וכפר בעדם וישחטהו ויחטאהו כראשון · מה הראשון טעון חיטוי אף זה טעון חיטוי מה הראשון טעון שתי מתנות שהן ארבע אף זה טעון שתי מתנות שהם ארבע : י ויקרב את העולה ויעשה כמשפט מה עולה טעונה הפשט ונתוח אף זה טעון הפשט ונתוח מה עולה כולה כליל לאשים אף זו כולה כליל לאישים · מה עולה עומד בצד המזבח וזורק אף זו עומד בצד המזבח וזורק מה עולה פקעו איברים מעל המזבח מחזירם למערכה · אף זו פקעו איברים מעל המזבח מחזירם למערכה : יא ויקרב את המנחה וימלא כפו ממנה נאמר כאן מילוי ונאמר להלן מילוי מה מילוי האמור להלן מלא קומצו אף מילוי האמור כאן מלא קומצו · ומה מילוי האמור להלן קמץ ועלה בידו צרור או גרגיר מלח או קורט של לבונה פסול · אף מילוי האמור כאן קמץ ועלה בידו צרור או גרגיר מלח או קורט של לבונה פסול : יב ויקטר על המזבח מלבד עולת הבוקר מה זה בא ללמדנו אם ללמד שאם לא מצא מנחה יביא בהמה כבר נאמר ויקרב את העולה · ויעשיה כמשפט · אם כן למה נאמר ויקטר על המזבח מלבד עולת הבוקר ·

מלמד ששתי מנחות היו שם אחת עם העולה ואחת ...
יג וישחט את השור ואת האיל זבח השלמים אשר ל... שלמים לצבור · ואת החזות ואת שוק הימין הניף אהרן גדולתו של אהרן ושל בניו שבשעה קלה למדו שבעה ע... וקבלה זריקה והזאה וחיטוי יציקה וכפרה : יד ויהי ביו... יום שמיני לקדושת אהרן ובניו · או יכול שמיני בחדש כש... בחודש הראשון בשנה השנית הוקם המשכן מלמד שברא... המשכן · יכול הוקם בראש חודש ושרתה שכינה בשב... ת"ל וביום הקים את המשכן כסה הענן · מלמד שביום בו ביום שרתה שכינה על מעשה ידי אהרן · שכל מעש... המילואים היה משה משמש ולא שרתה שכינה על יד... אהרן ושימש בבגדי כהונה גדולה ושרתה שכינה על יד... היום ה' נראה אליכם : טו מה ת"ל ויהי מלמד ש... לפניו במרום כיום שנבראו בו שמים וארץ · במעשה ב... אומר ויהי ערב ויהי בוקר וכאן הוא אומר ויהי וכיון ש... את מלאכת המשכן בא משה וברכם · שנאמר וירא את... ויברך אותם משה מה ברכה ברכן אמר להם תשרה השכ... ידכם רבי מאיר אומר כך ברכן ה' אלהי אבותיכם יוסף... אלף פעמים והם אמרו לו ויהי נועם ה' אלהינו עלינו ו... כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו · ועל אותו שעה... צאינה וראינה בנות ציון · בנים המצויינים במלך... שהשלום שלו בעטרה שעטרה לו אמו זה אהל מו... בתכלת ובארגמן ובתולעת השני ובשש · אמו אין אמו... שנאמר ולאומי אלי האזינו : טז ביום חתונתו בי... שכינה בבית וביום שמחת לבו ביום שירדה אש ה... ולחכה על המזבח את העולה ואת החלבים : יז ויש... ידיו אל העם ויברכם באותה שעה זכה במתנות ... בנשיאות כפים לו ולדורותיו עד שיחיו המתים : יח ... החטאת והעולה והשלמים משנפנה מקרבנותיו ירד לו... בשמחה : יט ויבוא משה ואהרן אל אהל מועד כיון ... שקרבו כל הקרבנות ונעשו כל המעשים ולא ירדה שכ... היה עומד אהרן ומצטער אמר יודע אני שכעס עלי המ... לא ירדה שכינה לישראל כך עשה לי משה אחי שנכנסתי... ולא ירדה שכינה ישראל מיד נכנס משה עמו ובקשו ר... שכינה לישראל לכך נאמר ויבוא משה ואהרן אל ...
כ ותצא אש מלפני ה' כיון שראו אש הדשה שירדה ... וליכחה על המזבח את העולה ואת החלבים פתחו ... שירה ועל אותה שעה הוא אומר רננו צדיקים בה' ל... תהלה : כא באותה שעה קפצה פורענות על נדב ואב... מסיני נטלו להם · שראו את משה ואת אהרן שהיו מהל... הן באים אחריהם יכול ישראל אחריהם אמר לו נדב לא... שני זקנים הללו מתים ואנו ננהוג את הקהל · אמר ה...

הגהות

ה מגיה מתני' קשרה כתפותיה כצ"ל ד"ת וכ"ה בילקוט : ו אותו יצר הרע העבירו מלבכם ע' בשל"ה ד' כ"א ובס' נחלת בנימין ח"א דרוש ס"א : תהא עבודתכם מיוחדת לכן אמר זה הדבר לשון יחיד : ז ע' בילקוט תהלים צ"ט על פסוק משה ואהרן שכל ארבעים שנה שימש משה בכהונה ולזה אמר אל אהרן ועשה את חטאתך וכעין זה פי' בזית רענן ודיעה זו הובאה גם בגמ' זבחים קב · ובמדרש רבה בפרשתין פרשה י"א וע' שמות רבה פרשה ט' מה בין משה לשמואל : ח והיה מתירא ממנו נכנס משה אצלו וא"ל אהרן אחי ממה אתה מתירא כצ"ל ד"ת ואות אמת וילקוט ולפרש הגירסא שלפנינו עיין קרבן אהרן ולי נראה שאמר לו שבבחינת יראה לבד לא יתקן חטאו אך כאשר יקנה בקנין נפשו תכונה עצמית שמחת גודל השמחה בהשי"ת ודבקותו בו לא יחוש כלל לשום דבר והגשם לא יעצרנו מלעבוד עבודה תמה ושלימה שאין אחרים עובדים הגים דעתך הגס שלבו נשבר בקרבו וקרב אל המזבח וכמ"ש במוקי' ויגבה לבו בדרכי ה' : ט בקרבנו התחיל תחלה וא"ת מאי קמ"ל הא קרא כתיב וי"ל דבא ללמוד שלדורות פר המשיח ופר העומדים עומדים פר המשיח קודם כדאיתא סוף הוריות זית רענן ואינו מתן דגם זה לא הי' למיכתב דהא יליף התם מקרא והוא לעיל בתו"כ ס' ויקרא דיבורא דחטאת פרק ו' ברייתא ח' : טעון חיטוי על הקרן באצבע ד"ר : שתי מתנות שהן ארבע הק"א מחקו דהא חטאת טעון ד' מתנות על ד' קרנות ואפשר דוקא בשאר חטאות טעונים ד' מתנות כדיליף פ"ד דזבחים אבל בחטאת זו לא טעון כן כדאיתא פ"ג דמנחות דשעה מהוראת לא ילפינן וע"ש בתוס' ד' י"ט : ד"ה ושמואל אמר זית רענן ונראה כוונתו דכתבו שם התוס' דפסח מפסח אין למילף טפי וא"כ ה"ה הכא נילף חטאת מחטאת : י מה עולה עומד בצד המזבח וזורק משא"כ חטאת שנתן באצבע ולא בזריקה : מה עולה פקעו אברים

מהרי"ד

יג מכאן למדו שלמים לציבור פי' סדר העבודה של שלמי צבור דאילו שלמי ... אמור שם להגיד גדולתו של אהרן מדכתיב כאשר צוה משה משמע שעשה הכל והקשה בברית אברהם הלא כל ז' ימי המילואים למד סדר העבודה ותירץ דמ"מ עדיין שלא שימש והורגל מיד בפעם ראשון · זית רענן : שם זריקה בעולה וחיטוי על היסוד וכפרה אפשר דהייטו מחשבה לשם כפרה וע' ס"פ צו · זית רענן : שהוקם המשכן שרתה שכינה בו ובו ביום שרתה שכינה על מעשה ידי אהרן בילקוט : שכל שבעת ימי המלואים וכו' ע' גמ' זבחים ק"א : קב · ותוס' ע' רבה פ' י"א וביפה תאר שם סי' ו' : טו מלמד שהיתה שמחה לפניו במרום העולם כ"ה בילקוט ובגמ' מגילה י' איתא שהיתה שמחה לפני הקב"ה כיום ... וארץ · וע' ס' אמרי שפר למ' אליה ז' חיים בפרשתין ובפ' תלוס ובס' בפרשתין וישמע יעקב אלגזי פ' תרומה ופ' פקודי : שנאמר וירא את כל המ... אותה כאשר צוה ה' ויברך אותם משה כ"ה בילקוט : אמר להם יהי רצון כ"ה בד"ת ובילקוט : אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דיבר לכם מה דיבר לה... שזכיתם למשכן ושרתה שכינה במעשה ידיכם כן תזכו לבנין בית הבחירה ותשרה ... ידיכם והם אמרו לו ויהי נועם כו' כוננו ומעשה ידינו כוננה עלינו זה המשכן ו... זה בנין בית הבחירה כ"ה בד"ת וקצת מזה הוא בילקוט פקודי רמ"ז תי"ח : בנים ה... טז ביום ששרתה שכינה בבית המקדש כצ"ל ונוסחא אחריתי בישראל ד"ת : יז עד ס"פ צו ברייתא ל"ד : יט בשבילי לא ירדה השכינה לישראל כשילא אמר לו משה שנכנסתי כ"ה בד"ת וילקוט : כ ותצא אש מלפני ה' כצ"ל ד"ת וע' בילקוט

ם קוברים אתכם ויהיו הם מנהיגים את הקהל :
ון שראו בני אהרן שקרבו כל הקרבנות ונעשו כל
שכינה לישראל אמר לו נדב לאביהוא וכי יש לך אדם
בלא אש · מיד נטלו אש זרה ונכנסו לבית קדשי
ויקחו שני בני אהרן נדב ואביהוא איש מחתתו ויתנו
ם הקב"ה אני אכבד אתכם יותר ממה שכבדתם
ם לפני אש טמאה אני אשרוף אתכם באש טהורה :
מיתתן שני חוטים של אש יצאו מבית קדשי
ארבעה שנים נכנסו בחוטמו של זה ושנים בחוטמו
ם ובגדיהם קיימים שנאמר ותצא אש לפני ה' היה
א אומר אוי לי כך עבירה בידי וביד בני שבך
משה אצלו והיה מפייסו אמר לו אהרן אחי מסיני
אני לקדש את הבית הזה באדם גדול אני מקדשי
או בך הבית מתקדש · עכשיו נמצאו בניך גדולים
ם הבית נתקדש · כיון ששמע אחרן כך צדק עליו את
מר וידום אהרן ולמודים צדיקים שמצדיקים עליהם
ם צידק עליו את הדין שנאמר ואנכי עפר ואפר
את הדין שנאמר קטונתי מכל החסדים ומכל האמת
עבדך : **כד** דוד צידק עליו את הדין שנאמר הבאישו
פני אולתי : **כה** ויקרא משה אל מישאל ואל אלצפן
הרן ויאמר עליהם קרבו שאו את אהיכם : **כו** מיכן אמרו
מתים שהרי אלעזר ואיתמר כהנים היו ולא נטמאו
להם הלוים : **כז** ויקרבום וישאום בכותנותם מלמד
ליהם במיתתן יותר מבחייהם שאילו נשרף גופן ואין
זין מפורסמים ומבוזים אלא נשרף גופם ובגדיהם קיימים
וחומר ומה אם אלו שהכעיסו את המקום שנכנסו
צונו כך עשה להם קל וחומר לשאר צדיקים :
ה אל אלעזר ואל איתמר · מיכן אמרו הרוגי בית
קים עליהם לכל דבר שמא תאמרו אנו הולכים למתינו
נים ובוכים הלא פיקדנו המקום שלא נצא מבית
ר ומפתח אהל מועד לא תצאו מיכן אמרו כהן גדול
ינו יוצא אחר המטה הם נכסים והוא נגלה · הם נגלים
יעשו כדבר משה צידקו עליהם את הדין ושתקו :
הרן את ידיו אל העם ויברכם זה מקרא מסורס (זה)
אלא וירד מעשות החטאת העולה והשלמים · וישא

אהרן את ידיו ויברכם שבירידתו נשא את כפיו ובירך את העם · ויברכם אתה אומר בעמידה ושלא בעמידה תלמוד לומר לעמוד לפני ה' לשרתו ולברך בשמו · מקיש ברכה לשירות · מה שירות בעמידה : אף ברכה בעמידה וכן הוא אומר ויקומו הכהנים והלויים ויברכו את העם וישמעו את קולם ותבוא (את) תפילתם למעון קדשו השמימה · בדורו של חזקיהו מלך יהודה שהיו עוסקים בתורה מה נאמר בהם ותבוא תפלתם למעון קדשו השמימה בדורות האחרונים שהיו עובדים ע"ז מה נאמר בהם ובפרשכם כפיכם : **ל** ויברכם זו ברכה סתומה שאין אתה יודע · וחזר הכתוב ופירש להלן יברכך ה' וישמרך עד וישם לך שלום · ויבוא משה ואהרן אל אהל מועד · למה נכנס משה ואהרן ביחד ללמד אהרן על מעשה הקטרת · או לא נכנס אלא לדבר אחר · הריני דן ירידה טעונה ברכה וביאה טעונה ברכה · מה יציאה מעין עבודה אף ביאה מעין עבודה · מנין לביאה שהיא טעונה ברכה · ודין הוא ומה אם יציאה שאינה טעונה רחיצה טעונה ברכה · ביאה שטעונה רחיצה אינו דין שטעונה ברכה · או חילוף ומה אם ביאה שאינה טעונה ברכה טעונה רחיצה · יציאה שטעונה ברכה אינו דין שטעון רחיצה : לא אם אמרת בביאה שכן יצא מחול אל הקודש · תאמר ביציאה שכן יוצא מקודש לחול · בטל החילוף · וחזרנו לדין ירידה טעונה ברכה · וביאה טעונה ברכה · מה ירידה מעין עבודה · וביאה מעין עבודה הא למת נכנס משה עם אהרן ללמדו על מעשה הקטרת : **לא** ותצא אש מלפני ה' כיון שראו אש חדשה שירדה מן השמים וליכחה על המזבח את העולה ואת החלבים נפלו על פניהם ושיבחו לשמים · וכן בימי שלמה נפלו על פניהם שנאמר וכל בני ישראל רואים ברדת אש מן השמים וכבוד ה' על הבית ויכרעו על אפים ארצה על הרצפה וישתחוו להודות לה' כי טוב כי לעולם חסדו · ועל אותה שעה הוא אומר וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות · כימי עולם כימי משה · וכשנים קדמונית כשנות שלמה רבי אומר כימי עולם כימי נח וכשנים קדמוניות כשנות הבל שלא היתה עבודה זרה בעולם : **לב** ויקחו שני בני אהרן אף הם בשמחתם כיון שראו אש חדשה עמדו להוסיף אהבה על אהבה · ויקחו אין קיחה אלא שמחת נדב ואביהו מה ת"ל בני אהרן שלא חלקו כבוד לאהרן · נדב ואביהוא לא נטלו עצה ממשה · איש מחתתו איש מעצמו יצאו ולא נטלו עצה זה מזה · ויקרבו לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אותם· רבי ישמעאל אומר יכול אש זרה

ממש

הגהות

דרוש ג' ונס' ברכת שמואל לסגאון מהרש"ק בפרשתין ונס' עיר דוד לזקני
בחלק בית ההכמה פ' אחרי : **כג** סנהדרין כ"ב : וע' לקמן ברייתא ל"ד
' שנות חיים למוהר"ר חזן פ' פנחס : נכנס משה אצלו זבחים קט"ו וע'
תקמ"ו : **כו** בפסיקתא זוטרתי ד' י"ג ע"ב ויקרא משה אל מישאל וגו'
מטמאים למתים ואמר להם ללוים לטמא : מיכן אמרו אין הכהנים
' הק"א שהיכי שיש אמר לא יטמא כהן והוא תמה דהרי אמרו בזבחים
ככהן שמתה אשתו בע"פ ילא רלה ליטמא וטימאהו בעל כרחו וכ"ה לקמן
א' ברייתא י"ב שוב ראיתי שכן הקשה עליו הזית רענן והוא פי' דאיתא
זוט את פסחו איני מטמא לקרוביו שלא לבטל העבודה א"כ הכא נמי
' מוטלת על אהרן ובניו לכן היו אסורין ליטמא לקרוביהן כדי שלא תבטל
ו לעשות בטומאה וא"ת ליטמא אחד מהן והשאר יעשו העבודה דהי מינייהו
; קרבנות היו באותו היום שכל נשיא הקריב כ"א קרבנות חוץ משאר קרבנות
להתעסק בעבודה עכ"ל הז"ר ולי נראה ליישב דאפשר דהך ברייתא
אל בסוטה ג' דלה יטמא רשות וכתבו התוס' שם דלרבי ישמעאל לית ליה
מו אמנם השוד נגדי מה דאמרינן בסנהדרין פ"ו · סתם ספרא ר' יהודה
בי עקיבא ורבי עקיבא הוא דאמר שם לה יטמא חובה · והנה לכאורה היה
א לאשתו דכגופיה הוא דא בה אבל לא לשאר קרובים אמנם מדברי
' אבל הלכה ו' לא משמע כן אשר לזאת אפשר לומר דבשו"ת מהר"ם מינץ
רוב קרוב קודם והביא כן בשם הרמב"ן וע' ברמב"ן סי' ל"ג וע' בס' הפלאה
ק"א סי"ח א"כ אפשר לומר דכיון דהכא היה אהרן היותר קרוב דהאב
ומטל החיוב על אהרן והגם דאהרן היה כ"ג ואין יכול לטמאות עכ"פ דחיוב
היותר קרוב וכיון דאין החיוב מוטל עליהם הגם דהוא רשות ליטמא לקרוביהם
ב רק הם בשוה לשאר האנשים ולזה נטמאו אחרים ולדעתי ברור הוא והמזוקוני
זן יש להם דין כהן גדול וכעין זה כתבו תוס' ברכות י"ט סוף ד"ה ואיתו
ר"ת אמותו של ר"ת בעיר אסרת יאכל בשר ושתה יין אמר כיון שיש לה בעל
החיוב מוטל על אחיה וכתבו מהרי"ש שם שאפשר שאם היה עמה בעיר אחת
ן והתוס' כתבו שם שאפשר שאף אם היה עמה בעיר הי' עושה כן וא"כ
ין חיוב שוב אין מיות על הכהן רק יכול מי שירצה לטמאות להם ולזה לא
ובזה נסתלק מ"ש הק"א לקמן ברייתא ל"ה שהלוים היו מותרין ליכנס כיון
יו רשאים לטמא להם ורשאים היו אלא שאין החיוב מוטל עליהם ואם היה
אסורים ליכנס היו מיטמאין להם הכהנים · ועוד אפי' למ"ד דשריפת גופם

מהרי"ד

ראיתי שכעין זה כ' בס' שנות חיים למוהר"א חזן בפרשתין וע' ס' דת ודין בפרשתין והרמב"ן על התורה כ' ועכשיו היום הזה אין שם הכהנים שהרי נלטוו שלא יטמאו להם : **כז** שאם הקב"ה עליהן במיתתן שלא יתבזו יותר מבחייהן ממה שחס על חייהן קרבן אהרן וע' שנת קי"ח : **כח** ויאמר משה אל אהרן אלעזר כצ"ל ד"ת : הרוגי ב"ד אין מתעסקין עליהם לכל דבר כו' ומתאבלים ואוננים ובוכים כ"ע במשנה סנהדרין מ"ו : ולא היו מתאבלין אלא אוננים שאין אנינות אלא בלב וכ"כ הרמב"ם פ"א מה' אבל דין ט' ואפ"ל דהפי' ואוננים ובוכים וה לא יעשו אבל האנינות לאידיה מותר · והרמב"ן בפי' התורה בפרשתין כ' שהיה הורא ת שעה שעשו המתים בב"ד של מעלה כנידונין בב"ד שלמטה ולי הדיוט נראה מכאן קצת סמך למ"ש ביו"ד סהי' שס"ד שלהרוג לא ילבשו תכריכין וכל המת מיתה שלא כדרך כל המ מתין נראה שנתחייב על עון פרטי ונחשב כהרוגי ב"ד ונראה דלהפוסקים דחיישינן לשאלה א"כ כשנמצא נטבע שלא נתוודע בבירור מי הוא אין לקוברו במלבושין כמ"ש נמצא צדיק וה קבור בקבר שאין שלו : מיכן אמרו כ"ג שמת לו מת וכו' משנה סנהדרין ר"פ כהן גדול כו' הם נכסים והוא נגלה כצ"ל : **כט** זה מקרא מסורס ואין ראוי לומר כצ"ל ד"ת וילקוט וע' גמ' מגילה י"ח : ויברכם בעמידה אתה אומר בעמידה או בעמידה ושלא בעמידה ת"ל לעמוד לפני ה' לשרתו ולברך בשמו כצ"ל ד"ת וכ"ה בילקוט וע' גמרא סוטה ל"ח · מסיים ומסרת גופה מנלן דכתיב לעמוד לשרת וכ' הק"א דמפסוק דלפני ה' הו"א דהעמידה הוא לפני ה' וע' זית רענן על ילקוט לקמן ר"פ עקב ושו"ת שבות יעקב ח"ב סי' א' וס' לב שלם על הרמב"ם ה' נשיאות כפים סוף פרק ד' : בדורות אחרים שהיו עובדים כו' כצ"ל ד"ת וכ"ה בילקוט וע' ס' גבול בנימין חלק שלישי דרוש ל"א : **ל** וחזר הכתוב ופירש להלן פי' שסמך לזה ויהי ביום כלת משה משמע דזו הברכה היתה בעת כלות משה· קרבן אהרן : ללמד אהרן על מעשה הקטרת והא דלא למדו כל ז' ימי המלואים י"ל שכל ז' ימי המלואים לא נכנס אהרן לאהל מועד רק ישב על הפתח מזרחי · והז"ר כ' משום דבשעת הקטרה צריך שכל אדם לא יהיה באהל מועד רק בשמיני היה צריך משה להיות עמו ללמדו עיין שם וע' ק"א · ע' גבול בנימין חלק שלישי דרוש כ"ז : ירידה טעונה ברכה כדלעיל ברייתא כ"ט כו' מה ירידה מעין עבודה כצ"ל אות אמת אף ביאה מעין עבודה ר"ש אומר יציאה טעונה ברכה וביאה טעונה ברכה מה יציאה מעין עבודה אף ביאה מעין עבודה כצ"ל ד"ת : יציאה שאינה טעונה רחיצה כשיוצאים מאהל מועד טעונה ברכה דכתיב ויצאו ויברכו את העם ביאה שטעונה רחיצה דכתיב בבואם אל אהל מועד ירחצו וע' בזית רענן : אינו דין שתטעון רחיצה לא אם אמרת בביאה שכן נכנס מחול כו' כצ"ל ד"ת : **לא** כימי נח שנאמר כימי נח זאת לי כ"ה בד"ת וילקוט : **לב** אין קיחה אלא שמחה שנאמר ולקחתם לכם ביום הראשון נאמרכאן קיחה ונאמר להלן קיחה מה קיחה האמורה להלן בשמחה אף קיחה האמורה כאן שמחה כ"ה בד"ת : נדב ואביהו ממשמע שנאמר נדב

ממש · ת"ל אשר לא צוה אותם הכניסוה בלא עצה · רבי עקיבא אומר לא הכניסוה אלא מן הכוריים שנאמר ויקריבו לפני ה' אש זרה אם כן למה צוה אותם שלא נמלכו במשה רבן · רבי אליעזר אומר לא נתחייבו אלא על שהורו הלכה בפני משה רבן וכל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה : לג ומעשה שאירע בתלמיד אחד שהורה בפניו אמר לה לאימה שלום אשתו אינו מוציא שבתו ומת לאחר שבת נכנסו חכמים אצלו אמרו לו רבי נביא אתה אמר להם לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי אלא כך מקובלני מרבותיי שכל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה : לד ותצא אש מלפני ה' מלמד שיצא אש מבית קדשי הקדשים ושרף נשמתם · אבא יוסי בן דוסתאי אומר שני חוטים של אש יצאו מבית קודש הקדשים ונחלקו לארבעה ונכנסו שנים בחוטמו של זה ושנים בחוטמו של זה · והאכל אותם נשמתם נשרפה ולא בגדיהם שנאמר. ויקרבו וישאים בכותנותם · בכותנותם בכותנות הנישאים · או יכול בכותנות הנושאים ת"ל ותאכל אותם אותם ולא בגדיהם · ואומר ולבני אהרן תעשה כתנות כתנות לכהנים ולא כתנות ללוים : לה וימותו לפני ה' ר' אליעזר אומר לא מתו אלא בחוץ מקום שהלוים מותרים ליכנס לשם · שנאמר ויקרבו וישאום בכותנותם אם כן למה נאמר וימותו לפני ה' נגפן מלאך ודחפן לחוץ והוציאם רבי עקיבא אומר לא מתו אלא בפנים שנאמר וימותו לפני ה' אם כן למה נאמר ויקרבו וישאום בכותנותם מלמד שהטילו חנית של ברזל וגררום והוציאום לחוץ : לו ויאמר משה הוא אשר דבר ה' לאמור בקרובי אקדש זה דיבור נאמר בסיני למשה ולא ידעו עד שבא מעשה לידו · וכיון שבא מעשה לידו אמר לו משה אהרן אחי לא מתו בניך אלא על קדושת שמו של הקב"ה הוא שנאמר ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי כיון שידע אהרן שבניו ידועי המקום שתק וקיבל שכר על שתיקתו · מיכן אמרו כל המקבל עליו ושותק סימן יפה לו · על ידי דוד הוא אומר דום לה' והתחולל לו · ועל ידי שלמה הוא אומר עת לחשות ועת לדבר · עתים לכל · עתים שאדם שותק עתים שאדם מדבר : לז ויקרא משה אל מישאל ואל אלצפן בני עוזיאל דוד אהרן ממשמע שנאמר ובני קהת עמרם ויצהר וחברון ועוזיאל · איני יודע שעוזיאל דוד אהרן מה ת"ל דוד אהרן · מקיש מעשה עוזיאל למעשה אהרן מה אהרן רודף שלום בישראל אף עוזיאל רודף שלום בישראל · ומנין שאהרן רודף שלום בישראל שנאמר ויראו כל העדה כי גוע אהרן ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל · ובמשה הוא אומר ויבכו בני ישראל את משה ומפני מה בכו את אהרן שלשים כל בית ישראל ומשה לא בכו אלא בני ישראל ולא כל בית ישראל שאהרן לא אמר לאיש ולא לאשה סרחת אבל משה מפני שהוכיחם נאמר בו ויבכו בני ישראל

את משה וכן הכתוב מפורש על ידי אהרן בקבלה · אתו החיים והשלום שהיה רודף שלום בישראל ואתנם לו שקיבל עליו כל דברי התורה באימה וברתת ובזיע ה
נחת הוא · אמרו בשעה שיצק משה שמן המשחה ע
נרתע ונפל לאחוריו אמר אוי לי שמעלתי בשמן המשח
רוח הקודש הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים
הטוב על הראש היורד על הזקן זקן אהרן שיורד ע
כטל חרמון שירד על הררי ציון · מה הטל הזה א
אף שמן המשחה אין בו מעילה : לח תורת אמת היתה
טימא את הטהור ולא טיהר את הטמא · ועולה לא נמ
שלא אסר את המותר ולא התיר את האסור · בשלום ומי
שלא הירהר אחר המקום כדרך שלא הירהר אברהם ·
מעון שהשיב פושעים לתורה ואומר מישרים אהבוך :
משה אל אהרן ואל אלעזר ואל איתמר בניו רבי אומר בגד
מן הגדול ובקלקלה מתחילין מן הקטן מנין שנאמר
הנחש כי עשית זאת וגו' · ואיבה אשית בינך ובין
האשה אמר וגו' · בתחלה נתקלל נחש ואחר כך נתקל
כך נתקלל אדם : מ ראשיכם אל תפרעו אל תגדילו
אל תפרעו מן הכובע הרי אתה דן נאמר כאן פריעה
פריעה מה פריעה האמורה להלן גידול שיער אף פרי
כאן גידול שיער : מא ובניכם לא תפרומו לא תקרעו
תמותו ממשמע לאו אתה שומע הין · ועל כל העדה יקצ
כל בית ישראל יבכו את השרפה אשר שרף ה' מה ת"ל א
הרי אתה דן · נאמר כאן שרפה ונאמר להלן שרפה ·
האמורה כאן שרפת נשמה וגוף קיים · אף שרפה הא
כהן להלן שריפת נשמה וגוף קיים שרפה האמור
והאמורה באשה ואשה : מב ומפתח אהל מועד לא תצ
בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה ת"ל ומן המקד
· ולא יחלל אימתי אינו יוצא ולא יחלל הוי אומר בשע
פן תמותו ממשמע לאו אתה שומע הין : מג כי
ה' עליכם מה ת"ל יכול אין לי אלא אהרן ובניו שנתרבו בש
אם יצאו בשעת עבודה חייבים מיתה מנין לכהנים של
ת"ל כי שמן משחת ה' עליכם · ויעשו כדבר משה ק
מצות משה רבן וכן הכתוב משבח ישראל בפרשת שיל
ויעשו כן בני ישראל וישלחו אותם אל מחוץ למחנה
משבח את יהושע כאשר צוה ה' את משה כן צוה משה
וכן עשה יהושע :

סליק מכילתא דמילואים

הגהות מהרי"ד

בפרשת במדבר אלה תולדות אהרן ומשה והכא לא קרי להו רק בני אהרן והלא כבר ידענו שהם בני אהרן אלא להורות שלא השיבו למשה וע' ס' שנות חיים פ' פנחס : הכניסוה בלא עצה כ"ה בד"ת ובילקוט ובפסיקתא זוטרתי : א"כ למה נאמר כו' שלא נמלכו פי' שתים עשו שעשו דבר שלא היה ראוי להעשות ולא נמלכו במשה רבן : ר"א אומר לא נתחייבו כו' עירובין ס"ג : וע' הקדמה לשו"ת פנים מאירות ח"א וע' ס' יד דוד בעירובין שם : לג ומעשה בתלמיד אחד של ר"א כו' אינו מוציא שנתו כ"ה בד"ת ובילקוט ובגמרא שם : לד אבא יוסי בן דוסתאי אומר כוכא בגמ' סנהדרין נ"ב · וע"ש בתוס' ובמהרש"א ובס' זרע אברהם על ספרי נשא פסקא מ"ד : ותאכל אותם אותם נשמתם נגרסת כצ"ל ד"ת כל אותם נשרפו ולא בגדיהם ד"ת : לה לא מתו שלא בפנים כ' הו"ר הקשה בב"א ס"פ נשא דא"כ נטמאו כלי אוהל מועד וכגון שלחן ומנורה וי"ל דהכתי לא איתיהב פ' טומאת אהלות דשמנה פרשיות נאמרו בו ביום שהוקם המשכן ופרשת טמאים היינו טומאת מת ע"כ · וקשה דהא פ"ב דסוכה איתא שמישאל ואלצפן נטמאו בנדב ואביהוא וצ"ל דטומאת מגע נאמרו אבל לא טומאת אהל דהוא בפ' פרה ועוד י"ל דטומאה הותרה בצבור ואח"כ טבלו כל הכלים כדאיתא סוף חגיגה עכ"ל הו"ר וע' ספרי נשא פסקא מ"ד ובספרי דבי רב שם ד' נ"ב וע' ס' פנים יפות לאחרי בעל ההפלאה בפרשתין ובס' עיר דוד לזקני מ' דוד ליד"א בחלק בית אהרן חדר ג' : לו הוא אשר דיבר ה' לאמר בקרובי אקדש זה הדיבור נאמר כצ"ל ד"ת והובא בזבחים קט"ו : וע' ספר יד יוסף בפרשתין דרוש א' וע"ש בגמ' : לז ומפני מה בכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל כו' · כצ"ל לא אמר לאיש סרחת קשה הא כתיב הוכח תוכיח כו' וי"ל דלא רצה ליטול שררה בבני אדם כדאמרינן בערכין ענוה שלא לשמה ע"ש ד' י"ו עכ"ל הו"ר · ולי העליב דבר זה אינו מעלה ארוכה ע' עירובין ס"ג רבינא הורה להה"א גברא דהוה אסר ליה לאמרי' בגינתא בשבתא והוה יתיב קמיה דרב אשי ורמא ביה רבינא קלא ואח"כ שאל ליה לרב אשי כהאי גוונא מי מחזי כאפקירותא להורות במקום רבו א"ל אין חכמה וכו' כל מקום שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרב אמנם מעיקרא לא קשה מידי ע' באבות דרבי נתן פ' י"ב ורבים השיב מעון זה אהרן פגע באיש ונתן לו שלום אח"כ רצה אותו האיש לעבור עבירה אמר אוי

את ישראל מן העבירות אך היה עוסק בדברי ריצוי ופיוס וזה הוא עיקר מצו
שלא יחטא עוד וממילא יתחרט על שעבר · ואין כאן התחלת קושיא וע"ז אמ
אני אם יש מי שיודע להוכיח אמר לו טול כו' קורה כו' : שקיבל עליו דברי
ויקרא רבה פרשה ג' וע"ש ביפה תאר סי' ז' : בשעה שיצק שמן המשחה כו'
י"ב : לח בפיהו שלא טמא את הטהור כו' שדיני טומאה וטהרה היתה ב
צריך ללמדם לאחרים שאין ישראל צריכין ליזהר בדיני טומאה וטהרה אלא הו
למקדש ואוכלים קדשים אבל דיני איסור והיתר היה מלמד לאחרים לכן כתיב ל
כ"כ בזית רענן . שם שלא הרהר בעת מיתת בניו כדרך שלא הרהר אברה
לקבור את שרה : לט ר' אומר בגדולה מתחילין מן הגדול גמ' ברכות ד'
ט' · וע' זרע בירך ראשון פ' נח ד' י"א וס' נפתלי שבע רצון פ' בשלח ד' ל"ג
תפרעו מן הכובע ונילף מזה דשאר אבל ילך בלא כובע ז"ר וצ"ל פי' דשאר אבל
כ בע דהטעם של כובע הוא דאמרי' בשבת קנ"ו כסי רישך דתיהוי עלך אימתא דשמ
בלאו הכי לבו נכנע ומותר לילך בלי כובע והכהנים לא ילכו שום פעם בלא כובע
י' . משיתעטפו הדיינין פירש"י ושלא יפנו ראשן לכאן וכאן מאימת שכינה : ונא
גדל פרע שער ראשו גבי נזיר וא"ת ונילף מסוטה דכתיב ופרע את ראש הא
מיחזקאל ופרע לא ישלחו וכ"ה בגמ' ספ"ב דסנהדרין ז"ר ובפסיקתא זוטרתי
לכלן גדל פרע שער ראשו : מא אשר שרף ה' זה מקרא מסורס אין ר
ואחיכם כל בית ישראל יבכו ועל כל העדה יקצוף אם אין אחיכם בוכים
יקצוף כ"ה בנוסחא אחריתי ד"ת וכ"ה בילקוט וכן נראה שהיתה גירסת בעל
הו"ר פי' שאם המקרא מסורס פירושו כך מפני שנתעצלו בהספדו של ת"מ
האמורה להלן פ' גמ' פסחים פ"ה · סנהדרין נ"ב : מב אימתי אינו יוצא
כצ"ל ד"ת וע' זית רענן : מג כי שמן משחת ה' עליכם אין לי אלא אהר
בשמן המשחה שאם יצאו בשעת עבודה חייבים מיתה מנין לכהנים שבכל הדורו
משחת כצ"ל ד"ת וכ"ה דילהון ובמכילתא זוטרתי

יין ושכר אל תשת · יכול כל שהוא יכול מניחו ·
ת"ל שכר לא אמרתי אלא כדי לשכר רביעית
כן למה נאמר יין מוזהרין עליו כל שהוא ומוזהרים
רבי יהודה אומר יין אל תשת אין לי אלא יין
משכרים ת"ל שכר · אם כן למה נאמר יין על
שאר כל המשכרים באזהרה · רבי אליעזר אומר
ר אל תשת אל תשתיהו (כדי) [כדרך] שכרותו הא
ם כל שהוא פטור : ג אתה ובניך יכול חללים ת"ל
ם ולא אוציא את בעלי מומים · ת"ל אתה ובניך
· אף בניך כשרים · יצא חללים ובעלי מומים :
י אלא בביאה מנין אף ביציאה ת"ל אתה ובניך ·
בח כאהל מועד ת"ל אתה ובניך · ומנין שאינו
ת עבודה ת"ל אתה ובניך · רבי אומר נאמר כאן
הלן בבואכם מה בבואכם אל אהל מועד עשה את
את המזבח כאהל מועד ואינו חייב אלא בשעת
כם אל אהל מועד האמורה כאן עשה יציאה כביאה
ל מועד ולא יהיה חייב אלא בשעת עבודה : ה אהל
אהל מועד מנין לרבות שילה ובית עולמים ת"ל
מותו מכלל לאו אתה שומע הין : ו יכול יהו
יתה על ההוראה ת"ל אתה ובניך ולא תמותו אתה
ין ישראל חייבים על ההוראה במיתה : ז יכול אליהו
ל ההוראה במיתה · אבל יהו אהרן ובניו חייבים על
דין הוא ומה אם ישראל שמוזהרים לבוא אל אהל מועד
תויי יין אין חייבים מיתה על ההוראה · אהרן ובניו
א אל אהל מועד אלא שתויי יין אינו דין שלאי תתחייבו
ה יצאו ישראל מן הכתוב אהרן ובניו מק"ו : ח חקת
יקות ובלילות ותנופות והגשות וקמיצות והקטרות
לות והזאות · מנין לשתויי יין שאם עבד עבודה פסולה
ן הקדש ובין החול · ומנין למחוסר בגדים ושלא
ם · נאמר חוקה חוקה לגזירה שוה : ט ולהבדיל
החול אלו הערכים · בין הטמא ובין הטהור אלו
ות · ולהורות את בני ישראל אלו ההוראות · את
המדרשות · אשר דבר ה' אליהם אלו ההלכות ·
זה המקרא · יכול אף התרגום ת"ל ולהורות :

פרק א

ויאמר משה אל אהרן ואל אלעזר ואל איתמר בניו · בניו שקולים בו בכבוד ושקולים בו בדמימה · יכול אף הראשונים שקולים בו בכבוד · תלמוד לומר הנותרים הנותרים שקולים בו בכבוד ואין הראשונים שקולים בו בכבוד : ב רשב"ג אומר משום ר' אלעזר בן עזריה הרי הוא אומר וימת נדב ואביהוא לפני ה' בהקריבם אש זרה לפני ה' ובנים לא היו להם שאילו היה להם בנים היה קודמים לאלעזר ואיתמר שכל הקודם בנחלה הוא קודם בכבוד · אם כן למה נאמר הנותרים · אמר להם לא היה לכם להסתכל באלו שעשו דבר שלא בעצה ונשטפו · רבי אלעזר אומר קרובים היו לשטף · אלא שריחם המקום על אהרן : ג קחו את המנחה זו מנחת נחשון · הנותרת · זו מנחת יום השמיני · מאשי ה' אין להם אלא אחר מתן אישים : ד ואכלוה מצות מה תלמוד לומר מפני שהיא מנחת צבור והיא מנחת מצות שעה ואין כיוצא בה לדורות לכך נאמר ואכלוה מצות : ה אצל המזבח ולא בהיכל לא על גבי המזבח · אין לי אלא זו בלבד מנין לרבות קדשי קדשים · ת"ל קודש קדשים היא ואותה והיא הרי אלו מיעוטי פרט לתודה וללחמה · לאיל נזיר וללחמו · לאיל המילואים וללחמו : ו ואכלתם אותה במקום קדוש מה ת"ל לפי שאמר אצל המזבח אין לי אלא סמוך למזבח מנין לרבות הלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקודש ת"ל במקום קדוש : ז כי חקך וחק בניך הוא חק לבנים ואין חק לבנות · מאשי ה' אין להם אלא לאחר מתן אישים : ח כי כן צויתי כאשר צויתי כאשר צוה ה' כי כן צויתי לומר לכם בשעת אנינות יאכלוה · כאשר צויתי בשעת מעשה · כאשר צוה ה' ולא מעצמי אני אומר לכם : ט חזה זה הזה · התנופה זה תנופת הסל · שוק זה שוק התרומה · זו תרומת תודה · תאכל במקום טהור · א"ר נחמיה וכי הראשונים אינם במקום טהור · אלא זו טהרה שאינה ממין טומאה לטהר מטומאת מצורע לומר שיהו נאכלים בתוך ירושלים : י אתה ובניך ובנותיך אתה ובניך בחלק · ובנותיך במתנות או יכול אתה ובניך בחלק · כשהוא אומר כי חקך וחק בניך הוא · אין הוק לבנות · מה אני מקיים אתה ובניך ובנותיך · אתה ובניך בחלק ובנותיך במתנות : יא נתנו מזבחי שלמי בני ישראל לרבות זבחי שלמי צבור שיהו שם באותו היום · שנאמר ושור ואיל לשלמים לזבוח לפני ה' · שוק התרומה וחזה התנופה על אישי החלבים יביאו מלמד שהחלבים למטה :

הגהות מהרי"ד

ב סוף בגמ' כריתות י"ג והובא ברמב"ם ריש פ' ביאת מקדש וע' שו"ת
רשב"א ח"ה סי' שס"ג וס' תוספות יום הכיפורים יומא ע"ז · ולי הלעיר
פירושם דר"א סובר כסברת ר' יהודה מפסיקתא זוטרתי כי שם אין הנוסחא
הכי איתא שם ר' יהודה אומר כו' כל המשכרים באזהרה · אל תשת
כרותו הא אם הפסיק בו או שנתן לתוכו מים כל שהוא פטור דברי ר'
ון זה דר"א לא בא לחלוק על הסמוך לו רק בא לומר דבר אחר שלא
א וכ"ז הובא גם בסמ"ג לאוין ש' : ג יצאו חללים ע' ז"ר כ' דהם
חילה מדאורייתא והא דתנן בספ"ק דכלים דאסורין ליכנס בין אולם
בנן כדאיתא ביומא ס"ד ד' מ"ד · והדין הזה הובא ברמב"ם ריש ה'
לאוין ש' : ד רמב"ם פ"א מה' ביאת מקדש דין ט"ז וע"ש השגת הראב"ד
כמשנה מלך שלישי וע' קרבן אהרן וזית רענן ס"ו הקכ"ט ובסמ"ג לאוין
יאה אף אחד מהם יוצא והרבה פירושים נאמרו בו ולי נראה
מ"ג הם דהו"א דדוקא כשהם בכנופיא הוי אסורים לשתות דכתיב אתה
כולן בכנופיא מנין אפי' יצא אחד מהם ולא היו כולם יחד בכנופיא אחת
ה ובניך וכיון שכתוב מקודם בלשון יחיד אל תשת אתה משמע
יא אסור : ונאמר להלן בפרשת כיור בבואם אל אהל מועד מה
ד כאמור להלן לעשה כצ"ל ד"ת : את היציאה כביאה דכתיב דרישא בבואם
ר כתיב בגשתם אל המזבח משמע שיוצא מאהל מועד אל המזבח כו'
ב לשרת · ז"ר : ה מכלל לאו כריתות י"ג : וסנהדרין כ"ב : פ"ג · שבועות
רמב"ם ריש פ' ביאת מקדש סמג לאוין ש' : ו רמב"ם פ"א מה' ביאת
לאוין ש' : ז אין סוף קשה דאיכא למיפרך דהא לעיל קאמר יצאו חללין
ם פטורים ממלקות כשנכנסו שתויי יין לפיכך פטורים ממיתה על ההוראה
ם חייבים מלקות בנכנסה בעלמא אפי' בלא עבודה לפיכך חייבים מיתה על
מב"ם [וע' רמב"ם פ"א מה' ביאת מקדש דין ל"ז] כמ"ש הרמב"ם ולא ידעתי
אלו] וי"ל דאעפ"י שאין ישראל חייבים מיתה ומלקות על שתויי יין מ"מ
דכתיב וזר לא יקרב אליכם וזית רענן : ח מנין לרבות יציקות כו' סמ"ג
רבית שתויי יין שאם עבד עבודתו פסולה הובאה בגמ' זבחים י"ז וע"ש
ם ריש פ' ביאת מקדש : ומנין למחוסר בגדים משנה ריש פ"ב דזבחים ורמב"ם
ם דין ד' : ושלא רחוץ ידים כו' שם במשנה וברמב"ם פ"ה מה' ביאת מקדש
ים והדמים והחרמים וההקדשות כו' ביד משה זה הגמ' יכול אף המעשה
פי בר' יהודה אומר יכול אף התרגום תלמוד לומר ולהורות כצ"ל ד"ת וכ"ה

שעיר

בילקוט ובגמ' כריתות י"ג איתא ר"י בר"י אומר יכול אף הגמרא וע"ש בגמ' ובפסיקתא זוטרתי הטעמא ביד משה זה המקרא ומנין שאף התרגום ת"ל ולהורות מלמד שכולם ניתנו לו למשה בסיני :
פרק א ואין הראשונים שקולים אפשר דס"ל דנדב ואביהוא לא נמשחו והשב"ג סבר שנמשחו שהרי אפילו בניהן היו קודמין · וזית רענן · וע' לעיל פ' צו מכילתא דמלואים ברייתא ל"ג ובפסיקתא זוטרתי גורס ואין האחרונים שקולים עמו בכבוד וצ"ל פירושו דהגם דאמרינן ספ"ב דר"ה הגה יפתח בדורו כשמואל בדורו הגל על כל זה אינו שקיל כראשונים כמ"ש רש"י שבסוף הפרק וע' ירושלמי ס"פ ששי דגיטין לזה אמר דדוקא בני אהרן שעמדו ג"כ על הר סיני היו שקולין בו אבל לא האחרונים : ב הובאה ברבה פ' במדבר סוף פרשה ב' בשם רבי יעקב בר אבי בשם ר' אחא וסיים שם ובלבד שיהא נוהג במנהג אבותיו ובויקרא רבה פ' כ' ובתוספתא פ"ב דשקלים וע' לעיל ס' צו פרק ס' : ב והובא ברמב"ם פ"ד מה' כלי המקדש דין כ' : דבר אחר למה נאמר הנותרים ד"ת : שלא בעצה ואתם עשיתם גם כן שלא בעצה : קרובים היו לישרף בעון העגל אלא שריחם המקום על אהרן כ"ה בנוסחא אחריתי ד"ת וכ"ה בערוך ערך רת והביא שם מברייתא רבה פ' כ' אלא שריחם עליו ופי' שריחם עליו : ג אין להם אלא לאחר מתן אישים לעיל ס' צו פרק ג' ברייתא ב' כ' : ד ואכלוה מצות מה ת"ל פי' והלא כתיב לעיל בסדר צו ונראה דהך מה ת"ל קאי גם על מאישי ה' אברייתא הקודם שגם זה נאמר שם : מנחת צבור ומצות שעה כצ"ל ד"ת ילקוט ועי' תוס' סנהדרין מה' · ד"ה מנין : ה ולא בהיכל ע' זבחים ס"ג : ו מנין לרבות הלשכות לעיל ס' צו סוף פרשתא ב' והובא ברמב"ם פ"ו מה' בית הבחירה הלכה ח' וע' משנה פ"ג דמעשר שני : ז אין חק לבנות שאין רשאין לאכול קדשי קדשים וא"ת כיון דבקדשים קלים אין להם חלק אעפ"י שאוכלין ק"ו קדשי קדשים וי"ל דהו"א כיון שאין רשאין לאכול עכ"פ יהיה להם חלק וימכרו אותו קמ"ל · ז"ר ולי נראה דצריך להבין מה שסיים מאישי ה' אין להם אלא אחר מתן אישים והלא כבר דרש ליה לעיל בסמוך ברייתא ג' גם לקדשי שעה אין להם אלא לאחר מתן אישים אשר לזה נראה דבא ליתן טעם למה ולא בנותיך כי אין להם רק לאחר מתן האישים ולזה כיון שאין הנשים ראויות להקרבה אין להם חלק בו : ח הובאה ביומא ד' כ' : ובזבחים ד' ק"א · וע"ש בזבחים : ט אלא זו טהרה שהוא מטומאה טהור מטומאת מצורע כ"ה בד"ת ובברייתא הלז הובאה בגמ' זבחים נ"ה · וע"ש : י ובנותיך במתנות פי' אם נתנו להם מתנה מותרים לאכול והובא ברמב"ם פ"י מה' מעשה הקרבנות דין ד' : יא שלמי צבור שהיו שם באותו היום כצ"ל ופי' שמאותן שלמי צבור שהיו שם באותו היום נלמוד לדורות לשני כבשי עצרת שהן שלמי צבור שיהא כמוה שוק מהן לכהנים · ז"ר וצריך לומר דמקרא יתירא מרבינן להו דבלא זה דורות משעה לא ילפינן כדלעיל

פרק ב שעיר זו שעיר נחשון · חטאת זה חטאת יום השמיני : ב דרוש דרש משה זה שעיר של ראש חודש · יכול שלשתם נשרפו · ת"ל והנה שורף · אחד נשרף ולא נשרפו שלשתם מה ת"ל דרוש דרש משה שתי דרישות · אמר להם מפני מה נשרף זה · ומפני מה נאכלו אלו · איני יודע איזה נשרף כשהוא אומר ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה לכפר עליכם איזה שעיר נושא את עון העדה זה שעיר של ראש חדש שנאמר ושעיר אחד להטאת לכפר עליכם : ג ויקצוף על אלעזר ואל איתמר בני אהרן מלמד שנתן פניו כלפי בניו וכעס כנגד אהרן מלמד שאף אהרן היה בקיצפון · הנותרים לא היה פינחס עמהם לאמר השיבוני על דברי : ד מדוע לא אכלתם את החטאת במקום הקודש וכי חוץ לקודש נאכלה והלא נשרפה שנאמר והנה שורף א"כ למה נאמר מדוע לא אכלתם · אמר להם שמא חוץ לקלעים יצאת מפני שחטאת שיצא חוץ לקלעים פסולה · אין לי אלא זו בלבד מנין לרבות קדשי קדשים ת"ל קדש קדשים מנין שאכילת קדשים כפרה לישראל ת"ל ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה לכפר עליכם לפני ה' הא כיצד כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים : ה הן לא הובא את דמה אל הקודש פנימה אמר להם שמא נכנס מדמה לפנים · מפני שחטאת שנכנס מדמה לפנים פסולה · ר' יוסי הגלילי אומר מכאן לחטאת שנכנס דמה לפני ולפנים שהיא פסולה ואין חטאת פסולה עד שיכנס דמה לפנים אין לי אלא לפני ולפנים : ו מנין אף בהיכל ת"ל אל הקודש · תאכלו במקום קדוש · מלמד שאכילתה בפנים · מנין שאף שריפתה בפנים ת"ל אכל תאכלו אותה בקודש · יכול אף אם נטמאת בחוץ תהא שריפתה בפנים · ת"ל אותה מה זו מיוחדת טומאתה בפנים שרפתה בפנים יצאת זו שנטמאת בחוץ שלא תהא שריפתה אלא בחוץ : ז וידבר אהרן אל משה אין דבר אלא לשון עז וכן הוא אומר וידבר העם באלהים ובמשה : ח הן היום הקריבו את חטאתם ואת עולתם לפני ה' ר' נחמיה אומר מפני אנינות נשרף לכך נאמר אלה: ט ומה ת"ל כאלה שיכול אין לי אסור באנינה אלא בנים · מנין כל האסור בפרשה מוסיף עליהם אחיו ואחותו מאמו ואחותו נשואה · לכך נאמר אלה כאלה ר' יעקב אומר יכול יהיו הלוים אסורים באנינה בשיר · ת"ל אותי אני אסור באנינה ואין הלויים אסורים באנינה לשיר : י רבי יהודה ורבי שמעון אומרים וכי מפני אנינות נשרפה והלא לא נשרף אלא מפני טומאה שאילו מפני אנינות נשרף היה להם לשלשתם לישרף · דבר אחר · והלא מותרים לאוכלם לערב · ד"א והלא פנחס היה עמהם מה תלמוד לומר אלה לא היה לי להסתכל באלו שעשו שלא בעצה ונשטפו · מה ת"ל כאלה אמר אילולי לא אלו בלבד קברתי אלא אפילו אלה קברתי עם אלו לא כך הייתי מבזה קדשי המקדש : יא ואכלתי חטאת היום היום

אני אסור ומותר בלילה · ולדורות אסור ביום [...] רבי יהודה · רבי אומר אין האונן אסור לאכול בכ[...] אלא מדברי סופרים · תדע שהרי אמרו אונן [...] פסחו לערב : יב וישמע משה וייטב בעיניו הוו[...] בייש לומר לא שמעתי · אמר רבי יהודה חנניה ב[...] דורש כל ימיו קשה הקפדה שגרמה לו למשה [...] מיתתו הריני כמשיב על דבריו ומי גרם לו ע[...] (שבועה) [שטעה] :

פרשתא ב וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר עלי[...] לבנים לאלעזר ולאיתמר · או לאמר ל[...] כשהוא אומר דברו אל כל עדת בני ישראל זו דיבור הא[...] הא מה אני מקיים לאמר אליהם לאמר לבנים לאלעז[...] ב זאת החיה אשר תאכלו מלמד שהיה משה אוחז [...] להם לישראל ואומר להם זו תאכלו וזו לא תאכלו [...] תאכלו מכל אשר במים זה תאכלו וזה לא תאכ[...] תשקצו מן העוף את אלה תשקצו ואת אלה לא [...] לכם הטמא זה טמא וזה לא טמא : ג זאת החיה [...] מכל הבהמה משמע מוציא מיד משמע מכלל שנאמר [...] נתתי לכם את כל · יכול הכל היה בכלל היתר ת"ל ז[...] אשר תאכלו שור שה כשבים ושה עזים איל וצבי ויחמור [...] ותאו וזמר : ד יכול תהא כל הבהמה כולה מותרת [...] בנפשו דמו לא תאכלו · אסור אבר מן החי · על כן לא יאכל[...] את גיד הנשה אסור גיד הנשה · כל חלב שור וכשב ועז [...] אסר את החלב · כל דם לא תאכלו · אסר את הדם · יכול [...] בזביחה ושלא בזביחה ת"ל וזבחת ואכלת : ה אין לי א[...] ועזים המיוחדים · מנין לרבות את הכלאים תלמוד לומר ח[...] אין לי אלא חיה ובהמת חיה מין חיה בהמה מין בהמה [...] מין חיה וחיה מין בהמה ת"ל חיה מכל מקום ובהמה מ[...] ו יכול אף חיה ובהמת הים ת"ל על הארץ להוציא [...] ז או אינו אלא שעל הארץ תהא מותרת בסימנים · [...] בסימנים בין שלא בסימנים ת"ל זאת אשר על הא[...] אלא שעל הארץ : ח זאת החיה אשר תאכלו מכל ה[...] על הארץ מלמד שהבהמה בכלל חיה מנין שאף חיה בכ[...] ת"ל זאת הבהמה אשר תאכלו שור שה כשבים ושה עזי[...] ויחמור אקו ודישון ותאו וזמר : ט כל בהמה מפרסת פר[...] שסע פרסות העלת גרה בבהמה אותה תאכלו תאכלו לרבות [...] הוציא העובר את ידו והחזירה מותר באכילה · יכול א[...] את ראשו והחזירו יהא מותר · ת"ל אך · מה ראית [...] הו[...]

הגהות מהרי"ד

פרק ב א ב עיין גמ' זבחים ק"א : דרוש דרש כאלת בניעין מצוה ק"ג : ג כלפי בניו וכעס בני אהרן כצ"ל ד"ת וחות אמת ופי' למה לריך לכתיב שהם בני אהרן מלמד וכו' : לא היה פנחס עמהם פי' למה לא אכלו פנחס שלא היה עמהן שלא נתכהן עד שהרגו לזמרי כדאיתא בזבחים ק"א : השיבוני על דברי שלא ירחו מלהשיב לו דהוי כמורה הלכה בפני רבו · קרבן אהרן : ד שחטאת שילא חוץ לקלעים פסולה גמ' חולין ס"א : זבחים פ"ב : ורמב"ם פי"א מה' מעשה הקרבנות דין ו' וע"ל ס' לי פרק א' : מנין שאכילת קדשים כפרה לישראל גמ' פסחים נ"ט : יומא ס"א : ורמב"ם רפ"י מה' מעשה הקרבנות : ה ו ע"ל ס' לו פרק א' וגמ' פסחים פ"ב : מכאן לחטאת שנכנס מדמה לפנים שתהא הוא פסולה ואין חטאת פסולה עד שיכנס כל דמה לפנים כצ"ל ד"ת וילקוט וחכמים פליגי במשנה זבחים פ"ב · ופוסלין גם במקצת דמה וכן פסק הרמב"ם פ"ב מה' פסולי המוקדשין דין ט"ו כחכמים דפסלי במקצת דמים : ו תאכלו מלמד שאכילתה בפנים כו' אכל תאכל יכול אף אם נטמאת כצ"ל ד"ת : יכול אף אם נטמאת בחוץ כו' ע"ל ס' לו פרק ס' : מה זו מיוחדת טומאתה בפנים שהרי אמרו לו שלא יצתה לחוץ : ז אין דיבור אלא לשון עז ע' גמ' מכות ריש ד' י"א · דכתיב דבר קשה ארוני הארץ אתנו קשות ומסיק שם בגמ' דיבר לחוד ידבר לשון נחת : ח ט י יא כ"ה בזבחים ק"א יע"ש ובירושלמי פסחים פ"ו הלכה ט' : ט מנין לרבות כל האמור בפרשת הכהנים ומוסיף עליהם כצ"ל ד"ת : י והלא מותרים לאוכלו לערב כצ"ל ד"ת : א"כ מה ת"ל אלה אלא אמר לו היה לי להסתכל כצ"ל ד"ת : יא תדע שהרי אמרו אונן במשנה פסחים סוף ד' צ"א : ע"ש וצ"ע : יב הודה מיד וכו' ע' זבחים ק"א וזה שבח גדול למשה שגדול כמותו יודה ויאמר טעיתי כי היה די שישתוק ושתיקה כהודאה ובויקרא רבה פי"ג שהוציא כרוז לכל המחנה אני הוא שטעיתי ואהרן אחי בא ולמד לי את ההלכה גם שלא עשה דרך העולם שכשרואים טעותם בושים ואומרים לא שמענו דבר זה מעולם כדי שלא ייחסו עליהם טעות או שכחה ומשה רבינו אמר שמעתי ושכחתי וא"ת ומה שבח הוא זה למשה שלא כיזב לומר לא שמעתי כיון ששמע ושכח מתוך הכעס הא"ך היה יכול לכבוש כעוסו ועלא היה חייב מיתה אם היה אומר לא שמעתי וי"ל שדין זה לא אמר לו הקב"ה למשה בפירוש רק שלמד מק"ו וכמ"ש בויקרא רבה פ' י"ג שאהרן למד ק"ו ממעשר ההל וכ"ה בגמ' ובזבחים הא · מיד

הק"ו כ"כ הד"ת וצ"ל להוסיף כי הגם שגם זה שבח גדול למי שהוסוק לא"ח [...] לא שמעתי כדאיתא בירושלמי נדרים סוף פ"י רבי כתב אגרת שיכבדו לר' חייל[...] הוא שאינו בוש לומר לא שמעתי היינו כאשר ניתן התורה · כוללנו חכמים כ"ל[...] בוש לומר לא שמעתי כי הגם דאמרינן בבלי גיטין ו' : אטו כל דלא ידע הא [...] גברא רבה הוא גמרא הוא ולא שמיע ליה על כל זה היא עניות גדול שי[...] אבל אגל משה רבינו אם היה אומר שלא שמע מ"מ לא היה עניות כלל כי [...] לא אמר ה' זה רק הוא בק"ו וכדומה לזה הוא שבח גדול לו : אחר מיתתו ש[...] היה לו להריס ראש נגדו קרבן אהרן ולתרץ זו הקושיא כ' הוית רענן ששמע בש[...] מ' שמשון בן הגאון מ' חיים כ"ץ אב"ד דק"ק פוזנא משום דתניא בפסחים פ"ב כו[...] ישרף מיד בדם ובבעלים תעובר צורתו ויצא לבית השריפה פי' שטעון מתחילה [...] זה קאמר ואת שעיר החטאת דרוש דרש משה והנה שורף ויקצוף משה שטע[...] תחילה ואכא כעס זה בא לכלל טעות ואמר שהיה לכם לאוכלו כאשר צוה ב[...]

פרשה ב א לאמר אליהם לבנים לאלעזר ולאיתמר תני רבי חייא לאמר ולאיתמר והם לאמר לכל ישראל כ"כ במדרש רבה קהלת פסו[...]

ע' גמ' עירובין כ"ד : ב מלמד שהיה משה אוחז ע' גמ' חולין מ"ב : שתפס [...] ומין והראה לו למשה : ג מכל הבהמה מכלל שנאמר כצ"ל והשאר נמחק אות [...] ק"א דאין למחוק : ד אסר אבר מן החי ברייתא בגמרא סנהדרין נ"ט : ה [...] עבירה וטהורה מן טמאה מכין פי' טמאה מן טהורה כגון קלוט בן פרה טה[...] היינו בהמה ממש כגון עגל בן חמור ד"ת וע' גמ' בכורות ז' וכ' הא"ר וא"ת[...] מדאסר רחמנא כלאים ונרמה לגבוה מכלל דלהדיוט שרי וי"ל כמ"ש התוס' בסי[...] מדאסר רחמנא דס"ד דקרא אילטריך להיכא דהקדישה ואח"כ נלה כלאים [...] עכ"ל : ו יכול אף חיה שבים ע' את רענן מה שפי' בזה ולי נראה דספי' הוא[...] ע"ז ל"ט · ממרא דימא חסיר וסימניך טמא טהור טהור טמ[...] חה הוא דעת התו"כ לזה אמר אין לך אלא שעל הארץ דתורא דימא [...] גמ' חולין ע"א · ועיין בים [...] יו"ד סי' [...]

החזירה מותר באכילה מפני שאינו כילוד · ומה ראית
ת ראשו והחזירו אסור מפני שהוא כילוד :
ך בא הכתוב לחלק בין איברים לאיברים או לא
אלא בין עוברים לעוברים לומר איזה עובר יהא
היה מותר · ואיזה זה בן תשעה וחי בחולין מנין
ן שמונה וחי או מת במוקדשים בן תשעה ומת בן
ת · ולד מעושר בן תשעה ומת · בן שמונה וחי
לומר כל מפרסת פרסה ושוסעת שסע פרסות
מעלת גרה :

ה אותה תאכלו לרבות את השליא יכול אפי' יצאת
ה ת"ל אותה תאכלו אותה באכילה ואין בהמה טמאה
לי אלא בעשה · בלא תעשה מנין ת"ל הגמל
והחזיר מבשרם לא תאכלו . אין לי אלא אלו בלבד ·
ה מנין ודין הוא ומה אלו שיש בהם סימני טהרה
עשה על אכילתן · ושאין בהם סימני טהרה אינו דין
ה על אכילתם · נמצאו הגמל והארנבת והשפן והחזיר
בהמה טמאה מקל וחומר · ונמצא מצות עשה
ב ומצות לא תעשה שלהם מקל וחומר : ג אך את זה
לי הגרה וממפריסי הפרסה השסועה יש לך במעלה
ה אוכל ואיזה זה זה טהור שנולד מן הטמא : ד יכול
מן הטהור · ת"ל גמל טמא הוא זה טמא ואין זה טמא ·
ר מה ת"ל גמל גמל שני פעמים אחד גמל שנולד מן
מל שנולד מן הפרה : ה אך את זה לא תאכלו
וממפריסי הפרסה השסועה יש לך במעלה הגרה
ה שאי אתה אוכל ואלו הן הטריפות : ו נקובת
ת הגרגרת · (ואפילו) ברובה · נפסק חוט השדרה ·
מוח ניקב הלב לבית חללו · נשברה השדרה · ניטלה
תייר הימינה כלום הריאה שניקבה או שחסרה · רבי
ד שתינקב לבית הסימפונות · ניקבה הקיבה ניקבו
וסי ברבי יהודה אומר אף ניקבה המרה פסולה :
י שניקב או שנקרע רוב החיצונה · רבי יהודה
טפח ובקטנה רובה : ח המסס ובית הכוסות שניקבו
ן הגג נשתברו רוב צלעותיה · ודרוסת הזאב בדקה ·
ר דרוסת הזאב בדקה · ודרוסת ארי בגסה · ודרוסת
ק ודרוסת הנס בעוף הנס · יכול אף נפחת הגולגולת
של מוח · ניקב הלב לבית חללו · נשברה השדרה ·

ולא נפסק החוט שלה · ניטלה הכבד ונשתייר הימינה כזית המסס ובית הכוסות שניקבו זה לתוך זה : ט ניטלו הכליות ניטל הטחול ניטל לחי התחתון ניטלה האם שלה · וחרותה בידי שמים ת"ל נבילה וטריפה · מה נבילה שאין כמוה חיה אף טריפה שאין כמוה חיה · יצאת זו שכמוה חיה : י יכול אפילו אכלה הרדופני או שאכלה צואת תרנגולים או ששתת מים הרעים ת"ל נבילה וטריפה מה נבילה שאינה בת חיים אף טריפה שאינה בת חיים יצאת זו שהיא בת חיים · הגלודה רבי מאיר מכשיר וחכמים אוסרים ומודים שאם נשתייר עליה עור כסלע שהיא כשירה :

פרק ד

מנין לרבות חמש חטאות מתות ת"ל ממעלי הגרה טמא מנין לרבות פסולי המוקדשים · ת"ל וממפריסי הפרסה טמא מנין לרבות חלב חמש חטאות מיתות ת"ל ממעלי הגרה טמא מנין לרבות חלב פסולי המוקדשים ת"ל מן השסועה טמא · מנין לרבות חלב בהמה טמאה · ודין הוא אסר בהמה טמאה אסר ענבים בנזיר מה ענבים בנזיר עשה מה שיוצא מהם כמותם אף בהמה נעשה את שיוצא מהם כמותם : ב הין אם עשה את היין כענבים שהוא בגופן נעשה חלב בהמה כבהמה שאינה בגופה · רבן שמעון בן גמליאל אומר אם עשה את היין כענבים בנזיר שאסור בפסולתם נעשה חלב בהמה בבהמה שאין אסור בפסולתם · תרומה תוכיח שאין אסור בפסולתה ועשו את שיוצא ממנה כמותה : ג הין אם החמיר בתרומה באיסור חמור נחמיר בבהמה באיסור הקל · ת"ל גמל גמל שני פעמים אם אינו ענין לבשרה תניהו ענין לחלבה : ד יכול אף בשר מהלכי שתים וחלב מהלכי שתים יהא בלא תעשה על אכילתו ודין הוא ומה אם בהמה שהקלת במגעה החמרתה בחלבה מהלכי שתים שהחמיר במגען אינו דין שנחמיר בחלבם ת"ל זה זה טמא ואין חלב מהלכי שתים טמא אוציא את החלב שאינו נוהג בכל ולא אוציא את הבשר שנוהג בכל ת"ל זה טמא הוא זה בלא תעשה על אכילתו ואין בשר מהלכי שתים וחלב מהלכי שתים בלא תעשה על אכילתם : ה ואת הגמל כי מעלה גרה הוא ואת השפן כי מעלה גרה הוא ואת הארנבת כי מעלת גרה הוא מה ת"ל אם לתיקון המקרא הרי כבר נאמר הגמל והארנבת והשפן כי מעלה גרה המה ולמה באו לרבות את הריבויים שאמרנו : ו ואת הגמל כי מעלה גרה הוא שיכול יתירני סימן אחד ודין הוא ומה אם חזיר שמפרים פרסה טמא גמל שאין מפרים פרסה אינו דין שיהא טמא אילו כן הייתי אומר מי אוסר את החזיר גרה היא תתיר גמל · ת"ל ואת הגמל כי מעלת גרה היא יאסר בגמל וק"ו לחזיר ומה גמל שמעלה

הגהות

כ"א סוף הברייתא ומזמ וה ראית עד כילוד נמחק ד"ת : י בן שמונה
את בן ט' ומת בן שמונה חי או מת ולד המבכרת בן תשעה כצ"ל ד"ת :
גרס בבהמה אותה תאכלו לרבות את כולן כ"ה בילקוט :
מה תאכלו לרבת את השליא כצ"ל ותיבת אותה נמחק וכ"ה בגמ' חולין
ע"ש וע' ואת רענן : ב ומצות לא תעשה שבהם מק"ו וא"ת הא אין
ע' הסמ"ג רפ"ב מה' מאכלות אסורות וע"ש בשער המלך וע' כאן רמב"ן
וק"ש ח"ר ובס' באר יעקב ד' קל"ה כלל י"ז ובס' שנות חיים למוה"ר חיים
משנה וגמ' בכורות ה' ו' וע"ש והובא ברמב"ם פ"א מה' מאכלות אסורות
ע יו"ד סי' ע"ט : ה ואע"ג דכבר דריש ליה בברייתא ג' תרוייהו שמעת
ושט כו' משנה חולין מ"ב · ר"פ ואלו טריפות וגמ' שם כל הפרק : ופסוקת
קב קרום של מוח ניקב הלב לבית חללו נשברה השדרה ונפסק החוט שלה
ד"ת וכ"ה שם במשנה וע' ו"ד שמיישב גם הנוסחא שלפנינו : רבי ישמעאל
לבית הסמפונות כ"ה בילקוט : ח ודרוסת הזאב ר"י אומר כצ"ל ותיבת
וכ"ה במשנה . ודרוסת הנס בעוף הנס ד"ת : יכול אף נפחתה הגולגולת
ריתא ט' במשנה ס לין נ"ד · וגמ' שם וע"ש : י משנה וגמ' ס לין סוף ד'
ת זו שהוא בת חיים פי' דאי מבדרא לה שמא חיי ד"ת והז"ר כ' שאין בה
ה כמות להמיתה והוה כאילו בלעה מסט ועדיין לא ניקבה ע' בב"י יו"ד
הגלודה ר"מ מכשיר וחכמים פוסלין כ"ה במשנה חולין נ"ד · ע"ש :
ין לרבות פסולי המוקדשין ת"ל ממעלה הגרה מנין לרבות חמש חטאות
ות ת"ל ומפריסי הפרסה כ"ה בנוסחא אחריתי ד"ת וכ"ה בגמ' בכורות ט"ו
הרן ופי' פסולי המוקדשין שאסורין לאכול בלא פדיון ו"ר : מנין לרבות חלב
ת וחלב פסולי המוקדשין ת"ל מן השסועה כצ"ל ד"ת ופי' ממעלה הגרה וכו'
לה הגרה ומפריסי הפרסה אעפ"כ טמא הוא וא"ת הא נפקא לן מואכלת
כפ' ראה וי"ל דהתם לאסר פדיונן והכא קודם פדיון ו"ר : מנין לרבת
ת ע' גמ' בכורות ט"ז · ובכמה מקומות דהלכתא גמירי לה וע' ירושלמי
סוף הלכה ד' חמש חטאות מתות אם רצו ב"ד לבטל מבטלין שיפלו לנדבה ולא
מה והוא תמוה וכתבתי שם דהפ"ל שאם ראו ב"ד שהוא צורך שעה לבטל
יקרא דהפקר ב"ד הפקר ושפלו לנדבה ע"ש : מה ענבים בנזיר כ"ע גמ' פסחים
בתרומות פי"א אין סופגין משום ערלה אלא על היוצא מן הזיתים ומן הענבים
רות היוצא מהן אין כמותן וא"כ איך נלמוד ק"ו מהם ע"ש בתוס' ד"ה אלא

מהרי"ד

שמעלה

דבחלב הם מוציא חלב וה בא אחרת תחתיה ולכן לא הוי כגופה משא"כ ביין שאין בא אחר תחתיו וא"כ הוי כגוף הענבים הראב"ד וק"א פי' דבענבים כשסוחט היין לא נשאר רק הפסולת לכן הוי כגוף הענבים והא דלא יליף חלב המוקדשין מבהמה טמאה י"ל דלא דמי דהתם הפסול בגופן אבל בפסולי המוקדשים הפסול בא להם מבחוץ מחמת דבר אחר ול"כ כדאמרינן בפסחים ל"ג : משקין מבלע בליעי בענבים לכן הוי כגופן של הענבים אבל חלב מפקד פקיד בבהמה · ובמכלת הפרים כ' בענבים הוא בגפן פי' שהיין הוא בענבים בעודן מחוברין בגפן ולכן הוי כגוף הענבים משא"כ בבהמה שאינו כגופן שהרי אין נכרת עמה החלב · ו"ר : ב בפס לתן שהנזיר אסור בחרצנים וזגים ע' פ"ג דשבועות ו"ר וכוונתו לשם ד' כ"ב דאמר שם דהרבן לא מתאכיל בעינו : בהמה אין אסור בפסולתן שהקרניים והטלפים אין אסורין ע' ביו"ד סי' צ"ט ו"ר] כו' תרומה אין אסור בפסולתן דהמורסן מותר כדאיתא פי"א דתרומות כו' היוצא מהן כמותן כדיליף פ"ט דחולין ד' ק"כ ז"ר : ג באיסור חמור שהיא באיסור מיתה משא"כ בטומאה שהיא בלאו וא"ת ומאי נזיר יוכיח וי"ל דלא שייך כלל למילף מנזיר שהם לך בכלל פסולת והפסולת איסור הוא ולא גמרינן מיניה וא"ת ונילף מתרומה ושרצים או מנבילה כדאמרינן בחולין וי"ל א"א למיגמר רק מענבים שהיין היוצא מהן דומה לחלב דרשב"ג ס"ל דמשקין מפקד פקידי אבל מה שאסור בשרצים ציר ורוטבן אין ראיה לאסור חלב דציר ורוטבן הוי כגופן ולכן יליף מענבים דתרומה ובגמרא ס"ל לדמות ענבים לציר ע"ש · ו"ר : גמל גמל שני פעמים ה' כאן וא' במשנה תורה ו"ר : ד יכול אף בשר כו' ע' גמ' כתובות ס' · ובתוס' ושיטה מקובצת שם בחידושי הרא"ה והרשב"א שם · ובשו"ת רשב"א ח"א סי' שע"ג ועיין רמב"ם פ"ב מה' מאכלות אסורות דין ג' ושו"ת יד אליהו סי' מ"ה ויו"ד סי' ע"ט באחרונים ובר"ן על הרי"ף כתובות פ' אף על פי ד' פ"ו וערוך ערך חלב : ה אם לתקון המקרא פי' כדי שלא לכתוב בסימני טומאה הרי כבר נאמר בפ' ראה וכתוב גם כאן כן קרבן אהרן ואית רענן : לרבות את הריבויים שאמרנו היינו חמש חטאות מתות כן פי' בק"א וצ"ע דהא חטאות מתות נפקא לן ממעלי הגרה או מן מפריסי פרסה וצ"ל דה"פ דמתחלה פריך למה נאמר כלל כי מעלה גרה הוא והול"ל שהם גמל וארנבת ושפן טמאים הם ואם לתקון מקרא פי' להורות שאעפ"י שהם מעלה גרה טמאים א"כ קשה הרי כבר נאמר הגמל והארנבת והשפן כי מעלה גרה המה כלומר שבכל אחד נאמר כי מעלה גרה הוא וא"כ למה כתוב בריש' אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה להורות אעפ"י שהם מעלה גרה טמאים כיון דכתיב אח"כ בכל א' בפני עצמו ומשני לרבות הריבויים שאמרנו כמש"ל חמש חטאות מתות ופסולי המוקדשין · ואת רענן : ו מי אוסר את החזיר הוא תתיר את הגמל פי' מי אוסר את החזיר

שמעלה גרה טמא חזיר שאינו מעלה גרה אינו דין שיהא טמא: ז אילו כן הייתי אומר מי אוסר את הגמל פרסה · והיא תתיר את החזיר ת"ל ואת החזיר כי מפריס פרסה ולא גרה טמא הוא : ח מבשרם ולא מן העצמות ולא מן הגידים ולא מן הטלפיים שלהם · ובנבלתם לא תגעו יכול יהו ישראל מוזהרים על מגע נבילות · ת"ל אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו · הכהנים אין מטמאים למתים ישראל מטמאים למתים : ט ק"ו אם מטמאים למתים חמורים לא יטמא לנבילות הקלות · הא מה אני מקיים ובנבלתם לא תגעו ברגל : י אחרים אומרים ובנבלתם לא תגעו יכול אם נוגע אדם בנבילה ילקה את הארבעים ת"ל ולאלה תטמאו · או ולאלה תטמאו יכול אם ראה אדם את הנבילה ילך ויטמא בה ת"ל ובנבלתם לא תגעו · הא כיצד הוי אומר רשות : יא טמאים מלמד שמצטרפים זה עם זה בשר ובשר · חלב וחלב · בשר וחלב · בין בחייהם בין במיתתן : יב טמאים לאסור צירן ורוטבן · ואת הקיפה שלהם · הן פרט לשאין בהם בנותן טעם · לכם מיתרים הם בהנאה :

פרשתא ג

ממשמע שנאמר אכול את שיש לו שומע אני לא תאכל את שאין לו ומה שנאמר אל תאכל את שאין לו שומע אני אכול את שיש לו למה נשנו ליתן עליהם עשה וליתן עליהם לא תעשה שיכול הואיל והותר במפורש והותר בסתום מה לא הותר במפורש אלא בכלים אף לא נתיר מסתום אלא בכלים · מנין אפילו הם בבורות בשיחים ובמערות ששוחה ושותה ואינו נמנע ת"ל תאכלו מכל אשר במים : ב ימים זה ים הגדול שנאמר ולמקוה המים קרא ימים ובנחלים אלו הנהרות שנאמר ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן · אין לי אלא ימים ונחלים שמושכים בימות החמה ובימות הגשמים מנין לרבות שאר ימים ושאר נחלים שמושכים בימות הגשמים ואין מושכים בימות החמה עד שאתה מרבה מים שבבורות ת"ל במים : ג יכול לענין היתר עשה כל המים כימים וכנחלים מנין אף לענין איסור נעשה כל המים כימים ובנחלים ת"ל ימים ימים נחלים נחלים לגזירה שוה · מה ימים ונחלים האמורים לענין היתר עשה את כל המים כימים וכנחלים אף ימים ונחלים האמורים לענין איסור נעשה כל המים כימים ובנחלים :

ד אתה אומר לכך נאמר במים במים שהתרתי בהם או אינו אומר אלא במין שהתרתי בו באותו המין [...] מין התרתי בעל עצמות ופרה ורבה · אף לא א[...] עצמות ופרה ורבה · ומנין בעל עצמות ואין פרה [...] עצמות ופרה ורבה · עד שאתה מרבה הגלי[...] הגדילים בים והגדילים ביבשה ת"ל כל אשר אין [...] ה אין לי אלא המרבה בקשקשים ובסנפרים כגון [...] אפילו אין לו אלא סנפיר אחת ואין לו אלא קשק[...] קשקשת · ר' יהודה אומר אף שני קשקשים ואע"פ ש[...] זכר לדבר שנאמר ושריון קשקשים הוא לבוש · ר' יו[...] אומר לויתן דג טהור הוא שנאמר גאוה אפיקי מגינ[...] חרש · גאוה אפיקי מגינים אלו קשקשים · תחתיו ח[...] סנפירים שלו : ו תאכלו לרבות את הטהור שבמעי ה[...] טמא שבמעי הטהור תלמוד לומר אותם · מה ראית [...] שבמעי הטמא טמא שבמעי הטהור טהור · ודגים [...] טמא שבמעי הטמא טהור לפי שאין גידוליו · תאכ[...] הטהור שנכבש עם הטמא . יכול אעפ"י שנימק ת"ל [...] זו חית הים · הנפש להביא את הסירונית יכול תה[...] כדברי ר' חנינא ת"ל ואת : ח שקץ לאסור את צי[...] הקיפה שלהם ואם פרט לשאין בהם בנותן טעם לכ[...] בהנאה : ט ושקץ יהיו לכם לאסור את עירובם . ויהא אסור עשר זוז ביהודה שהן עשר סלעים בגליל [...] סאתים דג טמא ציר אסור רבי יהודה אומר רביעית [...] יוסי אומר אחד בששה עשר בו : י מבשרם ולא מן הע[...] הסנפירים שלהם את נבלתם תשקצו להביא מן חיבח[...] יא כל אשר אין לו סנפיר וקשקשת במים מה ת"ל שי[...] המעלה סימני טהרה שלו ליבשה השירו במים מנין ת"ל בכ[...] לכם שלא יעשה בהם סחורה : יב תשקצו לאסור [...] ואת הקיפה שלהם ואת ביציהם ואת עורותיהם וא[...] [אלה] הם ומן הרי אלו מיעוטים פרט להרט[...] ולכנפיים ולנוצה שלהם :

הגהות מהרי"ד

כצ"ל ד"ת : ח ע' יו"ד סי' צ"ט וגמרא חולין ר"פ העור והרוטב : יכול יהיו ישראל מוזהרים על מגע נבילות ע' לעיל ס' ויקרא דיבורא דחטאת פרק י"ז וזו הברייתא גם ברייתא ט' הובא בגמ' ראש השנה ט"ז : וע"ש בטורי אבן וברמב"ם פט"ז מה' טומאת אוכלין דין ט' י': י אחרים אומרים כו' ע' משנה למלך סוף ה' טומאת אוכלין פי' דאחרים חולקים עם ר"ק וסוברים דכן ובנבלתם לא תגעו אתא לאורויי דהוא רשות ולא אתו לאורויי כלל על רגל וע"ש בכסף משנה והיית רענן כ' וא"ת לא ליכתוב לא עשה ולא לאו וי"ל ובנבלתם לא תגעו היינו הרחקה לאכילה כענין שאמר באדם הראשון ולא תגעו בו מפני הבליעה וכיון שכתוב לא תגעו בו מפני הבליעה איצטריך לכתוב ולאלה תטמאו ברית אברהם וי"ל דגם אחרים ס"ל דובנבלתם לא תגעו קאי ברגל אלא שבא ללמוד דאף ברגל אם נגע אינו לוקה ואין לומר ולאלה תטמאו קאי אשאר ימות השנה א"כ יהיה כמו סובה אלא ע"כ קאי גם כן על הרגל עכ"ל : יא מלמד שמצטרפים זה עם זה משנה במעילה פרק ד' ד' ע"ו ורמב"ם פט"ו מה' מאכלות אסורות דין י"ז ופרק א' מה' אבות הטומאה דין ג' : בין בחייהם לענין אבר מן החי בין במיתתן לחייב משום נבילה · וית רענן : יב לאסור ציר כו' גמ' חולין קי"ב : ק"כ · בכורות ו' : מותרים הם בהנאה דס"ל כרבי אבהו דאמר בפסחים כ"א · כל מקום שנאמר לא יאכל כו' אסור בהנאה צריך לכם להתיר · וי"ר וצריך לומר שגם דאסורים בסחורה אבל בנזדמנו מותר גם שאר הנאות מותר אמנם בירושלמי פ"ז דשביעית וסוף פ"ז דבבא קמא וטמאים יהיו לכם אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה ולפי נוסחא דהכא אפ"ל דאיירי בגמל דאינו עומד לאכילה :

פרשתא ג א גמ' חולין ד' ס"ז ורמב"ם פ"ב מה' מאכלות אסורות דין י"ח ע"ש : ב משנה פ"ח דפרה ומשנה ד' פ"ה דמקואות : ובנחלים אלו הנהרות שנאמר וכו' פי' דאיתא בתהלים סי' ל"ו ירוין מדשן ביתך ונחל עדניך תשקם דנחל היינו נהר ו"ר : עד שאתה מרבה את הביברין ת"ל במים כצ"ל ילקוט והד"ת גורס שאתה מרבה את המים שבכדין ופי' ביברין הם בריכות של דגים : ג מנין אף לענין איסור פי' דבאיסור לא נאמר מכל אשר במים וא"כ נימא דליכא לאו בשאר מימות רק איסור בעלמא · ו"ר : ד אתה אומר לכך נאמר בימים בימים כצ"ל ק"א וא"ר וכו' עוד הו"ר א"כ דה"ק מדכתיב גבי איסורא במים קאי אמים דלעיל שאותן המים שהתרתי כשיש לו סנפיר וקשקשת באותן אסרתי כשאין לו : בעל עצמות וכו' [דכל שיש לו סנפיר וקשקשת הוא בעל עצמות ופרה ורבה] בעל עצמות ואין פרה ורבה אפשר שיש בחיות הגדלים ממים כמו עכבר שגדל מאדמה כדאיתא ספ"ט דחולין אין בעל עצמות ופרה ורבה כגון התולעים כו' [הנלים מין שרץ שהוא עגול] וית רענן : והצפרדעים הגדלים בים וביבשה כצ"ל דהיינו הצפרדעים שגדלים בים וביבשה על שפת הנחלים והימים אבל הגדלים ביבשה ממש שהן שרץ הארץ פשיטא שהם אסורים וכן נראה מלשון הראב"ד שהוא גורס כן ד"ת : ה אפי' אין לו אלא סנפיר א' וקשקשת א' משנה חולין ס"ו · ורמב"ם ספ"א מה' מאכלות אסורות וטוש"ע יו"ד סי' פ"ג : ר' יהודה אומר ב' קשקשים שנאמר וקשקשת ואעפ"י שאין ראיה לדבר כו' כ"ה כד"ת וע' ר"ן ס"פ [illegible] דחולין ותוס' יו"ט שם בארוכה:

ס"ז : ולאתא לאשמועינן דלא נימא הואיל ואיתקש לנבלה דכתיב לויתן [...] קמ"ל ערוך ערך נא ורמב"ן סס"י רס"א · ובויקרא רבה פרשה כ"ב מה ש[...] לך תחת איסור דגים לויתן וע' מהרש"א בחא"ג ס"פ אלו טריפות וע' [...] משמע דאית מאן דס"ל דג טמא הוא ופ' מעשה רוקח לפרי הגר"א מא[...] מס' חולין : ו בבהמה שבמעי הטמאה וכו' משנה בכורות ה' : לעיל פ"ג ברייתא [...] מה' מאכלות אסורות דין ה' : ודגים נו' שאינן גידולי כצ"ל ד"ת וכ"ה [...] ז' : ע"ש בגמ' והובא ברמב"ם שם : שנכבש עם הטמא פי' שנכבש בציר [...] פ"י דתרומות וברית אברהם כ' דאם נכבש במלח אסור דקי"ל מלוח [...] הפוסקים בטור יו"ד אינו כן דאפילו במלח מותר מן התורה וכ"ה בה לין [...] יכול אעפ"י שנימוק פי' שדג טמא נימוח ו"ר : ז חיה זו חית הים היינו [...] גם כן דיהם בסנפיר וקשקשת : להביא את הסירונית כ"ה בד"ת והוא דו[...] משנה ה' פ"ח דכלאים : ת"ל זאת כצ"ל ד"ת ופי' זאת התורה אדם כי ימ[...] ברית אברהם : ח לאסור ציר אסמכתא בעלמא הוא דציר דגים אינו אס[...] חולין צ"ט : ד"ה שאני ציר : ואת הקיפה שלהן הם פרט כו' כצ"ל ד"ת [...] עירוביהם כצ"ל ד"ת : עשר זוז] ביהודה כ"ה בנוסחא אחריתי ד"ת וכל [...] פי' דתר מות ובגמ' חולין צ"ט : משמע דהך דדג טמא הוא ענין בפני ע[...] משנה דדג טמא וכו' בלי ההתחלה וכמ"ש הקרבן אהרן אמנם בפסיק[...] דכולה חדא מילתא הוא דהכי איתא שם לאסור את עירוביהן כמה יש[...] שיערו חכמים בברייתא קרוב למאתים דתניא כל גרב שהוא מחזיק סאתיים [...] אסור וכו' ע"ש רביעית בסאתים שהוא אחד מקנ"ב · והא דאמר לעיל [...] בנותן טעם לא אסור כ' הרא"ש דשם איירי במין בשאינו מינו והכא ה[...] הקרבן אהרן ודחה דברי זקני בגור אריה שתירץ דהכא היא בנותן טע[...] בתתק"ם · גם הקשה עליו ש"כ דציר חריף ובגמ' אמר דזיעה בעלמא ה[...] שום קושיא על זקני דמה בכך דשניהם אמת דאינו רק זיעה בעלמא ואעפ[...] וכל זיעה הוא דבר חריף וכמ"ש בשו"ת משאת בנימין סי' נ"ח שהרב [...] להרב בית יוסף שמטעם זה מחמירין האשכנזים בכיסוי אפילו אינה בת [...] הוא חריף ואינו נפגם · גם עינינו רואות יש הוא זיעה בעלמא ואעפי[...] וע' שו"ת הרשב"א ח"א סי' ע"ד וסי' ר"פ רפ"א וס' מעשה רוקח על משנ[...] י להביא את היבחושים שהיננן ע' חולין ס"ז · מביא זה מלכל [...] יא אין לי אלא המעלה כו' חולין סו · והובא ברמב"ם ספ"א מה' מאכל[...] יעשו בהם סחורה ע' גמ' פסחים כ"ג : וביו"ד סי' קי"ז : יב תשקצו [...] על עוף טמא וע' גמ' חולין ד' ק"כ : דרש ליה מהטמאים : ואת עירו[...] הרי אלו מיעוטין כצ"ל ד"ת פי' דכתיב את אלה תשקצו מן העוף שהן הם [...] [illegible]

יאכלו לחייב את המאכיל כאוכלו · או לא יאכלו
פרם בהנאה ת"ל לא תאכלו הא כיצד בהנאה
אסורים הא מה אני מקיים לא יאכלו לחייב את
ב את הנשר ואת הפרס ואת העזניה ר"ע אומר
נאמר להלן נשר מה נשר האמור כאן עשה את
הנשר בל תאכיל כבל תאכל · אף נשר האמור
ל האמורים עם הנשר בל תאכיל כבל תאכל :
מר נאמר כאן איה ונאמר להלן איה מה איה האמור
אה מין איה אף איה האמור כאן עשה את הראה
ב זו עורב · כל עורב להביא עורב העמקי · ועורב
למינו להביא את הזרזירים · למינהו להביא את
ה הנץ · למינהו להביא בן ההדייה וההודאה · מת"ל
בעים פעמים · שיכול אלו יהיו אסורים והשאר יהיו
למינהו ריבה הא כיצד הריני למד מן המפורש : ו מה
לו זפק ואין לו אצבע יתירה ואין קורקבנו נקלף ודורס
צא בו אסור · מה תורים ובני יונה מיוחדים שיש
יתירה וקורקבנו נקלף ואין דורסים ואוכלים אף כל
ר : ז כל שרץ העוף ההולך על ארבע שקץ הוא
א אסור ת"ל אך את זה תאכלו מכל שרץ העוף ההולך
הכל יהא מותר ת"ל ארבה וסלעם הרגול והגב אין
ד · מנין לרבות שאר המינים ת"ל למינהו למינהו
הריני למד מן המפורש : ח מה ארבה מפורש יש
ארבע כנפיים וקרסוליו וכנפיו חופים את רובו אף
ד · רבי יוסי אומר ושמו חגב · רבי אלעזר ברבי
ו כרעים אעפ"י שאין לו עכשיו ועתיד לגדל לאחר
ה גובאי · סלעם זה הרשון · חרגול זה נפול · חגב
ל למינהו למינהו ארבע פעמים להביא צפורת
שלמית והצדיא ואת הערצוביא ואת הארזבונית :
צירן העוף אשר לו ארבע רגלים טמא הוא לכם ·
מש הרי זה טהור · שקץ הוא פרט לעירוביו
ים חגבים טמאים שנכבשו עם חגבים טהורים
צירן · העיד רבי צדוק על ציר הגבים טמאים
שהוא טהור :

ולאלה תטמאו יכול לכל האמורים בענין ומה
אמור בענין בהמה וחיה ועופות ודגים וחגבים
החי מטמא בכולם ת"ל בהמה אוציא את הדגים
ין מקבלים טומאה ולא אוציא החגבים ת"ל מפרסת ·
ואין למינן טומאה ולא אוציא את העופות שיש למינן
סה · אוציא את העוף הטמא ולא אוציא את העוף
הטהור · ודין הוא ומה אם בהמה שאינה מטמאה בגדים אבית הבליעה
אבר מן החי ממנה מטמא · עוף שמטמא בגדים אבית הבליעה אינו
דין שיהא אבר מן החי מטמא · ת"ל שסע אין לי אלא בהמה טהורה
בהמה טמאה מנין ת"ל לכל הבהמה · חיה טהורה מנין ת"ל מפרסת ·
חיה טמאה מנין ת"ל פרסה · לשסועים מנין ת"ל ושסע · לאין
שיסועים מנין ת"ל איננה שוסעת · מעלת גרה בבהמה מנין · ת"ל
מעלת גרה · לשאין מעלה גרה מנין ת"ל איננה מעלה · והלא חזיר
מפרים ומשוסע · יכול לא יהא אבר מן החי מטמא הימנו ת"ל גרה
איננה מעלה טמא הוא : ב במה הוא מדבר אם במיתתן הרי מיתתן
אמורה · אם באבר מן המת הרי אבר מן המת אמור למטה · הא
במה זה מדבר באבר מן החי : ג והלא דין הוא טימא האדם טימא
הבהמה מה אדם אבר מן החי מטמא הימנו אף בהמה יהא אבר
מן החי מטמא הימנה : ד הין אם החמיר באדם בטומאה חמורה
נחמיר בבהמה בטומאה קלה · אני אדוננו מן שרצים הקלים ·
טימא בבהמה טימא בשרץ מה שרץ אבר מן החי ממנו מטמא אף
בהמה יהא אבר מן החי ממנו מטמא : ה הין אם החמיר בשרץ
שעשה דמו כבשרו נחמיר בבהמה שלא עשה דמה כבשרה · אני
אדוננו מן אבר מן המת שאין איסורו נוהג בבני נח כישראל הרי הוא
מטמא · אבר מן החי שאיסורו נוהג בבני נח כישראל אינו דין
שיטמא · לא אם אמרת באבר מן המת שהבשר הפורש ממנו טמא
תאמר באבר מן החי שהבשר הפורש ממנו טהור · והואיל והבשר
הפורש ממנו טהור לא יטמא ת"ל כל הנוגע והנושא לרבות אבר מן
החי : ו יכול אף בשר הפורש מן החי יטמא ת"ל נבילה · מה נבילה
שאין לה חילופים אף אבר מן החי שאין לה חילופים דברי רבי יוסי
הגלילי · רבי עקיבא אומר מה נבילה גידים ועצמות אף אבר מן החי
גידים ועצמות · רבי אומר מה נבילה כברייתו בשר גידים ועצמות
אף אבר מן החי כברייתו בשר וגידים ועצמות : ז הנוגע יטמא עד
הערב ואין הנוגע מטמא בגדים והלא דין הוא ומה אם משא מועט
הרי הוא מטמא בגדים מגע מרובה אינו דין שיטמא בגדים ת"ל
הנוגע יטמא עד הערב ואין הנוגע מטמא בגדים : ח הנושא
יכבס בגדיו מלמד שהנושא מטמא בגדים והלא דין הוא ומה אם
מגע מרובה אינו מטמא בגדים משא מועט אינו דין שלא יטמא ת"ל
הנושא יכבס בגדיו מלמד שהנושא מטמא בגדים : ט יכול אף
הציפה תלמוד לומר בגד · אי בגד יכול בגד גדול לבן מטמא בזב
ומטמא בנגעים · ומנין גדול צבוע קטן לבן · הא קטן צבוע עד
שאתה מרבה שביץ של סבכא והנגלים ת"ל בגד בגדיו ריבה · מנין
לעשות שאר כלים כבגדים · ת"ל טמא · יכול יטמא אדם וכלי חרס
ת"ל בגד · בגד הוא מטמא ואינו מטמא אדם וכלי חרס · מנין
לרבות הציב היוצא ממנו ושערה שכנגדו ת"ל טמא :

לכל

הגהות

יבמות קי"ד ומכילתא פ' בא ד' אמשטרדם ד' ט"ו · בדיבור אמר בן
ירושלמי פ"ג דערלה ופ"ב דפסחים : ת"ל לא תאכלו במשנה תורה
מן כ' כל הולך על ארבע לא תאכלום ולא כתיב לא תאכל ש"מ
אבל בהנאה מותרים אבל לא תאכל לבדו אחד איסור אכילה ואחד
כדאיתא בפסחים כ"א וכמש"ל דא"כ לכם למה לי עכ"ל : ב ואת
מר כו' ברייתא ג' ר' ישמעאל אומר כ"ה בד"ת וכ"ה בילקוט וכ' הז"ר
ולה תשקלו מן העוף לא יאכלו א"כ קאי על כל האמורין עם הנשר
כיל כאוכל אבל במשנה תורה דכתיב וזה אשר לא תאכלו מהם משמע
לאידיה ולא כתיב לא יאכלו לחייב המאכיל כאוכל לכן ילפינן מכאן :
עורב זו עורב את כל עורב כצ"ל ד"ת וכ"ה בברייתא בגמ' חולין ס"ג :
ג"ת בגמ' חולין ס"ב למיניהו להביא את הסנונית וכו' מוהרי"ו פ"ק
מינו אנוס שו"ת מהר"ל ן' חביב סי' ק"ה ושו"ת כנסת יחזקאל סי' כ"ד
מינה וכתב למיניהו וע' מרכבת המשנה חלק ב' פרק א' מה' מאכלות
בגמרא ד' ס"א יבם פורת יוסף לר"י סאמיגא ד' קי"ב וקרבן אהרן :
גירסא אחריתי בר הדיא ב"ת ובגמ' חולין ס"ג · בר חיריא וע"ש :
ת וע"ש בסוגיא : מה תורים והא דוה סותר לרישא ע"ש בגמ' : כל
ת בת היענה זו הנעמות ואת התחמס זו המטפות ואת השחף זה
הכן למיניהו זה בר הדיא ואת הכוס זה הקדיאת ואת השלך זה השולה
וף זה הקיפוף ואת התנשמת זה תנשמת שבעופות אתה אומר זה תנשמת
לא תנשמת שבשרצים אמרת צא ולמד באחד משלש עשרה מדות שהתורה
מעניני במה הכתוב מדבר בעופות הוי תנשמת שבעופות לא תנשמת
הקיק הרחם זה השרקרק החסידה זו דיה לבנה האנפה זו דיה רגזניתא
הבסדות ואת העטלף זה ערפד כל שרץ העוף כו' כלל הכתוב כל שרץ
מהם יתר לאכילה כל שרץ כו' כלל הכתוב כצ"ל פי' שלא התיר הכתוב
מיניהם והשאר כולם אסורים ד"ת : ח ט הוא בגמ' חולין ס"ה ע"ש

מהרי"ד

דין כ"ב וביו"ד סס"י פ"ה ועי"ש בש"ך ועי' שו"ת רשב"א ח"א סי' רפ"ו דפי' דת"ק מטהר אפי'
לאכילה אך עדות רבי צדוק איטו רק להכשיר אבל מטמא בכל שהוא :
פרשתא ד א ת"ל בהמה פי' דהדר אמר לכל הבהמה אשר הוא מפרסת פרסה : הגדלים
בים שאין בים מקבלין טומאה כצ"ל ד"ת ופי' דאין נבלתם מטמא גם
הכלים הנעשים מהם אין מקבלין טומאה כדאיתא במשנה י"ג פ' י"ז דכלים : ולא אוציא את
העופות שיש למינן טומאה כי נבילת עוף טהור מטמא בגדים אבית הבליעה : ומה בהמה
וכו' כדלקמן בסדר זה פרשתא י' ברייתא ז' : בהמה טמאה מנין ת"ל לכל הבהמה אשר הוא
כצ"ל ד"ת וק"א ופי' דיהיה איזה בהמה שיהיה : חי' טמאה מנין ת"ל פרסה אפי' אין לה אלא
פרסה אחת : לשאין שוסעת מנין כצ"ל ד"ת : לשאין מעלה גרה מנין ת"ל וגרה איננה מעלה
כצ"ל וליף דהו"ל ואיננה מעלה גרה אלא ללמד שאע"פ שמעלה גרה מטמא כגון ארנבת
ושפן · זית רענן : והלא החזיר מפרים ומשסע פי' דמקרא דלעיל לא ילפינן אלא גמל שאינו
משסע לגמרי כמ"ש רש"י בחומש · ז"ר : ת"ל גרה איננה מעלה ע' גמ' חולין סוף ד' ק"א
ק"ב דחכמים ס"ל דאין אבר מן החי נוהג בבהמה טמאה : טמאים הם במה הוא מדבר
כצ"ל : ד מה שרץ אבר מן החי ממנו מטמא כדלקמן ריש פרשתא ו' : ה השרץ שעשה דמו
כבשרו לקמן פרשתא ה' ברייתא ב' : נחמיר בבהמה שלא עשה דמה כבשרה משנה ריש פ"ה
דעדיות וגמ' מנחות ק"ג : ק"ד ורמב"ם פ"א משאר אבות הטומאות דין ד' וע' ירושלמי פ"ה
דשבת ופ"ג דשקלים : ה אני אדוננו מן המת ומה אבר מן המת כצ"ל ד"ת : אבר מן החי
שאיסורו נוהג בבני נח סנהדרין נ"ו · וחולין ל. ק. ק"ב : תאמר באבר מן החי שהבשר הפורש
ממנו יהיה טהור משנה ג' פ"ו דעדיות והובא בחולין ס"פ העור והרוטב : ו שאין לה חילופין
כו' שאין לו חילופין כצ"ל ד"ת וכ"ה בגמ' חולין קכ"ח : וע"ש במאי קמיפלגי : ז משא מיעוט
הט מאית : ח יכול אף הציפה פי' ציפוי למר למר שאינו מגופן כדאיתא בשבת מ"ם · ע"ש
ברש"י כו' ומנין גדול לבוא שאינו מטמא בנגעים כדאיתא במשנה ג' פי"א דנגעים קטן לבן אין
מטמא בזב דבעינן ראוי למדרס זית רענן : שביס של סבכא כ"ה

פרק ו לכל הבהמה להביא את השליל שיהא אבר מן החי מטנו מטמא טמאים מ"למד שמצטרפים זה עם זה · יכול יצטרפו למתים ת"ל הם יכול לא יצטרפו למתים החמורים . אבל יצטרפו עם נבילות הקלות ת"ל הם · כל הנוגע בהם יטמא להביא את ברמה טמאה שלא תהא שחיטתה מטהרתה : **ב** והלא דין היא שרץ אסור באכילה ובהמה טמאה אסורה באכילה · מה שרץ אין שחיטתו מטהרתו אף בהמה טמאה אין שחיטתה מטהרתה : **ג** או כלך לדרך זו טרפה אסורה באכילה ובהמה טמאה אסורה באכילה מה טריפה שחיטתה מטהרתה אף בהמה טמאה המהרנה שחיטתה : **ד** נראה למי דומה דנין דבר שאינו למינו שחיטה מדבר שאין למינה שחיטה ואל תוכיח טריפה שיש למינה שחיטה · או כלך לדרך זו דנין דבר שמטמא במשא · מדבר שמטמא במשא · ואל יוכיח שרץ שאינו מטמא במשא · ת"ל כל הנוגע בהם יטמא · להביא בהמה טמאה שלא תהא שחיטתה מטהרתה : **ה** כל הולך על כפיו זה הקוף כל הולך להביא את הקופד ואת חולדת הסנאים · ואת אבני השדה ואת כלב הים זו חיה טהורה · חיה טמאה מנין ת"ל ההולכת על ארבע · כל חיה להביא את הפיל : **ו** אם נאמרו למעלה למה נאמרו למטה אלא העליונים באבר מן החי · והתחתונים באבר מן המת · והלא דין הוא ומה אבר מן החי שהבשר הפורש ממנו טהור הרי הוא מטמא · אבר מן המת שהבשר הפורש ממנו טמא אינו דין שיהא טמא · לא אם אמרת באבר מן החי שאיסורו נוהג בבני נח כישראל · תאמר באבר מן המת שאין איסורו נוהג בבני נח כישראל הואיל ואין איסורו נוהג בבני נח כישראל לא יטמא · ת"ל הנוגע והנושא להביא אבר מן המת : **ז** הנוגע יטמא עד הערב ואין הנוגע מטמא בגדים · והלא דין הוא ומה אם במקום שלא נטמאו מחמת עצמם במשא . נטמאו מחמת הנושא · מקום שיטמאו מחמת עצמם במגע אינו דין שנטמאו מחמת הנוגע ת"ל הנוגע יטמא עד הערב ואין הנוגע מטמא בגדים : **ח** והנושא יכבס בגדיו מלמד שהנושא מטמא בגדים · והלא דין הוא ומה אם במקום שנטמאו מחמת עצמם במגע לא נטמאו מחמת הנוגע · מקום שלא נטמאו מחמת עצמן במשא אינו דין שלא יטמאו מחמת הנושא ת"ל והנושא יכבס בגדיו · מלמד שהנושא מטמא בגדים : **ט** ק"ו שלא יטמאו מחמת עצמם במגע · ומה אם במקום שנטמאו מחמת הנושא · לא נטמאו מחמת עצמם · מקום שלא נטמאו מחמת הנוגע אינו דין שלא יטמאו מחמת עצמם במגע ת"ל כל הנוגע בהם יטמא בין אדם בין כלים : **י** ק"ו שיטמאו מחמת עצמם במשא · ומה אם במקום שלא נטמאו מחמת הנוגע נטמאו מחמת עצמם במגע · מקום שנטמאו מחמת הנושא אינו דין שיטמאו מחמת עצמם ת"ל לכם · לכם הם מטמאים ואין מטמאים לא אוכלים ולא משקים ולא כלים במשא הנושא ולא הנישא :

פרשתא ה וזה לכם הטמא בשרץ השורץ על והעכבר והצב למינהו והאנקה ו
והחומט והתנשמת · אלה הטמאים לכם בכל השרץ
שנאמר לא תטמאו בהם ונטמתם בם שומע אני ט
וטומאת הקדושות · ת"ל החולד והעכבר והצב למי
יכול יהו אלו מטמאים אדם וכלים ואלו יהו מטמאי
כלים או כלים ולא אדם תלמוד לומר אלה · אין לך
או אינו מוציא אלא אלו · שלא היה בענין הפרט מה ו
בעל עצמות ופרה ורבה אף אינו מוציא אלא כל שאינו
ופרה ורבה · מנין בעל עצמות ואינו פרה ורבה · א
עצמות ופרה ורבה · עד שאתה מרבה את בעל עצמו
ורבים · ת"ל אלה הטמאים לכם בכל השרץ אין לך מטמ
אלו בלבד : זה לכם הטמא להביא את דמו שיטמ
והלא דין הוא ומה אם בהמה שהיא מטמאה במשא ל
כבשרה שרץ שאינו מטמא במשא אינו דין שלא
כבשרו · ת"ל זה טמא להביא את דמו שיטמא כבשו
יכשיר הזרעים ודין הוא ומה דם בהמה שאינו מטמא ט
מכשיר את הזרעים · דם השרץ שהוא מטמא טו
אינו דין שיהא מכשיר את הזרעים ת"ל לכם לכם
ואינו מכשיר את הזרעים : **ד** מתוך שנאמר עכב
עכבר של ים יטמא · והלא דין הוא טימא בחול
בעכבר · מה חולדה מין הגדל על הארץ אף עכב
על הארץ · או מה חולדה כמשמעו אף עכבר כמשמע
אביא עכבר שבים ששמו עכבר · ת"ל על הארץ להוציא
ה או אינו אומר על הארץ יטמא ירד לים לא יטמא ת'
מקום שהוא שורץ יטמא : **ו** או אינו אלא השורץ י
שחציו בשר וחציו אדמה שאין שורץ לא יטמא · ודין הוא
וטימא עכבר מה חולדה כמשמעו אף עכבר כמשמעו · א
פרה ורבה אף עכבר פרה ורבה · יצא עכבר שחציו
אדמה שאין פרה ורבה ת"ל בשרץ להביא את העכבר
וחציו אדמה · הנוגע בבשר טמא ובאדמה טהור רבי
אף הנוגע באדמה שכנגד הבשר מאחוריו טמא : **ז** צ
למינהו לרבות מינים של צב חברבר ובן הנפילים סלמנ
רבי עקיבא מגיע לפסוק זה היה אומר מה רבו מעשיך ו
לך בריות גדילות בים וגדילות ביבשה · גדילות בים אם
מתו · והגדילות ביבשה אם עלו בים מתו · גדילות ב
באויר גדילות באור אם פרשו לאויר מתו · גדילות באוי
לאור מתו · מקום חיות של זה מיתתו של זה ומקום חייו ש
של זה ואומר מה רבו מעשיך ה' כולם וגו' :
ט

הגהות מהרי"ד

מסאבר כלו וכוה במשנה חולין קכ"ד ברמב"ם פ"א מה' אבות הטומאות דין י"א :
פרק ו א לרבות את השליל אם מתה אמו מטמא משום אבר מן החי ע' פ"ד דחולין ד' ע' :
ו"ר : שמצטרפים זה עם זה פי' הזית רעקן נ"ל דס"ל כזית בשר הפורש מאבר מן החי טמא וא"כ אם פירש חצי זית מאבר זה וחצי זית מאבר זה מצטרפין ועפ"ד דמעילה כוונתו לשם ד' ט"ו : ט"ו · ותימה על פירושו הא לעיל פרשתא ד' ברייתא ו' תאמר באבר מן החי שהבשר הפורש הוא טהור הרי דס"ל לכך תנא דכשר ואיך יסתום תיכף דבריו בהיפוך רק הפי' חצי אבר מבהמה זו וחצי אבר מבהמה אחרת : יכול יצטרפו למתים החמורים ת"ל הם כצ"ל ד"ת וע' משנה ג פכ"ז דכלים שמצטרף להקל ממנו ותגמ' שבת ע"ו : שלא תהא שחיטתה מטהרתה מידי נבילה מבנה חולין פ' בהמה המקשה ד' ע"ב : ורמב"ם פ"א מה' אבות הטומאות הלכה ג' : **ג** טריפה שחיטתה מטהרתה משנה חולין ע"ב : ורמב"ם פ"ב מה' אבות הטומאות דין ט' : **ה** חולדת הסנאים ואדני השדה ע' משנה ה' פ"ח דכלאים ופי' אדני השדה חיה שיש לה צורת אדם והיא גדיל מטיבורו בארץ : ואת כלב הים זה חיה ס' אין לי אלא טהורה טמאה מנין כ"ב כ' הראב"ד ז"ל נראה לי דגרסינן איבעיא אין לי אלא חי' טמאה חי' טהורה מנין ד"ת : להביא את הפיל שגם הוא מין חי' כדאיתא ספ"ח דכלאים : **ו** אם נאמר למעלה היינו לכל הבהמה אשר הוא מפרסת פרסה וכו' קשה דפסוק לכל הבהמה לא איירי אלא במפרים פרסה לבד וא"כ הולך על כפיו מנ"ל וכאן באבר מן המת בהמה טהורה וטמאה מנ"ל י"ל כיון דפסוק הולך על כפיו ופסוק לכל הבהמה הם באמצע ולמעלה מהם כתיב אבר מן החי ולמטה מהם כתיב אבר מן המת דרשינן המקרא לפניו ולאחריו הראב"ד וכעין זה מצינו לגר אשר בשעריך תתננה דדרשינן לפניו ולאחריו כדאיתא בחולין קי"ד · ולא ידעתי מאי קשיא ליה שהרי לעיל מרבינן חי' טהורה וטמאה ממפרסת פרסה ושסע וכאן ג"כ מרבינן חיה טהורה וטמאה ובהמה בכלל חי' וכ"ה בחולין ד' ע' עכ"ל וית רענן : שהבשר הפורש ממנו ר"ל הפורש מן החי ק"א ח"ר והוא"ד לשיטתו אזיל למ"ש לעיל ברייתא א' אבל לפי מה שכתבתי שם אין צורך לכך רק כמו שכתבתי שם : **ז** מקום שלא נטמאו מחמת

אדם נוגע בנבילה יטמאו בגדיו ק"א ח"ר והוא ברמב"ם ריש ה' טומאת מ
מטמא והנושא מטמא רמב"ם ריש ה' אבות הטומאות : **י** ת"ל לכם פי' דוק
וא"ת הא כתיב לעיל ג"כ לכם וי"ל דהתם איצטריך למשרי אבר מן הח
לעיל גבי בהמה טמאה אבל נבילה לא צריך קרא דכתיב לגר אשר בשעריך ת
הנישא שאם הנבילה נושא את האדם טהור :
פרשתא ה א מה ת"ל שהוא כפל דכבר כ' וזה לכם הטמא : שומע א
ע' ק"א ולי נראה דפי' טומאת גויות אם אכל אוכלין
לטומאה או שני וטומאות הקדישות מאותן שהם מעלות בקודש קמ"ל דהכא
וכמ"ש ביומא פ' : הכא לטומאת גוי' דלאו דאורייתא והובא ברמב"ם ה' שאר
פ"א דין י"שוב ראיתי שכן פי' גם הז"ר : ואלי פי' טומאת גויות והקדישו
אדם ולא כלים וכו' : או אינו מוציא אלא אלו כל שאינו כעין הפרט כצ"ל
וכ"ה בילקוט : אלא כל שאינו בעל עצמות ופרה ורבה הן תיבת שאיני ק
ורבה ופירושו שאינו בעל עצמות ואין פרה ורבה ד"ת וקרבן אהרן : עד שאת
יטמא : **ב** אם בהמה לא עשה דמה כבשרה לעיל פרשה ד' ברייתא ה' ופ'
להביא דמו שיטמא כבשרו ע' מעילה י"ז ובראשית רבה פרשה ס' וניפס ת
והדין הובא ברמב"ם פ"ד מה' שאר אבות הטומאות דין ז' וסמ"ג עשין ר
בבריתות ד' : **ג** שאיני מטמא טומאה חמורה כדלעיל ברייתא ב' שלא עשה
אם נגע בטומאה מטמאה טומאה קלה לטמא אוכלין ומשקין ז"ד : מכשיר
פרשתא ח' ברייתא ד' : הוא מטמא ואין מכשיר כצ"ל ד"מ והוא משנה ה' פ'
והתא ברמב"ם פ"י מה' טומאת אוכלין דין ג' : **ד** להוציא את שבים עיין
ברייתא ד' ומה שציינתי שם וע' משנה י"ג פ' י"ז דכלים ושם בפי' המשניות
ועד סוף הפרק הובא בגמרא חולין קכ"ו : קכ"ז · וע"ש ברש"י · והובא בסמ
ו או אינו אומר אלא השורץ כצ"ל ד"ת : עכבר שחציו בשר כו' הוא במשנה חו

ם לרבות עורותיהם יכול עורות כולם ת"ל אלה אלו
ת הטמאים עור האנקה · הכח והלטאה והחומט ·
הלטאה כחולדה · רבי יוחנן בן נורי אומר שמונה
עורות : ב טמאים לרבות ביצת השרץ וקליפת
על פי שלא ריקמה ת"ל בשרץ מה שרץ משירקם
קם · יכול אף על פי שהיא סתומה ת"ל הנוגע יטמא
ינע טמא · עד כמה תינקב · עד כשעורה שכן
כשעורה : ג טמאים מלמד שמצטרפים זה עם זה
בבשר · דם בבשר ובשר בדם · בין במין אחד בין
כל הנוגע בהם יטמא לרבות ידות הכלים · או יכול
משיעורה ת"ל לכם לכל שהיא לצורכיהם דברי רבי
ר' יוחנן בן נורי הכתוב אומר במטמא ואתה אומר
רבי עקיבא אף אני אומר כל הנוגע בהם יטמא.
האוכל אוכלים טמאים ולא השותה משקים טמאים
ערב : ה כל הנוגע בהם יכול בחייהם ת"ל במותם
לא בשחיטתן · ת"ל בהם אע"פ שהוטים · הא מה
במותם ולא בחיים : ו כל הנוגע בהם יכול בכולם ת"ל
ול במקצתם ת"ל בהם · הא כיצד שינע במקצתו
יערו חכמים בכעדשה שכן החומט תחילת ברייתו
· רבי יוסי ברבי יהודה אומר כזנב הלטאה :
וכל אשר יפול עליו מהם במותם יטמא · במי הוא
מדבר אם במיתתן הרי מיתתן אמור אם באבר מן
מן המת אמור למטן · הא אינו מדבר אלא באבר מן
הוא מה אם בהמה שלא עשה דמה כבשרה אבר
טמא · שרץ שעשה דמו כבשרו אינו דין שיהא
מנו מטמא · לא אם אמרת בבהמה שהיא מטמאה
שרץ שאינו מטמא במשא · הואיל ואינו מטמא במשא
ן החי ממנו מטמא · ת"ל וכל אשר יפול עליו מהם
רבות אבר מן החי : ב יכול אפילו תלוי בו בשערה
הא אינו מטמא אלא כשיפול : ג יכול הבשר
יטמא · ת"ל במותם · מה מיתה שאין לה חליפים אף
אין לה חליפים דברי ר' יוסי הגלילי · רבי עקיבא אומר
ם ועצמות אף אבר מן החי נידים ועצמות · רבי אומר
נידים ועצמות אף אבר מן החי כברייתו בשר גידים
כלי עץ יכול הסולם והקולב והנחותה והמנורה ·
ולא כל כלי עץ · או יכול שאני מרבה השולחן והטבלא
ל לכל כלי עץ ריבה · מה ראית לרבות את אלו
אלו אחר שריבה הכתוב מיעט ת"ל שק · מה שק
משמש את האדם ואת משמשי האדם · אף אני מרבה
פקי שהם משמשים את האדם ואת משמשי האדם ·
הסולם שהוא משמש את האדם ואינו משמש משמשי

האדם · (ואינן משמשין את האדם) : ה כלי עץ יכול השידה תיבה ומגדל וכוורת קש וכוורת קנים ובור ספינה אלכסנדרית שיש להם שוליים והם מחזיקים ארבעים סאה לח שהם כוריים ביבש · ת"ל מכלי עץ ולא כל כלי עץ · או יכול שאני מוציא דרור עגלה וקסתות מלכים ועריבת העובדים ובור ספינה קטנה והארון ת"ל כל כלי עץ ריבה · מה ראית לרבות את אלו ולהוציא את אלו · אחר שריבה הכתוב מיעט · ת"ל שק · מה שק מיוחדים שהוא מטלטל במלואו אף אני ארבה דרדור עגלה · וקסתות מלכים · ועריבת העובדין · ובור וספינה קטנה והארון שהם מיטלטלים במלואם · ומוציא אני השידה התיבה והמגדל וכוורת קש וכוורת קנים ובור ספינה אלכסנדרית שיש להם שוליים והם מחזיקים ארבעים סאה לח שהם כוריים ביבש שאינן מטלטלים במלואו : ו ר"מ אומר כל שמנו הכמים בטהרה טהור והשאר טמא · רבי יהודה אומר כל שמנו חכמים בטומאה טמא והשאר טהור · אין בין דברי ר"מ לדברי רבי יהודה אלא עריבת בעל הבית : ז רבי נחמיה אומר קופות הגדולות וסינים גדולים יש להם שוליים והם מחזיקים ארבעים לח שהם כוריים ביבש שאעפ"י שאין מטלטלים במלואם מטלטלים במה שנשתייר בהם : ח יכבס יכול אף הציפה ת"ל בגד בגד יכול בגד גדול לבן המטמא בזב והמטמא בנגעים מנין גדול צבוע קטן לבן · קטן צבוע עד שתהא מרבה להביא שביץ של סבכה וגנגלים מנין ת"ל [או] בגד (בגדים) ריבה · מנין לעשות שאר כלים כבגדים ת"ל טמא יכול יטמא אדם וכלי חרס ת"ל בגד · בגד הוא מטמא ואין מטמא לא אדם ולא כלי חרס · מנין לרבות את חלבדים ת"ל או בגד : ט עור יכול אף עורות שבים יהו טמאים · ודין הוא טימא בנגעים וטימא בשרצים · מה נגעים פטר בהם עורות של ים אף שרצים יפטור בהם עורות של ים : י קל וחומר ומה אם נגעים שטימא בהם שתי וערב פטר בהם עורות של ים שרצים שלא טימא בהם שתי וערב אינו דין שיפטור בהם עורות של ים · לא אם אמרת בנגעים שלא טימא בהם צבועים · תאמר בשרצים שטימא בהם צבועים · הואיל וטימא בהם צבועים יטמא בהם עורות של ים ת"ל בגד · מה בגד מין הגדל בארץ אף עור מין הגדל בארץ · או יכול שאינו מוציא את שחיבר לו מין הגדל בארץ כל שהוא ת"ל בעור אי בעור יש להביא את שחיבר לו מן הגדל בארץ כל שהוא אפי' חוט אפילו משיחה וכלבד שיחברנו לו כדרך חיבורו לטומאה : יא יכול אף עור מצה ועור האיפה במשמע ת"ל מלאכת עור יצאו עור המצה ועור האיפה שלא נעשה בהם מלאכה · אוציא עור המצה ועור האיפה שלא נעשה בהם מלאכה ולא אוציא עורות רצועות וסנדלים שנעשו בהם מלאכה תלמוד לומר כלי · יצאו רצועות סנדלים שאינן כלי · או יכול שאני מוציא עורות אהלים שכן כלים תלמוד לומר כל כלי אשר יעשה מלאכה בהם לרבות עורות אהלים :

הגהות מהרי"ד

ן קכ"ב · במשנה וגמ' שבת ק"ז · ורמב"ם פ"ד מה' אבות הטומאות דין ח'
יהודה · ע"ש ברייתא ב' חולין קכ"ו : במשנה וגמ' ורמב"ם שם דין ו'
ובפסיקתא זוטרתי איתא ד"א הטמאים וכו' : עד כשעורה שכן אפשר לו
כצ"ל ד"ת וכ"ה בברייתא בחולין קכ"ו וברמב"ם שם נהגה כל שהוא :
ם זה דם כדם כצ"ל ד"ת ותיבת זה נמחק והובא במשנה וגמ' מעילה י"ז :
והובא ברמב"ם פ"ד מה' שאר אבות הטומאות דין ז' וסמ"ג עשין רמ"ה :
ם במשנה וברמב"ם פ"ד מה' טומאת אוכלין דין י"א : ד לרבות ידות
ין ק"ס · הובא ברמב"ם פ"ה מה' טומאת אוכלין דין ה' וסמ"ג עשין רמ"ה
ומה דנכנס קמי אמרן כו' אין האוכל כו' דטומאת גויה דרבנן ע"ל ריש
בסמ"ג עשין רמ"ה : ה משנה חולין ע"ב : ורמב"ם פ"א מה' אבות
: אעפ"י שהם שהוטים כצ"ל ד"ת : ו גמ' חגיגה י"א · נדה כ"ו · וע"ש
והובא ברמב"ם פ"ד מה' אבות הטומאות הלכה ב' כעדשה :
ע' לעיל פרשתא ה' ברייתא ב' והובאה בסמ"ג עשין רמ"ה : ג הובאה
בגמ' חולין קכ"ח : וע"ש ולעיל פרשתא ד' ברייתא ו' והד"ת הגי' חילופין
גמ' : ר' אומר מה שרץ בשר כצ"ל והובא ברמב"ם פ"ד מה' שאר אבות
: ד ע' פט"ו דכלים משנה ו' והקולב הוא עמוד רחב מלמטה ודק מלמעלה
ן אותו לפני פתח חנות · ותולין עליו חפצים רש"י שבת ס' והנחותא הוא פשוטי
טבול יום פרק ד' והדולפקי הוא כלי עץ שמניחין עליו לגוחות וכלים כדאיתא
ש פכ"ב וכ"כ הר"ש : או יכול שאני מוציא השלחן והטבלא והדולפקי ת"ל כל
משמשי האדם כו' ואת משמשי האדם ומוציא אני את הקולב ואת הנחותה ואת
משמשין את משמשי האדם ואין משמשין את האדם ומוציא אני את הסולם כצ"ל
ת וכ"ה בסמ"ג עשין רמ"ה ופי' משמש את האדם שלפעמים מתכסה בו ואת
ר' שנותן לתוכו כלים ...

בסמ"ג עשין רמ"ה : ה ו משנה ריש פט"ו דכלים וקצת ממנה הובא בגמ' שבת לה :
וברמב"ם פ"ג מה' כלים וסמ"ג עשין רמ"ה : ז יתלים הגדולים שיש להם שוליים כו' במלואם
ומטלטלין במה שנשתייר כצ"ל ד"ת ופי' הר' נחמיה ס"ל דאין צריך שיהיה מיטלטל גם מלא :
ח עיין לעיל סוף פרשה ד' : מן תיבת יכבס עד תיבת ובגד נמחק בד"ת וכ' שכצ"ל ובגד
יכול בגד גדול לבן כו' של סבכה מניין כ' ת"ל טמא מנין לרבות את הלבדים והשאר נמחק
ובודאי הוא טעות סופר דהא השתא קמצי מצומא חרס וכ"מ : מנין לרבות הלבדים רמב"ם פ"א מה'
כלים דין י"א וסמ"ג עשין רמ"ה : ט מהנגעים פטר בהם עורות של ים כו' עד סוף הפרק
הוא לקמן ס' תזריע פרק י"ג מן ברייתא ח' עד סוף הפרק דשם והובא במשנה ר"פ י"א דנגעים
ט אף שרצים יפטור בהם עורות של ים משנה י"ג פ' י"ז דכלים והובא ברמב"ם פ"א דכלים
פ"א דין ג' וסמ"ג עשין רמ"ה : י אף עור מן הגדל בארץ משנה י"ג פ' י"ז דכלים ורמב"ם פ"א
דכלים דין ג' וסמ"ג עשין רמ"ה · כל שהיא ת"ל או עור להביא את שחיבר לו כצ"ל ד"ת וק"א
והובא ברמב"ם ובסמ"ג שם : יא יכול אף עור המצה פי' כמו מצה שלא נתקנה כלל גמ'
שבת ע"ט · ועור האיפה כו' ועור האיפה כצ"ל ד"ת ואיפה פי' דמלוח ולא קמיח ולא עפיץ גמ' שם
ולא אוציא עורות רצועות סנדלים שנעשה בהם מלאכה ת"ל כלי יצאו עורות רצועות סנדלים
כו' שאני מוציא עורות אהלים שאינן כלים כצ"ל ד"ת וכ"ה בילקוט · והנה בסמ"ג עשין רמ"ה
הביא הך פירקא והשמיט הך בבא דרצועות סנדלים שאינן מטמאים ונראה שהוא משום קושית
בעל קרבן אהרן דהא בספ"א דנגעים מרבה רצועות מנעלים וסנדלים מטמאין וסק"א פי'
דהכא איירי שהוא מתוקן לכך אבל עדיין לא נתקן כל צרכו אמנם כ"ל דקושית בעל קרבן
אהרן והוא מדברי הר"ש פ' כ"ד דכלים משנה י"ב תולדה לקמן ס' תזריע פרק י"ג גבי נגעים
דסתרי אהדדי וכמ"ש עוד הר"ש בפי"א דנגעים אבל כאן גבי שרצים דקי"ל שלא טימא שתי
וערב אפשר דלא מיטמאו וכן נראה ...

פרק ח שק אין לי אלא שק מנין לרבות את הקלקלים ואת החבק ת"ל או שק · יכול יטמא חבלים ומשיחות · ת"ל שק · מה שק מיוחד טווי וארוג אף אין לי אלא טווי וארוג: ב והלא הוא אומר במת וכל מעשה עזים יכול יטמא חבלים ומשיחות ודין הוא טימא את המת וטימא השרץ מה השרץ לא טימא בו אלא טווי וארוג אף המת לא יטמא בו אלא טווי וארוג: ג הין אם היקל בשרץ הקל · נקל במת החמור · אלא יטמא חבלים ומשיחות ת"ל בגד ועור בגד ועור לגז"ש · מה בגד ועור אמורים בשרץ לא טימא בו אלא טווי וארוג אף בגד ועור אמורים במת לא יטמא בו אלא טווי וארוג: ד אין לי אלא שק העשוי מן העזים העשוי מן החזיר ומזנבה של פרה מנין · ת"ל שק · אין לי אלא השרץ המת מנין ודין הוא ומה אם שרץ הקל עשה בו מעשה חזיר כמעשה עזים המת החמור לא נעשה בו מעשה החזיר כמעשה העזים: ה הין אם ריבה טומאת הערב מרובה · ארבה טומאת שבעה מעוטה · ת"ל בגד ועור · בגד ועור לגז"ש · מה בגד ועור אמורים בשרץ · עשה בו מעשה חזיר כמעשה עזים · אף בגד ועור אמורים במת נעשה בו מעשה חזיר כמעשה עזים: ו כל כלי לרבות הקלע והקמיע והתפילה או יכול שאני מרבה את העץ ואת העבות · ת"ל אשר יעשה מלאכה בהם · לא העושה מלאכה באחרים: ז או יכול שאני מרבה את חפויי כלים ת"ל בהם פרט לחפויי כלים: ח במים יובא כולו כאחת יכול מקצתו ת"ל ובא השמש וטהר · מה טהרה אמורה למטן ביאת שמש כלו כאחת אף כאן ביאת כלי כלו כאחת: ט וטמא עד הערב יכול לכל דבר תלמוד לומר וטהר · אי וטהר יכול לכל דבר תלמוד לומר יטמא עד הערב הא כיצד טהור לחולין מבעוד יום ולתרומה משתחשך:

פרשתא ז כלי חרס אין לי אלא כלי חרס מנין לרבות כלי נתר ת"ל וכלי חרס · מנין לרבות את האהלים ודין הוא ומה אם כלי עץ שטימא פשוטים טיהר אהלים כלי חרס שטיהר פשוטים אינו דין שנטהר אהלים ת"ל כלי חרס לרבות את האהלים מנין לרבות שברי כלי חרס ת"ל וכל כלי חרס: ב אשר יפול מהם יש מהם לטמא ויש מהם שלא לטמא פרט לתרנגול שבלע את השרץ ונפל לאויר התנור טהור ואם מת טמא: ג מיכן אמרו הדקים שבכלי חרס · הם קרקרותיהם ודופנותיהם יושבים שלא מסומכים שיעורן בכדי סיכת קטן ועד לוג מלוג ועד סאה ברביעית מסאה ועד סאתים בחצי לוג · מסאתים ועד שלש ועד חמש סאים בלוג דברי רבי ישמעאל · רבי עקיבא אומר אני איני נותן בהם מידה אלא הרקים שבכלי חרס הם קרקרותיהם ודופנותיהם יושבים שלא מסומכים שיעורן מכדי סיכת קטן ועד קדירות דקות מקדירות דקות ועד חביות לודיות ברביעית · מלודיות ועד לחמיות בחצי לוג · מלחמיות ועד חצבים גדולים בלוג · נשתקע הדבר ולא נאמר עכשיו · רבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב אומר חצבים גדולים שיעורן בשני לוג הפכים הגלילים וההבינות שיעור קרקרותיהם כל שהם ואין להם דפנות: ד אל תוכו את שיש לו תוך טמא ואת שאין לו תוך טהור פרט למיטה ולכסא ולספסל ולשולחן ולספינה ומנורה של חרס. זאת עדות העיד חזקיה אבי עקש לפני רבן גמליאל ד[...] לו תוך בכלי חרס אין לו אחוריים: ה אל תוכו · מטמא ואינו מטמא מאחוריו הלא דין הוא מה כלי [...] מטמא מתוכו מטמא מאחוריו כלי חרס שמטמא מת[...] שמטמא מאחוריו ת"ל מתוכו · מתוכו הוא מטמא [...] מאחוריו: ו קל וחומר לכלי שטף שיטמא מאוירו ו[...] חרס שאינו מטמא מאחוריו מטמא מאוירו · כלי שנ[...] מאחוריו אינו דין שיטמא מאוירו · ת"ל כלי חרס אל ת[...] שטף אל תוכו: ז אל תוכו כשיפול לתוכו טמא ולא כ[...] תוכו כיצד חבית שהיא נתונה בתנור ופיה למעלה מן ה[...] בחבית אוכלים ומשקים שבתנור טהורים · וכי איזו מ[...] מידת לטמא או מידת ליטמא מרובה מידת לטמא מלי[...] מטמא את אחרים מאחוריו ואין מיטמא אחוריו · ומה מכ[...] מאחוריו לא יטמא את תוך תוכו מקום שאין מטמא כ[...] דין שלא יטמא מתוך תוכו · או מרובה ליטמא מלטמא [...] מתוך שאור ואינו מטמא את השאור · ומה במקום שני[...] שאור לא נטמא מתוך תוכו · מקום שאין מטמא [...] אינו דין שלא טימא את תוך תוכו תלמוד לומ[...] כשיפול לתוכו טמא ולא כשיפול לתוך תוכו: ח [...] בתוכו יטמא ולא מה שבתוך תוכו כיצד חבית שהיא נ[...] ופיה למעלה מן התנור השרץ בתנור אוכלים ומשק[...] טהורים · וכי איזו מידה מרובה מידת לטמא או מידה [...] מרובה מדת ליטמא מלטמא שהוא מטמא מבית ש[...] מטמא את השאור · ומה אם במקום שניטמא מבית שאור [...] תוך תוכו מקום שאין מטמא את השאור אינו דין שלא [...] תוך תוכו · או מרובה מידת לטמא מליטמא שהוא מטמא [...] מאחוריו ואינו מיטמא מאחריו אף הוא יטמא את תוך ת[...] שלא יטמא מתוך תוכו · ת"ל כל אשר בתוכו יטמא ולא [...] תוכו: ט יכול אעפ"י שניקבה ת"ל כל אשר בתוכו יט[...] הוא שיעורו של נקב בכלי חרס בכונס משקה ובכלי ש[...] זיתים: י מיכן אמרו כוורת פחותה ופקוקה בקש ומשול[...] התנור השרץ בתוכה התנור טמא · השרץ בתנור אוכלי[...] שבתוכה טמאים · רבי אליעזר אומר מצלת אמר רבי א[...] הצילה במת החמור לא תציל בכלי חרס הקל · אמרו לו [...] במת החמור שכן חולקים אוהלים תציל כלי חרס הקל ש[...] כלי חרס: יא אמר רבי יוחנן בן נורי אמרתי לו לר[...] אם הצילו אהלים מיד אהלים ובמת החמור מקום שמח[...] יצילו אהלים מיד אהלים בשרץ הקל מקום שאין מחיצ[...] אמר רבי יוסי אמרתי לו לרבי יוחנן בן נורי תמיה אני [...] רבי אליעזר מסך התשובה מפני שהוא הנדון אלא זו תש[...] אם הצילו אהלים. מיד אהלים במת החמור שכן עשה טפ[...] על רום טפח בבית טהור · יצילו אהלים מיד אהלים ב[...] שכן העושה טפח על טפח על רום טפח בכלי חרס טמא א[...] הנדון: יב כל אשר בתוכו יטמא ר"ע אומר אינו אומר [...] יט[...]

הגהות מהרי"ד

פרק ח א שק אין לי אלא שק מנין לרבות את הקלקי כצ"ל ד"ת וכ"ה בגמ' שבת ס"ד · וכל הפרק עד ברייתא ו' הובאה שם ופ"ש בגמ' ובתוס' וע' קרבן אהרן לקמן ס' מצורע פרק ו' ברייתא ד' וע' ראב"ן ד' קמ"ה ע"ג: קלקי מסרק של סוס חבק הוא מגולה של עזים טוי וארוג והוא עשוי לסוס: חבלים ומשוחות ת"ל או שק כצ"ל ד"ת וכל זה הובא ברמב"ם פ"א מה' כלים דין י"ב וסמ"ג עשין רמ"ה: ו לרבות הקלע פי' שגודלין כמין גדול: והקמיע רמב"ם פ"ז דכלים דין י"א: והתפלה משנה פי"ח דכלים משנה ח' וברמב"ם שם דין י"ב: את העץ והעבות משנה ב' פכ"א דכלים ורמב"ם פ"כ מה' כלים דין י"ד וסמ"ג עשין רמ"ה: ז פרט לחפויי כלים משנה ספט"ז דכלים ורמב"ם פ"ד מה' כלים הלכה ד' וסמ"ג עשין רמ"ה: ח דוגמתו לקמן ס' אמור פרק ד' ברייתא ו' והובא בסמ"ג עשין רמ"ה: ט משנה ג' פי"ד דנגעים והובא ביבמות ע"ד: וברמב"ם פ"ג מה' מעשר שני דין ד' ופ"ז מהלכות תרומות דין ב':

פרשתא ז א מנין לרבות כלי נתר משנה ריש פ"ב דכלים ורמב"ם פ"א מה' כלים דין י"ג וסמ"ג עשין רמ"ו: ומה אם כלי עץ שטימא פשוטים בהנך כלים דחזו למדרס הוב: לרבות את האהלים רמב"ם וראב"ד פי"ג מה' כלים דין כ' וע"ש פירוש דבר זה וסמ"ג עשין רמ"ה: שברי כלי חרס רמב"ם וראב"ד פי"ט מה' כלים דין י' וע"ש וסמ"ג שם:

ואין מקום הברייתא וו בכאן אלא לקמן אחר תיבת דפנות קודם ברייתא [...] ובילקוט: ג הוא במשנה ב' פ"ב דכלים ובתוספתא שם וע"ש בפי' הר"ש [...] רענן פי' שר"ע אומר שנשקע הדבר שלא לומר קולא יותר מזה ור"ע וראב"י א[...] מזה שעיעורו בב' לוגין ודוגמתו מליני ס"א דע"ז והובא ברמב"ם פי"מ דכלי[ם] ד פרט למיטה וכו' משנה ג' פ"ב דכלים וע"ש בר"ש ובגמ' בכורות ל"ח · ו[...] והובא ברמב"ם פ"ג מה' כלים דין ד' ופי"ח דכלים דין א' ובסמ"ג עשין רמ[...] תיבת והספינה והוא מטעם דכל ספינה טהורה וכמ"ש הר"ש שם: ה ו ע' סו[...] וע' רמב"ם פי"ג מה' כלים הלכה א' וסמ"ג עשין רמ"ה: ז ולא כשיפול לתוך [...] דחולין ד' כ"ה ורמב"ם פי"ד מה' כלים דין ח' וסמ"ג עשין רמ"ח: כיצד חביות [...] דכלים ורמב"ם שם דין ו': שהוא מיטמא מבית שאוך כצ"ל ד"ת וכ"ה בילקוט ות[...] כשתעיין במשנה ו' פ"ח דכלים וע' ספרי דבי רב על הספרי פ' חקת ד' קל"[...] ח כיצד חביות וכו' משנה ג' פ"ח דכלים ורמב"ם וסמ"ג שם: שהוא מיטמא מבי[ת ...] ד"ת: י כוורת פחותה משנה רפ"ח דכלים ורמב"ם פי"ד מה' כלים דין י"א וע[...] ובתוספתא פ"ו דכלים והובא גם בגמ' ובחים ג' וע"ש רש"י ותוס' וכ' הו"ד ד[...] צ"ל שגם בטפח על טפח על רום טפח ס"ל לר"א שמצלת בתנור: יא שכן עושה [...]

ים וללמד על ככר השני שיטמא השלישי הא
ילה והככר שני והנוגע בככר שלישי · אמר
לה עפר מכין עיניך רבי יוחנן בן זכאי שהיית
חר לטהר הככר השלישי שאין לו מקרא מן התורה
רך הביא לו מקרא מן התורה שהוא טמא שנאמר
טמא : יג אותו תשבורו יכול ישברנו ודאי והרי
כלי חרס אשר יגע בו הזב ישבר יכול ישברנו
שברו אותו אתה שובר ואי אתה שובר כלי חרס
אם הנוגע בזב החמור אינו טעון שבירה הנוגע
דין שלא יטעון שבירה · ואם כן למה נאמר
מד שאין לו טהרה אלא שבירתו ד"א אותו אתה
תו ואי אתה שובר אוכלים ומשקים לטהרתו :
אף הכלים מטמאים באויר כלי חרס ת"ל אוכל
לים מיטמאים באויר כלי חרס · ואין כלים מיטמאין
יכול אף אוכלי בהמה יהיו מיטמאים באויר כלי
- האוכל אוכלי [אדם] מיוחדים מיטמאים באויר
וכלי בהמה מיטמאין באויר כלי חרס · או יכול
ת אוכלי בהמה שהישב עליהם למאכל אדם · ת"ל
יכול כל אוכל תלמוד לומר אשר יאכל · פרט לאוכל
א מלמד שהוא מטמא בכל שהוא יכול יטמא לאחרים
אשר יאכל · הא אינו מטמא אלא בכביצה: יב יכול
יל בכלי חרס ונתון לתוך התנור יהא טמא ת"ל
כל האוכל יכול אף כלי שטף המוקף צמיד פתיל
וא אם כלי ח ס שלא הציל עצמו בלא צמיד פתיל
על מה שבתוכו בצמיד פתיל באהל המת · כלי
מו בלא צמיד פתיל באויר כלי חרס אינו דין שיציל
בצמיד פתיל תלמוד לומר מכל האוכל · להביא את
תיל בכלי שטף ונתון לתוך התנור · קל וחומר לכלי
על עצמו בלא צמיד פתיל באויר כלי חרס · ומה
הציל על מה שבתוכו בצמיד פתיל באהל המת לא
בלא צמיד פתיל באהל המת · כלי שטף שלא הציל
בצמיד פתיל באויר כלי חרס אינו דין שלא יציל על
פתיל באויר כלי חרס תלמוד לומר מכל האוכל ·
באויר כלי חרס ואין הכלים מטמאים באויר כלי חרס ·
חרס שלא יציל על מה שבתוכו בצמיד פתיל באהל
שטף שהציל על עצמו בלא צמיד פתיל באויר כלי
על מה שבתוכו באויר כלי חרס בצמיד פתיל ·
הציל על עצמו בלא צמיד פתיל באהל מת אינו דין
מה שבתוכו בצמיד פתיל באהל המת ת"ל וכל כלי
צמיד פתיל עליו טמא · הא יש צמיד פתיל עליו טהור :

פרשתא ח

יכול אף הדלעת שנפלה לאויר התנור ולא הוכשרה תהא טמאה ת"ל אשר יבוא עליו מים · אין לי אלא מים מנין הטל והיין והשמן והדם והדבש והחלב ת"ל וכל משקה · אי כל משקה יכול מי תותים או מי פירות או מי רימונים ושאר כל מיני פירות ת"ל מים · מה מים מיוחדים שאין להם שם לווי אף אני מרבה הטל והיין והשמן והדם והדבש והחלב שאין להם שם לווי ומוציא מי תותים ומי רימונים ושאר כל מיני פירות שיש להם שם לווי : ב יכול אפילו הם בבורות ובשיחים ובמערות יהו מכשירים · ת"ל בכלי יטמא · אין לי אלא שמילאן בכלים · מנין אם מילאן לגבל בהם את הטיט ולכבס בהן את הכלים ת"ל בכל יטמא · אי בכל יטמא יכול בבורות ובשיחים ובמערות ת"ל כלי · מה כלי מיוחד שהוא תלוש מן הקרקע אף כל תלוש מן הקרקע · מרבה אני את שמילאן לגבל בהם את הכלים שהם תלושים מן הקרקע ומוציא את שבבורות ובשיחים ובמערות שאין תלוש מן הקרקע : ג יכול אפילו חישב שירדו לבורות ולשיחים ולמערות יהו מכשירים תלמוד לומר אשר ישתה · אין לי אלא שמילאן לשתייה מנין אם חישב (לשתייה) להדיח בהם עצים ואבנים ת"ל מים · אי מים יכול אפילו חישב שירדו לבורות ולשיחים ולמערות יהו מכשירים ת"ל אשר ישתה · מה שתייה מיוחדת שיש עמה מחשבה אף אני ארבה את שחישב להדיח בהם עצים ואבנים שיש עמהם מחשבה · ומוציא את שחישב עליהם שירדו לבורות ולשיחים ולמערות שאין עמהם מחשבה: ד משקה זה היין · אשר ישתה · זה הדם · וכן הוא אומר מנחל בדרך ישתה על כן ירים ראש · דברי רבי יהודה · רבי אליעזר אומר אשר ישתה פרט למשקה סרוח · אמרו לו אין משקים יוצאים לא לידי עופות ולא לידי פרה : ה וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא מלמד שהמשקים מטמאים את הכלים דברי ר' יהודה · רבי יוסי אומר אין טומאת המשקה לכלים מן התורה אלא מדברי סופרים · אמר רבי יהושע בן קרחה אמרתי לו ליהודה מפני מה אין אנו רואים את דברי רבי יוסי ברבי שאמר שאין טומאת משקים לכלים מן התורה אלא מדברי סופרים · שאין טומאה מן התורה עולין ידי טומאתה בו ביום · וכלים שנטמאו במשקים עולים ידי טומאתן בו ביום · רבי אומר תדע שאין טומאת משקים לכלים מן התורה אלא מדברי סופרים · שאין טומאה מן התורה מטמא כלי שטף מאחוריו שאין תוכו טמא וכלים שנטמאו במשקים תוכו טהור · אם כן למה נאמר משקה בכל כלי יטמא · מלמד שהכלים מטמאים את המשקים · רבי אליעזר אומר אין טומאה למשקים כל עיקר תדע לך שהוא כן · שהרי העיד יוסי בן צרידה על בי מטבחיא שהם דכיין · רבי עקיבא אומר השרץ מטמא את המשקים והמשקים מטמאים את הכלים · והכלים את האוכלים · הא למדנו שלשה טמאים בשרץ :

וכל

הגהות מהרי"ד

סני כצ"ל וכ"ה במשנה סוטה ריש פ"ה ד' כ"ז וע"ש בגמ' ד' כ"ט והובאה ס י"ח · וע' ברמב"ם ה' אבות הטומאות פי"א דין ד' ול"ע שם פ"ט דין א מדבריהם וע' ע"ז בבל"ח פסחים ד' ט"ו אות ס"ח ס"ט ובמסכת חכמים ופסחים: יג ע' שלטי הגבורים סביב המרדכי דשבת פ' כירה והוא העתק סי' תרכ"ג תרכ"ד וע"ש וע' קרבן אהרן : אותו אתה שובר לטהרתו כצ"ל וכ"ה בד"ת :
אה בגמ' שבת ק"מ : ובפסחים כ' : וברמב"ם ריש פי"ג מה' כלים דין א' ג' וסמ"ג עשין רמ"ה : ואין הכלים מיטמאין באויר כלי חרס כו' ת"ל וד מיטמא באויר כלי חרס כצ"ל ד"ת : ואין אוכלי בהמה מיטמאין באויר צ"ל והובא ברמב"ם ריש ה' טומאת אוכלין ושם ריש פרק שלישי : פרט מ' פסחים י"ח · כ' · והובא ברמב"ם פ"ב מה' טומאת אוכלין דין י"ד וע' אות כ' על ספת שעיפסה : מלמד שה"א מטמא בכל שהוא וכו' עיין שבת : בתוס' שם ד"ה אי לענין ותוס' פסחים ל"ג : ד"ה לענין ורמב"ם ריש אוכלין: ב יכול המוקף כו' פרט למוקף צמיד פתיל בכלי חרס ונתון לתנור פתיל בכלי שטף ונתון לתוך התנור כו' כלי חרס שלא הציל על עצמו כו' עצמו שיציל על מה שבתוכו בצמיד פתיל באויר כלי חרס ת"ל כל האוכל כר"ם משנה ג' פ"ח דכלים פי' כלי שטף כלי עץ ומתכות · שלא הציל על ממו שהכלי עצמו נטמא באהל המת ע' פ"י דכלים זית רענן :
א ת"ל אשר יבא במים רמב"ם ריש פ"א מה' טומאת אוכלין וריש פ"ג : מנין הטל וכו' משנה ד' פ"ו דמכשירין ורמב"ם ריש ה' טומאת אוכלין : מה מים שאין להם שם לווי הובא בזבחים כ"ב : וע"ש בתוס' ד"ה וכא מהרש"ק והקרבן והכרעיים וכו' וכ' הג' מהר"י פיק שבתו"כ שלפנינו פדיין שיקם פער כעות גדולה עורפס אשתמיטתייהו דברי הפורש בהגהות הללו

שעל זה כוונו בעלי התוס' ז"ל והדין הובא ברמב"ם פ"א מה' טומאת אוכלין דין ג' וסמ"ג שם סי' רמ"ה : ב יכול אפי' הם בבורות כו' ע' משנה ו' פ"ד דמכשירין ושם בפי' הר"ש ובגמ' פסחים ט"ז · ובתוס' שם ורש"י חולין ט"ז · ד"ה לענין הכשר והובא ברמב"ם ריש פי"ב מה' טומאת אוכלין וסמ"ג עשין רמ"ה : לגבל בהם את הטיט ולהדיח בהם את הכלים כו' לגבל בהם את הטיט ולהדיח בהם את הכלים כצ"ל ד"ת וע' רש"י חולין ד' ט"ו · והובא בסמ"ג עשין רמ"ה : ג יכול אפי' חישב שירדו לבורות כו' ע' ירושלמי פ"ק דעירובין הלכה ו' : ד וכה"א מנחל בדרך ישתה ולעיל מיני' כתיב מחץ ראש על ארץ רבה ש"מ דקאי אדם וא"ת אמאי לא אייתי קרא דמן התורה דכתיב ודם חללים ישתה כדאיתא בחולין ל"ה : ל"ו ובנדה כ"ו : וי"ל דאתא לאשמעינן דאפי' דם מכה מכשיר מדכתיב מחץ ראש וע' בתוס' · ומ רענן : פרט למשקה סרוח גמ' פסחים י"ח · כ' · וע' רמב"ם פ"ב מה' טומאת אוכלין דין י"ד ודין כ"א ודין י"ח וע' גמ' פסחים ט"ו : ומ"ה : ספת שעיפסה ונפסלה מלאכול לאדם וע"ש בבל"ח ד' ט"ו : אות נון וע' גמ' כריתות כ"א : אין המשקין יוצאין לא ידי פרה ולא ידי עופות כצ"ל ד"ת וכ"ה בתוספתא דטהרות פ"ט והו"ד פי' דלפסלם לעופות ולפרה · והמעיין בדברי הרמב"ם פ"ב מה' טומאת אוכלין ובירושלמי פ"א דתרומות לא נראה כן רק שאין זה מועיל להם ליטהר : ה ע' גמ' פסחים ט"ז י"ז י"ח וע' רמב"ם ריש פ"ז מה' אבות הטומאות : שאין טומאה מן התורה לכלי שטף עולין ידי טומאתן בו ביום כ"ה בילקוט וע' גמ' ביצה י"ח : מלמד שהכלים מטמאים את המשקין ובילקוט הנוסחא שהכלים מטמאין ולא המשקין : העיד יוסי בן יועזר איש צרידה על משקי בי מטבחייא כו' כצ"ל ד"ת וכ"ה בגמ' פסחים שם ול"ע ברמב"ם פ"ז מה' טומאת אוכלין פסק דאין מתטמאין ול"ע דהא זה כמ"ד דטומאת המשקין דאורייתא כדאיתא כאן והרמב"ם פסק ריש פ"ז מה' אבות הטומאות משקין דאורייתא וע' גמ' פסחים ט"ו וע"ש בבל"ח אות ס"ט ע"ב וק"ס : ר"ע אומר השרץ מטמא את המשקין וכו' וע' פסחים

פרק י וכל אשר יפול מנבלתם עליו יטמא בטי הוא מדבר אם במיתתן הרי מיתתן אמור אם באבר מן החי הרי אבר מן החי אמור למעלן הא אינו מדבר אלא באבר מן המת: **ב** בנבלתם לא מן העצמות לא מן השיניים ולא מן הצפרניים ולא מן השיער שלהם יטמא תנור אם שלם טמא · אם חותכו טהור · מיכן אמרו תנור שנטמא כיצד מטהרים אותו חולקו לשלשה וגורר את הטפילה עד שיהא בארץ · ר"מ אומר אין צריך לגרר הטפילה ולא עד שיהא בארץ אלא ממעטו מבפנים ארבעה טפחים · רבי שמעון אומר צריך להסיעו: **ג** חלקו לשנים אחד גדול ואחד קטן הגדול טמא והקטן טהור · חלקו לשלשה אחד גדול כשנים הגדול טמא והשנים קטנים טהורים · חלקו לשנים והם שוים טמאים מפני שאי איפשר: **ד** נטמא תנור אם שלם טמא ואם הותכו הרי טהור · מכאן אמרו תנור שבא מחותך מבית האומן · עושה לו לימודים ונותנה עליו והוא טהור · נטמא · סילק את הלימודים טהור החזירם לו טהור · מרחו בטיט מקבל טומאה אינו צריך להסיקנו שכבר הוסק: **ה** תנור שומעני בין חדש בין ישן ודין הוא טימא כלי חרס וטימא תנור מה כלי חרס משתיגמר מלאכתו אף תנור משתיגמר מלאכתו דברי רבי אליעזר · אמר ליה רבי עקיבא דנים איפשר משאי איפשר אמר לו רבי אליעזר אף שאיפשר ראייה גדולה היא: **ו** חזר רבי עקיבא וחילף את הדין טימא כלי חרס וטימא תנור · מה כלי חרס משתיגמר מלאכתו באור. אף תנור משתיגמר מלאכתו באור אי מה כלי חרס בשמו אף תנור כשמו · תנור קודם שהוסק תנור שמו ת"ל אך · מאימתי מקבל טומאה משיסיקנו כדי לאפות בו סופגנים · רבי יהודה אומר משיסיק את החדש כדי לאפות בישן סופגנים: **ז** יותץ טמאים את שיש לו נתיצה יש לו טומאה את שאין לו נתיצה אין לו טומאה פרט לתנור של אבן ושל מתכת ולכירה של אבן ושל מתכת · מיכן אמרו תנור של אבן ושל מתכת טהור וטמא משום כלי מתכות . ניקב נפגם נסדק עשה לו טפילה או טוכף של טיט טמא וכמה יהיה בנקב כדי שיצא בו האור וכן בכירה: **ח** כירה של אבן ושל מתכת טהורה · וטמאה משום כלי מתכות · נקבה נפגמה נסדקה עשה לה פטפוטים טמאה · מרחה בטיט בין בפנים בין מבחוץ טהורה · רבי יהודה אומר מבפנים טמאה מבחוץ טהורה: **ט** יותץ טמאים את שיש לו נתיצה יש לו טומאה ואת שאין לו נתיצה אין לו טומאה · מיכן אמרו האבן שהיה שופת עלית ועל התנור עליה ועל הכירה עליה ועל הכופח טמאה מפני שיש לו נתיצה · עליה ועל האבן עליה ועל הסלע עליה ועל הכותל טהורה מפני שאין לו נתיצה · עלית ועל זיז רואים שאם ינטל הכותל והוא עומד בפני עצמו טמא · ואם לאו טהור: **י** יותץ יכול יתצם ודאי ת"ל וטמאים יהיו מקיימים אותו בטומאתם יהיו לכם · כל שהוא לצורכיהם לרבות ידות חבלים מיכן אמרו האבן היוצא מן התנור טפח ומן הכירה שלש אצבעות חיבור · היוצא מן הכופח

עשאו לאפייה שיעורו כתנור · עשאו לבישול שיעור[...] יהודה והלא אמרו האבן היוצא מן התנור כל שהן טמא אלא בין התנור לכותל הוו שני תנורים סמוכים זה לזה ולזה טפח והשאר טהור או יכול שאני מרבה יתר מכש[...]

פרשתא ט אילו אמר מקוה מים יהיה טהור י[...] בכתיפו ועשה מקוה בתחילה [...] מעין מה מעין בידי שמים אף מקוה בידי שמים · שאין בו תפיסת ידי אדם אף מקוה שאין בו תפ[...] יצא המניח קנקנים בראש הגג לנגבן ונתמלאו מים · בור יכול אף בור שבספינה יהא טהור ת"ל מעין מה [...] בקרקע · אף מקוה שעיקרו בקרקע · או מה מע[...] שהו אף מקוה מטהר בכל שהוא ת"ל אך מעין · בכל שהוא והמקוה בארבעים סאה: **ב** מנין אם [...] ת"ל מקוה ומעין יהיה טהור אין לי אלא מעין את המק[...] את המקוה · מקוה את הבור · בור את הבור · בו[...] מנין ת"ל מעין יהיה טהור בור יהיה טהור ומקוה מי[...] **ג** אי מה מעין מטהר בזוחלים אף מקוה מטהר בז[...] מעין המעין מטהר בזוחלים · והמקוה באשבורן: **ד** [...] לא מקוה כל משקים כולם · פרט לשנפל לתוכו מ[...] צבעים ושינו את מראיו דברי רבי מאיר · שהיה ר[...] הפוסלו בשלשת לוגים פוסלים אותו בשינוי מראה · [...] צבעים פוסלים אותו בשלשת לוגים מים ופוסלים [...] מראה רבי יוסי אומר כל הפוסל בשלשת לוגין אין [...] בשינוי מראה: **ה** ונוגע בנבלתם יטמא · הילל או[...] בתוך המים שחייתי אומר הואיל והארץ מעלה את הטמ[...] והמקוה מעלה את הטמאים מטומאתן מה הארץ מצלת [...] מלטמא אף המקוה יציל את הטהורים מליטמא ת"ל ו[...] יטמא אפילו הם בתוך המים: **ו** רבי יוסי הגלילי [...] בנבלתם יטמא במגע הם מטמאים ואין מטמאים במש[...] הוא ומה אם בהמה שלא עשה דמה כבשרה מטמא [...] שעשה דמו כבשרו · אינו דין שיטמא במשא · ת"ל ו[...] יטמא במגע הם מטמאים ואין מטמא במשא: **ז** רבי[...] ונוגע בנבלתם יטמא לרבות כלי עצם · הלא דין הוא [...] שאביו טהור כלים הנעשים ממנו מקבלים טומאה · [...] טמא אינו דין שיהו כלים הנעשים ממנו מקבלים טומ[...] אמרת בעין שהוא מכשיר בבית המנוגע תאמר בעצם [...] בבית המנוגע הואיל ואינו מכשיר בבית המנוגע לא יהו [...] ממנו מקבלים טומאה ת"ל והנוגע בנבלתם יטמא · לרבות [...] ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה הרי הוא אומר כ[...] לרבות כל העשוי מן העזים אפילו מן הקרניים ומן ה[...] בהמה וחיה מנין ת"ל וכל מעשה א"כ למה נאמר עזים פ[...]

הגהות מהרי"ד

פרק י א אבר מן החי אמור למעלן ריש ר' פרשתא ו': **ב** בנבלתה לא בעצמות ולא בעור ולא בגידין ולא בקרניים ולא בטלפיים שלהם כ"ה בגמ' חולין פ"ז: ומיהו נראה דגם בסרך כ"ה הדין ועיין לעיל ריש פרק ו' דין עורות ערלים ועיין בסמ"ג עשין רמ"ה ד' רל"ט ע"ד העתיק ברייתא ו מנבלתה ולא מן העצמות וגידין ולא מן השיניים ולא מן הצפרניים ולא מן השער שלה הרמב"ם פ"ד מה' אבות הטומאות כ' עצמות השרץ וגידין וצפרניו טהורין וכ' הכסף משנה בת"כ מנבלתם ולא מן העצמות ולא מן השיניים ולא מן הצפרניים ומ"ש וגידיו עכ"ל הכ"מ והגיה חלק מחין מקום מוגה לכך וגידיו וכפי הנראה היה מקום מוגהו: תנור שנטמא כיצד מטהרים אותו חולקו לשלשה פי' לאורכו ממעלה למטה ד"ת · וכ"ז הוא במשנה ו' פ"ק דכלים והובא ברמב"ם פט"ז מה' כלים כתנא קמא: ממעטו מבפנים מד' טפחים: **ג** חלק לשניים משנה שם ורמב"ם שם דין ג': יהם שוים טמאים הובאה בגמ' חולין כ"ח: ובכורות ט"ז: וע"ש ורמב"ם שם דין ב': **ד** נטמא כו' ואם מחותך הרי הוא טהור כו' עושה לו לימודים ונותן עליו והוא טהור כצ"ל ד"ת וכ"ה במשנה ט' פ"ה דכלים והובא ברמב"ם פט"ז מה' כלים דין ד': **ה ו** הובא בפי' המשניות להר"ש ריש פ"ה דכלים: א"ל ר"ע רבי כו' שאפ"י [שא"א] ראיה גדולה הוא כצ"ל ד"ת וע' יבמות מ"ו · מנחות פ"א: מה לי"ז: הד"א ס"ל בכל מקום דדנין אפשר משאי אפשר: מאימתי מקבל טומאה כו' משנה ריש פ"ה דכלים ורמב"ם ר"פ ט"ו מה' כלים: **ז ח** משנה ספ"ה דכלים וע"ש במפרשים והובא ברמב"ם פט"ז מה' כלים דין ר ו': **ט** משנה ב' פ"ו דכלים ורמב"ם שם דין ט"ו: עלי' ועל הזיז רואין אם ינטל הכותל והזיז עומד בפני עצמו כצ"ל ד"ת: **י** לרבות ידות הכלים הובא בחולין קי"ח · וע' תוס' חולין כ"ד: ד"ה וגבי ופי' הר"ש במשנה ב' פ"ה דכלים: האבן היוצא כו' ג' מהכופה חיבור כו' היוצא מן התנור כל שהוא טמאה כצ"ל ד"ת וכל זה הוא משנה ב' פ"ה

פר'שתא ט א הובאה בהרי"ף ובהרא"ש בה' מקוואות ובב"י יו"ד סי' ר"א קנקנים וכו' משנה פ"ב דמקוואות ורמב"ם פ"ד מה' ובטוש"ע יו"ד סי' ר"א סי' ר"א מ"ב מ"ג: אי מה מעין כו' רמב"ם שם דין בכל שהיא ע' טור ובב"י יו"ד רסי' ר"א ורמב"ם פ"ט דמקוואות דין ו' ור"ש **ג** צריך להיות מקומה קודש ברייתא ב' וכ"ה בילקוט ובקרבן אהרן: פי' אף בזוחלין והובא ברמב"ם פ"ט מה' מקוואות דין ו' ובטוש"ע י"ד סי' **ב** שצריכה להיות ג' מנין אם טמא יטהרנו משנה ה' פ"ו דמקוואות ורמב"ם דין ו': מכין מעין את הבור מקוה את המקוה וכו' כצ"ל ד"ת: **ד** ר' יוס[י] בשלשת לוגין אין פוסלין אותו בשינוי מראה מי כבשים ומי צבעים פוסלין פוסלין אותו בשינוי מראה כצ"ל וכן הגיה בד"ת והק"א וכ"ה בילקוט והוב[א] ר"א סכ"ה ובמשנה ג' פ"ז דמקוואות לא הוזכרו רק דברי ר' יוסי ופסק כן דמקוואות וכ' שם בכסף משנה ומ"ש מי הצבע כו' שם בשם ר' יוסי ותמה עלי' ונפלאתי מגדולת כבוד תורת הכ"מ איך אשתמיט מיניה הך ברייתא הרמב"ם נראה משום דהלכה כרבי יוסי מחבירו ולאו טעמא מחבירו: **ה** [...] את הטמאים כדלקמן ריש פרק י"א ומשנה ספ"ט דתרומות: אפי' הם ב[...] נדרים פ"ה: **ו** בהמה שלא עשה כו' שרץ שעשה כו' לעיל פרשתא ה' בריית[א] ו' וע"ש: ת"ל ונוגע בנבלתם יטמא ודריש מקרא יתירא דכתיב לעיל הנוגע[...] **ז** הפן שאביו הינו הקרקע שגדל ממנו אין מקבל טומאה העצם שאביו [...] שהוא מכשיר בבית המנוגע דאינו מטמא עד שיהיו בו אבנים ועצים ועפ[ר] ב' פי"ב דנגעים · ק"א ח"י: לרבות כלי עצם משנה רפ"ב דכלים ורמ[...]

ול מנבלתם יש מנבלתם מטמא ויש מנבלתם
מטמא פרט ליבשה שאין יכולה להשרות :
אים שזרען טהרו ת"ל אשר יזרע טהור · או
השרישו ת"ל הוא : ג וכי יפול מנבלתם על
יע טהור הוא · וכי יתן מים על זרע ונפל מנבלתם
לי בענין הזה זרעים טמאים וזרעים טהורים
לושין מן הקרקע מתן בידי אדם ומתן בידי שמים
בהמה יש לך לחלוק · אם אומר אתה מחוברים
הורים טמאת את הכל · וכשאתה אומר מחוברים
טמאים טמאת מקצת וטהרת מקצת : ד אם
שמים טמאים ובידי אדם טהורים טמאת הכל ·
י שמים טהורים ובידי אדם טמאים טמאת מקצת
ם אומר אתה אוכלי בהמה טמאים · אוכלי אדם
הכל · וכשאתה אומר אוכלי אדם טמאים ואוכלי
מאת מקצת וטהרת מקצת : ה וכי יתן מים על
ללמד על השרץ שלא יטמא את הזרעים אלא
א דין הוא טימא כלי חרס · וטימא בשרץ · מה
א את הזרעים אלא לאחר הכשר · אף השרץ לא
אלא לאחר הכשר הין אם הקל בכלי חרס הקל ·
· אלא יטמא בהכשר ושלא בהכשר ת"ל וכי יותן
בא ללמד על השרץ שלא יטמא את הזרעים
: ו אין לי אלא אחר הכשר מים מנין לרבות
קים כמים ודין הוא ומה אם כלי חרס הקל עשה
כמים השרץ החמור אינו דין שנעשה בו שאר
כלך לדרך זו חמור כלי חרס שהוא מטמא מאוירו .
ורים למעלה ומים אמורים למטה · מה מים אמורים
ו שאר משקים כמים · אף מים האמורים למטה
קים כמים : ז דין אחר ומה מים שהם חוזרים לידי
שירים את הזרעים . משקים שאין חוזרים לידי
דין שמכשירים את הזרעים · לא אם אמרת במים
מאה לטמא אדם ולטמא בגדים תאמר במשקים
ב הטומאה לטמא אדם ולטמא בגדים · הואיל
הטומאה לטמא אדם ולטמא בגדים לא יכשירו את
ים במים נאמר מים למעלה · ומים אמורים למטה ·
למעלה עשה בהם שאר משקים כמים אף מים
נשה בהם שאר משקים כמים : ח מנין לעשות
מתנה ודין הוא ומה אם כלי חרס הקל עשה בה
מתנה · השרץ החמור אינו דין שנעשה המחשבה
ך לדרך זו חמור כלי חרס שהוא מטמא מאוירו
ים אמורים למעלה ומים אמורים למטה · מה מים
· עשה בהם המחשבה כמתנה · אף מים האמורים
ם המחשבה כמתנה : ט אין לי אלא בזמן שנתן
יע · נתן זרע על גבי מים מנין ת"ל טמא · טמא

הוא לכם כל שהוא לצורכיכם · לרבות ידות האוכלים · מיכן אמרו יד הפרכיד טפח מיכן וטפח מיכן ויד האשכול כל שהיא · וזנב האשכול שריקנה · ויד מכבד של תמרה ארבעה טפחים · וקנה של שיבולת שלשה טפחים ויד כל הנקצרין שלשה · ושאין דרכן להיקצר כל שהן ומעלין של שיבולים · יכול אף על פי שכססן בגורן ת"ל הוא :

פרשתא י וכי ימות מן הבהמה הרי מיתה וודאי · מן הבהמה יש מן הבהמה מטמא ויש מן הבהמה שאינו מטמא · פרט לטריפה ששחטה והלא דין הוא אם מצינו בבהמה טמאה שלא השם פוסלה מן האכילה מביאה לידי טומאהה אלא מיתתה · אף טרפה לא השם פוסלה מן האכילה מביא לידי טומאתה אלא מיתתה · או כלך לדרך הזו בהמה טמאה אסורה קודם למיתתה וטריפה אסורה קודם למיתתה מה בהמה טמאה אין שחיטתה מטהרתה אף טריפה לא תטהרנה שחיטתה ת"ל מן הבהמה · יש מן הבהמה מטמאה ויש מן הבהמה שאין מטמאה פרט לטריפה ששחטה : ב דין אחר בהמה טמאה אסורה באכילה וטריפה אסורה באכילה · מה בהמה טמאה אין שחיטתה מטהרתה אף טריפה לא תטהרנה שחיטתה : ג לא אם אמרת בבהמה טמאה שלא היתה לה שעת הכושר תאמר בטריפה שהיתה לה שעת הכושר · טול לך מה שהבאתה הרי שנולדה טריפה מן הבטן מנין · לא אם אמרת בבהמה טמאה שאין למינה שחיטה תאמר בטריפה שיש למינה שחיטה · בן שמונה יוכיח שיש למינו שחיטה · ואין שחיטה מטהרתו אף אתה אל תתמה על הטריפה שאף על פי שיש למינו שחיטה לא תטהרנה שחיטתה · תלמוד לומר מן הבהמה יש בהמה שאינה מטמאה ויש בהמה שמטמאה פרט לטריפה ששחטה · אשר הוא הוא מטמא במשא ואין השרץ מטמא במשא · הלא דין הוא ומה אם בהמה שלא עשה דמה כבשרה מטמא במשא · השרץ שעשה דמו כבשרו אינו דין שיטמא במשא תלמוד לומר אשר היא · היא מטמא במשא ואין השרץ מטמא במשא : ד לכם להביא בהמה טמאה שתטמא במשא הלא דין הוא מה אם בהמה טהורה ששחיטתה מטהרתה מטמא במשא · בהמה טמאה שאין שחיטתה מטהרתה אינו דין שתטמא במשא · השרץ יוכיח שאין שחיטתו מטהרתו ואינו מטמא במשא אף אתה אל תתמה על בהמה טמאה שאף על פי שאין שחיטתה מטהרתה לא תטמא במשא ת"ל לכם · להביא בהמה טמאה שתטמא במשא : ה לאכלה להביא את בן שמנה שלא תהא שחיטתו מטהרתה · רבי יוסי ברבי יהודה ורבי אלעזר ברבי שמעון אמרו בן שמנה שהיטתו מטהרתה · בנבלתה לא בעצמות ולא בנידים ולא בקרנים ולא בטלפים · או יכול אפילו בשעת חיבורן ת"ל יטמא · בנבלתה ולא בקולית סתומה · או יכול אפילו נקובה ת"ל טמא : ו בנבלתה ולא באלל המפוזר · או יכול אע"פ מכונס דברי ר' יהודה · ת"ל טמא · בנבלתה ולא במפשיט לשטיח כדי אחיזה ולחמתם עד שיוציא כל החזה · או יכול שאני מוציא פחות מכשיעור · ת"ל טמא · בנבלתה לא בעור שיש עליו כזית בשר

הגהות

ויבשה שאינה יכולה כצ"ל ד"ת וכ"ה בילקוט והוא במשנה מה ריש פ'
דה והובא ברמב"ם פ"א מה' אבות הטומאות דין י"ג : ב משנה ריש
ים ע"ו ורמב"ם פ"ב מה' טומאת אוכלין דין י"ב י"ט : ו אם כלי חרס
ה עשה בו שאר משקין כמים כדלעיל ריש פרשתא ח' שהיא מטמא מאוירו
ל אם מים אמורים למעלה כצ"ל ד"ת וכ' הו"ר אע"ג דמים דהכא
ל מופנה : ז דין אחר כ"א קל וחומר ומה מים שהם חוזרין ליטהר כצ"ל
משיקן למעין או למקוה וחוזרין ליטהר כדאיתא במשנה בידה י"ז : וגמ'
ברמב"ם פ"ז מה' איסורי מזבח דין ו' : משקין שאין חוזרין לידי אביהן
ים שהם נעשים אב הטומאה פי' מי חטאת כדאיתא במשנה פ"ק דכלים :
המחשבה כמתנה עיין לעיל פרשתא ח' ברייתא ב' ג' : ט ת"ל ונפל
רע הוא · ללמוד אפי' נתן זרע ע"ג מים וי"ד וע' ר"א מזרחי וגור אריה
הכי דיש זרע נפל שהזרע נפל על המים : לרבות ידות האוכלים גמ'
פ"ב מה' טומאת אוכלין : יד הפרכיל וכו' משנה ג' פ"א דעוקצין ורמב"ם
שכול ה"ק וכן זנב האשכול כל שהוא ד"ת : ויד מכבדת כצ"ל ד"ת : יכול
ל הוא משנה ה' פ"ק דעוקצין ופסק כן הרמב"ם פ"ב מה' טומאת אוכלין
א פסק כר' יוסי למ"ד דאפי' מסבירין וע' יד מלאכי כלל ת"ל וע' גמ'
סוכה י"ד :
את מיתה ואפי' דלא קאי על אבר מן החי · ק"א : מן הבהמה חולין

מהרי"ד

חולין ע"ב : ורמב"ם פ"ב מה' אבות הטומאות דין ו' ועי"ש דין ח' : שלא השם הפוסלה מן האכילה מביאה לידי טומאה כצ"ל ד"ת : מה בהמה טמאה אין שחיטתה מטהרתה הם במשנה ורמב"ם פ"א מה' אבות הטומאות דין ג' : ג לא אם אמרת בבהמה טמאה כצ"ל ד"ת : שלא עשה דמה כבשרה לעיל פרשתא ה' ברייתא ב' וריש פרשתא ו' ופרשה ט' ברייתא ו' ורמב"ם פ"ד מה' אבות הטומאות דין ב' ובמשנה ריש כלים : ד לכם משום דכתיב אשר הוא לכם לאכלה והו"א דווקא טהורה וא"ת לא ליכתוב אשר הוא לכם לאכלה רק סתם מן הבהמה וי"ל כיון דכתיב מן הבהמה מקצת בהמה וה"א דבהמה טהורה אין מטמאה להכי איצטריך אשר הוא לכם לאכלה · וי"ד : ה להביא בן שמונה גמ' שבת קל"ו · ועי"ש בגמ' ובתוס' חולין ע"ד : ד"ה נפקא ליה ובמהר"ם לובלין שם ורמב"ם פ"ב מה' אבות הטומאות דין ו' ובמרכבת המשנה שם : לא בעצמות וכו' הובאה בחולין ע"ז : ועי"ש במשנה ר"פ העור והרוטב בגמ' שם ד' קכ"א · והובא ברמב"ם פ"א מה' אבות הטומאות דין ז' וע' משנה ג' פ"ג דאהלות : ולא בקוליות שתומה הובאה בחולין קכ"ו : ועי"ש והובא ברמב"ם ספ"ב מה' אבות הטומאות עי"ש ו ע' חולין ר"פ העור והרוטב ובגמ' שם קכ"א וברמב"ם פ"א מה' אבות הטומאות דין ז' : ולא בעור מפשיט לשטיח כו' משנה חולין קכ"ג · ועי"ש בגמ' ורש"י ותוס' וע' רמב"ם פ"א מה' אבות הטומאות דין ו' וע' קרבן אהרן כ' שלפירש"י שם אין מיושב הלשון ול"נ שלפירש"י הפי' בנבלתה ולא בעור פי' אין טמא והך מפשיט לשטיח הוא ענין בפני עצמו מפשיט לשטיח הוא טמא יכול שאני מוציא פחות מכשיעור ת"ל יטמא שגם פחות מכשיעור וזה הוא טמא אמנם בפסיקתא זוטרתי הגירסא ולא מפשיט לשטיח : ולחמת עד שיפשוט

בשר · או יכול שאני מוציא את הנוגע בעור שבנגד הבשר מאחוריו ת"ל טמא · בנבלתה לא בכשני חצאי זיתים שעל גבי העור · יכול לא יטמא במשא דברי רבי ישמעאל ת"ל טמא · רבי עקיבא אומר הנונע והנושא · שבא לכלל מגע בא לכלל משא · לא בא לכלל מגע לא בא לכלל משא · ומודה.רבי עקיבא בכשני חצאי זיתים שתחבן בקיסם או שהיסיטם שהוא טמא · מפני מה ר"ע אומר מטהר מפני שהעור מבטלו : ז יכול תהא נבלת בהמה מטמאה בגדים בבית הבליעה · ת"ל נבילה וטריפה לא יאכל לטמאה בה את שאין לו אלא באכילתה · יצתה נבלת בהמה שהוא מטמאה עד שלא יאכילנה יכול נבלת עוף תטמא מן הכתוב ונבלת בהמה מקל וחומר · תלמוד לומר בה · בה אתה מטמא בבית הבליעה ואי אתה מטמא בנבלת בהמה בבית הבליעה · אם כן למה נאמר האוכל ליתן שיעור לנונע ולנושא מה האוכל כזית אף הנונע כזית : ח [יכבס] יכול אף הציפה ת"ל בגד אי בגד יכול בגד גדול לבן המטמא בזב והמטמא בנגעים · מנין גדול צבוע קטן לבן · קטן צבוע · עד שתהא.מרבה להביא שבים של סבכה וגנגלים ונגיליון מנין ת"ל בגד בגדים ריבה · מנין לעשות שאר כלים כבגדים ת"ל טמא. יכול טמא אדם וכלי חרס · ת"ל בגד · בגד הוא מטמא ואינו מטמא לא אדם ולא כלי חרס :

פרק יב בכל השרץ השורץ על הארץ להוציא את היתושים שבכליסים ואת הזיזים שבעדשים ואת התולעים שבתמרים ושבגרוגרות לא יאכלו לחייב את המאכיל כאוכל או לא יאכלו לאוסרם בהנאה ת"ל לא תאכלו הא כיצד באכילה הם אסורי' בהנאה הם מותרים הא מה אני מקיים לא יאכלו לחייב את המאכיל כאוכל : ב הולך על נחון זה נחש · כל הולך על נחון להביא את השלשולים ואת הדומה לדומה · הולך על ארבע זה עקרב · כל הולך להביא את החיפושית ואת הדומה לדומה · מרבת רגלים זה נדל · עד כל מרבה להביא את הדומה ואת הדומה לדומה · בכל השרץ השורץ להביא את התולעים שבעקרי זיתים ושבעקרי תאנים · לא תאכלום · יכול יאכילום לקטנים ת"ל לא יאכלו : ג אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ על הארץ להביא את שפרשו לארץ וחזרו · יכול יטמאו טומאה חמורה תלמוד לומר ולא תטמאו בהם יכול לא יהו פוסלים את הגוף ת"ל ונטמתם בם יכול א... כיוצא בהם · ת"ל בם · בם את מטמא ואי אתה מטמא ... ולא תטמאו בהם ונטמתם בם · ואם מטמאים אתם בהם ... בם · כי אני ה' אלהיכם והתקדשתם והייתם קדושים ... ה' · כשם שאני קדוש כך אתם קדושים · כשם. ש... אתם היו פרושים : ד ולא תטמאו את נפשותיכ... הרומש על הארץ אף על פי שאין פרה ורבה · כי א... אתכם מארץ מצרים על כן העליתי אתכם מארץ מ... שתקבלו עליכ' עול מצות שכל המודה בעול מצות מודה בי... וכל הכופר בעול מצות כופר ביציאת מצרים · להיות... בעל כורחכם · והייתם קדושים · כי קדוש · כשם שא... אתם קדושים · כשם שאני פרוש כך אתם כמו כן פרו... תורת הבהמה והעוף באי זו תורה שוותה בהמה לעוף ועו... בהמה מטמא במשא ובמגע · והעוף אינו מטמא במגע ו... מטמא בגדים אבית הבליעה ובהמה אינה מטמא בגדים ... באי זו תורה שותה בהמה לעוף והעוף לבהמה · אלא... בהמה בשחיטה · אף עופות בשחיטה · אי מה בהמה ב... בשנים וברוב שנים ת"ל זאת · רבי אליעזר אומר באיזו... בהמה לעוף ועוף לבהמה אלא לומר לך העוף הכשי... ובהמה הכשירה מן הצוואר · אי מה העוף ממול עור... ממול עורפו ת"ל ראשו של עוף ממול עורפו... של בהמה ממול ערפה : ו וכל נפש החיה הרומשת... את המים וכל נפש השורצת על הארץ להביא את ... בא להבדיל לא בלבד השונה אלא ביודע אי זה טמא... ז ולהבדיל בין הטמא ובין הטהור צריך לומר בין פרה... כבר מפורשים אם כן למה נאמר ולהבדיל בין הטמא... בין טמאה לך לטהורה לך בין שנשחט רובו של... חציו וכמה הוא בין רובו לחציו מלא שערה : ח בין ה... ובין החיה אשר לא תאכל צריך לומר בין צבי לער... כבר מפורשים אם כן למה נאמר בין החיה הנאכלת... אשר לא תאכל · בין טריפה כשירה לטריפה פסולה · א... בין החיה אשר לא תאכל בא ליתן אזהרה לח...

הגהות מהרי"ד

וע"ש ורמב"ם פ"א מה' שאר אבות הטומאות דין ז'. ולא בכשני חצאי זיתים משנה חולין קכ"ד · וע"ש בגמ' ע"ב ורמב"ם שם דין י"ב : יכול לא יטמא במשא שם בגמ' ושם ד' קכ"ה : מפני מה ר"ע מטהר בעור מפני שהעור מבטלו כצ"ל ד"ת וכ"ה שם במשנה וע"ש בגמ' ותוס' ורמב"ם שם : ז והאוכל מנבלתה יכבס בגדיו יכול תהא נבילת בהמה כצ"ל ד"ת : יכול תהא נבלת בהמה כפול לקמן ס' אחרי פרק י"ב ברייתא ה' ו' וסדר אמור פרק י"ד ברייתא י"ב י"ג : לטמאה בה את שאין לו טומאה אלא באכילתה כצ"ל ד"ת וכ"ה בילקוט וכ"ה בגמ' נדה מ"ב : וע"ש בתוס' והובא ברמב"ם ר"פ ג' מה' אבות הטומאות : ח כפולה לעיל בסדר זה סוף פרשה ד' ופרשה ו ברייתא א' ע"ש ולקמן בסדר מצורע בפ' וביום פרשתא ב' ברייתא י': שבים של סבכה ונגלין מנין כצ"ל :

פרק יב ברייתא א' להוציא את היתושין כו' ברייתא חולין ס"ז : ורמב"ם פ"ב מה' מאכלו' אסורות וטוש"ע יו"ד סי' פ"ד : לא יאכלו לחייב את המאכיל עיין לעיל ר"ש פרק ה' ומה שציינתי שם : ב הולך על גחון זה נחש גמ' חולין שם : לכל השרץ ... התולעים גמ' חולין שם : יכול יאכילום לקטנים יבמות ד' קי"ד : ג י... המורה [אדם וכלים] כשמונה שרצים יכול לא יהיו פוסלים את הגוף ת"ל ונט... פ' : דהוא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא ורמב"ם פ"ח מה' אבות הטומ... מטמאים אתם בהם סופכם ליטמא [בכם] כ"ה בילקוט וצ"ל פי' שתטמא... וזיבה ונפשם מטומאה : ד מארץ מצרים על [מנת] כן העליתי כו' עול מ... המודה בעול מצות [שרצים] וכל הכופר בעול מצות [שרצים] כ"ה בד"ת וב... בגמ' זבחים ס"ט חולין כז : וע"ש בהמה לעוף [ועוף] בהמה כ"כ שם... אזהרה לחיה דלא למדנו רק לאו הבא מכלל עשה ואת הבהמה אשר ת... וחיה בכלל בהמה לזה נותן אזהרה לחיה · וית הענין :

בני ישראל בענין הזה ואין העכו"ם בענין הזה בני ישראל אין לי אלא בני ישראל מנין לרבות את הגיורות ואת השפחות בין משוחררת ובין אין משוחררת ת"ל ואשה · ואשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים מה ת"ל לפי שנאמר והזרתם את בני ישראל מטומאתם ולא ימותו בטומאתם בטמאם את משכני אשר בתוכם · שומע אני בין מתוכו בין מאחוריו ת"ל ביולדת ואל המקדש לא תבא : ב יכול יולדת הקלה תהא מטמאה אותו מתוכו ושאר כל הטמאים בין מתוכו בין מאחוריו ת"ל בני ישראל הרי בני ישראל כיולדת מה יולדת אינה מטמאה אותם אלא מתוכו אף כולם לא יטמאו אותו אלא מתוכו : ג אין לי אלא הבא מידי טומאה חמורה כיולדת · הבא מידי טומאה קלה · טמא מת ובועל נדה וכל המטמא את האדם מנין ת"ל לא ימותו בטמאם את משכני אשר בתוכם לרבות את כולם : ד וילדה פרט לשילדה לפני הדבור או יכול שאני מוציא את שעיברה לפני הדבור וילדה לאחר הדבור ת"ל ואם נקבה תלד אין הדבר תלוי אלא בילדה וילדה עד שתצא ממקום הוולד פרט ליוצא דופן ר"ש אומר יוצא דופן הרי הוא כילוד וחייבים עליו קרבן ובלבד שהוא פטור מחמש סלעים של בן : ה אשה כי תזריע וילדה זכר מה ת"ל לפי שנאמר וטמאה שבעת ימים וביום השמיני ימול · שומע אני ביוצא חי שהוא מטמא את אמו טומאת לידה מנין ליוצא מת שיטמא את אמו טומאת לידה · אמר רבי יהודה הריני דן ומה אם ביוצא חי שאינו מטמא את אמו ואת הבא עם אמו אל האהל טומאת שבעה הרי הוא מטמא את אמו טומאת לידה · היוצא מת שהוא מטמא את אמו ואת הבא עם אמו אל האהל טומאת שבעה · אינו דין שיטמא את אמו טומאת לידה אמרו לו לרבי יהודה כל דין שאתה דן תחילתו להחמיר וסופו להקל אינו דין אם טיהר החי את אמו יטהר המת את אמו ת"ל זכר לרבות את המת : ו אין לי אלא בני תשעה בן שמונה ·בן שבעה בן ששה בן חמשה מנין ת"ל וילדה זכר כל שתלד או וילדה אין לי אלא הוולד · מנין המפלת סנדל או שיליא ושפיר מרוקם והיוצא מחותך ת"ל כי תזריע וילדה כל זרע שתלד : ז יכול המפלת כמין דגים וחגבים ושקצים ורמשים תהא טמאה ת"ל זכר מה זה מיוחד שיש בו מצורת האדם · יצאו אלו שאין בהם צורת האדם : ח יכול המפלת בריית ראש שאינו חתוכה בריית הניף שאינו חתוך ושיש לו שני גבין ושני שדראות הואיל ויש בהם מצורת האדם יהא טמאה ת"ל וטמאה שבעת ימים · ובשמיני ימול מה זה מיוחד שהוא ראוי לבריית נשמה · יצאו אלו שאין ראוים לבריית נשמה · וטמאה · היא טמאה ואין הוולד טמא · הלא דין הוא ומה אם שהולד גרם לה טומאה הרי היא טמאה הוולד שגרם לטומאה אינו דין שיהא טמא · שעיר המשתלח יוכיח שגרם לטומאה והרי הוא טהור · לא אם אמרת בשעיר המשתלח שאין לו טומאה · תאמר בולד שיש לו טומאה הואיל ויש לו טומאה יהא טמא ת"ל חיא היא טמאה ואין הולד טמא : ט וילדה וטמאה שבעת ימים שתספור שבעה לוולד האחרון · הלא דין הוא מטמאה במת ומיטמאה בולד מה מצינו כשהיא מטמאה במת אינה סופרת שבעה אלא לטומאה האחרונה אף כשהיא מטמאה בולד לא [...]ד האחרון : י או כלך לדרך זו מיטמאה בדמים ומיטמאה בולד מה מצינו כשהיא מיטמאה בדמים אינה סופרת שבעה אלא [...]ונה אף כשהיא מיטמאת בולד לא תספור שבעה אלא לולד הראשון : יא נראה למי דומה דנים טומאה שהיא ממקום אחר [...] ממקום אחר ואל יוכיחו דמים שהם מגופה · או כלך לדרך זו דנים טומאה שהיא ממנה מטומאה שהיא ממנה · ואל

[...]טמאה מה ת"ל משמעה למה צריך לכתוב משמעות [...]טומאה שכתוב בענין בכל קדש לא תגע ואל המקדש [...]לו לגלות ולכתוב כי אם וטמאה שבעת ימים ואני יודע [...] מקדש דכתיב והזרתם את בני ישראל מטומאתם ולא [...]ם וגו'. וקאמר [...]מאה לענין מה [...]משמעות אזהרה [...]י ישראל · שומע [...]ת הקלה תטמא [...]ר שבעה לזכר · [...]ליככם כל ימי [...]הטמאים דהיינו [...] חמורה יותר · [...]ולין [מכות ח' : [...]או בו שחייבים · [...]פורים על ביאת [...]ד דחמור טפי) : [...] כגון שנכנס בתוך [...] ת"ל ולא ימותו : [...]של זה המפרש ז"ל [...]תוב בת"כ שלפניט [...]א ח' אי מה קדש [...] ת"ל ואל המקדש [...]"ל ולא ימותו · [...]יא בטמאם וגו' [...]דריש להבא מידי [...]רבות את כלם · [...]בא שם בסוף פ"א [...]נגיעה · גם שאר [...]יאה בעליל שהוא [...] לפני מחמת טעו' [...]א הבא מידי טומאה [...] חמורה · דטומאתה [...] מידי טומאה קלה [...] דאין טומאה יוצאה [...]לפרש . אין לי אלא [...] חמורה · דטבול יום [...] הבא מטומאה קלה [...] ובועל נדה דבכל [...]דוקא טמא כדכתיב [...] כל צרוע וכו' (וכן [...]בול יום שלהם לא · [...]יתו וגומר · אין לומר [...]שלהם מלינו דכתיב [...] ד הרי הוא כילוד · [...]בין עליו קרבן לידה · [...] על ידי חתיכת [...]שם · ובפ' יוצא דופן [...]ומעון · תלד לרבות [...]וחמש סלעי' דבפטר [...] ה שומע אני ביוצא [...]מול : מת שהוא מטמא [...] מתנה · וכן מטמא [...] אמו לאהל · דכתיב [...]הל וכל אשר וגו'. [...]סופו להקל אינו דין · [...] לטמא בלידה ביוצא [...] בימי מלאת כדמפרש

ואזיל : אם טיהר החי את אמו · שיושבת על דם טוהר · יטהר המת את אמו · בתמי' · כלומר אם אתה בא ביוצא מת לטמא טומאת לידה מק"ו בלא קרא . א"כ לדין טהרת אמו לא יהיה לדין ק"ו · וכ"ת כיון שהשוה מת לחי לענין טומאת לידה · כמו כן תשוויה לטהרת אמו · איכא למיפרך אם טיהר החי את אמו כו' · ת"ל זכר לרבו' את המת · לכל דבר בין לטומאת לידה בין לטהרת אמו : ו סנדל דומה לדג של ים שנפחתה צורתו · כך מפרש בפ' המפלת [כ"ה:] : שליא דאין שליא בלא ולד [שם כ"ו ·] אלא שנימוח : שפיר מרוקם · שהוא תחלת צורתו של ולד [שם כ"ה ·] שתחלת ברייתו בראשונה שתי עינים כשתי טיפין כו' : וביוצא מחותך · מוציאין אותו אבר אבר · אע"ג דאין זה מנהג לידה : ח בריית ראש שאינו חתוך : שאינו במטבע ראש שיש בו נקבי' וחוטים · אלא כלו אטום : שעיר המשתלח יוכיח שגרם טומאה · דכתיב והמשלח את השעיר לעזאזל יכבס בגדיו : והרי הוא טהור · דלא מצינו טומאה לבהמה : לא אם אמרת כו' שאין לו טומאה · וא"ת בפרשת זבים קתני זובו לימד על הזוב שהוא טמא · והלא דין הוא לאחרים גורם טומאה לעצמו לא כ"ש · שעיר המשתלח יוכיח . והתם אמאי לא קאמר לא אם אמרת בשעיר המשתלח שאין לו טומאה . ומייתי לה נמי בפ' דם הנדה [נה · לד : לה ·] וי"ל מן הדין לא היה ראוי להזכיר שם שעיר המשתלח · אלא אגב דהכא נקטיה התם והכי הוי ליה למימר לימד על זוב וכו' · והלא דין הוא לאחרים גורם טומאה וכו' · ולד יוכיח דגורם טומאה לאמו והוא עצמו טהור · אף זוב לא יהא טמא · ת"ל זובו : תאמר בולד שיש בו טומאה · כדתנן בפ' יוצא דופן [מג :] בן יום א' מטמא בזיבה מטמא בנגעים מטמא טומאת מת : ט שתספור שבעה לולד האחרון אם ילדה תאומים ואחר נשתהה אחר חברו ב' או ג' ימים : אינו סופר שבעה אלא לטומאה האחרונה כגון שנטמא ביום ראשון ופעם שני ביום ג' מונה ז' מטומאה שנייה : י ומיטמאה בולד מה מצינו כשהיא מיטמאה בדמים אינה סופרת שבעה אלא לראיי' ראשונה אף כשהיא מיטמאה בולד לא תספור' שבעה אלא לולד ראשון · נראה פ' כשהיא מיטמאה בדמים אינה סופרת אלא לראייה ראשונה אפילו שפעה כל ז' דכתיב ז' ימים תהיה בנדתה אפילו שופעת כל שבעה עולין לה לשבעה ימים : יא דנים טומאה שהיא ממקום אחר · שבאה מחמת ולד : מטומאה שממקום אחר · מטומאת מת וכן נמי הוי מצי למיתני מטמאה בזיבה ומטמאה בולד כשהיא מטמאה בזיבה אינה מטמא' אלא מראייה אחרונה · אף בולד כו' או כלך בדרך זו מטמא בדמים ומטמאה בולד

הגהות מהרי"ד

לא בני ישראל כו' טונאה נגמ' יבמות ע"ד : ע"ש בתוס' וכריתות ז' : ושאילתות [...]ז בשאילת שטוס אות ק"מ ורמב"ם פ"ג איסורי ביאה פ"ד דין ב' : ת"ל אשה [...]ק והיא בילקוט ובגמ' שם ושם : אשה כי תזריע כצ"ל : ואין העכו"ם בענין [...]תכף אחר שלידה נמוך ז' לזכר ושבועיים לנקיבה וז"ד : בין מאחוריו [...]וריו : ג מידי טומאה קלה טמא מת [וא"ת] שכתיב בהדיא בפ' חקת [...]

אמרו לו לר"י כל דין שאתה דן וכו' הוא בגמ' סוכה לו : ופסחים כ"ז : ולקמן ס' אמור פרק י"ז ברייתא י' ועיין מה שכתבתי לעיל סדר ויקרא פרשתא ב' ברייתא י"ז' : ת"ל זכר [דהוא יתר דמדכתיב בתריה ואם נקבה תלד משמע דעד השתא איירי בזכר · ז"ד : ו אין לי אלא [בן] תשעה כו' ת"ל וילדה כל שתלד כצ"ל ותיבת זכר נמחק ד"ת : ז ת"ל זכר מה [זכר] מיוחד כו' שאין בהם [מצורת] האדם כצ"ל ד"ת והוא במשנה נדה [...]

בולד כו' ותמנה מראייה ראשונה · ת"ל וילדה ולא היה יכול לומר נראה למי
דומה שהרי זיבה נמי גופה כמו דמים: יב וטמאה שבעת ימים · וס"ד אלו
ז' ימים לנקיים וקאמר יכול בין סמוכין שעשתה נקיים כל ז' זה אחר זה: ובין
מפוזרים · פירוש לאחר שפסקה עשתה שלשה ימים נקיים · ושוב ראתה ·
ושוב עשתה ד' ימים נקיים שבין כלם הפרישה ז' ימים נקיים ולאחר כן תטבול לישב על דמי טהרה תלמוד לומר כימי נדת דותה · מה ימי נדתה סמוכין אף ימי לידתה סמוכין · דנדה משראתה ראייה ראשונה מונה ז' ימים סמוכין בין ראתה בין לא ראתה וה"נ יולדת · ולא מיירי בנקיים · וגבי נדה תניא ז' ימים תהיה יכול בין סמוכין בין מפוזרים · ת"ל תהיה הוייתן אחת · וס"ד אלו ז' לנקיים לאחר שפסקה מלראות · ויהיו בין סמוכין כלם נקיים זה אחר זה בין מפוזרין שראתה בנתים ויעלו ראשונים ואחרונים לז' נקיים · שהרי כך מצינו לומר גבי נקיים דזבה אלא שכתב שם ואחר תטהר [נדה ל"ג : ל"ז · ס"ז :] אחר אחר לכלם שלא תהא טומאה מפסקת ביניהם · וקאמר ת"ל תהיה · כלומר בכל ענין תהיה בנדתה שבעה · וטובלת במוצאי שבעה בין ראתה בכל ז' ובין לא ראתה בהן אלא ראייה ראשונה · וכן נמי יולדת ילפינן מינה · עוד נראה לי לפרש וטמאה שבעת ימים יכול בין סמוכין וכו' · קא ס"ד שמצריך הכתוב להיות טמאה לרואה כל ז' משנפתח הקבר ללידה שצריכה להיות רואה ושופעת ויהיו אלו ז' בין שפעה בכולן זה אחר זה בין שהפסיקה בנתים · הכל ימים שלא ראתה בהם לא יעלו לה לימי ז' ליולדת · ת"ל כימי נדתה מה ימי נדתה סמוכי' כו' · כלומר בכל ענין עלו לה לימי נדתה בין רואה בכולן בין שאינה רואה בכולן והרי כולן חשובין סמוכין ואין חילוק בין רואה בין שאינה רואה וה"נ ביולדת · והתם תניא שבעת ימים תהיה בנדתה יכול בין סמוכין כו' · וקס"ד שצריכה להיות רואה כל ז' משהתחילה לראות בנדתה ואחר כן מיטהרת · וקאמר יכול בין רצופין שרואה כל ז' ימים . בין מפוזרין · שראתה נדתה ג' ימים ופסקה · ושוב ראתה והשלימה ד' להיות שבעה עם הראשונים · אבל מכל מקום ימים שלא ראתה בהם לא יעלו לה לז' ימים · ת"ל תהיה תהא הוייתן אחת · כלומר בכל ענין הם ז' ימי נידתה בין רואה בכולן ובין שאינה רואה בכלן · והרי תמיד הם סמוכים כי גם ימים שלא ראתה בהן מצטרפין לז' ימי נידתה:
יג מה ימי נדה אינן ראויין לזיבה · כדתניא בפ' זבים · ומייתי לה בפ' תינוקת [עב :] יכול הרואה ג' בתחלה תהא זבה · ת"ל על נידתה · אחר נדתה מטמאה ולא הרואה ג' בתחלה: ואין ספירת שבעה עולה בהן · כי לעולם ספירת שבעה נקיים לזיבה · אינן יכולין לבא בימי נדה · כי ימי נדה אין חלין עליה עד שתסתלק מזיבות ומספירת ז' נקיים · א"כ אין ספירת ז' נקיים של זיבות עולה בימי נדתה · דלא אפשר לימי נדה להיות כל זמן שלא כלו ימי ז' נקיים של זיבות : אף ימי לידתה אין ראוין לזיבה · שאם ילדה בתוך י"א יום שבין נדה לנדה בשפעה בדמי לידה ג' ימים אפילו בשופי לא הויא זבה להצריך ז' ימים נקיים אחריהם · וגם אם היתה זבה

ואל תוכיח טומאת חסת שאין ממנה ת"ל וילדה וטמאה שבעת ימים ותספור שבעה לולד האחרון : יב שבעת ימים יכול בין סמוכים בין מפוזרים ת"ל כימי נדתה מה ימי נדתה סמוכים אף ימי לידתה סמוכים: יג כימי נדתה הקיש ימי לידתה לימי נדתה · מה ימי נדתה אינן ראויה לזיבה ואין ספירת שבעה עולה מהם אף ימי לידתה אינן ראויים לזיבה ואין ספירת שבעה מהם : יד דותה תטמא לרבות בועלה · דותה תטמא לרבות כל הלילות · דותה תטמא לרבות את היולדת בזב שלא תהא טהורה · עד שתשב שבעה נקיים :

פרק א

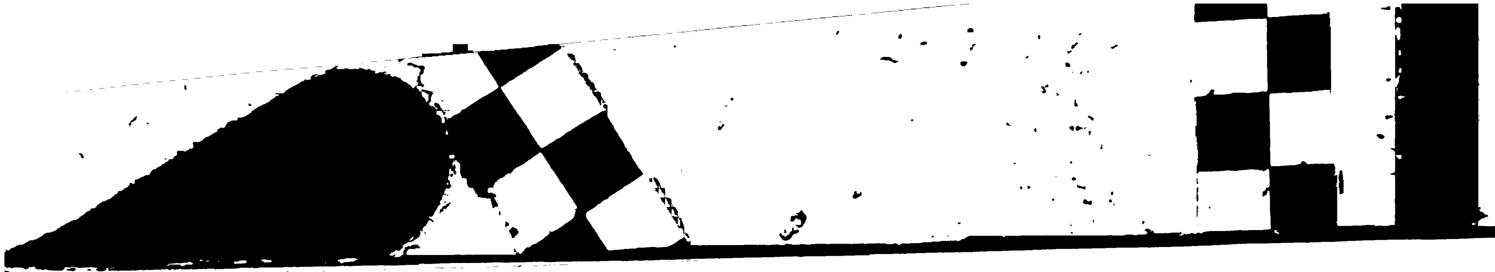
בשמיני יכול בין יום ובין לילה ת"ל ביום · ביום ולא בלילה אין לי אלא הנימול לשמונה שיהא ביום מנין לתשעה ולעשרה לאחד עשר · ושאר כל הנימולים לא יהו אלא ביום ת"ל וביום : ב אמר תלמיד אחד לפני רבי עקיבא צריך לאומרו אך שומעני · וטמאה שבעת ימים וביום שמיני ימול · יכול שבעה ושמונה הרי חמשה עשר ת"ל וביום · אמר לו רבי עקיבא צללתה במים אדירים והעלית חרס בידך · והלא כבר נאמר ובן שמונה ימים ימול לכם כל זכר לדורות : ג וביום מלמד שכל היום כשר למילה אלא שהזריזים מקדימים למצות שנאמר וישכם אברהם בבקר ויחבוש את חמורו · בשמיני ימול אפילו בשבת · ומה אני מקיים מחלליה מות יומת בשאר כל המלאכות חוץ מן המילה או מקיים אני מחלליה מות יומת אף במילה ומה אני מקיים בשמיני ימול חוץ מן השבת ת"ל וביום · אפילו בשבת : ד ימול בשר ערלתו אף על פי שיש שם בהרת הא מה אני מקיים השמר בנגע הצרעת חוץ מן המילה · או מקיים אני השמר בנגע הצרעת אף במילה · ומה אני מקיים ימול בשר ערלתו בזמן שאין שם בהרת · ת"ל בשר אף על פי שיש שם בהרת : ה ערלתו ערלתו ודאי דוחה את השבת ואין הספק דוחה את השבת . ערלתו ערלתו וודאי דוחה את השבת · ואין אנדורוגינוס דוחה את השבת · רבי יהודה אומר אנדרוגינוס דוחה עליו את השבת

קודם לידה · וצריכה לספור ז' נקיים לזיבות יולדה · ולאי...
לידה · אותן הימים אין עולים לה לז' נקיים לזיבתה . ול...
מימי נדה ואין ספירת ז' עולה בהן . והלא זהו משום ז...
אין ימי לידה יכולים להיות בז' של ספירת נקיים של...
לידה יכולין לבא
נקיים לזיבה · ומע...
לימי ספירת שבעה
בנות כותים [ל"ז :
אפשר משאי אפשר
רבי אליעזר היא ז...
משאי אפשר · במנחור...
רב ששת אמר ע...
הכתוב ואין משיבין
התם לא אפשר : י...
דטמא ז' בכותל ניד...
מאחר שדם טמא
מיירי בלידה יבשתו...
לפתיחת הקבר בלא...
[כ"א] הכא לא ידרוש
את הלילות : שלא תהי...
ז' נקיים . אחר ז...
פרק א מנין לגיי...
ר"א דמ...
קל"ב · בתוס'] קאמר
השמשות · מיהו הא
[ע' יבמות ע"ב :] ו...
דמיירי כגון שהיה חול...
אחזתו חמה ביום שנו...
להבראתו וימול לט' :
הערל [שם] איכא מאן...
ב שומע אני שבעה ו...
שיהיו ז' דטומאה וז' נק...
בח' ימול : גללת במיט...
חרס · הרי כבר נאמר
משמע בשמיני ללידה...
מפרש בפ' ר"א דמילה
כפיק ביום ולא בלילה
כדאמר ליה רבי יוחנן
ג בשאר מלאכות חו...
מקיים אני מחלליה מ...
במילה וכו' · ופריך
[שס"ג] הא תנא מעיקרא מאי קא ניחא ליה ולבסוף מאי קשיא ליה ·
הא מה אני מקיים מחלליה מות יומת בשאר מלאכות חוץ מן המ...
דחיא מק"ו · ומה צרעת שדוחה את העבודה · ועבודה דוחה את ה...
אוחה · שבת שנדחית מפני עבודה אינו דין שתהא מילה דוחה אות...
דקא מהדר מאי דצרעת חמורה · דלמא שבת חמורה · והתם מש...
חזי · ומה אני מקיים בשמיני ימול חוץ משבת · ת"ל ביום
ד הא מה אני מקיים השמר בנגע הצרעת חוץ מן המילה
השמר בנגע הצרעת אפילו במילה וכו' · בגמ' [שם] קאמר ותנ...
ניחא ליה ולבסוף מאי קשיא ליה · ה"ק ימול בשר ערלתו אפיל...
אני מקיים השמר וגו' חוץ ממילה · אבל מילה דוחה מאי טעמא
חמורה דוחה צרעת לכ"ש · ומאי או איכו דקאמר · ה"ק מה...
דלמא צרעת חמירא שכן דוחה את העבודה ועבודה דוחה...
מה אני מקיים ימול בשר ערלתו בזמן שאין שם בהרת · ת"ל
מילה בזמנה לא צריך קרא דאתיא בק"ו שבת חמורה דוח...
ה ערלתו ודאי וכו' ולא ספק כגון ספק בן ז' ספק בן ח' : ר' יהודה א...

הגהות מהרי"ד

כן צריך להיות ד"ת: יא שתספור שבעה לולד האחרון הובא בטור יו"ד סימן ד' ולמדס כרשב"א בשער ששי בית שביעי מגמ' כריתות ד' ט' · וכאן היא מפירש בבדיא: יב יכול מפוזרין פי' כק"א יכול שאם ילדה וילד שני תמנה לשני ותשלים אח"כ לימי טומאה דראשון ותיבה הו"ר דכבר השמיענו בברייתא הקודמת ולכן פי' הוא כמו שפי' בפי' כתוס' כתב יד אמנם בפסיקתא זוטרתי משמע כפי' הק"א שכתב שם דין דברייתא ראשונה בזה"ל כגון שילדה האחד באחד בשבת והשני בשבת סופרת עוד שבעת ימים משום שנאמר וילדה וטמאה שבעת ימים רצופים זה אחר זה ע"כ אמנם יש מקום לבע"ד להלוק ולומר דכך שנאמר וילדה וטמאה הוא סוף דיבור ואח"כ מתחיל ענין אחר שבעת ימים רצופים אמנם הנכון כמו שכתבתי תחלה: יג כימי נדתה הקיש ימי לידתה לימי נדתה מה ימי נדתה כ"כ בד"ת אמנם כמו שהוא לפנינו כ"ה בילקוט ובגמ' נדה ל"ז: וכבר החברני שלא להגיה הספרים ויעויין בחידושי רשב"א פ"ק [illegible]

כסוסיך תוגמתו שנינו בסברא ובנדה פ' בנות כותים כימי נדת דותה תני...
לימי לידתה כו' ולפי דיקדוקם ז"ל לא הו"ל לומר אלא מקיש ימי לידת...
בדברים המוקשים והדומים כל אחד דומה וכל אחד קודם בלשון אחר שכ...
כביא ראיה מנוסחא שלנו ואין להגיה מסברא : ואין ספירת שבעה עולה...
וכ"כ בגמ' נדה ל"ז : יד הובאה בגמ' נדה ל"ה : כ"ו : וע"ש וגם...
פרק א ב אילו אמר ונטמאה שבעת ימים ויום השמיני ימול כצ"ל אומ...
שצ"ל אילו נאמר וטמאה שבעת ימים ובשמיני ימול וכ"ה ביל...
כו' גמ' פסחים ד' · יומא כ"ח : ימול אפי' בשבת ע' שבת קל"ב ובתוס'...
למוהר"א גאליפפא ז' קכ"א : ד ימול בשר ערלתו כו' ימול בשר ערל...
תיבת בשר וזה כי כל זה כיוני אומרים אילו לא היה כת ב תיבת בשר והבו...
[illegible]

ד׳ קנה דבעא למינקט ליה ז׳ ימי טומאה דלידה · וה"ק יכול היכא דילדה תאומים · נקבה מעיקרא וזכר לבסוף · תפסיק טומאה דלידה באמצע · וכימני לה ששים וששה מפוזרין · ויהא מודה · בתאומים דמראשון מנינן לה · והא דאמר רבנן במתניתין דמשני מנינן לה · היינו שהפילה ולד שני שנולד ונולד בימי טהרתו של ראשון · ת"ל יום מה יום כלו רצוף אף ששים כלם רצופין · ואפילו בתאומים סבירא ליה לרבנן כך :

ששת · דערל זכר קרינא ביה · ומיירי בה בגמרא דשבת ל"ב ·] ובחגיגה אימחייב ליה לר׳ יהודה לענין ראייה : גור דבוק בבשר : ז ושלשים יום יכול בין סמוכים בין לה בפ"ב דכריתות : [ט :] (ועיי׳ לקמן בפ"ג) :

השבת · וחייבים עליו כרת · ערלתו וודאי דוחה את השבת ואין ולד בין השמשות דוחה את השבת · ערלתו ודאי דוחה את השבת ואין שנולד מהול דוחה את השבת · שב"ש אומרים צריך להטיף ממנו דם ברית וב"ה אומרים אינו צריך : ו א"ר שמעון בן אלעזר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על שנולד מהול שהוא צריך להטיף ממנו דם ברית מפני שהוא ערלה כבושה על מה נחלקו על גר שנתגייר מהול שב"ש אומרים צריך להטיף ממנו דם ברית וב"ה אומרים אינו צריך : ז ושלשים יום יכול בין סמוכים בין מפוזרים ת"ל יום · מה יום כולו אחד אף שלשים כולו אחד · יכול שלשים סמוכים ושלשה בין סמוכים בין מפוזרים ת"ל ושלשים יום ושלשת ימים · מה שלשים סמוכים אף שלשת סמוכים · ושלשים יום ושלשת ימים מה ת"ל · שיכול נקבה · שימי טומאתה מרובים ימי טהרתה מרובים · זכר שימי טומאתה מעוטים אינו דין שימי טהרתו מרובים · ת"ל ושלשים יום ושלשת ימים. תשב להביא את המקשת בתוך אחד עשר יום שתהא טהורה מן הזיבה יכול תהא טהורה מן הנדה תלמוד לומר דווהה תטמא בימי טהרה אף ע"פ שהיא רואה : ח בכל קודש לא תגע יכול אף מן המעשר ת"ל ואל המקדש לא תבוא מה מקדש שיש בו נטילת נשמה אף קודש שיש בו נטילת נשמה יצא המעשר · אי מה מקדש הנכנס לו בטומאה ענוש כרת אף קודש האוכלו בטומאה ענוש כרת · יצתה תרומה ת"ל בכל קודש לרבות תרומה · אי מה קודש משמע נגיעה אף מקדש משמע נגיעה ומנין שלא בנגיעה תלמוד לומר ואל המקדש לא תבא · עד מלאת ימי טהרה לרבות יולדת נקבה :

פרק ב

נקבה אין לי אלא נקבה מנין לרבות טומטום ואנדרוגינוס ת"ל ואם נקבה תלד וטמאה אין הדבר תלוי אלא בלידה וטמאה שבועיים · שני שבועות שהם ארבעה עשר יום : ב שאלו תלמידיו את רבי יהודה בן רועץ שומעים אנו וטמאה שבעים יכול תהא טמאה שבעים אמר להם טמא וטיהר בזכר טמא וטיהר בנקבה מה ימי טהרתה כפלים בזכר אף ימי טומאתה כפלים בזכר · מאחר שנפטרו יצא ומחזר אחריהם אמר להם לא הייתי צדיך להיזקק לכם מפני שיש אם למקרא אלא זו תשובה לדבר טימא וטיהר בזכר טימא וטיהר בנקבה · מה ימי טהרתה כפלים בזכר אף ימי טומאתה כפלים בזכר או כלך לדרך זו · זכר שימי טהרתו מעוטים · ימי טומאתו מעוטים · נקבה מרובים אינו דין שיהו ימי טומאתה מעוטים ת"ל וטמאה שבעים כנדתה שני שבועות שהם ארבעה עשר יום : יכול בין סמוכים בין מפוזרים ת"ל יום · מה יום כולו אחד אף ששים כולן אחד · יכול ששים סמוכים וששה בין סמוכים ת"ל וששים יום וששת ימים מה ששים סמוכים אף ששה סמוכים · ששים יום וששת ימים מה ת"ל זכר שימי טומאתו טהרתו מעוטים · נקבה שימי טומאתה מרובים אינו דין שיהו ימי טהרתה מעוטים · ת"ל וששים יום וששת ימים תשב : יא את המקשה בתוך שמונים של נקבה שכל דמים שהיא רואה טהורים עד שיצא הוולד · ורבי אליעזר מטמא אמרו זר ומה אם במקום שהחמיר בשופי שלפני הוולד היקל בשופי שלאחר הוולד · מקום שהיקל בקושי של לפני הוולד אינו ושי של אחר הולד · אמר להם דיו לבא מן הדין להיות כנדון ממה הקיל עליה מטומאת זיבה אבל טמאה היא טומאת נדה · אנו משיבים אותך בלשון אחרת מה אם במקום שהחמיר בשופי שלפני הוולד היקל בקושי מבשופי מקום שהיקל בשופי ד אינו דין שניקל בקושי מבשופי אמר להם אפילו אתם משיבים אותי כל היום דיו לבא מן הדין להיות בנדון מה קושי הראשון טמאה נדה אף קושי האחרון טמאה נדה על דמי טהרה אף על פי שרואה :

במלאת אינה מביאה בתוך מלאת ואם הביאה בתוך מלאת לא יצא · יכול לא יביא בתוך מלאת על הוולדות הראשונות

ששת בין סמוכים בין מפוזרין · כגון שילדה אחר ס׳ לנקבה · וס"ד דלאחר שתגמור ימי טומאה לשני תגמור ו׳ ימים לולד ראשון · והדר תמנה לולד שני ימי טהרתו : ת"ל וששת ימים · וי"ו מוסיף על ששים שאינן מפוזרין ומוקי לה כר׳ יהודה דאע"ג דאמר התם מולד ראשון מנינן מודה הוא לענין טומאה וטהרה לא מנינן לאקולי עלי׳ לאחשובי ימי טהרה שלה אחר ולד שני · ומעתה מדסיפא ר׳ יהודה · רישא נמי ר׳ יהודה · ולענין ימי טהרה. אינו דין שימי טהרתה מועטין ולא יהיו לה יותר מלזכר :

ד שכל ימים שהיא רואה שהם טהורים בין שרואה בקושי בין שרואה בשופי · פלוגתייהו בפ׳ בנות כותים [נדה ל"ח:] ובגמרא מייתי לה להא ברייתא : ומה במקום שהחמיר בדם השיפוי שלפני הולד אם עומדת בימי זיבות ושופעת בשופי כמו שהרגילה בנידותה ובזיבתה ושפעה ג׳ ימים קודם שילדה הויא זבה : היקל בשופי שלאחר הולד כשופעת בימי טהרתה · ואפילו עומדת בימי זיבות הקיל עליה שהדמים טהורים : מקום שהקיל בקושי שלפני הולד · אם עומדת בימי זיבות וקשתה ושפעה דמים מחמת ולד הקיל עליה שאינה זבה : אינו דין שנקל בקושי שלאחר הולד · שאם קשתה מחמת לידה שנייה ושפעה דמים שהן טהורין :

פרק ג

יכול לא הביא בתוך מלאת על וולדות הראשונות אפילו אם חייבת כבר קרבן · שעברה כבר שנה שילדה ושום קרבן לא הביא יכול לא

לרבותא ומטוס
וגינוס וכו׳ אין
פירוש תלד משמע
אלא בלידה אפילו
ם : ב יכול תהא
אומרא. וא"ת והרי
בחכם הוא הקרי
ואפשר לתרץ כמ"ש
להכי מקרא והכי
אקרא שבועים
ב מ"ב] וי"ל דהוי
הרבה עד שבעים.
ר את חבירו ואמר
טימא וטיהר בזכר
היו סוברים לדרוש
וילד היה בנין אב
כ אדרבא מסורת
אב : יצא מחזר
שיש אם למקרא :
דבר : אם יש להשיב
ת כך יש להשיב
לדרך זו וכו׳ :
מעוטין : ולא יהיה
לזכר : ת"ל וטמאה
שני שבועות שהן י"ד
ג כמו בנגעי בשר
דהתם בסוף שבעה
ויום בימי עולה
וששים יום יכול בין
ים כלם אחד · בפ"ב
פליגי ר יודא לרבנן
ומזו הברייתא
רבי יהודא לאומרא
אחרון מונה ימי טהרה
דא"כ לא היו רצופין
בימי טומאה דשני
לימי טהרה דראשון ·
רבנן היא ומשכחת לה
ים וילדה נקבה תחלה.
בעשרים לימי טהרה

הגהות מהרי"ד

ס׳ קול בן לו שמלה ג׳ ד׳ ל"ד : ז ושלשים יום ושלשת ימים מה ת"ל פי׳ כיון אם של זכר אני מן הנקבה א"כ ממילא נדע גם ימי טהרת הזכר חצי משל וכ"ה לקמן פרק ב׳ ברייתא ב׳ ג׳ : תשב להביא את המקשה כו׳ ע׳ גמ׳ דווהה תטמא כוא סוף ענין ד"ת · ואח"כ מתחיל בדמי טהרה : ע"ה · מנחות י"ד : וזבחים ל"ג : ת"ל בכל קודש לרבות את התרומה גמ׳ ב"ש : ומנין שלא תכנס בנגעופקאות ת"ל כ"ה בד"ת ובילקוט מנין שלא תכנס

פרק ב א אין הדבר תלוי אלא בלידה לעיל ריש הסדר ברייתא ד׳ : ב הובאה בגמ׳ סנהדרין ד׳ וע"ש בתוס׳ ובזבחים ל"ז : ג וששים יכול בין סמוכים כצ"ל ותיבת יום נמחק ד"ת והובאה בכריתות י׳ : ששים יום וששת ימים מה ת"ל פי׳ כדלעיל פרק א׳ ברייתא ז׳ שיכול זכר שימי טומאתו מועטים כצ"ל ד"ת : ד הובאה בגמ׳ נדה ל"ח : ושם איתא שהחמיר בשופי שלפני הולד היקל בקושי טעמו ע"ש בגמ׳ ורש"י ותוס׳ :

לא תביא בתוך מלאת של ולד זה שעומדת בו · ת"ל תביא · כיון שהוא לאחר מלאת לולד ראשון · והרב ר' הלל הכי גריס לה · יכול לא תביא תוך מלאת · אבל תביא תוך מלאת על ולדות הראשונות · ת"ל ובמלאת תביא אבל לא תוך מלאת · והכי פי' דהיא עצמה לא תביא · דלא אתי עשה דהבאה וידחה את עשה דטומאה ·

היה בשעת שחיטה בן שנה ובשעת זריקה בן שתי שני
שם יהיה לכם שיהיו כל הוויותיו תם ובן שנה · א"כ התם
בן שנה · על כרחך בן שנתו היא מדפסולות בו שעות
כגון שנולד בחצי יום פ"א בניסן · ואם שחטו קודם חצי היום

הראשונות · ת"ל תביא · לבן · לחייב על כל בן ובן · לבת · לחייב על כל בת ובת · וכשהוא אומר או לבת להביא את המפלת אור לשמונים ואחד שתהא חייבת בקרבן כדברי בית הלל · שבית שמאי פוטרים מן הקרבן · אמרו להם ב"ה לב"ש אי אתם מודים לנו ברואה אור לשמונים ואחד שהוא טמאה · אמרו להם ב"ש אי אתם מודים במפלת לשמונים ואחד שהיא חייבת בקרבן אמרו להם ב"ה מ"ש אור לשמונים ואחד מיום שמונים ואחד אם שוה לו לטומאה · לא ישוה לו לקרבן · אמרו להם ב"ש לא אם אמרתם במפלת יום שמונים ואחד שכן יצא לשעה שהיא ראויה להביא בה קרבן · אמרו להם ב"ה והרי המפלת יום שמונים ואחד שחל להיות בשבת תוכיח שלא יצא לשעה שהיא ראויה בה קרבן וחייבת בקרבן אמרו להם ב"ש לא אם אמרתם במפלת יום שמונים ואחד שחל להיות בשבת שאע"פ שאינו ראוי לקרבן יחיד ראוי לקרבן צבור · תאמרו במפלת אור שמונים ואחד שהרי הלילות אין ראוים לא לקרבן יחיד ולא לקרבן צבור : ב הרואה דם אינה מוכחת שהמפלת תוך מלאת דמיה טהורים ופטורת מן הקרבן · אמרו להם ב"ה וכשהוא אומר או לבת להביא את המפלת אור לשמונים ואחד שתהא חייבת בקרבן : ג תביא כבש בן שנתו לעולה שנתו שלולא שנה למנין עולם ובן יונה או תור לחטאת · או זה או זה · הלא דין הוא ומה אם במקום שלא כשרה חטאת העוף עם עולת בהמה · כשרה חטאת בהמה עם עולת בהמה · כאן שכשרה חטאת העוף עם עולת בהמה אינו דין שתכשר חטאת בהמה עם עולת בהמה · ת"ל ובן יונה או תור לחטאת או זה או זה : ד אל פתח אהל מועד אל הכהן מלמד שהיא מיטפלת בהם ומביאה אותם אל פתח אהל מועד אל הכהן : ה והקריבו מה ת"ל לפי שהיא טעונה שנים · יכול יהיו שנים מעכבים אותה ת"ל והקריבו אחד מעכבה ואין שנים מעכבים אותה איני יודע אם חטאת אם עולת כשהוא אומר וכפר מה מצינו בכל מקום כפרה בחטאת אף כאן כפרה בחטאת : ו וטהרה לאכול בזבחים · ממקור · מלמד שכל דמים שהיא רואה אינן אלא מן המקור · דמיה · מלמד שדמים הרבה טמאים בה · האדום והשחור וכקרן כרכום וכמימי אדמה וכמזג · ב"ש אומרים אף כמימי תלתן וכמימי בשר צלי · ב"ה מטהרים · תורת היולדת · האשה שילדה וולדות הרבה והפילה בתוך שמונים לנקבה וחזרה והפילה בתוך שמונים לנקבה · וכן המפלת תאומים מביאה קרבן אחד רבי יהודה אומר מביאה על הראשון ואינה מביאה על השני מביאה על השלישי ואינה מביאה על הרביעי : ז תורת היולדת · האשה שיש עליה ספק חמש לידות · וספק חמש זיבות מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים ואין השאר עליה חובה · חמש לידות וודאות וחמש זיבות וודאות מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים והשאר עליה חובה · מעשה שעמדו קינים בירושלים בדינר זהב · אמר רבי שמעון בן גמליאל המעון

וקשה אמאי צריך קרא להכי כיון דאפשר לה ליטהר ולהביא · ועוד והרי איפשר לה על ידי שליח · מאחר שאין קרבנה טעון סמיכה · וגם אין נראה לפרש שבא הכתוב למעט דבתוך מלאת לא תשלח קרבן שכבר חייבת קודם לכן : לבן לחייב על כל בן ובן · דלא הוי צריך למיכתב אלא ובמלאת ימי טהרה תביא כבש וגו' · שהרי כבר פי' טהרתן של בן ובת למעלה : להביא את המפלת אור לשמנים ואחד · בלילה שלאחר שמנים : כדברי ב"ה שמחייבין כדמפרש ואזיל · ואיתא במתניתין רפ"א דכריתות : אי אתם מודים ברואה אור לשמנים ואחד שהיא טמאה נדה · א"כ אין דין לילה כדין יום שלפניו שדמיה טהורין : אמרו להם ב"ש אבל · כמו אבל שרה אשתך· לשון אמת וקבלת דברים : אם שוה לטומאה · אם דומה לו לטומאת נדה הרואה בהן : לא ישוה לו לקרבן · בתמי' : שכן יצתה לשעה שהיא ראויה להביא בה קרבן · דיום היא ראוי להקרבת קרבן ולא לילה · דכתיב ביום צוותו את בני ישראל להקריב וגו' · וכל זמן שילדה ועדיין לא הגיע זמן הקרבת קרבן הכל בכלל ולד ראשון : המפלת יום פ"א שחל להיות בשבת שאין קרבן יחיד קרב בו . ואתם מודים שחייבת קרבן : שאעפ"י שאינו ראוי לכתחלה לקרבן יחיד : ראוי לקרבן ציבור · ולכך קרינא ביה שראוי גם לקרבן יחיד דאם עבר כהן והקריבו ה"נ דיצאת כו' · ומ"מ זהו תכח מה שראוי לקרבן ציבור הוא : ב הרואה דם אינה מוכחת · שאתם מדמין על ולד שני חיוב קרבן על ולד שני בליל פ"א · כמו רואה דם שהיא טמאה נדה · שהרי מצינו רואה דם שהיא טמאה ואינה בת קרבן על ולד שני באותה שעה · שהמפלת תוך מלאת וכו' : או לבת להביא את המפלת וכו' עקר טעמייהו מיתורא דהאי קרא או לבת להביא · ומה שדנו עם ב"ש להוציאם מסברתם · ובתוספתא תניא אמ"ו לכן ב"ש הרי אמרתם הלילה מצטרף עם היום הבא אחריו · וכשם שחייבת ליום פ"א כך חייבת לאחר פ"א · אמרו להם ב"ה הרי הוא אומר או לבת וכו' · ובפ"א דכריתות שאל ר' הושעיא לבר קפרא אי טעמייהו דב"ה דלילה לאו מחוסר זמן הוא · והוי בדין זה כמו זב שראה ג' ראיות בליל שמיני וחייב קרבן שני · או דלמא לעולם סבר לילה מחוסר זמן היא וגבי יולדת משום דמייתר קרא או לבת : ג כבש בן שנתו · ולא שנה למנין עולם מדלא כתיב בן שנה דהוי משמע למנין עולם · והוי מיפסל לאחר תשרי כשנולד קודם תשרי. אבל השתא דכתיב בן שנתו מנינן ליה שנתו מיום ליום · ובפ"ב דזבחים [כה: בכורות ל"ט :] יליף משה תמים זכר בן שנה דשעות פוסלות בקדשים שאם

דכריתות [ז': שם ח'] חמש לידות ודאות חמש זיבות ספק
בה ר' עקיבא אומר בין על הודאי בין על הספק כשמביאה
אחת מהן ותיפטר ומדמו להו לטבילה דמאן דמיחייב ה' טבילות
חדא ויומנא איטהר רש"י לא גריס הכא בדברי ר"ש ותיפטר
שקול הוא · על ודאי היה צריך לפרש תיפטר כדי לאכול בקדשים

הגהות מהרי"ד

לבן לחייב על כל בן וכו' כריתות ט' ורמב"ם פ"א מה' מחוסרי כפרה דין מ' : להביא את המפלת אור לשמנים ואחד וכו' כ"ה משנה פ"א דכריתות ו' : והובאה ריש פ"ק דפסחים ד' ג': וע"ש בס' תמים דעים לראב"ד ריש סי' רמ"ה דנקט התנא לשון אור להשמיענו דהגם שיש אור יום על כל זה כיון דהוא לילה דינו כלילה לכל מילי : א"ל ב"ה לב"ש אי אתם מודים לנו ברואה דם אור לפ"א כצ"ל ד"ת : שהוא טמאה מה שנא אור לפ"א וכו' ד"ת והסדר נמחק : שכוס ראוי להביא בה קרבן תאמרו במפלת אור לב"ש שכן לא יצתה בשעה שראויה להביא בה קרבן א"ל ב"ה לב"ש כצ"ל ד"ת וכ"ה במשנה שם בכריתות : שאעפ"י שאינו ראוי לקרבן יחיד כר פיין טורי אבן מס' חגיגה ד' ט' · ד"ה כיון דלא חזי וד"ה שאני טומאה : ב שהמפלת תוך מלאת

מביאה שלשה · אלו שתים שתי תורים · ועוד אחד לעולה תחת כבש בן שנתו שמביאה עשירה : מצורע עשיר מביא שלש בהמות לאשם ולחטאת ולעולה · ובדלות מביא כבש לאשם · ושתי תורים א' לעולה וא' חטאת · והיינו אחד תחת אחד : מטמא מקדש מביא שנים תחת אחד · עשיר כשבה לחטאת . ועני שתי תורים א' לחטאת וא' לעולה : מחוסר כפורים ממחוסר כפורים · יולדת ממצורע דתרווייהו אסירי בקדשים קודם הבאת קרבן : מי שאין העני שלו מביא בהמה לאשם : ג כ"מ שנתחלפה חטאת · כגון מטמא מקדש : הקדים חטאת לעולה · דכתיב ביה אחד לחטאת ואחד לעולה : וכאן ביולדת שנתחלפה · עולה בשתי תורים כתיב בה אחד לעולה ואחד לחטאת : כ"מ שהיא באה על חטא מטמא מקדש : כאן ביולדת שאין מביאין על חטא : שנים באים על חטאת · במטמא מקדש : כאן אין שנים באים תחת חטאת אלא תחת עולה · טעמיה קאמר למה כתב שם חטאת קודם · וכאן כתב עולה קודם · ובפ' כל התדיר [זבחים צ'] קאמר למקראה הקדימ' הכתוב · כלומר כתוב בפסוק קודם · אבל ודאי חטאת קריבה קודם · [שם בתוס'] ויש מפרשים למקראה לקרות שם לעולה קודם לחטאת כשמקדישה : מנין וכו' שתביא חטאתה ממין עולתה · פי' אם הביאה עולתה תור שתביא חטאתה תור ואפי' כבר הביאה בן יונה חטאת' צריכ' לחזור ולהביא חטאתה תור ממין שהביא עולתה : ת"ל א' לעולה וא' לחטאת · גם כאן צריכה להביא עולה ממין חטאתה · וכדמפרש בסיפא : בן עזאי אומר הולכות אחר הראשונה אם הביאה עולתה תור צריכה להביא חטאת תור · ואם הביאה חטאתה בן יונה לא עלתה לה · ומשמע שמה שמקפיד להביא ממין ראשונה היינו כשהקדים עולה תחילה כדכתיב אחד לעולה ואחד לחטאת דמיניה יליף · אבל אם הקריב חטאת תחלה מצי להביא עולה אפי' ממין אחר (נ"ל שהי' לפניו גירס' ראשונ' של בעל ק"א והיא גירסת הילקוטי · ולכך פי' כן דברי בן עזאי דלא תיקשי בן עזאי היינו ת"ק · וק"ל) ותימא דהכא משמע דלכ"ע מצי למיקרב עולה תחלה וכן מוכח במס' קינין · ובפרק תמיד נשחט [פסחים נ"ט] פריך הא דאמר גבי עולת מצורע דאקריב לה קודם לחטאתו ומשני שאני הכא דכתיב והעלה הכהן שכבר העלה ומשמע אבל בעלמא הוה פסולה · ותירץ רב חיים משום דכתיב במצורע הויה זאת תהיה · על כן צריך לתרץ כך דאפילו שם אינה מעכבת להיות חטאת קודמת : ואחד לחטאת וכפר · דחטאת מכשירה לאכול בזבחים : פרשת נגעים · אדם כי יהיה בעור בשרו מה ת"ל וכו' כלומר למה כתב אדם ולא כתב איש כמו שכתוב בנתקין ובבוהק ובקרחת ובגבחת · ונתן טעם לדבר · לפי שנא' איש או אשה כי יהיה בעור בשרם כו' וכתיב וראה הכהן והנה בעור בשרם בהרות בהרות כהות לבנות בוהק הוא פרח בעור טהור הוא · ואין צריך לומר בבהרות שאין בהן מראות לבינות כלל · אלא שחורות או דומות לבשר · ושלא באו לכלל · כגון בעכו"ם עד שלא נתגייר וכשנתרפא נתגייר · ובקמט עד שלא נתגלה · ובראש ובזקן עד שלא נקרחו · אלא אפילו אלו טהורות אע"פ שיש בהן מראות נגעים · כגון שנולדו בעכו"ם ואח"כ נתגייר וכן בקטן במעי אמו ואח"כ

ועל ספק תיפטר לגמרי · ולכך לא ...ליה היה צריך לומר דלגלדין קתני כדפרי' · ...לה שוין : עד שיהו בדינרין של כסף ובמתני' ...ע כמי דינרי כסף כדמוכח בפ' גט פשוט

המעון הזה לא אלין הלילה עד שיהו בדינרים של כסף נכנס לבית דין ולמד האשה שיש עליה חמש לידות וודאות וחמש זיבות וודאות מביא קרבן אחד ואוכלת בזבחים והשאר עליה חובה ועמדו קנין ביום בריבעתין :

פרק ד

יכול אף ללידה אף לזיבה תביא קן אחד ת"ל זאת לזכר או לנקבה · להביא את המפלת סנדל או שליא או שפיר מרוקם · ואם לא תמצא ידה די שה אין אומרים לה ללוות ולא לעסוק באומנותה · יש לה שה ואין לה צורכין מנין שתביא קרבן עני ת"ל די שה : **ב** ולקחת שתי תורים או שני בני יונה שנים היא מביאה ואינה מביאה שלשה · והלא דין הוא זו מביאה מהשג יד ומצורע מביא מהשג יד מה מצורע מביא אחד תחת אחד אף זו תביא אחד תחת אחד · או כלך לדרך זו זו מביאה מהשג יד וטמא מקדש מביאה מהשג יד מה טמא מקדש מביא שתים תחת אחד אף זו תביא שנים תחת אחד · נראה למי דומה דנים מחוסר כיפורים ממחוסר כיפורים ואל יוכיח טמא מקדש שאינו מחוסר כיפורים · או כלך לדרך זו דנים מי שאין העני שלו מביא בהמה ממי שאין העני שלו מביא בהמה ואל יוכיח מצורע שהרי העני שלו מביא בהמה ת"ל ולקחה שתי תורים או שני בני יונה שנים היא מביאה ואינה מביאה שלשה : **ג** אחד לעולה ואחד לחטאת כל מקום שנתחלפה חטאת הקדים חטאת לעולה כאן שנתחלפה עולה הקדים עולה לחטאת · כל שהיא בא על חטא הקדים חטאת לעולה · כאן שאינה באה על חטא הקדים .עולה לחטאת כל מקום ששנים באים תחת חטאת הקדים חטאת לעולה · כאן שאין שנים באים תחת חטאת הקדים עולה לחטאת · דבר אחר מה ת"ל אחד לעולה ואחד לחטאת לפי שנאמר אחד חטאת ואחד עולה שאם הביאה חטאתה תחלה תביא עולתה ממין חטאתה מנין שאם הביאה עולתה תחלה שתביא חטאתה ממין עולתה ת"ל אחד לעולה ואחד לחטאת · הביאה חטאתה תור ועולתה בן יונה תכפול ותביא עולתה תור · עולתה תור וחטאתה בן יונה תכפול ותביא עולתה בן יונה · בן עזאי אומר הולכים אחר הראשונה · אחד לעולה ואחד לחטאת וכפר מלמד שהכפרה בחטאת וטהרה לוכל בזבחים :

פרשת נגעים

פרק א

וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר · אדם כי יהיה בעור בשרו · מה ת"ל לפי שנאמר ואיש או אשה כי יהיה בעור בשרו בהרות בהרות טהורות · אין צ"ל בהרות שאין בהם מראות נגעים ושלא באו לכלל אלא בהרות שבהם מראות נגעים שהיו בעכו"ם ונתגייר · בקטן ונולד' בקמט ונגלה בראש ובזקן בשחין ובמכוה בקרח

...ה למימר בדינר עד רובעו · תיסוד ר' יצחק בר' שמואל זצ"ל : ...אף ללידה ולזיבה תביא קן אחד ת"ל זאת . ובפ"ב ...יתות [ט' ·] פריך אלא מעתה אכלה חלב וילדה אכלה ...דאינה מביאה אלא קרבן אחד · אלא אימא הכי יכול אף ...י מלאת ועל הלידה שלאחר מלאת · ת"ל זאת : להביא את ...ולעיל נמי מרבינן לה לטומאת לידה : אין אומרין לה ללוות ...לאחר זמן כדי להביא קרבן עשירה וכן אין אומרין לה לעסוק ...להביא בעשירות · ובמס' ערכין בפ"ק · אין אומרין לו לך לוה ...וכו' : ואין לה צרכיו · נכסים שלו : **ב** שנים היא מביאה ואינה

הגהות מהרי"ד

דאמר בפסחים סוף ד' ק"ג : וכיושבת על דם טוהר אסורה לשמש עונה ומשמע דס"ל כפוסקים דבמקומות שאין בועלין על דם טוהר · אין צריך לחוש לזה וע' בית יוסף יו"ד סי' קצ"ד :

פרשתא נגעים פרק א א בשרו בהרות כהות לבנות אין נ"ל כו' כצ"ל וכ"ה בד"ת והילקוט וכ"ה בפסוק : שאין בהם מראות נגעים שלא באו לכלל כצ"ל ...

אח"כ טלד · ואע"ג דהשתא הם אדם מ"מ כי יהיה בהווייתו דהיינו משנולד · וויש מפרשים משום דבמעי אמו איגו קרוי אדם · כדמוכח בפ' בהמה המקשה [חולין ע"ב ·] דאמרי' כל הנוגע במת בנפש האדם איזהו מת שהוא בנפשו של אדם הוי אומר זה עובר . אלמא צריך ריבוי ולא נפיק מאדם כי ימות באהל · ולא ניחא · דהא כשילא ממעי אמו אין צריך שום ריבוי לטומאתו · אלא כשהוא במעי אמו שיש סברא לטהרה משום טומאה בלועה כדפליג ר' ישמעאל התם ומטהר : קמט · עור הבשר שנכפל ואין הבהרת נראה בכיפולו · והנך ממעטי מכי יהיה שצריך הווייתה ולידתה של נגע מתחלה במקום הראוי לטומאה : בראש וזקן ונתקרחו מיטמאין במחיה כדין בשר : ואלו דיניהם · עור הבשר מטמא בשני שבועות ובשלשה סימנים · בשער לבן · ובמחיה ובפסיון · והשחין והמכוה מטמאין בשבוע אחד · ובשני סימנים · בשער לבן · ובפסיון · והנתקין מטמאין בשני שבועות ובשני סימנים · בשער צהוב ובפסיון . וקרחת וגבחת מיטמאות בשני שבועות ובשני סימנים במחיה ובפסיון · ודין שחין מכווה לטמא בנגע כשקירם עליהם עור כקליפת השום ולא קודם לכן · ולא אחר שמתעבה העור יותר מקליפת השום · ובקרימת עור (יותר מעובי) קליפת השום נקרא צרבת השחין שנגמרה המכה ונתרפאת · כמו ביעי דצריבי במס' יום טוב [י"ז ·] שנתבשלו וכן צורבא מרבנן שנגמר בלימודו ויודע ובקי · וכקדח המורדי' כשמתחמם בשר אדם קודחין בו מיני שחין . מלשון כי אש קדחה · המורדים · לשון עין שמרדה · או לשון מכת מרדות · ואי גרסינן וכקרח · לשון קרח וקור · שבא השחין על ידי קור · עוד גרסינן המוררין· מלשון רר בשרו · וקאי המוררין אכולהו שחין ומכוה וקרח שעדיין לחים ולא קרם עליהם עור · וכן תנן במס' נגעים [פ"ט מ"ב] היו מוררין ונעשה קרום כקליפת השום : נשתנו מראיהן · קאי אלעיל שנולדו בפטור ובאו לכלל חיובי וטיהרנוס · ושוב נשתנו מראיהם : בין להקל · שנשתנה הנגע להקל שהיתה כשלג ונעשית כסיד ההיכל · היתה כצמר לבן ונעשית כקרום ביצה : להחמיר היתה כקרום ביצה ונעשית כצמר לבן · היתה כסיד ונעשית כשלג : ר' אלעזר בן עזריה מטהר דאע"ג דשינה להקל או להחמיר הכל הוא מכח הנגע הראשון · להקל טהור · שהוא מן הנגע הראשון שמכהה והולך לו : להחמיר דשינתה מסיד לשלג : תראה בתחלה · דכיון דנשתנית הוי לה נגע חדש : לכך נאמר אדם כי יהיה למעוטי · לר' אליעזר למעוטי כלהו · גם בנשתנו מראיהן · דכולהו מטהר · ולר' עקיבא ולר' אליעזר חסמא למעוטי הנהו דלעיל · אבל בנשתנו מראיהן נגע חשיבי : ב כי יהיה מן הדיבור ואילך · ממתן תורה ולא קודם דלא כתיב אדם אשר בבשרו שאת · והא דלא כייל האי עם הנהו דלעיל · הייט משום שדומה לעכו"ם עד שלא נתגייר ונתגייר · דישראל נמי קודם מתן תורה בני נח נקראו : זבין פטר בהן לפני הדיבור · לקמן דריש מכי יהיה זב : ג זבין טומאתן טהרתן בכל אדם · טמא כשרואה וטהור כשמנה נקיים וטבל · ומטומאתן הוא דאתא למידן · אבל מטהרתן קולא היא שטהרתן בכל אדם ולא בכהן : תאמר בנגעים שטימא בהן אנוסין ובפ' בתרא בהוריות [י"א ·] פריך מדאמר ר' שמעון ונתתי נגע צרעת פרט לנגעי אונסין ומשני התם פרט לנגעי כשפים ונגעי רוחות · אבל אונסין דמן השמים מטמאי · ולקמן במקומו

בקרח המורדין נשתנו מראיהם בין להקל בין להחמיר · ר' אלעזר בן עזריה מטהר · רבי אלעזר בן חסמא אומר להקל טהור ולהחמיר תראה כתחלה ר"ע אומר בין להקל בין להחמיר תראה . כתחלה לכך נאמר אדם כי יהיה : ב כי יהיה מן הדיבור והילך · והלא דין הוא · טימא בזבים וטימא בנגעים מה זבים פטר בהם לפני הדיבור אף נגעים פטר בהם לפני הדיבור : ג קל וחומר ומה אם זבים שטומאתן וטהרתן בכל אדם פטר בהם לפני הדיבור · נגעים שאין טומאתם וטהרתן אלא בכהן אינו דין שיפטור בהם לפני הדיבור · לא אם אמרת בזבים שלא טימא בהם אנוסים · תאמר בנגעים שטימא בהם אנוסים הואיל וטימא בהם אנוסים יפטור בהם לפני הדיבור ת"ל כי יהיה מן הדיבור ואילך : ד בעור בשרו מה ת"ל לפי שנאמר ושער בנגע הפך לבן שיכול אין לי אלא מקום שהוא ראוי לגדל שער לבן · מקום שאינו ראוי לגדל שער לבן מנין ת"ל בעור בשרו ריבה · שאת זו שאת · בהרת זו בהרת · ספחת זו שני לבהרת · ומראהו עמוק · שני לשאת · מה לשון שאת · מובהקת · כמראה הצל שהם גבוהים ממראה החמה · מה לשון עמוק · עמוקה כמראה החמה שהם עמוקים מן הצל · מה לשון ספחת טפילה · שנאמר ספחני נא אל אחת הכהונות · והיה מלמד שהם מצטרפים זה עם זה לפטור ולהחליט ולהסגיר . בעור בשר · בעור בשר של נראה · מיכן אמרו בהרת עזה נראית כגרימני · כהה · והכהה ככושי עזה : ה רבי ישמעאל אומר בית ישראל הריני כפרתן הרי הן כאשכרוע לא שחורים ולא לבנים אלא בינונים · ר"ע אומר יש לציירים סממנים שהם צרים עורות שחורות לבנות ובינוניות מביא סם בינונית ומקיפו מבחוץ ותראה כבינוני · רבי יוסי אומר כתוב אחד אומר בעור בשר וכתוב אחד אומר בעור הבשר · מצינו שמראות נגעים להקל · אבל לא

יכורר טפי : ד שאין ראוי לגדל שער · בכפיו : שאת שחורה קלה · לשון גבהות · כדכתיב על הגבעות הנשאות כל כך · כי כל דבר לבן נראה עמוק : בהרת זו בהרת שהיא אם בהרת לבנה היא · ולא תקשה אטו קמן קאי כדפריך בס[...] [חולין ס"ג] גבי עוו[...] לא קשיא לפי · שפיר ד"ה הכן] . גריס ברי[...] [ו ·] ספחת טפלה ל[...] דגרסינן גם הכא ספ[...] ומראה הנגע עמוק · [...] מדלא כתיב מראהו לרבות שנייה · מיהו אין הפך · כי בשבועות בענין אחר · ויליף טפ[...] דלבנה לבנה . ובמת[...] הכתוב לספחת בין לומר לך כשם שטפלה לבהרת · ותנאי ניהו שמצטרפין זה עם זה דמצטרפין אפילו למ[...] התולדה מצטרפת א[...] ולא זו למעלה מזו · מ[...] אבות מצטרפין מגזר[...] בירושלמי דשבועות א[...] אבין והיו אין כתוב כאן [...] שמצטרפין זה עם זה מונה שלשה · וכתיב וה[...] נוגע אחד משני חלאי ג[...] בעור בשרו של נראה בעור הבשר : בהרת עזה כהה באדם לבן נרא[...] בשרו מסביב מכהה [...] להסגירו · א"נ אע"ג כשלג וכצמר גזירת הכ[...] שאינה לבנה מעור בשר תרנוסעלם גרמא ועלם בכושי עזה · להחמיר נראה שהשחרורית מ[...] ללבניגות שנראית כש[...]

[...]אי כקרום ביצה · ואם היה בשאר בשר לא היה הנגע לבן כל כך [...]ין הבשר מסביב מכהה ליבון הנגע עד שנראה בוהק : ה בית ישרא[ל] [...]ר כהן היה ורואה כשעוסק בנגעים להיות יודע ובקי בהן לצור[...] להסגיר ולהחליט · וקאמר אני כפרתן שלא יצטרכו לכך · ויבו[...] [...]או דבר שאינו הגון · וכן באגדה כשבא הקב"ה לפתוח בקרבנו[ת] [...]שון ושלום כתב אדם כי יקריב מכם · וכשפתח בנגעים לא אמ[ר] [...]יון אדם כי יהיה בעור בשרו · וכן בזבים איש כי יהיה זב מבשר[ו] [...]זר ימות באהל · שאין הקב"ה פותח לרעה של ישראל : הרי הן כ[...] [...]ר' ותאשור מתרגמינן מורנין ואשכרועין כלומר אם גרמוני או [...] : אשכרוע וכמו שהנגע נראית מתוכו אם עזה ואם כהה כך ידו[ע] [...]סר דלא קאמר מקיפן כמו רבי עקיבא לשון אחר · פטר ר' י[...] [...]"ס וכושי · ואמר אי (אפשר) לראות בהן הנגע · דאין לעמוד ע[...] [...]ו : שלהן · ואין ראוין אלא בבשר בינוני שהוא כאשכרוע · ולר' [...]תן נגעים בכלן בענין זה שמביא סממנים בינונים ומצייר סביב [...]וא הנגע מתוך הסממנים א"נ מציירים בקלף וקורע באמצע [...]מר ומניח על הנגע ורואה ולשון מקיפו משמע טפי הכי : לפי [...]ר' נגעים להקל ולא להחמיר . דבפרשת שחין כתיב וטמא אותו [...]פי מטמא ואינו מטמא את הספק עד שלא נזקק לטומאה · וכן נו[...] [...]מו הרגל וכל ימי המשתה · וכן הואיל ופתח בו הכתוב בלשון

הגהות מדריד

קראי להחמיר ולא להקל : בעור בשרו לגרמוני בסס בינוני לגרמוני ולהחמיר : זה וזה ... אומד מדעת איכא בינייהו · ולית להו הקיף ... מלמד שהוא מלטער ממנו · מגיד הכתוב לטמא את הנגע עד שיהו עיניו בו ובעור הבשר · ויש מפרשים שצריך ליתן עיניו סביבות הנגע לראות כשיפשה · וקשה דא"כ משמע שיש לו חובה לראות על סביבו כמו הנגע עצמו · ולקמן משמע דלא קפדינן אלא על הנגע עצמו דדריש וראהו כולו כאחת שאם היה בראש חוטמו שופע אילך ואילך טהור אלמא על נגע עצמו קפדינן · ובתוספתא גבי ראשי אברים תניא אם היה מקומן יושב כנרים הרי אלו טמאים · משמע אפילו שאין בשר נראה עם הנגע · אבל אם אינו מצריך לראות בבשר שסביבות הנגע אלא לצורך הנגע לידע כדמיון בשר כילד הוא לבניטתה · דהיכא דלא אפשר כגון בכנרים בראשי איברים תו לא חיישינן לראות בשר סמיכו : שיהא כל החוצה לו סמוך לעור הבשר · (וראוי לפסיון) לאפוקי סמוך לראש ולזקן דאין ראויין שם לפסיון וכן לשחין ולמכוה ולקרח אפילו קרמו כקליפת השום מ"מ אין דיניהם שוה לעור הבשר ולכך אין פסיון שם : ב מיעוט שער שתי שערות לכל הפחות [ע' תוס' יו"ט נגעים פ"ד מ"א] כדכתיב את שער ראש נזרו אבל לאחת קורין שערה · כמו אל השערה ולא יחטיא · כך פירש לי מורי הרב ר' דוד בר קלונימו"ס משום רב שמואל בר קלונימו"ס : להביא את שבתוכו וכו' עיקר השער בתוך הנגע ומשם נוטה לחוץ: מכאן אמרו · במתני' ממס' נגעים פרק ד' : ר' יהושע אומר כהה · בפ' בתרא דנזיר [ס"ה:] קא בעי מאי כהה · כיהה וטיהר · ופריך ודלמא כיהה וטימא · פי' וכולה מתני' רבי יהושע היא · ומשני אמר קרא לטהרו או לטמאו הואיל וכו' · וקים ליה לתלמודא שזה טעמו של רבי יהושע : מכאן אמרו · בפ"ד דנגעים [מ"ד] : עיקרן משחיר כו' עיקרן מלבין וכו' · הכא לכולי עלמא אזלינן בתר עיקר · אבל במס' פרה [סוף פ"ב] גבי פרה איכא מ"ד הכל הולך אחר הנראה · ואין לדמות כי גבי נגע עיקרו מגוף לקוי : וכמה יהא בלבנונית שבעיקרו : וחכ"א כשיעור · בפ' בא סימן [נדה נ"ב:] פליגי תנאי בשיעור זה : אמר ר' מאיר שלא יהו בני אדם מדמין שבגולם הם נידונין אלא תורה שער לבן טמא ושאינו שער לבן טהור · ונראה לי דהכא פירושא שלא יהו

לא להחמיר רואה הגרמוני בבשרו להקל נמצאת מקיים בעור בשרו · והכושי כבינוני להקל נמצאת מקיים בעור הבשר וחכמים אומרים זה כבינוני : ו והיה בעור בשרו מלמד שהוא מצטער ממנו · ומנין שאף אחרים מצטערים ממנו רואים אותו שהוא מצטער ממנו ת"ל לנגע · צרעת כנרים · הלא דין הוא טימא כאן וטימא במחיה מה במחיה כנרים אף כאן כנרים : ז לא אם אמרת במחיה שהיא צריכה כעדשה תאמר בשיער לבן שאין מקום שיער לבן צריך כלום ת"ל צרעת כנרים : ח והובא אל אהרן · אין לי אלא אהרן עצמו. מנין לרבות כהן אחר ת"ל הכהן · מנין לרבות בעלי מומים ת"ל מבניו · או יכול שאני מרבה חללים · ת"ל הכהנים יצאו חללים · ומנין לרבות כל ישראל ת"ל או אל אחד : ט אם סופינו לרבות כל ישראל מה ת"ל או אל אחד מבניו הכהנים · אלא ללמד שאין טומאה וטהרה אלא מפי כהן · הא כיצד חכם שבישראל רואה את הנגעים ואומר לכהן אעפ"י שוטה אמור טמא והוא אומר טמא · אמור טהור והוא אומר טהור · דבר אחר מה ת"ל או אל אחד מבניו הכהנים לפי שנאמר על פיהם יהיה כל ריב וכל נגע היקיש ריבים לנגעים מה נגעים ביום אף ריבים ביום : י מה ריבים שלא בקרובים · אף נגעים שלא בקרובים · אי מה ריבים בשלשה אף נגעים בשלשה ק"ו אם ממונו בשלשה · אינו דין שלא יהא גופו בשלשה · ת"ל או אל אחד מבניו הכהנים מלמד שכהן אחד רואה את הנגעים :

פרק ב

וראה הכהן את הנגע שיהו עיניו בו בשעה שהוא רואה אותו · בעור · בעור הבשר הבינוני · בעור הבשר שיהא רואה כל הבשר עמו כולו כאחד · רבי יוסי ברבי יהודה אומר מה ת"ל בעור הבשר שיהא כל החוצה לו סמוך לעור הבשר וראוי לפסיון שאם היה סמוך לראש ולזקן ולשחין ולמכוה · ולקרח המורדין אינו טמא : ב ושיער · מיעוט שיער שתי שערות · בנגע · להביא את מה שבתוכו ושוכב חוצה לו פרט לשחוצה לו · ושוכב בתוכו · בנגע הפך לבן לא הקודם · מיכאן אמרו אם בהרת קדמה לשיער לבן טמא ואם שיער לבן קדם לבהרת טהור ואם ספק טמא · רבי יהושע אומר כהה : ג ושיער בנגע הפך לבן מיכן אמרו שתי שערות עיקרן משחיר וראשן מלבין טהור עיקרן מלבין וראשן משחיר טמא · וכמה יהא בלבנונות · רבי מאיר אומר כל שהוא · וחכמים אומרים כשיעור · אמר ר' מאיר שלא יהא בני אדם מדמין שבגולם הם נידונים · אלא חוד שיער לבן טמא · ושאינו שיער לבן טהור :

הגהות מהרי"ד

פרק ב א שיהא עיניו בו : שלא יסיח דעתו ממנו כמ"ש בכוס של ברכה וי"ד ונראה עפ"י מ"ש המקובלים על ולא הפך הנגע את עינו שאין בטובה למעלה מענג ואין ברעה למטה מנגע זה הוא פי' הפסוק ולא הפך הנגע את עינו פי' אות עיין שאם נתהפך אות עי"ן מסוף התיבה לתחילתו נתהפך מנגע לענג לזה צריך הכהן שהוא בא לתקן הפגם ולהחזירו לקדושה שיהו עיניו בו · ולפי' התוס' שבשעה שאומר הפסוק צריך שיהא עיניו נראה עפ"י דאמרינן בגמ' חולין י' : מנ"ל דאוקמינן אחזקה מנגע דילמא אדנפיק ואתא בציר לו שיעורא לזה צריך שיהו עיניו בו דכל כמה דמצינן לברורי לא סמכינן אחזקה ושנם כי כבר כתבתי דזה אינו מדאורייתא רק מדרבנן אפשר לומר בנגעים הוא גזירת הכתוב מהך טעמא ויעוין יבמות דף פ"ו כיון דתחלתו וסופו לקוי לא חיישינן שמא הבריא בנתיים : שיהא עיניו בו רמב"ם פ"ט מה' טומאת צרעת דין ד' : שיהא רואה כל הבשר עמו כלו כאחד ע' משנה ו' פ"ב דנגעים ורמב"ם פ"ג מה' טומאת צרעת דין ח' : כל החוצה לו עור הבשר כ"ה בקצת נוסחאות ד"ת : שאם היה סמוך לראש וכו' ע' משנה ספ"ו דנגעים וסוף פ"ט דנגעים : ב מיעוט שיער ב' שערות כמו שאמרו כל מקום שנאמר עד הרי כאן שתים · זית רענן בסס ברית אברהם וע' מזרחי וגור אריה וקרבן אהרן והובא במשנה ד' פ"ד דנגעים ובו מב"ס רפ"ב מה' טומאת צרעת וסמ"ג עשין רל"ד : פרט לשחוצה לו רמב"ם פ"ב מה' טומאת צרעת דין ד' : מכאן אמרו אם בהרת קדם כו' הוא במשנה ספ"ד דנגעים וע"ש בפי' הר"ש ובתוס' יו"ט והובא בכתובות ע"ה: וע"ש בתוס' ובשיטה מקובלת שם ובנזיר ס"ה : ובשיטה מקובלת שם ובנדה י"ט ותוס' שם וס' הישר לר"ת סי' ע"ו והובא ברמב"ם ספ"ב מה' טומאת צרעת וסמ"ג עשין רל"ד : ור' יהושע קיהא כ"ה במשנה שם וע"ש בגמ' וע' ס' יוסף לבב בית ב' חדר ב' פרק ה' : ג מכאן אמרו ב' שערות כו' : וחכ"א כשיעור כ"ה בהגה נוסחאות והוא משנה ד' פ"ד דנגעים

יהו בני אדם מדמין לומר דהאי שמתחלה היה שחור ועתה נתלבן אין זה מחמת ליקוי המכה אלא כתנהג הגוף שהוא גולס דפעמים כשהוא מגיע לזקנה מתהפך שער שחור ללבן · אלא ודאי כיון שחזר להיות שער לבן טמא שאינו תולין שמכח לקוי הנגע נתלבן · ושאינו שער לבן השתא · אלא כבר היה קודס לכן שהלבינו כל שערות · אע״ג דהשתא זה שבנגע משוכה בלבנונית יותר מאחרים אפילו הכי טהור · ורב הלל מארץ יון גרים חוד שער ופי׳ שלא יהו מדמין שבגולס הם נידונים · מדמים גידולו וגלמו של שער לומר שצריך לכלו לבן · אלא חודו של שער ועיקרו לבן טמא · ורב שמואל ב״ר קלונימוס גורס הוד שער לבן טמא · ומפרש דת״ק קאמר כשיעור · דהייט שיעור המפורש במשנה כדי לקרון בצפורן · ואתא ר׳ מאיר למימר דאין צריך . ולא ידמו אותו בגידולו · אלא ממקום שניכר הודו ויפיו של שער דהייט סמוך לבשר · אע״ג דאין בו כדי

לקרון · וקצת מוכיח כן בתוספתא דתניא שלא יהיה מ... נדונים אלא אם ראה שיער לבן טמא · וחכמי פרובינצא גו... [ע׳ בזית רענן על הילקוט ר׳ קנ״ג · גירסא אחרת] ומפר... נתלבן אע״ג שלא הלבין כל הקיפו כדאמר בעירובין חודו ה... היינו לדי הקורה: הרבה פעמים כתב... א״כ הוה ליה מי... ולרבות לצהוב · אין... צריך למעט אדום... ה מראה הנגע... שיער לבן עמוק · ד... לובן · כדתנן בפ׳ ד... מראה שלמטה מד׳... מראה (בספר שא... כתוב בלי הפסק ל... היתה וכו׳ · ויש כאן... עד פרשת מצורע פר... כמו שציינתי...

ד לבן לא אדום ולא ירוק ולא שחור אוציא את כולם ולא אוציא שיער צהוב · ודין הוא ומה אם שיער לבן שאינו סימן טומאה בנתק הרי הוא סימן טומאה בנגע · שער צהוב שהוא סימן טומאה בנתק אינו דין שיהא סימן טומאה בנגע ת״ל שיער לבן ולא צהוב : ה מראה הנגע עמוק · אין ממשו עמוק · מראה הנגע עמוק · אין מראה שער לבן עמוק · מראה הנגע לרבות לו מראה רביעי · הוא · אין לו מראה חמישי : ו מראה הנגע עמוק מעור בשרו נגע צרעת הוא מת״ל לפי שנאמר וטמאו הכהן לא יסגירנו למדנו שאין מסגירין את המוחלט : ז מנין שאין מחליטין את המוסגר ואין מסגירין את המוסגר ואין מחליטין את המוחלט · ת״ל ולא יסגירנו כי טמא כל שנקרא עליו טמא אין זקוק עליו: ח יכול לא יאמר הרי את מוסגר בזה ומוחלט בזה מוחלט בזה ומוסגר בזה ומוחלט בזה ובזה ת״ל נגע וראהו צרעת וראהו כולו כאחת שאם היה בראש חוטמו שופע הילך הילך שופע הילך והילך אינו טמא: ט מיכן אמרו עשרים וארבעה ראשי איברים שבאדם שאינן מטמאים משום מחיה ראש... ורגלים וראשי אזנים וראש החוטם וראש הגוייה וראשי דדים באשה · רבי יהודה אומר אף של איש ר׳ אלעזר אומר היבו... והססמרות אינן מטמאין משום מחיה: י וטימא אותו אותו הוא מטמא ואינו מטמא את התולש סימני טומאה מ... שלא בא אצל הכהן · אמר רבי עקיבא שאלתי את רבי ישמעאל ואת רבי יהושע בהולכים לנדבת תוך הסגירו מה... שמענו אבל שמענו עד שלא בא אצל הכהן טהור לאחר חלוטו טמא התחלתי מביא להם ראיות מפני מה עד שלא... טהור לא מפני שלא ראה כהן סימני טומאה אף בתוך הסגרו טהור עד שיטמאנו הכהן לישנא אחרינא אחד עומד ל... עומד בתוך הסגירו טהור עד שיטמאנו הכהן אמרו לו יפה אתה אומר · מאימתי הוא טהרתו · ר׳ אלעזר אומר כ... וטהר ממנו · וחכמים אומרים עד שתפרח בכולו · או תתמעט בהרתו מכגרים :

פרשתא ב

בהרת לבנה אין לי אלא בהרת לבנה · מנין לרבות את השאת ת״ל למטן שאת לבנה · ומנין... המראות ת״ל ואם בהרת : ב יכול כשם שהוא שלישי לכתוב כך תהא שלישי למראות ת״ל לב... לבנה (היא) ואין למעלה הימנה · וכמה תהא לבנוניתה כשלג שנאמר והנה מרים מצורעת כשלג : ג יכול לכל מ... טמאים ושאר כל המראות יהיו טהורים ת״ל בוהק הוא בוהק טהור הוא ממנו ולמעלה טמא : ד מיכן אמרו מראות נגע... ארבעה בהרת עזה כשלג · שנייה לה כסיד ההיכל · השאת כקרום ביצה שנייה לה כצמר לבן דברי רבי מ... אומרים השאת כצמר ושנייה לה כקרום ביצה : ה הפתוך שבשלג כיין המזוג · הפתוך שבסיד כדם המזוג בחלב דברי ר... רבי עקיבא אומר אדמדם שבזה ושבזה כיין המזוג בסים · אלא של שלג עזה ושל סיד דיהא הימנה : ו רבי חנינ... אומר מראות נגעים ששה עשר · רבי דוסא בן הרכינס אומר שלשים וששה · עקביא בן מהללאל שבעים ושני... יוסי שאל רבי יהושע בנו של רבי עקיבא את רבי עקיבא אמר לו מפני מה אמרו מראות נגעים [שתים] שהם ארבע... לאו מה יאמרו אמר לו יאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרפים זה עם זה · אמר רבי יוסי שאל רבי יהושע בנו ש... את ר״ע אמר לו מפני מה אמרו מראות נגעים [שתים] שהם ארבעה אמר לו אם לאו מה יאמרו אמר לו יאמרו מקרום ביצה א״ל לומר לך שמצטרפים זה עם זה א״ל ויאמר כל שהוא מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרפים זה עם זה אמר לו מלמד ש... בהם ובשמותיהם לא יראה את הנגעים : ז ושערה לא שיער מחייתה כיצד בהרת כגרים ובה מחיה כעדשה ושיער לבן בתוך המחיה טמאה משום שער לבן הלכה שיער לבן טמא משום המחיה · רבי שמעון מטהר מפני שלא הפכתו חבהרת אמר... נאמר ושיער בנגע הפך לבן נגע זה בכל מקום : ח ושערה לא חפך לבן ולא שער מקצתה כיצד בהרת היא מחיתה לבן בתוך הבהרת הלכה המחיה טמאה משום שיער לבן הלך שיער לבן טמא משום המחייה · רבי שמעון מט... הפכתו הבהרת כגרים · ומודים שאם יש במקום שיער לבן כגרים שהוא טמא : ט ושערה לא הפך לבן והסגיר הא אם שחור אינו ממעטה · שאלו התלמידים את רבי יוסי בהרת ובה שיער שחור חוששים אנו שמא מיעט ממקומו את ד... אמר להם בהרת ובשער לבן חיישינן שמא מיעט מקומה את הבהרת כגרים אמרו לו לא אם אמרת בשיער לבן שהוא... תאמר בשער שחור שאינו סימן טומאה אמר להן הרי שיש בה עשר שערות לבנות כלום הרי הם סימני טומא... חוששים אנו על המותר שמא מיעט ממקומו את בהרת מכגרים · אמרו לו לא אם אמרת בשיער לבן שהוא מין טומאה שחור שאינו מין טומאת אמר להם אף שיער שחור הופך והווה מין טומאה ואומר ושערה לא הפך לבן · והסגיר שיער שחור אינו ממעטה והסגיר הכהן את הנגע שבעת ימים תחלה :

הגהות מהרי״ד

רל״ד : ד ת״ל שיער לבן פי׳ דכתיב ושערה לא הפך לבן והך לבן מיותר הוא קרבן אהרן וזית רענן : ה מראה הנגע עמוק ואין ממשו עמוק כצ״ל ד״ת והובא בסמ״ג עשין רל״ד : לרבות לו מראה רביעי שני לשאת כדלעיל פרק י״א ברייתא ד׳ : ו נגע צרעת הוא מה ת״ל דלא ליכתוב רק נגע הוא או צרעת הוא קרבן אהרן וז״ר : ז שאין מסגירין כו׳ משנה... דנגעים ורמב״ם פ״ט מה׳ טומאת צרעת דין י׳ וסמ״ג עשין רל״ד : ח מוחלט בזה ו... בזה מוסגר בזה ובזה ומוחלט בזה ובזה כצ״ל ד״ת : ת״ל נגע צרעת וראהו ד״ת ו... אין צורך להגי׳ דדרש מלת וראהו על תרוייהו על נגע ועל צרעת והובא ברמב״ם שם ... שם וכ״כ התוס׳ י״ט רפ״ג דנגעים : ט כ״ד ראשי איברים כו׳ משנה ז׳ פ״ו דנגעים ו... פ״ג מה׳ טומאת צרעת דין ס׳ וסמ״ג עשין רל״ד וס״ת כתב בשם הרא״ד הוא דנקט ...

וכ״ה שם בר״ש ובסמ״ג עשין רל״ד : ג ת״ל בוהק הוא בוהק טהור ממנו ד״ת : ד הוא משנה ריש נגעים והובאה בשבועות ה׳ ו׳ וע״ש וברמב״ם צרעת דין ב׳ וסמ״ג עשין רל״ד : ה הפתוך שבשלג משנה ב׳ פ״א דנגעים ו׳ . ורמב״ם שם דין ד׳ וסמ״ג שם : ו ר׳ חנינא כו׳ עקביא בן מהללאל במשנה ד׳ פ״א דנגעים וע״ש פי׳ הרמב״ם ור״ש וע׳ בגמ׳ ובסוס פ״ס ב... במסכת שבת ד׳ ב׳ · ד״ה מראות : מן א״ר יוסי עד א״ר יוסי יתר לגיות ע״ב א״ר יוסי כו׳ א״ל לומר לך שמצטרפין זה עם זה א״ל ויאמרו כולה וכו׳ שאם אינו בקי בהם ובשמותיהם גמ׳ שבועות ו׳ · ורמב״ם פ״א דין ג׳ וסמ״ג עשין רל״ד : ז ושערה לא שער מחיתה כיצד כו׳ משנה ו׳ ...

ריעי יכול בין ביום ובין בלילה ת"ל ביום ולא
ה : ב יכול כל מראה היום יהו כשירים ת"ל לכל
' ומה כהן פרט לשחשך מאור עיניו אף היום
יר עיניו : ג מיכן אמרו אין רואים את הנגעים
רבים ולא בתוך הבית ולא ביום המעונן לפי
ולא בצהרים מפני שעזה נראית כהה · אימתי
רבע בחמש בשבע בשמונה ותשע דברי ר"מ רבי
רבע בחמש בשש בשמונה ובתשע · רבי יוסי
מש בתשע בעשר אבל אמר רואה אני את דברי
הנגע עמד בעיניו שאם העז והכהה כהה והעז
לא פשה שאם כנס ופשה או פשה וכנס כאילו לא
שבעת ימים שנית מלמד שיום שביעי עולה לו מן
בין מלאחריו וראה הכהן אותו ביום השביעי שנית
ראשונה רואהו בשניה · ואם מת רואהו כהן אחר :
כול למטה מארבע מראות ת"ל והנגע · אי הנגע יכול
נה כהה הא כיצד כהה ממראיו לא למטה מארבע
ה כהה שאם העז וכהה כאילו לא העז · הנגע · שאם
לו לא כהה : ז לא פשה שאם כנס ופשה כאילו לא
פשה וכנס כאילו לא פשה : ח אם נאמרו בשבוע
מרו בשבוע שני אלא שבבנד העומד בראשון מסגיר
ובאדם העומד בראשון מסגיר ובשני פוטר · צריך
ראשון וצריך לומר בשבוע שני : ט וטהרו הכהן
פי שלא נשתנו מראיה או יכול אף על פי שהלכה
מה יעשה לה רבי יהודה אומר תראה כתחילה והכמים
כבס בגדיו · וכבס בגדיו מלטמא משכב ומושב ·
אה · וטהר מן הפריעה ומן הפרימה ומן התגלחת ומן
כבס בגדיו יכול הרי הוא מסולק · ת"ל תפשה טמא :
לא כמראה שלא כמראה מניין ת"ל תפשה · ואם
: יב החליטו בשער לבן הלך שיער לבן והזר שיער
והיה ובפיסיון בתחילה בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע
פטור הרי הוא כמות שהוא החליטו במחיה · הלכה
ה המחיה · וכן בשיער לבן ובפיסיון בתחילה
ראשון בסוף שבוע שני לאחר הפטור הרי הוא כמות
פשה · ואם פשה תפשה : יג יכול יהיה הפיסיון
לה · ת"ל אחרי הראותו אל הכהן לטהרתו יכול אם
הוא פושה והולך יזקק · ת"ל לטהרתו אינו נזקק לו
שהוא רואה אותו מטומאה לטהרה ונראה שנית אל
שהוא רואהו בראשונה רואהו בשנייה ואם מת רואהו כהן
ראה הכהן והנה פשתה המספחת בעור הרי זה בא ללמד
שלא יטמא אלא בארבע מראות ובהם המראות שהאום
מטמא והפיסיון מטמא : טו הלא דין הוא האום מטמא והפיסיון מטמא
מה האום אינו מטמא אלא בארבע מראות אף פיסיון אינו מטמא
אלא בארבע מראות : טז או כלך לדרך זו שיער לבן סימן טומאה
ופיסיון סימן טומאה מה שיער לבן מטמא בכל מראות לובן · אף
פיסיון יטמא בכל מראה לובן : יז נראה למי דומה דנים דבר
שהוא מטמא בכל נגעים מדבר שהוא מטמא בכל נגעים · ואל
יוכיח שיער לבן שאין מטמא בכל נגעים · או כלך לדרך זו דנים
דבר שהוא סימן טומאה מדבר שהוא סימן טומאה ואל תוכיח האום
שאינו סימן טומאה ת"ל וטימאו הכהן צרעת היא הרי זה בא
ללמד על הפיסיון שלא יטמא אלא בארבע מראות היא פרט
לשפשתה לבוהק :

פרשתא ג נגע צרעת כי תהיה באדם וראהו הכהן למרנו
לשאת שהיא מטמאה במחיה . ומנין לרבות
שאר המראות · ודין הוא אם מצינו ששוו כל המראות לשאת
ליטמא בשער לבן ישוו כל המראות לשאת ליטמא במחייה · קל
וחומר אם שיוו כל המראות לשאת ליטמא בשער לבן שאין שיער
לבן מטמא בקרחת ובגבחת · לא ישוו כל המראות לשאת ליטמא
במחיה שהמחיה מטמא בקרחת ובגבחת · לא אם שוו כל המראות
לשאת ליטמא בשיער לבן ששיער לבן מטמא בשחין ובמכוה ·
ישוו כל המראות לשאת ליטמא במחיה שאין המחיה מטמאה בשחין
ובמכוה ת"ל נגע צרעת · ומה השאת אום · אף הבהרת אום · ומנין
לרבות שאר המראות הוא הדין והיא תשובה ת"ל נגע צרעת : ב כי
תהיה מן הדיבור ואילך · באדם · להביא את הבא בכולו לבן · שתהא
המחייה מטמאתו · והלא דין הוא בהרת קטנה מחיה מטמאתה בהרת
גדולה לא כל שכן · לא אם אמרת בבהרת קטנה שהוא סימן טומאה ·
תאמר בבהרת גדולה שאינה סימן טומאה · הואיל ואינה סימן טומאה ·
לא תהא מחיה מטמאתה · ת"ל באדם להביא את הבא בכולו לבן
שתהא מחיה מטמאתה : ג קראו לו לראות נגע אחד וצמח בו נגע אחר
מניין שהוא זקוק לו · ת"ל וראה הכהן והנה שאת והיא הפכה שהפכתו
(כולה) היא לא שהפכתו חבירתה : ד זהו שער פקידה שעקביא בן
מהללאל מטמא וחכמים מטהרים · אמר רבי עקיבא מודה אני בזה
שהוא טהור · איזהו שער פקידה מי שהיתה בו בהרת ובה שתי
שערות הלך ממנו כחצי גרים והניח לשיער לבן במקום הבהרת
והזר · אמרו לו כשם שביטלו דברי עקביא אף כך דבריך אינן
מקויימים : ה והיא הפכה שהפכתו כולה · ולא שהפכתו מקצתה ·
כיצד בהרת כחצי גרים ובה שתי שערות ונולדה בהרת כחצי גרים
ובה שערה אחת הרי זה להסגיר : ו והיא הפכה שהפך כולה
את כולו לא שהפכה כולה את מקצתה כיצד בהרת כחצי גרים ובה
שערה אחת נולדה בהרת כחצי גרים ובה שערה אחת הרי זו
להסגיר בהרת כחצי גרים ואין בה כלום ונולדה בהרת כחצי גרים
ובה

הגהות מהרי"ד

יום ולא בלילה פרק א' ברייתא ט' וגמ' מועד קטן ח · ורמב"ם פ"ט מה'
טומאת צרעת דין ו' : ב מה כהן פרט לשחשך מאור עיניו משנה ג' פ"ב
שם וסמ"ג עשין : [וע"ש בתוס' יו"ט יבם' אמתהת בנימין] : ג מכאן אמרו
' ורמב"ם וסמ"ג שם ובפי' הר"ש שם הביא הנוסחא רואה אני את דברי ברבי
: ד שאם [העז וכהה כאילו לא העז ואם כהה והעז] כאילו לא כהה כצ"ל
' יו"ט פ"א דנגעים משנה ג' ובמפרשי המשניות שם : ולא פשה וכו' משנה ז'
מב"ס : והסגיר כו' שיום שביעי עולה לו מן המנין וכו' משנה ג' פ"ג דנגעים
ה' טומאת צרעת דין ט' : כהן כו' רואהו בשנים תוספתא סוף פ"ק דנגעים
מה' טומאת צרעת דין ד' : ה ו ז ח ט הובאה בפי' הר"ש משנה ג' פ"א
ע' במשנה ז' פ"ד דנגעים ורמב"ם סוף פ"א מה' טומאת צרעת : ז לא פשה
ם כאילו לא פשה הנגע שאם כנס ופשה כאילו לא כנס כצ"ל ד"ת וכ"ה בפי'
ז והובא ברמב"ם פ"ד מה' טומאת צרעת דין ה' וע"ש במרכבת המשנה חלק
יו"ט משנה ז' פ"ד דנגעים : ח אלא מכאי שבבגדים העומד כו' כצ"ל ד"ת וכ"ה
: ט אעפ"י שלא נשתנה מראיה ע' פי' הר"ש משנה ג' ובפסיקתא זוטרתי
ו מראיה וע' ק"א : יכול אעפ"י שהלכה וחזרה בהלכה לגמרי וחזרה דברי הכל
: כי פליגי שהלך מקצת כגרים לאחר הפטור וחזרה למקומה ד"ת וכחכמים הוא
' דנגעים וע"ש תוס' יו"ט והובא ברמב"ם פ"ד מה' נגעים דין ה' וע"ש במרכבת
א' : י מלטמא משכב ומושב ע' גמ' פסחים ס"ז : ובתוס' שם ותוס' יומא ו' :
ושם בס' שיח יצחק ורמב"ם פ"ו מה' טומאת צרעת דין י"א ובמרכבת המשנה חלק
ובשער המלך שם פ"א ובס' זרע אברהם על ספרי נשא פסקא א' ד' ב' ובס'
"ס : והו"ר ב' ורש"י ב' בפ"ק דמגילה דלכל מילי מוסגר ומוחלט שוין וכ"ה
ם :] וע' מה ד' כ"ד ולקמן פ' מצורע מפיק לה מוכבס בגדיו : וטהר מן הפריעה
מגילה ח' : וכבס בגדיו וטהר יכול הרי הוא מסולק כצ"ל ד"ת : יכול הרי הוא
יתא י"א כיכה בפי' הר"ש משנה ג' פ"ג דנגעים ופי' יכול במראה שהפסיון הוא
הפסיון יכן שער לבן ומחיה בסוף שביע ראשון ובסוף שבוע שני ולאחר הפסיון הרי הוא כמות
שהיה] כצ"ל ד"ת וילקוט והוא במשנה ב' פ"ה דנגעים וע"ש בפי' הר"ש והובא ברמב"ם סוף
פ"ד מה' טומאת צרעת : יג יכול יהא הפסיון מטמא בתחלה ת"ל אחרי הראותו אל הכהן
יכול אם ראהו כצ"ל ד"ת וכ"ה בפי' הר"ש משנה ג' פ"א דנגעים והובא ברמב"ם פ"ד מה'
טומאת צרעת דין ב' : יזקק לו ת"ל לטהרתו כצ"ל : כהן שהוא ראהו בראשונה כו' רמב"ם
פ"ט מה' טומאת צרעת דין ד' ולעיל בפרקין ברייתא ד' : יד שלא יטמא אלא בארבע מראות
במשנה ב' פ"ד דנגעים וברמב"ם רפ"ד מה' טומאת צרעת ובסמ"ג עשין רל"ד : טז מה שיער
לבן מטמא בכל מראה לובן כדלעיל פרק ב' ברייתא ג' : יז פרט לשפשתה לבוהק [הראב"ד ז"ל
פי' לפי שפשתה למקום שיש בו בוהק והרמב"ם ז"ל פי' שהפסיון הוא מראה בהק אבל אם
פשתה במקום הבוהק הוי פסיון וכן גירסת הר"ש ז"ל ד"ת] וע' משנה ו' פ"ו דנגעים ורמב"ם דין
ג' מפ"ד מה' טומאת צרעת דהוי פסיון וע' כסף משנה פרק י"ב מה' טומאת צרעת דין ד'
העתיק לשון הראב"ד בפירושו לברייתא זו וע' פרק רביעי דנגעים משנה ה'
בתוס' יו"ט :

פרשתא ג א וראהו הכהן מה ת"ל לפי שנאמר ומחית בשר חי בשאת למדנו לשאת כו'
נגע צרעת או מה השאת אום כצ"ל שאר המראות פי' שאר המראות שהן
תולדות כל שהן שיטמאו : הוא הדין והיא התשובה כצ"ל ד"ת : ב כי תהיה מן הדיבור ואילך לעיל
פרק א' ברייתא ב' גבי שיער לבן ע"ש : ב הבא כולו לבן כו' כצ"ל ד"ת והובא ברמב"ם פ"ז
מה' טומאת צרעת דין ב' ובפי' הר"ש משנה ז' פ"ח דנגעים : ג מנין שהוא זקוק לו כדלעיל
פרק ב' ברייתא א' ע"ש ורמב"ם שם פ"ט דין י' וסמ"ג עשין רל"ד : ת"ל וראה הכהן והנה
שאת מקודם נקט לשון נגע ולבסוף לשון שאת שפירושו נגע אחר ולעיל פרק ב' מיירי שמתחלת
היו בו שני נגעים וכאן קמ"ל קרא יתירא הנה שמתחילה לא היה אלא נגע אחד ולבסוף
נתהוה בו עוד נגע אחר קודם שפסק הכהן דינו : ד וחכמים מטהרים איזהו שער פקידה
מי שהיתה בו בהרת ובה שער הלכה הבהרת והניחה לשער לבן במקומו וחזרה אמר ר"ע
וכו' כצ"ל וכ"ה במשנה ג' פ"ה דנגעים ע"ש ורמב"ם פ"ב מה' טומאת צרעת דין ז' א' ·

ובה שתי שערות הרי זו להחליט מפני שהפכתו הבהרת : ז ומחית בשר חי יכול כל שהו ת"ל שער לבן · ומחית מה שיער לבן מקום ב' שערות אף מחיה מקום ב' שערות : ח יכול לא תהא בה עד שיהא בה שיער לבן ומחיה ת"ל צרעת נושנת היא היא טמאה ואינה צריכה דבר אחר לסעדה : ט ואם כן למה נאמר שיער לבן ומחית בשר חי מלמד שלא תהא טמאה עד שיהא בה כדי לקבל שיער לבן ומחית : י יכול שיער לבן מצד זה ומחית מצד זה ת"ל בשאת שתהא מכוצרת בשאת : יא הא כיצד מקום שתי שערות משמאלה וכן למעלה הימנה וכן למטה הימנה מרובעות ונמצאו שלשים ושש שערות נמצאו גופו של בהרת כגרים הקילקי מרובע · בשר חי לא השחין · בשר חי לא בוהק · בשאת לא השחין · בשאת לא בוהק :

פרק ג

צרעת בנין אב לכל הצרעת שיהו כגרים · נושנת מלמד שהוא מטמא שלא הפוכה · הלא דין הוא שיער לבן סימן טומאה ומחיה סימן טומאה · מה שיער לבן אינו מטמא אלא הפך · אף מחיה לא תטמא אלא הפוכה · ת"ל נושנת מלמד שהיא מטמא שלא הפוכה : ב היא מלמד שהיא מטמאה הפוכה הלא דין הוא מה אם שיער לבן שאינו מטמא שלא הפוך מטמא הפוך · מחיה שהיא מטמאה שלא הפוכה אינו דין שתטמא הפוכה · ת"ל היא מלמד שהיא מטמאה הפוכה : ג וטמאו הכהן ולא יסגירנו מלמד שאין מסגירים את המוחלט · מניין שאין מחליטים לא את המוסגר ולא מסגירים את המוחלט · ת"ל ולא יסגירנו כי טמא הוא כל שנקרא שמה עליו טמא ואין זקוק לו : ד או אינו אלא ולא יסגירנו או כי טמא הוא שלא יסגירנו כהן אבל מוחלט יסגירנו ת"ל כי טמא הוא בנראה דברתי לך ולא דברתי לך ברואה : ה ואם פרוח תפרח אין לי אלא בזמן שפרחה בכולו כאחת · פורחת וחוזרת פורחת וחוזרת מנין · ת"ל פרוח תפרח : ו אין לי אלא מלמטה למעלה · מלמעלה למטה מנין ת"ל תפרח · ואם פרוח תפרח : ז אין לי אלא מטמאה לטהורה מטהורה לטמאה מנין תלמוד לומר תפרח · ואם פרוח תפרח · רבי נחמיה אומר אם מתחילה פרחה מטמאה לטהורה טהור · מטהורה לטמאה טמאה :

פרק ד

צרעת מה ת"ל שיכול אין לי אלא פריחה מטהרת אלא בשאת בלבד מנין לרבות שאר המראות ת"ל הצרעת · וכסתה הצרעת לא הבוהק שהייתי אומר הואיל והוא סימן טהרה בסוף תהא סימן טהרה תחילה · ת"ל וכסתה הצרעת לא

הבוהק : ב את כל עור הנגע עור הראוי ...
לשחין המורד ולמכוה המורדת · או אינו אומר ...
עור הראוי לקבל נגע כגרים יעכב · ושאינו ראוי ...
לא יעכב · ת"ל כולו הפך לבן . אי כולו הפך לבן יכול ...
רגליו ת"ל למראשו . להוציא תוך ראשו . עד רגלי...
רגליו : ג לכל מראה עיני הכהן פרט לבית הסתר
האיש נראה כעודר וכמוסק זתים · כעודר בבית ...
בבית השחי האשה כעורכת וכמניקת את בנה · ...
הסתרים · וכמניקה את בנה תחת הדד · כאורגת
ליד הימנית · רבי יהודה אומר אף כטוה פשתן ...
שהוא נראה לנגעו כך נראה לתגלחתו : ד ד"א לכ...
הכהן פרט לכהן שחשך מאור עיניו מיכן אמרו כהן ...
עיניו והסומא באחת מעיניו · או שכהה מאור עיני...
הנגעים : ה וראה הכהן והנה כסתה הצרעת מה ...
לי פריחה מטהרתו אלא מן השאת בלבד · מנין לרבות
ת"ל את הצרעת · את כל בשרו להביא את בין ...
ורגלים · ד"א מה ת"ל את כל בשרו מנין אתה אומר ...
אבל לא כחצי עדשה הסמוך לראש ולזקן לשחין ו...
חזר תוך הראש והזקן ונקרחו · השחין והמכוה והקרח...
יכול יהיה טהור · ת"ל את כל בשרו עד שתפרח ב...
הנגע · טהור מה ת"ל שיכול אין לי אלא פריחה ...
לאחר חליטת מחיה בתחילה · מנין אחר החלט מחי...
ראשון · בסוף שבוע שני לאחר החלט · שער ...
בסוף שבוע · בסוף שבוע שני לאחר הפטור אחר ...
בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני בסוף שבוע ...
הפטור ופריחת הסגר ת"ל וטהר הנגע טהור לרבו...
ז יכול הפורח מן הטהור יהיה טהור ת"ל הוא · הוא ...
הפורח מן הטהור טהור · אלא טמא :

פרק ה

וביום הראות בו בא ללמד על ראשי א...
שיהו טמאים · יכול כל שהוא ת"ל כ...
ולהלן הוא אומר בשר חי · מה בשר חי נאמר להלן כ...
כעדשה דברי ר' יוסי · ר"מ אומר וכי משום מחיה הוא ...
אין מחיה מטמא בראשי אברים אלא גזירת מלך הוא וא...
א"ר יוסי וכי משום ראשי איברים הוא מטמא ...
לאמצעיתו טמא אלא נאמר כאן בשר הי ולהלן נאמר ב...

הגהות מהרי"ד

ז שיער לבן שתי שערות כדלעיל פרק ב' ברייתא ב' : אף מחי' כו' הובא בפי' הר"ש משנה ב' פ"ד דנגעים ורמב"ם ריש פ"ג מה' טומאת צרעת : ח יכול לא תהא טמאה עד שיהא כצ"ל ד"ת וכ"ה בפי' הר"ש שם והגה דכבר נאמר דשער לבן היא סימן טומאה לבדו הו"א דאינה אלא בבהרת החמור לא בשאת שדיהה ממנה . ק"א והברייתא הובאה בסמ"ג עשין רל"ד :
ט י יא הובאו שם בפי' הר"ש ובברייתא י"א צ"ל מקום ב' שערות מימינה מקום ב' שערות משמאלה ד"ת וכ"ה שם בר"ש וברמב"ם רפ"ג מה' טומאת צרעת : בשר חי ולא השחין בשר חי ולא הבוהק בשאת ולא בשחין בשאת לא בבהק כצ"ל ד"ת והוא במשנה ה' פ"א דנגעים והובא שם בר"ש וברמב"ם פ"ג מה' טומאת צרעת דין ג' :
פרק ג א בנין אב לכל הצרעת שיהיה כגרים משנה רפ"ו דנגעים ורמב"ם פ"א מה' טומאת צרעת דין ו' והסמ"ג עשין רל"ד כ' דגם זה הוא בכלל דשיעורין שם הלכה למשה מסיני וצ"ל לדבריו דהכך דרשות אסמכתא בעלמא נינהו : מלמד שמטמאה שלא הפוכה וכו' הובאה בפי' הר"ש משנה ג' פ"ד דנגעים וע"ש ובמשנה שם והובאה ברמב"ם שם פ"ג דין ד' ובסמ"ג שם : מה שיער לבן אינו מטמא אלא הפוך כדלעיל פרק ב' ברייתא ב' :
ב ת"ל הוא שהוא מטמאה הפוכה וא"ת למה לי קרא הא אתיא ליה וי"ל דאיכא למיפרך מה לשיער לבן שכן מטמא מכונס ומפוזר ושלא מבוצר ר"ש וקשה לעיל שבא ללמוד משיער לבן שאין מטמא אלא הפוך נמי איכא למיפרך מה לשיער לבן שאין [מטמא] את הבא כולו לבן ואין מטמא בכל מראה כדאיתא שם במשנה וי"ל דלעיל בעי למילף מהקישא מדכתיב והיא הפכה שיער לבן ומחית בשר כו' ואין משיבין על ההיקש אבל לאחר שלמדנו שמחיה מטמא שלא הפוכה וא"כ למדנו שלא הוקשו זה לזה א"כ צריכין למילף בק"ו ולכן קאמר דאיכא למיפרך · ו"ר : והד"ת כ' קשה למה לי קרא הא אתיא לה ותירץ הראב"ד דאי לאו הוא הייתי אומר או אילוף מה מחי' שאינה מטמאה הפוכה מטמאה שלא הפוכה שער לבן שמטמא הפוך אינו דין שיטמא שלא הפוך ת"ל הוא במחיה והשתא בטל או אילוף וליכא למימר ק"ו כלל אלא קיימא מחיה במאי דאיתפרש בה ושיער לבן במאי דאתפרש ביה הפוך אין לא הפוך לא עכ"ל ועיין בק"א : ג ולא מסגירין את המוסגר ואין מסגירין את המוחלט כצ"ל ד"ת וכ"ה בילקוט ובמשנה רפ"ו דנגעים והובא גם לעיל פרק ב' ברייתא ז' וע"ש : ת"ל ולא יסגירנו כי טמא כל שנקרא שמו עליו טמא ואין זקוק לו רבי אומר או אינו אומר ולא יסגירנו כי טמא הוא אלא שלא יסגירנו כהן מוחלט ת"ל כי טמא הוא כצ"ל ד"ת וילקוט :
ה בכולו כאחת כו' ת"ל תפרח ואם פרוח תפרח ד"ת ...

שבר פרוח תפרח הצרעת דוקא ולא הבהק ד"ת ועי' קרבן אהרן ופי' פ"מ ...
פ"ג דנגעים :
פרק ד א הצרעת שיכול כו' אלא בשאת בלבד פי' כשהפריחה הוא ב...
אהרן ועיין לקמן ברייתא ה' : לרבות שאר המראות רמב"...
צרעת דין ה' : וכסתה הצרעת לא הבהק פי' שאם נהפך לבהק הוא טמא ...
מה' טומאת צרעת דין ד' אפילו בראש א' מראשי האברים שנהפך לבהק ...
שנאמר והנה כסתה הצרעת לא הבהק עכ"ל : שהייתי אומר הואיל ...
בתחילה תהא סימן טומאה בסוף כ"ה בילקוט ופי' בתמיה כי ודאי הו...
ובד"ת כ' כדדרשינן לקמן פרק ה' ברייתא ה' בשר חי החוזר טמא ולא ...
והברייתא הזו הובאה גם בפי' הר"ש משנה ו' פ"ח דנגעים : ב פרט ...
משנה ה' פ"ח דנגעים ורמב"ם פ"ז מה' טומאת צרעת דין ו' : או אינו ...
הנגע אלא הראוי וכו' ת"ל מראשו כצ"ל ד"ת והובא בגמ' ערכין י"א : ע"ש ...
הראב"ד מראשו ולא תוך ראשו ועד רגליו ולא תוך רגליו ולא גרים להוציא וכ...
מראשו וראשו בכלל ועד רגליו ורגליו בכלל ואפי' תוך רגליו קמ"ל דאין ראשו ול...
דראשו בזמן שיש בו שיער אינו נידון כבשר הבשר ותוך רגליו הוי בית הס...
לפי' זה מאי ת"ל דקתני עכ"ל ועיין קרבן אהרן : ג מיכן אמרו כו' וכמוס...
את בנה לתחת הדד כצ"ל ד"ת והוא במשנה ד' פ"ב דנגעים וברמב"ם ...
צרעת : ד מיכן אמרו כהן הסומא באחת מעיניו כצ"ל והשאר נמחק ד"...
פ"ב דנגעים וברמב"ם שם דין ה' וסמ"ג עשין רל"ד : ה אלא מן השאת ...
הוא שאת ופרח מד' מראות ולעיל דרשינן בגופו של נגע שיהיה באחת ...
ועיין לעיל ריש פרקין : ולקדם המורדין חזר הראש והזקן כו' ונעשו צרבת ...
במחי' בהרת יכול יהא טהור כצ"ל ד"ת בשם הראב"ד וכ"ה במשנה ה' ...
ברמב"ם שם פ"ז דין ו' : ו וטהר את הנגע כו' בסוף שבוע שני לאחר הפטו...
לבן בתחלה בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני כצ"ל ד"ת וכ"ה בר"ש ...
שם במשנה וברמב"ם שם רפ"ז מה' טומאת צרעת והובאה בפי' הר"ש משנ...
בסוף הפרק אלא טמא מוחלט כדתנן במשנה ג' פ"א דנגעים להחליט א...
מתוך הפטור עכ"ל הד"ת וכ"ה שם במשנה רפ"ח דנגעים הפורח מן הטהו...

בכעדשה אף כאן בכעדשה: ב וביום מלמד שנותנים
ימים לביתו ב' ימים לכסותו דברי ר' יהודה · רבי אומר
וה הכהן וגו' · אם ממתינים לדבר הרשות לא ימתינו
היא מצותו נראה בחתן נותנים ז' ימי המשתה לו
· וכן ברגל נותנים לו כל ימי הרגל: ג בו מת"ל
פרחה בכולו אבל לא בראש ובזקן בשחין ובמכוה
ם חזר הראש והזקן ונקרחו והשחין והמכוה והקרח
ל יהא טמא ת"ל בו בהופך · אם הפך טמא · הא
לזקן ולמכוה ולקרח אינו טמא: ד בשר חי החוזר
ר לבן החוזר טמא · ר' יהושע מטמא שרבי יהושע
סימן טומאה ומחיה סימן טומאה · מה מחיה חוזרת
לבן יחזור ויטמא · א"ל ר"ע אימתי יפה כוחו של
ומן ששימש החלט · או בזמן שלא שימש החלט
שלא שימש החלט אמר ליה מה בזמן שימש החלט
הפריחה · בזמן שלא שימש החלט אינו דין שלא
חה ועוד שנאמר בשר חי בשר חי החוזר טמא ואין
טמא בשר החי תחוזר טמא ולא הבהק החוזר טמא ·
הק מעכב ומחייה מעכבת מה מחייה חוזרת ומטמאה
ר ויטמא: ה ת"ל בשר חי בשר הי החוזר טמא
וזר טמא: ו וראה הכהן את הבשר החי וטמאו מה
לי אלא ראשי איברים שנתגלו שיהו טמאים אלא
החלט מחיה בתחילה · מנין אחר פריחת ההלט מחיה
שון בסוף שבוע שני לאחר הפטור אחר פריחת החלט
ילה בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני · לאחר
יחת החלט · הפיסיון בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע
פטור אחר פריחת הסגר · ת"ל וראה הכהן את הבשר
לרבות את כולו: ז יכול הבא בכולו לבן שחזרו בו
ם מתוך הפטור יהא טמא ת"ל הוא · אוציא את הבא
רו בו ראשי איברים מתוך הפטור · ולא אוציא את
ן שחזרו בו ראשי איברים בין מתוך החלט בין מתוך
א הוא צרעת הוא הוא טמא ואין הבא בכולו לבן
שי איברים בין מתוך החלט בין מתוך ההסגר בין
מתוך הפטור טמא אלא טהור:
ו כי ישוב הבשר החי ונהפך ללבן הרי זה בא ללמד על
ראשי איברים שנהגלו והזרו ונהכסו שיהו טהורים
ת · ומניין אפילו מאה פעמים נהכסו טהור נהגלו טמא
כי ישוב: ב ונהפך ללבן אפילו למראה בוהק ·
הואיל והוא סימן טומאה בתחילה תהא סימן טומאה
נהפך הלבן למראה בוהק: ג וראהו הכהן והנה נהפך
הר את הנגע · טהור הוא מה ת"ל שיכול אין לי אלא
ם שנהגלו והזרו ונהכסו שיהו טהורים אלא אחר חזרת

פריחת החלט מחיה בתחילה · מנין אחר חזרת פריחת החלט מחיה בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני אחר הפטור אחר חזירת פריחת חלטה שער לבן בתחילה בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני אחר הפטור אחר חזרת פריחת החלט פסיון בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני אחר הפטור אחר חזירת פריחת הסגר · ת"ל וראהו והנה נהפך טהור הוא לרבות כולם: ד יכול הבא בכולו לבן בתחילה יהא טהור ת"ל הוא · הוא טהור ואין הבא בכולו לבן בתחילה טהור אלא טמא: ה שחין יכול מורד ת"ל ונרפא · אי ונרפא יכול עד שיעשה צלקת ת"ל שחין · הא כיצד נרפא ולא נרפא וכן הוא אומר למטה צרבת השחין הוא עד שתקרום כקליפת השום: ו אין לי אלא שחין שעלה מאליו מניין לקה בעץ ובאבן ובגפת ובמי טבריא ובכל שאינו בא מחמת האש הוא שחין ת"ל שחין שחין ריבה אין לי אלא שחין של אחר הדיבור · שלפני הדיבור מנין · בעכו"ם משנתגייר · עד שלא נתגייר מנין · בקטן משנולד · עד שלא נולד מנין · ת"ל שחין · שחין ריבה · אין לי אלא שחין שיש לו להיכן שיפשה שחין שאין לו להיכן שיפשה מנין ת"ל כי יהיה בו אפילו בכולו · אין לי אלא בזמן שמקצת שחין ומקצת בהרת מקצת בהרת וכולו שחין · כולו שחין וכולו בהרת מנין ת"ל כי יהיה בו · בו אפי' בכולו · בעורו אפי' בכולו: ז שאלו את ר' אליעזר מי שעלה לתוך ידו בהרת כסלע ומקומה צרבת השחין מהו אמר להם יסגיר · אמרו לו למה · לגדל שיער לבן אינה ראויה ולפיסיון אינה פוסה ולמחיה אינה מטמאה · אמר להם שמא תכנוס ותפשה אמרו לו והרי מקומה כגרים אמר להם כך שמעתי יסגיר · אמר לו רבי יהודה בן בתירה אלמדנו אמר לו אם לקיים דברי חכמים הין · אמר לו שמא יוולד לו שחין אחר חוצה לו ויפשה לתוכו אמר לו הכם אתה שקיימת את דברי חכמים:

פרשתא ד והיה במקום השחין שאת · שיקדום השחין לשאת · ולא תקדום השאת לשחין · ר' אליעזר בן יעקב אומר קרוי הוא במקומו עד שלא בא לשם: ב כיצד היה בעור הבשר עד שלא נעשה שחין והיה ר' אליעזר בן יעקב מטמא והכמים מטהרים: ג שאת לבנה · מלמד שהיא מטמא חלקה · בהרת לבנה אדמדמת · מלמד שהיא מטמא בפהוך · יכול השאת תטמא חלקה והבהרת תטמא בפתוך · ומנין ליתן את האמור בשאת בבהרת · ואת האמור בבהרת בשאת · ת"ל נגע צרעת: ד מראה שפל אין לי אלא מראה שפל · ומניין לרבות את השוה ואת הנבוה · ת"ל ושפלה איננה מן העור · בשחין פרה ולא בעור הבשר · יכול לא תפשה בעור הבשר אבל תפשה בעור המכוה ת"ל ואם תחתיה תעמוד הבהרת לא פשה · מקום שתחתיה היא פושה אינו פושה לא בעור הבשר ולא בעור המכוה: ה ואם יראנה כולה כאחת והנה אין בה · ולא בחוט היוצא ממנה · יכול אפילו יש בו רוחב שתי שערות · ת"ל והנה אין בבהרת שער לבן: ו ואם פשה תפשה בעור מה ת"ל לפי שנאמר וראהו הכהן ביום השביעי · ואם פשה תפשה בעור שיכול אין לי אלא פסיון

מטמא

הגהות מהרי"ד

...גס וברמב"ס פ"ט מה' טומאת צרעת דין ד': ב ע' גמ' מועד קטן ז' ...ב' יו"ט דין ט"ז ומ"ש וקני בפני יושע בקונטרס אחרון לכתובות פ"ק סי' א' ...ב' פ"ג דנגעים וברמב"ס שם דין א' וסמ"ג עשין רל"ד: ג ת"ל בו בהופך ...וסדין הוא במשנה ס' פ"א דנגעים וברמב"ס פ"ו מה' טומאת צרעת דין ...בן החוזר טמא לאו דוקא חוזר אלא נולד קרוי חוזר כו' א"ל ר"ע אימתי ...בן לטמא כצ"ל ד"ת וסדין הוא במשנה רפ"א דנגעים ובתוספתא שם פ"ג: ...שם בפי' הר"ש וברמב"ס שם דין ו': ה [ד"א] בשר חי כו' כצ"ל ד"ת ...שאין מן הצורך להגיה והדין הוא במשנה ו' פ"א: ו לרבות את כולו ...משנה ג' פ"א דנגעים ובמשנה שם וברמב"ס פ"ו מה' טומאת צרעת: ...בן שחזרו בו ראשי אברים כו' אוציא את הבא [כולו] לבן כו' ולא אוציא את ...ואין הבא [כולו] לבן כצ"ל ד"ת והברייתא זו הובאה בפי' הר"ש משנה ז' פ"א ...שם במשנה: אלא טהור פי' דהפריחה איננה מטמאה רק נשאר כמו שהיה אם טהור טהור ואם מוסגר מוסגר:
...ישוב [כי ישוב] או כי ישוב כצ"ל ד"ת וכ"ה בפי' הר"ש משנה ד פ"א דנגעים ...שם במשנה וברמב"ס פ"ו מה' טומאת צרעת דין ה': ב הואיל והיה סימן ...ת"ל ונהפך ללבן אפי' למראה בהק כצ"ל ד"ת והוא במשנה ו' פ"א דנגעים ...ופ"ש בראב"ד וכסף משנה: ג ת"ל וטיהר את הנגע טהור הוא לרבות ...ד משנה ו' פ"א דנגעים ורמב"ס פ"ו מה' טומאת צרעת דין ב' · ויש כאן ...העיקר כגירסתינו והוא שהם גורסים יכול הפורח מן הטהור יהא טהור ת"ל ...הפורח מן ההסגר טהור אלא טמא ואינו עיקר דהא כבר דקשינן זה לעיל ...משנה ב' פ"ט דנגעים ורמב"ס פ"ט מה' נגעים דין ג': יכול כל מורד פי' מכה ...טומאת צרעת דין ג' והסמ"ג עשין רל"ד ריש דף רל"ה כ' כלומר בתחלת ...הוא גם במשנה ב' פ"ט דנגעים והנה בלשונו בירושלמי פ' ...

ב': ו הוא במשנה רפ"ט דנגעים ורמב"ס רפ"ה מה' טומאת צרעת וע' פסחים ע"ס · וחולין ח' · שאין לו להיכן שיפשה פי' אפי' שכסתה הבהרת כל השחין פי' הר"ש ספ"ט דנגעים והד"ת כ' פי' שכל גופו מלא שחין וע' קרבן אהרן: אין לי אלא בזמן שמקלתו שחין ומקלתו בהרת פי' שמקלת גופו שחין ומקלת שחין בהרת שיש לו להיכן שיפשה השחין והבהרת אי נמי מקלת גופו שחין וכל אותו השחין בהרת שהרי יש לו להיכן שיפשה השחין אי נמי מקלתו בהרת וכולו שחין שאעפ"י שאין לשחין להיכן שיפשה יש לבהרת מיהא להיכן שיפשה אבל כולו שחין וכולו בהרת שאין לאחד מהם להיכן שיפשה מנין ת"ל כצ"ל ד"ת וכתב שצ"ל ומקלת בהרת מקלתו שחין וכולו בהרת מקלת בהרת וכולו שחין: ז הוא במשנה ספ"ט דנגעים ושם איתא הכם גדול אתה שקיימת דברי חכמים שזה הוא חכמה גדולה יותר לקיים דברי חכמים מלסתור דבריהם והובא ברמב"ס פ"ס מה' טומאת צרעת דין ס':

פרשתא ד א וכ' עד שלא נעשה שחין ונעשה שחין והיה כצ"ל ד"ת וכ"ה בפי' הר"ש משנה ב' פ"ט דנגעים וע' בתוספתא דנגעים ספ"ג ובקרבן אהרן כאן: ג ואת האמור בבהרת בשאת גמ' שבועות ו' · משל לארבע כוסות ורמב"ס פ"א מה' ט מאת צרעת דין ד' וסמ"ג עשין רל"ד והובא בפי' הר"ש משנה ב' פ"א דנגעים: ת"ל נגע צרעת כ"ה בקלת גירסאות ואין ברען אמנם נראה דאין צורך להגיה: ד מנין לרבות את השוה לגבוה כ"ה בגירסת סמ"ג עשין רל"ד ד' רל"ה ע"א ע"ש: אבל תפשה [למכוה] ת"ל ואם תחתיה כו' [למקום] שתחתיה כו' ולא [למכוה] כצ"ל ד"ת והוא במשנה ב' פ"ט דנגעים ורמב"ס פ"ס מה' טומאת צרעת דין ס' וסמ"ג עשין רל"ד וגמ' פ"ק דחולין ד' א' ודברי מהרש"א שם התמוהים דנראה שהיה סובר דשחין לבד הוא סימן טומאה וכבר הושג בס' משנת חכמים על משניות ריש מס' נגעים גם מלבד זה דבריו תמוהים דכל זמן שלא כזמה הכהן אינו טמא וגם ראיתי בתורת חיים שם בחולין א' כ' דאין לפרש כפירוש מהרש"א ...
ה ולא בחוט היוצא ממנה ...

מטמא אלא בשביעי בלבד · שמיני תשיעי עשירי מנין ת"ל תפשה · ואם פשה תפשה : ז החליטו בשיער לבן · הלך שיער לבן · והזר שיער לבן וכן בפיסיון בתחילה ובסוף שבוע לאחר הפטור החליטו בפיסיון · הלך הפיסיון וחזר הפיסיון · וכן בשיער לבן בסוף שבוע ראשון ובסוף שבוע שני לאחר הפטור · לכך נאמר תפשה · ואם פשה תפשה :

ח וטמא אותו · את הודאי הוא מטמא ואינו מטמא את הספק · כיצד שנים שהיו אצל כהן בזה בהרת כגריס ובזה כסלע בסוף שבוע בזה כסלע ובזה כסלע ואין ידוע באיזה מהן פשה בין באיש אחד בין בשני אנשים טהור · רבי עקיבא אומר באיש אחד טמא בשני אנשים טהור · אמרו לו והלא נאמר נגע הוא אם כן למה נאמר יטמא אותו · את הודאי הוא מטמא · ואינו מטמא את הספק : ט ואם תחתיה תעמוד הבהרת לא פשתה מקום שתחתיה הוא פושה · לא פושה לא בעור הבשר ולא בעור המכוה · צרבת שיהא מקומה צרוב · ושיהא מקומה ניכר · וטהרו · את הודאי מטהר · ואינו מטהר את הספק ; כיצד שנים שבאו אצל כהן בזה בהרת כגריס ובזה כסלע בסוף שבוע בזה כסלע ועוד · בזה כסלע ועוד · שניהם טמאים · אע"פ שחזרו להיות כסלע וכסלע שניהם טמאים · עד שיחזרו להיות כגריס לכך נאמר וטהרו · את הודאי הוא מטהר ואינו מטהר את הספק :

פרק ז וכשר כי יהיה בעורו שחין · או בשר כי יהיה בעורו מכות אש מלמד שאין שחין ומכוה מצטרפים זה עם זה : ב לא שבאו ואין ידוע אם שחין הוא אם מכוה היא · אלא אפילו כחצי גרים שחין וכחצי גרים מכוה אין מצטרפים : ג מכות אש יכול מורדת ת"ל והיתה מחיית המכוה · יכול עד שתעשה צלקת ת"ל מכות אש הא כיצד הייתה ולא חייתה · וכן הוא אומר למטן צרבת המכוה היא עד שתקרום כקליפת השום : ד אין לי אלא בזמן שנכוה בעור מנין נכוה בגחלת או ברמץ או בסיד רותח בגיפסים רותח וכל שהוא מחמת האש זו היא מכוה · ת"ל מכוה מכוה ריבה · אין לי אלא מכוה שלאחר הדיבור שלפני הדיבור מנין · בעכו"ם משנתגייר · עד שלא נתגייר מנין · בקטן . משנולד · עד שלא נולד מנין ת"ל מכוה מכוה ריבה · אין לי אלא מכוה שיש לה להיכן שתפשה · מכוה שאין לה להיכן שתפשה מנין ת"ל כי יהית בו · אפילו בכולו · אין לי אלא בזמן שמקצתה מכוה ומקצתה בהרת · מקצתה מכוה וכולה בהרת · מקצתה בהרת וכולה מכוה · כולה מכוה וכולה בה"ת מנין . ת"ל בעורו · בעורו ריבה : ה בהרת לבנה אדמדמת מלמד שהיא מטמאה בפתוך ומנין שתטמא חלקה ת"ל לבנה · מנין לרבות שאר המראות ת"ל או לבנה : ו ואם יראנה כולה כאחת . והנה אין בבהרת שיער לבן זהו שאמרנו לרבות את החוט היוצא ממנו שיש בו רוחב שתי שערות : ז ושפלה איננה מן העור והיא כהה זהו שאמרו לרבות את השוה לגבוה : ח וראה הכהן ביום השביעי ואם פשה תפשה בעור · שיכול אין לי פיסיון מטמא אלא בסוף לאחר הפטור תלמוד לומר תפשה ואם פשה תפש[ה] בשער לבן הלך שיער לבן וחזר שיער לבן וכן ובסוף שבוע לאחר הפטור החליטו בפסיון הלך הפ[יסיון] בשיער לבן בסוף שבוע לאחר הפטור לכך נאמר ר[...] תפשה · מה ת"ל צרעת צרעת שלש פ[עמים] כגרים · צרעת ליתן את האמור בשאת בבהר[ת] בבהרת בשאת · צרעת ליתן את האמור בשחין במכ[וה] במכוה בשחין מה ת"ל היא היא היא שלשה פע[מים] מטמאה במחיה בתחילה ובסוף שבוע לאחר הפ[טור] לשפשת לבוהק בסוף שבוע לאחר הפטור · היא חמישית היא אין השחין והמכוה מצטרפים זה [...]

פרשתא ה איש להביא את שניתק נתק בו[...] רבי עקיבא · איש ואשה אין לי א[...] מנין לרבות טומטום ואנדרונינוס ת"ל או כי יהיה [...] או בזקן מלמד שאין הראש והזקן מצטרפים זה ע[ם ...] לא יצטרפו זה עם זה · אבל יפסו מזה לזה ת"ל צ[...] הזקן כשם שאין מצטרפים זה עם זה כך אין פוסין מ[...] לי אלא בזמן שיש לו בראש ובזקן · יש לו בראש אבל [...] אבל לא בראש · לא בראש ולא בזקן מנין · ת"ל ואיש או [...] נגע בראש או בזקן : ד מראה עמוק אין לי אלא מראה ע[...] את השוה לגבוה ת"ל והנה אין מראה עמוק מן העור [...] מראהו עמוק · יכול אם נתקו אדם יהא טמא ת"ל [...] מה מראהו עמוק בידי שמים · אף אין לי אלא בידי [...] להביא את שבתוכו ושוכב חוצה לו פרט לשחוצה לו [...] ושיער · מיעוט שיער שתי שערות . צהוב לא ירוק [...] שחור · אוציא את כולו ולא אוציא את שיער לבן · וד[...] שיער צהוב שאינו סימן טומאה בנגע · הרי הוא סימן ט[...] שיער לבן שהוא סימן טומאה בנגע · אינו דין שיהא [...] בנתק · ת"ל צהוב · צהוב ולא לבן · ולמה הוא דומה [...] ו דק לקוי קצר דברי ר"ע · רבי יוחנן בן נורי אמר [...] אמר רבי יוחנן בן נורי ומה הלשון היא אומר דק מ[...] זה דק לקוי קצר · או דק לקוי ארוך · אמר לו רבי ע[...] למידים מן הקנה נלמד מן השיער · דק שערו של [...] קצר לא דק לקוי ארוך : ז יכול יהיה מוסף על ארבע [...] הבשר · ת"ל וטמא אותו הכהן נתק הוא : ח יכול [...] ארבע מראות שבעור הבשר אבל יטמא מקום הב[...] הוא . הוא אינו מטמא מקום הבהרת : ט יכול [...] הבהרת אבל תהא הבהרת מטמאה בראש ובזקן [...] צרעת הראש או הזקן הוא · אין לראש ולזקן [...] מטומאת נתקים בלבד :

הגהות מהרי"ד

הכהן גבי מכוה כתיב : ז עיין לעיל פרק ב' ברייתא י"ב והכא לא נקט מחיה דלא מטמא בשחין ומכוה · קרבן אהרן : ח ט משנה ד' ה' פ"ה דנגעים ורמב"ם פ"ו מה' טומאת צרעת דין ה' ו' : אמרו לו כו' א"כ למה נאמר וטמא אותו פי' הראב"ד ז"ל א"כ למה נאמר וטמא אותו מכל מקום אינו כן אלא את הודאי הוא מטהר ואינו מטהר את הספק ד"ת · והז"ר כ' פי' אילו נאמר נגע הוא הי' משמע שצריכין לידע באיזה נגע פשה אבל מדכתיב וטמא אותו משמע על שצריכין לידע באיזה איש פשה אבל שניהם באיש א' טמא וע' קרבן עדה בירושלמי פ"ט דנזיר הלכה ה' : את הודאי הוא מטמא כו' הובא בירושלמי פ"ט דנזיר הלכה ה' : ט הוא פשה [אינו] פושה לא [לעור] הבשר ולא [למכוה] כצ"ל ד"ת : ושיהא מקומה ניכר פי' שלא נרפא לגמרי ד"ת : וטהרו את הודאי כו' ירושלמי נזיר פ"ט הלכה ה' :

פרק ז א מלמד פי' מדחלקן הכתוב לשני פרשיות גמ' חולין ח' ורמב"ם פ"ה מה' טומאת צרעת דין ס' וסמ"ג עשין רל"ד סוף ד' רל"ד : ב לא [שבא] ואין ידוע כצ"ל : ג מחית המכוה אי מחית המכוה יכול עד כצ"ל ד"ת ועיין לעיל פרק ו' ברייתא ה' : ד משנה רפ"ט דנגעים וגמ' פסחים ע"ה · ע"ש וחולין ח' · ע"ש ורמב"ם רפ"ה מה' טומאת צרעת וסמ"ג עשין רל"ד ועיין לעיל פרק ו' ברייתא ו' וכמו כן תפרש כאן : ה מלמד שהיא מטמאה פתוכה כצ"ל ד"ת ועיין לעיל פרשה ד' ברייתא ג' : ו ע' לעיל פרשה ד' ברייתא ה' : ז את השוה ואת הגבוה ד"ת ועיין לעיל פרשה ד' ברייתא ד' : ח בעור מה ת"ל שיכול אין לי כו' מנין לרבות אף לאחר הפטור כצ"ל ד"ת והוא במשנה ג' פ"ג דנגעים ורמב"ם פ"א מה' טומאת צרעת דין י' : ט לאחר הפטור [הרי זה כמו שהיה] כו' לאחר הפטור [הרי זה כמו שהיה] כצ"ל ד"ת וע' לעיל פרק ו' ברייתא ו' : צרעת ג' פעמים בפ' מכוה : האמור בשאת [דכתיבא גבי שחין] בבהרת דכתיב גבי מכוה ד"ת וע' קרבן אהרן : ט הוא שבעה פעמים ד"ת בפ' מכוה אינה מטמאה במחיה בתחלה [א'] ובסוף שבוע [ב'] לאחר הפטור [ג'] הוא פרט לפשתה לדרה [...]

הבהק ועל מראה חמישי וחד לגופיה ואעפ"י דכבר נאמר צרעת צרעת [...] בזה מ"מ לאו לכל מילי גמרי מהדדי דהא אצטריך לרבות לעיל מכוה [...] לימודים זית רענן וע' קרבן אהרן :

פרשתא ה א להביא את שניתק נתק בתוך נתק משנה ד' פ"י ד[...] מה' טומאת צרעת דין י' : מנין לרבות קטן וקטנה כ[...] נדה סוף ד' מ"ג ושם בגמ' מ"ד · וערכין ג' יליף לה מדכתיב אדם כל [...] דנגעים ורמב"ם רפ"ט מה' טומאת צרעת : שאין הראש והזקן מצטרפ[ים] משנה ט' פ"י דנגעים ורמב"ם סב"ח מה' טומאת צרעת וסמ"ג עשין רל"ד [...] בראש מנין כצ"ל והשאר נמחק : ד לרבות את השוה וכו' ע' לעיל פרש[ה ...] ו' ברייתא ז' : יכול אם נתקו אדם כו' רמב"ם רפ"ח מה' טומאת צרעת [...] ברייתא ב' וע"ש : ולא אוציא את שיער לבן ודין הוא ע' לעיל פרק ב' [...] ברייתא זו בר"ש רפ"י דנגעים : למה הוא דומה לתבנית הזהב רמב"ם [...] צרעת דין ד' וסמ"ג עשין רל"ד ד' רל"ה ע"א : ו דק לקוי כו' אר"י בן [...] כצ"ל ד"ת וכ"ה במשנה רפ"י דנגעים והדין הובא ברמב"ם פ"ח מה' נגעים [...] רל"ד שם וע"ש פי' הר"ש ריש פ"י : ז יהא מוסיף על ד' מראות פי' מוסיף [...] יטמא הנתק אלא אם היה בו א' מד' מראות שבעור הבשר ת"ל נתק [...] השיער לבד הוא טמא ד"ת לאו דוקא נקט שבנשירת שער לבד רק פי' לבד [...] מראות : ח יכול יטמא מקום הבהרת פי' כל מקום שיהום שיער שבגו[...] אם ניתק מהם השיער יטמא כמו ראש וזקן ת"ל הוא ד"ת והז"ר כ' [...] ובתוכו נתק והא טמא : ט בראש ובזקן פי' שלא ניתק מהם השיער [...]

יראה הכהן את נגע הנתק · א"ר שמעון מה
ל נגע נתק הקיש נגע לנתק מה נגע שיער לבן
אלא הפוך · אף הנתק שיער צהוב שבו לא יטמא
עיר צהוב דק : ב קל וחומר · ומה אם שיער לבן
מציל מידו אינו מטמא אלא הפוך שער צהוב דק
מציל אינו דין שלא יטמא אלא הפוך · לא אם
בן שלא יפה כחו במקומו ליטמא בכל מראה תאמר
ק שיפה כוחו במקומו ליטמא בכל מראה הואיל
מו ליטמא בכל מראה יטמא הפוך ושלא הפוך ·
הקיש נגע לנתק מה הנגע שיער לבן שבו אינו
ך אף הנתק שיער צהוב שבו לא יטמא אלא הפוך :
אומר כל מקום שצ"ל הפך אמר הפך · אבל הנתק
ער צהוב מטמא הפוך ושלא הפוך : ד אם כן למה
היקיש נגע לנתק מה נגע אינו פחות מכגרים אף
וכשהוא אומר למטן נגע נתק הקיש נתק לנגע מה
פיסיון לתוכו אף הנגע שאין הפיסיון לתוכו :
ט שער שתי שערות · שחור אין לי אלא שחור ומנין
רוק ואת האדום · ת"ל שיער · אם כן למה נאמר
מציל והאדום והצהוב אינו מציל : ו איזהו צהוב
רי שקדם את הנתק טמא דברי רבי יהודה אלא
שערות אחת צהובה ואחת שחורה · ואחת צהובה
יתי אומר הואיל ואינו מצטרפים לטומאה יצטרפו
שחור השחור מציל והציהוב אינו מציל · רבי אליעזר
שיער צהוב שקדם את הנתק לא מטמא ולא מציל ·
שאינו סימן טומאה בנתק הרי סימן טהרה בנתק :
שיהא מבוצר בו · מיכן אמרו שני נתקים זה בצד זה
עיר מפסקת ביניהם נפרץ ממקום אחד טמא משני
· כמה תהא פירצה מקום שתי שערות · נפרץ ממקום
טמא מפני שלא כנס שיער שחור לתוכו : ח שני
ים מזה ושטה של שיער מפסקת ביניהם נפרץ ממקום
שני מקומות טהור · כמה תהא פירצה מקום שתי
ממקום אחד כנרים טהור מפני שכנס שיער שחור
שיער שחור אין בו והסגיר · ואם יש בו פטור או
לא ושיער שחור אין בו והסגיר ואם יש בו מטמא ·
ואם בעיניו עמד הנתק טהור הוא הרי זה בא ללמד
ור שהוא סימן טהרה בנתק הא מת אני מקיים ושיער
ואם יש בו פטור והסגיר הכהן את נגע הנתק שבעת
ימים תחלה :
בשביעי יכול בין ביום ובין בלילה תלמוד לומר ביום

ולא בלילה : ב יכול עור הבשר שהוא מטמא בארבע מראות יהא צריך יום · נתקים שאין מטמאים בארבע מראות לא יהו צריכים יום ת"ל ביום ולא בלילה : ג והנה לא פשה הנתק ובו שיער צהוב · רבי יהודה אומר אינו אומר לא הפך בו השיער צהוב אלא לא היה בו שיער צהוב הא אם קדם את הנתק טמא · רבי יוחנן בן נורי אומר אינו אומר לא היה בו שיער צהוב דק אלא לא והית בו שיער צהוב ואפילו ארוך · ומראה הנתק אין עמוק מן העור · לא ממשו : ד והתגלח בכל אדם · לפי שמצינו שתגלחת האחרונה בכהן יכול אף זו בכהן ת"ל והתגלח בכל אדם : ה והתגלח בכל דבר לפי שמצינו שתגלחת אחרונה בתער יכול אף זו בתער ת"ל והתגלח בכל דבר : ו והתגלח אע"פ שהוא נזיר · לפי שנאמר תער לא יעבור על ראשו · יכול אע"פ מנוגע ת"ל והתגלח אע"פ נזיר : ז יכול כשם שתגלחת הנגע דוחה להתגלחת הנזיר בזמן שהוא ודאי · כך תהא תגלחת הנזיר דוחה לתגלחת הנתק בזמן שהוא ספק ת"ל ואת הנתק לא יגלח וכי מה יש בו · ואם כן למה נאמר ואת הנתק לא יגלח אלא סמוך לנתק לא יגלח הא כיצד מגלח חוצה לו ומניח שתי שערות סמוך לו · כדי שיהא ניכר אם פשה · ומניין לתולש סימני טומאה מתוך נגעו עובר בלא תעשה ת"ל ואת הנתק לא יגלח : ח וכבס בגדיו מלטמא משכב ומושב ומלטמא בביאה וטהר מן הפריעה ומן הפרימה ומן התגלחת ומן הציפרים · וכבס בגדיו וטבל · יכול הרי הוא מסולק ת"ל ואם פשה יפשה טמא : ט אחרי טהרתו אין לי אלא לאחר הפטור · ומנין אף בסוף שבוע ראשון ובסוף שבוע שני ת"ל יפשה · ואם פשה תפשה : י החליטו בשיער צהוב והלך שיער צהוב וחזר · וכן בפיסיון בתחילה בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני לאחר הפטור אחר החליטו הרי היא כמות שהיה לכך נאמר יפשה. ואם פשה יפשה · החליטו בפסיון הלך הפסיון וחזר הפסיון וכן שער צהוב בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע ב' ואחר הפטור הרי הוא כמו שהיה ת"ל פשה ואם פשה יפשה : יא ומנין לשיער צהוב החוזר לאחר הפטור טמא · ת"ל ולא יבקר הכהן לשיער צהוב טמא הוא : יב ומנין לשיער צהוב שיטמא שלא בפיסיון · ומנין לפיסיון שיטמא שלא בשיער צהוב · ת"ל לא יבקר לשיער הצהוב טמא הוא : יג ומנין אין מסגירים את המוסגר ואין מחליטים את המוחלט ואין מסגירים את המוחלט ואין מחליטים את המוסגר בנתקים · ת"ל לא יבקר הכהן לשיער הצהוב טמא : יד ואם בעיניו · אין לי אלא בעיני עצמו בעיני בנו בעיני תלמידו מנין ת"ל ואם בעיניו עמד הנתק · ושיער מיעוט שער שתי שערות · שחור אין לי אלא שחור · מנין לרבות את הירוק ואת האדום ת"ל ושיער שחור צמח בו אע"פ שאינו מבוצר בו · אין לי אלא הצומח בתחילה והמשואר בסוף · ומנין למשואר בתחלה

וצומח

הגהות מהרי"ד

ל נגע הנתק כו' לא יטמא אלא הפוך : ב ק"ו שיער אחר מציל מידו
ינו דין כו' במקומו [לטמא] בכל מראה כו' במקומו [לטמא] בכל מראה כו'
הקיש [נתק לנגע] כו' : ד הקיש נתק לנגע כצ"ל ד"ת וכ"ה בילקוט ובפי'
פ' דנגעים והדין שם במשנה וברמב"ם פ"ח מה' טומאת צרעת דין ה' :
במקומו פי' שאין שיער לבן סימן טומאה במקומו דהיינו בעור הבשר אלא
אבל שיער צהוב הוא סימן טומאה בנתקים ואעפ"י שאין שם נגע ד"ת :
למטן נגע הנתק כצ"ל ד"ת : מה נתק שאין הפסיון לתוכו כדלקמן פרק
הנגע שאין הפסיון לתוכו משנה ה' פ"י דנגעים וע"ש משנה ג' בתוי"ט
מב"ם רפ"ד מה' טומאת צרעת : ה מיעוט שיער ב' שערות עיין לעיל פרק
פרשה ה' ברייתא ה' והובא ברמב"ם פ"ז מה' טומאת צרעת דין ו' והגו"ג
הכאוס ואת הלבן כצ"ל ד"ת וכ"ה ברי' הר"ש משנה ג' פי' דנגעים : ת"ל
קא דריש ד"ת וק"א וז"ר : השחור מציל והצהוב אינו מציל כצ"ל ד"ת וכ"ה
ו שקדם את הנתק טמא לדברי ר' יהודה כלומר בשלמא לרבי אליעזר בן
לקמן שיער צהוב שקדם את הנתק אינו מטמא ואין מציל ניחא אלא לר"י
י מפסקת לה דאינו מציל תיפוק ליה שהיה טמא וה"ה לר"ש כמו דאית ליה
טומאה בנתק הרי הוא סימן טהרה בנתק שייך לאמור היכי מפסקת ליה
כור ואינו מציל ומסיק אלא שהיו וכו' ד"ת והובא במשנה ג' פ"י דנגעים
פ"ח דנגעים דין ז' וע' בפי' הר"ש פ"י דנגעים משנה ג' : ז ח הוא משנה
עים וע"ש בפי' הר"ש במשנה ג' וברמב"ם פ"ח נוס' טומאת צרעת דין ו' :
[טהור] הו אינו כו' ואם יש בו [טמא] כשהוא אומר וכו' ואם בעיניו עמד הנתק
ם בו נרפא הנתק] טהור כו' ואם יש בו טהור כצ"ל ד"ת : שבעת ימים תחלה
פי' הסגר ראשון וז"ר :
וכנה לא פשה הנתק ולא היה בו שיער צהוב כצ"ל : רבי יהודה אומר כו'
בם לנכמים עד רמיה לדבריו דלעיל פרק ה' ברייתא ג' : ר"י בן נורי אומר בא
שוק לדבריו ולעיל פרשה ה' ברייתא ו' : ד

דין ג' : ה בכל דבר רמב"ם שם : ו אעפ"י נזיר רמב"ם שם וע' גמ' יבמות ד' ורמב"ם פ"ז מה' נזירות וס' לרור החיים על הרמב"ם שם ד' ל"ג ובמרכבת המשנה חלק ג' שם ובס' כתר תורה ד' ג' ד' : ז כך תהא תגלחת הנזיר דוחה לתגלחת הנתק פי' דכתיב ואת הנתק לא יגלח ומתרגמינן ולא יגלח והיינו שיטה של שיער שמניח סביבותיו בזמן שהוא ודאי כ"ה בס"א ד"ת אמנם הנכון להגיה כך תהא תגלחת הנתק דוחה לתגלחת הנזיר כמו שהגיה בזית רענן וכמו דאיתא במשנה ב' פ"ח דנזיר סוף ד' כ"ט וברמב"ם רפ"י מה' נזירות : ואת הנתק לא יגלח [דבר אחר ואת הנתק לא יגלח] כ"ה בפסיקתא זוטרתי : וכי מה יש בו [פי' והלא אין בו שיער דאם היה בו היה טהור או טמא] כו' הא כיצד מגלח כו' משנה ה' פ"י דנגעים ורמב"ם פ"ח מה' טומאת צרעת דין ג' וסמ"ג עשין רל"ד : ומנין לתולש סימני טומאה מתוך נתקו כ"ה בספרים אחרים ד"ת : עובר בלא תעשה רמב"ם רפ"ט מה' טומאת צרעת וע' זית רענן : ח וכבס בגדיו מלטמא וכו' כפול לעיל פרק ב' ברייתא ו' וי"ש וע' במה שציינתי שם : וכבס בגדיו [וטהר] יכול כו' ת"ל ואם יפשה כצ"ל ד"ת וסו"ד כ' וא"ת הא כתיב לעיל שהשיער צהוב לבדו טמא הוא וי"ל דהו"א אחר הפטור לא יטמא זה בלא זה עכ"ל : ט י יא יב הוא במשנה ה' פ"י דנגעים וברמב"ם פ"ז מה' טומאת צרעת דין ט' וע' לעיל פרק ב' ברייתא י"ב ופרק ז' ברייתא ה' ט' ופרק ו' ברייתא ג' וסוף פרק ד' : ט ת"ל יפשה ואם פשה [יפשה] כצ"ל ד"ת : י וכן בפסיון בתחלה ע' פי' הר"ש במשנה ו' פ"י דנגעים דלא גרים לתיבת בתחלה : לאחר הפטור הרי הוא כמות שהיה כצ"ל ותיבת אחר החליטו נמחק ד"ת : יא ומנין לשיער צהוב החוזר פי' לאו דוקא החוזר אלא כנולד ד"ת : טמא הוא משמע כשהוא כבר טמא לא יבקר אח"כ לשיער צהוב וזית רענן : יב ת"ל לא יבקר [הכהן] לשיער כצ"ל : יג הוא לעיל פרק ב' ברייתא ז' ופרק ג' ברייתא ג' ומשנה פ"ג דנגעים ורמב"ם פ"ט מה' טומאת צרעת דין ו' : ת"ל לא יבקר הכהן לשיער הצהוב טמא הוא משמע כשהוא כבר טמא לא יבקר אח"כ לשיער הצהוב ז"ר : יד בעיני בנו בעיני תלמידו ע' במזרחי ובקרבן אהרן : מיעוט שיער ב' שערות ע' לעיל פרק ב' ברייתא ב' ופרשתא ה' ברייתא ה' והובא ברמב"ם פ"ח מה' טומאת צרעת

תזריע ד ספרא פרשתא ה

וצומח בכוף ת"ל שיער שיער ריבה : טו רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון כל נתק שטהר שעה אחת אין לו טומאה לעולם : טז נרפא הנתק · הילל אומר לא שנתק נתק בתוך נתק ר"ע אומר לא טיהרתי אלא הרפוי · טהור הוא · יכול יפטור וילך לו · ת"ל וטהרו הכהן · אי וטהרו הכהן יכול אם אמר כהן על טמא טהור יהא טהור ת"ל טהור וטהרו הכהן על הדבר הזה עלה הילל מבבל :

פרק י בוהק טהור מלמד שבוהק טהור · יכול לא יטמא משום אום · אבל יטמא משום פיסיון · ת"ל הפורח טהור · יכול יטהר את הבהרת שיצת ממנו · ת"ל הוא · יכול לא יטהר את הבהרת שיצת ממנו אבל יטהר את הבהרת שנסמך לה · ת"ל בוהק הוא טהור הוא · הוא טהור ואין הבהרת שיצת ממנו ושנסמך לה טהורה אלא טמאה : ב מנין אתה אומר היה בו נתק כנרים ונתק כל ראשו טהור · ת"ל ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא · יכול יהא הזקן מעכבו ודין הוא ומה אם עור הפנים ועור הבשר שיש דבר אחר מפסיק ביניהם מעכבים זה את זה · הראש והזקן שאין דבר אחר מפסיק ביניהם אינו דין שיעכבו זה את זה · ת"ל ראשו · ראשו טהור ואין הזקן מעכבו : ג או אינו אלא ניתק את ראשו טהור · ניתק זקנו לא יהא טהור · תלמוד לומר ואיש להביא את הזקן : ד או אינו אומר איש אלא להוציא את האשה ואת הקטן · ת"ל הצרוע בין איש בין אשה בין קטן : ה א"כ למה נאמר איש להביא את הזקן א"כ למה נאמר ראשו · ראשו טהור · ואין הזקן מעכבו דברי רבי יהודה . רבי שמעון אומר ודין הוא ומה אם עור הפנים ועור הבשר שיש דבר אחר מפסיק ביניהם מעכבים זה את זה · הראש והזקן שאין דבר מפסיק ביניהם אינו דין שיעכבו זה את זה · דבר אחר מצינו בכל הראוי ליטמא בנגע הבהרת מעכב את פריחת הבהרת · אף כל שהוא ראוי ליטמא בנגע הנתק יעכב את פריחת הנתק · תלמוד לומר ראשו · ראשו טהור ואין הזקן מעכבו : ו יכול אפילו נמרט ראשו מחמת חולי יהא טמא ת"ל קרחת וגבחת מה קרחת בידי שמים אף גבחת בידי שמים · אי מה קרחת שאינה ראויה לגדל שיער · אף גבחת שאינה ראויה לגדל שיער · מנין אכל נשם סך נשם תלמוד לומר קרחת קרחת ריבה · ואם מפאת פניו ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא : ז פאת פניו אין לי אלא פאת פניו מנין לרבות הצדעין מיכן ומיכן · תלמוד לומר ואם מפאת פניו · איזהו קרחת ואיזהו גבחת מן הקדקוד שופע לאחריו זו היא קרחת מהקדקוד שופע לפניו זו היא גבחת : ח וכי יהיה בקרחתו או בגבחתו מלמד שאין קרחת וגבחת מצטרפים זו עם זו · יכול לא יצטרפו זה עם זה · אבל יפסו מזו לזו · ת"ל בקרחתו או בגבחתו הא כשם שאין מצטרפים זה עם זה כך אין פוסות מזו לזו :

פרק יא נגע לבן אדמדם מלמד שהוא מטמא … מלמד שהוא מטמא במחיה · הלא … השחין והמכוה שהם מטמאים בשיער לבן אין מ… קרחת וגבחת שאינן מיטמות בשיעור לבן אינו דין שלא … ת"ל צרעת · מלמד שהוא מטמא במחיה : ב פורח … מטמאה בפיסיון · היא אינה מטמאה בשיער לבן · … אם השחין והמכוה שאינן מיטמאים במחיה מיטמ… קרחת וגבחת שהם מיטמאים במחייה · אינו דין … לבן · ת"ל היא · היא אינה מטמאה בשיער לבן : … הכהן והנה שאת הנגע לבנה אדמדמת · למדנו לשאר … בפתוך · ומנין לרבות שאר המראות ת"ל נגע לבן א… צרעת עור הבשר בשני שבועות : ד הלא דין הוא נ… בעור הבשר מה עור הבשר בשני שבועות אף כאן … ה או כלך לדרך זו טימא כאן וטימא בשחין ובמ… ומכוה בשבוע אחד אף כאן בשבוע אחד : ו נראה … דבר שהוא מיטמא במחיה · מדבר שהוא מטמא במח… שחין ומכוה שאינן מיטמים במחייה · או כלך לדר… שהוא בשני סימנים · מדבר שהוא מטמא בשני סימ… עור הבשר שהוא מטמא בשלשה סימנים · ת"ל מ… בשר בשני שבועות · הרי עור הבשר כזו מה זו מט… עור הבשר מטמא בפתוך · רבי אומר הרי היא כע… עור הבשר מטמא חלקה שלא פתוכה אף זו תטמא חלק… צרעת כנרים · הלא דין הוא טימא כאן וטימא בשח… שחין ומכוה כנרים אף כאן כנרים : ז לא אם אמר… שהן מיטמים בשיער לבן ואין מקום שיער לבן צריך … בקרחת ובגבחת שהם מטמות במחייה · ומחייה צר… עור הבשר יוכיח · שהוא מטמא במחייה ומטמא … אם אמרת בעור הבשר שהוא מטמא בשלשה סימנים … ובגבחת שאין מטמאות אלא בשנים · הואיל ואין … בשנים לא יהיו כנרים ת"ל צרעת כנרים …

פרק יב איש אין לי אלא איש מנין לרבות א… הקטן ת"ל צרוע · בין איש בין אש… כן למה נאמר איש לענין שלמטן האיש פורע ופור… פורעת ופורמת : ב יטמאנו הכהן · מלמד שטומאתו … אלא זה בלבד · מניין לרבות שאר המנוגעים · ת"ל טמא … ג או מה זו מיוחד שבראשו נגעו אף אני מרבה … שבראשם נגעם · ומנין לרבות שאר המנוגעים ת"ל … הכהן : ד יכול אף שאר הטמאים תהא טומאתם בכהן … שאר הטמאים שאין טומאתם מגופם ולא אוציא הזב וה…

הגהות

והקרבן אהרן ובמשנה שם וברמב"ם פ"א מה' טומאת צרעת דין ו' : טו [מי שהיה בו נתק ובו שער צהוב ונולד לו שיער שחור טהור אעפ"י שהלך לו שיער שחור טהור] ר"ש ב"י אומר משום ר"ש כל נתק שטהר שעה אחת אין לו טומאה לעולם ר"ש אומר כל שיער צהוב שטהר שעה אחת אין לו טומאה לעולם כ"ה בד"ת ובילקוט כ"ה במשנה א' פ"י דנגעים וע"ש בפי' הרמב"ם והר"ש וע' רמב"ם פ"א מה' טומאת צרעת דין א' ט' : טז עיין לעיל ריש פרשתא ה' · ויש גורסין לא שניתק נתק בתוך נתק וע' קרבן אהרן ופי' הר"ש במשנה ז' פ"י דנגעים והד"ת כ' לא טהרתי אלא הרפוי וזה שניתק נתק בתוך נתק לא נרפא אלא נתק אחד הוא ורבי עקיבא לפרושי טעמא דהלל אתא : טהור הוא יכול יפטור וילך לו פי' שילך לו והלא יאמר לו הכהן בפיו שטהור הוא גם כן נטהר כשיש לו סימני טהרה : יכול אם אמר כהן על טמא טהור יהא טהור ת"ל טהור רמב"ם פ"ט מה' טומאת צרעת דין ג' שאילת יעב"ץ ח"א סי' קל"ח וספרי דבי רב בהעלותך ד' פ"כ ע"ד ויעויין פסיקתא זוטרתי בפרשתין ד' י"ז ע"ב כ' בזה הלשון והיינו דאמר רבי יוחנן מיום שחרב בית המקדש אין טהרה ממש ואין טומאה ממצורע פי' אין טהרה ממש אבל טומאה איכא לפי שאין לנו אפר הפרה להוות אבל טומאה ממצורע ליכא כלל שאין בהם מורה כהן מלמד שעל פי כהן מטהר ועל פי כהן מטמא עכ"ל הרי מבואר דלא כדברי שארי הגאון יעב"ץ אלא דאין טומאה כלל אלא על פי כהן : על דבר זה עלה הלל מבבל ע' ר"ש רפ"ג דנגעים ובתוספתא ספ"ק דנגעים ובפסיקתא זוטרתי כאן מסיים ועל כיוצא בו אמר שלמה אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה · זה אחד מהדברים שעלה עליהם הלל מבבל שהוצרכו לו בני בתירא כדאיתא בפסחים ס"ו · כצ"ל והכי איתא בתוספתא הביאה הר"ש רפ"ג דנגעים והתם משמע דקאי אהא דאמרינן יכול אם אמר כהן על טמא טהור יהא טהור ת"ל טהור הוא וטהרו הכהן ודבר זה הוא שאמר להם הלל ודברי הראב"ד ז"ל דחוקים מאוד אפי' במה שפי' בשביל שראה התוספתא עכ"ל : ודברי הש"ע הללו הובאו גם בירושלמי פסחים פ' אלו דברים הלכה א' :

פרק י א אבל יטמא משום פסיון עיין לעיל סוף פרק ב' ורמב"ם פ"ד מה' טומאת צרעת :

מהרי"ד

לא יטהר את הבהרת שיצאה ממנו אבל יטהר את הבהרת שיצאה מ… והיינו שיצאה הפסיון עצמה אשם למראה בהרת ונסמך לה היינו נסמכה לתוכו הר"א הואיל והבוהק עדיין עומד בטהרתו נטהר גם הבהרת שנת…

ב ג ד ה הוא בפי' הר"ש משנה ט' פ"י דנגעים והוא שם במשנה … טומאת צרעת דין י"ב וי"ג : ב מעכבים זה את זה כצ"ל ותיבת … ד ת"ל צרוע כצ"ל ד"ת : ה רבי שמעון אומר ומה אם עור הפנים … הנתק כצ"ל ומן תיבת ת"ל ראשו עד תיבת מעכבו נמחק ד"ת וע' קרבן … זוטרתי גורס ונמרט ראשו אפי' מחמת חולי וע' בפי' הר"ש סוף פ"י דנגעים … פ"ה מה' טומאת צרעת וכסף משנה שם וכאן בקרבן אהרן והר"ש גורס … והד"ת כ' שכגירסת הר"ש כן גורס גם הראב"ד ויש גורסין ת"ל קרחת … שאינה ראויה לגדל שיער אף קרחת שאינה ראויה לגדל שיער אי מה גב… קרחת בידי שמים מנין אכל נשם סך נשם מכה שאינה ראויה לגדל שיער ת"ל … ז במשנה ספ"י דנגעים ורמב"ם פ"ה מה' טומאת צרעת דין א' וסמ"ג … לא יצטרפו [זו עם זו] כו' כשם שאין מצטרפין [זו עם זו] כך אין פוסות … והוא במשנה ספ"י דנגעים וברמב"ם שם דין ו' וסמ"ג ע…

פרק יא א קרחת וגבחת שאינן מיטמאות בשער לבן רמב"ם ספ"ה … ג וראה [אותו] הכהן כו' כמראה צרעת עור [בשר] דבר שהוא [מטמא] בשני סימנים כו' ת"ל [כמראה צרעת] כצ"ל ד"ת וכ… ר' אומר הרי הוא נראה דגרסינן דבר אחר הרי זו ד"ת : חלקה שלא … אעפ"י שאינה פתוכה דהכא מפורש פתוך ובעור הבשר מפורש חלקה … שחין ומכוה כנרים כדלעיל ריש פרק זיין ועי' לעיל סוף פרשתא ג' שלייכתי שם :

פרק יב [illegible]

הוא טמא יטמאנו הכהן · זה טומאתו בכהן ואין
ומאתם בכהן : ה והצרוע אע"פ כהן גדול לפי
א יפרע ובגדיו לא יפרום · יכול אף על פי מנוגע
בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע בכל אדם חוץ
שר בו הנגע אע"פ כהן גדול : ו בגדיו יהיו פרומים
שו יהא פרוע לגדל פרע דברי ר' אליעזר · ר"ע אומר
ונאמר הויה בבגדים מה הייה האמורה בבגדים דברים
אף הויה האמורה בראש דברים שהם חוץ מגופו :
ה חופה ראשו כאבל · וטמא טמא יקרא · אומר
לא זה בלבד מנין לרבות שאר המנוגעים ת"ל טמא
או מה זה מיוחד שבראשו נגעו · אף אני אביא
ראשו נגעו · ומנין לרבות שאר המנוגעים תלמוד
א יקרא : ט ומנין לרבות שאר הטמאים ת"ל
ארבה את הטמאים החמורים ולא ארבה הטמאים
ת ובועל נידה וכל המטמאים את האדם מנין ת"ל
: י ימי אשר הנגע בו יטמא · לא ימים שהיתה
צה · יכול אפילו קצצה במתכווין ת"ל כל ימי ·
רתן · רבי אליעזר אומר כשיולד לו נגע אחר ויטהר
שתפרח בכולו : יא א"ר אלעזר לא נחלקו רבי
על שקצצה וקצץ עמה בשר חי שאין לו טהרה עולמית
שייר ממנה כל שהוא אילו פרחה בכולו יהא טהור
על שקצצה מבאות · ר' אליעזר אומר כשיולד לו
מנו וחכמים אומרים עד שתפרח בכולו : יב בדד
א זה בלבד מנין לרבות שאר המנוגעים ת"ל בדד
מה זה מיוחד שבראשו נגעו אף אני אביא את
שו נגעו · ומנין לרבות שאר המנוגעים ת"ל בדד
שנים טמאים עמו ת"ל הוא בדד ישב אין שני
יד מחוץ למחנה חוץ לשלש מחנות · מושבו מושבו
ז הטמא יושב תחת האילן והטהור עומד טמא ·
תחת האילן והטמא עומד טהור · ואם ישב טמא · וכן
טהור ואם הסיט הרי זה טמא · רבי יוסי הגלילי
חנה מושבו הבגד לימד על הבגדים שהם טעונים שילוח
חוץ לשלש מהנות :
הבגד יכול השיריים והסיריקון והכלך וצמר גפן וצמר
מלים וצמר ארנביים ונוצה של עזים ת"ל בבגד צמר

או בבגד פשתים : ב אין לי אלא צמר ופשתים המיוחדים מנין
לרבות את הכלאים ת"ל והבגד אין לי אלא אחד מן המינים הבא
מקצתו · ומנין לאחד מן המינים הבא בכולו · כלאים שבא בכולו ·
כלאים שבא במקצתו מנין · ת"ל והבגד · אין לי אלא בגד וארג בו
שלש על שלש בגד ולא ארג בו שלש על שלש מנין ת"ל והבגד בבגד
אין לי בגד שיש לו לאיכן שיפשה · בגד שאין לו לאיכן שיפשה
מנין ת"ל והבגד דברי רבי אליעזר · א"ל רבי ישמעאל הרי את אומר
לכתוב שתוק עד שאדרוש אמר לו רבי אליעזר ישמעאל דקל הרים
אתה : ג יכול יהו מטמאים בין צבועים בין שאינן צבועים
ת"ל בבגד צמר או בבגד פשתים מה פשתים כברייתו אף
צמר כברייתו : ד אוציא את הצבוע בידי אדם ולא אוציא
את הצבוע בידי שמים · תלמוד לומר לפשתים ולצמר מה פשתים
לבנה אף צמר לבנה : ה או בשתי או בערב יכול שתי וערב
של נפה ושל כברה יהו טמאין ת"ל בבגד צמר או בבגד
פשתים · אוציא שתי וערב של נפה וכברה ולא אוציא את של שער
ודין הוא מה הצמר שלא הוכשר לקבל שריפה על ידי טומאה במקום
אחר הרי שתי וערב שלו טמא : ו שער שהוכשר לקבל שריפה על
ידי טומאה אינו דין שיהא שתי וערב שלו טמא ת"ל לפשתים ולצמר
ולא של שיער : ז יכול יהו מיטמים מיד ת"ל בגד · מה בגד משתיגמר
מלאכתו אף כולם משתיגמר מלאכתם · איזהו גמר מלאכתם · השתי
משישלק והערב מיד והאונים של פשתן משיתלבנו ד"ר יהודה · יכול
יהו מטמאים בכל שהו ת"ל בגד מה בגד משיארג בו שלש על שלש שתי
וערב · אף כולו משיארג בו שלש על שלש שתי וערב · אפילו כולה
שתי · אפי' כולה ערב · היתה פסיקות אינה מטמאה בנגעים ר' יהודה
אומר אפילו פסיקה אחת וקשרה אינה מטמאה בנגעים : ח עור
יכול אף עורות שבים יהיו טמאים · ודין הוא טימא בשרצים וטימא
בנגעים מה שרצים פטר בהם עורות שבים אף נגעים פטר בהם
עורות שבים : ט קל וחומר מה אם שרצים שטימא בהם צבועים
פטר בהן עורות שבים נגעים שלא טימא בהם צבועים · אינו דין
שיפטור בהם עורות שבים · לא אם אמרת בשרצים שלא טימא בהם
שתי וערב · תאמר בנגעים שטימא בהם שתי וערב · הואיל וטימא
בהם שתי וערב יפטור בהם עורות שבים · ת"ל בגד מה בגד הגדל
בארץ אף עור הגדל בארץ · או יכול שאני מוציא את שהיבר לו מן
הגדל בארץ כל שהוא ת"ל בעור להביא את שחבר לו מן הגדל
בארץ כל שהוא אפילו חוט אפילו משיחה ובלבד שיחברנו לו כדרך
חיבורו

הגהות מהרי"ד

ן לעיל פרק א' ברייתא ה' ט' ורמב"ם פרק ט' מהלכות טומאת צרעת דין ב'
וקמ"ל תו הכא דאין טמא למפרע עד שיטמאנו הכהן ז"ר : ה אעפ"י
ן ד' יד : ט"ו · והובא ברמב"ם פ"י מה' טומאת צרעת דין ו' ויעויין
כ"ג מוסר"א א"ד דאמשטרדם על התורה פ' מצורע הקשה על זה
איך רואין נגעו וע"ש והרמב"ם והסמ"ג עשין רל"ה כ' הטעם דאפילו כ"ג
לא תעשה וצריך מובן דא"כ קראי למה לי וצ"ל דהו"א משום כבודו
מידה התורה עליו וא"כ טוב לא מוכח מזה דעשה דוחה לא תעשה :
ט"ו · וע"ש וברמב"ם שם וסמ"ג שם : ט רמב"ם שם דין ח' וסמ"ג
אהרן גרס ת"ל וטמא ומרבה מוי"ו יתירה : י גמ' בכורות ל"ד : וע"ש
פ"ב ועיין שם ברמב"ם ופי' הר"ש ורמב"ם פרק י' מה' טומאת
יא א"ד [יהודה] לא נחלקו ר"א וחכמים כו' ושייר ממנה כל שהוא [שהם]
אומר כצ"ל ד"ת וכ"ה בתוספתא פ"ג דנגעים והובאה שם בפי' הר"ש
ם פ"י מה' טומאת צרעת דין ג' : יב בדד ישב [לבדו ישב] אין לי כו'
ישב כצ"ל ד"ת וק"א והובא ברמב"ם ספ"י מה' טומאת צרעת וסמ"ג עשין
ס"ו וזבחים קי"ז וספרי ריש נשא וע"ש בספרי דבי רב ד' ג' : יד חוץ
פסחים ובספרי שם ומשנה ז' פ"א דכלים : הטמא יושב תחת האילן משנה
ורמב"ם ספ"י מה' טומאת צרעת וסמ"ג עשין רל"ה וגמ' קדושין ל"ג ·
גמ' ברכות כ"ה · ווית רענן : ואם [הסיט] הרי זה טמא כצ"ל ד"ת
געים הובאה שם בפי' הר"ש נוסחא אחרת לימד על הבגדים שהם טעונים
פ"ו דנגעים והמב"ם ספי"ג מה' טומאת צרעת : פרק יג א הובאה בפי' הר"ש
ים ורמב"ם רפ"ג מה' טומאת צרעת וסמ"ג עשין רל"א וע' ירושלמי רפ"ט דכלאים :
ר ופשתים המיוחדים [פי' צמר בפני עצמו ופשתים בפני עצמו] מנין לרבות את
נתערב צמר עם מין אחר כמו צמר גמלים א' פשתן עם מין אחר] ת"ל והבגד ·
ן המינים הבא מקצתו או בא בכולו [פי' כגון שנתערב בגד כלאים במקצת
פשתים אפי' בכולו כגון שטרפן זה בזה ועשאן בגד ומיירי שהצמר או הפשתים
ה למחצה כדתנן בנגעים פ"א] כלאים שבא בכלו שבא במקצתו מנין [פי'
ופשתים שטרפן זה בזה ואורגן בין במקצת הבגד בין בכלו מנין שיהא טמא בנגעים
ולא לכסותו] ת"ל והבגד ד"ת ובילקוט גורס בתחלת הברייתא אין לי אלא

אחד מן המינין הבא בכולו מנין אחד מן המינין הבא מקצתו כלאים בכולו ת"ל בבגד צמר
או בבגד פשתים וכ' הוית רענן פי' משמע שיש מין אחר בבגד צמר ואפ"ה מטמא עכ"ל
וברמב"ם פי"ג מה' טומאת צרעת דין ב' בגד שיש כלאים מצמר ופשתים מטמא בנגעים
וכן בסמ"ג עשין רל"ה כ' ג"כ בת"כ מרבה מהבגד שיטמא בנגעים אפי' כלאים בגד שהוא מן
הצמר או מן הפשתים : אין לי אלא בגד שלש על שלש מנין כ"ה בגמ' שבת כו · וע"ש בתוס'
רמב"ן ורשב"א ומפרשים · וגירסת הילקוט הוא אין לי אלא שלש על שלש בגד שאין בו שלש
על שלש מנין ת"ל והבגד דברי ר' אליעזר אמר לו ר' ישמעאל עוקר הרים אתה אין לי
אלא בגד שיש לו להיכן יפשה בגד שאין לו להיכן יפשה מנין ת"ל וכי יהיה בו אפי' בכל יכול
יהו מטמאין בין צבועין וכו' : לא א"ג בו שלש על שלש מנין [פי' הראב"ד דמיירי שעדיין
יש מן השתי והערב עצמו כדי להשלים שלש על שלש עיין בפירושו ד"ת : דקל הרים אתה אין
לי אלא בגד שיש לו להיכן יפשה בגד שאין לו להיכן יפשה מנין ת"ל וכי יהיה בו אפי' בכולו
כן העתיק בפי' הר"ש משנה ז' פי"א דנגעים וע"ש פירושו ובד"ת כ' פי' לגנאי שאינו סובל
דרשות הרבה כמו דקל הרים שאין פירותיו מתקיימין : ג מה פשתים כברייתו [פי' הראב"ד
ז"ל אין דרך פשתים בצביעה אלא משתמשים בו כברייתו ד"ת והוית רענן כ' דאם נשתנה
שהוא צביעה אין שמו פשתים אלא קוטים ע' פ"ב דבכורות [כוונתו שם ד' י"ב · ע"ש]
וא"ת א"כ וממעט גם כן קוטין וי"ל הא כתב הראב"ד בגד עכ"ל : ד פשתים לבנה [דפשתים
לא תמצא אלא לבן אף צמר אע"פ שלפעמים נמצא שחור אין מטמא אלא לבן ז"ר והובאה בפי'
הר"ש משנה ג' פי"א דנגעים וברמב"ם פי"ג מה' טומאת צרעת דין י' וסמ"ג עשין רל"ה
ובירושלמי רפ"ט דכלאים וע"ש בירושלמי : ו שיער של נזיר שהוכשר כו' [פי שיער נזיר טמא
אם גילח במקדש משליכו תחת הדוד של אשם ואליבא דר' מאיר כדאיתא בגמ' פ' ג' מיכין
נ ד' מ"ה : במס' נזיר] ד"ת בשם הראב"ד : ז סוף משנה א' פי"א דנגעים והובאה שם בפי'
הר"ש וברמב"ם פי"ג מה' טומאת צרעת דין א' וסמ"ג עשין רל"ה וע' גמ' שבת כ"ז : וכן
בגד משיארג בו שלש על שלש אף כולו משיארג בו כו' כצ"ל ד"ת ותיבת שתי וערב נמחק :
ח עד סוף הפרק הוא לעיל ס' שמיני פרשה ו' מן ברייתא ט' עד סוף הפרק ע"ש : אף
נגעים פטר בהם עורות של ים הוא במשנה רפי"א דנגעים והובאה ברייתא זו שם בפי'
הר"ש וברמב"ם פי"ג מה' טומאת צרעת דין ה' וסמ"ג עשין רל"ה : ט הואיל וטימא בהם
שתי וערב לא יפטור כו' מה בגד מן הגדל בארץ אף עור מן הגדל בארץ כצ"ל ד"ת וכ"ה
שם בפי' הר"ש : ת"ל בעור כו' עיין קרבן אהרן ותוס' יו"ט פי"א דנגעים משנה ב' :

תזריע ד ספרא פרשתא א

חיבורו לטומאה : י יכול אף עור המצה ועור האיפה במשמע ת"ל מלאכת עור · יצאו עור המצה ועור האיפה שלא נעשה בהם מלאכה : יא אוציא את עור המצה ועור האיפה שלא נעשה בו מלאכה ולא אוציא עורות רצועות סנדלים שנעשה בהם מלאכה ת"ל כלי · יצאו עורות רצועות סנדלים שאינן כלים : יב או יכול שאני מוציא עורות אהלים שהן כלים ת"ל לכל אשר יעשה העור למלאכה לרבות עורות אהלים :

פרק יד

אי מה צמר מין בהמה דקה בנאכל אף אין לי אלא מין בהמה דקה בנאכל· מנין מין בהמה דקה ואינו נאכל· בהמה גסה ונאכל· בהמה גסה ואינו נאכל· עד שתהא מרבה להביא עורות של שרצים מנין ת"ל בעור בעור ריבה · יכול יהו מיטמים בין צבועים בין שאינן צבועים· ת"ל בגד · מה בגד כולו לבן אף עורות כולם לבנים דברי רבי מאיר · רבי יהודה אומר או בעור לרבות את הצבועין · רבי שמעון אומר כתוב אחד אומר בבגד וכתוב אחד אומר בעור הא כיצד צבועים בידי שמים מיטמים · בידי אדם אין מיטמים : ב והיה הנגע ירקרק יכול כל מראה ירוק ת"ל ירקרק ירוק שבירוקים · אדום יכול כל מראה אדום ת"ל אדמדם אדום שבאדומים · ירקרק או אדמדם מלמד שאין מטמאים בפתוך יכול כשם שאין מטמאים בפתוך כך לא יצטרפו זה עם זה ת"ל והיה : ג בבגד ולא הנימין · בבגד או בשתי או בערב או בכל כלי עור בצמר מה ת"ל שיכול אין לי אלא בגד שיש בו לעשיר ולעני· יש בו לעשיר אבל לא לעני לעני אבל לא לעשיר לא לעשיר ולא לעני מנין ת"ל נגע צרעת הוא והראה אל הכהן לרבות את כולם : ד צרעת בגרים הלא דין הוא טימא כאן וטימא בעור הבשר מה עור הבשר בגרים · אף כאן בגרים : ה או כלך לדרך זו טימא כאן וטימא בבתים מה בבתים בשני גריסים אף כאן בשני גריסים : ו נראה למי דומה דנים דבר שהוא מטמא בשני שבועות מדבר שמטמא בשני שבועות ואל יוכיחו בתים שהם מיטמאים בשלשה שבועות · או כלך לדרך זו דנים דבר שהוא מטמא בירקרק ואדמדם מדבר שהוא מטמא בירקרק או אדמדם ואל יוכיח עור ובשר שאינו מטמא בירקרק או אדמדם· ת"ל צרעת בגרים : ז וראה הכהן את הנגע והסגיר הכהן את הנגע שבעת ימים תחלה : ח בשביעי יכול שבעת ימים בין ביום ובין בלילה ת"ל ביום ביום אין ולא בלילה : ט כי פשה זה פיסיון הסמוך כל שהוא · ומנין לרבות את הרחוק ת"ל בבגד · יכול כל שהוא נאמר כאן נגע ונאמר להלן נגע מה נגע האמור להלן בגרים

אף כאן בגרים : י נמצאת אתה אומר הפיסיון ד והרחוק בגרים · והחוזר בגרים : יא צרעת ממארת תהנה בו אין לי אלא מוחלט מוסגר מנין ת"ל צרעו ועשאו מוכין טמא ואסור בהנייתו יכול אף מום כי צרעת :

פרק טו

ושרף את הבגד או את השתי או את בפשתים · יכול יביא גיזי צמר ואני עמה · ת"ל היא · היא באש תשרף אינה צריכה ד" ב א"כ למה נאמר בצמר או בפשתים להוציא את הא את האמריות של שיראים ושל זהב שאין מינן מיטמא ו את של ארגמן ושל זהורית טובה שמינן מיטמא בנג הנגע הראוי לקבל נגע : ד ואם יראה הכהן והנה לא או בכל כלי עור זה העומד וצוה הכהן וכבסו הצוא בכל אדם : ה וכבסו הנגע יכול הנגע בלבד ת"ל הנגע · הא כיצד יכבס מן הבגד עמו : ו והסגירו שנ מלמד שיום שביעי עולה מן המנין בין מלפניו בין מ הכהן אחרי הכבס ולא פשה טמא הא אם לא הפך הפך ולא פשה איני יודע מה יעשה לו ת"ל והסגירו שנ דברי ר' יהודה וחכמים אומרים [אינו] טמא [אלא] מה אני מקיים והנה לא הפך הנגע את עינו והנה הפך טמא בכל מין שהוא מטמא לו : ח פחתת שוקעין או אינו פחתת אלא כמראה שני כשהוא או כמות שהיתה הא מה אני מקיים פחתת שיהו כל ט בקרחתו אלו השחקים · בגבחתו אלו החדשים שנראה בו נגע · ר' אליעזר בן יעקב אומר עד שיראה י וראה הכהן והנה כהה למראה שני או כהה למראה והנגע אי והנגע יכול במראיו ת"ל והנה כהה הא כי ולא כהה למראה שלישי :

פרק טז

וקרע יכול יקרע בו קרע קטן ויקיים ב ת"ל אותו · אי אותו יכול ישפצנו ו ת"ל מן הבגד · ינתקנו מן הבגד : ב אי מן הבגד יכ את הקרעים לאשפות · ת'ל באש תשרפנו את אש על כל הקרעים שהם טעונים שריפה : ג למדנו לכ שני למראה שני שהוא קורעו ומנין לכהה בסוף שבו שני שהוא מכבסו ת"ל נגע נא-- כאן נגע ונאמר לה

הגהות מהרי"ד

י יא ועור האיפה כו' ועור האיפה כצ"ל ד"ת : ילאו עורות רציעות סנדלים עיין לעיל סדר שמיני שם ומשנה י"א פי"א דנגעים ובפי' הר"ש שם ורמב"ם כי"א מה' טומאת צרעת דין ו' : יב לרבות עורות אהלים תוספתא רפ"ה דנגעים ורמב"ם רפי"ג מה' טומאת צרעת :

פרק יד א בהמה דקה [ונאכל] כו' בהמה דקה ונאכל כצ"ל ד"ת : ת"ל או בעור כ"ה בקצת נוסחאות ונדפס על הגליון בגמ' שבת ד' כ"ח · בתוס' וע"ש : ת"ל בעור בעור ריבה : אין לי אלא של אנשים של נשים מנין אין לי אלא של ישראל של עכו"ם מנין ושל עבדים מנין ת"ל בעור בעור ריבה כ"ה נוסחת הילקוט וכו' הוית רענן וקשה מהיכי תיתי לחלק בזה יותר משאר נגעים ואפשר מדכתב לעיל ואיש כו' וילפינן מיניה שאין האשה פורעת ופורמת ודרשינן והבגד וי"ו מוסיף הוא דממעטינן מנגעי בגדים גם כן קמ"ל וכו' שצ"ל של גוים ושל עבדים מנין עכ"ל דהא גוים פי"א דנגעים תנינן כל הבגדים מיטמאין בנגעים חוץ משל עכו"ם : יכול יהיו מיטמאין בין צבועין כו' הובאה בפי' הר"ש משנה ג' פי"א דנגעים ובמשנה שם ברמב"ם רפי"ג מה' טומאת צרעת פסק כר' שמעון וע' כטעם שם בכסף משנה : ב משנה ז' פ"ג דנגעים ותוספתא שם פ"א ורמב"ם רפי"ב מה' טומאת צרעת וסמ"ג עשין רל"ח : ת"ל או אדמדם כן צריך להיות ק"א וו"ר : תלמוד לומר והיה שמצטרפין ושכולו אחד לשון יחיד והובא שם ברמב"ם ובסמ"ג שם : ג בבגד ולא הנימין עיין משנה י' פרק י"א דנגעים פי' שהבגד אין טפל להנימין רק הם בעצמם נשרפים : לעשיר ולא לעני קשה כיון דחזי לעשיר כל שכן לעני ועוד קשה דמסיים לא לעניים ולא לעשירים משמע אפי' אין בהם ג' אצבעות טמא ובמשנה י"א תנינן כל הראוי ליטמא מת מיטמא בנגעים ופי' הר"ש אבל אין בהם ג' אצבעות אינו מיטמא בנגעים והא דאיתא לעיל פרק י"ג ברייתא ב' בגד שאין בו ג' על ג' מנין ת"ל והבגד כ' הר"ש פי"ב דמשובשת היא וכ"ל אין לי אלא בגד שלש על שלש מנין ת"ל והבגד וכ"ה פ"ב דשבת ד' כ"ו עכ"ל וא"כ קשה היכי אמר שאינו חזי לא לעניים ולא לעשירים לכן נ"ל דמיירי באריג כל שהוא שדעתו להניאו כמות שהיא שהוא כדאיתא בשבת פ"ו ד' ס"ג וע"ש בתוס' והא דקאמר לעשיר ולא לעני היינו תכשיט כל שהוא · לעני ולא לעשיר כגון אתיכה בגד שהוא יותר מג' אצבעות ופחות מג' טפחים כדאיתא בגמ' . לא לעני ולא לעשיר כגון אריג כל שהוא דאין ראוי לבגד רק לתלותו בצואר בתו ככ"ל והקרבן אהרן אפשר כיון למה שכתבתי זית רענן : ד צרעת בגרים עיין לעיל ריש פרק ג' ופרק י"א ברייתא ו' ז' ח' והובא ברמב"ח

דין ד' וע"ש בראב"ד וע"ש בכסף משנה והובא גם בסמ"ג עשין רל"ד אם קצצו ועשאו מוכין כצ"ל ד"ת וכ"ה בפי' הר"ש ספי"א דנגעים והו טומאת צרעת דין י"א י"ב ובמשנה ספי"א דנגעים וע' גמ' יבמות פר ע"ב : ת"ל כי צרעת ממארת הוא כצ"ל נראה מלשון הראב"ד ז"ל דו הנגע טמא הוא פי' הוא לשון מיעוט כו' יכול אף סגר אסור בה מאתיכת בגד ועשאו מוכין ת"ל צרעת ממארת הנגע טמא כוא מיעו זה ע"כ לשון הראב"ד ז"ל וע' בפי' הר"ש ספי"א דנגעים ד'

פרק טו א הובאה בסמ"ג עשין רל"ח : ב להוציא את האימריות בפי' הר"ש משנה י' פי"א דנגעים ע"ש והובאה בסמ' מה' טומאת צרעת דין י' וע"ש בכסף משנה : ג שם ושם : ה וכבסו כו' בו הנגע אי את אשר בו הנגע יכול כל הבגד כולו יכא טעון כיבוס כצ"ל ד"ת ויל"ט והובא ברמב"ם פי"ב מה' טומאת צרעת דין ה' ו ו שיום שביעי עולה לו מן המנין כו' לעיל פרק ב' ברייתא ד' ומשנה ג פ"ט מה' טומאת צרעת דין ט' : ז ע' משנה ד' פי"א דנגעים ובפי' הר זו וע"ש והובא ברמב"ם ריש פי"ב מה' טומאת צרעת וסמ"ג עשין רל עומד כו' את עינו והנגע לא פשה כצ"ל ד"ת ומ"ש שם בפי' הברייתא ח או אינו אומר פחתת אלא כמראה שני כצ"ל ד"ת ופי' מראה אח ולא אדמדם ק"א וו"ר : ט הוא משנה י"ט פי"א דנגעים וע"ש פי"ב מה' טומאת צרעת דין ט' וסמ"ג עשין סס' רל"ח וה"ד כ' בש הפנימי שלו היינו דומיא דקרחת דהיינו השחקים שאין בהם שיער והאי והמוכים נתונים עליו והוא נראה לעולם חדש ואותם המוכים הם לבגד והם דומיא דגבחת דהיינו חדשים ואם נראה הנגע באריג ולא ב ומתיר את המוכין ואם שורף את המוכין והאריג טהור עכ"ל : י ואם וכ"ה בר"ש משנה כ' פי"א דנגעים כו' כהה למראה שני מירקרק שנ שבאדומים לאדום וזה טעון קריעה כו' כיצד כהה למראה שני ולא כה למראה אחרת שאינו לא ירוק ולא אדום כלל והובא ברמב"ם רפי"ב מה' וע"ש בכסף משנה :

תזריע ד ספרא פרשתא ה

ה למראה שני ולא כהה למראה שלישי אף נגע האמור
ה שני ולא כהה למראה שלישי : ד ומנין שהוא טולה
ואם תראה עוד ואין עוד אלא מקומו · מלמד שהוא
: ה ר' נחמיה אומר אין צריך מטלית · חזר נגע
ל המטלית · חזר על המטלית שורף הבגד הטולה
הור · חזר נגע על הבגד שורף את המטלית · חזר
בד ראשון ישרף והמטלית תשמש את הבגד השני
לי אלא מקומו · מניין לרבות כל הבגד ת"ל בבגד
"ל עוד · מה ראשונה כגרים אף שנייה כגרים :
מראה שלא כמראה מנין ת"ל פורחת כמראה ושלא
אינו אלא פורחת אלא שלא תהא טמאה עד שתחזור
א אומר היא הרי היא כמות שהיתה הא מה אני
מראה ושלא כמראה : ט קיטא שיש בה פסי
בנים פוסים מזו לזו שאלו את רבי אליעזר והרי הוא
ר להם לא שמעתי · אמר לו רבי יודה בן בתירה
לו אם לקיים דברי חכמים הין אמר לו שמא יעמד
ת · והעומד בבגדים שני שבועות טמא · אמר לו

חכם גדול אתה שקיימתה דברי חכמים · הפיסיון הסמוך כל שהוא · הרחוק כגרים : י והבגד או השתי או הערב או כל כלי עור אשר תכבס יכול יקיים בו מצות כבוס ת"ל וסר מהם הנגע · אי וסר יכול מצד זה לצד זה ת"ל מהם עד שיעקר מהם מכולו : יא וכובס שנית וטהר והשניה לטהרו והראשונה להסגיר את נגעו : יב זאת תורת נגע צרעת בגד הצמר או הפשתים מקישם לבית · מה בית מטמא בביאה אף כולם מטמאים בביאה או מה בית טעון ציפרים אף כולם יטענו ציפרים ת"ל זאת · רבי אומר הרי הוא אומר זאת התורה לכל נגע צרעת לנתק ולצרעת הבגד ולבית הקיש בגד לבית מה בית מטמא בביאה אף כולם מטמאים בביאה · [אין לי אלא בגד מנין לרבות את כלם ת"ל זאת תורת נגע צרעת בגד הצמר וגומר מקישן לבגד · מה בגד מטמא בביאה · אף כולם מטמאים בביאה ·] אי מה בגד מיטמי בכל הטמאות אף כולם יטמאו בכל הטמאות תלמוד לומר זאת : יג לטהרו או לטמאו כשם שמצוה בארץ כך מצוה בחוצה לארץ · לטהרו או לטמאו כשם שמצוה לטהרו כך מצוה לטמאו · לטהרו או לטמאו · כהן שהוא מטהרו מטמאו ואם מת כהן אחר רואהו :

הגהות מהרי"ד

ב"א מכבסו כ"ה בפי' הר"ש משנה ה' פי"א דנגעים וע"ש בפי' הר"ש
ב"ס רפי"ב מה' טומאת צרעת ע"ש : ד ומנין שהוא טולה עליו את
ולה עליו את המטלית כצ"ל ד"ת והוא במשנה שם וברמב"ס שם :
שנה ו' פי"ה דנגעים ע"ש בר"ש וברמב"ס פי"ב מה' טומאת צרעת דין
מלך האריך בזה · והד"ת כ' חזר נגע לבגד פי' הראב"ד ז"ל בגד שהם
הראשון בין לבגד השני שורף את המטלית מפני שהוא לו פסיון אלא
ן שורף את הבגד וגם המטלית ואם חזר לבגד השני שורף המטלית
ה וכן הבגד הראשון מאחי טעמא ולפי זה צריך שיהא הנגע כגרים
כגרים אבל הבגד השני טעון הסגר : שורף הבגד פי' הראב"ד ז"ל וכ"ש
מטלית אינה טעונה שריפה ובתוספתא קתני עלה והמטלית תשמש עצמה
ה שלא על שלא מסגירה כבגד גדול ואם פשה או עמד ב' שבועות שורף :
ו הוא גירסת הראב"ד והרמב"ם ז"ל · ור"ש ז"ל גורס מציל את המטלית :
בגד הראשון ישרף דהו"ל פסיון הרחוק והבגד השני טהור כיון שמטלית
לבגד השני אם להסגיר הרי אין בו כלום ואם עלה בו נגע מכאן ולהבא
טלית תשמש את הבגד השני בסימנין הראב"ד ז"ל לא גרים השני והכי
המטלית כאילו היה עדיין מחוברת בבגד הראשון ואם נשרף על זה וכן
ברכת כדאמרינן לכך צריך שיעשה סימן בזו המטלית שלא תתחלף באחרת
גירסא מציל את המטלית ומיירי בבגד מוסגר שעמד בעיניו שבוע אחת
קורע מאנה הנגע ושורף מה שקרע ואם אתך ממנה מטלית וטלאה בטהור
ין המוסגר אעפ"י שטעון שריפה דכתיב ואם תראה בבגד כו' מציל את
ת ה... הראשון ישרף כאילו זו המטלת מחוברת בו והמטלית עצמה תשמש
מנים שמסגירה עם הבגד השני כאילו הנגע בו בעצמו לענין הסגר ולענין

שריפה ולענין כיבוס לכל דבר והוא עצמה קתני עלה בתוספתא דטעונה שריפה בתחילה שהרי משח בו הנגע מתחלתו כבר הוזקק לשריפה ואעפ"י שהלך הנגע לגמרי מן המטלית טעונה שריפה עכ"ל הד"ת : וע' תוס' יו"ט פי"א דנגעים משנה ו' : ז לעיל פ' י"ד ברייתא ט' ו' ע"ש : ח או אינו [אומר] אלא כו' ושלא במראה כי' במראה הראשונה אבל הוא מראה טמאה : ט הוא משנה ז' פי"א דנגעים וע"ש וצ"ל קיטא שיש לה פספסים [צבועים] ולבנים כו' הרחוק כגרים [והסמוך כגרים] וכ"ה שם במשנה והובא ברמב"ם ספי"ב מה' טומאת צרעת : י יכול יקיים בו מצות כיבוס פי' כל דהו ואפי' לא סר ממנו הנגע יצא וכי לא בזה איתא פ"ו דחולין כ' · כדי לקיים בו מצות נטילה ו"ר ולי נראה דהתורת כהנים כיון להך דובחים כ"ה דמראות נגעים צריכין להעביר בשבעה סממנין והובא ברמב"ם פי"ב מה' טומאת צרעת דין ה' וראיה לדברי דהא בפסיקתא זוטרתי גורס יכול יקיים בו מצות כיבוס בלבד ת"ל וכו' וע' סמ"ג עשין סשי' רל"ח : יא והראשונה להסגיר את נגעו כצ"ל ד"ת וכ"ה בפסיקתא זוטרתי : יב רבי אומר רבי לית ליה דרשא הקודמת דהא איכא הפסק בין שאר נגעים לנגעי בתים לזה יליף בגדים מבית דכתיבי גבי אהדדי דכתיב ואת התורה לכל נגע הצרעת ולנתק ולצרעת הבגד ולבית ושאר נגעים מבגדים ד"ת : מה בית מטמא בביאה אף בגד מטמא בביאה כצ"ל ד"ת וכ"ה בר"ש משנה ח' פי"ג דנגעים הובאה שם ברייתא זו ע"ש פי' ברייתא זו והובאה ברמב"ם פי"ג מה' טומאת צרעת דין י"ג : יג רמב"ם פ"ח מה' טומאת צרעת דין ו' : כשם שמצוה לטהרו כך מצוה לטמאו כ"ל דאתא לאפוקי מדר"מ דאמר פ"ק דמועד קטן ז' רואין הנגעים ברגל ואם היא טהור אומר לו טהור אתה ואם הוא טמא אינו אומר לו כלום וע"ז אמר כשם שמצוה לטהרו כך מצוה לטמאו וא"כ אם יראה יצטרך לומר לו טמא אתה לא יראהו הלל ז"ר · ובפסיקתא זוטרתי מסיים מיכן אני למד לכל איסור והיתר שבתורה שכשם שזה מצוה ובלבד שתהא הוראה כהוגן : כהן שהוא מטהרו לעיל פרק ב' ברייתא י"ג וברייתא ג' ע"ש :

מצורע ה ספרא פרשתא א

צורע לבית עולמים · זאת אינה נוהגת בבמה תהיה
זמן הזה · תורת המצורע תורה אחת לכל המצורעין
יאים קרבן זה · וכי מנין יצאו לפי שמצינו שחילק
מאותיהם ובשבועותיהם יכול אף כן נחלקו בקרבנן
מצורע תורה אחת לכל המצורעים שיהו מביאים קרבן

זה : ג תורת המצורע ביום · מלמד שטומאתו וטהרתו ביום · אין לי אלא טומאתו וטהרתו ביום · מנין שחיטת ציפרים והזיית דם ציפרים ותגלחתו ביום · ת"ל תורת המצורע · יכול אף לקיחת ציפרים ושילוח ציפרים וכיבוס בגדיו ורחיצתו בים · ת"ל תורת המצורע ביום · תורת המצורע בכהן · מלמד שטומאתו וטהרתו בכהן

הגהות מהרי"ד

א לבית עולמים · שינהוג גם כן בבית המקדש דס"א דוקא במדבר יהיה
... טוהג מפני שהמשכן קבוע להם אבל במקדש לא יצטרך המצורע להביא
...ר ולי נראה דמה דאמר לבית עולמים הוא כנגד למה שאמר אח"כ לבית
... בבמה ודוגמתו לעיל ט' גו ריש פרשתא ב' וריש פרשתא ג' וע"ש : תהי'
...ין המצורעין כדלקמן ועל כל פנים טמא לקודש שהרי אינו יכול להביא קרבנותיו
...ב"ס פי"א מה' טומאת צרעת דין ו' : לכל המצורעין שיהיו מביאים כצ"ל
...נת עד נמחק : תורה א' לכל המצורעין ע' גמ' כריתות ט' · ותוס' שם :
... מלמד שטומאתו וטהרתו ביום כצ"ל ד"ת [דמלת ביום כדרש לפניו] [על תיבת
...אין למחוק תיבת תורת המצורע] ולאחריו [על טהרתו] וא"ת הא נסחא

ליה מביום הראות כדאיתא פ"ק דמ"ק [ז' ולעיל ס' תזריע פ' נגעים ריש פרק ב'] ואפשר דס"ל כאידך תנא דמיבעיא ליה לחתן וכרגע נראה לי לנגעי בתים ונגעי אדם יליף מכאן ע"ש ז"ר וע' ק"א : מנין שחיטת צפרים וכו' ת"ל תורת המצורע ביום יכול כצ"ל ד"ת וכ"ה בילקוט והובא ברמב"ם פי"א מה' טומאת צרעת דין ה' : ת"ל זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן מלמד כו' כצ"ל ד"ת וילקוט | וא"ת מה ראית לרבות את אלו ולמעט את אלו וי"ל דאלו הוי כמו עבודת הקרבנות ולכן הוי ביום ותגלחתו כיון שצריך דוקא כהן הוי דוקא ביום כצ"ל ז"ר וכו' עוד וא"ת טומאתו הלא כבר ילפינן לה לעיל פ' תזריע דהוא בכהן וי"ל דס"ק אעפ"י שגרפא מהרעשו ...

פרשתא א יג שבתי היתה · שבת היה לי לדרוש · והלך ליטול רשות מר' טרפון רבו : וארכה אמה כו' משום דכתיב בה עץ צריכה שיעור בפחות ממשמשי הכלים ווה ראוי ליד קורדם דכתיב אם בכלי עץ יד וכו': ושלא בפני הבית · דמסתמא זה העץ לא נשאר לר' טרפון לאחר שבתולעת · כגון תכלת הצבוע כדם חלזון : ת"ל ושני · שאין אחר כיוצא בו : וזו היא זהורית טובה שצובעין בכרו· בספרי ללונזי"ל · ובספרים שלנו אינו כתוב : יוחנן בן · תולעת השני שבתולעת · אפי' אם כבר צבע באותה יורה ש·

החורבן (שר' טרפון היה גם קודם החורבן כדאיתא בירושלמי ביומא פ"ג' הטתי אזני אחר כ"ג ובמגילה פ"א שטעה בין תקיעות קרבן לתקיעות הקהל ור' עקיבא חבירו ותלמידו היה חתנו ש! כלבא שבוע שהי' בשעת החורבן כדאיתא בבלי גיטין) וקודם החורבן טיהר כך · אלא ודאי לאחר החורבן היה מטהר כך · ור' טרפון כהן היה כדמוכח בפסחים [ע"ב :] ומכין ושונין . ואין צריך ליטול חדש להזות למצורע אחר כל זמן · שהטרף עליו : יד ושני יכול פיקס · לשון כיחול ופיקוס והוא צבע אדום שהנשים צובעות רימוני פנים · א"כ ברוי"ל בלע"ז שחותכין קיסמין ומרתיחין אותן והוא אדום · ובבראשית רבה (כן הוא בבראשית רבה הגירסא וקרוב לשמוע שגירסת המפרש ז"ל בב"ר היה פקסינן דהוי קרוב ללשון פיקוס וה"ג וזיינו פיקוס) תאשור זה פסקינן ולמה נקרא תאשור שהוא מאושר מכל מיני ארזים והיינו פיקוס · יכול שיצבע בו הצמר : ת"ל תולעת צבע הבא מתולעת : אי תולעת יכול א' מן הצבעים

בכהן · אין לי אלא טומאתו וטהרתו בכהן · מנין שחיטת ציפרים והזיית דם ציפור ותגלחתו בכהן · ת"ל תורת המצורע בכהן · יכול אף לקיחת ציפרים ושילוח ציפרים וכיבוס בגדיו ורחיצתו בכהן ת"ל זאת · ביום טהרתו והובא שלא ישהא : ד כשהיה מונבז דן לפני ר"ע אם משפטרתיו בעמידתו אחזתיו בהליכתו שבעה · משאחזתיו בעמירתו שבעה אינו דין שיאחזנו בהליכתו שבעה · א"ל רבי עקיבא מוסיף אני על דבריך וכי במה החמירה תורה · בימי גמר או בימי כפר · חמורים ימי גמר מימי ספר שבימי ספר אינו מטמא משכב ומושב · ואינו מטמא בביאה · ימי גמרו מטמא משכב ומושב ומטמא בביאה · ואם לימי ספר הקלים נתנה לו שבעה לימי גמר החמורים אינו דין שאתן לו שבעה · א"ל רבי כל שכן הוספת · [א"ל ר"ע] וכשנתתה לימי גמר שבעה · נעשו אף הם ימי ספר · ונמצאו אלו ואלו ארבעה עשר · ואם לימי ספר הקלים נתת לו ארבעה עשר לימי גמר החמורים אינו דין שאתן לו ארבעה עשר נמצאת מרבה לו והולך עד לעולם · הא מפני הדין הזה צריך הכתוב לומר ביום טהרתו והובא אל הכהן שלא ישהא : ה ויצא אל מחוץ ל נה מה ת"ל לפי שנאמר וראה הכהן שיכול אין לי מטהר את המצורע אלא כהן שהיה לפנים מן המחנה היה בימים ובנהרות ובמדברות מנין ת"ל וראה הכהן · אם כן למה נאמר ויצא הכהן · כהן שאיפשר לו ליכנס

יכול לצבוע בה צמר · טו ומנין אם טע· ושני תולעת ואזוב · אף שני בתחלתו · פי' כמו שטועמים ה· מעט צמר וכותכין לו· אם נתבשל כל צרכו· הא כיפא לת"ק די· קפיד על זה ובפרק· מ"כ] מוקי טעימה· ר' חנינא בן גמליא· כליל תכלת · וליוחנן· דכתיב תולעת שני· א"כ סיפא זו אין לפר· דהבאי · ועוד היה קשי· דבריפא מכשיר יוחנן· שבתולעת · ובסיפא· לחלק ולפרש · ליעולם· דהבאי · ובטומאה· פליגי דפסולה · כ"פ· כגון שיבע ראשונה ו· עניים פסולה שניי· דהבאי כשרה אפילו·

לפנים מן המחנה מטהר את המצורע · אין מצורע מטהר את המצורע : ו והנה נרפא שהלך לו נגעו · הנגע ש· לבן · צרעת שהלכה לה המחיה · אין לי אלא כולם · ומנין אף קצתם · ת"ל מן הנגע אפילו מקצת שיער לבן · אפילו מקצת המחיה · מן הצרוע להביא את שפרחה בכולם שיטען ציפרים : ז הלא דין הוא מה אם מי שטיהר· מטמא עמו טעון ציפרים · מי שטיהר וסימנים מטמים עמו אינו דין שיטען ציפרים · הרי שעמד בו שני שבועות· וסימנים מטמים עמו ואין טעון ציפרים : ח ואף אתה אל תתמה על שפרחה בכולו שאע"פ שטהר וסימנים מטמים· ציפרים ת"ל מן הצרוע להביא את שפרחה בכולו שטען צפרים : ט וציה הכהן ולקח · הציווי בכהן והלקיחה בכל א· למיטהר · לשם מטהר בין איש בין אשה בין קטן · מיכן אמרו לקח לאיש כשירות לאשה לאשה כשירות לאיש · לבית כ· למצורע כשר לבית : יא ולקח ציפרים · מיעוט ציפרים שנים אם כן למה נאמר שתי שיהו שוות · ומנין שאף ע· שוות כשירות ת"ל ציפור ציפור ריבה : יב היות ולא שהוטות · טהורות ולא טמאות · טהורות ולא טריפות · ועץ· ת"ל ארז אי ארז יכול טרף ת"ל ועץ · הא כיצד בקעת של ארז · רבי חנניה בן גמליאל אומר ובראשה טרף : יג א· שבתי היתה והלכתי אחר רבי טרפון לביתו אמר לי יהודה בני תן לי סנדלי ונתתי לו · פשט ידו להלון ונתן לי ממנ· לי יהודה בזו טיהרתי שלשה מצורעים ולמדתי בה שבע הלכות שהיא של ברות ובראשה טרף · וארכה אמו· ברביע וכרע הסטה אחד לשנים ושנים לארבעה ומזים ושונים ומשלשים מטהרים בפני הבית ושלא בפני הבי· בגבולים : יד ושני יכול פיקס · תלמוד לומר תולעת אי תולעת יכול אחד מן הצבעים תלמוד לומר ושני ה· זהורית טובה · יוחנן בן דהבאי אומר ושני תולעת · שני שבתולעת : טו ומנין שאם טעמה פסלה תלמוד לומר וש·

הגהות מהרי"ד

מנין שחיטת צפרים בכהן עיין לקמן ריש פרק ג' פלוגתא דתנאי : ת"ל זאת וא"ת מה ראית וי"ל כמש"ל והוי כמו עבודה וגילוח יליף לעיל מדדרים לעיל והתגלח בכל אדם ש"מ דגילוח דהכא בעי כהן ו"ר : ד שהיה מונבז דן לפני ר"ע [ומה] אם שפטרתו בעמידתו כצ"ל ד"ת וכו' הו"ר פי' דלאחר הבאת צפרים היה מגלחין אותו ויושב מחוץ לאהלו ז' ימים ואינו מטמא בביאה וזה הוא נקרא ימי ספרו ואח"כ מביא קרבנותיו וא"כ ה"ק אם משפטרתיו בעמידתו פי' שלאחר שעמד מיזוי ספרו היה פטור לגמרי אחזתיו בהליכתו ז' שכשהלך בימי ספירה צריך לישב שם ז' ימים משאחזתיו בעיידתו ז' כשעומד מימי גמרו דהיינו החלט צריך להמתין ז' אינו דין שיאחזני בהליכתו ז' דהיינו שימתין ז' ימים קודם שיביא צפרים וליף ר"ע ק"ו שיתן לימי הגמר ז' אחר הבאת צפרים נעשה אף הם ימי הספר שהרי הם אחר הבאת צפרים עד לעולם ולעולם יחשבו לימי הספר והקשה בק"א ימתין ז' קודם הבאת צפרים ויהיו שיהם לימי הגמר וי"ל דאמרינן דיו מה ימי הספר מטמאין טומאה קלה אף הם מטמאים טומאה קלה וא"כ הו"ל ימי ספר ולק"ו דמוכנו באמת יש לומר הכי ולהכי איצטריך קרא והובא שלא ישהה עכ"ל ול"נ דלכ"ע איצטריך קרא דאף את"ל שמטמא טומאה קלה מ"מ כיון שהיא קודם הבאת צפרים היא שייך לימי הגמר לכן איצטריך קרא ובפסיקתא זוטרתי מגרס הכי משפטרתיו בעמידתו היינו זב שהוא פטור כל ימי זיבתו מספירת ז' אחזתיו בהליכתו ז' שלאחר שפסק זובו צריך לספור ז' נקיים משאחזתיו בעמידתו פי' מצורע ש· ז' ימי הסגר אינו דין שימנה ז' בהליכתו וכ"כ הקרבן אהרן עכ"ל הו"ד וע' ק"א : ש· הסגר אינו מטמא משכב ומושב כו' לעיל ס' תזריע פרשת נגעים פרק ב' ברייתא י' ו· ובמה שציינתי שם והובא גם בסמ"ג עשין סס' רל"ה : הוא מפני הדין הזה [שהיו רוצים לדון] : ה מה ת"ל [וראה הכהן] לפי שנאמר כצ"ל ד"ת וילקוט : ואין מצורע מטהר מצורע תוספתא ריש פ"ח דנגעים ורמב"ם פי"א מה' טומאת צרעה דין ו' : ו והנה נירפא שהלך לו נגעו [נגע שהלך לו שיער לבן [הצרעת] שהלכה לה כו' ת"ל מן [נגע] כו' להביא את שפרחה [בכולו] שיטען ציפרים כצ"ל ד"ת וכ"ה בירושלמי פ"ק דמגילה : ז הלא דין הוא [ומי שנטהר ע"י

צרעת דין י' וכ' הו"ר וקשה דהא בזה עכ"פ אין סימני טומאה דאילו יש· אפילו עמד כמה שבועות טמא עכ"ל ועיין ירושלמי פ"ק דמגילה הלכה· קושיית הירושלמי שם ע"ש : ט והלקיחה בכל אדם רמב"ם פי"א מה' טומאת· י למיטהר לשם מטהר רמב"ם רפי"א מה' טומאת צרעת : לבית [כשירות] לבית כצ"ל ד"ת והובא ברמב"ם שם דין ח' ובירושלמי פ"ק דשבת הלכה ג' מחוץ לאהלה זב עם מצורעת מותר וע"ש : יא שיהו שוות השנה ה' פי"ד ד· יומא ס"ג · ע"ש וברמב"ם שם וע' שאלתות פ' מצורע סי' פ"ח כ' הוא שתים ולא ארבע ההוא דכתיב אחת אחת ועיין שם שאילת שלום לות צ"ה שמיטת ע' גמ' חולין דף ק"מ : הא כיצד בקעת של ארז כו' וברייתא י"ג פ"ח דנגעים והובאה בכי' הר"ש משנה א' פי"ד דנגעים וע"ש משנה ו' וסוב· מה' טומאת צרעת : יג יהודה בני תן לי סנדלי כו' יהודה [בני] בזו טיו· בד"ת ובילקוט ובתוספתא פ"ח דנגעים אמנם לגירסת התו"כ נראה דנכיון בני דבכתובות צ"ו · כל מלאכות שהעבד עושה לרבו תלמוד עושה לרבו ח· במקום שאין ייכירין אותו ויסברו שהוא עבד וא"כ אפשר דבסנדל שאין בו סנדל מיהזי גם כן כעבד לזה אמר לו בני תן לי סנדלי שגדולה שימושה של· ב"ב קכ"ו : משמשו כבנו משמשו כעבד והובא ביר שלמי פ' שני דשוטה הלכה· הגית ע' בתוס' פירושם הדך היינו אמנם הקרבן אהרן כ' משום דר' טר· כדאיתא בפסחים ע"ב ואין זה הכרח דהא ר"ט היה גם בזמן הבית כדאית· ובירושלמי יומא פ"ג הלכה ד' א"ר טרפון עומד הייתי בין אחי הכהנים בש· כלפי כהן גדול ושמעתי מבליעו בנעימות אחיו הכהנים ופ"א דמגילה הלכ· כו' אם לא ראיתי את שמעון אומא מיגר בא' מרגליו עומד נעורה ואלו· אמר לו ר"ע שמא לא ראית אלא בשעת הקהל ואני אומר בשעת הקרבן ראיתי ושכחתי הרי שהיה ר' טרפון גם בזמן הבית והיה בשעת החורבן

טז אזוב ולא אזוב יון ולא אזוב כחלית ולא אזוב רומי ולא אזוב מרברי ולא כל אזוב שיש לו שם לווי :

פרק א וצוה הכהן ציווי בכהן ושחיטה בכל אדם דברי רבי יהודה בר' יוסי · רבי אומר אף שחיטה בכהן :

ב ושחט את הציפור האחת · האחת שבשתים · האחת הברורה שבשתים האחת שאם מתה אחת מהם או שנעשת טריפה יקח זוג לשנייה : **ג** האחת אל כלי חרס ואין שתיהם אל כלי חרס · והלא דין הוא מה אם במקום שלא כשרו משם לשם כשרו לעירובים · כאן שכשרו משם לשם אינו דין שיכשרו לעירובים ת"ל האחת אל כלי חרס · ואין שתים אל כלי חרס : **ד** כלי יכול אחד מן הכלים · ת"ל חרס אי חרס יכול מקידה · ת"ל כלי הא כיצד זו פיילי של חרס מים חיים ולא מים מלוחים ולא מים פושרים ולא מים מכזבים ולא מים מנטפים · רבי אליעזר אומר מה מים שלא נעשה בהם מלאכה אף כלי שלא נעשה בהם מלאכה · רבי שמעון אומר מה מים הברורים שבמינן אף ציפור הברורה שבמינה זו קיפל : **ה** כיצד הוא עושה נוטל ארז ואיזוב ושני תולעת · וכורכן בשירי לשון ומקיף להם ראשי נפיים וראש הזנב משל שנייה וטיבל ומזה בדם · יכול בדם וודאי ת"ל חיים · אי מים יכול עד שיהא כולם מים חיים ת"ל דם · הא באיזה צד מים חיים שדם הציפור ניכר בהם שיערו חכמים רביעית : **ו** ומנין אם נשפך הדם תמות המשתלחת · מתה המשתלחת ישפך הדם ת"ל את הציפור החיה יקח אותה מלמד שהוא מפרישה לעצמה ואת עץ הארז ואת שני התולעת ואת האזוב וטבל · מה ת"ל יכול הואיל ולא היתה עמהם בכלל אגודה לא תהא בכלל טבילה ת"ל וטבל אותה ואת הציפור החיה בדם הצפור השחוטה · החזיר את הצפור לכלל טבילה : **ז** השחוטה ולא המליקה והלא דין הוא · הואיל ודרך הכשירו בפנים בעוף דרך הכשירו בחוץ בעוף · מה דרך הכשירו בפנים במליקה אף דרך הכשירו בחוץ במליקה ת"ל השחוטה ולא המלוקה · ציפור השחוטה על מים החיים אין כלי חרס על מים חיים :

פרשתא ב והזה לאחר ידו של מצורע ויש אומרים על מצחו והזה על המטהר מן הצרעת שבע פעמים הטהר מן הצרעת טעון שבע הזיות · אין טמא מת טעון הזיות שבע : **ב** הלא דין הוא מה אם מצורע שאינו טעון הזייה בשלישי ובשביעי טעון הזיית שבע טמא מת שטעון הזיית שלישי ושביעי אינו דין שיטעון הזיית שבע ת"ל והזה על המטהר הטהר מן הצרעת טעון הזיית שבע ואין טמא מת טעון הזיית שבע : **ג** ק"ו למצורע שיטעון הזיית שלישי ושביעי מה אם טמא מת שאינו טעון הזיית שבע טעון הזיה בשלישי ובשביעי מצורע שהוא טעון הזיית שבע אינו דין שיטעון הזייה בשלישי ובשביעי ת"ל שבע פעמים וטהרו הזיית שבע הוא טעון ואינו טעון הזייה בשלישי ובשביעי : **ד** וטהרו בדברים הנעשים בגופו · יכול יהי מסולק ת"ל ושלח וגלח וכבס ורחץ · יכול יהו כולם מעכבים אותו ת"ל וטהרו

יחת הרשות · אין נראה לומר כן · דסוגיא דמנחות מוכחת
ית מכשיר בן דהבאי · וא"ת אמאי לא מייתי התם פסול טעימה
דמיירי ביה נמי יוחנן בן דהבאי · דהכא נמי פסול ת"ק
ן בן דהבאי · וי"ל משום דת"ק דריש ושני לזהורית טובה ·
הבאי ודרשו לשני
עימה כמו במנחות ·
גליו לפסול טעימה
רא עצמו דמיירי
צמו מכליל תכלת ·
ולעת מסתבר טפי
דהבאי כך כ"ל · וי"מ
טעמי' מכליל תכלת
ע כל כח התכלת ·
על התכלת להביאו
קפיד בתולעת שני
התולעת שני דהתם
תולעת שני דהכא
פסולה · ומדתכלת
בולה · תכלת דציצית
לה · וילפינן תכלת
ן דהבאי סבר ושני
תולעת משמע · וכן
די כהונה כשרה וכן
· ומדתכלת דבגדי
ורה · כן נמי תכלת
תכלת דמעיל דריש
· ותנא דהכא מפיק
מגופיה דכתיב ושני
כמי לוניי"ל · וקשה
ולעת שני דהכא ·
ף מתולעת שני דהתם
מגופיה דקרא נפיק
לא אזוב יון וכו' (גם
ניכר כי מה שהקשה
ם מפרש לסופו · אין
ה פי' טעמא דת"ק
שהוא ר' חנינא בן
פי' טעמא דת"ק
כהנים · ובלתי ספק
קושיא והמעתיק הוא
הקושיא גם דילג ביאור
לא אזוב יון כו') :
ת שבשתים · החשובה
ירך המיומן : הברורה
לשם שתים ולא שלקח
אה שכך היתה גירסת
ת שבשתים הברורה
קרובה לגיר' הילקוט ·
גרים אחת משתים ·
תים · ולגירס' הילקוט
מה שפירש כאן · דמ"ש
"ל ולא שלקח אחת
ב האחת שאם מתה
ה שנשארה מזוג שלה
זוג שני : **ג** ואין שתים
· לכלי חרש אחד
ות עליהם · כי דמי
רבים יחד פסולים : ומה במקום שלא כשרו משם לשם

כשרו לעירובים · שאם שחט חטאת ראובן לשם שמעון פסולה · אפי' הכי אם נתערבו דתי שתי חטאות של ראובן ושמעון כשרים ונותן מן הכלי ד' מתנות · ועולה לשניהם : כאן שכשרו משם לשם · כדאמרינן לעיל לקח לאיש כשרות לאשה : אינו דין שיוכשרו בתערובות דמים · ע"א ומה במקום שלא כשרו וכו' · כגון קיני זבים וזבות שאם לקחן לשם איש זה פסולים לשם אחר · ואפ"ה כשרו בעירובים · אם נתערבו עולות בעולות מקריבים סתמא ועולים לכלן · כאן שכשרו וכו' · א"כ כשרו לעירובין שאם נתנו מעות לשופר וקנו מהם קינין עלו לכולן · ולא נאמר משל אשה אחת היו כולן למעלה או למטה למאן דאית ליה ברירה · וקשה דהכא אי לאו קרא דממעט' היו כשרין בתערובת דמן · והשתא תפשוט בעיא דבפ' היה מביא [סוטה י"ח ·] שאם כתב שתי מגילות לשתי סוטות למחקן לתוך שני כוסות וחזר ועירבן · אי כשירות דכל כתיבה ומחיקה לשמה היתה · או דלמא כל אחת שותה משל חבירתה · תיפשוט מהכא · דאי לאו קרא לפסול לא הוי אמרינן האי מדחבריה קא מדו והאי מדחבריה קא מדו · וי"ל אין סברא לפשוט מכאן · דהכא אפי' שחיטת צפרים בכל אדם לר' יוסי בר' יהודא · ובחוץ · לאשוקי התם דכתיבה ומחיקה והשקאה בכהן וגם בפנים · ולכך יש סברא שהקפיד יותר ופסולות בתערובותן · ועי"ד דהכא כשרו משם לשם והתם מגילת לאה פסולה לרחל :

ד מים מכזבים · הנפסקים בפולמסיות ובשני בצרון לר' יהודה · כך מפרש במס' פרה [פ"ח :] : מה מים שלא נעשה בהם מלאכה · דבעינן שתהא חיותן בכלי · ובפרק היה מביא [סוטה ק"ו] מים שנתאכמו ונשתחרו מחמת העשן פסולים : זו שכלי וקבלו · (בתורת כהנים שלנו כתוב זו קיפל · ובילקוט ליתי' כלל · אלא אף הציפור הברורה · שבמינה ·) ובתוספתא שתי צפרי' אלו הדרות בעיר · ר' שמעון אומר הקיבלאות : **ה** וכורכן בשירי לשון · בזנב לשון כדתרגינן בפ' טרף בקלפי גבי פרה · ולכך כורכן שצריכין אלו שלשה להיות באגודה וצפור בפני עצמה · דכתיב את הציפור החיה יקח אותה · ואת עץ הארז ואת האזוב ואת שני התולעת : (בפרשה זו יש כמה דילוגים וחלופי' · ובס"ד הצגתי כל אחד על מכונו ומקומו עד מקום שידי יד כהה מגעת · ואשר לא היה בכחי למלאות · אבל על דאבדין כו') :

פרשתא ב ד וטהרו בדברי' הנעשים בגופו הזאה וגילוח ורחיצה האמורי' למטה פרט לשילוח צפור וכיבוס בגדים דאינן מעכבי' : יכול יהא מסולק בהזאה לבדה

הגהות מהרי"ד

...ד דנגעים והובא בגמ' סוכה י"ג · וברמב"ם רפי"א מה' טומאת צרעת :
...וה הכהן [ושחט] ציווי בכהן ושחיטה בכל אדם דברי רבי [רבי יוסי ב"ר יהודא]
...אומר אף שחיטה בכהן כצ"ל וכ"ה בד"ת ובילקוט ועיין לעיל פרשה א'
...ס פ"א מה' טומאת צרעת דין ה' פסק דבכהן והו"ר כ' והא דכתיב וצוה
...ה שיביאו לו הברורה שבשתיהן וקשה דוה למדנו מאחת וי"ל דה"ק הכהן
...ן אמר לשחוט והוא מקבל הדם בכלי חדש כטכין ממלינו בקיבבות עמש"ל
...פי' דה"א שישחוט עוד ציפור א' חוץ מב' שהביאם לכן קאמר הא' מב'
...קשה ליה למה לי האחת הנ"ל הציפור לו"א הברורה שבשתיהן פי' כמובחרת
...וחד שבעדרו וא"כ ה' דהאחת שאם מתה כו' : **ב** הברורה שבשתים רמב"ם
...ת צרעת : שאם מתה משנה ה' פי"ד דנגעים ור מב"ם פ"ט מה' טומאת

כסול] · זית רענן : כשרו לעירובין [שהרי מערבין דמן] : **ד** משנה רפי"ד דנגעים והברייתא הובאה שם בפי' הר"ש וברמב"ם רפי"א מה' טומאת צרעת וסמ"ג עשין רל"ו : ר' אליעזר אומר כו' מה מים כו' גמ' סוטה ט"ו · : **ה** משנה רפי"ד דנגעים ורמב"ם שם : יכול בדם כו' גמרא סוטה ט"ז : ע"ש והובא ברמב"ם שם ובספרי דבי רב על הספרי ד' כ"א וירושלמי שם פ"ב הלכה ב' : **ו** ת"ל את הצפור החיה יקח וגו' וטבל אותם בדם הצפור השחוטה משמע שמעכבין זה את זה ז"ר והובא ברמב"ם ספי"א מה' טומאת צרעת : מה ת"ל [פי' ואת הצפור החיה] ד"ת וז"ר :

פרשתא ב א והזה [ולא המטיף והזה ולא סורק] כצ"ל ד"ת וילקוט וע' לעיל ס' ויקרא דיבורא דחטאת פרשתא ג' ברייתא ח' ט' : לאחר ידו וכו' משנה רפי"ד

לכדה : האמורה למעלה בהזאה : האמורה למטה ברחיצה : ה שלא יעמוד וכו' וישלחנה לים כו' למדבר כו' כלפי העיר · פי' דעל פני השדה משמע למקום זרע ולא לים ולא למדבר ולא לדי העיר : תהא מותרת באכילה · דאמר רבה בפ' שני דקדושין [נ"ז :] לא אמרה תורה שלח לתקלה : ו אם ללמד וכו' · פי' ועל בגדי' שנגע קאמר וכבס : אם בימי ספרו וכו' מטמא בגדים במגע דהא כתיב וכבס בגדיו וטהר : בימי גמרו דהיינו בגמר צרעתו קודם צפרים ותגלחת : מלטמא משכב ומושב · כי מתחלה טמא לטמא טומאה קלה אוכלין ומשקין · כי אינו חמור כזב שעושה משכב ומושב לטמא אדם · כדמוכח בפסחים פ' אלו דברים [פ"ז וע"ש בתוס'] ועל משכבו ומושבו קאמר שיכבס : מפני שהם שני כיבוסי בגדים כלומר מפני מה אנו דורשין מלטמא משכב ומושב · מפני שהם שני כיבוסין דכתיב ביה · ואין לומר שמטמא שאר בגדים בימי גמרו · ק"ו הוא מימי ספרו · אלא לכך כתב כיבוס בימי גמרו שהוא כבוס חמור מלטמא משכב ומושב : מה תגלחת האחרונה פרט לבית הסתרים · דכתיב ראשו וזקנו ודרשינן [סוטה ט"ז ·] ליה כלל ופרט וכלל כו' : אף תגלחת ראשונה · בימי גמרו · [בת"כ שלנו לא גרים אחרונה ראשונה אלא גרים בימי ספרו בימי גמרו · וכ"ה בילקוטי] וא"ת השתא משמע דקאמרי' פרט לכל בית הסתרי' ולקמן לא ממעט כל בית הסתרים דקתני יכול אף כל בית הסתרים ת"ל גבות עיניו מה גבות עיניו בנראה וכו' · אי מה גבות עיניו בנראה ממקום כינוס שער אף אין לי אלא מקום כינוס שיער ונראה · כגון בחזה ובשוקיים ובזרועותיו · מנין לרבות כינוס שער שאינו נראה כגון בית השחי ובית הערוה · פיזור שער ונראה כגון בצלעות ובכרס · פיזור שער ואינו נראה · כגון בית הקמטין שבכרס ושבין פרקי שוקיים ת"ל ואת כל שערו יגלח · הרי ריבה הכל · ומאי מיעט · מיעט שבתוך החוטם שאינו מצוי בכל אדם · והשתא אע"ג דכתיב גבות בתגלחת שנייה לא ממעט רק שבתוך החוטם והכא בתגלחת ראשונה אע"ג דלא כתיב גבות ממעט כל בית הסתרים · ועוד דתנן בנגעים בא לו להקיף את המצורע מעביר תער על כל בשרו וביום השביעי מגלחו תגלחת שנייה כתגלחת ראשונה · ומתרץ לה רב אשי בפ' היה מביא הא ר' ישמעאל דדריש כללי ופרטי · כדלעת מני ר"ע

היא דדריש ריבויי ומיעוטי · וא"כ ברייתא קמייתא הסתרים ר' ישמעאל היא · ברייתא בתרייתא ומתניתין ... ומיעוטי ולא ממעט אלא שבתוך החוטס : ה הן א... שאינו מטמא משכב ומושב כו' הקשה רש"י מכאן בפסחי... [ס"ז וע"ש בתוס' ...

וטהרו וטהר · טהרה אמורה למעלה וטהרה אמורה למטה · מה טהרה האמורה למעלה בדברים הנעשים בגופו · אף טהרה האמורה למטה בדברים הנעשים בגופו : ה ושלח את הציפור החי שלא יעמוד ביפו וישלחנה לים · שלא יעמוד בגינות וישלחנה למדבר · שלא יעמוד חוץ לעיר וישלחנה כלפי העיר אל פני השדה הא אם שלחה וחזרה לתוך ידו תהא מותרת באכילה : ו וכבס המטהר את בגדיו אמר רבי שמעון מה זה בא ללמדינו אם ללמוד לטמא בגדים במגע והלא ק"ו הוא · ומה אם בימי ספרו שאינו מטמא בביאה מטמא בגדים במגע · בימי גמרו שמטמא בביאה אינו דין שיטמא בגדים במגע · אם כן למה נאמר וכבס המטהר את בגדיו מלטמא משכב ומושב מפני שהם שני כבוסי בגדים אחד מלטמא משכב ומושב · ואחד מלטמא בגדים במגע : ז וגלח את כל שערו · יכול אף בית הסתרים ודין הוא נאמר תגלחת בימי ספרו · ונאמר תגלחת בימי גמרו · מה תגלחת האמורה בימי ספרו פרט לבית הסתרים אף תגלחת האמורה בימי גמרו פרט לבית הסתרים : ח הין אם הקיל בימי ספרו שאינו מטמא משכב ומושב ואינו מטמא בביא' · ניקל בימי גמרו שהוא מטמא משכב ומושב ומטמא בביאה · הואיל והוא מטמא משכב ומושב ומטמא בביאה · יגלח אף בית הסתרים ת"ל כל שערו לגז"ש . מה כל שערו האמור בימי ספרו פרט לבית הסתרים אף כל שערו האמור בימי גמרו פרט לבית הסתרים: ט ורחץ אפי' במי מקוה · והלא דין הוא מה הזב שאינו טעון הזיית מים חיים טעון ביאת מים חיים · מצורע שטעון הזיית מים חיים א"ד שיטעון ביאת מים חיים ת"ל ורחץ במים אפי' במי מקוה: י ורחץ במים וטהר ואחר יבא אל המחנה רחיצת גופו מעכבתו ליכנס לפנים מן המחנה · ואין צפרים מעכבי' אותו מלכנס לפנים מן המחנה: יא וישב מחוץ לאהלו ישב מחוץ לאהלו יהא במנודה והוא אסיר בתשמיש המטה · אהלו אין אהלו אלא אשתו שנאמר שובו לכם לאהליכם · שבעת ימים ולא ימי החליטו דברי רבי ר' יוסי בר' יהודה אומר ק"ו לימי החליטו · א"ר חייא השבתי לפני רבי והלא למדנו רבי שלא היה יוחם לעוזיה אלא בימי החליטו אמר להם אף אני כך אמרתי :

פרק ב

א בשביעי יכול בין ביום ובין בלילה ת"ל ביום ולא בלילה: ב יגלח את כל שערו יכול אף בית הסתרים ת"ל גבות עיניו מה גבות עיניו בנראה פרט לבית הסתרים · אף כל שערו בנראה פרט לבית הסתרים : ג אי מה גבות עיניו מקום כינוס שיער ונראה · אף אין לי אלא מקום כינוס שיער ונראה. מנין לרבות כינוס שיער שאינו נראה · פיזור שיער בנראה פיזור שער ואינו נראה · ת"ל את כל שערו יגלח : ד ראשו מה ת"ל לפי שנאמר תער לא יעבור על ראשו · יכול אף על פי מנוגע ת"ל ראשו · וזקנו מה ת"ל לפי שנאמר פאת זקנם לא יגלחו יכול אף על פי מנוגע ת"ל זקנו · מה ת"ל ראשו ומה ת"ל זקנו · לפי שיש בראש מה שאינו בזקן

שמטמא] דהתם ... משכב ומושב ולא מ... דמצורע בימי גמ... ומושב · וכן תנן ... כזב והזבה והמצורע ... עד שימוק הבשר ... באבן מסמא ואבן ... משכב ומושב · ותיר... ומושב היינו לטמא או... אדם וכלים · דוקא ... אבל מצורע לא · והכ... דמס' זבים הנוגע ב... וכו' אחד הנושא וא... שמצורע מסיטו · וכ... זב ומטמא כלי חרס ... כן במצורע · אומר ... קתני הנישא אשארה ... ויש מיישבין בפסחים ... מצורע קאמר ואיתו ... נטהר ואינו עושה ... בימי חלוטו הכי כמי... ראיות ודוחין אותן : ... ספרו כו' · מקשים בפ... דמצורע בימי ספרו ... נאמר כיבוס בגדים ... ונאמר כיבוס בגדים בימ... כ"ל שאין קשה כלום ... נאמר תגלחת כו' והי... במה מאינו · ולכך ... הקל בימי ספרו · והוא ... דכל שערו · כמו בן ... בא ללמוד במה מאינו ... בימי ספרו מימי גמרו ... אם הקל בימי ספרו ... יליף גם שם בג"ש מכיבו... נמי כי הכא : ט ומה ... טעון הזיית מים חיים ... מים חיים · וא"ת ולי... שכן מטמא · משכב ו... בפ' אלו דברים · ויש ... וביה פריך מצורע כיון ... מים חיים לא כל שכן ... ביאת מים חיים ... בעלמא :

פרק א ב אי מה גבו... כינוס שער ...

הגהות מהרי"ד

מדלא כתיב וטהר דייק ובתר הכי למד אף על וטהר דכתיב שהיא כמוהו ד"ת : האמור למטה [דהיינו רחיצה הוא הדבר הנעשה בגופו ה"ה כל דבר הנעשה בגופו דהיינו גילוח אבל כיבוס בגדים ושלוח לפור אינו מעכב ובק"א כ' דאף לקיחת צפרים אין מעכב וע' מה שכתבתי לקמן בשם התוס' דמשמע דוקא שילוח אינו מעכב אבל לקיחתו מעכב דהא צריך להזות עליו מדם הא' וצריך בצעת לקיחה ב' וע' ברמב"ם פי"א מה' טומאת צרעת דין ד' וברא"ד שם : ה שלא יעמוד [בגבת] וישלחנה למדבר כו' כלפי העיר [על] פני כצ"ל ד"ת והובא בגמ' קדושין נ"ז : וברמב"ם רפי"א מה' טומאת צרעת ובסמ"ג עשין רל"ד וע' גמ' חולין ק"מ : ו אם ללמד [שיטמא] בגדים במגע כו' כצ"ל ד"ת והברייתא זו עד סוף הפרק הובאה בפי' הר"ש משנה ב' פי"ד דנגעים ע"ש ולעיל ס' תזריע פ' נגעים פרק ב' ברייתא י' ושם פרק ט' ברייתא ח' : ז בית הסתרים [וכלא דין הוא הריני דן נאמר תגלחת כצ"ל ד"ת : מה תגלחת האמורה בימי ספרו כדלקמן ריש פרק ב' והדין הובא ברמב"ם רפי"א מה' טומאת צרעת וסמ"ג עשין רל"ז : י ע"ש בר"ש משנה ב' ומשנה ד' ורמב"ם שם דין ד' וסמ"ג שם והד"ת כתב שיש גורסין ואין ביאת שמשו מעכבת אותו והוא עיקר : יא וישב מחוץ לאהלו ...

בפי' הפסוק במלכים שם א"ר חייא אני השבתי לפני רבי ע' ס' נובלות חכמ... מקנאה שהראה זה להמחבר קרבן אהרן לראיה שבאחר כיס חיברו ס' תור... זה אליבא דר' יהודה ונשקו על ראשו לבר' ישראל :

פרק ב א ביום תוספתא פ"ח דנגעים ורמב"ם פי"א מה' טומאת צ... ב יכול אף [כל] בית הסתרים כצ"ל ד"ת וצ"ל והד"ת ס"ל כ... וז"ל כ"ל דסבר כר"ע דאפי בית הסתרים טעון גילוח ולא מיעט אלא שבתוך ... כו"ר וכ' בגמ' סוטה דף ט"ז ורמב"ם רפי"א מה' טומאת צרעת וראב"ד ... שכ"כ הד"ת אח"כ פי' ולא מיעט אלא שיער שבתוך החוטם ור"ע הוא דדריש ... וריבה : ת"ל גבות עיניו הוא סוף הברייתא והשאר עד סוף הברייתא נמחק ... מסתברא ד"ת וכן בסמ"ג עשין רל"ז לא גרים להך סיומא דברייתא : ג ע... מזרחי ברש"י וגמ' סוטה ט"ז ורמב"ם וראב"ד רפי"א מה' טומאת צרעת ו... דקדושין סוף הלכה ב' : מנין לרבות כינוס שיער [ואינו] נראה כצ"ל ד"ת : מנין ... שיער שאינו נראה [לכל] פיזור שיער [ונראה לכל] פי"ת שיער ואינו נראה [לכ...

קין דלעיל פירשנו: ראשו מה ת"ל שהרי מגבות עיניו ומאת כל תיעט כל הכי · והא ברייתא מפרש לה בפ"א דיבמות יר · ובפ' אחרון דנזיר · ויש בה הויה דרבינו יצחק בר' אסור במספרים כבתער ראשו של נזיר · ומפרש בפ' תער לא יעבור : והזקן השחתת זקן של כל אדם אינו אסור במספרים כו' דלא אסרה תורה אלא גלוח שיש בו השחתה כדאמרינן בסוף מס' מכות : הראש מותר לכל אדם שאינם נזירים · ואפי' למ"ד הקפת כל הראש שמה הקפה מותר לגלח מקלתו שאינו נאסר אלא בנזיר . והשחתת זקן אסור בכל אדם שאינן נזירי' מכאן ואילך נאסר (פ' זכים :)

בזקן ובזקן מה שאין בראש · הראש אסור במספריים · ובתער · והזקן אינו אסור במספריים ובתער הראש מותר בכל אדם והזקן ·

הא לפי שיש בראש מה שאין בזקן ובזקן מה שאין בראש צ"ל ראשו וצ"ל זקנו : ה רבי יוסי הגלילי אומר גבות עינים
את כל שערו מה ת"ל יגלח אלא ליתן אחריות לתגלחת שאם לא יגלח בשביעי מגלח בשמיני בתשיעי ובעשירי :
ותגלחתן מצוה הנזיר המצורע הלוים וכולם שגלחו שלא בתער או ששיירו שתי שערות לא עשו כלום :
שמיני יביא שאם גילח בשביעי יביא קרבנותיו בשמיני ואם גלח בשמיני מביא קרבנותיו בו ביום דברי ר"ע · אמר לו
זיר · אמר לו שהנזיר טהרתו תלויה בימים ומצורע טהרתו תלויה בתגלחתו · ואינו מביא קרבנותיו אלא אם כן היה מעורב
בשים מיעוט כבשים שנים · אם כן למה נאמר שני שיהו שוים · מנין אף על פי שאינן שוים כשירים · ת"ל
: ט וכבשה אחת בת שנתה שתהא ברורה · אחת מלמד שמביא אחת על נגעים הרבה · בת שנתה לא שנה
לשה עשרונים סולת בלולה בשמן לבהמה · יכול אף למנחה · כשהוא אומר והעלה הכהן את העולה המזבחה לימדן
ות בהמה : י עדיין הדבר צריך כשהוא אומר תעשה על העולה זו עולת מצורע · לזבח להביא חטאת מצורע ·
או לזבח להביא את אשמו :

רבי יהודה בן בתירה אומר הרי היא אומר ואם דל הוא וגו' · ועשרון מה מצינו בעני שהוא מביא בהמה אחת ומביא עשרון
אחד · אבל העשיר שהיא מביא שלשה בהמות · יביא שלשה עשרונים · הא מה אני מקיים שלשה עשרונים סולת
מן לבהמה : ב ולוג אחד שמן · שהיה בדין שיביא שלשת לוגים מה מצינו בעני שהוא מביא עשרון ומביא לוג אחד ·
א מביא שלשה עשרונים יביא שלשה לוגים ת"ל ולוג אחד שמן : ג והעמיד הכהן המטהר את האיש המיטהר
הם טעונים עמידה כולם · יכול כשם שטעונים עמידה כך יטעונו תנופה ת"ל האיש · לא חטאת ולא עולה : ד או
אלא להוציא את האשה ואת הקטן · ת"ל המטהר בין איש בין אשה בין קטן : ה אם כן למה נאמר איש לא חטאת
כן למה נאמר אשם שיכול הואיל ואשם בא להכשיר והאיש בא להכשיר · מה אשם טעון תנופה אף
נופה ת"ל אותו לאשם והניף אשם טעון תנופה ואין האיש טעון תנופה : ו לפני ה' פני אהל מועד מעמידו בשער
למזרח ופניהם למערב : ז ולקח הכהן את הכבש האחד והקריב אותו לאשם · למדנו שהם טעונים תנופה כאחת ·
ה בפני עצמו וזה בפני עצמו יצא ת"ל אותו לאשם · יכול יניף ויחזור ויניף ת"ל והניף תנופה ולא תנופות . לפני ה'
חט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת ישחט את העולה מה ת"ל · לפי שיצא לידון בעמידה יכול מקום העמדה
ת"ל במקום אשר ישחט את החטאת ואת העולה : ט יכול על טבעתו ת"ל במקום הקודש להכשיר את כל הרוח :
י אלא אשם במקום הקודש · מנין אף חטאת ועולה במקום הקודש · ת"ל את החטאת ואת העולה במקום הקודש :
כחטאת האשם הוא לכהן מה חטאת מן החולין ביום בידו הימנית אף אשם מן החולין וביום ובידו הימנית · מה חטאת
עונה כלי אף אשם טעון כלי · מה חטאת דם מזבח מתירה · אף אשם דם מזבח מתירו · אי מה חטאת דמה נתון
אשם יהיה דמו נתון למעלה · ת"ל קודש קדשים היא ואת דמו יזרוק לרבות כל האשמות ואשם מצורע שיהא דמו נתון
יני יודע איזה יקדום אב מזבח אם בהונות כשהוא אומר הוא לכהן הכהן יקדום · מה מצינו מכשירו לכהן המזבח המזבח
פרט לששחטו שלא לשמו · קודש קדשים לרבות לוג שמן של מצורע · הוא פרט לשחסר כל שהו : ג ולקח · יכול בכלי
הן ונתן הכהן מה נתינה בעצמו של כהן אף קבלה בעצמו של כהן : ד יכול אף של מזבח תהא ביד ת"ל כי כחטאת
הן מה חטאת טעונה כלי אף אשם טעון כלי · נמצאת אומר שני כהנים מקבלים את דמו אחד בכלי ואחד ביד · זה
שקיבל

הגהות מהרי"ד

ראש אסור במספרים ובתער משנה נזיר ל"ט· בנזיר מ"ב וע' תוס' שבועות
קן : הראש מותר בכל אדם פי' חוץ מן הנזיר רק בשאר כל אדם והדין
ז"ו מה' נזירות וע' ס' כתר תורה דף ג' על דברי הרמב"ם שם וע' זית
ילי אומר גבות [עיניו] ולא ריסי [עיניו] כצ"ל ד"ת דהשערות שבעיניים
: ו הנזיר [והמצורע והלוים] כצ"ל וכ"ה במשנה ד' פי"ד דנגעים וע' בגמ'
ברמב"ם פי"א מה' טומאת צרעת דין ג' : ז ואם גילח בשמיני [אינו] מביא
ות וע' נזיר מד : במשנה וגמ' ורש"י ותוס' וע' בק"א ורמב"ם פ"ד מה'
ב' וע' פי' הר"ש משנה ז' פי"ד דנגעים : ח גמ' יומא סב: ע"ש ועיין לעיל
א י"א ומה שציינתי שם: ט אחת מלמד שהוא מביא אחד על נגעים
דכריתות ט' : וע"ש בגמ' מפיק לה מקרא אחרינא וע"ש וברמב"ם פ"ה מה'
ן ח' : לא שנה למנין עולם גמ' נדה מ"ו : ערכין יח: ורמב"ם פ"א מה'
דין י"ג ולעיל ס' תזריע פרק ג' ברייתא ג : [במנחה הבאה עם הזבח הכתוב
· במנחה הבאה עם הזבח או אינו אלא במנחה הבאה בפני עצמה כשהוא
ן את העולה ואת המנחה [המזבחה] הוי אומר במנחה הבאה עם הזבח
ויין איני יודע אם טעונה נסכים אם לאו ת"ל ויין לנסך רביעית ההין
ל העולה כו' כ"ה בגמ' פ"י דמנחות דף צ"א : וע"ש רש"י ותוס' :
שהם טעונים [העמדה] כולם יכול כשם שטעונים [העמדה] כצ"ל ד"ת :
ד או אינו [אומר האיש] אלא להוציא כו' כצ"ל ד"ת : ה א"כ למה נאמר
ת ולא עולה א"כ למה נאמר אשם [אשם לא האיש] שיכול כצ"ל ד"ת ·
כולם כל הקרבנות כו' ת"ל איש [פי' דכתיב והעמיד את האיש המיטהר האיש
חטאת ואשם הוא יאמר איש אינו ענין לעמידה דהא כתיב ואותם תנהו ענין לתנופה ·
רבי הלל] כו' א"כ למה נאמר אשם [פי' דכתיב אותו לאשם למעט קרבנות
הא כבר מיעט אותם] כו' אשם בא להכשיר [שמוה עליו מדמו] עכ"ל הז"ר
ות אחר : ו לפני ה' [פתח אהל מועד כצ"ל] : מעמידו בשער נקנור משנה
ז : וע"ש בגמ' ד' ס והובא ברמב"ם פ"ד מה' מחוסרי כפרה : ז והקריב
את לוג השמן והניף אותם תנופה וגו'] למדנו כצ"ל ד"ת וכ"ה בגמ' מנחות
רמב"ם פ"ד מה' מחוסרי כפרה דין ב' : ת"ל תנופה כצ"ל וכ"ה שם בגמ' :
ע"ש בגמ' ותוס' לעיל ס' צו פרק ט"ז ברייתא ג' והקרבן אהרן שם ובמה

מה' מחוסר כפרה דין ב' : ח ושחט את כו' את החטאת [ואת] העולה כצ"ל וכ"ה בד"ת :
לידון [בהעמדה] כצ"ל ד"ת וע' גמ' יבמות ז' · והדין היא במשנה זבחים נ"ד וברמב"ם פ"ה
מה' מעשה הקרבנות דין ג' : ט יכול על טבעתו [פי' על אותו טבעת ששחט החטאת ישחט
העולה שבבית המטבחיים היו ו' סדרים של ד' טבעות כדאיתא בתמיד] זית רענן : י מנין אף
חטאת ועולה שהרי אף הן היו עמידתו לפני העזרה וא"כ הו"א שישחט שם :
פרק ג א מה חטאת מן החולין כו' ע' גמ' חולין כ"א כ"ב חבחים נ"ח · ותוס' שם
כ · ד"ה אם ותוס' חגיגה ח · ד"ה מלמד ולעיל ס' ויקרא סוף פרק י"ח
ולעיל ס' צו ריש פרק ט : אף אשם מן החולין רמב"ם פט"ז מה' מעשה הקרבנות דין ט"ו:
וביום רמב"ם רפ"ד מה' מעשה הקרבנות ומשנה במגילה: ובידו הימנית ע' גמ' זבחים כ"ד
ורמב"ם פ"ה מה' ביאת מקדש דין י"ח : בילקוט מה חטאת טעון סמיכה אף אשם טעון
סמיכה וכ' הז"ר חטאת כתיב בפ' ויקרא דטעון סמיכה אבל אשם לא מ"נו ואע"ג דיליף
פ' [צו ריש פרק ט'] מתורה אחת לכם י"ל הואיל ולא אשם מצורע לידון בדבר החדש
לטעון תנופה חיים ומתן בהונות צריך להחזירו לכללו עספי"א דזבחים עכ"ל הז"ר וע' גמ'
יבמות ד' ו' . וזבחים ל"ג· וקי"ט : וע' בכי' התוס' לעיל ס' ויקרא דיבורא דנדבה פרק ד' :
אף אשם טעון כלי גמ' יומא ס"א : ומנחות מ"ז : ומשנה ח' פי"ד דנגעים ורמב"ם פ"ד
מה' מחוסרי כפרה דין ב' · וע"ש בגמ' ורש"י ותוס' : אף אשם דם המזבח מתירו [פי'
הק"א דאתי לאשמועינן דמתן בהונות לבדו אין מתירו והז"ר פי' דאתי לאשמועינן דאפילו
לא ניתן מתן בהונות מותר ונראה דפליגי בפלוגתא דרש"י והרמב"ם דבגמ' זבחים מ"ד :
וש"ן שאסור באכילה עד שיתן מתן בהונות פירש"י שאסור מדרבנן אבל מדאורייתא אין
מתן בהונות מעכבו ואתי כפי' הז"ר אבל הרמב"ם סוף פ"ד מה' מחוסרי כפרה פסק דאם
אכל קודם שנתן מתן שבע ומתן בהונות לוקה הרי ס"ל דשניהם מעכבין והוא כפי' הק"א :
ואת דמו יזרוק לרבות כל האשמות וכו' הוא לעיל צו ריש פרשה ד' וע' מה שציינתי שם :
ב מה מצינו [שמכשירו] כהן המזבח [שהרי הכהן אסור לאכול הבשר עד שיזרק הדם זית
רענן ולפירושו דלעיל דאין מתן בהונות מעכב מדאורייתא לאכילה יפה פירש ולאידך פירושא
צריך לומר דקאי על דבר שמכשיר בכל הקרבנות למזבח : הוא פרט לששחטו שלא לשמו ע'
גמ' יומא ס"א : ומנחות ד' ה' · וד' ל · ותוספתא רפ"ט דנגעים וע' תוס' מנחות ד' :
ד"ה לאחר כתבו דאסמכתא בעלמא הוא וע' רמב"ם פ"ה מה' מחוסרי כפרה דין ב' והז"ר
כ' פי' אם שחטו שלא לשמו גם השמן אין קדוש : לרבות לוג שמו של מצורע

שקיבל בכלי בא וזרקו על המזבח · וזה שקבל ביד בא לו אצל מצורע · ומצורע טובל בלשכת המצורעים בא ועמד בשער ניקנור רבי יהודה אומר לא היה צריך טבילה שכבר טבל מבערב : ה ונתן על תוך · יכול על תוך ודאי ת"ל על תנוך אי על תנוך יכול על גובה של אוזן ת"ל תוך נוך · הא כיצד זה גדר האמצעית על בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית : ו מלוג השמן ויצק חסר הלוג עד שלא יצק ימלאנו· משיצק יביא אחר כתחילה דברי רבי עקיבא · רבי ישמעאל אומר חסר הלוג עד שלא נתן ימלאנו · משנתן יביא אחר כתחילה : ז ויצק על כף הכהן השמאלית מצוה שיצק לתוך כפו של חבירו · ואם לתוך כף עצמו יצא וטבל ולא המספג : ח וטבל והזה על כל הזייה טבילה · אצבעו נאמר כאן אצבעו ונאמר להלן אצבעו מה אצבעו האמורה כאן המיומנת שבימין אף אצבעו האמורה להלן המיומנת שבימין : ט והזה מן השמן באצבעו שבע פעמים מלמד שהוא טובל ומזה שבע פעמים כנגד בית קודש הקדשים ועל כל הזייה טבילה : י ומיתר השמן אשר על כפו · על דם האשם שיקדום הדם לשמן או אינו אלא יש שם דם יתן אין שם דם לא יתן ת"ל אל מקום דם האשם הוי אין הדם גורם אלא המקום גורם : יא אין לו בוהן יד בהן רגל אוזן ימנית אין לו טהרה עולמית רבי אליעזר אומר נותן הוא על מקומו · רבי שמעון אומר אם נתן על שמאל יצא : יב והנותר בשמן אשר על כף הכהן יתן על ראש המטהר לכפר אם נתן וכיפר לא נתן לא כיפר דברי ר' עקיבא · ר' יוחנן בן נורי אומר שירי מצוה הם בין שנתן בין שלא נתן כיפר ומעלים עליו כאילו לא כיפר : יג ועשה הכהן את החטאת שיהו כל מעשיה לשם חטאת · ועשה הכהן את החטאת וכפר · מה ת"ל לפי שנאמר והעלה הכהן את העולה ואת המנחה המזבחה יכול יהו כולם מעכבים אותו ת"ל ועשה הכהן את החטאת וכפר מלמד שכפרה בחטאת · וכפר על המטהר מטומאתו ולא מזובו · ואחר ישחט את העולה אחר המעשה הזה : יד והעלה הכהן את העולה · אעפ"י ששחטה שלא לשמה והעלה הכהן את העולה אף על פי שקדמה לחטאת · והעלה הכהן את העולה מלמד שאיברי עולה קודמים לאימורי חטאת א"ר שמעון חטאת דומה לפרקליט שנכנס לרצות רצה הפרקליט ונכנס הדורון :

פרשתא ד ואם דל הוא שומע אני דל שהיה · שהיה בן מאה מנה מנה ת"ל ואין ידו משגת או ואין ידו משגת יש ליקח ת"ל אם דל הוא עד שיאמרו שני כתובים ואם ב הוא ולא נודריו לפי שבערכים עני שהעריך את עני · יכול אפילו אמר קרבנו של מצורע זה עלי ו[...] יביא קרבן עני ת"ל היא ולא נודריו : ג רבי א[...] בערכים כן וכי מפני מה עני שהעריך את העשיר שאין העשיר חייב כלום אבל עשיר שאמר ערכי ואמר מה שאמר זה עלי נותן ערך עשיר · היה עשיר והעני נותן ערך עשיר · אף זה הואיל וה[...] בהמות ובקש האיש זה לפוטרו · לפיכך הוא מבי[...] ד ולקח כבש אשם מה ת"ל אחד · זו שאל רבי נחמיה מה ת"ל אחד אמר לו זה מביא מהשג יד מט[...] מחשג יד מה מטמא מקדש מביא שנים תחת א[...] שנים תחת אחד · והעולה תעלה חובה א"ל רבי שבאתה זה מביא מהשג ידו ומטמא מקדש מביא [...] מטמא מקדש מביא שנים תחת כפרתו אף זה י[...] כפרתו ת"ל אחד · א"ל אם לאו מנין אתה מקיימ[...] מהשג יד · ובערכים מביא מהשג יד · מה בערכי[...] ידו אף זה יביא כל השג ידו · ת"ל אחד : ה לת[...] יש תנופה מכפרת אם כן למה נאמר לתנופה לכפר [...] עשה תנופה שירי מצוה כאילו לא כיפר · ועש[...] עשרון ועשרון טעון לוג כדברי חכמים · רבי נחמי[...] בן יעקב אפילו מנחה של ששים עשרון אין לה אל[...] למנחה ולוג שמן : ו ולוג מה ת"ל שהיה בדין שיבי[...] מה מצינו בעשיר שהוא מביא שלשה עשרונים ומבי[...] עני שהוא מביא עשרון אחד יביא שליש לוג ת[...] ז ושתי תורים או שני בני יונה שנים הוא מבי[...] ארבעה : ח הלא דין הוא זה מביא מהשג יד · [...] מהשג יד מה יולדת מביאה אחד תחת אחד · אף [...] תחת אחד : ט או כלך לדרך זו זה מביא מהש[...]

הגהות · מהרי"ד

ובס' שיח יצחק וגמ' זבחים מ"ז : וע"ש בתוס' ובס' טהרת הקדש : ד מצורע טובל כו' משנה ט' פי"ד דנגעים וע"ש בתוספתא פ"א והובא ברמב"ם רפ"ד מה' מחוסרי כפרה : ה יכול על [תנוך] ודאי [פי' הרבה שהוא למטה באוזן ת"ל אוזן] אי על [אוזן] יכול וכו' כצ"ל ז"ר : גדר האמצעי [וכן על בהן ידו] ד"ת וע' תוס' יו"ט פי"ד דנגעים משנה ט' ובית דוד שם : ו משיצק יביא אחר בתחלה דברי ר' עקיבא בנוסחא אחריתי דברי ר' יעקב ד"ת : ר' ישמעאל אומר צ"ל רבי שמעון אומר ד"ת וכ"ה בילקוט ובמשנה י' פי"ד דנגעים והובאה בגמ' זבחים ע"ו : ע"ש ובמנחות ט' ע"ש וברמב"ם פ"ה מה' מחוסרי כפרה דין ד' כר' עקיבא : ז מצוה כו' ואם [יצק] לתוך כצ"ל ד"ת וכ"ה במשנה שם וברמב"ם שם פ"ד דין ב' : וטבל ולא המספג עיין לעיל ס' ויקרא דיבורא דחובה פרשתא ג' ברייתא א' והובא בגמ' זבחים מ' . ומנחות ז' : וע"ש ורמב"ם פ"ה מה' מעשה הקרבנות דין ט' : ח וטבל והזה על כל הזיה טבילה [הימנית המיומנת שבימין] אצבעו כו' להלן המיומנת שבימין [והזה ולא מטיף והזה ולא זורק] והזה וכו' כצ"ל ד"ת וכל זה הוא לעיל ס' ויקרא שם וע"ש וכסדר זה לעיל ריש פרשתא ב' וגמ' זבחים כ"ג : ט מלמד שהוא טובל וכו' משנה י' פי"ד דנגעים ורמב"ם פ"ד מה' מחוסרי כפרה : י שיקדום הדם כו' משנה שם ורמב"ם שם וע' גמ' מנחות ריש דף י' ורמב"ם רפ"ה מה' מחוסרי כפרה : יא רש"א אם נתן על [שלו] שמאל יצא כצ"ל ד"ת וכ"ה במשנה ט' פי"ד דנגעים והובא ביומא ס"א : ובנזיר מ"ו : ובסנהדרין מה : פ"א · והרמב"ם רפ"ה מה' מחוסרי כפרה פסק כתנא קמא : יב משנה י' פי"ד דנגעים והובאה בזבחים ו' : ע"ש ובתוס' שם ובתוס' יומא ס"א · ורמב"ם פ"ד מה' מחוסרי כפרה דין ב' כר' עקיבא : יג שיהו כל מעשיה לשם חטאת [דס"ד כיון שאין בא על חטא יהא כשר שלא לשמה קמ"ל ז"ר ולי נראה דמבואר בגמ' זבחים ח' · הצריכותא דצריך למכתב בחטאת מצורע ובחטאת חלב ובחטאת נזיר ע"ש : מלמד שהכפרה בחטאת ע' גמ' פסחים כ"ט · ורש"י שם וגמ' ערכין סוף פ"ב ד' כא : ולעיל ס' תזריע סוף פרק ד' ורמב"ם פ"א מה' מחוסרי כפרה דין ה' וכסף משנה שם ומרכבת המשנה שם א"ג : מטומאתו ולא [מטומאתו ומזיבו] ד"ת וכ' הז"ר פי' אעפ"י שהוא זב טובל וטהור מטומאת מצורע ומותר בתשמיש המטה א"כ שמותר לגלח עצמו מיד וכ"מ במגילה ד' ח' וא"ת והא זב אסור לכנס להר הבית וא"כ איך יכולין להזות עליו וי"ל דזהו מדרבנן אבל מדאורייתא מותר לכנוס ע' ביבמות ז' : א"נ מיירי שאחר שהזה עליו נעשה זב ומותר להביא א"כ חטאתו ועולתו וק"א פי' שאם היה זב אין קרבן זה עולה לזיבתו עכ"ל ונ"ע דהא כאן מיירי במצורע עשיר שמביא בהמות אבל מביא עופות וי"ל שבא ללמוד על מצורע עני אעפ"י שמביא עופות אין עולה לו לזיבו עכ"ל הז"ר : ואחר ישחט כו' אחר שהזה על המצורע ז"ר ורמב"ם פ"ד מה' מחוסרי כפרה דין ב' : יד אעפ"י ששחטה שלא לשמה וא"ת והלא כל העולות כשרות שלא לשמה ת"ל דהתם לא עלו לבעלים לשם חובה וצריך להביא אחרת אבל הכא קמ"ל שאין צריך להביא אחרת ז"ר ולי נראה עפ"י מה שכתבתי לעיל ברייתא י"ג הגמ' זבחים דחטאת מצורע מחטאת חלב לא אתי שכן כרת יעוי"ש ד' ח' א"כ הו"א כיון שהחמירה התורה במצורע דאפילו שאין בו כרת צריך

בגמ' והובא ברמב"ם פ"ט מה' תמידין ומוספין דין ה' : א"ר שמעון חטאת [...] אהרן וכפי זה לר"ש חטאת קודמת לעולה לכל דבר . ולי הצעיר אין נ[...] בכדי ובפרט דלא אמר ר"ש אומר דיהא משמע בלשון פלוגתא רק אומ[...] חולק כלל רק בא ליתן טעם ואדרבא גם לטעמו של ר"ש דעיקר שטע[...] מפני שכל זמן שלא הורצה אין נאה לו להביא דורון וא"כ כיון שאין כ[...] נטמאו אימורים או שאבדו כיפר כאשר היו שלמים בשעת קבלת הדם [...] פ"א מה' פסולי המוקדשין א"כ כיון שכפר כבר שוב איברי עולה קודמין [...] במשנה זבחים פ"ט איברי עולה קודמין מפני שהן כליל לאישים ורא"ה [...] לא פליג דהרי הובאו דברי ר"ש סתמא בגמ' זבחים ז' : ע"ש תראה דל[...] טעמא דרצה פרקליט נכנס דורון אחריו :

פרשתא ד ב ג הוא במשנה ערכין י"ז וע' רמב"ם פ"ג דערכין [...] הקרבנות דין ט' וסוף פ"ה מה' מחוסרי כפרה [...] גלופסא דף נ' צ"א נ"ב : ב ת"ל הוא הוא ולא נודרין כצ"ל ד"ת : ג מ[...] סוף הברייתא ומן תיבת היה עשיר עד סוף הוא במשנה ערכין י"ז : ושייך ל[...] הועתק כאן : ד זו שאל ר"ע את ר' חנינא יס"א ר' נחוניא כצ"ל ד"ת וע' גמ'[...] אין יכול לדרוש מיוחד שבעדרו שהרי דל הוא בסיקתא זוטרתי : והעולה תהא [...] ד"ת : א"ל ר"ע ממקום שבאתה מה מטמא מקדש מביא שנים תחת כל כ[...] שנים תחת כל כפרתו כצ"ל ד"ת : ומה ת"ל אחד כצ"ל ד"ת קרבן א[...] מקישו א"ל זה מביא כו' כצ"ל ד"ת והז"ר כ' וז"ל לכאורה נראה שזהו ד[...] דשאל לו במה הארכת ימים וכו' אבל רש"י כ' שם דהקשה על קרא [...] הכבש אחד תעשה בבקר וצ"ל דקשה לרש"י דהתם משמע א' המיוחד בעדר[...] אחר ש"מ דשאלה אחריתא הוא וה"ק הכא שאלה זו שאל ר"ע לרבי נחוניא [...] בפ"ז והא דלא משני הכא המיוחד שבעדרו שהרי דל הוא עכ"ל ולכאורה [...] אין ידו משגת ליקח בהמות ש"מ שאין לו עדר וקשה דהמיוחד בעדר לא [...] אלא בעדר שהכבש בתוכו תדע דהא תמיד משל צבור הוא בא והצבור לא [...] אלא שהיו קונין מן המובחר · ובק"א פי' דגבי עני לא הטריח עליו לק[...] היותר מובחר עכ"ל ולי נראה כיון דכתיב גבי תמיד אחד שיביא מן ה[...] לכל הקרבנות שיהיו מן המובחר א"כ א' למה לי : שנים תחת א' שעשיר [...] שתי תורים אף זה סד"א שיביא ב' תחת החטאת ועולה ג"כ עולה שנים ת[...] לאו וכו' כ"כ בתו"כ והשאר צריך לנותק וה"פ שנים תחת כפרתו פי'[...] כפרתו דהיינו החטאת והעולה יביא שנים דהיינו ב' תורים וא"כ למה [...] לאו מה אתה מקיימו כלומר מה אתה אומר למה לי אחד · בערכין [...] כ"ל כר"מ רפ"ב דערכין אף זה כו' שהם תשיג ידו להביא שני בהמות ות[...] שנים תחת א' וא"כ יביא ארבע תחת שנים עכ"ל ראיה [...]

ב יד · מה מטמא מקדש מביא שנים תחת אחד ·
תחת אחד: י נראה למי דומה דנים מחוסר
כפורים ואל יוכיח מטמא מקדש שאינו מחוסר
דרך זו דנים קרבן שנוהג באיש כבאשה מקרבן
אשה ואל יוכיח קרבן יולדת שאינו נוהג באיש
תורים או שני בני יונה · שנים הוא מביא ואינו
א אשר תשיג ידו מאשר תשיג ידו ואת אשר
אשר תשיג ידו מה ת"ל שיכול אימתי אני אומר
בזמן שהוא עני מתחלתו · היה עשיר והעני מנין
ו: יג מאשר תשיג ידו מה ת"ל שיכול אימתי
עני בזמן שהתחיל בעני · הביא את אשמו עשיר
מאשר תשיג ידו ואת אשר תשיג ידו מה ת"ל
אומר יגמר בעשיר בזמן שהתחיל מבעשיר הביא
שיר · מנין ת"ל ואת אשר תשיג ידו: יד יכול
בנו עני והעשיר יגמר בעני · ת"ל אחד לחטאת
ין חטאת תביא עולה · למנהה · שתקדום מנחת
עוף: טו יכול אף יולדת שהביאה קרבן (עמה)
תגמור כעניה ת"ל זאת: טז תורת אשר בו
שעני שהביא קרבן עשיר יצא · יכול אף עשיר
יצא ת"ל זאת תורת · אשר בו נגע צרעת מלמד
ידי בנו ועל ידי בתו ועל ידי עבדו ושפחתו קרבן
בחים יכול אף על ידי אשתו יביא קרבן עני
רבי יהודה · אמר רבי יהודה לפיכך אם פטרה
שכן היא כותבת לו ואחרן די איתיין לי עלך מן
קדמת דנא:

ה כי תבואו יכול משבאו לעבר הירדן ת"ל אל הארץ ·
אל הארץ המיוחדת: ב יכול משבאו לעמון ומואב
נותן לכם · ולא עמון ומואב: ג לאחוזה עד שיכבשו
· כיבשו אבל לא חילקו הילקו למשפחות, ולא חילקו
ין כל אחד ואחד מכיר את שלו · יכול יהו מטמאין
א אשר לו הבית עד שיהא כל אחד מכיר את שלו:
צרעת א"ר יהודה (וכי) בשורה היא להם שבאים
. רבי שמעון אומר ונתתי נגע צרעת פרט לנגעי
ית ארץ אחוזתכם · פרט לבית בנוי בספינה

ובאכסדיא על ארבע קורות ולהביא את הבנוי על העצים ועל העמודים: ה אחוזתכם אחוזה מטמאה בנגעים ואין ירושלים מטמאת בנגעים · א"ר יהודה אני לא שמעתי אלא בית המקדש בלבד: ו ר' ישמעאל אומר אחוזתכם · אחוזתכם מטמים בנגעים ואין אחוזת עכ"ום מטמים בנגעים · וכשם שאין אחוזתם מטמים בנגעים · כך אין בגדיהם מטמים בנגעים: ז אשר לו הבית שלא ישלח ביר שליח יכול אפילו זקן · ואפילו חולה · ת"ל ובא והגיד לכהן · ידקדק הכהן כיצד בא הנגע לביתו · לאמר יאמר לו הכהן דברי כיבושים בני אין הנגעים באים אלא על לשון הרע שנאמר השמר בנגע הצרעת לשמור מאד ולעשות · זכור את אשר עשה ה' למרים · וכי מה ענין זה לזה אלא מלמד שלא נענשה אלא על לשון הרע: ח והלא דברים ק"ו ומה אם מרים שדברה שלא בפניו של משה כך · מדבר גנאי של חברו בפניו על אחת כמה וכמה: ט ר' שמעון בן אלעזר אומר אף על גסות הרוח נגעים באים שכן מצינו בעוזיה שנאמר ובחזקתו גבה לבו עד להשחית וימרוד בה' אלהיו ויבוא אל היכל ה' להקריב על מזבח הקטרת ויבוא אחריו עזריהו הכהן ועמו כהנים לה' שמונים בני היל ויעמדו על עוזיה ויאמרו לו לא לך עוזיה להקריב לה' כי אם לכהנים בני אהרן המקודשים צא מן המקדש ויזעף עוזיהו ובידו וכו': י נגע מה ת"ל כנגע אפילו תלמיד חכם ויודע שהוא נגע וודאי לא יגזור ויאמר נגע נראה לי בבית אלא כנגע נראה לי בבית: יא נראה לי ולא לאורי · מיכן אמרו בית אפל אין פותחים בו חלונות לראות את נגעו · בבית להביא את הצבוע · בבית להביא העלייה · בבית שתוכו הוא מטמא ואין מטמא מאחוריו: יב וצוה הכהן ופינו · הציוי בכהן והפינוי בכל אדם ופינו את הבית אפילו חבילי עצים חבילי קנים דברי רבי יהודה · רבי שמעון אומר עסק הוא לפינוי · א"ר מאיר וכי מה מיטמי לו אם תאמר כלי עצו ובגדיו ומתכתו מטבילם והם טהורים · על מה חסה התורה על כלי חרסו ועל פכו וכי מה מטמא בנגעים הרשעים או הצדיקים הוי אומר הרשעים אם כך חסה תורה על ממונו הבזוי קל וחומר על ממונו החביב · אם כך על ממונו ק"ו על נפש בניו ובנותיו · אם כך על של רשע ק"ו על צדיק: יג בטרם יבוא הכהן לראות את הנגע לראות את הפנוי · ולא יטמא כל אשר בבית מה ת"ל לפי שמצינו בנכנס לבית המנוגע שאינו מטמא בגדים עד שישהא בכדי אכילת פרס · יכול אפילו היו שם כלים מקופלים ומונחים

הגהות מהריד

י דאין מחוסר כיפורים פי' יולדת ומצורע אסורים לאכול בקדשים עד איתא במשנה ריש פ"ב דכריתות וברמב"ם ריש הלכות מחוסרי כפרה: נא קראי יתירי נינהו: יב מה ת"ל שיכול כצ"ל ותיבת אשר תשיג ידו זמן שהתחיל [מעוני] כצ"ל ד"ת: יד והעשיר [לא יגמור מעיני] כצ"ל "א פ"ד דנגעים והברייתא הובאה שם בפי' הר"ש וע' גמ' ערכין יב: א ברמב"ם פ"ה מה' מחוסרי כפרה דין ט' שהכל הולך אחר החטא: דים כצ"ל ד"ת: שתקדים מנחת בהמה ע' זבחים פ"ט: טו יכול אף קרבנה] עני' כצ"ל ד"ת וכתב הז"ד פי' שהביאה תור א' לחטאת ואח"כ תביא עוד תור א' לעולה ת"ל זאת ללמד שמחוייבת להביא כבש וצ"ל נ עשירה מביאה תור לחטאת ואח"כ לא עשתה מעשה עניה ואיצטרך ליכא ואת קודם וע' בכריתות ד' כח · עכ"ל הוית רעגן: טז יכול אף עשיר רמב"ם פ"ה מה' מחוסרי כפרה דין י' והובאה בפי' הר"ש משנה י"ב ו: מלמד שאדם כו' משנה י"ב פי"ד דנגעים והובאה בגמ' נדרים לה: ונזיר כ"ד · וע"ש ונבא מליעא ק"ד · וע"ש והובא ברמב"ם פ"י מהגגות אע"ג דר' יהודה קתני לה משמע דליכא מאן דפליג עלה ואישתמיטתי' נסקא מ' איתא שם דרבנן ס"ל דמגבה לה מכתובתה שוב ראיתי בזרע ים שם עמד בזה ויע"ש בספרי דבי רב על ספרי ד' י"ח ע"א:

ב לעמון ומואב [הייגו] עמון ומואב שכבש סיחון ואח"כ לקחו ישראל מתחת ידו כן מוכח בב"ב ד' כ"ו וכ"ל דס"ל כמ"ד קני וקנזי וקדמוני אב ושעיר ואע"פ דס"א כיון שהוא מן הארץ שניתנה לאברהם יהא לו דין שעכ"פ עד עכשיו לא ניתנה לישראל כמ"ש רש"י פ' לך לך · וית רענן ז ווטרתי מסיים שנאמר כי לבני לוט נתתיה ירושה משמע דלא איירי בהן דהא שייך לירושת ישראל אך אימעיט משום דהוא שייך לעבר הירדן: הוספו] עד שיכבשו כצ"ל ילקוט: ולא חילקו לבתי אבות [חילקו לבתי א' כו' כצ"ל וכ"ה בד"ת ובילקוט: ד א"ר יהודה [וכי] בשורה היא כ"ה ג אמרם בגמ' הוריות י' הובאה שם ברייתא זו ומזמע שהנוסחא שלפנינו גם טיקרא דהא פ' י"ז הנוסחא תני ר' חייא וכי בשורה להם שהנגעים מ ר"ש בן יוחאי האמוריים היו מטמינין אוצרות וכו' וכן בזוהר משמע שהוא : ר"ש אומר פרט לנגעי אונסים פי' ע"י שדים או ע"י כשפים שם בגמ' : פרט לבית בנוי בספינה ובאסקריא ובנוסחא אחריתי ובאסדא ד"ת ו ובאכסדרא וע' במשנה ריש פי"ב דנגעים ובפי' הר"ש שם והובא ברמב"ם

דנגעים ורמב"ם פ"ז מה' בית הבחירה דין י"ד ופי"ד מה' טומאת צרעת דין י"א וע"ש בתיו"ט ובגמ' ב"ק פ"ב: ובמגילה כ"ו · וביומא י"ב וע"ש בס' שיח יצחק וע' בירושלמי פ"ק דערלה ובא אשר לו הבית פרט לירושלים שהיא לכל השבטים: ו ואין אחוזת עכו"ם כו' גמ' גיטין ריש פ' המגרש וע"ש בתמים דעים לראב"ד סי' רל"ט והובא ברמב"ם פי"ד מה' טומאת צרעת דין י"ב וסמ"ג עשין רל"ט: כן אין בגדיהם [וגופן] מטמאין בנגעים כצ"ל ד"ת וכ"ה בילקוט ובפי' הר"ש במשנה רפי"ד דנגעים וסמ"ג עשין שם: ז ת"ל ובא [אשר לו הבית וס"ל דאשר ריבויא הוא כדאיתא פ"ק דזבחים חקן ואולה מותר לשלוח ע"י שליח וז"ר · אמנם בפסיקתא זוטרתי הגירסא ובא אשר לו הבית ולא ע"י שלוחו ואפי' הוא זקן או חולה עכ"ל ולפ"ז נראה דהוא מדקדק מובא והגיד לכהן שהוא בעצמו יגיד לכהן ולא השליח כעין דאמרינן יבמות מ"ד · ק"א: וקראו לו הם ולא שלוחם גם אפ"ל דמילי ניהו ולא מימסרן לשליח גם אפ"ל בכדי שיהיו לו הכנעה מופלגת בבואו בעצמו להגיד איך שנגע על מטתו: אלא על לשון הרע [שכן מצינו במרים שלא נענשה אלא על לשון הרע] שנאמר השמר וגו' כ"ה בילקוט וכ"ה בסמ"ג עשין ססי' רל"ט ובפי' הר"ש משנה ה' פי"ב דנגעים וע' בגמ' ערכין טז: י משנה ה' פי"ב דנגעים וע' מזרחי וגור ארי' וקרבן אהרן וכתובות' יו"ט ובס' משכנות יעקב לר' יעקב ן' נעים בפרשתין והובא ברמב"ם פי"ד מה' טומאת צרעת דין ד' וסמ"ג עשין רל"ט: יא לי ולא לאורי הובא בגמ' מועד קטן ח': מיכן אמרו בית אפל משנה ג' פ"ב דנגעים והובא בגמ' חולין י' סנהדרין כ"ב · וברמב"ם פי"ד מה' טומאת צרעת דין ס' וסמ"ג עשין רל"ט: בבית להביא את היציע ואת העליה ה"ג בפסיקתא ותניא בתוספתא היציע והאבום והמערה אינם מטמאים בנגעים [והוא גם בפרק ו'] ובמשנה [ג'] פי"ג בית שנראה בו נגע וכו' נראה בעליה נותן את הקורות לבית וכו' ולפי זה נראה דגרסינן בבית להוציא את היציע להביא את העליה ובמשנה פ"א הבתים בין שאין לבועים בין מיטמאים בנגעים ולפי זה גירסתינו טובה להביא את הצבוע להביא את העליה עכ"ל הד"ת ודבריו מבוארין ביתר ביאור בתוס' ורשב"א ור"ן נדרים כו · ע"ש בגמ' ובפסיקתא זוטרתי שלפנינו בבית להוציא את היציע ואת העלי': ואין מטמא מאחוריו משנה ד' פי"ג דנגעים וע' בגמ' יבמות ק"ג: והובא ברמב"ם פט"ו מה' טומאת צרעת דין ב' אמנם נראה לי דזה הוא דין אחר שאם יש נגע מאחוריו אין טמא הבית והגם שלא ראיתי כזאת להפוסקים שיביאו זה אפשר דלאו כולי עלמא ס"ל דרשא זו דבפסיקתא זוטרתי גירס ד"א בבית מתוכו ואין מטמא מאחוריו וע' משנה למלך ריש פט"ו מה' טומאת צרעת ולקמן סוף פרשתא ו': יב אפילו חבילי עצים כו' ועל פכו [ועל טפיו] כצ"ל ד"ת וכ"ה במשנה ה' פי"ב דנגעים וע"ש בר"ש אמנם בסמ"ג עשין רל"ט ליתנהו להנך ב' תיבות ועל טפיו: יג לראות את הנגע וולא

ומונחים על כתיפו · כלים מקופלים ומונחים בתוך הבית יכול לא יהו טמאים עד שישהו כדי אכילת פרס ת"ל ולא יטמא כל אשר בבית מיד · ואחרי כן אחרים כיוצא בהם · ר' אומר אם ממתינים לדבר הרשות לא ימתינו לדבר מצוה · וכמה היא מצותו נראה בחתן נותנים שבעת ימי משתה לו ולביתו ולכסותו וכן ברגל נותנים לו כל ימי הרגל :

פרשתא ו ויראה את הנגע יכול כנרים ת"ל וראה את הנגע והנה הנגע מלמד שאין הבית מטמא אלא בשני גריסים : ב בקירות הרי שנים ולמטה הוא אומר בקיר קירות הרי ארבע מלמד שאין מטמא אלא בארבעה כתלים : ג מיכן אמרו בית עגול בן טרינון אינו מיטמא בנגעים : ד יכול עד שיראה בשני כתלים ת"ל ומראיהם שפל מן הקיר אפילו בכותל אחד · יכול אפילו על אבן אחת ת"ל וחלצו את האבנים אין פחות משתי אבנים דברי ר"ע · ר' ישמעאל אומר וחלצו את האבנים אין פחות משתי אבנים מנין אפילו לא נראה אלא על אבן אחת ת"ל ומראיהם שפל מן הקיר שפל מן הקיר אפילו על אבן אחת [ר"א בר"ש אומר עד שיראה כשני גריסין על שני אבנים בשני כתלים בזוית אחת ארכו כשני גריסין ורחבו כגרים] : ה שקערורות שוקעות כמראיהם · ירקרקות או אדמדמות · ירוק שבירוקים . אדום שבאדומים ומראיהם שפל מן הקיר ולא ממשן : ו ויצא הכהן מן הבית יכול ילך לביתו ויסגיר ת"ל אל פתח הבית אי אל פתח הבית יכול יעמוד תחת השקוף ויסגיר ת"ל מן הבית · עד שעקר מכולו [והא כיצד עומד בצד המשקוף ומסגיר] : ז (מיכן אמרו) [ומנין אם] הלך לתוך ביתו והסגיר הסגרו מוסגר · עמד (על פתח הבית שהנגע בתוכו) [תחת השקוף] והסגיר הסגרו מוסגר · ת"ל ויצא הכהן מן הבית אל פתח הבית · והסגיר את הבית מ"מ : ח בשביעי · יכול בין ביום בין בלילה ת"ל ביום ולא בלילה : ט והנה פשה · זה פיסיון הסמוך כל שהו · מנין לרבות את הרחוק ת"ל בבית · יכול כל שהוא ת"ל נגע · נאמר כאן נגע ונאמר להלן נגע מה נגע האמור להלן כגרים אף כאן כגרים : י נמצאת אומר הפיסיון סמוך כל שהוא · הרחוק כגרים · והחוזר [כשני גריסין] : יא בקירות הבית ולא בקירות היציע ולא בקירות האיבום ולא בקירות המחיצה ולא בקירות המגורה :

פרק ד וצוה הכהן וחלצו · הציווי בכהן והחליצה בכל אדם : ב וחלצו מלמד ששניהם חולצים מיכן אמרו אוי לרשע או לשכינו שניהם חולצים שניהם קוצעין שניהם מביאים את האבנים יכול הכותל סמוך (לאחר) [לאויר] יהו שניהם חולצים ת"ל ואחר חלץ את האבנים.· הכיצד כותל שבינו לבין חבירו שניהם חולצים וכותל הסמוך לאויר הוא לבדו חולץ : ג וחלצו את האבנים יכול יחלוץ בו שתי אבנים ויקיים בו מצות חליצה ת"ל אשר בהן הנגע . אי אשר בהן הנגע יכול אפילו קרומדים אפילו לבנים ת"ל

אבנים הא עד שיאמרו שני כתובים אם לאו לא שמ[...]
אתהן אל מחוץ לעיר אתהן חוץ לכל העיר אין אדם ד[...]
חוץ לעיירות המוקפות חומה בלבד· אל מקום טמא ע[...]
רבי יהודה אומר אל מקום טמא לרבות את הניטל
יקציע יכול מבפנים ומבחוץ ת"ל מבית . אי מבית
ומן הקירות תלמוד לומר סביב לא אמרתי אלא
ו ושפכו אשר הקצו יכול צרורות · ת"ל עפר · אי עפ[...]
ת"ל את אשר הקצו עד שיאמרו שני הכתובים · ואם
ז ולקחו אבנים · אין פחות משתי אבנים והביאו א[...]
אין פחות משתי אבנים מיכן אמרו אין חולצים פחו[...]
מביאים פחות משתים ואין מביא אחת תחת שתים ·
אחת · אלא מביא שתים תחת שתים תחת שלש תחו[...]
תחת שלש תחת שתים : ח ולקחו אבנים יכול יט[...]
זה ויביא לצד זה ת"ל אחרות · אי אחרות יכול אפילו
לבנים ת"ל אבנים הא עד שיאמרו שני כתובים ואם [...]
ט לעפר לרבות כל משמע · עפר אפילו לבנים א[...]
חרסית · יכול יטול עפר מצד זה ויביא לצד זה ת"[...]
יכול אפילו סיד אפילו גפסים ת"ל עפר הא עד שיאמ[...]
ואם לאו לא שמענו ; י ועפר אחר יקח וטח את ה[...]
מטפל עמו בטיחה :

פרשתא ז אם ישוב הנגע ופרח בבית · משל למקימו · כשיחזור הנגע לאותם
אלא מקומו · מנין לרבות את כל הבית ת"ל בבית
נאמר כאן נגע ונאמר להלן נגע מה נגע האמור לה[...]
אף כאן כשני גריסין: ב נמצאת אומר הפיסיון ס[...]
הרחוק כגרים · והחוזר בבתים כשני גריסים : ג אין לי[...]
שלא כמראיו מנין · תלמוד לומר ופרח כמראיו וש[...]
ד או אינו אומר ופרח אלא שלא יהא טמא עד ש[...]
ודין הוא טמא הוא בבגדים וטימא בבתים מה בבגד[...]
החוזר אע"פ שאינו פושה · אף בבתים יטמא החוזר [...]
פושה: ה הין אם החמיר בבגדים שהעומד בהם בסוף[...]
שורף. נחמיר בבתים שהעומד בסוף שני שבועות א[...]
צרעת ממארת צרעת ממארת לגזירה שוה · מה צ[...]
האמור בבגדים טימא את החוזר אע"פ שאינו פוש[...]
האמור בבתים יטמא החוזר אף על פי שאינו פושה [...]
לרבות את החוזר מה ת"ל ובא הכהן וראה והנה פש[...]
שומע אני אם ישוב הנגע ופרח בבית וחזר הנגע בו [...]
ת"ל ושב הכהן · ואם ישוב הנגע · מה שיבה האמו[...]
שבוע · אף כאן בסוף שבוע : ז ומנין אם עמד ב[...]
בשני חולין וקוצה וטח ונותן לו שבוע ת"ל ובא הכהן

הגהות מהרי"ד

טומאת צרעת דין ו' וסמ"ג עשין רל"ט וכ' הטעם דהבגדים שהוא לבוש כהן הם בטלים אצל גופו אינן מיטמאין אלא מגופו לפיכך הם טהורים עד שישהא כדי אכילת פרס ואחרי כן אחרים כיוצא בהן פי' שיש עוד שממתינים להם ולכליהם ועי"ז קאמר שהוא ק"ו ז"ד ולי נראה שהפי' על דרך דאמרינן בב"ר פ' מ"ג כל מקום שנאמר אחר סמוך אחרי מופלג וא"כ הכא הרי תיכף אחר הפינוי צריך הכהן לבא ולמה אמר לשון אחרי שהוא מופלג לזה אמר שלפעמים צריך להמתין יותר : ר' אומר אם ממתינים לו לדבר הרשות כו' גמ' מועד קטן ז' : ע"ש ובד' ה' שם והוא משנה ג' פ"ג דנגעים ולעיל ה' תזריע פ' נגעים פרק ה' ברייתא ב' וע"ש ובקרבן אהרן שם והובא ברמב"ם פ"ט מה' טומאת צרעת דין ה' :

פרשתא ו א יכול כנרים ת"ל [בקיר] וראה את הנגע כ"ה בילקוט : ת"ל כו' [פי' דכתיב ב' פעמים נגע ק"א] : ב ג הובאה בגמ' נזיר ס' : בבא בתרא קס"ד ע"ש ורמב"ם פי"ד מה' טומאת צרעת דין ו' ועי' זרע יצחק על משניות פי"ד דנגעים : מלמד שאין [הבית] מטמא אלא [עד שיהו בו] ד' כתלים כצ"ל ד"ת : ד כ"א וכמה אבנים יהיו בו ר' ישמעאל אומר ארבעה ר' עקיבא אומר שמונה שהיה ר' ישמעאל אומר עד שיראה כשני גריסין על שתי אבנים [או על אבן אחת ר' עקיבא אומר עד שיראה כשני גריסין על שתי אבנים] לא על אחת ר"א בר' שמעון אומר עד שיראה וכו' כ"ה בד"ת וכ"ה במשנה ג' פי"ב דנגעים אלא בפי' הר"ש שם הביא ברייתא זו דתו"כ כגירסתינו ע"ש והרמב"ם פי"ד מה' טומאת צרעת דין ו' פסק כר' עקיבא : ר"א בר' שמעון אומר וכו' הובאה בגמ' סנהדרין ע"א · וע"ש ושם בד' פ"ו : וע"ש ובנדה י"ט · ע"ש : ה ולא ממשן דוגמתו לעיל ס' תזריע פרק ב' ברייתא ה' ובברייתא דהכא הובאה בסמ"ג [...]

וכן וכו' כשני גריסין נשתרבב מלשון המשנה ספ"ב דנגעים ולקמן [...]
ב' : י הוא משנה ד' פי"ב דנגעים וע"ש בפי' הרמב"ם והר"ש וב[...]
טומאת צרעת ובפסיקתא זוטרתי ליתא להך ולא במחיל[...]
פרק ו כל הפרק הובא בפי' הר"ש משנה ו' פי"ז דנגעים וע"ש ב[...]
וברמב"ם פט"ו מה' טומאת צרעת : ג יכול אפי' [קריו[...]
ובילקוט ליתא אפי' קרדומין : ד לכל העיר [ואין] אדם חוץ לכל
אמת : חוץ [לכל העיירות] המוקפות כצ"ל שם וכ"ה בילקוט וע' פי' ה[...]
דכלים ותוס' ערכין ד' ל"ג : ד"ה יקדשו והו"ד כ' ועוד נ"ל מדכתיב
ממעטינן אדם שאין משתלח מחוץ לעיר א"כ האי דכתיב מחוץ למחנה
כצ"ל ברור עכ"ל : ה אי מבית יכול [אף] הקרקע [אף הקירות] כצ"ל ד[...]
ו את אשר הקצו [הא] עד שיאמרו כצ"ל ד"ת וכ"ה בפי' הר"ש שם
[ארבע תחת] שלש כצ"ל ד"ת וכ"ה שם בר"ש : ח יכול אפי' [קלמורי[...]
ט [ועפר] לרבות כצ"ל ד"ת וכ"ה שם בר"ש : אפי' [מרד] כ"ה בר"ש וע[...]
שם ורמב"ם שם :
פרשתא ז כל הפרק הובא בפי' הר"ש ספי"ז דנגעים וע"ש ובמ[...]
פט"ו מה' טומאת צרעת וסמ"ג עשין רל"ט : א למקו[...]
כצ"ל ד"ת וכ"ה שם בר"ש כ' הז"ר פי' בק"א דאי לא הוה כתיב בבית
עד שישוב ממש למקומו לכן כתיב בבית עכ"ל ול"נ דקשה ליה האי[...]
ישוב הנגע וכו' שהרי אותן האבנים שהיה בהם הנגע כבר נטלו מהם ו[...]
היה בהן נגע מעולם לכן אמר משל שזר איש פלוני למקומו שחזר הנגע[...]

בר אם בפושה בראשון הרי אמור הא אינו אומר
נה פשה אלא שבא בסוף שבוע ראשון ומצאו
שבוע שני ומצאו פושה · מה יעשה לו הרי אני
וה בראשון חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע אף
וקוצה וטח ונותן לו שבוע הין אם היקל בפושה
ל בעומד בו · נקל בפושה בשני שהרי החמיר
ושה כעומד ת"ל ושב הכהן ובא הכהן זו היא שיבה
ה שיבה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע
ין וקוצה וטח ונותן לו שבוע : ח מנין
חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע תלמוד לומר
א הרי כאן ב' ביאות במי הוא מדבר אם
הרי אמור ואם בפושה בשני הרי אמור ·
ואם בוא יבוא אלא את שבא בסוף שבוע ראשון
שני · וראה והנה לא פשה זה העומד · מה יעשה
הבית · יכול יפטר וילך לו ת"ל כי נרפא הנגע ·
] את הרפוי : ט מה יעשה לו הרי אני דן מה
ני חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע · אף העומד
וטח ונותן לו שבוע : י הין אם נחמיר בפושה בשני
שה בראשון נחמיר בעומד בשני שהרי היקל בעומד
ד כפושה בשני · ת"ל ובא · ואם בוא יבוא הרי כאן
ה האמורה למעלה וביאה האמורה למטה · מה ביאה
חולין וקוצה וטח ונותן לו שבוע אף ביאה האמורה למטה
ונותן לו שבוע : יא משום ר' ישמעאל אמרו נאמר
בגדים · ונאמר צרעת ממארת בבתים · מה צרעת
בבגדים עשה העומד בשני כפושה בשני · אף צרעת
בבתים נעשה העומד בשני כפושה בשני · אחרי
ת ואחרי הטוח מת"ל שיכול אין לי חוזר ונותץ אלא
שון · מנין לרבות את החוזר אחר פושה בשני · ואחר
ת"ל ואחר חלץ את האבנים שאין ת"ל ואחרי הקצות
כי יש חליצה שאין עמה קציעה וטיחה אם כן למה
צות את הבית ואחרי הטוח אלא לרבות את החוזר
שני ואחר העומד בשני : יב מנין לכהה בשני והולך
טעון ציפרים ת"ל ולקח לחטא את הבית הרי כאן
אן אמרו עשרה בתים הם הכהה בראשון והולך לו
זור והכהה בשני והולך לו קולפו והוא טעון ציפרים
ן חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע · חזר נותץ · לא
ם · עמד בראשון ופשה בשני · חולץ וקוצה וטח
· חזר נותץ · לא חזר טעון ציפרים · עמד בזה ובזה
ח ונותן לו שבוע · חזר נותץ · לא חזר טעון ציפרים :

יג וטמא מה ת"ל לפי שמצינו בבית המוסגר שאינו מטמא אלא מתוכו · יכול אף המוחלט כן ת"ל כי טמא הוא הוסיף לו טומאה שיטמא בין מתוכו בין מאחריו :

פרק ה

ונתץ את הבית את אבניו ואת עציו ואת כל עפר הבית מלמד שאין הבית מטמא בנגעים עד שיהו בו אבניו ועציו ועפר : ב וכמה אבנים יהו בתוכו ר' ישמעאל אומר ארבע ר' עקיבא אומר שמונה שרבי ישמעאל אומר עד שיראה כשני גריסין על ב' אבנים או על אבן אחת ורבי עקיבא אומר עד שיראה כשני גריסים על שתי אבנים · ולא על אבן אחת · ר' אלעזר בר' שמעון אומר עד שיראה כשני גריסים על שתי אבנים בשתי כתלים בזוית · אורכו כשני גריסים · ורוחבו כגרים : ג אבניו שלו ועפר שלו ועציו שלו מלמד שהוא נורר ומוציא את אבניו כל אבנים שנבנו עמו עציו כל עצים שנבנו עמו אבניו ולא אבני העלייה עצים ולא עצי העלייה · עפר ולא עפר העלייה · מיכן אמרו נראה נגע בבית נותן את הקורות בעלייה · נראה בעלייה נותן את הקורות לבית · אבניו ולא אבנים שהכנים לו משנבנה · עציו ולא עצים שהכנים לו משנבנה · עפר הבית ולא עפר המתכות שלו · אם נאמר בחליצה למה נאמר בנתיצה · ואם נאמר בנתיצה למה נאמר בחליצה · אלא לפי שיש בחליצה מה שאין כן בנתיצה · ובנתיצה מה שאין בחליצה · בחליצה האבן שבזוית בזמן שהוא חולץ חולץ את כולה ובזמן שהוא נותץ נותץ את שלו ומניח של חבירו · ובנתיצה נותץ את האבנים שיש בהם נגע ואת האבנים שאין בהן נגע ובחליצה אינו חולץ אלא את האבנים שיש בהם הנגע · הא לפי שיש בחליצה מה שאין בנתיצה · ובנתיצה מה שאין בחליצה צריך לומר בחליצה וצריך לומר בנתיצה : ד והבא אל הבית כשיכנס ראשו ורובו · ימי הסגיר אותו לא ימים שקלף את נגעו · יכול שאני מוציא את המוחלט שקלף נגעו ת"ל כל ימי : ה וטמא עד הערב מלמד שאין מטמא בגדים · יכול אפילו שהה כדי אכילת פרס · ת"ל והאוכל בבית : ו אין לי אלא אוכל · שוכב מנין ת"ל והשוכב בבית יכבס : ז אין לי אלא אוכל ושוכב · אוכל ולא שוכב שוכב ולא אוכל מנין ת"ל וכבס בגדיו ריבה : ח אם סופינו לרבות את כל האוכל אע"פ שאינו שוכב · מה ת"ל האוכל והשוכב · אלא כדי ליתן שיעור לשוכב כדי שיאכל וכמה היא שיעור אכילה כדי אכילת פרס פת חיטים ולא פת שעורים מיסב ואוכלו בליפתן : ט כל כיבום בגדים האמור בתורה להחמיר וזה להקל · אפי' לבוש עשרה סבריקים ועטוף עשרה פוליוניות כולם טהורים עד שישהא כדי אכילת פרס : י יכול הבהמה והעכו"ם יהו מצילים בגדים בבית המנוגע ת"ל יכבס בגדים ריבה המטמא בגדים מציל בגדים בבית המנוגע יצאו הבהמה והעכו"ם שאין מטמים בגדים אין מצילים בגדים בבית המנוגע : יא מכאן אמרו אם היה עומד

הגהות

...א ניאה הובאה בכמה מקומות בתלמוד עירובין כ"א · יומא ב' : יבמות י"ז :
: הוריות ס'. מנחות ד' : מ"ה : בכורות לב · חולין פ"ה · נדה כ"ב : ח ת"ל ואם
...יע אומר ואם נא יבא כצ"ל ותיבת ובא נמחק שני פעמים והר"ש גורס
...יאות במי הוא מדבר את שבא בסוף כו' והשאר ליתא בגירסתו וע' פי'
...מי וגור אריה ולבוש האורה וקרבן אהרן כאן : י ויהא עומד כפושה
...פי' הר"ש וע"ש : יא אין לי [החוזר יכתץ] אלא אחר פושה כצ"ל ד"ת :
שם משנה דפי"ג דנגעים וע"ש בפי' הר"ש ורמב"ם פט"ו מה' טומאת
...ן רל"ט : יג [טמא הוא] מה ת"ל כו' המוחלט כן ת"ל טמא הוא כצ"ל
ד' פי"ג שם ורמב"ם שם פט"ו דין ב' וע"ש במשנה למלך דין ג' והובא
שם בפי' הר"ש משנה ד' :
...נה ב' פי"ב דנגעים ורמב"ם פי"ד מה' טומאת צרעת דין ו' : ב משנה
שם וע' לעיל פרשתא ו' ברייתא ד' ומה שציינתי שם : ר"ע אומר שמונה
...אל אומר עד שיראה כ"ה שם במשנה וע"ש בר"ש ובגמ' סנהדרין ע"א ·
...י"ט · והרמב"ם פי"ד מה' טומאת צרעת דין ז' וסמ"ג עשין רל"ט פסקו כר'
...י אבנים בשתי כתלים בזוית אמת אורכו כו' כצ"ל ד"ת וכ"ה בפי' הר"ש
...ם שנבנו עמו כל עציו שנבנו עמו כל עפר שנבנה עמו כצ"ל ד"ת : ולא
...דבעינן שיהיה מיוחד דוקא לזה החדר שהנגע בתוכו אבל אם הוא
נקרא מיוחד לזה החדר שהנגע בתוכו לזה נראה בבית נותנין הקורות
עליה שמנין הקורות לבית והוא במשנה ג' פי"ג דנגעים : עפר [הבית]
ט' את הקורות [לעלי'] ד"ת וכ"ה שם במשנה : שיש בחליצה מה שאין
...סוף פ"ו דנגעים : האבן שבזוית משנה ב' פי"ג דנגעים והובא בגמ'
וע"ש והובאה ברמב"ם פט"ו מה' נגעים דין ה' : ד והבא אל הבית
...ש ורובו כצ"ל ד"ת והוא משנה ח' פי"ג דנגעים ורמב"ם פט"ו מה' נגעים

מהרי"ד

ואולי דהתם דייק מתיבת כל הבא אל האהל דכל רבותא הוא ש"ב עיינתי בספרי דבי רב על הספרי פ' חקת ד' ק"ב הביא קושיא זו דמ"ש נגעים ממת בשם מוהר"ר אליעזר נחום ותירץ זה לחלק דהתם מריבויא דכל ושניהם שרי אדירי התורה לא הביאו דברי הסמ"ג הנ"ל שאמר בקושיא זו : לא ימים [שכלה] את נגעו כ"ה בקצת נוסחאות ד"ת והברייתא הובאה בסמ"ג עשין רל"ט : ה ו ו' א' ע' מזרחי ולבוש וקרבן אהרן : ז שוכב ולא אוכל [לא אוכל ולא שוכב] מנין כצ"ל ד"ת וכ"ה בפי' הר"ש משנה ט' פי"ג דנגעים ת"ל יכבס בגדיו ריבה [דהו"ל למימר בבא את האוכל והשוכב יכבס בגדיו וית רענן : ח אם סופינו לרבות את [כלם] ואעפ"י כו' כ"ה בספרים אחרים ד"ת : אלא כדי ליתן שיעור [לאוכל כדי שיאכל ולשוכב] כדי שיאכל כ"ה בספרים אחרים ד"ת : פת חטים כו' משנה ט' פי"ג דנגעים ובגמ' ברכות מא. עירובין ד' · והובא ברמב"ם פט"ו מה' טומאת צרעת דין ו' וסמ"ג עשין רל"ט ובמדרש קהלת בפסוק כי העושק יהולל חכם בר"א בן ערך ששכח תלמודו מאחר זמן באו אצלו שאלו אותו פת חטין או פת שעורין [מיסב] ואוכלה בליפתן ולא ידע להשיבן כצ"ל והמתנות כהונה גירס מי טב ונדחק בפירושו והוא פשוט שצ"ל כמו שהגהתו והיינו ששאלו לו איזה פת חיטין או שעורין ומנין שצריך להיות מיסב ואוכל בליפתן · ואח"כ מפרש המדרש מהו ליפתן בקרבן אהרן כ' שהרמב"ם פי' שבליפתן שוהה באכילתו זמן מועט · ואלמלא דמסתפי' הייה אומר שפי' להחמיר שבליפתן מתאחר באכילתו ששוהה באכילת הליפתן דבריו תמוהין שאיך כתב שהיא להחמיר הלא זה הוא קולא שאין טמא עד ששהה יותר מדאי ובזמן קצר לא מטמא שוב ראיתי שכן תמה עליו התוס' יו"ט משנה ט' פי"ג דנגעים ומדברי המדרש הנ"ל נראה כפי' בעל קרבן אהרן דאיתא שם מהו בליפתן ר' אליעזר ור' יוסי אומרים כ' תבשילין לפותין זה בזה משמע שמניחם שוים ושוהה באכילתם : ט אפי' לבוש עשרה [סבניקים] כצ"ל ד"ת והטעם כ' בסמ"ג עשין רל"ט הוא טמא מיד והם שבטלו אצל גופו אינם מיטמאין אלא מגופו לפיכך הם טהורים עד ששהה בכדי אכילת ...

ומונחים על כתיפו · כלים מקופלים ומונחים בתוך הבית יכול לא יהו טמאים עד שישהו כדי אכילת פרס ת"ל ולא יטמא כל אשר בבית מיד · ואחרי כן אחרים כיוצא בהם · ר' אומר אם ממתינים לדבר הרשות לא ימתינו לדבר מצוה · וכמה היא מצותו נראה בחתן נותנים שבעת ימי משתה לו ולביתו ולכסותו וכן ברגל נותנים לו כל ימי הרגל :

פרשתא ו וראה את הנגע יכול כגרים ת"ל וראה את הנגע והנה הנגע מלמד שאין הבית מטמא אלא בשני גריסים : **ב** בקירות הרי שנים ולמטה הוא אומר בקיר קירות הרי ארבע מלמד שאין מטמא אלא בארבעה כתלים : **ג** מיכן אמרו בית עגול בן טרינון אינו מיטמא בנגעים : **ד** יכול עד שיראה בשני כתלים ת"ל ומראיהם שפל מן הקיר אפילו בכותל אחד · יכול אפילו על אבן אחת ת"ל וחלצו את האבנים אין פחות משתי אבנים דברי ר"ע · ר' ישמעאל אומר וחלצו את האבנים אין פחות משתי אבנים מנין אפילו לא נראה אלא על אבן אחת ת"ל ומראיהם שפל מן הקיר שפל מן הקיר אפילו על אבן אחת [ר"א בר"ש אומר עד שיראה כשני גריסין על שני אבנים בשני כתלים בזוית אחת ארכו כשני גריסין ורחבו כגרים] : **ה** שקערורות שוקעות כמראיהם · ירקרקות או אדמדמות · ירוק שבירוקים . אדום שבאדומים ומראיהם שפל מן הקיר ולא ממשן : **ו** ויצא הכהן מן הבית יכול ילך לביתו ויסגיר ת"ל אל פתח הבית אי אל פתח הבית יכול יעמוד תחת השקוף ויסגיר ת"ל מן הבית · עד שעקר מכולו [והא כיצד עומד בצד המשקוף ומסגיר] : **ז** (מיכן אמרו) [ומנין אם] הלך לתוך ביתו והסגיר הסגרו מוסגר · עמד (על פתח הבית שהנגע בתוכו) [תחת השקוף] והסגיר הסגרו מוסגר · ת"ל ויצא הכהן מן הבית אל פתח הבית · והסגיר את הבית מ"מ : **ח** בשביעי · יכול בין ביום בין בלילה ת"ל ביום ולא בלילה : **ט** והנה פשה · זה פיסיון הסמוך כל שהו · מנין לרבות את הרחוק ת"ל בבית · יכול כל שהוא ת"ל נגע · נאמר כאן נגע ונאמר להלן נגע מה נגע האמור להלן כגרים אף כאן כגרים : **י** נמצאת אומר הפיסיון סמוך כל שהוא · הרחוק כגרים · והחוזר [כשני גריסין] : **יא** בקירות הבית ולא בקירות היציע ולא בקירות האיבום ולא בקירות המחיצה ולא בקירות המגורה :

פרק ד וצוה הכהן וחלצו · הציווי בכהן והחליצה בכל אדם : **ב** וחלצו מלמד ששניהם חולצים מיכן אמרו אוי לרשע או לשכינו שניהם חולצים שניהם קוצעין שניהם מביאים את האבנים יכול הכותל סמוך (לאחר) [לאויר] יהו שניהם חולצים ת"ל ואחר חליץ את האבנים.· הכיצד כותל שבינו לבין חבירו שניהם חולצים וכותל הסמוך לאויר הוא לבדו חולץ : **ג** וחלצו את האבנים יכול יחלוץ בו שתי אבנים ויקיים בו מצות חליצה ת"ל אשר בהן הנגע . אי אשר בהן הנגע יכול אפילו קרומדים אפילו לבנים ת"ל אבנים הא עד שיאמרו שני כתובים אם לאו לא ש...

אתהן אל מחוץ לעיר אתהן חוץ לכל העיר אין א...
חוץ לעיירות המוקפות חומה בלבד · אל מקום טמא
רבי יהודה אומר אל מקום טמא לרבות את הגינ...
יקציע יכול מבפנים ומבחוץ ת"ל מבית . אי מב...
ומן הקירות תלמוד לומר סביב לא אמרתי אל...
ו ושפכו אשר הקצו יכול צרורות · ת"ל עפר · אי ע...
ת"ל את אשר הקצו עד שיאמרו שני הכתובים · וא...
ז ולקחו אבנים · אין פחות משתי אבנים והביא...
אין פחות משתי אבנים מיכן אמרו אין חולצים פ...
מביאים פחות משתים ואין מביא אחת תחת שתים
אחת · אלא מביא שתים תחת שתים תחת שלש ת...
תחת שלש תחת שתים : **ח** ולקחו אבנים יכול י...
זה ויביא לצד זה ת"ל אחרות · אי אחרות יכול אפי...
לבנים ת"ל אבנים הא עד שיאמרו שני כתובים ואב...
ט לעפר לרבות כל משמע · עפר אפילו לבנים
חרסית · יכול יטול עפר מצד זה ויביא לצד זה ה...
יכול אפילו סיד אפילו נפסים ת"ל עפר הא עד שיא...
ואם לאו לא שמענו : **י** ועפר אחר יקח וטח את
מטפל עמו בטיחה :

פרשתא ז אם ישוב הנגע ופרח בבית · מש...
למקימו · כשיחזור הנגע לאות...
אלא מקומו · מנין לרבות את כל הבית ת"ל בבי...
נאמר כאן נגע ונאמר להלן נגע מה נגע האמור ל...
אף כאן כשני גריסין : **ב** נמצאת אומר הפיסיון
הרחוק כגרים · והחוזר בבתים כשני גריסים : **ג** אין
שלא כמראיו מנין · תלמוד לומר ופרח כמראיו
ד או אינו אומר ופרח אלא שלא יהא טמא ע...
ודין הוא טמא בבגדים וטימא בבתים מה בב...
החוזר אע"פ שאינו פושה · אף בבתים יטמא החו...
פושה : **ה** הין אם החמיר בבגדים שהעומד בהם בב...
שורף . נחמיר בבתים שהעומד בסוף שני שבועות
צרעת ממארת צרעת ממארת לגזירה שוה · מה
האמור בבגדים טימא את החוזר אע"פ שאינו פו...
האמור בבתים יטמא החוזר אף על פי שאינו פושה
לרבות את החוזר מה ת"ל ובא הכהן וראה והנה פ...
שומע אני אם ישוב הנגע ופרח בבית וחזר הנגע ב...
ת"ל ושב הכהן · ואם ישוב הנגע · מה שיבה האמ...
שבוע · אף כאן בסוף שבוע : **ז** ומנין אם עמד
בשני חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע ת"ל ובא הכ...

הגהות מהרי"ד

טומאת צרעת דין ו' וסמ"ג עשין רל"ט וכ' הטעם דהבגדים שהוא לבוש בהן הם בטלים אצל גופו אינן מיטמאין אלא מגופו לפיכך הם טהורים עד שישהא כדי אכילת פרס ואחרי כן אחרים כיוצא בהן פי' שיש עוד שממתינים להם ולכליהם וע"ז קאמר שהוא ק"ו ו"ר ולי נראה שהפי' על דרך דאמרינן בב"ר פ' מ"ג כל מקום שנאמר אחר סמוך אחרי מופלג וא"כ הכא הרי תיכף אחר הפינוי צריך הכהן לבא ולמה אמר לשון אחרי שהוא מופלג לזה אמר שלפעמים צריך להמתין יותר : ר' אומר אם ממתינים לו לדבר הרשות כו' גמ' מועד קטן ז' : ע"ש ובד' ה' שם והוא משנה ג' פי"ג דנגעים ולעיל ס' תזריע פ' נגעים פרק ה' ברייתא ב' וע"ש ובקרבן אהרן שם והובא ברמב"ם פ"ט מה' טומאת צרעת דין ח' :

פרשתא ו א יכול כגרים ת"ל [בקיר] וראה את הנגע כ"ה בילקוט : ת"ל כו' [פי' דכתיב ב' פעמים נגע ק"ח] : **ב ג** הובאה בגמ' נזיר ח' : בבא בתרא קס"ד ע"ש ורמב"ם פי"ד מה' טומאת צרעת דין ו' · וע' זרע יצחק על משניות פי"ד דנגעים : מלמד שאין [הבית] מטמא אלא [עד שיהו בו] ד' כתלים כצ"ל ד"ת : **ד** כ"א וכמה אבנים יהיו בו ר' ישמעאל אומר ארבעה ר' עקיבא אומר שמנה שהיה ר' ישמעאל אומר עד שיראה כשני גריסין על שתי אבנים [או על אבן אחת ר' עקיבא אומר עד שיראה כשני גריסין על שתי אבנים] לא על אחת ר"א בר' שמעון אומר עד שיראה וכו' כ"ה בד"ת וכ"ה במשנה ג' פי"ב דנגעים אמנם בפי' הר"ש שם הביא ברייתא זו דתו"כ כגירסתינו ע"ש והרמב"ם פי"ד מה' טומאת צרעת דין ו' פסק כר' עקיבא : ר"א בר' שמעון אומר וכו' הובאה בגמ' סנהדרין ע"א · וע"ש ושם בר' פ"ו : וע"ש ובנדה י"ט ·

וכן וכו' כשני גריסין נשתרבב מלשון המשנה ספ"ב דנגעים וה...
ב' : **י** סוף משנה ד' פי"ב דנגעים וע"ש בפי' הרמב"ם והר"ש
טומאת צרעת ובפסיקתא זוטרתי ליתא לכך ולא ...

פרק ו כל הפרק הובא בפי' הר"ש משנה ו' פי"ז דנגעים ו...
וברמב"ם פט"ו מה' טומאת צרעת : **ג** יכול אני
ובילקוט איתא אפי' קרדומין : **ד** לכל העיר [ואין] אדם ...
אמת : מוץ [לכל העיירות] המוקפות כצ"ל שם וכ"ה בילקוט וע...
דכלים ותוס' ערכין ד' ל"ב : ד"ה יקדשו והו"ד כ' ועיד ...
ממעטינן אדם שאין משתלח מחוץ לעיר א"כ האי דכתיב ...
כצ"ל ברור עכ"ל : **ה** אי מבית יכול [אף] הקרקע [אף ...
ו את אשר הקצו [הא] עד שיאמרו כצ"ל ד"ת וכ"ה בפי'
[ארבע תחת] שלש כצ"ל ד"ת וכ"ה שם בר"ש : **ח** יכול ...
ט [ועפר] לרבות כצ"ל ד"ת וכ"ה שם בר"ש : אפי' ...
שם ורמב"ם שם :

פרשתא ז כל הפרשה הובאה בפי' הר"ש ספי"...
פט"ו מה' טומאת צרעת וסמ"ג ...
כצ"ל ד"ת וכ"ה שם בר"ש כ' הו"ד פי' בק"א דאי לא
עד שישוב ממש למקומו לכן כתיב בבית עכ"ל ...
ישוב הנגע וכו' אחרי אותו ראיות אחר ...

טימא בזב
קלה מטמאה
קלה מטמא
בשרו והד"ה ·
ימים מטמאה
אחד אינו דין
טומאתו חוץ
אמרו בשבעה
אבל ובמשתה
לזיבה אין
רגלים לדבר :
ומה אם
שהוא גרם
לטומאה
שאע"פ שגרם
הזב שהוא
ת"ל הוא ·
יא אין
שהוא יוצא
יוצאים ממקום
שהוא
אל תתמה
לא יהיו
יכול הזיעה
את אלו
ודם מגפתו
ואת · נמצאת
והראי טהורים
טומאת
חמורה :
בזובו תלויה ·
אם הזבה שהיא
לג' ימים · זב
אלא בג' ראיות לג'
תלויה ואינה
בג' ראיות אין לי
שהוא · החתים אפי'
למה נאמר
אחת מרובה
טבילות · ובשני
סיפוגים

לאחר קרי הויא ראייה וסותר נקיים · ואם היא של שלישית קרבן · אע"ג דאיכא למימר שניהם ראה · ואין לו לסתור קרי דאפילו זיבה כיון דפתילא ומעורבת בה שכבת זרע אינה אחד · מ"מ כיון שנזקק לטומאה ספק טמא וסותר וא"ת בההיא דמסכת זבים אין חילוק בין ראיות ראשונות לאחרונות דבכלן קרי סותר את זיבה כל מעת לעת · הכא נפרש ספיקו טמא בראה זה אחר זה קרי וזיבה · וספק אם זיבה קודם וסותר · ומצטרפת לשתים ראשונות · או קרי קודם ואינו סותר ואינה מצטרפת · והוי לחומרא : ח זובו טמא יתור הוא דכיון דאמר לעיל רר בשרו מזובו שוב לא היה צריך להזכיר זובו : שעיר המשתלח יוכיח · שגורם טומאה והוא טהור · כדקתני בסוף פ' טבול יום · והוי מצי למימר נמי ולד יוכיח שגורם טומאה והוא עצמו טהור · כדאמרינן לעיל בפרשת כי תזריע : י יכול הדם היוצא מן האמה יהא טמא · דם עצמו יהא כזובו וכרוקו · ולקמן שקיל וטרי ברואה אודם אם הוא טמא כרואה זיבה ואם לאו · וממעט להו מטומאתו בזובו כלובן ולא באודם והיינו דם · והיא דרשא היה נכון לומר תחלה · וכיון דהוי ממעטינן ליה מטומאתו עצמו דלא מטמא בו להיות כזב · שוב לא היה צריך למעטו שאין בדמו דין זוב . דהא לא גרים ט ומאה הוא · אלא משום דקאי הכא גבי זובו ורוקו ומרבה לטומאה גם מימי רגליו · קאמר דם לא מטמא · ובפ' דם נדה [ט' :] מפרש אמאי טמאים טפי מימי רגליו מן הדם · וקאמר דומיא דרוק מה רוק שמעגל ויוצא וחוזר ונבלע · וכן מי רגלים כשנצרך לצאת מתעגלין לבית יציאתם וכשרוצה להעמיד את עצמו ולשהות את נקביו חוזרין למקומם · לאפוקי הדם שאינו מתעגל ויוצא· אלא ראשון ראשון מטפטף· ולאפוקי חלב אשה אע"פ שמתעגל ויוצא אינו חוזר ונבלע · ודם האמה אפילו טומאת משקים אינו מטמא · כדאיתא בפרק כל היד [י"ט :] דדוקא דם אשה יליף התם מקראי אבל דם איש לא · דבעינן דם חללים · וגם אינו כדם מגפתו דהתם קרינן ביה דם חללים · דמה לי קטליה כוליה מה לי קטליה פלגא : יב והליחה סרוחה · ליחת השחין : והראי · רעי מנקב גדול · ואפילו מ"ד בפ"א דפסחים שיש עליה תורת משקין (גם כאן אין שום הפסקה בין תיבת משקין לתיבת יכול דלקמן) :
יכול

זובו טמא כצ"ל ותיבת הוא נמחק ד"ת וכן הובא ברמב"ם ספ"א מה' משכב ומושב דאינו הוא וולד הטומאה ודלא כמו שכתוב כאן ורמב"ם פ"א מה' משכב ומושב דין י"ב כ"ה בילקוט : ת"ל [ואת] אוציא כו' נדה ד' נ"ו · ד"ה ואת כמלאת אומר תות ל"ג · ורמב"ם שם וסמ"ג שם :
ואו כ"ד · ועיין שם : ג תהיה אפי' כל מ' · וע"ש בגמ' ד' י"ג : והובא כל שהוא · נקט ג' לימודים לכל ופ' גמ' נדה מ"ג : אם נאמר כ"ה בילקוט וכ"כ הקרבן אהרן ופי' הר"ש הביא התוספתא

פרשתא א ואין העכו"ס מטמאין בזיבה · וכן בכל טומאות אינן מטמאין כדאמרינן בפ' בתרא דמסכת נזיר [ס"א :] מטמאין בזיבה מדרבנן · דגזרו עליהם מדרבנן מכן ט' ואילך שלא יהא רגיל תינוק ישראל במשכב זכור : ושורפין על מגעו תרומה · אע"ג דעל זובן וקריין אין שורפין כדאמרינן בפרק בנות כותים [נדה ל"ד ·] דעבדו בהו רבנן הכירא דלא לישרוף עליהן תרומה וקדשים ולכך טיהרו קריו של עכו"ס : ואין חייבין עליהן כו' אם נגע בהם ונכנס למקדש בשוגג אינו חייב קרבן · דטומאתו לאו דאורייתא : ומנין לרבות את האשה · אע"ג דדיני אשה כתיבי יש מדברים שלא נתפרש בה · כגון היסט מגופה · ומשכבה ומושבה ורוקה ומימי רגליה · וזובה · שיהו טמאים · ומרכבה · והיס... שעולה · לכך הוצרך לרבותה בדיני זבה : ואת הקטן ... בפ' בנות כותים [ל"ב :] והתם [כ"ה שם] קאמר לרבי ... יוחנן בן ברוקה דנפיק ליה מלזכר כל שהוא זכר בין ...

דכתיב איש איש ד... אדם ומשמע דר' ... איש לא ס"ל ד"ת... מדר' יהודה בפרק... כ"ו :] גבי המול י... מאי למידרש לזכ... למעיטותיו · כדד... המפלת [כ"ח: ל"ד... יהא טמא · אם ...

עומד בפנים ופשט ידו לחוץ וטבעותיו בידו · אם שהה כדי אכילת פרס טמא · היה עומד בחוץ ופשט ידו לפנים וטבעותיו בידו ר' יהודה מטמא מיד · וחכמים אומרים עד שישהא כדי אכילת פרס : **יב** אמרו לר' יהודה ומה אם בזמן שכל גופו טמא לא טימא מה שעליו עד שישהא כדי אכילת פרס · בזמן שאין כל גופו טמא לא יטמא את מה שעליו עד שישהא כדי אכילת פרס : **יג** אמר להם ר' יהודה מצינו שיפה כח הטמא להציל יותר מן הטהור ישראל מקבלים טומאה ומצילים בגדים בבית המנוגע · הבהמה והעכו"ם שאין מקבלים טומאה אין מצילים בגדים בבית המנוגע : **יד** ותזה על הבית ועל השקוף ויש אומרים על ... הצפור החיה · ר' יוסי הגלילי אומר ציפור שחיה חוץ לעיר ואיזו זו דרור : **טו** וכפר על הבית וטהר אם נאמר במצ... בבתים · ואם נאמר בבתים למה נאמר במצורע · לפי שיש בבתים מה שאין במצורע · ובמצורע מה שאין בבתים · מ... והבית אינו טעון קרבן · מצורע יש לו טהרה מטומאתו · והבית אין לו טהרה מטומאתו הא לפי שיש במצורע מה ... ובבתים מה שאין במצורע · צריך לומר במצורע וצריך לומר בבתים : **טז** זאת התורה לכל נגע הצרעת ... ולספחת ולבהרת מנין אתה אומר כהן שבקי בנגעים אבל לא בנתקים . בנתקים אבל לא בקרחות א... באדם אבל לא בבגדים · בבגדים אבל לא בנתקים לא יראה את הנגעים עד שיהא בקי בהם ובשמותיהם . ת"... ולצרעת ולשאת ולצרעת הבגד וכו' · ולהורות · רבי אומר ולמה בא [ולהורות] ביום מלמד שביום הוא מטמא ו... חנניה בן חבינאי אומר ולמה בא להורות מלמד שאינו רואה את הנגעים עד שיורנו רבו :

פרשת זבים

פרשתא א בני ישראל מיטמים בזיבה ואין העכו"ם מיטמים בזיבה · ואף על פי שאינן מטמאים בזיבה מ... ושורפים עליהם את התרומה וחייבין עליהם על ביאת המקדש · אי בני ישראל · אין לי אלא ב... לרבות את הגרים ואת העבדים ת"ל ואמרת אליהם · איש אין לי אלא איש מנין לרבות את האשה ואת הקטן · ת"ל איש איש ... ור' שמעון בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר הרי הוא אומר הזב את זובו לזכר ולנקיבה לזכר כל שהו זכר בין גד... נקיבה בין גדולה בין קטנה : **ב** כי יהיה · מן הדבור ואילך · והד"ה · טימא בנגעים וטימא בזבים מה נגעים פ... הדיבור אף זבים יפטר בהם לפני הדבור קל וחומר ומה אם נגעים שטימא בהם אנסים פטר בהם לפני הדבור ... טימא בהם אנסים אינו דין שיפטר בהם לפני הדבור לא אם אמרת בנגעים שאין טומאתן וטהרתן אלא בכהן · תאמר ב... וטהרתן בכל אדם הואיל וטומאתן וטהרתן בכל אדם לא יפטר בהם לפני הדבור ת"ל כי יהיה מן הדיבור ואילך : **ג** ... יכול אפילו זב מכל מקום יהיה טמא . ודין הוא טימא בזב וטימא בזבה מה זבה במקום שמטמאה בטומאה קלה מ... חמורה · אף הזב במקום שמטמא בטומאה קלה מטמא טומאה המורה : **ד** לא אם אמרת בזבה שאינה מטמאה א... לג' ימים · תאמר בזב שהוא מטמא בג' ראיות ליום אחד · הואיל והוא מטמא בג' ראיות ליום אחד יטמא מכל מקום ...

הגהות מהרי"ד

מ' ותוס' חולין ע"א : **יא** אם שהה בכדי אכילת פרס [טמאות] ד"ת וכ"ה במשנה י' פי"ג נגעים ובתוספתא פ"ז והובא ברמב"ם פט"ז מה' טומאת צרעת דין ז' ח' : **יג** בתוספתא שם : **יד** והזה על הבית על השקוף משנה א' פי"ד דנגעים ורמב"ם פט"ו מה' טומאת צרעת כתנא קמא : צפור שחייה חוץ לעיר קשה הא אמרינן בשבת ק"ו : [ובבילה כד ·] למה נקרא שמה צפור דרור שדרה בבית כבשדה וי"ל דעל כל פנים נתגדלה בשדה וית רענן : **טו** תירת וכפר על הבית וטהר נמחק בד"ת : בית אין לו טהרה שטעון נתיצה ואם תאמר א"כ מה קולא משוב בבית שאין טעון קרבן דמפני שאין לו טהרה אין טעין קרבן וי"ל דמ"מ ס"ק לפי שאין טעון קרבן במוסגר הוא שאין טעון כפרים קמ"ל ז"ר : **יז** ולנתק [ולצרעת הבגד ולבית] ולשאת כו' אבל לא בקרחת באדם אבל לא בבגדים בבגדים אבל לא בבתים לא יראה את הנגעים כצ"ל ד"ת וכ"ה בילקוט והובא בגמ' שבועות ו' · ערכין ג' וברמב"ם פ"ט מה' טומאת צרעת דין ב' וסמ"ג עשין רל"ד והובא גם בתוספתא ריש מס' נגעים וע' לעיל ס' תוריע פרשה ב' : ולהורות ביום רבי אומר ולמה בא כ"ה מלמד כ"ה בד"ת שביום הוא מטמא [ולא בלילה כן] משמע הלשון וא"ת הא כבר למדנו לעיל מכנגע נראה לי כדאיתא פ"ק דמועד קטן [ח' · ולעיל ירשתא ה' ברייתא י"א וע"ש] וי"ל דהכא ילפינן אפי' ראשו ביום ולא א"ל טמא אתה עד שמשיכה אסור להורות בלילה עד שיאיר היום וכן לטהרה וכן משמע בסנהדרין פ"ד ל"ד ומתוך פירש"י בחומש משמע דס"ק איזהו יום מטמא וכו' ובא למעט חתן ורגל וצ"ע דהא נפקא לן מביום הראות בו וי"ל דאפי' ראשו ערב הרגל ולא א"ל טמא אתה עד הרגל אל יטמאנו ברגל · ז"ר : עד שיורנו רבו פי' שיטול רשות מרבו כענין שאמרו בסנהדרין לענין ראיית בכורות וית רענן לי נראה דאפ"ל שאפי' הוא בקי בכל דיני הנגעים אסור לסמוך על סברתו עד שיהיה מקובל איש מפי איש רב מרב עד החכמים הראשונים הש"י יאיר עינינו בתורתו :

פרשתא א א הובא בגמ' שבת פ"ג · נדה ל"ד · וברמב"ם פ"ב מה' משכב ומושב דין י' : ושורפין עליהם את התרומה כ' בתוס' דעל מגען שורפין ולא על זיבתן וכ"כ הקרבן אהרן ובעניותי לא זכיתי להבין כיון דחכמים הגם שהחמירו בטומאתן שיהיו כזבין בכל דבריהם היכי דליהוי היכרא דלא לשרוף תרומה וקדשים איך יגזרו על מגען לטמא תרומה וקדשים וכן פסק הסמ"ג עשין ר"כ דעל מגען שורפין את התרומה ובהיותי בזה ראיתי להזכיר ביאור דברי ירושלמי דשבת פרק א' הלכה ד' משוב שם דברים שגזרו עליהן חכמים ...

שהוא טהורה לצאת בלא מי רגלים אע"ג דש"ז של ישראל טמאה דבר להיכרא דלא לשרפו על טומאת זובן תרומה וקדשים דטומאתן דטהורה דבלא"ה מעורב בה מי רגלים עכ"ל ובמחילה מכבוד תורתו דמשנה שלימה שנינו בנדה ל"ד · וב"ה אומרים כרוקה וכמימי רגליה ... כותית טמאין וכן פסק הרמב"ם ספ"ב מה' משכב ומושב אלא פי' ... דפריך ולא כן תני ש"ז של עכו"ס טהורה ומתרץ דהאמת הוא כן אם ... פתיך ביה מי רגלים הוי טהור רק הך תנא ס"ל דש"ז של עכו"ס ... כתיך ביה מי רגלים ומי רגלים של עכו"ס טמאין יבר ר הוא : ו... התרומה [אבל אין חייבים] עליהם על ביאת המקדש כצ"ל וכ"ה ב... הגי' הקרבן אהרן : מנין לרבות את הגרים התוס' בסוכה כח : ד"ה לרבות בני ישראל ומנחות סא : ד"ה אין לי הניחו בתימא דלא ממעט כאן גרים ועב... הוא ריבוי דמרבה להו ותימא לתמיהתם שלא מבואר כאן בזה ומו הריבוי... וע' לעיל ס' ויקרא פרשתא ב' ברייתא ג' וביותר תמיה על התוס' כי הר"ש בעל התוס' דהתו"כ מרבה לשו מקרא : ואת העבדים המשוחררים אמנם הנוסחא שלפנינו הוא סכוכה דבפי' איתמר במ... שאפי' אין משוחררים מטמאין בזיבה : מנין לרבות את האשה אית... לרבות את האשה ראב"ד ד"ת וכן בגמ' ערכין ג' · נדה ל"ב : מ"... בתוס' : ר' [ישמעאל] בנו של ר"י בן ברוקא כ"ה בד"ת ובילקוט וכ"... **ב** כי יהיה מן הדיבור ואילך ע' לעיל ס' תוריע ריש פרשת נגעים ... אף זבים [יפטור] בהם כו' פטר בהם [אונסים] כו' בהם [אונסים] אינו ד... ד"ת וכ"ה בילקוט בפסיקתא זוטרתי כי יהיה לבשיהם ד"א פרט לפני ... עד שתצא טומאתו חוץ לבשרו עכ"ל וכ"ל דאפשר לפרש דהך לבשיה... שכתב אחר כך זב מבשרו עד שתצא וכו' רק הפסוק בנתים פירוש א... יהיה שהוא פרט לפני הדיבור ואח"כ חוזר לפי' ראשון לבשיהם זב מבשו... לחוץ אמנם זה הפי' דחוק דתרתי מיעוטי למה לי יהיה · ומבשרו · ... לפרש דבמשנה ב' פ"ב דזבים ר"ע אומר אכל כל מאכל בין רע בי... משקין אין נפשה זב אמרו לו א"כ לא יהיה בנמצא זב אמר להם א... עליכם והפירוש הוא ומה בכך שלא יהיו זבים לזה אמר כי יהיה לבשי...

ה מקום שהיא מטמאה טומאה קלה כיון משמשת ופולטת ·
ה בטומאה חמורה דכתיב ואיש כי ישכב את אשה דוה וגלתה
קורה הערה דהיינו מקום יציאת דמים : אף זב מקום
קלה בשכבת זרע · מטמא טומאה חמורה · בזיבות :
בחוץ · לקמן · ובפ'
מדכתיב) דם יהיה
וא מטמא בג' ראיות
שיהא מטמא בפנים
ו · וא"ת מה לזבה
באונס · כדלקמן·
ב ומושב בראייה
אה את בועלה ·
· ואלו חותרות
א בזבה מבזב
קושיא זו) : ז מכאן
כים · ובפ' אחרון
בשבעה דרכים וכו'
לטומאה · בראייה
כדתנן בפ"ב דזבים ·
כות כותים [ל"ז :]
ה ושניה בודקין ·
אין : משנזקק לזיבה
ה שתים שלא מחמת
עליו כל טומאת זב
ולספירת שבעה שוב
בשלישית לקרבן
אחרון דנזיר דראייה
לנקבה דמטמאה
אם אכל רוב מאכל
גילין טומאה דקתני
במשא · שנשא משאו
· שקפץ : במראה ·
שלא הרהר : בהרהור·
: אונסו ספקו ושכבת
· אפי' ראה באונסו
בשתים · וספקו · בפ'
ם"ו ·] אמר רבא לא
א · ספק לא הוא ·
ספק מחמת שכבת זרע
יה כיצד שמלא בלבושו
ה ויודע שממנו יצאו
ק לו אם ראה שניהם
ר דאונס מוכיח הוא ·
י עצמה וזו בפני עצמה·
נקיים שהתחיל לספור ·
שלישית מצטרפת להביא
לא אפי' ראה זו בפני
עצמה שמא ראה קרי
"ב דזבים הרואה קרי
אחריו כל מעת לעת ר'
· וי"ל דהיינו בראיות
הורגל עדיין · ויש לתלות
ת קרי · אבל אם כבר

הורגל · אפילו לאחר קרי הויא ראייה וסותר נקיים · ואם היא של שלישית מצטרפת להביא קרבן · אע"ג דאיכא למימר שניהם ראה · ואין לו לסתור אלא יומו מן קרי דאפילו זיבה כיון דפתיכא ומעורבת בה שכבת זרע אינה סותרת אלא יום אחד · מ"מ כיון שנזקק לטומאה ספק טמא וסותר וא"ת בההיא דמסכת זבים אין חילוק בין ראיות ראשונות לאחרונות דבכלן קרי סותר את זיבה כל מעת לעת · הכא נפרש ספיקו טמא בראה זה אחר זה קרי וזיבה · וספק אם זיבה קודם וסותר · ומצטרפת לשתים ראשונות · או קרי קודם ואינו סותר ואינה מצטרפת · והוי לחומרא : ח זובו טמא יתור הוא דכיון דאמר לעיל רר בשרו מזובו שוב לא היה צריך להזכיר זובו : שעיר המשתלח יוכיח · שגורם טומאה והוא טהור · כדקתני בסוף פ' טבול יום · והוי מצי למימר נמי ולד יוכיח שגורם טומאה והוא עצמו טהור · כדאמרינן לעיל בפרשת כי תזריע : י יכול הדם היוצא מן האמה יהא טמא · דם עצמו יהא כזובו וכרוקו · ולקמן שקיל וטרי ברואה אודם אם הוא טמא כרואה זיבה ואם לאו · וממעט להו מטומאתו בזובו כלובן ולא באודם והיינו דם · והכא דרשא היא נכון לומר תחלה · וכיון דהוי ממעטינן ליה מטומאתו עצמו דלא מטמא בו להיות כזב · שוב לא היה צריך למעטו שאין בדמו דין זוב . דהא לא גרים ט ומאה הוא · אלא משום דקאי הכא גבי זובו ורוקו ומרבה לטומאה גם מימי רגליו · קאמר דם לא מטמא · ובפ' דם נדה [ט' :] מפרש אמאי טמאים טפי מימי רגליו מן הדם · וקאמר דומיא דרוק מה רוק שמעגל ויוצא וחוזר ונבלע · וכן מי רגלים כשנצרך לצאת מתעגלין לבית יציאתם וכשרוצה להעמיד את עצמו ולשהות את נקביו חוזרין למקומם · לאפוקי הדם שאינו מתעגל ויוצא· אלא ראשון ראשון מטפטף· ולאפוקי חלב אשה אע"פ שמתעגל ויוצא אינו חוזר ונבלע · ודם האמה אפילו טומאת משקים אינו מטמא · כדאיתא בפרק כל היד [י"ט :] דדוקא דם אשה יליף התם מקראי אבל דם איש לא · דבעינן דם חללים · וגם אינו כדם מגפתו דהתם קרינן ביה דם חללים · דמה לי קטליה כוליה מה לי קטליה פלגא : יג והליחה סרוחה · ליחת השחין : והראי · רעי מנקב גדול · ואפילו מ"ד בפ"ח דפסחים שיש עליה תורת משקין (גם כאן אין שום הפסקה בין תיבת משקין לתיבת יכול דלקמן) :
יכול

כל בשרו : ה אחר שחילק הכתוב זכיתי לדין · טימא בזב וטימא בזבה · מה זבה מקום שמטמאה טומאה קלה מטמאה טומאה חמורה · אף הזב מקום שמטמא טומאה קלה מטמא טומאה חמורה : ו מבשרו עד שתצא טומאתו חוץ לבשרו והדין נותן · ומה אם הזבה שאינה מטמאה אלא בג' ראיות לג' ימים מטמאה בפנים כבחוץ · זב שהוא מטמא בג' ראיות ליום אחד אינו דין שיטמא בפנים כבחוץ ת"ל מבשרו · עד שתהא טומאתו חוץ לבשרו : ז מבשרו טמא ולא מחמת ד"א · מיכאן אמרו בשבעה דרכים בודקים את הזב עד שלא נזקק בזיבה · במאכל ובמשתה בקפיצה במשא ובחולי ובמראה ובהרהור · משנזקק לזיבה אין בודקים אותו · אונסו וספיקו ושכבת זרעו טמאים כי רגלים לדבר : ח זובו טמא · לימד על הזוב שהוא טמא · הר"ה ומה אם הזב שהזוב גרם לו טומאה הרי הוא טמא · הזוב שהוא גרם לטומאה אינו דין שיהא טמא · שעיר המשתלח יוכיח שגרם לטומאה והרי הוא טהור : ט אף אתה אל תתמה על הזוב שאע"פ שגרם לטומאה לא יהיה טמא ת"ל זובו הוא· טמא · לימד על הזוב שהוא טמא : י יכול הדם היוצא מן האמה שלו יהיה טמא ת"ל הוא · הוא טמא ואין דם היוצא מן האמה שלו טמא אלא טהור : יא אין לי אלא זובו מימי רגליו מנין · ודין הוא ומה אם רוק שהוא יוצא ממקום טהרה הרי הוא טמא · מימי רגליו שהם יוצאים ממקום טומאה אינו דין שיהא טמא · הדם היוצא משם יוכיח שהוא יוצא ממקום טומאה והרי הוא טהור : יב ואף אתה אל תתמה על מימי רגלים שאף על פי שהם יוצאים ממקום טומאה לא יהיו טמאים ת"ל וזאת · לרבות את מימי רגלים : יג יכול הזיעה והליחה סרוחה והראי יהו טמאים ת"ל היא · אוציא את אלו שאינן מטמים טומאת משקים ולא אוציא דמעת עינו ודם מגפתו וחלב האשה שהם מטמים טומאת משקים · ת"ל זאת · נמצאת אתה אומר תשעה משקים בזב הליחה והזיעה סרוחה והראי טהורים מכלום · דמעת עינו ודם מגפתו . וחלב האשה מטמים טומאת משקים · זובו ורוקו ומימי רגליו מטמים טומאה חמורה :

פרק א וזאת תהיה טומאתו בזובו · טומאתו · בזובו תלויה · ואינה תלויה בימים : ב והד"ה · ומה אם הזבה שהיא מטמאה את בועלה אינה מטמאה אלא בג' ראיות לג' ימים · זב שאינו מטמא את שהוא בועל אינו דין שלא יטמא אלא בג' ראיות לג' ימים · ת"ל וזאת תהיה טומאתו בזובו טומאתו בזובו תלויה ואינה תלויה בימים : ג זובו רר זוב סלמ· שהוא מטמא בג' ראיות אין לי אלא גדולות · קטנות מנין · ת"ל תהיה אפי' כל שהוא · החתים אפי' כל שהוא · בשרו אפי' כל שהוא · אם נאמר בגדולות · למה נאמר בקטנות · אלא ליתן שיעור לגדולות · שאם ראה אחת מרובה כשלש שהוא במנד יון לשילוח שהם כדי שתי טבילות · ובשני

סיפונים

הגהות מהר"ד

וכן פי' הסמ"ג עשין ר"כ ד' רכ"ו : ה אחר שחילק הכתוב פי' ועי'
לא בכל המקומות מטמא בזב הגם שהיא חמור שמטמא בראיות כבימים
רק להגי"ה באיזה מקום אין מטמא שוב שפיר נוכל ללמוד זב מזבה
לקמן ס' אמור סוף פרשה ס' ותחלת פרק ח' : מה זבה מקום [שמיטמאה]
יטמאה] טומאה חמורה אף הזב מקום [שמטמא] טומאה קלה [יטמא]
ה כן צריך להיות ד"ת : ו מבשרו עד שתצא חוץ לבשרו. ואע"ג
ולא כל בשרו על כל זה לוה לא צריך יתור כיון דפשטיה דקרא הכי
אה לי וכוא משנה נדה ר"פ יוצא דופן ד' מ' · ובגמ' שם ד' מ"ג :
מחמת ד"א כצ"ל ותיבת טמא נמחק ד"ת ואיברא שבגמ' חולין כ"א ·
ה ל"ה : ע"א · שהובאה שם ברייתא זו ליתא תיבת טמא על כל זה
חוק כאן והגמ' לשון קרא נקט וכ"ה בפסיקתא זוטרתי ובסמ"ג עשין
ע"ד כיון שהוא לפנינו : מכאן אמרו בז' דרכים כו' משנה נזיר ס"ס :
ה וס"ו ובמשנה זבים פ"ב וע' בגמ' נדה ל"ה · והובא ברמב"ם פ"ב מה'
ונסמ"ג עשין ר"כ ד' רכ"ו וע"ש ועי' בפי' הר"ש משנה ב' פ"ב דזבים :
זוב שהוא טמא כו' גמ' נדה ל"ד : ל"ה · וע"ש בתוס' שם ד' ב"ה

עשין רמ"ח וגמ' נדה מ"ג : ט ת"ל זובו טמא כצ"ל ותיבת הוא נמחק ד"ת וכן בגא' נדה שם ליתא : י גמ' נדה נ"ו והובא ברמב"ם ספ"א מה' משכב ומושב דאינו מטמא כמשקה אבל יש לו דין דם מגפתו דהוא וולד הטומאה ודלא כמו שכתוב כאן בפי' הת"ס' : יא יב גמ' נדה נ"ה : נ"ו · ורמב"ם פ"א מה' משכב ומושב דין י"ב וסמ"ג עשין רמ"ח : יג יכול [אף] הזיעה וכו כ"ה בילקוט : ת"ל [ואת] אוציא כו' ת"ל [הוא] כ"ה בספרים אחרים ד"ת וע' בתוס' נדה ד' נ"ה · ד"ה ואת נמצאת אומר תשעה משקין הם וכו' גמ' נדה נ"ה : כריתות י"ג · ורמב"ם שם וסמ"ג שם :
פרק א ב טומאתו בזובו תלויה גמ' בבא קמא כ"ד · ועיין שם : ג תהיה אפי' כל שהוא משנה נדה ר"פ יוצא דופן ד' מ' · וע"ש בגמ' ד' י"ג : והובא ברמב"ם פ"ב מה' מחוסרי כפרה דין ט' : החתים אפי' כל שהוא · נקט ג' לימודים לכל הג' ראיות שכל א' די לה בכל שהוא קרבן אהרן וע' גמ' נדה מ"ג : אם נאמר בקטנות למה נאמר בגדלות כ"ה בקצת נוסחאות ד"ת וכ"ה בילקוט וכ"כ הקרבן אהרן שאם ראה א' מרובה כו' משנה ב' פ"א דזבים וע"ש בפי' הר"ש הביא התוספתא וע' ק"א וז"ר תמהי שהוא פלוגתא דרוקם ועי'

סיפונים הרי זה זב נמור : ד ר' אומר למה"ד לחבל של מאה אמה · ראה בתחילת מאה ובסוף חמשים ובסוף מאה אמה · הרי זה זב נמור · ראה בתחילת מאה בתוך חמשים ובסוף מאה או בתחילת מאה ולאחר חמשים ובסוף מאה אין זה זב נמור : ה מזובו אף מקצת זובו מטמאה משכב ומושב · להביא את שראה שתי ראיות שיטמא משכב ומושב : ו והלא דין הוא ומה אם הזבה שאין סופרת שבעה לשתי ראיות מטמאה משכב ומושב בשתי ראיות · זב שהוא סופר שבעה לשתי ראיות אינו דין שיטמא משכב ומושב בשתי ראיות · לא אם אמרת בזבה שהיא מטמא משכב ומושב בראיה אחת · תאמר בזב שאינו מטמא משכב ומושב בראייה אחת · הואיל ואינו מטמא משכב ומושב בראיה אחת לא יטמא משכב ומושב בשתי ראיות ת"ל מזובו · אף מקצת זובו מטמא משכב ומושב · להביא זב שראה שתי ראיות שיטמא משכב ומושב : ז טומאתו בזובו בלובן הוא מטמא ואינו מטמא בדם · והלא דין הוא ומה אם הזבה שאינה מטמאה בלובן מטמאה בדם · זב שהוא מטמא בלובן אינו דין שיטמא בדם תלמוד לומר טומאתי בזובו בלובן הוא מטמא ואינו מטמא בדם : ח קל וחומר לזבה שמטמאה בלובן ומה אם הזב שאינו מטמא בדם מטמא בלובן · זבה שמטמאת בדם אינו דין שמטמאה בלובן תלמוד לומר טומאתו היא · טומאת האיש בלובן וטומאת האשה בדם :

פרק ב אשר ישכב עליו הזב יטמא · יכול אפילו שכב על עדיינה ועל הדלת · ת"ל משכב ולא עדיינה ולא הדלת :

ב אוציא את אלו ולא אוציא מחצלת הקנים ושל חלף ת"ל משכב המיוחד : ג אין לי אלא מיטה והכר מניין הסינום והרדיד והחלוק והטלית והקלסתר ארבעת קבים והתורמל חמשת קבים והכריתית סאה · והחמת של שבעה קבים ת"ל כל משכב ריבה · או יכול שאני מרבה הסרוד והדף של נחתומים ועריבה גדולה שהנדות שובבות בתוכה ת"ל אשר ישכב עליו המיוחד לשכיבה ולא שאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו : ד או יכול שאני מוציא הסנום והרדיד והחלוק והקלסתר ארבעה · ותורמל חמשת קבים והכריתית סאה והחמת של שבעה קבים ת"ל כל משכב ריבה · מה ראית לרבות את אלו ולהוציא את אלו · אחר שריבה הכתוב מיעט · מרבה אני את אלו שהם משמשים שכיבה עם מלאכתם · ומוציא אני את אלו שאינן משמשים שכיבה עם מלאכתם · אשר ישב עליו הזב יטמא · יכול אפילו ישב על האבן ועל הקורה ת"ל כלי ולא אבן ולא קורה · אוציא את אלו ולא אוציא כסא של גללים ושל אדמה ושל אבנים · ת"ל כלי הכלי המיוחד : ד אין לי אלא כסא וספסל וקתדרה המיוחדין מנין תיבת הבלנים ותיבה שפתחה מצידיה ועריבה משני לונ ועד תשעה קבים שנסדקה שאינו יכול להרחיץ בה רגלו אחת ת"ל כל כלי ריבה יכול אפילו כפה סאה וישב עליה · תרקב וישב עליה ת"ל אשר ישב עליו . המיוחד לשכיבה לא שאומר לו עמור ונעשה ...
יכול שאני מוציא תיבת הבלנים ותיבה שפתחה ...
משני לונ ועד תשעת קבים שנסדקה או שאינו יכ...
אחת ת"ל כל כלי ריבה · מה ראית לרבות את ...
הכתוב מיעט · מרבה אני את אלו שהם משמ...
מלאכתן · ומוציא אני את אלו שאין משמשים ישיב...
ז אין לי אלא בזמן ששכב על המשכב וישב על ...
שכב על המושב וישב על המשכב עומד ונתלה ונשען ...
יטמא ריבה : ח הזב ולא בעל קרי · וחלא דין הוא ...
טומאתו ממקור ובעל קרי טומאתו ממקור מ...
משכב ומושב אף בעל קרי יטמא משכב ומושב ת"...
קרי : ט הזב ולא אבן המנוגעת · הלא דין הוא מ...
מטמא בביאה מטמא משכב ומושב · אבן המנוגע...
בביאה אינו דין שיטמא משכב ומושב · ת"ל הזב ולא ...
י הזב ולא טמא מת והד"ה ומה אם הזב שאינו ט...
ושביעי מטמא משכב ומושב טמא מת שטעון הזייה ...
אינו דין שיטמא משכב ומושב ת"ל הזב ולא טמא מת : י...
והד"ה ומה הזב שאינו מטמא טומאת שבעה מטמא מ...
שמטמא טומאה שבעה אינו דין שיטמא משכב ומוש...
המת : יב ר"ש אומר אשר ישכב עליו ואשר ישב ...
שכיבה ויש לו ישיבה מטמא משכב ומושב ואין זב שמ...
ומושב : יג ושאמרו הזב שמת מטמא במשא עד שימ...
סיפרים · אשר ישכב עליו ואשר ישב עליו עד שינ...

פרשתא ב ואיש אשר יגע במשכבו יכבס בג...
במשכב מטמא בגדים ואין ...
במשכב מטמא בגדים · הלא דין הוא ומה אם במ...
אדם מתחת הזב לטמא אדם ולטמא בגדים נטמ...
הזב לטמא אדם ולטמא בגדים · מקום שנטמא אד...
[לטמא אדם] לטמא בגדים · אינו דין שיטמא משכ...
[לטמא אדם] לטמא בגדים · ת"ל ואיש אשר יגע ...
בגדיו · אדם הנוגע במשכבו מטמא בגדים ואין המשכב ...
מטמא בגדים : ב קל וחומר שיטמא אדם מתחת ה...
ולטמא בגדים ומה במקום שלא נטמא משכב במגע ...
בגדים מטמא אדם במגע משכב לטמא בגדים · מקום ...
מתחת הזב לטמא אדם ולטמא בגדים אינו דין ...
מתחת הזב לטמא אדם ולטמא בגדים · ת"ל כל מש...
עליו הזב יטמא · משכב מטמא מתחת הזב לטמ...
בגדים · ואין אדם מטמא מתחת הזב לטמא אדם ...
ג משכב במשכבו ואם נשבר טהור · הלא דין הוא מ...
שאין לו טהרה מטומאתו אם נשבר טהור · משכב ש...
כ...

הגהות

כ' : ד ובסוף חמשים ובסוף מאה ה"ז זב גמור כו' בתחלת מאה [ואחר] כ' ובסוף מאה כצ"ל ד"ת : ה מזובו הכי דריש מזובו טומאתו הוא כל המשכב אשר ישכב עליו הזב יטמא ד"ת : להביא את שראה שתי ראיות משנה ריש זבים ומשנה פ"ק דמגילה ד' ח' רמב"ם פ"ב מה' משכב ומושב דין ו' : ז' טומאתו בלובן כצ"ל ותיבת בזובו נמחק ד"ת וילקוט ע' גמ' נדה ל"ב : והובא ברמב"ם פ"א מה' משכב ומושב דין ו' : בלובן היא [מיטמא] ואין [מיטמא] בדם כו' שאינה [מיטמאה] בלובן [מיטמאה] בדם זב שהוא [מיטמא] בלובן כו' בלובן הוא [מיטמא] ואינו [מיטמא] בדם כצ"ל ד"ת : ח ק"ו לזבה [שמיטמאה] כו' שאינו [מיטמא] בדם [מיטמא] בלובן זבה [שמיטמאה] בדם אינו דין [שמיטמאה] בלובן כצ"ל ד"ת :

פרק ב א יכול אפילו שכב על [אודייני] ועל הדלת כ"ה בנוסחא אחריתא ד"ת וכדין בכללו הובא ברמב"ם ספ"ז מה' משכב ומושב ובלבונו הובא בסמ"ג עשין רמ"ח וביאור תיבת אודייני ע' תוס' בבא בתרא קמ"ד : ב מחצלת קנים ושל חלף משנה סוף פי"ז דכלים ורמב"ם פכ"ה דכלים דין י"ג וע' בגמ' סוף פ"ק דסוכה : ג והתורמל כו' משנה רפ"כ דכלים ורמב"ם ספכ"ד דכלים וסוף פ"ו מה' מטמאי משכב ומושב : ועריבה גדולה שהנדות [רוחצות] בתוכה כ"ה בקצת נוסחאות ד"ת : ד והחלוק [והטלית] והקלסטר ד' [קבין] ותורמיל כו' ת"ל כל משכב [ריבה] מה ראית כו' כצ"ל ד"ת וילקוט : ושל אבנים ת"ל [הכלי הכלי] המיוחד כצ"ל ד"ת וילקוט : ה ו הובאה בפי' הר"ש משנה ו' פי"ט דכלים וע"ש ובמשנה ג' ד' פכ"ד דכלים והובא ברמב"ם רפכ"ז מכלים : ת"ל כל [הכלי] ריבה כצ"ל ד"ת : יכול אפי' כפה סאה כו' אשר ישב עליו המיוחד [לישיבה] לא שאומר לו כצ"ל ד"ת וכ"ה בגמ' שבת נ"ט · חגיגה כ"ג : נדה מ"ט : והובא ברמב"ם ספ"ז מה' משכב ומושב ובסמ"ג עשין רמ"ח : ו שנסדקה שאינו יכול לרחוץ רגלו אחת ת"ל כל [הכלי] ריבה כצ"ל ד"ת וילקוט : ז מנין שכב על המושב וישב על המשכב רמב"ם רפ"ו מה' משכב ומושב וסמ"ג עשין שם : נתלה ונשען מנין משנה ספ"ד

מהרי"ד

פ' נגעים פרשה ב' ברייתא ו' וע"ש] אמרינן וכבס המטהר את בגדיו ...
משכב ומושב אלא דמצורע מטמא משכב ומושב מה שאין כן באבן המנוגע...
בפרק אלו דברים [בפסחים ד' ס"ז :] דאינו מטמא משכב ומושב להיות ...
אלא ראשון לטמא אוכלין ומשקין דהא אמרינן התם אדרבא זב ...
משכב ומושב אלא ודאי כדאמר וכן פי' הר"ש ז"ל בריש כלים וכן פי' הר...
לעיל וע' בריש פ' דם הנדה וביומא פ"ק דף ו' וע' מה שכתבתי בס' ...
מה' טומאת צרעת ושם האורכתי כל זה הוא לשון הד"ת וע' לעיל ...
פרק ב' ברייתא י' ומה שציינתי שם וע"ש : הובאה בגמרא נדה נ"ד : ...
יג ושאמרו הזב כו' · משנה נדה ס"ט : וע"ש בגמ' והובא ברמב"ם פ"ו ...
ומושב דין ד' : עד שינשא רובו עליו רמב"ם פ"ז מה' משכב ומ...

פרשתא ב א אדם [הנוגע] במשכב כו' נטמא משכב מתחת הזב ...
בגדים [פי' לאחר פרישה] מקום שנטמא אדם במגע...
לטמא בגדים פי' בעוד שלא פי' ד"ת וילקוט הגירסא נטמא משכב מתח...
מקום שמטמא אדם במגע משכב לטמא בגדים אינו דין שיטמא משכב ...
בגדים ותיבות לטמא אדם ליתא שם ועיין ביאור ברייתות אלו ב...
משכב ומושב דין ו' וע' משנה ג' ומשנה ה' פ"א דכלים ודאהלות ...
משכב ומושב דין ו' ובסמ"ג עשין רמ"ח : ב ק"ו כו' לטמא אדם [לטמ...
אדם [לטמא] בגדים כו' לטמא אדם [לטמא] בגדים כו' הזב וטמא [וא...
יכבס בגדיו] משכב מטמא מתחת הזב לטמא אדם [לטמא] בגדים כו' ...
בגדים כצ"ל ד"ת : ג בתחלתה במשכבו שאם נשבר טהור ד"ת וילקוט ...
שגורם גם תיבת משכב ע"ש וע' בפי' הר"ש במשנה ג' פ"א דכלים : ...
משנה רפ"ב דכלים ורפ"א ורפט"ו שם וברמב"ם ריש פ"ו מה' כלים ...

שבר לא יהיה טהור · לא אם אמרת בכלי חרס שאין
מאה לטמא אדם ולטמא בגדים · תאמר במשכב
הטומאה לטמא אדם ולטמא בגדים · הואיל והוא
אה לטמא אדם ולטמא בגדים · ואם נשבר לא יהיה
במשכבו אם נשבר טהור : ד במשכבו ולא בחבל
פחות מחמשה או יתר על עשרה או יכול שאני
עד עשרה ת"ל טמא : ה במשכבו ולא בנימין
ר חוץ משלש אצבעות · או יכול שאני מוציא
ל טמא : ו במשכבו ולא הגזול או יכול שאני
ב ת"ל טמא : ז ר"ש אומר במשכבו ולא הגנוב או
א את הגזול ת"ל טמא : ח אמרו לו מה ראית לרבות
ת זה אחר שריבה הכתוב מיעט · מרבה אני את זה
לים ממנו · ומוציא אני את זה שלא נתייאשו
ט ואיש אשר יגע במשכבו יכבס בגדיו · בשעת
ים פירש אינו מטמא בגדים : י וכבס בגדיו או
בגד · אי בגד יכול בגד גדול לבן · המיטמא בזוב
ם מנין גדול צבוע · גדול לבן · קטן לבן קטן צבוע ·
ה להביא שבים של סבכה ונינגילון מנין ת"ל בגד
נין לעשות שאר כלים כבגדים ת"ל טמא · יכול
חרס ת"ל בגד · בגד הוא מטמא ואינו מטמא לא אדם
יא מיכן אמרו כל המטמא בגדים בשעת מגעו
משקים להיות תחילה והידים להיות שניות · ומטמא
ים ואינו מטמא לא אדם ולא כלי חרס לאחר פרישתן
להיות תחילה והאוכלים והידים להיות שניות ואינו
א בגדים ואין צורך לומר אדם וכלי חרס :
יושב על הכלי אשר ישב עליו הזב יטמא · אין לי אלא
מן שיושב עליו ונוגע בו מנין לעשרה מושבות זה על
אבן מסמא ת"ל והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב
הזב יושב ומטמא ישב הטהור ויטמא : ב אין לי אלא
שב עליו והזב שם מנין לעשות ריקם כמלא · ת"ל
יקם כמלא : ג אין לי אלא משכב · מרכב מנין ודין
שלא חלק הכתוב בין נושא לנישא למשכב · כך לא
א לנושא למרכב · מה לי לא חלק בין נושא לנישא
חלק מגעו ממשאו לא נחלוק בין נושא לנישא למרכב
נו ממשאו ת"ל כלי לרבות את המרכב : ד רבי חנניה
· אם בדרך שלא ירדה עליו הטומאה יצאת ממנו ·

בדרך שירדה עליו הטומאה אינו דין שתצא ממנו · לאו מה לי החמיר במרכב הנישא שהרי החמיר בזב הנישא נחמיר במרכב הנישא שהרי היקל בזב הנישא ת"ל כלי לרבות את המרכב : ה בבשר הזב ולא בצואה שעליו ולא בקילקים שעליו · ולא בשירים ולא בנזמין ולא בטבעות · אע"פ שאין יוצאים · או יכול שאני מרבה את השער ואת הצפורן ת"ל טמא : ו בבשר הזב ולא בעצם הפורש ממנו ולא בבשר הפורש ממנו · ק"ו לפורש מן הטהור שיהיה טהור הא מה אני מקיים או בעצם אדם או בקבר · זה אבר הפורש מן החי בין פרק לפרק : ז אם נאמרו בזב למה נאמרו במשכב אם נאמרו במשכב למה נאמרו בזב אלא לפי שיש בזב מה שאין במשכב · ובמשכב מה שאין כן בזב · הזב עושה משכב ואין המשכב עושה זב · חיבורי הזב טהורים · וחיבורי המשכב טמאים · הא לפי שיש בזב מה שאין כן במשכב · ובמשכב מה שאין כן בזב צריך לומר במשכב וצריך לומר בזב : ח וכי ירוק הזב בטהור יכול אפילו רקק ולא נגע בו יהיה טמא · ת"ל בטהור עד שיגע בו · אין לי אלא רוקו · כיחו וניעו ורירו ומימי האף שלו מנין ת"ל וכי ירוק : ט אשר ירכב עליו הזב יטמא יכול אפילו רכב על המשכב ועל המושב ת"ל מרכב ולא משכב ומושב : י אוציא את אלו ולא אוציא את האוכף ת"ל מרכב מרכב המיוחד : יא איזה המרכב המיוחד · זרז האשקלוני ומדוכה המדית · ועביט של גמל וטפיטו של סוס · רבי יוסי אומר טפיטו של סוס טמא מושב מפני שעומדים עליו בקומפון · אבל איכוף של נקה טמא : יב אין לי אלא בזמן שהוא רוכב עליו ונוגע עליו מנין לעשרה מרכבות זה על גבי זה אפילו על גבי אבן מסמא ת"ל וכל המרכב אשר ירכב עליו הזב יטמא עד שישא רובו עליו :

פרק ד

וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו · תחתיו של זב · יכול תחתיו של מרכב ודין הוא אם הזב החמור לא טימא כלי שטף אלא במגע מרכב הקל אינו דין שלא יטמא כלי שטף אלא במגע · הא מה אני מקיים וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו · תחתיו של זב : ב והנושא אותם מה ת"ל · שיכול אין לי אלא מטמא במשא אלא המרכב בלבד משכב ומושב מנין ודין הוא ומה אם מרכב שאין מגעו מטמא בגדים משאו מטמא בגדים · משכב ומושב שמגעם מטמא בגדים אינו דין שיהא משאן מטמא בגדים · נולל ודופק יוכיחו · שמגעם מטמא בגדים ואין משאם מטמים בגדים : ג אף אתה אל תתמה על המשכב ועל המושב שאף על פי שמגעם מטמא בגדים לא יהיה משאם מטמא בגדים ת"ל והנושא אותם לרבות את המשכב ואת המושב : ד רבי אלעזר אומר

הגהות מהרי"ד

ב"ס פ"א מה' מקוואות דין ג' : אם אמרת בכלי חרס שאין נעשה אב
אהרן שהוא מדתניא לעיל [ס' שמיני ריש פרק ט'] שאין הכלים מיטמאים
ש אדם · ודבריו אין מובנים דמהיכן משתמע מהכא דלא מיטמאי גם
קא מאוירו אין מיטמאין אבל מטמאין בנגיעה והוא מבואר בגמ' עירובין
ד"ס לא כתב כל סיכא דלא קרינן ביה וחטאו לא קרינן ביה
שניות לרמב"ם בהקדמה לסדר טהרות הביא בשם התוספתא וכל כלי פתוח והנפש הנוגעת
א טמא ואין הנוגע בו טמא · והדין הובא ברמב"ם פ"ה מה' טומאת מת
בחבל משנה ב' פי"ט דכלים והובא בגמ' חולין כד : וברמב"ם פכ"א מה'
[יטמא] כ"ה בד"ת : ה משנה רפי"ט דכלים ורמב"ם פכ"א מה' כלים דין
תר] משלש אצבעות כ"ה בקלת טהמאות ד"ת : ו ז ח ע' גמ' בבא קמא
ובשיטה מקובצת שם והובא ברמב"ם פכ"ד מה' כלים דין ו' וע"ש במשנה
י תורה למהר"י באסן סי' י"ג : ט פירש כו' ע' משנה ב' פ"ה דזבים
ב"ס ספ"ו מה' משכב ומושב ומשנה למלך שם : י כפול כדוגמתה לעיל ס'
ר' ושם פרשה ו' ברייתא ח' ושם סוף פרשה י' וע"ש ומה שכתבתי שם :
קטן לבן כו' להביא שבים של סבכה כצ"ל ד"ת : יא משנה רפ"ה דזבים
ורמב"ם פ"ו מה' משכב ומושב דין ו' וסמ"ג עשין רמ"א :
מב"ס פ"ו מה' משכב ומושב דין ה' וסמ"ג עשין רמ"א : ב ריקם כמלא
' אעפ"י שנתרוקן שאין הזב שם אפ"ה הוא כמו שהיה שם : ג אין לי אלא
מנין כ"ה ב"י ה"ש משנה ד' פ"א דכלים וע"ש והובא בסמ"ג עשין רמ"א :
[ממשאו] כצ"ל וכ"ה בד"ת ובילקוט : ד ר' חנניה בן [חכינאי] כ"ה בקלת
ילקוט איתא ר' חנניה בן גמליאל : אם בדרך שלא ירדה עליו טומאה [פי'
המרכב או המושב אין על הבגד הנישא רק טומאת מגע] יצאה ממנו [אם
המרכב טמא כדכתיב והנושא אותם יכבס בגדיו] בדרך שירדה עליו טומאה
עליו הגם שלא נגע בו נטמא לטמא אדם] אינו דין שתצא ממנו [שאם ישב
אח] לאו מה לי החמיר במרכב הנישא [פי' באדם הנושא את המרכב] שהרי
א [שאם הזב נישא ע"ג בגד אותו הבגד מטמא אדם] נחמיר במרכב [הנושא]
נושא את האדם כגון שישב עליו] שהרי היקל בזב הנישא [שאם הזב נושא
מטמאין אדם לפיכך אם מרכב נושא אדם לא יטמא אותו] ק"א · וז"ד :
שעליו [היינו הצואה שדבוקה על השיער כקלקי וכדאיתא במשנה ב' י"ג
קלקי הלב הלקי הראש · [illegible]

אעפ"י שאין יוצאים שהם מהודקים היטב בבשר : יכול שאני [מוציא] את השער כ"ה בד"ת
וילקוט : ת"ל [יטמא] כ"ה בד"ת וכו"ר : ו ולא בבשר כו' ק"ו לפורש מן הטהור שהוא טהור
ע' משנה ג' פ"ו דעדיות והובא ברמב"ם פ"ב מה' טומאת מת דין ג' · ומרן הקדוש הרב"י
בכסף משנה שם על מ"ש הרמב"ם שם וכן עצם בלא בשר הפורש מן החי טהור כ' שם הכ"מ
דהכי משמע שם במשנה ולי הצעיר נראה דדברי הרמב"ם הם מהך ק"ו דהכא דקאי גם על
ולא בעצם הפירש ממנו : זה אבר הפורש מן החי [מפרק] לפרק כ"ה בקלת טהמאות ד"ת
וסגם דהך קרא משתעי במת יליף באם אינו ענין · ק"א · וע' גמ' נזיר נ"ג : נ"ד : וספרי
חקת פסקא קכ"ז : ז אם [נאמר] בזב למה [נאמר] במשכב ואם [נאמר] במשכב למה [נאמר]
בזב כו' ואין המשכב עושה [משכב] כצ"ל וכ"ה בד"ת ובילקוט · ופי' הר"ש במשנה ג' פ"א
דכלים אם נאמר בזב שהפורש ממנו הוא טהור למה נאמר במשכב [לעיל פרשתא ב' ברייתא
ג'] שאם נשבר טהור ואם נאמר במשכב כו' ואין המשכב עושה משכב [שאם המשכב מונח על
בגד אחר אין מטמא אותו טומאה חמורה · חיבורי הזב טהורים] [כדבסמוך ברייתא ה'
ולא בנימים] חיבורי המשכב טמאים [כדלעיל פרשתא ג' ברייתא ד' בחבל מחמשה ועד עשרה :
ח הובאה בנדה דף כ"ה : וע' כאן במזרחי ובשו"ת מהרשד"ם חלק יו"ד סי' רכ"ח ובקרבן
אהרן : ת"ל וכי ירוק פירש"י וי"ו קא דריש : ט ת"ל מרכב ולא משכב [פי' דמטמא משום
מושב דאין חלק מגעו ממשאו ולא משום מרכב דחלוק מגעו ממשאו קרבן אהרן וזית רענן :
י ולא אוציא את האוכף ע' עירובין כ"ז ותוספתא דכלים בבא בתרא פרק ב' וערוך ערך
אכף ורמב"ם ספכ"ה דכלים : יא סוף משנה ב' פכ"ג דכלים וע"ש וברמב"ם והראב"ד ספכ"ה
מה' כלים : יב רוכב עליו ונוגע [בו] מנין כו' אשר ירכב עליו עד שישא רובו עליו כצ"ל
וכ"ה בד"ת ובילקוט : עד שישא רובו עליו הובא ברמב"ם פ"ז מה' משכב ומושב דין ג' ודוגמתו
לעיל סוף פרק ב' :

פרק ד א תחתיו של זב [פי' היינו מרכב דכתיב וטמא ולא כתיב יכבס בגדיו והיינו מרכב
שחילק מגעו ממשאו דאילו משכב ומושב לא חילק מגעם ממשאם] ואילו שאר
כלי שטף הם טהורים לגמרי ד"ת : יכול תחתיו של מרכב [פי' אפי' בעת שהזב לא ישב
ורכב עליו וגם המרכב לא נגע באותו הדבר] כו' אם הזב החמור [שהנוגע בו מטמא בגדים]
לא טימא כלי שטף [פי' כלי עץ ומתכות] אלא במגע [פי' כיון דאינו מיוחד למשכב ולמושב
ולמרכב לא מיטמא אלא במגע ע' בגמ' נדה סוף ד' ל"ב וריש ד' ל"ג : ב והנושא אותם
מה ת"ל [פי' דאי למרכב לאודיה קאי והנושא אותו מיבעיא ליה למכתב ד"ת והי"ת :
מרכב שאין מגעו מטמא בגדים [illegible]

אומר והנושא אותם מה ת"ל שיכול אין לי מטמא במשא אלא אלו בלבד מנין זובו של זב ורוקו ומימי רגליו ושכבת זרעו ודם הנדה ת"ל והנושא אותם לרבות כל האמור בענין : ה בו ולא בצואה שעליו ולא בקילקים שעליו ולא בשירים ולא בנזמין ולא בטבעות · אף על פי שאין ייצאים · או יכול שאני מוציא את השיער ואת הצפורן ת"ל טמא · וידיו לא שטף במים מה ת"ל · לפי שנאמר ורחץ את בשרו במים יכול אף בית הסתרים ת"ל וידיו · מה ידיו בנראה פרט לבית הסתרים אף כל בנראה פרט לבית הסתרים : ו מנין לעשות אחר ספרו של זב בימי גמרו תלמוד לומר וידיו לא שטף במים אפילו לאחר מאה שנים · אמר רבי אלעזר בן ערך מיכן סמכו חכמים לטהרת ידים מן התורה :

פרשתא ג

כלי חרס אין לי אלא כלי חרס מניין לרבות כלי נתר תלמוד לומר וכלי חרס אשר יגע בו הזב

יכול אפילו נגע בו הזב מאהוריו יהא טמא ודין הוא · ומה אם מת החמור לא טימא כלי חרס מאחוריו · הזב הקל אינו דין שלא יטמא כלי חרס מאחוריו · לא אם אמרת במת שאינו עושה משכב ומושב תאמר בזב שמטמא משכב ומושב · הואיל והוא עושה משכב ומושב יטמא כלי חרס מאהוריו · ת"ל אשר יגע בו · ולהלן הוא אומר אשר תבושל בו · מה בו האמור להלן מאוירו אף כאן מאוירו : ב מאחר שלמדנו שאין מטמאים אותו אלא מאוירו מה ת"ל אשר יגע בו מגע שהוא ככולו הוי אומר זה היסיטו : ג וכל כלי עץ אשר ישטף במים אמר רבי שמעון מה זה בא ללמד אם ללמדינו שמטמא כלי שטף במגע והלא כבר נאמר והנוגע בבשר הזב יכבס בגדיו · אם הנוגע בו מטמא כלי שטף במגע · הוא עצמו לא יטמא כלי שטף במגע · אם כן למה נאמר וכל כלי עץ ישטף במים אלא אלו אוכלים ומשקים וכלים שעל גבי הזב : ד והלא דין הוא ומה אם במקום שעשה משכב תחתיו לא עשה תחתיו מדף · מקום שלא עשה על גביו משכב אינו דין שלא נעשה על גביו מדף ת"ל וכל כלי עץ ישטף מלמד שעושה תחתיו מדף : ה ק"ו שיעשה על גביו משכב · ומה אם במקום שלא עשה תחתיו מדף עשה תחתיו משכב · מקום שעשה על גביו מדף · אינו דין שנעשה על גביו משכב · ת"ל וכל המשכב אשר ישכב עליו הזב יטמא משכב הוא עושה תחתיו · ואין עושה על גביו משכב : ו קל והומר שיעשה תחתיו מדף · מה אם במקום שלא עשה על גביו משכב עשה על גביו מדף · מקום שעשה תחתיו משכב אינו דין שיעשה תחתיו מדף · אשר ישכב עליו הזב יטמא · משכב הוא עושה ת תחריו מדף : ז קל והומר שלא יעשה תחתיו מש שעשה על גביו מדף לא עשה על גביו משכב · תחתיו מדף אינו דין שלא יעשה תחתיו משכב · אשר ישכב עליו הזב יטמא מלמד שהוא עוש

פרק ה

וכי יטהר הזב מזובו · כשיפסוק מזובו מנגעו · מזובו וספר אף מקצת זובו טע

ב להביא את שראה שתי ראיות שיטעון ספיר דין הוא ומה אם מטמא משכב ומושב בשתי ראיור שבעה לשתי ראיות · זבה תוכיח שהיא מטמא מש ראיות ואינה סופרת שבעה לשתי ראיות : ג אף על הזב שאף על פי שהוא מטמא משכב ומושב יטעון ספירת שבעה לשתי ראיות ת"ל מזובו וכ זובו טעון ספירת שבעה להביא את שראה שר ספירת שבעה : ד וספר לו לעצמו · מיכן אמרו ה את עצמם ביום הראשון ומצאו טהורים · וביום השבי ושאר כל הימים לא בדקו · ר' אליעזר אומר הרי אלו ור' יהושע אומר אין להם אלא יום הראשון ויום הש עקיבא אומר אין להם אלא יום השביעי בלבד : ז שמעון אומרים נראים דברי רבי אליעזר מדברי רנ ר' עקיבא מדברי שניהם אבל הלכה כדברי ר' אלי ימים יכול בין סמוכים בין מפוזרים ת"ל לטהרה אחת : ז וכבס בגדיו ורחץ בשרו · היקיש כיבוכ בשרו · מה רחיצת גופו בנקיות אף כיבוס בגדיו בנ חוצצים בכלים : ח ורחץ בשרו במים חיים · הזב חיים ואין מצורע טעון ביאת מים היים : ט הלא הזב שאין טעון הזיית מים חיים טעון ביאת מים שהוא טעון הזיית מים חיים אינו דין שיטען ביאת ורחץ בשרו במים חיים הזב טעון ביאת מים טעון ביאת מים חיים : י יכול אף כליו יטענו ביאת בשרו · בשרו טעון ביאת מים חיים · וכלים ע יא וטהר מלטמא כלי חרס במשא · בן עזאי אומר שלא עשה ולד הטומאה קל כולד הטומאה הקל לטמ

הגהות מהרי"ד

וכולא ברמב"ס פ"ג מה' טומאת מת דין ג' : ד מניין זובו של זב כו' משנה ג' פ"א דכלים וע"ש בפי' הר"ש ובגמ' בבא קמא כ"ה · והובא ברמב"ס פ"א מה' משכב ומושב : ה ולא כו' כפול לעיל פרק ג' ברייתא ה' [ושם מיירי בטהור שנגע בגואת הזב שדבוק בו וכאן מיירי בזב שנגע בדבר הדבוק בטהור וית רעתן : מה ידיו בנראה כו' גמ' קדושין כ"ה וע"ש בתוס' וע' מעדני יו"ט על הרא"ש נדה ה' מקואות סי' כ"ה וע' גמ' נדה מ"ג : ו אחר [ימי] ספרו כצ"ל ד"ת ופי' כל זמן שלא טבל והובא ברמב"ס רפ"ה מה' משכב ומושב : אר"א בן ערך כו' גמרא חולין ק"ו · ועיין ספר באר הגולה לזקני ה"ג מהר"ל מפראג באר ראשון :

פרשתא ג א מנין לרבות כלי נתר [פי' כלי נתר ע' גמ' עבודה זרה ל"ג : ופי' המשניות לרמב"ס רפ"ב דכלים וע"ש במשנה דכלי נתר בכל דיניו שוה לכלי חרס והובא ברמב"ס ספ"א מה' כלים] : ת"ל וכלי חרס [וי"ג יתירא קא דריש : ומה אם מת החמור [שמטמא באהל] לא טימא כלי חרס מאחוריו [משנה ריש פ"ב דכלים ופ"א דחולין ד' כ"ד : כ"ה וע"ש בגמ' ותוס' : במת שאינו עושה משכב ומושב [שאין טמא אלא אותו שנוגע בו או מאהיל עליו וקשה דבזבחים צ"ה מיבעיא לן תלאו באויר תנור מהו ואם איתא דצריך שיגע בו א"כ מנ"ל למילף הכא היסט דילמא ה"נ בעי עד שיגע בתוכו דהכ"ג פריך בפ"ק דחולין · ז"ר : ב מאחר שלמדנו שאין [מטמא] כצ"ל ד"ת : הוי אומר זהו הסיטו גמ' נדה מ"ג : ג וכל כלי עץ ישטף במים כצ"ל וע' משנה ו' פ"ד דזבים ושם בפי' הר"ש ובגמ' נדה סוף ד' ל"ב ול"ג ורמב"ס פ"ג מה' משכב ומושב דין ג' : ד לא עשה תחתיו מידף [כל כלים שאינן משכב ומושב מידף קרי להו פי' הר"ש משנה ב' פ"ה דזבים וכדלעיל ריש פרק ב' : מקום שלא עשה על גביו משכב [גמ' נדה ריש ד' ל"ג] : אינו דין שלא [יעשה] על גביו כו' שעושה [על גביו] מידף כצ"ל ד"ת : ה אינו דין [שיעשה] על גביו משכב כו' יטמא [תחתיו] הוא עושה [משכב] ואין עושה כצ"ל ד"ת :

פרק ה א כשיפסוק [פי' דהא לא נטהר עד לאחר טבילה וספירת שבעה הוא קודם טבילה · קרבן אהרן : ולא מזובו ומנגעו [כי הגם שלא נטהר עדיין מנגעו אעפ"כ יכול ליטהר שהקל מטומאתו ע' גמ' נדה ל"ז : וגמ' מגילה ח' : וטורי אבן שם וכו"ד כ' וצריך לומר דאיירי בימי ספרו של מצורע דאילו בימי גמרו גם מצורע מטמא משכב ומושב · ועיין במקומות שציינתי אני הצעיר לעיל סוף תזריע פרשת נגעים פ"ב ברייתא י' ומה שציינתי שם לעיין ותראה דאין צורך למ"ש הז"ר : ב ג משנה ריש זבים והובאה הברייתא בגמרא מגילה ח' ועיין שם בגמרא וברמב"ס פרק ג' מה' מחוסרי כפרה דין ו' : ד וספר לו לעצמו היינו הגם דאתחזק איסורא דטומאה אעפ"כ כ"א נאמן על עצמו ע' גמ' כתובות ע"ב : וגיטין ב' : ותוס' שם ולקמן ריש פרק ט' : וספר לו לעצמו · ז' ימים יכול בין סמוכים בין מפוזרים ת"ל לטהרתו שתהא טהרתו אחת מכאן אמרו הזב וכו'

וגמ' נדה ד' ס"ח : ח' ז' ורמב"ס פ"ג מה' מחוסרי כפרה דין בנקיות גמ' עירובין ד' : סוכה ו' · הא למדנו [שיש] חוצצין בכלים ורמב"ס פ"ג מה' מקואות : ח ורחץ בשרו [דייק בשרו של זה ולא של מים חיים כו' משנה סס"א דמקואות ורמב"ס פי"א מה' מקואות וסמ"ג דין הוא ע' לעיל ס' נגעים פרשתא ב' ברייתא ט' : י וכלים עולים וסמ"ג שם : יא וטהר מלטמא כלי חרס במשא [גמ' מגילה ס' :] פירש ורצה אחר הטבילה הגם שסותר על כל זה אם הסיט בתוך כך כלים וע"ש בס' טורי אבן וכן פסק הרמב"ס ספ"ה מה' משכב ומושב והרא דבימי ספרו אינו מטמא כלי חרס בהיסט והזית רעתן תמה עליו מיהו רק כשטבל אחר שפסק מלראות קודם שספר אבל בלא טבילה ודאי מטמ זה לשונו פי' הראב"ד ז"ל שכשראה זיבה ביום שטבל מיירי שהוא סו בכלי חרס שבהסיטו בין טבילה לראיה וגזירת הכתוב הוא שהוא טהור אדם ושברי כלים שנגע בהם או הסיטם בין טבילה לראיה טמאים ובעמ חרס (סמור) [נראה שהוא ט"ס וצ"ל קל] הוא לגבי קבלת טומאה דה דברים אחרים שיש בכלי חרס מה שאין כן באדם ושאר כלים ומשום הכ ונראה דלאו דוקא בהיסט הוא הדין נמי במגע מאוירו שאינו מטמא ומ לבי מגמגם שלא מצאתי מקום שנזכר זה החלוק בזב שראה אחר הטבי צריך בן עזאי לעשות קל וחומר כדי לטמא כלי חרס בהיסט דמשום תיפוק ליה שזהו חידוש גדול להוציא כלי חרס מכלל אדם ושאר כל אא"כ מצאתי כתוב בסוף פ' [ה'] מה' משכב ומושב להרמב"ס אע"י כו' עד סוף הפרק וכתב שם הר"י קורקוס שהוא גמ' דמגילה ע"ש באר היטב ומה שהקשינו אמאי אצטריך לעשות ק"ו יש לומר דלרב אי שתק קרא מוטהר מלבד שיצלה על דעתנו להשוות כלי חרס להיליה: מכללם אלא שקל וחומר הוא ומשום הכי אצטריך קרא וטהר עכ"ל הד"ת : שלא עשה את וולד הטומאה הקל פי' אדם שנוגע בש הקל ובגדים הנוגעים הם גם כן וולד הטומאה הקל שהם שני ואם ה בשרץ אין בגדיו טמאים וזהו שאמר שלא עשה את וולד הטומאה הקל אם אדם לבוש בגדים ונגע בשרץ אין בגדיו טמאין כאילו נגע בשרץ שהוא עשה וולד הטומאה כוולד הטומאה פי' שכלי חרס מקבל טומאה מן ה טומאה מקים שעשה כו' פי' שאדם הנוגע בזב מטמא בגדים כמו ש עאכ"ו שהזב יטמא כ"מ בהיסט כדרך שמטמא אדם אעפ"י שטבל · במקום שלא עשה וולד הטומאה הקל [כוולד הטומאה הקל ליטמא בו

ה חמור בוולד הטומאה חמור ליטמא באב הטומאה ·
הטומאה החמור [בולד הטומאה חמור] ליטמאה
מור אינו דין שנעשה וולד הטומאה החמור בוולד
טמא באב הטומאה החמור · א"ל רבי יוסי הגלילי
שונים לחכם א"ל פרשהו א"ל אין מפרשים לחכם ·
ופירש ומה אם במקום שלא עשה בגדי המטמים
רין עשה כלי חרס בשרץ כאדם בשרץ · כאן שעשה
זב כבגדים בזב אינו דין שנעשה כלי חרס בזב
יטהר מלטמא כלי חרס במשא : **יב** בשמיני יכול
לה ת"ל ביום · ביום ולא בלילה : **יג** יקח לו
ישו לזיבתו הראשונה לא יביאם לזיבתו שנייה ·
ני בני יונה חלופי תורים בני יונה וחלופי בני
חילופיהם עשירית האיפה : **יד** מנין שהוא טובל
יבא לפני ה' אל פתח אהל מועד · כיצד הוא בא
ועד אלא אם כן היה מעורב שמש · מלמד שהוא
ם : **טו** ועשה אותם הכהן אחד לחטאת ואחד
הכהן אחד לחטאת ואחד לעולה · מנין שאם
יה הפרשו תפרש · ת"ל אחד לחטאת ואחד לעולה
: **טז** וכפר עליו הכהן לפני ה' מזובו מקצת זבים
זבים אין מביאים · הא כיצד ראה שלש יביא · ראה
· או אינו אלא ראה שתים יביא · שלש לא יביא ·
שלש ראה שתים · הא מה אני מקיים וכפר עליו
מזובו · מקצת זבים מביאים קרבן ומקצת זבים אין
ן הא כיצד ראה שלש יביא ראה שתים לא יביא :
ש פרט לקטן · או יכול שאני מוציא בן תשע שנים
ום אחד ת"ל ואיש : **ב** כי תצא ממנו שכבת זרע
אתו חוץ לבשרו · מיכן אמרו הזב ובעל קרי שהרגישו
ובולעים את התרומה : **ג** שכבת זרע פרט למערה ·
פילו כמי מקוה · את כל בשרו · מים שכל בשרו
וה הן אמה על אמה ברום שלש אמות נמצאת אתה
מקוה ארבעים סאה : **ד** בגד ועור אין לי אלא בגד
וות שאר כל הכלים כבגד ועור ת"ל כל בגד וכל עור ·

ואם נפשך לומר · נאמר בגד ועור בשרץ ונאמר בגד ועור במת · ונאמר בגד ועור בשכבת זרע · מה בגד ועור האמור בשרץ ובמת עשה כל שאר הכלים כבגד ועור · אף בגד ועור האמור בשכבת זרע נעשה שאר כל הכלים כבגד ועור : **ה** אשר יהיה עליו אף על מקצתו · שכבת זרע · מה שכבת זרע האמור למטה כברייתה · אף כאן כברייתה פרט לשכבת זרע שנסרחה · מיכאן אמרו הפולטת שכבת זרע ביום השלישי טהורה דברי רבי אליעזר בן עזריה · ר' ישמעאל אומר פעמים שהם ארבע עונות · פעמים שהם חמש עונות פעמים שהם שש עונות · רבי עקיבא אומר לעולם חמש : **ו** ואם יצאת מקצת עונה ראשונה משלימים לו מקצת עונה ששית : **ז** ואשה פרט לקטנה · או יכול שאני מוציא בת שלש שנים ויום אחד ת"ל ואשה : **ח** אשר ישכב איש פרט לקטן · אותה פרט לכלה דברי ר' יהודה אמרו לו לר' יהודה וכי מה ראייה לכלה · אלא אותה פרט לדבר אחר · שכבת זרע פרט למערה : **ט** ורחצו במים וטמאו עד הערב · היקיש רחיצתה לרחיצתו מה רחיצתו בנקיות · אף רחיצתה בנקיות מה רחיצתו בארבעים סאה אף רחיצתה בארבעים סאה · מה רחיצתה פרט לבית הסתרים אף רחיצתו פרט לבית הסתרים : **י** רבי שמעון אומר מה ת"ל ורחצו במים וטמאו עד הערב אם לענין הנוגע בשכבת זרע · הרי נוגע בשכבת זרע אמור למטן · אם כן למה נאמר ורחצו במים וטמאו עד הערב · וכי מפני שהוא בבית הסתרים הלא אין אדם מטמא מבית הסתרים אלא גזירת מלך היא אפילו כל שהוא לכך נאמר ורחצו במים וטמאו עד הערב :

פרשתא ד

ואשה אין לי אלא אשה גמורה מנין לרבות את הקטנה ת"ל ואשה מיכן אמרו בת יום אחד לנידה בת עשרה ימים לזיבה : **ב** כי תהיה מן הדיבור ואילך · כי תהיה זבה יכול אפילו זבה מכל מקום תהא טמאה ת"ל והיא גלתה את מקור דמיה · ליסוד על הדמים שאינן אלא מן המקור : **ג** יכול כל מראה זב שתזוב תהיה טמאה ת"ל דם אי דם אין לי אלא מראה דם אחד כשהוא אומר דמיה מלמד שדמים הרבה טמאים בה האדום והשחור וכקרן כרכום · וכמימי אדמה וכמזוג · בית שמאי אומרים אף כמימי תלתן וכמימי בשר צלי ובית הלל מטהרים : **ד** בבשרה · מלמד

הגהות

וולד הטומאה החמור ליטמא באב' הטומאה החמור כן צריך להגי"ת
א לו היכה [פי' שיאמר לו עוד הפעם והוא יבין מעצמו אמר לו
יב בשמיני יכול בין ביום דוגמתו לעיל ס' תזריע פרק א' בתחלתו אמנם
כבר לימדנו בכל הקרבנות שלא יהיו אלא ביום וע' לעיל ס' צו פרק י"א
ת בריתא זו הוא לקמן ריש פרק ט' : **יג** יקח לו לעצמו [פי' שעל כל
רבן לעצמו כדאיתא ספ"ק דכריתות וית רענן · ולי נראה משום דאמרינן
א ברמב"ם פ"ה מה' מחוסרי כפרה דין ה' שאמר יכול להביא קרבן בשביל
אמר כאן דהמצורע הוא שיביא בעצמו רק בדיעבד לא עיכב : ואין חילופיהן
מטמא מקדש יכול להביא עשירית האיפה אבל לא בזב : לא יביאם לזיבתו
י"ג י"ד ה"ז דוגמתם לקמן פ"ט בריתא ג' ד' ה' : **יד** מנין שהוא טובל מבע"י
ס טבל בליל א' אסור ליכנס למקדש ביום הא' שטעון הערב שמש וע' בגמ'
ד"ה אמר אביי : **טו** לעולה [שיעשה] הכהן כ"ה בנוסחא אחריתי ד"ת :
וא' לחטאת] כצ"ל ובדלית של מצורע כתיב ד"ת · וע' גמ' עירובין ל"ז :
ב"ו : כריתות כ"א · אין הקינין מתפרשים אלא או בלקיחת בעלים או
י זה אין צריך להגיה והובא ברמב"ם פ"ט מה' פסולי המוקדשין דין י"א וע'
ק י"א בריתא ד' ומה שכתבתי שם : **טז** משנה וגמ' מגילה ח' · וע"ש והובא
ברמב"ם פ"ב מה' מחוסרי כפרה דין ו' ובסמ"ג עשין ר"כ :
פרט לקטן ע' גמ' נדה ל"ב ורמב"ם פ"ה מה' אבות הטומאות דין ב'
ש"ז של קטן מטמאה עד שיהיה בן ט' שנים ויום א' והנה האחרונים בא"מ
אי השכבת זרע של קטן טמאה הגם שאינה מטמאה יעוי"ש במג"א ואלי'
ובשו"ת שבות יעקב ח"א סי' כ"ב ובמק יוסף ובס' משוקק יהודה · ובס'
ניא דברי הרמב"ן ד' כ"ג דקרי של קטן טמאה ותמה עליו · ות"ל אנכי
מצא לבעל הרמב"ן שלא הוא בס' יראים סי' ר"ג כ' שם בזה הלשון
א דתנן בנדה פ' יוצא דופן מ"ג : תינוק בן יום א' מטמא בזיבה ובעל
: ברייתא דתוספתא כדאמרינן בנדה זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת
ן לומר בנוות הרמב"ן וס' יראים דהמיעוט הוא רק שלא יטמא לאחרים
ק מלשון ס' המינך בפרשתין מבואר ק"פ להיות שכבת זרע טמא ומטמאה
ן אינה מטמאה · וזרע אדום אינו טמא אלא לבן · הרי דדקדק בלשונו בזרע
טמא משום שאינו טמאה כלל כמ"ש בתוספתא פ"ב דזבים שכבת זרע אדומה
א קטן כי אינו מטמא משמע אבל הוא טמא רק אינו מטמא לאחרים ·
כן גם מלשון הרמב"ם פ"ה מה' אבות הטומאות דין ב' אין ש"ז של קטן
ג' כ' ש"ז אדומה טהורה משמע שטהורה הוא מכל וכל וכאן דקדק לכתוב
שמע שאינה מטמא לאחרים : **ב** עד שתצא טומאתו לחוץ משנה רפ"ה דנדה דף מ'
מה' אבות הטומאות וסמ"ג עשין רמ"ז : שהרגישו כו' משנה שם וע"ש בגמ' מ"ג ·

מהרי"ד

מערה וכ"כ הוית רענן אמנם אני מצאתי ת"ל ראיה ברורה לפשט זה שהרמב"ם פ"ה דין י כ' הבועל את האשה ולא הוציאה ש"ז טהור אעפ"י שהערה וכן האשה טהורה עד שיוציא האיש · הרי שמקודם הביא דין האיש שטהור ואח"כ הביא דין האשה · ובד"ת כ' מכאן התחלתי להגיה מספר הר"מ ז"ל וכ' פרט למערה לא גרסי' ליה הכא אלא לקמן גבי משמשה כן פי' הראב"ד ז"ל וכן מצאתי בנוסחא ישנה : אפי' במי מקוה גמ' עירובין ד' : וע"ש ברש"י חגיגה י"א : יע"ש ברש"י ותוס' ושו"ת לחמי תודה למוהר"י באסאן סי' מ' ולעיל ס' נגעים פרשתא ב' בריתא ט' ובגמ' פסחים ק"ט : ויומא ל"א · ורמב"ם ריש פ"ד מה' מקואות וסמ"ג עשין רמ"ח : **ד** מנין לרבות שאר כל הכלים רמב"ם רפ"ה מה' אבות הטומאות וסמ"ג עשין רמ"ז : ואם נפשך לומר · פי' שמא תאמר דמוכל בגד מרבינן שאר מיני בגד שאינן צמר ופשתים ומוכל עור מרבינן כל מיני עור אבל שאר כלים לא · וית רענן · וע' בשבת ס"ד : ובבא קמא כ"ה : ומ"מ צריך ליישב תרי ג"ש ל"ל ואפשר דאיצטריכא מופנה אלא מצד א' ולמדין ומשיבין ובמת איכא למיפרך שכן טמא טומאת ז' ובשרץ נמי איכא למיפרך וית רענן וע"ש בתוס' שבת הקשו כיון דאיכא היקש ג"ש למה לי ורמב"ן ורשב"א גם תירצו די"ל דאלתא דאתיא בהיקשא טרח וכתב לה קרא וע' ראב"ן ד' קמ"ה וקרבן אהרן כאן : **ה** סמ"ג עשין רמ"ז : מה ש"ז האמור למטה כברייתה דכתיב ואשה אשר ישכב איש אותה שכבת זרע אף ש"ז דכתיב וכל בגד אשר יהיה עליו ש"ז והא דלא יליף מקרא דלעיל ואיש כי תצא ממנו ש"ז וי"ל דלעיל מיירי שהוא עצמו נטמא לכן יליף מקרא דבתריה שהאשה נטמאת טומאה דאחרים מטומאה דאחרים · ו"ר : פרט לש"ז שנסרחה גמ' שבת פ"ו : וע"ש וסמ"ג עשין רמ"ז : מיכאן אמרו משנה פ"ח דמקואות ותוספתא שם פרק ו' וגמ' שבת פ"ו וע"ש ורמב"ם פ"ה מה' אבות הטומאות דין י"א כראב"ע והו"ר כ' מכאן אמרו קשה דהא בגמ' [שבת פ"י] יליף לה מוהיו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה וי"ל דהתם הו"א מעלה בעלמא כדאשכחן בפ' מילואים ובפ' פרה לכן ילפינן מהכא דהטעם משום שנסרחה ברית אברהם ולי נראה דהכא ילפינן דאף הש"ז טהורה ואינו מטמא הבגד דהא יליף הג"ש ומהתם ילפינן שאשה טהורה דאי מהכא לא ידעינן בכמה ימים הוא מסריח עכ"ל : **ו** תוספתא פ"ו דמקואות וגמ' שבת פ"ו · והד"ת כ' כ"ב משלימין לו מעונה השלישית : **ז** [אשה] פרט לקטנה כצ"ל ד"ת הובאה בגמ' נדה ל"ב : וברמב"ם פ"ה מה' אבות הטומאות דין ט' וסמ"ג עשין רמ"ז : **ח** פרט לקטן ורמב"ם שם דין ב' וגמ' שם : פרט לכלה גמ' יבמות ל"ד : וע"ש ובתוס' שם : פרט לדבר אחר ובגמ' שם פרט לשלא כדרכה והובא ברמב"ם פ"ה מה' אבות הטומאות דין ט' : **ט** מה רחיצתו בנקיות [פי' בלא חציצה דנפיק מבשרו כדלעיל פרק ה' בריתא ו' : מה [רחיצתו] פרט לבית הסתרים אף [רחיצתה] כצ"ל ד"ת : **י** הובאה בגמ' נדה מ"ב : אלא מפני שהוא בית הסתרים ואין בית הסתרים כ"ה בד"ע ואין צורך והובא ברמב"ם פ"ה מה' אבות הטומאות דין ט' סמ"ג עשין רמ"ז :
פרשתא ד א משנה נדה מ"ג : ובריתא שם מ"ד · ושם ל"ב · ורמב"ם פ"א מה' משכב ומושב דין ג' וסמ"ג עשין רמ"ח : **ב** כי תהיה מן הדיבור ואילך דווקא

אומר והנושא אותם מה ת"ל שיכול אין לי מטמא במשא אלא אלו בלבד מנין זובו של זב ורוקו ומימי רגליו ושכבת זרעו ודם הנדה ת"ל והנושא אותם לרבות כל האמור בענין : ה בו ולא בצואה שעליו ולא בקילקים שעליו ולא בשירים ולא בנזמין ולא בטבעות · אף על פי שאין ייצאים · או יכול שאני מוציא את השיער ואת הצפורן ת"ל טמא · וידיו לא שטף במים מה ת"ל · לפי שנאמר ורחץ את בשרו במים יכול אף בית הסתרים ת"ל וידיו · מה ידיו בנראה פרט לבית הסתרים אף כל בנראה פרט לבית הסתרים :
ו מנין לעשות אחר ספרו של זב בימי גמרו תלמוד לומר וידיו לא שטף במים אפילו לאחר מאה שנים · אמר רבי אלעזר בן ערך מיכן סמכו חכמים לטהרת ידים מן התורה :

פרשתא ג כלי חרס אין לי אלא כלי חרס מניין לרבות כלי נתר תלמוד לומר וכלי חרס אשר יגע בו הזב

יכול אפילו נגע בו הזב מאחוריו יהא טמא ודין הוא · ומה אם מת החמור לא טימא כלי חרס מאחוריו · הזב הקל אינו דין שלא יטמא כלי חרס מאחוריו · לא אם אמרת במת שאינו עושה משכב ומושב תאמר בזב שמטמא משכב ומושב · הואיל והוא עושה משכב ומושב יטמא כלי חרס מאחוריו · ת"ל אשר יגע בו · ולהלן הוא אומר אשר תבושל בו · מה בו האמור להלן מאוירו אף כאן מאוירו :
ב מאחר שלמדנו שאין מטמאים אותו אלא מאוירו מה ת"ל אשר יגע בו מגע שהוא ככולו הוי אומר זה היסיטו : ג וכל כלי עץ אשר ישטף במים אמר רבי שמעון מה זה בא ללמד אם ללמדינו שמטמא כלי שטף במגע והלא ככר נאמר והנוגע בבשר הזב יכבס בגדיו · אם הנוגע בו מטמא כלי שטף במגע · הוא עצמו לא יטמא כלי שטף במגע · אם כן למה נאמר וכל כלי עץ ישטף במים אלא אלו אוכלים ומשקים וכלים שעל גבי הזב : ד והלא דין הוא ומה אם במקום שעשה משכב תחתיו לא עשה תחתיו מדף · מקום שלא עשה על גביו משכב אינו דין שלא נעשה על גביו מדף ת"ל וכל כלי עץ ישטף מלמד שעושה תחתיו מדף : ה ק"ו שיעשה על גביו משכב · ומה אם במקום שלא עשה תחתיו מדף עשה תחתיו משכב · מקום שעשה על גביו מדף · אינו דין שנעשה על גביו משכב · ת"ל וכל המשכב אשר ישכב עליו הזב יטמא משכב הוא עושה תחתיו · ואין עושה על גביו משכב : ו קל וחומר שיעשה תחתיו מדף · מה אם במקום שלא עשה על גביו משכב עשה על גביו מדף · מקום

שעשה תחתיו משכב אינו דין שיעשה תחתיו מדף
אשר ישכב עליו הזב יטמא · משכב הוא עושה ת
תחתיו מדף : ז קל וחומר שלא יעשה תחתיו משכ
שעשה על גביו מדף לא עשה על גביו משכב ·
תחתיו מדף אינו דין שלא יעשה תחתיו משכב ·
אשר ישכב עליו הזב יטמא מלמד שהוא עוש

פרק ה וכי יטהר הזב מזובו · כשיפסוק מזובו
מנגעו · מזובו וספר אף מקצת זובו טע
ב להביא את שראה שתי ראיות שיטעון ספיר
דין הוא ומה אם מטמא משכב ומושב בשתי ראיו
שבעה לשתי ראיות · זבה הוכיח שהיא מטמא מש
ראיות ואינה סופרת שבעה לשתי ראיות : ג אף
על הזב שאף על פי שהוא מטמא משכב ומושב ב
יטעון ספירת שבעה לשתי ראיות ת"ל מזובו וס
וזובו טעון ספירת שבעה להביא את שראה שה
ספירת שבעה : ד וספר לו לעצמו · מיכן אמרו ה
את עצמם ביום הראשון ומצאו טהורים · וביום השבי
ושאר כל הימים לא בדקו · ר' אליעזר אומר הרי אלו
ור' יהושע אומר אין להם אלא יום הראשון ויום הש
עקיבא אומר אין להם אלא יום השביעי בלבד : ה
שמעון אומרים נראים דברי רבי אליעזר מדברי רב
ר' עקיבא מדברי שניהם אבל הלכה כדברי ר' אלי
ימים יכול בין סמוכים בין מפוזרים ת"ל לטהרתו
אחת : ז וכבס בגדיו ורחץ בשרו · היקיש כיבוס
בשרו · מה רחיצת גופו בנקיות אף כיבוס בגדיו בנ
חוצצים בכלים : ח ורחץ בשרו במים חיים · הזב
חיים ואין מצורע טעון ביאת מים היים : ט הלא
הזב שאין טעון הזיית מים היים טעון ביאת מים
שהוא טעון הזיית מים חיים אינו דין שיטעון ביאת
ורחץ בשרו במים חיים הזב טעון ביאת מים
טעון ביאת מים חיים : י יכול אף כליו יטענו ביאת
בשרו · בשרו טעון ביאת מים חיים · וכלים עו
יא וטהר מלטמא כלי חרס במשא · בן עזאי אומר
שלא עשה ולד הטומאה קל כולד הטומאה הקל לטמ

הגהות מהרי"ד

וכולא ברמב"ם פ"ג מה' טומאת מת דין ג' : ד מניין זובו של זב כו' משנה ג' פ"א דכלים ועי"ש בפי' הר"ש ובגמ' בבא קמא כ"ה · והובא ברמב"ם פ"א מה' משכב ומושב : ה ולא כו' כפול לעיל פרק ג' ברייתא ה' [ושם מיירי בטהור שנגע בצואת הזב הדבוק בו וכאן מיירי בזב שנגע בדבר הדבוק בטהור וזית רענן : מה ידיו בנראה כו' גמ' קדושין כ"ה ועי"ש בתוס' וע' מעדני יו"ט על הרא"ש נדה ה' מקואות סי' כ"ה וע' גמ' נדה מ"ג : ו אחר [ימי] ספרו כצ"ל ד"ת ופי' כל זמן שלא טבל והובא ברמב"ם רפ"ה מה' משכב ומושב : א"ר בן ערך כו' גמרא חולין ק"ו · ועיין ספר באר הגולה לזקני ה"ג מהר"ל מפראג באר ראשון :

פרשתא ג א מנין לרבות כלי נתר [פי' כלי נתר ע' גמ' עבודה זרה ל"ג : ופי' המשניות לרמב"ם רפ"ב דכלים ועי"ש במשנה דכלי נתר בכל דיניו שוה לכלי חרס והובא ברמב"ם ספ"א מה' כלים] : ת"ל וכלי חרס [וי"ו יתירא קא דריש : ומה אם מת החמור [שמטמא באהל] לא טימא כלי חרס מאחוריו [משנה ריש פ"ב דכלים ופ"א דחולין ד' כ"ד : כ"ה ועי"ש בגמ' ותוס' : במת שאינו עושה משכב ומושב [שאין טמא אלא אותו שנוגע בו או מאהיל עליו וקשה דבזבים נ"כ מיבעיא לן תלאו באויר תנור מהו ואם איתא דצריך שיגע בו א"כ מנ"ל לאילף הכא היסט דילמא ה"נ בעי עד שיגע בתוכו דהכ"ג פריך בפ"ק דחולין · ז"ר : ב מאחר שלמדנו שאין [מטמא] כצ"ל ד"ת : הוי אומר זהו הסיטו גמ' נדה מ"ג : ג וכל כלי עץ ישטף במים כצ"ל וע' משנה ו' פ"ד דזבים ושם בפי' הר"ש ובגמ' נדה סוף ד' ל"ב ול"ג ורמב"ם פ"ג מה' משכב ומושב דין ג' : ד לא עשה תחתיו מדף [כל כלים שאינן משכב ומושב מדף קרי להו פי' הר"ש משנה ב' פ"ב דזבים וכדלעיל ריש פרק ב' : מקום שלא עשה על גביו משכב [גמ' נדה ריש ד' ל"ג] : אינו דין שלא [יעשה] על גביו כו' שעושה [על גביו] מדף כצ"ל ד"ת : ה אינו דין [שיעשה] על גביו משכב כו' יטמא [תחתיו] הוא עושה [משכב] ואין עושה כצ"ל ד"ת :

פרק ה א כשיפסוק [פי' דהא לא נטהר עד לאחר טבילה וספירת שבעה הוא קודם טבילה · קרבן אהרן : ולא מזובו ומנגעו [כי הגם שלא נטהר עדיין מנגעו אעפ"כ יכול ליטהר שהקל מטומאתו ע' גמ' נדה ל"ז : וגמ' מגילה א' : וטורי אבן שם והז"ר כ' וצריך לומר דאיירי בימי ספרו של מצורע דאילו בימי גמרו גם מצורע מטמא משכב ומושב · ועיין במקומות שציינתי אני הצעיר לעיל סוף תזריע פרשת נגעים פ"ב ברייתא י' ומה שציינתי שם לעיין ותראה דאין צורך למ"ז הז"ר : ב ג משנה ריש זבים והובאה הברייתא בגמרא מגילה א' ועיין שם בגמרא וברמב"ם פרק ג' מה' מחוסרי כפרה דין ו' : ד וספר לו לעצמו היינו שגם דאתמוק איסורא דטומאה אעפ"כ ה"א נאמן על עצמו ע' גמ' כתובות ע"ב : וגיטין ב' : ותוס' שם ולקמן ריש פרק ט' : וספר לו לעצמו · ז' ימים יכול בין סמוכים בין מפוזרים ת"ל לטהרתו שתהא טהרתו אחת מכאן אמרו הזב וכו'

וגמ' נדה ד' ס"א : ח' ז' ורמב"ם פ"ג מה' מחוסרי כפרה דין
בנקיות גמ' עירובין ד' : סוכה ו' · כא למדנו [שיש] חוצצין בכלים
ורמב"ם פ"ג מה' מקואות : ח ורחץ בשרו [דייק בשרו של זה ולא של
מים חיים כו' משנה ספ"א דמקואות ורמב"ם פי"א מה' מקואות ושמ"ג
דין הוא ע' לעיל ס' נגעים פרשתא ב' ברייתא ט' : י וכלים עולים ב
ושמ"ג שם : יא וטהר מלטמא כלי חרס במשא [גמ' מגילה א' :] פירש
ורואה אחר הטבילה הגם שסותר על כל זה אם הסיט בתוך כך כלים
ועי"ש בס' טורי אבן וכן פסק הרמב"ם ספ"ה מה' משכב ומושב והרא
דבימי ספרו אינו מטמא כלי חרס בהיסט והוית רענן תמה עליו מיהו
רק כשטבל אחר שפסק מלראות קודם שספר אבל בלא טבילה ודאי מטמ
זה לשונו פי' הראב"ד ז"ל שכשראה זיבה ביום שטבל מיירי שהוא ס
בכלי חרס שהסיטו בין טבילה לראיה וגזירת הכתוב הוא שהוא טהור
אדם ושברי כלים שנגע בהם או הסיטם בין טבילה לראיה טמאים וטעמ
חרס (חמור) [נראה שהוא ט"ס וצ"ל קל] הוא לגבי קבלת טומאה דא
דברים אחרים שיש בכלי חרס מה שאין כן באדם ושאר כלים ומשום הס
ונראה דלאו דוקא בהיסט הוא הדין נמי במגע מאוירו שאינו מטמא ומ
לכי מגמגם שלא מצאתי מקום שנזכר זה החלוק בזב שראה אחר הטבי
צריך בן עזאי לעשות קל וחומר כדי לטמא כלי חרס בהיסט דמשום
תיפוק ליה שזהו חידוש גדול להוציא כלי חרס מכלל אדם ושאר כל
אח"כ מצאתי כתוב בסוף פ' [ה'] מה' משכב ומושב להרמב"ם אעפ"י
כו' עד סוף הפרק וכתב שם הר"י קורקוס שהוא גמ' דמגילה עי"ש
באר היטב ומה שהקשינו אמאי אצטריך לעשות ק"ו יש לומר דלרב
אי שתק קרא מוטהר מלבד שיעלה על דעתנו להשוות כלי חרס
להוציא: מכלל אלא שקל וחומר הוא ומשום הכי אצטריך קרא וטהר
עכ"ל כד"ת : שלא עשה את וולד הטומאה הקל פי' אדם שנוגע בש
הקל ובגדים הנוגעים הם גם כן וולד הטומאה הקל שהם שני ואם ה
בשרו אין בגדיו טמאים וזהו שאמר שלא עשה את וולד הטומאה הקל
אם אדם לבוש בגדים ונגע בשרו אין בגדיו טמאין כאילו נגע בשרו שהו
עשה וולד הטומאה כוולד הטומאה פי' שכלי חרס מקבל טומאה מן ה
טומאה מקום שעשה כו' פי' שאדם הנוגע בזב מטמא בגדים כמו ש
עאכ"ו שהזב יטמא כ"ח בהיסט כדרך שמטמא אדם אעפ"י שטבל ·
במקום שלא עשה וולד הטומאה הקל וכוולד הטומאה

כים על שנים וכמה הם חוי
:
תהא זבה · ומה אני מקיים
יאה יום אחד אבל הרואה
על נדתה אחר נדתה
אין לי אלא סמוך לנידתה ·
ידתה אין לי אלא מופלג
עה חמשה. ששה שבעה
הוא כשר לספירת וכשר
ים לספירה וכשירים
עת נידתה · או יכול
מה ראית לרבות אחד
הכתוב מיעט · מרבה
נדתה) [או כי תזוב] ·
א עת נידתה) [או כי
זבה מנין לרואה שנים
נידתה · מנין לרואה
תה : ה מנין שהיא
כשם שהיא משמרת
ומה אם הזב שאינו
שהיא סופרת אחד
יהיה לה · אין לה ·
שהיא מטמאה משכב
מושב · ת"ל ימי זובה
א משכב ומושב ת"ל
לרבות את בועלה
הוא בועל : ט הלא
שלש ראיות לשלשה
בשלש ראיות ליום
תהיה טמאה לרבות
הזב מטמא את שהוא
את נדתה ולא כימי
המיטמא כמטמא ·
ת המיטמא כמטמא
את נידתה ולא כימי
היבוריהם :
יבה · מזובה · ולא
מזובה

עלמה כ"ה בגמ' דה ל"ז
ג היבלה בגמ' נדה ל"מ:
: ד שם ל"ז ל"מ ע"א :
בפי' הר"ן ורא"ש פ'
יחק שם ושמות בארץ שם
דברי הת"כ האלו וכל זה

יע"ש איזה שינויים וע' כאן
גרסינן שפיר בספירת או
כו' דהשינן מינים מופלג
.א . ה ת"ל טמא יהיה
טמאה לרבות את בועלה
ע ק"ח : ט ת"ל הא היא
ד"ת : כטומאת נדתה
כנדה עלמה אבל אין
טמא · את רענן :
עלמה לעשות
כטומאה
תמה
בב
סייך

מלמד שהוא מטמא בפנים כבחוץ וחד"ה · ומה אם הזב שהוא טעון ביאת מים חיים . אינו מטמא בפנים כבחוץ נדה שאינה טעונה ביאת מים חיים אינו דין שלא תטמא בפנים כבחוץ ת"ל בבשרה מלמד שהיא מטמא בפנים כבחוץ אין לי אלא נדה זבה מנין ת"ל זובה פולטת שכבת זרע מנין ת"ל תהיה · רבי שמעון אומר דייה כבועלה · מה בועלה אינו מטמא בפנים כבחוץ אף היא לא תטמא בפנים כבחוץ : ה ז' ימים תהיה בנדתה ולא בזיבתה · כל שבעה · יכול עד שתהא רואה דם כל שבעה · ת"ל תהיה אע"פ שאינה רואה : ו אין לי אלא ימים · לילות מנין ת"ל תהיה לרבות את הלילות : ז יכול בין סמוכים בין מפוזרים ת"ל תהיה תהא הווייתן אחת : ח מנין שאינה טובלת מבעוד יום ת"ל שבעת ימים תהיה בנידתה תהיה בנידתה כל שבעה : ט כל הנוגע בה יטמא יכול לא יהיה נוגע בה מטמא בגדים במגע · הין אם מטמא במשכב לטמא אדם ולטמא בגדים הוא עצמו לא תטמא בגדים במגע · אם כן למה נאמר כל הנוגע בה יטמא עד הערב יכול יהו הנוגע מטמא אדם וכלי חרס ודין הוא הנוגע בזב מטמא והנוגע בנידה מטמא · מה הנוגע בזב אינו מטמא אדם וכלי חרס אף הנוגע בנידה לא יטמא אדם וכלי חרס : י לא אם אמרת בזב שאינו מטמא אדם לטמא אדם ממקום (טהור) [אחר] · תאמר בנידה שהיא מטמאה לטמא אדם ממקום אחר · הואיל והיא מטמאה אדם ממקום אחר · יהא הנוגע בה מטמא אדם וכלי חרס · אם כן למה נאמר כל הנוגע בה יטמא עד הערב אין הנוגע בה מטמא אדם וכלי חרס : יא כל אשר תשכב עליו בנדתה יטמא וכל אשר תשב עליו תטמא · יכול תטמא משכב שאינו מיוחד לשכיבה · ומושב שאינו מיוחד לישיבה ת"ל כל הנוגע במשכבה יכבס בגדיו : יב וכל הנוגע בכל כלי אשר תשב יכבס בגדי' מה למטה אינה מטמא' אלא משכב המיוחד לשכיב' ומושב המיוחד לישיבה · אף כאן לא תטמא אלא משכב המיוחד לשכיבה ומושב המיוחד לישיבה: יג יכול לענין לטמא לא תטמא אלא משכב המיוחד לשכיבת ומושב המיוחד לישיבה אבל לענין ליטמא תטמא את הכל · שהרבה מיטמין ואינן מטמין ת"ל עליו עליו · עליו אמור לענין ליטמא · עליו אמור לענין לטמא · מה עליו האמור לענין לטמא אינו מטמא אלא משכב המיוחד לשכיבת ומושב המיוחד לישיבה · אף עליו האמור לענין ליטמא לא יטמא אלא משכב המיוחד לשכיבה ומושב המיוחד לישיבה : יד ואם על המשכב הוא · עד שינשא רובו עליו או על הכלי אשר היא יושבת עליו או על מקצתו מיכן

אמרו רוב טמא על הטהור או על מקצתו רוב טה
על מקצתו אחד זב ואחד משכב טמא · מקצת טמא
מקצתו · מקצת טהור על הטמא או על מקצתו ב
טהור · ר' שמעון אומר אף מקצת טמא על הטה
יח משכב זה משכב אשר היא יושבת עלי
כלי זה המרכב שנאמר בנגעו בו · ואיזה דבר חלק
אומר זה מרכב :

פרק ז ואם שכוב ישכב לרבות שתי שכי
ישכב לרבות למערה · איש פרט לק
מוציא בן תשע שנים ויום אחד · ת"ל ואם שכוב י
פרט למצורעת והלא דין הוא מה הנידה שאינה
מטמא את בועלה · מצורעת שהיא מטמאה בביאה
את בועלה ת"ל אותה פרט למצורעת : ג ותהי נ
תעלה לרגלה ת"ל וטמא שבעת ימים · יאמר וטמ
מה ת"ל ותהי נדתה עליו · יכול לא יטמא אדם
ותהי נדתה עליו · מה היא מטמא אדם וכלי חרס
אדם וכלי חרס · או מה היא מטמאה משכב לט
בגדים יכול אף הוא יטמא משכב לטמא אדם ולט
ותהי נדתה עליו וטמא שבעת ימים · וכל המשכב
יטמא שאין ת"ל אלא שנתקו הכתוב מטומאה
לטומאה קלה שלא יטמא אלא אוכלים ומשקים : ד
אומר משכבו כמגעו מה מגעו לטמא אחד ולפסול
לטמא אחד ולפסול אחד : ה נמצאת אתה אומר
שהיא כרוכה במפה ונתונה בין כר לחבירו אם כנ
שאם נטמאת המפה נטמאת הככר · ושלא כנגד
מגעו מטמא בגדים : ו וטמא שבעת ימים שיספ
אחרונה הלא דין היא מיטמא במת ומיטמא בנידה
מיטמא במת אינו סופר שבעה אלא לטומאה אחרו
מיטמא בנדה לא יספור שבעה אלא לביאה האחרו
לך לדרך זו היא מיטמאה ומטמא את בועלה
סופרת שבעה אלא לראייה הראשונה · אף כשהו
לא יספור שבעה אלא לביאה ראשונה: ח נראה
טומאה שהיא ממקום אחר מטומאה שהיא ממקום
דמים שהם מגופה : ט או לכה לך לדרך זו דנים
מחמת דמים מטומאה שהיא מחמת דמים ואל תוכ

הגהות מהרי"ד

תוריע ובפ' יולדת פרק ג' ברייתא ו' : ד ההוא מטמא בפנים כבחוץ משנה ריש פ"ה דנדה ורמב"ם פ"ה מה' איסורי ביאה : פולטת ש"ז מנין ת"ל [יהיה] כצ"ל ד"ת וכ"ה בגמ' נדה מ"ח : וע"ש בגמ' ותוס' וקרבן אהרן כאן : ה ולא בזיבתה כל שבעה · פי' שלא תטבול ביום השביעי להיות נדה עד הלילה אבל הזבה טובלת בשביעי ד"ת ועל זה שפיר קאמר אח"כ יכול עד שתהא רואה דם כל שבעה אבל אם לא ראתה כל שבעה יכולה לטבול קודם לזה אמר ת"ל תהיה וע' בזית רענן פירושים אחרים וזה הוא הנכון טוב ראיתי שכן הוא מבואר בפסיקתא זוטרתי שבעת ימים תהיה בנדתה השלמת ז' ימים תהיה בנדתה מלמד שאינה טובלת ביום אלא בלילה שנאמר שבעת ימים תהיה בנדתה השלמת ז' ימים תהיה בנדתה בנדתה תהיה עד שתטבול עכ"ל והנה הגם דזה אמר לקמן בסמוך בברייתא ח' אבל בכאן בא לומר דולא בזיבתה כל ו' וע' בר"ן שבועות פ' ב' ד' רפ"ט ע"א : ז ע' לקמן רפ"ט : ח הובאה בגמרא פסחים צ' . וביומא ו' וברמב"ם פרק א' מהלכות מקואות דין ו' : ט יכול לא יהיה נוגע בה מטמא בגדים הין אם מטמא במשכב לטמא אדם לטמא בגדים כו' עד הערב [היכול] יהיה הנוגע בה מטמא אדם וכלי חרס [והלא דין הוא] כצ"ל ו"ת ופי' הוא עצמה לא תטמא אדם הנוגע במגע פי' אדם הנוגע בה ק"ו שיטמא בגדים וזית רענן : הנוגע בזב אין מטמא אדם וכלי חרס [כדיליף לעיל פרשתא ב' ברייתא י'] וקשה דהכא דיליף לעיל מדכתיב בגדיו בגד הוא מטמא ואין מטמא כ"ק ה"נ יש ללמוד כן במשכבה וא"כ ה"ס הנוגע בה דאמרינן דיו לבא מן הדין להיות כנדון ועוד דהא משכב אמרינן לעיל [פרק ג' ברייתא ז'] דאין ללמוד זב ממשכב דחבורי משכב טמאים חיבורי זב טהורים וא"כ גבי נדה נמי איכא למימר הכי וצ"ל דה"פ דודאי לענין גוף הטומאה אין ללמוד נדה ממשכב כדאמרינן לעיל אך הקשה כיון דאיכא למימר דנדה מטמא אדם לטמא בגדים אמרינן הכי ופריך א"כ למה נאמר כל הנוגע בה יטמא ולא נאמר יכבס בגדיו וע"ז קאמר דהו"א ג"כ שיטמא אדם וכ"ח ועיין פ' אחרי מות וזית רענן : י לא אם אמרת בזב שאינו מטמא אדם לטמא אדם [ממקום אחר] תאמר בנדה כו' מטמא אדם וכלי חרס [תלמוד לומר] כל הנוגע כצ"ל ד"ת [ופי' ממקום אחר ע"י בעילה שהבועל זב אינו מטמא אדם והבועל נדה מטמא אדם וא"כ ה"א שהנוגע בה יטמא אדם וכו' [דמשמע טומאה קלה כדאיתא פ"ד דנדה ל"ג. יטמא טומאה קלה משמע] [וא"ת] לכתוב יכבס בגדיו ונמעט אדם כ"ח מבגד כמו גבי זב וי"ל כיון דאיכא צד חמור שמטמא בועלה לטמא אדם לא הוה

כתיב במשכבה משמע המיוחד לה וכן בכל כלי אשר תשב עליו משמע ה
בשבת דף פ"ד : מה למטה כו' לענין שהמשכב יטמא אחרים אף כא
המשכב עד שיהיה מיוחד וזית רענן והובא ברמב"ם ריש פ"ו מה' משכ
וכו' ושיריו הוזכרו שם ריש פ"ה : יד עד שינשא רובו עליו לעיל סו
והובא ברמב"ם פ"ו מה' משכב ומושב דין ג' והו"ר כ' מדכתיב הוא ה
ורובו ככולו : או על מקצתו [פי' אפילו על מקצתו : מיכן אמרו
דזבים ורמב"ם סוף פ"ט מה' משכב ומושב והר"ת כ' בזה"כ כללא דמלת
בין מסיט בין נישט לא בעינן רוב וכן זב לגבי משכב בעינן רוב קצרו
זיקת משכב בעינן רוב גם כלל אין צריכין רוב אלא בעליון לא בתמ
כיון שרוב הטומאה מונח על הטהור או על מקצת הטהור או שרוב ה
או על מקצת הטמא בין שהטמא הוא הזב עצמו או המשכב טמא
מונח על הטהור או על מקצתו או שמקצת הטהור מונח על הטמא
טמא ובמשכב טהור עד שינשא רובו עליו : ר"ש אומר כו' [בתוספת
ר"ש אומר מקצת הטהור על הטמא אף בזב טהור ונראה דתוספת
דת"כ משבשתא דהכי נמי תנן במתניתין סוף זבים ר"ש אומר מקצת
מקצת טהור על הטמא טהור וכ"כ הזית רענן להגיה גם כאן
ובמשכב : טו שנאמר בנגעו בו · זה הוא ראיה אמריתי שקאי על
בו יטמא עד הערב ומשמע שאין טעון כיבוס בגדים [כמו שהבאתי
טומאה קלה משמע] וא"כ מיירי במרכב דהנוגע במשכב טעון כיבוס
[כדלעיל פרק ד'] קרבן אהרן וזית רענן והובאה ברייתא זו בר"ן

פרק ז א אם שכב ישכב לרבות [המערה] כ"ה בילקוט ובד"ת
מה' משכב ומושב דין ג' וע"ש במשנה למלך : או יכו
שנים ויום א' משנה בנדה פ' יוצא דופן ד' מ"ה ורמב"ם שם ושמ'
ג הובאה בגמ' נדה ל"ג · ושם איתא יכול [יעלה] לרגלה כו' לטמא
והברייתא הובאה ברמב"ם פ"ג מה' משכב ומושב דין ב' ובסמ"ג עש
מורשי וגור אריה וקרבן אהרן כאן : ד מה מגע [מטמא] א' [ופוסל]
א' [ופוסל] א' כ"ה בד"ת ובילקוט וע' בגמ' נדה ל"ג ובהרב מהרי רח

ים ת"ל וטמא שבעת ימים שיספור שבעה לביאה
אשר ישכב עליו יטמא · וכל אשר ישב עליו יטמא ·
כב שאינו מיוחד לשכיבת ומושב שאינו מיוחד
ה היא אינה מטמאה אלא משכב המיוחד לשכיבה
לישיבת אף הוא לא יטמא אלא משכב המיוחד
המיוחד לישיבה: יא יכול היא והוא לא יטמאו
אבל היא והוא יטמאו טומאה קלה · ת"ל משכב אין
מרכב מנין ת"ל וכל המרכב · אין לי אלא בזמן
ליו ונוגע בו · מנין למשכבות עשרה זו על גבי זו
בן מסמא · ת"ל וכל המשכב אשר ישכב עליו עד
שינשא רובו עליו :

ה ואשה בין גיורת בין שפחה בין משוחררת בין
בת ישראל · כי יזוב זוב דמה מחמת עצמה ולא
ד · אי דמה מחמת עצמה · ולא דמה מחמת
אומר זב לרבות האנסים · הא מה אני מקיים דמה ·
מה ולא דמה מחמת הולד : ב כמה יהיה בקושי
· ר' מאיר אומר אפילו ארבעים וחמשים יום · ר'
יה חודשה · רבי יוסי ור' שמעון אומר אין קישוי
חות · לפיכך אם קישתה שבעה עשר שלשה
לזיבה וילדה כזוב : ג ויש מקשה עשרים וחמשה
שנים לבלא עת · שבעה נידה ושנים אחר הנידה
של נקיבה אבל אי איפשר שתקשה עשרים וששה ·
ד ולא ילדה בזב : ד ויש רואה מאה ימים ואינה
ם לבלא עת · שבעה נידה ושנים לאחר הנידה ·
קיבה · שבעה נדת ושנים לאחר הנידה: ה ימים שנים
בה אמר ר"ע כל ששמעו מרובה ושמעו מיעט תפ"תה
שתה תפשתה המועט תפשתה : ו ר' יהודה בן בתירה
ת אחת כלה ואחת מדה שאינה כלה · מודדים מדה
ים מדה שאינה כלה: ז רבי נחמיה אומר וכי למה בא
או לנעול לא בא לנעול אלא לפתוח · אם אומר אתה
אינו אלא מאה אלא מאתים אלא אלף· אלא ריבוא ·
ימים שנים פתחת : ח ר' מונא אומר משום ר' יהודה
ימים הרבה · אם מרובים הם והלא כבר נאמר רבים
אלא ימים מועטים וכמה הם הוי אומר שנים :
ה · יכול רבים עשרה אמר ימים אמר רבים מה ימים
שנים אף רבים מיעט רבים שלשה : י יכול שנים
חמשה · וכי נאמר ימים ורבים והלא לא נאמר אלא

ימים רבים הא כיצד הרבים הללו יהו מרובים על שנים וכמה הם הוי אומר שלשה :

פרק ח יכול הרואה שלשה בתחילה תהא זבה · ומה אני מקיים ואשה כי תהיה זבה דם · ברואה יום אחד אבל הרואה שלשה בתחלה תהא זבה · תלמוד לומר על נדתה אחר נדתה היא מטמאה ואינה מטמאה בתחילה : ב אין לי אלא סמוך לנידתה · מופלג מנידתה מנין ת"ל או כי תזוב על נידתה אין לי אלא מופלג מנידתה יום אחד · מנין שנים שלשה ארבעה חמשה. ששה שבעה שמונה תשעה עשרה · מה מצינו ברביעי שהוא כשר לספירת וכשר לזיבה אף אני ארבה את אלו שהם כשירים לספירה וכשירים לזיבה : ג מנין לרבות אחד עשר ת"ל בלא עת נידתה · או יכול שאני מרבה את שנים עשר אמרת לאו · מה ראית לרבות אחד עשר ולהוציא את שנים עשר אחר שריבה הכתוב מיעט · מרבה אני את אחד עשר שהיא בספירת (בלא עת נדתה) [או כי תזוב] · ומוציא את שנים עשר שאינו בספירת (בלא עת נידתה) [או כי תזוב] : ד אין לי אלא הרואה שלשה שהיא זבה מנין לרואה שנים תהיה זבה ת"ל ימי (זובה) [זוב טומאתה] כימי נידתה · מנין לרואה יום אחד תהיה זבה ת"ל כל זובת כימי נידתה : ה מנין שהיא משמרת להם יום אחד ת"ל טמא יהיה · יכול כשם שהיא משמרת א' לאחד כך תשמר שנים לשלשה · ודין הוא ומה אם הזב שאינו סופר אחד לאחד סופר שבעה לשנים · זבה שהיא סופרת אחד לאחד · אינו דין שתספור שנים לשנים · ת"ל יהיה לה · אין לה · אלא יום אחד : ו אין לי אלא הרואה שלשה שהיא מטמאה משכב ומושב · מנין לרואה שנים שתטמא משכב ומושב · ת"ל ימי זובה כמשכב נידתה : ז מנין לרואה יום אחד שתטמא משכב ומושב ת"ל כל ימי זובה כמשכב נדתה: ח תהיה טמאה לרבות את בועלה היא מטמאה את בועלה ואין הזב מטמא את שהוא בועל : ט הלא דין הוא ומה אם הזבה שאין מטמאה אלא בשלש ראיות לשלשה ימים מטמאה את בועלת הזב שהוא מטמא בשלש ראיות ליום אחד אינו דין שיטמא את שהוא בועל · ת"ל תהיה טמאה לרבות את בועלה · [היא] היא מטמאה את בועלה ואין הזב מטמא את שהוא בועל אלא שדברו חכמים בלשון נקייה : י כטומאת נדתה ולא כימי נדתה וחד"ה ומה אם כמקום שלא עשה טומאת המיטמא כמטמא · עשה ימי המיטמא כמטמא כאן שעשה טומאת המיטמא כמטמא אינו דין שנעשה ימי המיטמא כמטמא ת"ל כטומאת נידתה ולא כימי נידתה · כל הנוגע בם יטמא · על ידי חיבוריהם :

פרק ט ואם טהרה מזובה · כשתפסוק מזובה · מזובה · ולא מזובה

הגהות מהרי"ד

שר ישכב עליו יטמא יכול וכו' כצ"ל ד"ת וילקוט : מה היא אינה מטמאה
ו' כדלעיל פרשתא ד' ברייתא י"א י"ב י"ג : יא ת"ל משכב · קשה שלעולם
א יטמא אפי' טומאה קלה דבר שאינו מיוחד לשכיבה משום דכתיב ביה
כל טומאה קלה אמאי כתב משכב לכתוב כל אשר ישכב עליו יטמא
מא טומאה קלה [ועדיין אני אומר דדבר שאינו מיוחד למשכב מטמאה
ה קלה דמשכב דכתיב בה אצטריך לטומאה חמורה] כצ"ל וטמא יש לומר
כדאמרינן לעיל [פרשתא ד' ברייתא י"ג] עליו אמור לענין לטמא הכא נמי
בה מעליו דכתיב [בו] מה הוא אינו מטמא אלא משכב דוקא אף היא
אלא משכב ונהכי ניחא הא דקתני לאו מה היא אינה מטמאה אלא
לי למילף מינה תיפוק ליה דהא כתיב גבי דיליה משכב בהדיא אלא
ש למילף מינה ולא אצטריך משכב דכתיב גבי דידיה אי נמי הא דקתני
גבי דידיה ומשכב גבי דידה משמע משכב אין מידי אחרינא לא ואפילו
ת : מרכב [ומושב] מנין ת"ל וכל [המשכב] כצ"ל ד"ת : ת"ל משכב
אשר ישכב עליו יטמא למה לי וכל המשכב וזית רענן : ת"ל יכול · כל
ענן : עד שינשא רוב עליו לעיל סוף פרק ב' וסוף פרק ג' ופרשתא ד'
ייתא י"ד והובא ברמב"ם פ"ז מה' משכב ומושב דין ג' :
א בין גיורת בין שפחה בין משוחררת בין בת ישראל עיקר הריבוי צריך
לשפחה שאינה משוחררת דגיורת הוא ככל הנשים וכן שפחה משוחררת
זו בריף ורא"ש מה פ' תינוקת סי' ו' וברמב"ם פ"ד מה' איסורי ביאה
לא זכיתי להבין דברי השאלתות פ' אחרי סי' צ"ו כ' בזה"ל ברם צריך
ה למיקט יומי דבעלת מה או לא כיון דכל מצות שהאשה חייבת בה
מחייב למיקט או דילמא כיון דלא אית מצוה הסוה בכל לא מחייבא ת"ש
ראל וכו' והיא כברייתא דלעיל ריש פ' תזריע והובא בגמ' יבמות ע"ד:
כריתות ו': וספק של השאלתות היא גם כן בגמ' שם בכריתות ובעונותי
גמ' לא בא לפרש המשנה מנין דיולדת שפחה היא ככל הנשים שפיר
ריש ס' תזריע שכל השאלתות דאיירי כאן לענין איסור נדה למה הוצרך
דאיירי לענין לידה ואדרבא מוכח כאן כיון דמידוש הוא דאינו נוהג דלפניה

אמרינא דאיכא לפקפוקי ביה: כי יזוב זוב דמה [דמה] מחמת עצמה כ"ה בגמ' נדה ל"ו ועי"ש : ב כמה יהיה בקישוי משנה נדה ל"ו: עי"ש דף ל"ז: ג הובאה בגמ' נדה ל"ח: עיין שם בגמרא וצ"ל מקום שאין וולד ולא תהא יולדת בזוב : ד שם ל"ו ל"ח ע"א: ה וכו' עד ברייתא י' שבפרק ח' הובא ברי"ף שבועות פ"ב ועי"ש בפי' הר"ן ורא"ש פ' תינוקת סי' ו': תפסת מועט בו' עיין תוס' יומא ע"ב · ושים יצחק שם ושמות במרן שם דף פ' · ותוס' סוכה ה': ורא"ש הסנה סוף דף ד' הביאו בתוס' דברי הת"כ האלו וכל זה הוא גם בירושלמי פ' שני דיומא :

פרק ח א כל ספרק הובא בגמ' סוף נדה ד' ע"ב: ע"ג · ועי"ש אזה שינויים וע' כאן במזרחי וגור אריה וקרבן אהרן והד"ת כ' בגמ' גרסינן שפיר בספירת או כי תזוב והיא גירסא נכונה יותר די"א הוי ספירה לאו כי תזוב כו' דרשינן מיניה מופלג יום א' דהיינו פרשתה ב' וג' וד' וסופרת ה' שהשביעי היא י"א : ה ת"ל טמא יהיה אית דג"סי ת"ל טמאה הוא וגירסת הספר נכונה דהא אצטריך טמאה לרבות את בועלה לקמן ובגמ' סוף פ' תינוקת מפיק הכל מהיכא לה עי"ש ד"ת וע' ק"א: ט ת"ל ה"א היא מטמאה כו' כצ"ל ותיבת תהיה טמאה לרבות את בועלה נמחק ד"ת : כטומאת נדתה ולא כימי נדתה · פי' שהמשכב ימיהם מטמא אדם לטמא בגדים כנדה עצמה אבל אין כמשכב טמא כנדה עצמה אלא טהור מיד לאחר טבילה בהערב שמש · וזית רענן : במקום שלא עשה טומאת המיטמא כמטמא [פי' בועל נדה שאינו טמא כנדה עצמה לעשות משכב ומושב לטמא אדם כי אם אוכלין ומשקין כדאיתא לעי'] עשה ימי המיטמא כמטמא [שטמא שבעת ימים] מקום שעשה המיטמא כמטמא [שהמשכב מטמא בגדים כנדה עצמה ומ"מ קשה דהא בועל נדה ג"כ מטמא אדם כנדה עצמה ואי משום שאין עושה משכב הלא גם משכב אין עושה משכב כדאיתא לעיל [ריש פרשתא ב'] וי"ל דבמשכב אין שייך משכב אבל בבועל נדה דשייך משכב ואפ"ה אין עושה משכב א"כ ילפינן קל וחומר וע' בערוך ערך טמא וזית רענן: כל ידי חיבוריהם · ע' קרבן אהרן יהוית רוינן כ' ל"נ דה"ק הנוגע בחיבורי משכב כגון במגל היוצא מהמטה טמא כדאיתא לעיל [פרק ג' ברייתא ז' חיבורי משכב טמאים על כל הז"ר · ולי נראה דהפי' הוא כל הנוגע שהוא לא נגע בעצמו רק על ידי חיבורו נגע בהם וכדלעיל פרק ד' ברייתא ה' וכדאיתא

מצורע ה ספרא פרשתא ה

מזובה מנגעה · מזובה ולא מזובה ולידתה · וספרה לה לעצמה שבעת ימים · יכול בין סמוכים בין מפוזרים ת"ל ואחר תטהר אחר אחר לכולם : ב ר' שמעון אומר ואחר תטהר אחר המעשה תטהר · כיון שטבלה טהורה להתעסק בטהרות אבל אמרו חכמים לא תעשה כן שלא תבא לידי ספק · בשמיני · יכול בין ביום ובין בלילה תלמוד לומר ביום ולא בלילה : ג תקח לה לעצמה שאם הפרישתן לזיבתה הראשונה לא תביאה לזיבתה שנייה שתי תורים או שני בני יונה חילופי תורין בני יונה חילופי בני יונה תורים ואין חילופיהם עשירית האיפה : ד מנין שהיא טובלת מבעוד יום ת"ל והביאה אותם אל הכהן · אל פתח אהל מועד כיצד הוא מביאה אותם אל פתח אהל מועד אלא אם כן תהיה מעורבת שמש מלמד שהיא טובלת מבעוד יום : ה ועשה הכהן את האחד חטאת ואת האחד עולה שיפרישם הכהן אחד לעולה ואחד לחטאת · ומנין שאם הפרישתן היא יהי הפרשה ת"ל א' לחטאת ואחד לעולה · והביא אותם אל הכהן וכפר עליה הכהן לפני ה' מזוב טומאתה : ו והזרתם את בני ישראל · אין נזירה אלא הפרשה וכן הוא אומר וינזרו מאחרי ויעל גילוליו על לבו · ואומר נזורו אחור : ז והזרתם את בני ישראל מטומאתם · הרי זו אזהרה · ולא ימותו בטומאתם · זו עונש בטמאם את משכני אשר בתוכם · אף על פי שהם טמאים שכינה ביניהם : ח תורת הזב ואשר תצא ממנו שראה ראיה אחת שהוא כבעל קרי וטובל ואוכ... ט והזב בנידתה זו שראתה שתי ראיות שהיא כז... ומושב וצריך ביאת מים חיים · ופטור מן הקרבן... את זובו זה שראה שלש ראיות שהוא זב גמור מט... וצריך ביאת מים חיים וחייב בקרבן : י תורת הזב... שכבת זרע מה הזב סותר בזב אף שכבת זרע סותרו... סותר את הכל אף שכבת זרע תסתור את הכל ת... לה אלא יום אחד : יא יכול אף מימי רגלים יהיו... זאת : יב והדוה בנידתה זקנים הראשונים הי... בנידתה לא תכחול ולא תפקוס עד שתבא במי... ולמד נכנס הדבר לידי איבה והוא מבקש לגרשה · ר... והדוה בנדתה תהא בנדתה עד שתבא במים : יג והז... אומרים מה הזב מטמא במשא אף חזוב מטמא במ... את המצורע · ולנקיבה לרבות את היולדת · ר' ישמ... יוחנן בן ברוקה אומר הרי היא אומר והזב את זוב... לזכר כל שהוא זכר בין גדול ובין קטן · ולנקיבה בין שהיא גדולה · ולאיש אשר ישכב עם טמאה על שומרת יום כנגד יום :

הגהות מהרי"ד

שתטבול קודם ספירה עיין שם : ולא מנגעה ולא מלידתה גמרא נדה ל"ז · ועיין מגילה ח· : וספרה לה לעצמה גמ' כתובות ע"ב · ודוגמתו לעיל פרק ה' ברייתא ד' : יכול בין סמוכים כו' אחר גמ' נדה ל"ג : ס"ז : ס"ח : ודוגמתו לעיל פ"ה ברייתא ו' : ב ר"ש אומר כו' גמ' נדה ס"ז : וע"ש בתוס' פירשו אבל אסור לעשות כן שלא תטבול ולפי נוסחתינו דאמר מקודם כיון שטבלה טהורה להתעסק בטהרות משמע דעל זה קאי שלא תעשה כן שלא תתעסק בטהרות : בשמיני כו' עד סוף ברייתא ה' דוגמתו לעיל גבי זב פרק ה' ברייתא י"ב י"ג י"ד ט"ו וע"ש ותגיה גם כאן כן וכן פירושו בכאן כמו בשם : ד כיצד היא [באה] אל פתח אהל מועד כצ"ל ד"ת שטבול יום צריך הערב שמש : ה ע"ש ברייתא ט"ו ובפסיקתא זוטרתי כאן מסיים שאין הקינין מתפרשות אלא או בלקיחת בעלים או בעשיית כהן ועיין מה שציינתי שם פרק ה' : ו וכן הוא אומר [יחזקאל י"ד ו'] וינזרו וגו' ואומר ישעיה א' ד'] נזורו אחור : ז אעפ"י שהם טמאים שכינה ביניהם דוגמתו בגמ' יומא נ"ז על פסוק השוכן אתם : ח ראיה א' שהיא כבעל קרי משנה ריש מס' זבים ורמב"ם פ"ב מה' מחוסרי כפרה דין ו' : וטובל ואוכל פסחו לערב עיין גמ' פסחים ד' צ' ובתוס' : ט והזב [זה שראה] שתי ראיות כצ"ל ד"ת והוא במשנה ריש זבים וברמב"ם פ"ב מה' מחוסרי כפרה דין ו' וסמ"ג עשין רמ"א : י גמ' נדה כ"ב · וע' גמ' ב"ק כ"ה · נזיר ס"ו דפתיך בהו זיבה : יא יכול אף מימי רגלים דגם בהם פתיחה וזיבה כשהם משנה

...פ"א מס' משכב ומושב דין י"ד וע"ש והז"ר כ' קשה א"כ לא משכח... א"א להיות בלא זיי רגלים וצ"ע ואפשר דמיירי שרואה בכן לאו... דהו"א דמי רגלים סותרין יום א' כמו שכבת זרע וא"כ יכול להיות... מי רגלים ויום שני רואה ויום שלישי אינו רואה וע' בפסחים דף פ... דאמר שם זבה גמורה היכי משכחת לה ומוקי לה באנפי רחוקי] : יב... ושם הגירסא א"כ אתה מגנה על בעלה ונמצא בעלה מגרשה וכתב... לנוסחת הש"ס דאית ליה בסוף גיטין אפי' מצא אחרת נאה הימנה... בזה במגיה למשנה למלך סוף פ' מגרשין איזהו בירושלמי סוף גיט... שהוא כאן : יב בנדתה תהא ע' תוס' חגיגה י"א · ד"ה לא נצרכ... ד"ה מכאן ותוס' יבמות מ"ז : ד"ה במקום והובא בר"ף פ"ב דשבוע... כו' גמ' נדה כ"ה : ע"ש והוא משנה ג' פ"א דכלים וברמב"ם פ"א... י"ב וסמ"ג עשין רמ"ה ולעיל פרשתא א' ברייתא ח' : ולנקיבה לרבות... בנוסחא אחריתי ד"ת : ר' ישמעאל בנו של ריב"ב כו' ערכין ג'. ... את הבא על שומרת יום כנגד יום גמרא נדה ע"ב : ורמב"ם פ"ג... דין ג' :

אחרי מות ו ספרא פרשתא א

וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן מה ת"ל לפי שנאמר ויקחו שני בני אהרן נדב ואביהוא איש מחתתו · בני אהרן לא נטלו עצה מאהרן · נדב ואביהוא לא נטלו עצה ממשה · איש מחתתו איש איש מעצמו עשו · לא נטלו עצה זה מזה מנין שכשם שעבירת שניהם שוה כך מיתת שניהם שוה ת"ל אחרי מות שני בני אהרן : ב בקרבתם לפני ה' וימותו... אומר על הקריבה מתו ולא מתו על ההקרבה · ר"ע א... אומר בקרבתם לפני ה' וימותו · וכתוב אחד אומר ויקר... זרה · הכריע בהקריבם אש זרה לפני ה' הוי על ה... מתו על ההקרבה · ר' אלעזר בן עזריה אומר כדיי קר...

הגהות מהרי"ד

פרשתא א א שני בני אהרן מה ת"ל [פי' מלת שני הו"ל בני אהרן אלא למדרש שני שניהן שוין [כדדרשינן לקמן ריש פרשתא ב] ד"ת וק"א וז"ר : בני אהרן לא [הלכו כבוד לאהרן] כ"ה בילקוט וכ"ה לעיל ס' שמיני במכלתא דמלואים ברייתא ל"ב וע"ש : לא נטלו עצה ממשה · פי' דאיתא בפ' במדבר אלה תולדות אהרן ומשה וילפינן שנעשו תולדות משה שלמד עמהן תורה וא"כ אמר נדב ואביהו כלומר שלא היו בני אהרן אלא בני משה שלמדו ממנו ואפ"ה לא נטלו עצה ממנו ואת רענן : איש מעצמו עשה ואם כן לא נטלו עצה ממשה ואת רענן ולי נראה דקאי על דבתריה מעצמו עשה לא נטלו עצה זה מזה וכ"ה לעיל בסדר שמיני איש מעצמו יצאו ולא נטלו עצה זה מזה משמע דקאי על דבתריה : כך מיתת שניהם שוה · דהו"א שהרבה יענש במיתה משונה יותר שהוה ליה ליטול עצה מאחיו הגדול כדדרשינן וי"ו יתירא לרבות אחיך הגדול ואת רענן והיינו דכיון שהיו צריכים ליטול עצה ממשה ואהרן לא היו צריכין ליטול עצה מאחיו רק הא דאמר שלא נטלו עצה זה מזה היינו דעבירת שניהם שוה שלא ייעץ א' לחבירו וכמ"ש הקרבן אהרן : ב על הקריבה...

על הקריבה שנכנסו לפני ולפנים וכ"ה בפסיקתא היא בילקוט שמ... הקרבה שהקריבו אש זרה ק"א והז"ר כתב על הקרבה שחיסרו מעלה... הכריע כו' · וא"ת אין זו הכרעה דהא עכ"פ קשה הא כתיב בקרב... מיקרי כשהניחם אמת כמ"ש רש"י סוף [פקודי] וי"ל דה"נ ה"פ אילו... לא היו נענשים על הקריבה לפנים אבל משום שחיסרו מעלה עשן א'... ונענשו גם על הקריבה כדאיתא ביומא דחייב שתים · ז"ר : הוי על... מתו על [הקריבה] כ"ה בילקוט ובד"ת ובאות אחת בילקוט הוסיף... בעצמה] וכתב הז"ר פי' דר"ע ס"ל דמפני חטא א' לבדו לא היו מ... כל א' לבדו היו חייבים מיתה עכ"ל הז"ר אמנם בפסיקתא זוטרתי... שלא לבגי' דהכי איתא התם ר' יוסי הגלילי אומר על הקריבה מת... וכן אמר ר' עקיבא בקרבתם לפני ה' וימותו וכתיב ויקריבו לפני... [ללמדך שעל הקריבה מתו ולא על ההקרבה] [כ"כ בפסיקתא שם ונו...

ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל
ן אנו יודעים מה נאמר לו בדבור הראשון · היה
ה אומר משלו משל למה הדבר דומה לחולה
א אומר לו אל תשתה צונן ואל תשכב בטחב ·
אל תשתה צונן ואל תשכב בטחב שלא תמות
זה זרזו יותר מכולם לכך נאמר אחרי מות שני
אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת :
א שנאמר ואל יבוא ואל ימות · ואם בא מת הוא
[מתו בניו] לכך נאמר אחרי מות שני בני אהרן
דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת : ה משום
ו הואיל ובאמר שני דיברות זה בצד זה אחד פתוח
מד פתוח על הסתום · מה פתוח דבר ביד משה
על ביאת הקודש אף סתום דבר ביד משה שיאמר
הקודש ואיזה זה דבור של יין ושל שכר שנאמר
ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה' · וידבר ה'
יין ושכר אל תשת : ו אחיך באל יבוא · ואין משה
אחיך בבל יבוא ואין הבנים בלא יבוא · אמר רבי
ומה אם שנצטוה לבוא נצטוה שלא לבוא · מי
בוא אינו דין שנצטוה שלא לבא · תמימים יוכיחו
ל אהל מועד ונצטוו לבא שלא שתויי יין ושכר :
מים שלא נצטוו לבא לא נצטוו לבא שלא שתויי
כאן המצוה נצטוה ת"ל דבר אל אהרן שאין ת"ל
ל אחיך לרבות את הבנים : ח ואל יבוא בכל עת ·
ים · אל הקודש לרבות שאר ימות השנה · אמר
ן הוא ומה אם על יום שנצטוה לבוא נצטוה שלא
שלא נצטוה לבוא אינו דין שיצטוה שלא לבוא ·
שנצטוו לבוא ברגלים ונצטוו לבוא שלא ריקנים :
ימות השנה שלא נצטוו לבוא לא נצטוו לבוא שלא
[אף] כאן על יום שנצטווה נצטווה ת"ל אל הקודש
מות השנה : י מבית לפרוכת להזהיר על כל הבית ·
ית במיתה ת"ל אל פני הכפורת אשר על הארון ולא
צד אל פני הכפורת במיתה · ושאר כל הבית באזהרה :
הכפורת אשר על הארון מה ת"ל לפי שנאמר כפורת
לארון ת"ל כפורת · כפורת לארון ואין כסוי לארון :
יהיה כיסוי לארון אבל יהיה דבר חוצץ בין כפורת

לעדות ת"ל וכסה ענן הקטורת את הכפורת אשר על העדות ולא ימות · הא אין דבר חוצץ בין כפורת לעדות : יג ולא ימות הרי זה עונש · כי בענן אראה אל הכפורת הרי זו אזהרה · וא"ר אלעזר יכול עונש ואזהרה נאמרו קודם למיתת שני בני אהרן ת"ל אחרי מות שני בני אהרן · יכול שניהם נאמרו לאחר מיתת אהרן · ת"ל כי בענן אראה על הכפורת הא כיצד אזהרה נאמר קודם למיתת שני בני אהרן ועונש נאמר לאחר מות שני בני אהרן :

פרק א בזאת יבוא אהרן אל הקודש מה ת"ל לפי שנאמר אל הקדש אל פני הכפורת אשר על הארון שיכול אין לי אלא קודש שיש בו ארון וכפורת שאין בו ארון וכפורת מנין ת"ל בזאת יבוא אהרן אל הקודש לעשות קדש שאין בו ארון וכפורת כקודש שיש בו ארון וכפורת : ב אתה אומר לכך נאמר אל הקודש לעשות קדש שאינו כזה כבפר זה · או אינו אומר אלא לעשות פר שאינו כזה כקודש זה ואיזה זה זה פר הבא על כל המצות : ג הלא דין הוא ומה אם פרו הבא על לא הודע נכנס בו לפניי ולפנים · פרו הבא על הידע · אינו דין שיכנס בו לפניי ולפנים · תלמוד לומר בזאת יבוא אהרן אל הקודש למעט פר הבא על כל המצות שלא יכנס בו לפניי ולפנים : ד בפר בן בקר לחטאת ואיל לעולה יכול מקום מתן דמו של פר שם מתן דמו של איל · אמר רבי יוסי מה אני מקיים לא תעלו עליו קטורת זרה עולה ומנחה איזו היא עולה שצריך הכתוב למעטה זהו איל העולה לכך נאמר בפר בן בקר לחטאת ואיל לעולה : ה בד שיהו של בוץ · בד שיהיו חדשים · בד שיהיו כפולים בד שלא ילבש עמהם בגדים אחרים · יכול לא ילבש עמהם בגדי פשתן אבל ילבש עמהם בגדי צמר · ת"ל בד · יכול לא ילבש עמהם בגדי פשתן אבל ילבש עמהם בגדי חול ת"ל בד ומה ת"ל בד בד ארבעה פעמים למעט ארבעה כלים · שנאמר בהם לפני ה' : ו בתוך שנאמר בחשן ונשא אהרן את שמות בני ישראל בחשן המשפט על לבו בבואו אל הקודש לזכרון לפני ה' תמיד · יכול יכנס בו לפניי ולפנים ת"ל בד ולא בחשן : ז בתוך שנאמר באפוד ונשא אהרן את שמותם לפני ה' על שתי כתיפיו לזכרון · יכול יכנס בו לפניי ולפנים תלמוד לומר בד ולא באפוד : ח בתוך שנאמר במעיל והיה על אהרן לשרת ונשמע קולו בבואו אל הקודש יכול יכנס בו לפני ולפנים תלמוד לומר בד ולא במעיל : ט בתוך שנאמר בציץ והיה על מצחו תמיד לרצון לפני ה' יכול יכנס בו לפניי ולפנים תלמוד לומר בד ולא בציץ :

קודש

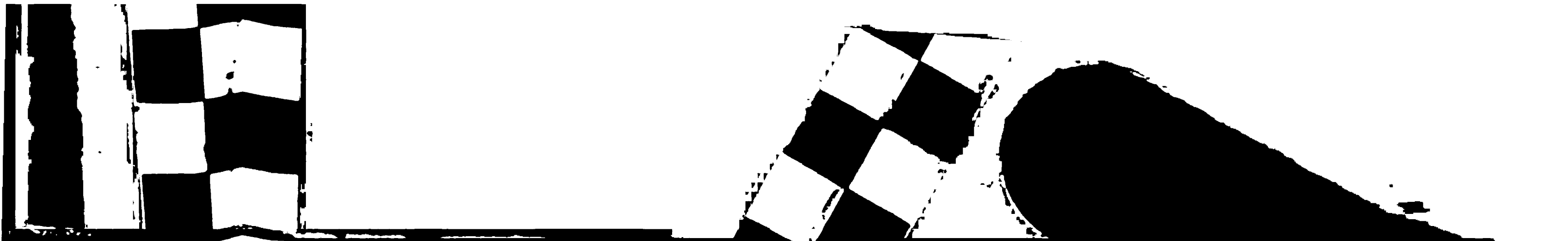
הגהות

זה נאמר לו בדבור הראשון · פי' דכתיב וידבר ה' אל משה אחרי מות
משה וגו' ובדבור הראשון לא כתיב מה דיבר עמו לכך נאמר אחרי מות
י' שהדבור האחרון נאמר קודם מיתת בני אהרן והדבור הראשון נאמר
ו יותר וכ"מ ביומא ובפירש"י ובמפרשים וית רענן וע' מזרחי וזקני בגיר
ה וקרבן אהרן · ר"א ב"ע משלו משל כ"ה בד"ת ותיבת אומר נמחק ובילקוט
אב"ע אומר משל למה"ד ותיבת משלו ליתא : שלא תמות [זה זרזו יותר
מר ואמר לו אל תשתה צונן ואל תשכב בטחב] שלא תמות כדרך שמת
גירסת המזרחי וגור אריה וכן משמע לשון זרזו יותר מכלם משמע שהם
ס חוץ ממנו אמנם בפסיקתא זוטרתי הגירסא זה זירזו יותר מן הראשון :
אל אהרן אחיך וגו' כצ"ל והשאר ליתא בילקוט ובד"ת : ה שתי דברות
עיל וידבר ה' אל משה וגו' ויאמר ה' אל משה וגו' שם א' פתוח [היינו
שפי' מה דיבר עמו] וא' סתום [דיבור ראשון לא פי' מה דיבר עמו] כו'
של יין כו' פי' הא דכתיב כאן וידבר ה' אל משה אחרי מות וגו' היינו
אהרן יין ושכר אל תשת שנאמר ואחיכם כל בית ישראל יבכו וכו' וא"כ
ושכר אל תשת אם כן משמע שנאמר מיד אחר מיתתם וית רענן :
ל יבא · שמותר לכנס בכל עת ועיין סוף פ' בהעלותך ו"ר : שנצטווה לבא
ווה לבא ביוה"כ לפני ולפנים נצטווה שלא לבא בכל עת מי שלא נצטווה
אבל בעלי מומין וכו' · כדלעיל ס' שמיני פרשה א' ברייתא ג' : ת"ל דבר אל
"כ בד"ת ובילקוט : שאין ת"ל אחיך · וא"ת הא אצטריך אחיך למעט משה
כשיו דרשינן אחיך לרבות הבנים ומשה אין צריך מיעוט דממילא הוא ממועט
ן נ שום ריבויא עכ"ל וי"ל דה"ק כיון דאמרת עכשיו המצוה נצטווה א"כ
ה דכיון דמשה לא נצטווה לבא לא נצטווה שלא לבא אלא לרבות הבנים
ן נקראו אחיך כמ"ש אברהם ללוט כי אנשים אחים אנחנו והיה בן אחיו
זוטרתי הגירסא אחיך בלא יבא ואין אתה בלא יבא ד"א אחיך לרבות את
וא אומר וישמע אברם כי נשבה אחיו ולוט הוא בן אחיו עד כאן לשונם :
בכל עת זה יוה"כ [שאפי' ביום הכיפורים לא יבא בכל עת : לבא ברגלים
לבא ריקנים כו' לא נצטוו [שלא] לבא ריקנים כצ"ל וכ"ה בד"ת ובז"ר :
כל הבית · פי' הראב"ד ז"ל היינו ההיכל והכי משמע כל הבית שהפרוכת
א שם ניאה ריקנית ונראה מדברי הר"מ מקוצי ז"ל לאוין ש"ב שמפרש דהכי
שנאמר מבית לפרוכת אל הקודש אתא להזהיר על כל הבית אלא שקשה לי

מהרי"ד

מדהוה ליה למיכתב אל הקודש סתם וכולל כל הבית וכתיב מבית לפרוכת א"כ יש כאן קרא יתירא לרבות שאר ימות השנה ד"ת אמנם בפסיקתא זוטרתי הגירסא מבית לפרוכת זה לפני ולפנים ועיין בגמ' מנחות דף כ"ז : וברמב"ם פ"ב מה' ביאת המקדש דין ד' : יא יכול יהו כיסוי לארון · פי' הראב"ד ז"ל כסוי היינו כסוי של עץ ממין עלי שטים שנעשה ממנו הארון ד"ת : יב דבר חוצץ . היינו כמו בגד שש ורקמה ומשי לכבוד הלוחות לכסותם מלמעלה ד"ת : יג הרי זה עונש · פי' אם בא ביאה רקנית דבהכי איירי קרא כי בענן אראה כו' הרי זה אזהרה קאי אואל יבא דהיינו אזהרה והא דנקט כי בענן אראה משום דלא מתפרש ואל יבא עד דאמר כי בענן כלומר אל יבא בכל עת אלא בעת שמכניס הקטורת שיש בה מעלה עשן והיינו ענן כן פי' הראב"ד ז"ל ד"ת ודברי תורת כהנים הללו הובאו בגמ' יומא נ"ג · ע"ש פירושו ובירושלמי סוף פ"ק דיומא ושם איתא א"ר אלעזר [בר' שמעון] יכול עונש ואזהרה כו' וע"ש בירושלמי :

פרק א א שאין בו ארון · היינו בית שני שאין בו ארון קרבן אהרן וית רענן אמנם בפסיקתא זוטרתי בזאת יבא אהרן אל הקודש זה ההיכל משמע דמפרש שאין בו ארון על ההיכל ועיין לעיל פרשתא א' ברייתא י' : ב אתה אומר כו' לעשות קודש שאינו בזה [פי' בית שני שאין בו ארון וכפורת] בפר זה [שגם שם יכנס בפר זה של יוה"כ] או אינו כו' [שיכול לכנס גם בדם פר הבא על כל המצות לפני ולפנים והיינו פר כהן משיח] ק"א וז"ר : ג הבא על לא הודע [זה פר יוה"כ שמכפר על טומאת מקדש וקדשיו שלא נודע לו כדאיתא פ"ק דשבועות] ק"א וז"ר [דמו] נכנס לפני ולפנים פרו הבא על לא הודע אינו דין שיכנס [דמו] לפני ולפנים כו' שלא יכנס [דמו] לפני ולפנים כצ"ל ד"ת : ד יכול מקום מתן דמו של פר [היינו על מזבח הזהב] כו' איזהו עולה [דשאר עולות מפורש מתן דמם בויקרא] ק"א וז"ר : לכך נאמר [לא תעלו עליו עולה ומנחה] כצ"ל ד"ת וכ"כ הז"ר שכצ"ל וכתב עוד ואפשר לומר דקא קשיא ליה למה נכתב כאן בפר בן בקר לחטאת ואיל לעולה ומתרץ דאילו לא נאמר כאן לא הוי ידעינן איזהו עולה ממעטינן והו"א דממעטינן עולת העם לכן נאמר כאן בפר בן בקר לחטאת ואיל לעולה דסד"א כיון דהקיש לפר יכנוס דמו לפנים לכן ממעטינן מקטורת זרה ועולה עכ"ל : ה גמ' ובמים י"ס : ועיין לעיל ס' צו ריש פרק ב' ומה שציינתי שם ורמב"ם פ"ח מה' כלי המקדש : שיהיו כפולים [אפשר דיליף מדכתיב בפ' כי תשא בד בבד יהיה אי נמי מדכתיב כאן פעם אחרת בד משמע שיהיו כפולים : שלא ילבש עמהם [דבד לשון לבדו] וית רענן : יכול לא ילבש עמהם בגדי [קודש] אבל ילבש עמהם כצ"ל ד"ת : ז ד"א בד ד' פעמים למעט ד' כלים שנאמר בהם לפני ה' חשן ואפוד ומעיל וציץ כ"ה בפסיקתא זוטרתי :

פרשת אחרי פ"א יג יכול יהא טבילה בין מכנסים וכתונת וכו' · ונאמר מק"ו השתא מכנסים שהם על מקום המוצנע קא עביד טבילה · לא כ"ש למכובדים מהם · והכא כל אחד יש לו מעלה מחבירו אבנט למעלה מן הכתונת · וכן מצנפת על הראש · והוה ס"ד כשעשה טבילה ולבש מכנסים יפשט אותם ויטבול לבש כתונת וכן כלם : **יד** מת"ל ילבש ויחגור וכו' כדכתיב כתונת בד קדש וילבש ובאבנט בד יחגור וכו' : לפי שסופינו לרבות לו כלים בין הערבים · נפיק לו מולבש בגדים אחרים בפ' א"ל הממונה [לב · ופ"ש] ואם אין לו אחרים יכול לא ילבש שחרית · שלא יהא עכובא א"כ אם חסר לו אחד מהן בין הערבים · לא ילבשנו בשחרית · וישמרנו לבין הערבים : ת"ל ילבש · כוליה קרא יתירא הוא דבסיפיה דקרא כתיב ולבשם :

פרשתא ב ת"ל שעיר שעיר רובה · והקריב אהרן את השעיר והשעיר אשר עלה עליו וגו' : **ב** והוא האמור בחומש הפקודים · במוספים · ומשום דכתיב איל אחד משמע אחד ולא שנים כדמפרש בפרק בא לו · [יומא ע :] ור' אליעזר בר' שמעון דריש ליה למיוחד שבעדרו · ולעולם שני אילים הן ור' אליעזר בר' שמעון אומר שני אילים הם אחד אמור כאן ואחד בחומש הפקודים : ונאמר

כפרה בשעיר המשתלח · ותניא לקמן וכפ' טרף בקלפי [... הכתוב מדבר וידוי דברים : **ג** ואם נפשך לומר והי ... לא נשחט הפר · וכפ' א"ל הממונה [ל"ו :] מאי אם נפ ... מילף משעיר המשתלח הנעשה בפנים דכפרה בדמים הו ...

י קודש ילבש שיהו משל קודש אין לי אלא אלו בלבד · מנין לרבות שאר בגדי כהונה גדולה ובגדי אחיו הכהנים ת"ל בגדי קודש · בניין אב לכל הבגדים שיהו משל קודש : **יא** מנין שהוא טעון טבילה שנאמר ורחץ במים את בשרו ולבשם : **יב** ומנין המשנה מבגדי לבן לבגדי זהב ומבגדי זהב לבגדי לבן שיהא טעון טבילה תלמוד לומר בגדי קודש הם ורחץ במים את בשרו ולבשם : **יג** יכול המשנה מבגדי זהב לבגדי זהב ומבגדי לבן לבגדי לבן יטען טבילה תלמוד לומר הם · יכול יטעון טבילה בין מכנסים לכתונת בין כתונת לאבנט ובין אבנט למצנפת תלמוד לומר ולבשם כולם באחת : **יד** ומה ת"ל ילבש יחגור ויצנוף לפי שסופנו לרבות לו כלים אחרים בין הערבים. אין לו יכול לא ילבש בשחרית ת"ל ילבש ויחגור ויצנוף :

פרשתא ב ומאת עדת בני ישראל שיהו משל ציבור יקח שעירי מיעוט שעירים שנים · אם כן למה נאמר שני שיהיו שוים · ומנין אף על פי שאינן שוים כשירים ת"ל שעיר שעיר ריבה : **ב** ואיל אחד לעולה · רבי אומר איל אחד הוא הוא האמור כאן והוא האמור בחומש הפיקודים · רבי אלעזר ברבי שמעון אומר שני אילים הם · אחד אמור כאן ואחד אמור בחומש הפיקודים · והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו · שלא יביא משל ציבור · יכול לא יביא משל ציבור שאין ציבור מתכפרים בו · אבל יביא משל אחיו הכהנים שהרי אחיו הכה... בו ת"ל אשר לו · יכול לא יביא ואם הביא כשר ת"ל שוב אשר לו · וכפר בעדו ובעד ביתו · זה וידוי דברים · יכול ... הריני דן נאמר כפרה בפר ונאמר כפרה בשעיר · מה כפרה האמורה בשעיר וידוי דברים חוץ מדמים · אף ... בפר וידוי דברים חוץ מדמים : **ג** אם נפשך לומר והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו וכפר בעדו ובעד ביתו ועדי...

ד כיצד היה מתודה אנא השם עויתי פשעתי חטאתי לפניך אני וביתי אנא השם כפר נא לעונות ולפשעים ולח... ושפשעתי ושחטאתי לפניך אני וביתי ככתוב בתורת משה עבדך לאמר כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם ... לפני ה' תטהרו · ואומר והתודה עליו את כל עונות בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאותם דברי רבי מאיר · ו... עונות אלו הזדונות · פשעיהם אלו המרדים · חטאתם אלו השגגות מאחר שהוא מתודה על הזדונות ועל ... ומתודה על השגגות · אלא כך היה מתודה אנא השם חטאתי עויתי ופשעתי לפניך אני וביתי · אנא השם כפ... ולעונות ולפשעים שחטאתי ושעויתי ושפשעתי לפניך אני וביתי ככתוב בתורת משה עבדך לאמר כי ביום הזה יכפר ... אתכם · ועונים אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד : **ד** וכן מצינו דרך כל המתודים מתודים · דוד אמ... אבותינו העוינו והרשענו · שלמה בנו אמר חטאנו והעוינו והרשענו · דניאל אמר חטאנו ועוינו והרשענו ומר... כך היה מתודה חטאתי ועויתי ופשעתי לפניך : **ו** מהו שמשה אמר נושא עון ופשע וחטאה ונקה ואומר והתודה ... עונות בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאותם · אלא כיון שהיה מתודה על הזדונות ועל המרדים כאילו הם שגגו...

פרק ב ולקח את שני השעירים מלמד שהם מעכבים זה את זה · לפני ה' פתח אהל מועד · מעמידו בשערי ני... למזרח ופניו למערב : **ב** ונתן אהרן על שני השעירים גורלות של כל דבר · יכול שנים על זה ו... ת"ל גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל · יכול של שם ושל עזאזל על זה ושל שם ושל עזאזל על זה ת"ל גורל אחד לה' וגו...

הקדש מטומאות
ד וחכמים אומרים וכו' · וכן הלכה ד... שבקת רבנן ועב...
פרק ב מלמד את זה · ... רבה [מנחות] מט... ותנן בפ' אמר לה... בא לו למזרח העזרה בימינו וכו' · היינו היה עומד בין האולם ... שניהם על זה · זה ... לקיים גורלות על שנ... ככר הוא יודע אי זה ... שיניח מחלה לשם ולו... של עזאזל · וכן שניה ... גורל אחד · יכול של ... זה · יתן של שם ת... מתם ולאחר כן יניח ... בפ' טרף בקלפי בגמ' ... הדא היא קדמתא · בת... קאמר · משנתן של שם...

הגהות מדרי"ד

י שיהו משל קודש כו' גמרא יומא ל"ב : ורמב"ם פ"ח מהלכות כלי המקדש דין ג' ודין ז' : **יא** עד סוף הפרק עיין גמרא יומא ל"ב : ורמב"ם פרק ב' מהלכות עבודת יוה"כ : **יג** ומבגדי לבן לבגדי [לבן] יטעון טבילה כצ"ל דף כ"ס בד"ת ובילקוט : בין מכנסים לכתונת · נראה לפרש בין מכנסים לכתונת שילבש המכנסים ויפשוט המכנסים ויטביל ואח"כ ילבש המכנסים והכתונת ויפשוט אותם ואח"כ ילבש המכנסים הכתונת והאבנט ויפשוט אותם ויטבול ואח"כ ילבש הכל יחד ת"ל ולבשם כולם כאחד כי' שכל זמן שילבשם ילבשם כלם כאחד למעוטי כי האי גוונא שלא ילבש אותן קצתם אבל דוחק לפרש שבתחלה יטבול יחד ד' טבילות שראוי לטבול בין כל א' וא' ואח"כ ילבש כלם כאחד הלא הסתא נמי כהאי גוונא קרינן ביה ולבשם כלם כאחד גם לפרש שילבש המכנסים ויטבול במכנסים בלי שיפשוט אותם וכן בכתונת וכן בכולם גם זה הוא דוחק גדול שילבש בגדים שרוים במים דאין דרך לבישה בכך גם יש לאוי משום מגילה עכ"ל הד"ת : **יד** יכול לא ילבש [של שחרית] כ"ה בכ"א פי' אין לי של בין הערבים יכול לא ילבש של שחרית בין הערבים תלמוד לומר יחגור ויצנוף פעם אחרת של שחרית בין הערבים ד"ת :

פרשתא ב א שיהיו משל צבור · רמב"ם ריש ה' עבודת יוה"כ : יקח שעירי כו' משנה וגמ' יומא ס"ב ורמב"ם פ"ה מה' עבודת יוה"כ : **ב** רבי אומר וכו' הובאה ברייתא זו ביומא ג' · ודף ע' : והרמב"ם ריש ה' עבודת יוה"כ פסק כר' דהלכה כמותו מחבירו · ועווין בירושלמי פ"ב דמאי הלכה כרבי אפי' נגד ר"א בר"ש · הטעם דהוצרך להודיענו אפי' נגד ר"א בר"ש כ"ל משום דאמר בירושלמי שבת פ' המצניע הלכה כשהיה ר"א בר"ש נכנס לבית הוועד היו פניו של ר' מקדירות וע"ש עוד וע' ספר ידי אליהו למהר"א גאלייפא ד' ק"ב ע"ד נתן טעם לפסק הרמב"ם כרבי : האמור כאן [והאמור] בחומש הפקודים כצ"ל ד"ת : שלא יביא משל צבור גמ' יומא נ"א : שבועות י"ד ובקים נ"א · חולין כ"ב · ורמב"ם פ"א מה' עבודת יוה"כ דין י"ג וסמ"ג עשין ר"ט : זה וידוי דברים · גמ' יומא ל"ו : ...

ריש פ"ב וגמ' יומא ל"ו : וע"ש ס' שיח יצחק ורמב"ם פ"ב מה' עבודת יוה"כ ... ר"ט · משה עבדך כי ביום כצ"ל ותיבת לאמור נמחק ד"ת : ואומר · כ"כ בד"ת וק"בן אהרן : משה עבדך כי ביום כצ"ל ותיבת לאמר נמחק ... הוא סוף הברייתא [ומ"ש ועונים אחריו בשכמל"ו נמחק ד"ת והנה ברמ... עבודת יוה"כ ובסמ"ג עשין ר"ט איתנהו להנך תיבות שמחק הד"ת אמנ... סי' תשכ"ו ותרא"ה שם דיעות בזה : **ו** וכו' עיין קרבן א...

פרק ב א אחוריהם למזרח [ופניהם] למערב כצ"ל וכ"ה בד"ת וב... מה' עבודת יוה"כ דין ב' וסמ"ג עשין ר"ט : **ב ג** ת"ל גור... כו' גורל א' לה' [אין להשם אלא א'] וגורל א' לעזאזל אין כאן ... הגיה בד"ת והובא בגמ' יומא ל"ז : וע"ש בתוס' ובס' שיח יצחק שס ... והובא ברמב"ם רפ"ג מה' עבודת יוה"כ : יכול שנים על זה ושנים על ... עפ"י דאמר בירושלמי סוף פ"ק דסנהדרין בפדיון הבכורות שהיה על ... יכול הבכור לומר אילו כתותני לוי סילקת אלא כך עשה נטל כ"ב א... ורע"ג וכתב לוי ועל ע"ג כתב ה' סלעים ואם כן היה יכול לעלות לכול... מעשה נסים ורע"ג עלה לכן הגורל ה' סלעים וכן גבי ע"ז זקנים הי... פיתקין זקן ועל שתים חלק והיה מעשה נסים וכ"כ בבמדבר רבה פ' ... לו"ר גם כאן כי גם השעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל השר ... שדרשו חז"ל בתנחומא מסעי על פסוק ויקחו את הספר אשר נתן להם ... רצה לזוז ממקומו עד שאמר לו אליהו בשמים יתקדש המקום לה הו'... שני גורלות כ' עליהם לשם ושני גורלות כתוב עליהם לעזאזל ו... נסים ששניהם של שם יעלו בידו ה' ושל עזאזל יעלו ביד ש...

ול עזאזל יחזור ויחליף ת"ל וכו' : ד יכול יהא נותנו
יהא קדש עד שיתן עליו : ת"ל אשר עלה וגו' מתוך קלפי ·
עיר שכנגד ימינו היה נותן עליו גורל של ימינו · וכן של
קלפי [מ' :] הנחה לחטה בעלמא : ה והשני ימות ·
פליגי [רב ורבי
אם שני שבזוג
שני · ובתמורה
טאת מיירי בה :
קלפי · ובגמרא
פילו למ"ד התם
ת אין צריך שיהיה
ה : ז עד שיכפר ·
ם : מת המשתלח
שעירים [סה ·]
ונים אחריו ברוך ·
כיות [ט"ז :] :
לא המחתה גחלי
יא · תנן שם (כ"ה
נותנו לאחר למרס
' תנן שם . מאחר
ם שם · מה יעשה
אחר יתן שם למי
יקרש · ובפ' הקומץ
א ·] דם שנקרש
פסול דאין ראוי
הרביעי שבהיכל ·
סורת אבנים רביעית
ופריך בפרק טרף
הכתיב וכל אדם לא
בבאו לכפר · ומשני
מעלות היו להיכל

קודש כמסתו · ופי' במעלה של חוכד רביעי בצאתו מן ההיכל · ולא היה צריך לפרוש מבין האולם ולמזבח בהקטרת לפני ולפנים כדמפרש התם :
ד יכול עוממות בפ' כיצד צולין [פסחים ע"ה :] מפרש יכול עוממות ולא לוחשות · והתם מפרש לה : ומנין שתהא האש בטולה על גבי גחלים ת"ל גחלי אש · פי' שבטלה שלהבת מעל הגחלים שנתאכל כל העץ מבפנים · אבל אם עדיין שלהבת מלהטת הויינו דאכתי לא נתאכל העץ מבפנים · לכך קרי להו גחלי אש ולא אש גחלים : ה מן הסמוך למערב · שיהיו עושין מערכה שנייה במערב המזבח לצורך הקטרה כדתנן בפ"ב דתמיד [כ"ט ·] : ו כל הניטל מבחוץ להנתן בפנים · גחלים של קטרת בכל יום : וכל הניטל בפנים להנתן בחוץ · כגון שני בזיכי לבונה של לחם הפנים והיו נקטרים במערכה של מזבח · ומיירי בה בזבחים בפ' קדשי קדשים [כ"ח ·] הגדול לפי גדלו כגון קמחית · והקטן לפי קטנו כר' יהושע בן גמלא · דמוכח במס' יומא ירושלמי [ריש פ' הוציאו לו] : שיהא סממניה לתוכה · ולא שיחסר מהן · ולא שיש בה סממנים אחרים : י שלא יתן מבחוץ ויכנס · שהרי כתב והביא ולאחר כן ונתן את הקטרת · ומנין שנותן בה מעלה עשן ת"ל וכסה ענן · ובפרק הוציאו לו [נג ·] פריך דתרי קראי במעלה עשן כתיבי · וקאמר חד לאזהרה

אין כאן לעזאזל אלא אחד : ג אם כן למה נאמר גורלות שיהיו שוים שלא יעשה אחד גורל גדול ואחד קטן אחד של כסף ואחד של זהב אחד של שיש ואחד של אשכרוע : ד והקריב אהרן את השעיר אשר עלה עליו הגורל לה' יכול יהא נותנו על גביו ת"ל אשר עלה עליו הגורל שעלה לשמו מתוך קלפי : ה ועשהו שאם מת אחד מהם משיגריל יבוא שנים ויגריל עליהם כתחילה ואומר אם של שם מת · זה שעלה עליו הגורל לשם יתקיים תחתיו · ואם של עזאזל מת אומר זה שעלה לעזאזל יתקיים תחתיו · והשני ימות דברי רבי יהודה · וחכמים אומרים ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמים לנדבה · ועשהו חטאת שיאמר לה' חטאת · רבי ישמעאל אומר לא היה צריך לומר חטאת אינו אומר אלא לשם : ו והשעיר אשר עלה עליו הגורל · יכול יהא נתנו על גביו ת"ל אשר עלה עליו הגורל · שעלה לשמו מתוך קלפי · יעמד חי לפני ה' מה ת"ל לפי שנאמר לשלח אותו שילוחו למיתה · יכול שילוחו לחיים ת"ל יעמד חי לפני ה' לכפר עליו הא כיצד עמידתו חי לפני ה' · ומיתתו בצוק : ז עד מתי הוא זקוק להיות חי [עד מתן דמו של חבירו דברי רבי יהודה ר"ש אומר עד עת וידוי] · לכפר · עד שיכפר שנאמר וכלה מכפר את הקודש ואת אהל מועד ואת המזבח דברי רבי יהודה · רבי שמעון אומר לכפר עליו כפרה שהוא בגופו · לשלח אותו · שאם נשפך הדם ימות המשתלח · מת המשתלח ישפך הדם : ח לעזאזל למקום הקשה בהרים · יכול ביישוב ת"ל המדברה · ומנין שיהיה בצוק ת"ל אל ארץ

קריב אהרן את פר החטאת אשר לו · זהו שאמרו שלא יביא משל צבור · וכפר בעדו ובעד ביתו זה וידוי דברים ·
ודה אנא השם חטאתי עויתי ופשעתי לפניך אני וביתי ובני אהרן עם קרושך ככתוב בתורת משה עבדך
לאמר כי ביום הזה · והם עונים אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד :
חט את פר החטאת אשר לו ולקח מלא המחתה ומביא אותו שם · שהוא נותנו לאחר למרס את דמו על הרובד
רביעי שבהיכל כדי שלא יקרש : ב ולקח מלא המחתה והביא · בכל יום היה חותה בשל כסף ומערה לתוך של זהב ·
של זהב ובה היה מכנים : ג בכל יום היה חותה בשל ארבעת קבים ומערה בתוך שלשת קבים והיום חותה בשל
· ובה היה מכנים : ד רבי יוסי אומר בכל יום היה חותה בשל סאה והערה לתוך של שלשת קבים והיום חותה בשל
בה היה מכנים : ה נחלי יכול עוממות ת"ל אש · אי אש יכול שלהבת ת"ל נחלי אש · הא כיצד מן הלוחשות
שתהא האש בטילה על גבי הנחלים ת"ל נחלי אש : ו מעל המזבח יכול כולו ת"ל אשר לפני ה' הא כיצד הסמוך
מר רבי יוסי זה סימן כל הניטל בחוץ להינתן בפנים ניטל מן הסמוך לפנים : ח וכל היוצא מבפנים להינתן בחוץ ניתן
נים : ט ומלא חפניו קטורת סמים דקה · הגדול לפי גדלו והקטן לפי קוטנו · כך היתה מידתה · קטורת שתהא משל
ז שיהו סממניה לתוכה · דקה מה ת"ל והלא כבר נאמר ושחקת ממנה הדק ואם כן למה נאמר דקה שתהא דקה מן
יצד היה עושה מפריש כשלשת מנים מערב יום הכיפורים ומחזירם למכתשת כדי למלאות חופניו לקיים בה דקה
א והביא אל מבית לפרוכת ונתן את הקטרת על האש לפני ה' שלא יתקן מבחוץ ויכנים מבפנים · שהרי הצדוקים
מבחוץ ויכנים מבפנים · אם לפני בשר ודם עושים כן · קל וחומר לפני המקום . ואומר כי בענן אראה אל הכפרת ·
זכמים והלא כבר נאמר ונתן את הקטרת על האש לפני ה' · אינו נותן אלא בפנים · אם כן למה נאמר כי בענן אראה
מלמד שהיה נותן בה מעלה עשן · ומנין שהוא נותן בה מעלה עשן ת"ל וכסה ענן הקטרת את הכפרת אשר על העדות
ולא

הגהות מהרי"ד

וכל לכתוב מה שסמוך לו כסי"ת במסדו הגדול וע' שיורי קרבן על
י דיומא : ד ע' גמ' יומא ס' והובא ברמב"ם פ"ג מה' עבודת יוה"כ
וה ריש פ"ו דיומא והד"ת כ' מאה דמפקינן להו מועטפו דקרא יתירא
קריב את השעיר אשר עלה עליו הגורל לה' לחטאת מאי ועשהו ריבה עשי'
שם מת יביא ב' ויגריל עליהם ויאמר זו שעלה עליו הגורל לה' יתקיים
זה של עזאזל מת יאמר זה שעלה עליו הגורל יתקיים תחתיו עכ"ל : אם
ומר] זה שעלה עליו כצ"ל ד"ת : והכ"א כר' לנדבה [שאין חטאת לצבור
ג ילקוט וכ"ה במשנה רפ"ו דיומא והובא הדין ברמב"ם פ"ה מה' עבודת
ו עלה עליו הגורל [לעזאזל] יכול יהא כו' כצ"ל ד"ת : לשלח אותו
יכ] שילוחו למיתה כצ"ל ד"ת וילקוט : ז לכפר עליו כפרה שהיא תלוי]
והתודה עליו את כל עונות בני ישראל] ד"ת : לשלח אותו שאם נשפך
דיומא וע"ש ד' ס"ד והד"ת כ' בגמ' מפיק לה מדכתיב יעמד חי לכפר
הכפרה עכ"ל והי"ד כ' ויליף מדכתיב אותו משמע מיעוטא משמע אותו
משתלה : ח צוק · צוק מקום זקוף בהר כמו עלתה לרמשי צוקין ד"ת :
[שאם הבית] משל צבור [פסול] כ"כ בילקוט והוא הגוססא הנכונה שהרי לעיל
יתא כ' דרש מכאן קרא נמיטבא : כיצד הרי מתודה כו' עם קדושך [וכו']
ג והרין עמו כי אסר כאן חלה הכא וכו' כדאיתא במסכה דיומא מ"ח :

יהו עוממות דהגהו אחר הוה ד"ת והי"ד כ' שהכא הלא בטלה כלומר שיהיו הנגחלי'
מרובים מן השלהבת והובא בגמ' בבלי פסחים ע"ה ע"ש וירושלמי ספ"ד דיומא : ה הא
כיצד הסמוך למערב עי' גמ' יומא מ"ה : מ"ו · ותוס' שם ושם בס' שיש ילפק ורמב"ם
פ"ד מה' עבודת יוה"כ דין א' ופרי מגדים בס' מים חיים ד' ל"א : ו ז בבלי זבחים נח : ותוספתא
פ"ב דיומא וירושלמי שם פ"ה ה"ו : ח הגדול לפי גדלו · ירושלמי פ"ה דיומא הלכה א' : [בכריתות
פ"ק ד' ו' : א' לה' או לשבעים כו' ע"ש רש"י ומה שהקשו על זה תוס' שבועות ד' י' :
ד"ה מותר וכתב מהר"ל ן' חביב בתשובותיו סי' קי"ח הקשה על התוס' קושיות
חזקות ודחה דבריהם וגם הוא פירש פי' דחוק שגם הוא ז"ל הוכשר בעיניו ובסוף דבריו
כ' מודה אני שידעתי שלא ידעתי ע"ש בתשובותיו ואני הדל והצעיר האיר ה' עיני
בחסדו הגדול וראיתי שכל אלו הגדולים רבותינו ז"ל שמו תבלין בלי מלח כי כלם שכחו
מלח סדומית רובע הקב שניתן בקטורת בכל שנה וזה ודאי שיעור שיעלה למלח ספניו
שצריך ביוה"כ ונשארו כל הג' מנים מותר שיעלה בהם לששים שנה אלי הקטורת או לשבעים
שנה כפי שינוי ספניו של כ"ג כמו שפירש"י ז"ל ולפע"ד שיש מחלוקת במלח דאיכא מ"ד שאין
טעון מלח בקטורת כדאיתא בתו"כ פ' ויקרא [פרק י"ד ברייתא ד'] [ובגמ' מנחות כ"א ·]
כאי תנא ס"ל שהוו טעונין שכך הלכה שהוא טעון בה מלח כמו שיש בכל המחברים וכמו
שפסק הרמב"ם ז"ל [פ"ה מה' איסורי מזבח דין י"א] וגם יתר על המלח כיפת הירדן ומעלה
עשן ובזה עלו דברי הברייתא כהוגן ותו לא מידי · ד"ת : שתהא משל צבור משנה ר' פ"ד

לאזהרה וחד לעונש : או שחסר מכל סממניה חייב מיתה · והתם פריך תיפוק ליה משום דקא עייל ביאה ריקנית · ומשני כגון ששגג בביאה והזיד בקטרת : **יא** והזה ולא המטיף · בלא השלכה : ולא הזורק בכלי · ונאמר להלן אצבעו בכהן המטהר את המצורע : **יב** כל מקום שנאמר פני כפרת הפונה למזרח · דהיינו כנגד המזה :
יג ולא למעלה על עוביה · וכן ולא על הצדדין : אלא כמצליף בגמרא [ל"ח] מחוי ר' יהודה כמנגדנא הזה שפעמים מגביה ידו פעמים מורידה · וכן אמרינן בפ' הוציאו לו [יומא כד :] :
יד שבע פעמים ולא שבע טיפין · אם בהזות ההואה ניתנין שבע טיפין אינן עולין אלא לאחת : שיהא מונה אחת ואחת כו' אחת ושבע ומפרש בגמ' [שם נ"ה ·] ר' אלעזר אומר שלא יטעה אם לא מנה ולא טעה כשר · ולרבי יוחנן פסול דיליף לה מקרא :
פרשתא ג שלא יהו אחיו הכהנים מתכפרים בו · מאשר לעם דריש · ולגופיה לא צריך שכבר כתב ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים · כדמפרש בפ"א דשבועות : בפרו של אחיהם · של כהן גדול : ואם נפשך לומר והא ביתו כתיב · הדר

ולא ימות · הא אם לא נתן בה (לא היה) מעלה עשן · או שחיסרו אחת מכל סממניה חייב מיתה : **יב** ולקח מדם הפר · נוטלו ממי שהוא ממרס בו · והזה · ולא המטיף · והזה ולא הזורק · אצבעו נאמר כאן אצבעו ונאמר להלן אצבעו · מה אצבעו האמור להלן הימנית המיומנת שבימין אף אצבעו האמור כאן הימנית המיומנת שבימין : **יג** (אל) [על] פני הכפרת קדמה זה בנין אב כל מקום שנאמר כפרת זה הפנים למזרח : **יד** דבר אחר (אל) [על] פני הכפרת קדמה · אינו מתכוין להזות לא למעלן ולא למטן אלא במצליף : **טו** לפני הכפרת יזה שבע פעמים לא שבע טיפים · שבע פעמים שיהא מונה שבע פעמים הרי אחת ושבע :

פרשתא ג ושחט את שעיר החטאת אשר לעם · שלא יהו אחיו הכהנים מתכפרים בו · ובמה הן מתכפרים בפרו של אחיהם · יכול לא יתכפרו בפרו של אחיהם שהרי הוא אומר אשר לו · מעתה אין להם כפרה וכשהוא אומר על הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר הוי אומר יש להם כפרה ובמה הם מכפרים

אמר גם הם ביתו של אהרן דכתיב בית אהרן וגו' : מה ד לפנים · דכתיב והביא את דמו אל מבית לפרוכת : ג שנותן אחת למעלה · וכפר מפורש שבע למטה ולמ
פרק ד ב מה מצינו שחלק הכתוב מכלל הטומא וקדשיו · בפרק א מפרש מאי חלק חל עולה ויורד · וס"ד כפרה ביום הכפור הטומאות : **ג** יכ שבקדש יהי שעיר ז בה ידיעה בתחילה דאתידע ליה סמוך הו"ל שהות לאתויי מפרש בשבועות : ך בשעת הקטרה : א בשעת הקטרה · בכ מ"ד ·] מפרש דכתי ביתו ובעד כל ק כפרה שהיא שוה קטרת · ולכך פשיט מדמים · והתם מ לפני ולפנים . או פורשן אפילו מבי

מוטב שיתכפרו בפרו של אחיהן · שכן מצינו שחלק מכללו · שהרי הוא וביתו מתכפרים בו ואל יתכפרו בשל צ שחלק משל צבור · ואם נפשך לומר והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו וכפר בעדו ובעד ביתו · ביתו של אהרן את דמו אל מבית לפרוכת מלמד שהוא נכנס בו לפני ולפנים אין לי אלא דם השעיר שהוא נכנס בו לפני ולפנים · שיכנס בו לפני ולפנים ת"ל ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר · מה דם השעיר נכנס בו לפני ולפנים · אף דם הפ ולפנים : **ג** והזה אותו אל הכפרת מלמד שהיה נותן אחת למעלה · ולפני הכפורת איני יודע כמה הם הריני דן נאמר למטה ונאמר מתן דמים בשעיר למטה מה מתן דמים האמורים בפר למטן שבע אף מתן דמים האמורים בו למטן כלך לדרך זו נאמר דמים למעלה ונאמר דמים למטה מה למעלה אחת אף למטה אחת נראה למי דומה דנין מלמטן דנין למטן משל מעלן · או כלך לדרך זו · דנים דם השעיר מדם השעיר ואין דנים דם השעיר מדם הפר · ת"ל ועשה את דמו הפר · מה דם הפר למטן שבע אף דם השעיר למטן שבע : **ה** ואיני יודע כמה ליתן מדם הפר למעלה · נאמר למעלה מתן דמים מתן דמים בפר למעלה · מה מתן דמים האמורים בשעיר למעלה אחת · אף מתן דמים האמורים בפר למעלה אחת : **ו** או כלך דמים למטן ונאמר דמים למעלן מה דמים האמורים בו למטן שבע אף דמים האמורים בו למעלה שבע : **ז** נראה למי דומה דנים מעלן · ואין דנים של למעלה משל מטה · או כלך לדרך זו דנים דם הפר מדם הפר ואין דנים דם הפר מדם השעיר · דמו כאשר עשה לדם הפר [שאין תלמוד לומר כאשר עשה ומה תלמוד לומר אשר עשה] שיהיו כל מעשיו שוים
למטה שבע אף דם השעיר למטה שבע · ומה דם השעיר למעלן אחת אף דם הפר למעלן אחת :

פרק ד וכפר על הקודש מטומאות בני ישראל ומפשעיהם לכל חטאתם וכן יעשה לאהל מועד וגו' · יש
להביא שלשת טומאות טומאת עכו"ם · כמה שנאמר למען טמא את מקדשי ולחלל את שם ק
נילוי עריות שנאמר לבלתי עשות מחוקות התועבות אשר נעשו לפניכם ולא תטמאו בהם · טומאת שפיכת דמים שנ הארץ אשר אתם יושבים בה אשר אני שוכן בתוכם : **ב** יכול על כל הטומאות הללו יהיה שעיר זה מכפר ת"ל כל טומאותם מה מצינו שחלק הכתוב מכלל כל הטומאות בטומאת מקדש וקדשיו אף כאן לא נחלוק אלא בטומאת דברי רבי יהודה · רבי שמעון אומר ממקומו הוא מוכרע שנאמר וכפר על הקדש מטומאת בני ישראל (ולא כל טומ [מטומאות שבקדש] : **ג** יכול על כל טומאת מקדש וקדשיו · יהיה שעיר זה מכפר ת"ל פשעיהם · אלו המרדים · מלך מואב פשע בי · וכך הוא אומר אז תפשע לבנה בעת ההיא : **ד** מיכן אמרו כל שיש בה ידיעה בתחילה וידיע עד שתוודע לו יביא בעולה ויורד · וכן היא אומר לכל חטאותם · במחוייבי חטאות : **ה** וכן יעשה לאהל מועד כ לפניי ולפנים כך הוא עושה בהיכל · מה לפניי ולפנים אחת למעלן ושבע למטן מדם הפר . אף בהיכל אחת למעלה ו הפר · ומה לפניי ולפנים אחת למעלה ושבע למטה מדם השעיר · אף בהיכל אחת למעלה ושבע למטה מדם השעיר בתוך טומאותם אף על פי שהם טמאים שכינה בינידם : **ו** וכל אדם לא יהיה יכול בעזרות ת"ל באהל מועד אין לי א מנין לרבות שילה ובית עולמים · ת"ל לכפר בקודש · אין לי אלא בשעה שנכנס לכפר בקטורת · מנין כשנכנ

הגהות מהרי"ד

יא לא המטיף לעיל ס' ויקרא דיבורא דחטאת פרשתא ג' ברייתא מ' ט' [והו"ד כ' ולא מטיף שלא יניח להטיף מאצבעו אלא צריך להזות באצבעו ולא זורק מרחוק וע"ל בפ' מצורע [ריש פרשה ב'] : **יב** וה במין אב [גמ' יומא נ"ה · וע"ש בגמ' הגירסא והו"ד כתב פי' שאע"כ כתיב לפני הכפורת וילפינן גם כן מכאן שיזה לצד מזרח והא דאמר פניה למזרח לאו אפני אדם קאי אלא כלומר שלפני הכפורת קרוי רוח מזרחית אבל הכהן פניו למערב : **יג** מסכת יומא נ"ג : וע"ש בגמ' ריש ד' נ"ה ושם בס' שיח יצחק כתב דט"ס יש כאן וצ"ל ד"א [על] פני וע"ש : **יד** [עיין לעיל ס' ויקרא דיבורא דחטאת פרשתא ג' ברייתא ט' :
פרשתא ג א שלא מצינו שחלק [מכלל] צבור כו' ובעד ביתו [וסרי] ביתו כצ"ל ר"ש : של אהרן הם כדכתיב בית אהרן ברכו את ה' כ"ה בגמ' שבועות י"ד :
ב מנין לדם הפר כו' פי' אע"ג דכתיב בדם הפר שיזה ממנו על הכפורת ולפני הכפורת הייתי אומר שיגביה הכפורת ולא יכנס ומשם יזה ההזאות קמ"ל שיכנס ד"ת והז"ד כ' ח"ל חוי"י

ספרק הוא בגמ' יומא נ"ה · בשיטי לשון : **ד** נאמרו בו דמים למעל דמין של מטן משל מטן ואין דנין של מטן משל מעלן ד"ת : **ה** ואיכ ד"ת : **ו** נאמרו בו דמים למטן ונאמרו בו דמים למע
פרק ד א ב ג ד הוא בגמ' שבועות ד' ז' : ח'. ופ"ש בתוס' משניות לאחרי ה"ג ר"א מאמסטרדם מס' י סי' י"ו ובחידושי מהרי"ן ל"ב ס"ף חלק ב' משו"ת מהרי"ן לב שם ובחידו ובחידושי רשב"א שם ובס' קרבן אהרן כאן ומהרש"ם חיו"ד סי' רמ בהם כו' אני שוכן בתוכם כצ"ל ד"ת וכ"ה בפסוק : **ב** מצינו שחלק בגמ' שבועות שחלק להקל בקרבן עולה ויורד וכיון שהקל בכפרתם בט בכפרתם שיהיה להם כפרה בקרבן יוה"כ : מכלל כל הטומאות טומאת מ

ת"ל בבואו לכפר · אין לי אלא בביאה מנין אף ביציאה ת"ל בצאתו עד צאתו · וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל כפרתו קודמת לכפרת ביתו · וכפרת ביתו קודמת לכל ישראל : ז ויצא אל המזבח אשר לפני ה' מה ת"ל אמר רבי נחמיה לפי שמצינו בפרו הבא כל המצוות שהוא עומד חוץ למזבח ומזה על הפרוכת בשעה שהוא מזה יכול אף זה כן ת"ל אשר לפני ה' והיכן היה לפנים מן המזבח : ח או אינו מדבר אלא במזבח החיצון ת"ל אשר לפני ה' הא אינו מדבר אלא במזבח הפנימי : ט וכפר עליו כפרה שהיא בגופו · ולקח מדם הפר ומדם השעיר בזמן שהיה מעורבים יכול מזה בפני עצמו ומזה בפני עצמו · ת"ל מדם חטאת הכיפורים אחת · הא מה אני מקיים ולקח מדם הפר ומדם השעיר · בזמן שהם מעורבים : י ונתן על קרנות המזבח מתחיל מקרן מזרחית צפונית · צפונית מערבית · מערבית דרומית · דרומית מזרחית · מקום שהוא מתחיל בחטאת על מזבח החיצון · שם הוא גומר על מזבח הפנימי · רבי יהודה אומר משם רבי אלעזר במקומו הוא עומד ומחטא ועל כולם הוא נותן מלמטן למעלן חוץ מזו שהיתה לפניו · שהיה נותן מלמעלן למטן : יא סביב ר' ישמעאל אומר נאמר כאן סביב · ונאמר להלן סביב מה סביב האמור כאן הפסק ארבע מתנות אף סביב האמור להלן הפסק ארבע מתנות : יב והזה עליו על טהרו של מזבח מן הדם שבענין · שבע פעמים לא שבע טיפים · שבע יהא מונה שבע פעמים לא אחת ושבע : יג וטהרו וקדשו מטומאות בני ישראל · טהרו לשעבר וקידשו לעתיד לבא :

פרשתא ד

וכל המכפר (אל) [את] הקודש אם כיפר כלה דברי ר' עקיבא · אמר לו רבי יהודה מפני מה הוא אומר אם כלה כיפר . אלא ללמד שאם חיסר אחת מכל המתנות כאילו לא כיפר · וכלה מכפר את הקודש זה לפניי ולפנים · את אהל מועד זה היכל המזבח זה המזבח . מלמד שכל אחד ואחד כפרה בפני עצמו : ב מיכן אמרו נתן מקצת מתנות שבפנים ונשפך הדם יביא דם אחר ויתחיל כתחילה במתנות שבפנים · ר' אלעזר ורבי שמע"ן אמרו אינו מתחיל אלא ממקום שפסק · נמר את המתנות שבפנים ונשפך את הדם יביא דם אחר ויתחיל כתחילה במתנות שבחוץ · נתן מקצת מתנות ונשפך הדם יביא דם אחר ויתחיל כתחילה במתנות שבחוץ · רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים אינו מתחיל אלא ממקום שפסק · נמר מתנות שבחוץ ונשפך הדם · יביא דם אחר ויתחיל במתנות המזבח · נתן מקצת מתנות במזבח ונשפך הדם יביא דם אחר כתחילה ויתחיל במתנות המזבח · ר' אלעזר ורבי שמעון אומרים אינו מתחיל אלא ממקום שפסק : ג נמר מתנות המזבח ונשפך הדם אין מתן היסוד מעכב · וכולם מטמאים בגדים · ונשרפים בבית הדשן דברי רבי אלעזר · ר' שמעון ור"מ אומרים אינן מטמאים בגדים ולא נשרפים בבית הדשן אלא האחרון שהוא גומר את הכפרה · והקריב את השעיר החי עד

...אף כשיוצא משם צריך לפרוש : ז לפי שמצינו ... מאצבע כלפי ידו למטה ומתוכו מאליה · שיזוב לחוץ בית ידו · כדמוכח בגמרא :
...כל המצות עומד חוץ למזבח לצד מזרח ומזה · דהתם יא נאמר כאן סביב ונאמר להלן בעולת נדבה סביב בס' ויקרא : מה כאן פיסוק ·
...הסמים לפני ה' ואין הכהן גלפני ה' : ט וכפר עליו כפרה ד' מתנות · אף להלן בעולה פיסוק ד' מתנות · ובפ' איזהו מקומן [נ"ג] קאמר
...דמים על קרנותיו ועל טהרו · ולא כפרת טומאה לשם : (מ"ש אי מה להלן על ד' קרנות אף כאן על ד' קרנות אמרת עולה טעונה יסוד וקרן

...שם איכו מוכן ובק"א ...א בגופו שהוא מזה ...ה שהיא בגופו היא ...בגופו של מזבח והוא ...ה אחרת · ור"ל שהוא ...לקמן בסמוך ולקח ...השעיר וכמו שפירש"י ...ומהו כפרתו ולקח ...ם וכפר על וידוי דברים ...ו' כמו שפי' הרא"ש ...א במ"ש ולא כפרה ...וכת זה המפרש במ"ש ...· אבל מה שסיים ולא ...· כ"ל שיש כאן חסרון ...· ושהמפרש פי' עוד ...דלג מן מלת ולא ...לת ולא שבפי' השני · ...פי' הראשון ולא כפרה ...כפרת דברים · וכיוצא ...היא בגופו פי' שהכפרה ...זבח וכענין שאמר בפ' ...זבח החיצון ופר חטאת ...ים ופרש"י לכפר על ...ת ותיעוב · ודריש נמי ...כא שהכפרה היא על ...או כפרה שבגופו דהזאות ...בין הבדים ועל הפרוכת ...ת מקדש וקדשיו · אבל ...עליו דהיינו על המזבח ...ר במתן דמים עליו · ...ה וז"ש ולא כפרת טומאה ...ם לא היה כפרת טומאה ...ים ועל הפרוכת:) מקום ...חטאת על מזבח החיצון · ...דרומית מזרחית · כדתנן ...בפ' איזהו מקומן · בכאן ...אותה קרן : במקומו היה ...או לו [יומא נ"ט] לתנא ...ינל שמה הקפה · [הלשון ...היטב דהקפה ברגל ודאי ...לא פליגי רק בהקפה דיד ...[קפה] כמו סביב דמזבח ...סבר הקפה ביד דכוליה ...· במקום חדא דקרן ...קאי דהוי אמה על אמה · ...חיצון אינו מקיף : ועל כולם ...מטה למעלה · דכיון שהוא ...וחוק · יכול להנמיך אצבעו ...של קרן ולתת דם באצבעו ...ה : חוץ מזו כו' מקרן ...נית שהוא אללו שצריך ...עו וליתן מלמעלה למטה

דרומית מזרחית לא היה לה יסוד · הא כיצד נותן בשתי קרנות בפיסוק ד' מתנות ונותן וחוזר ונותן · ובפ' ויקרא תנא קמא פליג ואמר שנותן שתים שהן ארבע : יב מן הדם שבענין · בזבחים [נ"ג:] ובמנחות [ז:] מפרש למעוטי שירים שבאצבע שהם פסולים להזות · אלא מקנח אצבעו בשפת מזרק וטובלו בדם · וכן לכל הזאה והזאה : יג וטהרו לשעבר מטומאה שעברה · ובזה יהיה מקודש לפניס מכאן ולהבא :

פרשתא ד אם כיפר כלה · דברי ר' עקיבא · ר' יהודה אומר אם כלה כיפר · קאמר בפ' הוציאו לו [ס:] שירים מעכבים איכא בינייהו · ר' עקיבא סבר לא מעכבי אלא במתנות שהן כפרה · אבל שירים לא · ור' יהודה סבר גם שירים מעכבי שגם מתן שירים מיקרי מתנה · ומיירי בה בזבחים בפ' כ"ש [מ'] ובפרק איזהו מקומן [נ"ב'] : ב מכאן אמרו בפ' הוציאו לו [ס"א'] נתן מקצת מתנות וכו' · מקומות היו של מתן דמים · על בין הבדים ועל הפרוכת · ועל מזבח הזהב · ושירים ביסוד מזבח החיצון וכל אחת חשיבא כפרה בפני עצמה · ולכך אם נתן מקצת מתנות ונשפך הדם יביא דם פר או דם שעיר אחר · שישחוט בהמות אחרות ויתחיל בתחילה במתנות שבפני' שעל בין הבדים ומתנות הראשונות נפסלו בשאר מקומות . אבל אם גמר מתנות שבפנים ונשפך הדם · הרי גמרה אותה כפרה ומודו גם רבנן שיביא דם אחר ויתחיל בחוץ על הפרוכת : אינו מתחיל אלא ממקום שפסק · והתם קאמר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו מדם חטאת הכפורים אחת בשנה · ר' מאיר סבר חטאת אחת אמרתי לא שתי חטאות שאין לו לעשות כפרה אחת משתי חטאות ור' אליעזר ור' שמעון סברי חיטוי אחד אמרתי ולא שני חיטויין שלא לעשות הזאות שני פעמים : גמר מתנות המזבח ונשפך הדם אין מתן היסוד מעכב וקשה דהכא חשיב מתנות המזבח כולה חדא כפרה על טהרו ועל הקרנות · ואילו בזבחים בפ' [מ"ב:] ב"ש קאמר משכחת לה בארבעה פרים ובארבעה שעירים · והשתא והלא אין כאן (אלא) שלשה · מיהו התם פי' רבינו שלמה ז"ל שנים על המזבח אחת על טהרו ואחת על הקרנות א"כ כשתי חטאות חשיב ליה · וי"ל גם הכא ה"ל למימר כן · אלא לא רצה

...זן לצד מטה · שאם היה מתחיל מלמטה ושלה למעלה יזוב הדם להזכיר מזבח שני פעמים : וכלן מטמאין בגדים · כל פרים שנשחטין לכל כפרה בנשפך

הגהות מהרי"ד

...ש בס' שיח יצחק וצ"ל לפי שמצינו בפר הבא וע' ראב"ן סי' מ' ובירושלמי שם פ"ה ...ת"ל ויצא אל המזבח אשר לפני ה' כצ"ל ד"ת : ט בזמן שהן מעורבין כן הגי' אין צורך כי כמו שהוא לפנינו כ"ה בגמ' יומא נ"ח . ע"ש וסתמא כר' יאשיה ע"ש פ"ה דיומא הלכה ד' : י היא במשנה יומא נ"ח : וע' שו"ת רשב"א ח"א סי' ...וע"ש בגמ' ד' נ"ט : יא כאמור כאן פיסוק ד' מתנות כצ"ל וע' לעיל ס' ויקרא ...רייתא ט' י' וזבחים נ"ג : וע"ש : יב על טהרו של מזבח במשנה יומא נ"ז : וע"ש · וד' נ"ח · ומנחות ג"ט : מן הדם שבענין וכו' לעיל ס' ויקרא דיבורא דחטאת ברייתא ט' וע"ש ומה שציינתי שם : מן הדם שבענין [באצבעו באצבעו של ימין] ...ע' ד"ת וע' במ"ש לעיל פ' ויקרא שם וכד"ת כ' צ"ע אמאי אצטריך למעוטי ולא הא כבר מכטי' מן הדם שבענין שצריך לקיח אצבעו על כל הזאה והזאה ובגמ' מנחות ז' לא כניאו אלא זו בלבד מן הדם שבענין עכ"ל : מונה שבע פעמים ...בהזאות של מצורע צריך שיהיה מונה שבע פעמים דהכתיב נמי גביה שבע פעמים

למימר ולא אחת ושבע דלא תימא הכא נמי אחת ושבע למו בהזאות שעל הכפורת ועל הפרוכת והכא נמי גבי פר משיח קתני לעיל [ס' ויקרא דיבורא דחטאת פרשתא ג' ברייתא ט'] שבע פעמים שיהא מונה שבע פעמים ולא אחת ושבע אבל גבי הזאות של מצורע מהיכי תיסק אדעתין דליהוו אחת ושבע ומשום הכי לא תני גביה מידי אבל אין הכי נמי שמונה שבע פעמים כיון דכתיב שבע פעמים ד"ת · וגירסת הילקוט הוא שבע פעמים הרי אחת ושבע אמנם בפסיקתא זוטרתי כגירסא ולא אחת ושבע וכצ"ל גם כאן :

פרשתא ד א וכלה מכפר את הקודש כצ"ל ד"ת וכ"ה במקרא : מפני מה לא נאמר אם כלה כיפר כצ"ל ד"ת וכ"ה בגמ' יומא ס : וע"ש וכס' שיח יצחק וכ"ה בגמ' זבחים מ' : וכ"ב : וע"ש בגמ' ורש"י אמנם בקרבן אהרן מיישב גם גירסא שלפנינו : וכלה מכפר את הקודש זה לפני ולפנים וברייתא ג' הוא בגמ' יומא ס"א · וע"ש והובא ברמב"ם פ"ה מה' עבודת יוה"כ דין ה' ו' כר' אליעזר ורבי שמעון וע' ס' שיח יצחק שם ביומא : ג וכולם מטמאים כו' דברי ר"א ור"ש וחכמים אומרים כצ"ל ד"ת וכ"ה בברייתא

בנשפך הדם : ד בנין אב לכל הסמיכות ·כפ' שתי מדות [מנחות צ"ג:] מיירי בה : ה ואין שעירי ע"ז טעונין סמיכה · לאפוקי מדרבי שמעון : אין לי אלא ודאיהן . דומיא דפשעים : תלויותיהן · חיוב אשם תלוי : שגגותיהן · ששגג כסבור שחוטה ואכל נבלה : אונסיהן · עבר עבירה ע"פ עדים שהעידו היתר · או בהוראת ב"ד : ה עתי אף בשבת · [דהוה אמינא] דשלוח השעיר אינה בעבודת שאר קרבנות דדוחין שבת שאפילו רבי שמעון דמחמיר בשעיר המשתלח דאמר [לעיל פ"ב ובגמ' יומא מ:] יעמד חי עד שעת וידוי דוידוי מעכב אבל שלוח לכולי עלמא לא מעכב לכך צריך לרבות ששילוחו דוחה שבת · והוה דומה לאיברים ופדרים דלא מעכבי ודחו שבת · ומיהו מביאין מירושלמי דודאי מעכב · ואם מת לאחר וידוי מביא שנים ומגריל עליהם ושולחו לצוק ושל שם ירעה עד שיסתאב · וי"ל טעמא דצריך שילוחו רבוי משום דלאו קדשי מזבח הוא : ט ואין שאר שעירים עמו דהוא מכפר על שאר עבירות · ושאר שעירים על טומאת מקדש וקדשיו : (ואיזוהי טומאת מקדש וקדשיו) ששאר שעירים מכפרים עליה · אם מזידים בטומאת מקדש וקדשיו הרי הן בשעיר הפנימי · מדכתיב ביה וכפר על הקדש מטומאות בני ישראל ומפשעיהם ודרשינן ביה [שבועות ז: ח:] אלו המרדים · אלא על כרחין על שגגת טומאת מקדש וקדשיו הן מכפרין · ועל איזו שגגה שאינה בת קרבן מדכתיב בשעיר הפנימי לכל חטאתם · מכלל דאתי לידי חטאת: (נראה לי דהוא מפרש שמה שאמר בפרק שאח"ז מכאן אמרו וכו' הוא סיומא דמילתא דהכא והוא תשובה לשאלת ואיזהו וכו' דמפרש התם ועל שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף שזהו שגגה שאינה בת קרבן · ולפ"ז אין צורך למה שהגיע בעל ק"א עי"ש ודו"ק וכ"ה בילקוט · וגם אין שם פיסקא · שיראה דת"ש מזידים כו' · הרי הם בשעיר הפנים הוא סיום הקושיא כמו שפירש לעיל · ועי"ז אמר מיכן אמרו כו' והוא סיומא דמילתא :)

במוספין · והוא כתיב עם שאר כל מוספי המועדים להגן עליו מן היסורין · שאע"פ שאינו יודע שחטא יש השוגגים צריכים כפרה לכשידעו · אלמא קודם ידיעה עבו: שאכל קודש בטומאה והדר הוי ליה ידיעה בתחילה וכו

עד כאן הוא זקוק לו להיות חי : ד וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר מלמד שהסמיכה בשתי ידיו · בנין אב לכל הסמיכות שיהיו בשתי ידים : ה על ראש ההי · חי טעון סמיכה ואין שעירי ע"ז טעונים סמיכה דברי ר' יהודה ר"ש אומר חי טעון סמיכה באהרן · ואין שעירי ע"ז טעונים סמיכה באהרן . שהיה ר"ש אומר כל חטאת צבור שדמה נכנס לפנים טעונה סמיכה : ו והתודה עליו · זה וידוי דברים · כיצד היה מתודה אנא השם חטאו עוו פשעו לפניך עמך בית ישראל · אנא השם כפר נא לחטאים ולעוונות ולפשעים שחטאו ושעוו ושפשעו לפניך עמך בית ישראל ככתוב בתורת משה עבדיך כי ביום הזה יכפר וגו' והם עונים אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד : ז אין לי אלא וודייהם ספיקותיהם ואנסיהם ושגגותיהם מנין · ת"ל עוונות לכל עוונות · פשעיהם לכל פשעיהם · הטאתם לכל חטאתם · יכול אף חייבי חטאות ואשמות עמהם ת"ל אותם · אותם על ראש השעיר · ואין חייבי חטאות ואשמות על ראש השעיר : ח מכאן אמרו חייבי חטאות ואשמות וודאים שעבר עליהם יום הכיפורים חייבים להביא לאחר יום הכפורים · וחייבי אשמות תלויים פטורים ושלח ביד איש עתי להכשיר את הזר · עתי שיהא מזומן . עתי אף בשבת עתי אף בטומאה : ט ונשא השעיר עליו עליו הוא נושא · ואין שאר שעירים עמו · ועל מה שאר שעירים מכפרים על טומאת מקדש וקדשיו · ואיזוהי טומאת מקדש וקדשיו ששאר שעירים מכפרים עליה · מזידים בטומאת מקדש וקדשיו הם בשעיר הפנימי :

פרק ה

מיכן אמרו כל שיש בה ידיעה בתהילה ובסוף והעלם בינתיים הרי זה בעולה ויורד · יש בה ידיעה בתחילה ואין בה ידיעה בסוף · שעיר הנעשה בפנים ויוה"כ תולה עד שתוודע לו יביא בעולה ויורד : ב אין בה ידיעה בתחלה אבל יש בה ידיעה בסוף · שעיר הנעשה בחוץ ויוה"כ מכפר שנאמר מלבד חטאת הכיפורים · על מה שזה מכפר זה מכפר · מה הפנימי אינו מכפר אלא על דבר שיש בה ידיעה · אף החיצון לא יכפר אלא על דבר שיש בה ידיעה : ג ועל שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף · שעירי רגלים · ושעירי ראשי חדשים מכפרים דברי רבי יהודה · רבי שמעון אומר שעירי רגלים מכפרים אבל לא שעירי ראשי חדשים מכפרים · ועל מה שעירי ראשי חדשים מכפרים על טהור שאכל טמא · רבי מאיר אומר כל השעירים כפרתן שוה על שטומאת מקדש וקדשיו : ד היה רבי שמעון אומר שעירי ראשי חדשים מכפרים על טהור שאכל טמא · ושל רגלים מכפרים על שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף · ושל יום הכיפורים מכפרים על שאין בה ידיעה בתחילה · אבל יש בה ידיעה בסוף : ה אמרו לו ומהו שיקרבו זה בזה אמר להם יקרבו · אמרו לו הואיל ואין כפרתן שוה היאך הם

פרק ה מכאן אמרו במשנ' דשבועו' [ב'] כל שיש לו ידיעה בתחילה ולבסוף שידע שנטמא · וידיעה בסוף · משאכל את הקדש בהעלם או נכנס למקדש ויצא ונודע לו שטומאה אכל או בטומאה נכנס · והעלם בנתים · כשאכל את הקדש או נכנס למקדש ונעלמה ממנו הטומאה : הרי זה בקרבן עולה ויורד · המפורש באותה פרשה · לעשיר בהמה · ולעני עוף · ולדל שבדלים עשירית האיפה · והוא מנחת חוטא האמורה בכל מקום · וזה לשון עולה ויורד · לעשיר עולה ולדל יורד ובגמרא דשבועות [ד' ·] מפרש מנ"ל דבידיעה בתחלה ובסוף והעלם בנתים מכפר : שעיר הנעשה בפנים · שלשה שעירים נעשה לציבור ביה"כ · אחד מתן דמו לפנים · וחברו משתלח לעזאזל · כמו שכתוב באחרי מות · ואחד קרב במזבח החיצון

כשהופרש לא לכפר על כפרה זו הופרש · ורבי מאיר קאמר ל... אי אמרת כלן כפרתן שוה · יקריב · שהרי כולן בכפרה אחת לדידך זה שהופרש על שאין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה יקרוב ברגל והוא אינו מכפר אלא על שאין בה ידיעה לא...

הגהות מהרי"ד

ביומא : עד כאן הוא זקוק לו להיות חי כרבי יהודה דלעיל פרק ב' ברייתא ח' שזקוק להיות חי עד מתן דמו של חבירו ד"ת : ה על ראש השעיר החי חי טעון סמיכה כצ"ל והובא במנחות צ"ב וע"ש ברש"י ותוס' והרמב"ם פ"ג מה' מעשה הקרבנות דין י' פסק כרבי יהודה וכסתם מתניתין דמנחות שם : ו משנה יומא ס"ו : וע"ש בס' שיח יצחק וע' בגמרא שם : ז עונות אלו הזדונות פשעים אלו המרדים חטאתם אלו שגגות אין לי אלא ודאיהם ספיקותיהם כו' כצ"ל ד"ת וכ"ה בילקוט : אונסיהם ע' פי' הר"ש והיית רענן כ' כגון שבא לידו עבירה באונס : [וע' תוס' נדה כ"ה : ד"ה אורח ארעא נענש כשוגג ולא כאונס ורש"י חגיגה י"א · היינו שהוא קרוב לאונס יותר משוגג] : ואונסיהם דאפי' עשה עבירה באונס כגס דפטור הוא מכל זה צריך כפרה ועל זה ידוו כל הדוים ומכאן קשה על מ"ש הרמ"א בפשיטות ביו"ד ססי' קפ"ה דאונס א"צ כפרה כלל והרי כאן מבואר דשעיר המשתלח מכפר עליו הרי דצריך כפרה על כל פנים ומה שהביא ראיה בשו"ת פנים מאירות חלק ב' סימן

הטהור שאכל את הטמא : כלן באים לכפר על טומאת ... שהוא · וכיון שכך שוים אע"פ שכפרותיהן ... דהא לכפר על טומאת מקדש וקדשיו הופרש · ... הוא קרב : ו ר"ש בן יהודה אומר משמו של ר' ... לבישות כילד תמיד של שחר שהוא בחוץ בבגדי זהב · ועבודת היום עם הכנסת הקטורת בבגדי לבן · ועשיית עולתו ועולת העם בחוץ בבגדי זהב · והוצאת מחתה בבגדי לבן · ותמיד של בין הערבים בבגדי זהב . וכפשטיה דקרא דובא אהרן אל מועד כו' לא אפשר · וכי היה פושט ולובש במקום הקודש · ועוד והלא צריך לטבול בשינוי בגדים · ולא היה שם מקום טבילה · ולפי המדרש צריך לומר לאחר ביאה זו צריך להפשיט בגדי לבן להצניעם · כי לא הוצרך יותר לבגדי לבן : ת"ל ופשט ורחץ ולבש · דהיינו שתי רחיצות קידוש לפשיטה וקידוש ללבישה . ופרך בגמרא [יומא ל"ב :] הא בטבילה כתיב · ומשני אם אינו ענין לטבילה דנפיק לן מבגדי קדש הם ורחץ במים · תנהו ענין לקידוש : ומה אם במקום שאינו טעון טבילה טעון קידוש · דכתיב בבואם אל אהל מועד ירחצו מים דהיינו קדוש ידים ורגלים : מה להלן אחת כל היום בשאר ימים : ח בלשכת בית הפרוה : בדרום עזרה היתה כדתנן במדות [פ"ה ·] ומייתי לה בפ"ק דיומא [ט"ז] · חוץ מן הראשונה שהיה עושה לשחיטת התמיד שהיה עושה בחול על גבי שער המים · ובפ"ק דיומא קאמר דבלד לשכתו היתה : וכפרתו קודמת לכפרת העם · כדי שיבא זכאי ויכפר על החייב : אף בשבת · בפ' כילד צולין [פסחים ע"ז ·] דריש תבמועדיכם :

פרשתא ה ולא המשלח את המשלח · שהמלוין המשלח אינן מטמאין בגדים · ובירושלמי קא בעי שלחו ביד שנים מהו שיטמאו בגדים · נשמעינן מן הכא · המשלח ולא משלח את המשלח · הדא אמרה שלחו ביד שנים אינו מטמא בגדים אבל אלה משלח ראשון לא איירי הכא · ובפ' שני שעירי' מספקא בה · ובירושלמי וחכמים אומרים אלה המשלח משלחו ביד אחר : ב והזירקו בבת ראש · המקפילו דרך ראשו שדוחפו בראשו

הם קריבים · אמר להם כולם באים על טומאת מקדש וקדשיו לכפר : ו רבי שמעון בן יהודה אומר משמו שעירי ראשי חדשים מכפרים על טהור שאכל טמא · מוסף עליהם של רגלים שהם מכפרים על טהור שאכל טמא · ועל שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף מוסף עליהם של יום הכפורים שהם מכפרים על טהור שאכל טמא ועל שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף · ועל שאין בה ידיעה בתחילה אבל יש בה ידיעה בסוף : ז אמרו לו אומר היה שיקרבו זה בזה אמר להם הן · אמרו לו אם כן יהיו של יום הכיפורים קריבים לראשי חדשים · אבל היאך של ראשי חדשים קריבים ליום הכפורים לכפר כפרה שאינה שלהם · אמר להם כולם באים לכפר על טומאת מקדש וקדשיו : ח ועל זדון טומאת מקדש וקדשיו שעיר הנעשה בפנים יוה"כ מכפר · ועל שאר עבירות שבתורה הקלות והחמירות הזדונות והשגגות הודע ולא הודע עשה ולא תעשה כריתות ומיתות בית דין שעיר המשתלח מכפר :

פרק ו המדברה המדבר במדבר · לרבות מדבר נוב וגבעון · שילה ובית עולמים : ב ובא אהרן אל אהל מועד כל הפרשה כולה אמורה על הסדר חוץ מן הפסוק הזה · ובא אהרן אל אהל מועד · ולמה בא כדי להוציא את הכף ואת המחתה : ג אמר רבי יהודה מנין שחמש טבילות ועשרה קידושים טבל ומקדש בו ביום ת"ל ובא אהרן אל אהל מועד ופשט את בגדי הבד אשר לבש בבואו אל הקודש ורחץ את בשרו במים במקום קדוש ולבש את בגדיו · מלמד שחמש טבילות ועשרה קידושים טובל ומקדש בו ביום : ד רבי איסר ובי מכאן אני למד והלא כבר נאמר בגדי קודש הם ורחץ במים את בשרו ולבשם מלמד שהמשנה בגדי זהב לבגדי לבן · ומבגדי לבן לבגדי זהב טעון טבילה : ה חמש עבודות היה עושה תמיד של שחר בבגדי זהב · ועבודת היום בבגדי לבן · ויצא ועשה את עולתו ואת עולת העם אילו ואיל העם · ושבעת כבשים תמימים · בבגדי זהב · נכנס להוציא את הכף ואת המחתה בבגדי לבן · ועושה תמיד של בין הערבים בבגדי זהב · ואומר בגדי קודש הם ורחץ במים את בשרו ולבשם · מלמד שהמשנה מבגדי זהב לבגדי לבן ומבגדי לבן לבגדי זהב טעון

... בן למה נאמר ורחץ את בשרו במים במקום קדוש ולבש את בגדיו הא אינו מדבר אלא בקדוש ידים ורגלים · ומנין ... ידים ורגלים על כל טבילה וטבילה ת"ל ופשט ורחץ · ורחץ ולבש · אמר רבי אלעזר ברבי שמעון ודין הוא ומה ... שאינו טעון טבילה טעון קידוש ידים ורגלים · במקום שטעון טבילה אינו דין שטעון קידוש ידים ורגלים · טול לך מה ... מה להלן אחת כל היום · אף כאן אחת כל היום · וא"כ למה נאמר ופשט את בגדי הבד שאין ת"ל אשר לבש בו וכי עלתה על ... הוא פושט אלא מה שהוא לובש · וא"כ למה נאמר אשר לבש הקיש פשיטה ללבישה מה לבישה בקידוש ידים ורגלים · אף פשיטה ... ידים ורגלים : ז והניחם שם מלמד שהם טעונים גניזה ואינם כשירים ליוה"כ הבא · רבי יוסי אומר כשרים לכהן הדיוט ... והניחם שם שלא ישמש בהם ביוה"כ אחר] : ח ורחץ בשרו במים במקום קדוש · בלשכת בית הפרוה · וחמש טבילות ... אותו היום · וכולם בקודש בבית הפרווה חוץ מזו הראשונה שהיתה בחול על גבי שער המים · ויצא ועשה את ... עולת העם וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד העם · עולתו קודמת לעולת העם וכפרתו קודמת לכפרת העם : ט ואת חלב החטאת יקטיר המזבחה יקטיר אף בשבת יקטיר אף בטומאה :

א ה והמשלח · לא המשלח את המשלח · המשלח את השעיר לעזאזל יכבס בגדיו יכול יטמא בגדיו משיצא חומת העזרה ת"ל לעזאזל יכבס בגדיו · אי לעזאזל יכבס בגדיו יכול לא יטמא בגדים עד שיגיע לצוק · תלמוד לומר והמשלח את השעיר ... בגדיו הא כיצד כיון שיצא חומת ירושלים מטמא בגדיו דברי רבי יהודה : ב רבי יוסי אומר לעזאזל יכבס בגדיו בגדים עד שיגיע לצוק · ר' שמעון אומר המשלח את השעיר לעזאל יכבס בגדיו · והזורקו בבת ראש מטמא בגדים :

יכבס

הגהות מהרי"ד

לכפר על טומאת מקדש וקדשיו כצ"ל ד"ת וכ"ה שם במשנה : ו על טהור א כו' על טהור שאכל את הטמא כצ"ל וכ"ה שם במשנה : ז אמרו לו מה קרבו זה בזה כו' קריבים ביום הכיפורים כצ"ל וכ"ה שם במשנה :

אלא קידוש א' בלבד וכן צריך לגרוס כאן ד"ת וא"כ אין צריך למה שהגיה לעיל בסמוך : ז שהם טעונים גניזה הובאה בגמ' פסחים כ"ו · ע"ש יומא י"ב : כ"ד · וזבחים מ"ו · ע"ש כריתות ו' וברמב"ם פ"ח מה' כלי המקדש דין ה' כת"ק וצ"ל רבי דוסא אומר כי כן הוא שם בכל המקומות הנ"ל : ח וחמש טבילות כו' חוץ מן הראשונה כו' כצ"ל וכ"ה ביומא י"ט · ל' ל"א וע"ש בתוס' : על גבי שער המים ובלד לשכתו היתה כ"ה בילקוט וכ"ה ביומא שם אבל מפי' התוס' כאן משמע שגם לפניהם לא היתה כאן הגירסא כן : ט יקטיר אף בשבת אף בטומאה עיין לעיל ס' צו פרשתא ג' ברייתא ה' וסדר ויקרא דיבורא דנדבה סוף פרק י"ד :

ג יכבס בגדיו ורחץ בשרו במים יכול יהא נזירת מלך ת"ל ואחר יבוא אל המחנה מה ואחר האמור להלן בטומאה אף כאן מפני טומאה: ד ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת · אשר הובא את דמם לכפר בקודש יוציא · והשורף אותם יכבס בגדיו מה ת"ל שיכול אין לי מטמים בגדים ונשרפים בבית הדשן אלא אלו בלבד · ומנין לרבות פר כהן משיח ופר העלם דבר של צבור ושעירי ע"ז ת"ל חטאת חטאת ד"ר יהודה · ר' אומר ממקומו היא מוכרע אשר הובא את דמם לכפר בקדש · זה בנין אב כל שדמו נכנס לפנים · השורפו מטמא בגדים · לכפר בקודש · אם כפרו במצוותם נשרפים בבית הדשן ומטמים בגדים · אם לא כפרו במצוותם נשרפים בבית הבירה ואינן מטמים בגדים : ה יוציא אל מחוץ למחנה מה להלן אתה נותן שלש מחנות וכאן אתה נותן מחנה אחת · א"כ למה נאמר יוציא אל מחוץ למחנה · אלא כיון שיצא חוץ למחנה אחת השורפו מטמא בגדים : ו מיכן אמרו היו סובלים אותם במוטות · יצאו הראשונים לחומת העזרה ואחרונים לא יצאו הראשונים מטמאים בגדים ואחרונים אין מטמאים בגדים עד שיצאו : ז ושרפו באש את עורותם ואת בשרם ואת פרשם · נאמר כאן עור ובשר ופרש . ונאמר להלן עור ובשר ופרש · מה עור ובשר ופרש האמור להלן ע"י ניתוח אף כאן ע"י ניתוח : ח ושורף לא המצית את האור ולא המסדר את המערכה · איזהו השורף המסייע בשעת שריפה · יכול יטמא בגדים משיעשה אפר · ת"ל אותם אותם מטמים בגדים · ואין השורף משיעשה אפר מטמא דברי ר' יהודה · רבי שמעון אומר אינן מטמאין בגדים עד שיצת האור ברובן · אותם ניתך הבשר אין השורף מטמא בגדים :

פרק ז

והיתה לכם ולא לאחרים · לחוקת עולם לבית עולמים · בחדש השביעי יכול כולו · ת"ל בעשור לחדש · תענו את נפשותיכם · יכול ישב לו בחמה ובצינה כדי שיצטער · ת"ל וכל מלאכה לא תעשו · אסרתי לך במקום אחר מלאכה ואסרתי לך במקום אחר עינוי מה מלאכה אסרתי לך במקום אחר
עליה כרת · אף עינוי שאסרתי לך במקום אחר עינוי שחייבים כרת : ב ואלו הם הנותרים והפיגולים מנין לרבות את הטבלי
נפשותיכם ריבה : ג ארבה את הטבלים שהן במיתה · ולא ארבה את הנבילות שאינן במיתה ת"ל תענו את נפשותיכם ריבה א
שהן בלא תעשה ולא ארבה את החולין שאינן בלא תעשה ת"ל תענו את נפשותיכם ריבה · ארבה את החולין שאינו בעמוד ואכי
התרומה ומעשר שני שהם בעמוד ואכול ת"ל תענו את נפשותיכם ריבה · ארבה את התרומה ומעשר שני שאינן בבל תותיו
הקדשים שהם בבל תותירו ת"ל תענו את נפשותיכם ריבה · ד"א תענו את נפשותיכם · עינוי שיהא בבית נפשותיכם · וא
ושתייה : ד משום רבי ישמעאל אמרו נאמר כאן תענו את נפשותיכם ונאמר להלן ויענך וירעיבך · מה עינוי האמור להלן רעבו
כאן רעבון : ה וכל מלאכה לא תעשו יכול לא יקנב את הירק ולא יציע את המטות ולא ידיח את הכוסות ודין הוא נאמר כא
מלאכה במלאכת המשכן מה מלאכה האמורה במלאכת המשכן שיש עמה חשובה אף מלאכה האמורה כאן שיש עמ
מה מלאכה אמורה במלאכת המשכן מלאכה גמורה · אין לי אלא מלאכה גמורה שלא יכתוב על הספר ולא יארוג
יעשה כל הנפה · מנין שלא יכתוב שתי אותיות ושלא יארג שני חוטים · ולא יעשה שני בתים בנפה וככב
וכל מלאכה ריבה : ז אין לי אלא מלאכת רשות מלאכת מצוה מנין · שלא יכתוב שני אותיות בספרים תפילין
יארג שני חוטים במכנסים ובפרוכת תלמוד לומר מלאכה וכל מלאכה ריבה : ח אין לי אלא מלאכה שחייבים
מלאכה שאין חייבים עליה כרת מנין שלא יכתב אות ושלא יארג חוט אחד ושלא יעשה בית אחד בנפה ובכברה ו

ר"ש

בראשו למטה : ג יכול גזירת מלך · למצוה · ולא מפני הטומאה : ונאמר בפרה אדומה ואחר יבא אל המחנה · והתם כתיב וטמא הכהן עד הערב : ד מה ת"ל חטאת חטאת · שני פעמים כתיב בהאי קרא : ה להלן אתה נותן שלש מחנות לפר משיח ולפר העדה · ובפ' שני שעירים [פ"ח ·] יליף בג"ש דמחנה מחנה : ו מכאן אמרו · בפ' טבול יום [זבחים ק"ד :] מיירי בה · ובפ' כיצד צולין [פסחים פ"ה :] חוץ לחומת עזרה · שהוא מחנה אחת : ונאמר להלן · בפר כהן משיח : עור ובשר ופרש · ואת עור הפר ואת כל בשרו וגו' ופרשו : מה להלן על ידי ניתוח · ויליף שם [יומא ס"ח :] בג"ש מעולה וחוזר ומלמד להכא וכן בפ' איזהו מקומן [נ'] : ח ולא המצית את האור במערכה · ומאותם קא דריש : משיעשו אפר · בפ' טבול יום · [ק"ו ·] ובפ' שני שעירים [ס"ח :] קאמר איכא בינייהו דשויא חריכא · לתנא קמא אכתי לא הוי אפר ומטמא · ולר' שמעון טהור :

פרק ז והיתה לכם ולא לאחרים · שאין הנכרים מתכפרים בו : לחוקת עולם לבית עולמים · לבית המקדש שהקרבנות קריבין שם · לאפוקי (בקרבנות) [בבמה] שאין להקריב : מלאכה אסרתי במקום אחר ועינוי אסרתי במקום אחר · בפ' בתרא דיומא [ע"ד ·] מייתי לה בלשון אחר קצת והכי קאמר כיון שהשוין עינוי שיש בו שב ואל תעשה · יכול נקיש אותם לגמרי · ולא נאסור את האכילה · אלא שכבר נאסרה בכרת · דומיא דמלאכה שנאסרה בשבתות · וכן עינוי יהא בפגול ונותר · שכבר הוזהרנו שלא לאכול מהם · ואם אכלם בשוגג ביוה"כ יהא חייב שני חטאות : ג ארבה את הנבלות שיש בהם איסור מ"מ · דומיא למלאכה דומים טובים : ומנין לרבות הקדשים שמצוה ל
על כל תותר : ת"ל תענו את נפשותיכם · דהוי מצי למיכת
נפשותיכם : עינוי שהוא אבוד הנפש · זו אכילה שנוגעת
[שם] מסיים בה ואם נפשך לומר הרי הוא אומר והאבד
דבר שיש בו אבוד נ
ואם נפשך לומר ·
משתעי קרא . פי'
הנאתו לגוף ולא ל
אם תענה את בנו
הנפש · עינוי שיש
היה ירא מעינוי ה
רוצה לקיימה · לכן
את נפשו ולא תוע
לא קאמר ונכרתה
דקאמר וכי תימא
משו' דהת' יליף עי
על דבר אשר ענה
והזהיר וכו' · וכיון
נמי בעינוי דעריות
קרא דוהאבדתי א
קרא במלאכה מיי
להו כרישא להדדי
והתם פריך עלה (
את בנותי ומענוי ד
את ענייכו ואחריכ
ארץ · ומשני דכין
דרבים ועינוי בידי
שמים) : ה מה
במלאכת המשכן וכו
מחשבת : ו אי מה ה
דכתיבא מלאכה ש
אדם אפי' על מי
אחריגא דכתיב מ
חוטין במכנסיים · ש
לבוש ראשון שלובש ב

הגהות מהרי"ד

ג יכול יהא גזירת מלך שהוא מחויב לטבול כדרך שה"ג טובל ו"ר : אף אשר האמור להלן מפני הטומאה להלן בפרה אדומה דכתיב יכבס בגדיו הכהן ורחץ בשרו במים ואחר יבא אל המחנה יטמא הכהן עד הערב ד"ת ופי' מה להלן מפני הטומאה ואם ירצה לשהות בטומאה ולא לטבול הרשות בידו הכא נמי כן וית רעק : ד יכבס בגדיו מה ת"ל כו' פי' מה ת"ל חטאת חטאת שני פעמים דכתיב את פר החטאת ואת שעיר החטאת ד"ת : מה ת"ל שיכול וכו' ע' גמרא זבחים פ"ג · סוף פרק כל הזבחים והובא ברמב"ם פ"ה מה' פרה אדומה דין ד' : אם כיפרו במצותם כו' משנה זבחים פ' טבול יום ד' ק"ד ורמב"ם שם : ה יוציא אל מחוץ למחנה להלן אתה נותן כצ"ל ד"ת וכ"ה בברייתא יומא ס"ח · וע"ש ברש"י ותוס' ובס' שיח יצחק שם : כיון שיצא חוץ למחנה אחת מטמא בגדים כצ"ל ד"ת : ו הוא משנה זבחים פ' טבול יום ד' ק"ד : והובא בפסחים ד' פ"ה : וע"ש והובא ברמב"ם פ"ה מפרה דין ה' : ז נאמר כאן וכו' הובא בגמ' יומא ס"ז : ס"ח · וע"ש בס' שיח יצחק ובגמ' זבחים נ' וע"ש בתוס' ד"ה מה להלן : ח יכול יטמא בגדים משנעשו אפר ת"ל אותם מטמאים בגדים ואין משנעשו אפר מטמאים בגדים כו' ר' אליעזר בר' שמעון אומר וכו' כ"ה בגמרא

ברייתא ד' הוא בגמ' יומא בבלי דף ע"ד : ובירושלמי ריש מק יום ס
ורש"י ותס' שמות באורך ובס' שיח יצחק : מה מלאכה שאסרתי לך
כו' עינוי שחייבים עלי' כצ"ל ד"ת : ב הנותרים והפיגולים וה"ס חלב
לאוכלו ואין להקשות למאי צריכא קרא בלא יום הכיפורים נמי חייב כ
שוגג על הפיגול א"כ אלי שיעור פיגול ואלי שיעור נותר כ"ה לשון מהרש"ל בבי
ס"ט : ג ולא אוליא תרומה ומעשר שני שהם בקום אכול תרומה בבלי
ורמב"ם בס' המצות עשין פ"ט ובסוף הלכות תרומות במעשר שני במ"ע שם
הרמב"ם ס"א : ה יכול לא יקנב את הירק ע' גמ' שבת סוף פרק ט"ו ד' קי
ולא ידים את הכוסות הדיני דן נאמר כאן כ"ה בד"ת וילקוט : מה מל
חשובה אף כאן כיוצא בהם כ"כ בפסיקתא זוטרתי והו"ר כ' שיש עמה
ולפין כאיך לעשותה דהייט מלאכת אומנות : ו ולא יעשה שתי בתי
כצ"ל וכ"ה בד"ת ועי' לעיל ס' ויקרא דיבורא דחטאת פרק א' ברייתא
מלאכה ריבה אין לי אלא מלאכת הרשות מלאכת מצוה מנין שלא יכתו

ך שלא יעלה באילן · מדרבנן הן · ואסמכינהו באילן [ביצה ל"ו:] שמא יתלוש : ולא ירכב ע"ג בהמה · ולא ישוט על גבי המים . שמא יעשה חבית של שייטין : שלמי שהוא עושה מכעסו · כמו ויספוק את כפיו : ולא : ולא ירקד · שמא

מוכח דיוה"כ אינו מכפר (בשבועות דף י"ג בתוס' ד"ה דאי לא תימא הכי) עי"ש אמזיד ומבעט · ולכך אם עשה מלאכה בחצי היום יוה"כ תולה עד שתחשך שמא יחזור ויעשה עוד מלאכה ויבטל כפרתו · כי אינו מכפר אלא על מי שאינו עוסק עוד במלאכה · והיינו כמי שיסד רבינו משולם בפנות ערב תמחה

ירמיה בשם ר' שתי רגליו עיקור אחת : לא יקדיש · משום דדמי למקח שבת [קמ"ח:] ת שקבוע להם זמן· א יגביה. חלה : ולא ן לכהן בו ביום : נשים ועבדים · לפ'] מרבה להו מה"א לא נצרכא אלא "א הואיל ומיעטיה אזהרה · אימא לא ל · אבל יוה"כ גופי' ר רב נפקא דהשוה לכל עונשים שבתור' מרבה נשי האזרח ד הייני שלא ינהגו ת וחייבו' משום חובת גויות לא · לכך צריך מבתוככם : עיר היום מכפר וכו' · פתא השעיר מכפר שתחשך כך גרסינן · ביוה"כ שמכפר בלא יר מכפר בלא יוה"כ ועירא אמר יוה"כ נמי רק א' דכריתות [ז'] לרבי כרת דיומא היכי כגון דהנקתי' אומלא דעביד סמוך לשקיעת דפסקיה מרא לשקיה יסא משמע שגם יה"כ עשה מלאכה בחצי היום · י"א זו מגיא בשבועות שעיר מבי"ה וכו' ור"ה עד "ח גרס תניא · ולא קאי ט שלמה מחקה · ואיכה מיהו יש ליישב דהתם

מלאכה ריבה : ט אין לי אלא מלאכה שחייבים על מינה כרת מלאכה שאין חייבין על מינה כרת מנין שלא יעלה באילן ושלא ירכב על גבי בהמה ולא ישוט על המים · ולא יספוק ולא יטפיח ולא ירקד ת"ל שבתון שבות · אין לי אלא שביתת רשות · שביתת מצוה מנין לא יקדיש ולא יעריך ולא יחרים ולא יגביה ולא יתרום ולא יעשר ולא יקדש ולא יגרש ולא ימאן ולא יחלוץ ולא ייבם ולא יפדה נטע רבעי ומעשר שני · ת"ל שבתון שבות אזרח זה אזרח · האזרח · לרבות נשי אזרח · גר · זה הגר · הגר · לרבות נשי גרים · בתוככם · לרבות נשים ועבדים :

פרק ח

כי ביום הזה יכפר עליכם בקרבנות · ומנין שאע"פ שאין קרבנות ואין שעיר היום מכפר ת"ל כי ביום הזה יכפר · עבירות שבין אדם למקום יום הכפורים מכפר ושבין אדם לחבירו אין יום הכפורים מכפר עד שירצה את חבירו : ב זו דרש ר' אלעזר בן עזריה מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו · דברים שבינך לבין המקום מוחלים לך · דברים שבינך לבין חבירך אין מוחלים לך עד שתפייס את חבירך : ג ומנין שיום הכיפורים אסור באכילה ובשתיה וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המיטה ת"ל שבתון שבות · יכול תהא שבת בראשית אסורה בכולם ת"ל הוא · היא אסור בכולם ואין שבת בראשית אסור בכולם : ד וכפר אשר ימשח אותו מה ת"ל לפי שכל הפרשה אמורה באהרן אין לי אלא אהרן עצמו מנין לרבות כהן אחר ת"ל אשר ימשח אותו · אין לי אלא משוח בשמן המשחה מרובה בגדים מנין ת"ל ואשר ימלא את ידו · מנין לרבות כהן אחר המתמנה ת"ל וכפר הכהן : ה לכהן תחת אביו · מלמד שהבן קודם לכל אדם · יכול אף על פי שאין ממלא מקומו של אביו ת"ל ואשר ימלא את ידו בזמן שהוא ממלא מקומו של אביו הוא קודם לכל אדם · ואם אינו ממלא מקומו של אביו יבוא אחר וישמש תחתיו : ו מנין שבשם שמתקינים לו כהן אחר תחתיו שמא יארע בו פסול כך מקדשים לו אשה אחרת על תנאי שמא יארע דבר באשתו ת"ל וכפר בעדו ובעד ביתו · וביתו היא אשתו דברי רבי יהודה · אמר לו רבי יוסי אם כן אין לדבר סוף : ז מנין לרבות כלים אחרים בין הערבים ת"ל ולבש את בגדי הבד בגדי הקדש · בנין אב לכל בגדי בוץ שיהו משל קודש : ח וכפר את מקדש

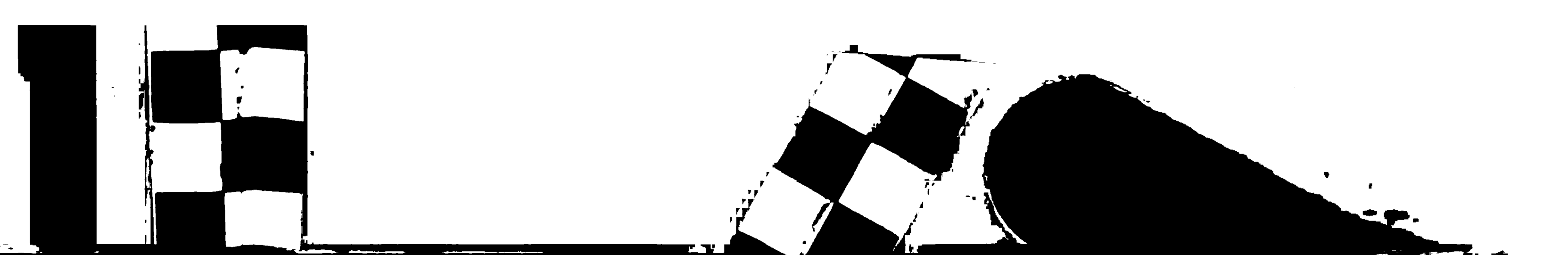
זדוני : עבירות שבין אדם למקום וכו' · בסוף יומא איירי בה : ה מנין לרבות כהן אחר המתמנה ת"ל וכפר הכהן · כלומר מנין שצריכין אנו להתקין כהן אחר שמא יארע בו פסול · וזו התקנה תהיה במקום משיחה או ריבוי בגדים שצריך לעשות בכ"ג קודם י"ה ולפי שאי אפשר למשחו קודם שאין שני כהנים גדולים עושים כאחד משום איבה · ולכך צריך התקנה להיות במקום משיחה : ז מנין לרבות לו כלים אחרים בין הערבים · כדתנן ביומא [ל"ד :] : ח וכפר את מקדש הקדש זו לפני ולפנים · מפרש בירושלמי מתנות שלפני ולפנים : אהל מועד זה היכל · מתנות שבהיכל : המזבח כמשמעו · מתנות שבמזבח הזהב : יכפר אלו עזרות · זה שירים שנשפכין ליסוד מזבח החיצון שהוא בעזרה . ור' יהודה לטעמיה דאית ליה דשירים מעכבין · ורבינו שלמה ז"ל [עיין יומא ס"א י] פי' על טומאה שאירעה בהן · ולא כפרה במעשה שלהן : השוה כולן בכפרה אחת · מדכתיב יכפר : שכולן מתכפרין בשעיר המשתלח · ובשאר עבירות · לבד מטומאת מקדש וקדשיו · ודם פר מכפר על הכהנים · ודם שעיר הנעשה בפנים על ישראל : ר' שמעון אומר כשם שדם השעיר וכו' · וטעמיה מדכתיב את שני השעירים מקיש שעיר המשתלח לשעיר הנעשה בפנים · מה שעיר הנעשה בפנים אינו מכפר אלא על ישראל דכתיב אשר לעם אף שעיר המשתלח אינו מכפר אלא על ישראל לבד ורבי יהודה אמר להכי איתקוש שיהיו שוים במראה ובקומה · ובפ' הזרוע [חולין קל"א] קאמר דהאי תנא סבר דלוים לא איקרו עם ומצריך לרבוייהו הכא מדכתי' יכפר : ט שלא בשעיריהם · שיהא היום

ו לפניי ולפנים · אהל מועד זה ההיכל · המזבח · זה מזבח · יכפר אף לעזרות · הכהנים · אלו הכהנים · עם הקהל · · יכפר אף ללוים · השוה כולם בכפרה אחת מלמד שהם מתכפרים בשעיר המשתלח דברי רבי יהודה · ר' שמעון שדם השעיר הנעשה בפנים מכפר על ישראל · כך דם הפר מכפר על הכהנים · כשם שוידויו של שעיר המשתלח שראל · כך וידויו של פר מכפר על הכהנים : ט והיתה זאת לכם לחוקת עולם לכפר על בני ישראל · מכל חטאתם אחת ת"ל לפי שמצינו שזה מכפר עליו שלא בשעיריו יכול אף שאר הימים כך מכפרים שלא בשעיריהם ת"ל אחת בשנה · אוציא ואת החג שהם שבעת ימים ולא אוציא את העצרת שהוא יום אחד ת"ל אחת בשנה · אוציא את העצרת שהוא רגל א אוציא את ראש השנה שהוא יום טוב כיום הכיפורים · ת"ל זאת אחת בשנה · זה מכפר שלא בשעירוו ואין שאר ימים מכפרים

הגהות מהרי"ד

: מנין לא יקדיש ולא יעריך ולא יחרים ולא יתרום [כ"ה בילקוט ותיבות לא יגביה ליתא בה הוא הן ולא יתרום] ובקרבן אהרן גורס ולא יגביה תרומות ומעשרות ומוחק יתרום ולי נראה ליישב דכן לא יגבוה כוח במעשה ולא יתרום הוא במחשבה · דעתן עיניו בצד זה וע' בתוס' גיטין ל"א. ד"ה במחשבה ותוס' מנחות נ"ה · תוס' בכורות נ"ט · ד"ה במחשבה ושער המלך ה' התרומות דין ט"ז וגם בתוס' כאן ומפרש פי' אחר : לא יעלה באילן וכו' [כל זה מדרבנן והרא אסמכתא בעלמא פ"ק דביצה ו"ד : לא יגרש ולא ימאן קשה מה מגוה יש בזו וי"ל באותן שכופין א בכתובות פרק [ה'] ו"ר : לרבות נשי אזרח גמ' סוכה כ"ח · וע"ש : בתוככם קשה הא תנינן מאזרח וי"ל דהו"א דוקא הנשואות חייבות מפני מונות בעליהן אבל הפנויות פטורות קמ"ל בתוככם ברית אברהם ולי נראה שה נשי תורות אגל נשים שנתגיירו ונשי הגרים היינו נשי ישראל שנישאו לגרים א"כ עיקר קרא אתא ם ובתו"כ ל"ג במשמורין דמשום רין בכלל גרים הם אלא לרבות עבד שאין סגב גרא נסבא והא דאיצטריך הכא לרבותי כל הני מפרש בסוכה דקאי אתוספת הואיל ומיעטנהו רחמנא מענוש והוכרה לא לימינו בכל השנים קמ"ל ו"ד · וע' ב"ם : ד"ה לרבות ולעיל ריש ס' תזריע י"ד וכקודות הכסף סי' א' ולעיל ריש סדר ויקרא פרשתא ב' ברייתא ג' ובמה שציינתי שם :

של יום רק בקרבנות ומנין וכו' קרבן אהרן : עבירות וכו' וברייתא ב' משנה יומא פ"ס : עיין שם במפרשים ועיין ספר משכנות יעקב לר"י ן' נעים סדר נצבים וילך ובשו"ת שתי הלחם סי' ע"ו וכאן בקרבן אהרן : ג ומנין שיום הכיפורים אסור ברחיצה וסיכה וכו' כצ"ל ד"ת וכ"ה בגמ' יומא ע"ד · וכן עיקר דהא כבר רבי לעיל דעיקר שינוי הוא באכילה ושתיה ועוד דבאכילה ושתיה ענוש כרת והשאר אינן אלא שבות ובגמ' יומא שם מביא הך ברייתא דתני בשאר ספרי דבי רב פירש"י שאר ספרי דאי' תורת כהנים ספר וידבר ואלה הדברים : יכול תהא אף שבת בראשית כ"ה בד"ת ובילקוט : ד ע' יומא ד · והברייתא כהתבה ובלשונה הובאה בירושלמי פ"ק דיומא הלכה ב' ופ"ק דמגילה הלכה י' ופ"ג דהוריות : ה הוא כפולה לעיל ס' צו פרק ה' ברייתא ב' וע' במה שציינתי שם וע' שו"ת מהרשד"ם ח"א סי' פ"ה ושו"ת חתם סופר חלק א"ח סי' י"ב : ו משנה ריש יומא וע"ש בגמ' ד' י"ג ובירושלמי שם סוף הלכה א' : ז מנין שמתקינין לו כלים אחרים לבין הערבים כצ"ל ד"ת וע' קרבן אהרן : ח וכפר וכו' יכפר אלו עזרות כו' יכפר אלו לוים כו' מלמד שכולם מתכפרים כצ"ל וכ"ה בד"ת ובגמ' יומא ס"א · שבועות י"ג : מנחות צ"ב : כ"ז · חולין קל"א אמנם בירושלמי יומא פ"ה הלכה ה' הוא כמו שהוא לפנינו וע"ש ברש"י ותוס' : יכפר אלו עזרות פי' ששיורי הדם שנשפכים ליסוד מזבח החיצון שהוא בעזרה ור' יהודה קתני לה כדאיתא בהדיא ור' יהודה לטעמיה דאמר [illegible]

היום מכפר : י שכל הפרשה נאמרה על הסדר ואין לשנות · ובפ' הוציאו לו [ס' : כ"ט :] קאמר היינו בדברים העשויים בבגדי לבן · אבל בדברים העשויים בבגדי זהב אם הקדים מעשה לחברו מה שעשה עשוי · ור' יהודה פליג (ואמר דאף בדברים הנעשים בבגדי לבן אין הסדר מעכב אלא בדברים הנעשים בפנים) · וכן אמרינן לעיל ובא אהרן אל אהל מועד שלא על הסדר כתיב : וכן הכתוב משבחו בקבלה · כמו שמשבחו בתורה · דכתיב ביה ויעש כאשר צוה ד' את משה · וכתיב התם בריתי היתה אתו וגומר :

פרשתא ו שחוטי חוץ · ואין הנכרים חייבין וכו' · אע"ג דנודרים נדרים ונדבות כישראל : אלא שהנכרים מותרין לעשות במה בכל מקום · כדמוכח בפ' בתרא דזבחים [קט"ז :] גבי הא דשבור מלכא דשדר עגלא תילתא לקמיה דרבי · והתם מייתי הך ברייתא : מנין לרבות ראשי המטות · נאמר כאן זה הדבר ונאמר להלן · בפרשת נדרים וידבר משה אל ראשי המטות וגומר זה הדבר · לאו לרבוייהו לאיסור שחוטי חוץ קאמר שהרי הם בכלל ישראל · והכי פי' מנין לרבות ראשי המטות דשייכי הכא · ובנדרים [ע"ח :] פ' נערה ובפ' יש נוחלין בבבא בתרא [ק"כ] קאמר למאי הלכתא א"ר ששת לומר שיש שאלה בהקדש כמו שיש שאלה בשאר נדרים : ומה כאן בשחוטי חוץ אהרן ובניו וכל ישראל אף זה הדבר האמור בהפרת נדרים כו' · למאי הילכתא · א"ר אחא בר יעקב לומר שהפרת נדרים בשלשה הדיוטות · של זה כפרים כל ישראל · והאי דכתיב שם ראשי המטות היינו להיתר נדר ביחיד מומחה · שכל ראש יתיר לשבטו : ב זה הדבר אשר צוה ה' מלמד שהפרשה נאמרה בכה אמר · כשהיה משה רוצה לומר פרשה היה פותח ואומר כה אמר ה' · ודריש מאשר צוה ה' שהיה אומר להם מפי הגבורה · פי' אחר מלמד שהפרשה נאמרה בכה אמר · כשהקב"ה אומר למשה היה פותח ואומר כה אמור להם לישראל · כדכתיב נמי קודם הדברים כה תאמר לבני ישראל אתם ראיתם · וכן משה היה פותח ואומר לישראל כה אמר ה' ובספרי פרשת ראשי המטות קאמר זה הדבר אשר צוה ה' · מגיד שכשם שנתנבא בכה אמר כן נתנבאו הנביאים בכה אמר ה' מוסף עליהם משה שנתנבא בזה הדבר · משמע שמשה היה אומר זה הדבר · כי כה אמר לבד אין בו כל כך גדולות הנבואה דמשמע שנשמע להם מרחוק ואומרים

מבפרים שלא בשעיריהם : י מנין שכל הפרשה אמורה על הסדר ת"ל ויעש כאשר צוה ה' את משה · מנין שאין אהרן לובש בגדים לגדולתו אלא כמקיים גזירת מלך · ת"ל ויעש כאשר צוה ה' את משה · מנין שאף אהרן שומע מפי משה כשומע מפי הקודש ת"ל ויעש כאשר צוה ה' את משה · וכן הכתוב משבחו בקבלה · בריתי היתה אתו · תורת אמת היתה בפיהו · ועולה לא נמצא בשפתיו בשלום ובמישור הלך ורבים השיב מעון שהשיב פושעים לתורה :

פרשתא ו בני ישראל חייבים משום השוחט והמעלה בחוץ ואין הנכרים חייבים משום השוחט והמעלה בחוץ

ולא זו בלבד אלא שהנכרים מותרים לעשות במה בכל מקום ולעלות לשמים · אי בני ישראל · אין לי אלא בני ישראל מנין לרבות את הגרים ואת העבדים ת"ל ואמרת אליהם יכול ישראל שחייבים על העלייה בפנים חייבים על השחיטה בחוץ · אהרן ובניו שאין חייבים על העליה בפנים לא יהו חייבים על השחיטה בחוץ ת"ל אהרן ובניו ובני ישראל · אין לי אלא אהרן ובניו ובני ישראל ומנין לרבות ראשי המטות ת"ל זה הדבר ולהלן נאמר זה הדבר · מה זה הדבר האמור להלן ראשי המטות אף זה הדבר האמור כאן ראשי המטות · ומה זה הדבר האמור כאן אהרן ובניו ובני ישראל · אף זה הדבר האמור להלן אהרן ובניו ובני ישראל : ב זה הדבר אשר צוה ה' מלמד שהפרשה נאמרה בכה אמר · אין לי אלא זו בלבד מנין שכל הפרשות נאמרו בכה אמר ת"ל זה הדבר אשר צוה ה' בנין אב לכל הפרשות שהיו בכה אמר : ג איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או כשב או עז במחנה · יכול השוחט חטאת בדרום יהיה חייב · ת"ל מחוץ למחנה · אי מחוץ למחנה יכול עד שישחט חוץ לשלש מחנות · ומנין אף במחנת לויה · ת"ל במחנה · אי במחנה יכול אף השוחט חטאת בדרום יהיה חייב ת"ל מחוץ למחנת מיוחד שאינו כשר לשחיטת כל זבח אף מחנה שאינו כשר לשחיטת כל זבח · יצא השוחט חטאת בדרום שהוא כשר לשחיטת קדשים קלים : ד אין לי אלא השוחט את הבהמה יהיה חייב · מנין לשוחט את העוף יהיה חייב ת"ל או אשר ישחט יכול המולק את העוף יהיה חייב ודין הוא · ומה אם שחיטה שאין דרך הכשירה בכך בפנים חייבים עליה בחוץ · מליקה שדרך הכשירה בפנים אינו דין שיהא חייב עליה בחוץ ת"ל אשר ישחט · על השחיטה הוא חייב ואינו חייב על המליקה : ה יכול השוחט חולין בפנים יהא חייב ודין הוא ומה אם קדשים שהיה להם שעת היתר בחוץ חייבים עליהם משום שוחט בחוץ חולין שלא היתה לחם שעת היתר בפנים אינו דין שיהו חייבים עליהם משום השוחט בפנים · ת"ל קרבן · על הקרבן הוא חייב · ואין חייב על החולין : ו אי קרבן יכול יהו חייבים על הקדש בדק הבית · ת"ל אל פתח אהל מועד לא הביאו · יצא הקדש בדק הבית שאינו בא אל פתח אהל מועד : ז אוציא הקדש בדק הבית שאינו בא אל אהל מועד ולא הרובע ואת הנרבע והמוקצה והנעבד · והאתנן והמחיר והכלאים והטרפה ויוצא דופן · ובני יונה שעבר זמנם · ו[...] קבועים · ת"ל להקריב הכשירים ליקרב · יצאו אלו שאין כשירים ליקרב · או יכול אוציא פר החטאת ושעיר חטאת חמשר[...] המ[...]

כה אמר ה' · אבל זה הדבר משמע שהיה לפני השכינה [...] דכתיב זה הדבר אשר צוה ה' : ד יכול המולק כו' · בכולה [...] והמעלה [זבחים פ"ג] : ז ולא אוציא הרובע והנרבע הם [...] ומחיר וכלאים וטריפה ויוצא דופן כו' · שאלו באין מתחלה [...] וראויין הן לקרב [...] כן : ת"ל להקריב [...] [קי"ד ·] קאמר · [...] דאקדשינהו והדר ר[...] כהן מעשה · אלא [...] אין אדם מקלה [...] ומשני בקדשים קלים [...] דאמר ממון בעלים [...] ונרבע מוקלה ונעבד [...] ערוה וע"ז · אלא [...] וטריפה ויוצא דופן [...] וקסבר ולדות קד[...] קדושים · כך גר[...] לפרש דלא נקט [ע"[...] הן קדושים · אלא [...] דלא אפשר בתמי [...] שהרי כשהקדיש הב[...] העובר לאתנן ומחיר [...] דידיה · אבל אי בהוי[...] קדושה חלה עלי[...] וכשנותנן הוי עליהן [...] אבל כלאים ויוצא דו[...] מנין דכשהן בתמי [...] אל פתח אהל מועד [...] נפסלו מחילא עוד [...] למעט קרא אתנן ומ[...] דופן שהרי הם חולין [...] בפ' כילד מערימין [...] ילדה טומטום ואנדרו[...] אין קדושה חלה עלי[...] [כ"ה ·] דקסבר ב[...] [ע"ש בתוס'] ואין [...] קדושים מ"מ פדיון [...] דליחייב עליהן בשוחט [...] קרא למעוטי · אין ל[...] בתמורה בפרק אלו [...] מנו דנחתא עלה קדו[...] עלה קדושת הגוף וזר[...] מקדיש נקבה לאשם · [...] ואנדרוגינוס דאין צרי[...] פדיון לא צריכי : ו[...] חטאת · פרש"י בפ"ח [...] פרת חטאת שהרי אי[...] לפתח אהל מועד · [...] קי"ב ·] פרת חטאת [...] מניתה וכן שעיר המ[...] בחוץ פטור שנא' ואל [...] לא הביאו כל שאינו ר[...]

הגהות מהרי"ד

י מנין וכו' ויעש כאשר צוה · פי' מדשבחו הכתוב לאהרן שעשה כאשר צוהו משה ולא שינה ש"מ שעל הסדר נאמרה והיינו בדברים הנעשים בבגדי לבן כדאיתא בפ' הוציאו לו [ד' ס' :] ור' יהודה פליג התם ובגמ' מפרש טעמייהו ולעיל ריש פרק ו' אמרינן נמי ובא אהרן אל אהל מועד לא נאמר על הסדר ד"ת בשם הרא"ד : מנין [שהיה] אהרן שומע מפי משה כצ"ל ד"ת :

פרשתא ו א הובאה בזבחים קט"ז : וברמב"ם סוף ה' מעשה הקרבנות : שהנכרים מותרים לעשות במה בכל מקום ולהעלות עליו לשמים כצ"ל ד"ת וילקוט : ואת העבדים המשוחררין כ"ה בילקוט וע' במה שציינתי ריש ס' ויקרא פרשתא ב' : ברייתא ג' ובסדר הוה סוף פרק ו' : מנין לרבות ראשי המטות קשה מהיכי תיתי למעוטי ראשי המטות וי"ל כיון [...]

בהקדש ועי"ז הוכרח לומר דלמ"ד דאין שאלה בהקדש ב"ש ג"ש לית להו לימ[...] לסורות דשייך גם בראשי המטות דין זה דשחוטי חוץ : ב מנין שכל הפר[...] לכל הפרשיות שנאמרו בכה אמר כצ"ל ד"ת : ג הובאה בגמ' זבחים ק"ז : ד הוא בזבחים ד' ק"ח ורמב"ם ספי"ח מהלכות מעשה הקרבנות ת[...] סל"ג : ה הוא בגמ' קדושין כ"ו : ע"ש והובא בסמ"ג שם : שהיתה לה[...] בחוץ [פי' קודם שהוקדשו] : ו אי קרבן פ' רש"י תמורה .' : ויש גורסין א[...] ס' שיח · ילמד על יומא ד' ס"ג : ובסמ"ג לאוין של"ג הגירסא כסוף ברייתא [...] על החולין יכול יהיו חייבים וכו' ותיבת אי קרבן לא הביא כלל והדין הובא [...] י"ס מה' מעשה הקרבנות דין ב' : יצא הקדש בדק הבית שאין ראוי כצ"ל ו[...]

עליו בחוץ · והתם [קי"ג :] פריך מברייתא דהכא דמשמע
ל פתח אהל מועד אלא דממעט להו מלה' ומסיק ומשני כאן
אוי לפתח אהל מועד · אבל ממעטינן לה שאינו להקרבה לה' ·
נטו שכבר אינו ראוי לבא לאהל מועד · אבל קודם הגרלה
ריכן בפ' שני שעירים
בחוץ עד שלא הגריל
איל וראוית לשעיר
זבח החיצון אבל
ימי שעדיין מחוסר
תא דהכא מייתי
בחים [שם ·] ובפ'
ן ובפ"א דתמור' [ו:
ביא עולה ומחוסר זמן
מכה ימי לידתה ·
יע זמנם · שעדיין
כגון שנשחטה אמה
מחוסרת זמן בבעלים ·
זבה ויולדת · קודם
בזבחים [קי"ב :]
' פרת חטאת מדקדק
הכא אשם בהדי חטאת
בעלים כדקתני התם
מעון אומר הואיל והן
כו' · התם [קי"ד]
א אמר ר' אילעא א"ר
ומר קרא לא תעשון
עושים פה · א"ל משה
או לארץ ישראל · ישרות
ריס ונדבות חובות לא
להם כן על זמן היותם
הבמות ונאסר להקריב
שבאו לשילה שנאסרו
להקריב חובות ·
לגבי שילה כמחוסר
כתיב ביה לאו דלא
תעשון :
יכול שאני מוציא עולה
וסר זמן ואשם נזיר
גבי אשם לא קתני
בחים [קט"ו ע"ע שם]
רי שלא בזמנן דהיינו
או בזמנן : ת"ל שור
מאי למימר איש אשר
או אשר וכו' : ההוא ולא
רם רש"י פ"ב דקידושין ·
לא לשולחיו · וכ"ה
ח חייב ולא מי ששלחו ·
[מ"ג ·] אתי' הך מילתא
שני כתובים הבאים כא'
נילף ממעילה טביחה
שליח לדבר עבירה לכך
עוטי אבל לב"ה אין צריך
הוי משלחו פטור מכברא
דברי התלמיד דברי מי שומעין וקרא אתי למעוטי שנים שאחוו
: דם שפך · אחד ששפך חייב דשפך משמע אחד : ב ומה אם
לה להדיוט פטור · לשם בן אדם · דכתיב לה' והיכא דמעלין
מרבינן להו מאיש איש : מקום ששוחט להדיוט חייב · דמרבינן
יש · מפרש רש"י בפרק השוחט ומעלה [זבחים ק"ח ·] להביא

המיוחדים לשם יצאו אלו שאין מיוחדים לשם : ח או אוציא את אלו שאינן מיוחדים לשם ולא אוציא עולה ומחוסר זמן בנופה וחטאת בין בנופה בין בבעלים · ותורים שלא הגיע זמנם ובעלי מומים עוברים תלמוד לומר לפני משכן ה' הכשירים ליקרב עכשיו · יצאו אלו שאין כשירים אלא לאחר זמן · רבי שמעון אומר הואיל והם כשירים לאחר זמן · יהיו חייבים עליהם בלא תעשה :

פרק ט או יכול שאני מוציא עולה מחוסר זמן בבעלים · ואשם נזיר · ואשם מצורע ששחטן שלא לשמן · ת"ל שור מכל מקום כשב מ"ם עז מ"ם · דם יחשב לאיש ההוא · ולא לשולחיו דם שפך אחד ששפך חייב שנים ששחטו פטורים : ב והד"ה ומה אם במקום שהמעלה להדיוט פטור · חייב שנים שהעלו · מקום ששוחט להדיוט חייב אינו דין שנהייב שנים ששחטו · ת"ל דם שפך · אחד ששחט חייב · שנים ששחטו פטורים · ונכרת האיש ולא הצבור · ההוא · לא אנוס ולא שוגג ולא מוטעה · מקרב עמו · ולא עמו ועמו שלום : ג עד כאן הוא מדבר בקדשים שהקדישם בשעת איסור הבמות והקריבם בשעת איסור הבמות מבחוץ שהרי עונשם אמור · אזהרתם מנין תלמוד לומר השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה · כי אם במקום : ד מיכן ואילך הוא מדבר בקדשים שהקדישם בשעת היתר הבמות והקריבם בשעת איסור הבמות שנאמר למען יביאו בני ישראל את זבחיהם אשר הם זובחים · זבחים המותרים להם כבר · על פני השדה · מלמד שכל הזובח בבמה כזובח בשדה : ה והביאום לה' מצות עשה ומצות לא תעשה מנין ת"ל ולא יזבחו עוד זבחיהם לשעירים אשר הם זונים אחריהם · ואיני יודע אם אלו קדשים קריבים בבמה ת"ל שלמים · אין לי אלא שלמים מנין לרבות את העולה ת"ל זבחי : ו או יכול שאני מרבה חטאת ואשם ת"ל אותם · מה ראית לרבות את אלו ולהוציא את אלו · אחר שריבה הכתוב מיעט · ת"ל שלמים · מה שלמים מיוחדים שהם באים בנדר ובנדבה אף איני מרבה אלא כל שהוא בא בנדר ובנדבה · אף המנחות והנזירות דברי ר' מאיר · וחכמים אומרים אין לך קרב בבמה אלא עולה ושלמים בלבד : ז וזרק הכהן את הדם על מזבח ה' · זריקת כהן במזבח · ואין זריקת כהן בבמה אלא אף הגרים אף הנשים אף העבדים כשירים בבמה · מזבח ה' פתח אהל מועד אין מזבח ה' בבמה · אלא אפילו העלה על הסלע או על האבן חייב דברי רבי מאיר · רבי ישמעאל אומר לעולם אינו חייב עד שיבנה כמין מזבח ויעלה עליו · והקטיר את

איש ששחט לאיש : האיש ולא הציבור · דאין הציבור נענשים בשבילו כמו בעונש שבועה ובעונש ע"ז שנכרתו ממנו ומכל העולם : ההוא ולא אנוס · משמע שבדעתו עומד לומר שמותר והיינו שלבו אונסו · לא שאנסוהו עכו"ם דההיא פשיטא דפטור דאונס רחמנא פטריה : ולא שוגג · נתחלף לו קדשים בחולין :
ולא מוטעה · בהליכה שהעלה על גגו של היכל שסבור שאין זה חוץ לעזרה · או שהטעוהו אחרים : מקרב עמו ולא עמו וכו' · פוגע בו עונו ועמו שרויים בשלום אין פרץ ואין צוחה בהם שלא חטאו : ג עד כאן הוא מדבר בקדשים שהקדישן בשעת איסור הבמות · מתחלת הפרשה ועד כאן כתב סתמא · ומעתה יש לנו לומר שמדבר בקדשים שהיה ראויין ליקרב בפנים · א"כ כיון דלקמן מפרש דמיירי בקדשים שהקדישן בשעת היתר הבמות ש"מ דעד כאן מיירי שהקדישן בשעת איסור הבמות דהיינו משהוקם המשכן : הרי ענשן אמור · נאמר בהן כרת לאלו שאמרנו ששחטן בחוץ : אזהרה מנין ת"ל השמר לך פן תעלה ובגמרא דהתם [זבחים ק"ו ·] יליף שוחט ממעלה : ד מכאן ואילך מדבר בקדשים שהקדישן בשעת היתר כו' · כגון שהקדישן קודם שהוקם המשכן והוקם המשכן · ומזהיר לשחטן בבמה · אע"ג שהוקדשו כדי להקריבן בבמה · ועל הנהו לא מיחייב כרת : מלמד שכל הזובח בבמה כזובח בשדה מאחר שהוקם המשכן . וכן בשוחט קדשים שהוקדשו בשעת היתר במת גלגל · ובאו לשילה ונאסרו הבמות · השוחטן בבמה חייב כמו שהיה שוחטן בשדה : ה מצות לא תעשה מנין ת"ל ולא יזבחו עוד · כמו שהיו זובחים ע"כ חוץ לפתח אהל מועד ובמס' ע"ז [מ"א .] בפ' רבי ישמעאל וזבחים [ק"ו .] מפיק מולא יזבחו עוד בזובח בהמה למרקולים שהוא חייב : ו מה שלמים מיוחדים שהם בנדר וכו' · ובפ' בתרא דזבחים [קי"ז :] מפרש טעמיה דר"מ דנידר ונידב קרב בבמה ולא שאינו נידר ונידב מדכתיב איש את הישר בעיניו דא"ל משה לישראל כי עייליתו לארץ · ישרות תקריבו חובות לא תקריבו · ומנחות ונזירות ישרות נינהו · והיינו טעמא דיליף מהתם · דאי מקרא · דשלמים איכא למיפרך אי מה שלמים הנאכלין אף כל · לאפוקי עולה ולהביא חטאות ואשמות : אין לך קרב בבמה אלא עולה ושלמים בלבד · אבל כשנדר בנזיר חובה עליו להביא · והתם קאמר מחלוקת בעולה ושלמים של נזיר אבל חטאת ואשם דברי הכל חובות נינהו ולא קרבין · וכן לרבנן מנחה לא קרבה בבמה · ובסוף מס' זבחים [קי"ט :] קאמר ויזבחו זבחים שלמים זבחים ולא מנחות : ז אלא אפי' העלה על הסלע או על האבן חייב · בפ' השוחט ומעלה [ק"ח] פריך · חייב ילא מיבעיא ליה · ה"ק בשעת איסור הבמות העלה על אבן או על סלע חייב · הואיל וחשיבא העלאה בשעת היתר הבמות : עד שיבנה כמין מזבח . בבנין · ולא על

הגהות מהרי"ד

ח ולא אוציא עולה מחוסרת זמן כצ"ל וכ"ה בד"ת וכל זה הובא במשנה ... ד' קי"ב ופ"ש ד' קי"ד והובא ברמב"ם פ' י"ח מה' מעשה הקרבנות ובסמ"ג לאוין של"ג :
... שנים ששחטו פטורים משנה זבחים ק"ח : והובא בקידושין מ"ג · והובא ברמב"ם ... פ' י"ח מה' מעשה הקרבנות דין ט"ז : ב ולא הצבור וכו' ע' לעיל ס' צו ... ת י' ופי' הר"ר שאפי' בדין קל אין נענשים · לא שוגג וכו' גמ' זבחים ק"ח : ... כאומר שוגג וע' לעיל סוף פרק ט"ז : ג ד ה הוא בגמ' זבחים ק"ו : ... וכה נ"א וע"ש ונם' לאם סתרים שם : והקריבם בשעת איסור הבמות

בחוץ כצ"ל ד"ת : ב המעלה להדיוט פטור פי' כל שהעלה שלא לשם שמים נקרא מעלה להדיוט כן כ' הרא"ד ז"ל ורש"י ז"ל פירש שחייב משום עובד ע"א ופטור משום העלאת חוץ ואם הזיד בע"א ושגג בהעלאת חוץ אינו מביא חטאת על שגגתה עכ"ל ד"ת : ד ע' גמ' זבחים קי"ט : ה אחריהם איני יודע אם אלו כן קדשים הקריבים בבמה כצ"ל ד"ת : ז ואין זריקת כהן בבמה ע' בגמ' סוף מס' זבחים ולעיל ס' צו פרשתא ב' ברייתא ב' : אפילו העלה כו' חייב דברי ר' שמעון וחכמים אומרים לעולם אינו חייב כ"ה בקצת נוסחאות ד"ת וכ"ה בילקוט וע' במשנה פ' י"ג דזבחים ד' ק"ה · ובגמ' שם : וברמב"ם ...

את החלב לריח ניחוח לה' ואין ריח ניחוח בבמה: ח ולא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירים · ואין שעירים אלא שדים שנאמר ושעירים ירקדו שם · אשר הם זונים אחריהם לרבות שאר עבו"ם חוקת עולם לבית עולמים: ט תהיה בזמן הזה זאת להם ואין חייבים עליהם כרת · לדורותיכם · שינהוג הדבר לדורות:

פרק י

ואליהם תאמר ככל האמור בענין · ישראל · אלו ישראל · גר אלו הגרים אשר יגור לרבות נשי הגרים · בתוכם · לרבות נשים ועבדים: ב ואם כן למה נאמר איש איש לרבות שנים שהעלו דברי רבי שמעון · אמר רבי שמעון ודין הוא ומה אם במקום שהשוחט להדיוט חייב פטר שנים ששחטו · מקום שהמעלה להדיוט פטור אינו דין שנפטור שנים שהעלו ת"ל איש איש להביא את שנים · רבי יוסי אומר ההוא אחד שהעלה חייב שנים שהעלו פטורים: ג אשר יעלה עולה או זבח · אין לי אלא עולה מנין אימורי חטאת ואימורי אשם ואימורי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים ת"ל זבח · ומנין לרבות את הדם ת"ל או זבח: ד מנין הקומץ והלבונה והקטורת מנחת כהנים ומנחת כהן משוח ומנחת נסכים ושלשת לונים מים ושלשת לוגים יין תלמוד לומר אל פתח אהל מועד לא יביאנו כל שהוא בא אל פתח אהל מועד חייבים עליו: ה אין לי אלא כשירים פסולים מנין הלן והיוצא והטמא ושנשחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו ושקיבלו בו הפסולים וזרקו את דמו והניתנים למטה שנתנם למעלה והניתנים למעלה שנתנם למטה · והניתנים בפנים שנתנם בחוץ · והניתנים בחוץ שנתנם בפנים והפסח והחטאת ששחטם שלא לשמן ת"ל לא יביאנו לעשות כל המתקבל לבא אל אהל מועד חייבים עליו; ו חייב על השחיטה ועל העלייה רבי יוסי הגלילי אומר שחט בפנים והעלה בחוץ חייב שחט בחוץ והעלה בחוץ פטור · שלא העלה אלא דבר פסול אמרו לו אף השוחט בפנים והעלה בחוץ כיון שהוציאו פסלו: ז ר' אומר מה לשוחט בפנים ומעלה בחוץ חייב שכן היתה לו שעת הכושר · תאמר בשוחט בחוץ ומעלה בחוץ שלא היתה לו שעת הכושר · רבי אלעזר ברבי שמעון אומר מה לשוחט בפנים ומעלה בחוץ חייב שכן המזבח מקבלו תאמר בשוחט בחוץ ומעלה בחוץ שאין המזבח מקבלו · טמא שאכל בין קודש טמא בין קודש טהור חייב · רבי יוסי הגלילי אומר טמא שאכל טהור חייב · וטמא שאכל טמא פטור · שלא אכל אלא דבר טמא · אמר לו אף טמא שאכל טהור כיון שנגע בו טמאהו · וטהור שאכל טמא פטור שאין חייב אלא על נ
ח יכול המעלה פחות מכזית מן העולה פחות מכזית מן האימורים פחות מן הקומץ פחות משלשת לוגים יין אותו על השלם הוא חייב ואינו חייב במקצת: ט יכול המעלה מבשר חטאת מבשר אשם מבשר קודש קדשים קלים · מותר העומר ושתי הלחם ולחם הפנים · ושירי מנחות יהיה חייב ת"ל עולה · מה עולה מיוחדת שהיא יצאו אלו שאין ראוים לאישים: י יכול היוצא והיוצק והבולל והפותת והמולח והמניף והמגיש · המסדר את ח את הנירות הקומץ והמקבל דמים בחוץ יהא חייב · תלמוד לומר עולה מה עולה מיוחדת שהיא ראויה לאישים וה יצאו אלו שאינן משם עבודה: יא ונכרת האיש ההוא ולא הציבור · ההוא אחד שהעלה חייב · שנים שהע רבי יוסי · רבי שמעון אומר איש איש להביא את שנים · חזר והעלה וחזר העלה חייב על כל העלייה והעלייה דברי רב יוסי אומר אינו חייב אלא אחת · אינו חייב עד שיעלה ראש המזבח · ר"ש אומר אפילו העלה על הסלע או ע

על הסלע · ומפיק התם מויבן נח מזבח: ואין ריח ניחוח בבמה · בזבחים בפ' ב"ש [מ"ו:] ריח ניחוח לאפוקי איברים שנלאן · אבל בבמה אפי' נלאן והעלן שפיר דמו: ח חוקת עולם לבית עולמים · כשנבנה נאסר להקריב בחוץ: ט תהיה בזמן הזה שבכשיו בחורבן לא הותרו הבמות: זאת להם ולא אחרת להם · אקדשים קאי שהקדישום בשעת היתר הבמות · והקריבו בחוץ בשעת איסור הבמות · ולא מיחייב אלא עשה ולא תעשה המפורש כאן ולא כרת · כדמפרש התם בפ' השוחט והמעלה [ק"ו] ובפ' ר' ישמעאל במס' ע"ז [נ"א:] שינהוג הדבר לדורות · ולא לאותו הדור לבד:

פרק י ואליהם תאמר כל האמור בענין · כדמפרש בפרק השוחט והמעלה [ק"ז] תנא דבי ר' ישמעאל ואליהם תאמר לערב פרשיות · שאם העלה בחוץ כל מה שנאסר בחוץ חייב · ואפילו הם איברים של קדשים ששחטן בחוץ · ולאפוקי מדר' יוסי הגלילי דאמר שאינו חייב במעלה בחוץ אלא באיברי קדשים שנשחטו בפנים שהם ראוים להקריבם בפנים · א"כ כל האמור בענין לענין שחיטה דבר המתקבל בפנים · על זה חייב בהעלאה בחוץ · אבל דבר שאינו מתקבל בפנים · כמו שפטור על השחיטה כך פטור על ההעלאה · ומשום דאיכא מיעוטי טובא גבי שחיטה מה שאין בהעלאה · יליף העלאה מינה בעירוב פרשיות: ת"ל זבח · הכא מרבה כולהו · ויש מקומות דלא מרבה כולהו · דבפ' כל הפסולין [לו"] מרבה חטאת ואשם מזבח · ובפ' ב"ש [מ"ד] מרבה עולה ובפ' (ד' מיתות) [שתי מדות מנחות צ"א] מרבה חטאת מזבח · ואשם מאו · והתם פריך ומשני וצריך לפרש כל אחד לפי ענינו: ז רבי אומר מה לשוחט בפנים כו' · משום לסייע לרבי יוסי הגלילי · ובגמרא [זבחים ק"ח ·] מפרש דבין רבו ובין ר"א ב"ר שמעון איכא בינייהו שחיטת לילה · וקבלת דם בכלי חול · דלא היה להם שעת הכושר אבל מתקבלים הן בפנים · איכא דר' שמעון · דלא ממעט להו מזאת תורת: טמא שאכל וכו' · נקט ליה אטו מחלוקת דר' יוסי הגלילי הדומה לעיל: ר"י הגלילי אומר טמא שאכל טהור חייב ·

בפ' השוחט והמעלה ובפרק גיד הנשה [חולין ק"ח ·] מ... תחלה ואח"כ נטמא הגוף רבנן אית להו איסור כולל · מ... טהורות דעלמא איתסר נמי בחתיכות טמאות · ולר"... אסור כולל · והתם פריך לר"י הגלילי ליתי איסור הגוף וליחול על איסור... אמר רב אשי מאן... חמירא · דלמא... דלית ליה טהרה... טמאו · ולא מסת... דקרא מיירי בכ... מיוחדת שהיא ... זובחים [קט"ו:]... מיוחדת שהוא גמ... הני יש אחריהן עב... גמר שלהן הקטר... זריקה אחריה · ... הדלקה · והדלקה... כדאמרינן בפ"ב ד... זר חייב עליה · ו... שהיא גמר דמוליכ... א"כ משום דלאו ... בזר · ואפ"ה חייב... אבל הנך כלהו אסו... ומעתה ילפינן שא... בהעלאה · ומקשי... הקומץ בכדי יולק... אע"ג שיש אחריה... לשחיטה ומחייב ו... לה במתניתין ו... חטאת: יא העלה... על כל העלאה... שמעון וכו' ובפ' השו... מפרש מחלוקת ב... בחוץ וחסר ממנו... והעלהו · ר"ש כ... פנים שחזרו והעל... מתקבל הוא בפ... הפוקעין למערכה · ... חוץ שפקעו והעלה ו... ולא דמו לפחות מג'... דפטור · דהתם ל... בפנים · ור' יוסי... דלא מחזירין פקי... גם בחוץ פ...

הגהות   מהרי"ד

הקרבנות עד שיעלה לראש המזבח: ט תהיה אף בזמן הזה גמ' זבחים ק"ז: ורמב"ם סוף ה' מעשה הקרבנות וע"ש משנה למלך וע' פ"ג מה' פסולי המוקדשין דין כ"ב וס' עץ החיים למהר"ח אבילעפיא פ' ויגא וגרור החיים על רמב"ם פ"ו מה' מעשר שני וע' סמ"ג לאוין ססי' של"ג:

פרק י א זבחים ק"ז: ק"ט: לרבות נשים ועבדים המשוחררים כ"ה בילקוט וע' מה שציינתי לעיל פרשתא ו' ברייתא א': ב לרבות שנים שהעלו דברי ר' יהודא ר' שמעון אומר והלא דין הוא כו' להדיוט חייב שנים ששחטו פטורים מקום שהמעלה כו' כ"ה בילקוט וע' גמ' זבחים ק"ח: ג אשר יעלה עולה או זבח אין לי וכו' כ"ה בגמ' זבחים ק"ט · וע"ש בתוס' ד"ה מחק תיבות או זבח וכן בסמ"ג לאוין של"ג ליתנהו להנך ב' תיבות והובא הכא ברמב"ם פי"ט מה' מעשה הקרבנות דין ג': ד שם ושם לא הובא ומנחת נסכים ותמהו התוס' למה לא הובא ומכאן נראה שגירסתינו שבכאן נכונה וכ"ה שם במשנה: ה והזורקו פסולים כצ"ל ד"ת וכ"ה שם בגמ' ובסמ"ג שם והובא ברמב"ם שם דין ז':

חבקים ע"ש והובא ברמב"ם פי"ח מה' מעשה הקרבנות דין ה' ובסמ' ק"ח: וע' רמב"ם וראב"ד פי"ח מה' מעשה הקרבנות דין י"ז: טמא אומר טמא שאכל [את הטהור] חייב וטמא שאכל [את הטמא] פ במשנה ריש פ' י"ג דזבחים ורמב"ם פי"ח מה' פסולי המוקדשין דין י"ג ד' ק"ט · ע"ש: פחות מכזית מן הקומץ [פחות מכזית מן הלבונה] פס ואינו חייב [על המקצת] כצ"ל ד"ת: ט משנה פ' בתרא דזבחים ד' ק"ט מעשה הקרבנות דין ד' וסמ"ג לאוין של"ג והובאה ברייתא ז' ושלאחריה וע"ש: י יכול היוצק והבולל וכו' מה עולה מיוחדת שהוא גמר עבודה עבודה כצ"ל ד"ת הראב"ד וכ"ה בגמ' שם ד' קט"ו: יא ולא כמ ברייתא ב' ובמה שציינתי שם: שנים שהעלו עיין לעיל ברייתא ב': ח והעלאה] כ"ה בילקוט והוא במשנה זבחים ק"ז · וע"ש בגמ': והובא פסולי המוקדשין דין י"ח וע"ש במשנה למלך האריך בביאורו: ר' יוסי ו

כם לרבות נשים ועבדים · רבים מתמיהין על רבוויים אלו · מרבה גרים ונשי גרים · וולדות נשים מן העכו"ם · דבכולן במורים · ועוד מאי שנא הכא דמרבה להו יותר משאר מלות · תר להביא את שנולד מבת ישראל ומן העכו"ם · ואמאי נקט מפרשים דרחמנא קאמר מה שאמרתי ליתן דם על המזבח · לא בשביל שיש למזבח הנאה בדם אלא כדי שיהיה כפרה על נפשותיכם : ו להזהיר גדולים על קטנים · והיינו כל נפש מכם לא תאכל דם · וביבמות [קי"ד] בפ' חרש גבי שרצים ורמשים קאמר לא תאכלום לא תאכילום : ז אבל יהו נכרתים על ידי הגדולים אם ספו ליה בידים או אם אינו מוחה בידן · ויש תימא דבכר מיעטנו לעיל האוכלת ולא המאכלת · וי"ל אי מהתם ה"א התם בשניהם מזידין ולכך המאכיל פטור והכא באוכל שוגג דומיא דקטן · ומאכיל מזיד דליחייב מזיד קמ"ל כל אוכליו :

דלאמריכן בעלמא קי"ד ·] קטן שאכל ד מצווין להפרישו · יתו בידים · והכא כו"ם וכן עבד מספין מספיק לו מזונות ם על זה נאמר · והיר גדולים על ל דם · מיירי בה :] ובפ' דם שחיטה ר בה ר' יהודה : אחת כיפר · בזבחים יכן בה דמתנה אחת כתיב בה וכפר וכפר ריוט בכבשה ובשעירה אע"פ שלא נתן אלא א דודם זבחיך ישפך אלא כך דרך התורת ה מסמיך מאי דנפיק כם ולא לאחרים · ם נטמא דם וזרקו בין לא הורצה ואם היא יה על המזבח · ולא ר ונדבה · ואם הביא בפ' ב"ש [מ"ה:] מפרש ו"ס לאו בני הרצאה זיתן על המזבח יכפר . הקרן אלא למטה ממנו וכן בדמים התחתונים למטה מחוט הסיקרא זבחים [כ"ז] גירסת מזבח ולא על קרקעו · קע שברגל המזבח · ח · מה שמקיף המזבח ולמעלה למעוטי על פרים שלנו גרסי לכפר ולא על קרקעו · ויש

פרשתא ח

פרשתא ח ישראל אלו ישראל גר אלו גרים הנר לרבות נשי הגרים · בתוכם לרבות נשים ועבדים :

ב אם כן למה נאמר איש איש אמר רבי אלעזר ברבי שמעון להביא וולד ישראל כן הגר ומן העבד : ג אשר יאכל כל דם מת"ל לפי שנאמר כי נפש הבשר בדם · שיכול אין לי חייבים אלא על דם הנפש במוקדשים · מנין על דם הנפש בחולין ועל דם התמצית בחולין ועל דם התמצית במוקדשים· ת"ל אשר יאכל כל דם דברי רבי יהודה וחכ"א על כולם אינן הייבים אלא על דם הנפש בלבד :

ד ונתתי פני · פונה אני מכל עסקי ועוסק בה · בנפש ולא בציבור · האוכלת ולא המאכלת · האוכלת את הדם אין הדם והחלב מצטרפים זה עם זה והכרתי אותה מקרב עמה ועמה שלום :

ה כי נפש הבשר בדם הוא להגיד מה גרם · ואני נתתיו · ואם נתנם במתנה אחת כיפר · לכם ולא לאחרים · על המזבח כל מקום שיתן על המזבח יכפר . לכפר על נפשותיכם · ולא על קרקעו של מזבח · כי הדם הוא בנפש יכפר הא אם נתן מדם התמצית לא עשה כלום : ו ועל כן אמרתי לבני ישראל כל נפש מכם לא תאכל דם להזהיר גדולים על ידי קטנים · יכול יהיו נכרתים על ידיהם ת"ל האוכלת האוכל נכרת : ז יכול לא יהיו נכרתים על ידי הקטנים שאין הקטנים נכרתים על ידי עצמם אבל יהיו נכרתים על ידי גדולים שהרי גדולים נכרתים על ידי עצמם · ת"ל כל אוכליו יכרת · אינן נכרתין לא על ידי גדולים ולא על ידי קטנים :

פרק יא

פרק יא ישראל · אלו ישראל גר אלו הגרים · הנר לרבות נשי הגרים · בתוכם · לרבות נשים ועבדים :

ב אם כן למה נאמר איש איש לרבות · לפי שנאמר אשר יצוד אין לי אלא הצד לקח ירש נתן לו במתנת מנין ת"ל איש איש · אין לי אלא צד נצוד כגון אווזים ותרנגולים מנין ת"ל צד מכל מקום אם כן למה נאמר אשר יצוד רבי אומר לימדך תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא בהזמנה זו : ג עוף יכול אף עוף טמא במשמע ת"ל חיה · מה חיה שהיא מטמאה בגדים אף עוף בגדים יצא עוף טמא שאינו מטמא בגדים · אי מה חיה שאינה באם על הבנים אף העוף שאינו באם על הבנים · יצא הוא באם על הבן · ת"ל אשר יאכל יצא עוף טמא שאינו נאכל : ד אין לי אלא עוף נאכל חיה נאכלת מנין ת"ל אשר יאכל · חיה לרבות כל משמע · חיה בין מרובה בין מועטת · עוף לרבות כל משמע · עוף בין מרובה בין מועט · חט מאה חיות במקום אחד כיסוי אחד לכולם · מאה עופות במקום אחד · כיסוי אחד לכולם · חיה ועוף במקום אחד · כולם · ר' יהודה אומר שחט חיה יכסה ואחר כך ישחט את העוף שנאמר חיה או עוף אשר יאכל · א"ל והלא כבר ש כל בשר דמו בנפשו הוא : ה ושפך · פרט לשוחט ונתנבלה בידו ולנוחר ולמעקר להביא השוחט לאכילת נכרים ולאכילת

פרק יא ב ת"ל ציד מ"מ · כך גרסינן בפ' כסוי הדם [פ"ד] : אלא בהזמנה הזאת שבא לו מעלמא · ולא שיוציא ממינו על לעיטה שלו ויפיל עצמו על הליבור : ג מה חיה שהיא מטמאה · בנבלתה אף העוף וכו' : יצא עוף טמא שאינו מטמא בגדים · אבית הבליעה : שאינה באם על הבן · אין בה משום לא תקח האם על הבנים : ד בין מרובה בין מעוטה · שדי להם בכסוי אחד לכולם : אמרו לו הרי הוא אומר כי נפש כל בשר וגו' · ובגמרא דכסוי הדם [פ"ו] מאי קאמר ומאי אהדר ליה הכי קאמרי ליה רבנן האי או מיבעיא ליה לחלק · ור' יהודה לחלק מדמו נפקא · ורבנן דמו טובא משמע דכתיב כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא: ה פרט לשוחט ונתנבלה בידו · וסבירא ליה יש שחיטה לעוף מן התורה · (ובחולין רפ"ב דף ק"ז דמשני להא דשוחט ונתנבלה דמיירי בחיה · דיחויא הוא לפי מאי דבעי לאוקמי לכולי מתנייתא דאין שחיט' לעוף כו' אבל לבתר דמסיק הוא דאמר כהאי תנא כו' · ודאי דמתני' סברה דיש שחיטה כו' ופשוט) · ווליף ושפך את דמו דהכא מדם שפך דשחוטי חוץ דהתם שחיטה היא : להביא את השוחט לאכילת עכו"ם דמ"מ שחיטה היא · וה"ה השוחט שצריך לדם חייב לכסות :

ר"מ

הגהות מהרי"ד

ו לרבות נשים ועבדים [המשוחררין] כ"ה בילקוט ועיין לעיל ריש פרשתא ו' וריש פרק י' : ב להביא וולד [בת] ישראל מן [העכו"ם] ומן העבד וע' בתוס' מ"ש ע"ז ול"נ דאפשר לומר כיון דקרא מפרש טעמא כי נפש שו הוא והאוכל דם הבהמה מתדבק נפשו בנפש הבהמה או החיה או וידוע שנפש הגרים הוא ממקום אחר וכו"א דדוקא לנפשות שנזרעו וכדו להם אכילת הדם אבל לא לשאר נפשות קמשמע לן וע' לקמן ריש נפש הבשר בדם [הוא ואני נתתיו לכם על המזבח] כ"ה בד"ת ובילקוט כ"ב וחולין ע"ד : ופסחים ס"ה · והרמב"ם פ"ו מה' מאכלות אסורות פסק ולמי פסחים פ' תמיד נשחט הלכה ח' : ד ולא המאכלת [האוכלת כדי כלת את הדם אין הדם והחלב מצטרפין זה עם זה] כ"ה בד"ת ובילקוט ז פ"ג דכריתות והובא ברמב"ם · פ"ו מה' שגגות דין ו' : ועמיו בשלום אין מעשים ז"ר ועיין לעיל פרק ט' ברייתא ב' ורמב"ן על התורה בפרשתין : ר בדם הוא להגיד מה גרם · כלומר ללמוד מאיזה טעם הוא נאסר וע' אומר דלר"ש דריש טעמא דקרא ג"ל דנכתב לשום דרשא זית רענן : ואם ומת כיור מסנה ובחים ריש פ"ד ובתורת כהנים לעיל ס' ויקרא דיבורא י"ח ורמב"ם ריש פ"ב מה' פסולי המוקדשין : לכם ולא לאחרים . פי' שאין מטמות ומשמות ד"ת ח"ד והובא ברמב"ם פ"ג מה' מעשה הקרבנות דין וה לעיל ריש פרק ו' : כל מקום שיתן על המזבח מכפר גמ' זבחים כ"ו : י פסולי המוקדשין דין י' : לכפר על [המזבח] גי' ד"ת ולא על קרקעו של ס קירת העזרה שהוא ברגלי המזבח וי"מ על היסוד שצריך שיתן בזוקיפת ף ועולה מן היסוד ד"ת וע' רמב"ם פ"ב מה' פסולי המוקדשין דין ט' והכסף מו מלה · והז"ר כ' נוה"ל דלא מיעט לעולם כפרת דמים על הקרקע ולכן

ורמב"ם פ"א מה' פסולי המוקדשין דין ו' : ו [על] כן כו' והזהיר גדולים הובא בגמ' יבמות קי"ד · וע"ש : ז ת"ל כל אוכליו · קשה הא לעיל דריש בפ' זו [פרשתא ו' ברייתא י'] גבי חלב האוכלת ולא המאכלת וסגי בחד קרא וי"ל דהכא כיון דכתיב ריבויא להזהיר גדולים על הקטנים הו"א דלא בא למעוטי אלא המאכיל לקטנים אבל המאכיל לגדולים חייב קמ"ל זית רענן :

פרק יא א לרבות נשים ועבדים [המשוחררין] כ"ה בילקוט ועיין לעיל ריש פרשה ו' וריש פרק י' וריש פרשה ח' דוגמת ברייתא זו וע"ש בזית רענן · ברייתא ב' ובפסיקתא זוטרתי איתא שלשה פעמים אמה למעלה מן הענין הזה מבית ישראל כדי להכניל הכל מפני שהשוה הקב"ה האשה לאיש לכל איסורין שבתורה ופרשה זו נאמרה מבני ישראל אלו הזכרים שאין דרך הנשים לצוד : ב א"כ למה נאמר איש איש לבי שנאמר כצ"ל ותיבת לרבות נמחק : ירש נתן לו במתנה וכו' תוספתא פ"ד דערכין · אין לי אלא הצד נצודין ועומדין כגון אווזין ותרנגולין מנין ת"ל [ציד] מ"מ א"כ למה נאמר אשר יצוד [אמר רבי] למדך תורה כ"ה בד"ת וכ"ה בגמ' חולין פ"ד · וע"ש ברש"י ובילקוט הגירסא אין לי אלא הצד הנודין כגון אווזין ותרנגולין כצד את שאינן נודין מנין : ד אין לי אלא עוף [הנאכל] חיה [הנאכלת] מנין ת"ל חיה או עוף אשר יאכל · קשה א"כ הקושיא ל"ל וי"ל דאי לאו הקושיא הו"א אשר יאכל דאף עפ"י שהוא נאכל צריך לכסות דמו וה"ו עוף טמא שאינו נאכל כלל שצריך לכסות דמו אבל מכסיו ולפינן הקושיא אך פן תאמר דהקושיא אתא למעט טהור להכי איצטריך אשר יאכל ובזה א"ש הא דמסיק היה המאכלת מנין דהא פשיטא אשר יאכל קאי אתרוייהו אלא כ"ק מנ"ל דבעי דוקא היה הנאכלת דילמא לרבותא קאמר אשר יאכל ומשני דילפינן מי' מעוף זית רענן : מי' כל משמע [מי'] בין מרובה בין מועטת עוף כל משמע עוף בין וכו כצ"ל ותיבת לרבות נמחק ד"ת וכ"ה בגמ' חולין פ"ו : וע"ש בגמ' ורש"י · שנאמר מי' או עוף אשר יאכל וכ"ה בפסיקתא זוטרתי אמנם בגמ' שם ליתנהו להנך שתי תיבות אשר יאכל : ה פרט לשוחט

ו ר"מ מחייב כדמפרש בגמרא [פ"ד :] דיליף משחוטי חוץ · מה התם שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה אף הכא : ז לא יכסנו ברגל שלא יהו מצות בזויות עליו · ובכמה דוכתי קאמר [שבת כ"ב] אבוהון דכולהו דם : לא הקפיד · (נראה שגירסת המפרש היתה כך · לא הקפיד מנין שאף אחרים מוזהרים עליו ת"ל כי נפש וגו' והוא קרוב לגירסת רבינו הלל שהביא בק"א · וק"ל) ולא השגיח לכסותו : ת"ל כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא וסמיך ליה ואומר לבני ישראל דכולן מוזהרין לכסותו · ובגמרא [חולין פ"ז ·] מייתי האי קרא : ט א"ר יהודה אימתי · וכן במתניתין דכסוי הדם · [פ"ז :] והתם מפרש לה : י יכול חפה עליו כלים · פירשנו בריש ספרא : יכול בשחיקת כלי מתכות · והב לא ממעט דאיקרי עפר כדמפרש בגמ' [פ"ח] :

פרשת נבלת העוף

פרק יב ב פרט לחרטום · שאינו בשר : ג יכול תהא מטמא בגדים בתוך המעיים כשבלעה לבוש בגדים : ת"ל יכבס בגדיו וכו' · בפ' בהמה המקשה [חולין ע"א ·] קאמר מי לא עסקינן דאכל סמוך לשקיעת החמה וטבל · וקאמר רחמנא טהור אע"ג דאכתי לא נתעכל בו : בבית נפש היא מטמאה · בבית הבליעה שהוא חי דרך שם : ד יכול אם הקיא · דרך הפה: מטמא בגדים כשתגיע לבית הבליעה · ובסוף פ' גיד הנשה [ק"ג :] דאין עיכול בהקאה דרך פה : ה יכול תהא נבלת בהמה מטמאה בגדים אבית הבליעה · כגון שתחב לו חברו בפיו : ו ונבלת בהמה מק"ו . כדמפרש בפ' יוצא דופן [נדה מ"ב :] ומה נבלת עוף שאין לו טומאה בחוץ יש לו טומאה בפנים וכו' : ז יצא עוף טמא שאין איסורו משום כל תאכל נבילה · ומפרש בגמרא פ' גיד הנשה [חולין ק' :] משום דקסבר אין איסור חל על איסור ולא אתי איסור

ולאבילת כלבים : ו השוחט ונמצאת טריפה · השוחט לעכו"ם חשוחט חולין בפנים וקדשים בחוץ · חיה ועוף הנסקלים רבי מאיר מחייב שנאמר ושפך וכסה · וחכמים אומרים אשר יאכל ושפך וכסה · שחיטה שהיא כשירה לאבילה חייב לכסות · ושאינה כשירה לאבילה פטור מלכסות : ז ושפך וכסה במה ששפך בו יכסה · לא יכסנו ברגל שלא יהו מצוות בזויות עליו · ושפך וכסה מי ששפך הוא יכסה ולא יקפיד אם אחר יכסה ומנין שאף אחרים מוזהרים עליו ת"ל כי נפש הבשר דמו בנפשו הוא : ח ושפך וכסה · מצוה שיכסנו הוא · כיסהו ונתגלה פטור מלכסות כיסהו הרוח חייב לכסות : ט את דמו וכסה מלמד שכל דמו חייב לכסות · מכן אמרו דם חניתז ושעל הסבין חייב לכסות · א"ר יהודה אימתי בזמן שאין שם דם אלא הוא אבל אם יש שם דם שלא הוא פטור מלכסות : י וכסהו יכול יכפה עליו כלים ויכפה עליו אבנים ת"ל עפר · אין לי אלא עפר מנין בשחיקת אבנים בשחיקת חרסים . בנעורת של פשתן דקה · בנסורת של חרסים דקה . כזבל דק בחול דק בסיד ובחרסית ובלבינה ובמטפה שכתשה ת"ל וכסהו · אי וכסהו יכול בשחיקות כלי מתכות בקמח בסובין ובמורסן ת"ל עפר · מה ראית לרבות את אלו ולהוציא את אלו · אחר שריבה מיעט · מרבה אני את אלו שהן מסין עפר ומוציא אני את אלו שאינן מסין עפר : יא שתמצי אומר כלל שהיה רשב"ג אומר מה עפר שהוא מיוחד שהוא מגדל הצמחים ומכסים בו · אף כל דבר שמגדל צמחים ומכסים בו · יצא דבר שאין מגדל צמחים אין מכסין בו : יב כי נפש כל בשר דמו ·בנפשו הוא · להגיד מה גרם · ואומר לבני ישראל דם כל בשר לא תאכלו · להזהיר גדולים על הקטנים · יכול יהיו נכרתים על ידיהם ת"ל כל אוכליו יכרת · הא אין נכרתים לא על ידי גדולים ולא על ידי קטנים :

פרק יב וכל נפש יכול אף הנכרי ת"ל גר · אי גר יכול אף גר תושב ת"ל אזרח מה אזרח בן ברית אף גר בן ברית : ב אשר תאכל אין אבילה פחותה מכזית · או אשר תאכל נבילה פרט לחרטום ולצפורניים ולכנפיים ו... ג יכול יהא מטמא בגדים בתוך המעיים ת"ל יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב וטהר · אינו מטמא בגדים ... יכול לא יטמא בגדים בתוך המעיים אבל תטמא בגדים בתוך הפה ת"ל נפש · (אבבית) [בבית] נפש היא מט... המעיים ולא בתוך הפה: ד יכול אם הקיאה תהא מטמאה בגדים דרך יציאתה ת"ל אשר תאכל בדרך אבילתה היא מטמאה דרך יציאתה: ה יכול תהא נבלת בהמה מטמא בגדים אבית הבליעה ת"ל נבילה וטריפה לא יאכל ... שאין לה טומאה אלא אבילתה · יצאת נבלת בהמה שהיא מטמאה עד שלא יאכלנה: ו יכול נבלת עוף תטמא ... בהמה מקל וחומר ת"ל בה · בה את מטמא בגדים בבית הבליעה · אין את מטמא בנבלת בהמה בבית הבליעה : ז ... עוף הטמא תהא מטמא בגדים בבית הבליעה ת"ל אשר תאכל נבלה וטריפה · את שאיסורו משום בל תאכל נ... טמא שאין איסורו משום בל תאכל נבילה דברי רבי יהודה · וחכמים אומרים נבילה וטריפה נבילה שיש לה ... טמא שאין לו טריפה : ח אשר תאכל נבילה · מה ת"ל טריפה אמר רבי יהודה אם טריפה חיה והלא כבר נא... טריפה מתה הרי היא בכלל נבילה · ואם כן מה ת"ל נבילה פרט לשחוטה : ט אמר רבי מאיר ומה אם נבלת בהמ...

נבילה וחל אאיסור טמא : נבילה שיש לה טריפה · שיש ...
חטאת העוף בזבחים [ע'] קאמר לר' מאיר טריפה דכו...
ורבי יהודה עוף טמא מנבילה נפקא ליה · ור"מ האי ...
מיבעיא ליה לשיעור אכילה בכזית ותיפוק ליה מ...
רחמנא בלשון ...
וטריפה · לא יאכל ...
לשיעור אכילה בכז...
אכילה בכדי אכיל...
וחדוש הוא נימא בי...
נמי ליטמי קמ"ל:
מה ת"ל טריפה · ...
חיה והלא נאמר ...
דיבר הכתוב באו...
שמטמא בגדים ...
נאמר נבילה ד...
מטמאה ולא טריפ...
טריפה מטמאה ...
מיתה · ולא היה ...
וכן אם דבר על ...
היא בכלל נבלי...
טריפה · להביא ...
ממילא · אלא שחי...
נבלה ואין שחיט...
דוקא טריפה בהמ...
ולא טריפת העוף ...
בהמה שמטמאה ב...
לנבלת בהמה ד...
הבליעה ועוד הא ...
דיו כדפריך ר' יוסי ...
הוא כדמפרש ב...
[זבחים ס"ט :] מ...
הבהמה והעוף מ...
אותה באכילה ...
מטומאתה · אף ...
באכילה מטהר ...
הטומאה ומאי ...
בקדשים ושחיטה ...

הגהות מהרי"ד

בד"ת : ו משנה חולין פ"ב · וע"ש בגמ' : ז במה ששפך בו יכסה גמ' שבת כ"ב · מי ששפך הוא יכסה ולא יקפיד אם אחר יכסה · פי' אעפ"י שהמצוה שיכסה הוא בעצמו אעפי"כ אם אחר כיסה לא יקפיד על זה כאשר שהמצוה הוא גם על האחר קרבן אהרן והנה האחרונים חקרו בזה אם יוכל השוחט לכבד במצות כיסוי וי"ל היתר היכא שמכבד לבעל מי שהעוף שלו כי גם זה הוא בכלל מי ששפך שכיון שהמצוה היא על מי שירצה לאכול ישחוט ומצוה בו יותר מבשלוחו רק היכא שהמצוה נעשית ע"י אחר כתקנו ביותר יוכל לעשות שלים ואם כן כיון שהעוף שלו ועליו הוא מוטל מצות השחיטה רק שליחו כמותו אבל עיקר המצוה נעשית ע"י הבעה"ב והאחר איט רק משום שלימות ושפיר יכול הוא לכסות הגם ששחט השוחט : וגירסת אות אמת ויקפיד אם אחר יכסה : ת"ל ואומר לבני ישראל אזהרה לכל בני ישראל כ"כ בגמ' חולין פ"ז : ח מצוה שיכסנו הוא גמ' בבא קמא צ"א : וחולין פ"ז · ט את דמו וכיסה וכו' ברייתא חולין פ"ח · ובסוף הברייתא פטור מלכסות דם שנתערב במים אם יש בו מראית דם חייב לכסותו אם אין בו מראה דם פטור מלכסות כ"כ בד"ת : י אחר שריבה [הכתוב ומיעט] הר שאין [מין] עפר כ"כ בד"ת וכ"כ בברייתא בחולין פ"ח וע"ש : יא שהוא מיוחד [דבר] שהוא מגדל כצ"ל וכ"כ בגמ' חולין פ"ח : יב להגיד מה גרם פי' מאיזה טעם נאסר וא"ת הא כבר כתיב הטעם לעיל וי"ל דלעיל לדם חלין והכא לדם כיסוי כדאיתא בכריתות פ"ק [ד' ד' :] ודת רענן : להזהיר גדולים על הקטנים · צריך מובן הא כבר דריש לעיל לזה סוף פרשה ט' והקרבן אהרן כ' לפני' להזהיר גדולים על הגדולים וכו"ם ...

ר"פ אמור ומ"מ קשה כי ן דשדא מסברנזה לא ילפינן א"כ מנ"ל למעוטי ... מכל אוכליו יכרת דילמא כל אוכליו יכרת אתא למעוטי המאכיל לקט... בחולין וחד בדם כיסוי וי"ל דדרשינן מדכתיב כל אוכליו יכרת ומלת כל ... קטנים הקא האוכל עצמו בכרת ולא המאכילו עכ"...

פרק יב א יכול אף העכו"ם [בכלל] ת"ל [ובגר] או [ובגר] יכול ... וכ"כ בילקוט · וא"ת והגר ל"ל כיון דממעטינן גר תושב אזרח למעוטי גר צדק להכי איצטריך והגר ואע"ג דאמרינן בסוכה לרבות הגרים היינו מה"ת דהאזרח אבל אזרח למודיה ישראל משמע ... ב אין אכילה פחותה מכזית אשר תאכל כ"כ בילקוט ותיבת או נראה ... פרט לחרטום וכו' פ' משנה ב' וג' פ"ק דטהרות וע' גמ' חולי... מאמר אבות הטומאה דין ט' : ולכנפים ע' גמ' פ"ק דביצה ד' ו' · ג יכול [תהא מטמאה] בגדים כו' ת"ל נפש בבית [הבליעה] היא מטמא... המעיים כצ"ל ד"ת וילקוט והובא ברמב"ם רפ"ג מה' אבות הטומאות : ה ו לעיל וס' שמיני פרשה י' ברייתא ו' וע"ש ולקמן ס' אמור פרק... ז ת"ל אשר תאכל נבילה את שאיסורו כו' כצ"ל ותיבת וטריפה ... אמרם בגמ' זבחים ס"ט : וחולין ק' : הובאה שם ברייתא זו כמו ש... במאי קמיפלגי והובא ברמב"ם ריש פ"ג מה' אבות הטומאות : ח פרט ...

' מאיר בין מליקה בקדשים בין שחיטה בחולין מטהרין מטמאים · הא לא שוו בפנים כבחוץ · והיה לנו ללמוד מליקת חוץ שלא תטמא
שכיהן אין מטהרין טריפת העוף וכן תנן נמי במס' טהרות ממליקה בפנים · אמר רב אשי דנין דבר שלא בהכשרו מדבר
שחיטה מטהרת ולא מליקה : י יכול מליקה שבפנים תהא שלא בהכשרו ואין דנין דבר שלא בהכשרו מדבר בהכשרו . פי' שחיטת
ת הבליעה · ובמליקה פסולה קאמר כגון שמלקה זר עוף קדשים בין בפנים בין בחוץ שלא בהכשרו הוא · אבל מליקת חוץ הוא

במגע ובמשא שחיטתה מטהרת טריפה מטומאתה · נבלת העוף שאינה מטמא במגע ובמשא · אינו דין שתהא שחיטתה מטהרת טריפה מטומאתה · מה מצינו בשחיטתה שהיא מכשרתה לאכילה מטהרת טריפה מטומאתה · אף מליקתה שהיא מכשרתה לאכילה תטהר טריפה מטומאתה · רבי יוסי אומר דיה כנבלת בהמה שחיטתה מטהרת ולא מליקתה : **י** יכול המלוקה שבפנים שתהא מטמא בגדים בבית הבליעה · ת״ל נבילה וטריפה מה נבילה שאינה מתרת את האסור · אף טריפה שאינה מתרת את האסור · יצתה המלוקה שבפנים שהיא מתרת את האסור ובא המולק קדשים בחוץ וחולין בין בפנים ובין בחוץ שאינן מתירים את האסור : **יא** אחרים אומרים באזרח ובגר את שאיסורו שוה באזרח ובגר יצאת מלוקה שבפנים שאין איסורם שוה באזרח ובגר : **יב** יכול השוחט חולין בפנים וקדשים בין בפנים בין בחוץ יהיו מטמין בגדים בבית הבליעה ת״ל נבילה וטריפה · מה נבילה ששוות בפנים כבחוץ · אף טריפה שוות בפנים כבחוץ יצא השוחט חולין בפנים וקדשים בין בפנים בין בחוץ שלא שוו בפנים כבחוץ · וכבס יכול אף הציפה ת״ל בגד · אי בגד יכול בגד גדול לבן המטמא בזב והמטמא בנגעים מנין גדול צבוע קטן לבן · קטן צבוע עד שתהא מרבה להביא את שבים של סבכה וניגנליון מנין ת״ל בגד בגדים ריבה · מנין לעשות שאר כלים כבגדים ת״ל טמא · יכול יטמא אדם וכלי חרש ת״ל בגד · בגד הוא מטמא ואינו מטמא אדם ולא כלי חרש : **יג** נמצאת את אומר היה אוכל בנבלת עוף טהור וידו אחת על גבי התנור וידו אחת על גבי חבירו שניהם טהורים · ואם לא יכבס ונשא עוונו · יכול על כיבוס בגדים יהיה ענוש כרת · ת״ל ובשרו לא ירחץ ונשא עונו · הא כיצד על רחיצת גופו ענוש כרת ועל כיבוס בגדים בארבעים : **יד** מנין שאינו מדבר אלא בטומאת מקדש וקדשיו · הזהיר וענש על ידי טומאה וחיב קרבן על ידי טומאה · מה קרבן שחייב להלן על ידי טומאה בטומאת מקדש וקדשיו · אף עונש ואזהרה אמורים כאן על ידי טומאה בטומאת מקדש וקדשיו : **טו** אחרים אומרים ונשא עוונו ונשא עוונו לגזירה שוה מה נשיאות עון אמור להלן בכרת אף כאן בכרת :

פרשתא ט

וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אני ה' אלהיכם אני ה' שאמרתי והיה העולם אני דיין אני מלא רחמים · אני דיין להיפרע ונאמן לשלם שכר : **ב** אני הוא שפרעתי מדור המבול ומאנשי סדום · ומן המצריים ועתיד ליפרע מכם אם תעשו כמעשיהם : **ג** מנין שלא היתה אומה באומות שהתעיבו מעשיהם יותר מן המצריים ת״ל כמעשה ארץ מצרים לא תעשו מנין לדור אחרון שהתעיבו מעשיהם יותר מכולם ת״ל כמעשה ארץ מצרים לא תעשו · מנין למקום שישבו בו ישראל שהתעיבו מעשיהם יותר מכולם ת״ל אשר ישבתם

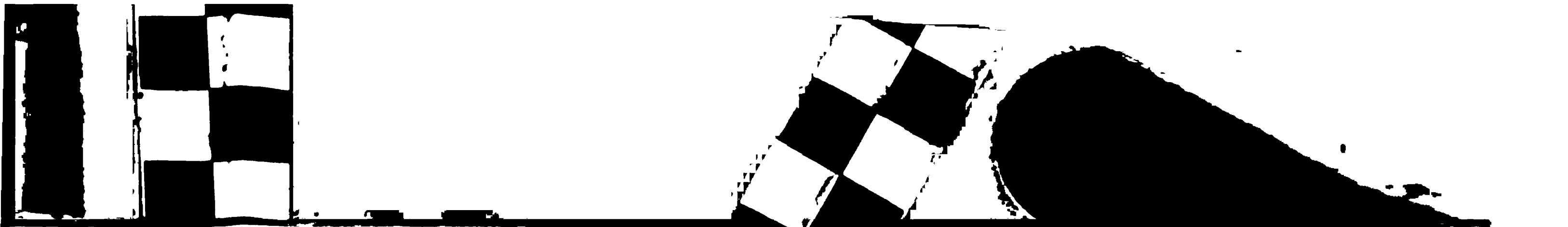
ה״ג לה בזנחים
· הא כמי נבלה
יפה · מה טריפה
האיסור אף נבלה
האיסור · ואתה
ואיל ומתרת את
זה אבית הבליעה ·
תרת את האיסור
על המזבח לא
ובא לכלל טריפה
בחוץ וחולין בין
התירו את האסור
ן מטמאים בגדים
א אחרים אומרים
איסורו שוה באזרח
שבפנים שאין אסורו
פי' אם היא כשירה ·
לכהנים א״כ אינה
הצריך הכתוב כנוס
ביא מליקה פסולה
נים מליקה קרינא
איסורה שוה באזרח
יה לה להיות מותרת
ה פסול מחמת דבר
מליקה : **יב** יכול
בפנים וקדשים בחוץ
ת״ל נבילה בגמרא
כמי נבילה · אלא
ה טריפה שוה בפנים
שחיטת חולין שהיא
מאה בגדים אבית
לשחיטת חולין בחוץ ·
מטמאו ואפי' שלא
עוף טריפה · משום
טריפה לר' מאיר
ים בין מבחוץ הואיל
בחוץ · שאינן מטמאין ·
ולין לא שוו בפנים
ים אידי ואידי פסולין
רבא אם הועילה לו
ת פי' בשוחט בחוץ ·
טהרו מידי נבילה ·
מאי איכא למימר
בפנים מאי איכא
איכא מטמאה ·
א שוה בפנים כבחוץ ·
וכה בפנים כמו בחוץ
י חוץ · ומעתה אינן
ששוות בכל מקום ·
דומה לטריפה · מה
גה מטמא מק״ו דאם
טה לחייבו כרת וכו' ·
פנים אינה מטמאה · ופריך הי הכי מולק קדשים בחוץ אמאי

שלא בהכשרו ממליקת פנים שהוא בהכשרו וא״ת וכיצד דנין חולין בפנים שהוא שלא בהכשרו ממליקת חוץ שהוא בהכשרו · וי״ל דגם שחיטת חולין בפנים הוא בהכשרו · דס״ל איסור חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא · א״כ ילפינן משחיטת קדשים מה שחיטת קדשים שאין בה צד היתר לא בחוץ ולא בפנים אינה מטמאה בפנים שחיטת חולין הינו דין שלא תטמא בפנים · ומקשינן אמאי לא ילפינן שחיטת קדשים דלא מטמאי משום דמתיר את האיסור שאם עלתה לא תרד דמאי שנא ממליקה פסולה דלא תרד · ושחיטת בהמת קדשים בלילה : יכול אף הכיפה למעלה פירשנו : (לעיל בפרשת מצורע בס' וזים פרשתא ב' פיסקא יוד אבל נחסר כאן בזה הפירוש) וידו אחת על גבי התנור · משמע אבל ידו על כלי שטף ה״נ דמטמא : **יג** על רחיצת גופו ענוש כרת אם לא רחץ ונכנס למקדש · ובריש סיפרי קאמר או לא ענש אלא על כיבוס בגדים · אמרת ומה טומאת מת חמור לא ענוש בו על כבוס בגדים · האוכל מנבילה קלה דין הוא שלא יענש על כבוס בגדים : על כבוס בגדים בארבעי' · דכתיב מזכר עד נקבה תשלחו וגו' ולא יטמאו את מחניהם · ודרשינן מיניה שילוח בגדים במס' נדה [כ״ח :] ובסיפרי [נשא]:
יד הזהיר וענש על ידי טומאה ולא יטמאו את מחניהם אזהרה · ועונש כי את מקדש ה' טמא וגו' : וחייב קרבן על הטומאה · גבי או נפש אשר תגע בכל דבר טמא וגו' · מפורש בפרש' ויקרא ה״ג : **טו** אחרים אומרים עונו עונו לג״ש מה להלן כרת אף כאן כרת · גבי נותר כתיב ואוכליו עונו ישא וגו' ונכרתה הנפש וגו' ובספרי כתב ונשא עונו ונשא עונו לג״ש · ולא מצינו בהדיא כרת בשום מקום אבל ונשא עונו · רק באשם תלוי · שכתוב בו ונשא עונו · (ומה שכתוב בסיום זה הדיבור יגעתי ולא מצאתי כונתו והעתקתי אות באות עם כל הטעיות דמוכחי כמות שהם כתובים לפני) ובהוריות ובכריתות ילפינן ואשם ואשם מתטאת חטאת · להלן כרת אף כאן כרת · ואי מהתם יליף קשה · אמאי נותר דכתיב כרת אבל עונו בהדיא :

פרשתא ט ג מנין לדור אחרון שהתעיבו מעשיהם יותר מכלם · ת״ל כמעשה ארץ מצרים אשר ·

הגהות מהרי״ד

שחיטתה מטהרת וכו' כצ״ל ד״ת וכ״ה במשנה ובחים ס״ט : וע״ש בגמ' ודף
ס : י הובאה בגמ' ובחים ס״ט · וע״ש וכד״ת כ' ח״ל אליבא דר' [יהודה
ית ליה שחיטת העוף מטהרת טריפתו ולא דריש להביא טריפה שמטמא
דריש ליה למעוטי מלוקה שבפנים ושחוטה שבפנים · ובגמ' פריך הא כמי
י ז״ל דפריך מעולת העוף שלא הותרה לכהנים והוא כמו נבילה והראב״ד
במטאת העוף שנפסלה במליקתה כגון שמלקה זר או שמלקה בשמאל או
קודש אי נמי חטאת העוף כשירה שאכלה זר ומשני אלא ת״ל טריפה מה
ותרת את האיסור אף כל שאינה מתרת את האיסור יצאה מליקה שבפנים
ג האיסור פירש״י ז״ל שנאמר לא היתה ראויה להקריב לגבוה והותרה במליקה
ז״ל דמיירי בחטאת פסולה מתרת האיסור היינו שאם עלתה לא תרד עכ״ל :
יכול אף הכיפה וכו' עיין לעיל ס' שמיני סוף פרשתא ד' ופרשתא ו' ברייתא
י' שם וסוף מצורע פ' זבים פרשתא ב' ברייתא ט' : שבים של סבכה [וכגלגלין]
וידו א' וכו' ד״ת : יכול על כיבוס בגדים פי' אם נכנס למקדש טהור רק בבגדים טמאים :
ת״ל ובשרו לא ירחץ · כ״ל דמפיק ליה מדכתיב ובשרו ולא כתיב ואם לא יכבס ולא ירחץ ד״ת וע' כאן בקרבן אהרן ובורע אברהם בספרי נשא בתחלתו והדין הובא ברמב״ם פ״ג מה' ביאת מקדש דין י״ז ועל דברי הרמב״ם שם ע' בס' ספרי דבי רב על ספרי נשא ר' ד' ובגל״ח פסחים ע״ט : **יד** שאינו מדבר אלא בטומאת מקדש וקדשיו פי' אבל אם לא נכנס למקדש ולא אכל קודש אינו חייב :
פרשתא ט עיין בס' גבול בנימין חלק א' דרוש כ״ט : **ב** אני הוא [שנפרעתי] מדור המבול כ״ה בילקוט : **ג** עיין גבול בנימין שם : מנין לדור אחרון וכו' פי' · בכ״א שהדור האחרון שהיה בזמן החורבן דהיינו בימי צדקיה עכ״ל וקיה א״כ האיך קאמר ת״ל כמעשה ארץ מצרים וכו' לכן נ״ל דהכי קאמר מנין שהדור האחרון היינו אותו הדור שהיו בזמן שיצאו ישראל ממצרים התעיבו כו' ת״ל כמעשה וגו' משמע שרצו ישראל מעשיהם לפיכך הוסירם שלא יעשו כמעשיהם עכ״ל הוית רענן ואפשר ליישב דברי הברית

אשר ישבתם בה לא תעשו וגו' · ומנין שישיבתן של ישראל גרמה להם לכל הדברים הללו · פי' מעון שישבתו בישראל באו לידי עברות הללו כדי שנתחייבו ויפלו לפניהם · לפי שהעבירה גוררת עבירה : ו מפני מה זכו כנענים לישב בארצם ארבעים וז' שנים יותר מן המצריים · דכתיב וחברון שבע שנים נבנתה לפני צוען מצרים וארבעים שנה שהיו ישראל במדבר: ט לא המשנה נגוד אלא המעשה נגוד · לא המדרש הוא עקר · אלא המעשים הטובים של אדם מוככים אותו ומביאים אותו לחיי העולם הבא · משכו וקחו תרגומו נגידו · ויש גורסין אותו לשון עגידות · כלומר שהמעשה עיקר:

פרק יג ב ואל אשה וגו' אין לי אלא שלא יגלה כו
לא תקרבו לגלות ערוה · ודרשינן בי
שום קריבה אסור · וכן לגבי נדה כתיב לא תקרב לגלות
לא תקרב · ולא לגלות · וצריכי תרוייהו · דאי כתב לגבי נ
בה ודלמא אתי ו
עריות לא · ואי כ
ה"א החמיר בהו
אסור אבל אשתו
עמה · אימא קרי

ישבתם בה ולא תעשו · ומנין שישיבתם של ישראל גרמה להם לכל המעשים הללו ת"ל אשר ישבתם בה לא תעשו : ד ומנין שלא היתה אומה באומות שהתעיבו מעשיהם יותר מן הכנענים ת"ל וכמעשה ארץ כנען לא תעשו · ומנין לדור אחרון שהתעיבו מעשיהם יותר מכולם ת"ל וכמעשה ארץ כנען לא תעשו · ומנין למקום שבאו בו ישראל וכבשו שהתעיבו מעשיהם יותר מכולם ת"ל אשר אני מביא אתכם שמה · ומנין שביאתם של ישראל גרמה להם לכל המעשים הללו ת"ל אשר אני מביא אתכ
ה ר' שמעון אומר הרי הוא אומר מי פעל ועשה קורא הדורות מראש · זימן לדור החייב שיבואו ישראל ויפרעו כ
הגלילי אומר אחר שהכתוב שוקל מעשה ארץ כנען ומעשה ארץ מצרים כמעשה ארץ כנען כמעשה ארץ מצרים
הכנענים לישב בארצם ארבעים ושבע שנים שנאמר וחברון שבע שנים נבנתה לפני צוען מצרים. אלא בשביל
אברהם אבינו שאמרו לו שמענו אדוני נשיא אלהים אתה בתוכינו · בני אדם שכבדו את אברהם אבינו זכו לי
וארבעים שנה : ז רבן שמעון בן גמליאל אומר משום ר' יהודה בן לקיש הרי הוא אומר האדם הגדול בענקים הו
מלחמה · בני אדם שכבדו את הצדיק זכו שתשקוט עליהם את הארץ : ח או כמעשה ארץ מצרים וכמעש
תעשו · יכול לא יבנו בניינות ולא יטעו נטיעות כמותם ת"ל ובחקותיהם לא תלכו · לא אמרתי אלא בחוקים
ולאבותיהם ולאבות אבותיהם ומה היו עושים האיש נושא לאיש והאשה לאשה · האיש נושא אשה ובתה והא
לכך נאמר ובחקותיהם לא תלכו : ט משפטי אלו הדינים · חוקותי אלו המדרשות · תשמורו זו המשנה
המעשה · תשמרו ללכת בהם · לא המשנה נגוד אלא המעשה נגוד : י ושמרתם את חוקותי ואת משפטי · א
האדם· ליתן שמירה ועשייה לחוקים ושמירה ועשייה למשפטים · וחי בהם לעולם הבא · ואם תאמר בעולם הזה
הוא הא מה אני מקיים וחי בהם לעולם הבא · אני ה' נאמן לשלם שכר :

פרק יג איש מה ת"ל איש איש · להביא את העכו"ם שיהיו מוזהרים על העריות כישראל · לא תקרבו מה
איש איש שיכול אין לי אלא איש ממש שהוא מוזהר על ידי אשה אשה מוזהרת על ידי איש מנין ת"
כאן שנים: ב ואל אשה בנידת טומאתה לא תקרב לגלות ערותה. אין לי אלא שלא יגלה מנין שלא תקרב ת"ל לא ת
נידה בל תקרב בל תגלה · מנין לכל העריות בל תקרבו ובל תגלו . ת"ל לא תקרבו לגלות · אני ה' אני נאמן לש

הברייתות הממוספרות פה אין מקור מקומם בספרי תורת כהנים ובכל הספרים הישנים לא מצאתי כי אם משנה ראשונה ושניה וממשנה ע"ז עד תשלום הפרק וב
אותן על פי סדר הילקוט ואני שמרתי סדר הזולת מפירוש רבינו הראב"ד :

ג וידבר ה' אל משה לאמור · דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אני ה' אלהיכם · רשב"י אומר הוא שנאמר להלן
וגו' אני ה' שקבלתם מלכותי עליכם במצרים אמרו לו הין והין קבלתם מלכותי קבלו גזירותי · לא יהיה לך אלהים
הוא שנאמר כאן אני ה' אלהיכם אני הוא שקבלתם מלכותי בסיני אמרו לו הין והין קבלתם מלכותי קבלו גזירותי
מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו רבי ישמעאל אומר חמורות העריות שהוא פותח בהם ביו"ד ה"א וחותם בה
שבתחלת הענין הוא אומר איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה אני ה' · ובסוף הענין הוא או
משמרתי לבלתי עשות מחקות וגו' אני ה' אלהיכם · הא חמורות העריות שהוא פותח בהן ביו"ד ה"א וחותם ב
ד רבי אומר גלוי היה לפני מי שאמר והיה העולם שסופן לינתק בעריות לכך בא עליהן בגזרה · אני ה' אלהיכם
עליכם · וכן מצינו שניתקו בעריות שנאמר וישמע משה את העם בוכה למשפחותיו וגו' וכן מלאכי אומר להם וז
כסות דמעה את מזבח ה' בכיה ואנקה · אמר להם אין זו תחלה לכם כבר בכיתם בימי משה · אמרו לו ולא אחד
לו לא מי שברא את ישראל הוא ברא את האומות · אמר להם ומה האחד מבקש זרע אלהים · ענו כולם ואמרו
אשר יעשנה ער ועונה מאהלי יעקב · לא יהיה לו לא ער בחכמים ולא עונה בתלמידים ואם היה כהן ומגיש מנחה לה
ומבני יוידע בן אלישיב הכה"ג חתן לסנבלט החרני : ה רבי אומר דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אני ה' אלה
אף אני מוזהר כשם שאמרתי לך וקבלת כך אמור להן ויקבלו · ואמרת אליהם הרי זו אזהרה לב"ד · אני ה' אל
ליפרע ונאמן לשלם שכר : ו כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו · מגיד הכתוב שמעשיהם של מצריים

הגהות מהרי"ד

כמעשה ארץ מצרים וגו' · אשר ישבתם בה [לא] תעשו כצ"ל · ומנין שישיבתן ע' בתוס' וכ"כ גם בד"ת בשם הראב"ד ואפ"ל עוד דידוע דהקדושה והפכה הם מתנגדים וכשזה קם כו' וכיון שישראל היו מתעלמים בקדושה היו הם מתמוקים לעשות כל התועבות כי את זה לעומת זה: ד יותר מן הכנענים ע' קרבן אהרן והז"ר כ' אע"ג דאמר לעיל שמצרים קלקלו ביותר י"ל דמצרים בנות וכנענים בנשים כדלעיל [בילקוט ד' קס"ט:] : ת"ל [וכמעשה ארץ כנען] אשר אני מביא וכו' כ"ה בד"ת: ה זימן לדור החייב · וכן הוא בילקוט ישעיה רמ"ז ש"ב אכן בילקוט בפרשתין סוף רמז תקפ"ו הנוסחא וזמן [את הדור החייב] שיבאו ישראל ויפרעו מהן : ו אתה בתוכינו וכו לישב וכו' והשאר נמחק ד"ת וע' קרבן אהרן מפרש טוספא זו שהוא לפניו וע' גבול בנימין מ"ג דרוש ה' : ז רשב"ג אומר משום ר"ש בן לקיש אינו מובן כי איך יאמר רשב"ג שהיה אביו דרבי משום ר"ש בן לקיש שהיה חבירו של רבי יוחנן ואפי' למ"ש התוס' עירובין ס"ס: ובבא מציעא פ"ד · דר"ל למד תורה הרבה קודם שבא לפני רבי יוחנן ודקדק עול תורה ואח"כ מור לו הרי אמרינן בירושלמי בילה פ' משילין הלכה ב' רבי יוחנן ור"ל תרוויהו אמרין אנן לא זכינן לאורייתא אלא בגין דסמיכן אבבעותיה דרבי מן גו גולמקין דדיה ונסים שכרסים לומר שזה היה בפעם שני שחזר ללמוד תורה אחכם בילקוט כאן ליתנהו להכך תיבות משום ר"ש בן לקיש ובילקוט איוב רמז ק"ב איתא

בן לקיש מחכר בברייתא שבת פ' כירה ד' מ"ג וביומא פ"ס : ח האיש
וכור והאשה לאשה [נשים מסוללות זו בזו] זית רענן : [והאשה] כי
ט לא המשנה [עיקר] אלא המעשה [עיקר] כ"ה בילקוט
פרק יג א להביא את העכו"ם גמ' סנהדרין נ"ו · וע"ש והובא בר
ג קבלו גזרותי והא דאמר כן דוקא בע"ז ובעריות מש
מכן ו"ד : ד ע' גבול בנימין חלק א' דרוש כ"ט : וכן מצינו כו' בוכ
שבת ד' ק"ל · יומא ע"ה : לא יהיה לו ער בחכמים כו' ואם היה כהן
כצ"ל ד"ת וכ"ה בגמ' שבת נ"ה : וסנהדרין פ"ב · והובא בסמ"ג לאו
בסמ"ג דמפשטות לשונו משמע דזו הקללה לא נאמר רק על הבא ע
מפורש דקאי על כל העריות ויש לדחוק ולייש[ב] דקאי גם על כל ה
אינו רק בנכרית וע' בס' חסידים סי' קמ"ד ליישב הבנים מה מטא
מצינו ממזר ת"ח הרי דגם מביאה אסורה יוכל להיות ת"ח ויש לייש[ב] ד
הבא וזה מדוקדק בגמ' שבת אפשר סטה בא לידו והכתוב מייחסו של
ה אסור לכן אף אני מוזהר · פי' דס"ל שהקב"ה אמר למשה שיפרש ה
בהעלותך וא"כ ה"ו שיפרשו את

מקום שישבו בו ישראל מקולקל מכולם :
כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו ·
ארץ כנען הם באים ומה ת"ל וכמעשה ארץ כנען
הכתוב שמעשיהם של כנעניים מקולקלים מכל
קום שנתכוונו בו ישראל מקולקל מכל : ח כמעשה
שר ישבתם בה לא תעשו וכמעשה ארץ כנען
ה מצרים למעשה כנעניים ומעשה כנעניים למעשה
טופים מצרים מה מעשיהן של כנעניים שטופים
בש"ד ובמשכב זכור ובהרבעת בהמה אף מעשיהן
צא בהן וא"כ למה קדמו מצרים לכנעניים במ' שנה
שכיבדו את אותו הצדיק שמענו אדני נשיא
ר האדם הגדול בענקים הוא וגו' : ט ובחקותיהם
מה הניח הכתוב שלא אמרו · והלא כבר נאמר
מעביר בנו ובתו באש וגומר וחובר חבר וגו' ומה
הם לא תלכו שלא תלכו בנימוסות שלהן בדברים
כגון תיטריות וקרקסאות והאסטריות · ר"מ אומר
ורי שמנו חכמים · ר' יהודה בן בתירא אומר שלא
גדל ציצית ושלא תספור קומי שפח · ושמא תאמר
נו אין חוקים ת"ל את משפטי תעשו ואת (מציתי)
רו ללכת בהם אני ה' אלהיכם · עדיין יש תקוה
הרהר ולומר שלהם נאים משלנו ת"ל ושמרתם
יא חכמתכם ובינתכם : י את משפטי תעשו אלה
בים בתורה שאילו לא נכתבו בדין היה לכתבן כגון
יות וע"א וקללת השם ושפיכת דמים שאילו לא
יה לכתבן · ואלו שיצר הרע משיב עליהם ועכו"ם
הם כגון אכילת הזיר ולבישת כלאים והליצת
המצורע שעיר המשתלח שיצר הרע משיב עליהן
ין עליהן תלמוד לומר אני ה' חקקתים אין אתה
עליהם : יא ללכת בהם עשם עקר ואל תעשם
ת בהם שלא יהא משאך ומתנך אלא בהם שלא
דברים אחרים בעולם · שלא תאמר למדתי חכמת
ר חכמת אומות העולם ת"ל ללכת בהם אינך רשאי
כן וכן הוא אומר יהיו לך לבדך וגו' בהתהלכך תנחה
הזה בשכבך תשמור עליך בשעת מיתה והקיצות היא
"ב · וכן הוא אומר הקיצו ורננו שוכני עפר וגו' ושמא
סברי ואבד סכויי ת"ל אני ה' אני סברך ואני סכוייך

ועלי בטחונך · וכן הוא אומר ועד זקנה אני הוא וגו' · ואומר כה אמר ה' מלך ישראל וגואלו ה' צבאות וגו' ואומר אני ה' אני ראשון אף אני אחרון · ואומר אני ה' ראשון ואת אחרונים אני הוא : יב ושמרתם את חקתי ואת משפטי שאין לי אלא מה שפרט הכתוב שאר דקדוקי הפרשה מנין ת"ל ושמרתם את חקותי ואת משפטי : יג אשר יעשה אותם היה רבי ירמיה אומר אתה אומר מנין אפילו נכרי ועושה את התורה הרי הוא ככ"ג ת"ל אשר יעשה אותם האדם וחי בהם · וכן הוא אומר וזאת תורת הכהנים והלויים וישראל לא נאמר כאן אלא וזאת תורת האדם ה' אלהים (ה' אלהים) · וכן הוא אומר פתחו שערים ויבא כהנים ולויים וישראלים לא נאמר אלא ויבא גוי צדיק שומר אמונים · וכן הוא אומר זה השער לה' כהנים לויים וישראלים לא נאמר אלא צדיקים יבואו בו · וכן הוא אומר רננו כהנים לויים ישראלים לא נאמר כאן אלא רננו צדיקים בה' · וכן הוא אומר הטיבה ה' לכהנים ללויים לישראלים לא נאמר כאן אלא הטיבה ה' לטובים · הא אפילו נכרי ועושה את התורה הרי הוא ככהן גדול : יד וחי בהם לא שימות בהם · היה ר' ישמעאל אומר מנין אתה אומר שאם אמרו לו לאדם בינו לבין עצמו עבוד עכו"ם ואל תהרג יעבור ואל יהרג ת"ל וחי בהם לא שימות בהם · או אפילו ברבים ישמע להם ת"ל ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי אם מקדישים אתם את שמי אף אני אקדש את שמי על ידיכם שכשם שעשו חנניה מישאל ועזריה שהיו כל אומות העולם בזמן ההוא שטוחין לפני הצלם והן עומדים דומים לתמרים · עליהם מפורש בקבלה זאת קומתך דמתה לתמר וגו' · אמרתי אעלה בתמר אחזה בסנסיניו היום אני מתעלה בהם לעיני אומות העולם מכחישי התורה היום אני נפרע להם משונאיהן · היום אני מחיה בהם את המתים · אני ה' אני דיין ליפרע · ונאמן לשלם שכר : טו איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה כלל · ערות אביך וערות אמך לא תגלה פרט · כלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט · הואיל ומותר בבת אחי אביו ואחי אביו מותר בבתו · אם למדתי שהוא אסור באשת אחי אביו אף אחי אביו יהא אסור באשתו הואיל ומותר באשת חורגו · וחורגו מותר באשתו אם למדתי שהוא אסור בבת חורגו אף חורגו יהא אסור בבתו · אם אמרת כן הבאת עריות מן הדין לכך נאמר איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה כלל ערות אביך וערות אמך לא תגלה פרט · כלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט · אני ה' אני דיין ליפרע · ונאמן לשלם שכר :
אל

הגהות מהרי"ד

לא תעשו [ולא ידוע שישבו בארץ מצרים] מגיד הכתוב וכו' כ"ה בד"ת :
] כנען כו' המקום [שהכנו] בו ישראל כ"ה בד"ת : ח למעשה מצרים מה
ים שטופים בע"א וכו' אף מעשיהן של [כנענים] כיוצא בהן כ"ה בד"ת :
האכלאות] כ"ה בד"ת ובילקוט והובא ברמב"ם פי"א מהלכות ע"א דין א' וע"ש
יתי גם ברדב"ז חדשות ח"ב בלשונות הרמב"ם סי' רנ"ו דהוציא הרמב"ם דינו
"י בן בתירא אומר שלא [תגדור] כו' ושלא תספור קומי כ"ה בד"ת : כי הוא
ם וגו' כ"ה בד"ת : י ושעיר המשתלח [ופרה אדומה] שיצר הרע כ"ה בד"ת :
בהם דברים אחרים שלא תאמר למדתי חכמת ישראל [אלך ואלמוד] חכמת או"ה
[לא תפטיר] מתוכן כו' ואני סיכוייך ואני בטחונך כ"ה בד"ת והז"ר כ' פי'
נה רואה שהדבקים בהם ואין לומדים דבר אחר רק חכמת התורה הם נבוים
מ"ו אבד סברם : יג מנין אפי' נכרי כו' ע' גמ' ותוס' ע"ז ג' · וסנהדרין
וס רות ד' ל"ו פסוק ותאמר הנה שבה יבמתך כ' כמו שכ"ג שאין יודע עיקר
דתו ענוה כן עכו"ם אין תורתו תורה · ובמדבר רבה פרשה י"ג איתא אפי' עכו"ם
ק בתורה ובהקדמת ס' מצות קטן כ' וז"ל פי' להסיותו ולגדלו מכל שאר אחיו
מוהרין על כהן גדול לגדלו משאר אחיו וע' רמב"ן ד' כ"ט סי' שי"ז תירוץ אחר
וס' הנ"ל דעכו"ם אין נכלל בכלל אדם וע' בס' מטה משה : וזאת תורת
קים וכן הוא אומר וגו' ויבאו כהנים וכו' וכ"ה אומר זה השער לה' [וגו']
רננו [וגו'] : פתחו שערים · ה"ל לחסידי או"ה יש להם עולם הבא זית רענן :
לא שימות בהם גמ' יומא פ"ה · ע"ז כ"ז : כ"ד · סנהדרין ע"ד : היום אני
המתים [כדאיתא] פ' חלק [ד' צ"ב] שבאותו יום החי' יחזקאל מתים בבקעת
גן : טו ואין בכלל אלא מה שבפרט [שהיה בדין] הואיל ומותר כו' עריות מן
איש איש כו' ונאמן לשלם שכר ואשה אל אחותה לא תקח לצרור לגלות ערותה
מה נאמר עליה לפי שנאמר יבמה יבא עליה שומע אני אפי' אחת מכל עריות
עליה נאמר כאן עליה ונאמר להלן עליה מה עליה האמור להלן ביבמה
אף עליה האמור כאן ביבמה הכתוב מדבר אין לי אלא אחות אשה שאר כל

העריות מנין אמרת מה אחות אשה מיוחדת ערוה שחייבים על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואסורה ליבם אף כל ערוה שחייבים על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת אסורה ליבם אין לי אלא אחות אשתו צרתה מנין ת"ל [לצרור] צרת צרתה מנין ת"ל לצרור אין לי אלא אחות אשה שאר כל העריות מנין אמרת מה אחות אשה מיוחדת שחייבים על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואסורה ליבם וצרתה אסורה כך כל ערוה שחייבים על זדונה כרת ושגגתה חטאת צרתה אסורה מכאן אמרו חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן [מן החליצה ומן היבום] עד סוף העולם [בתו ובת בתו ובת בנו בת אשתו ובת בתה ובת בנה חמותו ואם חמותו ואם חמיו אחותו ואחות אמו ואחות אשתו אשת אחיו מאמו ואשת אחיו שלא היה בעולמו וכלתו] יכול שאני מרבה שש עריות חמורות מאלו שיהו צרותיהן אסורות אמרת מה אחות אשתו מיוחדת ערוה שחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת [ואסורה ליבם] ומותרת לאחין וצרתה אסורה כך כל ערוה שחייבים על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואסורה ליבם ומותרת להינשא לאחים צרתה אסורה [יצאו שש עריות חמורות מאלו שצרותיהן מותרות שהרי אפשר להינשא לאחים שאין צרה אלא מאח מכאן אמרו שש עריות חמורות מאלו מפני שהן נשואות לאחים צרותיהן מותרות [אמו אשת אביו ואחות אביו אחותו מאביו ואשת אחיו מאביו ואשת אחי אביו] אזהרה שמענו [כרת מנין] ת"ל כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו הנפשות העושות מקרב עמם ולא תקיא אתכם הארץ בטמאכם אותה [כאשר קאה את הגוי אשר לפניכם] ארץ ישראל אינה כשאר ארצות אינה מקיימת עוברי עבירה לכך נאמר ולא תקיא אתכם הארץ כאשר קאה ואל אשה בנדת וגו' כל זה הוא בדרך תמים והוא מלקמן סוף סדר קדושים [●] תחלת ברייתא י' עד סוף הסדר והוא כלשון התורת כהנים שם זולת מה שהוא בין שני ריבועים הוא נוסחא אחרת וסד"ת כ' שכל זה צריך להיות כאן והוא בגמ' יבמות ד' ג' ע"ש : אין בכלל אלא מה שבפרט · וא"ת הא כתיב אח"כ אל תטמאו בכל אלה חזר וכלל וי"ל דבכל אלה היינו הנך דכתיבי לעיל וה"ל מיעוטא וצ"ל דס"ל דאע"ג דאין מזהירין מן הדין הו"א דאיסורא בעלמא הוא מכ"ל הוית רענן : ע' ס' המצות לרמב"ם מצוה שנ"ג והשגת הרמב"ן ומגילת אסתר שם ושו"ת רשב"א ח"א סי' אלף קפ"ט וריב"ש סי' רנ"ה ותכ"ה וש"ך יורה דעה סי' הנ"ו ס"ה

נאסרה · ארוכי : יז אל תטמאו בכל אלה [ע' סנהדרין פ"א] : בין בכולן בין במקצתן · בכל אלה משמע בין בכל שמנה שרצים · ומשמע נמי במקצתן · בכל שיש מאלה אפי' כעדשה : כיון שאני פותח הפנקס · לדקדק במעשיהם כדתנן [אבות] הפנקס פתוחה הם הלוחות שהתנוני כותב הקפותיו : יז אתם נאים שומרים · נאים ורצויים לשמור אותם : שאתם פתחתם תחלה · קודם שהזהרתי אתכם כבר הייתם נזהרים במצרים · וכה"א גן נעול וגו' מעין חתום · פי' הבחורים והבתולות שלא טעמו טעם חטא · וכדדריש במכילת' בפרשת והי' לכם למשמרת : יט מלמד שהארץ מתחייבת גלות יושבי הארץ : כ אשה שאין ערוה שתהא ת"ל הנפשות : כא העושות ולא הקריבות · שלא תא על הקריבה בעלמא דמיירי בה לעיל : כב שמרו לי מ: לעריות : להזהיר בית דין על כך · להזהיר ולהשמר : (ערוות שבסדר זה · חבר אזהרות ועו שפתח בה חזר ו ארץ מצרים · בפני כאן וכת"כ שלפניכ ז"ל במקומכ

טז אל תטמאו בכל אלה · בין בכולן בין במקצתן · כי בכל אלה נטמאו הגוים אלו המצריים · אשר אני משלח מפניכם אלו הכנענים · ותטמא הארץ מלמד שהארץ מיטמאה על ידי הדברים האלו ואפקוד עונה עליה · כיון שאני פותח הפינקס מיד אני גוכה את הכל · ותקיא הארץ אה יושביה כאדם שמקיא את מזונו : יז ושמרתם אתם · אתם נאים שומרים אותם שאתם פתחתם אותם וכן הוא אומר גן נעול אחותי כלה גל נעול מעין חתום : יח ולא תעשו מכל התועבות האלה בין מכוי אזרח זה אזרח · האזרח לרבות נשי אורחים · גר זה הגר [הגר] לרבות נשי הגרים · בתוככם לרבות נשים ועבדים : יט האל עשו אנשי הארץ אשר לפניכם מלמד שהארץ מיטמאה על ידי הדברים הללו · ולא תקיא הארץ אתכם כאשר קאה לפניכם מלמד שהארץ חייבת גלות על ידי הדברים האלה : כ כי כל אשר יעשה מכל התועבות האל בין מכולן בין כ הנפשות מה ת"ל לפי שנאמר איש שיכול אין לי אלא איש שהוא ענוש כרת על ידי אשה · אשה ענושה כרת על ת"ל הנפשות הרי כאן שנים : כא העושות מה ת"ל לפי שנאמר לא תקרבו יכול יהיו חייבים כרת על הקריבה ת' הקריבות · מקרב עמם ועמם שלום : כב ושמרתם את משמרתי שמרו לי משמרת · ושמרתם משמרתי להזהיר ב לבלתי עשות מחוקות התועבות אשר נעשה לפניכם · ולא תטמאו בהם מלמד שכל העריות קרויות טומאה · ול ונטמתם בם · אם מיטמים אתם בהם נפסלים אתם מאחרי · מה הנייה יש לי בכם ואתם מתחייבים לי כלייה לכך אני ה' אלהיכם : כג וכן עזרא אומר הנשוב להפר מצותיך ולהתחתן בעמי התועבית האלה הלא תאנף בנו עד כל ופליטה · ה' אלהי ישראל צדיק אתה :

הגהות מהרי"ד

י' ושו"ת בית יעקב סי' פ' : טז גורס את בכל · אפי' מה שכבר נמחל קרבן אהרן : יז שאתם פתחתם תחלה כצ"ל ד"ת ואות אמת : יח גר זה הגר [הגר] לרבות נשי הגרים כצ"ל וכ"ה בילקוט וכן הגי' באות אמת וד"ת : ועבדים [המשוחררין] כ"ה בילקוט וע' לעיל ריש פרק י' וריש פרשה ח' וריש פרק י"א ובמה שציינתי שם : יט מלמד שהארץ [מתחייבת] גלות כצ"ל וכ"ה בילקוט ובאות אמת : כ אשה שענושה כרת מנין · דהו"א מפני שבועה קרקע עולם לא תתחייב כרת על כל פנים : כא ועמם שלום עיין לעיל פרק שציינתי שם : כב שמרו לי משמרת בגמ' מועד קטן ה' . יבמות כ"א ד' ברייתא י"ד : [דבר אחר] ושמרתם משמרתי להזהיר ב"ד כ"ה בנ נאמר אני ה' אלקיכם כצ"ל וכ"ה בילקוט ובד"ת

פרשתא א מלמד שנאמרה להם פרשה זו בהקהל · שלא כשאר פרשיות · שהיה אהרן נכנס תחלה ואח"כ בניו ואח"כ זקנים ואח"כ כל ישראל כדתניא במס' עירובין [נ"ד :] אבל כאן כולן שמעו בבת אחת · לפי שגופי תורה תלויין בה · וא"ת הרי פרשת החדש כתיב בה דברו אל כל עדת בני ישראל · וי"ל לפי שהי' צורך לכל ישראל באותה שעה להתעסק במצות הפסח · וכן ויקהל משה את כל עדת בני ישראל וגו' · צורך היה להם לנבות התרומה · אבל שאר המצות אינם לצורך השעה · ולא נאמרו בה קהל · לב"ד מפרשה הרבה ורוב עונשים של כריתות : אבא שאול אומר פמליא להיות מחקה למלך · כלומר החיל של מלך מה לו לשאול א המלך אם למלחמה אם לשלום אלא שילכו עמו · כך ישרא להם לעשות אלא לשמ בו ולהיות קדושים : אחרים עליה · רשות נתגרשה חייבת בכ

וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו · מלמד שהפרשה נאמרה בהקהל ומפני מה נאמרה בהקהל מפני שרוב גופי תורה תלוים בה · קדושים ההיו · פרושים היו קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלהיכם לומר אם מקדישים אתם עצמיכם מעלה אני עליכם כאילו קידשתם אותי ואם אין אתם מקדישים עצמכם מעלה אני עלי קידשתם אותי · או אינו אומר אלא אם מקדישים אתם אותי הריני מקודש ואם לאו איני מקודש ת"ל כי קדוש א אני בין מקדשים אותי ובין אין מקדשים אותי · אבא שאול אומר פמליא למלך · ומה עליה להיות מחקה למלך : ב איש אשה מנין ת"ל תיראו הרי כאן שנים : ג אם כן למה נאמר איש אלא שהאיש ספיקו בידו והאשה אין ספיקה שיש רשות אחרים עליה : ד נאמר איש אמו ואביו תיראו ונאמר את ה' אלהיך תירא הקיש מורא אב ואם למ ה נאמר כבד את אביך ואת אמך ונאמר כבד ה' מהונך הקיש כיבוד אב ואם לכיבוד המקום : ו נאמר מקלל אב יומת · ונאמר איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו הקיש קללות אב ואם לקללת המקום : ז אבל אי איפשר לו

הגהות מהרי"ד

א מלמד [שפרשה זו נאמרה] בהקהל וכו' קדושים תהיו פרושים [תהיו] כמה פמליא [של מלך] מה עליה להיות [מחקה] למלך כ"ה בד"ת ובילקוט וע' מזרחי ויפה תאר פרשה כ"ד סי' דכן עניינו מורא כמחברים בסמוך ברייתא ו' גם כאשם יכולה לקיים

קדושין : י מאכיל ומשקה וכו' [שם ל"ב] משל מי · רב
· ורב כתן אמר משל אב : לא סותר את דבריו · בגמרא
דברי תורה אומר לו אבא מקרא כתיב בתורה כך הוא :
ודאי שיכולין לומר פנה שם לראותם ולא לשאר צרכיו ·
אל תפנו לראותם
ברים תיבת ודיי .
ק"א וכוונת המחבר
לר"י ראייה בעלמא
ראות ראייה ודאית
ת הע"ז ועיין בה
ה לתקן בה לאיזו
או לכוי ע"ז והיינו
דמס' שבת ור"ל
דלורה עלמה אפי'
] ובמס' שבת גרסי'
אפי' להסתכל בה
נו' : עצבים על שם
לשון אין מעצבין את
: תרפים על שם
א יחפור [י"ט:] גבי
ו : גילולים על שם
שיורד גשם עליהם
ו · וכן של מתכת
ין חלודה ונשחרין :
חכנה האש כמאסין ·
א שהם מתאשרים
ים · שצריכים לסמוך
לשון אשרו חמץ :
ן ת"ל פי' שאם לקבוע
זמן אכילה בא הרי
כדר או נדבה זבח
: ב תזבח תזבחהו ·
כים שוחטין זבח אחד ·
ית · וכתיב תזבחהו
זבחהו שלא יהא אחד
· וכן הוא בפ' השוחט
כל כפי מה שכתוב
היה לו לומר תזבח
תזבחהו שלא יהא אחד
ים : ד ואם האכל
שי וגו' שאין ת"ל · פי'
ור בפ' צו את אהרן :

ה זה בנין אב כל שהוא קדש חייבין עליו כרת · דלא תימא בשלמים איירי לכך צריך בנין אב לחייב על כל הקדשים משום נותר · א"כ בנין אב דיליף קדש קדש מנותר דמילואים דכתיב ושרפת את הנותר באש לא יאכל כי קדש הוא · מה להלן באיסור נותר אף כאן באיסור נותר · ומיעט רחמנא מואוכליו למעוטי חוץ למקומו מכרת כדאיתא פ"ב דזבחים [כ"ח ·] חהו כל שהוא קדש · היינו שנאמר בו קדש · חייבים עליו כרת והיינו נותר · וא"ת לפי' ראשון והלא כל הקדשים שהן בפר' מפר' בפ' צו · (נ"ל כונת קושיתו דבשלמא הכא דמיירי בנותר גמור שפיר ילפי' לכל הקדשים ממ"ש כי את קדש חלל · והתם בפ' צו דמיירי במחשבת חוץ לזמנו · התם מנ"ל לשאר הקדשים כיון דקרא דהתם נמי לא מיירי אלא בשלמים · ותי' דהתם וכו' מיישב לה בת"כ · ועי' שם זו היא כונתו · והלשון מגומגם) · וי"ל כתם מפרש נמי ומיישב לה : ן פרט לשקצרוה ליסטים אפילו הם ישראל · ובגמ' [ירושלמי] דפאה [סוף פ"ב] קאמר כשקצרוה לאבדה אבל קצרוה לגוזלה הואיל והם ישראל חובת קצור בקמה · והעניים יקחו במחובר : קרסמוה נמלי' · אין זה קצירה כדמוכח במנחות בפ' ר' ישמעאל [ע'] : פרט לשקצרוה עכו"ם · בנ"ז' דפאה [שם כשקצרוה לעצמן · אבל קצרוה לישראל נמי חייבת · וכן תני אין שוכרין פועלי נכרים מפני שאין בקיאין בלקט · והיינו דקאמר הכא מכאן אמרו עכו"ם שקצר שדהו ונתגייר כו' דוקא לעצמן פטור · אבל קצר לישראל חייב מכאן אמת כו' בפ"ד דפאה : ר' יהודה מחייב בשכחה שאין שכחה אלא בשעת עימור · וכבר נתגייר · ורבנן סברי כי תקצור קציר בשדך ושכחת מאן דמחייב בשעת קצירה מחייב בשעת עימור · וכיון דהאי קצור לא מיחייב בשעת קצירה שוב לא יתחייב · ובמס' סוטה [מ"ה ·] בפ' עגלה ערופה יליף מהכא דשכחה נוהג גם במחובר דכתי' קצירך בשדך ושכחת :
חולד

למעלה ובן ברין מפני ששלשתם שותפים בו : ח רבי שמעון אומר כבשים קודמים לעזים בכל מקום · יכול מפני שהם מובחרים · ת"ל אם כבש יביא קרבנו לחטאת מלמד ששניהם שקולים · תורים קודמים לבני יונה בכל מקים · יכול מפני שהם מובחרים ת"ל ובן יונה או תור לחטאת מלמד ששניהם שקולים : ט האב קודם לאם בכל מקים יכול שכבוד האב עודף על כבוד האם ת"ל איש אמו ואביו תיראו מלמד ששניהם שקולים · אבל אמרו חכמים האב קודם לאם בכל מקום מפני שהוא ואמו חייבים בכבוד אביו : י איזו היא מורא לא ישב במקומו ולא מדבר במקומו ולא סותר את דבריו · אי זהו כיבוד מאכיל ומשקה' מלביש ומכסה מכנים ומוציא · או איש אמו ואביו תיראו · יכול אם אמר לו אביו ואמו לעבור על אחת מכל מצות האמורות בתורה ישמע להם · ת"ל ואת שבתותי תשמורו · כולכם חייבים בכבודי · אל תפנו אל האלילים אל תפנה לעובדם · ר' יהודה אומר אל תפנה לראותם ודיי : יא אלילים זה אחד מעשרה שמות מגונים שנתגנה בהם עכו"ם לשם מעשיה · אלילים על שם שהם חלולים · פסל על שם שהם נפסלים · מסכה על שם שהם ניסוכים · מצבה על שם שהם עומדים · עצבים על שם שנעשים פרקים פרקים תרפים על שם שהם מרקיבים · גילולים על שם שהם מגועלים · שיקוצים על שם שהם משוקצים · חמנים על שם שהם עומדים בחמה · אשרים על שם שהם מתאשרים מאחרים · אל תפנו אל האלילים ואלהי מסכת תחילתם אלילים הם · אם פונה את אחריהן את עושה אותן אלוהות : יב ואלהי מסכה לא תעשו יכול יעשו לחם אחרים · ת"ל לא לכם · או לא לכם יכול הם יעשו לאחרים · ת"ל לא תעשו לא לכם · מיכן אמרו העושה עכו"ם לעצמו עובר משום שתי אזהרות משום לא תעשו ומשום לא לכם רבי יוסי אומר משום שלש משום לא תעשו משום לא לכם ומשום לא יהיה לך :

פרק א

וכי תזבחו זבח שלמים לה' לרצנכם תזבחוהו ביום זבחכם יאכל וממחרת שאין ת"ל אלא אם אינו ענין לאבילה תניהו ענין לזביחה אף תחילת זבחכם לא יהיה אלא על שני ימים : ב אין לי אלא שלמים מנין לכל הנאכלים לשני ימים שלא תהיה זביחתו אלא על מנת לאכול לשני ימים · חו זבח שלמים וכי תזבחו זבח לרבות זבחים הנאכלים לשני ימים שלא תהא זביחתן אלא על מנת לאכול לשני ימים : חוהו אין שוחטים שני ראשים בבת אחת : ד אם האכל יאכל ביום השלישי · פיגול הוא לא ירצה שאין ת"ל אלא לחוץ לזמנו תניהו ענין חוץ למקומו : ה ואוכליו עונו ישא כי את קודש ה' חלל ונכרת · הזה בנין אב כל שהוא ם עליו כרת : ו ובקוצרכם פרט לשקצרוה הליסטים קירסמוה נמלים שיברתה הרוח או בהמה · ובקצרכם פרט נכו"ם מיכן אמרו עכו"ם שקצר שדהו ואחר כך נתגייר פטור מן הלקט והשכחה והפיאה · ורבי יהודה מחייב בשכחה שאין שכחה

הגהות מהרי"ד

שים : ח מובחרים [מכס] ת"ל אם כבש כו' מובחרים [מכס] ת"ל ובן יונה
כ"ה במשנה סוף מס' כריתות וקלת מזה הובא גם בפסחים כ"ו : וע' ס'
י"ב : ר"ה ואת כארן : ט משנה שם והובא בויקרא רבה פ' ל"ו : י לא
כ"ה בד"ע ואיברא שכן הוא בגמ' קדושין סוף ד' ל"א : אמנם בירושלמי
כמו שהוא לפנינו והובא בר ב"ס פ"ו מה' ממרים דין ג' וע"ש ובסמ"ג
ע יורה דעה סי' ר"מ וע"ש : יכול אם אמר לו אביו כו' הובא בגמ' בבא
ם בשיטה מקובצת ובשו"ת רדב"ז חדשות ח"א סי' תרכ"ד ובשער אפרים סי'
בגמ' יבמות ו' · וכ' בסמ"ג עשין ססי' קי"ג וא"ת פשיטא דלא ישמע לו
מעשה עמך וכ' דמוכח מכאן דבדיבור בעלמא אין נעשה האב רשע דדברי
מוד דברי מי שומעין ולא מצינו עונש בדיבור אלא במסית למוד עכ"ל ולא
עם שכתב דדברי הרב צריך לשמוע דאם הולך לשמוע לאביו על פי תורה
לכך טעמא דהא הוא מוכרח לשמוע לו וע' ס' מנחת יהודה פ' קדושים כ'
שאביו לא ניה ליטור רק איסור דרבנן אמנם ממ"ש בגמ' ב"מ בהמא לו
די נטומאה דרבנן גם בלא יחזור לו אבידה ס"מ דאפי' בדאורייתא עכ"פ
לפי כונתו דכל שבשעו שיש מחזיר אמנם בבמדבר רבה פרשה י"ד איתא
לי והם הוא מלאכה דאורייתא וע' ס' אמרי נועם פ' קדושים וגם על
וע' ס' עיר דוד לעקני מוהר"ד ליד"א סלק בית החכמה פ' ויקהל ופ' קדושים
פרק ב' סי' א' : לראותם ודיי [וראי] · אבל לפרש לראותם ודאי כלומר
ים כלומר בהסתכלות גדול ובעיון שמסתכל ותעיין בהם לאפוקי ראייה דרך
ראה ברמב"ם פ"ב מה' ע"א דין ב' ובסמ"ג לאוין י"ד : יא שנתגנה בהם

וע' באבות דרבי נתן פרק ל"ד וית רענן : שהם נפסלים מעץ מעשה ידי אדם נסוכים ממתכות וית רענן : שהם עומדים ולא זזין פסיקתא זוטרתי : עצבים · על שם ידיך עצבוני ו"ר ול"נ על שם שאמר בירמיה כ"ב העצב נבזה נפוץ תחילתן אוילים הם לשון אל ולא כמ"ש רש"י : אם פונה אתה אחריהן סופך אתה עושה אותן כ"ה בד"ת וילקוט : יב ת"ל לא לכם דהול"ל לכם לא תעשו והוי קאי לא תעשו' אבל עכשיו קאי ג"כ לא אלכם כו' ת"ל לא תעשו [דהול"ל לא לכם תעשו וע' בפירש"י] כו' ומשום לא יהיה לך ות"ק ס"ל דלא יהיה לך אינו עובר עד שיקיימנה ולא תעשו עובר משעת עשיה וית רענן והרמב"ם בה' הלכות ע"ז דין ג' ובחיבורו ה' ע"ז דין ט' וסמ"ג לאוין כ"א פסקו דלוקה שתים ומכאן קשה לי על דברי הכסף משנה שם שכתב דבמגפף כ' עובר בל"ת לכן אין בו מלקות והלא גם בכן דינא כ' כאן לשון עובר משום שתי אזהרות ואפי"כ פסק דלוקה שתים וכבר השיגו על הכסף משנה במקראי קודש למוהר"ם אבולעפיא ד' ק"א וביד מלאכי כלל קי"ז ובגדור השמים ד' ה' ר' ועדיפא הוה לה לאקשויי מהך דינא בעצמו דעסיק ביה הרמב"ם ועיין שם עוד בספר צרור החיים שם :
פרק א א ב ד הוא לעיל בסדר צו פרק י"ב י"ג וע"ש ובגמ' ובחים כ"ח כ"ט וע"ש :
ג [תזבחו] תזבחהו כן הגי' בד"ת וצריך לפרש דהו"ל למיכתב תזבחו וכתב תזבחהו וע' בגמ' חולין כ"ט והובא ברמב"ם י"א מה' פסולי המוקדשין דין ד' ועוין שם :
ה זה בנין אב כל שהוא קודש [ועשהו פיגול] חייבים עליו כרת כ"ה בפסיקתא זוטרתי ונראה פירושו גם בשוטם ובמנחות וכדאיתא במנחות ר"פ הקומץ ד' י"ג והוא הגרסה אמתת פירוש דברי שתורע כהניט לכן לא הבאתי דברי הק"א והג"ר : ו פרט לשקצרוה לסטים כנ"ל ר"ת והוא במשנה ו' פ"ב דפיאה ורמב"ם פ"ב מה' מתנות עניים דין ד' ובסמ"ג לאוין רמ"ד ·

שכחה אלא בשעת העימור : ז אין לי אלא קוצר תולש מנין ת"ל לקצור קוטף מנין ת"ל קצירך אין לי אלא תבואה · קיטניות מנין ת"ל בארצכם · אילנות מנין ת"ל שדך · יכול הירק והקישואים והדילועים והאבטיהים · והמלפפניות הכל בכלל ת"ל קציר · מה קציר מיוחד שהוא אוכל ונשמר וגידולו מן הארץ ולקיטתו כאחת ומכניסו לקיום יצאו ירקות אף על פי שלקיטתן כאחת אבל אין מכניסן לקיום · יצאו התאינים שאף על פי שמכניסן לקיום אבל אין לקיטתן כאחת והתבואה והקיטנית בכלל הזה : ח ובאילן האוג והחרובים האגוזים והשקדים · הגפנים והרימונים הזיתים והתמרים הייבים בפיאה : ט לא תכלה פאת שדך · ואין פאה אלא מחמת הכילוי · ואין פאה אלא שיש לה שם · ואין פאה אלא בסוף · מיכן אמרו נתן בין בתחילה בין באמצע הרי זו פיאה · ובלבד שלא יפחות באחרונה אחד מששים : י וכן היה ר' שמעון אומר בשביל ארבעה דברים אמרו לא יתן אדם פיאה אלא בסוף שדהו מפני גזל עניים מפני בטול עניים ומפני מראית העין ומשום שאמרה תורה לא תכלה פאת שדך · מפני גזל עניים · כיצד שלא יראה אדם שעה פנויה ויאמר לקרובו העני בוא וטול לך פיאה · מפני ביטול עניים כיצד · שלא יהיו עניים יושבים ומשמרים כל היום ואומרים עכשיו הוא נותן פיאה אלא ילכו וילקטו בשדה אחדת ויבואו בשעת הכילוי · מפני מראית העין · כיצד שלא יהיו העוברים והשבים אומרים ראו היאך קצר איש פלוני את שדהו ולא הניח פיאה לעניים · ומשום שאמרה תורה לא תכלה פאת שדך :

יא שדך ולא שדה אחרים · רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון שדך ולא שותף עם הנכרי · שדך לחייב על כל שדה ושדה :

פרק ב

מיכן אמרו אלו מפסיקים לפיאה הנחל והשלולית · דרך היחיד ודרך הרבים ושביל הרבים · ושביל היחיד הקבוע בימות החמה ובימות הגשמים · הבור · והניר · וזרע אחר · והקוצר לשחת מפסיק דברי רבי מאיר וחכמים אומרים אינו מפסיק אלא אם כן חרש : ב אמת המים הקבועה הרי זו מפסקת רבי יהודה אומר אם אינה יכולה ליקצר כאחת הרי זו מפסקת כל ההרים אשר במעדר יעדרון אף על פי שאין הבקר יכול לעבור בכליו

ז חולך מנין · ס"א עולך מנין · פי' חותך במגלד ואינו מקפיד אם חותך אם תולש · ומגלד גרזן שפוסלין בו את העלים · ובפ' ראשית הגז [חולין קל"ו ·] אין לי אלא קוצר עוקר מנין : קטנית מנין · שדרך לעקור ולא בקצירת המגל כדאמרינן עקורי קטנית בפ' ד' מיתות [סנהדרין ס"ה] : מלפפון · דומה לאבטיח · ובגמרא ס"א דכלאים ר' יהודה אומר נוטל אדם מעה מפיטמא של אבטיח ומעה מפיטמא של תפוח ומתאחין ונוותן להון בלשון יון מלפפון וחברת מתרגם ותלפף · ופי' מעה גרעין · ויש לפרש שחותך מפיטמא כעין מעה ומתאחד כעין שעושין לשורש ארוך ומר ומין לנון הוא : כל שהוא אוכל · מפרש בגמרא פ' כלל גדול [שבת ס"ח] ובפרק בא סימן [נדה כ'] אוכל למעוטי ספיחי סטים · וקולה · שצובעין בהן · ולכך קאמר ספיחי סטים שכל זמן שהן דקין ראויין לאכילה קצת : ונשמר · לאפוקי הפקר : ולקיטתו כאחת · למעוטי תאנה : וגידוליו מן הארץ · למעוטי כמהין ופטריות : ומכניסו לקיום · למעוטי ירק שאין נותנין אותו לאוצר · ובפ' מקום שנהגו [פסחים נ"ו] מיירי בה : ח ובאילן אלו חייבין בפאה : האוג · אדום הוא כדמוכח במסכת מעשרות [פ"א מ"ב] ואין זה פרי שקורין קורטיכ"ל שאותן אין מכניסין לקיום · ויש מפרשים שהוא פרי חמוץ קצת ומכניסין אותו לקיום לקדירה · וא"ת ומאי קאמר ולקיטתו כאחת למעוטי תאנה · והלא איכא נמי שאר אילנות ולקיטתן כאחת ופטורים וי"ל מ"מ תאנה הוי ליה לרבויי שהוא מז' המינין אי לאו שאין לקיטתו כאחד · ויש תימא דמאי שנא מאגוזין והחרובין ותפוחים ואפרסקין · ושמא אלו מצויין טפי בין ז' המינין א"כ דמו להו טפי בלקיטתו כאחד · מיהו כל הני אילנות מדרבנן הוי פיאה דידהו · לבר מהנהו דכתיבי בקרא דז' המינין · וא"ת כיון דגפנים וזיתים פאה דידהו מן התורה · אמאי קתני לה באמצע · וכ"ת אחריני איידי דחביבין ליה דמסמיך להו אדרשא אקדמינהו · א"כ ליתני להו בסוף · וי"ל דנקט להו בדרך שכל אחד הוי לקיטתו כאחד טפי מחבריה : ט לא תכלה אין פאה אלא מחמת כלוי · אין פאה אלא שיש לה שם · אין פאה אלא בסוף · מכאן וכו' · פי' מחמת כילוי · פי' שלא תאמר מה שאמרה תורה ליתן פאה הייגו אחד מקרנות שדה · כגון פאת הראש ופאת זקן שיש להם שם במקומם ·

קמ"ל שיכול להניח אפילו באמצע ובלבד שלא יכלה את שו[...] לא תכלה ולא כתיב לא תקצור פאת שדך · אין פאה שהוא אחד מששים · ויש מפרשים שצריך לקרות · להכ[...] אלא בסוף מכאן אמרו וכו' אדרבי שמעון דלקמן קא[...] בסוף שדהו · פי' משום ד' דברים תכלה · כדאמרינ[...] [שבת כ"ג ·] ו[...] דדריש טעמא דק[...] מפני הרמאין · ש[...] הבאים בתחלה לו[...] והבאים בסוף י[...] ובירושלמי דפאה ר' שמעון בן יוח[...] אמרו להניח פאה מפני הרמאין . העניים · היינו להוותן · אלא ל[...] ולא שדה אחרים של נכרי אין קוצר ומכלה הכל עם העכו"ם ובפ' ו[...] מתמעט מבקולרכם ושדה · ואין לו להכני[...]

פרק ב הנחל · כ[...] מפרש בפ[...] שמי גשמים שוללי[...] ועוברין דרך שם [...] דפיאה] שלולית [...] נחל אע"פ שאינו מ[...] ד' אמות : דרך [...] ובגמרא [ירושלמי [...] נאמר דרך הרבים [...] אינו מפסיק לאילן [...] אפילו אינן קבועין [...] ושביל הרבים דוק[...] תנא שביל יחיד וה[...] אבל שביל הרבים [...] בימות הגשמים ו[...] מפסיק · לכך תנא [...] לעולם : והבור · [...] חרושה · והניר חרו[...] ניר : וזרע אחר · ב[...] זרע קטנית : הק[...] ע"א] קצר תבואה [...] באמצע השדה :

הקבועה · אפי' אינה רחבה אלא מעט : אם אינה יכול[...] שאינו יכול לתפוש בשבולין בשני עבריה ולקצור כאחת : וכל[...] וגו' · נקט לישנא דקרא בישעיה : אע"פ שאין הבקר יכול ל[...]

הגדות מהרי"ד

ז תולש [פי' שעוקר השיבולת] כו' קוטף כ"א עוקר ופי' שעוקר אותה מעיקרה ד"ת ובירושלמי פ"א דפיאה על משנה ד' הוא כמו שהוא לפנינו אבל בבבלי חולין קל"ז · הגירסא אין לי אלא קציר עוקר מנין ת"ל לקצור תולש מנין ת"ל בקוצרך ועיין לקמן פרק ב' דרייתא ה' וע' רמב"ם פ"ב מה' מתנות עניים דין ו' וע' על דברי הרמב"ם דשם בס' כתר תורה לבן הרב מברדיטשוב ד' א' ע"ג וד' ד' : וכל הברייתא הזו הובאה בסמ"ג לאוין רפ"ד וע"ש : אין לי אלא תבואה קטנית מנין ת"ל ארצכם כצ"ל ד"ת וכ"ה בפי' הר"ש משנה ד' פ"א דפיאה אמנם בירושלמי שם הוא כמו שהוא כאן : שהוא אוכל כו' משנה ד' פ"א דפיאה וע"ש בפי' הר"ש ובשבת ס"ח · וע"ש בתוס' : והתבואה והקטנית בכלל הזה שם והובא ברמב"ם פ"ב מה' מתנות עניים דין ב' : ח ובאילן משנה ה' פ"א דפיאה וברמב"ם פ"א מה' מתנות עניים דין ב' ודברי הכסף משנה שם תמוהים למה הוצרך לדייק ממשמעות · ושוב ראיתי לשחרי ה"ג מוהר"א אב"ד מאמשטרדם בספרו מעשה רוקח על משניות שם עמד בזה וכו' ישוב לזה ע"ש : ט פאת שדך אין פאת כצ"ל ד"ת וכ"ה בפסיקא זוטרתי : ואין פיאה אלא בסוף מיכאן אמרו נתן בין בתחלה בין באמצע בין בסוף יצא רבי שמעון אומר ובלבד כצ"ל ד"ת וכ"ה במשנה ג' פ"א דפיאה וכתב עוד הד"ת נוסחא אחריתי ואין פיאה אלא בסוף ואם נתן בין בתחילה בין באמצע יצא רש"א נותן בין וכו' צריך ליתן בסוף כשיעור וע"ש בפי' הר"ש ובירושלמי שם ובר[מב]"ם פ"ב מה' מתנות עניים דין י"ב פסק כר"ש ונ"ל הכסף משנה לומר דאפשר דס"ל דר"ש אינו חולק את"ק רק מפרש דבריו אמנם אנכי הצעיר ראיתי דבפי' המשניות כ' הרמב"ם דר"ש חולק את"ק והלכה כר"ש · שוב נ"ל דכ"מ לומר משום דבירושלמי מפרשי טעמיה דר"ש ולי נראה דאפשר לומר משום דסתמא דתורת כהנים הוא כר"ש ולפי זה אין צורך להגהת הד"ת כאן והוא רבי שמעון רק מסתם סתימי לה והגם דסתם במתניתין [...]

עכשיו הוא נותן פאה [עכשיו הוא נותן פיאה] אלא ילכו כו' כצ"ל ד[...] דפיאה שם ולא הניח פיאה ע' ברכות מ' היכא דאיכא ב' פתחים [...] האסר הדליק ליכא הסרא וכאן משמע דאפי' בכה"ג איכא חסרא יעויי[...] ובס' אמרי שפר למוהרא"ן חיים פ' וישב ופ' מצורע ובחידושי מוהר"[...] כ"ג ובאחרונים בא"ח שם יבשו"ת שער אפרים סי' ע"ח בכה"ג במי ש[...] ובמה שכתבתי אני הצעיר בחידושי ברכות ד' ס' : בברייתא הו ס[...] להר"ר אברהם כהן מואמושטא סי' ט"ו : יא ר"ש בן יהודה אומר מש[...] ד"ת וקרבן אהרן וע' חולין קל"ה : ובתוספתא דפיאה פ"ב פלוגתא בו[...] ישראל חייב · וע"פ כל זה תרגה שלא צדק הגאון מוהר"א פולד"א ב[...] דפיאה ד' י"ב דאיתא שם ישראל ונכרי שהיו שותפין בקמה חלקו של [...] עכו"ם פטור ר' חזקיה בשם רבי ירמיה במחלוקת וכו' מוהרא"פ שם דס[...] להיות אחר משנת דהקדיש קמה והגם שהרמב"ם והר"ש כתבו[...] הוא במחלוקת על כל זה אין צורך להגיה דברי הירושלמי ד[...] כך דינא שהוא במחלוקת דלתנא דתידת כהנים ולהד תנא בתוס[...] של ישראל פטור וכן פסק בים של שלמה פ"א דחולין סי' ב' דשותפות [...] הפיאה שוב ראיתי להפרי חדש בספרו מים חיים פלפל בזה ופי' דברי ה[...] ות"ל כיוונתי לאמת ודעתו לחייב שותפות עיי"ש ויעוין ס' פאת השלח[...] שדך לחייב על כל שדה ושדה רמב"ם רפ"ג מה' מתנות עניים וסמ"ג[...] בירושלמי פ"ב דפיאה :

פרק ב א מיכן אמרו בקצת נוסחאות ליתא ד"ת · ואין צורך למח[...]

אותו במעדר · כי אינו יכול לחרוש בבקר : קרויה קמה אחת ושדה אחד : ג ואין מפסיקין פאה לכל אחד ואחד דבלאו הכי דרך אילנות כותש · הענפים שבאילן מכאן ומכאן שוכבין

בבליו הוא נותן פיאה לכל : ג הכל מפסיקים לזרעים ואינו מפסיק לאילן אלא גדר שהוא גבוה עשרה טפחים · אם היה שער כותש אינו מפסיק לאילן אלא נותן פיאה לכל : ד לחרובים כל הרואים זה את זה · אמר רבן גמליאל נוהגים היו בית אבא נותנים פיאה אחת לזיתים שהיה להם בכל הרוח · ולחרובים כל שרואים זה את זה · ר' אליעזר בר צדוק אומר משמו אף לחרובים שהיה להם בכל העיר : ה ולקט קצירך לא לקט קיטוף · ולקט קצירך אין לקט אלא מחמת הקציר · מיכן אמרו היה קוצר קצר מלא ידו · תלש מלא קומצו · הכהו קוץ · עקצתו עקרב · נבעת נפל מידו על הארץ הרי של בעל הבית · תוך היד ותוך המגל לעניים · אחר יד ואחר המגל לבעל הבית · ראש המגל וראש היד רבי ישמעאל אומר לעניים · רבי עקיבא אומר לבעל הבית : ו לא תלקט לעני לא תסייע את העני · לא תלקט הזהיר את העני בשלו :

פרק ג וכרמך לא תעולל מיכן אמרו כרם שכולו עוללות · רבי אליעזר אומר לבעה"ב · ר' עקיבא אומר לעניים · אמר ר' אליעזר וכי תבצור לא תעולל · ואם אין בציר מנין עוללות · אמר לו רבי עקיבא וכרמך לא תעולל אפילו כולו עוללות שיכול הואיל והתיר הכתוב את העוללות לעניים · יכול יבואו עניים ויטלו אותם בכל שעה שירצו · אם כן למה נאמר וכי תבצור לא תעולל · אין לעניים בעוללות קודם לבציר : ב ופרט כרמך · אין פרט אלא מחמת הבציר · מיכן אמרו היה בוצר עקץ את האשכולות · הוסבך בעלים ונפל לארץ ונפרט הרי של בעה"ב · המניח כלכלה תחת הגפן בשעה שהוא בוצר הרי זה גוזל העניים · על זה נאמר לא תשיג גבול *עולים : ג איזו היא עוללת כל שאין לה לא כתף ולא נטף · יש לה כתף אבל לא נטף · נטף אבל לא כתף לבעה"ב אם ספק לעניים עוללות שבארכובה אם (נקצרת) [נקרצת] עם האשכול הרי של בעה"ב · ואם לאו הרי של עניים · גרגיר יחיד · ר' יהודה אומר אשכול · וחכמים אומרים עוללות : ד לעני יכול לעני מאחרים ת"ל לגר · אי לגר יכול לגר תושב · ת"ל ללוי מה לוי בן ברית אף גר בן ברית : ה או ללוי ולגר יכול בין חסרים בין שאינם מחוסרים ת"ל לעני מה עני מחוסר ובן ברית אף כלם מחוסרים ובני ברית · תעזוב · הנח לפניהם והם יבזבזו אפילו תשעים ותשעה אומרים לחלק ואחד אומר לבזבז אפילו בריא אפילו ידיו יפות לזה שומעים שאמר כהלכה · יכול ברלית ובדקל כן

רוצה לומר בספק כמו יורדים היינו ספיקים ·

פרק ג אם אין בציר מנין עוללות · שלא נתחייב בעוללות · אלא אם כן מתחיל לבצור · דומיא דפאה שלא נתחייב בה · אא"כ מתחיל לקצור · ובכרם שאין בו בציר לא דיברה תורה להניח עוללות · ובגמרא [ירושלמי סוף פ"ז] דפאה כמה שיעור בציר שצריך להיות בכרם להיינו בעוללות דבי ר' שילא אמרי ג' אשכולות שעושין רביעית אמר לו ר"ע כרמך לא תעולל אפילו כולו עוללות · דהכי משמע לא תקח עוללות בכל ענין שיכנס בכרם · וקרא דכי תבצור לדרשא אחריתא : ג איזהו עוללות כל שאין לו לא כתף ולא נטף · שאין אשכול שניכס · אבל אם יש לו אפילו אחד מהם לא הוי עוללות · ובתוספתא תניא איזהו כתף פסיגים המחוברות בשדרה זו על גב זו · נטף המחוברות בשדרה ויורדות · פסיגים כמו נתחים · ונתח אותו לנתחיו בתרגום ירושלמי ויפסג יתי' לפסגיה · והם ידות האחווים בשדרה של אשכול ומפוצלים בסופו לשלשה וארבעה גרגרים של ענבים · וכן דרך רוב האשכולות · והפסיגים הם בדוחק זה על גב זה · ונקרא כתף · שכל אחד כותף ומכתף את חבירו · עוד יש אשכולות והפסגים שלהם ארוכים ואינן מפוצלים בסופן כל כך · אבל מחוברים זה אצל זה · אלא שאין ענבים דחוקים ורצופים יחד · זהו נטף שכל אחד נוטף על חבירו · וגם הוא מאשכולות חשובין · אבל אם יש פסיגין קצרים ורחוקים זה מזה עד שהשדרה של אשכול נראית בנתים · וכן נטף פסיגין ארוכים מרוחקים זה מזה ושדרה של אשכול נראות בנתים · הנהו הוויין עוללות שזה אינו נקרא לא כתף ולא נטף · ובגמרא [ירושלמי פ"ז דפיאה] איזהו כתף פסיגים זו ע"ג זו איזהו נטף תלויות בשדרה ויורדות : ואם ספק לעניים · ספק אם נראות שדרה בנתיים כגון נראות ואינה נראית במקצת · וילפינן מדכתיב עני ורש הצדיקו הצדק במתנותיהן · פי' אפילו היכא שיש ספק · בגמרא דפאה · ובפ' הזרוע והלחיים [חולין קל"ד] : עוללות שבארכובה · של גפן · וידה דבוק עד יד שבאשכול : אם נקצרת · נתלשת : גרגיר יחיד · ר' יהודה אומר אשכול וכו' · בגמרא דהתם [ירושלמי פ"ז] מ"ט דר"י דכתיב ונשאר עוללות כנוקף זית שנים שלשה גרגרים בראש אמיר · עד כאן עוללות יותר מכאן אשכול · ולפי הגמרא צריך לומר שכל אשכול עשוי גרגרין ואין בו פסיגין מפוצלין שתלויים כמה גרגרים בפיצולין וגם אין השדרה נראית · ומ"מ מקשקשים הם בשדרה ואינם שוכבים בדוחק : וחכ"א עוללות · דאינם כשאר אשכולות : אין פרט אלא מחמת הבציר · (בת"כ שלפנינו ליתא · והוא גירסת הילקוט אחר פלוגתא דר"י וחכמים בגרגיר יחידי ה"ג ופרט כרמך אין פרט אלא מחמת בציר מכאן אמרו היה בוצר ועוקץ את האשכול הנסבך בעלין ונפל לארץ ונפרט הרי אלו של בעל הבית המניח כלכלה תחת הגפן וכו' · לעני יכול לעני מאחרים כו') שנפרט כשאוחזו מן הארכובה · ולא כשהוספג והוסבך בעליו וכשהוציאו משם נפרט : ד לעני מאחרים · לעני עכו"ם : ה חסרים עניים החסרים מכל טוב : הנח והם יבוזו · לבזן כיזה · ואין ללקט ולחלק ביניהם : אפילו ידיו יפות מהירים ללקט

קציר משמע שהוא עונה על רישא שאם ר' יוסי אומר לקט קצירך ולא לקט אין לקט · במאי פליגי · והלא גם תנא ליה אימא שר' יוסי אומר כו' · וצריך תנא קמא · אבל לאפוקי שנשר מחמת אע"ג שגם בזה הלשון שייך לאיתני לא תסייע את העני · מפני שהוא ה' דפאה [מ"ו] : להזהיר עני על בשלי לא כ"ש · וכן קאמר בפ"א דגיטין קל"א :] :

הגהות מהרי"ד

שיבול כצ"ל וכ"ה במשנה פ"ז דפאה והובא ברמב"ם פ"ב מה' מתנות עניים דין כ"א ובסמ"ג לאוין רפ"ו : בכל שעה שירצו [לכך נאמר] כי תבצור כצ"ל ד"ת : אין לעניים בעוללות קודם הבציר רמב"ם שם דין כ"ב וסמ"ג שם : ב עקץ את [האשכול] הרי [היא] של בעה"ב כו' על זה נאמר [אל] תסיג כצ"ל ד"ת וכ"ה במשנה ג' פ"ו דפאה והובא ברמב"ם פ"ד מה' מתנות עניים דין ט"ו ט"ז ובסמ"ג לאוין רפ"ו שם אל תסיג גבול עולים ע' ירושלמי פיאה פ"ה קרוב לסופו וקרבן אהרן כאן והובא בסמ"ג לאוין רפ"ב : ג ואם לאו הרי [הוא] של עניים כצ"ל וכ"ה בד"ת ובילקוט וכ"ה במשנה ד' פ"ז דפיאה

כן ת"ל אותם · אפילו תשעים ותשעה אומרים לבזבז ואחד אומר לחלק אפילו זקן אפילו חולה לזה שומעים שאמר כהלכה : ו מה ראית לומר בדלית ובדקל להלק ובשאר כל הפירות לבזבז · אחר שריבה הכתוב מיעט ת"ל קציר מה קציר מיוחד שהקטן מושל בו כגדול · יצאו הדלית והדקל שאין הקטן מושל בהם כגדול · רבי שמעון אומר חלוקי אגוזים בדלית ובדקל : ז תעזוב לפניהם הנח · תבואה בקשה · תלתן בעמיר · תמרים במכבדות יכול אפילו השירה אותן תרוח ת"ל אותם · הפרישם ואחר כך השירה אותן הרוח כשם שזכו בהם כך זכו בעציצהם · מנין שספק לקט לקט · ספק שכחה שכחה · ספק פיאה פיאה · ת"ל לעני ולגר תעזוב אותם · אני ה' אלהיכם אני איני גובה מכם אלא נפשות שנאמר אל תגזול דל כי דל הוא ואל תדכא עני בשער · וכן הוא אומר כי ה' יריב ריבם וקבע את קובעיהם נפש :

פרשתא ב

לא תגנובו מה ת"ל לפי שנאמר גניבה שנים ישלם. למדנו עונש אזהרה מנין ת"ל לא תגנובו :

ב לא תגנובו על מנת למיקט · לא תגנובו על מנת לשלם תשלומי כפל · ולא על מנת לשלם תשלומי ארבעה וחמשה · בן בג בג אומר לא תגנוב את שלך מאחר הגנב שלא תראה גונב : ג לא תכחשו מה תלמוד לומר לפי שנאמר וכחש בה למדנו עונש · אזהרה מנין ת"ל ולא תשקרו : ד איש בעמיתו אין לי אלא איש באיש · איש באשה מנין · ת"ל בעמיתו מכל מקום : ה לא תגנובו לא תכחשו ולא תשקרו איש בעמיתו ולא תשבעו בשמי לשקר · הא אם גנבת סופך לכחש סופך לשקר סופך להישבע בשמי לשקר :

ו לא תשבעו בשמי לשקר מה ת"ל לפי שנאמר לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא שיכול אין לי חייבים אלא על שם מנין לרבות את כל הכינויים ת"ל בשמי כל שם שיש לי : ז וחללת את שם ה' אלהיך · מלמד ששבועת שוא ד"א וחללת · נעשה אתה חולים לחיה ולבהמה : ח וכן הוא אומר על כן אלה אבלה ארץ ויאשמו יושבי בה על ארץ ונשאר אנוש מזער : ט לא תעשוק את רעך · יכול אפילו אמר איש פלוני גבור הוא והוא אינו גבור איש אינו חכם איש פלוני עשיר והוא אינו עשיר תלמוד לומר לא תגזול · מה הגזל מיוחד שהוא של ממון אף עושק ואיזה זה הכובש שכר שכיר · לא תלין פעולת שכיר אתך עד בוקר · אין לי אלא שכר האדם שכר הבהמה שכר הקרקעות מנין · ת"ל לא תלין פעולת כל דבר : י עד בוקר אינו עובר עליו אלא עד בוקר הראשון יכול אפי תבעו תלמוד לומר אתך · לא אמרתי אלא שלא ילין אתך לרצונך : יא יכול אפילו המהו אצל החנוני ואצל השו עליו · ת"ל אתך לא ילין אתך לרצונך : יב לא תלין פעולת שכיר אתך עד בוקר אין לי אלא שכיר יום שהוא גובה כ הלילה שגובה כל היום מנין תלמוד לומר ביומו תתן שכרו : יג לא תקלל חרש אין לי אלא חרש · מנין לרבו ונשיא בעמך לא תאור · אם כן למה נאמר חרש מה חרש מיוחד שהוא בחיים · יצא המת שאינו בחיים : יד ולפ

ללקט : שומעים לו · שומעים לבזבז : דלית · גפן מודלת ע"ג האילן ויש שם סכנה שלא ידהפו בתגירותם · וכן דקל גבוה הוא וכל אחד רחוק מחבירו ויש בו סכנה · וכלן משום סכנה · וקראי אסמכתא בעלמא : אפילו זקן אומר לבזבז · ואין הפסד לחבירו · כי אין לו כח כמו אחר : ך חלוקי אגוזים · ובגמרא [ירושלמי רפ"ד דפאה] מעשה ומתו המשה אחין בהמשה חלוקי אגוזים : ז כשם שזכו בהם כך זכו בעליהם · ולא יעכבם בעל הבית לעצמו : ספק לקט · שאינו יודע אם נפל מחמת הקצירה אם לאו : איני גובה מהם אלא נפשות · ונאבות דר' נתן קאמר שרתה אשתו ובני בניה שלא הניחם בעל השדה ללקט :

פרשתא ב ב למיקט · להקניטו ולצערו שלא יהא רגיל להניא חפצים במקום שאינו משתמר : לא תגנובו אל תגנוב שלך מבית אחרים · אפילו אם מעכבין את שלך ואינן רוצין להחזיר · ובתוספתא דבבא קמא קתני אל יגנב את שלו מבית הגנב · ומייתי לה להא דבן בג בג בבבא קמא [כ"ז :] על דעביד איניש דינא לנפשיה : מכלל שנאמר וכחש בה למדנו עונש · שהמכחיש ממון לחבירו נקרא חוטא ומועל בה' · כדכתיב בראש ענינא נפש כי תחטא ומעלה מעל בה' וכחש בעמיתו וגו' · ובפ' הגוזל עצים [ב"ק ק"ה :] קאמר דנעשה עליו גזלן בכפירתו וחייב באונסין : אזהרה מנין · שהוזהר על עון זה : ת"ל לא תכחשו · סופך לכחש לומר איני יודע איני זוכר

שהפקדת לי : סופך לשקר · לא היו דברים מעולם : כו' · כל שעה מעיי ומציו : לפי שנאמר ונשבע על שקר ל... שלנו ליתא · אבל בב"ק דף ק"ה מייתי לה לסיבא דוכחש עיי"ש) שנשבע והודה משלם קרן וחומש : ך בכל שמות שי... ובשבועת העדות [... איכא מ"ד דדוקא ב... ז נעשית חולין על עליה · דחיה רעה שוא כדתנן באבות [... אפילו אמר איש פ... שמתחייב בדבר של... ויש מפרשים עשקו עליו לומר הוא גיב... גיבור · והרבה דו... בעי"ן · עשו ובזאו ... ארץ כמו נחתם · ... סרוח · וסרח הע... אינו עובר וכו' ל... לילה הראשון בלב... כל הלילה כדתני... המקבל [שם ק"י :] עובר על בל תשהי... אבל חנוני · ובתו... אינו עובר אבל ח... לרב ששת דאמר [ש... עליו · אבל לרבא ד... שיעבור החנוני מאח... יג מה חרש שיש בח... אינו נקרא חרש א... הנחנקין [סנהדרין פ"...

הגהות מהרי"ד

מתנות עניים דין ט"ו ט"ז : ו ר"ש אומר אף חלוקי אגוזים הרי הם כדלית וכדקל ר"ת : ז תעזוב הנח לפניהם במחובר תבואה בקשה כ"ה כד"ת ובירושלמי רפ"ד דפאה היכא גם בפי' הר"ש שם שאין הקטן מושל בה כגדול אית דבעי משמעינה מן הדא תעזוב הנח לפניה ז תבואה וכו' משמע דפליגי בהא מר יליף לה מקציר ומר יליף לה מתעזוב : ת"ל אותם שאם כרום השירתן פטור ליתן הקש ואת רענן : מנין שספק לקט וכו' ת"ל לעני ולגר תעזוב אותם הנח לפניהם משלך א"ר לא לגר ליתום ולאלמנה יהיה בין מדילך בין מדיליה כ"ה בירושלמי ספ"ד וכיוצא וע"ש עוד וע' בבלי חולין קל"ד · והובא ברמב"ם פ"ד מה' מתנות עניים דין ט' ובסמ"ג לאוין רפ"ז ומסיים שם ושכחה כדי נסבה שבספרי דורשו אליתום ולאלמנה יהי הכתיב בה : שנאמר אל תגזול דל משלי כ"ב :

פרשתא ב א מה ת"ל [מכלל] שנאמר כ"ה בד"ת ובילקוט ובסמ"ג לאוין קנ"ה אמנם בס' המצות לרמב"ם בלא' רמ"ד העתיק לפי שנאמר ובמכילתא יתרו איתא גם כן לא תגנובו הרי אזהרה לגונב ממון : ב ע"מ למיקט כו' ע"מ לשלם כו' הובא ברמב"ם ריש ה' גניבה ובטור יו"ע ח"מ רסי' שמ"ח ובסמ"ג לאוין קנ"ה : בן בג בג [אומר אל תגזול את שלך מבית אחרים שמא תראה גונב וכן היה בן בג בג] אומר וכו' כ"ה בילקוט וכן הגיה הד"ת והגם שכן הוא גם בתוספתא סוף פ"י דבבא קמא נראה דנוסחא שלנו הוא הנכונה וע"ש בתוספתא ובגמ' ב"ק סוף ד' כ"ז : וריש ד' כ"ח דחכמים פליגי עליה דבן בג בג אמנם בסמ"ג שם הביא להא דבן בג בג : ג אזהרה מנין ת"ל [לא תכחשו לא תשקרו מה ת"ל מכלל שנאמר ונשבע על שקר למדנו עונש אזהרה מנין ת"ל ולא תשקרו] כן הגי' בד"ת וכן נראה שצ"ל כן מגמ' ב"ק ק"ה : ע"ש וכ"ה בס' המצות לרמב"ם חלק הלאוין סי' רמ"ח ורמ"ט וכ"ה בסמ"ג לאוין ר"מ : ד איש באשה [אשה באיש אשה באשה] מנין כצ"ל ד"ת : ג בפסיקתא זוטרתי ולא תכחשו ולא תשקרו אפי' כל שהוא נראה לומר

כיון דעיקר הגניבה אין רק אלי שאסור פו אם הוא לאו גמור : ד ת' מדלא כתיב איש באחיו וא"ת א"כ איש לא ואזהר שדיבר הכתוב ב... ומתן כיא ודרך לשקר בעמיתו ע' ריש ערכין [ג' ·] וית רענן : ה סופך ו [הובא ברמב"ם פ"ב מה' שבועית דין ב' וסמ"ג לאוין רל"ט : ז ... וע' ס' קב הישר פרק כ"ו : ח וכן הוא אומר [ישעיה כ"ד] והקרבן ... שהבו"ה האנושית סוסים מעלי : ט גבור [ואינו] גבור כו' ת"ל [ולא] ... בד"ת והנה התוס' והקרבן אהרן עמעמו לפרש זה כסלקא דעתך וכו' ... שלשון עושק הוא לשון יקר וכבוד כמ"ש בגמ' ב"מ כ"ב : דאמרי אינשי ... שם לשון יוקר הוא וחבירו באיזהו נשך ע"ד · באתרא דאמימר עשוק ... שהוא לאו שלא יכבד את האדם יותר ממה שראוי לו קמ"ל : שכר ... הקרקעות מנין ת"ל לא תלין פעולת שכיר כצ"ל ד"ת והובא בגמ' ב"מ ... שם מפסוק אחר והובא ברמב"ם פי"א מה' שכירות וסמ"ג לאוין קפ"א ו... דבקרקעות אין עובר וע' ערכין כ"ט · מקרקעי דא"ל כמטלטלי דארץ ... לא נאמר רק לענין ערכין אבל לשאר מילי שוין הן מכל מקום דבעל ... גם בשכר קרקעות אמנם גם בפסיקתא זוטרתי לא הוזכר שכר קרקעות ... קפ"א הובא גם קרקעית : י אלא עד בקר ראשון [בלבד] ד"ת וכ"ה ... והובא ברמב"ם שם ובסמ"ג שם ובטור וש"ע שם : יכול אפי' כו' לא ... אתך ד"ת וכ"ה בגמ' ב"מ קי"ב . הובאה שם זו הברייתא והברייתא ש... הביאו התוספתא דשוני עובר וכתבי דהיינו דוקא לר"ש דאיהו אזר ... בעניי לא וכיתי להבין דנראה דבודאי התוספתא חולקת על הברייתא ד... לחבירו לא שכיר לי פועלים שניהם אין עוברין בבל תלין זה מפני שלא ...

ב"א בלהרים שישתרבב · שיתחמס · כמו לא יכס שרב ושמש : שכוי ומשוקץ חרס תועבה · דכתיב הכא לא תעשו עול · וכתיב ת כי תועבת אלקיך כל אלה כל עושה עול · וכתיב בע"ז ב תתעבנו כי חרס הוא · וכתיב כל תועבת ה' אשר שנא :
תטמא את הארץ ·
הרי הוא כעובד
דברים אלו · כדמפרש
בן גדולים הוא זה
שתו · בתמיה' · וכי
: עד כמה · פי' על
שאני מביישו · אם
לי דיכן עומדין · בס'
יליף לה מועמדו שני
ע"ש בתוס'] דוקא
אין להם לישב ·
להם לעמוד דלא

כתיב יעמדו · כדמוכח בפרק אלו מגלחין [מ"ק כ"א ·] גבי קריעה · מעומד · דפריך ועמד ואמר ה"נ ומשני מי כתיב ויעמוד ויאמר משמע אם היה יושב אין צריך לעמוד · ותדע דבסנהדרין פ' כהן גדול [י"ט ·] דאמר ליה עמוד על רגליך ולא קאמר עמוד שהיה משמע מכלל שהיה יושב · ובפ' ד' מיתות [כ"ו] גבי מברך השם והדיינין עומדין על רגליהם · בירושלמי גרסינן מכאן לדיינין שקבלו עדות מעומד שדנין עפ"י עדותן · א"כ משמע נמי וכן עדים שצריכין להעיד מעומד אם העידו מיושב בדיעבד הויא עדות : ח לא תעמוד על דם רעך · דריש לשון שתיקה כדכתיב ובפתחו עמדו כל העם · וכן עמדו ולא ענו : מנין שאם הוכחתו אפילו ד' וה' פעמים כו' · בפ"ב דערכין [ט"ז :] גרסינן נשינוי ממה דגרים הכא . לכך

מכשול לפני סומא בדבר בא ואמר לך בת איש פלוני מה היא לכהונה אל תאמר לו כשירה והיא אינה אלא פסולה · היה נוטל ממך עצה אל תתן לו עצה שאינה הוגנת לו · אל תאמר לו צא בהשכמה שיקפחוהו ליסטים · צא בצהרים בשביל שישתרב · אל תאמר לו מכור את שדך · וקח לך חמור · ואת עוקף עליו ונוטלה ממנו · שמא תאמר עצה טובה אני נותן לו והרי הדבר מסור ללב · שנאמר ויראת מאלהיך אני ה' :

פרק ד לא תעשו עול במשפט בדין · מלמד שהדיין המקלקל את הדין קרוי עול · שנוי · משוקץ · חרם · ותועבה · דברים מטמא את הארץ ומחלל את השם · ומסלק את השכינה · ומפיל את ישראל בחרב · ומגלה אותו מארצו : ני דל · שלא תאמר עני הוא זה · הואיל ואני והעשיר הזה חייבים לפרנסו אזכנו ונמצא מתפרנס בנקיות לכך נאמר ל : ג ולא תהדר פני גדול · שלא תאמר עשיר הוא זה בן גדולים הוא זה לא אביישנו ואראה בבושתו · (על אחת אני מביישו לכך נאמר לא תהדר פני גדול : ד בצדק תשפוט עמיתך שלא יהיה אחד מדבר כל צרכו · ואחד קצר בדבריך · שלא יהיה אחד עומד ואחד יושב · אמר רבי יהודה שמעתי שאם רצו להושיב את שניהם מושיבים שלא יהיה אחד עומד ואחד יושב · דבר אחר בצדק תשפוט עמיתך הוי דן את כל האדם לכף זכות : ה לא תלך · שלא תהיה רך דברים לזה וקשה לזה · דבר אחר שלא תהיה כרוכל שהוא מטעין דברים וחולך : ו אמר רבי וא מנהגן של דיינים בעלי הדין עומדים לפניהם ושומעים את דבריהם ומוציאים אותם להוץ ונושאים ונותנים בדבר בר הזה · מכניסים אותם · הגדול שבדיינים אומר איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב · ובנין שכשיצא אחד א יאמר אני מזכה וחבירי מחייבים אבל מה אעשה ורבו עלי לכך נאמר לא תלך רכיל בעמך · וכן הוא אומר הולך וד ונאמן רוח מכסה דבר : ח ומנין שאם אתה יודע לו עדות אין אתה רשאי לשתוק עליה ת"ל לא תעמוד על דם רעך · ת טובע בנהר או ליסטים באים עליו או חיה רעה באה עליו חייב אתה להצילו בנפשו ת"ל לא תעמוד על דם רעך · אחר חבירו להורגו ואחר הזכור ואחר נערה המאורסה חייב אתה להצילו בנפשו ת"ל ולא תעמוד על דם רעך · ולא תשנא ל לא תקללנו לא תכנו ולא הכטרנו · ת"ל בלבבך · לא אמרתי כי אם בשנאה שבלב · ומנין שאם הוכחתו ארבעה ים חזור והוכיח · ת"ל הוכיח תוכיח · יכול אפילו את מוכיחו ופניו משתנות ת"ל ולא תשא עליו חטא : ט אמר רבי ה אם יש בדור הזה יכול להוכיח · אמר רבי אלעזר בן עזריה העבודה אם יש בדור הזה יכול לקבל תוכחת · אמר ר"ע יש בדור הזה יודע היאך מוכיחים · אמר רבי יוחנן בן נורי מעידני עלי שמים וארץ שיותר מארבע והמשה פעמים לקה ידי לפני רבי גמליאל שהייתי קובל לו עליו וכל כך הייתי יודע שהיה מוסף לי אהבה : י לא תקום עד היכן הוא כוחה אמר לו השאילני מגלך ולא השאילו · למהר אמר לו השאילני קרדומך אמר לו איני משאילך כשם שלא השאלתה לי מגלך

הגהות מהרי"ד

וש"ע ח"מ סי' כ"ז : יד לפני סומא בדבר וכו' הובא בס' המצות לרמב"ס מ"ג לאוין קס"ח וכא דנקט התנא מצוה זו דווקא אפ"ל דאיירי אפי' בישראל ה פן רוצה אשה מיוחסת וכן ראיתי בס' גבול בנימין ללק א' דרוש מ"א ירי שכמייעץ ישראל והוא מותר לישא אותה ומייעץ להכהן לישא אותה וקמ"ל ישראל מחבר עליה אפ"ל דמטעם זה נקט הגמ' בפסחים כ"ב : ובע"ז ו' · יין לנזיר הגם דמותר להושיט שהוא אינו נזיר ואבר מן החי לבני נח כגון בהמה קדם שנשחטו בשני סימנים או שחתך ממפרכסת דלישראל הותר ם אסור אעפ"כ עובר משום ולפני עור ועי' שו"ת אמ"נת שמואל למוהרש"ק לומר דכל היכא דהיא ליכא מצוה לית ביה משום ולפני עור ושאני בנזיר דגם ת נזיר ובס' עץ החיים למוהר"ח אבולעפיא סדר וישב ד' כ"ט הקשה מתוס' קשו הרי שמלמד תורה לעכו"ם עובר משום ולפני עור ובס' בני חיי ביו"ד דהיכי שמאכילו בידים אסור הגם שהוא אינו מצווה אבל להושיט לו אינו א אינו מצווה ולאחי שפירשתי דהך ברייתא דאשת כהן מיירי הגם שהוא היא סור ואפ"ל דקתנא השמיענו רבותא הוא לא שאל על אשה זו מה הוא הוא שאל על בת פלוני מה הוא לכהונה שיש לי מיחוש על אבי הבת אם ס דאל זיווג מצינו בגמ' ריש סוטה הלשון בת פלוני לפלוני ולא אמר פלונית כיבה טעמים] ומגד אביה היא כשירה אך מצד עצמה היא פסולה וביותר לפלוני שתי בנות והוא שאל על בת פלוני ואינו פורש בשמה כי הם אל לא על הבת רק על אביה והוא אומר כשירה ואינו מוציא כלל שקר מפיו כי וזה שפיר לא היה נכלל בלאו דלא תשקרו וגם יכול להשמט הא יודוקדק והוא פסולה ליה הוסיף התנא והיא [אינה אלא פסולה] אלא בא לכורות כמו יודע דהריטב"א ברש מועד קטן כ' דלפני עור לא שייך בדבר דאסור רק מדרבנן ספ"ק דע"ז כתבו דשייך גם במידי דאסור מדרבנן וכן משמע בתוס' חגיגה י"ג · המלמד תורה לעכו"ם עובר משום ולפני עור הגם דאינו אלא מדרבנן וכן י ס"פ כלל גדול ובהר"ש בבא מציעא פ' איזהו נשך סי' מ"ב וכן משמע פ"ג דמאי והובא ברמב"ם ס"פ י' מה' מעשר שאסור ליתן הרוצה לתוך פיו מי הגם שאינו אלא דרבנן וכן משמע בירושלמי פ"ו דשבועות על משנה עושין שהוא נאכל ולא נעבד [אינו אסור אלא מדרבנן] אסור להשכיר בהמתו לשם · יד אלאכי סי' שס"ז נסתפק היכא דנתן מכשיל והשני לא עשה האיסור אם הוא ראיה ממועד קטן י"ז · דהכותא גברא דמחי לבנו גדול ושמתוהו · הגם דהכן לא והקשה על זה מקדושין ל"ב · דמקשה והלא רתח בריה משמע דכל זמן שלא רתח לקולר ותני הטעם נראה דאין ראיה כלל מהך דא ו מגלחין דהתם כיון דאסרו

מותר מדאורייתא ורבנן אסרוהו הוה כעובר על איסור דרבנן שיש לו עיקר בדאורייתא דמנדינן ליה אבל בכך דקידושין כיון דאיירי דבלא הריתחא ליכא איסור רק לפני עור כל כמה דלא רתח לא עשה איסור · גם הביא ראיה ממהרא"ן ששון סי' קס"ב דהגם שלא נתן הריבית עובר מתחילת ההלואה ולי נראה דגם משם אין ראיה דכיון דתיכף משעת שימה עביד המלוה איסור גם הלוה תיכף עביד איסורא בשעת שימה ומצד הסברא נראה דהוה כנתכוון לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה דצריך כפרה אבל אלאו לא עבר · והנה בפסיקתא זוטרתי כ' שלא ליתן כוס יין לנזיר והוא סבור שכר תמרים ותפוחים הוא וכן כיוצא בזה ככ"ל וכ"ל דזה מיירי אפי' בדלא קאי בתרי עברי דנהרא וצריך ישוב עם הגמ' דע"ז ו' : לאחי הוצרך לאוקמי בתרי עברי דנהרא : שנאמר ויראת מאלקיך אני ה' [כל דבר שימסור ללב נאמר בו ויראת מאלקיך] כ"ה בילקוט וכן הגיה בד"ת וכ"ה לקמן ס' בהר פרק ד' ברייתא ב' :

פרק ד א בסמ"ג לאוין סי' ר"ה והובא במדרש רבה ריש מגילת רות ע"ש ביפה ענף : ב הואיל והעשיר הזה חייב לפרנסו כ"ה בילקוט ובסמ"ג לאוין ר"ג שלא יאמר זה עני הוא וחבירו עשיר מה"ה לפרנסו וכ"ה בפירש"י בחומש והעשיר חייב לפרנסו אמנם בס' המצות לרמב"ם בלאוין רס"ז הגירסא כמו שהוא לפנינו : ג עד כמה [אני] מביישו כ"ה בילקוט ובד"ת ובס' החינוך לאו רמ"ב כ' הלא אביישנו כלומר שלא אכבד אותי יותר מבעל דיני שאינו גדול כמוהו ובסמ"ג לאוין ר"ג כ' הלא אביישנו בשביל דינר אחד אזכנו ולכשיצא לחוץ אומר לו תן לו שאתה חייב לו ד"א שלא יאמר גדול הוא מוקתו שאינו משקר יש לי להאמינו יותר מן האחר ולהדר פניו אעפ"י שלא יפסוק הדבר כי אם על פי עדים מפני שעל ידי כן מסתתמים טענותיו של עני : ד הוא בגמ' שבועות ל' · ורמב"ם רפכ"ג מה' סנהדרין ובס' המצות שלו סי' קע"ז וסמ"ג עשין ק"ז : ה שלא תהא מטעים דבריו וכ"ל דקאי אבעל דין שלא יטעים דבריו יותר מדאי לדיין וזה רעבן אמנם בס' המצות לרמב"ם ל"ת ש"א הזהיר מהיות רכיל כו' ד"א שלא תהא כרוכל שטוען דברים והולך עכ"ל משמע שלא קאי כלל אבעל דין וכ"ה בס' החינוך רמ"ג לא תהא כרוכל שהוא מטעין דבריו והולך וכ"ה בירושלמי דפיאה פ"א תני רבי נחמיה שלא תהא כרוכל הזה מטעין דבריו של זה לזה ושל זה לזה : גמרו את הדבר [היו] מכניסין אותם ד"ת וכ"ה במשנה סנהדרין ל' · וכה"א משלי י"א : ח ומנין שאם אתה יודע לו עדות · בד"ת מוחק עדות וגורס זכות ועי' גמ' סנהדרין ו' : ושבועות ל"א · אמנם בס' המצות לרמב"ם בנוסחא כמו שהוא לפנינו וכ"ה בס' החינוך לאו רמ"ד : ומנין אם ראית כו' להצילו ת"ל כצ"ל ד"ת וכ"ה בילקוט וכ"ה בגמ' סנהדרין ע"ג · ובס' המצות לרמב"ם ל"ת רצ"ז ובסמ"ג והובא שם ברמב"ם פ"א מה' רוצח דין י"ד : ומנין לרודף וכו' ע"ש בגמ' סנהדרין ע"ג ובתוס' שם : יכול לא תקללנו וברייתא ט' הובאה בערכין ט"ז : ובריף פ"ב דבבא מציעא וברמב"ם פ"ו מדעות ובס' המצות שלו בלאוין

י לכך נאמר לא תקום · תימא שלא כתיב לאו על ראשון שהתחיל בתקלה ולא השאילו קודם · וי"ל משום שלא עשה מחמת שנאה · אלא שלא יאבד חפצו או יפגם או יכפור · אבל השני גילה שהוא מחמת נקימה · אבל אם גם הראשון עשה מחמת שנאה כ"ש שעובר משום לא תשנא את אחיך ומשום נקימה :

אכלתי ולא אכלתי שוא · ואזהרתי' אלא תשא את שם · שקר ואזהרתיה אלא תשבעו בשמי לשקר · יכול ר"ש ת"ל לא כלאים · דכתיב כלאים בין הרבעת בהמה לשדך שדך לא : יח יכול לא ילבש גיזי צמר ואניצי פשתן ·

יב ונוקם לאחרים · לעכו"ם : ואהבת לרעך כמוך · ר' עקיבא אומר זה כלל גדול בתורה · כדאית' בפ' במה מדליקין [שבת ל"א ·] דעלך סני לחברך לא תעביד כלל גדול הוא לרוב מצות בן עזאי אומר זה ספר תולדות אדם כלל גדול בזה · כדמפרש בבראשית רבה · דאי מקרא ואהבת לרעך כמוך · הו"א הרי שנתבזה ונתקלל יכול לומר גם אני רוצה בביזיון ובקללת חברי · שכבר באתי לידי מדה זו · א"ר תנחומא למי אתה מבזה למי שבדמות עשה אותו · נמצא שזה הכלל גדול מן הראשון · ועוד נראה לי דבקרא ואהבת לרעך כמוך כתוב פעם אחת אלהים · שהקב"ה יושב בדין על הדבר · ובקרא דזה ספר כתיב שני פעמים שהקב"ה יושב בדינו והדר יושב · וכה"ג מוכח באבות דר' נתן דאמרינן התם ואהבת לרעך כמוך ר' שמעון בן אלעזר אומר בשבועה גדולה נאמר דבר זה ואהבת לרעך כמוך כי אני ה' נאמן לשלם שכר · ואם לאו נאמן ליפרע ממני : יג יכול לא יאחוז את הבהמה · היינו שלא יכניס כמכחול בשפופרת עם מין שלה ת"ל כלאים · בכלאים דוקא אסור לעשות כך · כדמפרש בפ' השוכר את הפועלים [ב"מ צ"א :] : יד על בהמת אחרי'. על בהמת נכרי" שגם הם מוזהרי' על הרבעה ועל הרכבה מין בשאינו מינו · כדכתיב את חקותי תשמורו [קדושין ל"ט · סנהדרין ס ·] חוקים שחקקתי לך כבר · אבל לעשות מלבוש שעטנז לנכרי לא הוזהרו ישראל · וכן על כל דבר שלא הוזהרו הנכרים · שהרי מוכרים להם נבילה · ומאכילין אותם : טו בהמה על חיה. כדאמרינן בפרק בהמה המקשה [חולין ע"א ·] חיה טמאה בכלל בהמה טמאה להרבעה : יך מנין שלא יקיים · לחייב לאו על כך כגון שעושה מעשה כגון שגודר סביבם ומזבל אותם [ע' טורי אבן מגילה י"ג :] ואליבא דרבי עקיבא דמחייב מלקות על מקיים כלאים בפרק בתרא דמסכת מכות [כ"א :] ודמסכת ע"ז [ס"ד ·] ובריש מועד קטן : [ב' :] אבל בלא מעשה לא מחייב ר"ע דס"ל אין לוקין על לאו שאין בו מעשה · בפ"א דמכות [ד' :] דקאמר רבי יהודה לוקין על לאו שאין בו מעשה · וקאמר משום דיליף ליה מעדים זוממין וממוציא ש"ר · ופריך מה להצד השוה שבהן שכן קנס · וקאמר דרבי יהודה לא ס"ל כר"ע דאמר עדים זוממין קנס מכלל דר"ע לית ליה דלוקין על לאו שאין בו מעשה דלדידיה עדים זוממין קנס ולית ליה מהה למילף · ורבינו שלמה מפרש בכל מקום · מקיים בגודר סביביו · ובערוך בערך קם פי' מקיים בכלאים ברואה ומניחן · והוא לשטת בירושלמי דמשמע כן בריש פ"ח [דכלאי'] וא"ת בריש שבועות [ג' ·] בעי לאוקמי מתני' כר"ע במלקות דקתני בה אוכל ולא אוכל · אלמא אית ליה דלוקין על לאו שאין בה מעשה · וי"ל שאני גבי שבועות דגלי קרא וסבר לה כרב דימי פ' ג' [כ"א ·] דא"ר דימי א"ר יוחנן

מנלך לכך נאמר לא הקום : יא לא תטור עד היכן כחה של נטירה אמר לו השאילני קרדוסך ולא השאילו · למחר אמר לו השאילני מגלך אמר לו הא לך איני כמותך שלא השאלת לי קרדוסך לכך נאמר לא תטור : יב לא תקום ולא תטור את בני עמך · נוקם אתה ונוטר לאחרים · ואהבת לרעך כמוך · רבי עקיבא אומר זה כלל גדול בתורה · בן עזאי אומר זה ספר תולדות אדם · זה כלל גדול מזה : יג אילו נאמר בהמתך לא תרביע כלאים · יכול לא יאחוז בבהמה ויעמידנה לפני הזכר ת"ל כלאים · לא אמרתי לך אלא משום כלאים : יד אין לי אלא בהמתך על בהמתך · מנין בהמתך על בהמת אחרים בהמת אחרים על בהמתך · בהמת אחרים על בהמת אחרים מנין ת"ל את חוקותי תשמורו : טו אין לי אלא בהמה על בהמה · בהמה על חיה וחיה על בהמה מנין . טמאה על טהורה · טהורה על טמאה מנין ת"ל את חוקותי תשמורו : טז שדך לא תזרע אין לי אלא שלא יזרע · שלא יקיים מנין ת"ל לא כלאים לא אמרתי אלא משום כלאים : יז מנין שאין מרכיבים עץ סרק על גבי עץ מאכל ולא עץ מאכל על גבי עץ סרק ולא עץ מאכל על גבי עץ מאכל ת"ל את חוקותי תשמורו : יח ובגד כלאים מה ת"ל לפי שנאמר לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדיו · יכול לא ילבש גיזי צמר ואניצי פשתן · ת"ל בגד · אין לי אלא בגד מנין לרבות את הלבדים · ת"ל שעטנז דבר שהוא שוע טווי ונוז · רבי שמעון ברבי אלעזר אומר נלוז ומליז הוא אביו שבשמים עליו

פרק האשה [שם] האי מאן דרמי ליה חו... ולא ידע כו' שפיר דמי משום דהוי שוע... מדרבנן · וספיקא דרבנן לקולא · ופריך ול... שוע כל אחד והברו כמו לבדין · או טווי ב... דלא שעיעי ולא שזורי · או נוז כמו משו... כשתן וקיברן · והלכתא כמר זוטרא מד... בעינן בצמר ושעטנז בעינן בפשתן ... הכא ובכיכרי דנלוז ומליז הוא ל... כלומר מעוקם כאין הוטי משזר וככל ו... [נשים טווות פשתן משזר כן העתיקו ב... שמעתי מפי השמועה דנוז היינו משזר · ו... נמר בפני עצמן וכן של פשתן ו... שזורין בעינן כדמוכח בפ' המוצא תפילין [... דתם' נידה דמדרבנן שלא היה מושזר ו... ממתניתין דכלאים [פ"ט מ"ח] דתנן הי... והרוג שנאמר שעטנז שוע טווי ונוז · ... השיב דלא נקט התם ארוג מדרשא דשעטנז · דנוז הוי... ותדע דשוע לא נקט נמי ברישא אע"ג דמקרא קא נכיק... מייתי קרא אלא משום טווי להוד · אבל ארוג

הגהות מהרי"ד

לפי ר"ג בתני : יא הוא בגמ' יומא כ"ג וברמב"ם סוף ה' דיעות ובס' המצות שלו לאוין סי' ש"ד ש"ה וכאן בתו"כ ברישא הקדים מגלך ואח"כ קרדומך ובסיפא בהיפוך אבל ברמב"ם שם הגירסא שוה בשניהם וכן בסמ"ג לאוין סי' י"א י"ב וכן בס' החינוך בלאוין רמ"ז רמ"ח הגירסא שוה ברישא ובסיפא : יב זה כלל גדול הובא בבראשית רבה סוף פרשה כ"ד וע"ש מפה תאר ונזר הקודש וברקאנטי שם ובירושלמי פ"ט דנדרים הלכה ד' ובד"מ כ' להגיה זה ספר תולדות אדם ביום ברוא אלקים אדם בדמות אלקים עשה אותו ונראה שהוא מכרש כפי' התוס' בכאן דמוכח משני פעמים אלקים · והיית רענן כ' וז"ל כלל גדול הוא שכולנו אחים בני איש אחד ק"א וב"א פירש דכתיב בדמות אלקים עשה אותו וא"כ לא יזוהו עכ"ל בשם הרא"ד וקשה דהו"ל קרא דכתיב בצלם אלקים ברא אותו דכתיב לעיל מיניה לכן נ"ל דמקרא ואהבת לרעך כמוך י"ל דסכ"פ לא יאהב חבירו יותר ממנו וא"כ אם חבירו נוטל שררה והוא רוצה להשיג גבולו שיהא גם הוא שוה כמוהו אין איסור בדבר לכן הביא קרא זה ספר תולדות אדם שהראה הקב"ה דור ודור ודורשיו דור ודור ומנהיגיו וא"כ הכל נגזר מבריאת עולם וכמ"ש שמואל ידכינאה מכים יתקרי ובכי לא יתקרי וא"כ יהיה רודף אחר הכבוד שאין אדם נוגע במה שמוכן לחבירו עכ"ל הו"ר ולי נראה דהכ"ל דבירושלמי נדרים שם כתיב לא תקום ולא תטור היך עבידא [פי' איך יכול אדם לקיים דבר זה כי אעפ"י שעשה לו חבירו רעה לא יקום ולא יטור ומתרץ] הוה מקטע קופד [פי' בשר] ומחת סכינא לידו מחור ותמחי לידיה [בתמיה כן כיון שכלנו כאיש אחד לא יקום ולא יטור] ואהבת לריעך כמוך רע"א זה כלל גדול בתורה בן עזאי אומר זה ספר תולדות אדם כלל גדול מזה . נראה דפריך למעלה שכלם כאיש א' והיינו כיון שכל הנשמות היו תלוין באיכתו של אדם הראשון הרי כולם כאיש אחד

לזה שפיר אמר זה ספר תולדות אדם כעליון ציור קומה ובוה יוסר ... הקדוש : ע' ס' גבול בנימין חלק א' דרוש כ"ו וכ"ט : יג אילו נא... יכול לא יאחוז כ"ה בד"ת ובילקוט ובגמ' ב"מ צ"א וע"ש והובא בר... בילה דין כ' ובסמ"ג לאוין קכ"ז ובכסיקתא זוטרתי כ' אבל להעמיד... במינו מותר נ"ל גם דליפנא מעליא נקט כדאמרינן שם בגמ' : יג ... פ"ט מה' כלאים ובסמ"ג לאוין רפ"א : טו וחיה על בהמה [חיה ע... טהורה על טהורה] טמאה על טהורה טהורה על טמאה מאין כ"ה ... ובסמ"ג שם הגירסא אין לי אלא ב' מיני בהמות ב' מיני חיות ב'... מי' ומי' על בהמה טמאה על טהורה על טמאה היה או ב... את חקותי תשמורו בהמתך לא תרביע וכ' בסמ"ג פי' שממנו למד ... ביארנו והיית רענן כ' פי' דקיי"ל חיה בכלל בהמה א"כ לא דכתיב ... ולכן סד"א דוקא בהמה על חיה הוי כלאים דהוי שני מינים ממש ו... הו"י ובירושלמי פ"א דכלאים עוף מנין אית תנא תני מהא חקותי ת... לא תרביע כלאים ודין הוא מהא פ"מ דכלאים משנה ב' : ט... כן הגי' בד"ת ופ' גמ' ורש"י מועד קטן ב' : וחידושי ריטב"א שם ו... ומכות כ"א : ורש"י שם וקרבן אהרן כאן וע' ס' טורי אבן במגילה ... דלרבנן ליכא איסור כלל במקיים וע' ירושלמי פ"א דכלאים : יז ולא ... מהק כן הגי' בד"ת אכן גם בירושלמי פ"א דכלאים ליתא משמע דל... גבי עץ סרק ויעויין בפי' כר"ש פ"א דכלאים משנה ס' כבים שתי ...

ה או בשתי תכופות · א"כ לכך מזכיר ארוג במתניתין לאסוקי
ן כיף של צמר· דממעטו לפי שאינו בגד · ולא חש לפרש'
א שנאמר בגד · ולרבי יצחק ב"ר שמואל הביא ראי' מנמ' דכלאי'
קדק התם וקאמר · וליתני שוע ולא ליתני טווי · אילו תנינן

הארוג : יכול לא יפשיל את הקופה לאחוריו ת"ל לא תלבש · פי' אם כלאים בתוך הקופה יכול לא יפשילנה לאחוריו שזהו לא יעלה עליך · והא דתנן בסוף מס' כלאים השק והקופה מצטרפין לכלאים · התם פירשנו אם כלאים תפורין על שק או על קופה אסור להוליכם על כתפו . אע"ג שאינו נוגע

עליו · מכלל שנאמר לא יעלה עליך יכול לא יפשיל את הקופה לאחריו ת"ל לא תלבש · לא תלבש אין לי אלא שלא ילבש מנין שלא יתכסה· ת"ל לא יעלה עליך סותר אתה להציעו תחתיך · אבל אמרו חכמים לא תעשה כן שלא תהיה נימא אחת עולה על בשרו :

פרק ה

איש פרט לקטן או יכול שאני מוציא בן תשע שנים ויום אחד · ת"ל ואיש : ב כי ישכב את אשה פרט לקטנה · שכבת זרע פרט למערה · והיא שפחה יכול בשפחה כנענית הכתוב מדבר ת"ל והפדה או והפדה יכול כולה ת"ל לא נפדתה הא כיצד פדויה ואינה פדויה · את שחצייה שפחה וחציה בת חורין המאורסת (לבן חורים) [לעבד עברי] הכתוב מדבר דברי ר' עקיבא · רבי ישמעאל אומר בשפחה כנענית הכתוב מדבר המאורסת (לבן חורים) [לעבד עברי] · רבי אלעזר בן עזריה אומר כל עריות כבר אסורות משאר אין לנו אלא שחצייה שפחה וחציה בת חורים המאורסת לעבד עברי אחרים אומרים. לא יומתו כי לא הופעה בשפחה כנענית המאורסת לעבד כנעני : ג והפדה לא נפדתה בכסף ושוה כסף . בשטר מנין ת"ל או חופשה לא נתן לה להלן הוא אומר וכתב לה מה לה האמור להלן בשטר · אף כאן בשטר · או אין לי אלא בכסף בחציה ובשטר בכולה מנין אף שטר בחציה ת"ל או חופשה לא נתן לה מה כסף בחצייה אף שטר בחצייה : ד בקורת תהיה מכות מלמד שהיא לוקה יכול אף הוא ילקה ת"ל תהיה היא לוקה והוא אינו לוקה : ה לא יומתו כי לא חופשה הא אם הופשה הרי אלו חייבים מיתה · רבי שמעון אומר משום רבי עקיבא יכול יהא הכסף גומר בה ת"ל לא יומתו כי לא הופשה · עירה כל הפרשה כולה לכי לא חופשה מלמד שאין גומר בה כי אם בשטר : ו והביא את אשמו לה' אל פתח אהל מועד איל האשם · נאמר כאן איל אשם ונאמר להלן איל

בכלאים שכן מפני שבשק יש בו משום מלבוש · כדאמרינן במס' שבת [ס"ג·] הרועים יוצאים בשקים וכו' וכן הקופה מצטרפת ואסור (להתכסות בו) מן החמה ומן הגשמים · והתם היה רוצה לומר כי הסל אינו מצטרף מפני שהוא ארוג נקבים וחורין גדולים ואין הנאתו הנאה · אשכח דתני ש:ס כסל מצטרף :

פרק ה ב וחציה בת חורין המאורסת לבן חורין · ובג' השולח [גיטין מ"ג·] מפרש רב ששת מאורסה מיוחדת · דקידושין לא תפסי בה · ומדמה לה למקדש חצי אשה דאינה מקודשת · וניחא לן נמי דגרסינן בדר' עקיבא לבן · ובדר' ישמעאל לעבד עברי · אבל בפ"ב דכריתות [י"א·] בשניהם גרסינן עבד עברי · וטעמא הוי בחציה שפחה וחציה בת חורין במילתיה דר' עקיבא דוקא לעבד עברי דמותרת לו שפחה הוי שפיר מיוחדת · אבל לבן חורין דאסורה ליה לא הוי חיוב בייחוד שלו · וטעמא מפרש שם לר' ישמעאל והפדה לא נפדתה דברה תורה כלשון בני אדם ואינה פדויה כלל · ומיוחדת לעבד עברי דכתיב לא יומתו כי לא חופשה · מכלל דהוא חופש אלמא עבד עברי הוא : ור' אלעזר בן עזריה אומר כל עריות מפורשים וכו' באיזה ערוה מיירי · ויש מהן בק"ו · ויש מהן בג"ש · אבל זו סתימה באי זו שפחה מיירי : אין לנו אלא שחציה שפחה וחצייה בת חורין · והתם פריך רבי אלעזר ב"ע היינו ר' עקיבא · ומשני

י הוה אתיכא טווי
תרה כן . אלא אין
הלא טווי · וארוג ·
נכי נוז · אילו תנינן
הוה אתיכא נוז מותר
אלא פיף של צמר ושל
שכן חוזרין בארוג ·
כי שוע · אילו תנינן
הויכא אמרינן הא
ין לא אמרה כן אלא
כי שכן שועין · פי'
ן אלא אמרה [כראה
בות וכו' ואיכו אלא
י מ"ש אלא וכו' שר"ל
ק"ל] מ"ת ארוג וגוז
ם מפני שכן כארוג
בל הפירושים דמהי
ולא ליתני טווי והלא
בלאים אלא עד שיטווס
כן לפי' שכתוב עד
לעצמו והדק יחברס ·
וכן קשה אתרי דיוקי
ה"ל למיפרך דבריש
ום כלאים אלא טווי
חני והלבדים אסורים
ותו .לא בעי אחריני ·
יושלמי סבר כדפריך רב
[ס"א :] ואיתא או שוע
דמשמע הכא במכילתא
וס בגמרא מכל אחד ·
וזר לפרש לפי שיטת
דהילכתא כמר זוטרא
ילא אסור עד שיהו כולן
ידי' שלתה כדאית ליה ·

ית ליה א"כ הנה שכל אחד ואחד בפני עצמו הוה כלאים מדרבנן
ו בעלמא כנון לבדין מפני שכן שוע · וגוז כגון כיף של צמר ושל
ין הניסולין מצמר אסור להניחן ע"ג שתי וערב של פשתן (כיתין
ש לשון הירושלמי מהו פיף של צמר ושל פשתים) מפני שהם חוזרים
ם נדבקין סביב החוט כשרוצה לארגן · וחוזרין ומתעקמין והוי
וכן פיף של פשתן בגד שתי וערב של צמר · והתם בריש פרקא [ע'
רינן שמואל בר רב יצחק הוו מיפקד בגוביית' דלא מוקמי גבב
בב דכיתן · כגון כיפה . וגבב דעמר הוא קודם שנטוה · א"כ
וספתא בנותן צמר בפשתן להיות אורג עליו אסור שבשעה שהי'
ווה · פי' צמר שאינו טווי ורוצה לארוג בגד דק כעין שעושין
ג פשתן כגון שהוא כנימין דקין וכן צמר כמות שהוא שלא נטוה ·
אסור · שכשהן לוגזין הן טוין · לא להיות האורג עליו לעכב :
ולת האריגה שלא יעלה וישמוט · וקושר ראשו השתי בצמר
ואסור לעשות כן שנעווה בעסק הלגיזה וקשירת החוטין וחכמי
כן · מיהו איכא דהו. שוע וטוי חד חד לא דיה וקער ליה בהדי הדדי
ז עביד יהו כאילו הוו שוע וטווי ונוז בהדי הדדי מעיקרא והא מילתא
מדהוצטריך רחמנא למשרא כלאים בציצית דהתם ליכא חיבור לא
ז בטווייתם · אלא בנוזתם בלבד והוא הקשר · וטעמא דציצית
הא בעלמא הוה אסור מן התורה · ש"מ שהקשר חמור יותר מן

התם ר' אלעזר הוא דקאמר ליה לר' ישמעאל בעלמא כוותיך סבירא לי דדברה תורה כלשון ב"א · והכא שאני מכדי כתוב ליה קרא כי לא חופשה והפדה לא נפדתה למה לי · ש"מ לחציה שפחה וחציה בת חורין היא דאתא · פי' מדשני קרא בדבוריה ולא קאמר גם לא נפדתה : ג מה כסף בחצי' וכו' · ואייתי לה בפ' השולח [מ"א :] גבי המשחרר חצי עבדו בשטר רבי אומר קנה : ד בקורת מכות · ובמס' כריתות [י"א·] מפרש בקראי תהא כדתנן מכום כ"ג · גדול שבכולן קורא שבשעת המלקות היה קורא והכלא ה' את מכותך : ה הא חופשה יומתו · ר' זירא אמר שאם נתקדשה חציה שפחה ונשתחררה גמרו קידושיה והרי היא אשת איש והבא עליה בחנק · ר' נחמן אמר כקעו קדושין · והא קתני הא חופשה יומתו · אם נתקדשה לאחר שנשתחרר והא גופה קמ"ל דקודם לכן בחציה שפחה אין בה צד מיתה · בפ' השולח [מ"ג] יכול יהא כסף גומר בה · להפקיעה מאיסור שפחות : הורעה כל הפרשה ללא חופשה · מקראה ועיקרה לומר שאין גומר בה אלא שטר · והוא מדלא קאמר כי לא חופשה ולא נפדתה ש"מ שאין כסף גומר בה לחירות אלא השטר לאפוקי מהנהו דאמרי גם כסף גומר בה בלא שטר · כדקאמר בפ' השולח [מ"א :] : ו אף לאחר יוה"כ (המהרש ז"ל היה לפניו גירסת הילקוט · מה שלא נמצא בת"כ שלפנינו · וז"ל · והביא אף אחר יום הכפורים · אשמו נאמר כאן אשמו ונאמר להלן אשמו · מה אשמו האמור להלן מותרו נדבה אף אשמו האמור כאן מותרו נדבה · איל

הגהות

י"ד סי' ש"מ : יכול לא יפשיל את הקופה · הראב"ד ז"ל פי' קופה שיש בה בגד
שתים ממוכרים בה ד"ת וע' נוסחא אחריתי בספרי תלא ובירושלמי רפ"ט
אין לי אלא שלא ילבש כו' ת"ל לא יעלה עליך [עליך לא יעלה] ד"ת והובא
בגמ' ביצה י"ד : וע"ש וביומא ס"ט · וע"ש ותמיד כ"ז · וע"ש :
א פרט לקטן יכול שאני מוציא כ"ה בד"ת וילקוט והובא בגמ' סנהדרין ס"ט ·
ע"ש ועיין לעיל ס' מצורע פרשה ובים פרק ו' בתחלתו וע' בנדה ל"ב .
וא דבן ט' ויום א' ש"ז שלו ראוייה להזריע ולזה גם ככי מסתמא מוקמינן ליה
יום א' והובא ברמב"ם ספ"ג מה' איסורי ביאה והראב"ד השיגו דהא אמרינן
"א דנשכבה מרובה ביכא דקטן פטור גדול נמי פטור ותירץ הרב המגיד דזה אינו
שבשפחה קטנה אבל לא כשהבועל קטן ואנכי בעניי לא זכיתי להבין דאעפי"כ איך
ן חייב קרבן והי אי ימא דהיא חייבת מלקות כנס שהוא קטן אבל לא שיכת הוא

מהרי"ד

אח"כ ואמר המיפוש ראיתי בשיורי כנסת הגדולה בא"ח בסוף הספר כ' בשם מהר"י כמו שכתבתי דלא אתרבי רק שתהא השפחה חייבת אבל הקטן פטור ות"ל מצאתי לי רב גדול עוזר לי וביותר תמוה על כתורת חיים שם בסנהדרין ס"ט שכ' על הראב"ד ודבריו תמוהים דהא בהדיא יליף לה מקרא דואיש דקטן חייב בקרבן ולא הבנתי מקום לתמוה זו דנראה דקדים לא אתי רק לכורות דהיא חייבת על ביאתו הגם דהוא קטן וע' לקמן ס' אמור פרק ו' ברייתא ב' : ב ורמב"ם ספ"ג מה' איסורי ביאה וסמ"ג לאוין קכ"ה וע' כריתות י"א וגיטין מ"ג : ג הובאה בגמ' גיטין מ"א : וע"ש : ד הובאה בכריתות י"א · ע"ש והובא ברמב"ם ובסמ"ג שם : ה הא אם חופשה כו' ע' גמ' גיטין מ"ג : כי לא חופשה [הורעה] כל הפרשה כ"ה בנוסחא אחריתי ד"ת : ו חסר לשון וכצ"ל אשם והביא אף אחר יוה"כ · אשמו נאמר כאן אשמו ונאמר להלן אשמו מה אשמו האמור להלן מותרו נדבה אף אשמו האמור כאן מותרו נדבה איל אשם נאמר כאן וכו' ד"ת וכ"ה בילק"ט וכו' ויש רעות בוס"ל

איל אשם · מה איל האמור להלן בכסף שקלים אף כאן בכסף שקלים: **ז** וכפר עליו הכהן באיל האשם לפני ה' על חטאתו אשר חטא מלמד שהיה מביא חטאה אחת על ביאות הרבה ונסלח לו מחטאתו אשר חטא לעשות את המזיד כשוגג: **ח** כל העריות לא עשה בהם את הקטן כגדול · ושפחה עשה בה הקטנה כגדולה: **ט** כל העריות עשה בהם המערה כגומר ושפחה לא עשה בה את המערה כגומר: **י** כל העריות אחד האיש ואחד האשה שוים במכות ובקרבן · ובשפחה היא לוקה והוא אינו לוקה הוא מביא קרבן והיא אינה מביאה קרבן · כל העריות בחטאת · ושפחה חרופה באשם · כל העריות בנקיבה ושפחה בזכר · כל העריות חייב על כל ביאה וביאה ובשפחה אינו חייב אלא אחת על ביאות ערוה · כל העריות לא עשה בהם מזיד כשוגג ושפחה עשה בה את המזיד כשוגג:

פרשתא ג

כי תבואו יכול משבאו לעבר הירדן ת"ל אל הארץ הארץ המיוחדת: **ב** כי תבואו ונטעתם · פרט לשנטעו נכרי עד שלא באו לארץ · או יכול שאני מוציא את שנטעו נכרי משבאו לארץ · ת"ל כל עץ · מיכן אמרו עד שבאו אבותינו לארץ ומצאו נטוע פטור · נטעו אף על פי שלא כיבשו חייב · ונטעתם פרט לעולה מאליו · ונטעתם פרט למרכיב ולמבריך · מיכן אמרו סיפוק נפנים · סיפוק על סיפוק אף על פי שהבריכה בארץ מותר · רבי מאיר אומר מקום שכחה יפה מותר · מקום שכחה רע אסור · אין לי אלא שנטע אגוז ושקד · נטע ייחור מנין ת"ל כל עץ · עץ מאכל ולא עץ סרק · עץ מאכל פרט לנוטע לסייג ולקורות ולעצים · רבי יוסי אומר אפילו אמר הפנימי למאכל והחיצון לסייג · הפנימי חייב והחיצון פטור: **ג** אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים בזמן שנטע לסייג ולקורות ולעצים · דבר שהוא ראוי להם · שאין ראוי להם מנין · תלמוד לומר כל עץ · נטעו לעצים וחישב עליו לאכילה מנין תלמוד לומר כל עץ

איל האשם מה איל האשם האמור להלן בכסף שקלים אף האשם האמור כאן בכסף שקלים) דחייבי אשמות שעבר עליהן יוה"כ חייבים להביא: מה להלן כו' · בפרשה ויקרא תניא מנין לאשם שפחה חרופה שלא יבא אלא בכסף שקלים · ת"ל אשם אשם · ובאשם תלוי קאי · והתם נמי מפרש דמו.זר אשם נופל לנדבה: **ז** שמביא אחת על ביאות הרבה · מיתורא דאשר חטא קדריש והיינו שבא על שפחה אחת כמה ביאות · אבל אם בא על ה' שפחות בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת · כדמפרש בפ"ב דכריתות [ט' ·] וכן בפ' כלל גדול [שבת קב ·] דקאמר הכל מודים על שפחה חרופה וכו' : לעשות שוגג כמזיד · בקרא כתיב במזיד : (בת"כ שלנו לעשות מזיד כשוגג וכן הוא בכריתות [ט ·] וגירסת המפרש היא כ.מסקנא דש"ם שם אלא אימא כו') : **ח** כל העריות עשה בהן קטן כגדול · ושפחה לא עשה בה קטנה כגדולה · פי' שבכל העריות חייב גדול על הקטנה אם היא בת ג' שנים ויום אחד וכן חייבת גדולה על הקטן שהוא ראוי בן ט' שנים ויום אחד אבל בשפחה לא עשה קטנה כגדולה שאם אינה בת עונשין גם הוא אינו מביא קרבן · דהכי אמר רחמנא . אם בקורת ומלקות תהיה בשפחה גם הוא והביא את אשמו · כדמפרש בכריתות [י"א] מיהו היא נענשה אפינו פ"י קון בן ט' שנים ויום א' כדאמרינן לעיל דאינו תולה עונש שפחה באיש · ושפחה עשה מזיד כשוגג · אכי' אם שגג האיש מביא קרבן : (כנראה שבגי' הת"כ שלו היה כתוב כאן בבא דכל העריות לא עשה בהן מזיד כשוגג כו' מה שכתוב בת"כ שלנו בסוף הפרק) : **ט** כל העריות עשה מערה כגומר · דאיתקוש לנדה מה נדה בהעראה אף כל העריות בהערא · בפרק הבא על יבמתו [יבמות נ"ג] אבל בשפחה חרופה שכבת זרע כתיב : **י** כל העריות בנקבה · כשבה או שעירה חוץ ממשיח ונשיא שהמשיח מביא פר והנשיא מביא שעיר :

פרשתא ג נטעו אע"פ שלא כיבשו חייב · פי' ישראל נטעו כי בואכם תולה · וכבר באו · בריש מס' ערלה תנינן לה · והתם [קדושין ל"ז] פריך והא רבי ישמעאל הוא דאמר [בירושלמי פ"ק דערלה] כל ביאות שנאמרו בתורה לאחר שכיבשו וחילקו . ומשני מודה ר' ישמעאל בחלה וערלה · ותני כן לפי ששנה הכתוב משמעו שינו חכמים חיובו · פי' סמך הכתוב נטיעה לביאה לומר שמיד שבאו נתחייבו · וכן גבי חלה כתיב בבואכם משמע מיד · ואפילו ערלה וכלאים של עכו"ם נוהגים בכל מקום ואסורים כדתנן בתוספתא דתרומות . אבל ערלה וכלאי הכרם שוים בעכו"ם בא"י בסוריא בחוצה לארץ : ונטעתם פרט למבריך ולמרכיב שעושה ביותר כדמפרש : מכאן אמרו · בפ"א דערלה [מ"ה] סיפוק גפנים וסיפוק על סיפוק אע"פ שהבריכה בארץ מותר · לשון סיכוך בגפנים כמו הבריכה באילן · פי' שנוטע ענף הגפן שנטעו אותו בארץ · ומה ׳ הוא למעלה מדבק ומחבר וקושר בגפן זקן ומתאחין יחד · ואין על החדש דין ערלה · מאחר

ומרכיב באילן סרק דחייב כמו שנוטע בקרקע · כגון שנט[...] ולקורות · ולא לשם פירות · דבהנהו ראשונות אין בה[...] בערלה · וכדמוכח בפרק משוח מלחמה [סוטה מ"ג] ועי[...] בערלה · וכן תני בתוספתא מי שהרכיב אילן מא[...] סרק אע"פ שישראל רשאי לעשות כן חייב בערלה · וכשס[...] חמהני אמאי נקט אילן סרק · אבל השתא ניחא לן · כי[...] לאסור להרכבה משום ערלה כמו שפירשנו : מקום שכ[...] נדבקה היטב עם הזקנה אלא כמעט שיכול להפרידם ה[...] שאין עיקר גידולם אלא מן השרשים : אין לי אלא אגוז [...] לא היה כתוב עץ : שנטע לסייג · סביב הגן שלא יכנס כל ה[...] החומה שלא תיכפה : לקורות · משפין ענפי אילן מ[...] שיתעבה ויעלה בקומה לעשות קורה לצרכי הבית : ולע[...] וכירים :. **ג** אבל אם נטע דבר שאין ראוי להם כגון עץ [...] ובגמרא [ירושלמי ריש ערלה] לעצים ברולף . פי' זה אכל[...] לגדל פירות · ולקורות במשפה · וסייג מקום הסייג מוכיח · [...] בהם כאן · ר' יוסי אומר אפילו אמר הפנימי למאכל והחי[...]

שהוא חי וגדל מן הזקן · ובגמרא דהתם [בירושל[...] שמא השרישה הילדה עד שלא תתאחה בזקנה . א"ר י[...] מתאחה, עד שלא תשריש · ר' יוסי בשם ר זעירא ו[...] ממש · כלומר כשמתאחה לזקנה הוי כל כחה מן הזק[...] ענף ותוחב בקרי[...] ומחבר בה ומתח[...] שכל חיות של א[...] עד עולם · ויהו[...] עם הזקנה · ו[...] שסיכה בזקנה כ[...] הזקנה. ומרכיב ב[...] מרכיב באותו ו[...] שכולן מותרין ש[...] שרשים בקרקע[...] חיותן מכח הזק[...] הרכבה תחת הק[...] הענף לזקנה ומח[...] ויוצא ממקום אח[...] וכן שליש בשני · [...] כמו שנטוע בארץ[...] הענף המדובק ו[...] אבל אם חזר וה[...] ממקום דבוקו נ[...] כאילו נוטע וחי[...] שהפסיד כחו שהי[...] כדתנן [פ"ק דער[...] שנפסקה והיא מל[...] במאתים אסור · [...] לזקנה והיתה מו[...] להפרישה מן הז[...] שגדלו בה ביותר [...] לאחר הפסקה [...] בתערובת ערלה · [...] ומרכיב של חיוב ער[...] דר"ה [ט' :] א' [...] וא' המרכיב בלשו[...] עלתה לו שנה כ[...] ועומד בפני עצמו[...] אבל בהרכבה באי[...] ערלה · א"כ דחיוב [...]

הגהות מהרי"ד

אף כאן באשם כן [מנחות ק"ח ·] האמור להלן בכסף שקלים באשם מעילות עכ"ל הז"ר : **ו** הוא משנה מס' ובאיס ד' נ' וכיבא ברמב"ם פ"ד מה' פסולי המוקדשין דין כ"ב ולעיל ס' ויקרא דיבורא דסטאת סוף פרק כ"א מייתי לה מקרא אחריתי : **ז** מלמד [שהיה מביא אחד] על ביאות הרבה כנ"ל ד"ת וכ"ה בילקוט ופ"ה בגמ' כריתות ט' וע"ש והובא ברמב"ם פ"ט מה' שגגות דין ד' וסמ"ג עשין רט"ו : **ח** עד סוף הפרק הוא במשנה דכריתות ד' י' י"א וברמב"ם שם ובסמ"ג שם ובלאוין קכ"ס : **ח** בד"ת פי' כפי' התוס' כאן :
פרשתא ג א הארץ המיוחדת [יכול אפילו באו לעמון ומואב ת"ל וכי תבאו אל הארץ ונטעתם] כנ"ל ופי' [דהכא קאמר] כי תבאו ונאמר במקום אחר כי תביאו בנגעי בתים וגבי עומר מה כתם פרט לעמון ומואב דכתיב בהדיא אשר אני נותן לכם אף הכא פרט לעמון ומואב אי נמי וא"ו דוכי תבאו קדריש ביאה אחר ביאה משמע מעכ"י שבאו לעמון ומואב לא נתחייבו עד שיבואו לארץ ישראל שמעבר הירדן והלאה : **ב** מיכן אמרו כו' משנה ב' פ"ק דערלה : נטעו אעפ"י שלא כיבשו כתב הר"ש פי' ישראל נטעו ולא ידעתי למה פי' כן כי אפי' נטעו עכו"ם אחר שנכנסו ישראל לארץ ואולי בעל כפי' כוז [...]

מה' מ"ש ונטע רבעי דין ו' וביו"ד סי' רצ"ד סכ"ו דנכרי שנטע לעצמ[...] כאן שנטעו ישראל וכ"כ הסמ"ג עשין קל"ו ד' ר"א פ"ב אבל משבאו ל[...] שנטעו נכרי הייב וע' ש"ת ושנ"א חלק חמישי סי' כ"ו ובכג"ה [...] ונטעתם פרט לעולה מאליו ברה"ר אבל העולה מאליו ברה"י חייב [...] ורמב"ם פ"י ממ"ש וכ"ר דין ו' וסמ"ג עשין קל"ו ויו"ד סי' רצ"ד סכ"ו וכ[...] אין לי אלא שנטע עלה מאליו מנין ת"ל כל עץ · ונ"ל דכיא מיירי [...] ייחור מנין. ומב"ס שם דין י"א וסמ"ג שם ויו"ד שם סט"ו : עץ מאכ[...] דבא למעט אפי' פירות הגדלים על אילני סרק פטורים מערלה דלאו [...] פרט לניטע וכו' ר' יוסי אומר אפי' כו' משנה ריש ערלה ורמב"ם פ"י [...] רבעי דין ג' וטוש"ע יו"ד סי' רצ"ד סכ"ג וע"ש בב"י וסמ"ג עשין קל"[...] להם מנין [שיהא חייב] ת"ל כל עץ כן הגיה בר"ת ובילקוט איתא [...] חייב וכו' הו"ד שאין ראוי להם כגון אילן שמשוב ביותר או שאין ל[...] בירושלמי ריש מס' ערלה [...]

עץ · מאימתי הוא מונה לא משעת נטיעתו · פריו פרט לעלים ולולבים ולמי גפנים ולמי סמדר · או יכול שאני מוציא את ענקוקלות והבוסר ת"ל פריו פריו דברי ר' יוסי הגלילי ר"ע אומר וערלתם את ערלתו · ערלים לרבות כולם : ד שלש שנים יכול בתוך שלש שנים הוא אסור ולאחר שלש שנים יהיה מותר ת"ל יהיה · לכם · להביא את הנטוע לרבים · רבי יהודה אומר לכם פרט לנוטע לרבים · רבי שמעון בן אלעזר משמו הנוטע לרבים חייב בערלה · עלה מאיליו לרבים פטור מן הערלה : ו לא יאכל אין לי אלא שלא יאכל מנין שלא יצבע בו ושלא יהנה בו ת"ל וערלתם ערלים · לרבות את כולם : ז מנין לשלשים יום לפני ראש השנה הרי הן ככל השנה ת"ל ובשנה הרביעית · יהיה כל פריו להביא את הפרט ואת העוללות כדברי בית הילל · בית שמיי אומר יש לו פרט ויש לו עוללות · והעניים פודים לעצמם · ובית הילל אומרים כולו לגת : ח קודש מה קודש אמור להלן טעון חומש וביעור אף קודש האמור כאן טעון חומש וביעור : ט הילולים מלמד שהוא טעון ברכה לפניו ולאחריו · מיכן היה רבי עקיבא אומר לא יטעום אדם כלום קודם שיברך · מנין לשלשים יום לפני ראש השנה הרי הן ככל השנה ת"ל ובשנה החמישית תאכלו את פריו להוסיף לכם תבואתו · רבי יוסי הגלילי אומר הרי אתה כמוסיף פירות חמישית על פירות רביעית · מה פירות חמישית לבעלים אף פירות רביעית לבעלים · רבי עקיבא אומר דברה תורה כנגד היצר שלא יהיה אדם אומר הרי ארבע שנים אני מצטער בו חנם לכך נאמר להוסיף לכם תבואתו : י תבואתו מלמד שאין נפדה אלא תבואה מיכן אמרו אין פודים את חרבעי עד שיבוא לעונת המעשרות :

פרק ו מנין לאוכל מן הבהמה עד שלא תצא נפשה עובר בלא תעשה ת"ל לא תאכלו על הדם · דבר אחר לא תאכלו על הדם · אל תאכל מן הבשר והדם קיים במזרק ר' דוסא אומר מנין שאין מברין על הרוגי ב"ד ת"ל ולא תאכלו על הדם ר"ע אומר מנין לסנהדרין שהרגו את הנפש שאין טועמין כלום אותו היום ת"ל לא תאכלו וגומר ור' יוסי ב"ח אמר אזהרה לבן סורר ומורה מנין ת"ל לא תאכלו על הדם : ב לא תנחשו כגון אלו שהם מנחשים בחולדה בעופות ובכוכבים · לא תעוננו אלו אוחזים עינים · רבי ישמעאל אומר זה המעביר על העינים · רבי עקיבא אומר אל

וכן תנן בריש ערלה · פי' אם נטע אילן שיהא חציו ...ד פכים לבן שלו · ושהוא תלד חוץ שיהא לסייג חציו מותר ...ערלה · ובגמרא קאמר טעמא מדמשמע שנאמר שלש ...רלים לא יאכל . איני יודע שבעץ מאכל הכתוב מדבר ... עץ מאכל אלא ...יב לסייג ולקורות ... לר' יוסי ברירה ...קכים [פ"א מ"ד] ...[ל"ז] עוד בגמרא ... שמעון בן יהוצדק ...חורשין פטורין מן ... אפי' נטעה והא ...ליו חייב בערלה · ... כרם ככא במקום ... מוליא הקטלות ...קלות · ובילקוט ...משנה [פ"ק דערלה ...ובגמרא דהתם מהו ...ב ענבים שלקו עד ...א"ר הוכא בר אדא ...ים שלקו תלתיכון · ...ם והולך לשון המשנה) ... לעיל ואפשר שבת"כ ...בלשון המשנה תמד ...ת ויש גורסין בריטא ... כעין תמרה דסוכה ...ן גבי הדם קליפי ...כן שעל הפטמא שלו ...ין לאכילה · קליפי ... העליונה ורמוים ...ערלה · הגלעינין גרעין ...א את הנטוע לרבים · ... ליחיד משמע לרבים ... רחמנא לכם והביא ...ו : ר' יהודה אומר כו' : ...יחיד בין רבים · לכם בין ...ן רבוי אחר רבוי אלא ...ז' כל שעה [פסחי' כ"ג]: ...לרבים · שגדל ברבים ... · דאזלינן בתר רוב ...ן מפירותיו · ודעתם ...להיסק או לדבר אחר ... · אכל הנוטע לרבים ... מבטלי דעת הנוטע ...: ו לא יחליפנו . במאכל ...:ע בפרי הראוי לנטוע ...זומר לפרי אסור כפרי · ...ולא לא יצבע ולא יהנה ...היא ולא ידליקנו) ולא ידליק את הנר כגון שמן · ובפרק ...ק"א] מגריך כולהו : מנין לשלשים יום לפני ר"ה שהם ...עלתה לו שנה : ת"ל ובשנה הרביעית משמע שהשלישית ...ית · שלא כלו שלש שנים של ערלה מיום אל יום · אלא לתוך שנה רביעית ואפילו הכי אמר רחמנא מיד בתחלת רביעית כל פריו קדש הלולים · וכן דריש לקמן גבי חמישית · ...ה ככל שנה · מיהו בפ"א דר"ה [ט :] מייתי לה אמתניתין דמכינו ...תשרי · וגמר שנה שנה לג"ש · ואם חנטו פירות מתשרי ועד ט"ו

בשבט הם נדונין אחר שנה שעברה קודם תשרי · ויליף ובשנה הרביעית ובשנה החמישית פעמים שהיא שנה רביעית ועדיין אסור משום ערלה ופעמים שבחמישית ועדיין אסורה משום רבעי · והיינו פירות שחנטו מתשרי עד ט"ו בשבט · וטעמא שהן גדלין מן הלחלוחית של שנה שעברה . ושלשים יום בשנה חשיב שנה יליף [שם ו] מדכתיב (בראשית ח') ויהי באחת ושש מאות שנה בראשון באחד לחדש · מדאמרינן לא עייל אלא יום אחד ולא קרי ליה חדש ה"נ שלשים יום בשנה חשובים שנה דמה חודש למנויו אף שנה למנויה · והתם פליגי תנאי : יהיה פריו כל פריו להביא הפרט והעוללות שהכל לגת ואין לעניים בו כלל : כדברי ב"ה · דפליגי ב"ש וב"ה במסכת פאה פ"ז [מ"ו] : ח קדש מה קדש האמור להלן במעשר שני בפרשת אם בחקותי וכל מעשר הארץ מזרע הארץ מפרי העץ קדש לה' : אף קדש כו' לב"ה איצטריך שאומר יש לו חומש ויש לו ביעור · וב"ש אומר אין לו ולא דרשי קדש קדש · ובפ"ב דקדושין [נ"ד :] מיירי בה · ובגמ' [ירושלמי] מעשר שני בפ' בתרא קאמר טעמא דב"ש דכתיב גאול יגאל איש ממעשרו חמישיתו וגו' פרט לנטע רבעי שאין חייבים עליו חומש : ט להוסיף לכם תבואתו רבי יוסי הגלילי אומר הרי אתה כמוסיף פירות חמישית על פירות רביעית מה פירות חמישית לבעלים כו' ובגמ' פ"ז דפאה [ושם] מפרש אתיא דר"י הגלילי כר' יהודה דאמר מעשר שני ממון הדיוט הוא · ור"ע דאמר ליה כר"מ דאמר מעשר שני ממון גבוה הוא · ולכך דריש ליה להאי קרא שלא דברה תורה אלא כנגד היצר שלא יאמר נצטערתיו ד' שנים בחנם לכך נאמר להוסיף לכם תבואתו . כלומר יוסיף לכם הקב"ה פירות בחמישית שישלים כל השנה שאכדו אותם לשמו : י מלמד שאין נפדה אלא תבואה · פי' שלא ילקט קודם שנגמרה ויפדה בזול : לעונת המעשרות · מפורשת במס' מעשרות · ואע"ג דבשנה חמישית קאי מוסיף על שנה רביעית. שגם שם צריך להיות פירות גמורים : פרק ו מנין לאוכל בהמה עד שלא תצא נפשה כו' [סנהדרין ס"ג ·] אע"ג שנשחטה יפה · וכן אמרינן בפ' השוחט [חולין ל"ג ·] ובפרק העור והרוטב [קכ"א :] שאין מברין על הרוגי ב"ד [סנהדרין מ"ו :] דאין מתאבלין עליהן אלא אוננין כדאמרינן בפ' ד' מיתות [ס"ג :] אלו המנחשים בחולדה ובעופות · המעונן בהן · או שהולכין מימינם או משמאלם ומנחשים בזה הדבר בעופות המכירים בהם הניחוש · וכן בכוכבים הרואים בהם כשרולים נילך בדרך אי לעשות סחורה או שום דבר · והנשאל בהם עובר משום תמים תהיה עם ה' אלקיך · כדאמרינן בסוף מס' פסחים : [קי"ג :] אלו אוחזי עינים · בכישוף · מראים לבני אדם דבר שאינו ואוחזים מראיתם : זה המעביר

הגהות מהרי"ד

ומי מונין לו משעת נטיעתו ירושלמי פ"ק דערלה ורמב"ם פ"ט מה' מעשר ...סמ"ג עשין קל"ו ויו"ד וסי' רצ"ד : פרט לעלים ולולבים ומי גפנים [וסמדר] פ"ק דערלה וברמב"ם ספ"ט מה' מ"ש ונ"ר ובסמ"ג עשין קל"ו וביו"ד סי' ...גפנים דהיינו כשחותכין הגפן נוטף ממנו כמו מים : לרבות את כולן [נ"ל ...ות וחנירו אכל נפלין ולולבין מודה ר"ע וע' פ"ז דפסחים כ"ז דדריש דרשא ...כ ז"ר והוא כן דרשא דלקמן ברייתא ו' : ד לאמר ג' שנים יהיה מותר [אפי' שלש] ת"ל יהיה [בהוייתו] תהא לעולם : להביא את הנטוע כו' פרט כו' ערלה וירושלמי שם ותוספתא שם ורמב"ם פ"י מה' מ"ש ונ"ר דין ד' ע"ש ...ע יו"ד סי' רצ"ד סכ"ה : ו ושלא יהנה בו [ושלא ידליק בו את הנר] כו' ...] ערלים כ"כ בגמ' פסחים כ"ב : וב"ק ק"א · וקדושין נ"ו · וע"ש בתוס' ...גמ' ר"ה ד' ט' : י' ע"ש ובירושלמי שם וברמב"ם פ"ט מה' מ"ש ונ"ר דין ...וסמ"ג עשין שם וטוש"ע יו"ד שם ס"ד כ' · להביא את הפרט וכו' משנה ו' ...אה בקדושין נ"ד : והוכלה נפ"כ דמעשר שני ובפ"ד דעדיות והובא ברמב"ם ...ונ"ר דין ד' וטוש"ע יו"ד סי' רצ"ד ס' ו' : ח משנה שם ושם ושם ורמב"ם ...

ט הלים מלמד שטעון כו' גמ' ברכות ד ל"ה : ת"ל ובשנה החמישית · שפעמים אף בשנה החמישית אסורין משום רבעי עד ט"ו בשבט והיכי משכחת שנטע שלשים יום לפני ר"ה ... כשמגיע ר"ה הרביעי משוב שנה חמישית והפירות אסורין זית רענן : ר' יוסי הגלילי אומר וכו' עיין ירושלמי פ"ז דפיאה ופ"ה דמעשר שני : ר"ע אומר [לא] דברה תורה [אלא] כנגד היצר [הרע] שלא יהיה אדם כ"כ בילקוט : י אין פודין כו' רמב"ם פ"ט מה' מ"ש ונ"ר דין ב' ובירושלמי ספ"ק דערלה פרי אתה פודה ולא בוסר ולא פגין והובא בסמ"ג עשין קל"ו: פרק ו א כל הברייתא הוא בבבלי סנהדרין ס"ג · מנין לאוכל מן הבהמה עד שלא תצא נפשה ורמב"ם פ"א מה' שחיטה דין ב' וט"ו וטוש"ע יו"ד סי' כ"ז ועי' רש"י חולין קכ"א ואינו אלא אסמכתא : והדם קיים במזרק מכות י"ז ורמב"ם פ"א מה' מעשה הקרבנות דין ד' וסמ"ג לאוין שכ"ד שאין מברין כו' לסנהדרין שהרגו כו' רמב"ם פי"ג מה' סנהדרין דין ד' וסמ"ג לאוין ר"כ · אזהרה לבן סורר ומורה רמב"ם בס' המצות בלאוין קנ"ה וברש פ"ז מה' ממרים וסמ"ג לאוין ר"כ : ב שהם מנחשים כו' ברייתא ובסנהדרין ס"ו · ורמב"ם פי"א מה' עכו"ם דין ד' וסמ"ג לאוין נ"א וטוש"ע יו"ד סי' קע"ט ובספר המצות לרמב"ם בלאוין סי' ל"ג ובס' החינוך סי' רנ"ב : לא ...

המעביר על העינים · בפ' ד' מיתות [סה:] גרסינן המעביר שבעה מיני זכור ועושה בהשבעה במעשה שדים · ורואה מה שאין בני אדם רואין ודרש מעונן מלשון עינים]: ר"ע אומר אלו נותני עתים · ר"ע דורשו מלשון [עונה · כגון אלו האומרים למודות ערבי שביעיות להיות חטים יפות: עקורות קטניות להיות רעות · פי' עקורות הם מן הטובה להיות רעות · כגון שעושה מעשיו לפי העונות שמנחש בהם ומוכר תבואתו שסופה להיות בזול · וכן קונה קטניות למכור ביוקר בערב שביעית · נמצא שאינו בוטח בהקב"ה ואומר שהעולם כמנהגו נוהג ואין כח לשנות · ויש מפרשים עקורות קטניות להיות רעות · אם אינן נקצרות בערב שביעית כי דרך קטניות להיות עוקרין אותן: ג לא תקיפו פאת אחד המקיף ואחד הניקף · ובפ' אלו הן הלוקין [מכות כ:] מפרש בניקף ידי עצמו שחייב שתים · א"כ במסייע · אבל בניקף מאחרים פטור דלא קא עביד מעשה: אלו הצדעים · בי פירקי דרישא מקום שמתחבר עצם הגולגולת עם עצם הלחיים · ולמטה משם פיאות הזקן שתים [...] אלא זו בשתי כניסות של עצם · וכן [...]ד אחר · ואחת באמצע הזקן. שהם [...] · וחכמי לוני"ל מפרשים · למטה [ל]חיבור הראש פאה אחת · וכן מכאן · [ו]שלש אחרות אינן מקום פרקים · אבל [...]ם כמו קרנות · וכל דבר שיש לו [ק]רנות שלש או ארבע נקרא ארבע [פי]אות שהרי שבולת זקן · והוא הזקן [ה]ארוך של אדם · אינו מקום הפרק · [כי] אותו נקרא מנטו"ן בלע"ז · עצם [א]חד הוא · ואעפ"כ נקרא פאה · והוא [סו]ף הזקן שפירשו במס' מכות · ומפני [שה]יא זווית נקרא פיאה · וכן בלחיים [הת]חתון שיש בהם זווית · ואחת מלמטה [והי]א שבולת הזקן · וחייב חמש אפילו [בה]תראה אחת ואפילו במשחית בבת [אח]ת · אע"ג דליכא קרא יתירא כמו [ב]קרחה ושריטה דכתיב לא יקרחו קרחה

אלו נותני עתים כגון אלו שהם אומרים לכודות ערבי שביעית להיות יפות · עקורות · קטניות להיות רעות: ג לא תקיפו אחד המקיף ואחד הניקף · פאת ראשיכם סוף ראשכם · ואלו הם הצדעים מיכן ומיכן: ד ולא תשחית את פאת זקנך מה ת"ל לפי שנאמר ופאת זקנם לא יגלחו · יכול אפילו גלחו במספריים כבתער יהיה חייב ת"ל לא תשחית פאת זקנך יכול אפילו לקטו במלקט וברהיטני יהיה חייב ת"ל וזקנם לא יגלחו הא כיצד גילוח שיש בו השחתה הוי אומר זה התער: ה פאת זקנך סוף זקנך מלמד שהוא חייב על הראש שתים אחת מיכן ואחת מיכן · ועל הזקן שתים מיכן ושתים מיכן ואחת מלמטן · רבי אלעזר אומר אם נטלן כולן כאחת אינו חייב עד שיטלנו בתער: ו ר' אלעזר אומר אפילו לקטו במלקט וברהיטני חייב: ז ושרט לנפש · יכול אפי' שרט על ביתו שנפל · ועל ספינתו שאבדה בים יהי חייב ת"ל לנפש · לא אמרתי שריטה אלא שהוא על מת: ח מנין לחמש שריטות על מת אחד שהוא חייב על כל שריטה ושריטה. ת"ל ושרט להייב על כל שריטה ושריטה: ט רבי יוסי אומר מנין לשריטה אחת על חמש מתים שהוא חייב על כל מת ומת ת"ל לנפש להייב על כל מת ומת: י וכתובת קעקע יכול אפילו כתב ולא קעקע יהי חייב ת"ל קעקע · אי קעקע יכול קעקע ולא כתב יהא חייב תלמוד לומר וכתובת · הא כיצד עד שיכתוב ויקעקע בדיו ובכוהל ובכל דבר שהוא רושם · רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון אינו חייב עד שיכתוב שם השם שנאמר וכתובת קעקע לא תתנו בכם אני ה':

פרק ז אל תחלל את בתך להזנותה יכול לא יהננה ללוי לא יתננה לישראל ת"ל להזנותה · לא אמרתי אלא חילול שהיא לשם זנות · ואיזה זה זה המוסר (דין) לחבירו בתו פנויה שלא לשם אישות · וכן המוסרת עצמה שלא לשם אישות: ב ולא תזנה הארץ · מזנים הם הפירות · יכול על מעשה יהידי ת"ל ומלאה הארץ זימה · ולא על מעשה יהידי: ד רבי יהודה אומר הרי הוא אומר ותחניפי ארץ בזנותיך וברעתיך · מהו עונשו של דבר וימנעו רביבים ומלקוש לא היה · ומצח אשה זונה היה לך מאנת הכלם: ה רבי אליעזר בן יעקב אומר מתוך שהוא בא על נשים ה[...] על איזה מהם בא · והיא שקבלה מאנשים הרבה ואין יודע מאיזה מהם קיבלה · שגג ונשא לבתו שגג והשיאה לבנו נמצא ובנו לאהותו נמצא ממלא את העולם ממזירים שנאמר זמה · זה מה הוא: ו רבי אלעזר אומר מנין שהוא ענוש ל[...] על אשה ואמה · נאמר כאן זמה ונאמר להלן ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה זמה היא מלמד שהוא ענוש לפני [...] אשה ואמה: ז יכול יהיה בנין בית המקדש דוחה שבת · ת"ל את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו · אמר שבת ואמר מקדש משם מורא יכול יהיה ירא מן המקדש ת"ל ואת שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו מה שבת לא מן הש[בת ...] אלא ממי שפיקד על השבת אף מקדש לא מן המקדש אתה ירא אלא ממי שפקד על המקדש: ח אין לי אלא בזמ[ן ...] קיים בזמן שאין בית המקדש קיים מנין ת"ל את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו · מה שמירת שבת לעולם · אף מור[א ...] ט איזו מורא לא יכנס להר הבית במקלו ובתרמילו במנעלו ובאפונדתו ובאבק שעל רגליו ולא יעשנו קפנדרי[א ...]

[...]ב על כל קרחה וקרחה · וכן לא ישרטו שרטת · [...]קישן להדדי בכהנים ובישראל · דכתיב בכהנים [...]אשם ופאת זקנם לא יגלחו ובבשרם לא ישרטו שר[טת ...] [...]הם · וכן בישראל כתיב לא תקיפו פאת ולא תשחית [...]
מוסיף על מנין [...] אומר אם נטלן [...] יד · ובתוספתא [...] ונוטל חייב ע[...] [...]י קעקע מלשון [...] ומקעקע וממלא [...] הנקרא כתובת. אבל כתב על ב[...] חייב: עד שיכתוב [...] כדמפרש [...]
פרק ז יכול [...] כהן ל[...] שפוסלן אותה מ[...] אלו הן הנשרפין [...] ב מזנים הם הפ[...] וגדל הוגן · מוכ[...] ממנו משתעמם [...] דכלאים אמרינן [...] דטופנא: יכול ע[...] מישראל קלקל בזו[...] שיש לשאול אם [...] החולן [יבמות ל[...] זו מה היא ובתוס[...] אמר רבי אלעזר ז[...] אמר ר' אלעזר מ[...] כבא על אשה ואמ[...] בית המקדש יהא [...] בלאו דמחמר · וס[...] לא תעשה כדמפר[...] (דמכות): ט ק[...] הרואה שהולך [...] אדמקיפנא אדרי [...] שבין רגליו · שאמ[...] מעל רגלך · א"כ [...] המלך בלבוש שק: [...]

הגהות מהרי"ר

ומעביר על עיניו ועושה כשכים והובא ברמב"ם שם דין ט' ובסמ"ג לאוין נ"ג כתנא קמא ובס' החינוך לאוין רנ"ד כפסק כתרווייהו: ג גמ' מכות כ': ורמב"ם רפי"ב מה' ע"ס וסמ"ג לאוין נ"ז וטוש"ע יו"ד סי' קפ"א וע"ש: ד הובאה בגמ' קדושין ל"ה: נזיר מ': ונ"מ ומכות כ"א ו' ת"ל [ופאת] וזקנם לא יגלחו יכול וכו' בגמ' שם והובא ברמב"ם שם דין ו' ובסמ"ג לאוין כ"ח וס' החינוך לאו רנ"ו וטוש"ע יו"ד שם: ה פאת וזקנך סוף וזקנך ברייתא מכות כ': מלמד שהוא חייב על הראש כו' משנה שם ד' כ' ורמב"ם שם וסמ"ג שם וש"ע שם: אם נטלן כלן כאחת אין חייב [אלא אחת ואינו חייב] עד שיטלנו בתער כצ"ל ד"ת וכ"ה שם במשנה: ו שם במשנה: ז ח ט גמ' מכות כ': וע"ש והובא ברמב"ם פי"ב מה' עכו"ם ובס' המצות [...] בלאוין מ"ה וסמ"ג לאוין ס"ב וטוש"ע יו"ד סי' ק"פ ובספר החינוך לאוין תע"ו · ברייתא מ' ס' ירמיה ס' נ"א כניה בקושיא למה לי קרא לחייב על כל שריטה ושריטה הא לקמן סדר אמור פרק א' ברייתא ה' יליף לה מגזירה שוה: י משנה וגמ' מכות כ"א · וע"ש והובא ברמב"ם פ"ב מה' ע"א דין י"א ובס' המצות שלו בלאוין מ"א ובסמ"ג לאוין ס"א ובטוש"ע יו"ד סי' ק"פ ובס' החינוך בלאוין רנ"ז:
פרק ז א הוא בסנהדרין ע"ו וברמב"ם ספ"ב מה' נערה בתולה ובסמ"ג לאוין פ"ה ובאה"ע סי' ט"ז וע"ש בית שמואל ובססי' קע"ז וע' חידושי מהר"י טראני על רי"ף [...]

על הבנים שיולדו מהם דאיתא שם הפירות לא כבן לא לו ולא י[...] יחידי פי' אם מסר את בתו לאדם אחד להיות לבלגש וכן הוא [...] עבירה בלאו זה ת"ל ומלאה הארץ זימה ולא מעשה יחידי סמ"ג לאו[...] זוטרתי אין מעשה יחידי כלום אלא על שמחטיאין את הרבים כ[...] ד ר"י בן בתירא אומר כ"ה בילקוט הרי הוא אומר [בירמיה ג'] [...] שמא עוברי עבירה יש בכם: ה שנאמר זימה [זו] מה הוא כן הגי[...] יבמות ל"ז: וע"ש והובא ברמב"ם פט"ו מה' איסורי ביאה וע' גמ[...] זוטרתי מסיים כלומר זו מה תקנה יש בה שמעוות לא יוכל לתקון: [...] כי' ברבנן אהרן מתוך שאינו יודע על איזה אשה בא יבא אח"כ [...] בתה ולכן ענשו הכתוב מעתה כאילו בא על אשה ואמה עכ"ל וקשה [...] דרך זנות מותר לישא בתה כדאיתא רפי"א דיבמות ואי איירי דוק[...] במדינה זו וחוזר ונושא אשה במדינה אחרת א"כ ודאי מכיר כאשה [...] בזנות קאמר בגמרא האב נושא את בתו והאח נושא אחותו ובנשואין [...] את בתו אלא האח נושא אחותו וס"מ דליכא למיחש לבתו דבנשואין [...] הבן לא ידע אם היה לאביו אשה אחרת ול"כ דאיפכא הוא דשאר [...]

וס המדבר משחיו · יש מפרשים מלשון אובות חדשים · מ"ז י] הכי גרים לה בחוצה לארץ מנין ת"ל אתך כל מקום שאתך · א"כ מה
ח כגוד ·) ובעל אוב מוציא קול מתחת שחיו של אוב · ת"ל בארץ · בארץ צריך להביא ראיה בחוצה לארץ אינו צריך להביא ראיה ·
ו קול והכל על ידי שדים והשבעה · וכשמשביע מיד מעלה דברי ר' יהודה · והתם מפרש לה ותפ' דוקא שהכרנוהו עד עכשיו שהיה נכרי
עלה ומדבר מאותו מקום · ועולה ויושב תחת זרועות אבל לא הכרנוהו אין צריך ראיה · כיון שמחזיק עצמו בדת יהודים · דומיא

ם עליו בזרועותיו
הקשה · ולפי שאינו
בכי אדם מדברים
מדכתיב והיה כאוב
נקרא פיתום על שם
פים · ובאגדה דשואל
קאמר · אמרה מה
דעבדת וסליקו וניחא
מכשפות שמו וכורו ·
על זכרותו או עולה
דמשמע התם שעל
על אוב מעלה ורואה
ביעו לענות שואל ·
ו · ובפ' ד' מיתות
מביא ברייתא בגירסא
סין פיתום בסמך שם
· שמניח עצם ידוע
רשים בפיו של מת :
ה · כדכתיב כי יהיה
ידעוני מות יומתו :
הרה · דכתיב אל תפנו
גה: יא דע מה אתה
וה · קדושה וטהרה
יג יכול יעמוד לפניו
ית וגו' · מפרש בפ"ק
קימה שיש בה הדור
ת · כדמפרשינן בפרק
[י"ג :] מה קימה
כים ובגמרא [קדושין
י לא עסקינן דנקיט
מקיש קימה להידור
ן בו בטול אף קימה
הדור לקימה מה קימה
חסרון כים וכו') :
לי אלא בארץ שמקבלין
ס . בפ' החולץ [יבמות

וחומר : י אל תפנו את האובות ואל הידעונים · אוב זה פיתום המדבר משחיו · וידעוני המדבר בפיו. הרי אלו בסקילה והנשאל בהם באזהרה : יא אל תבקשו לטמאה בהם מלמד שאינם באים עליו על אדם אלא אם כן הפנה דעתו להם ונטמא בהם הא אם מטמא את כהן · דע מה את מחליף מה במה : יב מפני שיבה תקום יכול מפני אשמיי ת"ל זקן ואין זקן אלא חכם שנאמר אספה לי שבעים איש מזקני ישראל · רבי יוסי הגלילי אומר אין זקן אלא זה שקנה חכמה שנאמר ה' קנני ראשית דרכו : יג יכול יעמוד לפניו מרחוק ת"ל והדרת פני זקן · אי והדרת יכול יהדרנו בממון · ת"ל תקום והדרת · מה קימה שאין בה חסרון כים אף הידור שאין בה חסרון כים : יד איזהו הידור לא ישב במקומו ולא מדבר במקומו ולא סותר את דבריו · יכול אם ראהו יעצום עיניו כאילו לא ראהו הרי הדבר מסור ללב · שנאמר ויראת מאלהיך אני ה' · הא כל דבר שהוא מסור ללב נאמר ויראת מאלהיך : טו רבי שמעון בן אלעזר אומר מנין לזקן שלא יטריח · ת"ל זקן ויראת מאלהיך :

פרק ח

בא ואמר לו גר אני יכול קיבלו ת"ל אתך במוחזק לך את שבאו עדים מנין ת"ל וכי יגור בארצכם · אין לי אלא בארץ · בחוצה לארץ מנין ת"ל אתכם בכל מקום שאתם · א"כ למה נאמר בארצכם אלא בארץ צריך להביא ראיה · ובחוצה לארץ אין צריך להביא ראיה : ב לא תונו אותו שלא תאמר לו אמש היית עובד עכו"ם ועכשיו נכנסת תחת כנפי השכינה : ג כאזרח מה אזרח שקיבל עליו את כל דברי התורה · אף גר שקיבל עליו כל דברי התורה · מיכן אמרו גר שקיבל עליו את כל דברי התורה חוץ מדבר אחד אין מקבלים אותו · רבי יוסי ברבי יהודה אומר אפילו דבר קטן מדקדוקי סופרים : ד והיה לכם הגר הגר אתכם ואהבת לו כמוך כשם שנאמר לישראל ואהבת לרעך כמוך · כך נאמר לגרים ואהבת לו כמוך כי גרים הייתם בארץ מצרים דעו מנפשן של גרים שאף אתם הייתם גרים בארץ מצרים : ה לא תעשו עול במשפט אם לדין כבר הדין אמור אם

דהוא [פסחים ג' :] נכרי שהיה אוכל פסחים · והתם פסיק הלכה בין בארץ בין בח"ל צריך להביא ראיה : ג מכאן אמרו · בתוספתא דדמאי [פ"ב] ומייתי לה בפ' עד כמה [בכורות ל' :] דצריך שיהא גר דומיא דאזרח שקבל כל התורה בסיני : ו במדה זו מדת הארץ · ובפ' המוכר את הספינה [ב"ב פ"ט] קאמר שלא ימדוד לאחד בימות החמה ולאחד בימות הגשמים · משום שהחבל נקוון בימות החמה ומתפשט בימות הגשמים · ובפי' ר"ח שהקרקע מתפתחת בימות החמה · ובימות הגשמים נקוולת וגם נחתמת : במשורה זה זר גדול · מדה גדולה על שם מתחת לזרו · והיינו שפה הנוספת על הכלים לכן זו המדה גדולה היא משאר מדות : ויש אומרים זו קוטית קטנה · בגמרא מפרש אחד מל"ו בלוג : זה המחק · כדאמרינן התם שאינן עושין המחק לא של דלעת ולא של מתכת : ז צדק את המשקלות יפה · שצריך שיהא נפש של מאזנים תלויה באויר ג' טפחים (ולמעלה הוא בטורטני : משקולא גדולה · משקל הככר ביחד וכאן במאזנים קטנים) [א"ה מן תיבת למעלה עד תיבת קטנים לא ידענא שותא דמר · ויגעתי ולא מצאתי והעתקתי אות באות ובלי ספק שיש כאן טעיות רבות בחסר ויתיר וחלוף·] ובכלל זה לא יטמין משקלות במלח · ואין מעייכין במקום שמכריעין : שיהא לאו שלך צדק · שלא ידבר אחד בפה ואחד בלב · וכן לענין מקח וממכר למאן דאמר דברים שבלב הוין דברים · ומייתי לה בפ' הזהב [ב"מ מ"ט :] ח מנה אגרדמים על כך · ממונה להלקות ולהעניש במקום שאין

· לא תעשו עול במשפט במדה ובמשורה מלמד שהמודד נקרא דיין · שאם שיקר במידה קרוי עוול שנאוי ומשוקץ · ונורם לחמשה דברים · מטמא את הארץ · ומחלל את השם · ומסלק השכינה · ומפיל ישראל בחרב · ומגלה אותם במידה זו מידת הארץ · במשקל זו טריטני · ובמשורה זו זיר הגדול · ויש אומר זו קוטית קטנה · ויש אומר זו המחוק : צדק את המאזנים יפה · אבני צדק צדק את המשקלות יפה · איפת צדק · צדק את האיפות יפה · והין צדק צדק את בי יוסי ברבי יהודה אומר והלא ההין בכלל איפה היה שנאמר ואיפת צדק אם כן למה נאמר והין צדק יהיה לך · לאו יק : ח יהיה לך · מנה לך אגרדימים על כן . מיכן אמרו הסיטון מקנח את מידותיו אחת לשלשים יום · בעל הבית עשר הודש · רבי שמעון בן גמליאל אומר הילוף הדברים · החנוני מקנח מידותיו פעמים בשבת · וממחה משקלותיו פעם אחת בשבת

הגהות מהרי"ד

ה וכ"א וע' ס' יד יוסף תרומה דרוש ג' : י משנה סנהדרין ס"ה · ורמב"ם ן מ' ט' ובמיבורו פי"א מה' ע"ז דין י"ד ובסמ"ג לאוין ל"ח ל"ט וע"ש וע' ו בסנהדרין ובספר החינוך לאו רנ"ח רנ"ט : יא שאין באים עליו . פירוש ים אינם שורים עליו וית רענן . מה את מוסיף מהבהמה פי' כרי אתה נ"ע למה דוקא בעבירה זו מדמיהו לבהמה וית רענן ואפשר שכיון שמי שכוא הדבקו בקדושה דומה למלאך כי הנביאים נקראו מלאכים אבל מי שמדבק ע"י כמדומה לא מיבעיא שבל נדמה למלאך רק גם יוצא מגדר האדם ונמשל
יב עד סוף הפרק הוא בגמ' קדושין ל"ב : ל"ג וע"ש בגמ' ותוס' ומפרשים גדול ד' ג' · וס' הקנה על המצות ד' כ"ג כ"ד · וע' צפנת פענח למוהר"י ר ומר הקודש בראשית רבה פ' פ' סימן ה' והובא בס' המצות לרמב"ם עשה ין מה' תלמוד תורה ובסמ"ג עשין י"ג ובס' החינוך עשה רכ"ב וטוש"ע יו"ד
יב שנאמר אספה וגו' במדבר י"א כו' שנאמר ה' קנני גו' משלי ח' : [מפניו] מרחוק ת"ל והדרת פני זקן [לא אמרתי אלא קימה שיש בה הידור] צ"ל ד"ת וכ"ה בגמ' קדושין שם וע' במדבר רבה ס' בהעלותך ריש ד' רמ"ה : ין בה חסרון כיס הובא גם בירושלמי פרק ג' דביכורים ובמדבר רבה ה הכהן בר פפא כשהייתי רואה סיעה של בני אדם הייתי הולך בדרך אחרת עליהן שלא יהיו רואין ועומדין מלפני וכשאמרתי דברים לפני ר' יוסי בר זבידא לעבור לפניהם ויהיו רואים אותך ועומדים לפניך ואתה מביאן לידי יראת ופני שיבה תקום ויראת למה שמעלתן של צדיקים מעלה שאין לה ירידה אבל ו וכו' עכ"ל המדרש ונראה לפרש דלא פליגי רק הענין כך הוא דהתורה ציותה ם ונמצאים ברבה חכמים שאין תוכם כברם אך אעפי"כ צריך לקום בפניהם

אך ליראת שמים אין זוכה ע"י זה רק כאשר זכה לקום לפני ת"ח אמיתי לזה ר' אבא לא היה מחזיק עצמו לצדיק ולא היה רוצה להטריח הצבור ור' יוסי אמר לו בזה אין מקום להחזיק במדת ענוה ושלא להחזיק עצמו לחכם כי אדרבא בזה מביאים ליראה ועקב ענוה יראה ומזה הטעם אם מקיף חיי דעל ידי ענוה אמתית זוכה לאריכת ימים ואפ"ל דעבור זה ביו"ד סי' רמ"ד ס"ו מובא הדין זה שלא יטריח על חכם דבזה שייך ביותר להחזיק במדת הענוה אבל על מי שהוא זקן לא שייך לומר שיחזיק עצמו שאינו זקן רק האם שיהיה מחזיק עצמו בזקן אשמאי ובזה לא דברה תורה ולעולם יחזיק עצמו כאילו אינו זכאי :
פרק ח א בגמ' יבמות מ"ו : וע"ש גם בד' מ"ז ובתוס' שם וברמב"ם פי"ג מה' איסורי ביאה ובהשגות הראב"ד שם ובסמ"ג לאוין קט"ו ובטוש"ע יו"ד סי' רס"ח ס"ו וע"ש ברש"י ובד"ת כאן כתב ונראה דיש ליישב הגרסא שלנו דגרים אתכם ומפיק ליה מהגר הגר אתכם : ב פ' גמ' בבא מציעא נ"ח : והובא ברמב"ם פי"ד מה' מכירה דין י"ג ובסמ"ג לאוין קע"ח וע' מכילתא משפטים פרשה י"ח : תחת כנפי [שמים] כ"ה בילקוט : ג ר' יוסי אומר אפילו דבר [אחד] מדיקדוקי סופרים כ"ה בילקוט אמנם בתוספתא פ"ב דדמאי ובברייתא בבכורות ל: הנוסחא הוא כמו שהוא לפנינו : ד דמו [מה] נפשן של גרים כ"ה בד"ת ובילקוט ועפ"י האמור בספרי המקובלים כי נשמות הגרים מינן הוו ולידתי אפשר ליישב גם זו הנוסחא : ה עיין לעיל ריש פ"ד והברייתא זו הובאה בס' המצות לרמב"ם לאו רע"א ובסמ"ג לאוין ר"ה ובס' החינוך לאו ר"ס ובמדרש רבה ריש מגלת רות ע"ש ביפה ענף : ו הובאה בבבא מציעא ס"א : וע"ש בשיטה מקובצת ובבבא בתרא פ"ט ובפוסקים שם : ובמשורה זו [זיר] הגדול כ"ה בילקוט : ז בס' המצות לרמב"ם בעשין ר"ח ובסמ"ג עשין ע"ב ובס' החינוך עשה רכ"ג ובטוש"ע ח"מ סי' רל"א : לאו צדק והן צדק בבלי בבא מציעא מ"ט · וע"ש ובירושלמי שם ובירושלמי סוף מס' שבועות : ח מנה לך

שאין מוצאין כדין : ט נותן לו גירומין · הכרעותיו · וטלה בפרק המוכר את הספינה [פ"ט] למדוד בדקה · בקב : (כך היא הגירסא בילקוט ארשב"ג וכו' וא' מה' בינש מקום שנהגו למדוד בדקה לא ימדוד בגסה · בגסה לא ימדוד בדקה למחוק לא ינדוש לגדוש לא ימחוק אני ה' אלקיכם וכו') לא ימדוד בגסה · לא משתעי אלא בעכו"ס למאי קא מרבה לעריות הוי ליה ערוות : ג אשר יתן מזרעו למולך · לא שיתן מזרעו ולא שיתן משכבת זרעו ממש שלא העניש על כך וכ' ונלמוד מן האזהרה דכתיב להעביר למולך שיכול להעב

בסאה ויחלקנה לקבין · א"נ כדתנן במס' דמאי [סס"ב] אי זו היא מדה גסה בינש שלשת קבין ובלא דינר · פחות מיכן מדה קטנה : י כל הטופר במצות מדות · שעושה בהן עול : יא ליתן שמירה ועשייה לחוקים · לימ"ד וגירסא וחוקים הם מצות שאין להם טעם · ומשפטים שיש להם טעם :

פרשתא י יכול צריכי' להדרש · למה נאמרו באותו לשון כדגמרינן [לעיל כדר גו וקידושין כ"ס] יבל מקום שנאמר צו אינו אלא מיד ולדורות ואמרינן בעלמא הרבה יש בין וידבר לויאמר · אלא שאין בהו כח לדרוש · ויש מפרשים שבכל מקום שנא' ישראל אנו מרבים נשים וגרים ועבדים. ויש מקומות שאנו מרבים אפילו עכו"ס שכולן צריכין לידרש לפי הענין : ב א"כ למה נאמר איש איש · מאחר שכבר רבינו אפילו נשים פטויות לעריות מה יש לנו עוד לירבות · וקאמר להביא את העכו"ס שבאו על הערוות וכו' · ונס' ד' מיהו' [סנהדרין נ"ז:] פרי' וכא תכנא נפק' מהסס נפקא (לאחר) זה גלוי הערוות · ומשני לא נצרכא · לא לנערה המאורסה דלדידהו לית להו ודיינינן להו בדיני דידן בסקילה · ודיני האומות בסייף כדכתיב באדם דמו ישפך · קיימא דהכא

בשבת · ויקנה מאזנים על כל משקל משקל : ט אמר רבי שמעון בן גמליאל בשה דברים אמורים בלח אבל ביבש אינו צריך וחייב להכריע לו טפח · היה שוקל לו עין בעין נותן לו גירומים · אחד מעשרה נותן בו בלח ואחד מעשרים ביבש : י אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים על תנאי כך הוצאתי אתכם מארץ מצרים · על תנאי שתקבלו עליכם מצות מידות שכל המודה במצות מידות מודה ביציאת מצרים · וכל הכופר במצות מידות כופר ביציאת מצרים : יא ושמרתם את חוקותי ואת כל משפטי ועשיתם אותם ליתן שמירה ועשיה לחוקים ושמירה ועשייה למשפטים · אני ה' אני נאמן לשלם שכר :

פרשתא י

ואל בני ישראל תאמר · ואל בני ישראל תדבר · אמור אל בני ישראל · דבר אל בני ישראל · צו את בני ישראל · ואתה תצוה אל בני ישראל · רבי יוסי אומר דברה תורה כלשון בני אדם בלשונות הרבה · ובולם צריכים להידרש · ישראל אלו ישראל · גר אלו הגרים · הגר · לרבות נשי הגרים · בישראל · לרבות נשים ועבדים : ב א"כ למה נאמר איש איש להביא את העכו"ם שבאו על העריות העכו"ם שידונו בדיני העכו"ם ושבאו על העריות ישראל שידונו בדיני ישראל : ג אשר יתן מזרעו למולך לא שיתן מזרעו מיכך וכך · אשר יתן מזרעו למולך מה ת"ל לפי שנאמר ומזרעך לא תתן יכול אפילו העביר ולא מסר יהא חייב ת"ל אשר יתן מזרעו יכול אפילו מסר ולא העביר יהיה חייב ת"ל ומזרעך לא תתן להעביר למולך · יכול אפילו מסר להעביר למולך שלא באש יהיה חייב ת"ל לא ימצא מעביר בנו

ויש מפרשים ולא עבירות · והיינו מה מסר לכומרים שזה העביר והיה חייב [ס"ד :] מפרש כיצ' דליכני בי תלמי וכו מהאי גיסא : ד י כדתנן [שם ח"ד : הסקילה היה מפשי הדין נפקא ליה ה והכרתי אותו ואו' הכרו בו : ועמו ב למחות : ו כי מזר כו' ת"ל מזרעו למו כי מזרעו לדרשא א' חסרון ועיין בגמר ע"ב · וכנראה שה אחרת בתו"ב) : ז זרע פסול מנין ת' בכל מקום שכתב זו מזמצ כדתניא ביו אלא זרע כשר וכו' בהכרתי · אלא ביסור בדין חמור · ורשעים בידו בדין קל ול פטורי כך מפרש ב

ובתו באש וקוסם קסמים · העברה העברה לגזירה שוה · מה תעברה האמורה להלן למולך · אף העברה האמורה [...] העברה האמורה להלן באש אף העברה האמורה כאן באש · נמצית אתה אומר שימסור ויעביר באש למ[...]
יומת בבית דין מנין אם אין בבית דין כח יפה שעם הארץ מסייעים אותו ת"ל עם הארץ ירגמוהו · דבר אחר [...]
הארץ שבנינו נבראתה הארץ · רבן גמליאל אומר עם שהם עתידים לירש את הארץ על ידי הדברים [...]
ולא כסותו · באבן · מלמד שאם מת באבן אחת יצא : ה ואני אתן את פני · פונה אני מכל עסקי וע[...]
ולא בציבור · ההוא ולא אנוס ולא שוגג ולא מוטעה · והכרתי אותו מקרב עמו ועמו שלום : ו כי מזרעו נת[...]
לפי שנאמר לא ימצא בך מעביר בתו ובנו באש · אין לי אלא בנו ובתו · בן בנו ובן בתו מנין ת"ל כי מזרע[...]
ז אין לי אלא זרע כשר זרע פסול מנין ת"ל בתתו מזרעו למולך כל זרע שיש בו : ח למען טמא את מקדשי ולח[...]
מלמד שהוא מטמא את המקדש מחלל את השם ומסלק את השכינה ומפיל את ישראל בחרב ומגלה או[...]
ט ואם העלם יעלימו מנין אם העלימו בדבר אחד סוף שדברים הרבה מעלימים · ת"ל אם העלם יעלימו : י ו[...]
בית דין אחד סוף שבבתי דינים הרבה מעלימים ת"ל אם העלם · עלימו : יא מנין אם העלימו בסנהדריות של ישרא[...]
גדולה מעלמת ודיני נפשות נטלין מהם על כך לכך נאמר ואם העלם יעלימו : יב ואם העלם יעלימו עם האר[...]
האיש ההוא בתתו מזרעו למולך לבלתי המית אותו בכל מיתה שירצו : יג ושמתי אני את פני · פונה אני מ[...]
בו · באיש ולא בציבור . ההוא ולא אנוס לא שוגג · ולא מוטעה · ובמשפחתו מה ת"ל א"ר שמעון וכי מה חטאר[...]
ללמדך שאין לך משפחה שיש בה מוכס שאין כולה מוכסין שיש בה ליסטים שאין כולה ליסטים מפני [...]
יד והכרתי אותו מה ת"ל לפי שנאמר ובמשפחתו יכול תהא משפחתו בהכ"ת ת"ל אותו · אותו בהכרת

הגהות מהרי"ד

עשן ע"ב בשם הירושלמי דב"ב סוף פ' הספינה דחייבין ב"ד לעשות כן אבל אין נענשין על זה · ע' ספר גבול בנימין ח"ג דרוש מ"ד : ט משנה בבא בתרא פ"ה וע"ש בגמרא ורמב"ם פ"ח מה' גניבה וטוש"ע ח"מ סי' רל"א : י שכל המודה במצות מדות מודה ביציאת מצרים [נ"ע מ"ש מצות מדות דנקט הא יציאת מצרים סמוך למשקלות טפי מלמדות עכ"ל הזית רענן ועפ"י מ"ש המקובלים דבמצרים היה הדעת בגלות : יא עיין לעיל ס' אחרי סוף פרשה י"א ולקמן פרק ט' ברייתא ד' וסדר בהר פרק ד' ברייתא ג' :

פרשתא י א דברה תורה לשונות הרבה · כ"ה בד"ת ובילקוט ובפסיקתא זוטרתי וז"ל בפסיקתא זוטרתי מדבר על עשיית מלוה הכיא לאלתר אמור אל בני ישראל על אזהרת מלוה אמור אליהם לדורותיכם דבר אל בני ישראל לשון ויראו מיד ואתה תצוה לשון נופל במקום חסרון הים ואל בני ישראל תאמר לשון עונש ואזהרה היא איש להביא את הגשים מבני ישראל ומן הגר להביא דין הגר כדין ישראל הגר בישראל לרבות נשי הגרים עכ"ל ועיין לעיל ס' אחרי ריש פרק י' וריש פרק י"א והז"ד כ' ואע"ג דהכא לא כתיב בתוכם י"ל כיון דכתיב בישראל כאילו כתיב בתוכם עכ"ל וע' עוד בס' אמור ריש פרשה ח' ופרק י"ג ברייתא י"ט : לרבות נשים ועבדים [במשומדין] כ"ה בילקוט כי כן נסתמו בכל מקום וע' מה שליינתי לעיל : ב להביא את [העכו"ם] כצ"ל ד"ת וכ"כ בגמ' סנהדרין נ"ז : והז"ד כתב ואע"ג דהכא קאי אמולך דהשיין ליה אעריות דכתיב

אתה אומר שימסור ויעבור באש למולך [הא עד שיאמרו שני כתובים כ"ה בד"ת וע' גמ' סנהדרין ס"ד ובירושלמי שם וברמב"ם פ"ו מה' וע' הנוסחא בירושלמי סנהדרין פ"ז הלכה י' הובאה שם ברייתא ו' ג: ד ולא סוף ד' מ"ד : וע"ש בגמ' ד' מ"ה · והובא ברמב"ם פט"ו מה' סנהדרין ובסמ"ג פי"ט ברייתא ד' : שאם מת באבן אחת יצא שם מ"ה · במשנה ורמ ה פונה אני מכל עסקי דוגמתו לעיל ס' אחרי ברייתא ד' : באיש ולא בלבור וע"ש מה שכתבתי בשם ז"ד ובתום' שם : ועמו שלום שם ושם וס' לו פר אחרי פרק י"ג ברייתא כ"א וע"ש ושם : ו ז גמ' סנהדרין מ"ד ורמב" ה' וסמ"ג לאוין מ' · והא דאצטריך ריבויא לבני בנים ובריש קדושי מרבה אפילו זרע חרע וזעו י"ל כיון דכתיב בני ובתו משמע לא בני בניהם דאע"ג דאיתנהו בכלל זרע ליתנהו בכלל בן להכי אצט סי' פ"ט : ט ס"ף [שבדברים] הרבה מעלימים כ"ה בילקוט : י סוף [ש בילקוט ובפסיקתא זוטרתי והיא רענן כ' קשה אם ב"ד א' מעלי סנהדרי גדולה א"ל כדאמרינן פ"ק דע"ז ד' ס' : כיון דחזו דנפישי רוצח כי היכי דלא לידון דיני נפשות עכ"ל הז"ר ול"נ דלא קשה מידי כי ס הנשמות הקדושות ובכל העולמות וכל מעשך בספ"ר נכתבין בספ"ר ר

בחכרת · אלא בייסורים : **טז** וחכרתי אותו ואת כל חזונים אחריו לזנות אחרי המולך לרבות שאר עכו"ם · בחיכרת מקרב עמם ועמם שלום :

בכל ספרי תורת כהנים מסרו פה מקלת בריתות והכימן בעלבוט . ובספר קרבן אהרן הכניסן תוך הספרא וחלקן לשלשה פרקים אך מפירוש הר"ש נראה שהיו נספחות לספרו ועשה מהם פרק תשיעי על כן שמרתי את סדרו כאשר הוא לפניך :

פרק ט איש אין לי אלא איש · אשה מנין ת"ל איש איש כי יקלל אלהיו · ואת אביו ולא את אבי אביו · ואת אמו · ולא את אבי אמו · אביו ודאי ולא הספק · אמו ודאית לא הספק : **ב** אביו ואמו קילל · מה ת"ל לפי שנאמר ומקלל אביו ואמו מות יומת · יכול לא יהיה חייב עד שיקלל שניהם בבת אחת ת"ל אביו קילל אמו קלל · אפילו אחד מהם · והלא הגר חייב על אמו ואינו חייב על אביו דברי ר' יוסי הגלילי · ר"ע אומר אביו ואמו קלל את שהוא חייב על אביו חייב על אמו · ואת שאינו חייב על אביו אינו חייב על אמו · מודה רבי עקיבא בשתוקי שהוא חייב על אמו אעפ"י שאינו חייב על אביו : **ג** אביו ואמו קלל · אפילו לאחר מיתה · והלא דין הוא הואיל והמכה חייב והמקלל חייב מה המכה אינו חייב אלא בחיים · אף המקלל אינו חייב אלא בחיים ת"ל אביו ואמו קילל · ואפילו לאחר מיתה · דמיו בו בסקילה : **ד** ולא תלכו בחוקות הגוי · אלו המצריים · אשר אני משלח מפניכם אלו הכנענים כי את כל אלה עשו מלמד שהיו כנענים שטופים בדברים הללו · אני איני מגלה אותם אלא על ידי דברים הללו · ואקוץ בם · כאדם שהוא קץ ממזונו · ואומר לכם אתם תירשו את אדמתם אתם נאים יורשים אותם שאתם פותחים תחילה וכן הוא אומר גן נעול אחותי כלה גל נעול מעין חתום : **ה** ואני אתננה לכם לרשת אותה עתיד אני ליתנה לכם ירושת עולם · שמא תאמרו אין לך ליתן לנו אלא משל אחר והלא משלכם היא והיא אינה אלא חלקו של שם ואתם בניו של שם · והן אינן אלא בני חם ומה טיבן בתוכה · אלא שהיו שומרי המקום עד שתבואו : **ו** אני ה' אלהיכם אשר הבדלתי אתכם מן העמים ראו כמה ביניכם ולעכו"ם . בעכו"ם אדם מקשט את אשתו ומיכרה לאחר אדם מקשט את עצמו ונמסר לאחר :

והבדלתם

שאר עכו"ס בהכרת · בפ' ד' מיתות [ס"ד :] קאמר ולמ"ד ...ברת במולך למה לי וקאמר למעביר בנו שלא כדרכה · ...מקרב וכשאין בידם למחות) (העתקתי כפי גירסת הספרים ...קתי הביא קושית הגמ' ולמ"ד מולך לאו עכו"ס היא : שנה לפורענות של מצריס התחילו ללקות · וכס מ' שנה של מדבר : האדס הגדול בענקיס . המכובד שבענקיס · כמו איננו גדול בבית הזה ממנו : שלא תלכו בנימוסיהם · בחוקיהם : כגון טאטראות · בתי עכו"ס הקבועים להם העשוין בגופה בלשון ארמי קורין לגג טיראסין :

...כי אביו · חדלא ...את אבותיו . ...גון פירש אחד ובעל ..."כ כגון שנתערבו ...ק אביו וספק אמו : ...לת אמו · דהוקשו ...חייב על קללת אמו : ...חייב על אמו · שזה ...פק : **ג** מה המכה ...על החיים · בפ' ...במשנה] קאמר אינו ...אה שיש בה חבורה · ...רה : ת"ל אביו ואמו ...יתה בגמ' [שם] מוקי ...ר לא דאית לי' דמשמע ...ע אחד אחד בפני עצמו ...כתוב יחדיו : **ד** ואקוץ ...בם (בת"כ שלנו קן ... קווט · ובזה הפירוש ...בט · ופעס נוקט ·) ...מילר ורולה להקיא : ...ס תחילה · שהייקס ...ות · וכן הוא אומר גן ...כם הוא · מלרשת אחוזה ...קשט עצמו ונמסר לאחר ...אשר הבדלתי אתכם · ... · דלא איירי בטומאת ...אסור אכילה ובמעילה ...קדשי מזבח דורשו בענין ... פתח הכתוב באכילה ...כו את נפשותיכם וסיים ...לך מה אכילה בכזית אף ...כל הפרשה כולה עד אשר ... בספרים שכולם צריכה ...ד אשר יקלל את אביו כו' ...ב אחרים לדרוש למעלה · ...י ה' כו')(בת"כ שלפנינו ...פ' אחרי ונרסם שם) : ...י ה' אני הוא שקבלתם ...ותי במצרים · כך אמר ... בסיני · והם השיבו ואמרו ...ר להם אם קבלתם מלכותי ...לא יהיה לך אלהים אחרים ·

...אני הוא שקבלתם אליכם בסיני · אמרו לו הן כו' : שפותח ...שם של ארבע אותיות דכתיב וידבר ה' אל משה וגו' : וכן ... ולא תטמאו בהם אני ה' אלהיכם : **ג** אמרו לו ולא אחד עשה · ...א מי שברא ישראל הוא שברא את האומות ולמה צריך לפרוש ...הם מי שהוא אחד מבקש זרע אלהים · זרע שנזרע בקדושה : יהוידע בן אלישיב הכהן הגדול חתן לסנבלט ההורני ואבריחהו שפסל אותו ואת בניו מהיות מגישי מנחה לה' : **ד** כך אמור · ולא תאמר אחרי שאומר להם שוב אין לו לחוש כמו שיש בשליחות אלא צריך אתה לזרוז ולהזהירם לקבל על כרחם : **ז** למה לפורענות · לכנענים ארבעים שנה · שהכנענים לאחר מ'

קרקסאות · בתי משתאות · תרגום נגינות שותי שכר · וזמריהון דאזלין למשתי בבית קרקסיון · בערוך : והאיצטדאות · כמו אצטבאות · מקום שחוק שלהם : אלו דרכי האמורי שמנו חכמים בתוספתא דשבת [פ"ו] : ר' יהודה בן בבא אומר שלא תגהור · שלא תגדל ציצית · ושלא תספר קומי שלא תגהור למשוח בוסם להגהיל פניס · (א"כ) שלא יראה במראה ליפות את עצמו כדי שיתנו בו עיניהם הנשים · ולא יגדל ציצית כמו אלו קדריס המגדלים שערות ומקלען אותן לשם חוק ויש מפרשים בלורית : ולא תספר קוהי · שלא ידבר בעכו"ס · פי' רב כלל לא מספרים על מלה ומניחים שערות לצד האזנים שלא יתערב בהם דברים אחרים : י כפלוני (בת"כ שלנו ובילקוט ליתא לתיבת כפלוני) היו מכירים בו ולא הוכירוה · ושיה דרכו לעמוד מתוך הלמוד ולעסוק בדברי סחורה או בדברים אחרים : שמא למדתי חכמת ישראל כו' כדבעא בן דמא בן אחותו של ר' ישמעאל בפ' שתי הלחם [מנחות צ"ט :] : והקילות היא תשיחך · אתה תשיחנה מיבעיא ליה · ואומר במדרש ויכולו · לפי שפעמים אדם עומד בחצי מסכתא ונסטר בעולמו ובשיחיו המתים אומרת לו בכאן הנחת ומכאן תסיים ...ותי · והייעו היא תשיחך : **יא** שאר דקדוקי הפרשה מנין · דברים הבאים בגז"ש או מק"ו או מדרבנן : **יב** אפילו נכרי ועושה את התורה כו' · ובפ' ד' מיתות [נ"ט ·] מוקי לה בז' מצות דילהו · ודריש ליה מהאדס החשוב שבאדס כמו [חולין נ"א ·] הירך המיומן שבירך · והאדס [ואינו מובן] משמע שהוא אדס אפי' עכו"ס אבל היכא דכתיב אדס התס הוי למעוטי עכו"ס כמו גבי אהל . וגבי על בשר אדס לא ייסך דממעטינן עכו"ס בפ"א דכריתות [ו :] : יכול אפילו בפרהסיא · בסוף פ' בן סורר [ע"ד :]

...תפרש פרהסיא · והתס פליג ר' אליעזר אומר עכו"ס אפילו בצנעה יהרג · ומיירי בה נמי בפ"ב דשבועות [ליתא שס] : היוס אני נפרע מן שונאיכם דריש לה מדכתיב אוחזה בסנסיניו : ערות אביך וערות אמך פרט וה"ה כל העריות הנזכרות סרט : הואיל ומותר בבת אחי אביו · בן ראובן מותר בבת שמעון · ושמעון מותר בבתו של ראובן : אם למדתי שבן ראובן אסור באשת שמעון · שהוא אחי אביו . כמו כן שמעון יהא אסור באשת בן ראובן · וזה לא אסרה תורה כמו שאסרה אשת אחי אביו דכתיב ערות אחי אביך לא תגלה אל אשתו לא תקרב : הואיל ומותר באשת חורגו · הואיל וראובן מותר באשת שמעון בן אשתו שהיה לה מבעל אחר · וחורגו מותר באשת ראובן שאינה אמו · ושניהם שוים בדבר זה : אם למדתי שאסור בבת חורגו · כדכתיב הת

הגהות מהרי"ד

...ע וע"ש : **טז** ע' גמ' סנהדרין סוף ד' ס"ד : ועמם שלום עיין לעיל ברייתא ס' ושם שציינתי שם והעושה שלום יברכנו בשלום :

...ת"ל איש איש [אשר] יקלל · את אביו כו' כצ"ל : ואת אמו ולא את [אם] אמו כ"ה בפסיקתא זוטרתי והיבא ברמב"ם פ"ה מה' ממרים דין ג' והכסף ...מדו מתשמעות הגמ' והוא מפירש כאן והיבא גם בסמ"ג לאוין רי"ח : ולא ...ן ע' גרסתו או בן ו' לאחרון וית רפ"ן וצ"ע בחולין פ"ק סוף ד' כ"ב : פריך קרא למעוטי ספיקא ובגם דפינן פי' שם מי איכא ספיקא קמי קודשא בריך ...ה גם הכא יוקשה כיון דוכולו הצרה ואחן כבלו מספיקא בתמים ואפ"ל כיון ...ייסא אסור גם בספק מדאורייתא לדעת רוב הפוסקים ובאיסור מיתה לדעת גם הרמב"ם ס"ל דאסיר מדאורייתא א"כ סו"א כיון דאיכו עביד איסורא

דאתי מהך דרשא : **ב** [אשר יקלל את] אביו [ואת] אמו מה ת"ל כו' ת"ל [את] אביו [ואת] אמו כ"ה בילקוט וע' בגמ' סנהדרין פ"ס : ס"ו · שבועות ל"ז · ב"מ ל"ד : וע"ש סי"ן ע"ח : והלא הגר כו' ר"ע אומר [את] אביו [ואת] אמי את שה"א חייב כן הניה בר"מ אמנם הברייתא הוי הובאה גם בירושלמי פ"ח דיבמ"ת הלכה ב' כניסחא שלפנינו וע"ש בקרבן ע"ס ומבואר שם בירושלמי דחיי' בגר שהורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה אבל בגר שהורתו ולידתו בקדושה ישראל מעליא הוא והיכא ברמב"ם פ"ה מה' ממרים דין ט' וש"ך כ"מ שם להוציא מדמיין להך דמר שמת והוא מכירס כאן והיכא גם ביו"ד סי' רמ"א ס"ס והר"ת כתב ונראה הוא דקמיתי [ר'] יוסי הגלילי כלומר תדע לך דלא בעינן שיקלל שניהם כאחד שהרי את הגר שאין לו חייב אב כלל אפי' הכי חייב על אמו פכ"ל · ומסוית רענן נראה נעלם ממנו גם כן דברי הירושלמי הנ"ל שכתב בו מחודש

את בת בנה ואת בת בתה לא תקח : חורגו יהא אסור בבתו . שיש לו מאשה אחרת . וזה לא אסרה תורה · וה"ה דמצי להביא מק"ו · ומה במקום שהקל בבתו · החמיר באשתו · כגון באחי אביו מקום שהחמיר בבתו · אינו דין שנחמיר באשתו כגון חורגו · וכן לאידך גיסא ומה במקום שהקל באשתו · החמיר בבתו · כגון חורגו . מקום שהחמיר באשתו · אינו דין שנחמיר בבתו · כגון אחי אביו וכן הרבה · ומצי למימר חתנו יוכיח · שאסור בבתו משום אחות אשה · ומותר באשתו שאינה חמותו · וגם על זה יש למיפרך מה לחתנו שגם בבתו מותר לאחר מות אשתו : הבאת עריות מן הדין · אע"ג דאין מזהירין מן הדין ולא יהיה לוקה מ"מ היו אסורות כמו לאו שאין בו מעשה : (מכאן ואילך הוא ביאור הת"כ הכתוב בנ"כ שלנו שסידר בעל ק"א בסוף פ' קדושים וגרסם שם) :

פי' השבע וקלל בסוטה · דכתיב והשביע אותה באלה · ונאמר לא תשבע שבועת העדות ושבועת אביו ואמו · מה השבע וקלל של סוטה בשם · אף לא ומקשינן שבשבועה בסוטה בשם ליתא · אלא קללה בלב

פרק י והנפש אשר תפנה וגו' למה נאמר כו' · מביא ג' פסוקים · חד למיתת ב"ד · וחד לאזהרה · וחד לכרת : ב קדושת פרישת עכו"ס · לפרוש ממנה באיסור עבודה ובאיסור הנאה : ה עד שיפרוש לך יחדיו · כמו בכלאים · ואם לא כן גם שם הייתי אוסר זה לעצמו וזה לעצמו בין בשעטנז בין בחרישת כלאים · ורבי יאשיה דורש ליחדיו בענין אחר · דאי לא כתב יחדו הוי אמינא אסור להכניס יחד אע"ג שאין קשורים יחד · וגם גבי שעטנז אי לא כתב יחדו · ה"א דאסור ללבוש חלוק של צמר על גבי חלוק של פשתן : אין לי אלא חייס (בת"כ שלנו ליתא הכא) דומיא דמכה שאם חייס כדאמרינן בפ' אלו הן הנחנקין [סנהדרין פ"ה :] : ן בשם המפורש · בשם בן ארבע אותיות מפורש כמו שנקרא באלף דלת · ולמעוטי כנויין הוא דאתא · שדי · צבאות · חנון · ובפ' ד' מיתות [נ"ו] גרס בע"א : ·'· חנינא אומר הואיל ואמרה תורה וכו' ·

ז והבדלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה · צריך לומר בין פרה לחמור והלא כבר מפורשים הם · אם כן למה נאמר והבדלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה בין טהורה לך לטמאה לך · בין שנשחט רובו של קנה בין שנשחט חציו וכמה הוא בין רובו לחציו מלא שיער : ח ובין העוף הטמא לטהור · ולא תשקצו את נפשותיכם בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמוש האדמה הבדלתי אתכם לטמא לאסור : ט והייתם לי קדושים כי קדוש אני ה' · כשם שאני קדוש כך אתם (קדושים) היו קדושים · כשם שאני פרוש כך אתם היו פרושים : י ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי · אם מובדלים אתם מן העמים הרי אתם לשמי ואם לאו הרי אתם של נבוכדנצר מלך בבל וחביריו · ר' אלעזר בן עזריה אומר מנין שלא יאמר אדם אי איפשי ללבוש שעטנז אי אפשי לאכול בשר חזיר · אי איפשי לבוא על הערוה · אבל איפשי מה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי כך ת"ל ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי נמצא פורש מן העבירה ומקבל עליו מלכות שמים : יא איש ואשה אי לי אלא איש ואשה · טומטום ואנדרוגינוס מנין ת"ל או אשה · כי יהיה בהם לא הנשאל בהם · אוב זה הפיתום המדבר משחיו · וידעוני המדבר בפיו · הרי אלו בסקילה והנשאל בהם אזהרה : יב מות יומתו באבן ירגמו אותם דמיהם בם · זה בניין אב לכל דמיהם בם האמורים בתורה בסקילה :

פרק י והנפש אשר תפנה אל האובות ואל הידעונים לזנות אחריהם · למה נאמר לפי שהוא אומר איש או אשה כי יהיה בהם אוב או ידעוני וגו' · עונש שמענו · אזהרה מנין ת"ל אל תפנו אל האובות ואל הידעונים · עונש ואזהרה שמענו כרת לא שמענו ת"ל והנפש אשר תפנה אל האובות ואל הידעונים : ב והתקדשתם והייתם קדושים · זו קדושת פרישות עכו"ם · אתה אומר קדושת פרישות עכו"ם · או אינה אלא קדושת כל המצות כשהוא אומר קדושים תהיו הרי קדושת כל המצות אמורה ומה תלמוד לומר והתקדשתם והייתם קדושים זו קדושת פרישות עכו"ם כי אני ה' אלהיכם אני דיין ליפרע ונאמן לשלם שכר : ג ושמרתם את חקותי ועשיתם אותם ש
שפרט הכתוב שאר דקדוקי הפרשה מנין תלמוד לומר ושמרתם את חוקותי ועשיתם אותם : ד אני ה' מקד
קדוש כך אתם היו קדושים : ה איש מה ת"ל איש איש לרבות בת טומטום ואנדרוגינוס · ומקלל אביו ואמ
לי אלא אביו ואמו אמו שלא אביו אביו שלא אמו מנין ת"ל אביו ואמו קלל מכל מקום דברי ר' יאשיה רבי יונתן
שניהם כאחד ומשמע אחד ואחד בפני עצמו עד שיאמר לך הכתוב יחדיו : ו כי איש איש אשר יקלל את
בשם · אתה אומר בשם או אינו אלא בכנוי · ת"ל בנקבו שם יומת שאין ת"ל שם ומה ת"ל שם אלא להביא
ואמו שלא יהא חייב עד שיקללם בשם (המפורש) דברי רבי אחי בר יאשיה · רבי חנינא בר אידי אומר הוא
השבע ואל תשבע קלל ואל תקלל מה תשבע בשם אף אל תשבע בשם : ז מות יומת בסקילה אתה אומר בסקילה
הסיתות שבתורה · ת"ל דמיו בו ולהלן נאמר דמיהם בם מה דמיהם בם שנאמר להלן בסקילה אף דמיו
בסקילה · עונש שמענו אזהרה לא שמענו תלמוד לומר אלהים לא תקלל · ואם נשיא הוא אביו הרי הוא בכ
לא תאור · אינו לא דיין ולא נשיא אלא בור הרי את בבנין אב מבינין שניהם · לא ראי דיין כראי נשיא ולא
דיין הצד השוה שבהם שהן בעמך ואתה מוזהר על קללתן · אף אביך שבעמך ואתה מוזהר על קללתו · א
שבהן שהם גדולים ומעמך וגדולתן גרמה להן ואתה מוזהר על קללתו · אף אביך שהוא גדול ומעמך וגדולתו
מוזהר על קללתו תלמוד לומר לא תקלל חרש דבר הכתוב באומללין של אדם · מה לחרש שכן חרישותו
ודיין יוכיחו מה לנשיא ודיין שכן גדולתן גרמה להן חרש יוכיח הרי את דן כבנין אב מבינין שלשתן לא ראי דיין כראי נש
כראי דיין ולא ראי זה וזה כראי חרש ולא ראי חרש כראי שניהם הצד השוה שבהם שבשלשתן שהם בעמך ואתה מוזהר
שהוא בעמך את מוזהר על קללתו מה להצד השוה שבהן שכן משונין א"ב נכתוב קרא אלהים וחרש או נשיא וחרש אל
ענין לגופו תנהו ענין לאביו : ח ואיש להוציא את הקטן אשר ינאף את אשת איש להוציאה את אשת קטן אש

דכתיב והשביע אותה
שבועת העדות ושבועת
סוטה בשם · אף לא
ליתא · אלא קללה בלב
תורה השבע
שניהם · ואחריו
מכאן אתה דן
סתם · ופרט ב'
ביו"ד ה"א פורי
אינם אלא יו"ד
והיינו השבע ולא
תנא דשבועת הי
מסוטה באלה אלי
ולא כר' חנינא
ולפי' הראשון כר
דיין כראי נשיא ·
קאמר שדיין אתה
ראי נשיא שאתה מ
כל איש אשר ימרה
בשפלים · כמו היה
[נחמיה ג']: לא רא
לו . והתם פריך מי
משונין · ומשני א"כ
וחרש או נשיא וחרש
אם אינו ענין לגו
(מח"ש והתם פריך
כל זה בת"כ שלו · ו
בסוף הפיסקא)
אם כן ליכתוב
למה לי ס"מ ת
לקטן · שאינו בטו
על ידו · וכגון שה
אחד : פרט לא
בסנהדרין [ד' ע"א
ונתגייר פטור ו
עבד השתא פט
בקדושין [כ"א :]
אפי' אשת איש ·

הגהות מהרי"ד

ז בין טהור לך · פי' על ידי מעשיך מורחי וג"ר אריכ : מלא [השערה] כ"ה בילקוט : יא אין לי אלא איש :

פרק יא וכו' משנה סנהדרין ס"ס · ורמב"ם פ"א מעכו"ס : ה לרבות בת טומטום ואנדרוגינוס בנייתא בסנהדרין ד' ס"ו · ופ"ס : והובא ברמב"ם רפ"ה מה' ממרים : ו בשם משנה סנהדרין ס"ו ופ"ש ושבועות ל"ה · וע"ש והובא ברמב"ם פ"ה מה' ממרים דין ב' ועל קושיות ככסף

עונש שמענו כו' לא תקלל [אם היה אביו דיין הרי הוא בכלל אלקים ל
נשיא כו' והובאה ברמב"ם רפכ"ו מה' סנהדרין ובטוש"ע ח"מ סי' כ
ח הובאה בגמ' סנהדרין נ"ב : וע"ש : להוציא את הקטן ע' תוס'
ותוס' ערכין ג' וסמ"ג לאוין ק"ג ומדושי הר"ן לגמ' סנהדרין
שלמה שם ד' כ"ד והובא במשנה נדה פ' וולא דוחו ל' ח"ה · ו

יב עליה וי"ל ודאי אין עליה עונש מיתה ולא מלקות
כן ממיתה מאשר תאף את אשת רעהו איכא למעוטי
אשת עמיתך לא תתן שכבתך לזרע · וכן ההיא דגזרו
ע"ש בתוס' ותוספ' ע"ז ל"ב ·] עלה משום נשג"ז ולא

החטא · לשון חיבור ואריגה · כמו כולהו בחדא מחתא מחתינהו · ויש גורסים (שחיתו את החטא) ומפרש לשון נבילה ומיאוס שעשו חטא · כדאמרי במסכת מכות [כ"ג :] ומה אם הדם שנפשו של אדם חותה ממנו : ילא שפחה ונוכרית כו"ס · ביבמות בפ"ב [כ"ג ·] ובקידושין [ס"ט :] בפ' האומר מפרש

רעה: להוציא את אשת אחרין · מות יומת בחנק אתה אומר בחנק או אינו אלא באחת מכל מיתת שבתורה אמרת צא וראה כל מיתה הסתומה בתורה אין אתה רשאי למושכה להחמיר עליה אלא להקל עליה דברי רבי יאשיה · רבי יונתן אומר לא מפני שהיא קלה אלא מפני שנאמרה סתם וכל מיתה שנאמרה סתם אינה אלא חנק · רבי אומר נאמרה מיתה בידי שמים ונאמרה מיתה בידי אדם מה מיתה האמורה בידי שמים מיתה שאין בה רושם אף מיתה האמורה בידי אדם מיתה שאין בה רושם · מכאן אמרו מצות הנחנקין היו משקעין אותו בזבל עד ארכובותיו ונותנין סודר קשה לתוך הרכה וכורך על צוארו זה מושך אצלו וזה מושך אצלו עד שנפשו יוצאת · לא תנאף אחד האיש ואחד האשה : ט ואיש להוציא את הקטן אשר ישכב את אשת אביו משמע הוא אשת אביו שהיא אמו · אשת אביו שאינה אמו · אמו שאינה אשת אביו מנין ת"ל ערות אביו גלה · מופנה להקיש לדון ג"ש · מות יומת בסקילה · אתה אומר בסקילה או באחת מכל המיתות שבתורה · ת"ל דמיהם בם ולהלן נאמר דמיהם בם מה דמיהם בם שנאמר להלן בסקילה אף דמיהם בם שנאמר כאן בסקילה · עונש שמענו אזהרה לא שמענו ת"ל ערות אביך וערות אמך לא תגלה ערות אביך זו אשת אביך אתה אומר זו אשת אביך או ערות אביך כשמועו הרי אתה דן נאמר כאן ערות אביך ונאמר להלן ערות אביך לא תגלה מה ערות אביך שנאמר להלן באשת אביך הכתוב מדבר אף ערות אביך שנאמר כאן באשת אביך הכתוב מדבר · ומשמע בין אשת אביו שהיא אמו בין אשת אביו שאינה אמו · אמו שאינה אשת אביו מנין ת"ל אמך היא מ"מ · אין לי אלא אזהרות שעשה אמו שאינה אשת אביו · כאמו שהיא אשת אביו · בעונשין מנין הרי אתה דן נאמר כאן ערות אביו ונאמר להלן ערות אביו מה ערות אביו שנאמר להלן עשה אמו שאינה אשת אביו כאמו שהיא אשת אביו אף כאן עשה אמו שאינה אשת אביו כאמו שהיא אשת אביו · אמך היא · משום אמו אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום אשת אב : י ואיש אשר ישכב את כלתו תבל עשו על שם שתיבל את החוט · תבל עשו על שם שחיתו את חחטא · מות יומתו בסקילה אתה אומר בסקילה או באחת מכל מיתות האמורות בתורה ת"ל דמיהם בם ונאמר להלן דמיהם בם מה דמיהם בם האמור להלן בסקילה אף דמיהם בם האמור כאן בסקילה · עונש שמענו אזהרה לא שמענו ת"ל ערות כלתך לא תגלה · אי כלתך אפילו שפחה אפילו נכרית · ת"ל אשת בנך היא לא אמרתי אלא באשה שיש לה אישות עם בנך יצאו השפחה והנכרית שאין לה בנך : יא איש להוציא את הקטן · אשר ישכב את זכר אף הקטן במשמע · משכבי אשה מגיד הכתוב ששתי משכבות ישמעאל אומר הרי זה בא ללמד ונמצא למד · מות יומת בסקילה אתה אומר בסקילה או באחת מכל מיתות שבתורה בם ולהלן הוא אומר דמיהם בם מה דמיהם האמור להלן בסקילה אף כאן בסקילה · עונש שמענו אזהרה לא שמענו · ת"ל א תשכב משכבי אשה אין לי אלא אזהרה לשוכב אזהרה לנשכב מנין ת"ל לא יהיה קדש בבני ישראל · ואומר וגם קדש היה אומר ואת זכר לא תשכב משכבי אשה קרי ביה תשכב ר' חנינא בר אידי אומר משכב זכר והבהמה היו בכלל כל זרי הכתוב מוציאן מכללן וקוראן תועבה לומר מה אלו ערוה שחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ועליה גלו כנעניים ה שחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ועליה גלו כנעניים : יב ואיש להוציא את הקטן אשר יקח את אשה ואת לן הוא אומר שכיבה וכאן הוא אומר לקיחה ללמדך שלעולם אינו חייב אלא דרך ליקוחין מכאן אמרו נושאין על האנוסה ועל

לה : יא הרי זה בא ללמד ונמצא למד · בא ללמד על הזכר ונמצאת למדה על עצמה · שיש בה שתי משכבות · ויש שדורשו לאנדרוגינוס · ואומר איזהו דבר שיש בו שתי משכבות הוי אומר זה אנדרוגינוס · ולדברי זה למד על עצמו ולמד על חברו : אזהרה לנשכב מנין ת"ל לא יהיה קדש · ואומר גם קדש היה בארץ עשו כתועבות הגוים · ומפרש בירושלמי [סנהדרין פ"ז ד' ח'] דיליף קדש מקדש · ותועבה מתועבה · יליף לא יהיה קדש מגם קדש היה בארץ · מה להלן שכיבת זכר · אף כאן שכיבת זכר · והיא גופה מנ"ל · ויליף האי כתועבות הגוים ההם מואת זכר לא תשכב משכבי אשה תועבה היא : ר"ע אומר אינו צריך הרי הוא אומר ואת זכר וגו' קרי ביה לא תשכב · ר' חנינא אומר משכב זכור והבהמה היו בכלל כל העריות והרי הוציאן כו' כלומר נקראו תועבה בכלל שאר עריות דכתיב כי כל אשר יעשה את כל התועבות האלה · והוציאם מכללם שכתוב בהם תועבה · ובבהמה כתיב תבל היא לשון מאוס · וכן שוה כמו תועבה · וכן עכו"ם קרא תועבה בפני עצמה · לומר לך מה עכו"ם מיוחדת שחייבים על זדונה כרת ועליה גלו הכנענים · כדכתיב כי החרם תחרימם וגו' עד כי יסיר את בנך מאחרי ועבדו אלהים אחרים אף כל ערוה שחייבים על זדונה כרת · דהיינו משכב זכר · והבהמה שייחד להם תועבה בפני עצמן עליהן גלו כנעניים · ולא ללמד על עצמו בלבד יצאו · אלא ללמד על הכלל כולה יצאו · לומר שגם בשביל העריות גלו · ואע"ג שכל העריות נקראו תועבה בכלל לא היינו לומדים כן · אם לא אמר בשתי אלה תועבה בפני עצמה · ומאחר שהם קרא יתירא · ע"כ הוציאן כדי ללמד על הכלל כלו : יב ללמד שאינו חייב אלא על הנשואין · שנשא הראשונה לאשה ואח"כ בא על חברתה · (אבל אם בא על הראשונה בזנות) אין השנייה נאסרה

דכשייהו לא מפקרו·
ו משום גזירה לא
אשת איש דנכרי
איכו אלא מהגזירה
ה יש בה מדקאמר
ר ואפילו אשת איש·
א בעלמא אסורה·
שה עשה : לא מפני
כר' שמעון דאמר
פרש בפ' ד' מיתות
ושם · והתם [נ"ב :]
פה · ומשני מדאמר
בשריפה · מכלל דהאי
הוא : משקעין אותו
ה · כדי שימות מהרה·
עו בטיט או בקרקע:
אשת אביו מנין ·
דון ממנו ג"ש· לקמיה
איכו אלא ערות אביך
עליו שתים משום זכור
אמר להלן ערות אביו
ישכב עם אשת אביו
: · מה כאן באשת אביו
אביך באשת אביו ·
תות כ"ד ·] הכי קאמר
ות הכתוב מדבר · גבי
ן · ומשמע בין אשת
ו בין אשת אביו שאינה
אינה אשת אביו מנין
רות אמך לא תגלה :
נאמר כאן ערות אביך
א תגלה · ונאמר להלן
אביו גלה · מה באזהרה
אמו שאינה אשת אביו
ת אביו (אף כאן בעונש אמו
ביו כאמו שהיא אשת אביו
וס אמו אתה מחייבו כו')
והכי קתני לה · ור כן
י באנוסה משום אשת
עשו על שם שתבלו את
תבלין · ובבראשית רבה
תובל עבודתו של קין ·
היה לו במה להרוג ·
ז כל חורש נחשת וברזל :
עשו על שם שחיטא את

הגהות מהרי"ד

מ"ג לאוין ק"ג : נחנק ימב"ס פט"ו מה' סנהדרין דין י"ג וסמ"ג לאוין ק"ג :
אמורה סתם אינה אלא חנק רמב"ס פי"ד מה' סנהדרין דין א' וסמ"ג שם :
מצות הנחנקים משנה סנהדרין נ"ב : ורמב"ס פט"ו מה סנהדרין דין ה' וסמ"ג
עד שנפשו יוצאה [שנש שמענו אזהרה מנין] ת"ל לא תנאף כ"ה בד"ת :
ולהלן נאמר [באוב וידעוני] כו' ונאמר להלן ערות [אביו] גילה מה להלן [באשות]
ר אף כאן [באשות] הכתוב מדבר כו' אביו מנין ת"ל [ערות] אמך [לא תגלה]
מן ערות [אביך לא תגלה] ונאמר להלן ערות אביו [גילה] מה [באזהרה] עשה
[בעונש] עשה אמו וכו' כ"ה בד"ת וכ"ה בגמ' סנהדרין ד' ס"ד · וע"ש בגמ'
ין שם : י ואיש [פרט לקטן] כ"ה בד"ת : שתיבל את החוט [פי' שעירבו החיט

כ"ד · וע"ש והובא ברמב"ס פ"א מה' איסורי ביאה דין י"ד : ששתי משכבות באשה שם דין י' :
הרי זה בא ללמד ונמצא למד ע' תוס' סנהדרין ע"ג · ר"ס הרי זה בא ללמד : ולהלן הוא
אומר [באוב וידעוני] כו' וגם קדש היה בארץ [מלכים א' י"ד] [דברי ר' ישמעאל] ר"ע אומר
[אינו צריך הרי הוא אומר] ואת זכר לא תשכב משכב אשה קרי ביה [לא תשכיב] כן הגי'
בד"ת וכ"ה בסנהדרין נ"ד וע"ש בירושלמי פ"ז הלכה ז' ובבבלי כריתות ג' : וקוראן תועבה
ע' סנהדרין נ"ד : וע"ש ברש"י ד"ה וגם קדש וע"ש בתוס' השיגו על רש"י וכדברי רש"י מפורש
שם בירושלמי והקרבן אהרן כ' דמלת תועבה נדרש לפניו אזכר ולאחריו אבהמה · והוית
רענן כ' שגם דכ' ואת כל התועבות על כל זה דריש ליה דקאי על זכר ובהמה דדייק לה
מדכתיב פ' עריות והפסיק וכ' דין מולך ואח"כ כ' זכר

נאסרה בזנות הראשונה · והאונס · והמפתה על הנשואה שנשא כבר הראשונה חייב : נושא אדם את אנוסת אביו כו' (בת"כ שלנו ליתא והיא גירס' הילקוט בת"כ) דכתיב איש כי ישכב את אשת אביו · אשת אביו אסר רחמנא : ר' יהודה אוסר באנוסת אביו · דכתיב לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו · כנף שראה אביו לא יגלה · כדמפרש בפ"ח דיבמות [ד'] ובאנוסה כתיב למעלה הימנו ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה כו' · ודרשינן סמוכין במשנ' תורה · ורבנן דרשי ליה כנף הראוי לאביו דהיינו שומרת יבם של אביו : יג אין לי אלא אשה ואמה · מפרש באלו הן הנשרפין דאמה היינו חמותו · בתה אפילו שנולדה לה מאיש אחר · מנין שהיא בשריפה · נאמר כאן זמה · לעינש שריפה · ישרפו אותו ואתהן ולא תהיה זמה : ונאמר להלן · באזהרה דבתה ובת בתה זמה · ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה וגו' שארה הנה זמה היא : אף כאן כתי זמה דכתיב בשריפה · בתה מאיש אחר בכלל : יד מנין לעשות זכרים כנקבות · מה הוא · דמשמע קרובות הבאים מזכרים קרובים · אילימא בת בנה ובת בתה · בהדי דדיה קא אתיין · אלא באם חמיו כאם חמותו אכתי אם חמותו לא קמה לן · ואפילו למאן דאמר אם חמותו כתיבא · לאו ממשמעותא דאת אישה ואת אמה · אלא נפק ממשמעות אותו ואתהן · אם חמיו מהדר עלה להביא לכלל אם חמותו · אמר אביי ה"ק עליו ועל אשתו קאמר זכרים כנקבות ולא על קרובים · מנין לעשות שאר הבא ממנו שהוא זכר · כשאר הבא ממנה שהיא נקבה והיינו להביא לשריפה בת בנו ובת בתו מאנוסתו · דלא אתו מכלל אשה ובתה דההוא קרא בקדושין איירי דביבמות [כ"ז :] רמי רבא כתיב ערות בת בתך או בת בנך וכו' הא בת בתה שלא ילדה ממך גלי · וכתיב ערות אשה ובתה לא תגלה · משמע אפילו ילדה מאיש אחר · לא קשיא כאן באונסין (כאן בנישואין : אם אנוסתך או מפותה לך היא אי אתה מוזהר על בתה אא"כ אמך היא ואם אשתך היא אתה מוזהר אף על) בתה שילדה מאיש אחר · נאמר כאן זימה וכו' · ופריך והא בשאר דידיה לא כתיב זמה · אמר רבא אתיא הנה הנה · בשני פסוקים דאזהרה כתיב הנה · ומוסיף קרא דנשואין דכתיב ביה נמי זמה · מה התם הנה וזמה עמו · אף בקרא דאנוסה הנה וזמה עמו · השתא דאייתינן זמה בשאר דידיה · ילפינן ליה בשריפה בזמה זמה · והיינו דקאמר נאמר כאן זמה וכו' : מנין לעשות למטה כלמעלה · ופריך מה היא · (אלימא) אילימא בת בנה ובת בתה שהם דורות אחרונים ותחתונים . כלמעלה · דהיינו כבתה · שהיא קדמה והיינו עליונה · בהדי הדדי קא אתיין אלא אם חמיו ואם חמותו כחמותו · האי למעלה כלמטה היא . שהאבות עליונים הם שקדמו . וחמותו היא למטה שהיא אחרונה · תני למעלה כלמטה · אי הכי נאמר כאן זמה ונאמר להלן זמה השתא אינהי לא כתיבי זמה דידהו כתיבי פי' לא כתיבי לא אזהרתן ולא עונשן · אמר אביי האי תנא לא יליף אם חמיו ואם חמותו מחמותו אלא דורות שלמעלה

יליף מדורות שלמטה · והכי קאמר כו' · ונקט בהאי לעשות למעלה מאשתו שלשה דורות לאיסור · אם חמיו דורות למטה · בתה ובת בנה ובת בתה · שמלינו נאמר למטה זמה · שארה הנה זמה היא · ונאמר למע... דילפינן עינש מאזהרה ואזהרה מעונש · וקאמר היכן נאמרה וגם זמה היכן נכתבה באזה...

פרק יא נאמר כאן הריגה · ואת הבהמה תהרוגו : ו... גבי מסית דכתיב כי הרוג תהרגנו וכו' : ק... שוכב (בת"כ שלנו ליתא וה"ג אא"ע לשוכב כו' כמו הגירס... שמביא המפרש) ובפ"ד מיתות קאמר אם אינו ענין לשוכב...

ועל המפותה והאונס והמפתה על הנשואה חייב : **יג** אשה ואמה · אין לי אלא אשה ואמה בתה בת בתה ובת בנה מנין הרי את אומר כאן זמה ונאמר להלן זמה מה זמה האמורה להלן בתה ובת בתה ובת בנה אף זמה שנאמר כאן בתה ובת בתה ובת בנה : **יד** מנין לעשות זכרים כנקבות הרי אתה דן נאמר כאן זמה ונאמר להלן זמה מה זמה האמורה להלן עשה את הזכרים כנקבות אף זמה האמורה כאן עשה את הזכרים כנקבות · ומנין לעשות למטה כלמעלה הרי אתה דן נאמר כאן זמה ונאמר להלן זכה מה זמה שנאמר להלן עשה למטה כלמעלה אף זמה שנאמר כאן עשה למטה כלמעלה : **טו** באש ישרפו אותו ואתהן את אחת מהן דברי רבי ישמעאל · רבי עקיבא אומר אתהן עד שיהיו שתיהן שאם היו נשוי אשה ובא על בתה חייב · בתה ובא על אמה חייב · באש ישרפו אותו ואתהן · עונש שמענו אזהרה לא שמענו ת"ל ערות אשה ובתה לא תגלה :

פרק יא ואיש להוציא את הקטן אשר יתן שכבתו בבהמה בין גדולה בין קטנה מות יומת בסקילה · אתה אומר בסקילה או באחד מכל המיתות שבתורה ת"ל ואת הבהמה תהרוגו נאמר כאן הריגה ונאמר להלן הריגה מה הריגה האמורה להלן סקילה אף כאן סקילה : **ב** למדנו עונש לשוכב נשכב מנין ת"ל כל שוכב עם בהמה מות יומת אם אינו ענין לשוכב תנהו לנשכב למדנו עונש בין לשוכב בין לנשכב אזהרה מנין ת"ל ובכל בהמה לא תתן שכבתך לטמאה בה למדנו אזהרה לשוכב אזהרה לנשכב מנין ת"ל לא יהיה קדש מבני ישראל ואומר וגם קדש היה בארץ דברי ר' ישמעאל ר"ע אומר א"צ הרי הוא אומר לא תתן שכבתך לא תתן שכיבתך : **ג** ואשה אשר תקרב על כל בהמה לרבעה אותה והרגת את האשה ואת הבהמה מות יומתו · בסקילה · אתה אומר בסקילה או אינו אלא באחד בכל מיתות שבתורה ת"ל כאן דמיהם בם ולהלן נאמר דמיהם בם מה דמיהם בם האמור להלן סקילה אף דמיהם בם שנאמר כאן סקילה : **ד** עונש שמענו אזהרה לא שמענו ת"ל ואשה לא תעמוד לפני בהמה לרבעה תבל הוא : **ה** והרגת את האשה ואת הבהמה אם אדם חטא מה חטאה בהמה אלא לפי שבא לאדם תקלה על ידיה לפיכך אמר הכתוב תסקל ק"ו ומה אם בהמה שאינה יודעת להבחין בין טוב לרע על שבאת תקלה על ידה לאדם אמר הכתוב תסקל אדם שגורם לחבירו להטותו מדרך החיים לדרך המות עאכ"ו שיעבירנו המקום מן העולם : **ו** כיוצא בו אתה אומר אבד תאבדון את כל המקומות וגומר ונתצתם את מזבחותם וגומר והרי דברים ק"ו ומה אם המקומות והאילן שאינן לא רואין ולא שומעין ולא מדברים ע"י שבאה לאדם תקלה על ידיהן אומר הכתוב השחת שרוף וכלה והעבר מן העולם אדם

שהוא

הגהות מהרי"ד

איסורי ביאה דין י' י"א וסמ"ג לאוין ק"ג : על הנשואה חייב · נושא אדם אנוסת אביו ומפותת אביו אנוסת בנו ומפותת בנו ר' יהודה אוסר באנוסת אביו ומפותת אביו כ"ה בילקוט ובד"ת וכ"ה במשנה רפי"א דיבמות ועל זה קאי פי' הרים שבכאן : **יג** י"ד הוא בגמ' סנהדרין ע"ה · וע"ש וע' ס' היטר לנ"ש סי' תס"ח : **יד** בסופה למטה כלמעלה · ומה כאן למעלה כלמטה הוא להלן למעלה כלמטה ...

יבמות צ"ד וצ"ח : וע"ש והובא ברמב"ם פ"ב מה' איסורי ביאה דין ח' ו... **פרק יא א** וב' בגמ' סנהדרין נ"ד : ונאמר להלן [גבי מסית דבריו... פ"א מה' איסורי ביאה דין ט"ו ט"ז וגם וי"ג לאוין ... מסרש"ל שם : **ב** ת"ל לא יהיה קדש [ודברים כ"ג] ...

ך אם כך חס המקום על כבודן של רשעים כו׳ · אע״ג שלוה
בעולם כדאמרינן לקמן לענין רשעים הוא אומר רק עץ
עץ מאכל וגו׳ · אפי׳ הכי כיון שאבדו מן העולם וקבלו הדין
לקבל · הקב״ה מקפיד למי שמספר בגנותן :

מה להלד השוה שבהן שכן איסור הבא מאליו · משא״כ באיסורין הבאין מחמת
אישות · וקא מייתי מדר׳ יונה דהוקשו כל העריות לנדה וכו׳ · ושמא זה התנא
לא חמיר ליה איסור הבא מאליו · ולכך לא פריך ליה . א״כ לא חש
להאריך עוד כי כמה ברייתות מתרץ התלמוד ומסיק בענין אחר : ד ערות

ילקוט · אין דוה
ידה שנאמר והדוה
בו לזכר ולנקיבה
עם טמאה מכל
ה הגירסא פירש
· ישכב עם טמאה
י קאמר כיון דדוה
ן עונש שלה · עונש
ת יום היכא אשכח
דקרא · ולאיש אשר
מ״ת ואיתקוש כולה
ולעונש : ב לא ראי
אב ואחות אם ·
את בועלה · משא״כ
אחות אב ואחות אם
אכורות משום שאר .
לד השוה שבהן וכו׳ ·
תו (יבמות כ״ד·) פריך

שהוא גורם לחבירו להטותו מדרך החיים לדרך המות עאכ״ו שיעבירנו המקום מן העולם · וכי למה אמרה התורה להחריב את המקומות ולאבד את האילנות מפני שמזבירין גנותו של אדם והלא הדברים קל וחומר ומה אם כך חס הקדוש ברוך הוא על הרשעים קל וחומר על כבודן של צדיקים לענין צדיקים מהו אומר כי תצור אל עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה לא תשחית את עצה לנדוח עליה גרזן כי ממנו תאכל ואותו לא תכרות והרי הדברים קל וחומר ומה האילנות שאינן לא רואים ולא שומעין ולא מדברים על שעושין את הפירות חס עליהם המקום מלהעבירם מן העולם אדם שעושה את התורה ועושה רצון אביו שבשמים עאכ״ו שיחוס עליו המקום מלהעבירו מן העולם : ז לענין רשעים הוא אומר רק עץ אשר תדע וגומר והרי דברים ק״ו וכי אם האילנות שאינן לא רואין ולא שומעין ולא מדברים על שאינן עושין את הפירות לא חס עליהן המקום מלהעבירן מן העולם אדם שאינו עושה את התורה ואינו עושה רצון אביו שבשמים עאכ״ו שלא יחוס עליו הכתוב מלהעבירו

אחות אביך ואחות אמך · בין מן האב בין מן האם · כמו שמצינו בדודתו · שקרובי האב כמותה · כך מפרש בגמ׳ (שם וע״ש) והתם מצריך אמאי כתב אחות אמו ואחות אביו · אי כתב אחות אביו שיש לו חיים · ואי כתב אחות אמו שכן ודאית : ת״ל ערות אחות אביך ואחות אמך לא תגלה בין מן האם בין מן האב · קרא יתירא הוא שכבר כתב לעיל בפרשה וחזר וכתב אזכרתן בפרשת עונשין : כי את שארו הערה לענין שאמרנו · ללמד · העראה לכל העריות (בת״כ שלנו ובילקוט ל״ג הכא תיבת מאביו) : ה באשת אחי אביו מאביו הכתוב מדבר לראובן אשת עשו · שהוא אחי אביו מאביו של יעקב · שיצחק אב לשניהם · ולא אשת אחי אביו מצד אמו שנולדו מאם אחת ולא מאב אחד :
ועוד

ח ר״י בן זכאי אומר הרי הוא אומר אבנים שלמות תבנה את מזבח ה׳ אלהיך וגומר אבנים המטילות שלום והרי
ומר ומה אם אבנים שאינן לא רואות ולא שומעות ולא מדברות ע״י שמטילות שלום בין ישראל לאביהן שבשמים
לא תניף עליהן ברזל אדם שמטיל שלום בין איש לאשתו בין משפחה למשפחה בין עיר לעיר ובין מדינה למדינה
חברתה עאכ״ו שלא תבואהו הפורענות : ט ר״ש בן אלעזר אומר הברזל נברא לקצר ימיו של אדם והמזבח נברא
של אדם · שאינו בדין שיניף המקצר על המאריך : י ואיש להוציא את הקטן אשר יקח את אחותו בת אביו או בת
אלא בת אביו ולא בת אמו בת אמו ולא בת אביו מן האב ומן האם מנין ת״ל אחותו מ״מ · ועד שלא יאמר הכתוב יש לי
על אחותו מן האב ושלא מן האם מן האם ושלא מן האב קל וחומר מן האב ומן האם אלא אם אמרת כן ענשת
לכך נאמר אחותו ללמדך שאין עונשין מן הדין : יא וראה את ערותה והיא תראה את ערותו עד שיהו שניהן
הוא ושמא תאמר קין נשא את אחותו ת״ל חסד הוא · והעולם מתחלתו לא נברא אלא בחסד שנאמר כי אמרתי
נה וגומר : יב ונכרתו לעיני בני עמם · עונש שמענו אזהרה לא שמענו ת״ל ערות אחותך בת אביך או בת
י אלא בת אביו ולא בת אמו בת אמו ולא בת אביו מן האב ומן האם מנין ת״ל אחותך מ״מ ועד שלא יאמר הכתוב
אם הזהיר על אחותו מן האב ולא מן האם מן האם ולא מן האב קל וחומר מן האב ומן האם אלא אם אמרת כך הזהר מן
ומר אחותך ללמדך שאין מזהירין מן הדין : יג אי אחותך אפילו שפחה אפילו נכרית ת״ל בת אשת אביך אי בת
אפילו מאיש אחר ת״ל מולדת אביך וא״כ למה נאמר מולדת בית או מולדת חוץ · בין שאומרים לו קיים בין
שאומרים לו הוציא :

ואיש להוציא את הקטן אשר ישכב את אשה דוה אין דוה אלא נדה שנאמר והדוה בנדתה והזב את זובו מ״מ :
ב וגלה את ערותה את מקורה הערה מגיד הכתוב שעשה בה את המערה כגומר · אין לי אלא נדה שעשה בה את
ור · שאר כל העריות מנין · אמרת מה נדה שחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת עשה בה את המערה כגומר
שחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת נעשה בה את המערה כגומר · לא אם אמרת בנדה שיש בה טומאה
בה את המערה כגומר תאמר בשאר כל העריות שאין בהם טומאה לפיכך לא עשה בהן את המערה כגומר ת״ל כי את
ז׳ הרי את מבנין אב מבינין שניהם לא ראי נדה כראי אחות אב ולא ראי אחות אב כראי נדה · הצד השוה שבהן ערות
זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ועשה בה את המערה כגומר אף כל ערוה שחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת
את המערה כגומר : ג ונכרתו שניהם מקרב עמם · עונש שמענו אזהרה לא שמענו ת״ל ואל אשה בנדת טומאתה :
חות אמך ואחות אביך לא תגלה · אחות אמך בין מן האב בין מן האם ואחות אביך בין מן האב בין מן האם · אתה
אמך בין מן האב בין מן האם ואחות אביך בין מן האב בין מן האם או אחות אמך מן האב ושלא מן האם והדין
אסר אשת אחי אביו ואסר אחות אמו ואחות אביו מה אשת אחי אביו מן האב ושלא מן האם אף אחות אמו ואחות אביו מן האב ושלא
ל ערות אחות אמך ואחות אביך לא תגלה · אחות אמך בין מן האב ובין מן האם ואחות אביך בין מן האב בין מן האם · כי את שארו
ן שאמרנו : ה עונש ישאו עונש שמענו אזהרה לא שמענו ת״ל ערות אחות אביך לא תגלה שאר אביך היא ערות
לא תגלה כי שאר אמך היא : ו איש להוציא את הקטן אשר ישכב את דודתו · באשת אחי אביו הכתוב מדבר או אינו
ז באשת אחי אמו ת״ל ערות אחי אביך לא תגלה ואל אשתו לא תקרב וגומר נאמר כאן דודתך ונאמר להלן דודתך מה
ת אחי אביו הכתוב מדבר אף דודתך שנאמר כאן באשת אחי אביו הכתיב מדבר או אינו מדבר אלא באשת אחי
אביו

הגהות

׳ לענין לדיקים מהו אומר [דברים כ״א] לענין. רשעים מהו אומר שם
אחות סוף פ״ס בשינוי לשון ועי׳ בגמ׳ סנהדרין נ״ה: י וי״ג הוא בגמרא
נ״ס ועי׳ ספר שמת חיים למהר״ם שן פ׳ נח : יא עד שיהיו שניהם מודין
אדין סוף דף מ׳: שנאמר [תהלים פ״ט] : יב שאין מוזהרין ע׳ גמרא
ין אפי׳ שפחה כו׳ ת״ל בת אשת אביך הובא בסמ״ג לאוין ק״ה הכים
׳ דיבמות כ״ב וולד שפחה ונכרית כמוה ותימה שלא הזכיר שכן מפורש כאן

מהרי״ד

פרק יב א ואיש לאשה את הקטן · עיין במה שציינתי לעיל פרק י׳ ברייתא ח׳ :
שנאמר בסוף סדר מצורע : ב אף כל ערוה כו׳ נעשה בה את המערה
כגומר משנה ביבמות ריש פ״ו ד׳ נ״ג : ופ״ש דף נ״ל ורמב״ם פ״א מה׳ איסורי ביאה דין
י׳ וסמ״ג לאוין קכ״ה : פרי את [דן] מבנין אב [מבין] שניהם כנ״ל ד״ת : ד ושלא מן
האם [ואחות אביך מן האב ושלא מן האם] והדין נותן כ״ה בד״ת והיכא ביבמות נ״ד
וברמב״ם פ״ב מה׳ איסורי ביאה דין ס׳ וסמ״ג לאוין ק״ז : והנה מה שאמר בגמ׳ אשת

אביו מאמו והדין נותן הואיל ואסר אחות אמו ואחות אביו ואסר אשת אחי אביו מה אחות אמו ואחות אביו בין מן האב בין מן האם · אף אשת אחי אביו בין מן האב בין האם · ועוד קל וחומר ומה אם במקום שהתיר מכלל אשת אחיו מאביו אסר מכלל אשת אחיו מאמו · מקום שלא התיר מכלל אשת אחי אביו מאביו דין הוא שלא נתיר מכלל אשת אחי אביו מאמו · ת"ל דודו נאמר כאן דודו ונאמר להלן דודו מה דודו שנאמר להלן במשפחת אביו הכתוב מדבר אף דודו שנאמר כאן במשפחת אביו הכתוב מדבר : ז חטאם ישאו ערירים ימותו · אם יש להם בנים קוברין את בניהם · אם אין להם בנים מתים בלא בנים · ואף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר כה אמר ה' כתבו את האיש הזה ערירי גבר לא יצלח בימיו וגומר · עונש שמענו אזהרה לא שמענו ת"ל ערות אחי אביך לא תגלה : ח איש להוציא את הקטן · אשר יקח את אשת אחיו · באשת אחיו מאביו הכתוב מדבר או אינו אלא באשת אחיו אפילו מאמו · והדין נותן הואיל ואסר אחות אמו ואחות אביו ואסר אשת אחי, מה אחות אביו ואחות אמו בין מן האב בין מן האם אף אשת אחיו בין מן האב בין מן האם ת"ל נדה היא לא אמרתי אלא באשת אח שהיא כנדה מה נדה יש לה איסור ויש לה היתר אף אשת אח יש לה אסור ויש לה היתר ואיזו היא אשת אח שיש לה אסור ויש לה היתר זו אשת אחיו מאביו אם יש לו בנים אסורה אם אין לו בנים מותרת : ט ערות אחיו גלה ערירים יהיו · אם יש להם בנים קוברים את בניהם אם אין להם בנים מתים בלא בנים · ואף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר כה אמר ה' כתבו את האיש הזה עירירי וכו' עונש שמענו ת"ל ערות אשת אביך לא תגלה : י ואשה אל אחותה לא תקח וגומר עליה למה נאמר לפי שהוא אומר יבמה יבוא עליה שומע אני על אחת מכל העריות האמורות בתורה ת"ל עליה · לכך נאמר כאן עליה ונאמר להלן עליה מה עליה שנאמר להלן ביבמה הכתוב מדבר אף עליה שנאמר כאן ביבמה הכתוב מדבר · אין לי אלא אחות אשתו שאר כל העריות מנין · אמרת מה אחות אשתו ערוה שחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואסורה להתיבם אף כל ערוה שחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואסורה להתיבם : יא אין לי אלא היא צרתה מנין תלמוד לומר לצרור צרת כל העריות מנין אמרת מה אם אחות אשתו ערוה שחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת צרתה אסורה אף כל ערוה שחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת צרתה אסורה מכאן אמרו ט"ו נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן עד סוף כל העולם : יב או אף שש עריות המורות שאמרו שיהיו צרותיהן אסורות · אמרת מה (תלמוד לומר) אחות אשתו ערוה שחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ומותרת לינשא לאחיו וצרתה אסורה אף כל ערוה שחייבין על זדונה כרת ושגגתה הבאת ומותרת להנשא לאחיו שאין צרה אלא מאח ·

מכאן

ועוד ק"ו לאיסור יותר מלד אם : אם במקום שהותר מכלל אשת אחיו מאביו · שמותר ליבם אשת אחיו מאביו כשאין לו בנים אסר מכלל אשת אחיו מאמו · שאסור ליבם : ת"ל ערות דודו גלה ונאמר להלן דודו או בן דודו יגאלנו מה להלן מן האב דכתיב ממשפחתו יגאלנו ומשפחת אב קרויה משפחה ולא משפחת אם [יבמות כ"ד:] :
ח אשר יקח את אשת אחיו באשת אחיו מאביו הכתוב מדבר · או באשת אחיו אפילו מאמו · והדין נותן דקרא לא איירי באשת אחיו מן האב דוקא אלא איירי גם באשת אחיו מן האם · ועוד יותר יש לאוקמיה במן האם וליתן בה כרת · שהרי אין בה היתר · מלאוקמי במן האב · דכיון דאית ליה היתר לא מיסתבר ליתן בה כרת : ת"ל נדה היא וכו' אלמא באשת אחיו מאביו איירי · אבל מ"מ גם באשת אחיו מן האם יש בה כרת · דהא מרבינן לה ללאו בפרשת אחרי מות וכתי' ונכרתו אכולהו · וכדמוכח בריש הבא על יבמתו [כ"ה] וא"ת מאחר שידענו שכתוב בהם כרת באשת אחיו מאמו · א"כ יביא משם למילף אשת אחיו מאביו · ואמאי מייתי מאחות אביו ואמו · וי"ל דבעי לאתויי מהך פרשה דלעיל מינה דכתיב בסמוך · ולא מאשת אחיו מאמו שהוא בפ' אחרי מות · וא"ת ומאי אמר כאן והדין נותן ומביא מאחות אביו דאדרבא אביו יביא מדודתו דהוי דוקא מן האב · וי"ל לא הוה סברא לאוקומי לאשת אחיו במן האב דיש לו היתר אי לאו דכתיבא נדה · כך פירש רב יצחק בר' שמואל ז"ל : י ואשה אל אחותה לא תקח לצרור וכו' · זה המקרא אין כאן מקומו · ולא נכתב בפרשה זו ונכתב למעלה בפ' לאוין · אלא חברו עם שאר עריות : שומע אני על אחת מכל עריות האמורות בתורה · ואמר בגמרא [יבמות ג':] משום דאתי כל העריות בהקישא · וס"ד הואיל והותרה אשת אח ליבם · הוא הדין אם נפלה לו ערוה מאחיו · כגון אחות אשתו ובתו שהיו נשואות לאחיו · ומת בלא בנים · מותרת ליבם · לכך כתיב ואשה אל אחותה לא תקח וגו' · ולהלן הוא אומר יבמה יבא עליה וכו' · וכיון דאחות אשה אינה מתיבמת · כמו כן כל העריות דהוקשו כלן בהקישא דר' יונה כדמסיק בשמעתין וכי תימא נקשינהו להתירא לאשת אח · הא אמרינן התם [ח':] היכא דאיכא קולא וחומרא לחומרא מקשינן ולא לקולא : יא צרתה מנין ת"ל לצרור · צרת צרתה מנין · אמרת מה אחות אשה וכו' (בת"כ שלנו גרס הכי ת"ל לצרור צרת כל העריות מנין אמרת וכו' · וגירסת הש"ס [ג':] צרת צרתה מנין ת"ל לצרור התורה רבתה צרות הרבה ·) מקשים · דביבמות קאמר דמלצרור ריבתה תורה צרות הרבה · והכא לא נפיק ליה מלצרור אלא צרה אחת · ועוד התם [י"ג] צרת צרה מפיק רב אשי מסברא · דא"ר אשי צרה מ"ט אסירא דבמקום ערוה קיימא · צרת צרה נמי במקום ערוה קיימא · והשתא אמאי לא מייתי טעמא מברייתא זו · ורבינו יעקב לא היה גורס אין לי אלא צרה · וכן אינו בה"ג · ויש מיישבים הגירסא : פוטרות צרותיהן · כגון בת ראובן נישאת לשמעון ומת בלא בנים ונפלו נשיו ליבום לראובן אסורה בתו וצרתה · ואם הלכה הצרה ונתיבמה ללוי ויש לו אשה אחרת ומת בלא בנים אסורה לראובן גם אשת לוי שהיא צרה של צרת בתו · וכן עד עולם · והאי

[עיין תוס' ריש יבמות] דלא תנא חמש עשרה עריות כנ... יכול אף שש עריות וכו' · וה"ל למיתני ט"ו עריות ו... בסיפא משום שאינן עריות שאינן אסורות על כל... דבגמרא [ג'] ממעט ממתניתא צרת סוטה וצרת ממאנת וצ...
גרושתו והכהו ל... ואי תנא הכא ט... ואזיל ט"ו נשי... יבמות למעוטיכ... ערוה ובפרק ה... וליתני שש כ... דאמר התם המג... הרי את מותרת מותרת לכל א... הלכה ונישאת ... אסורה לראובן ... הלכה צרתה וניש... אסורה לראובן ג... אלמנה התורה הכא הוא אסרה תני לה : עד סו... צרות צרותיהן דפ... בב' ריש"ן וס"ד וצרת צרה ולא העולם · בתו ש... לשמעון ומת בלא... וגרסינן בסנהדר... כלל אשה ובתה בנה · חמותו שנשא אשה אסו... כך אם נשא בת ב... אמה שני דורות כאם חמותו ד... אחותו מאמו . לא... בת מאיש אחר ו... ממנה ומת שמעון לפני לוי שהיא אח... אמו · יעקב וש... אחיות ונולד ליעק... בלא בנים · ואחות נשאו שתי אחיות ו... מאמו · ללאה אש... בן מאיש אחר קו... שנשא אשה ומת ו... שהיה לו מרחל · ו... ומת שמעון ונפלה... אשת אחיו מאמו · בעולמו · כגון מת ... ראובן ואשת שמע... היתה להם ישיבה ללוי ומת לוי גם ל... וכלתו של ראובן ש... ומת ונפלה לפני... שש עריות חמורו... בני יעקב · אם ... ונשאה ומת שת... אמרת ומה אחו... אם נישאו לאחד צרותיהן אסורות
וכלא כי האי גונא אף הצרות של חמש עשרה נשים שהם מן השוק · וי"ל דהוה ס"ד כך שוה צרת עריות ה... על בני יעקב כמו צרת חמש עשרה נשים לאסור ע... שאסורות לו · ויש ספרים שמסיים כאן דרשת קרא ... הגוי' שכאן הוא מקום סיום · ואזיל ודריש להו עד ס... שלנו הגרס למעלה מפרשיות העריות · כאן מסיים בקרא ... לבן מלכים שהאכילוהו דבר וגו' : כליק סדרא · שבח לנו...

הגהות מהרי"ד

שלייתי לעיל פרק י' ברייתא ח' : ז וט' ע' גמ' יבמות נ"ס · ותוס' בשבת פ' במה מדליקין ... ה"ן סביב האלפס על כן דגמ' פסחים ו' : כה אמר ה' וגו' ...

עריות חמורות מאלו מפני שהן נשואות לאחרים : יג אזהרה שמענו עונש לא שמענו ת"ל כי כל התועבות ונומר : יד ולא תקיא אתכם הארץ ונומר ארץ ישראל אינה כשאר כל הארץ אינה עוברי עבירות משלו המשל למה"ד לבן מלכים שאינו עומד במעיו אלא מקיאו כך ארץ ישראל אינה מקיימת עוברי עבירות לכך נאמר ולא תקיא אתכם הארץ בטמאכם אותה כאשר קאה את הגוי אשר לפניכם : טו ושמרתם את חוקותי ואת כל משפטי ועשיתם אותם ליתן שמירה ועשייה לחוקים ושמירה ועשייה למשפטים · ולא תקיא אתכם הארץ אשר אני מביא אתכם שמה לרשת בה · ואני איני מביא אתכם אלא על מנת לירש לא ככנעניים שהיו שומרי המקום עד שתבואו :

ויאמר

הגהות מהרי"ד

[כל] מקוותי וכו' עיין לעיל ס' אחרי סוף פרשה י"א ובפרשתין סוף פרק ח' : מביא אתכם שמה [לשבת] בה אני מביא אתכם כ"ה בילקוט ובד"ת וע' קרבן אהרן :

ר"ש אמור ח ספרא פרשתא א משאנ"ץ

ת להזהיר גדולים על הקטנים · שלא יטמאו אותם : שלכו ליתא אלא בסיום הפיסקא גרס בני אהרן ס בילקוט הביאו מגמ' דיבמות) : יכול חללים · מאלמנה לכהן ן הדיוט : מנין לרבות בעלי מומין · שבניהם כשרים לכהונה · לים קדשים : ב מנין · של מת שמוזהר עליו צית : ג לרבות כל ת בשר ועלם כשעורה · באהלות [פרק ב'] : ס אינו מטמא · שיש ניא באבל [פ"ד] רבתי : כל שצווח ואין בני ולו ואם צווח ובני העיר ין זה מת מצוה · ובפ' תי במס' נזיר איזהו מת ואין בני העיר באין · · הרי זה מושך ידו . עד נושאי המטה וחלופיהן · כשאין צריכין לו · אבל לו לא כו'· ובפ' האשה פ"ע :] כהן מטמא ואיל ויורשה ולא ירשי קרי ולא יענה קריכן לה ה · פי' אע"ג שקידושיה משום שהוטל עליו לקברה תחת ירושתה והויא אצלו כמת מצוה ·

ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו · בני אהרן אין מיטמים למתים · מיטמות הן בנות אהרן למתים · בני אהרן יכול חללים ת"ל הכהנים יצאו חללים · ומנין לרבות בעלי מומין ת"ל בני אהרן · בני אהרן אף הקטנים : ב ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו · אין לי אלא המת · ומנין לרבות את הדם ת"ל לנפש · ואומר כי הדם הוא הנפש : ג מנין לרבות כל הטומאות הפורשות ממנו מן המת · ת"ל ואמרת אליהם לרבות את הטומאות הפורשות מן המת · לנפש לא יטמא בעמיו בזמן שעמיו שם אינו מיטמא · מיטמא הוא למת מצוה : ד כי אם לשארו הקרוב אליו · אין שארו אלא אשתו · שנאמר שאר אביך הוא · הקרוב לא את הארוסה · אליו לא את הגרושה · יאמר לאמו מה ת"ל לאביו מה אמו שהיא מתחללת הרי הוא מיטמא לה · אביו שאינו מתחלל אינו דין שיטמא לו · אילו כן הייתי אומר מה אמו בידוע אף אביו בידוע · אביו חזקה מנין

אע"פ שיש שם עוסקים · עוד מדקדקים כן מפ' כהן גדול דמסכת נזיר [מ"ג:] : ד הקרוב ולא ארוסה · אם הכהן אירס אשה וקדשה ומתה אינו מטמא לה · שעדיין לא נתקרב לה · ובירושלמי [יבמות פ"ו הלכה ד'] פריך דלקמן קאמר ולאחותו הבתולה הקרובה אליו לרבות את הארוסה · הכא ממעט והתם מרבה · וקא ס"ד כיון דצריך למעוטי מארוס שלה שקדשה · מכלל שכבר נכנסה קצת לרשותו · מזה הטעם היה סברא נמי למעוטי שלא יטמא לה אחיה · ומשני א"ר אילא כל מדרש ומדרש לפי הענין. תמן אחותו לעולם בפנים עד שתצא לחוץ · כלתו לעולם בחוץ עד שתכנס לפנים · פי' אחות כהן הארוסה כל זמן שעמו בבית קרויה אחותו עד שתצא לחוץ לבעלה · לכך מרבה לה . אבל ארוסת כהן שהיא כלה · לעולם בחוץ רחוקה לו עד שתכנים לפנים ולכך ממעט לה הכא : מה אמו שמתחללתו אם נבעלה לפסול לה נתחללה ואסורה לכהן : מה אמו בידוע אף אביו בידוע · שהיו חבושין בבית האסורין : אביו חזקה מנין . רוב בעילות אחר הבעל וזו היא חזקה כדאמרינן בפ"ק דחולין [י"א:] : ת"ל ולאביו . צריך להתישב למה לי ריבויא כאביו חזקה · דממה נפשך מטמא לו דאם אביו הוא מטמא לו מק"ו דאמו · ואם אינו אביו הרי הוא ממזר · ואינו

הגהות מהרי"ד

ות אהרן גמ' קושין לה : וסיטה כ"ג : ויעויין רמב"ם פ"ב מה' אבל דין אינן כלל מצות להיטמא לקרוביהן והראב"ד והרא"ש חולקין וע' רמב"ם וכ"ז הובא בר"ף ורא"ש בהלכות קטנות ריש ה' טומאה והובא שם כל אהרן יכול חללים וכו' עיין לעיל ס' ויקרא דיבורא דנדבה פרשתא ד' ן אהרן שם ובאן ובמזרחי יגור אריה : אף הקטנים ובגמרא יבמות קי"ד · על הקטנים וע"ש ברמב"ם פ"ג דין י"ב ובטור וש"ע יו"ד סי' שע"ג ובמזרחי וזוטרתי הגירסא בני אהרן להביא את הקטנים ואמרת אליהם להזהיר גדולים ליטנו עם הגמ' דיבמות הנ"ל : ב ג הוא שם בר"ף ורא"ש ורמב"ם וסמ"ג לאוין רל"ד וטוש"ע יו"ד סי' שס"ט : ואומר [ויקרא י"ז פסוק י"א] כי : ג מנין לרבות כל הטומאות הפורשות מן המת כצ"ל ד"ת וכ"ה בילקוט · לרבות [כל] הטומאות הפורשות כצ"ל ד"ת : מיטמא הוא למת מצוה : יבמות פ"ט · נזיר מ"ג : ורי"ף ורא"ש שם ורמב"ם פ"ג מה' אבל דין ח' ס וטוש"ע יו"ד סי' שע"ד ע"ש והובא בירושלמי ריש פ"ז דנזיר : ד כי אם אלא אשתו ד"ת ותיבות הקרובה אליו ליתנהו וכן בר"ף שם ליתיה אמכם ל"ד אותם : שנאמר שאר אביך הוא ואינו מובן דזה כתיב גבי אחות אביו אל אשתו לא תקרב שאר אביך הוא ופסוק זה הוא מורכב משתים דאל אשתו : גבי אשת אחי אביך וסיפא דקרא כתיב גבי אחות אביך ועיין בזה בת"ס דפ' יש טעלין ובען המיים שם ובס' בית דוד שם וראיתי בס' יוגת אלם לכ"ר ק נ"ט כי הכי קאמר אין לפרש שאר דכתיב גבי טומאת כהן שהוא אשתו עתיק מדכתיב גבי אחות הכא שאר אביך הוא דאי אחותו גבי טומאת כהן

אשת אחי האב שאשתו כגופו לפיכך דודתו קרי לה ושאר דאח"ה דכתיב גבי אחות שייך נמי גבי אשת אחי האב דמאי שנא ומילתא אגב אורחיה אתא לאשמועינן שלעולם ישא אדם בת אחיו ובת אחותו עכ"ל הזהב · ובפסיקתא זוטרתי איתא שארו זו אשתו וכן הוא אומר גומל נפשו איש חסד ועוכר שארו אכזרי וכתיב עוכר ביתו ינחל רוח מה זה באשתו מדבר אף זה באשתו מדבר ד"א שארו בשרו דכתיב והיו לבשר אחד לכך אמרו רבותינו שארו זו אשתו וכן הוא אומר שאר אביך אחות אביך עכ"ל . יהז"ר כ' וז"ל פי' דאחות אביו מקרי שאר אביו משום שהיא בשר אחד עם אביו וכן אשתו הוא בשר א' עם בעלה ולגירסת הרי"ף הנ"ל יש לומר דליסנא בעלמא נקיט כלומר כא דכתיב ערות אחי אביך לא תגלה וכתיב אל אשתו לא תקרב ש"מ אשתו כגופו כלומר שאר אביך היא אשת אחי אביך כאילו הוא קרובת אביך · הקרוב לא את הארוסה יבמות ס · כרבי יוסי ורבי שמעון וכן פסק הרמב"ם פ"ב מה' אבל דין י' וסמ"ג לאוין רל"ד וטוש"ע יו"ד סי' שע"ג ובפסיקתא זוטרתי כ' ואם תאמר הקרוב לשון זכר הארוסה נקבה היא והאיך אתה דורש ולא ארוסה תשובתו משום שארו שהוא לשון זכר אמר הקרוב ודומה לו אותו ואת בנו משום אותו אמר בנו : אביו חזקה מנין ע' ברא"ש כאן ובק"א ובסו"ת הרשב"א ס"א תירץ שבא לאשמעינן שמצוה ליטמא לו כדדרשינן לה יטמא מצוה : והז"ר כ' ואני תמה איך נעלם מהם סוגיא סוף פ"א דיבמות [ו' :] שהקשה כקושיא זו על המשנה וכל הני תירוצים שאינם גם כן כאן כהן העידון א' כגון כהן שבא על אשה זונות וא"כ יש לאוסרו גם כן מאשר שהוא ג"כ כהן ואסור לטמא לו קמ"ל דאזלינן בתר חזקה עוד משני כגון שקידשה ע"מ שאין עלי' נדרים ונמצא עלי' נדרים שאפילו בנה מורכב על כתיפה יוצאה בלא גט וא"כ אף אם זינתה עם כהן אמר בנה כשר ובק"א כ' שהרשב"א הקשה עוד נמס לא הקשו כן גבי כיבוד אב ואם ומורא ועוד קשה הא קיי"ל סוקלין ושורפין על החזקה ולוי

מנין ת"ל ולאביו : ה או אילו נאמר לאביו ולא נאמר לאמו הייתי אומר מה אביו שהוא חזקה הרי הוא מטמא לו אמו ודאי אינו דין שיטמא לה אילו כן הייתי אומר מה אביו שאינו מתחלל אף אמו שאינה מתחללת · אמו שנתחללה מנין ת"ל ולאמו : ו יאמר לבנו ולבתו · מה ת"ל לאמו ולאביו · בנו ובתו שאינו חייב בכבודם · הרי הוא מיטמא להם · אמו ואביו שהוא חייב בכבודם אינו דין שיטמא להם · אילו כן הייתי אומר לבנו ולבתו · יכול לבנו ולבתו הנפלים · ת"ל לאמו ולאביו · מה אמו ואביו בני קיימא אף בנו ובתו בני קיימא · יצאו בנו ובתו הנפלים שאינן בני קיימא . ומה תלמוד לומר לבנו ומה ת"ל לבתו · לפי שיש בבן מה שאין בבת ויש בבת מה שאין בבן · הבן אביו חייב בו מצות למולו ולפדותו ללמדו תורה וללמדו אומנות ולהשיאו אשה מה שאין כן בבת · הבת אביה זכאי במציאתה במעשה ידיה ובהפרת נדריה · מה שאין כן בבן הא לפי מה שיש בבן מה שאין בבת בבת מה שאין בבן · צריך לומר לבנו וצריך לומר לבתו : ח יאמר לאחיו ולאחותו מה ת"ל לבנו ולבתו באחיו ובאחותו שאינו חייב בהם מצוות הרי הוא מטמא להם · בנו ובתו שהוא חייב בהם מצוות אינו דין שיהא מטמא להם · אילו כן הייתי אומר לאחיו ולאחותו יכול לאחיו ולאחותו מאמו ת"ל לבנו ולבתו · מה בנו ובתו שהוא יורשו · אף אחיו ואחותו שהוא יורשו · יצאו אחיו ואחותו מאמו שאינו יורשו : ט יאמר לאחיו מה ת"ל לאחותו · שאילו נאמר לאחיו ולא נאמר לאחותו הייתי אומר מה אחיו בין גדול בין קטן · אף אחותו בין קטנה בין גדולה · ת"ל ולאחותו הבתולה הקטנה ולא הגדולה : י אילו נאמר לאחותו ולא נאמר לאחיו הייתי אומר מה אחותו שהיא קטנה ולא גדולה אף אחיו הקטן ולא הגדול תלמוד לומר ולאחיו בין גדול בין קטן : יא ולאחותו הבתולה פרט לאנוסה ולמפותה או יכול שאני מוציא את מוכת עץ תלמוד לומר אשר לא היתה לאיש שהווייתה על ידי איש · ולא שהווייתה בדבר אחר : יב הקרובה לרבות את הארוסה אליו לרבות את הבוגרת לה יטמא מצוה · לא רצה ליטמא מטמין אותו בעל כורחו · ומעשה ביוסף הכהן שמתה אשתו בערבי פסחים ולא רצה ליטמא לה ודחפוהו חכמים
כורחו : יג לה יטמא · מטמא הוא על הוודאי · ואינו מטמא על הספק · לה יטמא · אינו מטמא לאחרים עמה שלא י
ונטמאתי אלקט עצמות פלוני בידי · לה יטמא אינו מטמא על איבריה · שאין אדם מטמא על אבר מן החי מאביו · אבל

ואינו מוזהר דלא יטמא לכך נראה דמיירי כגון שנתארסה לכהן ונתאלמנה מן האירוסין ונישאת לשני ולא שהתה כדי הבחנה · וילדה לסוף ז' לשני שאין כאן אלא חזקה · אבל אינו ידוע כאמו · ולהכי צריך קרא דמטמא לו · ועוד י"ל דאצטריך רבויא דאביו דלא תילף טומאת שאר קרובים מאמו · מה אמו בידוע · אף בנו ובתו בידוע · אבל לבנו בחזקה לא יטמא · כתב רחמנא לאביו מה אביו בחזקה · ואם אינו ענין לאביו · דממה נפשך מטמא · תנהו ענין לבנו ובתו : ה מה אביו שאינו מתחלל · לא היה נפסל מכהונה אם היה נושא נשים בעבירה דנודר מהם הנאה ועובד עבודה ויורד ומגרש כדאמרינן בבכורות [מ"ה :] : אמו שנתחללה מנין שנשאת ונבעלה לפסול לה · או נישאת אלמנה לכ"ג : ו הבן אביו חייב בו מצות למולו וכו' · כדמפרש בפ"ק דקדושין [כ"ט ·] : הבת אביה זכאי במציאתה וכו' · כדמפרש בפרק נערה שנתפתתה [כתובות מ"ו :] : יא ולאחותו הבתולה פרט לאנוסה ולמפותה (בפ' הבא על יבמתו) [יבמות ס'·] פרש"י פרט ל[illegible] ומפותה אחותו שנאנסה או שנתפתתה · דברי הכל אין מטמאין לה · וטעמא מפרש לקמן בגמ' : הקרובה לרבות את הארוסה (שם בפ' הבא על יבמתו ת"ר) אחותו ארוסה כו' ופירש"י אחותו ארוסה של כהן הדיוט מטמא לה · אבל נשואה פשיטא לן דאין מטמא לה דכתי' ולאחותו הבתולה · ור"מ ורבי יהודה תני לה ורבי יוסי ור"ש פליגי : אליו לרבות את הבוגרת · השתא מרבה אפילו (בוגרת בכלל) אחותו הבתולה · ותימא דלעיל קאמר יכול מה אחיו בין גדול בין קטן אף אחותו בין גדולה בין קטנה ת"ל ולאחותו הבתולה קטנה ולא גדולה . וי"ל דה"פ מה אחיו בין קטן בין גדול פי' בין בעל בין לא בעל · אף אחותו בין בתולה בין בעולה ת"ל ולאחותו הבתולה קטנה ולא גדולה פי' בתולה ולא בעולה · והאי דנקט גדול

וקטן וגדולה וקטנה ליטנא מעליא נקט · א"כ האי דממעט
מבוגרת הרבה שכבר פתחה פתוח · אבל בוגרת מרבה
פתוח · דבוגרת אין פתחה פתח · כדמוכח באלו נע
לגירסת רבינו חננאל וספרים ישנים דגרסי התם אי כ
פתוח הכי כמי דל
הבתולים להסתלק
הכא במאי עסקינן
דלענין זה אין לו
וטמאוהו קודם חצו
הגיע זמן שחיטת ה
זמן הפסח אינו מט
שהיה הולך לשחוט א
ושמע שמת לו מת י
יטמא · כך מפרש ב
ק·] : יג אינו מטמ
בפ' נושאין על האנו
כגון אם ולד כ
או בן ז' לא· רון שא
הוא אינו מיטמא לה
לו · ואע"ג דלא אי
ספקא · וי"ל עיקר
אתא : לא יאמר הו
אלקט עצמות פלו
מחובר לאביו איכא
שפירש מילקא כמי
ג' מינין [נזיר מ"ב
לו מת מונח על כר
דכשפירש תחת ראש
דחייב אע"ג דבלא
משום שכשנוגע במת
שמי שנוגע בו טמא
היא טומאה בחיבו
אין מעמידין [ע"ז
במס' שמחות בפ"ד
ג' מינין : ואינו מ
שפירשו מחיים שאין
כתיב לנפש לא יטמ
ומשמע דשארו כמי
למת ולא לאבר מן

הגהות מהרי"ד

ומאביו מתירא יותר כדאמרינן בקדושין וגם התירוץ לא שייך התם דהתם אין איסור אם מכבדו ומתיירא ממנו משא"כ כאן שמטמא לו ומה שהקשו שסוקלין ושורפין על החזקות זה דווקא באביו גמור דאזלינן בתר רובא ורוב בעילות אחר הבעל אבל כשבא עליה בזנות אימא ליחוש שמא וניתה ג"כ מאחר קמ"ל ועי"ל דהו"א דהתורה ניותה דאוקמא מילתא אחזקה וא"כ אם עבר אדאורייתא חייב מיתה אבל הכא לכתחילה לא יטמא לו קמ"ל עכ"ל הז"ר וע' כאן בס' פנים יפות : והנה אעתיק מה שכתבתי בחידושי על יבמות וז"ל ובעיקר דבר המוזכר שם בתו"ת רשב"א ח"א סי' כ"ו ליישב דברי התורת כהנים כרבת אמור דאילו נאמר אמו הייתי אומר מה אמו בידוע אבל אביו חזקה לא דקשה בממ"נ אי לאו אביו הוא לאו כהן הוא כ"ל ליישב עפ"י מ"ש הרמב"ם פ"ג משגגות ופ"ט מנזירות ובפ"ו מסנהדרין והוא מהירושלמי סוטה פ"ו דהגם דאין אדם מתחייב מלקות ומיתה אלא עפ"י שני עדים הרים היינו בסוף החיוב אבל בתחילתו כגון שאמר לו עד אחד נזיר אתה והתחיל לנהוג נזירותו על פיו או עד אחד אמר על התיכה את שהוא חלב והא"כ אכלה אחר כך עפ"י שני עדים לוקה הגם שמקודם לא הוחזק אלא עפ"י ע"א אחר כך לענין החיוב בעינן שני עדים לזה שפיר יש לומר דלענין שיהא מוחזק הוא לכהן די בחזקה בעלמא דעדיף כע"א ומה"ט סוקלין ושורפין על החזקות כיון דהוחזק מקודם שנעשית המעשה הוחזקו לעריות אבל על גוף המעשה של הנילוף ודאי לא מהני חזקה אלא במכחישים עד שיראו כו' כדאיתא בגמרא מכות ז' רק החזקה מהני שיוחזק האיסור מקודם לזה וכיון שהוחזק הוא בכהן די לאיסור דהוי דומיא דסוקלין ושורפין על החזקות אבל לענין גמר המעשה אי לאו קרא הוה אמינא דלא יועיל חזקה להיתר · ובזה נוכל ליישב גם מה שהקשה עוד הרשב"א שם דאילו הוה נאמר אמו בלבד בודאי הייתי אומר בין אמו ידוע בין אמו חזקה נראה דאדרבא נוכל לומר אי לא הוה כתיב רק אמו ולא אביו הייתי אומר דהגם דבכל התורה נחשבת לאמו כשהיא אמו חזקה אבל לענין טומאת כהנים לא מהני חזקה והוא כעין שחידשו האחרונים דהגם דספיקא דאורייתא

למימר ממ"נ] לא קיים העשה דבספק לא מיקרי קיום עשה וסל"ת
אמרינן דווקא אמו בידוע ולזה נקטה התורה אמו דבה ליכ
דבכל התורה לא בעינן בידוע מטעם שכתבתי אבל כאן בעינן דווקא
עד כאן לשונו : ה אמו שהוא בודאי אינו דין כו' שאינו [מ
[ממול לת] ד"ת והובא ביו"ד סי' שע"ג ס"ד : ו לאמו ולאביו
ד"ת : יצאו בנו ובתו הנפלים הובא בתוס' פסחים ט' : ד"ס בספק
אבל דין מ' וביו"ד סי' שע"ג סעי' ד' : משא"כ בבת . היינו בבוגרת
כדאיתא בקדושין כ"ח : זית רענן וע' כתובות כ"ב : קמ"ל דנילבסם
כי היכי דליקפלי אינשי עלה · אמנם בפסיקתא זוטרתי לא גרס הך
ח ולבתו [ומה] אחיו כצ"ל ד"ת והז"ר כ' משמע שגם בתו מחוייב לאמ
כ"ט איתא שאין מחוייב לחנך בתו וע"ש בתוס' סוף ד' כ"מ עכ"ל ולי לא
הוא כמ"ש הק"א שחייב להן מצות בנו למולו וכו' ובתו דמצוה לה
לחך דנזיר הובא ברמב"ם פ"ב מה' אבל דין י"ב וש"ע יו"ד סי' שע"ג ס"ד :
צ"ע דהא אמרינן ביבמות ס' · ולקמן ברייתא י"ב לרבות הבוגרת
מה' אבל דין י' ובטוש"ע יו"ד סי' שע"ג ס"ד על כן נראה להגי' אף
[נשיאה] כו' הבתולה פנויה ולא נשואה ד"ת וכ"ה בפסיקתא זוטרתי
בין שהוא נשוי בין שאינו נשוי אבל אחותו לפנויה מיטמא לה ולא ל
שהיא פנויה ולא נשואה אף אחיו פנוי ולא נשוי ת"ל ולאחיו כצ"ל
מה' אבל דין י' וש"ע יו"ד סי' שע"ג ס"ד · אליו לרבות הבוגרת גמ
בתוס' ד"ה אליו · לה יטמא מצוה גמ' זבחים ק' · ורמב"ם שם דין
וש"ע יו"ד סי' שע"ג סעי' ג' : [בערב פסח] כצ"ל וכ"ה שם בגמ'
יג ואינו מטמא על הספק [דהו"א כיון דהיא מצות עשה התורה חייב

ה מאביו · אם פירש הימנו עצם כשעורה מטמא הוא
ה לקברה · ר' יהודה (וכ"ה בילקוט · ובת"כ שלנו גרס רבי
מטמא לכתחילה דנפש בעינן · אבל אם כבר נטמא לאביו חוזר
כשעורה שלו · (ה"ג בילקוט רי"א אין אדם מטמא על עצם
. אלא חוזר על עצם
כך פי' בסוגיא דהכא ·
יכין [מ"ג :] בשמעתין
אמר רב נקטע ראשו
מטמא לו ופריך מהא
לה בע"א . לה יטמא
יבריה לפי שאינו מטמא
של אביו אבל הוא מחזר
יה של אביו : מאי מחזר
ורה לאו דאי מחסר
ה כשנגע בו היה חסר
· והשתא חוזר מאביו
ומשני ההיא ר' יהודה
יהודה אומר אינו מטמא
וי של אביו · אבל מטמא
מת של אביו · משמע
ם כשעורה לא מטמא
ודה · והא דקתני אבל
יינו אפילו לכתחילה ·
הכא איכא תלתא תנאי ·
טמא לעצם כשעורה של
הודה לא מטמא לכתחילה
א עליה שכבר נתעסק
כזיר [מ"ד ·] תנא דסבר
אמר בזמן שהוא שלם
א חסר ובפ' כ"ג דנזיר
בי' רבי יוסי אומר אין
על אבר מן החי מאביו
הוא על עצם כשעורה
ודה אומר כשם שמטמא
ורה מאביו כך מטמא על
מאביו : יד והניח בה
דלא מטמא אבר מן החי
כדאמרינן בפרק הצור
ן קנט :] : וקרא לחוניא
יה : הצדיק אובד וצדקו
גוים היה על אבידת צדיק
ן לנו כיוצא בו · וכמס'
עליו אמר נפשי בכפי
ך לא שכחתי · ואבר מן
ים שמטמא באהל ולוף
בעצם אדם זה אבר מן
[כ"ג :] בפ' כ"ג ילוף
ה אבר שנחלל מן החי :
ל בעמיו מה ת"ל · כלומר

והרי אמרנו לעיל שמטמא לאשתו דכתיב כי אם לשארו : בין פסולים · כדאמרינן לאמו מחוללת מטמא לה ואין חלוק בין אחרים לאמו : ואינו מטמא לאשתו פסולה . מחוללת : טז בעמיו בזמן שעושים כמעשה עמיו מטמא להם ולא מטמא להם בזמן שפרשו מדרכי ציבור · שנשתמדו אפילו לעבירה

עצם כשעורה מאביו · רבי יוסי אומר אין אדם מטמא על עצם כשעורה מאביו : יד מעשה ביוסף בן פכסם שעלת נומי על רגלו ובקש הרופא לחותכה אמר לו כשתניח בה כחוט השערה הודיעני חתכה והניח בה כחוט השערה והוריעו · קרא לנחוניא בנו אמר לו חוניא בני עד כאן היית חייב ליטפל בי מיכן ואילך צא לך שאין מטמא על אבר מן החי מאביו · וכשבא דבר לפני חכמים אמרו על זה נאמר יש צדיק אובד בצדקו · הצדיק אבד וצדקו עמו : טו לא יטמא בעל בעמיו · מה ת"ל לפי שנאמר לאמו ולאביו ולבנו ולבתו ולאחיו ולאחותו · מטמא להם בין פסולים בין כשירים יכול אף לאשתו יטמא בין כשירה בין פסולה ת"ל לא יטמא בעל בעמיו יש בעל שמטמא ויש בעל שאין מטמא · הא כיצד מטמא הוא לאשתו כשירה · ואינו מטמא לאשתו פסולה : טז בעמיו בזמן שעושים כמעשה עמיו · לא בזמן שפרשו מדרכי ציבור · להחלו · נהג מנהג כזה הרי הוא חולים יכול יהיו חולים לעולם ת"ל בעמיו בזמן שהוא עמו הרי הוא חולים · פירש הרי היא בקדושתו :

פרק א

לא יקרחו יכול על חמש קריחות לא יהיה חייב אלא אחת ת"ל קרחה לחייב על כל קריחה וקריחה :

ב בראשם מה ת"ל לפי שנאמר לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת שיכול אין לי חייבים אלא על בין העינים בלבד מנין לרבות את הראש ת"ל בראשם לרבות את הראש : ג יכול בכהנים שריבה בהם הכתוב מצוות יתירות חייבים על כל קרחה וקרחה ועל הראש כבין העינים אבל ישראל שלא ריבה בהם הכתוב מצות יתירות לא יהיו חייבים אלא אחת ולא יהיו חייבים אלא בין העינים בלבד ת"ל קרחה קרחה לגזירה שוה מה קרחה האמורה בכהני' על כל קרחה וקרחה ועל הראש כבין העינים אף קרחה האמורה בישראל חייבי' על כל קרחה וקרחה ועל הראש כבין העינים ומה קרחה האמורה בישראל אין חייבים אלא על המת אף קרחה האמורה בכהנים לא יהיו חייבים אלא על המת : ד ובבשרם לא ישרטו שרטת יכול על חמש שריטות לא יהיה חייב אלא אחת ת"ל שרטת לחייב על כל שריטה ושריטה : ה יכול הכהנים שריבה בהם הכתוב מצוות יתירות חייבים על כל שריטה ושריטה אבל ישראל שלא ריבה בהם הכתוב מצוות יתירות לא יהיו חייבים אלא אחת ת"ל שרטת שרטת לגזירה שוה מה שריטה האמורה בכהנים חייבים על כל שריטה ושריטה אף שריטה האמורה בישראל חייבים על כל שריטה ושריטה ומה שריטה האמורה בישראל אינן חייבים אלא על המת אף שריטה האמורה בכהנים לא יהיו חייבים אלא על המת :

אחת לאכול חלב או דם . ולכך סמיך להחלו לבעמיו . בזמן שהוא אביו משומד לא יטמא לו . ואם חזר ומת בתשובה יטמא : בזמן שהוא עמו עבירה עמו · א"כ זו דרשא אחריתא · ועל אשתו חללה קאמר · בזמן שהיא עמו פסול לעבודה · פירוש הרי הוא וכו' · כדתנן בפ' אלו מומין [בכורות מ"ה :] כהן שנשא נשים בעבירה פסול עד שידור הנאה והא דאמרי' בפ' אין עומדין [ברכות ל"ב :] כהן שהרג את הנפש לא ישא את כפיו · היינו כמי שלא עשה תשובה . אבל עשה תשובה מותר כדמוכח בירושלמי פרק הנזקין [הלכה ט] דגרסינן שלא תאמר איש פלוני שופך דמים והוא מברכני · א"ל הקב"ה והוא מברכך ולא כך כתיב ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם · וכן בספרי · ובפ' ר' ישמעאל בע"ז [ע"ש דף כ"כ :] כהן ששחט לע"ז רב נחמן אמר קרבנו ריח ניחוח · וכן בסוף מנחות [קט :] :

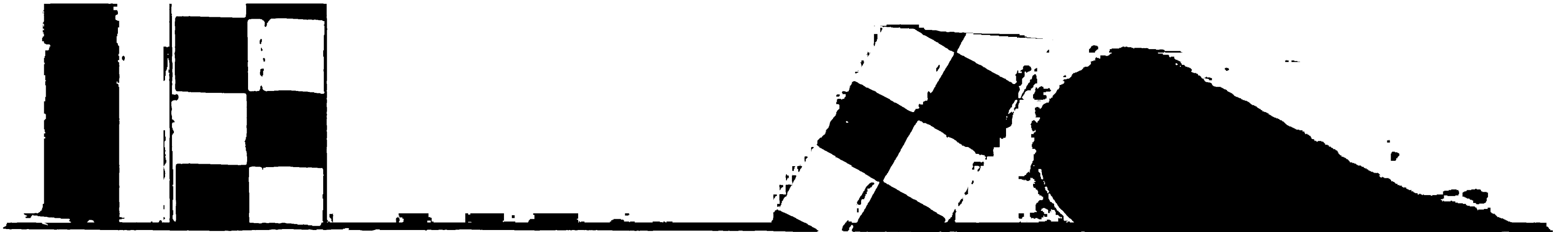
פרק א ו הם מקריבים ולא הלוים · דאינן מוזהרין על טומאת מת · ולא שלא לישא פסולות : ז זונה זו איילונית · בפרק הבא על יבמתו [כא ·] מפרש משום דכתיב הזנו ולא יפרוצו : ושנבעלה בעילת זנות · נבעלה לחייבי כריתות דלא תפסי בה קדושין · ורש"י פי' בע"א : ח איזו חללה כל שנולדה מאחד מן הפסולין · מפרש בפ' עשרה יוחסין [קדושין ע"ז ·] איזוהי חללה מפורשת בתור' שאינה צריכה פירוש מדברי סופרים כל שנולדה מפסולי כהונה · דכתיב ולא יחלל זרעו בעמיו · ויש חללה אחרת שאינה מפרשת כל כך וזו היא הנבעלה לפסול לה · ונפקא לן מלא יחלל מי שהיה כשרה ונתחלל כמו זו : י ואל תוכיח צרה שלא עשה בה מעשה ואם נפשך לומר · פי' וכי פרכת גם צרה נעשה בה מעשה שהרי חליצה שליחותא דידה קא עבדה · דאם לא כן אמאי צרה אסורה על החולץ והלא לא עשה בה מעשה . אלא ודאי שליחותא דצרה קא עבדה וכיון שלא בנה שוב לא יבנה · נמצא

יהיו לאלהיהם על כורחם ולא יחללו את שם אלהיהם כי את אשי ה' לחם אלהיהם הם מקריבים והיו קודש להגיד מה מקריבים לא הלוים והיו קודש לרבות בעלי מומים : ז אשה זונה ר' יהודה אומר זונה זו איילונית וחכמים אומרים אין זונת אלא יוהרות ושנבעלה בעילת זנות רבי אלעזר אומר אף הפנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות : ח וחללה איזו היא ונולדה מאחד מכל הפסולים : ט גרושה אין לי אלא גרושה חלוצה מנין ודין הוא ומה אם גרושה שהיא מותרת למגרש הכהונה חלוצה שהיא אסורה לחזור לחולץ אינו דין שתהא פסולה מן הכהונה צרה תוכיח שהיא אסורה לחזור לחולץ כהונה : י הפרש גרושה עשה בה מעשה חלוצה עשה בה מעשה ואל תוכיח צרה שלא עשה בה מעשה ואם נפשך לומר

הגהות מהרי"ד

דין י"ד ושם בהשגת הראב"ד ובכסף משנה והובא גם בסמ"ג לאוין רל"ד
אסי' שע"ג : רבי [יהודה] אומר אין אדם מטמא על עצם כשעורה מאביו אבל
עצם כשעורה מאביו כן הגי' בד"ת וע' נזיר מ"ג : ובירושלמי ריש פ"ו דנזיר :
' בירושלמי שם ושם איתא אמר לו [נחוניא] בני · על זה נאמר [קהלת ו'] יש
נ' גמ' יבמות כ"ב : כ' · ורמב"ם פ"ב מה' אבל דין ע' וסמ"ג לאוין רל"ה
שע"ג ס"ג : טז יכול אפי' כשיפרשו מדרכי צבור ת"ל בעמיו כצ"ל וכ"ה בד"ת
ו ברמב"ם שם דין ח' ובש"ע שם ס"ח וע"ש סי' שמ"ח ס"ה : להחלו בזמן שהוא
הרי הוא חולין פירש וטבל והוה הרי היא בקדושתו כ"ה בפסיקתא זוטרתי
פירות שלא יטעו שכהן על כך גם אע"ל שכל זמן שלא נטהר לא ישא כפיו
ולדידן דהכהנים נשאים כפיהם ביו"ט משום דלא אפשר ליטהר :
ב ג הובא בגמ' קדושין ל"ו · ובמכות כ' וע"ש ברש"י ותוס' והובא ברמב"ם
פי"ב מה' ע"א דין ט"ו וסמ"ג לאוין ס"ג וטוש"ע יו"ד סי' ק"פ ובפסיקתא
יקרחו בפ' כתיב מלמד שאם סך בה' אצבעות כו' : ד מנין לרבות את

ג ע' קדושין ל"ו · ולא יהיו חייבים אלא [על] בין העינים כו' האמורה בכהנים [חייבים]
על כל כ"ס בד"ת וכ"ה בגמ' מכות שם : אחר ברייתא ג' כ' בד"ת לסגיה ולהוסיף כאן
ברייתא אחת הנזכרת בגמ' מכות כ"א · אמנם כבר הוא ככתבה וכלשונה לעיל ס' קדושים
פרק ו' ברייתא ד' תדרשנו משם : ד ה מכות כ' ורמב"ם וש"ע יו"ד שם ושם וסמ"ג לאוין
ס"ב : ת"ל שריטה שריטה לגו"ש כ"ה בד"ת ובילקוט וע' ס' קדושים פרק ו' ברייתא ח' :
ו לרבות בעלי מומין שיקריבם ב"ד על כרחם זית רענן וע' גמ' סנהדרין ד' נ"א : ז ר"י אומר
זו זונה האמורה בתורה כ"ה במשנה דיבמות ס"א . וכ' במגילת אסתר למהר"י דליאון על
ס' המצות שורש ס' ד' ל' דהאריך התנא בדבריו שהיא זונה האמורה בתורה לומר שאף אם
האילונית אינה נחשבת זונה בעלמא מ"מ היא זונה האמורה בתורה לגבי כהנים לומר שאף
היא תחשב זונה לגבם עכ"ל וע"ש עוד : ושנבעלה בעילת זנות עיין רמב"ם רפ"א מהלכות
איסורי ביאה וסמ"ג לאוין קכ"א וטוש"ע א"ע סי' ו' סעי' ח' · וע"ש באחרונים : ר"א אומר
כו' ברייתא שם ד' ס"א : ח ע' גמ' קדושין ע"ו : ט שאסורה לחזור לחולץ דכיון שלא בנה
שוב לא יבנה כו' צרה תוכיח שאם היה לו ד' נשים וחלץ לאחת ...

לומר ואשה לרבות את החלוצה יכול אף הצרה תהי חלוצה ופסולה מן הכהונה ת"ל ואשה גרושה מאישה שנירושית ביד אישה ולא שנירושיה ביד אשה : יא [אשה גרושה] זו דרש רבי אלעזר בן מתיא הרי שהלך בעלה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעליך ונתקדשה ואחר כך בא בעלה מנין שהיא מותרת לחזור לראשון שאע"פ שנתן לה האחרון גט לא פסלה מן הכהונה ת"ל ואשה גרושה מאישה ולא מאיש שאינו אישה : יב לא יקחו לא יקחו מלמד שהאשה מוזהרת על ידי האיש : יג ומנין אם אינו רוצה דפנו ת"ל וקדשתו בעל כרחו כי את לחם אלהיו הוא מקריב להגיד מה גרם קדש יהיה לך לרבות בעלי מומים כי קדוש אני ה' מקדישכם להזהיר בית דין על כך : יד ובת כהן כי תחל יכול אם חללה את השבת תידון בשריפה ת"ל כי תחל לזנות בשחיללתה בזנות ולא חללה בדבר אחר : טו יכול אם זינת פנויה תדון בשריפה ת"ל אביה ונאמר להלן אביה מה אביה האמור להלן זנות עם זיקת הבעל אף אביה האמור כאן זנות עם זיקת הבעל [או אינו אביה אלא להוציא את כל האדם כשהוא אומר היא מחללת הרי כל אדם אמור הא מה אני מקיים אביה מה אביה האמור לחלן זנות עם זיקת הבעל אף אביה האמור כאן זנות עם זיקת הבעל] : טז או מה אביה האמ"ר להלן נערה ארוסה אף אין לי אלא נערה ארוסה מנין נערה נשואה בוגרת ארוסה בוגרת נשואה אפילו זקינה מנין ת"ל ובת כהן מכל מקום : יז אין לי אלא בת כהן לכהן מנין בת כהן ללוי בת כהן לישראל אפילו לנתין ולממזר מנין ת"ל ובת איש כהן אע"פ שאינה כהנת : יח את אביה היא מחללת ר' אליעזר אומר עם אביה בשריפה ועם חמיה בסקילה היא באש תשרף היא בשריפה ואין בועלה בשריפה היא בשריפה ואין זוממיה בשריפה :

פרשתא ב

והכהן הגדול מאחיו שיהא גדול מאחיו בנוי בעושר בכח בחכמה ובמראה אין לו מנין שיגדלוהו משל אחיו ת"ל הגדול מאחיו שיהא גדול מאחיו אמרו עליו על פינחס איש חבתה שעלה גורלו להיות כהן גדול והלכו אחריו ניזכרים ומרכולין ומצאוהו חוצב ומלו עליו את המחצב דינרי זהב א"ר חנניה בן גמליאל וכי סתת היה והלא חתנינו היה והלא לא מצאוהו אלא חורש כעניין שנאמר ושנים עשר צמדים לפניו והוא בשנים עשר : ב אשר יוצק על ראשו שמן המשחה [מת"ל] לפי שנאמר שבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מבניו אשר יבוא אל אהל מועד לשרת בקודש שיכול אין לי אלא שנמשח שבעה ונתרבה שבעה נמשח שבע[...] אחד · נמשח יום אחד ונתרבה שבעה נתרבה יום אחד ונמשח יום אחד ואפילו שעה אחת מנין תלמוד לו[...] על ראשו שמן המשחה אפילו שעה ומילא ידו ללבוש את הבגדים אפילו שעה אחת : ג אילו אמר ראשו ל[...] לא יפרום יכול לא יפרע ולא יפרום של סוטה ת"ל ראשו רבי מאיר אומר ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרום על [...] אדם פורעים ופורמים על מיתיהם לא יפרום כדרך הפורמים הא כיצד כהן גדול פורם מלמטה וההדי[...]

ר"ש

מלא גם צרה נעשה בה מעשה : ואשה לרבות חלוצה · בפ"ג דיבמות [כ"ד ·] ובפרק י' יוחסין [ע"ח ·] קאמר דחליצה מדרבנן וקרא - אסמכתא בעלמא : ולא שגירושיה ביד אשה · שאין לה ליאסר מכח החליצה : יא ולא מאיש שאינו אישה · מן השני שאין קידושיו כלום · ובפרק האשה רבה [יבמות צ"ד ·] שקיל וטרי בה · והא דתנן התם [פ"ו :] אם ניסאת לשני צריכה גט מזה ומזה · לאו מדאורייתא צריכה אלא מדרבנן [פ"ח :] שלא יאמרו גרש ראשון ונשא שני והשתא יוצאת מן השני בלא גט · ומשום דעבדא אסורא קנסינן לה ולא תלינן לקולא [צ"ב ·] כמו היכא שנתקדשה משני שמותרת לחזור לראשון בלא גט דתלינן לקולא שיאמרו קדושי טעות הן בשני ולא אתו למימר שהיא יוצאה בלא גט ולא קנסינן דלא עבדה איסורא · מיהו אמרינן דעיקר קרא אתו לריח גט שפוסל לכהונה כדאמרינן בפ' המגרש [גיטין פ"ב · יבמות נ"ד :] באומר הרי את מגורשת ממני ואין את מותרת לכל אדם דלא נתגרשה אלא מאישה : יב לא יקחו . לשון רבים וקאי נמי על אשה מחוללת שמוזהרת ליגשא לכהונה [ובת"כ שלנו גרס לא יקחו לא יקחו מלמד וכו' · וכ"ה בילקוט] א"נ שני פעמים כתיב בהאי קרא לא יקחו · וצריך להזהיר מהאי קרא דאי מקרא איש או אשה אשר יעשו מכל חטאת וגו' דהושוה הכתוב אשה לאיש כו' · הוה אמינא באיסור השוה בכל אבל באיסור שאינו שוה בכל לא · כדאמרינן בפרק יש מותרות [יבמות פ"ד :] : יג שאם אינו רוצה דפנו · הלקהו ופצעו ודפנא · א"נ על דפניו : לרבות בעלי מומין . שלא יחללו זרעם : יד יכול אפילו חללה שבת · ורבי שמעון היא דאמר שריפה חמורה · כדמפרש בפרק ד' מיתות [סנהדרין נ"א ·] : טו ונאמר להלן אביה · בנערה המאורסה : או אינו אומר אביה אלא להוציא כל אדם שזינתה מאביה כדמפרש התם · ודוקא בת כהן ולא בת ישראל · ודלא כרבנן דאמר אתיא הנה הנה אתיא זמה זמה : הרי כל אדם אמור · שזינתה משאר אדם ולא מאביה : ת"ל בת ובת · ומוקי לה התם כרבי שמעון · וסבירא ליה כרבי עקיבא דאמר בת ובת אני דורש · וקאמר · אחת א[...] יוצאה לשריפה : יז אפילו לנתין · אף על גב שכבר [...] אליעזר אומר את אביה בשריפה ואת חמיה בסקילה [...] מפיק לה את אביה בסקילה · והיינו שזינתה בבית [...]

דסקילה חמורה · [...] ברשות חמיה . [...] לשריפה ולא ארו[...] ואין בועלה בש[...] כשאר אשת איש : [...] א"נ בועלה נקט [...] בפ' הנחנקין [נ' ·] [...] לאחיו ולא [...]

פרשתא ב ו[...] מ[...] אנכים ונשאר הכו[...] היה ואנו בקיאין ב[...] היה · ולשם הביו[...] ונאת לו גדולה ב[...] שסרתה עליו שם ר[...] אשר יוצק על [...] אפילו שעה אחת · [...] מקיש משיחה לר[...] הקדש וגו' למשחי[...] את ידם מה רבוי ש[...] ימים ילבשם הכהן [...] אין לי וכו' יום א[...] ימשח אותו ואשר י[...] רבוי לשון רבוי ב[...] הוא רבוי : ומלא [...] אחת · כדאמרינן [...] פסול בכ"ג בין הס[...] מחנכין אותו לובש [...] בצינורא · וקודם ש[...] היו מושחין אותו · [...] בגדים הוי כ"ג · דר[...] יוצק (וגו' ואשר ימל[...] האי : ג יכול לא [...] בשל סוטה · כלומר ל[...] ופריעת בגדים [...] כדאמרינן התם [ס[...] אלא ראשה גופה [...] פורס מלמטה · פלי[...] רב ושמואל · חד [...] בגדיו · וח"א למטה [...] בשפת בית הצואר .

הגהות

שאף החליצה לא עשה בה מעשה אלא היא עשתה בו מעשה שחלצה נעלו עכ"ל ול"ע דאיכא למיפרך מה לגרושה שקודם שגירשה היתה אסורה במיתה משא"כ בחליצה שהיתה רק בלאו קודם חליצתה עכ"ל וכ' עוד מידי אשה כלומר מכח צרתה נאסרה זו ליבום דקודם חליצה הי' מותר ליבם אחר שירצה עכ"ל : יא הוא משנה ביבמות ד' צ"ב · וע"ש בגמ' ריש ד' פ"ט · קאמר מכלל דלא בעי גט דאי בעי גט מאי לא פסלה מן הכהונה וכן פסקו כל הפוסקים ובש"ע אה"ע ססי' י"ז וסי' ק"ן ובזה לא יכולתי לכלום דברי פסיקתא זוטרתי ד' כ"ו · שכתב אעפ"י שטעונה גט מאחרון הואיל והיא גרושה מאישה לא פסלה מן הכהונה דהרי מבואר בגמ' דאינה צריכה גט מאחרון וצ"ל דאין פירוש טעונה צריכה רק טעינה בידה מלשון היה טוען משא על כתיפו : יב הובאה בגמרא יבמות פ"ד : וע"ש : יג הוא ולא המלך ולא כטיר שנאמר כי קדוש הוא לאלהיו ומנין וכו' כצ"ל ד"ע וכ"ה בילקוט וכ' הז"ר פי' אע"ג דכתיב במלך לא ירבה לו נשים מ"מ מותר לישא נשים האסורות לכהן ונזיר אעפ"י שמוזהר על הטומאה ככהן אינו מוזהר על הנשים עכ"ל : ומנין שאם אינו רוצה כו' הוא בגמרא יבמות פ"ח : וע"ש למאי צריכא וע' אה"ע סי' ו' סעי' ו' : יד עד סוף הפרק הוא בגמרא סנהדרין נ' : נ"א : וע"ש גם במפרשים ובירושלמי דתרומות פ"ז ובת איש כהן מ"מ · יכול אפילו חללה מכונה כצ"ל ופי' ממכונה שנולדה חללה כן פירש"י יבמות ע"ו : וכ"ה ספי' כאן

הגהות   מהרי"ד

פרשתא ב א ובמראה בגמרא יומא י"ח · והוריות ט' · וחולין קל"[...] ליתא תיבת ובמראה אמנם בתוספתא פ"ק דיומא [...] ג' וברמב"ם רפ"ה מה' כלי המקדש איתא גם תיבת במראה ובמדר[...] י' ומראהו כמראה מלאך וגו' מלמד שלא היתה השכינה שורה אלא על [...] רבה פ"א וכי מלאך היה והלא פנחס היה אלא א"ר סימון בשעה שהי[...] עליו היו פניו בוערות כלפידים אמנם בילקוט הגירסא ובמדה ופי' שגו[...] וכן נראה שהיתה גירסת התוס' לקמן בר"ש פרק ב' ברייתא ו' [...] אין השכינה שורה אלא על חכם גבור ועשיר ובעל קומה ובנדרים ל"ח · [...] ובגמרא בכורות מ"ה : מנין שהקב"ה משתבח בבעלי קומה ובגמ' מועד [...] כללו של צורה הם זיל גבייהו דליברכיך וברא"ש פ"ב דתענית סי' כ"ב [...] תלמידי חכמים ולא גמיר כהכה : והלא [חבירינו] [וג"א אחנו] הי' [ולא [...] וע' תוס' מה ס' : ד"ה והוא קשים : כענין שנאמר מלכים א' קכי[...] ב הובאה בגמ' יומא ה' וע"ש בתוס' ובפני יושע שם בליקוטים ובם' ש[...] וברמב"ם וראב"ד פ"ד מה' כלי המקדש דין י"ג ובמרכבת המשנה שם [...] אמר [ראשו] לא יפרע [ובגד] לא יפרום כו' ת"ל ראשו לא יפרע כו' על [...]

ד ועל כל נפשות מת לא יבוא אמר רבי עקיבא מנין לרביעית דם שהוא משני מתים ת"ל ועל כל נפשות מת שתי נפשות ומת אחד לא יבוא ולא יטמא חייב בלא יבוא והייב בלא יטמא אין לי אלא כהן גדול שהוא חייב בלא יבוא והייב בלא יטמא מנין לכהן הדיוט שהוא בלא יבוא ושהוא בלא יטמא ת"ל לא יטמא לא יטמא לגז"ש מה לא יטמא אמור בכה"ג הייב בלא יבוא והייב בלא יטמא אף לא יטמא האמור בכהן הדיוט הייב בלא יבוא והייב בלא יטמא לאביו ולאמו לא יטמא מטמא הוא למת מצוה : ה ומן המקדש לא יצא עמהם אינו יוצא יוצא הוא אהריהם אלא הן ניכסין והוא נגלה הן נכסין והוא נגלה ויוצא עמהן עד פתח העיר דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר ומן המקדש לא יצא אינו יוצא כל עיקר : ו ומנין אם עבד עבודתו כשירה ת"ל ולא יהלל את מקדש אלהיו הא כהן הדיוט שעבד אונן עבודתו פסולה כי שמן משחת : להיו עליו אין לי אלא משוח בשמן המשחה המרובה בגדים מנין ת"ל כי שמן משחת אלהיו עליו אני ה' להגיד מה גרם : ז הוא לא המלך הוא ולא הנזיר הוא לרבות כהן משוח מלחמה אשה בבתוליה יקח פרט לבוגרת שכלו בתוליה רבי אלעזר ורבי שמעון מכשירים בבוגרת :

פרק ב יאמר אלמנה מת"ל גרושה שאילו נאמר אלמנה ולא נאמר גרושה הייתי אומר אלמנה שהיא מותרת לכ"ה אסורה לכה"ג גרושה שהיא אסורה לכ"ה אינו דין שתהא אסורה לכ"ג אילו כן הייתי אומר אלמנה שהיא מותרת לכ"ה זרעו ממנו הולין גרושה שהיא אסורה לכהן הדיוט יהא זרעו ממנה ממזר ת"ל גרושה ולא יחלל : ב או אילו נאמר גרושה ולא נאמר אלמנה הייתי אומר גרושה שהיא אסורה לכ"ה זרעו ממנה חולין אלמנה שהיא מותרת לכהן הדיוט זרעו ממנו כשר ת"ל אלמנה ולא יחלל גרושה ולא יחלל אלמנה להחמיר עליה וגרושה להקל עליה : ג חללה איזו היא זו שנולדה מאחד מכל הפסולים : ד זונה מה ת"ל שיכול אין לי אלא כהן גדול שנעשה זרעו מן הפסולות ממנו חולין מנין לכהן הדיוט שנעשה זרעו מן הפסולות ממנה הולים ת"ל זונה זונה לגזירה שוה מה זונה אמורה בכהן גדול זרעו מן הפסולות ממנה הולים אף זונה האמורה בכהן הדיוט זרעו ממנה את אלה לא יקח אלה לא יקח ולא יחלל ואין זרעו מן הנדה חולים והלא דין הוא מה אלו שאינו חייב על ביאתו כרת חולין נדה שהוא הייב על ביאתה כרת אינו דין שיהא זרעו ממנה חולין ת"ל את אלה לא יקח ולא יחלל אין זרעו מן הנדה חולין

בכ"ג שהוא (יש כאן חסרון הניכר) : ד מנין לרביעית דם וכו' · דקסבר יש אם למקרא בפרק א' דסנהדרין [ד' י'] : ב בלא יטמא · כגון שנכנס שם כשהוא גוסס ונפק נשמתי' · דדי קא אתיין · אבל נטמא קודם בביאה מקלת תו לא
יאה כיון שמחולל
בפ' ג' מינין [נזיר
מא הוא למת מצוה ·
הרי כבר כתיב על
יבא כדמפרש בנזיר
ה הם נכסין · יוצאים
· בתוכו שלא יתראה
לכהונה : אינו יוצא
א אגב מרריה נגע
ין פ' כ"ג [י"ט ·] :
הדיוט שעבד עבודתו
אמר בפ"ב [בפי"ב]
הן הקריבו קסבר מפני
· דרש מהתם דכהן
בודה : ת"ל כי נזר ·
אחד משנה בגדים :
להיות בקדושתו · ובפ'
[י"ב] מיירי בהאי
ולא מלך · אע"ג שיש
וכן בנזיר כתיב כי נזר
אשו אינן מוזהרין על
ו לבוגרת · בפרק הבא
מות כ"ט ·] והוא אשה
ט לבוגרת שכלו בתוליה
· ור"ש מכשירין בבוגרת ·
רבי מאיר סבר בתולה
תולים במשמע] בתוליה
תולי' · בבתוליה כדרכה
כה לא · ור"א ורבי
בתולה שלימה משמע ·
מקלת בתולה · בבתוליה
זוליה קיימין בין כדרכה
· פרש"י אי הוי כתיב
זקלת בתולה משמע ·
בוגרת · השתא דכתיב
ארא בוגרת דבעינן כל
תוליה בי"ת יתירא הכי
בתוליה שאם נבעלה

כדרכה פסולה לכהונה אבל בבעולה שלא כדרכה לא · דלמיסר בעולה שלא כדרכה ליכא למימר מהאי קרא למידרש עד שיהו כל בתוליה קיימין ואפילו שלא כדרכה כדדרשינן לה אליבא דר' אלעזר דכיון דבתוליה ממעט בוגרת כ"ש בעולה שלא כדרכה · הלכך כי אתא קרא למשרי אתא וכדדרשינן ור"א ור"ש סברי אי הוי כתיב בתולה שלמה משמע כדאמרת דמתסרא בוגרת · השתא דכתיב בתוליה אפילו במקלת בתוליה במשמע לרבות בוגרת · בבתוליה ב' יתירא דמשמע שתהא בבתוליה בין כדרכה בין שלא כדרכה דכיון דאיתרבו בוגרת להתירא איצטריך למיסר שלא כדרכה :

פרק ב גרושה שאסורה לכהן הדיוט זרעו הימנו ממזר · וכרבי עקיבא דאמר [יבמות מ"ט · כתובות כ"ט : קדושין ס"ח .] יש ממזר מחייבי לאוין וא"ר סימאי מן הכל עושה ר"ע ממזר חוץ מאלמנה לכ"ג וכו' שאמרה תורה לא יקח ולא יחלל חילולין עושה ולא ממזרות מיהו לרבנן דאמרי אין ממזר אלא מחייבי כריתות · (איצטריך) גרושה לחלק · כדאמרינן בפ' עשרה יוחסין [קדושין ע"ז] : ב אלמנה להחמיר · שבניה חללין : וגרושה להקל · שאין בניה ממזרין : ג אי זו הוא חללה שנולדה מן הפסולין · מייתור חללה שכתב בכ"ג קא דריש : שנולדה מפסולי כהונה · דסמיך ליה ולא יחלל כדמפרש בעשרה יוחסין : ד זונה מה ת"ל · בכ"ג שהרי כבר כתיב אשה זונה וחללה וגו' · אלא כתב לג"ש · שכמו גבי כ"ג זרעו חולין · דכתיב ולא יחלל · כן גבי כהן הדיוט אע"ג דאינו מופנה אלא מצד אחד · רבי ישמעאל הוא דאמר [נדה כ"ב :] מופנה מצד אחד למדין ואין משיבין : ה את אלה לא יקח · אלה לא יקח ולא יחלל · ואין זרעו מהנדה חלל · אע"ג כשבא עליה הוי בכרת לא עשאה חללה בשביל כך לפסול זרעו · בפ' החולץ [יבמות מ"ט ·] הכל מודים בבא על הנדה · ועל שומרת יבם שאין הולד

הגהות מהרי"ד

תמלתו : ד הוא במשנה ב' פ"ב דאהלות והד"ת הגיה שהוא משני מתים כ"ה בסנהדרין ד' . ע"ש בגמ' ותוס' ובגמרא נזיר ל"ח : ומ"ט : וכ"ג : ע"ש ומב"ס רפ"ד מה' טומאת מת הלכה א' פסק דלא כרבי עקיבא וע"ש הלכה ז פא · ובס' תוספות יום הכיפורים יומא פ"א . וס' שיח יצחק שם : מנין א חייב וכו' סמג לאוין רל"ד ורל"ו ורמב"ס פ"ג מה' אבל דין ו' : מטמא משנה בנזיר ריש פ' כ"ג ד' מ"ז · וכפי' חייב ליטמא למת מצוה וכ"כ הרמב"ס ג לאוין רל"ו : ה אלא הן נכסין והוא נגלה הן [נגלין] והוא [נכסה] כן במשנה סנהדרין ריש פ' כ"ג ד' י"ח · וע"ש וע' רמב"ס פ"ה מה' כלי המקדש הבל דין ו' ולאס משנה שם : ו ומנין אם עבד וכו' משנה בכורות י"ב : ג : ע"ש בתוס' ובזבחים ט"ז · ול"ט : וע"ש · וברמב"ס כ"ב מה' ביאת המקדש ם במשנה למלך אם גם לכתחלה מותר · והנה בגמ' דמ עד קטן י"ד : משמע אמר דלגבי כ"ג כל השנה כרגל גם מ"ש כמשנה למלך דממ"ש הרמב"ס פ"ד דין י' שכ"ג יכול ליתנו לכל כהן אין ראיה דיכול להקריב לכתחלה דאפ"ל וכל להקריב לכתחלה יוכל ליתנ לשלים גם על זה צ"ע דא"כ מאי פריך הגמרא קמ"ל פשיטא דיוכל ליתנו לכל כהן דהא תנן כ"ג מקריב א נן ואם איתא בא קמ"ל דאע"ג דאינו יכול להקריב לכתחלה יכול למסרו לאחר וע' בספר רש ה' בהשגת הרמב"ן ובמגילת אסתר שם ד' ל"א : ת"ל כי [נזר] שמן קוס : מרובה בגדים מנין משנה הוריות י"א : ורמב"ס פ"ד מה' כלי המקדש א לא המלך לכהונה בא ללמוד דמלך ונזיר מותרין לישא בעולה וקשה דהא מבוא וכתיב גבן הדיוט וי"ל דה"א דהיא ממעט שמותר לישא גרושה ועדיין ן איצטריך כאן הוא עכ"ל הו"ר והוא לרבות כהן משוח מלחמה גמרא ומב"ס רפ"ז מה' איסורי ביאה : פרט לבוגרת כו' בבלי יבמות נ"ט : וכתוב ת שלמי פ"א דביכורים ופ"ח דיבמות הלכה ב' ופ"ד דקדושין הלכה ו' והובא

פרק ב א יאמר אלמנה מה ת"ל גרושה [יסה] אלמנה שהוא מותרת כל"ל והשאר נמחק ד"ת · ועיין בקדושין ע"ח · לרבא בעל לוקה שתים וכן פסק הרמב"ס רפט"ו מה' איסורי ביאה וסמ"ג לאוין קכ"ג ולפ"ז כהן גדול שקידש גרושה ובעלה לוקה שתים משא"כ בכ"ה א"כ צריך למכתב גרושה בכ"ג שילקה שתים לזה משמע מדברי תורת כהנים אלו ראיה ברורה לפירש"י שם בקדושין דאין חילוק בזה בין כ"ג לכ"ה ועי' רמב"ס פי"ו מה' א"ב הלכה ב' וד' ועמ"ש וזקני בפני יהושע שם : ב ולא נאמר אלמנה קשה דהא אלמנה איצטריך לג"פה ואע"ג דכתיב כי אם בתולה מ"מ איצטריך לעבור עליה בלאו ועוד קשה גבי חללה אמאי איצטריך לילף מק"ו מכהן הדיוט ובפ' עשרה יוחסין ד' ע"ז · קאמר בדרך אחרת ובו מתרץ כל הקושיות שהקשיתי ד"ת והו"ר כ' וז"ל כיון דכתיב עשה בהדיא ילפינן הלאו מן הדין כמ"ש פ' שמיני גבי בהמות טמאות והא דלא משני דלא הוי יכלינן למילף לאו דאלמנה מלאו דגרושה פריכא מיניה משני עכ"ל : ג גמ' קדושין ע"ז : וע"ש והובא ברמב"ס רפי"ט מה' איסורי ביאה ובסמ"ג לאוין קכ"ב ובטוש"ע אבן עזר סי' ז' סי"ב וע"ש באחרונים : ד זונה מה ת"ל ואין לומר דבא לה רות שאין זרעו ממנה רק חלל לא ממזר דכבר למדנו זה מגר שה ועי' קדושין ע"ז קרבן אהרן וית רענן : אף זונה האמורה בכהן הדיוט זרעו [מן הפסולות] ממנה חולין ד"ת : ה ואין זרעו מן הנדה חולין גמרא יבמות ס' · ורמב"ס פי"ט מה' איסורי ביאה דין ו' וט"ע א"ע סי' ד' סעיף י"ג והד"ת כ' יש מפרשים שאם בא כהן על הנדה אעפ"י שה"א בכרת לא נעשית זונה ואם חזר ובא עליה והוליד ממנה בן אינו חלל מה שאין כן בשאר חייבי כריתות כגון אחותו אם בא עליה נעשית זונה ואם נשאת לכהן אחר זרעו ממנה חללים והטעם הוא לפי שבנדה תופסין בה קדושין ואינה זונה ויש מפרשים ואין זרעו מן הנדה חולין ואפילו פגום לכהונה לא ה"ה ואינו כמו הכל לד משאר חייבי כריתות לרבי יהושע דאמר [יבמות מ"ט :] אין הולד מהם ממזר אי נמי מעכו"ם ועבד הבא על בת ישראל דאע"ג דממזר לא הוי פגום מיהו הוי עכ"ל הד"ת וכ"כ הבית שמואל בא"ע סי' ד' ס"ק ט"ו דאפילו פגום לא הוי בשם כמה גדולים אמנם בחידושי הרמב"ן יבמות מ"ה · בעכו"ם ועבד

חולין : ך כי אם בתולה מלמד שהוא מצווה על הבתולה מעמיו להביא בת גיורת עמונית שתהא כשירה לכהונה יקח אשה מה ת"ל מנין אתה אומר אירס את האלמנה ונתמנה להיות כהן גדול יכנוס ת"ל יקח אשה מעשה ביהושע בן גמלא שקידש מרתא בת בייתוס ומינהו המלך להיות כהן גדול וכנסה · יכול אפילו עשה מאמר ביבמתו יכנוס ת"ל יקח אשה ולא יבמה : ז ולא יחלל זרעו אין לי אלא זרע שהוא מתחלל היא עצמה מנין ודין הוא ומה אם הזרע שלא עבר עבירה הרי הוא מתחלל היא שעברה עבירה אינו דין שית הלל הוא עצמו יוכיח שעבר עבירה ואינו מתחלל : ח לא אם אמרת באיש שאין מתחלל בכל מקום תאמר באשה שהיא מתחללת בכל מקום ואם נפשך לומר לא יחלל ולא יחלל אף מי שהיה כשר ונתחלל : ט בעמיו להביא בת הלל זכר שתהא פסולה מן הכהונה רבי יהודה אומר בת גר זכר כבת חלל זכר כי אני ה' מקדשו להגיד מה גרם :

פרשתא ג.

וידבר ה' אל משה לאמר איש מזרעך לדורותם אשר יהיה בו מום לא ינש להקריב לחם אלהיו

אמר רבי אלעזר ברבי יוסי הא הינוק פסול אע"פ שהוא תמים מאימתי עבודתו כשירה משיביא שתי שערות אבל אין אחיו הכהנים מקריבים אותו לעבודתו עד שיהיה בן עשרים שנה : ב אשר יהיה בו מום אין לי אלא שלא יהיה בו מום לאחר הדבור כזיבה וכנגעים היה בו מום לפני הדבור מנין ת"ל אשר יהיה בו מום אין לי אלא שנולד תמים ונעשה בעל מום נולד בעל מום ממעי אמו מנין ת"ל אשר יהיה בו מום : ג לא יקרב להקריב לחם אלהיו אין לי אלא תמידים שהם קרוים לחם שנאמר את קרבני לחמי לאישי ושאר כל הקרבנות מנין ת"ל שוב לחם מנין לרבות את הדם ת"ל להקריב ואומר ויקריבו בני אהרן את הדם אליו : ד מנין אימורי חטאת ואמורי אשם ואימורי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים מנין ת"ל לא יגש להקריב מנין הקומץ והלבונה והקטורת ומנחת כהנים ומנחת כהן משוח ומנחת נסכים ת"ל לא ינש להקריב מנין היציקות והבלילות והתנופות וההגשות והקמיצות והקטרות והמליקות והקבלות וההזיות ת"ל לא ינש להקריב יכול יהיו חייבים על כולם ת"ל לחם מה לחם מיוחד שהוא משום עבודה יצאו אלו שאינו משום

ר"ש

הולד ממזר כו' : ך מעמיו להביא בת הגיורת עמונית · דמשמע מעם שיש בו שני עממין · והיינו גיורת מבנה אבל עמוני שנשא בת ישראל בתו פסולה שביאתו בעבירה · ומיירי בה בפ' הערל [שם ע"ז] : ת"ל יקח אשה · אע"פ שאינה בתולה · כיון שקיחה באירוסין היתה בהיתר · א"כ הכי דריש בתולה יקח · לאפוקי זאת שכבר לקוחה לו מן האירוסין : מעשה ביהושע בן גמלא · ובפ' הבא על יבמתו [שם ס"א ·] קאמר מינהו אין נתמנה לא · כלומר המלך מינהו · אבל הכהנים וכ"ד לא מינוהו שלא היה ראוי דא"ר יוסף תרקבא דדינרי עיילא ליה מרתא בת ביתוס לינאי מלכא עד דאוקמיה ליהושע בן גמלא בכהנא רבנא · וא"ת למה לא היה ממונה מאחיו הכהנים והלא אדם חשוב היה · דאמרינן בבבא בתרא [כ"א · וע"ש בתוס'] זכור לטוב אותו האיש ויהושע בן גמלא שמו וי"ל משום דבעינן גדול בקומה [כדלעיל ריש פ"ב לגירסת הילקוט שם במדה] ויהושע קטן היה · דאמרי' ביומא [ירושלמי ריש פ"ה] והרים מתנו בקמצו אפילו כבן גמלא שלא היה מחזיק קומצו כשני זתים : יכול אפילו עשה מאמר ביבמתו · לאו דוקא ממעט ליה מהאי קרא · דמאמר קונה מדרבנן · וא"כ אין כאן אפילו אירוסין : ז היא עצמה מנין שמתחללת והבא עליה כגון כהן הדיוט הבא עליו אחריו חייב משום חללה : הוא יוכיח שעבר עבירה ואינו מתחלל . דכתיב לא יחלל זרעו · זרעו מתחלל והוא אינו מתחלל . בפ' היה נוטל [סוטה כ"ג :] : תאמר באשה שמתחללת במקום אחר · כדאמרינן ביבמות [ס"ח] בפ' אלמנה ובת כהן כי תהיה לאיש זר כיון שנבעלה לפסולה לה פסלה · כגון לגר עמוני ומואבי מצרי ואדומי · וא"ת מהכיא קרא תיפוק לן גם הכא שנפסלה שהרי נבעלה לפסול לה · וי"ל דא"כ לא היה לוקה הבא עליה שאם משום זרות דכתיב בה (לא הוי לקי דאין בה לאו) קמ"ל האי קרא שלוקה גם משום חללה . דאמרינן בפ' י' יוחסין [קדושין ע"ז :] אין חללה אלא מאיסור כהונה בלבד · ואע"ג דהתם [יבמות ע"ז ·] בגר עמוני ומואבי יליף מכ"ג באלמנה מה כ"ג באלמנה שביאתו בעבירה ופוסל אף כל וכו' · מ"מ אינן שוים · שזה פוסל משום זרות · וזה משום חללה : ואם נפשך לומר · לא יחול ולא יחלל אף מי שהיה כשר ונתחלל · מפרש בי' יוחסין מאי אם נפשך לומר · משום דאיכא למיפרך · מהיכן קא מייתית לה מזרעה · מה לזרעה שכן יצירתו בעבירה . אמר קרא לא יחל ולא יחלל · שני חילולין אחד לזרעה ואחד לה · והיינו אשה שהיתה כשרה קודם ביאה ונתחללה : ט בעמיו להביא בת חלל זכר שתהא פסולה מן הכהונה · כגון שיש לו לכ"ג בן חלל · ואותו חלל נשא ישראלית והוליד בת אותה בת אסורה לכהונה והיינו בעמיו שמתיחסת על שם אביה והוא פסול אבל אם היא בת חללה נקבה כשרה לכהונה · דלא קרינן בה בעמיו של כהן גדול דאינה מתיחסת אלא על אביה ישראל · ובפ' י' יוחסין [ע"ז :] יליף זה הדבר מג"ש · אמר כאן בעמיו ונאמר להלן לא יטמא בעל בעמיו · מה להלן זכרים ולא נקבות

אף כאן · דהתם אמרינן בני אהרן ולא בנות אהרן זכר · בגמרא דהתם [ע"ח ·] יליף ר' יהודא מחל בתו פסולה אע"ג שנולד מטפה כשרה כ"ש גר · בעבירה · מצרי ראשון יוכיח מה למצרי ראשון שכן

שיגרא דלישנא הוא · שהרי כבר מינינהו לעיל : והזא"כ בהזאת לוג שמן של מצורע : יכול יהו חייבים ע ובלילות ותנופות והגשות : ת"ל לחם מה לחם מיו אימורין דקרייה לחם · דכתיב בפ' ויקרא גבי א לריח ניחוח · וקא דריש התם ללמד על החלבים שהם זה היא בכלל שאר הטעות סופר וצ"ל וכן] ולכך לעי ואימורי אשמות כו' · ת"ל לחם לא יגש : יצאו אל מעכבי כפרה וכן אין חייבין עליה בחוץ · כדאמר [סנהדרין פ"ג · זבחים קי"ב :] היוצק והבולל והפותת והמקבל דמים בחוץ פטור · מיהו קומץ ומקבל בעל ד דמעכבא כפרה והקטרת אימורין נמי פסולה בכן

הגהות מהרי"ד

על בת ישראל דפגום מיהו הוי : ך שהוא מצווה על הבתולה משנה הוריות י"א ורמב"ם פי"ז מה' איסורי ביאה דין י"ג וסמ"ג עשין כ"ו : להביא בת [גר עמוני] כ"ה בקצת נוסחאות ד"ת וע' יבמות ע"ז וכן פסק הרמב"ם פי"ט מה' איסורי ביאה דין י"ג ובש"ע א"ע סי' ד' סעיף ו' : אירס את האלמנה וכו' משנה יבמות ס"א · וע"ש בגמרא והובא ברמב"ם פי"ז מה' איסורי ביאה דין י"ב : יכול אפילו עשה מאמר ע"ש בגמרא ובדף כ"ט · והובא ברמב"ם שם : ז ח משנה סוטה כ"ג · וע"ש בגמרא והברייתות האלו הובאו שם בירושלמי ובגמרא קדושין ע"ז · וברמב"ם רפי"ט מה' איסורי ביאה ובסמ"ג לאוין קכ"ב ובש"ע א"ע סי' ז' סי"ב י"ג : ט משנה קדושין ע"ז ורמב"ם פי"ט מה' איסורי ביאה וש"ע א"ע סי' ז' ס"ט וסכ"א וסמ"ג לאוין קכ"ב :

פרשתא ג א א"ח הינוק פסול כו' מקריבים אותו לעבודה כ"ה בחולין כ"ד ותיבת דרבי יוסי ליתא התם וברמב"ם פ"ה מה' כלי המקדש דין ט"ו פסק כן

גי' הילקוט והו"ר כ' לגי' שלפנינו פי' רבי הלל דדריש מילת יהי מצורע אע"ג דכתיב אדם כי יהיה בעור בשרו יהיה לאו יתי ונדקק בדבר ול"כ דגי' הילקוט עיקר ת"ל אשר בו מום ויליף מהד דממלת יהיה ילפינן שיהיה לאחר הדיבור אבל הכא כתיב אח"כ לפני הדיבור ומלת יהיה דדריש לקמן לדרשא אחרינא עכ"ל ה לאחר הדיבור כלומר לאחר שנאמרה אזהרה זו היה בו מום לפני משום עכ"ל והו"ר כ' ת"ל אשר יהיה בו מום משמע ממעי אמו כ נולד ב"מ ממעי אמו מנין רמב"ם פ"ו מה' ביאת המקדש דין ג' ו כו' להקריב [ולהלן הוא אומר] ויקריבו כ"ה בילקוט ובד"ת והו קדשים קלים ת"ל לא יקרב כו' ומנחת נסכים ת"ל לא יגש להקריב כו' ת"ל לא יגש להקריב יכול יהא [חייב] על כולם כ"ה דחמ"ג

משום עבודה : **ה** כל איש אשר בו מום מה ת"ל לפי שנאמר זרע אהרן אין לי אלא זרע אהרן אהרן עצמו מנין ת"ל כי כל איש אשר בו מום אין לי אלא בעל מום קבוע בעל מום עובר מנין ת"ל כל אשר בו מום: **ו** עיור בין סומא בשתי עיניו בין סומא אפילו בעינו אחת הרוור קבוע והמים הקבועים מנין ת"ל איש עיור : **ז** פסח בין חגר בשתי רגליו בין חיגר ברגלו אחת רגלו חלולה ועקומה ודומה למגל מנין ת"ל פסח חרום שחוטמו שקוע · חוטמו בלום · חוטמו סולד · חוטמו נוטף מנין ת"ל או חרום : **ח** אבא יוסי החרם אמר איזהו החרום הכוחל שתי עיניו כאחת אמרו לו הפלגתה · אף על פי שאין יכול לכחול שתי עיניו כאחת : **ט** שרוע שנשמטה ירכו · פיקה יוצא מגודלו · עקיבו יוצא לאחוריו · פרסתו רחבה כשל אווז מנין ת"ל או איש : **י** שבר רגל אין לי אלא שנשברה רגלו הקשן והעיקלן והקולבן מנין ת"ל איש : **יא** שבר יד אין לי אלא שנשברה ידו אצבעותיו מורכבות זו על זו או קולטות עד הפרק כשר · למטה מן הפרק פסול · חתכה כשר מנין ת"ל או שבר יד : **יב** גבן שיש לו שני גבינים · אין לו גבינים · או אין לו אלא גבן אחד · זהו גבן האמור בתורה · רבי דוסא אומר כל שגביניו שוכבים · רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר כל שיש לו שתים גבים ושתי שדראות · דק זה הדוק חלזון נחש עיניו מנין ת"ל או דק : **יג** תבלול לבן נכנס בשחור ושחור בלבן ר' יוסי אומר אין מומים בלבן · איזהו תבלול לבן פוסק בפירה ונכנס בשחור : **יד** בעינו להביא את שבעינו שתי עיניו למעלה ושתי עיניו למטה · עינו אחת למעלה ועינו אחת למטה ורואה את החדר ואת העלייה כאחד סכי שמש והזגדום והרואה את חבירו ואמר לו היא רואה : **טו** גרב זו החרם · ילפת זו חזזית מצרית · מרוח אשך · רבי ישמעאל אומר כל שנמרחו אשכיו · ר' עקיבא אומר כל שרוח באשכיו · חנניה בן אנטיגנוס אומר כל שמראיו חשוכים :

פרק ג

אין לי אלא את אלו בלבד מנין לרבות שאר המומים ת"ל מום מום ריבה : **ב** מנין הכושי והגיחור והלבקן והקיפח והננס והחרש והשוטה והשיכור ובעלי נגעים טהורים · ת"ל איש איש ריבה : **ג** והלא דין הוא ומה אם בהמה שפסל בה אותו ואת בנו וטריפה ויוצא דופן הכשיר בו הכושי והגיחור והלבקן והקיפח הננס והחרש והשוטה והשיכור ובעלי נגעים טהורים : **ד** אדם שהכשיר בו אותו ואת בנו וטריפה ויוצא דופן אינו דין שנכשיר בו את הכושי והגיחור והלבקן והקיפח והננס והחרש והשוטה ובעלי נגעים טהורים ת"ל איש איש ריבה : **ה** אשר מום בו פרט לאותו ואת בנו וטריפה ויוצא דופן · והלא דין הוא מה אם בהמה שהכשיר בו הכושי והגיחור והקיפח והננס והחרש והשוטה

ה היא דחייבין עליה בחוץ · לאפוקי יציקות בלילות תנופות
בין בחוץ ולא מעכבא כפרה · וא"ת והא אמרינן בהקומץ
· כ' ·] לא יצק כהן אלא זר כשרה · ומשמע דהוא הדין
יכול לעשות · והכא פסלינן בעל מום לכתחלה · וי"ל דהכא
דחשוב להו להני בהדי
לבני אהרן בפרשת צו
לרבנן הכי נמי כשר
מום : **ה** אהרן עצמו
ול קאמר · דהוה ס"ד
ינו מקריב נמי בעל
המים הקבועים מנין ·
ן לבנות בתוך שחור
זה תבלול שבמקרא ·
עין שנכנס בשחור ·
] אלו מומין [בכורות
א"כ חוורור שנתלבנו
ורו לגמרי · וכן מוכח
[מ"ד ·] אמר רבא
כיותא מאיש עור .
ק · מבלבלותא מתבלול ·
ו · וקאמר התם אי
ים עיור משום דלא חזו
ל מחסרותא לא כתב
ומים קבועים · שעיניו
ובבכורות [ל"ח · ל"ט ·]
מה מפרש. במה הם
נבי אדם לא ידעינן :
בתוספתא תני פרסתו
חוטמו שקיע · והוא
עירובין [סוף ד' מ"ז :]
שבת · חפירה שהמים
· וכן [נדרים כ' ·]
ומלודים וחרמים על שם
ות על שפת הים והנהר
ס · וכן לחיות ביער מכמים
הולכת ונופלת בו : בלום ·
[ס"ו] שמא רגליה נאות
נקבי חוטמו סתומות :
שהרתיחוהו ברותחין
ינקלף · וכן [שבת מ' :
יד סולדת נכוות ואדומה ·
ר : נוטף · ארוך ונוטף
והל שתי עיניו כאחת .
ל על עינו · זו משם
על עינו אחרת : הפלגת ·
גוי : **ט** שרוע וכו' · כמו
יתיר · כמו וכרח העודף
דו וארוכה מחברתה :
מגודלו · ובגמרא [בכורות
] בעל הפיקין שיש לו
: בליטות בשר עגולות ·
אחריו · א"ר אלעזר [שם]
אמצע רגלו : פרסתו רחבה
ן קלוטות ואין ארכן יתר על
פפא לא תימא דטרפה ולא סדיקא אלא כיון דטרפה פי' קלוטה
א) : **י** שבר רגל · כל השוק קרוי רגל : העיקשן · ארכובותיו נוקשות :

והעוקלן · מקיף וסומך פרסותיו בשביל שארכובותיו מעוקלות ועקומות כלפי חוץ ופרסותיו מתקרבות זו וזו : והקילבן · יש לו עקומות בקליבוסת · והוא עצם רחב שבירך המחובר לקולית · והרחב שבו נקרא כף הירך · וראש הכרכשא עומד בין אותן שתי עצמות · והחלב שתחת הכרכשא קוראהו בספרים חלב בין הפקוקלות · ובלשון גמרא [חולין נ"ג ·] תרבא דאקליבסתא · וקליבוסת הוא לשון מפתח · וכן פקוקלות הוא לשון פקק · מחכמי לוניל : ושני שדראות · בגמרא [בכורות מ"ג :] קאמר כששדרתו עקומה · דק זה הדוק שבעין : חלזון לי' (גבי) מומי בהמה (מפרש בגמרא) [מ' :] חלזון זה נחש · ושנים שניהם ארוכים · אלא אחד מאומד (ואחד מושבב כנחש : ענבי · עגול כענבה · במשנה פ' על אלו מומין [ל"ח ·] גרס חלזון נחש ענב · ובת"כ שלנו עיניו · ובק"א הגיה וכתב וה"ג חלזון נחש בעינו · וגירסת המפרש היה ענבי כמו שהעתקתי הפי' וגי' הרמב"ם פ"ז מהלכות ביאת המקדש עינב · וכן הגיה הכ"מ · וכן הוא במשניות) : **יג** איזהו תבלול לבן הפוסק בסירה ונכנס בשחור · אינו מחמת מכה אלא כך נברא · אלא לבן שבו נכנס בסירה היא שחור החיצון ומגיע עד תוך השחור הפנימי שהוא בת עין : **יד** להביא את שבעינו · כל שינוי שבעינו : כמו שמפרש ואזיל : שתי עיניו למעלה · למעל' מן הראוי להם · וכן למט' מן הראוי להם · וכן אחת למעלה ואחת למטה א"נ שחרורות שלה אינה באמצע העין אלא למעלה או למטה : סכי שמש · שאינו יכול לראות בשמש : ס"א [מ"ד · סני שמש · שינא לראות בשמש : והזוגדום · שאינם שוים שניהם אלא אחד מהם משונה : **טו** גרב זו [מ"א ·] החרס והוא מין שחין היבש בין מבפנים בין מבחוץ · והוא כחרס האמור בקללות : ילפת זו חזזית המצרית · לח מבחוץ ויבש מבפנים והוא גרב האמור בקללות אבל גרב שהוא לח מבחוץ ומבפני' הוא מום עובר : נימוחו אשכיו · נתמעכו ביציו : שרוח באשכיו · נפוחי' : מראיו חשוכים · שחור ומפיחים · ובגמ' [מד :] פריך היינו כושי :

פרק ג אין לי וכו' : **ב** והגיחור אדום ביותר : הלווקן · לבן ביותר דומה לבוהק : והכיפח [בת"כ שלנו והקיפח וכ"ה במשנה ובגמרא] גבוה וארוך · בגמרא [מה :] אריכא שמיטא סיגא (פי' רש"י שארוך ודק ביותר ולכך אין יכול לסבול קומתו וניכפף ונראה כמו שחוליותיו שמוטות) : **ג** שפסל בה אותו ואת בנו · תיש ובנו דומיא דאדם · ואליבא דחנניא דאמר [שם וחולין ע"ה] שנוהג בזכרים : אדם שהכשיר בו אותו ואת בנו · כהן ובנו כשרים שניהם לעבודה · וכן טריפה שניקבו מעיו ואינו בגלוי : ובעלי נגעים טהורים . קודם שנזקק לו כהן : ת"ל איש איש ריבה · לפסול

הגהות מהרי"ד

...מתו מקומו : **ה** הובא בסמ"ג לאוין ש"ח וברמב"ם פ"ו מה' ביאת המקדש ...מן פרשה ז' ברייתא ג': אהרן עצמו מנין והרמב"ן כתב פי' הכהן הגדול תחת ...וחיל והותרה אניעת גביה אף המום והצרעת ה תרה קמ"ל אבל אהרן לא ...צרעת ווינה לפי שהוא קדוש לה' ולכן כתיב במום וצרעת מזרע אהרן א"כ ...עצמו כי התורה לא תסמוך באזהרותיה על הנס אבל כשהם על אהרן ...נו שלא יארע לו כן עכ"ל וקשה הא אמרינן ס"פ בהעלותך דאף אהרן נצטרע ...תכה תכף מצרעתו נמצא שלא היה בו מום ואפשר גם כן לומר כיון שלעולם ...שיטמאני הכהן וקרוב אינו רואה את הנגעים לר"מ לפיכך צריך מזרע אהרן ...ומום צריך טעם הרמב"ן וית רענן : **ו** הוא בבכורות מ"ד · וברמב"ם פ"ז ...קדש ובסמ"ג לאוין ש"ח ברייתא : **ז** ת"ל [או] פסח כ"ה בד"ת ובילקוט והוא ...בכורות פ"ה ובגמרא שם מ"ה · וברמב"ם פ"ח מה' ביאת המקדש דין י"ג וסמ"ג ...כו' וברייתא ח' בגמרא בכורות מ"ג : מ"ד · וברמב"ם ובסמ"ג שם : ...שמטה ירכו ע' רש"י ותוס' בכורות מ' : פיקה יוצאת וכו' משנה שם מהלכות ...ג שם : **י** ברייתא שם ורמב"ם וסמ"ג שם : **יא** שם בברייתא וברמב"ם וסמ"ג

שני גבינים ואם אין לו גבינים או אין לו [אלא] גבן אחד והו גבן האמור בתורה או כמו פי' שיש לו שני גבינים על כל עין ד"ת · ועיין גמ' בכורות מ"ג · והובא ברמב"ם פ"ח מה' ביאת המקדש דין ד' ע"ש ובסמ"ג שם : ר"ח בן אנטיגנוס אומר כל שיש לו [שני] גבן כצ"ל ד"ת וכ"ה בגמ' בכורות מ"ג : דק זה הדוק [אין לי אלא הדוק] חלזון נחש [עינב] מנין כצ"ל ד"ת וע' גמרא בכורות ל"ח : ורמב"ם שם פ"ז דין ה' : **יג** ושחור [הנכנס] בלבן כצ"ל ד"ת וכ"ה בגמ' בכורות ל"ח : ע"ש : רבי יוסי [ברבי יהודה] אומר ד"ת אמנם בגמ' ליתא והובא ברמב"ם שם פ"ז דין ה' כרבי יוסי ובסמ"ג שם : **יד** הובאה בגמרא בכורות מ"ד · וע"ש : **טו** הובאה בגמרא בכורות מ"ח · ורמב"ם שם דין ו' : מרוח אשך הובאה שם בגמ' מ"ד : פרק ג **ב** מנין הכושי [והגיחור] והלבקן כצ"ל וכ"ה במשנה בכורות מ"ה : וע"ש בגמרא ושם בגמ' סוף ד' מ"ד : והובא ברמב"ם פ"ח מה' ביאת מקדש דין ט"ו ט"ז ובסמ"ג לאוין ש"ס : [והכיפח] כצ"ל ד"ת וכ"ה בערוך ערך גבר : ת"ל איש איש ריבה הרבה פעמים כתיב איש בפרשה וית רענן : **ג** הכשיר בו דלא כתיב קרא לפסול ז"ר : [והכיפח] כצ"ל ד"ת : **ד** אדם שהכשיר בו עיין לקמן פרשה ס' והוא משנה בבכורות מ"ה : [והגנס] כצ"ל

לפסול: שאילו נאמר מן הקדשים יאכל הייתי אומר קדשי קדשים שהותרו לזר פי' למ"ד [זבחים ק"א: קי"ז·] יש מנחה בבמה וזר מותר בבמה · א"כ כמו שהותרו זרים כמו כן בעלי מומין · אבל קדשים קלים שלא מצאנו היתר לאיסורן הוה ס"ד גם לבעלי מומין נאסר (לאכול) בהן · כך מפרש בפ' טבול יום: ט יאכל אף במחלוקת · חולק עם בית אב שלו: אינן אוכלין במחלוקת · בפ' טבול יום [צ"ט·] דריש כהן המחטא יאכל שאינו מחטא לא יאכל: יא יש ספרים דגרסי · יכול לא יכנס בין אולם ולמזבח לעשות רקועים וקשה ליבא כי בכתב אין שום רקועים לרקוע חוץ לדלתות ההיכל ואין זה בין אולם ולמזבח · ולעשות מלאכה לשם לאו אורח ארעא · ויש ספרים דלא גרסי בין אולם ולמזבח: וכן היא מלותו · הכהנים נכנסים · אם אין שם כהנים נכנסים לוים · אם אין טהורים נכנסים טמאים ואם אין שם תמימים נכנסים בעלי מומין · ובסוף עירובין בשינוי מכאן · והתם תניא דנכנסים כהנים טמאים וטהורים ובעלי מומין · אבל לויים וישראלים לא · ותניא אידך נכנסים כהנים לוים · וישראלים טהורים אבל טמאים לא · והכא נכנסים כהנים ולוים טהורין וטמאים ובעלי מומין אבל ישראל לא · ומשמע בה כי לוים טהורים קודמים לכהנים טמאים ובעלי מומין: ונאמר להלן · בתרומה: חלול · ומתו בו כי יחללוהו (וחכמים אומרי' אין בעלי מום במיתה) בפ' אלו הן הנשרפין [סנהדרין פ"ד·] מפרש · דרבנן כמי ילפי מתרומה · ומפרשי ומתו בו ולא בבעל מום דלא מיחייב מיתה: יב הזהיר את אהרן על ידי הבנים · שיזהיר הבנים · ובנים יזהירו את ישראל · שלא יכנסו בעלי מומין וישראל לפנים ממחיצתן:

פרשתא ד חייבים על פגול ונותר וטמא וכו': ב מנין שאין מדבר אלא בזמן · כלומר טמא כתיב הכא · ומנין לתנא דמיירי בפגול ונותר שפסול שלהן בזמן · דלמא בשאר פסולין מיירי כגון הלן והיוצא: וכ"א להלן בנותר: חלול את קדש ה' חלל · ובזבחים פ' ב"ש [מ"ד·] קאמר אתיא פגול עון עון מנותר · ואתיא נותר [מ"ה·] חלול חלול מטומאה · ובטומאה כתיב בני ישראל ולא עכו"ם · והיינו דקאמר הכא מה חלול האמור להלן זמן בנותר · ופגול הוי בכלל דגמר עון עון והשתא דבר הלמד בג"ש דהיינו נותר חוזר ומלמד על פגול בג"ש · וא"ת והלא ג"ש איכה מופנה · דחלול דטומאה יליף בפ"ב דזבחים [י"ז וע' סנהדרין פ"ג:] דטמא מחלל עבודה · והשתא

איכא למיפרך · למאן דאמר [נדה כ"ד:] לטומאה שכן איכה חייב בה אלא בשתי ידיעות נוהגת בקדשי נכרים · ומפרשים דלאו דוקא בהקישא דכתיב ולא תחללו בשני חלולין

והשוטה והשיכור ובעלי נגעים טהורים · פסל בה אותו ואת בנו וטריפה ויוצא דופן · אדם שפסל בו הכושי והגיחור והלבקן והקיפח והננס והחרש והשוטה והשיכור ובעלי נגעים טהורים אינו דין שנפסל בו אותו ואת בנו וטרפה ויוצא דופן ת"ל אשר מום בו מום פרט לאותו ואת בנו וטריפה ויוצא דופן: ז מום בו פרט לשעבר מומו · והלא דין הוא ומה אם בהמה שפסל בה אותו ואת בנו וטריפה ויוצא דופן אם עבר מומה כשירה אדם שהכשיר בו אותו נאת בנו וטריפה ויוצא דופן אם עבר מומו לא יהיה כשר: ז לא אם אמרתי בבהמה שהכשיר בה הכושי והגיחור והלבקן והקיפח והננס והחרש והשוטה והשיכור ובעלי נגעים טהורים תאמר באדם שפסל בו את כל אלו אם עבר מומו לא יהיה כשר ת"ל מום בו פרט לשעבר מומו: ח לחם אלהיו מקדשי הקדשים ומן הקדשים יאכל · אם נאמר מקדשי הקדשים למה צ"ל ומן הקדשים ולמה נאמר ומן הקדשים שאילו נאמר מקדשי הקדשים ולא נאמרה מן הקדשים הייתי אומר קדשי קדשים שהותרו לזר מהם יאכל ומקדשים קלים לא יאכל · צריך לומר מן הקדשים · או אילו נאמר מן הקדשים ולא נאמר מקדשי הקדשים הייתי אומר מקדשים קלים יאכל מקדשי קדשים לא יאכל צ־יך לומר מקדשי הקדשים וצריך לומר ומן הקדשים: ט יאכל אף במחלוקת והלא דין הוא ומה אם טבול יום ומחוסר כפורים שהם כשרים לעבודת מחר אינן אוכלים במחלוקת · בעל מומים שאינו כשר לעבודת מחר אינו דין שלא יאכל במחלוקת ת"ל יאכל אף במחלוקת: י אם נאמר (על) [אל] הפרוכת צריך לומר (על) [אל] המזבח למה נאמר (על) [אל] המזבח · שאילו נאמר (על) [אל] הפרוכת ולא נאמר (על) [אל] המזבח · הייתי אומר אל הפרוכת שהוא בפנים יהיה פסול · אל המזבח שאינו בפנים לא יהיה פסול צריך לומר אל המזבח ואילו נאמר אל המזבח ולא נאמר אל הפרוכת הייתי אומר אל המזבח שהוא כשר לעבודה יהיה פסול · פרוכת שאינה כשירה לעבודה לא יהיה פסול צריך לומר אל המזבח וצריך לומר אל הפרוכת: יא יכול לא יכנס לעשות רקיעות ת"ל אך · כך הוא מצוותו · הכהנים נכנסים · אם אין כהנים לוים נכנסים · אם אין טהורים נכנסים טמאים · ואם אין תמימים נכנסים בעלי מומים ומנין אם עבד עבודתו פסולה תלמוד לומר ולא יחלל את מקדשי · ומנין שבעל מום במיתה · רבי יהודה אומר נאמר כאן חילול ונאמר להלן חילול מה חילול שנאמר להלן מיתה אף כאן מיתה · וחכמים אומרים אין בעל מום במיתה אלא באזהרה: יב וידבר ה' אל משה ואל אהרן ואל בני ישראל הזהיר את אהרן על ידי הבנים ואת הבנים על ידי ישראל ואת הבנים זה על ידי זה:

פרשתא ד

וידבר ה' אל משה לאמר · דבר אל אהרן ואל בניו · וינזרו · ואין נזירה אלא הפרשה וכן הוא אומר וינזרו מאחרי ויעל גילוליו · ואומר נזורו אחור · וינזרו מקדשי בני ישראל · על קדשי בני ישראל חי[ייבים על פיגול נותר] וטמא · ואין חייבים על קדשי הנכרים משום פיגול נותר וטמא · קדשי ישראל · אין לי אלא קדשי בני ישראל ת"ל אשר הם מקדישים לי אני ה' לרבות את כולם: ב מנין שאין מדבר אלא בזמן · נאמר כאן חילול ונאמר [להלן] חילול שנאמר להלן זמן אף כאן זמן · ומה חילול שנאמר להלן מיתה אף כאן מיתה · ומה חילול שנאמר להלן הרציון

הגהות　מהרי"ד

[ושנעבדה בו עבירה] אדם כו' [והכיפח] כו' ויוצא דופן ושנעבדה בו עבירה כו' ויוצא דופן [ושנעבדה בו עבירה] כצ"ל ד"ת: ו פרט לשעבר מומו רמב"ם פ"ו מה' ביאת המקדש דין ג': ויוצא דופן [ושנעבדה בו עבירה] כו' ויוצא דופן [ושנעבדה בו עבירה] כצ"ל ד"ת וילקוט: ז והלבקן [והכיפח] כו' את כל אלו סוחיל ופסל בו את כל אלו אם עבר כצ"ל ד"ת: ח הובאה בגמ' זבחים פרק טבול יום ד' ק"א: ע"ש בגמ' והש"י וד"ת כ' בשם הרמב"ד זה כלשון הרי שיש

והובא ברמב"ם ריש פ"ו מה' ביאת המקדש ובסמ"ג לאוין ש"ח: סנהדרין פ"ג וע"ש ובדף פ"ד ורמב"ם וסמ"ג שם: יב וידבר משה כל] בני ישראל כצ"ל כי כן הוא בפסוק: ואת הבנים ע"י ישראל בנוסחא אחריתי והוא עיקר ד"ת:
פרשתא ד א אין נזירה אלא [פרישה] כצ"ל ד"ת וע' בילקו

ר' יהודה אומר נאמר כאן אני ה' ונאמר למטה אני ה' · מה אני ה' האמור למטה מכרית · אף אני ה' האמור כאן מכרית : ג אמור אליהם אלו העומדים לפני הר סיני · לדורותיכם שינהג דבר לדורות · אם נאמר לאבות למה נאמר לבנים · ואם נאמר לבנים למה נאמר לאבות לפי שיש באבות מה שאין בבנים · ובבנים מה שאין באבות · באבות מהו אומר וכל בת יורשת נחלה ממטות בני ישראל לאחד ממשפחת מטה אבותיו תהיה לאשה למען ירשו בני ישראל איש נחלת אבותיו בתוך בני ישראל · הרבה מצוות בבנים מה שאין באבות · הא לפי מה שיש באבות מה שאין בבנים · ובבנים מה שאין באבות צריך לומר באבות וצריך לומר בבנים : ד איש אין לי אלא איש אשה מנין ת"ל מכל זרעכם · מנין לרבות כל ישראל ת"ל כל איש : ה כל איש אשר יקרב מכל זרעכם · אל הקדשים אשר יקדישו בני ישראל לה' וטומאתו עליו ונכרתה מה ת"ל לפי שנאמר והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו ונכרתה והלא שלמים בכלל כל הקדשים היו · שיכול אין לי חייבים כרת משום טומאה אלא על השלמים בלבד · מנין לרבות כל הקדשים ת"ל אמור להם לדורותיכם כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים · או אינו מביא אלא כיוצא בשלמים מה שלמים המיוחדים הנאכלים לשני ימים · ליום אחד מנין ת"ל בשר ששיריו נאכלים (על) [עולה] שאין שיריה נאכלים מנין · ת"ל זבח · מיני זבחים · העופות והמנחות שאינן מיני זבחים עד שתהא מרבה לוג שמן של מצורע מנין · ת"ל אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים : ו יכול כל שחייבים עליו משום פיגול יהיו חייבים עליו משום טומאה ודין הוא ומה אם פיגול שהוא בקבועה ובידיעה אחת ולא הותר מכללו אינו נוהג אלא בדבר שיש לו מתירים · טומאה שהיא בשתי ידיעות ועולה ויורד והותרה מכללה · אינו דין שלא תנהוג אלא בדבר שיש לו מתירים · מנין הקומץ והלבונה והקטרת ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים · ת"ל אל הקדשים אשר יקדישו לרבות את כולם : ז יכול יהו חייבים עליו מיד ת"ל אשר יקריבו · אמר רבי אלעזר וכי יש נוגע חייב · אם כן למה נאמר אשר יקרב עד שיכשר ליקרב · את שיש לו מתירים עד שיקרבו מתירים · את שאין לו מתירים עד שיקדש בכלי : ח וטומאתו עליו · טומאת הגוף · יכול טומאת בשר . ת"ל וטומאתו עליו וטומאתו עליו לגזירה שוה · מה טומאתו עליו נאמר להלן בטומאת [הגוף] דיבר בטומאת בשר · אף טומאתו אמורה כאן בטומאת הגוף דיבר לא דיבר בטומאת הבשר : ט רבי אומר ואיש טומאתו [טומא]ת הגוף דיבר לא דיבר בטומאת בשר · [רבי חייא אומר נאמרו קדשים לשם רבים ונאמר טומאתו לשם יחיד הא מה טומאתו עליו בטומאת הגוף דיבר לא דיבר בטומאת בשר :] אחרים אומרים לא דיבר אלא במי שהטומאה פורשת [ממנו לא ב]הבשר שאין טומאה פורשת ממנו : י ונכרתה הנפש ההיא · יכול מצד זה לצד זה תלמוד לומר מלפני ה' בכל מקום אני :

ר"ש

...ספרים שכתוב מה להלן הרצאה אף כאן הרצאה והראשון ...א אחרת הכי פי' · כיון דילפינן חלול האמור כאן בתחלת ...ר מיירי · מעתה נלמוד מענין דטומאה שלמטה : מה להלן ...אכילה בטומאה אלא לאחר שנזרק דמו בדבר שיש לו מתירין ... :] דם דמתיר ...לו מתירין משיוכשר ...דש בכלי · אף לענין ...אחר זריקה ולאחר כן ...טומאה דבר שיש לו ...ו כל מתיריו . ואז ... כסיק לן מדכתיב ... כל טהור יאכל ... : מנחות כ"ה :] ... חייבין עליו משום ...אכל לטהורים דהיינו ... חייבין עליו משום ...מתירין עד שיוכשר ...אשר יקרב בהוכשר ... פ' ב"ש [מ"ה :] · ...ין · כי אין חייבין על ... שיש לו מתירין [שם] ...מפורש בהם · ואמר ... כרת לנותר של כל ... דשלמים · דמכרת ...ה ללמוד דהוא כרת ...שאין לו מתירין · ודין ...א בדבר שיש לו מתירין ...הלן כרת אף כאן כרת · ... כרת · שהרי כתיב בג ...נותר כל הקדשים כרת : ... נאמר כאן אני ה' ...זאת אני ה' · מה למטה ...י ה' מכרית אף אני ה' ...רית · טעמא דר' יהודה ...ימר נותר דכל הקדשים ... גופא : ג באבות שעמדו ...מר וכל בת יורשת נחלה ...חת מטה אביה תהיה ...אותו הדבר אלא באותו ... כדמפרש בפ' יש נוחלין ...' רבא] אמר רבה בר רב ...ו יהא נוהג אלא בדור ...יא דהתם זה הדבר אשר ... גם הכא דין פרשת

משאנ"ץ

טומאה ונותר · שלא נוהג אלא באבות · לכך צריך לומר לדורותיכם : והרבה מצות בבנים מה שאין באבות · כל המצות התלויות בארץ לבנים הם שנכנסו לארץ ולא לאבות · וס"ד פרשה זו לבנים נאמרה ולא לאבות · לכך צריך לומר אליהם : ד או יכול טומאת בשר ת"ל וטומאתו עליו לג"ש מה להלן בטומאת הגוף . בפרשת צו · אף כאן · תימא דאדרבא כאן מוכיח טפי שהוא בטומאת הגוף מהתם · דהכא כתיב כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים אשר יקריבו בני ישראל לה' וטומאתו עליו ונכרתה · ועל כרחין וטומאתו ממש על איש ולא על הקדשים · והתם כתיב והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו ונכרתה · ומשמע [ע' תוס' זבחים מ"ג :] טפי וטומאתו על בשר ולא על נפש · לכך צריך לומר עיקר הברייתא שנויה התם ומיירי בג"ש מקרא דהכא דמוכח דמיירי בטומאת הגוף · ונכתב כאן אגב שיטפא דגירסא · ותדע דהתם שנוי כולה כלישנא דהכא : רבי אומר ואכל וטומאתו עליו בטומאת הגוף · ומפרש בזבחים [מ"ג :] בפ' ב"ש הואיל ופתח בו הכתוב בלשון נקבה וסיים בלשון נקבה ולשון זכר באמצע . פי' התם כתיבי תרי קראי · והנפש אשר תאכל בשר וגו' והשני ונפש כי תגע בכל טמא בטומאת אדם או בבהמה טמאה ואכל מבשר זבח השלמים אשר לה' ונכרתה הנפש וגו' וכי היכי דבפסוק השני פתח בלשון נקבה ונפש כי תגע · וסיים בלשון נקבה ונכרתה הנפש ולשון זכר באמצע שזהו בגוף האוכל · כן נמי בקרא עליון לשון זכר דוטומאתו עליו בגוף קאי · אע"פ שפתח וסיים בלשון נקבה · על טומאת הגוף מחייב . ולא על טומאת בשר הנאכל : ר' חייא אומר נאמרו קדשים לשון רבים כו' רבי חייא טעמיה דת"ק מפרש : אחרים אומרים וטומאתו עליו במי שהטומאה פורחת ממנו דמשמע דאכתי טומאתו עליו . מכלל שיכול להפריחה ממנו כגון על ידי מקוה · אלמא בטומאת הגוף מיירי : י מצד זה לצד זה · ממקום זה למקום אחר :

אהרן

זרע

הגהות מהרי"ד

ג אף כאן כרת כו' מה אני ה' האמור למטה [אני ה'] מכרית אף אני ה' ...ה'] מכרית כ"ה בד"ת ובילקוט והז"ר כתב אלא בזמן כי' דמיירי כאן אף ...ד שאף נותר חייבים עליו אפילו בדבר שאין בו מתירין למזבח משא"כ בפיגול ...ד' מ"ה . להלן חילול בפרשת קדושים גבי נותר את קודש ה' חילל ונכרתה · ...תיב לא ירצה · למטה אני ה' דכתיב ונכרתה הנפש ההיא מלפני אני ה' הף ...מוד דאיירי כאן בנותר עכ"ל הז"ר וע' בגמ' סנהדרין פ"ג : ג שינהג [הדבר] ...משפחת מטה [אבי'] תהיה כצ"ל כי כן הוא בפסוק : ד מכל זרעכם ואיש ...ין ריש ערכין כו' ת"ל כל איש וקשה דא"כ מכל זרעכם ל"ל נכתוב כל איש ...דכתיב כהן בבני עמו וישראל בפני עצמו ללמד שזר חייב שתים משום זרות ...כ"ל הז"ר ועיין ברמב"ם פ"ט מה' ביאת המקדש דין י"א שזר ששימש בטומאה ...משום זרות לא משום טומאה ולזה אפשר לומר דאי הוה כתיב כל איש כו"א ...אבל בישראל כמו שאינן חייבים בהקרבתם בטומאה משום טומאה רק משום ...אכילתם לא יתחייבו רק משום זרות לזה צריך לרבות דמכל זרעכם לא שמעינן ...ודע אהן וזה נראה נכוונת הרמב"ם פ' י"א מה' פסולי המוקדשין דין י"ג ...שנטמא וכו' פי' כל אדם אפילו ישראל מסך ברייתא דהכא וגם בכלל אשה · ...בן כיון ולדעת ריש לקיש בזבחים ל"ג : ובמכות י"ד : ותניא כוותיה שם ...קודש הוא מקרא דנכל קודש לא תגע ויעויין שם במכות י"ד · גמר עונש

לומר דבאשה ניקום באתרא דלא ליהוי רק לאו ובאיש יהיה חייב כרת והרמב"ם פי"ח מה' פסולי המוקדשין פסק כריש לקיש ומה שיש לעמוד על דבריו ע' בשער המלך סוף ה' תרומות וגם כיון דפשוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה רק בקצת מקומות דהו"א שאין נכללות כגון בהאהרו כפרות להכשא לפסולים וכהאי גוונא וא"כ כאן כיון דהאשה הוזהרה מכל קודש לא תגע לאיסור למה לי קרא לימייב לה גם כרת כיון דשוה אשה לאיש : ה לפי שנאמר [ויקרא ז' פסוק כ'] כו' לשני ימים [הנאכלים] ליום א' כו' נאכלים [עולה] שאין שיריה נאכלין ת"ל זבח לרבות כל מיני זבחים כצ"ל ד"ת וכל הברייתא הואת הוא לעיל ס' צו פרק י"ג ברייתא ד' והיכא בגמרא זבחים ד' מ"ד · ע"ש וע' זבחים כ"ו · ומנחות כ"ח · ולעיל סדר צו פרק ט"ו ברייתא ג' : ו כ"א יכול לא יהיו חייבים משום טומאה אלא על דבר שחייבים עליו משום פיגול ודין הוא ד"ת וכ"ה לעיל ס' צו פרק ט"ו ברייתא ד' : ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח כצ"ל ד"ת וכ"ה לעיל ס' צו וע"ש : ז ת"ל אשר [יקריב] כו' אשר יקרב לומר שאין חייבים עליו עד שיכשר ליקרב הא כיצד את שיש לו [מתירין] עד שיקרבו [מתיריו] את שאין לו [מתירין] כצ"ל ד"ת וכ"ה לעיל שם ברייתא ה' ושתי אלו הברייתות הובאו בגמרא זבחים מ"ה : ומעילה י' וע"ש ושם רש"י ותוס' וע"ל ס' צו : ט רבי אומר [ואכל] כו' קדשים [על שם] רבים ונאמר טומאה [על שם] יחיד הא מה אני מקיים [וט מאתו] עליו כצ"ל ד"ת וכ"ה לעיל ס' צו פרק י"ד ברייתא ג' ד' ה' ו' שם נשנו ברייתא מ' וט' דהכא ובגמרא זבחים מ"ג : וע"ש ברש"י ותוס' : י מצד זה לצד זה פ' ווהר משפטים ...

פרק ד

זרע אהרן אין לי אלא זרע אהרן · אהרן עצמו מנין · ת"ל והוא צרוע או זב בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר · אוכלים הן ישראל במעשר טבולי יום · אהרן ובניו מנין · ודין הוא ומה ישראל שאינן אוכלים בתרומה במעורבי שמש הרי הן אוכלים במעשר טבולי יום · אהרן ובניו שהם אוכלים בתרומה במעורבי שמש אינו דין שיאכלו טבולי יום · יצאו ישראל מן הכתוב ואהרן ובניו מק"ו : ב עד אשר יטהר · יכול עד שיבוא במים ת"ל ובא השמש וטהר · מה טהרה האמורה למטן ביאת שמש · אף כאן ביאת שמש : ג והנוגע בכל טמא נפש ואין טמא נפש אלא במגע · אשר תצא ממנו שכבת זרע זה בעל קרי · מנין לרבות את הנוגע בשכבת זרע ת"ל או איש : ד אשר יגע בשרץ אין לי אלא השרץ · מנין לרבות את הנבילה ת"ל בכל שרץ אשר יטמא לו לרבות את השיעורים · אדם זה המת · טומאת אדם זה טמא מת טומאתו לרבות זבים וזבות נידות ויולדות · אין לי אלא ימי קולן · ימי חומרן מנין· ת"ל לכל טומאתו · אשר יטמא לרבות בועל נדה · לו לרבות בולע . (לרבות) נבלת עוף הטהור : ה ונפש כי תגע בו · לא המסיטה · וטמאה עד הערב ולא יאכל מן הקדשים יש לך קדשים שהוא אוכל בהם · פרט לעירובים ולפחות ממאה : ו אין לי אלא אוכלי תרומה באוכלי תרומה · מנין אוכלי תרומה באוכלי חולים · אוכלי חולין באוכלי תרומה · אוכלי תרומה באוכלי קודש · אוכלי קודש באוכלי תרומה · משקה תרומה במשקה הולים · משקה חולים במשקה תרומה · משקה תרומה במשקה קודש · משקה קודש במשקה תרומה · משקה קודש במשקה קודש מנין · ת"ל מן הקדשים ריבה : ז כי אם רחץ בשרו · יכול יהיה מרחיץ אבר אבר ת"ל ובא השמש וטהר מה ביאת שמשו כולן כאחת אף במים כולן כאחת : ח ובא השמש וטהר ביאת שמשו מעכבתו מלאכול בתרומה ואין (רחיצת גופו) [כפרתו] מעכבתו מלאכול בתרומה : ט ואחר יאכל מן הקדשים יש לך קדשים שאינו אוכל בהם פרט לעירובים לפחות ממאה : י אין לי אלא אוכלי תרומה באוכלי תרומה · מנין אוכלי תרומה באוכלי הולים · אוכלי

פרק ד אהרן עצמו מנין · כל כהן גדול בכלל : בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר . משמע משיעריב שמשו אבל ישראל אוכלין במעשר שני משטבלו · כי לטמאים נאסר לאכול כדכתיב לא בערתי ממנו בטמא · וביבמות [ע"ד :] קאמר ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ בשרו במים . הא רחץ טהור . ומוקי לה במעשר שני · ונראה דהאי תנא דהכא נפיק לי' מרישא דקרא דהכא · וקרא דכי אם רחץ בשרו במים מוקים ליה בתרומה כפשטיה כי אחריו נאמר ובא השמש וטהר ואחר יאכל וגו' : אהרן ובניו מנין · דדלמא כמו שמחמיר עליהם בתרומה לאכלה במורבי שמש · כן נמי החמיר עליהם בכל מה שצריך טבילה · ולא יטהרו עד שיעריב השמש ודין הוא וכו' · ובפרק הערל [שם] מפרש לה בענין אחר : ב מה טהרה האמורה למטה ביאת שמש · כדכתיב ובא השמש וטהר : ג אין טמא נפש אלא במגע ולא בהיסט וכן בספרי כל אשר יגע בו הטמא יטמא במגע הוא מטמא ואינו מטמא בהיסט · ויש ספרים גורסין ואין טמא טמא הנפש במגע ולא גרס אלא · והכי פי' טמא הנפש כשמקבל טומאה מן המת אינו מקבל ממגע לבד אלא יש לו עיד דרך אחרת · כגון אהל : ומנין לרבות הנוגע בשכבת זרע ת"ל או איש · רישא דקרא הוא או איש אשר תצא ממנו שכבת זרע · ובפרק יוצא דופן [נדה מ"ג ·] קאמר דסבירא ליה להאי תנא שכבת זרע מטמא במשהו · ואיכא מאן דיליף משרץ ולטמאות בכעדשה כמו שרץ : ד אשר יטמא לו לרבות את השיעורין · דהיינו כעדשה · דאי לא כתב אשר יטמא לו הוי משמע בשרץ שלם : באדם זה המת · טומאתו לרבות זבים וזבות נדות ויולדות . אין לי אלא ימי חומרן · פי' ימי זיבתן : ימי קולן מנין · ימי ספירתן : ת"ל לכל טומאתו אשר יטמא · לרבות בועל נדה · לו לרבות בולע נבלת עוף טהור · לא דייש לקרא כסדר כתיבתו · אלא כסדר הטומאות מחמורה לקלה · ול"ג נמי בטומאת אדם זה טמא מת · דההוא קרא בויקרא כתיב בטומאת מקדש וקדשיו · ועוד טמא נפש הזכיר למעלה · והנוגע בכל טמא נפש : ה נפש אשר תגע בו · ולא המסיטה · פי' דקרא תפס נוגע ששוה בכלן שאמרנו ולא היסט שאינו בכולן : ולא יאכל מן הקדשים · יש לך קדשים שהוא אוכל פרט לעירובים וליותר ממאה דלא קאי עליהן בלא יאכל · פי' שאלו אוכל אפי' קודם טבילה כיון שנתערבו ביותר ממאה · אף על גב דמדאורייתא חד בתרי בטל · חכמים החמירו לאסור בפחות ממאה · ודרשי' ליה [ירושלמי פ"ד דתרומות] מאת מקדשו ממנו · והא נמי מסמיך ליה אגב אורחיה דפרט לעירובין היינו עירוב תרומה וקדש · ומשמע ליה נמי ולא יאכל מן הקדשים כגון שאינם ראויים לאכילה שנטמאו · ואפילו גופו טהור · וכן מה שאמר יש לך קדשים שהוא אוכל · היינו נמי בטמאים וגופו טהור (ונתערב תרומה טמאה ביותר ממאה טהורים ·

(וזהו) לערובין וליותר ממאה : ך אין לי אלא אוכלי ...
ביותר ממאה תרומה טהורה · שהכהן הטהור יכול ל...
יאכל מן הקדשים כשאינן ראויים · דהני בטלים · ...
טהורה שנתערבו ביותר ממאה חולין טהורים שיכול ...
וכן כלם בעכ...
ריבה פי' ריבה ...
וכן בסיפא ...
מעכבתו מל...
מעכבתו כו' · ...
ברכות : ט ...
יש לך קדשים ...
ולפחות ממאה ...
אינו אוכל כשי...
דלא בטלי · ול...
קדשים: י אין ל...
באוכלי תרומ...
ממאה שהכהן ...
זה קאי אדיוק ...
מנין אוכלי תר...
טמאין · לפחות ...
בטומאתו קודם ...
מן הקדשים ריב...
דיש קדשים שא...
אחרת בספרים ...
דמס' ערלה [יר...
לא יאכל מן הקד...
אוכל פרט לעיר...
שזה עיקר ק...
יאכל מן הקדשי...
דהוי בלא יא...
בפחות ממאה ...
הקדשים ריבה ...
דלא יאכל שב...
ואחר יאכל מן ...
שאינו אוכל פרט...
שיאכל וזהו כדא...
בכלל קדשים שא...
טהור דמיעוט ...
בטומאת הגוף ...
ביותר ממאה ח...
הקדשים ריבה · ...
שבא להתיר · ...
בתרומה ותרומה ...
כך נראה לי פירושה · ורבותינו היו מפרשים לה בטומ...
את הגירסא לגרוס ברישא לפחות ממאה· דכך נראה ניח...
חכמי לוני"ל פי' כולה בטומאת הגוף · ודחקו ליישב גירס...
לה . ולא יאכל מן הקדשים יש לך קדשים שהוא או...
ולפחות ממאה . ערובי קדש ותרומה · מדקאמר ולא ...
אם רחץ חלק בקדשים · שיש לך קדשים שהוא אוכל בהם...
ועכשיו לא פי' קדשים שאוכל בהם · אלא פי' אותו שאם...
שיטהר · וממילא ידעינן את שהוא מותר בהן : אין לי ...
באוכלי תרומה · שזה תרומה טמאה נתערבה בס...
טהורה בזו אמרה תורה האוכל ממנה בטומאת הגוף ...

הגהות מה"י"ד

פרק ד א אוכלים ישראל במעשר טבולי יום קשה מנ"ל דקאי שאי קרא דוקא אישראל ולא אכהנים הא כל הפרשה קאי אכהנים ואפשר מדכתיב נפש כי תגע בו הפסיק הענין וקאי אישראל וא"ת כיון דבאמת אף כהנים מותרין במעשר טבולי יום למה הפסיק הענין וכתב נפש וי"ל דסו"ל דוקא כהנים לפי שמותרין בתרומה במעורבי השמש מותרין במעשר טבולי יום אבל ישראל שאסורין בתרומה במעורבי שמש אסורין במעשר טבילי יום קמ"ל כנ"ם זית רענן : בתרומה [מעורבי] שמש כו' בתרומה [מעורבי] שמש כו' טבולי יום [נמלאו] ישראל כצ"ל ד"ת והיא במשנה ג' פי"ד דנגעים ופ"א דכלים משנה ה' ובגמרא יבמות ע"ד : ורמב"ם פ"ג מה' מעשר שני דין ד' וסמ"ג עשין קל"ו · ב אף [טהור שאמור] כאן ביאת שמש כ"ה בילקוט והך ברייתא מייני בתרומה והוא במשנה שם וסם וביבמות ע"ד : ע"ש ורמב"ם פ"ז מה' תרומות דין ב' וסמ"ג לאוין רנ"ז : ג אין טמא נפש אלא במגע דלא תימא שנגע אדם במת עצמו להכי קאמר אין טמא נפש אלא במגע פי' שנגע במת וא"כ הא דכתיב והנוגע בכל טמא נפש שנגע באדם שנגע במת ומוכח דמת הוי אבי אבות הטומאה ועמ"ש לקמן ד"ד : מנין לרבות את הנוגע כו' ע' גמ' נדה מ"ג : לרואה במשהו לנוגע בכעדשה וכן פסק הרמב"ם רפ"ה מה' אבות הטומאה : ד ת"ל בכל שרץ בכל אתא לרבות כל דבר : אדם

שנטמא במגע כדקאמר אין טמא נפש אלא במגע ולזה פירש"י בפ' ...
דאכתא פי' שנטמא בעצמות אדם שעלם כשעורה מטמא במגע ואין ...
אין לי אלא ימי [חומרן] ימי קולן וכו' כצ"ל ד"ת וילקוט וכ"ה לעיל פ...
פרק י"ב בריתא ס' וע"ש : לרבות וכו' בנוסחא ישנה אין כתיב ...
כתיב לעיל אשר יטמא לו זה טמא מת אמנם הראב"ד ז"ל לא גריס ...
טמא מת וגרים הכא לרבות וכו' כמ"ש בספרים ד"ת : לו לרבות ...
דכוותה פריך בגמרא פ"ק דשבועות ד' ז' על הך ברייתא דלעיל ס' ...
מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות קרבן אהרן : ה לא המסיטה קאי ...
בהיסט ועיין זבים פ"ה משנה ג' ז"ר : פרט למעורבים לפחות מ...
זוטרתי וגי' הילקוט והר"ת למעורבים יתר על מאה והכל הולך לטעם ...
שהיתה למעורבים וליותר ממאה וע' פ"ד דתרומות ופ"ה דתרומות ...
אוכלי תרומה באוכלי [חולין משקה קודש במשקה חולין] מנין אוכלי תרו...
תרומה במשקי [תרומה אוכלי קודש] באוכלי קודש משקה קודש במש...
הקדשים ריבה כ"ה בד"ת ובילקוט : ז הוא לעיל ס' שמיני פרק ט' ...

אוכלי חולים באוכלי תרומה · אוכלי תרומה · באוכלי קודש · אוכלי קודש באוכלי תרומה · משקה תרומה במשקה הולים · משקה הולים במשקה תרומה · משקה קודש במשקה תרומה משקה תרומה במשקה קודש מנין ת"ל מן הקדשים : **יא** כי לחם · כי להמו מסלת את החיטים כל שהוא רוצה · ומקנב את הירק כל שהוא רוצה · יכול תהיה קניבת ירק חול ת"ל היא . הרי היא בקודשה : **יב** יכול תהיה נבלת בהמה מטמאה בגדים בבית הבליעה ת"ל נבילה וטריפה לא יאכל לטמאה בה את שאין לו טומאה. אלא אכילתה יצתה נבלת בהמה שהיא מטמא עד שלא יאכלנה : **יג** יכול נבלת העוף תטמא מן הכתוב ונבלת בהמה מקל והומר ת"ל בה בה את מטמא אבית הבליעה ואין מטמא בנבלת בהמה בבית הבליעה : **יד** ושמרו את משמרתי · ישמרו לי משמרת · ושמרו את משמרתי להזהיר בית דין על כך · ולא ישאו חטא יכול בנבלה הכתוב מדבר ת"ל עליו בקודש היא מדבר ואינו מדבר בנבילה : **טו** ומתו בו ולא המעשר · כי יחללוהו . פרט לטהור שאכל מן הטמא : **טז** אם נאמרו הקלות למה נאמרו החמורות שאילו נאמרו הקלות ולא נאמרו החמורות הייתי אומר על הקלות בלא תעשה ועל החמורות במיתה צריך לומר החמורות · אי אילו נאמרו החמורות ולא נאמרו קלות הייתי אומר על החמורות יהיה חייב ועל הקלות יהיה פטור צריך לומר הקלות וצריך לומר החמורות · זר אין לי אלא מזר מנין אפילו לוי אפילו ישראל · ת"ל וכל זר · לא יאכל · אין אכילה פחותה מכזית · קודש בה קודש

...ראויה אלא לשריפה · וגם אין כהן טמא חייב עליה מיתה ...ן הנשרפין [סנהדרין פ"ג י] ומתו בו כי יחללוהו פרט לטומאה ... ואפי' הכי לוקה עליה מפני שהכל היא תרומה · דאין ...רומה כך פירשו . וקשה לי והלא ודאי זאת לא נתחללה שטהורה ...ותרת באכילה ותרומה ...תוכה · ומה שפי' שאין ...רומה · משמע · אבל ... לא היה בה לאו . ...בא אם כשבילה טמאה ...הורה היא ומיתה נמי ...טמא · וכן אם טהורה ...אז כולה טמאה היא · ...לה בלא תעשה · דתניא ...דתרומות] גבי אוכלי ...באוכל את הטמא בלא ... חייב עליה מיתה · בין ...ל טמאה כדמוכח בפ' ...ן ומכין אוכלי תרומה ...כ"ש באה הולין בתשעי' ...סאה תרומה בתשעים ... קדש בתשעים תרומה · ...צריך לומר זו . ומעתה ... משקין . משקה תרומה ...חולין . וכ"ש חולין שנפלו ... תרומה · דאינו אוכל ... וכ"ש משקה קדש במשקה ... תרומה במשקה קדש · ...ש במשקה קדש · ת"ל מן ... . ריבה בכל אלו לכל ... יטהר · לאו דוקא עד ... באה תרומה טמאה ...ות מאה טהורה כולה ... ואחר יאכל מן הקדשים . ...ם שאינו אוכל בהן [ע' ...ה פ"כ] פרט לעירובין וליותר מאה ולא פירשו כאן את שאינו ...לא אותן שאוכל בהן שהכתוב מתירן · ומה הן עירובין טמאין ...טהורין · והא דקאמר הכא פרט . משום דנפקי מכלל האיסורין של ...דקרא דלעיל דלא יאכל כי אם רחץ · ומאי ניהו תרומה טמאה ...שנתערב בפחות ממאה טהורין שאסור לאכלו וקאמר הכא דהני ...טהורין · פרט לעירובין וליותר ממאה שמותר לאכול בכל עירובי ...ממאה . ועירובי תרומה טמאה בתרומה טהורה ביותר מאה · ...טמאה בקדש טהור · או קדש טמא בתרומה טהורה · ואפילו ...ן · בין דתרומה בקדש · בין דקדש בתרומה · וכן דקדש בקדש · ... · ותימא דלא קתני אוכלי קדש באוכלי קדש כדקתני משקה קדש ...גירסת התו"כ שלו משונה מגירסת ת"כ שלנו ומגירסת הילקוט) ...דתניא בפ' הערל [יבמות פא :] חתיכה של חטאת טמאה שנתערבה ...ן של חטאת טהורה · וכן פרוסה של לחם הפנים טמא שנתערבה ...ן של לחם טהור מעלה · וי"ל דהוא הדין · ולעירובינו ניחא לאכול ...יים אבל בפחות ממאה אפילו לטהורים אסור משום תרומה ... דהאי סתמא דלא כרבי יהודה דהתם בפרק הערל קאמר רבי ...עלה · אף ע"ג דאמרינן [סנהדרין פ"ו] סתם סיפרא ר' יהודה · ...ן כרבי יהודה · ומודה רבי יהודה במין בשאינו מינו . דאוכלי קדש ...בטלי במאה עוד קשה [ע' ירושלמי פ"ב דערלה ותיישב קושיא זו] ...זאי ניהו דמיתרין בשתיה דבטלי טמאין בטהורין · וכי תימא יין ...לצורך נסכים ונתערב בהן ממשקה קדש טמא דבטלי במאה · והלא ...הדי נטמאו כלם · כדמוכח בבכורות [כ"ב י] גבי ציר של עם הארץ ...ור משום דמנא מין את מינו · ואין לומר הכא כגון שאין בטמאים ...וא · והלא אפי' בתרומה לא בעינן רביעית · וכ"ש קדש דמטמא

בפחות' מרביעית · וכן קשה אם היינו מפרשים משקה קדש לוג שמן של מצורע ואחר הזאה שנטמא ונתערב במאה משקין של קדש · דהתם נמי כלם נטמאו . וי"ל לעולם במשקה שנטהר לצורך הקדש · וכשנתערב בהן מעט משקין טמאים · פודין אותו ומוציאין אותו לחולין · ואע"ג שכששותה אותו הן חולין · מ"מ כשנתערבו היו קדש · אך קשה ממשקה תרומה במשקה תרומה · כילד בטל בתערובת מאה תרומה טהורה · והלא נטמא הכל · וכן קשה אם נפרש משקה קדש היינו חולין שנעשו על טהרת הקדש · שדרכו לשתות כשאוכל קדש · עוד נוכל לפרש כלה בטמא המתערב · רישא וסיפא · וברישא הכי פי' פרט לערובין ולפחות מאה · כי' פרט שנתערבה תרומה טמאה עם טהורה מדה במדה · שזהו ערובין · ולאחר כך נפלו בפחות ממאה חולין · והיינו פרט לערובין והדר ולפחות ממאה · ולאו דוקא לפי מדה לפחות ממאה · שהרי תנן בפ"א דתמורה [י"ב] אין המדומע מדמע אלא לפי החשבון וקמ"ל דעירובין מדמע · א"נ כגון שנפל מקצת מן עירובין לפחות ממאה אפי' לפי מדה שנפל · ורבי אליעזר היא דאמר התם [תרומות פ"ה מ"ה] דמדמע בתרומה · וכן אוכלי תרומה שנתערבו תחלה באוכלי חולין · וכן אוכלי הולין שנתערבו באוכלי תרומה · וכן תרומה בקדש · וקדש בתרומה · וקדש בקדש · וכן משקין במשקין · והדר נפל מהן לפחות ממאה חולין · וכן בסיפא פרט לעיר בין וליותר ממאה · שמקצת מעירובין נפל ליותר ממאה חולין שמותרין לטמא קודם שטבל · וקצת קשה · דאפי' בעירובין אם נתערבה תרומה או קדש במאה חולין הוי בטל ומותר אפילו לטמא : ויש לומר דנקט כלהו משום רישא דקתני לה לרבותא : **יא** כי לחם כי לחמו · מסלת את ההיטין · מוציא סלת לאכול · והמותר נותן לבהמה ואין בו משום תרומה · לכן כתיב כי לחמו שאם הוא מפונק לאכול להם נקי מוציא הסלת כפי מה שרגיל שיאכל לחם : וכן מקנב את הירק של תרומה · מסיר עלין כמושין : הרי הוא בקדושתו . ואסורים לזרים · כדמוכח בפ' בתרא דתרומות [מ"ה] ובקניבת ירק פלוגתא דרבנן ורבי דוסא בפ"ג [דעידיות מ"ג] רבי דוסא מתיר לזרים : **יד** בקדש הוא מדבר וכו' . משום שהענין מדבר בשלשה מיני קדש · אשר יקרב מכל זרעכם · בקדשי מזבח · ובא השמש וטהר וגו' בתרומה · ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ בשרו במים · במעשר · ולא תשא על ו חטא מיירי בלשון יחיד דמיירי בא' מן הקדשים האלו והיינו בזבח · וחטא היינו כרת על אכילת זבח בטומאת הגוף · ומתו בו בתרומה כתיב · שהרי הזבח הוא בכרת ולא במיתה ובפרק הערל [יבמות ע"ד :] מייתי להו : **טז** אם נאמרו קלות וכו' לפי שנאמר לאו במעשר שני שהוא קל · לא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ בשרו · וגם נאמר טומאת שרץ שהיא קלה · ונאמר תרומה בענין וטומאת מת · והם חמורים · ומפרש בזבחים בפ' ב"ש [מ"ג :] : אם נאמרו כל הקלות · והיינו שרץ ומעשר ומקצת חמורות · דהיינו תרומה · ולא נאמרה טומאת מת · הייתי אומר על הקלות בלאו · דטומאת שרץ על מעשר בלאו · אבל מת אפילו על מעשר במיתה · ומאי טעמא · מדקלות על חמורות במיתה דהיינו שרץ על תרומה חמורות על קלות נמי במיתה · דהיינו טומאת מת במעשר · לכך נאמרו כאן גם טומאת מת החמורה · לומר שבכלן על מעשר בלאו · ואם נאמרו חמורות טומאת מת עם מעשר ותרומה · ולא נאמרה כאן טומאת שרץ · הייתי אומר על החמורות יהא חייב ועל הקלות יהא פטור וכו' : אין אכילה פחותה מכזית · ובפ' כל שעה [פסחים ל"ג :] מחייב אבא שאול בפחות מכזית וכגון ששוה פרוטה

הגהות מהרי"ד

[אוכלי קודש באוכלי קודש] משקה [תרומה] במשקה [תרומה] משקה [תרומה] במשקה ...ודש במשקה תרומה משקה תרומה במשקה קודש [משקה קודש במשקה קודש] ת"ל ...יגה] כ"ה בילקוט: **יא** ע' משנה ה' פי"א דתרומות וירושלמי שם ומשנה ג' ...רמב"ם פי"א מה' תרומות הלכה ה' והלכה י' : **יב** **יג** כפול לעיל ס' שמיני ...ימא ז' ופ"ש וס' אחרי פרק י"ב ברייתא ה' ו' וע"ש : **יד** לעיל ס' אחרי פרק ...ב וע"ש ובגמרא מועד קטן ה' · ויבמות כ' : ת"ל עליו [בזבח] הוא מדבר גו' ...ופי' הו"ר יכול בנבילה פי' כשנוגע בנבילה הוא נושא חטא ת"ל עליו ולא בנבילה ... עליו בזבח הוא מדבר אם אכל קדשים בטומאה הוא חייב עכ"ל : **טו** ומתו ...ן היכא בגמרא יבמות פ' יש מותרות ד' פ"ו : פרט לטהור שאכל [את] הטמא ...

שאכל תרומה טמאה ולכהן טהור שאכל תרומה טמאה דרים ביבמות ע"ג : מבשעריך תאכלנו ולא לאחר ולאו הבא מכלל עשה עשה והובא ברמב"ם פ"ז מה' תרומות דין ג' : **טז** דוגמתו לעיל ס' ויקרא דיבורא דחטאת פרק י"ב ברייתא ט' והברייתא דהכא הובאה בגמ' זבחים מ"ג : וע"ש : אין אכילה פחותה מכזית וכן פסק הרמב"ם פ"י מה' תרומות דין ב' ובתוס' כאן הביאו דברי אבא שאול בפסחים ל"ב : דגם בשוה פרוטה מחייב וטעמא דאבא שאול כ' בחידושי אנשי שם סביב המרדכי דבבא מציעא פ' הזהב בשם זקני ה"ג מהר"ל מפראג דיליף בג"ש מעילה ממעילה דכתיב ביה ישלם ואין תשלומין פחות משוה פרוטה אמנם מה שהביאו התוס' כאן פלוגתא דאבא שאול צריך עיון דדילמא אבא שאול לא פליג רק לענין ...

קודש אמור להלן בקדשי הגבול הכתוב מדבר · אף קודש האמור כאן בקדשי הגבול הכתוב מדבר: **יז** תושב זה קנוי קנין עולם · ושכיר זה קנוי קנין שנים · יאמר תושב מה ת"ל שכיר אם הקנוי קנין עולם אינו אוכל · הקנוי קנין שנים יאכל · אילו כן הייתי אומר תושב זה קנוי קנין שנים · וכשהוא אומר שכיר בא שכיר ולימד על התושב שהוא קנוי קנין עולם: **יח** רבי ישמעאל אומר נאמר כאן תושב ושכיר ונאמר תושב ושכיר בפסח מה תושב ושכיר האמור בפסח פסל בו את הערל אף תושב ושכיר האמור כאן יפסל בו את הערל · רבי עקיבא אומר איש איש לרבות את הערל :

פרשתא ה מנין לכהן שנשא אשה וקנה עבדים שיאכלו בתרומה ת"ל וכהן כי יקנה [נפש] קנין [כספו הוא יאכל בו מנין לאשה שקנתה עבדים ועבדים שקנו עבדים שיאכלו בתרומה שנאמר וכהן כי יקנה קנין] אף קנ נו שקנה קנין אוכל : **ב** יכול אפילו קנה עבד עברי יאכל בתרומה תלמוד לומר כסף יצא עבד עברי שאין כסף : **ג** אוציא את עבד עברי שאינו כסף ולא אוציא את של שותפין ת"ל כספו · הוא פרט לשחציו עבד והציו בן חורין: **ד** יליד בית מה ת"ל אם הקנוי קנין כסף אוכל ויליד בית לא יאכל · אילו כן הייתי אומר מה קנין כסף שיש בו כסף · אף יליד בית שיש בו כסף · ומנין שאע"פ שאין שוה כלום ת"ל ויליד בית מכל מקום: **ה** עדיין אני אומר יליד בית בין שיש בו כסף בין שאין בו כסף אוכל · אבל קנין כסף אם יש בו כסף אוכל אם אין בו כסף לא יאכל · ת"ל קנין כספו ויליד ביתו מה יליד ביתו אע"פ שאינו שוה כלום אף קנין כספו אע"פ שאינו שוה כלום: **ו** מנין לבן שיאביל את אמו בתרומה ודין הוא אם עשה זרע כאב לפסול נעשה את הזרע כאב להאכיל · הין אם עשה את הזרע כאב לפסול · שמידת הפסול מרובה · נעשה את הזרע כאב להאכיל · שמידת אכילה מעוטה · א"ר שמעון ת"ל ויליד ביתו יאכיל · הם יאכלו · הם א[...] אוכלת · יכול לא תאכל בכרשינים · ת"ל נפש · בלחמו · יצא המת שאין לו לחם: **ז** ובת כהן כי תהיה ל[...] לממזר · מנין אפילו ללוי ולישראל ת"ל לאיש זר · מנין אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט · ת"ל לאיש [...] **ח** והלא דין הוא ומה אם ישראל שאין ביאתו פוסלתה מן הכהונה · ביאתו פוסלתה מן התרומה כ"ג שביאתו פו[...] אינו דין שתהא ביאתו פוסלתה מן התרומה · לא אם אמרת בישראל שאינו מאכיל אחרות · תאמר בכהן גדול הואיל והוא מאכיל את אחרות לא תהא ביאתו פוסלתה מן התרומה ת"ל לאיש לאיש המאכיל: **ט** היא לא תאכל היא אינה אוכלת אוכלת היא את אמה: **י** כיצד בת ישראל (לכהן) שניסת לכהן וילדה ממנו בת · ו[...] לעבד וניסת לנכרי הייתי אומר כשם שאינה אוכלת כך אמה לא תאכל · ת"ל היא בתרומת הקדשים לא תאכל · אבל אוכלת היא אמה :

פרשתא ו אם נאמר בתרומה למה נאמר בקדשים ואם נאמר בקדשים למה נאמר בתרומה לפי שיש [...] כן בתרומות ובתרומות מה שאין בקדשים קדשים הותרו לזר ותרומות לא הותרו לזר קדש[...]

פרוטה : מה להלן בקדשי הגבול · בתרומה הנאכל בכל גבולין · כדכתיב ואיש כי יאכל קדש בשגגה : **יז** תושב זה קנוי קנין עולם · כרלע : קנין שנים · לשש : אם הקנוי קנין עולם אינו אוכל וכו' · מקשים מה לקנוי עולם [קדושין י"ד·] דאינו עובד לא את הבן ולא את הבת · ולכך לא יאכל · תאמר בקנוי קנין שני' שעובד את הבן ואת הבת · וס"ד דיאכל · לכך כתיב דלא יאכל : נאמר כאן תושב ושכיר וכו' · בפ' הערל [יבמות ע·] מייתי לה :

פרשתא ה ועבדים שקנו עבדים · דעבדים קטן כספו תיקרי · ודרשינן וכהן כי יקנה נפש קנין כספו · שקנין כספו של כהן · יקנה נפש · וא"ת תיפוק ליה דמה שקנה עבד קנה רבו · ביבמות פרק אלמנה בירושלמי קאמר כגון שנתנו לו כסף ע"מ שאין לרבו רשות בו פי' לא בגוף הכסף ולא במה שיקנה בו: **ג** אוציא את עבד עברי שאינו כסף · שאין יכול למכרו : ולא אוציא את של שותפין · עבד של שני כהנים · אבל ישראל שותף בו פשיטא דלא גרע מדתנן בסוף תרומות ומייתי לה ביבמות בפי' אלמנה [ס"ו:] כהן ששכר פרה מישראל אע"פ שמזונותיה עליו לא יאכילנה תרומה · (וכ"פ בז"ר · ואחציו בן חורין פי' דהאי פשיטא שאינו אוכל משום צד חירות שבו דה"ל זר · עכ"ל · אבל הרמב"ם בפ"ז מהלכות תרומות הל' י"ז פסק עבד של שותפין שהיה א' מהן כהן אינו מאכיל וכו' · ודין חציו עבד וחציו ב"ח לא הזכיר כלל · משום דהיינו הך ממש) : וחציו בן חורין : והאי נמי כחציו בן חורין · וכענין זה [ב"ק ל·] בפ' החובל גבי יום או יומים : **ד** מה יליד בית אע"פ שאין שוה כלום · עבד שהוא טריפה מגול ומוכה שחין כדמפרש בפ' השולח : [גיטין מ"ג ·]: **ו** אם עשה את הזרע כאב לפסול · שיש לה בן מישראל : שמידת הפסול מרובה · כגון

אם נבעלה לפסול לנתין · חלל · ממזר · עמוני · מוא[...] [יבמות ס"א·] מדת אכילה מעוטה · בעלה כהן ול[...] אותה : ת"ל ויליד ביתו הם יאכלו הם יאכילו · [...] הם · הם אוכלים ואין בהמה אוכלת · שלא יאכילנה חיט[...] בפרק הבוכר א[...] בתום'] בפרק[...] ביה דישו : י[...] אסמכתא היא[...] התורה · ובפר[...] בימי רעב ש[...] שיפרישו תרו[...] תשתכח · ו[...] כדמשמע גבי [...] שנהגו · [פסחי[...] אלי' [ח"א פ"[...] עליו אם ואכ[...] לפני חכמים א[...] תרומה · ענו [...] שאין לפניו מ[...] שאין לו · אם מ[...] כיון שאכלה [...] מפרשים ילא [...] של תרומה הפ[...] לאיש לאיש ה[...] בעלמא · כגון [...] **ט** אבל אוכלת [...] בת מכהן אוכל[...] אוכלת · שניסא[...] ואין לה תקנה [...] לעבד או לנכ[...] לישראל ובק"א [...]

פרשתא ו דאמרינן לעיל [...] יאכילו : למה נ[...]

הגהות מהרי"ד

בריית' ג' : מה קודש האמור להלן בפ' תבא בערתי הקודש מן הבית דמיירי במעשר שהוא קדשי הגבול אף כאן מיירי בקדשי הגבול דהיינו תרומה דאין לומר דגם במעשר קייב מיתה דהא כבר מיעטו לעיל ברייתא ע"ו ולא במעשר וקשה דהא כל הענין של מעלה מדבר בתרומה וא"כ צ"ל ג"ס וי"ל אני ה' מקדשם הפסיק הענין כדאיתא ספ"ע דסנהדרין [ד' פ"ג : ריש עמוד ב' ק"א : **יז** הובאה בגמ' יבמות ע' · וקדושין ד' · זבחים פ"ב : וע"ש ושם : **יח** רבי אליעזר כ"ה בנוסחא אמריתי ר"ת וכ"ה ביבמות ע' : וע"ש בגמ' ותום' וע' ספרי דבי רב לר"ד פארדו פי' על ספרי פ' קרח ד' קי"ג עמוד ג' : האמור כאן [תפסל] בו את הערל כ"ה בד"ת ואין הכרח להגיה : רע"א כי' איש איש משמע דר"ע לא ס"ל דברה תורה כלשון בני אדם ודריש לאיש איש ורבי ישמעאל ס"ל דברה תורה כלשון בני אדם וע' תום' סוטה כ"ד : ד"ה ור' יונתן ותום' מכות י"ז : ד"ה מאי האכל וע' משנה למלך פ"ו מה' דיעות וכן משמע בסנהדרין ס"ד : וכריתות י"א דר"י ס"ל דברה תורה כלשון בנ"א ור"ע חולק אמנם בברכות פ' אין עומדין ד' ל"א : איתא בהיפוך אמנם במדבר רבה פרשה ט' ומדרש שמואל פ"א איתא בהך פלוגתא דברכות רבי אליעזר ס"ל לא דברה תורה כלשון בנ"א וכו' פלוגתיה רבי יהושע וא"כ לא ילדק הכא גירסת רבי אליעזר בריסא דברייתא וע' ס' כבוד חכמים על ירושלמי פ"ג דסוטה וזרע אברהם על ספרי נשא פיסקא י"ט :

פרשתא ה א הובאה בגמרא בבלי יבמות ר"פ אלמנה ד' ס"ו · ובירושלמי שם וע"ש והובא ברמב"ם רפ"ו מה' תרומות הלכה ג' שם וסמ"ג לאוין רכ"ה :

ועבדים שקנו עבדים שם ורמב"ם שם פ"ו דין י"ם : **ב** יצא עבד [עברי שאין לו בו] כסף כ"ה בילקוט וגירסת הד"ת שאינו כסף וא"ת למה לי קרא למעט עבד עברי הא דריש לעיל תושב ושכיר ואפ"ל דאי לאו הך קרא דהכא הוי מפרשינן תושב ושכיר בעכו"ם וכמ"ש התום' יבמות ע' : ד"ה אלא לאפוויי בהם המכילתא כענין זה : **ג** ולא אוציא של שותפין ת"ל כספו

עבד צריך ישוב למאי איצטריך ובפסיקתא זוטרתי ליתא לכן דו[...] שאינו שוה כסף ד"א פרט לשחציו עבד : **ד ה** הובאו בגמרא גי[...] כדס מ"ג : וע"ש בגמרא מ"ד · הם יאכלו והם יאכילו וכ"ה בירוש[...] ח' ובמסכה יבמות ס"ט וברמב"ם פ"ו מה' תרומות דין י"ב : יכול משכה ט' פ' בתרא דתרומות ובפי' הר"ש שם : ת"ל נפש וגם בכו[...] בבילה ד' כ"א קרבן אהרן וז"ר : **ז** כשנשאת לממזר פסולה לעיל דיבמות [ד' ס"ט·] דילפינן מהאי קרא כיון שנבעלה לפסול לה פנ[...] וישראל אין פוסלין אלא במייהם ויליף מקרא דבתריה דכתיב ושנ[...] דמיירי שנבעלה ללוי ולישראל הפסילין לה כגון שהיא ערוה עליהם ובירושלמי ספ"ע דיבמות אמור מעתה נשאת לכשר מזרת ואוכלת לפ[...] גרושה וחלוצה לכהן הדיוט בילקוט הגירסא ממזרת ונתינה לישראל עדיפי מחללה ובלא"ה פסולה דלא עדיפי מחללה כ"כ הז"ר וביותר בילקוט בת ישראל לממזר ולנתן דממזר ונתין אינם כהנים : **ח** ומו[...] מותרת לכהן הדיוט ביאתו פוסלתה מן התרומה כל זמן שהיא אלמנה עשאה חללה ופסולה אפי' לכהן הדיוט עכ"ל הז"ר ול"ע דה[...] התרומה רק כל זמן שהיא אלו כן כאמר בכ"ג דאינו פוסלה מן ה[...] אללו . שוב ראיתי דברי הזו"כ אלו הובאו בירושלמי פ"ו דיבמות ה[...] עדה בזה : ת"ל לאיש לאיש המאכיל פי' דה"ל ובת כהן כי תה[...] משמע דקאי לעיל מיניה פי' לאיש המאכיל פי' אפי' נבעלה לכהן ה[...] עכ"ל הז"ר : **י** ונשאת לעבד או לנכרי כ"ה במשנה יבמות ס"ט : תרומות דין י"ג ע"ש : כך אמה לא תאכל דהוי כמו שאין לה[...]

משום פיגול נותר וטמא ותרומות אין חייבים עליהם משום פיגול נותר וטמא הא לפי שיש בתרומות מה שאין כן בקדשים ובקדשים מה שאין כן בתרומות צריך לומר בתרומות וצריך לומר בקדשים :

פרק ה

יאמר גרושה מה ת"ל אלמנה שאילו נאמר גרושה ולא נאמר אלמנה הייתי אומר גרושה שהיא אסורה לכהן הדיוט הרי היא חוזרת אלמנה שהיא מותרת לכהן הדיוט אינו דין שתחזור אילו כן הייתי אומר גרושה שאין לה זרע תחזור אלמנה בין שיש לה זרע בין שאין לה זרע תחזור ת"ל אלמנה וזרע אין לה: ב או אילו נאמר אלמנה ולא נאמר גרושה הייתי אומר אלמנה שאין לה זרע תחזור גרושה בין שיש לה זרע בין שאין לה זרע לא תחזור ת"ל אלמנה וזרע אין לה וגרושה וזרע אין לה אלמנה להחמיר עליה וגרושה להקל עליה : ג וזרע אין לה אין לי אלא זרעה זרע זרעה מנין ת"ל וזרע אין לה כיצד בת כהן שניסת לישראל וילדה ממנו בת והלכה הבת ונשאת לכהן וילדה ממנו בן הרי זה ראוי להיות כ"ג ועומד ומשמש על גבי המזבח מאכיל את אמו ופוסל את אם אמו זאת אומרת לא כבני כהן גדול שהוא פוסלני מן התרומה : ד אין לי אלא זרע כשר זרע פסול מנין ת"ל וזרע אין לה כיצד בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל וילדה ממנו בת והלכה הבת וניסת לעבד וניסת לנכרי וילדה ממנו בן הרי זה ממזר היתה אם אמו בת ישראל לכהן תאכל בתרומה ובת כהן לישראל לא תאכל בתרומה: ה יכול אפילו זרע מן השפחה ומן הנכרית יפסול או יאכיל ת"ל (לה לה) [זרע] יצא זה שאינו זרעה כיצד בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל וילדה ממנו בן והלך הבן ונכבש עם השפחה והנכרית וילדה ממנו בן יכול יפסול או יאכיל תלמוד לומר אין לה יצא זה שאינו זרעה :

פרק ו

ושבה אל בית אביה פרט לשומרת יבם בנעוריה פרט למעוברת והלא דין הוא ומה אם במקום שלא עשה הילד מן הראשון כולד מן האחרון לפוטרה מן היבם עשה את העובר נולד כאן שעשה את הולד מן הראשון כולד מן האחרון לפוסלה מן התרומה אינו דין שנעשה את העובר כילוד לא מה [...]ת העובר כוולד לפוטרה מן היבם שכן עשה את המתים כחיים נעשה את העובר כוולד לפוסלה מן התרומה שלא עשה את [...]ויים ת"ל ושבה אל בית אביה פרט לשומרת יבם כנעוריה פרט למעוברת מלחם אביה תאכל הא אינו מדבר אלא [...]ל : ב מנין לבת כהן שניסת לישראל ואח"כ אכלה תרומה וכן כהן שאכל תרומת חבירו יכול יהיו חייבים בח"מש ת"ל [...]א יאכל קודש ואיש כי יאכל קודש בשגגה יצאו אלו שאין זרים לה איש פרט לקטן או יכול שאני מוציא בן תשע שנים [...]ת"ל ואיש : ג כי יאכל אין אכילה פחותה מכזית קדש מה קודש האמור להלן בקדשי הגבול הכתוב מדבר אף קודש [...]אן בקדשי הגבול הכתוב מדבר : ד בשגגה פרט למזיד א"ר יוסי שמעתי באוכל מבשר קדשי קדשים לאחר זריקת [...]א משלם את הקרן לכהנים והכהנים לוקחים בדמיו שלמים ויסף חמישיתו עליו שיהיה הוא וחומשו חומש : ה מניין [...]למים מן הלקט מן השכחה ומן הפיאה ומן ההפקר ולא ממעשר ראשון שניטלה תרומתו ולא ממעשר שני והקדש שנפדו [...]לכהן את הקדש דבר הראוי לעשות קדש] שאין הקדש פודה את ההקדש דברי רבי מאיר והכמים אומרים משלמים מכולם :

מנין

[...] בהתה אלמנה להחמיר עליה · בין [...] עליה בחין לה זרע : [...] זרעה פסול אבל זרעה [...]שכבעלה לפסול לה נפסלה כ[...] [...]בת · כל אחת ילדה בת [...]ל כל אחת וכישאת לעבד [...]ס אמו של בן ממזר בת [...] תאכל זקנתו בתרומה · [...]ירעה פסול מאכילה · [...]זקנתו בת כהן לישראל · [...]אלוכשאה בן בנה משפחה · [...]ו בת ישראל לכהן ומת [...]שאר בן בנה משפחה : [...] במקום שלא עשה ולד [...] הראשון כולד מן האחרון · [...]מן הראשון ומת וניסאת [...] בלא בנים בנה שיש לה [...]אינו פוטרה מן היבום : [...]כולד · אם יש לה עובר [...] מן היבום ואם חלץ לא [...] מותר בקרובותיה · כדתנן [...] [יבמות ל"ה :] מקום [...]מן הראשון וכו' לפוסלה [...] · שהרי יש לה זרע : [...]ה עובר של בת כהן מישראל [...]פוסל · דשמא יהא עובר של [...]ים מנין לו דגבי חלילה [...] דכתיב ובן אין לו ודרשינן [...]תרומה נמי כתיב וזרע אין [...]ין עליה · א"כ ק"ו למה [...] את המתים כחיים · שאם [...]ת אחר מיתת אביו פטורה [...] : כעשה את העובר כילוד · [...]ה מן התרומה : שלא עשה [...]כחיים · שבנה תו פוסלה [...]ה ולא בנה את שהיה לה [...]יתי לה בפ' יש מותרות [שם [...]מפרש לה בגמרא : ב מנין [...]אאת לישראל כו' והיכא [...]ד מן הפסולים אם חייבת [...]תא דר"מ ורבנן בפ' שביעי [...]מייתי לה בפ' ד' מיתות [...]ג"א ז' י'] : ינאו אלו בת

ביש לה זרע וגרושה להקל עליה בחין לה זרע : ד חין לי חלא זרע כשר זרע פסול היה כשר · ולזרעה פסול לא חיצטריך כ:מפרש בפ' אלמנה : [יבמות ס"ח :]

כהן וחוכל תרומת חברו : יכול שאני מוציא [ע' זית רענן בילקוט ד' קפ"ב] בן ט' שנים ויום א' מישראל או ביאה פסולה · וס"ד שלא פסלה : ג חין אכילה פחותה מכזית לשלם חומש · מיהו אבא שאול לא בעי כזית אלא שוה פרוטה · בפרק כל שעה [פסחים ל"ב :] מה קדש האמור להלן · וכל זר לא יאכל קדש : ד פרט למזיד · שאינו משלם חומש : מבשר קדשי קדשים · כגון חטאת ואשם לאחר זריקת דמים דאין בו מעילה · דגבי מעילה כתיב וחטאה בשגגה מקדשי ה' קדשי' המיוחדי' לה' יש בהם חומש ואשם ולא שאינן מיוחדים דהיינו לאחר זריקה דאינו משלם אלא קרן · ובתוספתא בפרק בתרא דשקלים פליג ר' ישמעאל בנו של ר"י בן ברוקה ואומר שגם חומש הי"ב : והכהנים לוקחים בהן שלמים ומקריבים לגבי מזבח · וזה אפשר אפילו לר' ישמעאל דבכי האי גונא לוקחין בדמיו בשר · וטעמא דרבי ישמעאל · דאין זריקה מתרת אלא לאפוקי ממעילה · דאינו הייב אשם אבל קרן וחומש משלם . א"כ מייתי לה מק"ו דתרומה : ה מנין שאין משלמין מן הלקט ומן השכחה וכו' ת"ל ונתן לכהן את הקדש פרט לאלו שאין יכולים להביא לזיקת מעזרות · אם כן גם תשלומיהם אינם יכולים ליעשות תרומה · ובספרי ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך יבאו אלו לקט שכחה וכו' שידך ויד לוי שוים בהם · אם הוי עני זוכה בהם ויש לו חלק בהם · ואין המעשרות באים אלא מדבר שאין ללוי חלק בו · ומעשר והקדש מפיק מונתן לכהן את הקדש לאפוקי הני שבתחלתן קודש שניטלה תרומתן וקודם שנפדו כבר היו קדש ואנן בעינן דהשתא בשעת נתינה יהיו קדש · ולא שיהיה עליו קדושה מקודם לכן : וחכ"א משלמים מכלם · ואע"ג דמעיקרא קדש הוי · השתא מיהא חולין גמורין הם · ובפ"ו דתרומה גרסי' וחכמים מתירין באלו · ומפ' בגמרא [ירושלמי] ריש לקיש אמר על

הגהות מהרי"ד

כיון דאפילו בבלי דעת חייב קומש וא"כ הו"א שגם הקטן יהיה חייב ועוד כיון שנהנה יצא חייב קמ"ל : שאני מוציא בן ט' ויום א' וקשה מה ענין ט' שנים לענין אכילה בשלמא לענין ביאה ביאתו ביאה והאשה נסקלת ע"י והוא פטור כדאיתא פ"ס דנדה אבל לענין אכילה מה חילוק בין בן ט' לפחות מט' וצ"ע שהק"א לא העיר בזה כלל ולקמן ס"פ בחקותי איתא גבי מעשר שני נמי כה"ג ושם גרים בת"כ יכול שאני מרבה בן ט' שנים ויום אחד וכו' וצ"ל שגם כאן צריך לגרוס כן דס"ד כיון שראוי לביאה מיחשב גדול לענין זה דאם האכילו אביו משלם חומש קמ"ל עכ"ל הו"ר ולפירוש שתים' בכאן צריך לומר דס"ל דהתנא דרש דכל תיבת ואיש מיותר דכיון דכתיב קודש וכל זר לא יאכל בו הו"ל למיכתב אם"כ וכי יאכל קודש לנס דרש דקאי גם אשלמעלה אשלשני פניו : ג אין אכילה פחותה מכזית רמב"ם פ"י מה' תרומות דין ב' ועיין לעיל פרק ד' ברייתא ט"ז ומה שכתבתי שם והיבא גם בסמ"ג לאוין רנ"ח : ד פרט למזיד משנה רפ"ו מס' תרומות וע"ש בפי' הר"ש הביא הירושלמי דאמרי בשלא התרו בו אבל התרו בו אין משלם אפילו קרן וכ"ה בסמ"ג לאוין רנ"ח וברמב"ם פ"י מה' תרומות דין ה' : א"ר יוסי תוספתא פ' בתרא דשקלים וע"ש : שיהא הוא וחומשו חמשה לעיל ס' ויקרא דיבורא דחטאת פרק כ' ברייתא ח' וגמ' ב"מ כ"ד : ורמב"ם פ"י מה' תרומות דין כ"ו : ה ולא ממעשר [...]

[...]ה אין חייב עליה קרבן כ"כ הקרבן אהרן והו"ר כתב דבקדש שלישי עושה רביעי [...]מה עפ"ג דתרומות עכ"ל ולא הבנתי כוונתו וכ"ל דט"ס וכ"ל פ"ג דחגיגה והיא שם בראש הפרק :

[...]א ב יבמות ס"ט. ע"ש ברש"י : סוף ברייתא ב' להקל עלי' יכול אפי' נתארמלה או נתגרשה ממי שאין משיאה לכהונה ת"ל ובת איש כהן כי תהיה לאיש [...]מת הקדשים לא תאכל · וזרע אין לה אין לי אלא זרע מישראל זרע מן הכהנים [...]בעמים פוסל ת"ל וזרע אין לה כ"ה גירסת הילקוט : ג ד ה הוא במשנה [...]אלמנה ד' ס"ט : וברמב"ם פ"ו מה' תרומות : ד זרע כשר זרע [זרעה] פסול [...]ת נוסחאות רשב"א בחידושיו קדושין ד' : וע"ש בגמרא ובחידושי רשב"א וע' תוס' נבא בתרא קט"ו :

[...] את העובר [כילוד] כאן כ"ה בילקוט וכ"ה בגמרא יבמות ס"ע יש מותרות ד' [...] פ"ו וע"ש בגמרא ובנדה מ"ד · בגמרא ובתוס' והובא ברמב"ם פ"ח מה' תרומות : [...]אלא בקדשי הגבול גמ' יבמות שם וע"ש בתוס' וברמב"ם שם פ"ג הלכה ו' וח' : [...]ו דתרומות וברמב"ם פ"י מה' תרומות דין י"ב : ת"ל וכל זר לא יאכל [בו] : [...] והו"ר כ' קשה והא פשיטא דקטן לאו בר חיובא הוא וי"ל דאשמועינן דאפילו [...]יו קטנים פטור מקומש כדאיתא שם [...]

על תרתיהון דאחרנייתא למה מכני שיש בהן זיקת תרומה · פי׳ מפרש מילתייהו דרבנן דמשלמין באלו · היינו בפתים אחרונות · אם שלם ממעשר שנטלה תרומתו · ובמעשר שני והקדש שנפדו · דחשיב להו כחד דלכמה מילי דומין זה לזה ולמדין זה מזה במס׳ קדושין [כ"ג] · ובשביל שבאו מזיקת תרומה · לאפוקי לקט שכחה ופאה דפטורי ממעשר כדאמרן · וכן הפקר פטור ממעשר · כדמוכח בנדרים [מ"ג] פרק אין בין המודר · אבל מעשר שלא נטלה תרומתו ומעשר שני והקדש שלא נפדו · אפילו רבנן מודו דלא הוי תשלומין שהכהן נפסד בדבר · ואפילו אם שלם לכהן בכפלים מהן · מ"מ אין שם תרומה ראויה לחול עליהן שהרי יש עליהן קדושה של עצמן · אע"ג שיש עליהן כמו זיקת תרומה · וזו גירסא ישרה · וכן כתובה בספרי לוני"ל · ויש משניות שכתיב בהן מעשר ראשון שלא נטלה תרומתו ומעשר שני והקדש שלא נפדו · ואין נראה הגירסא כדפרישית · ועוד אם הקדש לא נפדה א"כ אינו שלו · וכי תימא בשוגג ומכי יהב ליה ועיל ויצא לחולין · א"כ מאי וחכמים מתירין משמע לכתחילה : ך ימתין לקישואין של מוצאי שביעית · וישלם מן החדש על הישן [ונקט קישואין דלא שכיחא שישלם מן הישן · ולר׳ אליעזר אין צריך להמתין · אלא ישלם ממין אחר · אבל שניהם מודים דאין משלמין של שביעית דאין עליה זיקת מעשרות · ועוד ספיחי שביעית לר׳ עקיבא [פסחים נ"א :] אסורין ובתוספתא ר׳ אליעזר אומר משלמין על מין שאינו מינו ובלבד שישלם מן היפה על הרעה · כיצד אכל שעורים ישלם חיטים · גרוגרות משלם תמרים ותבא עליו ברכה · מכאן רצה לפשוט בפ׳ כל שעה [שם ל"ב ·] דלפי מדה משלם : ך יכול תהא הפרשתו מקדשתו · לענין אם חזר ואכל בשוגג שיתחייב קרן וחומש על מה שאכל · דקיי"ל שהתשלומין נעשין תרומה לחייב קרן וחומש האוכל בשוגג · כדתנן בתרומות · [ריש פ"ו] מתנתו מקדשתו כו׳ · אבל תרומה שאכל [לכולי] עלמא חייב גם קודם נתינה : ר׳ שמעון אומר וכו׳ · טעמיה דר"ש דכתיב את הקדש שכבר נעשה קדש קודם נתינה : ח להביא את הסך · לא תחללו קרא יתירא ובפ׳ בנות כותים [נדה ל"ב ·] קאמר להביא את הסך כשותה · אבל שותה אין צריך לריבוי דשתייה בכלל אכילה : פרט לקדשי עכו"ם · אע"ג דאיתיה בתרומה דכפניה כדאמרינן בפ"ב דקדושין [מ"ב] : י והשיאו אותם עון אשמה · מלמד שאף על הטבל חייבים מיתה קרא יתירא קא דריש · דכיון דכתיב ולא יחללו את שם קדשי וילפינן חלול חלול מטמא שאכל את אותם עון אשמה · אלא ללמד על הט... כעין אשמה דלעיל והיינו מיתה דהא ילפי... הנשרפין [סנהדרין פ"ג ·] מפיק לה בע... אמר לא תקריבו · הרי בל תשחט אמור למטה : ה עוב... וכו׳ · כלן כתובים בפרשה : מלמד שאין מרצים . אפילו ב...

ך מנין שאין משלמים אלא ממין על מינו ת"ל ונתן לכהן את הקדש לפיכך אם אכל קישואים של ערב שביעית ימתין לקישואים של מוצאי שביעית וישלם מהם דברי רבי עקיבא ר׳ אלעזר אומר משלמים ממין על שאינו מינו ובלבד שישלם מן היפה על הרעה הא כיצד אכל גרוגרות ושילם לו תמרים תבא לו ברכה : ז יכול תהא הפרשתו מקדשתו לחייב עליו קרן וחומש ת"ל ונתן לכהן את הקודש מתנתו מקדשתו לחייב עליו קרן וחומש ואין הפרשתו מקדשתו לחייב עליו קרן וחומש דברי רבי מאיר רבי אלעזר בר׳ שמעון אומר אף הפרשתו מקדשתו לחייב עליו קרן וחומש : ח ולא יחללו להביא את הסך ואת השותה את קדשי בני ישראל על קדשי בני ישראל חייבים חומש ואין חייבים על קדשי עכו"ם בחומש : ט יכול יהיו חייבים בתרומה שבטבל ת"ל אשר ירימו לה׳ על המורם הם חייבים ואינן חייבים על התרומות שבטבל : י והשיאו אותם עון אשמה מלמד שאף על הטבל חייבים מיתה באכלם את קדשיהם פרט לזורע ולמטמא כי אני ה׳ מקדשם להגיד מה גרם :

פרשתא ז ישראל אלו ישראל · גר · אלו הגרים · הגר לרבות נשי הגרים · בישראל לרבות נשים ועבדים :

ב א"כ מה ת"ל איש איש להביא את הנכרים שהם נודרים בנדרים ובנדבות כישראל · אשר יקריב קרבנו לכל נדריהם ולכל נדבותם · אשר יקריב לה׳ לעולה · אין לי אלא עולה · מנין לרבות את השלמים · ת"ל נדריהם · מנין את התודה ת"ל נדבותם · מנין לרבות את העופות והמנחות והיין והלבונה והעצים · ת"ל נדריהם לכל נדריהם · נדבותם לכל נדבותם · א"כ למה נאמר אשר יקריבו לה׳ לעולה · פרט לנזירות דברי רבי עקיבא · א"ל ר׳ יוסי הגלילי אפילו אתה מרבה כל היום אין כאן אלא עולה בלבד · לרצונכם · אין כופים את הצבור על כורחו · תמים זכר בבקר ובכשבים ובעזים · תמות וזכרות בבהמה · ואין תמות וזכרות בעופות · יכול שיבש גפה ושניסמת עינה ושקטעה רגלה · ת"ל מן העוף ולא כל העוף : ג אשר בו מום · אין לי אלא בעל מום קבוע · בעל מום עובר מנין · ת"ל כל אשר בו מום : ד לא תקריבו · אם משום בל תשחט הרי בל תשחט אמור למטה הא אינו אומר כן לא תקריבו אלא משום בל תקדיש : ה מיכן אמרו המקדיש בעל מום למזבח עובר משום ה׳ דברים משום בל תקדיש משום בל תשחט ובל תזרק את הדם · ובל תקטיר את החלב ובל תקטיר מקצתו · רבי יוסי ברבי יהודה אומר אף משום בל תקבל את הדם כי לא לרצון יהיה לכם מלמד שאין מרצים : ו ואיש היחיד מביא שלמי נדבה

הגהות מהרי"ד

ברכות מ"ז : ך ומנין שאין משלמין כו׳ משנה ספ"ו דתרומות ורמב"ם שם וסמ"ג שם : אכל גרוגרות כו׳ בירושלמי ספ"ו דתרומות ותוספתא שם פ"ז ובבבלי עירובין כ"ט · וע"ש ופסחים ל"ב : וע"ש : ז יכול תהא הפרשתו מקדשתו לחייב עליו [חומש] ת"ל ונתן לכהן את הקודש מתנתו [לכהן] מקדשתו כ"ה בד"ת והובאה גם בירושלמי רפ"ו דתרומות והפי׳ שהתשלומין נעשין תרומה פליגי בזה אם תיכף בהפרשתו נעשין התשלומין תרומה וכן פי׳ המשנה למלך ריש פ"י מה׳ תרומות ובכ׳ כ"ג מ׳ יו"ט אלגזי ה׳ חלה ד׳ מ"ו : בכס הרהב"ד ע"ש : ח להביא את הסך בבלי נדה ל"ב . וע"ש והובא ברמב"ם פ"י מה׳ תרומות דין ב׳ ובסמ"ג לאוין רנ"ח ובירושלמי פ"ב דמעשר שני ופ"ט דשבת הלכה ד׳ ורפ"ח דיומא וע"ש : ואין חייבים על קדשי עכו"ם חומש עיין משנה ספ"ג דתרומות וירושלמי שם : ט יכול יהיו חייבים [על התרומה] שבטבל כ"ה בד"ת ועיין בגמרא חולין ק"ל : ובתוס׳ שם ד"ה אין לך בהם וקרבן אהרן ובגמ׳ סנהדרין פ"ג · וזבחים י"א · והז"ר כ׳ קשה דבספ"ט דסנהדרין [פ"ג ·] יליף דאוכל טבל טמא במיתה מדכתיב ירימו בעתידין לתרום נ"ל דפליג על הגמ׳ תדע דלא יליף פי׳ בעל התורת כהנים דאוכל טבל טמא במיתה מדכתיב קדשיהם לשון רביש עכ"ל ודבריו תמוהין דקושייתו הוא קושיית תוס׳ חולין סוף ד׳ ק"ל : הובאו בק"א וע"ש וגם ברמב"ם פסק לתרווייהו לבד דסנהדרין הוא פ"י מה׳ מאכלות אסורות דין י"ט דחייב מיתה

דולא ירימו כלימר לא ינהגו בהן מנהג חולין ועדיין קדשים שהוין כתירון התוס׳ הנ"ל ע"ש : י להגיד מה גרם פי׳ מ... **פרשתא ז א** (הגר לרבות נשי הגרים) מוחק בד"ת ועיין לעיל... ומה שלייכתי שם : ועבדים [המשוחררין] כ"ה ביל... ס׳ אחרי שם וריש פרשה ו׳ : וסוף פרק ז׳ שם וריש ס׳ ויקרא... ב שהם נודרים [נדרים ונדבות] כישראל כצ"ל ד"ת וכ"ה בברייתא... והובא ברמב"ם פ"ג מה׳ מעשה הקרבנות דין ג׳ וע"ש : פרט לנזירות... דין ט"ז : לרצונכם אין כופין את הצבור כ"ל לפי מ"ש לעיל מיניה [... על הילקוט] שהקרבנות באין בשותפות ובנדבת צבור ד׳... וסד"א שהב"ד יכופו את הצבור על כך כשם שכופין אותן על התמיד... פנחס קמ"ל דאין כופין עכ"ל הזית רענן ועיין לקמן פרשתא ה׳ ב... כו׳ [ושנסמטה] עינה כ"ה בילקוט וכ"ה בגמרא קדושין סוף ד׳ כ"ד... דנסמית עינה בעוף לא הוי מום ע"ש בתוס׳ ישנים אמנם הרמב"ם... כ׳ שנסמית עינה הוי מום וצ"ע דהוא נגד משמעות הגמרא דשם ובו...

אין לי אלא שלמים שצריך תמימות מנין לרבות עולה וכו' : מקום הדיבוק נקראו חיצונות מפני שכשהוא פותח את פיו מיד הם נראות ·
[...]בסבר · שכעשה בעל מוס : יכול יהא עובר עליו · שהרי הוי ליה הילכך אם נגממו או נפחתו הוי מוס שבגלוי · ומאותו דבוק ולפנים אין
[...]שלא יפול : לא יהיה בו אל תתן בו מוס · והיינו לא יהיה בו נראין אלא בזמן שהוא פנוי · וכשהוא פנוי נמי כי נעקרו היא דמתחזו · אבל
[...]יחו שם כדי שיפול זהו נמי לא יהיה (כיון שמתחלה היתה נפגמו או נגממו לא מתחזו · ומשום הכי הפנימיות אם נעקרו הוי מוס ·
[...]אפי' מת אין מקיזין לו

נרבה ואין הציבור מביא שלמי נרבה : ז או אינו אומר ואיש אלא להוציא את השותפים כשהוא אומר איש לרבות את השותפים · הא מה אני מקיים ואיש היחיד מביא שלמי נדבה ואין הצבור מביאים שלמי נדבה : ח כי יקרב שלמים · מנין לרבות העולה ת"ל נדר מנין לרבות את התודה ת"ל נדבה · מנין לרבות את היולדות ואת הנזירות · ת"ל לפלא · מנין לרבות חטאת ואשם · ת"ל בצאן · מנין לרבות את המעשר ת"ל בבקר · מנין לרבות את הוולדות ואת התמורות ת"ל בבקר או בבקר · בצאן או בצאן : ט תמים יהיה לרצון · מ"ע · מצות לא תעשה מנין ת"ל וכל מום לא יהיה בו · נפל מן הגג ונשתבר יכול יהיה עובר עליו ת"ל וכל מום לא יהיה בו אל תתן בו מום : י מיכן אמרו בכור שאחזו דם אפילו מת אין מקיזים בו את הדם דברי רבי יהודה · וחכמים אומרים יקיז וכלבד שלא יעשה בו מום · ואם עשה בו מום הרי זה לא ישחט עליו · ר' שמעון אומר יקיז אע"פ שעושה בו מום : יא עורת בין סומא בשתי עיניו בין סומא אפילו בעינו אחת · שבור מה ת"ל לפי שנאמר שבר יד או שבר רגל · שיכול אין לי אלא שנשברה ידו או נשברה רגלו · מנין לרבות שבר זנב · ת"ל או שביר · או יכול שאני מרבה שבר צלע · ת"ל שבר יד · או שבר רגל · מה אלו מיוחדים שמומן בגלוי ואין חוזרים יצא שבר צלע שאין מומו בגלוי : יב חרוץ ריס של עיניו שניקב שנפגם · ושנסדק · שפתו שנקבה ושנפגמה ושנסדקה · הוטיו החיצונות שנפגמו ושנגממו ופניסית שנעקרו · רבי חנניה בן אנטיגנוס אומר אין בודקים מן התאומות ולפנים אף לא התאומית : יג יבלת · זה בעל יבלת · גרב זה החרס · ילפת זה חזזית מצרית · (א"ב למה) [כאן לא] נאמר רק ותבלול ולהלן לא נאמר יבלת · מנין ליתן את האמור בבהמה באדם ואת האמור באדם בבהמה ת"ל גרב גרב לגזירה שוה ילפת ילפת לגזירה שוה :

פרק ז לא תקריבו · אם משום בל תקדיש הרי בל תקדיש אמור למעלה הא אינו אומר כן לא תקריבו אלא משום בל תשחט : ב לא תקריבו אלה לה' אלה אין אתה מקריב אבל מקריב אתה את שנעבדה בה (עבירה) [עבודה] : ג והד"ה ומה אם העגלה שאין המום פוסל בה · (עבירה) [עבודה] פוסלת בה · קדשים שהמומים פוסלים בהם · אינו דין שתהא (עבירה) [עבודה] פוסלת בהם ת"ל לא תקריבו אלה · אלה אין אתה מקריב אבל אתה מקריב את שנעבדה בה (עבירה) [עבודה] : ד ואשה לא תתנו מהם · אלו החלבים · לא תתנו אין לי אלא כולם מנין אף מקצתם · ת"ל מהם אף מקצתם על המזבח זה הדם לה' לרבות שעיר המשתלח : ה מנין לרבות כל הפסולים שבשור ושבשה ת"ל ושור ושה לרבות כל הפסולים שבשור ושבשה : ו שרוע שנשמטה ירכו · וקלוט פרסת רגלו דומה לשל סוס · פרסת רגלו דומה לשל חמור · נדבה

תעשה

[...]בהול על ממונו דלמי [...]היכא שאין עושה בו [...]מקום שעושה בו מ ס : [...] שלא יעשה בו מ ס · [...]טיל מום אפילו בבעל [...]קיז ימות · ומיהו לא [...] עושה בו מום אין [...] מום ובפ' כל פסולי [...]רות ל"ג :] בברייתא [...]ה דר' מאיר · ואם עשה [...]א ישחוט עליו · אע"ג [...]כה · דס"ל דבר שאין [...]הוי כמו שהטיל בכונה: [...] יקיז ואע"פ שעשה בו [...]ר שאינו מתכוין מותר · [...]פסיק רישיה · דאפשר [...]ם אם לא ירד הברזל [...]ת קאמר דמותר לשחוט [...]ינן שוגג · ואיכא התם [...]יר להקיז אע"פ שעושה [...]סבר מותר להטיל מום [...]וך לא ישחוט עליו אם [...] הקיז מאחר שהטיל בו [...] יב חרוץ לשון חריצין : [...]ו' · בגמרא דפ' על אלו [...]מפרש הורא ברא דעינא · [...]נה שהעין בתוכה : חיטין [...]ן לפרש כמו שפי' הערוך [...]בי אדם לא נפסל משום [...]יניו · אלא משום מראית [...]לל מפרש חיטין הניכיו [...] השיניים · ומפני שהם [...]קורא אותם חיטין · ואותן [...]נפגמו או נגממו שהושוו [...]וסביבם · שמתחלה היו [...] הכסד ונגממו שנפחת [...]מרינן [חולין כ"ט ·] אלא [...]מום · חתוך · וקשה דבפ' [...]"ג ·] אמר קלוט וחיטים [...]ו בבהמה נמי לא פסלי · [...]ויים והניכים יש לו כתי [...] שהם המוריגים שיש [...]זנים החיצונות לפנימיות [...]לחיטים מום ודוגמתם [...]והתיומות ,נזכרות כאן [...]·] היא על דיבוק שפתים . [...]תוך השפתים הם נדבקים [...]נקרא תיומת ועוד אותו

ורבי חנינא בן אנטיגנוס אומר אין בודקין מן התיומות ולפנים אף לא התיומות · פי' אף לא אותה שבלד התיומות מום · דלא מיפסל בהו לא בפגימה ולא בעקירה · ואע"ג דכי פנוי מיחזו כן פי' חכמי לוני"ל : יג גרב זו החרס ילפת זו חזזית המצרית · חרס יבש בין מבפנים בין מבחוץ · וילפת הוא הגרב האמור במצרים לח מבחוץ ויבש מבפנים והגרב הוא כמאם מחזזית אע"ג שהוא יבש · כי הוא גדול ורחב כדינרי זהב ודומה לצרעת · וחזזית היא דקה כעדשים · ואע"פ שהיא לחה מבחוץ אינה כמאסת כגרם · כדמוכח בבכורות [מ"א ·] :

פרק ז ב את שנעבדה בהם עבודה · הרש ועבד בהן כדמפרש לה בפ' בתרא דסוטה : ד ואשה אלו החלבים אין לי אלא כולם · דאשה משמע כל הצריך לאישים · והוא החלב כולו : מקצתו מנין ת"ל לא תתנו מהם · והיינו דאמרינן לעיל עובר משום בל תקטיר כלו ומשום בל תקטיר מקצתו · והכא אינו דומה לאיסורין דעלמא שאם אכל חתיכה של חלב בין גדולה ובין קטנה אינו חייב בהתראה אחת אלא מלקות אחת · דהתם ליכא אלא לאו אחד · אבל הכא כתיב לאו שלו בין על כלו ובין על מקצתו לומר לך שחייב על כלן וחייב על מקצתו · ודמי כמו שכתובים שני לאוין · ובפרק א' דתמורה [ז ·] פליגי אביי ורבא אי לקו אתרוייהו משום דהוי לאו שבכללות : זו זריקת הדם · שאם זרק דם בעלי מומין עובר : לרבות שעיר המשתלח שאם הקדישו בעל מ ס עובר · וצריך לרבוייה משום דכתיב ואשה לא תתנו מהם והאי אינו עולה לאישים · קמ"ל כיון דמרצה כאישים הוא · עובר נמי עליו : ה מנין לרבות כל הפסולין שבשור כו' · כגון מחוסר זמן דעובר משום בל תקדיש · ובפ' אותו ואת בנו [חולין פ"א ·] (קאמר דהכתוב) נתקו לעשה ולא לקי · מיהו הוי כלאו שבכללות · וכן פיגול וטמא שהם בבל תורקו יבל תקטירו : ו שרוע ירכו ארוכה משל חברתה וקלוט פרסת רגלו דומה לשל סוס פרסת רגלו דומה לשל חמור

הגהות כהר"ד

מנחות כ"ט : ו ז לעיל ס' ויקרא פרק ט"ז ברייתא ה' ו' ז' וסוף פרק י"ח : [...]יס שם ורמב"ם רפ"ג מה' מעשה הקרבנות והד"ת כ' חסר לשון וצ"ל עוד ר' [...]ב קרבנו לכל נדריהם ולכל נדבותם כל הקדשים באים בשותפות עד שיסלק נחם וצ"ב בפ' ויקרא גרסינן אלא שסילק הכתוב את המנחה וכוא גירסא ו מנין לרבות יולדת ימיר [ומצורע] ת"ל לפלא מנין לרבות התמורות והוולדות לרבות הבכור והמעשר והפסח ת"ל בצאן מנין לרבות חטאת ואשם ת"ל בבקר ילקוט ובד"ת וכ"ה בסמ"ג לאוין שט"ו : ט ע' בכורות ריש ד' ל"ד : תמים [...]נ עשה סמ"ג עשין קע"ו : אל תתן בו מום קרי ביה לא יהיה ד"ת : י מיכן [...]ייתא בכורות ל"ג : וע"ש והובא בפסחים י"א : וע"ש וע' ירושלמי פ"ח דתרומות [...]ס הלכה ט' והובא ברמב"ם פ"ב מה' בכורות דין י"ג ובסמ"ג לאוין שט"ו [...]' ס"ג וע' ס' בכורות לה"ג מ' יו"ט אלגאזי ד' ס"ח : יא עיין לעיל פרשה [...]וב"ס רפ"ב מה' איסורי מזבח ופ"ז מה' ביאת המקדש דין ה' וסמ"ג לאוין ש"ח : [...]ו אחת שבור [או שבור] מה ת"ל לפי שנאמר שבר רגל או שבר יד אין לי כו' [...]ול שאני מרבה שבר [הצלע] כו' שמומן בגלוי יצא שבר [הצלע] שאין מומו

לאוין שט"ו : יב ריס של עין בכורות ל"ח : ורמב"ם פ"ז מה' ביאת המקדש וסמ"ג לאוין ש"ח : ושנסדק סוטמו שניקב ושנפגם ושנסדק כצ"ל ד"ת וק"א וכ"ה במשנה בכורות ל"ט . ורמב"ם וסמ"ג שם : חוטיו כו' [והפנימיות] שנעקרו משנה שם ורמב"ם פ"ב מה' איסורי מזבח דין ג' וסמ"ג לאוין שט"ו : יג בבכורות מ"א ורמב"ם פ"ז מה' ביאת המקדש וסמ"ג לאוין ש"ח : ותבלול [ובאדם] לא נאמר · ילקוט וע' בגמרא בכורות מ"ג :

פרק ז א אמור למעלה פרשה ז' ברייתא ד' וע' תמורה ו : ב עיין לעיל ריש ס' ויקרא פרשתא ב' ברייתא ז' ובתוס' שם ובגמ' סוטה מ"ו : ד הובאה בתמורה ו' : וע"ש ובד' ז' והובא גם בגמרא יומא ס"ג : וע"ש והובא ברמב"ם פ"א מה' איסורי מזבח דין ד' : לרבות שעיר המשתלח ע"ש בגמרא והובא ברמב"ם פ"ה מה' עבודת יוה"כ דין י"ז : ה כ' הר"ת בזה"ל נלע"ד דקאי אשעיר המשתלח שכל המומין הפוסלין בשור ושה דהיינו ש"ר המומין שמפרש אח"כ שרוע וקלוט פוסלים גם בו עכ"ל וכיוצא תמיה דמבואר בפירוש בגמרא דקאי על כל הקרבנות והפירוש שאר הפסולים חוץ ממום כגון מחוסר זמן וכדומה והוא בחולין פ' פ[...]יך ונילקי נמי משום מחוסר זמן דתניא מנין לכל הפסולין וכו' ומסיק דאינו לוקה דהכתוב נתקו לעשה וכן פסק הרמב"ם פ"ג מה' איסורי מזבח דין ח' וסמ"ג עשה הוי"ת ·

חמור · והיינו דתנן בבכורות [מ ·] וטרגליו קלוטות · עגולות אע"ג דסדיקין כדמפרש בגמרא : ומנין אף לנדר · ת"ש כול לומר הרי בעל מוס לבדק הבית : יכול אף למזבח · יכול לידור להביא בעל מוס לדמיו : לנדבה מנין שלא יאמר על בעלת מוס הרי זו לדמיה לקדשי מזבח · והשתא מוקי רישיה דקרא בבדק הבית · וסיפיה דקרא דלא ירצה בקדשי מזבח · וגם לא יקשה רישיה דקרא לסיפיה · דמתחלה קאמר נדבה תעשה אותו לנדר . והדר כתיב לא ירצה רבי אומר ממקומו הוא מוכרע דלא איירי סיפיה דקרא אלא בקדש מזבח : שנאמר לא ירצה · והיינו בקדשים שמרצין כדכתיב ונרצה לו לכפר עליו · ובפ"ק דתמורה [ז :] ה"ג רבי אומר לא ירצה בהרצאת גופו הכתוב מדבר · וצריך (תנא קמא היינו רבי ומשני) ת"ק נמי קדשי מזבח אמר אלא לדמי נסכים איכא בינייהו · לת"ק הקדישו לדמי נסכים נמי מחייב ור' סבר להרצאת גופו הוא דלקי אבל לדמי נסכים לא לקי :

ח ומנין אף בלא תעשה ת"ל וידבר ה' אל משה לאמר · לאו נאמר בדברים · כך פי' בפ"ק דתמורה [שם] וכן סבירא ליה לר' יהודה כל היכא דאיכא בפרשה לאו הבא מכלל עשה כי הכא דכתיב נדבה תעשה אותו אותו אתה מקדיש לבדק הבית · ואי אתה מקדיש תמימים לבדק הבית · ונאמר בתחלת הפרשה לאמר · לוקין עליו כמו על לאו גמור · וכן בפ' כל שעה [פסחים מ"ב ·] ואכלו את הבשר בלילה הזה ולא מבעוד יום · וכתיב שם לאמר שהוא בלאו גמור . ולוקין עליו · אבל שאר לאמר שבשאר הפרשיות לא דרשינן כן · אבל שבא ללמד על לאו שניתק לעשה :

ט כולם בבילים · בפ' על אלו מומין [בכורות ל"ט :] מפרש אימא אף בבילים הוי נמי מומין שבגלוי · מעוך וכתות משום דמיכוונן · נתוק וכרות משום דתליין ר' אליעזר בן יעקב אומר כולן בגיד · קסבר מעוך וכתות לא הוי מומא דמעיקרא נמי זימנין דמיכוונן נתוק וכרות לא הוי מומא דמעיקרא נמי זימנין דתליין : ר' יוסי אומר מעוך וכתות אף בבילים · דהוי מום דהא ליתינהו : נתוק וכרות בגיד ולא בבילים דהא איתנהו · ולא הוי מום שבגלוי : יא אין לי אלא שלא יקריבו ומנין שלא יעשו מעוך וכתות וגו' · כלומר שמוזהרין על הסירום : אין לי אלא

התמימים · דדלמא קפיד רחמנא שלא יפסלם לקרב... כתיב : בכל מקום שאתם · מדכתיב... (כ"ל שכוונתו בזה שאילו כתב ובארצכם... אבל לא תעשו משמעו חובת הגוף) ת"...

תעשה אותו לבדק הבית מנין אף לנדר ת"ל ולנדר · יכול על המזבח ת"ל לא ירצה · אין לי אלא נדר לנדבה מנין · ת"ל ולנדר ולנדבה לא ירצה · רבי אומר ממקומו הוא מוכרע שנאמ' ולנדר לא ירצה · ואיזה הקודש מרצה זה קודש מזבח · ת"ל ונרצה לו : ז נדבה תעשה אותו · אותו אתה עושה נדבה ואין אתה עושה תמים נדבה לבדק הבית : ח מיכן אמרו המקדיש תמים לבדק הבית עובר בעשה ומנין אף בלא תעשה ת"ל וידבר ה' אל משה לאמר ד"ר יהודה וחכ"א אין בו בלא תעשה : ט ומעוך וכתות ונתוק וכרות כלם בביצים דברי רבי יהודה · [ר"א אומר כלן בגיד] ר' יוסי אומר מעוך וכתות בבצים נתוק וכרות בגיד : י לא תקריבו אלה זו היא שאמר ר' יוסי בר' יהודה אי משום בל תקדיש הרי אמור · ובל תזרוק הדם הרי אמור · ובל תשחוט הרי אמור ובל תקטיר החלב הרי אמור ובל תקטיר מקצתו הרי אמור · הא אינו אומר כן אלא משום בל תקבל את הדם : יא לא תקריבו אין לי אלא שלא יקריבו מנין שלא יעשו ת"ל לא תעשו · אין לי אלא תמימין בעלי מומין מנין ת"ל לא תעשו אין לי אלא בהמה · חיה ועוף מנין ת"ל בארצכם · אין לי אלא בארץ בחוצה לארץ מנין ת"ל לא תעשו בכל מקום שאתם · מנין אף באדם ת"ל ובכם כדברי בן חכינאי : יב מנין שאין מקבלים שקלים מן העכו"ם ת"ל ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלהיכם מכל אלה · אין לי אלא תמידים שהם קרוים לחם שנאמר את קרבני לחמי לאשי · שאר כל קרבנות הציבור מנין ת"ל מכל אלה · מנין שהנקיבות בסירוס ת"ל כי משחתם בהם מום בם · רבי יהודה אומר בהם אין נקיבות בסירוס · כי משחתם בהם מום בם לא ירצו לכם · מלמד שאין מרצים :

פרשתא ח

שור כי יולד לא אדם · והלא דין הוא ומה אם טריפה שהיא אסורה בחולים · לא עשה בה את המקריבים כקריבים · יוצא דופן שהוא מותר בחולים אינו דין שלא נעשה בו את המקריבים כקריבים · בעל מום יוכיח שהוא מותר בחולים ועשה בו את המקריבים כקריבים : ב אף אתה אל תתמה על יוצא דופן שאף על פי שהוא מותר בחולים נעשה בו את המקריבים כקריבים ת"ל שור כי יולד ולא אדם כי יולד : ג שור או כשב (או עז) פרט לכלאים · [או עז פרט לנדמה] כי יולד פרט ליוצא דופן · יהיה שבעת ימים פרט למחוסר זמן · תחת אמו פרט ליתום · רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר נאמר כאן תחת ונאמר להלן תחת · מה תחת אמור כאן פרט לכלאים וליוצא דופן ולמחוסר זמן וליתום · אף תחת האמור להלן פרט לכלאים ויוצא דופן ולמחוסר זמן וליתום · ומה תחת האמור להלן פרט לטריפה אף תחת האמור כאן פרט לטריפה : ד רבי יוסי הגלילי אומר מה ת"ל והיה שבעת ימים תחת אמו · לפני ש... יהיה עם אמו · יכול עד שיהא עם אמו כל שבעה ת"ל תחת אמו · או תחת אמו יכול אפילו יצא ממנו כשהיא מו... הא כיצד אפילו נתקיימה לו אמו שעה אחת : ה ומיום השמיני והלאה ירצה · יכול משמיני ולהלן יהיה מותו...

הגהות

איסורי מזבח דין ה' וסמ"ג לאוין שט"ו : נדבה תעשה וכו' לנדבה מנין הובא בגמרא תמורה ז' : וע"ש וברמב"ם פ"א מה' איסורי מזבח דין ב' : לא ירצה [איזה] קודש מרצה זה קודש מזבח [שנאמר] ונרצה לו [לכפר עליו] כ"ה בד"ת : ז ח גמרא בתמורה ז' : וע"ש ושם ו' · וע"ש והובא ברמב"ם פ"ה מה' ערכין ומרמין דין ו' : ט ר"א [בן יעקב] אומר כ"ה בד"ת וכנ"ל כי כן הוא בגמרא קדושין כ"ה · ובכורות ל"ט : וכן פסק הרמב"ם כרבי יהודה ונתן הכ"מ טעם למה לא פסק כראב"י מש"ס דרבים פליגי עליה ומה שיש לתמוה על טעם של הכ"מ מצאתי ביד מלאכי סי' תי"ז עכ"פ הגירסא הנכונה ר"א בן יעקב וכן הסמ"ג לאוין ש"ח פסק כרבי יהודה : י ובל [תשחט] הרי אמור ובל [תזרוק הדם] הרי אמור ד"ת וכנ"ל דהשחיטה הוא קודם הזריקה וע' לעיל פרשה ז' ברייתא ה' וגמרא תמורה ז' : יא לא תעשו אין לי אלא [בהמה חיה ועוף מנין] ת"ל לא תעש אין לי אלא [תמימים בעלי מומין] מנין ת"ל בארצכם כו' ובכם [דברי] בן [עזאי] כ"ה בילקוט ובגמרא שבת ק"י : הובא שם מימרא זו דברי רבי חנינא וזה יצדק וגירסא דכאן בן חכינאי · דאולי הוא רבי חנינא בן חכינאי : ת"ל לא תעשו נ"ל דה"ע דהו"ל לא תקריבו לה' ולא תעשו בארצכם דאז הוה קאי לא תעשו אדלעיל מיניה דהיינו אבהמה ומדכתיב לא תעשו בלא וי"ו משמע שהוא ענין בפני עצמו וקאי אחיה ועיין ברש"י : בעלי מומין מנין דלא חזי להקריבה וא"ת מי גרע מחיה וי"ל דאיצטריך דבלאו הכי בעל מום מותר לעשות בו מומין אחריש קמ"ל בה"ל מנין וא"ת ת"ל דהוי חובת הגוף כמ"ש רש"י וי"ל דהו"א בארצכם מיעט הוא ת"ל לא תעשו בכל מקום נ"ל דנפקא ליה ג"כ מדלא כתיב ובארצכם לא תעשו בארצכם אלא ... דלא קאי

מהרי"ד

כל זה הוא לשון הר"ר והובא ברמב"ם פט"ו מה' איסורי ביאה ובטוש"ע אבן עזר סי' ה' : יב שאין מקבלין שקלים מן העכו"ם וע"ש בירושלמי והובא בתוס' מנחות ע"ג : וברמב"ם ה' שקלים מ"ס : את לחם אלקיכם מכל אלה פ' קרבן אהרן מפרש אלו כ... ליתנהו לתיבות מכל אלה : אין לי אלא תמידים ע"ש בירושלמי בסירוס ת"ל כי משחתם בהם ותיבות מום בם ליתנהו בילקוט וכן בסמ"ג לאוין ק"כ כ' דהך מנין שהנקיבות בסירוס הוא לענין איסו... לסרס אותם והביא שם הנוסחא כמו שהיא לפנינו דלענין איסור... מטוב כחשב מום הגם דהוא בסתר הגם דטריפה כשר להקריב : מ... מרצים אתכם לפני המקום והר"ר כ' פי' שאפי' בדיעבד ל...

פרשתא ח א לא אדם [כי יולד] דבאדם כשר יוצא דופן כדאי... דבאדם כשר טריפה ויוצא דופן ועיין לעיל ...

[בחולין] כו' שהוא מותר [בחולין] כנ"ל ד"ת וילקוט : ג פרט לכלא... קמא ע"ז : ע"ח · וע"ש ובקרבן אהרן כאן ובבכורות י"ב . י"ו · ונדה מ"א · וע"ש וכל הברייתא הובאה ברמב"ם פ"ג מה' איסורי... תמורה כ"ד : ד"ה קסבר : ד ע' גמ' חולין ל"ח : דאיי סוה פירש... ובזה צ"ע על הרמב"ם פ"ג מה' איסורי מזבח דין ד' כ' נולד אחר ש... שם שכ' ואיני יודע למה השמיט רבינו דין שמתה אמו אמנם הביא...

...צה אחת היינו בשעת לידה . ומכאן ואילך יהיה עמה . אבל לא
...הגלילי בא לפרש קראי · דהכא כתיב תחת אמו · וגבי בכור הוא
... וגם תחת אמו לא ממש תחתיה הוא : ו מנין אף להקדש · שלא
...עה : לרבות שעיר המשתלח · שאם הומם לאחר הגרלה וחללו על
...פסה בו קדושה כדמפרש
...[סג :] : ח חיה שהיא
... · תימא דאיכא למיפרך
...כן איכא במתנות :
...ם נפשך לומר אותו ואת
...ת שבנו כרוך אחריו כו' ·
... :] מאי אם נפשך לומר
...ע זכר · הרי הוא אומר
... : ב אותו ואת אמו מנין ·
...ת ואח"כ אם : לא תשחטו
...עונש · שאחד שוחט פרה ·
...ה · ואחד שוחט אמה · דאי
...א דחייבים : ה סומכוס
...י מאיר סופג שתים .
...ן פ"ב :] מסתפק מאי
...ם · אי משום דמחייב על
...ת באוכל שני זיתי חלב
...אי משום דגופין מחולקין ·
...יב גם ברישא על כל אחת
...משה אחין ואח"כ שחט את
...אותה ואת בת בתה · דבת

בתה לא הוי בכלל בנו · ואפילו גבי עריות צריך לכתוב את בת בנה ואת בת בתה · ואם לא כתב לא הוה בכלל בתה : ח השוחט לע"ז ר"מ מחייב · דאית ליה שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה : ור"ש פוטר · דסבר לאו שמה שחיטה : ט ר"מ אומר יום מיוחד וטעון כרוז · דלכך קראו יום אחד להטעון כרוז · ורבינו שלמה פי' התם קרי ביה לא תשחיטו · ויש מפרשים יום מיוחד · פי' במוכר בערב שבת שרגילין לאכול בשר בשבת · והאי דקאמר : י מכאן אמרו משום דקאי על המשנה [שם פ"ג ·] וס"ל דיום המיוחד בשנה הוא ימי השבת (ומכאן אמרו דה"ה לד' פרקים) · ואין צריך · אלא שבתורה כתיב יום מיוחד הרגיל באכילת בשר · ופירשו חכמים שהוא בד' פרקים · וגם יום המיוחד אינו אומר אלא על יום השחיטה ולא על יום השבת : אף בערב יוה"כ · שהיו רגילין לעשות בו שמחה וי"ט ואוכלין בשר ומעדנים כהוא [בראשית רבה פ'] שקנה דג בדמים יקרים בערב יוה"כ : בזמן שאין לו ריוח · שמכר האם באותו יום : אבל אם יש לו ריוח אם מכר תמול ושלשום אין צריך להודיעו במכירת בתה · שאני אומר שבראשונה נשחטה ביום מכירתה : את האם לחתן · אורחא דמילתא למטרח בי חתנא

יהיה אסור · ת"ל הבכור ביום השמיני תתנו לי · יכול יהיה הבכור מותר בשמיני ומשמיני ולהלן יהיה אסור · ת"ל במוקדשים ומיום השמיני והלאה ירצה · אדון אני הבכור יהא מותר בשמיני ובמוקדשים משמיני ולהלן כנין ליתן את האמור בבכור במוקדשים · ואת האמור במוקדשים בבכור ת"ל אמו אמו לגז"ש : ו ירצה אשה לאישים מנין אף להקדש ת"ל לקרבן אשה לה' לרבות שעיר המשתלח : ז מנין לשוחט אותו ואת בנו במוקדשים הרי זה בלא ירצה ת"ל לא ירצה לקרבן אשה לה' ושור או שה אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד כלמד שהשוחט אותו ואת בנו במוקדשים הרי זה בלא ירצה : ח שור ולא היה · והלא דין הוא ומה בהמה שאינה במצות כיסוי הרי היא במצות אותו ואת בנו · חיה שהוא במצות כיסוי אינו דין שיהא במצות אותו ואת בנו . ת"ל שור ולא היה : ט שה ולא עופות · והלא דין הוא ומה אם בהמה שאינה באם על הבנים הרי היא במצות אותו ואת בנו · עוף שהוא באם על הבנים אינו דין שיהיה במצות אותו ואת בנו ת"ל שה ולא עופות : י אילו אומר ושור ושה ובנו יכול לא יהיה חייב עד שישחט שניהם ובנו ת"ל או שה או זה או זה : יא יכול יהא ...בו נוהג בזכרים בנקיבות ודין הוא חייב כאן · וחייב באם על הבנים · מה אם על הבן לא עשה בו את הזכרים כנקיבות ... נעשה בו את הזכרים כנקיבות : יב לא אם אמרת באם על הבנים שלא עשה בו את המזומן כשאינו מזומן · הואיל ועשת את המזומן כשאינו מזומן · תאמר ... יהא אותו ואת בנו נוהג בזכרים כנקיבות · ת"ל אותו על אחד הוא חייב · ואינו חייב על שנים :

...אחר שריבה הכתוב זכיתי לדין חייב כאן יחייב באם על הבנים · מה אם על הבן לא עשה בו את הזכרים כנקיבות · אף כאן לא נעשה בו את הזכרים כנקיבות : ב אם נפשך לומר אותו ואת בנו את שבנו כרוך אחריו יצא זכר שאין בנו כרוך ...ותו ואת בנו אין לי אלא אותו ואת בנו · אותו ואת אמו מנין · תלמוד לומר לא תשחטו הרי כאן שנים : ד [הא כיצד] ...חד ושחט את הפרה ובא אחר ושחט את אמה · ובא אחר ושחט את בתה · שנים האחרונים חייבים · אותו ואת ...תה ואת האחים . כיצד חמשה אחים ואחר כך שחט את האם אינו חייב אלא אחת · אבל שחט את האם ואחר כך ...ח חייב על כל אחת ואחת : ה אותו ואת בנו ולא אותו ואת אם אמה כיצד שחטה ואת אם אמה שבן הוא רשאי ...חט את האמצעית סופג את הארבעים · סומכוס אומר משום רבי מאיר סופג שמונים · שחטה ואת אמה ואת אם אמה ...ם : ו אותו ואת בנו ולא אותה ואת בת בתה כיצד שחטה ואת בת בתה שבן הוא רשאי ואחר כך שחט את האמצעית ...ום סומכוס אומר משום רבי מאיר סופג שמונים · שחטה ואת בתה ואת בת בתה סופג שמונים : ז לא תשחטו פרט לשוחט ...דו לנוחר ולמעקר להביא את השוחט לאכילת עכו"ם ולאכילת כלבים : ח השוחט ונמצאת טריפה · השוחט לע"ז · ...ת חטאת · ושור הנסקל · ועגלה ערופה ר' מאיר מחייב · ורבי שמעון פוטר השוחט ונתנבלה בידו הנוחר והמעקר ...אותו ואת בנו : ט ביום אחד רבי מאיר אומר יום מיוחד וטעון כרוז : י מכאן אמרו בארבעה פרקים בשנה המוכר ...ירו צריך להודיעו אמה מכרתי לשחוט · בתה מכרתי לשחוט · אלו הן ערב יום טוב האחרון של חג · וערב יום טוב ...פסח · וערב עצרת · וערב ראש השנה · וכדברי רבי יוסי הגלילי אף ערב יום הכיפורים בגליל · א"ר יהודה אימתי בזמן ...יוח אבל יש לו ריוח אינו צריך להודיעו · ומודה רבי יהודה במוכר את האם לחתן ואת הבת לכלה · שהוא צריך להודיעו

שהדבר

הגהות מהרי"ד

...וס ע"ש : ה וכלשם ירצה [עליין] אמי [אומר] ססבור כ"ה בד"ת ובילקוט והובא ...' סיפרי מ:כח דין ח' ובסמ"ג לאוין קע"ה : ו ירצה [לקרבן] אשה כ"ה בד"ת ...בגמרא יומא ס"ג אמנם בקרבן אהרן מפרש כנוסחא כמו שס"א לפנינו : ...ת"ל [ירצה] לקרבן לה' כ"ה בד"ת ובילקוט וסיבא ברמב"ם פ"ג מה' איסורי ...ש במשנה למלך דין ח' והובא בגמרא יומא ס"ג : ופ' בכורות כ"א : ...אף וכתום' תמורה י"ט : ד"ה אף : לרבות שעיר המשתלח גמרא יומא ס"ג : ...' עבודת יום הכיפורים דין י"ז : ז משנה וגמרא חולין ר"פ אותו ואת בנו ד' ...בא ברמב"ם פ"ב מה' שחיטה הלכה י"ב ובסמ"ג לאוין קמ"ט : ח ט הובאו ...לין פ' אותו ואת בנו וכתב שם המעדני יו"ט בסי' ד' וז"ל כ"ל דממשמעותא ...אי מדאצטריך למכתב פו שור או שה אע"ג דלעיל כתיב שור או כשב וגו' כא ...ריך למילף מינה דנוהג בחולין ובמוקדשים ורמ"י ז"ל כ' בסי' י"ו סעיף ו' דאי ...ין לא היה לו לכתוב לא שור ולא וי"ו דושור דהא אמרינן דכתב שור לפסיק ...בקדשים מיירי ודלא תימא דנהג בחולין ולא במוקדשים כ' וי"ו להדר ולערבים ...כתוב לא שור ולא וי"ו ולכתוב בעניינא אחרינא וסתמא דחולין ובמוקדשים ...רש כמי שור ולא חיה עכ"ל והדמשק אליעזר כ' שם ח"ל וא"ת וי"ל למימר ...כים בשלום הקן וכו' תיפוק לו מההוא טעמא דבהמה שהוא במצות כסוי ועוד ...ף כיון דממעט חיה כ"ש עוף דתרוויהו במצות כסוי וי"ל דהס"א דוקא אי ...א אלא במצות כיסוי אבל בעוף דאיכא תרתי כיסוי ושלוח הקן לא ממעטינן ...ה אבל קשה כא עוף ממועט מדכתיב בנו ועוף מטיל בצים ולא מקרי בנו ...ג' דלעיל ובדוחק יש ליישבו עכ"ל שם בקף ר"ס פ"א סי' כ"ג ושם בדף ר"ו ע"ד ...ו"ל וכתבו כתום' וא"ת ולשתוק מאותו ומבנו ולכתוב בן וכו' ולעכד"נ דמבנו ...דמטיל בצים ולא מקרי בנו כדאמר וכי בת יש לו ליענה ומי הוה כתוב בן הוה

משמע אפילו עוף ואע"ג דדרשינן לקמן שה ולא עוף י"ל אי לאו בנו הו"א דשה אינו בא אלא לאוקים כלאים ודו"ק ובזה מתורץ כל מה שהקשו התוס' בד"ה זה בנין אב וכו' ובזה מתורץ גם כן דהכא אמר דאו כבש מרבה כלאים שיהכוג או"ב בכלאים והתם ממעטינן כלאים מאו כבש אלא ודאי הכא שאני משום דכתיב בנו ואין צריכין למ"ש התוס' דהכא מענין דקרא והכא מענין דקרא ואפשר דגם התוס' ר"ל דהכא מענין דקרא משום דכתיב בנו ודו"ק עכ"ל הדמשק אליעזר והו"ר כ' וז"ל עוף שהוא באם על הבנים וא"ת א"כ לא לכתוב עוף גבי כיסוי ונילף ק"ו מחיה שהיא במצות כיסוי וי"ל דמיבעיא להקדים חיה לעוף כדלעיל פ' אחרי [פי' כמ"ש שם פרק י"א ברייתא ג'] וא"ת א"כ ניסייב בהמה בכיסוי ק"ו מחיה וי"ל כדאמרינן בחולין על הארץ תשפכנו כמים משמע דלא בעי כיסוי וא"ת א"כ נחייב באם על הבנים בק"ו מעוף וי"ל מה לעוף שכן טעון כיסוי עכ"ל הו"ר והובא גם בטוש"ע יו"ד סי' ט"ז ע"ש : יא גמ' חולין ע"ח : ע"ש :

פרק ח א ב הוא בגמרא חולין ע"ח : וע"ש ובדף ע"ט · ושם איתא אחר [שחלק] הכתוב וכצ"ל גם כאן : מן ברייתא ג' עד סוף הפרק הובא ברמב"ם פי"ב מה' שחיטה ובסמ"ג לאוין קמ"ט ובטוש"ע יו"ד סי' ט"ז : ג ד בגמ' חולין פ"ב וע"ש בתוס' וברש"י דלסומכוס דבסמוך גם כאן לוקה על כל אחד ואחד : ד ה ו שם במשנה פ"ב וע"ש : ז ולאכילת כלבים [ולהאכיל לרפואה] כ"ה בילקוט ובד"ת : ח הוא שם במשנה פ"א : וע"ש בגמרא : ט יום המיוחד [טעון] כרוז כן הגי' בד"ת וכן הוא בגמרא חולין ס"פ אותו ואת בנו והו"ר כ' כ"ל כמ"ש הפוסקים ביו"ד סי' ט"ז דאף בכל ימות השנה אם מכר האם לשחוט היום צריך להודיע ללוקח אלא שבארבע פרקים בשנה אם לא הודיעו הוי מקח טעות גם אפי' מכרה בסתם משא"כ בשאר ימות השנה א"כ הפי' ביום המיוחד כשבת ויו"ט כלומר כשם שיום המיוחד שבשבתות ויו"ט טעון כרוז שצריך להודיעו אפי' מכרה בסתם כך זה ... להודיע אם מכרה בפירוש ...

חתנא טפי מדבי כלתא כדאמר בגמ' [שם] : **יא** מת ללוקח · דהעמידו על דין תורה דמעות קונות באותן פרקים :

פרק ט ג ליתן שמירה ועשייה למצות · שמירה זו מצוה שצריך ללמוד כילד יעשה מצוה : **ה** ושלא לעשות לו נס עושין לו נס · כדאמרו ליה לנבוכד נאצר לא חשחין וכו' והן לא מציל ידיע ליהוי לך מלכא די לאלהך וכו' : עד שבאת עליו דיופלי חיל · מייתי לה בתעניות [י"ח :] :

פרשתא ט ב ולא הספיקו לומר מעוברת עד (כ"ה גירסת הילקוט ובת"כ שלנו עד שאירע ניסן) שאירע דבר שעבר יום כ"ט של אדר דאין מעברין אותה יותר : **ג** ועברוה אנוסים · שהיו צריכין לילך לחיל של מלך · והרב רבי הלל פי' אנוסין כההוא (דתנן) [דתניא בסנהדרין י"א] אין מעברין את השנה אלא אם כן ירצה הנשיא · והכא רוצה הנשיא לילך לחוצה לארץ · ולא יבא עד זמן מרובה · ושמא לא ימטי לה זמנא דאביבא ועברוה אנוסים . עוד מפרש שאנסם המלך בשביל אכסניא שלו להאריך השנה : שוגגין · שהיו סבורים שמעברין מפני הגדיים והטלאים : מוטעין · שטעו בחשבון התקופה שבו תלוי העיבור · א"כ העידו לפניהם על האביב ועל פירות דלא ימטו ונמצאו שקריבין : **ד** עברוה בלילה כו' דכתיב תקעו בחדש שופר וגו' כי חוק לישראל הוא משפט וגו' מה משפט ביום וכו' כדמפרש בסנהדרין [שם :] :

שהדבר ידוע ששניהם שוחטים ביום אחד : **יא** ובארבעה פרקים אלו כופים את הטבח לשחוט בעל כורחו אפילו שור שוה אלף דינרים ואין ללוקח אלא דינר כופים אותו לשחוט לפיכך אם מת · מת ללוקח · אבל בשאר ימות השנה אינו כן · לפיכך אם מת מת למוכר מפני שלא משך : **יב** יום אחד האמור באותו ואת בנו · היום הולך אחר הלילה · זו דרש ר' שמעון בן זומא לפי שכל הענין שלמעלן ושלמטן אינו מדבר אלא במוקדשים ובמוקדשים הלילה הולך אחר היום · יכול אף לענין אותו ואת בנו יהיה הלילה הולך אחר היום נאמר כאן יום א' · ונאמר להלן במעשה בראשית יום אחד · מה יום אחד האמור במעשה בראשית היום הולך אחר הלילה אף יום אחד האמור באותו ואת בנו היום הולך אחר הלילה :

פרק ט וכי תזבחו זבח תודה לה' לרצונכם תזבחו · ביום ההוא יאכל שאין ת"ל · אלא אם אינו ענין לאבילה תניהו ענין לזביחה · אף תחילת זביחתו לא תהיה אלא על מנת לאכול ליום אחד : **ב** אין לי אלא תודה מנין לכל הנאכלים ליום אחד שלא תהא זביחתן אלא על מנת לאכול ליום אחד ת"ל וכי תזבחו זבח תודה וכי תזבחו זבח לרבות זבחים הנאכלים ליום אחד שלא תהא זביחתן אלא על מנת לאכול ליום אחד : **ג** ושמרתם זו משנה ועשיתם זה המעשה וכל שאינו במשנה אינו במעשה · ושמרתם את מצות ה' ועשיתם אותם ליתן שמירה ועשייה במצות אני ה' · אני נאמן לשלם שכר : **ד** ולא תחללו שומע אני ממשמע

שנאמר ולא תחלל אמור קדש וכשהוא אומר ונקדשתי מסור את עצמך וקדש שמי · יכול ביחידי ת"ל בתוך בני ישרא[ל]
אמרו כל המוסר עצמו על מנת לעשות לו נס אין עושים לו נס ושלא לעשות לו נס עושין לו נס · שכן מצינו ב[...]
שאמרו לנבוכדנצר לא השחין אנחנא על דנא פתגם להתבותך · הן איתי אלהנא די אנחנא פלחין יכיל לשיזבותן מן [...]
ומן ידך מלכא ישיזיב · והן לא ידיע ליהוי לך מלכא דלאלהך לית אנן פלחין ולצלם דדהב דהקמת לא סגדין · [...]
פפוס ואת לוליינוס אחיו בלדקיא אמר להם אין אתם מעמן של חנניה מישאל ועזריה יבוא אלהיכם ויציל אתכם מ[...]
מישאל ועזריה כשרים היו · ונבוכדנצר היה הגון שיעשה נס על ידו · אבל אתה מלך רשע אתה · ואין אתה [...]
ידך · ואנו מחייבים מיתה עד לשמים ואם אין אתה הורגינו · הרבה מזיקים לפני המקום · הרבה דובים הרבה אריו[ת]
נחשים שרפים הרבה עקרבים שיפגעו בנו אלא סוף שהמקום עתיד לתבוע דמינו מידך · אמרו לא נסע משם עד [...]
מרומי והוציאו את מוחו בבקעיות : **ו** המוציא אתכם מארץ מצרים · על תנאי הוצאתי אתכם מארץ מצרים [...]
עצמיכם לקדש את שמי להיות לכם לאלהים · על כרחכם · אני ה' · אני נאמן לשלם שכר [...]

פרשתא ט ומנין שמעברים את השנה על הגליות שגלו ועדין לא הגיעו תלמוד לומר בני ישראל מועדיי · [...]
שיעשו אותם כל ישראל : **ב** היתה שנה צריכה להתעבר וישבו ונתנו בדבר ועמדו [...]
מעוברת עד שאירע הדבר יכול תהא מעוברת · תלמוד לומר אשר תקראו אותם מועדי קראתם [...]
לאו אינם מועדיי : **ג** לא היתה השנה צריכה לעבר ועיברוה אנוסים או שוגגים או מוטעים מנין שהיא מ[...]
תקראו אותם מועדי [אתם אפילו שוגגים אתם אפילו מוטעים אתם אפילו אנוסים] אם קראתם אתם מוע[דיי ...]
מועדיי : **ד** עיברוה בלילה עברוה משנה לחבירתה פחות חודש או יתר חודש יכול תהא מעוברת [...]
אותם אלה הם [מועדי] . אין אלה מועדיי : **ה** ומנין שמעברים את השנה מפני הצורך תלמיד לומר אלה [...]
קודש אשר תקראו אותם במועדם : **ו** יכול כשם שמעברים את השנה מפני הצורך כך יעברוה מפני הטומאה [...]

הגהות מהרי"ד

יב את זו דרש וכו' ע' ס' אור חדש על התורה פרשת בראשית וס' גבול בנימין חלק ב' דרוש ארבעים :

פרק ט א ביום ההוא יאכל [וזו שאמרנו] אם אינו ענין כו' אלא ע"מ [להאכל] ליום א' כ"ה בד"ת ובילקוט ומ"ש וזו שאמרנו הוא לעיל ס' נו פרק י"ב ברייתא ב' ג' ד' וס' קדושים ריש פרק א' : **ב** שלא תהא [תחלת] זביחתן אלא ע"מ [להאכל] ליום א' ת"ל וכי תזבחו תודה וכי תזבחו זבח לרבות [כל] הנאכלים כו' ע"מ [להאכל] ליום א' כ"ה בד"ת ובילקוט ולעיל ס' נו : **ג** עיין לעיל ס' אחרי פרשתא ט' ברייתא ט' : וכל שאינו במשנה אינו במעשה עיין לקמן ס' בחקותי פרשה ב' ברייתא ג' : ליתן שמירה ועשיה במצות שבשעה שלומד הוא מקיים המצוה ובשעה שעושה המצוה כתיקונה מקיים גם הלימוד שעושה הכל כדין ועוד אפ"ל דלמד מ"ד דגם השמר דעשה הוא לאו לוה אמר שגם במצות עשה יש לפעמים לאו שלא יעשה אותה במקום שגזרו חכמים והעמידו דבריהם לבל לעבור על דבריהם : **ד** ולא תחללו ממשמע שנאמר ולא תחלל אמור קדש א"כ למה נאמר ונקדשתי מסור את עצמך על מנת לקדש שמי כ"ה בילקוט ובד"ת וע' סנהדרין ע"ד · ורמב"ם פ"ה מה' יסודי [...]

ובמנס ה' הק"א שנענש על מחשבתו הרעה הגם שלא עשה מעש[ה ...]
בתחלתו ובירושלמי סנהדרין פ"ג הלכה ה' ואמרו לו שאינו ת[...]
בגוירת הש"י כי הכל מושגח בהשגחה פרטיות : ואנו מחוייבים מ[...]
הוא אות אמת :

פרשתא ט א על הגליות [שגלו] ועדיין לא הגיעו כ"ה ב[...]
דראש השנה אמנם בירושלמי פ"י דשביעית [...]
והובא גם בבבלי בסנהדרין י"א ·ברמב"ם ה' קידוש החדש פ"ד [...]
ב [ונשאו] ונתנו בדבר כו' מועדי [אם] קראתם אתם [הרי הם] [...]
ג או מוטעים [או מזידין] כ"ה בד"ת אמנם ברמב"ם פ"ב מה' קיד[וש ...]
כמו שהוא לפניו ובסמ"ג עשין מ"ו הגירסא כמו שהוא בבבלי [...]
ד עיברוה בלילה ברייתא פ"ק דסנהדרין ד' י"א : ורמב"ם פ"ד [...]
עיברוה משנה לחברתה פ"ק דסנהדרין י"ב ורמב"ם שם דין י"ג : פ[...]
י"א וספרי ראה פיסקא קכ"ז : יכול תהא מעוברת ת"ל אלה הם [...]

פסח אל יצא חודש הראשון ידי פסח : ז ומה ענין שבת לענין מועדות אלא ללמד שכל המחלל את המועדות מעלים עליו כאילו חילל את השבתות · כל המקיים את המועדות מעלים עליו כאילו קיים את המועדות ואת השבתות : ח ומנין ליום הכיפורים שחל להיות בשבת ושגג ועשה מלאכה מנין שהוא חייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו תלמוד לומר שבת הוא יום הכפורים הוא דברי רבי עקיבא · רבי ישמעאל אומר אינו חייב אלא אחת :

פרק י למעלן הוא מדבר בעיבור שנה וכאן הוא מדבר בקידוש חדש נראה בעליל או שבא עדים והעידו לפניהם ולא הספיקו לומר מקודש עד שחשיכה · יכול יהיה מקודש ת"ל אשר תקראו אותם במועדם · אם קריתם אתם מועדיי ואם לאו אינן מועדיי : ב קידשוהו שלא בעדים · או שבאו העדים והעידו ונמצאו זוממים מנין שהיה מקודש ת"ל אשר תקראו אותם במועדיי · אם קריתם אתם מועדיי ואם לאו אינם מועדיי : ג קידשוהו אנוסים או שוגגין או מוטעים מנין שהוא מקודש ת"ל אשר תקראו אותם מועדי · [אתם אפי' מוטעים אתם אפי' אנוסים] אם קריתם אתם מועדי ואם לאו אינן מועדיי : ד קידשוהו קודם זמנן או לאחר עיבורו יום אחד יכול יהיה מקודש ת"ל אותם אותם אלו הם אלו מועדי ואין אלה מועדי : ה יכול כשם שמעברים את השנה מפני הצורך כך יקדשו את החודש מפני הצורך ת"ל החודש אחר החודש הם הולכים : ו יכול אם הוצרך שני ימים נותנים לו שני ימים ת"ל יום · אין לו אלא יום אחד בלבד · ומנין שמחללים את השבת להעיד עליהם ת"ל אלה מועדי ה' : ז יכול כשם שמחללים את השבת להעיד עליו כך יחללו את השבת להודיע עליהם שנתקיימו תלמוד לומר אשר תקראו · על קריאתם אתה מחלל את השבת ואי אתה מחלל את השבת להודיע עליהם שנתקיימו :

ובחודש הראשון בארבעה עשר יום לחודש בין הערבים · יכול משתחשך ת"ל יום · או יום יכול משתי שעות ת"ל בין הערבים
מה בין הערבים מיוחד משפנה יום · אף יום משפנה יום משש שעות ולמעלה · אע"פ שאין ראיה לדבר זכר
נו כי פנה יום כי ינטו צללי ערב : ב ובחמשה עשר יום לחודש הזה חג המצות יום זה טעון מצה ואין חג הסוכות
הלא דין הוא ומה אם זה שאין טעון סוכה טעון מצה · זה שטעון סוכה אינו דין שטעון מצה ת"ל זה · חג המצות זה
ואין חג הסוכות טעון מצה : ג חג המצות שבעת ימים לה' מה ת"ל לפי שנאמר ששת ימים תאכל מצות וביום
לה' שביעי בכלל הזה · ולמה יצא להקיש אליו אלא מה שביעי רשות אף כולם רשות · יכול אף לילה הראשון רשות
אכלו מצות הכתוב קבעו חובה : ד אין לי אלא בזמן שבית המקדש קיים בזמן זה שאין בית המקדש קיים מנין ת"ל
מצות · אם כן למה נאמר שבעת ימים מצות תאכלו · מצה נאכלת כל שבעה ויוצא בה ידי הובתו בפסח יצאו חלות
שאין נאכלים כל שבעה : ה והקרבתם אשה לה' שבעת ימים מנין אם אין לך פרים הבא אלים · ואם אין לך אילים
· ואם אין לך בטהרה · הבא בטומאה · (ואם למה נאמר) [ת"ל] והקרבתם אשה לה' שבעת ימים יקריבו אשה לה'
מכל מקום :

ין בלא פסח שלא יעשהו בחדש שני על ידי עיבור. דאין הטומאה
דקא סבר [שם י"ב :] טומאה היתר היא בציבור : ז מה ענין
ות · דכתיב שם והלא אינה צריכה לקדוש ב"ד כדאמרינן בפ'
כ"א ·] : רבי ישמעאל אומר אינו חייב אלא אחת · מפרש בפ'
[חולין ק"א :] :
פיקו לומר מקודש עד
ה · וקמ"ל דלא אמרינן
אן מבעוד יום (לא) הוי
שה בלילה · כך אמרי'
"ה כ"ה :] : ד קדשוהו
אחר עיבורו · יום אחד ·
כ"ח · דכתיב החדש
ת החדש · או לאחר
אחר שלשים יום שראוי
יום ל"ב · ובמכילתא
שר יום לחודש וכו' יום
מעבר ואי אתה מעבר
· והכא לקמן מפיק
יקדשו את החדש לצורך ·
דש לכ"ח יום ויעשו
"פ הראיה : ת"ל החדש
הולכים · כלומר מדסמיך
בתר אשר תקראו אותם
א דר"ה מפיק טעמיה
פ' ראוהו ב"ד [בירושלמי
ך יכול אם היה צריך
לו שני ימים ת"ל יום
עליל שיש חסרון תיבה
ן דגרס ת"ל אותו יום ·
סרין כמה תיבות לגיר'
תוך פירושו נראה שהי"ל
ומה שהקשה וא"ת וכו'
· עי"ש) אחד בלבד .
· וא"ת והלא אותם תרי
ים אותם אמועדי ה'
נתי . וי"ל אותם כמו
כרוב שנים שאין חדש
· ולכך אין טתנין שני

ימים אפילו לצורך ויש תימא והלא זהו דקתני לציל קדשוהו קודם לזמנו ולאחר עבורו לא הוי מקודש · וי"ל התם איירי שנראה קודם זמנו · או לא נראה עד ליל ל"ב · שזהו אחר עיבורו יום אחד והכא מפני הצורך שלא יהיו תרי שני זה אחר זה · או לצורך אחר · ואפילו הכי אין מחסרין יום אחד ולא מוסיפין שני ימים : ומנין שמחללין את השבת להעיד עליהן · לקדש את החדש בזמנו כדי שיבאו מועדות בזמנן : ת"ל אשר תקראו אותם במועדם [כ"ה גיר' הילקוט] אפי' בשבת · פ"א דר"ה [כ"א :] : ז להודיע להם שיתקיימו · שילכו שלוחי ב"ד לכל המקומות להודיעם מתי קידשו את החודש :

פרק יא יכול משתחשך · בירושלמי פ' תמיד נשחט קאמר יכול עם דמדומי חמה · ת"ל יום · פי' יכול עם שקיעת החמה · ת"ל יום · שכתוב בפ' פנחס ומשמע שהיום בתקפו : או יום יכול משתי שעות ת"ל בין הערבים · מה בין הערבים משפנה יום . כלומר שהשמש נטה למערב : אעפ"י שאין ראיה לדבר . דדברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן : ג יכול אף לילה הראשון רשות ת"ל שבעת ימים תאכל עליו מצות הרי לילה הראשון בכלל ז' הוא · ולכל שבעה אי אפשר להיות חובה שכבר חלקנו שבעת ימים · ומה שחזר וכתבו כדי ללמוד על לילה הראשון שהוא חובה · ובגמרא [פסחים ק"כ ·] יליף מעל מצות ומרורים יאכלוהו : ד יצא חלות תודה ורקיקי נזיר · וכי תימא תיפוק ליה שהיא מצה עשירה · הא קתני בפ' כל שעה [ל"ח :] רביעית הוא ומתחלקת לכמה חלות : ה אין לך פרים הבא אילים · ובפרק התכלת [מנחות מ"ה · ע"ש] קאמר דפרים לא מעכבי אהדדי · אבל אילים מעכבי : הבא בטומאה · בפ' כיצד צולין [פסחים ע"ז ·] נפיק לה מבמועדיכם :

הארן

כי·

מהרי"ד

ואיתא שם ת"ל אותם : ומכאן עד סוף הפרק הובא בגמרא ר"ה כ"א : ורמב"ם פ"ג מה' קידוש החדש הלכה ב' וצ"ל אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם וגו' : ז להודיע עליה [שיתקיימו] כ"ה בד"ת וכ"ה שם בגמרא והובא ברמב"ם שם הלכה ח' : להודיע עליהם [שיתקיימו] כצ"ל :

פרק יא א ת"ל יום בפרשת פנחס ובד"ת ה' פי' קרא אחרינא הוא בפ' בא אל פרעה והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום וגו' : יכול משתי שעות · שבשעה ראשונה יקריבו התמיד ובשעה שניה יקריבו הפסח וז"ר : מה בין הערבים משפנה יום כצ"ל ד"ת : זכר לדבר שנאמר ירמיה ו' פסוק ד' : ב ת"ל [הזה] כצ"ל ד"ת וע' ס' מדות אהרן פרק ב' הלק י"א פן ג' וידי אלי' למהר"א גאליפפ"א ד' קכ"ב ומשנה למלך רפ"ו מה' חמץ ולקמן פרשה י"ב ברייתא ב' ע' במה שציינתי שם ולקמן ס' בהר סוף פרק ג' : ג חג המצות שבעת ימים לה' [יכול יטעון מצה כל שבעה] ת"ל ששת ימים וכו' יכול אף לילה הראשון רשות ת"ל בערב תאכלו מצות כ"ה בילקוט . ובד"ת הביא הגירסא ת"ל עליו שבעת ימים תאכלו מצות ופ' בגמרא פסחים ד' ק"כ יליף לה מקרא אחרינא ע"ש וברמב"ם רפ"ו מה' מצה הביא מקרא דבערב תאכלו מצות שבברייתא הסמוכה : ד בזמן שאין בית המקדש קיים גמ' פסחים ק"כ ורמב"ם רפ"ו מה' מצה : יצאו חלות תודה ורקיקי נזיר גמ' פסחים ל"ח ומשנה שם ל"ס . ורמב"ם פ"ו מה' מצה : ה אין לך פרים כו' מנחות מ"ד : מ"ה

הגהות

אל יצא חדש הראשון בלי פסח דבשלמא כשמעברין מפני האביב ומפני התקופה
חדש הראשון שהרי עדיין נראה בעולם כמו אדר וכן אם הדרכים מקולקלים
תקנה הוי חדש הראשון ולכן אין רשאין לעברו עכ"ל הז"ר : ז כאילו קיים
ה בילקוט ובד"ת ותיבות המועדות ואת ליתנהו שם : ח יוה"כ הוא דברי
רבי עקיבא] אומר אינו חייב אלא אחת כ"ה בגמרא חולין ק"א : וע"ש והרמב"ם
רפ"ד מה' שגגות ושם פ"ו הלכה י' פסק דחייב שתים :
מעלן הוא מדבר פי' בפרשה כתיב אלה מועדי ה' זית רענן : נראה בעליל כו'
שחשיכה [יכול הוא מקודש] ת"ל אשר תקראו כ"ה בד"ת ובילקוט והוא במשנה
ה כ"ה · והובא ברמב"ם פ"ב מה' קידוש החודש דין ח' : ב ונמצאו זוממין
ה הלכה א' ופ"י דשבועות ורמב"ם שם דין ב' : ג ספ"ב דר"ה ד' כ"ה . ושם
ן וכן העתיק בסמ"ג עשין מ"ז אבל ברמב"ם ספ"ב מה' קידוש החדש העתיק
: ד קידשוהו קודם [זמנו] כו' מקודש ת"ל [אלה] הם [הללו] מועדי ואין אלו
קוט והובא בירושלמי פרק בתרא דשבועות ורפ"ג דר"ה וכו' דנדרים הלכה ט'
הלכה ב' : ה גמרא ר"ה ד' כ' · וע"ש וברמב"ם פ"ג מה' קידוש החדש דין
החדש פי' אשר קידושה של לבנה זית רענן : ו ת"ל יום · פי' דכתיב בסמוך
לחדש שהוא חג המצות ד"ת ובילקוט הגירסא ת"ל אותו וכו' הז"ר לא
אותו וצ"ל דצריך להיות אותם ויליף מדכתיב אשר תקראו אותם ואותם
בע כל מה שהכל

פרשתא י כי תבאו יכול משבאו לעבר הירדן ת"ל אל ארץ המיוחדת: **ב** יכול משבאו לעמון ומואב ת"ל אשר נותן לכם · לכם ולא עמון ומואב: **ג** וקצרתם את קצירה שתהא תחילה לכל הנקצרים · יכול אף של בית השלחים ושל בית העמקים · ת"ל קצירכם קצירכם של כולכם אמרתי · ולא של בית השלחים ושל בית העמקים: **ד** קציר ולא הקיטניות · קצירה לא השחת · רבי יהודה אומר אם התחיל עד שלא הביא שליש קוצר ומאכיל לבהמה ולחיה ולעופות ופטור מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה וחייב במעשרות · ר' שמעון אומר אף משהביאה שליש מתחיל קוצר ומאכיל לבהמה ולחיה ולעופות ופטור מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה וחייב במעשרות · וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן אין מצות קצירה בכהן: **ה** והניף את העומר לפני ה' · שלשת שמות יש לו עומר שבלים · עומר תנופה עומר שמו לרצונכם אין כופים אין הצבור על כורחו · ממחרת השבת · ממחרת יום טוב יניפנו הכהן בנין אב לכל התנופות שיהו בכהן: **ו** ועשיתם ביום כבש בן שנתו אף על פי שאין עומר · ועשיתם עומר אף על פי שאין כבש · ביום הניפכם ואין תנופה אלא ביום · כבש בן שנתו תמים לעולה לה' לא שנה לבנין עולם: **ז** ומנחתו שני עשרונים סולת בלולה בשמן אשה לה' לריח ניחוח הרי זה יצא מכלל כל הכבשים ליטען שני עשרונות: **ח** יכול כשם שנכפלה סולתו כן יכפל יינו ת"ל יין רביעית · יכול לא יכפול יינו שאין היין נבלל עם הסולת · אבל יכפל שמנו שהרי השמן נבלל עם הסולת ת"ל ונסכו רביעית ההין · כל נסכיו יהיו רביעית: **ט** אילו אומר קלי וכרמל לא תאכלו יכול אף הקיטניות בכלל ת"ל לחם · אין לי אלא חיטים שקרוים לחם שנאמר ממושבותיכם תביאו לחם תנופה · ומנין לרבות שעורים וכוסמים ושיבולת שועל ושיפון תלמוד לומר וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה: **י** עד הביאכם את קרבן אלהיכם זה העומר יכול זה הכבש צא וראה מה אמור למטן משם

ר"ש

פרשתא י הארץ המיוחדת · והיא ארץ ישראל · שהיא זבת חלב ודבש · אבל עבר הירדן אינה זבת חלב ודבש · כדאיתא בספרי בפרשת בכורים: **ב** יכול משבאו לעמון ומואב. דכתיב והוא נלחם במלך מואב הראשון ויקח את כל ארצו מידו · ואף היא היתה זבת חלב ודבש · ואם היו שם בפסח קודם שעברו את הירדן יכול יהו חייבין בעומר: ת"ל אשר אני נותן לכם. ובתוספתא דמנחות · יכול אפילו באו לעמון ומואב והיה כשר להביא עומר משם ת"ל אשר אני נותן לכם · והיינו דלא כרבי יוסי ברבי יהודה דאמר בפ' כל קרבנות [מנחות פ"ד ·] דעומר בא אפילו מחוצה לארץ · ולפי זה ג"כ בהבאת עומר איירי שאינו כשר מעמון ומואב. והלשון דנקט יכול משבאו לעבר הירדן משמע כפירוש ראשון: **ג** שתהא תחלה לכל הנקצרים · דאסור אפילו לקצור קודם העומר: ראשית קצירכם קציר השוה בכולכם. והיינו פירות טובים שראוי להביא מהם עומר · לאפוקי בית השלחין · ובפ' רבי ישמעאל [ע"א.] מפיק מוקצרתם את קצירה והבאתם ממקום שאתה מביא אי אתה קוצר לפני העומר. והתם נמי [פ"ה ·] תנן קוצרין (יש כאן חסרון הניכר · וכצ"ל והתם נמי תנן קוצרין בית השלחין ושבעמקים · ואע"ג דבפ' כל קרבנות תנן אין מביאין לא מבית הזבלים ולא מבית השלחין ולא מבית האילן וכו') בית השלחין ושבעמקים ולא מבית האילן ואם הביא כשר · אפ"ה מתיר קציר שבשלחין ושבעמקים קודם לעומר [כ"ז ע' תוס' מנחות ס"ה ·] משום דלכתחלה לא יביא מהם. וקשה אמאי לא תני נמי קוצרין בית הזבלים · והיה נראה לגרום קוצרין בית השלחין שבעמקים דהנהו תרתי לגריעותא דאפי' בדיעבד אסירי · אבל בית השלחין שבהרים הנהו בדיעבד מותרים ואין קוצרין אותם. וכן תניא בתוספתא · אע"פ שאמרו אסור לקצור בית השלחין שבהרים ובית הבעל שבעמקים קוצרין מפני הנטיעות · אך קשה א"כ גם מבית הבעל שבעמקים מביאים בדיעבד · והשתא והלא אפילו בכורים לא היו מביאים מהם · וכילד היו כשרים לקרבן · דתנן [בכורים פ"א מ"ג] אין מביאין בכורים לא מדקלים שבהרים ולא מפירות שבעמקים · ושמא שאני בכורים דגלי בהו דממיטב שבפירות בעי לאתויי · עוד קשה אמאי לא תנן בפרק כל קרבנות אין מביאין לא מן העמקים · ושמא שייר שום דבר וגם זה שייר · ומיהו אי גרסי' קוצרין של בית השלחין ושבעמקים · אע"ג דאם הביא מהם כשר שמא אותם פירות רגילין להתכשר קודם שאר פירות · ולכך התירום לקצור שלא יפסדו והכיא דתוספתא פליגא: **ד** רבי יהודה אומר אם התחיל בה עד שלא הביאה שליש לקצור לשחת: קוצר ומאכיל לבהמה · אף לאחר שהביאה שליש: ופטור מלקט

שכחה וכו' · דהנהו לא מחייבי אלא בקצירה מעלי[א]
וחייב במעשר לאחר שהביאה שליש כשקצר לבה[מה]
במעשר דלא שייכי מעשרות אבל קצירה אלא כשהיי[...]
דכתיב עשר תעשר את כל תבואת זרעך תבואה
והיינו לאחר ש[...]
התחיל בה לל[...]
דקצירה היא ו[...]
וכ"ש במעשרות
משהביאה שלי[ש]
מפרש בגמרא [...]
דקא סבר כל [...]
וכל זמן שלא
שחת ואפילו ק[...]
שמות יש לו. ש[...]
עומר שמו . [...]
ובלשון זה יש [...]
עומר השבלים
ושכחת עומר
העמרים תלקט
התנופה . ועומ[ר]
וימודו בעומר :
את הציבור בעל
כ"ד לקיים המצ[...]
כי גנאי הוא לר[...]
בהכרח · אפי'
אב לכל התנופו[ת]
שלא נתפרשו בכ[...]
כל המנחות באו[...]
אלא ביום · בפ[...]
למפרע [מגילה ...]
ח יכול כשם ש[...]
יינו · וסבר הא[...]
ויצא לידון בדב[ר]
מיניה · ופלוגתא
מקומן [זבחים מ...]
דומה לאשם נזיר
וכן איל נזיר שב[...]
בפ' התכלת [מ...]
זבחים ז': י"ד
דקאמר מאי דג[...]
לא גלי: אבל י[...]
עם הסלת: ת[...]
ההין · כל נסכי[ו ...]
שתי מדות [מנחות פ"ט :] קאמר מאי תלמודא · דא"[...]
וקרינן ונסכו · הא כילד נסכה דמנחה כנסכו דיין מה
שמן רביעית: **ט** ממושבותיכם תביאו לחם תנופה · ו[...]
באה מן החיטין שנא' וסלת חיטים תעשה אותם: ת"[...]
תימא והא קלי איצטריך לגופיה דאי לא כתיב לא הוי [...]
לא אתיא דמה ללחם שכן נתרבה אבל חלה · כדאמרינן [...]
ועוד אמרינן התם האוכל לחם קלי וכרמל לו[...]
אתי · וי"ל דעיקר דרשא היא כדאמרי' במנחות [ע' :] [...]
לחם לחם ממלה: **י** מה שם הבאת עומר . דכתיב [...]

הגהות מהרי"ד

[**פרשתא י א** ת"ל [אל הארץ אל ארץ] המיוחדת ילקוט וד"ת ועיין לעיל ס' קדושים ריש פרשה ג': **ב** יכול משבאו לעמון ומואב ת"ל אשר [אני] נותן לכם ולא עמון ומואב · כ"ה בילקוט וכ' הו"ר דייני וכ' הו"ר הייתו ארץ סיחון שנטל מעמון ומואב עכ"ל וכפי פירושו אינו מובן למה אימעוט מאשר אני נותן לכם הלא עמון ומואב טיהרו בסיחון והוא בכלל אשר אני נותן לכם ובפסיקתא זוטרתי הגירסא אל ארץ המיוחדת ולא ארץ בני עמון ומואב וע' לקמן ס' בהר ברייתא ב' ובתוס' שם: **ג** וקצרתם את קצירה [והבאתם] את עומר ראשית קצירכם] שתהא תחלה כו' כ"ה בד"ת והוא במשנה מנחות ע' · וברמב"ם פ"ו מה' תמידין ומוספין דין י"ג וכ"ה בסמ"ג עשין קל"ט כ' אסור לקצור לפני העומר כדתניא בתו"כ ראשית קצירכם שתהא תחלה לכל הנקצרים: ולא של בית השלחין כו' משנה מנחות ע"א · וע"ש בארוכות בתוס' שם ד' ס"מ · ד"ה קוצרים והובא ברמב"ם פ"ז מה' תמידין ומוספין דין י"ג וסמ"ג עשין שם: **ד** ולא הקטניות · שאין קוצרין אותן אלא עוקרין אותם זית רענן ולפי פירושו במיני קטניות שהוקרין אותן כגון מה שקורין טאטרקי במדינתינו שהסכימו הפוסקים שהיא מין קטניות אסור לקצור קודם העומר וכן אמת דכן איתא לעיל ס' קדושים פרק א' ברייתא ז' דאין דרך קטניות לקצור אבל ככה ודאי אין אסור לקצור קודם

אבל אם קוצר קודם שהביאה שליש פטור ממעשרות כדאיתא פ"ק [...]
מלקט שכחה ופיאה היבא ברמב"ם פ"ב מה' מתנות עניים דין ז' [...]
שליש קוצר ומאכיל כ"ה בילקוט וברמב"ם פ"ז מה' תמידין ומוספ[ין ...]
שם במנחות ע"א דברי רבי יהודה: אין מצות קצירה בכהן שאפי[...]
ה אין כופין את הצבור ע"כ אע"ג דלצבור כופין על התמידין [...]
[בספרי] מ"מ על עומר אין כופין לפי שבא להתיר החדש לא ית[...]
דעירובין עכ"ל הו"ר ולא ידעתי כוונתו לספ"ק דעירובין וצ"ל דט"ס [...]
דשם איתא דין דכופין אותו וע' לעיל פרשה ז' ברייתא ב': ממ[...]
ס"ה · ורמב"ם פ"ז מה' תמידין ומוספין דין ג' וסמ"ג עשין קנ"[...]
בכהן רמב"ם פ"ט מה' מעשה הקרבנות: **ו** ועשיתם כנס כ"ה בד"[...]
וע' קרבן אהרן: ואין תנופה אלא ביום רמב"ם פ"ד מה' מעשה ה[...]
זוטרתי איתא מלמד שתלומו של אדם כמותו שהרי הכהן מניף ו[...]
וכו' גמ' נדה ס"ו: וזבחים כ"ה: ובכורות ל"ט · ורמב"ם פ"א [...]
ל"ג: **ט** ת"ל לחם ומה לחם מיוחד ממשת המיניז אף אין לי אלא [...]

מר עד עלס · וקא סבר עד ועד בכלל : יא חקת עולס לבית
בבמה איכו כוהג · ואפי' למ"ד [זבחים ס"ט · קי"ט :] יש מנחה
בבמה : שיכהוג הדבר לדורות · ואפי' בשביעית דספ"א לאכלה
א לשריפה · והכי אמרי' [מנחות פ"ד · בכורות י"ב .] בפ' כל

ה' חמשים ושנים וכן כלם · ומעתה אמאי כתיב תספרו חמשים יום : ג רבי יהודה בן בתירה כו' · יש שמוחקים בן בתירה · משום דבמנחות [מ"ה : וי"ג שם רבי יהושע ב"ב וע"ש בתוס'] פרק רבי ישמעאל · יליף ריב"ב מג"ש : ספירה תלויה בב"ד בקידוש החדש ניסן שעל פיהם מתקדש ונקבע י"ט ממחרת

שלשה דברים תלוין
דקדושין [ל"ז] מפרש
כתוב סביב לדף בשלה'
ל"ז בתוס' שם]ממחרת
מעיקרא לא אכול ·
כם א"ע היכי אמרינן
דהכא הוא י"ו בניסן
דלמא ממחרת שחיטת
ינו ט"ו בניסן שסדיין לא
דה"כ אשכחן בפרשת
ממחרת הפסח יצאו
רץ מצרים והם יצאו
ת דהאי ממחרת הפסח
ן קאמר · וה"פ דקרא
הארץ כלומר מן הישן
שהרי הוצרכו לאכול
דהיינו חדש לא אכלו
הזה דהיינו י"ו לאחר
ה"כ אשכחן י"ו דאיקרי
· ור"י מפרש דנהי
ת הפסח הוי ט"ו הכא
תורה לאוד ולשון כביאים
ד צריך לומר כן · דאל"כ
למימר מעיקרא לא
לחלק בין ט"ו לקודם
לא אקריב עומר · אלא
דהיינו ממחרת אכילת
דפ' מסעי ר"ל ממחרת
כדפי' דאקריב עומר
[ע' ערכי הכינויים אות
ם רש"י כתב אל ארץ
שעברו את הירדן · אל
ן בתחלת הגבול קודם
רדן והוא ערבות מואב .
ם מכחישין זא"ו אלא
כשמת משה פסק המן
קו ממן שבכליהם · עד
בי"ו בניסן ואכלו מעבור
הפסח . עד כאן . בפי' דוד
ת בעת הוא תמלא כתיב
ות' עד כאן כתוב בהגהה:
ספרתם לכם כל אחד
אחד · כדאמרינן [סוכה
לכם לקיחה לכל אחד
פעמים חמשים ואחד ·
בערב שבת · וכשחל ביום

משם הבאת עומר אף כאן עומר · משקרב העומר מוצאים שוקי ירושלים מלא קמח קלי שלא ברצון חכמים דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר ברצון חכמים היו עושים · משקרב העומר הותר החדש מיד · והרחוקים מותרים מחצות היום ואילך · ולהלן משחרב בית המקדש התקין רבי יוחנן בן זכאי שיהא יום הנף כולו אסור · אמר רבי יהודה והלא מן התורה הוא אסור, שנא' עד עצם היום הזה מפני מה הרחוקים מותרים מחצות היום ולהלן מפני שהם יודעים שאין בית דין מתעצלים בו : יא חוקת עולם לבית עולמים · לדורותיכם שינהוג הדבר לדורות · בכל מושבותיכם בארץ ובחוצה לארץ · אמר רבי שמעון שלשה דברים תלוים בארץ ונוהגי' בארץ ובחוצה לארץ החדש והערלה והכלאים · החדש אסור מן התורה בבל מקום והערלה הלכה · והכלאים מדברי סופרים :

י"ט מניכן · ל"א ספירה תלויה בב"ד שיודעין לדרוש ממחרת השבת ממחרת י"ט : ד ה"ג במנחות [ס"ו·] לא ובדוק איזה שבת · ועוד נאמרה שבת למעלה וכו' · דהתם פריך ממאי דאי"ט ראשון קאי . דלמא בי"ט אחרון ממחרת די"ט אחרון קאמר · ואמר עלה בגמ' דמשום הא פירכא קאמר ועוד : ונאמר למטה עד ממחרת השבת · השביעית דהיינו עצרת : ה אתה אוכל ששה מן החדש · שהחדש מותר עם הבאת העומר · וכתיב וספרתם לכם ממחרת השבת וכו' : ו יכול יביא ויספור כדכתיב וספרתם לכם וגו' מיום הביאכם · אבל קצירה יקצור קודם לכן כמה ימים · וכן אי לא כתב אלא מהחל חרמש בקמה יכול יקצור ויספור · ויביא כשירצה · והשתא דכתיבי כל הני קראי · קבע זמן אחד לכולן לקצירה ולספירה ולהבאה · וספירה מפורשת היא מתי סופר דכתיב וספרתם לכם ממחרת השבת : יכול יקצור ויספור ויביא ביום · דהשתא זמן אחד לכולם : ת"ל תמימות · אימתי הם תמימות בזמן שמתחיל בערב פי' שמתחיל לספור בערב · דהיינו מתחלת היום : הא כיצד קצירה וספירה בלילה. דכתיב מהחל חרמש בקמה תחל לספור · וספירה מבערב שיהיו תמימות : והבאה ביום · דכתיב מיום הביאכם · ומ"מ כולן זמן אחד להם : ט והקרבתם מנחה חדשה לה' שתהיה חדשה לכל המנחות · פי' שאין מביאין מן החדש מנחות במקדש עד שיביאו שתי הלחם בעצרת : מנחת שעורים מנין · מנחת סוטה הבאה מן השעורים · שהרי כבר הביאו מנחת העומר מן השעורים :

פרק יג ממושבותיכם אפילו מן העלייה · שאין צריך כאן קצירה לשמה כמו בעומר · א"כ שיכול להביא אפילו מן הישן · אע"ג דכתיב כאן קרבן ראשית בפרשת ויקרא ההוא למצוה · ובפ' כל הקרבנות [מנחות פ"ג :] דריש מתביאו יתירא : מה שאתה מביא ממקום אחר כזה · והיינו

פרק יב

וספרתם לכם כל אחד ואחד · ממחרת השבת · ממחרת יום טוב · יכול ממחרת שבת בראשית · א"ר יוסי ברבי יהודה כשהוא אומר עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום כל ספירתם לא יהית אלא חמשים יום : ב אם אומר את ממחרת שבת בראשית פעמים שאתה מונה חמשים ואחד חמשים ושתים חמשים ושלש חמשים וארבעה חמשים וחמשה חמשים וששה · הא מה אני מקיים ממחרת השבת ממחרת יום טוב : ג רבי יהודה בן בתירה אומר ממחרת השבת ממחרת יום טוב . יכול ממחרת שבת בראשית כשהוא אומר שבעה שבועות תספר לך ספירה שהיא תלויה בבית דין יצאה שבת בראשית שאינה תלויה בבית דין שספירתה בכל אדם : ד רבי יוסי אומר ממחרת השבת ממחרת יום טוב · יכול ממחרת שבת בראשית וכי נאמר ממחרת שבת בפסח והלא לא נאמר אלא ממחרת שבת · והלא כל השנה מליאה שבתות צא וחשוב מאי זו שבת · נאמר כאן ממחרת שבת · ונאמר למטה ממחרת שבת · מה מחרת שבת האמור למטן רגל ותחילת רגל · אף ממחרת שבת אמור כאן רגל ותחילת רגל : ה רבי שמעון בן אלעזר אומר כתוב אחד אומר ששת ימים תאכל מצות · וכתוב אחד אומר שבעת ימים מצות תאכלו · הא כיצד יתקיימו שני כתובים הללו מצה שאי אתה יכול לאוכלה כל שבעה · אכלה ששה מן החדש הא מה אני מקיים ממחרת השבת · ממחרת יום טוב : ו מיום הביאכם תספרו יכול יקצור ויביא ויספור אימתי שירצה תלמוד לומר מהחל חרמש בקמה תחל לספור · יכול יקצור ויספור ויביא אימתי שירצה ת"ל מיום הביאכם תספרו · יכול יקצור ביום ויספור ביום ת"ל שבע שבתות תמימות תהיינה · אימתי הם תמימות בזמן שמתחיל בערב · יכול יקצור בלילה ויספור בלילה ויביא בלילה הביאכם · אין הבאה אלא ביום הא כיצד קצירה וספירה בלילה והבאה ביום : ז עד ממחרת השבת השביעית שים יום זו היא שאמר רבי יוסי ברבי יהודה כל ספירתך לא תהיה אלא חמשים יום : ח תספרו חמשים יום יכול יספור ש חמשים ואחד ת"ל שבע שבתות תמימות תהיינה · אי שבע שבתות תמימות תהיינה יכול יספור ארבעים ושמנה ויקדש יום שעה ת"ל תספרו חמשים יום הא כיצד מנה ארבעים ותשעה וקדש יום חמשים כיובל : ט והקרבתם מנחה חדשה לה' שתהא המנחות אין לי אלא מנחת חטים מנחת שעורים מנין כשהוא אומר וביום הביכורים בהקריבכם מנחה חדשה לה' בשבועותיכם אם אינו ענין למנחת חטים תנהו ענין למנחת שעורים :

ממושבותיכם ולא מחוצה לארץ · ממושבותיכם אף מן העליה תביאו · מה שאתה מביא ממקום אחר הרי הוא כזה

הגהות מהרי"ד

משקרב העומר [יוצאים ומוצאים] שוקי ירושלים כ"ה בילקוט וכ"ה במסכת ע"ש בגמרא ובגמרא פסחים י"א : משחרב בית המקדש כו' מסלות היום מפני ל ותיבת ולהלן מוסק בד"ת אמנם כן הוא במסכת מנחות ס"ה · ועירובין השנה ל' . והיכה מ"א · וע"ש בגמרא והובא ברמב"ם פ"י מה' ות ובסמ"ג לאוין קמ"ג ובטוש"ע יו"ד סי' רצ"ג וע' בס' ידי אליהו למהר"א ' הש"ג על פי' בעל קרבן אהרן בסוגיא זו : יא מסכת קדושין ל"ז · וע"ש בגמרא ומסכת ע' פ"ג דערלה ורמב"ם וסמ"ג שם :
כל הפרק עד סוף ברייתא ו' הוא בגמרא מנחות ס"ה : ס"ו · וע"ש בגמרא ורש"י ותוס' : ד וכי נאמר ממחרת שבת [הפסח] והלא לא נאמר אלא כו' מאיזו שבת:[ועוד] נאמר כאן ממחרת [השבת] ונאמר למטה ממחרת [השבת] [השבת] האמור כו' אף ממחרת [השבת]

ה פ"ש בגמרא ותוס' ובספרי ראה פסקא קל"ה ובמורמי פרשת ראה שם על הפסוק דששת ימים ובס' המקנה על קדושין ד' ל"ח · ד"ה דאקריב : ו הובאה שם בגמרא וברמב"ם פ"ז מה' תמידין ומוספין וסמ"ג עשין סי' ר' : ז זו הוא שאמר רבי יוסי בר"י. לעיל ברייתא א' : ח ת"ל ז' שבתות תמימות [תהיינה וכשיספור כ"א יהיה יום א' יותר על ז' שבועות] כו' ויקדש יום מ"ט ולא יהיה ז' שבתות עם יום עצרת וית רענן וע' תוס' מנחות ס"ה : ד"ה כתיב ורא"ש פ' ערבי פסחים סי' מ' : ט עיין לעיל ס' ויקרא דיבורא דנדבה פרשתא י"ב ברייתא ז' ומנחות פ"ד · ורמב"ם פ"ה מה' איסורי מזבח דין ו' וסמ"ג עשין ר"ב ומסכה מנחות ס"ח :
פרק יג א ממושבותיכם ולא מחו"ל משנה רפ"ט דמנחות ד' פ"ג : ורמב"ם פ"ח מה' תמידין ומוספין דין ב' וסמ"ג עשין ר"ב : אף מן העליה ברייתא שם

כזה · מה זה עשרון לחלה · אף מה שאתה מביא ממקום אחר עשרון לחלה · או מה אלו שני עשרונות אף הללו שני עשרונות ת"ל תהיינה · אלו שני עשרונות ואין הללו שני עשרונות : ב לחם תנופה שתים שיהו שוות · שני עשרונים שיהו שוות סולת תהיינה חמץ תאפינה שאור בודה להם מתוכן ומחמצן דברי ר"מ · ר' יהודה אומר אף היא אינה מן המובחר אלא מביא את השאור ונותנו לתוך המדה וממלא את המדה אמר לו אף היא היתה חסירה או יתירה : ג ביכורים לה' רבי שמעון אומר נאמר כאן ביכורים לה' · ונאמר להלן ביכורים לה' מה ביכורים אמורים כאן של צבור אף ביכורים אמורים לה' להלן משל ציבור · אם תאמרו זו משל ציבור והלן משל יחיד אמרת לאו אם זו ראשית קציר אין הלן ביכורים לה' ואם הלן ביכורים לה' אין זו ראשית קציר · דברים מחוסרים להלן אמרו הכתוב כאן : ד והקרבתם על הלחם חובה ללחם · והקרבתם על הלחם שבעת כבשים תמימים בני שנה · כבשים אף על פי שאין לחם דברי ר' טרפון · אם כן למה נאמר לחם מלמד שלא נתחייבו כבשים עד שנתחייבו בלחם : ה ופר בן בקר אחד ואילים שנים יהיו עולה לה' ומנחתם ונסכיהם אשה לה' ריח ניחוח לה' דבר הכתוב בקצרה : ו ועשיתם שעיר עזים אחד לחטאת לה' יכול שבעת כבשים ושעיר האמור בחומש הפיקודים הם שבעת כבשים ושעיר האמור כאן · וכשאתה מגיע לפרים ולאילים אינם הם (אמור אלא שבעת כבשים ושעיר האמור בחומש הפיקודים הן שבעת כבשים ושעיר האמור כאן) · אלא אלו קרבו בגלל לחם ואלו קרבו בגלל היום : ז ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים שתהיה זביחתן לשם שלמים · ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים . אמר רבי שמעון על מה שני כבשי עצרת מכפרים על טומאת מקדש וקדשיו אם כפר הראשון על מה השני בא ומכפר על טומאה שאורעה בין זה לזה אמור מעתה כך היו ישראל צריכים בכל שעה אלא שחיסך הכתוב את ישראל : ח והניף הכהן אותם על לחם הביכורים תנופה לפני ת' . יכול יהיה הלחם מלמטן · (כשהוא אומר [ת"ל] על שני כבשים [אי על שני כבשים יכול לחם ע"ג כבשים ת"ל על לחם הבכורים] עדיין הדבר צריך מה מצינו בכל מקום הלחם מלמעלן אף כאן הלחם מלמעלן · רבי יוסי בן משולם אומר כבשים על גבי הלחם · [ומה אני מקיים על שני כבשים להוציא שבעה חנינא בן עכינאי אומר מניח שתי לחם בין ירכותיהם של כבשים ומניף ונמצא מקיים שתי מקראות הללו לחם ע"ג כבשים וכבשים ע"ג לחם א"ר לפני מלך ב"ו אין עושין כן לפני ממ"ה הקב"ה עושין כן אלא מניח זה בצד זה ומניף] : ט קודש לה' לכהן · לחם אף על

ר"ש

והיינו כמין חמץ בבתודה שצריך לחלה · ובפרשת צו את אהרן מפרש שהן עשר חלות · וכנגד חמץ מביא מצה : או מה לאלו שתי עשרונות אף בתודה שתי עשרונות ולא יותר . ת"ל סלת תהיינה הללו שתי עשרונות ולא בתודה שתי עשרונות · דתהיינה מיעוטא הוא שאין בתודה שתי עשרונות · וכיון דלא הוי שני עשרונים העמידם על עשרה · דהא כתיב והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה לה' וילפינן מתרומה לה' דכתיב גבי מעשר · והיינו אחד מעשרה · כך פירושו לפי סוגיא דהכא · ובפ' התודה [שם ע"ז : ע"ח ·] מסיק אלא ת"ל תהיינה · מאי תלמודא · א"ר יצחק בר אבדימי תהיינה כתיב י' יתירה שבחמץ שבתודה יהיו י' עשרונות · ולסוגיא דהכא איכא למיפרך · דמה ראית לדרוש המיעוט לרבות עשרונות לתודה · אימא מקיש לשני עשרונות · ומיעוטא שלא יהא עשרון בחלה אחת אלא ה' חלות לעשרון : ב לחם תנופה שתים · שיהיו שוות . השני עשרונים · שלא ימדוד א' גדוש וא' מחוק . ושוב יערבם ויחלקם לשתי חלות · אלא מדת שניהם במחוק : שאור בודה [בת"כ שלנו ובילקוט בודה] [וכן במשנה ריש פ' ה' דמנחות] להן מתוכן ומחמצן · שלוקח מעט מסלת של שני עשרונים ומחמצה ועושה ממנה שאור ושוב מחמצן בו שאר סלת של עשרונים : אף היא אינה מן המובחר · אין המוצן יפה מאחר שאינה מתחמצת מן שאור דעלמא : אלא מביא את השאור ונותן לתוך המדה וממלא המדה · פי' מודד עשרון עם השאור ולאחר כן מחמצה בו : אמרו לו אף היא היתה חסרה או יתירה · מפרש בגמרא [מנחות נ"ג :] כיצד · עבה נמצאת יתרה רכה נמצאת חסרה · ורפ"ב דתרומות [ירושלמי] נראה עבה שאור רע שהוא נמק שאילו היתה סלת היתה תפוח ועכשיו שהשאור רע והוא נמק . אתה רואה את הנמק כאילו תפוח · ונמצאת יתירה · מדת העשרון יתירה · רכה שאור יפה שהוא תפוח . שאילו היה סלת היה נמק ועכשיו שהוא שאור יפה והוא תפוח · אתה רואה את התפוח כאילו נמק ונמצאת חסרה · פי' מדת עשרון חסרה וקא סבר שהיו משערין לשאור כמה סלת היה שם ולא לכמות שעכשיו : ג ונאמר להלן בכורים לה' · גבי עומר בפרשת ויקרא : מה כאן משל ציבור · דכתיב ממושביתיכם תביאו בלשון רבים : אף להלן משל ציבור · אע"ג דכתיב בלשון יחיד דכתיב אם תקריב מנחת בכורים : וא"ת זו משל ציבור ולהלן משל יחיד · פי' וא"ת דג"ש דר' שמעון לאו כלום היא · ויש שני עניני עומר · אחד שמביא יחיד דכתיב ביה בלשון יחיד ואם תקריב מנחת בכורים · ואחד שבא משל ציבור דכתיב ביה בלשון רבים בפרשה דהכא והבאתם את עומר ראשית קצירכם : אמרת לאו · כלומר לא אפשר לומר כן : אם זו וכו' · פי' אם זו ראשית קצירכם שכתוב בציבור יביאנה תחלה · ולאחר כן של יחיד · א"כ זו של יחיד לא תהא ביכורים לה' · ואם יביא של יחיד תחלה שהיא בכורי' לה' · ולאחר כן של ציבור · לא תהיה זו של ציבור ראשית קצירכם . אלא על

כרחין זו וזו משל ציבור · ודברים המחוסרים כל...
כתב קלוי באש גרש כרמל · נאמרו להלן בפרשת...
בדברים המחוסר להלן · שטעונה תנופה ומתרת...
שגורסין דבר אחר וא"ת זו משל ציבור וכו' : ד והק...
ללחם כלומר...
הלחם · והיי...
שאותן כן למ...
שאין לחם .
כתיב בהו הוי...
הוזקקו על ה...
בג"ש דכתיב...
כבשים כתיב...
להלן לחם ·
כבשים מעכבי...
התכלת [מנח...
נתחייבו בכבש...
אפי' בשבעה...
שבאו לארץ וכו...
ונסכיהם וגו'...
שלא פירש כמ...
שמן שלהם כמ...
ומיהו דין אחד...
לפרים לאילי...
כתיב פר ושני...
פרי' בני בקר...
התכלת [מ"ה :...
רחמנא דאי ב...
מדאשתני סדר...
דהכא כתיב...
ואילים · והתם...
שנים ואיל א...
שנה : ז ושני...
מה שני כבשי...
דזבחים [י' :]...
שלמים ניגהו...
אימא שני שעיר...
למה כן באין :...
וקדשיו · ולפי...
מייתי · וצריך...
עזים אחד וגו'...
שני שעירי עצר...
הכתוב · אם הכ...
לקמן מפני ה...
ותכוכי בגדים...
חסוכא דכחשא...
הכא חד הכא...
לדקדק מנין ד...
טומאת מקדש ו...
שעירי רגלים דמ...
משום דכתיב...
לשעירי ר"ח ב...
ויש ספרים שגו...
שאכל את הטמא...
וקדשיו · וזה לא הוי אלא לר' שמעון בן יהודה...
שמעון בפ"א דשבועות : ח עדיין הדבר צריך · בפ'...
[מנחות ס"ב ·] הכי מיתניא · נשתקל הכתוב ואינו...
גבי כבשים או כבשים על גבי לחם : מה מצינו...
למעלה · היינו במלואים דכתיב ומסל המצות א...
חלת מצה אחת וגו' · וכתיב וישם על החלבים...
רבי יוסי בן משלם אומר כבשים על גבי לחם (יש...
ט לחם אע"פ שאין כבשים דברי רבי עקיבא ·

הגהות

אמר ע' מנחות ע"ו ע"מ ובתוס' שם ולעיל ס' צו פרשתא ז' ברייתא ו' מ' וק"א שם וכאן :
ב שתים שיהיו שוות [פי' בתמונתן וצורתן] שני עשרונים שיהיו שוות במדת הקמח כנ"ל ובפסיקתא הגירסא שתים שני עשרונים שיהו שנים ולפי זה נראה הפירוש שיהיו נלושות אחת אחת ונאפות אחת אחת כדאיתא במסכת מנחות ר"פ שתי הלחם ד' צ"ד וגם אפ"ל שיהיו שוות היינו שיהיו מרובעות כמ"ש הרמב"ם פ"ח מה' תמידין ומוספין דין ט' ובמסכת מנחות צ"ו ארכן שבעה ורחבן ארבעה וקרנותיהן ד' אצבעות וגו'...

מהרי"ד

ד' כ"ג · והרמב"ם פ"ח מה' תמידין דין ט' פסק כרבי יהודה דהל...
מאיר : ג זו משל צבור [ולהלן] משל יחיד כ"ה בד"ת והברייתא זו הוא...
דיבורא דנדבה פרק ט"ו והובא במשנה רפ"ד דשקלים ורמב"ם רפ"ד...
במנחות פ' התכלת ד' מ"ה · וברמב"ם פ"ח מה' תמידין ומוספין דין...
ובסמ"ג עשין ר"ב : ז אמר ר"ש כו' אלא שחיסך הכתוב ונתוספ...

על פי שאין כבשים דברי ר"ע רבי שמעון בן ננס אומר לא כי אלא כבשים אף על פי שאין לחם · אמר רבי שקול מי מכריע · אמר לו בן ננס אני אכריע שכן מצינו במדבר ארבעים שנה קרבו כבשים בלא לחם · אף כאן בלא לחם : י אמר ר"ש הלכה כדברי בן ננס אבל אין הטעם כדבריו שכל האמור בחומש הפיקודים קרב במדבר והאמור בתורת כהנים לא קרב במדבר ומשבאו לארץ קרבו אלו ואלו שנאמר כי תבאו והבאתם מפני מה אני אומר יקרבו כבשים בלא לחם שהכבשים מתירים את עצמן לא לחם בלא כבשים אין לו מי יתירנו : יא וקראתם בעצם היום הזה מקרא קודש : יב ובקוצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך בקוצרך ולקט קצירך לא תלקט · אמר רבי אוורדימס ברבי יוסי וכי מה ראה הכתוב ליתנה באמצע הרגלים פסח ועצרת מיכן וראש השנה ויום הכיפורים מיכן · אלא ללמד שכל מי שהוא מוציא לקט שכחה ופיאה ומעשר עני מעלים עליו כאילו בית המקדש קיים · והוא מקריב קרבנותיו לתוכו · וכל מי שאינו מוציא לקט שכחה ופיאה ומעשר עני מעלים עליו כאילו בית המקדש קיים ואינו מקריב קרבנותיו לתוכו · לעני ולגר תעזוב אותם אני ה' אלהיכם :

פרשתא יא

בני ישראל מקרא קודש ואין העכו"ם מקרא קודש · או בני ישראל אין לי אלא בני ישראל מנין לרבות את הגרים ואת העבדים · ת"ל יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קודש · רבי אליעזר אומר שבתון זו קדושת היום · מקרא קודש קדשיהו · אמר לו רבי עקיבא אינו אומר שבתון אלא שבות שכן הוא פותח בשביתה ראשון · אלא זכרון אלו הזכרונות · תרועה אלו השופרות · מקרא קודש זה קדושת היום · ומנין שיהיה כולל עמה את המלכיות ת"ל ה' אלהיכם בחודש השביעי : ב רבי יוסי ברבי יהודה אומר מה ת"ל והיו לכם לזכרון לפני ה' אלהיכם שאין ת"ל אני ה' אלהיכם אלא זה בניין אב כל מקום שאתה אומר זכרונות את סומך לה המלכיות : ג כיצד סדר ברכות אומר אבות וגבורות וקדושת השם וכולל מלכיות עמהם ואינו תוקע · קדושת היום ותוקע · שופרות ותוקע · ואומר עבודה והודאה וברכת כהנים דברי רבי יוחנן בן נורי : ד [אמר לו] רבי עקיבא אם אינו תוקע למלכיות למה הוא מזכיר · אלא אומר אבות וגבורות וקדושת השם וכולל מלכיות עם קדושת [היום ותוק]ע · [זכרונות ותוקע] ·שופרות ותוקע · ואומר עבודה והודאה וברכת כהנים : ה [רבי אומר ·עם המלכיות אומר ...]ם מה מצינו בכל יום ברביעית · אף כאן ברביעית] רבן שמעון בן גמליאל אומר קדושת היום עם הזכרונות · אמר ... בן גמליאל מה מצינו (בכל מקום אומרה רביעית אף כאן אימרה רביעית) [בכל יום באמצע אף כאן אמרה באמצע] ... את השנה באושא ביום הראשון עבר רבי שמעון בנו של רבי יוחנן בן ברוקה ואמר כדברי רבי יוחנן בן נורי אמר רבן ... נמליאל לא היינו נוהגים כן ביבנה ביום השני עבר חנניה בנו של רבי יוסי הגלילי ואמר כדברי רבי עקיבא אמר ... בן גמליאל כך היינו נוהגים ביבנה : ו ומניין שהוא בשופר ת"ל והעברת שופר תרועה בחודש השביעי בעשור לחודש ... [הכיפ]ורים שאין ת"ל בחדש השביעי · ומת"ל בחדש השביעי הרי תרועת שביעית כזו · מה זו בשופר אף תרועת ראש השנה ... ז ומניין שהיא פשוטה לפניה ת"ל והעברת שופר תרועה · ומנין שהיא פשוטה לאחריה ת"ל תעבירו שופר · אין ... ביובל בראש השנה מניין ת"ל והעברת שופר תרועה בחודש השביעי בעשור לחודש ביום הכיפורים שאין ת"ל בחודש ... ומה ת"ל בחודש השביעי הרי תרועת [כל חדש שביעי] כזו · מה זו פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה אף תרועת ראש ... פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה : ח ומניין ליתן את האמור ביובל בראש השנה · ואת האמור בראש השנה ביובל · ... [ת"ל] השביעי בחדש השביעי לגזירה שוה : ט מנין שלש של שלש שלש ת"ל והעברת שופר תרועה זכרון תרועה מקרא ... [י]ום תרועה יהיה לכם מלמד שהם שלש של שלש שלש : י כיצד סדר תקיעות תוקע ומריע ותוקע · תוקע ומריע ותוקע ... [שלש] תקיעות שהם תשע שיעור תקיעה כדי תרועה ושיעור תרועה שלשה שברים · שיעור שופר כדי שיהא תוקע :

מקרא

... זה דבר שכלו לכהן הוי אומר זה לחם כך מפרש בגמרא [שם] ... בן ננס וכו' · וטעמא דבן ננס שאומר כבשים עקר שזהו דבר ... מקלתו לכהן שהרי כתיב לה' לכהן : י אבל אין הטעם כדבריו · ... אלא זהו הטעם שכל האמור בחומש הפקודים וכו' ולא ... [כב]שים שאין מי שיתירנו ·

... כבשים הוא קדוש כמו ... ם כזיר · מיהו גם ר' ... ור' עקיבא מודו היכא ... [ד]לא מיקדש הלחם ... כבשים · אבל בליתנהו ... במדבר לר"ש בן ננס ... לארץ מקדשו הלחם ... [כב]שים · ובפרק התכלת ... יה לבעל החיבור הלו ... [ברייתא] זוטרתא לעני ולגר ... הנח לפניהם ·] הנח ... דעכא היכא קאי וכ"ל ... לקוט דגרם פל מי שמניח ... מה וכו' וכל שאינו מניח ... דלכך אמר האי לישנא ... מוליא כגי' הת"כ שלנו · ... יח כו' או שהיה לו נירם' ... ה כתי הכא כמו בפרשת ... [לפנ]יהם אינו צריך לחלק ... במקום שיש להם סכנה · ... עיל (בפ' קדושים) : יא בני ישראל מקרא קדש · ואין העכו"ם ... דס"ד אמינא כיון שכולם ... כלם חייבין לקדשו · ... עם זה צריך גם גרים ... [קמ"ל ד]ימא דוקא ישראל כמו ... ס · אע"ג דשייכי בה : ... ס · דמזכיר בתפלה את ... הזה ואותם : מפני מה ... [גי]רסא בפ' בתרא דר"ה ... נאמר שבתון שבות כלומר ... [ש]ומר שבות הקב"ה לשבות ... מלאכה · ומשמעות דורשין ... · וליכא למימר דר"ע ... [קדו]שת היום לבסוף · שהרי ... מלכיות עם קדושת היום ... [זכרונות] ושופרות : ת"ל ה' אלהיכם

בחדש השביעי · פרש"י לעני ולגר תעזוב אותם אני ה' אלהיכם וסמיך ליה בחדש השביעי זכרון תרועה . אני ה' לשון מלכיות הוא ·אני אדון לכם : ג וכולל מלכיות עמהם עם קדושת השם שהוא האל הקדוש : ד אם אינו תוקע למלכיות למה הוא מוזכיר · בפ' בתרא דר"ה · ובגמרא מפרש הואיל ואשתני מלכיות זכרונות ושופרות לתקיעה שאינו תוקע למלכיות למה מזכיר מערה · לימא ט' · כך השיב ר"ע לרבי יוחנן בן נורי : ה אף כאן באמצע · בחמישית • דתשע ברכות איכא הכא : ועשה כר"י בן נורי · שלא תקע למלכיות : ועשה כרבי עקיבא · שתקע למלכיות · אבל מ"מ רשב"ג התם סבירא ליה דקדושת היום עם הזכרונות ולא עם המלכיות כדאמר ר' עקיבא · והא דקאמר ביום השני · היינו לשנה הבאה · דלא מצינו אלול מעובר : ז אין לי אלא ביובל כו' · מקשין אמאי לא כייל להו בתחילה · ולימא מנין בשופר ת"ל והעברת שופר · מנין שפשוטה לפניה כו' · והדר לומר אין לי אלא בי.בל בר"ה מנין : שאין ת"ל בחדש השביעי דהא בכמה קראי כתב לן דיום הכפורים בחדש השביעי הוא : ט ומנין שלש של שלש שלש · שמריע שלשה פעמים ועל כל תרועה פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה : ת"ל והעברת וגו' זכרון וגו' מקרא קדש וגו' שהם ג' פסוקים של ג' תרועות · ולכל תרועה למדנו פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה : אין לי אלא בר"ה · דהתם כתיבי שתי תרועות · וביובל לא כתיב אלא חדא · ומנין ליתן את האמור של זה בזה : ת"ל בחדש השביעי לגז"ש וניחא ליה למילף בגז"ש טפי מבהקישא כדמפרש התם [ל"ד ·] : י שיעור תרועה כשלשה שברים · תימא דהוי ליה למימר תרועה הם שלשה שברים · וסבר האי תנא אמיה דסיסרא גנוחי גנח : שיעור שופר כדי שיהא תוקע . היינו כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן והיינו טפח כדמפרש בפ' המפלת [נדה כ"ז ·] :

אלא

הגהות מהרי"ד

... סוכה ל"ז : ט י משנה מנחות מ"ס : וע"ש בגמרא ותוס' : יא מקרא קודש ... שכו בב"ד כ"ס בפסיקתא זוטרתי וכצ"ל גם כן דהל"כ מה שמיעטנו בפסוק : יב שכל מי שהוא [מניח] לקט כר כצ"ל :
יא א עי' בתוס' וכו' ...

ותוקע] שופרות ותוקע כצ"ל וכ"ס במשנה ר"ס ל"ב ועי' תוס' סנהדרין מ"ט : ותורת חיים שם וס' בנין שלמה שם : ד אמר לי ר"ע שם במשנה וע"ש בס' יום תרועה : ה עמד רבי [ישמעאל] בנו של ר"י בן ברוקה כ"ס בד"ת ובגמרא ר"ס איתא עמד ר"י בן ברוקה כו' [ירד] רבי [חנינא] בנו של רבי גמליאל וע"ש בגמרא : וכובא בירושלמי ס"פ בתרא דשביעית ופ"ג דר"ה ופ"ו דנדרים הלכה ו' ופ"ק דסנהדרין הלכה ב' : ו עד סוף הפרק הוא בגמרא ר"ה ל"ג ל"ד · ובירושלמי פ"ג ...

פרק יד אלא אם כן עשאו מקרא קדש · בברכות שהזכיר בהם קדושת היום · א"כ שקדשו ב"ד את החדש שיום הכפורים עשירי בו · (כל עין רואה שגירסא אחרת היתה לפניו · משונה מגירסת הת"כ שלנו ומגירסת הילקוט · וסידר פירושו לפי גירסתו אבל הכוונה אחת עם גירסת הת"כ שלנו · ולא שלחתי בו יד להגיה והעתקתי ככתבו וכלשונו) מקרא קדש כי יום הכפורים הוא · ועניתם את נפשותיכם כי יום הכפורים הוא · בקרא חד כתיב אך בעשור לחדש השביעי הזה יום כפורים הוא מקרא קדש יהיה לכם ועניתם את נפשותיכם · ויום הכפורים קאי אתרווייהו · ועוד קרא אחרינא וכל מלאכה לא תעשו כי יום כפורים היא: מה חטאת ואשם אין מכפרין אלא על השבים . דכתיב או הודע אליו השב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו: יכול לא יהא מכפר אלא א"כ עשאו מקרא קדש וכו' ולא עשה בו מלאכה ת"ל כי יום כפורים הוא מ"מ · יכול יכפר על שבים ועל שאינן שבים וכו' · והאי קושיא לרישא · ובפ"א דשבועות [י"ג·] מתרץ לה רבא בכרת דיומא שאם אכל או עשה מלאכה ביוה"כ אין יום הכפורים מכפר . אבל על שאר עבירות מכפר . א"נ הא רבי היא דאמר דמכפר אפילו בלא עשה תשובה · והא רבי יהודה היא דאמר דלא מכפר אלא כשעשה תשובה: ד ומנין שיוה"כ אסור באכילה ובשתייה וברחיצה ובסיכה וכו' ת"ל שבתון שבות · כלומר מאחר שכתב שם עינוי בא שבתון והוסיף על ענויו כמו שמוסיף על איסור מלאכה בשבתות וימים טובים . ובסוף מסכת יומא [ע"ז] יפרש כולה: ו ת"ל מערב ועד ערב . פרש"י דערב לילה הוא ועד בכלל: ט אזהרה אף ענוי ובגמרא מסיק דיליף בג"ש ...

פרשתא יב בחמשה עשר יום לחדש השביעי ... ימים לה' מה ת"ל · פי' שהרי כת... יום לחדש ה... הארץ תחוגו ... ביום הראשו... שבתון: ל... שבעת ימי... ראשונים או... כתיב בחד... וסמיך ליה ... ואיני יודע ... ז' ימי הסוכ... ראשונים ל... השמיני יהי... שמנה יהיו ש... לכך נאמר ... הא למדת ... וסוכה ולולב ... תהיה חגיג... סוכה בהר ... מלבד סוכה ... בסוכות תשבו ... לך שבעת י... מפרשים סוכ... כמו באימורי ... [בילה ל':] בסוכה היינו ... בפרק במה ... דקאמר כשם ... כך חל על ... [ע"ש תוס' ד'...] חגיגה וסוכה ...

פרק יד

מקרא קודש יום כיפורים הוא ועניתם את נפשותיכם כי כפורים הוא · וכל מלאכה לא תעשו כי כפורים שיכול אין לי אלא יוה"כ מכפר אא"כ עשאו מקרא קודש · והתענה ולא עשה בו מלאכה · לא קראו מקרא קודש ולא נתענה בו ועשה מלאכה מניין (אפילו שלא עשאו מקרא קודש) [שהיום מכפר] ת"ל יום הכיפורים הוא שיכול אין לי יום הכיפורים מכפר אלא עם הקרבנות ועם השעירים יום הכיפורים מכפר ומניין אף על פי שאין קרבנות ואין שעיר · היום מכפר ת"ל יום הכיפורים הוא יכול יכפר על השבים ועל שאינן שבים · ודין הוא חטאת ואשם מכפרים · ויום הכיפורים מכפר · מה חטאת ואשם אין מכפרים אלא על השבים אף יום הכיפורים לא יכפר אלא על השבים:

ב לא אם אמרת באשם וחטאת שאין מכפרים על הזדון כשגגה · תאמר ביום הכיפורים שהוא מכפר על הזדון כשגגה · הואיל והוא מכפר על הזדון כשגגה יכפר על השבים ועל שאינן שבים ת"ל אך הא אינו מכפר אלא על השבים:

ג וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה הרי זה אזהרה למלאכה · כל הנפש אשר תעשה כל מלאכה בעצם היום הזה והאבדתי הרי זו עונש למלאכה:

ד כי כל הנפש אשר לא תעונה בעצם היום הזה ונכרתה הרי זו עונש עינוי · והאבדתי מה ת"ל לפי שהוא אומר כרת בכל מקום ואיני יודע מהו · כשהוא אומר והאבדתי לימד על הכרת שאין אלא אבדן · ומניין שיום הכיפורים אסור באכילה ובשתייה וברחיצה ובסיכה ובתשמיש המיטה ובנעילת הסנדל ת"ל שבתון שבות · יכול תהא שבת בראשית אסירה בכולם ת"ל שבתון הוא לכם ועניתם · הוא אסור בכולן ואין שבת בראשית אסור בכולן:

ה ועניתם את נפשותיכם בתשעה יכול יתחיל ויתענה בתשעה ת"ל בערב · אי בערב יכול משתחשך · ת"ל ועניהם את נפשותיכם בתשעה הא כיצד מתחיל ומתענה מבעוד יום שבן מוסיפים מחול על הקודש:

ו אין לי אלא ... מנין ת"ל מערב ועד ערב · אין לי אלא יום הכיפורים שבת בראשית מניין ת"ל תשבתו · ימים טובים מ... הא כל שביתה שאתה שובת אתה מוסיף לה בין מלפניה בין מלאחריה:

ז יכול יהא חייבים כרת על התו... אשר תעשה כל מלאכה בעצם היום הזה והאבדתי על עצם היום הזה ענוש כרת ואין ענוש כרת על תוספת ... יהיו חייבים כרת על מלאכה אבל יהיו חייבים על תוספת ענוי ת"ל כי כל הנפש אשר לא תעונה בעצם היום ... היום הזה חייבים כרת ואין חייבים כרת על תוספת עינוי · יכול לא יהיה בכלל עונש · אבל יהיה בכלל אזה... לא תעשו בעצם היום הזה · על עצם היום הזה מוזהרים · ואין מוזהרים על תוספת מלאכה:

ט יכול לא... תוספת מלאכה אבל יהיו מוזהרים על תוספת עינוי · ודין הוא ומה מלאכה שהיא נוהגת בימים טובים ובש... עליה · עינוי שאין נוהג בימים טובים ובשבתות אינו דין שיהיה מוזהר עליו אבל אזהרה לעינוי ליום עצמו ... אומר עונש מלאכה שאין ת"ל שכבר קל וחומר · מה אם עינוי שאינו נוהג בימים טובים ובשבתות הרי הוא ... שהיא נוהגת בימים טובים ובשבתות אינו דין שיהא ענוש עליו · אם כן למה נאמר עונש מ... אזהרה לעינוי מה עונש מלאכה לאחר אזהרה אף עונש עינוי לאחר אזהרה:

פרשתא יב

וידבר ה' אל משה לאמר · דבר אל בני ישראל [לאמר בחמשה עשר יום להודש השבי... שבעת ימים לה' מת"ל לפי שנאמר בסוכות תשבו שבעת ימים ואיני יודע אם שבעה ראשונים ... כשהוא אומר ובחמשה עשר יום לחודש השביעי הזה · חג הסוכות שבעת ימים לה' הרי שבעה ראשונים ולא שבעה א... הסוכות · זה טעון סוכה ואין חג המצות טעון סוכה · והלא דין הוא ומה אם זה שאינו טעון מצה טעון סוכה · חג ... מצה · אינו דין שיטעון סיכה ת"ל [הזה] זה חג הסוכות [חג הסוכות] טעון סוכה [ואין חג המצות טעון סוכה]:

ג ... ימים לה' יכול תהיה חגיגה וסוכה לגבוה ת"ל חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים · אי חג הסוכות תעשה לך ...

הגהות מהרי"ד·

פרק יד א מקרא קודש [והתענה בו] ולא עשה בו מלאכה כ"ה בד"ת וכ"ה בגמרא שבועות י"ג · אמנם בכריתות ז' · הוא כמו שהוא לפנינו וע"ש ושם בגמרא ורש"י ותוס': אלא על השבים וכו' שם ושם בגמרא ורמב"ם פ"ג מה' שגגות דין ו':

ב שם בשבועות וע"ש בתוס' ד"ה ת"ל כתבו דילמא איירי בעשה תשובה ותמה הקרבן אהרן דאיך אפשר שלא התענה ולא קראו מקרא קודש ויוחשב בכלל עושה תשובה ולי אין קושיא כלל דמבלי לאוקמי שבתחלת היום או באמצעו אכל או עשה מלאכה ואח"כ בסוף היום עשה תשובה כמלא שלא התענה: ג ד ירושלמי פ"ח דיומא הלכה ג' ע"ש: ד עיין הכרת שאין אלא אבדן ע' ת"ס' שבת כ"ה · ד"ה כרת ות"ס' יבמות ב' . ד"ה אשת: ומנין שיום

יוסף שהזיתו לרוש א' ורמב"ם פ"א מה' שביתת עשור וסמ"ג ל... קמא דשביעית כ' שם מה ערב שבת אתה מותר לעשות מלאכ... תוס' מועד קטן ד': ד"ה מה להן: ז עד סוף הפרק בגמ' יו... שיח יצחק שם ובכפות תמרים שם וע' זער המלך פ"ב מה' מאכל... [אינו] מ זכר עלי' כו' אינו דין [שלא] יהיה כו' וכשהוא אומר שכבר ק"ו [הוא] כצ"ל ד"ת וכ"ה בגמ' יומא...

פרשתא יב א שבעת ימים לה' [למה נאמר] לפי שנאמר [ת"ל] ובחמשה עשר כ"ה בילקוט ובד"ת

ת"ל חג הסוכות שבעת ימים וגו' · פי' דכתיב בתריה : ה כל מלאכת עבודה לא תעשו מה ... הלשון · ואף בזה הספרים דלוג וחסרון ... כך היתה גירסתו · וע"פ גירסא זו היא

דכתיב והקרבתם על הלחם שבעת כבשים תמימים בני שנה ופר בן בקר אחד ואלים שנים יהיו עולה לה' ומנחתם ונסכיהם אשה ריח ניחוח וגו' · והשתא ניחא דקאמר ומנחתם ונסכיהם · כאישי ריח · מה אימורים בלילה אף מנחה ונסכים בלילה · וגם משמע מינה מנחה ואחר כך נסכים דבסדר הקרבה מיירי : י מנין שנקרבו מוספי שבת עם אימורי הרגל · ולא נאמר כיון שבמוספי הרגל הם ז' כבשים יעלו גם לשבת · ולא יביאו ברגל שני כבשים של שבת : קרבנות הרגל · מה שהם לצורך הרגל : ומנין לקרבנות צבור שהוקדשו לפני הרגל כגון לקיץ המזבח · וכן מותרות דאזלי לנדבת צבור דקרבין בחולו של מועד למ"ד [ביצה י"ט · כ:] נדרים ונדבות אין קרבין בי"ט · וכן קרבנות יחיד וציבור שהוקדשו ברגל שעבר שמקריבין ברגל · ויש ספרים דגרסי שהודרו והיינו נמי שהופרשו · ועל שם שבאו בנדר קרי להו הודרו : ת"ל מלבד כל מתנותיכם וכו' · לכולהו איכא רבויי שבאין ברגל · וי"ל להאי תנא באים נמי בי"ט דאי בחולו של מועד השתא סלוקי מסלקינן נדרים ונדבות מיבעיא · כדאמר בביצה [י"ט:] :

להדיוט ת"ל חג הסוכות שבעת ימים לה'. הא כיצד חגיגה לגבוה וסוכה להדיוט : ד ביום הראשון מקרא קודש קדשהו וביום השמיני מקרא קודש קדשהו · במה אתה מקדשו במאכל ובמשתה ובכסות נקייה : ה וכל מלאכה לא תעשו הרי זה בא ללמד על ימי מועד שהם אסורים במלאכה : ו יכול יהיו אסורים במלאכת עבודה ת"ל הוא הוא אסור במלאכת עבודה ואין ימי מועד אסורים במלאכת עבודה דברי רבי יוסי הגלילי : ז רבי עקיבא אומר מה ת"ל אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש · אם לענין ימים טובים כבר ימים טובים אמורים · שנאמר מלבד שבתות ה' ואומר ביום הראשון שבתון וביום השמיני שבתון · א"כ למה נאמר אשר תקראו אותם מקראי קודש · כבר ימים טובים אמורי' אלא אלו ימי מועד שאסורים במלאכה : ח יכול יהיו אסורים במלאכת עבודה ת"ל הוא · הוא אסור במלאכת עבודה ואין ימי מועד אסורים במלאכת עבודה : ט להקריב אשה לה' עולה ומנחה אם אין עולה אין מנחה שתקדום עולה למנחה · שאם קדמה מנחה לעולה פסולה · זבח ונסכים אם אין זבח אין נסכים שיקדום זבח לנסכים · שאם קדמו נסכים לזבחים פסולים · דבר יום ביומו מלמד שכל היום כשר למוספין · ביומו עבר זמנו אינו חייב באחריותו · יכול לא יהיו חייבים באחריות נסכים למחר ת"ל ומנחתם ונסכיהם ביום ומנחתם ונסכיהם למחר : י מנין למוספי שבת שיקרבו עם אימורי הרגל ת"ל מלבד שבתות ה' מלבד מתנותיכם ומלבד כל נדריכם ומלבד כל נדבותיכם אשר תדרו לה' · מה ת"ל שיכול אין לי קרב ברגל אלא קרבנות הרגל בלבד מניין קרבנות היחיד וקרבנות הציבור ושהוקדשו ברגל שיבואו ברגל ת"ל מלבד שבתות ה' מלבד מתנותיכם ומלבד כל נדריכם ומלבד כל נדבותיכם אשר תתנו לה' אלו העופות והמנחות לרבות את כולם שכולם יבואו ברגל :

פרק טו

יכול רשות ת"ל אלה תעשו לה' במועדיכם אם להתיר כבר התיר · אם כן למה נאמר אלה תעשו לה' במועדיכם · אלא קבעם חובה שיבואו ברגל כולם : ב יכול באיזה רגל שירצה ת"ל ובאת שמה והבאתם שמה אם להתיר כבר התיר אם לקבוע כבר קבוע א"כ למה נאמר ובאת שמה והבאתם שמה אלא זה רגל ראשון שפגעה בו : ג יכול אם עבר רגל ולא הביא יהיה עובר עליו משום בל תאחר ת"ל אלה תעשו לה' במועדיכם אינו עובר עליו משום בל תאחר · עד שיעברו עליו רגלי שנה כולה. רבי שמעון אומר שלשה רגלים כסידרן וחג המצות ראשון : ד כיצד נדר לפני הפסח עד שיעברו עליו הפסח והעצרת והחג · [נדר לפני הע]צרת עד שיעברו עליו העצרת והחג והפסח ועצרת והחג · נדר לפני החג עד שיעברו עליו החג ופסח ועצרת וחג : [ה בית ש]מאי אומרים יכול יחוג אדם ביום טוב ת"ל אך במועד אתה חונג ואין אתה חונג ביום טוב · בית הילל אומרים יכול [יחוג אדם ב]שבת ת"ל אך · ביום טוב אתה חונג ואין אתה חונג בשבת : ו באספכם את תבואת הארץ עבר את השנה שתיעשה [החג באסי]פת הפירות : ז יכול באסיפת כל הפירות ת"ל באספך מגרנך מיקבך · מגרנך ולא כל גרנך · מיקבך ולא כל יקבך · אי [מ]גרנך ומיקבך יכול מקצתם ת"ל באספכם את תבואת הארץ כיצד השתדל לעבר את השנה שתעשה את החג ברוב

פרק טו ב

אם להתיר כבר התיר · דכתיב מלבד כל נדריכם : ג ת"ל אלה תעשו לה' במועדיכם · מיעוט מועדות שתים בא ולימד שאינו עובר ברגל אחד ועדיין אני אומר אם איחר ב' רגלים יעבור בבל תאחר · לכך חזר וכתב בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות וכו' ובפ"א דר"ה [ד.] מפרש טעמייהו : ה ב"ש אומרים יכול יחוג אדם בי"ט · בנדרים ונדבות פליגי כדאיתא בפ"ב דביצה [י"ט] יכול יחוג אדם בשבת · שיביא קרבן חגיגה · ובפ' אלו דברים [פסחים ע:] קאמר · שבעת ימים שמנה נינהו · מכאן לחגיגה שאינו דוחה את השבת : ו עבר שנה שתעשה החג באסיפת הפירות והיינו דאמרינן בפ"א דסנהדרין [י"א:] על ג' דברים מעברין את השנה על האביב ועל התקופה ועל פירות האילן : ז ולא כל גרנך ולא כל יקבך · דהרבה מיני זרעים ופירות יש להם גורן · וכן כמה פירות עושין מהן משקה והוא יקב : אי מגרנך ומיקבך יכול אפי' מקצתם · (שאר מינים דהוו) מיעוט פירות · והוי כהו דין אסיפה לאקבועי חג : השתדל וכו'

הנהות מהרי"ד

ח ע' חגיגה ד' י"א בתוס' שם ובס' טורי אבן שם : ז רבי עקיבא אומר [א]לה מועדי וכו' אם לענין ימים טובים כבר נאמר ביום הראשון כו' א"כ [אלה מועדי ה'] אשר תקראו כ"ה בילקוט : ח יכול יהיו אסורים [בכל מלאכת] עבודה כצ"ל : ט שתקדים עולה למנחה [מנין] שאם [קדמה ... פ]סולה [שפסולה ת"ל] זבח ונסכים כ"ה בילקוט ובד"ת וע' גמ' מנחות מ"ד : ... פ"ב מה' פסולי המוקדשין דין ו' : דבר יום מלמד שכל היום כשר כ"ה ... ביומו נמחק אמנם כ"ה במגילה כ' : והובא ברמב"ם פ"ד מה' מעשה הקרבנות ... [ב]ריתא הוא בתמורה ר"פ יש בקרבנות ד' י"ד : עבר זמנו וכו' ע' תמורה י"ד · ... טרף בקלפי ד' מ"ו : ומשנה למלך פ"ד מה' מעשה הקרבנות וס' שיח יצחק ... ספרי דבי רב על ספרי פנחס ד' קמ"ח · קמ"ט ושדין הובא בסמ"ג עשין ... [למ]חר גמ' זבחים ח' · פ"ד : תענית ב : תמורה י"ד · מנחות מ"ד : ... שבת כו' שמוספי רגלים היה מטמאת והיו מקטירין אימורים שלהם עם מוספי ... וכולה כליל ע' רפ"ו דזבחים ובברכות [illegible]

כדבותיכם · מה ת"ל [לפי שנאמר אלה תעשו לה' במועדיכם] שיכול כ"ה בילקוט : שיכול כו' שיבאו ברגל [ושהודרו לפני הרגל שיבואו ברגל] ת"ל וכו' לרבות את כולם שיהיו קרבים ברגל כ"ה בירושלמי ר"ה פ"א דר"ה הלכה וכ' הוית רענן פי' שנדר ברגל אעפ"י שלא עבר עליהם הרגל מחוייב להביאן ברגל :

פרק טו א במועדיכם [לקבעם] חובה שיבאו [כ לם] ברגל : ב ובבאתם שמה [לקבעם] חובה שיביאם ברגל [אחד] ולא הביא כ"ה שם וכל הברייתות אלו עד סוף ברייתא ד' הוא בירושלמי פ"ק דר"ה הלכה א' והרמב"ם פי"ד מה' מעשה הקרבנות דין י"ג פסק כת"ק וע"ש בכ"מ וכן פסק בסמ"ג לאוין של"ח וע' בגמ' ר"ה ד' ובילה י"ט וע' בס' מעשה רוקח לאחרי כ"ג מוכר"א אב"ד מאמסטרדם על משניות פ"א דר"ה : ה [בית שמאי] אומרים כצ"ל וע' ביצה ד' י"ט ואין אתה חוגג בשבת רמב"ם פ"א מה' חגיגה דין ח' וע"ש : ו שתעשה החג [illegible] הפירות ברייתא פ"ק דסנהדרין י"א : [illegible]

וכו' ברוב אסיפת כל פירות · ברוב מינין שנאספו ככר · שאם יש מיני פירות שלא נאספו ורוב מינים נאספו קודם החג הרי זה בא החג בזמנו · ורוב מינים היינו המינים שהיו רגילין לאצור ולאסוף בגנותיהן (אמר המעתיק נ"ל שמה שהביאו לפרש כן · ולא פירש כפשטא דמילתא כמו שפי' הק"א · הוא כדי שלא תיקשה הא ברייתא למ"ש בפ"ק דר"ה מידי רוב אסיף כתיב · ודו"ק נ"ל ברור בכוונת המחבר · ונכון) · ובפ"א דסנהדרין [י"ג :] נפיק לה מקרא דחג האסיף :

פרק טז ונאמר להלן לקיחה · ולקחתם לכם אגודת אזוב : אע"פ שאינו אגוד כשר · מפרש לה בפ' לולב הגזול [סוכה ל"ג ·] : ב ולקחתם שתהא לקיחה לכל א' וא' · מקשין מה צריך למעט שאין אחד מוציא את אחרים · והלא כמה מצות כגון מצות תפילין וציצית וסוכה דכל אחד חייב · ואין שייך שאחד מוציא אחרים אלא גבי שמיעה כמו בתקיעת שופר · ומפרשים שתהא לקיחה לכל א' וא' מן המינים שצריך ליקח כולם שיהא לקיחה תמה · ובפ' הקומץ רבה [מנחות כ"ז ·] דריש ליה מולקחתם לכם לקיחה תמה שמעכבין זה את זה ה' מינים שבלולב : אלא אם כן נתנו לו במתנה · ואינו דומה לההיא דפ' יש נוחלין [ב"ב קל"ז :] האחים שקנו אתרוג בתפוסת הבית דאם אינו יכול לאכלו לא יצא · כגון שלא הניח אתרוגים אחרים לאחין · דהתם לוקח שלא ברשות ולא נתנו לו : וכולן יצאו בו ידי חובה · ובגמרא [סוכה מ"א : · וע"ש בתוס'] קאמר דר"ע החזירו לרבן גמליאל · וי"ל דר"ג נתנו מתחלה לר' יהושע ע"מ להחזיר · ואע"ג שהוא לא החזירו אלא לר"ע אין לחוש בזה רק שיבא לידו · דבפ' יש נוחלין קאמר שור זה נתון לך במתנה על מנת שתחזירהו לי והקדישו והחזירו הרי זה מוחזר ומוקדש · ופריך א"ל רבא לרב נחמן ומאי אהדריה כו' · משמע אם פדאו והחזירו מתחלה הוי הקדש גמור למעול בו · הכא נמי מה שנתן ר' יהושע לחברו הוי מתנה גמורה מאחר שלבסוף הוחזר לר"ג · ומיהו התם ודאי גם דעתו של ר"ג היתה לכך שיצאו בו כולם · ואין דומה מתנה זו למתנה דבית חורון · דהתם היתה בערמה כדמפרש בירושלמי [נדרי' פ"ה] : ג ביום הראשון אפילו בשבת · ובפ' לולב וערבה [סוכה מ"ג · שבת קל"א :] קאמר דלא צריך קרא אלא למכשירי לולב ואליבא דר' אליעזר דאמר מכשירי לולב דוחין את השבת וכו' כדמפרש התם : ז שתי דליות ואחת (שאינה)

ברוב אסיפת כל הפירות : ח תחוגו את חג׳ ה' שבעת ימים בתשלומים כל שבעה ביום הראשון שבתון שבות וביום השמיני שבתון שבות :

פרק טז ולקחתם לכם רבי יהודה אומר נאמרה כאן לקיחה ונאמרה להלן לקיחה · מה לקיחה האמורה להלן אגודה אף כאן אגודה · וחכ"א אע"פ שאינו אגוד כשר : ב ולקחתם לכם כל אחד ואחד · לכם משלכם ולא את הגזול · מיכן אמרו אין אדם יוצא ידי חובתו ביום טוב הראשון של חג בלולבו של חבירו אלא א"כ רצה נותנו מתנה לחבירו וחבירו לחבירו אפילו הן מאה · מעשה ברבן גמליאל והזקינים שהיו באים בספינה ולא נמצא לולב כי אם ביד רבן גמליאל בלבד · ונתנו רבן גמליאל מתנה לר' יהושע ור' יהושע לר' אלעזר בן עזריה ורבי אלעזר בן עזריה לרבי עקיבא וכולם יצאו ידי חובתם : ג ביום ולא בלילה · ביום הראשון ואפילו בשבת · ביום הראשון אין דוחים את השבת אלא על יום טוב הראשון בלבד : ד פרי עץ את שטעם עצו דומה לפריו זה אתרוג · בן עזאי אומר הדר הדר באילנו משנה לחברתה : ה וכפות תמרים · רבי טרפון אומר כפות ואם פרוד יכפתנו : ו וענף עץ עבות את שענף עצו דומה לקליעה זה הדס וערבי נחל אין לי אלא של נחל ושל בעל ושל הרים מנין ת"ל וערבי נחל · אבא שאול אומר ערבי נחל שתים ערבה ללולב וערבה למקדש : ז רבי ישמעאל אומר פרי עץ הדר אחד · וכפות תמרים אחד · וענף עץ עבות שלשה · וערבי נחל שתים · שתי דליות ואחד שאין קטום רבי טרפון אומר אפילו שלשתם קטומים · רבי עקיבא אומר פרי עץ הדר אחד וכפות תמרים אחד וענף עץ עבות אחד וערבי נחל אחד · הא כשם שלולב אחד ואתרוג אחד כך הדס אחד וערבה אחת · רבי אלעזר אומר יכול אף האתרוג יהיה עמהם בכלל אגודה · וכי נאמר פרי עץ הדר וכפות הא כיצד אתרוג לעצמו הללו אגודה לעצמם : ח ומנין שמעכבים זה את זה שנאמר ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל מלמד שהם מעכבים זה את זה : ט ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים · ולא בגבולים כל שבעה · ומשחרב בית המקדש התקין רבי יוחנן בן זכאי שיהיה לולב ניטל במדינה שבעה זכר למקדש · ושיהיה יום הנף כולו אסור :

פרק יז וחגותם אותו חג לה' שבעת ימים · לפי שנאמר שבעת ימים תחוג לה' אלהיך · יכול יטעון חגיגה כל שבעה ת"ל אותו · יום אחד בלבד : ב ואם כן למה נאמר שבעת ימים בתשלומים כל שבעה : ג ומנין שאם לא חג ביום טוב הראשון של חג חוגג את כל הרגל ויום טוב האחרון ת"ל בחודש השביעי (תחגוהו) [תחוגו אותו] · יכול אם לא חג ברגל חוגג אחר הרגל ת"ל (תחגוהו) [תחוגו אותו] · במועד אתה חוגג · ואי אתה חוגג חוצה לו : ד בסוכות · ולא בסוכה שבתוך הבית · ולא בסוכה שהתחת האילן · ולא בסוכה שתחת סוכה · רבי יהודה אומר אם אין דיורים בעליונה התחתונה כשירה : ז אלא כעין הדורו · מיכן אמרו אוכל בסוכה . שותה בסוכה · ומטייל בסוכה · ומעלה כליו בסוכה · ימים · אין לי אל

גהות מהרי"ד

ח שבעת ימים [תשלומים] כל שבעה כ"ה בד"ת וע' לקמן ריש פרק י"ז : שבתון שבות פי' אפילו ממלאכת דבר האבוד זית רענן :

פרק טז א הובא בגמרא סוכה י"א : וע"ש ול"ג : וע"ש ומנחות כ"ז · ע"ש : ב ולא את הגזול [ולא את השאול] כ"ה בד"ת וכ"ה בגמרא סוכה פ' לולב הגזול ד' מ"א : שם הובאה כל הברייתא הזו וע"ש בתוס' ובכפות תמרים : ג ביום ולא בלילה משנה מגילה כ' ורמב"ם פ"ז מה' לולב וסמ"ג עשין מ"ד : ביום ואפי' בשבת ע' גמ' סוכה מ"ג . וע' ירושלמי פ' בתרא דראש השנה הלכה י"א ופ"ג דסוכה הלכה ג' : ד ע' גמרא סוכה ל"ה : וירושלמי שם פ"ג הלכה ה' : ה סוכה ל"ב : תניא רבי יהודה אומר משם רבי

מאמשטרדם פ' אמור : וכי נאמר פרי עץ הדר וכפות [והלא ... כפית] הא כיצד כ"ה בילקוט ובד"ת ושם בגמרא : ח שם בסו... לולב וסמ"ג עשין מ"ד וטוש"ע א"ח סי' תרמ"ז : ט ולא בג... משחרב בית המקדש משנה ר"ה ל' · וע"ש בגמרא ו... ס"ח · וע"ש :

פרק יז א וחגותם כו' שבעת ימים [מה ת"ל] כו' בלבד [... בחודש השביעי [תחוגו] יכול כו' ת"ל תחוגו או... בד"ת וכל זה הוא בגמ' חגיגה ט' · וע"ש בגמרא והובא...

במלואים דכתיב תשבו יומם ולילה שבעת ... שאין תדירין · שאין לוקח לולב אלא פעם ... [סוכה מ"ב] מדאצטריך נפיק ביה : **ט** האזרח ... [כ"א] קאמר · האזרח משמע גברי ·

ממנו שמן על ידי הדחק בכתישה ובשלוקה : שלשה זיתים · בשלשה פעמים מלקטין זיתים : ובהם שלשה שמנים · בכל לקיטה יש ג' שמנים וכל אחרון גרוע מן הראשון : הזית הראשון מגרגרו בראש הזית · בפרק כל הקרבנות [מנחות פ"ו] מגרגרו תנן · כלומר מלקט ובורר הגרגרות המבושלים מתוך הקשים · או מגלגלו תנן · כלומר שמניחן להיות מגולגלין ומבושלין כל צרכן בראש הזית אבל אינו ממהר בליקוטן עד כדי שיהא צריך לברור אותן מתוך הקשים שבהם · ופשוט מברייתא דידן שמן זית מזיתו מכאן וכו' ש"מ מגלגלו תנן · כך פרש"י התם ובמסכת ע"ז [ל"ט :] גבי זיתי גלוסקאות המגולגלין וכן ביצה מגולגלת [עוקצין פ"ב] : כונסן לבית הבד · שיש שם כלים המזומנים לשמן ונותן זיתים בסלים וכובש ידו עליהן והשמן יוצא מפני שהם רכות ומבושלים · ושוב פורקן מן הסלים וטוחנן בריחים שיש בבית הבד ונותן לסלים ומוציא השמן למקום שהוא בראשונה · ושוב טוענו בקורה · והיוצא על ידי אותן המעשים ה"נה שמן ראשון · ושוב פורק וטוחנן ומוציא שמן שני · ועוד חוזר ושוחן וטוען בקורה וזהו שלישי כך הגירסא כאן · ובמנחות גרסינן כונסן לבית הבד וטוחנן בריחים נותנם בסלים והיוצא מהם זה היה ראשון · מוכח דלשמן ראשון לא היה טוען בקורה : **ב** הזית השני מגרגרו בראש הגג · מלקט גרגרים בעמדו על הגג שהם זתים בענפים נמוכים · ולא נתבשלו כראשונים שהם למעלה בראש הזית כנגד השמש ומלקטן בזמן שני : **ג** הזית השלישי · שמלקטו בזמן שלישי מענפים נמוכים וקרובים לארץ והם קשים וצריכים להתעכב במעטן ובקבוץ שלהם עד שילקה · שמתוך החמימות מתרככין עוטנו במעטן · והוא מלשון

הריני דן נאמר כאן שבעה ונאמר שבעה באוהל מועד · מה שבעה האמור באוהל מועד עשה בהם לילות כימים · אף שבעה האמורים כאן נעשה בהם הלילות כימים : **ו** או לכה לדרך זה · נאמר כאן שבעה ונאמר שבעה בלולב מה שבעה אמורים בלולב לא עשה בהם את הלילות כבימים · אף שבעה האמורים כאן לא נעשה בהן את הלילות כבימים : **ז** נראה למי דומה דנין שבעת שהם תדירים כל היום משבעה שהם תדירים כל היום ואל יוכיח שבעה שבלולב שאינן תדירים כל היום : **ח** או לכה לדרך זו דנין שבעת שהם מנהג לדורות משבעה שהם מנהג לדורות · ואל יוכיחו שבעה שבאהל מועד שאין מנהג לדורות · ת"ל תשבו שבעת ימים תשבו שבעת ימים לגזירה שוה · מה תשבו שבעת ימים שנאמר באהל מועד עשה בהם את הלילות כימים · אף תשבו שבעת ימים אמורים כאן נעשה בהם את הלילות כימים : **ט** אזרח · זה אזרח · האזרח · (לרבות) [להוציא] את הנשים · כל האזרח לרבות את הקטנים · בישראל · לרבות גרים ועבדים משוחררים : **י** ישבו בסוכות · בסוכות של כל דבר · שהיה רבי יהודה אומר והדין נותן שלא תהא סוכה אלא בארבעת המינים · ומה אם לולב שאינו נוהג בלילות כבימים אינו בא אלא בארבעת המינים · סוכה שהיא נוהגת בלילות כבימים אינו דין שלא תהא אלא מארבעת המינים · אמרו לו לרבי יהודה כל דין שאתה דן תחילתו לחחמיר וסופו להקל אינו דין · הא אם לא מצא מארבעת המינים ישב לו שלא בסוכה · והכתוב אומר ישבו בסוכות בסוכות של כל דבר : **יא** וכן עזרא אומר ואשר ישמעו ויעבירו קול בכל (מחניהם ובעריהם) [עריהם] ובירושלים לאמר צאו ההר והביאו עלי זית ועלי עץ שמן ועלי הדס ועלי תמרים ועלי עץ עבות לעשות סוכות בכתוב · למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים · רבי אלעזר אומר סוכות ממש היו · רבי עקיבא אומר סוכות ענני כבוד היו · בהוציאי אותם מארץ מצרים · מלמד שאף הסוכה זכר ליציאת מצרים : **יב** וידבר משה את מועדי ה' אל (כל) בני ... מלמד שהיה משה אומר להם לישראל הלכות הפסח בפסח והלכות עצרת בעצרת · והלכות החג בחג בלשון שהיה ... לשון הוא אומר להם לישראל · וכל פרשיות נאמרה בענין אחד · רבי יוסי הגלילי אומר מועדי ה' נאמרו ולא נאמרה ... עמהם · בן עזאי אומר נאמרו מועדי ה' ולא נאמרו פרשת נדרים עמהם : **יג** רבי אומר מת"ל וידבר משה את מועדי ה' ... ישראל לפי שלא למדנו אלא על הפסח ועל התמיד שידחו את השבת שנאמר בהם במועדו ושאר כל קרבנות הצבור מנין ... תעשו לה' במועדיכם לעומר ולקרב עמו · ולשתי הלחם ולקרב עמהם לא שמענו · וכשהוא אומר וידבר משה את מועדי ה' אל (כל) בני ישראל קבע מועד לכולם :

... **א** יג צו אין צו אלא זירוז מיד ולדורות · אמר ר"ש ביותר כ"מ שיש בו חסרון כיס . ויקחו אליך · אתה גיזבר לדבר · שמן זית ולא שמן שומשמין ולא שמן אגוזים ולא שמן צנונות שמן זית מזיתו · מיכן אמרו שלשה זיתים ובו שלשה ... הראשון מגרגרו בראש הזית וכונסן לתוך הבד וטוחנם בריחים ונותנם בסלים וטוענם בקורה והיוצא מהם ראשון · ... לתוך הבד וטוחנו בריחיים ונותנו בסלים · וטוענו בקורה והיוצא מהם ראשון · פורקן וטוחנן שנייה היוצא מהם שני · וחזר וטוחן זה שלישי · הראשון למנורה · והשאר למנחות : **ב** הזית השני מגרגרו בראש ... וטוען זה שלישי · הראשון למנורה והשאר למנחות : **ג** הזית השלישי עוטנו בבית הבד עד שילקה ומעלהו ועושהו ... הגג כונסן לבית וטוחנן ונותן בסלים וטוענן בקורה והיוצא מהם ראשון · פורקן וטוחנן שניה היוצא מהם

הגהות מהרי"ד

מלשון [איוב] עטיניו מלאו חלב והוא ענין גומא: ד לא היה טוחנן ברחיים · שהם נשברים מאד ויש שם שמרים הרבה: ואינו נותן את הלחם (גירסא זו איכה בספרי שלנו · ולא במנחות פ' כל קרבנות [פ"ו.] ולא בת"כ ולא בילקוט · ועיין פירושו לקמן · וכן תיבת וקורדו דבסמוך אינו בספרים שלנו) תוך הסל אלא סביבות הסל וקורדו לתוך הסל · כלומר כשמוליך זיתים הנכתשין בכלי המזומן לכך: לא יתנם בתוך הסל · שבתוך הגיגית ויורד השמן לגיגית מפני שהקפטים והשמרים נסחטין ויוצאין דרך דופני הסל שהן נדחקין מכובד זתים כתושים · אלא מערה את הכל לתוך הגיגי'. ושוב נועץ הסל לתוך הגיגית והשמן מסתנן ומתברר לתוך הסל ושואבו כשהוא צלול ונח · הלחס כדתנן בפ"ב דכלים · וכן לעיל בפ' [שמיני] כלי חרס מלודיות ועד לחמיות · ויש מפרשים הלחס קורא כל דבר הנכתש ונעשה כעין בצק · ובתוספתא דע"ז [ס"ח] נכרי העושה עם ישראל בגת הרי זה מעלה את הלחס לגבי תפוח אע"פ שהיין צף על גבי ידיו מותר · שאין דרכן לנסך שם כו' ומיהו גם · שם אם הוא כלי כמו שפירשנו מתיישב יפה: ה השני שבראשון והראשון שבשני שוין · בגמרא [מנחות פ"ו: ע"ש בתוס'] קאמר שוין למנחות · ומשום דמצוה להביא מן המובחר · וקמ"ל שיביא מאיזה שירצה למנחה שלו · אבל אם יש שלישי שבראשון וראשון בשני יביא מראשון שבשני שהוא מובחר · אבל למנורה לא היו אלא ראשונים לבד כשרים · ולא השניים · כך פירש רש"י ז"ל: ו יכול לא יהא כתית כשר למנחות · דמשמע כתית למאור ולא למנחות · אע"ג שהוא משובח וטוב יותר: הא מאי אני מקיים למאור ולא למנחות · ואמר בגמרא מפני החסכון · שהתורה חסה על ממונן של ישראל · ולא הצריכו הכתוב לכך להכביד עליהם · ודייק לה מדכתיב למאור דיתורא הוא דהא במנורה קיימינן ולא היה צריך לכתוב למאור: ז שתהא שלהבת עולה מאליה · כלומר להדליקה יפה כשגמרה שלהבת שלה לעלות · והיינו כדעולא דאמר [שבת כ: כ"א:] צריך שידליק ברוב היוצא · א"נ שתהא שלהבת עולה מאליה ואין צריך לסייע לה שתהא דולקת · והיינו כדתני ר' חייא [כ' כ"א:] שתהא שלהבת עולה מאליה ולא תהא עולה על ידי דבר אחר · ומייתי לה בפ' יציאות השבת: מצא שתי נרות מזרחיות דולקות · ס"ל [ע' תוס' מנחות פ"ו:] דמזרח ומערב מנחים: ומניח את המערבי דולק · וא"ת א"כ לא היה מטיב אלא אחת לאחר זריקת דם התמיד (ובפ"ב) [ובפ"ג ל"ג:] דיומא אמרינן וגיעבד הטבת שתי נרות ברישא · כיון דאתחיל במצוה עבד רובא · וניעבד ש"ת · אמר קרא בהטיבו את הנרות ואין נרות פחות משנים וי"ל קרא לא מיירי בכם ולא סמך על נס · אבל ודאי אם יבא הנס · הכי נמי שלא ייטיב אלא אחת מזרחית לבדה · אבל שנייה לפי שהיא מערבית הניחה: שממנה היה מדליק בין הערבים · כדפרש"י דכתיב להעלות תמיד · שיהא נר קבוע להדליק שאר נרות ואיזהו זה נר מערבי · ומה שקורא מערבי לשני של ראשון משום דכל דעייל בהיכל באותו נר פוגע ברישא · אבל בראשון שהוא מזרחי ממש לא אפשר דכתיב יערוך אותו לפני ה' · ובחיצון לא קרינן ביה לפני ה' · כדאמרינן בפ' שתי הלחם [מנחות צ"ח:] והיינו דקאמר לקמן בפ' כל קרבנות [פ"ו:] ובפ' במה

מחם שני · חזר וטחן וטען זה שלישי הראשון למנורה והשאר למנחות: ד רבי יהודה אומר לא היה טוחנן בריחים אלא כותשן במכתשת ולא היה טוענן בקורה אלא באבנים · ואינו נותן בתוך הסל אלא סביבות הסל נותנן וקודח מתוך הסל: ה הראשון שבראשון אין למעלה הימנו · השני שבראשון והראשון שבשני שווין · השלישי שבראשון והשני שבשני והראשון שבשלישי שוים · השלישי שבשני והשני שבשלישי שוים · השלישי שבשלישי אין למטה הימנו: ו זך שיהא נקי כתית רבי יהודה אימר אינו אומר כתית אלא כתיש · יכול לא יהיה כתית כשר למנחות ובשהוא אומר עשרון סולת בלול בשמן כתית רבע ההין לימד על הכתית שהוא כשר למנחות הא מה אני מקיים כתית למאור לא כתית למנחות: ז להעלות נר שתהא שלהבת עולה · להעלות נר שתהא נר המערבי תדיר שממנו יהיה מתחיל ובו יהיה מסיים ובשעה שאחיו הכהנים נכנסים להשתחוות · הוא היה מקדם לפניהם · כיצד נכנס ומצא שתי נרות מזרחיים דולקים מדשן את המזרחי ומניח את המערבי דולק שממנו מדליקים את המנורה בין הערבים · מצאו שכבה מדשנו ומדליקו ממזבח העולה · תמיד אף בשבת תמיד אף בטומאה: ח מחוץ לפרוכת העדות מה ת"ל לפי שנאמר וישם את המנורה באהל מועד נוכח השולחן · ואיני יודע אם סמוכה לפרוכת ואם סמוכה לפתח · וכשהוא אומר מחוץ לפרוכת העדות באהל מועד מלמד שהיא סמוכה לפרוכת יותר מן הפתח: ט העדות עדות לכל באי העולם שהשכינה בישראל וכי צריכים לנר · והלא כל ארבעים שנה שעשו ישראל במדבר לא צרכו לנר שנאמר כי ענן ה' על המשכן ואש תהית לילה בו · אם כן למה נאמר העדות עדות לכל באי העולם שהשכינה בישראל: י יערוך אותו אהרן ובניו מה ת"ל לפי שנאמר אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנירות יכול יהיה כהן אחר נכנס בשבעת נירות ת"ל להעלות נר תמיד · יכול לא יהיה כהן אחד נכנס בשבעת נירות אבל יהיו שבעה כהנים נכנסים בשבעה נירות ת"ל יערוך אותו אהרן ובניו · הא אהרן ובניו אינן עורכים אלא אחד: יא מערב ועד בוקר · תן להם מידתן שיהו דולקים מערב ועד בוקר · ושלא תהיה להם עבודה מערב ועד בוקר אלא הם תמיד אף בשבת תמיד

מדליקין [שבת כ"ב:] עדות שהשכינה שורה בישראל ... מדליק מנורה בערב · וכל כך היתה קיימת ולאחר ... ונותן פתילה חדשה ושמן חדש · והוי פי' ובה היה ... פי' שם שבה היה מדליק שהניחה דולקת כל היום ומדליק ...

שני המקראות · גם להעלות נר · וגם יאירו שבעת ... אהרן ובניו אין מעורכין אלא אחד · כלומר כשהם ט... עצמו · וקאמר אהרן ובניו · דאין לומר כולן יכנסו ויער... בספרי זוטא בפרשת בהעלותך · יאירו שבעת הנרות ... כאחד · ת"ל להעלות נר אחד · יכול אהרן לא היה ... יהיו מעלין כולן כאחד · ת"ל יערוך אותו אהרן ובניו · ... מערבי כלל · אלא שקיל ועדי אם ידליק כלם ביחד. או ... יא תן להם מדתם מערב ועד בקר · והיינו חצי לוג לכ... [שתי מנחות פ"ט·] ובמס' שקלים בפ' אלו הן הממו... על הפקיע · כדתנן [סוכה כ"א·] מבלאי מכנסי הכהני... וכן מפרש בירושלמי שהיה מזווג פתילות לפי לילות ארוכ... דמפרש על התקיע · בענין אחר במס' יומא [כ"ג·] מ... פתילות לפי הלילות: שלא תהא עבודה מערב עד בוקר ... תמיד נשחט [פסחים כ"ט·] יערוך אותו מיעט שלא ...

הגהות מהרי"ד

מזרחי וגור אריה ריש פרשת תצוה: ו וכשהוא אומר [שמות כ"ט] עשרון כו' לא כתית למנחות [מפני החסכון] כ"כ בד"ת וע' גמ' מנחות פ"ו: ז שתהא שלהבת עולה [מאליה] כצ"ל ד"ת וכוכא ברמב"ם פ"ג מה' תמידין ומוספין שאסור להדליק במקדש בפתילות ושמנים שאין מדליקין בהם בשבת משום שנאמר להעלות נר תמיד שתהא שלהבת עולה מאליה והוא כמו שמבואר בגמרא שבת ר"פ במה מדליקין ד' כ"א · דאסך קאי הך מימרא ובסמ"ג עשין קנ"ג כ' להעלות נר מדליקין עד שתהא שלהבת עולה מאליה והנראה שהוא מה דאיתא שם בגמרא ס"פ יציאות השבת ד' כ': ע"ש והמפרשים בסמ"ג ...

ובה היה מסיים: (תמיד אף בשבת תמיד אף בטומאה) הד"ת מוחק ו... הפרק מאידך קרא: ח מחוץ לפרוכת העדות [באהל מועד] מה ת"ל כו... וכו' כ"ה בילקוט: ט הובאה בגמרא שבת כ"ב וע"ש ברש"י ותוס' ו... והד"ת הגיה שצ"ל שהשכינה [שורה] בישראל כו' שהשכינה [שור... ושם וע' ס' השר לר"ת סי' קע"ח קפ"ד. ולפנת פענח למו... ופ' בהעלותך דרוש א' · ואמרי שפר למוהרא"ן חיים פ' בהעלו...

...אמר בו נערב ובין הערבים : יב על טהרה ...מרינן [משנה יומא כ"ח :] על טיהרו של מזבח ...קנים · וקני המנורה היו רחבים מלמעלה להושיב ...מוך את הנרות בקיסמין בין קנה לקנה דכוי

למימר דפסול : ומנין שירדו בתנור וגזירת הכתוב · א"נ מצריך קרא יש טורח מרובה ולא יתעסקו יפה : ת"ל וזו שימה היא רדיית הפת בתנור :

תמיד אף בטומאה : יב על המנורה הטהורה על טהרה של מנורה שלא יסמכם בקיסמים ובצרורות · יערוך את הנרות לפני ה' שלא יתקן מבחוץ ויכנס · תמיד · אף בשבת · תמיד · אף בטומאה :

פרק יח

סולת ואפית אותה · מנין אף חיטים יקח ת"ל ולקחת סולת · יכול אף שאר מנחות נלקחות חיטים ת"ל אותה. זו נלקחת חיטים ואין שאר מנחות נלקחות חיטים : ב שתים עשרה חלות שיהו שוות · שני עשרונים שיהו שוים · החלה האחת · כל לישתה ועריכתה לא יהא אלא אחת אחת יכול אף שתי הלחם לישתן ועריכתן אחת אחת · ת"ל יהיה החלה האחת · ומנין שירדו לתנור שתים שתים ת"ל ושמת אותם יכול אף שתי הלחם ירדו לתנור שתיהם ת"ל אותה זו נאפת שתים ושתי הלחם נאפים אחת אחת · ושמת אותם ליטפס · ושלשה טפיסים היו שם ונותנם לטפוס · כשהם בצק · ובתנור היה להם טפוס · וכשהוא רודם נותנם לטפוס כדי שלא יתקלקלו : ג שתים מערכות יכול שמנה וארבע ת"ל שש המערכת · אי שש המערכת יכול שש ושש ושש ת"ל שתים עשרה · אי שתים עשרה יכול ארבע וארבע ת"ל שתים המערכת ושש המערכת הא עד שיאמרו שלשה כתובים ואם לאו לא שמענו : ד על השולחן הטהור על הטהרו של שולחן · שלא יהו הסניפים מגביהים את הלחם מעל גבי השולחן · מיכן אמרו ארבעה סניפים של זהב היו שם מפוצלים מראשיהם שיהו סמוכים בהם שנים לסדר זה ושנים לסדר זה ועשרים ושמונה קנים בחצי קנה חלול ארבעה עשר לסדר זה וארבעה עשר לסדר זה : ה ונתת על המערכת · יכול מערכת אחת הריני דן נאמר כאן מערכת · ונאמר להלן מערכת מה מערכת אמור להלן תופס שתים מערכת · אף מערכות האמור כאן תופס שתים מערכות : ו לבונה זכה שתהא ברורה · והיתה ללחם · חובה ללחם · והיתה ללחם מלמד שהיתה מעכבת ומפגלת ופוסלת את

משאנ"ץ

...בתנור שתים שתים לאפות פי' שתים ביחד · קרא שיתעסקו בו היטב · אבל יותר משתים : ת"ל ושמת אותם · אחר לישה ועריכה כתיב · יכול אף שתי הלחם ירדו לתנור שתים ת"ל ושמת אותם · ובפ' שתי הלחם [צ"ד ·] פריך והא אפיקתיה · א"כ לימא קרא ושמתם מאי ושמת אותם ש"מ תרתי : ושמת אותם לדפוס · משמע שימה באומנות · דלא כתיב ונתת אותם · לפי שהיה לו קרנות ארוכים כדתנן בפ' שתי הלחם · צריך דפוס שלא יתקלקל · וכן התנור שהיו רודים בו ואופין אותו היה שם בדופני התנור דפוס כמין ספינה רוקדת או כמין תיבה פרוצה · דאיכא פלוגתא התם ושוב כשהי' רודה מן התנור היה נותן בדפוס שלישי · וברא[ש]ון לא היה מחזירו · דכיון דאפי ליה נפחה כדאמר התם : ג שתים מערכות · יכול שמנה וארבעה · שהרי כבר נאמר שתים עשרה חלות ויהיה מערכה אחת משמנה ושנייה מארבעה. א"נ דמשמע שצריך שתיהן שוות כמו שני עשרונים מ"מ הוי אמינא למצוה · אבל אם עשה שאינן שוות שפיר דמי כדאמרינן [יומא ס"ב ·] גבי שני שעירי עזים דיום הכפורים · לכך צריך לומר שש המערכת : אי שש המערכת יכול שש ושש ושש · אם לא נאמר י"ב חלות · הא שתים מערכות · ועדיין שש חלות שהיא מערכה שלישית · ת"ל י"ב חלות : אי שתים עשרה יכול ד' וד' וד' · ואפילו כתב שתים מערכות הוה אמינא למצוה · ואם רצה יעשה שלש מערכות : ת"ל שתים מערכות ושש המערכת · כלומר צריך ג' קראי לעיכובא · ואם שינה פסל · ובגמרא דשתי הלחם [מנחות צ"ח ·] גירסא אחרת וזאת נראה עיקר : ד ארבעה סניפין מפוצלין מראשיהן שהיו עומדין משני צדי השלחן · מערכה אחת בין שני סניפין לסמוך צדי הלחמים מכאן ומכאן שהיו נעשין כמין תיבה פרוצה ומגביהין ועולין · וצריך לסמוך שלא יתהפכו לאחוריהם · וכן מערכה אחרת · וי"ד כמין חצאי קנים החתוכין לארכן להשים תחת הלחם למערכה אחת וכן לשנייה · וארבע חלות צריכות כל אחת ג' קנים · וחלה העליונה ב' קנים · והתחתונה אינה צריכה כלום · כיצד חלה ראשונה על טהרו של שלחן . ומניח על דפניה שלשה קנים · ועליהם חלה וכן שנייה וכן שלישית ורביעית אותן ד' חלות היו להן שלשה קנים ולמעלה מן הרביעית שהיא חמישית מן התחתון · שניקנים על פיצולי הסניפין · שהסניפין היו מפוצלין עם דופני חלה חמישית · וואלין ראשי הפיצולין למעלה מן החלה החמישית ועל ראשי הפיצולין היה נותן קנה מכאן וקנה מכאן · ועיקר הסניפין עולה באמצע הפיצולין · ומגביה כנגד גובה חלה העליונה כדי לסמכה · אבל שני קנים העליונים לא היה נותן על חלה שתחתיהן כדי שלא להכביד על התחתונים · ולמ"ד הלחם היה כמין ספינה רוקדת · היה עושה כמין פגימות על דופני הלחם לקבל ראשי הקנים שלא ישמטו · ובמנחות [צ"ז] מפורשת כל פי המימרא : ה ונאמר להלן מערכת · ושמת אותם שתים מערכות שש המערכת : תופס שתי מערכות מדכתיב קרא שתים מערכות דעלייהו קאי : ו מלמד שהיא מעכבת ומפגלת שהבזיכים הם מתירים את הלחם · ואם בהקטרתן מחשב לאכול לחם חוץ לזמנו נפגל הלחם · וכן אם שני בזיכין יצאו חוץ לחומת העזרה ונפסלו ביוצא גם הלחם פסול · שאין מי שיתירנו · ודריש מדכתיב

הגהות מהרי"ד

מדכתיב והיתה דהויה כתיב בה : אינו על גבי הלחם דלא כתיב והיתה על הלחם : שיש להם שולים · אבל עגולים למטה לא · כדי שלא יתגלגלו על דופני הלחם ויבלעהו · כן מפרש בפרק שתי הלחם צ"ח · ועיין פרק תמיד נשחט [פ"ג : בתוס' שם] : ז ונאמר להלן אזכרה · במנחה : מלמד בטעונה שני קמצים · דאזכרתה לכל מערכת קאי שהם שתי אזכרות : ח אין עורך את הקנים בשבת · אע"ג דאין אסור אלא משום שבות דאיסור טלטול [עירובין ק"ג ·] ואין שבות במקדש · הכא לא צריך · דבהוא פורתא לא מיעפשא כדמפרש בפ' כל הכלים [שבת קכ"ד .] ושבות שאינה צריכה לא התירו במקדש כדאיתא בפ' תמיד נשחט [פסחים ס"ה ·] : אלא נכנס מערב שבת שבא להדליק נרות · ואז שומטן וכו' : כל הכלים שהיו במקדש אורכן לארכו של בית · וסבירא ליה דשלחן ומנורה מזרח ומערב הן מונחין : חוץ מן הארון · שהיה ארכו לרוחב של בית · והבדים נתונין בהם ובולטין לארכו של בית שנאמר ויאריכו הבדים : ט ואחר השבת היה נכנס וסודר · והיינו על כרחין כשהלך להטיב הנרות ביום ראשון · ואת"ל שזה לא היה ביאה ריקנית נכנס ויוצא בלא שום עבודת פנים כיון שלצורך הלחם היה עושה · והיה נכנס שם במוצאי שבת · וצריך עיון : אע"פ שאין עליה משאוי · היה ראוי לומר משום [בספרים שלנו גרס לפי שאין עליה משאוי] שאין עליה ולכך די בשני קנים תחתיים · ולגירסת הספרים היה מניחה על שני קנים ולא היה מניחה בלא קנים על חברתה · אע"פ שאין עליה משאוי ולא היה להוש שמא תשבר חבירתה שתחתיה : מרצון בני ישראל · שאין כופין את הציבור : ברית עולם ממי שהברית שלו · באת להם מצוה זו ממי שהברית שלו והוא הקב"ה : י ת"ל והיתה · כל הוייתה במקום קדוש צריכה להיות · והוא רבי יהודה דלקמן · מיהו לפי מה דגרסינן בפ' שתי הלחם [צ"ו] אחד שתי הלחם ואחד לחם הפנים לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן מבפנים והוא ת"ק של ר' יהודה הכא הוי שייך לגרום ומנין שאפייתן

בפנים ת"ל והיתה · ולפי גירסא דהכא יש דת"ק דרבי יודא דמתניתין דהתם · קאמר טעמא משום דמדת יבש לא נ... פאגי · אפילו חוץ לחומת ירושלים : י...

את הלחם · והיתה ללחם · אינה על גבי לחם אלא נותנה לשם בזיכים שיש להם שולים ונותנם על גבי (הלחם) [השלחן] כדי שלא יבצעו את הלחם : ז לאזכרה · רבי שמעון אומר נאמר כאן אזכרה ונאמרה להלן אזכרה · מה אזכרה אמורה להלן מלא הקומץ · אף כאן מלא הקומץ מלמד שהיא טעונה שני קמצים מלא הקומץ לסדר הזה ומלא הקומץ לסדר הזה : ח ביום השבת ביום השבת עורך חדשה ובשבת יקטיר ישנה · יערכנו אין עורך עמו קנים בשבת אלא נכנס מערב שבת ושומטם ונותנם לאורכו של שולחן כל הכלים שהיו במקדש אורכן לאורכו של בית חוץ מן הארון : ט ואחר שבת היו נכנס וסודר שלשה תחת כל אחת ואחת ושנים תחת העליונה לפי שאין עליהם משאוי · מאת בני ישראל · מרצון בני ישראל · ברית עולם · ממי שהברית שלו : י והיתה לאהרן ולבניו ואכלוהו במקום קדוש מלמד שאכילתה במקום קדוש · אין לי אלא אכילתה במקום קדוש מניין אף לישתה ועריכתה במקום קדוש · ת"ל והיתה · יכול אף שתי הלחם לישתם ועריכתם במקום קדוש ת"ל כי קדש קדשים · ר' יהודה אומר כל מעשיהם בפנים ר' שמעון אומר לעולם הוי רגיל לומר שתי הלחם ולחם הפנים כשירות בעזרה וכשירות בבי פגי : יא (הוא היה אומר) [היא] שאם נפרסה אחת מהם כולם פסולות לו יכול לו לבדו ת"ל ולבניו · אי ולבניו יכול לבניו ולא לו ת"ל (ולבניו) [לאהרן הכיצד] לאהרן שלא במחלוקת ולבניו במחלוקת מה אהרן כהן גדול אוכל שלא במחלוקת · אף בניו כהנים גדולים אוכלים שלא במחלוקת · מאשי ה' · אין להם אלא לאחר מתנות האישים · חק עולם · לבית עולמים :

פרשתא יד

ויצא בן אשה ישראלית מנין יצא מבית דינו של משה שבא ליטען אהלו בתוך מחנה דן · אמרו לו מה טיבך ליטע בתוך מחנה דן · אמר להן מבנות דן אני אמרו לו הכתוב אומר איש על דגלו באותות לבית אבותם יחנו בני ישראל · נכנס לבית דינו של משה ויצא מחוייב ועמד וגידף · והוא בן איש מצרי · אעפ"י שלא היו ממזרים באותה השעה הוא היה כממזר · בתוך בני ישראל · מלמד שנתגייר · וינצו במחנה · על עיסקי מחנה · בן הישראלית · ואיש הישראלי · זה שכנגדו : ב ויקוב בן האשה הישראלית את השם · זה שם המפורש ששמע מסיני · ויקלל אינו אומר ויברך כענין שנאמר ברך נבות אלהים ומלך אלא ויקלל מלמד שאינן הורנים ... יהושע בן קרחה בכל יום דנים את העדים בכינוי · יכה יוסה את יוסה נגמר הדין לא היו הורגים בכינוי ... כל אדם בחוץ ומשאילים את הגדול שבהם ואומרים לו אמור מה ששמעת בפירוש והוא אומר · והדיינים ... וקורעים ולא מאחים · והשני אומר אף אני כמוהו · ואין העדים צריכים ליקרע שכבר קרעו משעה ששמעו ...

הגהות מהרי"ד

י"א י"ב : אינה על גבי הלחם ברי יתא מנחות נ"ח · וע' פסחים ס"ג : ושם בתוס' והובא ברמב"ם פ"ה מה' תמידין ומוספין דין ב' וע' בסמ"ג עשין קל"ה כ' ונותן על העליונה וע' תוס' סוטה ל"ו · ד"ה מאי על : שיש להם שוליים ונותנם על גבי [הלחם] כ"ה בילקוט והוא בגמרא פסחים ס"ד וברמב"ם שם : ז עיין לעיל ס' ויקרא דיבורא דנדבה סוף פרק י' והובא ברמב"ם שם : ח ט משנה מנחות נ"ו · וע"ש בגמרא וברמב"ם שם דין י"א : מרצון בני ישראל כדלעיל פרשה י' ברייתא ה' גבי עומר דאין כופין לציבור . ממי שהברית שלו שהקב"ה יכול להבטיח לעולם וזית רענן : י ע' משנה מנחות צ"ה ורמב"ם פ"ה מהלכות תמידין ומוספין דין ו' : יא שאם [נפרסה] א' וכו' כ"ה בילקוט וע' גמ' מנחות ח' : ט' · והובא ברמב"ם פ"ה מה' תמידין ומוספין דין ט"ו : הא כיצד לאהרן [תחלה ואח"כ לבניו לאהרן] שלא במחלוקת כ"ה בד"ת וילקוט וע' יומא י"ז : ע"א ב"ב קמ"ג : סנהדרין כ"א · והובא בכמב"ם ספ"ד מה' תמידין ומוספין : אין להם אלא לאחר מתנת האישים כ"ה במשנה מנחות צ"ט : והרמב"ם פ"ה מה' תמידין ומוספין דין ה' :

פרשתא יד א ויצא בן אשה ישראלית [מאין] יצא כ"ה בילקוט : הוא היה [ממזר] כ"ה בילקוט וע' יבמות מ"ה : וע' רמב"ן על התורה כאן כ' דהוא דלא כהלכתא דהא קיי"ל הולד כשר והצרפתים אומרים שקודם מ"ת הולד ה"לך אחר הזכר כמו שאמרו באומות הולך אחר הזכר וא"כ היה מצרי ממש וכשגדל נתגייר ואין דעתי כן אלא מעת שבא אברהם בברית היו ישראל וכמו שאמרו בעשו ודילמא ישראל מומר שאני וק"ו הוא ומה ...

ליטע אהלו במחנה דן לוה פירש שאביו נתגייר ועיין יבמ... ברש"י ותוס' וע"ש במהרש"א אם הפי' שהוא כשר אבל צרי... להתגייר ויע' בשער המלך ריש פט"ו מה' איסורי ביאה ולפי פש... שצריך שיתגייר וע' קרבן נתנאל על הרא"ש פ"ד דיבמות סי'... של שלמה פ"ד דיבמות סי' ל"ח וע' רמב"ן ד' ק"כ ע"ג ושאל... מבואר דכשר גמור הוא וכן מבואר בשו"ת רבי מנחם... עוד כ' שם בשם פרקי דר"א [פ' מ"ח] שהמצרי הרג את... סנהדרין כ"ח : משמע דפליג על זה דאיתא שם עכו... חייב מיתה ובודאי איירי דלא הרגו דאל"כ צריכה למימר... מה' מלכים דין י' רק שאעפ"י שחייב אינו נהרג וע"ש בכסף משנ... דין זה וע' ס' אהבת עולם למוהר"ש אלגזי עמוד תורה ד' י"ל... מדדרשינן וירא כי אין איש עתיד לצאת ממנו שיתגייר ואם איתא... א"כ הלא אין ממתינין לאשה עד שתלד ואין אנו דנין על העתי... אין נהרג רק בדיני שמים ועבור זה שפיר היה צריך להביט בעין קד... מי שיתגייר : על עסקי מחנה [שבא ליטע אהלו במחנה דן] ואיש הי... ליה מאי קאמר ואיש הישראלי בה"א הידיעה דהא לא ידעינן מנו לכ... אותו שמולק עמו וזית רענן : ב זה שם [המיוחד] כ"ה בילקוט...

אל משה ולא הביאו המקושש עמו · ושם אמו שלומית בת דברי למטה דן · גנאי הוא לו וגנאי לאמו וגנאי למשפחתו וגנאי לשבטו שיצא ממנו · וכנגדו אתה אומר · ואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דן חרש וחושב · שבח הוא לו ושבח לאביו ושבח למשפחתו ושבח לשבטו שיצא ממנו : ה ויניחוהו במשמר · ולא הניחו המקושש עמו ושניהם היו בפרק אחד ויודעים היו במקושש שהוא חייב מיתה שנאמר מחלליה מות יומת · אבל לא היו יודעים באיזו מיתה ימות שנאמר כי לא פורש מה יעשה לו · וכן הוא אומר לפרוש להם על פי ה׳ מלמד שלא היו יודעים אם חייב מיתה אם לאו :

פרק יט

וידבר ה׳ אל משה לאמר · הוצא את המקלל אל מחוץ למחנה מלמד שבית דין מבפנים ובית הסקילה מבחוץ · וסמכו השומעים את ידיהם · אלו העדים · כל השומעים אלו הדיינים · את ידיהם ידי כל יחיד ויחיד : ב ידיהם על ראשו · סומכים ידיהם עליו אומרים לו דמך בראשך שאתה גרמתה לכך : ג ורגמו אותו ולא כסותו · כל העדה · וכי כל העדה רוגמתו אם כן למה נאמר העדה · אלו עדים במעמד כל העדה · יכול הוריית שעה היתה תלמוד לומר ואל בני ישראל תדבר לאמר · יהו מנהג לדורות : ד איש מה תלמוד לומר איש להביא את העכו"ם שיהו נהרגים על קללת השם כישראל אבל אינן נהרגים אלא בסייף שלא נתנה מיתה לבני נח · אלא דין הרג בלבד : ה כי יקלל אלהיו מה ת"ל לפי שנאמר ונוקב שם ה׳ מות יומת · שיכול אין לי חייבים מיתה אלא על שם המיוחד במיתה מנין לרבות כל הכינויים · ת"ל כי יקלל אלהיו דברי רבי מאיר · וחכמים אומרים על שם המיוחד במיתה · ועל שאר כל הכינויים באזהרה : ו ונשא חטאו · רבי יהודה אומר נאמר כאן נשיאות חטא · ונאמרה להלן נשיאות חטא · מה נשיאות חטא אמור להלן כרת אף כאן כרת : ז ונוקב שם ה׳ מות יומת · רגום ירגמו בו כל העדה · יהיו כל העדה כבעלי דבב לו · גר . זה הגר · כגר · לרבות נשי גרים · אזרח זה אזרח · כאזרח · לרבות נשי אזרחים · בנוקבו שם יומת · א"ר מנחם ברבי יוסי להביא את המקלל אביו ואמו שלא יהיה חייב עד שיקללם בשם :

פרק כ

ואיש כי יכה אין לי אלא מכה איש · מכה אשה מנין ת"ל מכה בין איש בין אשה · אין לי אלא שהכה את האיש הכה את האשה מנין · ואת הקטן מניין · ת"ל כי יכה נפש בין איש בין אשה בין קטן · יכול אפילו הכה את הנפלים יהיה חייב ת"ל איש · מה איש מיוחד שהוא בן קיימא · יצאו נפלים שאינן בני קיימא · כי יכה כל נפש · עד שיכה כל נפשו

...עמו · ושניהם היו בפרק אחד · והקשה הה"ר הלל מארץ
...שהיה מעשה זו בשנה שנייה· שהיו הולכין בדגלי׳ ואילו בספרי
...ושש ויהיו בני ישראל במדבר בגנותו של ישראל דבר הכתוב
...שבת אלא שבת ראשונה ושנייה בא זה וחלל· ומפרש כי בספרי
...פרים וה"ג לה׳ שלא
...ת אלא שנה ראשונה
... כרחנו בשנייה היה
... עוד קשה מפרק כל
...״ח :] דקאמר אלמלא
...ת ראשונה לא שלטה
... דכתיב [שמות ט"ז]
...י יצאו מן העם ללקוט
...בא עמלק אלמא גם
... וי"ל דהא לא חשיב
...י חלול כל כך · דשמא
... שבת עדיין לא נאמר
... · ואפילו נאמר עונשה
...כה שהיו חייבים עליה ·
...יאו ולא הביאו כלום ·
...הכתוב אלא על שלא
...מר להם משה היום לא
...ה וכתיב יצאו מן העם
...או ותניא במכילתא אלו
... · ואפילו את"ל שהוליכו
...הביא בהם כמן שזהו חלול
... שזה היה חטא המקושש
...״ת לא מציע שהתרו בהם
... למיתה כדאשכחן במקושש
...רי בס׳ מקושש] תניא
...קושש מלמד שמינה משה
... את המקושש · ויקריבו
...ס אותו מקושש עצים
...נין מלאכתו שנאמר מקושש
... כו ועדיין מקושש · דהא
...קשש עצים · וכן מפרש
...קין [סנהדרין מ"א] וכך
...זה · בספרי זוטא תניא
... ראשונה בכ"א לחדש
...ין שנה שנייה היה בפרק
...בת בשנה ראשונה איתקד ·
... הוא כי במכילתא תניא
...ת בכ"ב לחדש · והשתא
...היה בשנה ראשונה בכ"א
... הקדים מעשה שלו קודם
...שבת : ה לא הניחו מקושש
... הכתוב שאין חובשין שנים
... שלא היו יודעין שהמגדף
... . ואם היה פטור מוציאין
... לומר שטעו ומתחלה היו
...יב מיתה והניחוהו עם
... ויודעין היו במקושש
...ה אלא שלא היו יודעין
...ה · ומקשין [בתוספות
... ד"ה שנאמר וע"ש תירוץ
... לא דטעו בחנק · דהא כתיב ביה מיתה · ואמרינן [סנהדרין

כ"ב : כ"ג : פ"ט :] כל מיתה האמורה בתורה סתם אינה אלא חנק · ומתרצי משום דשאר הנסקלים שאין כתיב בהם סקילה גמרי מאוב וידעוני [שם כ"ג] והוה השתא מספקא לן אם במות יומתו גמירי והוי שבת נמי בסקילה שגם שם נאמר מחלליה מות יומת · אי בדמיהם בם ילפי ולא תהא שבת בסקילה דלא כתיב ביה דמיהם בם · וכן בג"ש דרבי אליעזר לא היו יודעים · דבפ׳ ד׳ מיתות [שם כ"ב :] גבי אשת איש קאמר רבי נאמר מיתה בידי אדם ונאמר מיתה בידי שמים מה התם שאין בה רושם · אף הכא · וכן מכה אביו ואמו לא היו יודעים באיזו מיתה או בחנק או בסקילה · וכשנאמרה להם דמחלל שבת בסקילה אע"ג דלא כתיב שם דמיהם בם לאחר כן גמרו לסתם מיתה שהיא בחנק · שכך ניתנה תורה תחלה כללות ואחר כך פרטיות שהן גזרות שוות · וכאן בהגדה הוא אומר לפרוש להם מלמד שלא היו יודעין כו׳ ואת"ת א"כ כילד התרו בהם · וי"ל הא אמרינן בפ׳ הנשרפין [שם ע"ח : וע׳ בס׳ פנים יפות פ׳ זו] ומגדף הוראת שעה היתה · וכן נמי לענין התראה · ועל כרחין מקושש נמי הוראת שעה היתה · למ"ד בפ"א דסנהדרין [ח׳ :] וצ"ע דלמה לו להביא מדיוק דכ"ה בהדיא [בסנהדרין ם : בגמרא] עד שיודיעוהו באיזו מיתה · ומקושש לא הודיעוהו :

פרק יט

ובית הסקילה מבחוץ · כי היכי דלא ליתחזו ב"ד רוצחין · כדמפרש בפרק נגמר הדין [מ"ב ·] : ב סומכים ידיהם על ראשו ואומרים וכו׳ · נראה שזה לא היה אלא על מברך את השם ולא על שאר מומתין · והסמיכה היא דרך כפרה ואומרים דמך בראשך ואנחנו נקיים מעונך ולא נענש עליו : ד להביא את העכו"ם · ובפ׳ ד׳ מיתות [נ"ו ·] להביא שחייבים על הכנויים כישראל : ו ונאמר להלן נשיאת חטא · בפסח שני והאיש אשר הוא טהור וגו׳ חטאו ישא האיש ההוא : מה להלן כרת דכתיב ונכרת : אף כאן כרת · וקסבר מגדף לאו היינו מברך השם · ולכך כרת במברך השם יליף בג"ש · אבל במגדף כתיב את ה׳ הוא מגדף ונכרתה · וכן מפרש בפ"א דכריתות [ז׳ :] ובפ׳ מי שהיה טמא [פסחים צ"ג :] : ז א"ר מנחם ברבי יוסי להביא וכו׳ · ובפ׳ שבועת העדות [ל"ו ·] ה"ג בנקבו יומת ומה ת"ל שם להביא כו׳ :

פרק כ

כל נפש עד שיכה כל נפשו · כדמפרש ואזיל להביא את שהכה ויש בו כדי להמית · ובא אחר והמית חייב האחרון · דלדידיה הוה כל נפש . ורבי יהודה בן בתירא הוא דאמר הכוהו

הגהות מהרי"ד

. נריתא שם ס׳ · ורמב"ם שם : ד המקושש עמו [ששניהם היו בפרק א׳] כ"ה
... וע׳ במזרחי וגור אריה ולבוש וק"א וע׳ ס׳ גבול בנימין ק"א דרוש ל"א : גנאי
[לאביו] וגנאי [לשבטו] וגנאי [למשפחתו] כ"ה בילקוט והנוסחא שלפנינו הוא
לגרוס כאן גנאי לאביו דאביו היה מצרי ומה צריך לגנותו אלא לאמו הגם
...נה מעשיה גרמו שהיתה מפטפטת ומדברת עם הכל והכירה המצרי כדאיתא
...אוסחא שלפנינו מקודם למשפחתו הוא הנכונה דהסו"כ חשיב הקר וב קרוב קודם
: ואח"כ חשיב גם לשכחתו ואח"כ חשיב גם לשבטו : ה כוה בגמרא סנהדרין
ע"ש · ותנא בתרא ד׳ קי"ט וע"ש בתוס׳ :
א שב"ד מבפנים כו׳ משנה סנהדרין ר"פ נגמר הדין ד׳ מ"ב : ורמב"ם פי"ב
מה׳ סנהדרין דין ג׳ וסמ"ג עשין צ"ח : וסמכו כו׳ ובברייתא ב׳ רמב"ם ספ"ב
סמ"ג לאוין ע"ז כתבו כמ"ש כאן בתוס׳ : ג ולא כסותו · קשה דס"פ קדושים
נרייתא ד׳] דרש ירגמוהו בלא כסותו וי"ל דבא ללמד כאן אותו בלא כסותו
...בסותה כדאיתא פ"ו דסנהדרין ד׳ מ"ד ע"ב וע׳ מה שציינתי שם בסדר קדושים
...

וכ"ה בברייתא סנהדרין כ"ו · ורמב"ם פ"ב מה׳ ע"ז וסמ"ג לאוין ט"ז : ו ע׳ פסחים צ"ג :
וכריתות ז׳ : ז כל העדה [בעלי] דבב לו כצ"ל וכ"ה בילקוט ופי׳ שונאים שלו : גר זה הגר
וכו׳ ע"ל ס׳ אחרי ריש פרשה ח׳ וריש פרק י"א : א"ר מנחם ברבי יוסי לעיל ס׳ קדושים פרק
י׳ ברייתא ו׳ וגמרא סנהדרין ס׳ וע"ש :

פרק כ א [ואיש להוציא את הקטן] כ"ה בילקוט וע׳ מה שציינתי לעיל ס׳ קדושים ריש
פרק כ׳ וריש פרק י"א וריש פרק י"ב · או איש להוציא את האשה ת"ל [בפ׳
משפטים] ומכה בין איש בין אשה אין לי אלא שהכה את האיש הכה את האשה ואת הקטן
מנין ת"ל כי יכה [כל] נפש בין אשה בין איש בין קטן אין לי אלא איש ואשה שהכה את
האיש ואיש שהכה את (האיש) [ט"ס וצ"ל האשה] ואת הקטן אשה שהכתה את האשה ואת
הקטן מנין ת"ל רוצח מות יומת מכל מקום מה ת"ל איש שיכול · אפילו הכה את הנפלים
[ובני שמנה] יהיה חייב כו׳ יצאו נפלים [ובני ח׳] שאינן בני קיימא כ"ה בילקוט ונראה לי
דצריך למעט בני ח׳ משום דאיתא בבראשית רבה פ׳ י"ד דהולד הנולד לשבעה יוכל לחיות
אפי׳ אם נולד לשמנה הוא כיון שלפעמים יוכל לחיות יהא חייב ההורגו קמ"ל כיון דרוב
...

הכוהו עשרה בני אדם בעשר מקלות פטורין ·[ריב"ב אומר בזה אחר זה
אחרון חייב מפני שקרב את מיתתו · וסבר כל דהוא נפש · בפ' אלו הן
הנשרפין [סנהדרין ע"ח] מנין גרס באזנו כו' ת"ל כאשר עשה · ובפרק
כילד הרגל [ב"ק כ"ז ·] נפיק ליה בושת מוהחזיקה במבושיו וקאמר [כ"ח ·]
וקלותה את כפה ממון : ד ומנין
הכהו כלאחר ידו כו' · בתוספתא
דב"ק [פ"ט] קורא כל אלו דרך בזיון :
ובטימוס · ניירות שבידו · כרך של
ניירות : ה אחזו והעמידו בחמה
ונשתרב · ונתחמם ומת · ובפרק
הנשרפין [ע"ז] קאמר משום דבהיא
שעתא מתחיל הבלא : השיך בו נחש ·
דארס נחש בין שיניו עומד · בפרק
כילד הרגל [כ"ג · סנהדרין ע"ח ·] :
ז אף מכה אדם בתשלומין · ובפרק
החובל קאמר [ב"ק פ"ג · כתובות
ל"ג] ההוא בקטלא הוא דכתיב · אלא
הכאה הכאה גמרינן · דכתיב מכה
נפש בהמה ישלמנה וסמיך ליה ואיש
כי יתן מום בעמיתו וגו' : ואם נפשך
לומר אדרבא נילף ממכה אדם יומת
דהוא אדם מאדם מה התם לא ניתן
לפדיון אף הכא וכו' · היינו דקאמר
לא תקחו כופר · כך מפרש בפרק
החובל : ח יכול לא יהא חייב עד
שיכה שניהם כאחד · ר' יאשיה היא
[סנהדרין פ"ו ·] דגבי מקלל לא משמע
ליה אחד אחד בפני עצמו · ולא יליף
מכה ממקלל : ת"ל ומכה אדם אפי'
אחד · ובמכילתא [משפטים] הכי קתני
לה מה מקלל אחד אחד אף מכה .
לא אם אמרת במקלל שהוא חייב על
המתים כחיים כו' · ת"ל ומכה אביו
ואמו אפילו אחד מהם דברי ר' יאשיה
והתם שנויה בטעות דהו"ל למימר
ת"ל ומכה אדם כדגרסי' הכא ·
וסבירא ליה דקרא יתירא הוא · ולית

ליה היקש דתנא דבי חזקיה : מה מכה בהמה ע...
ובפ' אלו הן הנחנקין [פד :] לא נפיק ליה ...
לעיל מכה נפש בהמה ישלמנה אם אינו ...
כמי במכניס חייב . אפילו אין שם נפש ...

נפשו · להביא את שהכה ויש בו כדי להמית ובא אחר והמית הרי זה חייב : ב אילו אומר מכה נפש בהמה ישלם הייתי אומר מכה אדם ישלם בהמה וכשהוא אומר ישלמנה בבהמה עסקתי : ג ואיש כי יתן מום בעמיתו · אין לי אלא בזמן שנתן בו מום מנין צרם באוזנו . תלש בשערו · רקק והגיע בו הרוק · והעביר טליתו ממנו · ופרע ראשה של אשה בשוק · ת"ל ועשה כאשר עשה כן יעשה לו : ד ומנין הכהו באחר ידו בלוח ובפנקס ובטימססמירות שבידו ת"ל ועשה : ה מנין אחזו והעמידו בחמה ונשתרב · בצינה ונצטנן · השיך בו את הכלב · השיך בו את הנחש ת"ל ועשה : ו יכול אפילו א"ל המתן לי כאן בחמה ונשתרב . בצינה ונצטנן · שיסה בו את הכלב · שיסה בו את הנחש · ת"ל מום · מה ראית לרבות את אלו ולהוציא את אלו · אחר שריבה הכתוב מיעט · מרבה אני את אלו שהם מעשה ביד ומוציא אני את אלו שאין מעשה ביד : ז יכול סימא את עינו · יסמא את עינו · קיטע את ידו יקטע את ידו · שיבר את רגלו ישבר את רגלו · ת"ל מכה בהמה מכה אדם · מה מכה בהמה בתשלומים אף מכה אדם בתשלומים · אם נפשך לומר לא תקחו כופר לנפש רוצח · לרוצח אין את נוטל כופר נוטל את לאיברים כופר : ח מכה בהמה מכה אדם מה תלמוד לומר לפי שנאמר מכה אביו ואמו יכול לא יהיה חייב עד שיכה שניהם כאחת תלמוד לומר ומכה אדם יומת אפילו אחד מהם · יכול אפילו הכהו ולא עשה בו חבורה יהיה חייב ת"ל מכה בהמה ומכה אדם מה מכה בהמה עד שיעשה בה חבורה אף מכה אדם עד שיעשה בו חבורה · יכול אפילו הכהו לאחר מיתה יהיה חייב ת"ל מכה בהמה ומכה אדם מה מכה בהמה בחייה אף מכה אדם בחייו : ט משפט אחד יהיה לכם כמשפט דיני נפשות דיני ממונות מה דיני נפשות בדרישה ובחקירה · אף דיני ממונות בדרישה ובחקירה ·
אי מה דיני נפשות בעשרים ושלשה אף דיני ממונות בעשרים ושלשה ת"ל עין תחת עין ריבה : י וידבר משה אל בנ...
המקלל אל מחוץ למחנה זו הוא שאמר מלמד שבית דין מבפנים ובית הסקילה מבחוץ · וירגמו אותו ולא כסותו · אב...
באבן אחת יצא · ובני ישראל עשו כאשר צוה ה' את משה אף לסמיכה אף לדחייה אף לתלייה אף
על העץ :

הגהות מהרי"ד

שהכה כו' והמית [כאחרון] חייב כ"ה בילקוט וע' גמ' סנהדרין ע"מ · והובא ברמב"ם פ"ג מה' רוצח דין ו' ובסמ"ג לאוין קס"ג : ג ת"ל כאשר עשה כ"ה בד"ת והוא משנה בבבא קמא פרק החובל צ' · וע"ש ד' צ"א בגמרא והובא ברמב"ם פ"ג מה' חובל ומזיק דין ט' ובסמ"ג עשין ע' ד' קמ"ו ע"א : ד ובטימוס [שטרות] שבידו כ"ה בילקוט ובשבת קט"ו נטל ט ימוס של ברכות פירש"י קבילת קונטרסים והובא בירושלמי ב"ק ר"פ החובל ובסמ"ג עשין ע' ד' קמ"ו ע"ד : ה ונצטנן [אחזו והשיך] בו את הכלב [אחזו והשיך] בו את הנחש ת"ל [כאשר עשה] כ"ה בילקוט : ו את אלו [שאינן] מעשה ביד · כ"ה שם וע' משנה סנהדרין פ' הנשרפין ע"ו : ובגמ' שם ד' ע"ו ע"א ובבא קמא כ"ג ורמב"ם פ"ג מה' רוצח : ז אם נפשך לומר [כדי הוא אומר] לא תקחו כופר כ"ה בד"ת וכ"ה בגמרא בבא קמא ר"פ החובל ד' פ"ג :

הובאה שם ברייתא זו וע"ש בגמ' ומפרשים : ח ...
והר"ן פירשו שם דהטעם דמכה לאחר מיתה משו...
דהא הכא תיכף תוך כדי דיבור שאומר שאינו ...
יהייב לאחר מיתה : ט הובאה בסוף מס' יבמות ...
אף דיני ממונות בכ"ג ומה דיני נפשות מונין עפ...
אף דיני ממונות כן ת"ל עין תחת עין ריבה כ"ה ...
ע"ש וסנהדרין ר"פ נגמר הדין : [וירגמו] אותו כו' ...
מס' סנהדרין וסמ"ג ...

וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמר · מה ענין שמיטה אצל הר סיני והלא כל המצות נאמרו מסיני אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה ודקדוקיה מסיני · אף כולם נאמרו כללותיהם ודקדוקיהם מסיני : **ב** כי תבאו יכול משבאו לעבר הירדן ת"ל אל הארץ · ארץ המיוחדת · יכול משבאו לעמון ומואב ת"ל אשר אני נותן לכם ולא עמון ומואב · מניין אתה אומר כיבשו אבל לא חילקו · חילקו למשפחות · ולא חילקו לבתי אבות ואין כל אחד ואחד מכיר את חלקו · יכול יהו חייבים בשמיטה ת"ל שדך שיהא כל אהד ואחד מכיר שדהו · כרמך שיהא כל אחד ואחד מכיר את כרמו : **ג** נמצאת אתה אומר כיון שעברו ישראל את הירדן נתחייבו בחלה ובערלה ובחדש · הגיע ששה עשר בניסן נתחייבו בעומר · שהו המשים יום נתחייבו בשתי הלחם · לארבע עשרה שנה נתחייבו במעשרות · התחילו מונים לשמיטה לעשרים ואחת עשו שמיטה · לששים וארבע עשו יובל : **ד** ושבתה הארץ יכול מלחפור בורות ושיחים ומערות ומלתקן את המקוואות ת"ל שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור · אין לי אלא לזרע ולזמיר לחריש לעידור לניכוש ולכיסוח ולביקוע מניין ת"ל שדך לא וכרמך לא כל מלאכה שבשדך ושבכרמך : **ה** ומנין שאין מזבלים ואין מפרקים ואין מעשנים בעלים ואין מאבקים ת"ל שדך לא · ומנין שאין מקרסמים ואין מזרדים ואין מפסלים באילנות ת"ל שדך לא : **ו** וכרמך לא · יכול לא יקשקש תחת הזיתים ולא ימלא את הנקעים שתחת הזיתים ולא יעשה עוגיאות בין אילן לאילן חבירו · ת"ל שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור · הזרע והזמיר בכלל היו · ולמה יצאו להקיש להם · אלא מה זרע וזמיר מיוחדים שהם עבודה בארץ ובאילן · אף אין לי אלא דבר שהיא עבודה בארץ ובאילן · יכול אף שנת היובל תהיה עולה למנין שני שבוע ת"ל שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך · שני זרעים עולות ממנין שני שבוע ואין שנת היובל עולה למניין שני שבוע : **ז** מנין לאורז ולדוחן לפרגים ולשומשמים שהשרישו לפני ראש השנה כונסן אתה בשביעית ת"ל ואספת את תבואתה בשביעית : **ח** יכול אע"פ שלא השרישו ת"ל שש שנים תזרע שדך ואספת · ששה זרעים וששה אסיפים · לא ששה זרעים ושבעה אסיפים :

רבי

הר סיני · מה ענין שמטה אצל הר סיני · למה לי להזכיר כאן
פרשת שמטה היתה בהר סיני · שהרי כבר ידענו שהיא נאמרה
הרי מזכיר אותה בפרשת אלה המשפטים · אלא לומר לך
דקדוקיה נאמרו בסיני · שהרי כתיב ושבתה הארץ תשמע כלל
ר בורות · והדר כתב שדך
כרמך לא תזמור · באת
חד על המצות כלן שהן
כללותיהן ודקדוקיהן נאמרו
וף הענין הקישן כולן להר
יב אלה המשפטים והתורות
ם התם | לקמן ס' בחוקותי
ח'] מלמד שניתנה תורה
קדוקים ופירושים על ידי
י והיינו מהיקש שביעית
מהם · ולאפוקי מהאי הנא
יבא דאמרינן סנהדרין פ"ו ·
יתתאי אליבא דרבי עקיבא]
פ"ק דחגיגה [ו' · סוטה
כללות נאמרו בסיני ופרטות
עד אלא כהאי תנא דקאמר
ופרטי נאמרו בסיני ונשנו
עד ונשתלשו בערבות מואב ·
וס זירוז אחר זירוז · ולכרות
הם על כל פעם ופעם :
ארץ המיוחדת · המשובחת :
באו לעמון ומואב · דהיינו
בנותיה שהיתה נמי מיוחדת
אין כל א' וא' מכיר חלקו ·
א"י עצמה : יכול יהיו חייבים
· מיהו לאחר שנתחייבו בא"י ·
ר הירדן היתה נוהגת · ובספרי
אתחנן יליף לה בג"ש יהיה
ם בכל מקום שכבשו והוסיפו
: **ג** כיון שעברו ישראל את
תחייבו בחלה ובערלה ובחדש ·
בהם ביאה · כדמפרש בפ"א
[ל"ז ·] ובספרי [פ' שלח סי'
ושלמי פ"ק דערלה] גבי חלה ·
כתוב ביאה זו מכל ביאות
כו' ללמדך שכיון שנכנסו
לארץ נתחייבו בחלה ובערלה
רשת קדושים · ואפי' למ"ד
"ח] ערלה נוהגת אף בחוץ
וודה הוא שלא נהגה עד שבאו
ראל · ובחדש כתיב בשתי הלחם
תיכם משמע בכל מקום שאתם יושבים · ולא לאחר ירושה וישיבה :
י"ד נתחייבו במעשר · דכתיב כל תבואת זרעך המיוחד לך א"כ משום
שחלקו הוי ליה הפקר · וכתיב ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך
פקר שידו וידך שוין בו : **ד** מנין לחרוש ולעדור ולניכוש ולכיסוח ולביקוע
חרוש בבקר · לעדור · שאינו יכול לחרוש בבקרים מפני השרשים ועודרין
· כמו שעודרין תחת הגפן · לנכש · עוקר העשבים מבין התבואה ·
חותך עשבים רעים ואינו תולש מעיקרן · לביקוע · כשאילן זית מתיישן

מבקיעין את הענפים שלו ומתלחלח : ת"ל שדך לא תזרע כו' · כל שבשדה כו' דהוי ליה למיכתב לא תזרע ולא תזמור · וכתב שדך וכרמך · וכן דרשינן שדך לא כלאים למקיים כלאים : **ה** שאין מזבלין · למקשאות ולמדלעות · ס"א אין מיבלין · וירושלמי [פ"ב דשביעית] מפרש אין מעבירין את היבלות · פי' עולה באילן כעין יבלת באדם ומכחיש האילן : מפרקין · בעלין מרובים המכחישים אותו · ל"א מפרקין אבנים ועפר מעל שרשיו כמו שעושין לאגוז שאין עושה פירות מגלה' שרשין ועושה כדאמר במדרש [פסיקתא הובא בילקוט משלי רמ"ז תתקס"א] מאבקין נותנין אבק על שרשיו · וי"מ אבק של סממנין משימים על עקרו כדי לפטמו : מעשנין · להמית התולעים : ומנין שאין מקרסמין ואין מזרדין ואין מפסגין · ס"א מפסלין וכן יש במס' שביעית [פ"ב מ"ג] קירסום חותך ענפים יבשים · זירוד ענפים דקים העולים בעיקר האילן ומכחישין האילן · מפסלין מענפי האילן הארוכים ועל שם שעושה כפסל וקרדום . מפסגין · מנתחים ביד · ונתח אותו לנתחיו תרגום ירושלמי ויפסג יתיה לפסוגיה : **ו** לא יקשקש · בפ' משקין בית השלחין [מ"ק ג'] קאמר תרי קשקושי הוו · סתומי פילי שרי אברויי אילנא אסור · שממלא עפר בנקעים שתחת הזיתים או על בקיעי שרשיו · וכן במס' ע"ז בפ' רבי ישמעאל [נ' :] ובגמ' קאמר [מ"ק ג'] דכל הני תולדות מדרבנן אסירי וקרא אסמכתא : ולא ימלא הנקעים מים · שתחת הזיתים עושים נקעים למטה מסורת הזתים וממלאים שם מים ליקח משם ולהשקות משם זרעים ואילנות · אבל אין זו השקאת האילן שא"כ היה אסור · כדתנן בפ"ב דשביעית [מ"ד] דזוקא משקין את האילן בערב שביעית ולא בשביעית · א"נ אפשר שמועיל קצת לאילנות והוא אוקומי בעלמא : עוגיות בין אילן לחבירו · ואין זה כעין עידור בגפנים שאסור · דהכא עושה בדוחק קצת · א"נ מקבל עפר תיחוח מכאן ומכאן · והעוגה נעשית מאליה : מה זרע וזמיר שהם עבודה בארץ ובאילן · זרע עבודת זרעים בארץ · וזמיר עבודת האילן : יכול תהא שנת יובל עולה ממנין שני שבוע · ויעשה יובל בשנת מ"ט · ל"א שתעלה לתחלת שמטה שלאחר היובל · כמו שאומר רבי יהודה [ר"ה ט' · נדרים ס"א ·] שנת נ' עולה לכאן ולכאן : **ז** מנין לאורז ולדוחן וכו' ת"ל ואספת את תבואתה וסמיך ליה ובשנה השביעית · ובפ"א דר"ה [י"ג ·] מפרש טעמא דאזול בהו רבנן בתר השרשה · מפני שנעשין כרכין פרכין דאין מתבשלין ביחד ולא מצי למיקם עלה לא בתר לקיטה ולא בתר שליש · ולכך אזיל בתר השרשה : ותבואה

הגהות מהרי"ד

ענין שמיטה [לענין] הר סיני והלא כל המצות נאמרו [בהר סיני] כו' ודקדוקיה [מהר] כו' ודקדוקיהם מסיני כ"ה בילקוט וע' מזרחי וגור אריה ורמב"ן וקרבן אהרן ושאר
מפורש : **ב** ולא לעמון ומואב ע"ל ס' אמור ריש פרשה י' וס' קדושים ריש פרשתא
א חלקו לבתי אבות [חלקו לבתי אבות] ואין כל א' וא' מכיר את [שלו] יכול כו'
ן [עד] שיהא כו' כרמך [עד] שיהיה כ"ה בילקוט : ולא לעמון ומואב התוס' כתבו
: על אותו עמון ומואב שטהרו בסיחון שקודם שנכנסו לא"י לא היה נוהגת בעבר
אבל אח"כ שנכנסו לא"י גם בעבר הירדן היה נוהג · ובירושלמי פ"ו דשביעית רשב"ל
רבי מנינא הקונה מעמון מהו שיהא חייב בביעור אמר רבי מנא קושיתיה גבי רבי
ת עמון ומואב דתנא לית עמון ומואב דר"א בן עזריה א"ר יוסי ברבי בון כתיב כי
ציר סיחון מלך האמורי היא גריכה לרבי שמעון טהרה מיד סיחון ועוג אי לא טהרה
מר טהרה מיבעת אין תימר לא טהרה פטורה עכ"ל וכו' כמפרש ה"ג מוהר"א פולדא
נמקום דר"א בן עוריה ז"ל דעזרא שאף עזרא לא כיבשום ולי נראה שאין צורך
וסוא מוכן יפה דהוא הקשה לרבי מני על איזה עמון ומואב בעי ריש לקיש לית
מואב ומשה פי' מה שכבש משה ע' · שטיהר בסיחון דוה נחשב כעבר הירדן בפי'
· במשנה דפ"ט דשביעית שלש ארצות לביעור יהודה ועבר הירדן והגליל הרי דבעבר
עוהגת קדושת שביעית ולית כאן עמון ומואב דר"א בן עזריה במשנה ב' פ' בתרא
גיים שכבשו אותם את ואח"ע לגבי לא נשאר כחלקו בעמון ומואב במה חייבים בשביעית אי במעשר עני

שטהרה בסיחון כנ"ל ברור פירוש דברי הירושלמי דגם עמון טיהר בסיחון כדאיתא בגמרא ובפסוק בשופטים י"א ע"ש וא"כ כאן אפ"ל כמ"ש התוס' לאותה ארץ בני עמון שכבשוה מסיחון אעפ"כ לא נתחייבו קודם שלקחו כל ארץ ישראל אבל השלקחו ארץ ישראל אותה עמון ומואב שטיהרו בסיחון דינה כשאר עבר הירדן ושאר עמון ומואב פטורה וכן פסק הרמב"ם פ"ו מה' מתנות עניים דין ה' ופ"ד מה' שמיטה ויובל דין כ"ו וסמ"ג עשין קמ"ח ופסקו שם דעבר הירדן חייב מדבריהם וע' ס' כפתור ופרח פרק מ"א ולחם יהודה למוהר"י עייאש ד' ע"א וברור הח"ס על רמב"ם פ"ו מה' מעשר שני : **ג** נמצאת אומר כיון שעברו את הירדן כו' לעשרים [ואחד שנה] עשו שמיטה כ"ה בילקוט וע' ספ"ק דקדושין ד' מ' : והובא ברמב"ם פ"י מה' שמיטה ויובל דין ב' : **ד** אין לי אלא [לזרוע] ולזמור כו' ולכיסוח מנין כו' ברייתא ה' : ומנין שאין [מיבלין] כו' ואין מעשנין [באילן] כו' ואין מזרדין [ואין מוהמים] ואין [מפסגים] באילנות כ"ה בילקוט וגר"ת סגירסא ואין מוזין כו' ת"ל שדך לא אי שדך לא כו' בארץ ובאילן [שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך מה ת"ל] יכול אף שנת היובל כ"ה בילקוט ובר"ת וע' גמ' מועד קטן ג' : ופ"ב דשביעית במשנה ובירושלמי שם ובירושלמי פ"ח דכלאים וברמב"ם פ"א מה' שמיטה ויובל : סוף ברייתא ו' ואין שנת היובל עולה כו' גמ' נדרים ס"א · ור"ה ט' · ורמב"ם פ"י מה' שמיטה ויובל דין ז' וסמ"ג עשין קנ"ג : **ז** משנה ו' פ"ב דשביעית וגמ' ר"ה י"ג · וע"ש ורמב"ם פ"ד מה' שמיטה ויובל דין י"א : ת"ל ואספת את תבואתה [ובשנה השביעית] : **ח** ששה זרעים וששה אסיפים

ט ותבואה אחר שליש · דכתיב ועשת את התבואה לשלש השנים · אל תיקרי לשלש אלא לשליש · ובירושלמי [פ"ה דשביעית ופ"א דמעשרות] קאמר עשר תעשר את כל תבואת זרעך דבר שזורעים ומצמיח · יצא אם הביאה פחות משליש שזורעים ואינו מצמיח · פי' ונקרא תבואה משהביאה שליש :

בארצך · ולא צריך הן לא נזרע וכו' · ועוד קשה דבפסחי
בתוס'] גזרו רבנן ספיחי כרוב אטו שאר ספיחים · ו
דתנן בשביעית לא גזרו דתנן בפ"ז עיקר הלוף השוטי
וכו' אין להם ביעור ולדמיכן ביעור · וריב"א הלוי הק
נכנסתי אחריו לגי
כרוב ואכל · משמע
הרבה נזהרין א'
הביעור · ורבינו יעק
סי' ר"ס] הקשה מפ
דקאמר בשמעתין דט
העומר · מה למ
מתרת חדש · בשבי
ספיחים . כר"ע דאמ
אלמא ספיחים אסורי
הביעור · דבפסח בשבי
תבואה כל צרכה . ו
אלא בשמינית כשיצא
[שביעית פ"ט מ"ו
ושורפין בתבן ובקש
רביעה שנייה · פי'
אין שורפין משום ד
לא כלה לחיה שבשד
אסור לשרוף כל זמן
לאחר שאין ראויין
עלים ומותר דאין

ט רבי יונתן בן יוסף אומר מניין לתבואה שהביאה שליש לפני ראש השנה כונסה אתה בשביעית ת"ל ואספת את תבואתה · ואף משהביאה שליש :

פרק א

ומנין לשלשים יום לפני ראש השנה הרי הן ככל השנה ת"ל ובשנה השביעית שבתון יהיה לארץ · מיכן אמרו בנות שוח שביעית שלהם שנייה שהם עושות לשלש שנים · רבי יהודה אומר הפרסיות שביעית שלהם מוצאי שביעית שהם עושות לשתי שנים · אמרו לו לא אמרו אלא בבנות שוח · שבת לה' · כשם שנאמר בשבת בראשית שבת לה' כך נאמר בשביעית שבת לה' · שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור · כל מלאכה שבשדך וכל מלאכה שבכרמך : ג את ספיח קצירך לא תקצור · מיכן סמכו הכמים על הספחים שיהו אסורים בשביעית · ואת ענבי נזירך לא תבצור · מן השמור בארץ אין אתה בוצר · אבל אתה בוצר מן (המבוזר) [המופקר] · לא תבצור לא תבצור כדרך הבוצרים · מיכן אמרו התאינים של שביעית אין

פרק א ומנין לשלשים יום לפני ר"ה · בערב שביעית שמותר לקיימו בשביעית שהרי כבר לקטו בערב שביעית : ת"ל ובשנה השביעית סמוך ליה על ואספת את תבואתה דכתיב למעלה הימנו · כלומר אע"ג שנראית נטיעה חדשה בשביעית מותרת היא · ובפ"א דר"ה [י' :] קאמר דחדש אחד בשנה השוב שנה · ובפ"ב דשביעית תנן אין נוטעין ואין מבריכין ואין מרכיבין ערב שביעית פחות משלשים יום לפני ר"ה · ואם נטע והבריך והרכיב יעקור · רבי יהודה אומר כל הרכבה שאינה קולטת לשלש ימים שוב אינה קולטת · ר' יוסי ור' שמעון אומרי' לשתי שבתות · ובפ"א דר"ה קאמר עלה · א"ר נחמן אמר רבה בר אבוה לדברי האומר שלשים צריך שלשים ושלשים · לדברי האומר שלשה צריך שלשה ושלשים פי' שלשים [לקליטה] ושלשים להעלות לו שנה לפני שביעית · דשלשים עד קליטה כמאן דמנחא בכדא דמו ומקליטה ואילך בעינן שלשים אחרים · ומקשה רבינו יעקב [בתוס' ר"ה שם וע' ר"ש פ"ב דשביעית מ"ו] ז"ל דהתם והכא גבי אורז ודוחן לא קפיד אלא על השרשה שתהא קודם שביעית ולא יותר · וכן כמי די לאילן · אלא הא דרב נחמן לא אשביעית איתמר אלא אערלה דקתני התם [ר"ה ט' :] אחד הנוטע ואחד המבריך פחות מל' יום לפני ר"ה לא עלתה לו שנה ואסור לקיימן בשביעית והאי לא עלתה לו שנה דקאמר על ערלה קאי ואסור לקיימן בשביעית משום שנקלטו בשביעית · עוד מדקדק דהתם [י'] מוקי ברייתא דשביעית כרבי מאיר דקרבנות ולא כר"א · ואי שלשים ושלשים נמי קאמר לשביעית · א"כ נוקי ברייתא כר"א דברייתא קתני שלשים ומפרש בה שלשים ושלשים כדס"ד לעיל מתני' דשביעית מפרש רב נחמן שצריך שלשים ושלשים · אלא ודאי לענין שביעית צריך רק שלשים לקליטה · ולרבי יהודה שלשה לבד : ת"ל שבת שבתון יהיה לארץ · כלומר כל מה שגדל בשביעית בהווייתו יהא ואפי' לפירות שיגדלו אחר שביעית : מיכן אמרו · במסכת שביעית [ריש פ"ה] בנות שוח שביעית שלהם שנייה · שאותן שחנטו בשביעית נגמר בישולם בשנה שנייה לשמיטה שהיא שנה שלישית לחנטה · והתם בגמרא [ירושלמי] קאמר כיצד יעשה תוחב בהן קיסמין · פי' שיכיר איזה הם פירות שביעית · ושמא משום שאסור לקלקל פירות שביעית בשביעית קודם שיגמרו דאמר רחמנא לאכלה ולא להפסד · ולכך מניחן עד שיתבשלו וחוזר ומבערן · ובפ"ח דע"ז [י"ד] מפרש שהם תאנות לבנות : הפרסיות · פרסייתא בגמרא פ"ה דכלאים : שהם עושות לשתי שנים · ואותן שחנטו בשביעית נגמרין בשמינית : לא אמרו אלא בבנות שוח · אבל שאר פירות בשנה אחת חונטין ונגמרין · ותניא [ירושלמי בפ"ה דשביעית] אמרו לו והרי עמך בטבריא ועושות לשנה אחת : שבת לה' כשם שנאמר בשבת בראשית שבת לה' כך נאמר בשביעית וכו' · כלומר שצריך להחמיר באיסור שביעית כיון שהוקשה לשבת בראשית · ל"א להקל קאמר · דאמרינן במ"ק [ד' ·] מה שבת בראשית היא אסורה לפניה ולאחריה מותרין . אף שביעית היא אסורה לפניה ולאחריה מותרין · ומשום כן נמנו (רבי הנינא ב"ג) [ר"ג ובית דינו] על שני פרקים שלפני שביעית והתירום · מערלת לאילן · ומפסח לשדה לבן · כדאמרינן התם [ג' :] : ג מכאן סמכו על הספיחים כו' · אין לפרש דספיחים של אחר שביעית מיירי דאין ביעור נוהג [בספיחי כרוב] מפני שאין השורש כלה בארץ ולא קרינן ביה כלה לחיה מן השדה . אין לומר כן · דא"כ ליפוק לן מהוא קרא דכתיב ולבהמתך ולחיה אשר

שביעית וכן מוכיח בירושלמי [שם וע"ש בפי' הרא"ש] וכן פי
ווז הגירסא צריך לייסב במס' תעניות [ו' :] ולא כגירס
התם עד מתי נהנין ואוכלין וכו' · שהרי קשה דהוי לי
מאכילין לבהמה · ובגמרא [ירושלמי שביעית שם] קאמר
שנסרח מה שבשדה מותר מה שבבית · תני רבי אושעיא אפ
אסור עד שיסרח · פי' אסור לשרוף עד שיסרח ופי' ר
הביעור מיירי וה"פ כל הספיחים אסורים חוץ מספיח
באן בירקות השדה . פי' בספיחי כרוב אם ישנן על קלח
עד זמן הביעור דהנהו לא חשיבי ספיחים · דספיחים
ונקצר כדנפיק לן מקרא הן לא נזרע ולא נאסוף אב' כרו
שיש לו קלח · ועל מה שגדל סביב הקלח הוא חשוב
קאמר חוץ מספיחי כרוב שהוא מותר · וכן בסוף כתובות [
בן חלפתא קלח של כרוב הניח לנו אבא והיינו עולין ויורדין
אסרי אפילו ספיחי כרוב כדמסיים בה בפ' מקום שנהגו · ו
דבפרק ט' דשביעית קתני רבי שמעון אומר כל הספיחים מ
כרוב שאין כיוצא בהם בירק השדה · וחכ"א כל הספיחים
דקתני התם דמותרין היינו דגדלו בששית ונכנסו למוצאי שב
ליכא למטעי דניכרין הן שגדלו בששית ולא לטעות באותן
שאותן אינן גדלין כל כך · חוץ מספיחי כרוב שאסור במוצ
גדלו בששית מפני שכרוב הגדל בשביעית גם הוא דומה לו ש
ובעלין ארוכין ואתו לאחלופי והיינו משום שאין כיוצא ב
שכל הנהו התרנו כיון שגדלו בששית . וכן קאמר בגמרא
פ"ט דשביעית] כל ירק אתה יכול לעמוד עליו בין חד
הכא שלא ילך ויבא מן האיסור ויאמר מן האימהות ה
משניות הארכתי יותר [ע"ש בר"ש] ובגמרא מס' שקלים
היא דמנחות פרק התרומה ר' חייא בר אבא [אדא כ
כו' : ואת ענבי נזירך לא תבצור · מן השמור בארץ אין א
דורש שהוא לשון שמירה ופרישה מן בני אדם כמו נזיר א
רבי [סנהדרין פ"ו ·] יהודה דלקמן (פסקא ה') קאמר
והוסרין לאכול פירות שמורים : מכאן אמרו · בפ"ח דשב
שביעית כו' לאו על שמורין קאי · אלא על מופקרין · ודרי
ענין אחד · אבל שמורין אסורין בכל ענין ואין בהם היתר
בפ' לולב הגזול [סוכה ל"ט : וע"ש בתוס'] דקאמר אבל

הגהות מהרי"ד

על זה : ט הוא בגמרא ר"ה י"ג · ובכסיקתא זוטרתי מסיים מהו את תבואתה אם תבואת השדה היה צ"ל את תבואתם אלא לכך נאמר את תבואתה של שנה ששית שנכנסה לשביעית אלא הביא התבואה מלפני ראש השנה שליש אתה כונסה בשביעית ודברי הברייתא הוו כס גם בירושלמי פ' בתרא דמעשרות והובא ברמב"ם פ"ד מה' שמיטה ויובל דין ט' והרב בכסף משנה טרח למקום מוצא זה הדין והיא מבואר נתו"כ ובירושלמי :

פרק א א הרי הן ככל השנה לנוסחא זו נראה הפירוש דאתא להורות על פירות שביעית שנכנסו לשמינית דכיון שגדלו בהלת שנה שביעית הרי הן כאילו כל גידולו בשנה

מנטע : כך נאמר בשביעית שבת לה' פי' אל תהי קלה בעיניך מלא
בראשית שהרי נאמר בשתיהן שבת לה' או ירלה שבות בשביעית לשם מ
בשבת בראשית לשם מצוה להודיע שם ה' שהרי בשתיהן כתיב שבת לה
המזוקוני שלא תהא כוונתך להוגירה כדי לטייבה אלא כדי לעשות
ג על הספיחים שיהיו אסורים בגמ' פסחים נ"א : ורמב"ם פ"ד מה'
וע' ר"ש ריש פ"ט דשביעית וע"ש ברמב"ם דין ב' וסמ"ג לאוין סי'

בכחלי איסור איסור וכן בפרק אחרון דיבמות [קס"ב :] גבי פירות
א שהם מן המשומרין ובשביעית מיירי · וקאמר קשה דהיא דפ' לולב
משמע דדוקא אסור לקנות ממנו בכחלי איסור · אבל פירות
תרין · וכן משמע כאן · דלא תבצור כדרך הבוצרים משמע דקאי
ת המשומרין בארץ : אין קוצים
וקלה · סכין המיוחד להם
וחותך בהם ידות ופטמין
עגול של דבילה קורא לו
וכן (בכזיר) [בנדרים ס"א :]
לו המקצועות לאחר שגומרים
כופלין ברזל לתוך קתא
בחורבה · שם תער · חרבות
[יהושע ה] תרגום אזמלוון
אין דורכין אותן בבד · להכביד
ליהם : קוטב · מפרשי הכן
ל"א ממלא השק מהן
מן הדפין הנדחקים ביתדות
לבררה · כעין שקים שהשמן
מהן · ויש גורסין בלתין
ומפרשים כקב קטן הוא בבית
מכביד עליהן קורה קטנה ·
שיזכור שהם פירות שביעית
ו לעשות בשינוי : ד כיון שיצאת
· אע"פ שעדיין פירותיה שמטה
אתה לעשות מלאכה באילן ·
אכל מה שחנט לאחר שנה
עד ט"ו בשבט הכל הוא כדין
שביעית · ונפיק לן בערלה
במס' ר"ה [י'] מדכתיב ובשנה
ת פעמים שפירות רביעית הן
ומהדר על שלש שנים יהיה לכם
לא יאכל · והיינו שחנטו מתשרי
יעית עד ט"ו בשבט · וכן דריש
נה החמישית שפירותיה רבעי
ו מתשרי עד ט"ו בשבט ·
הדין נמי בשביעית ומיהו מה
בשביעית מתשרי עד ט"ו בשבט]
דאי בין שביעית ולא בדין
· דלא אמרינן לקולא אלא
א · וטעמא · דקים להו לחכמים
ת שחונטים מתשרי עד ט"ו
נידוע שהן חונטין משרף שבאילן
בו מקודם תשרי : ה מן השבות
אתה אוכל ואי אתה אוכל מן השמור · פי' שלא נשבתה אלא נעבדה
בודה כדי לגדל פירות הוי שמור · ואפילו לא שמרם לאחר כן · ומיהו
שמירה בעלמא אסר לעיל גבי לא תבצור · וא"ת [בתוס' מנחות פ"ד ·
סוכה ל"ט :] וכילד ספיחין הנשארים מותרין לעומר כיון שאסורין
ט והא"ן בפסחים [מ"ח · חולין כ' : מנחות ה' · ו' :] ממשקה ישראל
מותר לישראל מותר לגבוה · וי"ל הכא אסמכתא בעלמא היא ומדרבנן
ונבי עומר לא אפשר והעמידוהו אדאורייתא · א"נ ענבי נזירך כתיב
ט היא דאסור ולא לגבוה · ושירים הנאכלין משלחן גבוה קא זכי ·
א דתנן [שקלים רפ"ו] שומרי ספיחים בשביעית לא שהיו עובדים
אדם לבא שם · אלא שהיו מודיעים להם שהן לצורך העומר ·
ם היו פורשים משם ואת בהמתם : ה"ג לה בפ"ד דשביעית ·
אומרים אין אוכלין [פירות] שביעית בטובה · פי' שאין צריך לשאול
לבעלים אלא אוכל על כרחם · והתם [בירושלמי] בגמרא רבי טרפון
לאכול קליעות מתוך שלו שלא בטובה כבית שמאי וחמיניה סנטיריה
חבטון עלוי · כד חמא גרמיה בסכנה אמר להון בחייכון אמרין
ביתיה דטרפון עתידין ליה תכריכין כד שמעון כן אשתטחון על

אפיקון אמרין ליה רבי שרי לן אמר להון ייתי עלי דמקמי כל
חוטר וחוטר דהוי נחית עלי הוינא שרי לכון על קדמייא · באילין תרתי
מילייא נהג ר' טרפון כבית שמאי וסכין בנפשיה · בהדא · ובקרית שמע ·
כדמפרש בברכות [י'] והיינו לחומרא · ובספרי גרסי' ב"ש אומרים אוכלי
פירות שביעית בטובה ואינו (גורם)
רבי יהודה אומר חלוף הדברים וב"ה
להחמיר · וכן במס' עדיות [פ"ה] תני
לה עם קולי ב"ש וחומרי ב"ה ·
ובגמרא דשביעית [ירושלמי] על
מתניתין שדה שנתקוולה בשביעית כו' ·
תנן אמרין שנטלו קוצין · ותניין דהכא
אמרין משהרש · ולרבנן דהכא איזהו
הטיוב כל העם חורשין פעם אחד
והוא חרש שני פעמים : ך לכם ולא
לאחרים · שאין נותנין פירות שביעית
לנכרי אפילו לאכילה אם אינו שכירו
ולקיטו · או לאכסניא של מלך שהם
עליו כדלקמן : לאכלה ולא להביא
ממנה מנחה · שהקומץ היה נקטר וכתיב
לאכלה ולא לשריפה · כדאמרינן בפ'
כל קרבנות [מנחות פ"ד ·] וכן נסכים
לשיתין אזלי ואין זה לאכלה ·
ובתוספתא דשקלים אין מביאין
תודה ולחמה מפירות שביעית ואם
הביא לא קידש : אבל לא העשירים
דברי רבי יהודה · ובגמרא [ירושלמי
סוף פ"ט דשביעית קאמר טעמא
דרבי יהודה דכתיב ואכלו אביוני
עמך פי' ולא העשירים · ורב יוסי
סבר ואכלו אביוני עמך ויתרם ·
כלומר וגם יאכלו אותן שיתרים עליהם
והיינו עשירים · תניא רבי שמעון
אומר העשירים אוכלין מן האוצר
לאחר הביעור . ובגמרא מאי טעמא
דר"ש דכתיב ואכלו אביוני עמך עד
יתרם · פי' כשנשאר מן השדה · אבל
מן האוצר אפילו העשירים אוכלין ·
ל"א ואכלו אביוני עמך עד יתרם ·
כלומר בעוד שהעשירים יספיקו לעצמם
מן האוצר · שהעשירים עקר והעניים
טפלים להם : ז הראוי לאדם לאדם ·
דאין נותנין אוכלי אדם לבהמה
בשביעית שזהו הפסד · ובתוספתא
[פ"ה דשביעית] הלכה הבהמה תחת התאנה ואכלה מאליה אין חייבין
אותה להחזירה שנאמר ולבהמתך ולחיה וגו' : ולשכירך מן העכו"ם . שעושים
מלאכה עמך לפעמים · אבל אינו אומר אם קצץ לו מזונות שיתן לו מפירות
שביעית · שא"כ פורע הוא חובו משביעית כדאמרינן בפ' בתרא דע"ז
[פ"כ] גבי שכר פועלים · וכן ולתושבך כגון ששרוי אצלך : ולאכסניא ·
ישראל העובר ממקום למקום · והא דתניא בתוספתא אין מאכילין לאכסניא
פירות שביעית ולא את הנכרי ולא את השכיר · היינו אכסניא המוטלת
עליו · שחייבים למלך לפרנסם · וכן שכיר שמזונותיו עליו : ח ומה אני
מקיים ביעור פירותיו בשביעית · פי' דכתיב בהאי קרא והשביעית תשמטנה
ונטשתה ואכלו אביוני עמך ואוקימנא לה אחר הביעור : בפירות אדם · דכתיב
ואכלו אביוני עמך · אבל במאכלי בהמה תהא אוכלת לעולם כשהוא
אומר וכו' : ט ולא מהן שהוציא עקילס לעבדיו לפונאוס לפונטוס . ס"א
לפנתוס · ומפרשינן מקום אחד יש בסוריאה ששמו פנתוס : עקילס שם
אדם · ואפשר שהוא אונקלוס הגר · כדאמרינן [ילקוט תהילים מ"ח ולא
נמצא שם תקומו והוא מירושלמי מגילה פ"ב ומ"ק פ"ג] תרגם
עקילס · וסבירא ליה לתנא קמא כיבוש יחיד לא שמיה כיבוש
והוי

אין קוצים אותה במוקצה · אבל קוצה אתה בחורבה · אין דורכים ענבים בגת אבל דורכים בעריבה · אין עושים זיתים בבד ובקוטבי · אבל כותש ומכנים לבדידה · ר"ש אומר אף טוחן הוא בבד ומכנים לבדידה : **ד** שבת שבתון יהיה לארץ כיון שיצאת שביעית אע"פ שפירותיה שמיטה מותר את לעשות מלאכה בגופו של אילן אבל פירותיו אסורים עד חמשה עשר בשבט : **ה** והיתה שבת הארץ לכם מן השבות בארץ אתה אוכל ואין אתה אוכל מן השמור · מיכן אמרו שדה שנטייבה · בית שמיי אומרים אין אוכלים פרותיה בשביעית · ובית הלל אומרים אוכלים · בית שמיי אומרים אין אוכלים פירות שביעית בטובה ובית הילל אומרים בטובה ושלא בטובה · רבי יהודה אומ' חילוף הדברים זה מקולי בית שמיי ומחומרי בית הילל : **ו** לכם ולא לאחרים · לאוכלה ולא להביא ממנה מנחות · ולא להביא נסכים ממנה · לך לעבדך ולאמתך · מה ת"ל לפי שנאמר ובשביעית תשמטנה ונטשתה ואכלו אביוני עמך · שיכול אין לי אלא פירות שביעית נאכלים אלא לעניים בלבד · מנין אף לעשירים · ת"ל לך ולעבדך ולאמתך הרי בעלים עשירים אמורים · עבדים ושפחות אמורים · אם כן למה נאמר ואכלו אביוני עמך העניים אוכלים אחר הביעור ולא עשירים דברי רבי יהודה · ר' יוסי אומר אחד עניים ואחד עשירים אוכלים אחר הביעור : **ז** דבר אחר ואכלו אביוני עמך הראוי לאדם לאדם · והראוי לבהמה לבהמה · ולשכירך מן הנכרי · ולתושבך מן הנכרי · הגרים עמך לרבות את האכסניא : **ח** ולבהמתך ולחיה מה ת"ל ומה אם חיה שאינה ברשותך הרי היא אוכלת · בהמה שהיא ברשותך אינו דין שתאכל · אילו כן הייתי אומר יכנום לבהמה ותהא אוכלת לעולם מה אני מקיים ביעור פירות שביעית בפירות אדם · אבל בהמה תהיה אוכלת לעולם וכשהוא אומר ולבהמתך ולחיה מקיש בהמה לחיה כל זמן שחיה אוכלת בשדה בהמה אוכלת בבית · כלה לחיה שבשדה כלה לבהמתך שבבית : **ט** אשר בארצך · מה שבארצך אוכלים לא מה שהוציא עקילס לעבדיו (לפונשום) [לפונטוס] · א"ר שמעון שמעתי בפירוש

מהרי"ד

וכ"ה בתוספתא פ"ה דשביעית וכן פסק הראב"ם פ"ה מה' שמיטה ויובל דין ה : והראוי
לבהמה לבהמה · לכאורה נ"ל לפרש דהראוי לבהמה אסיר לאיש לאכול דהוה כמו להפסד
ולאכלה ולא להפסד אמנם ממה שלא הביא הרמב"ם הך דינא אפ"ל דוה לא בא אלא להתירו
לבהמה אבל אפשר דגם אדם מותר לאכלו ע"ב נוכחתי שבהדיא בירושלמי פ"ז דשביעית תנה
במאכלי בהמה לאדם וכו' פי' שמותרין : לרבות את האכסניא עיין ירושלמי רפ"ג דדמאי
באכסניא של עכו"ם והובא ברמב"ם פ"ה מה' שמיטה ויובל דין י"ג וסמ"ג עשין קמ"ח : ח ולבהמתך
ולחיה כו' כלה לחיה [מן השדה] כלה לבהמתך [מן הבית] כ"ה בד"ת וכן הוא בגמרא תענית
ו' : פסחים נ"ב : נדה נ"א . והובא ברמב"ם ריש פ"ז מה' שמיטה ויובל וע' בסמ"ג עשין
קמ"ח : ט לא מה שהוציא עקילס הוכירו בלשון נכרי אבל אפשר שמיר בו כששמע שחכמים
אוסרין מאור עיניים לרבי עוזר' האדומי מלך אמרי בינה פ' מ"ב ...
אונקלוס ועקילס ...

הגהות

ת שמיטה ויובל דין כ"ב כ"ג : ה לכם [לאכלה] מן השבות כו' כ"ה בילקוט : מכאן אמרו
ב' פרק ד' דשביעית : שנטייבה ע' תוספות מועד קטן י"ג · ד"ה נחייבם
גיטין מ"ד : ד"ה שנתקוולה : וב"ה אומרים אוכלין וכן פסק הרמב"ם רפ"ד מה' שמיטה
: וב"ה אומרים בטובה ושלא בטובה וכן פסק הרמב"ם סוף פ"ו מה' שמיטה ויובל :
ולא לאחרים שאין צריך להפקירן לעכו"ם ז"ד · אמנם עיקר הפירוש שאסור להאכילן
ם וכ"ה בתוספתא פ"ה דשביעית וברמב"ם פ"ה מה' שמיטה ויובל דין י"ג : ולא
מנחה מנחות משום דשורפין הקומץ מנחה ונסכים באין לאיבוד שסופכין אותן
וע' במנחות פרק כל הקרבנות לרבי מאיר דאמר במנחות ד' פ"ו שאין מביאין יין
שנתו נ"ל שנער"ה של מולאי שביעית שהיו מביאין יין של ער"ה של שביעית א"כ
שגדל לפני שביעית ונבצר בתוך שביעית דלא משכחינן שנה אלא משנת בצירה ז"ר :
עניים ומ' עשירים עיין רמב"ם ורמב"ד פ"ו מה' שמיטה ויובל דין ג' : ז [אם כן למה
יאכלו כ"ה בנוסחא אמריתי ד"ת : הראוי לאדם ...

והוי סוריא כחולה לארץ · ולר' ישמעאל (בת"כ שלנו ובילקוט גר' רבי שמעון) כא"י דשמיה כיבוש · ושמא הוי טעמא דאין מוציאין פירות שביעית לח"ל שלא יתחלפו בפירות ח"ל ויהא נוהג בהם מנהג חולין : **י** תהיה להדלקת הנר אף לצבוע בה · ובפ"ח דשביעית תנן קל מהם שביעית שניתנה להדלקת הנר · ובפרק ז' תנן צובעין לעצמן ולא יצבע בשכר שאין עושין סחורה בפירות שביעית · ומיירי שצובע בגד ליהנות ממנו בשנה שביעית . וצריך לבער במוצאי שביעית להעביר בצפון או לשרוף הבגד כדתניא בגד שצבעו בקליפי שביעית ידלק דחזותא מילתא היא · ובהגוזל קאמר דדריש לה מתהיה בהוייתה תהא · א"כ לביעה דקתני הכא היינו לצבוע אדם כעין נשים הכוחלות · וכהיא דבבא מציעא [ס"ו] דאזיל וצבעיה לרישיה ולדקניה · ובגמ' ירושלמי דפ"ז דהתם קא בעא לצבעיה לאדם מהו שיהא עליהן קדושת שביעית · וקאמר ר' יוסי בשם רבי אילא שמע לה מן הדא תהיה אף להדלקת הנר ולצבוע בה · ודחי א"ר מנא באוכלי בהמה לאדם ולית ש"מ כלום · אבל ממאכל אדם לצבע אדם לא · שאין נאכלת אלא תבואה · ולא קודם שנתבשל הפרי שזהו הפסד : מכאן אמרו · בפ"ד דשביעית : הפגין · של תאנה : משהזריחו · לשון לבון וזיהור . כדרך פירות שמתחילין להתבשל : ביחלו . הוא בישול יותר · ובגמרא [ירושלמי שם] מהו ביחלו ר' חייא בר אבא אמר הייתא כמה דאת אמר גם נפשם בחלה בי · וא"ת משהזריחו כיון שאוכל בהן פתו (למה) אינו מכניסן בבית · וי"ל כיון שלא נתבשלו כל צרכן אינן חשובין בבית : **יא** הבוסר משיגרע · הוא בוסר [ברכות ל"ו :] הוא גירוע ובענבים מיירי משהביאו מים (כן הוא שם במשנה הבוסר משהביאו מים כו') שכותשו וממעכו ואוכל בו פתו בשדה כשעושה שם מלאכה : הבאיש · נתבשל ונתרכך · ובגמרא [ירושלמי פ"א דמעשרות] (דשביעית) משיקראו באשה · לשון חולה · כשמתבשלים מתלבנים ומשתנים מחמת היין שמתמלא בהם ומכסיפין פניהם כאדם חולה שהלך דמו ממנו . וכן לענין מעשר בשאר שני שבוע · וכדתנן במעשרות הענבים משהבאישו : זתים כל זמן שהם עושים ג' לוגין לסאה כשמתבשלין כל צרכן יוציא ג' לוגין שמן מן הסאה · ואם בתחלת בישולן הכניסו כבר רביעית הלוג בסאה פוצע ומרככן ואוכל עמהן פת בשדה · או בפני עצמן · שבכך הן ראויין בשדה ואם הכניסו חצי לוג כותש בשדה וסך בשמן הכניסו שליש דהיינו לוג כותש בשדה וכונסו לתוך ביתו · אבל לכנוס לבית ולכתוש לא מצי עביד כיון שלא נתבשלו יותר · זו כתישה אינה חשוב בבית · וכן תנן לה בפ"ד דשביעית ובגמ' [ירושלמי פ"ד דשביעית] קא בעא מהו שליש הוא הלוג · מתני' במקום שהן עושות שלשה לוגין כו' : ושאר פירות האילן אי אתה רשאי אלא לכבוש מהן כו' דאין דרך שאר פירות לאכלן בפגיהן · ובטלה דעתי והרי הוא מפסידו : זולחין (בת"כ שלנו ובילקוט זלפין) זילוף כדאמרינן בפ' המצניע [שבת ל"ה ·] אמימר שרא זולחי · וכן בפ' משקין בית השלחין : מלוגמא · רפואה : איספלניא · לערב עם עשבים ולהניח על גבי מכה : אפיקטוזין · להקיא כל אלו אינן שוין בכל אדם :

בפירוש שמוציאים לסוריא ואין מוציאים לחוצה לארץ · **י** תהיה אף להדלקת הנר אף לצבוע בה צבע · כל תבואתה · סלמד שאין נאכלת אלא תבואה · מיכן אמרו מאימתי אוכלים פירות האילן בשביעית הפגים משהזריחו איכל בהם פיתו [בשדה] · ביחלו כונס לתוך ביתו : **יא** וכן כיוצא בהם בשאר שני שבוע חייבים במעשרות הבוסר משנרע אוכל בו פיתו בשדה · הבאיש כונס לתוך ביתו · וכן כיוצא בו בשאר שני שבוע חייבים במעשרות זיתים כל זמן שהם עושים שלשת לונים לסאה : **יב** הכניסו רביעית [למאה] פוצע ואוכל בשדה הכניסם חצי לוג כותש וסך בשדה הכניסו לוג כותש בשדה· וכונס לתוך ביתו · וכן כיוצא בהם בשאר שני שבוע חייבים במעשרות · ושאר כל פירות האילן אין את רשאי לכבוש מהם ולשלוק מהם ולא לאכול מפניהם · אלא כעונתן למעשרות כך עונתן לשביעית · לאכול ולא לעשות מבנה זלפין · ולא לעשות מסנה מלונמא · ולא לעשות מסנה איספלנית · ולא לעשות מסנה אפיקטפיזים :

פרשתא ב

פרשתא ב וספרת לך בבית דין · שבע שבתות · יכול שבע שבתות ימים ת"ל שבע שבתות שנים ·

אי שבע שבתות שנים · יכול יספור שבע שמיטים זו אחר זו · ויעשה יובל ת"ל שבע שנים שבע פעמים הא עד שיאמרו שני כתובים הללו ואם לאו לא שמענו : **ב** ומניין שיספור לשני שבוע ת"ל והיו לך ימי שבע שבתות השנים מנין שיספור לשני יובל ת"ל והיו לך תשע וארבעים שנה · מנין עשה שביעית אע"פ שאין יובל ת"ל והיו לך שבע שבתות שנים · ומנין עשה יובל אע"פ שאין שביעית ת"ל תשע וארבעים שנה דברי ר' יהודה וחכ"א שביעית נוהגת אע"פ שאין יובל · והיובל אינו נוהג אא"כ יש עמו

שביעית · כגון שאם חזרו לסוף חמשים אע"פ שלא עשו יובל · והא דאמרינן ספ"ב דערכין [ל"ב :] אליבא דר' יהודה סנחריב עד דאתא ירמיה ואהדריכהו לא קא חשיב · אלמא לענין יובל מאחר שלא היו כל ישראל בארץ . התם לא ק... (כל עין רואה חסרון הניכר שיש כאן ועיקר חסר ו...פי שכתוב לקמן בסמוך בד"ה וחכמים אומרים · שגירסת ר' עקיבא במקום ר' יהודה שבספרים שלנו · נ"ל שצריך ל... הכי אלא כדי לאוקומי הא דר' יוסי דמגלגלין כו' כר' יה... אבל למאי דמשני אידך שינויא נאדי מהא סברא · ו... דהכא שהוא דברי ר"ע לפי גירסת המחבר לא ס"ל הא ס... גירסא שלנו שהם דברי ר' יהודא ודאי קשיא דהיכא בעי... כרבי יהודא דאם כן תיקשי אדרבי יהודא דהכא וק... מפרש נראה שחסר שם המפרש כמו שדרך המחבר ז"ל לה... וחכמים אומרים שביעית נוהגת אע"פ שאין יובל · דהא ... כולהו דלא כר' דקאמר בגיטין [ל"ו·] ובמס' מועד קטן [... שמוט ומדמה שביעית ליובל בזמן שהיובל נוהג שמטה נוהגת... שביעית נוהג : והיובל אינו נוהג אלא א"כ יש עמו שביעית... שאם רוצה לומר אין היובל נוהג אלא כשמונין שמטות ·

הגהות מהרי"ד

פ"ה מס' שמיטה ויובל דין י"ג וסמ"ג עשין קמ"ח : **י** אף להדלקת הנר משנה ב' פ"ח דשביעית וירושלמי שם פ"ז ורמב"ם פ"ה מס' שביעית דין ח' : אף לצבוע בו צבע משנה ג' פ"ז דשביעית וע"ש בירושלמי ובגמרא בבא קמא ק"א · וע"ש שיטה מקובצת בשם המאירי וע' רמב"ם פ"ה מס' שמיטה ויובל דין ט' : תבואתה כו' עד סוף הפרק במשנה פ"ד דשביעית ובריתא י"ב נ"ל הכניסו רביעית [לסאה] והובא ברמב"ם שם דין ט"ו ט"ז וסמ"ג עשין קמ"ח ובריתא י"א נ"ל וכן כיוצא בו [בשאר] שני שבוע : **יב** הכניסו [לוג] ואית דגרסי שליש וכפי מה שאומר בירושלמי [פ"ד דשביעית] מתניתין בזתים העושים ג' לוגין לסאה סהי לוג והרמב"ם ז"ל בפי' המשנה פירש שליש לוג דהיינו תשיעית ממה שיוציאו כפי מה שאמרו בירושלמי במתניתין בזתים העושים ג' לוגין לסאה וכפי' הראשון הוא פי' הראב"ד ז"ל והיא יותר נכון לפי שהוא סולך על סדר רביעית וחצי לוג ולוג ועוד נראה לפי'

והז"ר כ' בשם הב"א שיספרו השנים בכל ר"ה ובשנה ה... שמונה שנים שהם שבוע א' ושנה א' ביובל : יכול שבע שבתו... זוטרתי יכול השבתות של שבע שנים יספור ת"ל שבע שנים שבע פע... מלמד שצריך לומר יש לנו היום שבע שנים שהוא שבוע אחד וכן כל... יכול יספור כו' ויעשה [יובל] כו' שני כתובים ואם לאו לא שמענו... לך ימי · אלו השנים וכן הוא אומר ויהיו ימי אדם אשר חי כ"ס ב... והיו לך [ימי שבע שבתות השנים] תשע וארבעים שנה כו' ת"ל [והיו... השנים] תשע וארבעים כ"ה בילקוט והז"ר כתב אעפ"י שאין יובל כגו... אעפ"י שאין שביעית כגון שמטאו ולא עשו שביעית וכן פירשו תום' ו... דמיירי שגלו השבטים ולא מנו שביעית כשחזרו מונין יובל ומשלימין...

ועוד השתא כמי ליהוי יובל שהרי מוכין היינו מפרשים מילתא דת"ק דלא מיירי בארץ · והכי [כדאמרינן ר"ה ט'] קאמר אע"ג שלא עשו יובל שחרשו קרקע ולא

מקלתן על מקומן ורוכן מעורבבין · אע"ג שלא גלו אין היובל נוהג · דמקלת על מקומן לא חשיבי · וא"ת במעורבבין כמי כבר נפיק לו לעיל משדך וכרמך שאין מוכין שביעית עד שיהא כל אחד מכיר כרמו ושדהו וכיון שאין כאן שביעית אין כאן יובל · וי"ל הכא אע"ג שכל א' וא' מכיר כרמו ושדהו כיון שמעורבבין אין היובל נוהג · וכן לר' אין השמטה נוהגת :

עמו שביעית : **ג** ומנין שהוא בשופר תלמוד לומר והעברת שופר · אין לי אלא ביובל · בראש השנה מנין תלמוד לומר והעברת שופר תרועה בעשור לחודש ביום הכיפורים · שאין ת"ל בחודש השביעי ומה ת"ל בחודש השביעי · הרי תרועת שביעי כזו מה זו בשופר אף תרועת ראש השנה כזו : **ד** ומנין שהיא פשוטה לפניה ת"ל והעברת שופר תרועה · ומנין שפשוטה לאחריה ת"ל תעבירו שופר · אין לי אלא ביובל בראש השנה מניין ת"ל והעברת שופר תרועה בחודש השביעי בעשור לחודש ביום הכיפורים שאין ת"ל בחודש השביעי · ומה ת"ל בחודש השביעי שתהא תרועת שביעי כזו מה זו פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה אף תרועת ראש השנה פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה : **ה** ביום ולא בלילה · ביום הכיפורים אפילו בשבת · תעבירו שופר בכל ארצכם מלמד שכל יחיד הייב · יכול אף תרועת ראש השנה תהיה דוחה את השבת ת"ל בכל ארצכם והעברת שופר תרועה בחודש השביעי בעשור לחודש ביום הכפורים שאין ת"ל בעשור לחודש ביום הכיפורים ממשמע שנאמר ביום הכיפורים איני יודע שהיא יום הכיפורים בעשור לחודש · אם כן למה נאמר בעשור לחודש אלא בעשור לחודש דוחה את השבת בכל ארצכם ואין תרועת ראש השנה דוחה שבת בכל ארצכם אלא בבית דין בלבד :

פרק ב

וקדשתם את שנת החמשים שנה מה ת"ל לפי שנאמר בעשור לחודש שיכול אין לי שנה מתקדשת אלא בעשור לחודש . וכשהוא אומר וקדשתם את שנת החמשים שנה מלמד שהיא מתקדשת מראש השנה · אמר רבי יוחנן בן ברוקה לא היו עבדים משועבדים נפטרים לבתיהם ולא שדות חוזרות לבעליהם אלא אוכלים ושותים ושמחים ועטרותיהם בראשיהם עד שהגיע יום הכיפורים · הגיע יום הכיפורים תקעו בשופר · חזרו שדות לבעליהם ועבדים נפטרים לבתיהם : **ב** וקראתם דרור אין דרור אלא חירות א"ר יהודה מה הלשון דרור (מדבר באידרא) [כמדייר בי דיירא] ומסחר בכל מדינה : **ג** יושביה · בזמן שיושביה עליה · ולא בזמן שגלו מתוכה · היו עליה אבל היו מעורבבים שבט יהודה בבנימן · ושבט בנימן ביהודה · יכול יהיה היובל נוהג ת"ל יושביה · לכל יושביה נמצאת אומר כיון שגלו שבט ראובן וגד וחצי שבט מנשה בטלו היובלות : **ד** יובל אף על פי שלא השמיטו אע"פ שלא תקעו בשופר · או יכול אע"פ שלא שילחו העבדים ת"ל היא דברי רבי יהודה · רבי יוסי אומר יובל אע"פ שלא השמיטו אע"פ שלא שילחו העבדים · או יכול אע"פ שלא תקעו בשופר ת"ל היא · א"ר יוסי אחר שהכתוב תולה אותה לעניין תקיעת שופר [וכתוב אחד] תולה אותה לעניין שילוח עבדים · מפני מה אני אומר יובל שלא בשילוח עבדים שאיפשר ליובל שלא בשילוח עבדים אבל אי איפשר ליובל שלא בתקיעת שופר דבר אחר תקיעת שופר תלויה בבית דין ושילוח עבדים תלויה בכל אדם : **ה** ושבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו אמר רבי אליעזר בן יעקב מדבר אם בנמכר שש הרי אמור · אם בנמכר שנה או שתים הרי אמור · הא אינו מדבר אלא בנרצע לפני היובל שיהא

נמצאת אומר כיון שגלו אומר האמת שגלו ודאי · אבל אינו אומר כיון שנתערבו שהרי לא חזינן דנתערבו : יובל היא אפי' לא שמטו · שלא החזירו קרקע לבעליהן · כגון בדורו של יהויקים · ודורו של צדקיהו שהיו רשעים . שהכשרין שבהן היו נוהגים יובל מלחרוש ולזרוע ובתקיעת שופר : יכול אע"פ שלא תקעו ת"ל היא · וטעמייהו מפרש בר"ה [ט :] דר' יוסי כדמפרש טעמיה · ור' יהודה סבר מקרא נדרש לפניו אבל לא לאחריו ולא לפני פניו · דכתיב תעבירו שופר בכל ארצכם וקדשתם את שנת החמשים שנה וקראתם דרור בארץ לכל יושביה יובל היא ושבתם איש לאחוזתו דהיינו השמטת קרקעות · והשתא יובל היא קאי על קריאת דרור שלפניו · ולא על העברת שופר שלפני פניו · ולא על השמטת קרקעות שהוא לאחריו · אבל שמטת קרקע דחרישה וזריעה כתיב קרא אחרינא · יובל היא שנת החמשים שנה תהיה לכם לא תזרעו וכו' · וא"ת כיון דרבויא דיובל הוי אלפני פניו ולאחריו אע"ג דלא תקעו ולא שמטו קרקע לבעלים · אמאי לא נימא איפכא דרבויא אע"ג שלא שלחו עבדים · ומיעוטא דהיא הוה אלפני פניו ולאחריו · ויהיו מעכבים תקיעת שופר והשמטת קרקעות ואין לומר דרבויא דקאמר היינו אסמכתא בעלמא · והיא אתי למעוטי · אין לומר כן דהתם קאמר ר' יוסי וכי מאחר שמקרא אחד מרבה אלמא רבויא הוא ועוד דהתם פריך לרבנן דאמרי שלשתן מעכבין והא כתיב יובל · ומשני לאתויי בחוצה לארץ · אלמא יובל רבויא היא · (תירוץ זאת הקושיא חסר מן הספר ועיין בר"ה דף ט' ע"ב בתוס' ד"ה מקרא וכו') : שאפשר ליובל בלא שלוח עבדים · כגון שלא נמכר ע"ע בשום מקום נמצא שלוח עבדי' בטלה מעצמה : ד"א תקיע' שופ' וכו' · מאי ד"א וכ"ת ה"א דליכא ע"ע בסוף העולם · תקיעת שופר תלוי בב"ד וכו' · כך מפרש בגמרא : **ה** אם בנמכר לשש הרי כבר אמור · אם בנמכר לשנה או שתים לפני היובל הרי אמור · הא אינו מדבר אלא בנרצע שנה או שתים לפני היובל וכו' ובקדושין [ט"ו] · גרסינן במי הוא מדבר אם במוכר עצמו הרי אמור · אם במכרוהו ב"ד הרי אמור · הא אינו מדבר אלא בנרצע כו' פי'

הגהות מהרי"ד

לא היו עבדים משועבדים [ולא] נפטרים לבתיהם כצ"ל . וכ"ה שם בגמרא והובא ברמב"ם פ"י מהלכות שמיטה ויובל דין י"ד ובסמ"ג עשין קנ"ג ופ' ס' נפתלי שבע רצון פ' בשלח : **ב** בגמרא ר"ה ט' : וכ' הערוך בערך דר שלישי פי' כשירוץ הסבל כשנושא הסחורה להוליך הסחורה בכל מדינה לסחור ודומה למדוכר שהוא ענין ריצה : **ג** הובאה בגמרא ערכין ל"ב : ובירושלמי שביעית פ"י ופ"ד דגיטין הלכה ד' ורמב"ם פ"י מה' שמיטה ויובל דין ח' וסמ"ג עשין קנ"ג : **ד** הובאה בגמרא ר"ה ט' : ע"ש : **ה** אם בנמכר בשש · פי' שמכרוהו ב"ד לשש ויצא לסוף שש ולאו ביובל קא מיירי הרי אמור

פי' בפרשת וכי ימוך אחיך עמך ונמכר לך כתוב שם עד שנת היובל יעבוד עמך ויצא ביובל וכתיב עוד ושב אל אחוזתו ואל משפחתו והיינו במוכר עצמו · וחד במכרוהו ב"ד שיוצאין ביובל · ולגירסא דהכא דמזכיר אי בנמכר לשש · משמע במכרוהו ב"ד בשאר שנים איירי · שעובד שש · כבר אמור בפרשת ואלה המשפטים כי תקנה עבד עברי · ואם בנמכר שנה או שתים לפני היובל הרי כבר אמור ושב אל משפחתו והוי בין במוכר עצמו כדמוכח ריש פנייתא וכין במכרוהו ב"ד · ויש לפרש דהאי תנא [שם י"ד:] · אית ליה שכיר מאחר דתרוייהו נפקי ליה מחד קרא · הא אינו מדבר אלא בנרצע · ובפ"ק דקדושין קאמר מאי משמע דבנרצע מיירי · אמר רבה בריה דרב שילא א"ק ושבתם איש איזה דבר שנוהג באיש ואינו נוהג באשה הוי אומר זה רציעה · והתם מאריך : וכן בגולה · מפרש בסוף אלו הן הגולין [מכות י"ג ·] · מאי וכן בגולה · כדתניא · ישוב הרוצח אל ארץ אחוזתו · ופליגי ר' מאיר ורבי יהודה כמו הכא בחוזר לשררה : לרבות את האשה שיוצאה אם פגע בה יובל קודש שש · ואע"ג דרישא דקרא לא איירי באשה · דבנרצע מיירי · מסיפא דקרא מרבינן לה · שאם נמכרת שיוצאה ביובל · א"נ לרבות את האשה שמחזירין לה קרקע ביובל · ובפ' יש בכור [בכורות נ"ב:] קאמר דרבנן דרשי תשובו לרבות את המתנה שהוזרת · ור' מאיר לא דריש ליה · ואיפשר דאית ליה דרשא דהכא לרבות את האשה · ובפ' בתרא דעירכין [ל"א] קאמר ורבי מאיר לא דריש תשובו · וי"ל דההיא דרשא לא דריש :

פרק ג שיכול בכניסתה תהא מקודשת מר"ה לענין זריעה וקצירה · אע"ג דשלוח עבדים לא הוי כי אם ביוה"כ · ולכך קא ס"ד שתהא מושכת ביציאתה עד יוה"כ שמשם מתחיל עיקר היובל · ואליב' דר' יהודה דשלוח עבדים מעכב : שכן מוסיפין מחול על הקדש · פי' ולכך אל תתמה אם מתקדשת מר"ה · אבל עקר שנה תהא מי"ה עד י"ה של אחר היובל · ובפ"א דר"ה [ח': ט'·] מפרש היכן מלינו שמוסיפין כו' : ג ופרי עצמו אסור · דכתיב תהיה בהווייתה תהא : לקח בפירות שביעית בשר כו' · מייתי לה בפ' לולב הגזול [סוכה מ':] · ובמס'

שיהא היובל מוציאו · דבר אחר ושבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו · למה שהוחזקה משפחתו הוא שב דברי ר' מאיר · רבי יהודה אומר לאחוזתו ולמשפחתו הוא שב ואינו שב לשררה שהיה בה · וכן הוא אומר בגולה · תשובו לרבות את האשה :

פרק ג יובל היא שנת החמשים שנה · שיכול בכניסתה תהיה מקודשת מראש השנה וביציאתה תהיה מושכת והולכת עד יום הכיפורים שכן מוסיפין מחול על הקודש ת"ל יובל היא שנת החמשים שנה תהיה לכם · אין קרושתה אלא עד ראש השנה : **ב** לא תזרעו לא תקצרו את ספיחיה ולא תבצרו את נזיריה כשם שנאמר בשביעית כך נאמר ביובל : **ג** כי יובל קודש · מה קודש תופס את דמיו אף שביעית תופסת את דמיה · אי מה קודש יוצא להולין ודמיו נתפסים יכול אף שביעית כן ת"ל היא · הרי היא בקדושתה נמצית אומר האהרון אחרון נתפס בשביעית ופירי עצמו אסור · כיצד לקח בפירות שביעית בשר אלו ואלו מתבערים בשביעית · לקח בבשר דגים יצא בשר ונכנסו דגים · בדגים שמן יצאו דגים ונתפס שמן האהרון אחרון נתפס ופרי עצמו אסור : **ד** מן השדה תאכלו את תבואתה כל זמן שאתה אוכל מן השדה אתה אוכל מתוך הבית · כלה מן השדה כלה מן הבית : **ה** מיכן אמרו הכובש שלשה כבשים בחבית אחד רבי אלעזר אומר כיון שכלה מין אחד מן השדה יבער כל החבית. רבי יהושע אומר אוכל והולך עד שיכלה האחרון שבה · רבן גמליאל אומר מין שכלה מינו מן השדה יבער מינו מן החבית והלכה כדבריו · רבי שמעון אומר כל הירק אחד לבעור · אוכלים ברגילה עד שיכלו סנדריות מבקעת בית טיפה : **ו** בשנת היובל הזאת זו מוציאה עבדים · ואין השביעית מוציאה עבדים · והלא דין הוא ומה אם היובל שאינו משמיט כספים מוציא עבדים שביעית שמשמטת כספים אינו דין שתוציא עבדים ת"ל בשנת היובל הזאת · זו מוציאה עבדים ואין השביעית מוציאה עבדים קל וחומר ליובל שישמיט כספים · ומה אם השביעית שאינה מוציאה עבדים משמטת כספים · יובל שהוא מוציא עבדים אינו דין שישמיט כספים ת"ל וזה דבר השמיטה שמוט · שביעית משמטת כספים ואין יובל משמט כספים והיובל מוציא עבדים · ואין שביעית מוציא עבדים תשובו איש אל אחוזתו · לרבות המוכר שדהו ועמד בנו וגאלה שתחזור לאביו ביובל :

פרשתא ג מנין כשהוא מוכר לא תהיה מוכר אלא לעמיתך ת"ל וכי תמכרו ממכר לעמיתך · ומנין כשהוא קונה לא תהיה קונה אלא מיד עמיתך ת"ל או קנה מיד עמיתך אין לי אלא קרקעות שבהם דיבר הכתוב מנין לרבות דבר המטלטל ת"ל ממכר לרבות דבר המטלטל · מנין שאין הונייה לקרקעות ת"ל או קנה מיד אל תונו · המטלטלים יש להם הונייה ואין ה[...]
ב ומנין שאין הונייה לעבדים ת"ל והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם לרשת אחוזה מה אחוזה אין להם הונייה אף ע[...]

ע"ז בפ' ר' ישמעאל [נ"ד:] · ובפ"ב דקידושין [נח·] :
דשביעית : הכובש שלשה כבשים כיון שכלה מין אחד מ[...]
שטעם מין ראשון נתערב בהן : רבי יהושע אומר עד
קרא לא אתי עיקרו לדרשא דכלה לחיה מן השדה כלה לג[...]
קרא אחרינא לה[...]
אשר בארצך · ו[...]
מדבר ממנו בש[...]
אלא נתן טעם [...]
[...]בר כלה מן ה[...]
רבינו יעקב [בס[...]
בפסחים [נ"ב · [...]
[ירושלמי] מפרש [...]
נתן טעם באחרו[...]
בתחלה נתן טעם [...]
לבסוף וכבשן לאחר[...]
כולן לביעור אחר[...]
יהושע · האחרון [...]
פי' נתחזק האחרון [...]
ולהעבירו וכולן [...]
האחרון שנכבש [...]
ומבטל הראשונים : [...]
מינו מן השדה חיי[...]
רשאים להניחו בחו[...]
אוכלו : כל הירק ל[...]
בלא כבישה אוכל [...]
עד שיכלה האחרון [...]
[פ"ז דשביעית] ר' [...]
קלחי כרוב אע"פ [...]
אוכלין ברגילה [...]
מבקעת בית נטופ[...]
ירקות הן : ו לרבו[...]
[גירסת הילקוט לר[...]
וכו' והוא כפי' הש[...]
וגאלה שתחזור לאבי[...]
וכי ימוך אחיך ו[...]
גואלו הקרוב אלי[...]
שתשאר בידו או תל[...]
צריך תשובו איש אל[...]
דלקמן באם בחק[...]
אחרינא שאם פדה [...]
ההקדש לא תלא מ[...]
אבל ת"מ לא לידנו [...]
לכך צריך ק[...]
פרשתא ג שמ[...]
שהו[...]
או קנה מיד · דבר[...]
כך מפרש בפ' הזהב [...]
לקרקעות · מפרש ר[...]
סי' תק"ו ובתוס' ב"מ[...]
אין להם · אבל עד [...]

הגהות   מהרי"ד

היובל הרי אמיר דכתיב ושב אל משפחתי כדאיתא לקמן בפרשת וכי ימוך אחיך הא אינו מדבר אלא בנרצע שנה או שנתיים לפני היובל שהיובל מוציאו פי' ואעפ"י שלא עבד שש אחר הרציעה ואעפ"י שנה האיסור שעבר ונרצע ועבר על כי לי בני ישראל עבדים ולא עבדים לעבדים אפילו הכי לא קנסינן ליה ויצא ביובל והשתא להך גירסא מוכר עצמו שנה או שנתיים לפני היובל ומכרוהו ב"ד שנה או שנתיים לפני היובל מחד קרא נפקא עכ"ל הראב"ד ז"ל · ומה שפי' ר"א בן יעקב הפסוק שבכאן דהיינו ואיש אל משפחתו תשובו בנרצע לפני היובל שנה או שנתיים והפסוק שאחר דהיינו ושב אל משפחתו בנמכר שנה או שנתיים לפני היובל משום דהאי קרא דהכא כתיב ביה ואיש ואמרינן בקידושין [ט"ו ·] איזהו דבר שנוהג באיש ואין נוהג באשה הוי אומר זו רציעה אבל קרא דהתם לא כתיב ביה ואיש אלא ושב אל משפחתו עכ"ל הר"ת וע' בגמרא קדושין ד' ט"ו · והובא ברמב"ם פ"ג מה' עבדים דין ו' : תשובו לרבות את האשה · פי' הראב"ד ז"ל על שמיטת קרקעות קאי שאם מכרה האשה קרקע שלה שמחזירין אותה לה ביובל אבל שלוח עבדים לא קאמר שהרי האשה נמכרת בב"ד ולא עבדים ד"ת וע' לקמן סוף פרק ה' וסוף פרק ז :
פרק ג א יובל היא שנת החמשים שנה · מה ת"ל לפי שנאמר וקדשתם את שנת החמשי[...]

ברמב"ם פ"ו מה' שמטה ויובל דין י"ג ובסמ"ג עשין קמ"ח : **ד** לעיל [...]
ושנה פ"ט דשביעית ורמב"ם רפ"ז מה' שמיטה ויובל וסמ"ג עשין קמ[...]
[סגריות] מבקעת בית [נטופה] כ"ה בד"ת וכ"ה במשנה ס' פ"ט דש[...]
ובפי' הר"ש והרא"ש ובמפרשים והובא ברמב"ם פ"ז מה' שמיטה ויובל ד[...]
ו מוליאה עבדים שהיה בדין ומה אם כו' כ"ה בילקוט וע' סיפרי ר[...]
אבההם שם וספרי דבי רב פס ד' רכ"ג והובא ברמב"ם ספ"ו מה' שמיט[...]
שם רפ"ט וע"ל ס' אמור פרשתא ו' ברייתא ב' : לרבות [המקדיש] שדה[...]
וכ"ה בערכין כ"ה והובא ברמב"ם פ"ד מה' ערכין וחרמין דין כ' ובס[...]
פרשתא ג א לעמיתך [פי' לישראל דישראל קודם ו"ר] כו' ומנין [...]
מנין לרבות [כל] דבר ת"ל ממכר לרבות [כל] דבר
כ"ה בילקוט וצריכי תרווייהו דאי כתב שימכור לישראל הו"א דמצי[...]
לקנות לא יצער המוכר ואי כתיב שיקנה מישראל ה"א משום שהישראל[...]
תרווייהו קרבן להכן : שאין אונאה לקרקעות · ברייתא בבבא מציעא [...]

ואם לקחם ביותר משוויים אין צריך למעטם מאונאה דאפילו גולם שטרותיו של חבירו פטור . דאמר ליה ניירא בעלמא [ב"ק צ"ח · עי' מה שכתבתי על הרי"ף]

ומשמע לא מופלג · ולכך צריך לשאול כמופלג מן היובל מנין שיכול לקנות : ת"ל לפי רוב השנים ולפי מעוט השנים · ושמעינן מינה אחר היובל ומופלג · ומייתי לה בערכין [שם :] ולפי הענין מזהיר קרא ללוקח שלא ירבה מקנת כספו לפי מעט השנים שקודם היובל · שהרי סופו להחזירה ביובל ועלה טובה קמ"ל ולא בשביל אונאת הקרקע שהרי אין לה אונאה כל כך: ולא שנת שדפון עולה לה למנין שתי שנים שצריכה להיות לפני הלוקח · ובפ' המקבל [ב"מ ק"ו] מייתי לה : פעמים שאתה אוכל מנכה שלש תבואות בשני שנים דהיינו בתי־יפי ואפלי· כגון שקנאה בחדש סיון והיו תבואות אפילות ועדיין לא נקצרו וקצרן הלוקח · ושוב עשאה תבואה אחרת לסוף שנה ראשונה · ותבואה שלישית לסוף שנה שנייה והיו תבואות חריפות קודם חדש סיון וקצרן נמצא אוכל לוקח בשתי שני' שלש תבואות :

הונייה : ג מנין שאין הוניה להקדשות ת"ל את אחיו לא הקדש · מנין שאין הונייה לשטרות ת"ל ממכר · מה זה מיוחד שגופו ממכר וגופו לקח · יצאו שטרות שלא גופם ממכר ושלא גופם לקח · לא ממכר אלא הראיות שיש בהם לפיכך המוכר שטרותיו לבשם יש לו הונייה : ד אל תונו איש את אחיו · זו הניית ממון יכול זו הניית דברים וכשהוא אומר לא תונו איש את עמיתו הרי אוניית דברים אמורה · הא מה אני מקיים אל תונו איש את אחיו זו אונאת ממון : ה וכמה היא אונאה ארבעה כסף מכ"ד כסף לסלע ושתות למקח · עד מתי מותר להחזיר עד כדי שיראה לתגר או לבקי · הורה ר"ש בלוד ההונייה שמונת כסף לסלע ושליש למקח ושמחו תגרי לוד אמר להם מותר להחזיר כל היום אמרו יניח לנו רבי טרפון מקומינו וחזרו לדברי חכמים : ו אחד לוקח ואחד מוכר יש להם אונאה וכשם שיש אונאה להדיוט כך יש אונאה לתגר · רבי יהודה אומר אין לתגר אונאה משהוטל עליו ידו על העליונה שהוא אומר לו תן לי מעותיי או תן לי מה שהוניתני : ז וכמה תהיה הסלע חסירה ולא יהיה בה אונאה רבי מאיר אומר ארבע איסרות מאיסר לדינר · ר' יהודה אומר ארבע פונדיונות מפונדיון לדינר · רבי שמעון אומר שמונה פונדיונות משני פונדיונים לדינר : ח עד מתי מותר להחזיר בכרכים עד כדי שיראה לשולחני · ובכפרים עד ערבי שבתות שכן דרך השוק להיות עומד בעיירות מערב שבת לערב שבת · ואם היה מכירה לאחר שנים עשר חודש מקבלה ממנו ואם לאו אין לו עליו אלא תרעומת ונותנה למעשר שני ואינו חושש שאינו אלא נפש רעה : ט ואל תונו איש את אחיו אין לי אלא איש איש אשה מנין · ואשה את איש [...] את אחיו מכל מקום · רבי יהודה אומר תגר להדיוט יש לו הונייה · הדיוט לתגר אין לו הונייה · אין לי אלא תגר [...] תגר להדיוט הדיוט לתגר הדיוט להדיוט מנין ת"ל את אחיו מכל מקום : י מנין למוכר שדהו בשנת היובל אינו מותר [...]חות משתי שנים ת"ל שנים תקנה מאת עמיתך · אחר היובל סמיך ליובל · מופלג מן היובל מניין ת"ל לפי רוב השנים [...]קנתו ולפי מעוט השנים תמעיט מקנתו · שני תבואות · לא שנת שדפון ולא שנת ירקון ולא שביעית עולה לו מן [...]ניה או הוכירה עולה לו מן המניין ר' אלעזר אומר מכרה לו לפני ראש השנה והיא מלאה פירות · יכול יאמר לו הניחה [...]אה כדרך שהנחתיה לפניך מליאה ת"ל כי מספר תבואות הוא מוכר לך · פעמים שאתה אוכל ממנה שלשה תבואות לשתי שנים :

פרק ד

[...]ד ולא תונו איש את עמיתו זו הונאת דברים יכול זה הונאה ממון כשהוא אומר אל תונו איש את אחיו הרי אונאת ממון אמורה הא מה אני מקיים ולא תונו איש את עמיתו הרי הונאת דברים : ב כיצד אם היה בעל תשובה לא יאמר לו זכור מעשיך [...]ם מה היו ואם היה בן גרים לא יאמר לו זכור מה היו מעשה אבותיך · כיצד היו חליים באים עליו היה קובר את בניו לא יאמר לו [...]אמרו חביריו לאיוב הלא יראתך כסלתך תקותך ותום דרכיך · זכר נא מי הוא נקי אבד ואיפוא ישרים נכחדו · ראה חמרים מבקשים [...]מבקשים יין לא יאמר להם לכו אצל פלוני והוא לא מכר חיטה מימיו רבי יהודה אומר אף לא יתלה עיניו על המקח ולא יאמר [...]ה חפץ זה והוא אינו רוצה ליקח · ואם תאמר עצה טובה אני מוסר לו והרי הדבר מסור ללב נאמר בו ויראת מאלהיך כל [...]וא מסור ללב נאמר בו ויראת : ג ועשיתם את חוקותי ואת משפטי תשמרו ועשיתם אותם ליתן שמירה ועשייה [...]שמירה ועשייה למשפטים · וישבתם על הארץ לבטח ולא גולים · ולא מפוזרים : ד ונתנה הארץ פריה ואכלתם [...]שיהא אדם אוכל הרבה ושבע דברי רבי יהודה · רבן שמעון בן גמליאל אומר אף אינה סימן ברכה אם כן למה [...]אכלתם לשובע · אוכל ולא נוסי · דבר אחר ואכלתם לשובע שלא יהא דבר חסר משלחנו שלא יהיה עולה לו ·

פרק ד זו אונאת דברים וכו' · בפ' הזהב [נ"ח :] : ב אף לא יתלה עיניו על המקח · בתוספתא מפרש מפני שמשכיח דעתו של מוכר . פי' שסבור שזה רוצה לקנות ואינו אלא שהוא מתלוצץ בו : ג ליתן שמירה ועשייה לחוקים · ללמוד תשנה ולעשות : ד שיהא אדם אוכל הרבה ושבע · ולא יהיה צריך למעט אכילתו בשביל להניח ליום אחר · שהרי יהיה שם פירות הרבה : אף היא אינה סימן ברכה · שאינו שובע עד שיאכל הרבה : אלא אוכל ולא נוסה · ולא אכילה גסה · א"כ אינו צריך למלאות בטנו עד שיהא פותח פה מחמת הכלו ועשן של מאכל אלא באכילה מועטת ישבע וקל

וישבתם

תגהות מהרי"ד

וישבתם לבטח ולא מפוזרים ולא מפוחדים עליה ולא גולים : ה וכי תאמרו עתידים אתם לומר מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסוף את תבואתינו · אם אין אנו זורעים מה אנו אוספים · א"ר עקיבא מיכן סמכו חכמים על הספחים שיהו אסורים בשביעית וחכמים אומרים אין ספחים אסורים מדברי תורה אלא מדברי סופרים · אם כן למה נאמר הן לא נזרע ולא נאסוף את תבואתינו · אמרת לנו לא תזרעו ומה שאנו אוספים אין מכניסו לקיום אמרת לנו בערוהו ומה אנו אוכלים מן הביעור והילך : ו וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית אין לי אלא בששית בחמישית וברביעית בשלישית ובשניה מנין · משנה לחבירתה מנין ת"ל ובשנה · ועשת את התבואה לשלש השנים לששית ולשביעית ולמוצאי שביעית · ד"א לשלש השנים לשביעית וליובל ולמוצאי יובל : ז וזרעתם את השמינית זו שמינית שלאחר שמיטה כשהוא אומר שנה זו תשיעית של אחר היובל ושל אחר השמיטה · ואכלתם מן התבואה ישן לא (סלמטן) [סלמנטן] עד התשיעית זו תשיעית שאחר השמינית שאחר השמיטה כשהוא אומר שנה זו עשירית שאחר תשיעית [ושאחרי היובל] ושאחר השמיטה עד בוא תבואתה תאכלו ישן שהיא אחת עשרה לזית : ח והארץ לא תמכר לצמיתות · לחולטנית · כי לי הארץ אל תרע עינך בה כי גרים ותושבים אתם · אל תעשו עצמכם עיקר · וכן הוא אומר כי גרים אנחנו לפניך ותושבים ככל אבותינו . וכן דוד אומר כי גר אנכי עמך תושב בכל אבותי · אתם עמדי · דיו לעבד שיהיה כרבו כשתבא שלי הרי היא שלכם : ט ובכל גאולה תתנו יכול בעבדים ובשטרות ובמטלטלים · ת"ל ארץ אחוזה · אם כן למה נאמר ובכל גאולה תתנו לרבות בתים ועבד עברי :

פרק ה

מנין שאין אדם רשאי למכור את שדהו ולהניח אפונדתו וליקח לו בהמה וליקח לו כלים וליקח לו בית אלא אם כן העני ת"ל כי ימוך ומכר · הא אינו מוכר אלא אם כן העני · יכול יצא מכל נכסיו בבת אחת · ת"ל מאחוזתו · מאחוזתו · ולא כל אחוזתו · א"ר אלעזר בן עזריה ומה אם לגבוה אין אדם רשאי להחרים את כל נכסיו על אחת כמה וכמה שיהיה אדם חייב להיות הס על נכסיו · ובא גואלו הקרוב אליו · מלמד שהקרוב [קרוב] קודם · וגאל את ממכר אחיו לרבות את הנותן מתנה : ב ואיש כי לא יהיה לו גואל · וכי יש אדם בישראל שאין לו גואלים א"כ למה נאמר גואל שהוא יכול לגאול · והשיגה ידו יד עצמו · ומצא שלא ימכור ברחוק ויגאול בקרוב · ברע ויגאול ביפה · ולא ילוה ויגאול · כדי גאולתו · ולא יגאל חציים :

וחשב

וקל ובריא בה : וישבתם ולא גולים · כבר אמר למעלה · אלא הכא בא לומר בארצכם אתם יושבים בטח · אבל אם תגלו לא תשבו בטח · אי נמי מתחלה הבטיחינהו שלא יגלו ממנה לחוצה לארץ · והדר הבטיחינהו שלא יגלו בה מעיר לעיר · לא מפני הפחד ולא מפני השדפון : ה מכאן סמכו על הספיחים שהם אסורי' בשביעית · למעלה [פ"א] פירשנו :
ו אין לי אלא בששית בחמישית כו' · ת"ל בשנה הששית · שנה יתירא קא דריש · שבכל שנה ושנה תהיה ברכה שיספיקו פירותיה משנה לשנה · אבל בששית צריכה יותר ברכה להספיק לשלש שנים : ד"א לשלש השנים לשביעית וליובל ולמוצאי יובל · אבל ששית משל חמישית היא ניזונית שהרי כל שנה מספקת לחבירתה :
ז וזרעתם את השנה השמינית זו תוספת ברכה · לאחר שאכל ששית ושביעית ושמינית · עוד ישאר לו במה לזרוע בשמינית : כשהוא אומר את השנה זו תשיעית של אחר יובל שלאחר שמטה · שיש בה לאכילת ששית ושביעית ויובל ומוצאי יובל שיהיה בהם לאכילה ולזריעה : בלא סלמנטין · בלא רקבון הבא על ידי תולעת · מפרש בסוף המוכר את הספינה [ב"ב צ"א :] עד התשיעית זו תשיעית שאחר השמינית שאחר השמטה · גם זו תוספת ברכה על הראשונים שאמרנו למעלה · שפירות ששית יספיקו לששית ולשביעית ולמוצאי שביעית דהיינו שמינית · ומוסיף ברכה שמספיק גם לתשיעית · דעד ועד בכלל · והבטחה זו משום שצריכין לזרוע בתשיעית מתבואה חדשה ושלא יבואו לדאג על זה : כשהוא אומר עד השנה התשיעית · זו עשירית שלאחר תשיעית שאחר יובל שאחר שמטה שהיא שמטה אחרונה של יובל דעד ועד בכלל · והבטחה זו (משום) שצריכין לזרוע בעשירית מתבואת התשיעית : עד בוא תבואתה תאכלו ישן (יש כאן דלוג מחמת ט"ס וצ"ל תאכלו ישן שהוא י"א לזית והזית וכו' · והיא גירסת ת"כ שלנו · וגירסת הילקוט שהיא י"א ליובל) והזית שחנט בעשירית אינו נגמר עד י"א כדמוכח בפ' בתרא דכלה [מ"א] וברכה זו קמ"ל כדי שיהו כל ברכותיה של שביעית שוין לזרעים ולפירות האילן · וכמו שימצא להם זרעים שהם תבואה של ששית ועשירית כך ימצאו לה כל פירות האילן של ששית ועשירית · אע"ג דכל פירות של עשירית יש מהם שאין נגמרין אלא עד עשרה שנים כגון זית : ח אתם עמדי · דיו לעבד שיהא כרבו · כשהיא שלי · הרי היא שלכם · הבטיחם שאם

יצאו ממנה שגם הוא יצא · ואמר בלשון נקייה · והיה לו לומ
היא שלי : ט ובכל גאולה תתנו יכול בעבדים כו' · פ
אחוזתכם הוי משמע תתנו גאולה בכל ממכר שיהא נגאל ב
בתים ועבד עברי · שנגאלים לקרובים · ובפ"א דקדושין [כ
בתי החצרים קאמר
ערי

פרק ה ולהניח
בהמה
למכור שדהו אלא ל
לא להניח מעותיו
לשמור אלא ליקח ב
ליקח לו בית · אלא
וכי ימוך ומכר · וה
לרכוב עליו · אבל לק
מותר · כדמוכח בפ'
אם לגבוה אין אדם
נכסיו · דכתיב א
מאדם ועד בהמה ·
וכן תני משנה בערכ
[כ"ח] · ולקמן (ב
י"ב) קאמר יכול החו
ת"ל אך · אר"א
כו' · ויש ספרים שכת
דיעבד לאו כלום ה
שלא עשה כלום · [
מכר כל נכסיו להע
שהרי אין מיעוט ב
הקדש · וכ"ת מ"מ
הוא · לא היא ד
להקדשות שכן אינן
הא קמ"ל שלא יהא
בנכסיו ואפילו לצור
יהא מצמצם במזונו
[חולין פ"ד .] : וגא
לרבות את המתנה ·
והא דלא כרבי מאי
כמכר בפ' יש בכור
שדהו [ל"א :] : ב
שאין לו גואלים · ו
בשדה אחוזה קיימי
בא"י : שהוא יכול
אליעזר · דאילו לר'
דקדושין [כ"א ·] א
רוצה ליקח שהרשות
ר"א אומר וכו' ה
ה"ג לה בפ' המוכ
והשיגה ידו יד עצמ
ומצא פרט למצוי
ויגאל בקרוב ברע
גאולתו · כדי גאול

הגהות מהרי"ד

כחמישי כעין פי' שני של התוס' : וישבתם לבטח ולא מפוחדים עליה ולא גולים כ"ה בילקוט ותיבות ולא מפוזרים ליתא אמנם אפ"ל שנוסחא שלפנינו דלכאורה כל זה מיותר דכבר אמר זה בפסוק הקודם וכמ"ש התוס' וגם בזית רענן כ' כדברי התוס' לזה אפ"ל דאע"ג שאכלתם ולא מפוזרים רק ביחד ואיתא בגמרא פסחים מ"ט · הנהנה מסעודת הרשות לסוף גולה לזה אמר כיון שאוכל קימעא והוא מתברך הרי הוא ע"י קדושת המאכל והאוכל כמו שאמרו בימי שמעון הצדיק כל מי שמגיעו כפול מלחם הפנים הוא שבע ומ"ו בימי הרעב להיפוך לזה אמר אע"ג שאכלתם ולא מפוזרים רק ביחד אעפי"כ ולא גולים כי לא יוחשב לסעודת הרשות רק הכל יהיה נחשב לסעודת מצוה : ה עתידים אתם לומר · דריש וכי לשון ודאי וכיוצא בו דריש [בסיפרי] פ' שופטים וכי תאמרו איכה נדע ז"ר : את תבואתינו [א"ר עקיבא] אם אין זורעין מה הן אוספין מיכן סמכו וכו' שיהיו אסורים וחכמים אומרים וכו' כ"ה בד"ת ועי' פסחים נ"א ולעיל פרק א' ברייתא ג' ובמה שציינתי שם : ו משנה לחבירתה מנין ת"ל [בשנה] כ"ה בילקוט ועי' גמרא נדרים ד' ס"א : ז לא סלמנטין · גמ' בבא בתרא ס"פ המוכר את הספינה : שהוא אחד עשר ליובל כ"ה בילקוט ובפסיקתא זוטרתי : ח לחולטנית · ע' ס' גבול בנימין חלק שלישי דרוש כ"ט : וכן הוא אומר כי גרים אנחנו וגו' · הוא בדברי הימים א' כ"ט פסוק ט"ו והוא מאמר דוד המלך לזה נראה שטעם הוא וצ"ל וכן דוד הוא אומר כי גרים וכו' וכן הוא אומר . תהלים סוף קיטל ל"ט כי גר אנכי וגו' : דיו לעבד וכו' [כשתהיו] שלי · כ"ה בילקוט וכ' הז"ר פי' כשתהיו עמי ותשמרו מצות שמיטין ויובלות הרי א"י שלכם אבל אם אין עושין רצונו ולא תתנו

תהיה שלכם הרי היא שלי ול"נ כמ"ש ועי' בק"א עכ"ל הז"ר אמנ
כמ"ש הב"א כל זמן שאתם בה שכינתי בתוכה נסתלקתם מתוכה שכי
בעבדים [כנענים שהוקשו לקרקעות] ת"ל לארץ כ"ה בילקוט : לרבו
וע"ש באריכות ובקרבן אהרן :
פרק ה א להניח באפונדתי · פי' אזור או שק שנותנין בו מ
הכרת במשנה פ"ט דברכות ובשבת ד' צ"ב : ולי
ליתנהו להנך שלשה תיבות והנה שכתבו המחברים ומכללם גם הר
ריש ספרו שנודע שס' הילקוט מוחזק בטעות נראה דהיינו בט"ס אב
מוחלק מנוסח שהביא דברי המדרש או התו"כ או הגמ' כ' היה של
הגם שיש נוסחאות אחרות במדרש נוסחא שהביא השמעוני מסתמ
דאמרינן בגיטין נ"ב · דאפוטרופוס של יתומים מותר למכור שדה ו
ההלכה במו"מ סי' ר"ץ · שוב ראיתי שהתוס' כאן עמדו בזה ו
סוס וא"כ במקומות שסורסין בסוסים או שמשכירין אותן למלאכ
קיימינן כדמוכח מהך עובדא דאפטרופא ויש לחלק · ועי' תוספתא
לאוין סי' רה"ע וברמב"ם פ"א מה' שמיטה ויובל : ולוקח לו בית
כשהבעל והאשה מחולקים מה יקני בנכסי מלוג שלה א' אומר שד
שדה : ומה אם לגבוה · ע"ל ס' במקותי פ' י"ב וערכין ד' כ"ח

ג וחשב את שני ממכרו · שנים הוא מחשב · ואינו מחשב הדשים · מנין שאם רצה לעשות חדשים שנה יעשה ת"ל והשב · והשיב את העודף לאיש אשר מכר לו · מנין אתה אומר מכרה לראשון במנה ומכר הראשון לשני במתים · מנין שאין מחשב אלא עם הראשון ת"ל לאשר מכר לו · מכרה לראשון במאתים ומכר הראשון לשני במנה · מנין שאין מחשב אלא עם האחרון ת"ל לאיש · לאיש אשר בתובה עד כאן דברי ר' : ד רבי דוסתאי בן יהודה אומר מכרה לו ממנה מנה והשביחה והרי היא יפה ממאתים מאתים · מנין שאינו מחשב אלא ממנה מנה ת"ל העודף מה שנשתייר בקרקע · ושב לאחוזתו · בבעל אחוזה דברתי ולא במוכר למוכר : ה ואם לא מצאה ידו · מה ת"ל מנין אתה אומר אם אינו ענין לבעל השדה תניהו ענין לגואל שיגאל כסדר הזה ת"ל אם לא מצאה ידו · ולא ילוה · די השיב לו · ואינו גואל חציים : ו והיה ממכרו ביד הקונה איתו עד שנת היובל לא בהקדש עד שנת היובל אלא מוכר ברחוק ונואל בקרוב ברע וגואל ביפה ולוה ונואל הציים : ז א"ר שמעון מה הטעם לפי שבהדיוט אם הגיע יובל ולא נגאלה חוזרת היא · אם הגיע יובל ולא נגאלה חליטה היא שדה לבעלים ובהקדש · עד שנת היובל · שלא יכנס בה כלום נמצאת אומר שדות וכספים משמיטים כאחד · יובל מוציא בתחילתו והשביעית משמטת בסופה · ויצא ביובל אף מן ההקדש · ושב לאחוזתו לרבות האשה :

פרשתא ד

ואיש כי ימכור בית מושב עיר חומה · יכול אפילו הקיפוה חומה מיכן ולהבא ת"ל בית מושב עיר חומה · המוקפת חומה מימות יהושע בן נון · ולא שהקיפוה מכאן ולהבא · ואלו הן בתי ערי חומה ג' חצירות של שני בתים המוקפות חומה מימות יהושע בן נון כגון קצרה הישנה של ציפורי והקרה של גוש הלב ויורפת הישנה וגמלה הרי בגליל וגדוד הרי בעבר הירדן והריד ואונו וירושלים הרי ביהודה · אמר ר' ישמעאל ב"ר יוסי לא מנו אלא אלו שקידשום כשעלו בני הגולה אבל הראשונות בטלו כיון שבטלה הארץ : ב והיתה גאולתו מיד · עד תום שנת ממכרו · לא שנה למנין עולם · ימים תהיה גאולתו · רבי אומר אומר אני ימים אין פחות

שאם לא מצא אלא חצי דמים לא יתנם ויגאל חצי · וחציים האחר ... ב שנים הוא מחשב ואינו מחשב חדשים · כגון שאם מכרה חמש ... יובל בחמש סלעים. ואכלה שתי שנים ומחצה לא יוכל לומר לו ... סלעים וחצי · אלא מנכה לו שנים סלעים כנגד שתי שנים שלימות דכתיב והיה השדה בצאתו ביובל קדש : שלא יכנס בה ביובל כלום · דמשמע עד שנת היובל ולא היובל בכלל לומר שהיובל מוציא בתחלתו · ובערכין [כ"ח :] פ' המקדיש את שדהו מוקי לה כרבי ישמעאל בנו של ר"י בן ברוקא דאמר מר"ה חייל יובל : אלא שהיובל משמט מתחלתו וכו' · והתם בגמרא קאמר מפני שהיובל משמט מתחלתו כו' והיינו נתינת טעם שאמר שדות וכספים משמטין ביובל ולא שהיובל משמט כספים כדאמרינן · אלא משום שהשמטה משמטת כספים בסופה ואז היובל מתחיל ונראה כאילו יובל משמט · שניהם שדות לבעלים וכספים · ושמטה בסופה דכתיב מקץ : ויצא ביובל · אע"פ שהקדישו · פי' אעפ"י שהקדישו הלוקח · ס"א אף מן ההקדש : ושב לאחוזתו לרבות את האשה לכל סדר הגאולות · ואפילו בקרובים · דסד"א ואיש כי לא יהיה לו גואל כתיב · לכך צריך לרבות את האשה :

... דאין לו לחשב חדשים שלא ... : ומכין שאם רצה לעשות ... ם שנה יעשה · כגון אם ... וכר · שמכרה לו בפסח ... ר"ה · ושוב אכל שנה ... · הרי אם רצה לפדותה ... ידו של מוכר · שהרי כבר ... י לוקח שתי שנים · אע"ג ... ות אלא בצירוף שני האחי ... כגון שמכרה שנה וחצי לפני ... שלים לו חצי שנה לאחר היובל · ... ן שתי שנים ופודה אותה ... בפרק המוכר שדהו [כ"ט ·] ... ה אחת לפני היובל משלימין לו ... אחרת לאחר היובל : מכרה ... במנה ומכרה הראשון לשני ... וכו' ואכלה חצי השנים ... ל · נותן חצי מנה ולא ... י מה שקנאה זה האחרון : ... לראשון במאתים כו' תלמוד ... איש שבתוכה : ד דברי רבי · ... דוסתאי בן יהודה אומר מכרה ... השביחה והעמידה על מאתים ... ואינו מחשב אלא ממנה · ... השיב את העודף . שבידו · ... מה שנשתייר מן הדמים · ולא ... הקרקע · כמו שפי' למעלה ... לשני במאתים · וכן הכסיפה ... ת · אזלינן לקולא אצל מוכר ... ובערכין [ל' ·] קא בעי מאי ... כיון דתרוייהו לקולא אזל ... מה לי על ידי מכירה ומאי לי ... די שבח וכיסוף · וקאמר היכא ... דאייקר וזל ואייקר שמכרה ... ו והוזלה ומכרה זה לשני במנה ... : בידו למאתים · לרבי דדריש ... שר בתוכה · הוי כמו שלקחה ... ו במנה אע"ג דהשביחה בידו ... ב אלא במנה · אבל לדברי רבי ... · דלא דריש לאיש ולא מחלק ... · אלא אזיל בתר עודף שבידו ·

... כא נמי עודף איכא בין עודף בקרקע בין עודף במה שנשאר המעות ולכך מחשב במאתים : בבעל האחוזה דברתי · שגואל בכל ענין ... : ולא במוכר למוכר · ולא בלוקח ראשון שמוכר לשני · שאותו אינו יכול לגאול יותר · וכן אינה חוזרת לו אלא לבעלים הראשונים : ... לא מצאה ידו די השיב לו מה ת"ל · פי' שהרי כבר נאמר והשיגה ... כדי גאולתו ודרשינן שלא ילוה ויגאל · ומנא שלא ימכור ברחוק · כדי שלא יגאל חצאין · והשתא אמאי כתיב קרא אחרינא והיה לו לכתוב ואם ... ה ממכרו ביד הקונה אותו · אלא אם אינו ענין לבעל השדה · תנהו ... קרובו הגואל שיגאל כסדר הזה : ת"ל אם לא מצאה ידו שלא ימכור · ידו ולא ילוה · די השיב לו ואין גואל לחצאין : ז לפי שבהדיוט ... יע יובל ולא נגאלה כו' · ובהקדש הגיע יובל ולא נגאלה חליטה היא ·

ישמעאל לא מנו את אלו אלא שקדשום כשעלו מן הגולה · ובערכין בפ' בתרא מנאו אלו וקדשום · מצאום בחומתם אבל הראשונות בטלו משבטלה הארץ · פי' משנחרבה . ואלו נמי שמנאו הוצרכו לקדש דקסבר קדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבא · אבל למ"ד קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא · אפי' אותן שלא מצאום בנויות קדושות היו · והיינו דאמר [ערכין ל"ב ·] רבי אלעזר בר' יוסי שאין לו עכשיו והיה לו קודם לכן : ב והיתה גאולתו · מיד · באותו יום יכול לגאול אותו · ופליג על רבי דבעי [שם ג"א ·] שיהא ביד הלוקח שני ימים : ולא שנה למנין עולם · שלא תשלום שנה קודם ר"ה · ומוי"ו דתמכרו קא דריש · ומפרש בגמ' דלדידיה הא דכתיב ימים תהיה גאולתו לומר לך שצריך מעת לעת : ר' אומר ימים אין פחות משני ימים . כדפרישית · ויש מפרש לר' עוד שני ימים על שנתו יכול לגאול · ואינו נראה

פרשתא ד כגון קצרה הישנה של צפורי · והקלו (בספרים שלנו וחקרה) של גוש חלב · וגמלא בגליל · וגדוד בעבר הירדן · וחריד ואונו וירושלים שביהודה · כל העיירות שמזכירם על שם עיירות אחרות הנזכרות מפני שהיו אחרים בשמם במקום אחר שלא היו מוקפות חימה מימות יהושע בן נון · וצריך ליתן סימן באלו · אבל חריד ואונו לא הזכיר מאיזה מקום היו . לפי שלא היו עיירות אחרות נקראות בשמם · אבל הם היו בארץ בנימין : וירושלים שביהודה · לאפוקי ירושלים שביהודה ובנימין שהיה בית המקדש בתוכה שאין הבית חלוט בה · דמני לה בכלל (ז') דברים שנאמרו בירושלים · וה"ק התם [ערכין ל"ב :] תרי ירושלים הוו · וא"ת שאלו עיירות מונה משעלו בני הגולה · והשתא תיפוק ליה מירושלים דבית המקדש שלא היתה מוקפת הומה מימות יהושע בן נון · שהרי מוכח בעזרא שעולי הגולה הקיפו חומה · ומה צריך משום י' דברים שאין הבית חלוט בה · וי"ל פרצות היו שם וסתמום והגביהו החומה הראשונה · והיינו דכתיב שם בנו חזקו והגביהו : א"ר

הגהות מהרי"ד

ו ז לא [ביד] הקדש עד שנת היובל כו' ולוה וגואל [וגואל] חציים כו' ובהקדש [הגיע יובל ולא נגאלה יצא לכהנים] כ"ה בילקוט והוא משנה ובריית' בערכין כ' והרושין כ' : והובא ברמב"ם פ"כ מה' ערכין וחרמים דין ב' ובסמ"ג עשין קל"ח : ז שלא יכנס בה כלום כו' · ברייתא ערכין כ"ח : וע"ש בגמ' והובא בס"י מה' שמיטה ויובל ובסמ"ג עשין ססי' קנ"ג וע' לקמן משנה פ"ד דערכין דין כ"ד : אף מן ההקדש · פי' אם הקדיש הלוקח את השדה כאין לו שדה אחוזה ו"ת : לרבות האשה · דסד"א כיון דכתיב ואיש כי לא יהיה לו גואל וסד"א למעוטי אשה קמ"ל יהא דכתיב איש מיבעי ליה למעוטי קטן שאין צריך לחזור עליו אם יש לו גואלים כדאיתא בסנהדרין ריש פ"ח וית רענן :

פרשתא ד א המוקפת חומה מימות יהושע בן נון וכו' משנה וגמרא ערכין ל"ב וע"ש והובא ברמב"ם פי"ב מה' שמיטה ויובל דין ט"ו ובסמ"ג עשין קכ"ד וע' ס' טורי אבן מגילה סוף דף ג' : ג' חצירות של שני [שני] בתים כו' וגמלא בגליל וגדר בעבר הירדן וחריד ואונו וירושלים ביהודה כצ"ל ד"ת וכ"כ שם בערכין ל"ב ...

מ"ג לאוין פירשו שלא יגאל חצי שדהו והחצי השני ישאר ביד הלוקח וכן משמע כ' : ע"ש וע' ערכין כ"ה · הריני נותן דבר שנה בשנה אין שומעין לו וע' ריטב"א ר"ד בקדושין כ' : ג ואינו יירשב חדשים וכו' · פי' שיד המוכר על העליונה שאם לו חמש שנים לפני היובל ואכלה ב' שנים ומחצה אינו נותן [אלא] דמי שתי שנים שלימות עד היובל ולא דמי השטר חדשים ואם רצה לעשות חדשים שנה במקום שיש ה יעשה כגון אם מכרה לו בפורים הפסח והכלה שתי שנים מקוטעות יכול להשיב הרי אכלה שתי שנים ויכול לגאול ואילו לא חשב [הכל] אין מוכר יכול לגאול בפחות שנים עכ"ל קר"ת וע' תוס' ערכין ד' ל"א · ובקרבן אהרן כאן : ג הוא משנה ז בערכין ל' · והובא ברמב"ם פי"א מה' שמיטה ויובל דין ט"ז : ד ת"ל העודף מה שבידו מכרה ממאתים והכסיפה ואינה יפה אלא ממנה מנין שאין מחשב אלא מנה ת"ל העודף על מה שנשתייר בקרקע כצ"ל ד"ת וכעין זה הוא בברייתא ערכין ונא ברמב"ם שם : ולא במוכר למוכר · פי' שהלוקח אין צריך להחזיר למוכר שני ...

פחות משני ימים : ג ואם לא יגאל עד מלאת לו שנה תמימה מה ת"ל מנין אתה אומר מכרה לראשון ועמד ראשון ומכרה לשני ואיני יודע אם שנה לראשון אם שנה לשני כשהוא אומר עד מלאות לו שנה הוי שנה לראשון ולא שנה לאחרון : ד תמימה · שס"ה ימים כמנין ימות החמה דברי רבי · וחכ"א שנה תמימה י"ב חודש מיום ליום לפיכך אם נתעברה השנה נתעברה לו : ה וקם הבית אין לי אלא הבית · מנין בתי בדים בורות ושיחים ומערות והמרחצאות והשובכות והמגדלות ת"ל אשר בעיר יכול שאני מרבה את השדות ת"ל בית מה בית מיוחד בית דירה יצאו שדות שאינן בית דירה דברי רבי יהודה : ו ר' מאיר אומר וקם הבית אין לי אלא בית מנין לרבות בתי בדים וכורות שיחין ומערות ומרחצאות והשובכות והמגדלות והשדות ת"ל אשר בעיר : ז אשר לו חומה פרט לבית הבנוי בחומה דברי רבי יהודה . ר"ש אומר כותל החיצון היא חומתן · רבי אלעזר בר' יוסי אומר אשר לו חומה אע"פ שאין לו עכשיו והיה לו לפנים מיכן : ח לצמיתות · להולטנית · ד"א לצמיתות לרבות את הנותן מתנה בראשונה היה נטמן יום י"ב חודש שתהא חלוטה לו · התקין הילל הזקן שיהא חולש את מעותיו בלישכה והיה שובר את הדלת ונכנס אימתי שירצה הלז יבא ויטול מעותיו : ט לקונה אותו · יכול לו לבדו ת"ל לדורותיו · אי לדורותיו יכול לדורותיו ולא לו ת"ל לקונה אותו הא עד שיאמרו שני כתובים ואם לאו לא שמענו : י לצמיתות לקונה אותו לדורותיו לא יצא ביובל יצא הקדש שאין לו דורות :

פרק ו

אשר אין להם חומה סביב מה ת"ל ובתי החצרים אלא שאע"פ שיש להם רואים אותם כאילו שאין להם · וכמה הם בתים שנים החצרים שנים שתי חצירות של שני שני בתים · היו שלש של שני שני בתים הרי אלו כבתי ערי חומה : ב אשר אין להם חומה סביב על שדה הארץ יחשב · הרי הן כשדה הארץ · מה שדה הארץ ביובל יצא ובגרעון כסף אף זה כן · אי מה שדה הארץ אינו מותר לגאול פחות משתי שנים · יכול אף זה כן · ת"ל גאולה תהיה לו מיד : ג אחר שנתת לו בכח יפה שבבתי ערי חומה ובכח יפה שבשדות יכול לא יצא ביובל ת"ל וביובל יצא : ד וערי הלוים בתי ערי אחוזתם מה ת"ל לפי שנאמר גאולת עולם תהיה ללוים · יכול בעבדים ובשטרות ובמטלטלים ת"ל וערי הלוים בתי ערי אחוזתם · גאולת עולם תהיה ללוים · מה ת"ל לפי שנאמר שנים תקנה מאת עמיתך יכול אף בלוים כן ת"ל גאולת עולם תהיה ללוים : ה מתוך שנאמר ואם לא יגאל עד מלאות לו שנה תמימה יכול אף בלוים כן ת"ל גאולת עולם תהיה ללוים · בתוך שנאמר ואם לא יגאל את השדה ואם מכר את השדה לאיש אחר לא יגאל עוד · והיה השדה בצאתו ביובל קודש לה' כשדה החרם לכהן תהיה אחוזתו · יכול אף בלוים כן ת"ל גאולת עולם תהיה ללוים : ו ואשר יגאל

מן

ר"ש

נראה דאכתי רבי לא הזכיר שום דבר משנה שהיה לנו לומר שמוסיף עוד שני ימים עליה · ואין לומר דקאי אתנא קמא · שהרי לקמן מיירי רבי בשנה כמה הויא : ג ולא שנה לאחרון · דעד מלאת לו אלוקח ראשון קאמר · ובערכין קאמר רבי אליעזר הבית חלוט ללוקח ראשון · ופודהו מלוקח שני בתוך שנת מכרו שלו · א"כ לאחר שנת ממכרו תחזיר לראשון · ור' יוחנן אמר חלוט ללוקח שני · דמה מכר לו ראשון לשני כל זכות שתבא לידו : ה ומנין בתי בדים ובתי מרחצאות · צריך לרבוייהו משום דכתיב בית מושב · ובס"א דיומא [י"א ·] גבי מזוזה ממעט להו משום דכתיב ביתך המיוחד לך : ו רבי מאיר אומר אין לי אלא בית וכו'. ובגמרא [ערכין ל"ב ·] קאמר היכא בינייהו חולסית · מקום שמוציאין חול · וכן מצולה הפירות מלאות מים ובהם דגים · רבי מאיר מדמי להו לבתים שהם עמוקים כמו דירה ור' יהודה מדמי להו לשאר שדות : ז פרט לבית הבנוי בחומת העיר · כותל החיצון היא חומתו וחשוב בית · ופליגי בדרשא דהאי קרא דכתיב כי ביתה בקיר החומה · כדאמרינן בגמרא [שם] : אשר לו חומה אע"פ שאין לו עכשיו . דכתיב ל"א באלי"ף · וסבירא ליה קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא : ח לצמיתות לרבות את המתנה · מדלא כתיב לצמיתת וכתיב לצמיתות : התקין הלל הזקן שיהא חולש מעותיו בלשכה · ולא הוצרך לתקן אלא שלא בפניו · אבל בפניו נתינה בעל כרחו הוי נתינה : ט ת"ל לדורותיו · ליורשיו משום דכתיב לקונה צריך רבוי ליורשים נמי · והיכא למיפרך לא ליכתוב לא קונה ולא לדורותיו : יצא הקדש שאין לו דורות · אין שייך דורות גבי הקדש ואם הקדישו אינו חלוט להקדש ויכול לפדותו לאחר כמה שנים · ובערכין [ל"א :] קאמר אם בא קרובו וגואלו מן ההקדש מונה לו שנה · ואם לא גאלוהו בעלים הראשונים בתוך שנה הוחלט לזה הגואל . ודומה כמו שמכרוה לו · מדכתיב לקונה אותו משמע אפי' קונה מיד הקדש :

פרק ו שתי חצירות של שני בתים · בסוף ערכין [ל"ג :] מיירי בה : ולא שור איגר (בת"כ שלנו ליתא והיא גירסת הילקוט) ולא חומה הנעשין בבתים סביב זה אצל זה ומקורים למעלה · וכן בערכין [ל"ב ·] אכן עיר שגגיה חומותיה או שאינה מוקפת חומות יהושע בן נון אינה כבתי ערי חומה · וא"ת והלא צריך שיהא הוקף תחלה ולבסוף ישב וכאן תיפוק ליה שישב תחלה ולבסוף הוקף · וי"ל הוקף היה תחלה כדי לעשות בתים מבפנים

משאנ"ץ

ולקרות עליהן : ג אחר שנתת לו כח יפה שבבתי ערי חומ[ה]
ובכח יפה שבשדות · שיצא ביובל ובגרעון כסף : יכול ל[...]
מילתא אחריתא היא שהרי ודאי אחרי' דיוצא ביובל · אלא [...]
אחרון דערכין . ופריך התם [ל"ו ·] מאי קאמר · א"ר [...]
אלא למקדיש בית [...]
וגאלו אחר מיד הקדש[...]
בשנייה · למאי מדמית[...]
ערי חומה איחלט לי[...]
לשדה אחוזה לכהני[...]
איצטריך וביובל יצא · [...]
דלית ליה האי סבר[...]
אחר · דקאמר וביוב[...]
א"ר פפא לא נצרכא [...]
בבתי החצרים ופגע[...]
שניה · למאי מדמית[...]
ערי חומה איחלט ל[...]
לשדה אחוזה השלמה[...]
איצטריך וביובל יצא[...]
שנת יובל לשתי שני[...]
שנותן פדיון של אותה[...]
קשה היכן מצינו יוצא[...]
לכך נראה שיוצאה ב[...]
כמי דומיא דמילתא ד[...]
מיד אותו שגאלה מיד[...]
חנם ביובל קאמר · ו[...]
ואמר דמהקדש לא כ[...]
וה"ה ממי שגאלה [...]
הכא שאין כאן יד הק[...]
רבי אושעיא דספקא ד[...]
ביובל · ורב הונא דל[...]
בדר' אושעיא · ומ"מ [...]
דאית להו כח יפה ית[...]
לא בבתי ערי חומה ו[...]
מינה כמי מה דינן ב[...]
יובל שיכול לגאלה · [...]
כח כיוצא בו לא ב[...]
ולא בשדות · דבבתי [...]
נחלט לאחר שנה · ו[...]
גואלה בפחות מש[...]
בבתי החצרים גואל[...]
השנייה : ד לפי שנא[...]
מאת עמיתך · שאין [...]
אחוזה פחות משתי [...]
הלוים כן וכו' : ה [...]
לא יגאל עד מלאת [...]
הלוים כן · ובסוף ע[...]
בתי חומה ללוים מי [...]
ערים הללו אין עושין [...]
ולא כרכין גדולים אלא [...]
פי' ערים הללו ערי מ[...]
שאין בהן שוק ולא [...]
לרוצח · ולא כרכין [...]
הדם לבא שם ויהר[...]
מ"מ כיון שאמר ל[...]
שמתחלה אין להם חו[...]
להן הן ומגרשיהן

הגהות מהרי"ד

ערכין י"ח : כדה מ"ו : ורמב"ם שם וסמ"ג עשין קכ"ד : ג בגמ' ערכין ל"א : ע"ש וברמב"ם שם : ד שם וברמב"ם שם בסמ"ג שם כחכמים : ה ו משנה וגמ' ערכין ל"ב · וע"ש במאי קמיפלגי וברמב"ם שם כרבי יהודה ובמשנה נשנה בלשון ת"ק והובא גם בירושלמי ס"פ שלישי דמעשרות : ז פרט לבית הבנוי בחומה · משנה ובריית' בערכין שם וע"ש במאי קמיפלגי ובירושלמי ספ"ג דמעשרות איתא רבי יהודה דריש אשר לו חומה [פי' שנבנית החומה לו] ורבי שמעון דריש אשר לא חומה [ומשמע דאפי' לא נבנה לשם חומה] וברמב"ם פי"ב מה' שמיטה ויובל דין י"ג כרבי יהודה וע' ערוך ערך איגר ורש"י מגילה ה' : ד"ה שור איגר העתקתי לקמן רפ"ו : ר' אליעזר ברבי יוסי כו' בערכין שם ובמגילה ה' : וברמב"ם שם דין ט"ו וע"ש ובטורי אבן מגילה י' : ד"ה מכאן : ח לרבות את הנותן מתנה · משנה ערכין ל"א

בילקוט וכעין זה הוא בברייתא בערכין ל"ג : וע"ש והובא שמיטה ויובל דין י"ד גי' התוס' והילקוט אשר אין להם חומה סביב ולא בערך איגר פי' שלא יהא בחומת העיר גג כלומר שאם יש כותל של סביב חומה פי' אחר שור איגר שעושין גגות לצריף עד שמגיעין לקרקע חומה לעיר לא חשיב חומה . וי"מ איגר חומה שמתקבלת מעט מכאן מסבבת כל העיר מלשון איגר עכ"ל הערוך ובמוסף הערוך שם כ' תרגו מגדליא וע' רש"י מגילה ה' : וערכין ל"ב · ובפסיקתא זוטרתי כ' ולא היו הבתים של חצרים נתפסים וזה בזה בעיגול כל הכפר וכל הגגות חומה ומגדלים כשאינן מוקפין חשובים דבעינן חומה ולא שור אגר :

מן הלוים מה ת"ל שיכול לוי מישראל יגאל כסדר הזה שהרי תורע כח ישראל בשלו · אבל מלוי לא יגאל · ת"ל ואשר יגאל מן הלוים · אף לוי מלוי גואל : ז מן הלוים · ולא כל הלוים · פרט לבן לוי נתין ולבן לוי ממזר · ויצאת ממכר · יכול בעבדים ובשטרות ובמטלטלים ת"ל בית ועיר ואחוזה וא"כ מה ת"ל ממכר · ממכרו יוצא ביובל ואין הקדשו יצא ביובל אלא בפדיון : ח כי בתי ערי הלוים היא אחוזתם מה ת"ל מנין אתה אומר ישראל שירש את אבי אמו לוי יכול יגאל כסדר הזה ת"ל ואשר יגאל מן הלוים אי אשר יגאל מן הלוים יכול לוי שירש את אבי אמו ישראל יגאל כסדר הזה · ת"ל כי בתי ערי הלוים · עד שיהא לוי · ובערי הלוים · דברי ר' · וחכ"א אין דברים אמורים אלא בערי הלוים · כי בתי ערי הלוים היא אחוזתם בתוך בני ישראל · להגיד מה גרם : ט מנין שאין עושים שדה מגרש ולא מגרש שדה ולא מגרש עיר ולא עיר מגרש ת"ל ושדה מגרש עריהם אר"א בד"א בערי הלוים אבל בערי ישראל עושים שדה מגרש ולא מגרש שדה · מגרש עיר ולא עיר מגרש · כדי שלא יחריבו את ערי ישראל · לא ימכר · לא ימכר מכר ניזכר · או לא ימכר מכר עולם ת"ל כי אחוזת עולם הוא להם · הא מה אני מקיים לא ימכר מכר ניזכר · כי אחוזת עולם הוא להם להגיד מה גרם :

פרשתא ה

כי ימוך אחיך ומטה ידו עמך אל תניחנו שירד · הא למה זה דומה למשוי על גבי החמור עודנו במקומו אחד תופש בו ומעמידו · נפל לארץ חמשה אין מעמידים אותו · ומנין אם החזקת אפילו ארבעה וחמשה פעמים חזור והחזק ת"ל והחזקת בו · יכול אפילו אתה מפסידו לתרבות רעה ת"ל עמך · גר · זה גר צדק · תושב זה גר אוכל נבילות וחי עמך · חייך קודמים לחייו : ב אל תקח מאתו נשך ותרבית · ממנו אי אתה לוקח אבל את נעשה לו ערב · איזהו נשך ואיזהו תרבית · איזהו נשך · המלוה סלע בה' דינרים סאתים חטים בג' מפני שהוא נשך · איזהו תרבית · המרבה בפירות · כיצד לקח הימינו חיטים מדינר זהב לכור · וכן השער · עמדו חיטים בשלשים דינרים · אומר לו תן לי חיטיי שאני מוכרם ולוקח אני לו בהן יין אמר לו והרי חיטיך עשויות עלי בשלשים דינרים והרי לך אצלי בהם.

קיימי · אם הם גדולים או קטנים · ומשני סד"א אדהכי והכי ליחלטו קמ"ל : ו ת"ל מן הלוים אף לוי מלוי גואל · פי' גואל לעולם · בשדה אחוזה ובבתי ערי חומה ונראה דקאמר על זה ...יש בן לוי שדה אחוזה וגאלו אחר מיד הנזכר ולא גאלה בן לוי ...יובל שאינה חלוטה לכהנים ...ת לו בחנם ביובל. מאחר ...וד קרא לכולהו · דגאולת ...היה · וישראל כי האי גוונא ...בחנם בבתי החצרים כמו ...למעלה [ברייתא ג'] אליבא ...[ערכין ל"ג] : ז מן הלוים ...הלוים · פרט לבן לוי נתין · ...ן הנתינה ונפסל · ודריש ממן ...ב ואשר יגאלו הלוים : ת"ל ...ר ואחוזה · תלתא מיעוטי ...עבדים וקרקעות ומטלטלין · ...ן דבר הכתוב על סדר העליון · ...עולם תהיה ללוים · ואשר ...ן הלוים · ולא בדיני ישראל · ...אילך ענין אחר · ויצא ממכר ...מכרו יוצא ביובל ולא הקדשו ...ובמדות דר' אליעזר בנו של ...הגלילי [סי' י"א] קרי לזה ...שנחלק : ח וחכ"א אין הדברים ...אמורים אלא בערי הלוים · ...הוא ישראל שירש מאבי אמו · ...ש בערכין [ל"ג :] וכן אם הוא ...ין · כיון שהוא מערי הלוים · ...שנא : להגיד מה גרם · כלומר ...רבה להם הקב"ה כמה גאולות · ...לה בחר בהם ורוצה שתתקיים ...ם לעולם : ט ומנין שאין עושין ...מגרש · שדה שרחוק מן העיר ...עשבו מגרש מקום פנוי · שאין ...היות אלא מקיר העיר וחוצה ...אמה סביב · והוא מקום פנוי ...עיר : א"ר אליעזר בד"א בערי ...ו אבל בערי ישראל עושין שדה ...ולא מגרש שדה · מגרש עיר ...עיר מגרש כדי שלא יחריבו את ...ישראל · פי' ולא ילפינן מלוים ...אל אלא היכא שיש נוי בדבר · ...ישראל לא חיישינן לשדות · ...הנוי אזלינן בתר יישוב הארץ ...חיישינן גם לנוי ת"ל ושדה מגרש עריהם לא ימכר . ומפ' בגמרא ת"ל לא ימכר מאי לא ימכר · אילימא לא ימכר כלל · והא כתיב גאולת ...תהיה ללוים · אלא מאי לא ימכר לא ישתנה · כמו [מלכים א כ"א] ...כר לעשות הרע : לא ימכר מכר ניזכר · או לא ימכר מכר עולם · ת"ל ...אחוזת היא להם · הא מה אני מקיים לא ימכר מכר נזכר שאם ...ישה בן לוי לא ימכרנה הנזכר לאחר לומר שאם לא גאלה לוי עד ...ל תצא לכהנים ביובל · אלא לעולם תגי לגאלה בן לוי. א"כ נהי ...קדיש חוזרת לו בדמים · שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון כדאמרי' ...כין ל"ג :] גבי בתי חצרים אבל אם מכרה הגיזבר לאחר יוצאה ממנו ...ל בחנם · וזה הדין בשדה ומגרש ועיר · ויש מפרשים לא ימכרנה גזבר לאחר . אלא תעמוד ביד הקדש עד שיפדנה בין לפני יובל בין לאחר · והיינו יפוי כח ללוי שלא תזלזל אחוזתו במכירתו מזה לזה · או לא ...ר מכר עולם · לענין שתחזור ביובל או שיכול לפדותה בדמים אבל ...מיירי בהקדש ובמכירות גזבר תלמוד לומר כי אחוזת עולם · כלומר דדבר זה מהתם נפקא . הא מה אני מקיים לא ימכר כו' · ...ו תאמר והא אפיקתיה לא ימכר ללא ישתנה · ויש לומר אם כן ליתא

לא יתכרו מאי ימכר · משמע נמי הא דלא ימכר על ידי גזבר :

פרשתא ה יכול את מפסיד לתרבות רעה · כלומר יכול אפילו עובר עבירה שהוא נפסד מדרך החיים · פי' אחר · יכול אפילו מטה ידו בשביל עבירות זנות וקוביא תהא מצוה להחזיק בו · ת"ל עמך בדומה לך : ב אבל אתה עושה לו ערב · אם העכו"ם מלוה לישראל ברבית ישראל אחר יכול להיות ערב בחבירו לנכרי שאם לא ישלם לו הלוה ישלם לו הערב הקרן והרבית · אע"ג שחוזר וגובה מישראל חבירו · וא"ת כיון שאחריות המלוה על הערב אמאי לא יהיה אסור דהוי כאילו ישראל חבירו מלוה לו ברבית · ומוכח בתוספתא [דב"מ פ"ה] ובירושלמי דהיכא שאחריות המלוה על ישראל אסור משום רבית בין בשליחות בין בערבות דתניא ישראל שהיה אותו נכרי אפטרופס מותר ללוות לו ממנו ברבית · זה הכלל באחריות ישראל אסור באחריות נכרי מותר · תריץ דהכא מיירי כגון שקבל עליו נכרי לדון בדיני ישראל כדתנ' בפ' איזהו נשך [ב"מ ע"א :] ולא ילך בתר ערבא תחלה אלא בתר הלוה · א"כ בשעת הלואה אין הערב באחריות · אלא כשיהיה לו חוב על הלוה · אם לא נמצא ליקח ממנו נעשה כמו שאומר לוה לערב באותה שעה פרע לו חוב מה שאני חייב לו ותחזור ותפרע ממני שזה מותר · וא"ת ואם מינהו נכרי אפוטרופס כיצד מותר ללות ממנו והלא אין שליחות לעכו"ם בין לקולא בין לחומרא וי"ל דהוי שלוחו של ישראל הלוה לילך לנכרי ללוות ממנו ברבית או ליקח ממעותיו של נכרי ולהלוות ממנו אבל בדבר זה יש להכריע אם מותר לישראל המלוה לנכרי ליקח הקרן והרבית מיד ישראל חבירו שהוא ערב לנכרי · ואם לאו · ויש מכריעים להיתר . כי עיקר השיעבוד הוא בלוה שהוא נכרי · אם זה ישראל הערב היה אומר לחבירו תלוה לו לנכרי ואני אשלם לך רבית בשבילו שאני רוצה לעזור לו אמאי לא יהא מותר והוי כמו שאומר לחבירו [ב"מ ס"ט :] הילך ארבעה זוזי ואוזפי ליה לפלניא וכ"ש אם יוציא הערב מן הנכרי הרבית ויתן לחבירו שאין כאן אשל ערב כלום ומותר · ועוד גם כאן אמרינן · ישראל כי דיניה דאזיל אחר הלוה · ועיקר שעבודיה בלוה ואם לא יוכל ליפרע משל נכרי אז הוא חוזר על ישראל ופורע לו כל המלוה של נכרי · או שמא כיון שלא קבל הנכרי לדון בדיני ישראל ואפילו קבל אינו חושש · דאפשר פיהם דבר שוא הוא · ומיד יודע הוא ישראל המלוה · שאם ישאל לנכרי חובו ידחהו ויאמר לו לך אצל הערב כדיניהם · ומתחלה איני מלוה לו לנכרי אלא על דעת להפרע מן הערב ישראל חבירו · ומעתה כאילו ישראל הערב לוה ברבית מישראל חברו . או שמא יש לדחות גם סברא זו · דלאו כל כמיניה דמלוה להיות דבר זה בסברתו · דאדרבא הוא יודע שאם יבא לתבוע את הערב יאמר לו הערב לא כך הוא דינא · אלא תלך אחר הלוה · כי כל זמן שתמצא משלו · אין לך דין עלי · אבל כשלא תמצא משלו אז יש שעבוד עלי לפרוע חובך שחייב לך · ומעתה גם בדעת המלוה לילך אחר הלוה תחלה ומותר · והדעת מכרעת [ע' ביו"ד סי' ק"ע] להיתר : ואיזהו תרבית וכו' · האי תרבית מדבריהם דאינו על ידי הלואה אלא ע"י מקח וממכר · ובפ' איזהו נשך ס"א

הגהות מהרי"ד

...רכין כ"ו ורמב"ם פ"ד מה' ערכין וחרמין דין כ"א וסמ"ג עשין קכ"ס : ו לוי מלוי כו' · ערכין ... : ורמב"ם שם וסמ"ג שם : ח וחכמים אומרים · שם במשנה וגמרא · וכ' הראב"ד ז"ל ...ן דמרבינן לדעת חכמים אפי' בן בתי מישראל הואיל ובא מטורש לוי מראה דכ"ש בן לי ...ק ובן לוי ממזר · דין תמים וברמב"ם פי"ג מה' שמיטה ויובל דין ס' ט' כחכמים : ט שדה ...ם ולא מגרש שדה · ויש נוסחאות עושין שדה מגרש ומגרש שדה וע' במשנה ערכין ל"ג : ...ס נתוס' יו"ט ונמרכת הזבח ובש"ך ח"מ סי' קנ"ס ס"ק י"ב ושו"ת יד אלי' סי' ל"ה : ...ע כי אחוזת עולם היא [להם] כצ"ל וכ' הד"ת פי' מדכתיב כי אחוזת עולם היא להם ...

פעמים חזור והחזק [שנאמר] והחזקת בו כ"ה בילקוט וע' קרבן אהרן וגבול בנימין חלק ב' דרוש ל"ח וע' גמרא בבא מציעא ע"א : ומי [אחיך] עמך חייך קודמים כ"ה בילקוט וכ"ה בגמרא · בבא מציעא ד' ס"ב : ב אבל אתה נעשה לו ערב · ברייתא בבבא מציעא ע"א וע"ש בגמרא והובא ברמב"ם פ"ה מה' מלוה ולוה דין ה' וסמ"ג לאוין קל"ג וטוש"ע יו"ד סי' ק"ע : איזהו נשך וכו' מפני שהוא [נישך] כו' חטים [בדינר] זהב [הכור] כו' ולוקח אני בהם יין כ"ה בילקוט וכ"ה במשנה ב"מ ר"פ איזהו נשך וע"ש בגמרא ומפרשים וע' ירושלמי פ"ו דדמאי [בדפוס אמשטרדם הוא ריש דף י"ו] ישראל שהיה מוכר זיתים בששים לוג טפילים ...

[ס"א :] מיפרש' שפיר : ג כספך ולא כסף אחרים · ולא כסף נכרי · כדתנן [ע' :] מלוה ישראל מעותיו של נכרי מדעת נכרי : או כספך ולא כסף מעשר · ואפילו למ"ד [קידושין כ"ד:] מעשר ממון הדיוט ה"א · מ"מ ס"ד כספך המיוחד לך הנאכל בכל מקום לאפוקי כסף מעשר שאינו נאכל אלא בירושלים : לרבות כסף מעשר · אפילו למ"ד מעשר ממון גבוה הוא מ"מ הנאה שלו הוא :

פרק ז ת"ל עבד · כלומר נקרא עבד במקומות מרובים · על כן יש עליו לנהוג את עצמו כעבד לקרות אותך אדוני אבל אתה לא תקראנו עבד · אלא תאמר לו אחי ועשה מלאכה זו : ב שלא יטול עליך בלנטייא · אלונטית להסתפג בה : מה שכיר ביומו תתן שכרו . אף זה כשישלים עבודתו ביומו תתן הענקה שלו · פ"א שאם מכר עצמו ולא שלם לו דמיו עד שהתחיל לעבדו · בכל יום עובר עליו · ויש מפרשים שאינו עובד עד לאחר שש מפני שהוא אצלו

כשכיר שש שנים · ותנן [ב"מ ק"ו:] היה שכיר שבוע יצ... היום וכל הלילה יצא בלילה גובה כל הלילה וכל היום : ... לו לא תוננו · האי קרא כתיב גבי לא תסגיר עבד אל... דריש ליה על תושב : (מה רבו חייב במזונותיו כו') פי' ה'... רבו חייב במזונות... ובניו רבו חייב ב... בפ"א דקדושין [כ"... ואשתו ובניו · כלומ... ובניו לו · דכתיב הכל... וכתיב התם ויצאה ... הוא לא נכנס לר... מדעת רבו אף אשה... משפחתו · מפורש ... גבי ושבתם איש ... פרשתא ו שלא י... כו' · כל... בסימטא ובשוק למוכרו... ימכרנו בלנעא כדי...

בהם יין · ויין אין לו אם יש לו חייב ליתן לו : ג וחי אחיך עמך · זו דרש בן פטורי שנים שהיו הולכים במדבר ואין ביד אחד אלא קיתון של מים אם שותהו אחד מגיע ליישוב ואם שותים אותו שנים שניהם מתים · דרש בן פטירי ישתו שתיהם וימותו שנאמר וחי אחיך עמך · אמר לו רבי עקיבא וחי אחיך עמך חייך קודמים לחיי חבירך · כספך · ולא כסף אחרים · ואכלך · ולא אוכל אחרים · או כספך ולא כסף מעשר · ואכלך ולא אוכל בהמה · כשהוא אומר נשך כסף לרבות כסף מעשר · נשך אוכל לרבות אוכל בהמה · ובמרבית לא תתן אכלך אני ה' מכאן אמרו כל המקבל עליו עול ריבית מקבל עול שמים וכל הפורק ממנו עול ריבית פורק ממנו עול שמים · אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם · על תניי כך הוצאתי אתכם מארץ מצרים על תניי שתקבלו את מצות ריבית שכל המודה במצות ריבית מודה ביציאת מצרים · וכל הכופר במצות ריבית כאילו כופר ביציאת מצרים : ד לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם ... אמרו כל ב"י היושב בא"י מקבל עליו עול מלכות שמים · וכל היוצא לחוצה לארץ כאילו עובד עכו"ם וכן בדוד הוא ... הם לפני ה' כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמור לך עבוד אלהים אחרים · וכי עלת על דעתינו שדוד המלך ... אלא שהיה דורש ואומר כל היושב בארץ ישראל מקבל עליו מלכות שמים · וכל היוצא חוצה לארץ כאילו עובד ...

פרק ז מנין שאין אדם רשאי למכור עצמו ולהניח באפונדתו וליקח לו בהמה וליקח לו כלים וליקח לו בית אא"כ העני... ונמכר הא אינו נמכר אא"כ העני · ומנין כשיהא נמכר אינו נמכר אלא לך · ת"ל ונמכר לך ומנין כשיהיו ... אותו לא יהו מוכרים אותו אלא לך ת"ל כי ימכר לך אחיך שתנהוג בו באחוה יכול אף הוא ינהוג בעצמו באחוה · ת"ל ... את תתנהג בו כעבד ת"ל אחיך הוא הא כיצד את נוהג בו באחוה והוא נוהג בעצמו בעבדות : ב לא תעבוד בו עבוד... יטול אחריך בלנטיא ולא יטול לפניך כלים במרחץ · דבר אחר לא תעבוד בו עבודת עבד בו אין אתה עובד עבודו... עובד אתה בבן חורים עבודת עבד : ג כשכיר · מה שכיר ביומו תתן שכרו · אף זה ביומו תתן שכרו · כתושב · מה ... לו לא תוננו · אף זה בטוב לו לא תוננו · יהיה עמך · עמך במאכל עמך במשתה עמך בכסות נקייה שלא תה... נקייה והוא אוכל פת קיבר אתה שותה יין ישן · והוא שותה יין חדש · אתה ישן על מוכין · והוא ישן על התבן · ... שלא תמסור לו אומנתו לאחר שאם היה בלן לרבים ספר לרבים נחתום לרבים לא יעשה רבי יוסי אומר אם היתה אומנותו לפני... אבל רבו לא ילמדנו בתחילה · אבל אמרו חכמים מספר לו את שערו ומכבס לו את כסותו ואופה לו את עיסתו · ויצא מעמך ... אתה בכפר והוא בכרך · אתה בכרך והוא בכפר · הוא ובניו עמו . מה רבו חייב במזונותיו · אף רבו חייב במזונות אשתו ... אפילו נשא אשה שלא מדעת רבו ת"ל הוא ואשתו ובניו · מה הוא מדעת רבו אף אשתו ובניו מדעת רבו : ד ושב... ואל אחוזת אבותיו ישוב · אמר רבי אליעזר ברבי יעקב במי הוא מדבר אי בנרצע הרי אמור אי במוכר עצמו הרי א... מדבר אלא בנמכר שנה או שתים לפני היובל שיהא היובל מוציאו · דבר אחר ושב אל משפחתו ואל אחוזת ... למה שהוחזקה משפחתו הוא שב דברי ר"מ · ר' יהודה אומר אל אחוזת משפחתו הוא שב ואינו שב לשררה שהיה ... אומר בגולה · ישוב לרבות את הרוצח :

פרשתא ו כי עבדי הם · שטרי קדם עליהם ראשון · אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים על תנאי שלא ימכר ממכר... אחר לא ימכרו מסכרת עבד שלא יעמידנו בסימטא ויעמידם על אבן המקח : ב לא תרדה בו בפרך · שלא...

הגהות

ריש סער מ"ו : ויין אין לו [הא] אם יש לו כ"ה בילקוט וכד"ת : ג וחי אחיך כו' ישתו [שניהם] כ"ה בד"ת וכ"ה בגמרא בבא מציעא ס"ב · ע"ש וע"ש בשיטה מקובצת וע' בח ות... יאיר סי' קמ"ו ובשו"ת יד אלי' סי' מ"ג פלפול אם יש ספק אם יוכלו לחיות שניהם אם מחויב להכניס א"ע לספק סכנה או אם מותר להכניס א"ע לזה וע' שו"ת הלכות קטנות ח"א סי' רכ"ט אם מותר למסור עצמו למיתה בשביל הצלת חבירו וע"ש בשו"ת יד אליה פלפול ארוך בברייתא זו : ולא כסף אחרים [אכלך] כו' כסף מעש' [אכלך] ולא אוכל בהמה כ"ה בילקוט וע' מסכת בבבא מציעא ד' ע' : ברי"ף ורא"ש שם : כל המקבל עליו ע"ל [מצות] רבית מקבל [עליו] עול [מלכות] וכל הפורק ממנו [מצות] רבית פורק ממנו עול [מלכות] שמים כ"ה בילקוט : על תניי שתקבלו עליכם את התורה כ"ה בד"ת ובפסיקתא זוטרתי שתקבלו עליכם כל המצות : ד הובאה בגמרא כתובות סוף דף ק"י וברמב"ם סוף פ"ה מה' מלכים וע' שו"ת רשב"א ח"א סי' קל"ד ובנחת פעמה למוהר"י מטראני פ' בהעלותך דרוש ג' ובסוף הספר · ויד יוסף וימי דרוש ב' וס' אספקלריא המאירה על זוהר פ' בשר : וכן בדוד הוא אומר · מלכים א' כ"ו :

פרק ז א מנין שאין אדם רשאי למכור [את] עצמו [להניח] באפודתו [ליקח בהן] בהמה וליקח [בהן] כלי וליקח [בהן] בית אא"כ העני ת"ל [כי] ימוך ונמכר הא אינו נמכר [אלא לכשיעני מנין כשתהא קונה לא תהא קונה אלא עבד עברי ת"ל כי תקנה עבד עברי מנין] כשיהא נמכר [לא יהיה] נמכר אלא לך ת"ל ונייכר לך [מנין] כשיהיו ב"ד כו' אחיך [אחיך נהוג] בו [אחיה] יכול אף הוא ינהוג בעצמו [אחוה] ת"ל עבד הא כיצד וכו' כ"ה בילקוט והובא ברמב"ם סוף פ"א מה' עבדים : מנין שאין אדם רשאי וכו' עיין לעיל ריש פסקא נ הובא ברמב"ם ריש הלכות עבדים ובסמ"ג עשין פ"ג : ב שלא [יטיל] אחריך [בגלטקא] ולא [יוליך אחריך] כלים [לבית המרחץ] כ"ה בילקוט ופי' הז"ר פי' מרכבה שטוענין בה בני אדם וכ"ה בפ' יתרו : אבל עובד אתה בבן חורין · ע' גמ' כתובות

מהרי"ד

בתחלה כדלעיל ריש פרק ב' : שלא [ימסור] אומנתו לאחר · כ"ה בילקוט ו... שלא יעשה אומנתו לאחר וכ"ה בק"א פי' שהעבד א"צ לעשות מלאכה ... רוצה למסור העבד לאחרים וכדמסיים שאם היה רבו בלן לרבים אין ס... שהמלאכה הואת לרבו כיון שלא התנה עמו מתחלה ככ"ל וב"א פי' שהעבד ... אומנותו לאחרים ול"נ כמ"ש ורבי יוסי אומר שאם היה העבד בלן או ס... אדעתא דהכי שכרו עכ"ל הז"ר וז"ל הרמב"ם פ"א מה' עבדים ומותר לספ... לו כסותו ולאפות לו עיסתו אבל לא יעשה אותו בלן לרבים א' ספר ... לרבים ואם היתה אומנתו זאת קודם שימכר הרי זה יעשה אבל לא ילמ... כלל אלא אומנות שהיה הוא עושה כשהיה מקודם עכ"ל · ובפס... תמסיר אומנותו לאחר מיכן אמר רבי אסור לירד לאומנות חבירו ואינו ... כיון דמוכח מכאן שקשה לאדם לעשות אומנות שלא הורגל גם א"כ כש... חבירו חבירו יהא צריך לעשות אומנות של ויוקשה עליו הדבר · טוב רא... פשוט שה"א מפרש שלא ימסור אומנתו לאחר שאם עד הנה היה העבד מת... וכעת אינו צריך לפרנסה כי רבו חייב במזונותיו אסור לרבו למסור אומנות... בעת שיצא ממנו יחזור לאומנתו א"כ שאין מוסרין לאחר אומנות שלו א... לירד לאומנות חבירו : מה [הוא] רבו חייב במזונותיו אף [בניו] רבו חייב ב... והוא אינו גורם אשתו דאשתו נפקא מקרא אחריתא דפ' משפטים ויצאה ... מעמך שלא תהיה אתה בכפר ויצא מעמך משמע שלעולם יהיה עמך ... שפעמים ניחא ליה לאינש בכפר ופעמים ניחא ליה בכרך · וית רענן : מדע... לו קודם שנמכר אשה ובנים ידע רבו מהם עיין פ"ק דקדושין : ד ע' ... ולעיל סוף פרק ב' ומה שהבאתי שם והובא ברמב"ם פ"ב מה' עבדים ... וכו' ע' הדוסין כ"א · מכות י"ג · והרמב"ם פ"ו מה' רוצח דין י"ד ...

יהיו לך · על וולדות דריש כדאמר בתמורה [י"ז:] בפרק
רק קדשיך [אלו תמורות תמורה כ"ה] : אשר יהיו לך אלו הולדות ·
ק מהאשה וילדיה שולדה כמותה [מה אמה אין לה קדושין
וילדיה וגו'] ביבמות [כ"ג .] ובקדושין [ס"ח :] : ד (ת"ל וגם

ובסוטה [ג':] קאמר מן הנולדים בארצכם כנענים שהיו גרים ויושבים
בה · שאם אחד מן הכנענים בא על אחת מן האומות והוליד בן
שאותו הבן בכלל לא תחיה כל נשמה הוא · והתם ילפינן מכאן דבאומות
הלך אחר הזכר · והכא גרס ולא מן הכנענים שבארצכם · וניחא טפי :

קבים וגו') לעיל כתיב
תוך אשר יהיו לך מאת
· (מתוך פירושו נראה
המתחבר ז"ל גירסא אחרת
ייתא דפ"ק דסוטה [ג':]
גירסת הילקוט · ומה
ם המרה"ה מקום לפ"ק
י שלא מצאו זאת הגירסא
הגירכא בת"כ שלנו · אבל
וט כראה שהיתה גירסתו
הברייתא דסוטה הנ"ל ·
מתחיל בת"כ שלנו מנין
· א' מכל משפחות האדמה
איל בגירסא שלהם מנין
האומות שבא על הכנענית
כו בן שאתה רשאי לקנותו
ל וגם מבני התושבי' הגרים
ם תקנו · יכול אף כנעני
אחת מן האומות והוליד בן
רשאי לקנותו בעבד · ת"ל
לו בארצכם מן הנולדים
וכו' כמ"ש המחבר בפירושו
ועפ"ז הגהתי שצריך להיות
וגם מבני וכו' ועלה מפרש
לעיל כתיב וכו' והוא קרוב
ש"י ז"ל בסוטה ובקדושין)
ה וגם מבני התושבים הגרים
ממשפחתם אשר עמכם אשר
בארצכם משאר אומות שבאו
ארץ ישראל ובא על הכנענית
ן תוכל לקנות מבניו · אע"ג
ן הכנענים אין בו משום לא
נשמה : יכול אף כנעני הבא
ות כו' ת"ל אשר הולידו
· בקידושין פרק האומר [סו :]

את הכוס הזה והוא אינו צריך · הצין לי את הכוס והוא אינו צריך · עדור תחת הגפן עד שאבוא שמא תאמר לצורך עצמי אני עושה · והרי הדבר מסור ללב שנאמר ויראת מאלהיך הא כל דבר שהוא מסור ללב נאמר בו ויראת מאלהיך : **ג** שמא תאמרו הואיל ואסרת לנו את כל אלו במה נשתמש ת"ל ועבדך ואמתך אשר יהיו לך מאת הגוים מה ת"ל מנין אתה אומר ישראל שבא על שפחתו וילדה ממנו בן מותר אתה לשעבדו עבד · ת"ל אשר יהיו לך מאת הגוים אשר סביבותיכם ולא מן הכנענים שבארץ · מהם תקנו בניהם ובנותיהם הם עצמן מנין ת"ל מהם תקנו עבד ואמה · הקיש עבד לאמה מה אמה אין לה קידושים אף עבד אין לו קידושים : **ד** וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו בניהם ובנותיהם · הן עצמם מנין ת"ל מהם תקנו · וממשפחתם אשר עמכם מה ת"ל · מנין אתה אומר אחד מכל משפחות האדמה שבא על אחת מן הכנענית וילדה בן מותר אתה לקנותו עבד ת"ל וממשפחתם אשר עמכם · או אחד מן הכנענים שבא על אחת מכל משפחות הארצות וילדה ממנה בן מותר אתה לקנותו עבד ת"ל אשר הולידו בארצכם · והיה לכם לאחוזה · הרי הם כאחוזה מה אחוזה נקנית בכסף בשטר ובחזקה אף עבדים נקנים בכסף בשטר ובחזקה : **ה** והתנחלתם אותם · אותם לבניכם ואין בנותיכם לבניכם · מלמד שאין אדם מוריש זכות בתו לבניו · ומנין לכל המוחזק אחריו בנו שהוא בנו ת"ל והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם לרשת אחוזה · מה אחוזה אין לו הונייה · אף עבדים אין להם הונייה : **ו** לעולם בהם תעבודו אין לך בהם אלא עבודה בלבד · ובאחיכם בני ישראל איש באחיו אין לי אלא איש באיש · איש באשה אשה באיש מנין ת"ל איש באחיו מכל מקום · ובאחיכם בני ישראל איש באחיו לא תרדה בו בפרך · בו אין אתה רודה בפרך · רודה את בבן הורים בפרך :

פרק ח

וכי תשיג יד גר ותושב עמך . מי גרם לזה שיעשיר דיבוקו עמך ומך אחיך עמך · מי גרם לזה שיעני עמו · ונמכר לגר · זה גר צדק · תושב · זה גר אוכל נבילות · משפחת גר · זה העכו"ם · כשהוא אומר · או לעקר · הנמכר לעבו"ם עצמה · בא ואמר לו הרי אני נמכר יכול הזקק לו ת"ל אחרי נמכר הא אין אתה נזקק לו אלא משיכבר · תהיה לו מיד · אל תניחנו שיטמע . מנין שאחיו מאביו קודם לאחיו מאמו ת"ל אחד מאחיו יגאל : **ב** דודו זה אחי בן דודו · זה בן אחי אביו · או משאר בשרו ממשפחתו · מלמד שהקרוב קרוב קודם : **ג** או השיגה ידו · יד עצמו · ונגאל אדם · מה ת"ל יגאלנו יגאלנו ג"פ לרבות את כל הגאולות שיהו כסדר הזה : **ד** וחשב עם קונהו · עמו הוא מחשב ואינו

ה שאין אדם מוריש זכות בתו לבניו · ובכתובות בפרק נערה [מ"ג ·] דאין האחין יורשין זכות האב לזכות במעשי ידי הבת : ומנין למוחזק אחריו שהוא בנו הרי הוא בנו · פי' ואין צריך להביא עדים וכן אמרינן בפ' עשרה יוחסין [קדושין פ' .] סוקלין על החזקות : ו אין לך בהן אלא עבודה בלבד · שאסור להכותו ולצערו ובמס' נדה [מ"ז ·] לעבודה נתתם ולא לבושה . אע"ג שאם הכהו וביישו לעבדו פטור כדתנן בבא קמא [פ"ז : ב' ·] וכן נהרג עליו בתוך יום או יומים : רודה אתה בבן חורין בפרך · אם הוא שכירו ונשתכר לעבודה קשה :

פרק ח או לעקר זה הנמכר לעכו"ם עצמה · ונקראת עקר שצריך לעקרה ולשרש אחריה · ונמכר לעכו"ם לרבן ולכבד לפניה : בא ואמר לו הרי אני נמכר · שמאיים על קרוביו · ואליבא דמ"ד [קדושין ט"ו :] גאולת קרובים לשחרור · ואומר להם אם לא תתנו כדי דמיי אני אמכור את עצמי ואתם צריכים לפדותי ואני אהיה בן חורין יכול יהו נזקקין לו כו' אל תניחנו שיטמע . בקדושין פרק א' [כ' :] ובערכין [ל' ·] פ' המוכר גרם לה בלשון אחר : ת"ל א' מאחיו · פי' מיוחד בנחלה : ג לרבות כל הגאולות · ביאה הקרוב קודם · כגון שדה אחוזה ובתי החצרים · אבל מוכר בית בבתי ערי חומה ועבד הנמכר לישראל קא בעי בפ"א דקדושין אם הם נגאלים לקרובים : ואינו

הגהות מהרי"ד

נו צריך הצין לי את הכוס ואינו צריך עדור תחת הגפן הזה עד שאבא כו' שנאמר
אלהיך כ"ה בילקוט ומן תיבת הא עד סוף הברייתא ליתנהו שם ואמנם לעיל פרק
ב' איתנהו להנך תיבות וכן לעיל ס' קדושים סוף פרשה ב' והובא בסמ"ג לאוין
רמב"ם פ"א מה' עבדים דין ו' ויעויי"ש ברא"בד ובכסף משנה ובס' עץ חיים למוהר"ם
פ' בהר ד' ס' : ג ואסרת לנו את כל [הדברים האלו] במה נשתמש כו' וילדה
[תהא] מותר אתה לשעבדו ת"ל כו' סביבותיכם ולא מן כו' מנין ת"ל [אשר הולידו
מהם תקנו כ"ה בילקוט : ישראל שבא על שפחתו כו' · ולא אמרינן אין אדם עושה
בעילת זנות ומסתמא שחררה וזית רענן · וע' רי"ף ורא"ש פ"ב דיבמות ד' כ"ג
ג' וע' הרב המגיד פ"ד מה' נחלות וע' גמ' קידושין כ"ב : שפחה כנענית תקנה
וע' ביו"ד סי' רס"ז סעיף ס"ט והובאה ברייתא זו ברמב"ם רפ"ט מה' עבדים :
הכנענים שבארץ · שהרי נאמר בהם לא תחיה כל נשמה · מהם תקנו · כיון שקונה
מע שקונה מהם איש אחר . ת"ל אשר הולידו בארצכם · משמע האבות עצמן כדאמרי'
ליד את פלוני וזית רענן : ד כ' הז"ר וז"ל וגם מבני התושבים וכו' הייכו א' מן
שבא על הכנענית והוליד בן מותר לקנותו בעבד וע"ז קאי אין לי אלא שמותר
הבן קטן בעבד מנין שאם נתגדל הבן שמותר לקנותו בעבד דהו"א כיון שנתגדל
ען יהיה לו דין כנעני ת"ל מהם תקנו וממשפחתם אשר עמכם משמע אעפ"י
עמכם [כנ"ל] וכ"א נדחק בזה ופי' דגורעין ודורשין ע"ש וקשה דהא בתחלה אמור
הולידו לכן נ"ל כמ"ש עכ"ל הז"ר · והברייתא הלז הובאה בגמרא יבמות ע"ח :
ס"ז : סוטה ג' והובא ברמב"ם פ"ט מה' עבדים דין ג' ודבריו אין מובנים וע"ש
וכל"מ ובלח"מ ובמרכבת המשנה ס"ג ולי נראה דגירסת הרמב"ם היתה בגירסת
א זוטרתי בכאן . וזה לשון הפסיקתא ממשפחתם אשר עמכם להביא אחד מן
שבא על הכנענית וילדה ממנו בן שמותר אתה לקנותו עבד שהוא ממשפחת

והיא משאר האומות שלא נאמר אלא שבע אומות בלבד אבל שאר האומות הותרו עכ"ו
הפסיקתא והיא נוסחא נכונה מאוד דשניהם להיתר ואעפי"כ דברי הרמב"ם צריכים ישוב .
וע' קרבן עדה בירושלמי גיטין פ' השולח הלכה ה' : הרי הם כאחוזה כו' משנה וגמרא
קידושין כ"ב : ורמב"ם רפ"ה מה עבדים : ה ואין בנותיכם כו' גמרא כתובות מ"ג · וע"ש
בתוס' ובתוס' ישנים ובפני יהושע ובחידושי מהרא"ן חיים הנדפס בשו"ת מוהרב"ם ח"א ד'
רמ"ק ובקידושין ט"ז : ובתוס' שם וע' ירושלמי ר"פ ד' דכתובות : ומנין לכל המוחזק אחריו
בנו שהוא [בנו] ת"ל לבניכם אחריכם · כ"ה בילקוט וכ"ל דהו"א כיון דכל מה דמסבינן ליה
בנו אינו אלא משום דרוב בעילות אחר הבעל ואין הולכין בממון אחר הרוב לא ניחא מיד
המוחזק והעבד ה"א מוחזק בגוף של עצמו כדאמרינן קידושין כ"ג . גיטין ל"ט · גדולים קני
עצמן בני מורין קמ"ל לבניכם אחריכם העומדים אחריכם : אף עבדים אין להם הוניה ·
משנה בבא מציעא ד' כ"ו ולעיל פרשה ג' ברייתא ב' וע"ש בפסיקתא זוטרתי כאן מסיים
והוא עצמו [פי' שאין בו דין אונאה מנין] ת"ל או קנה מיד עמיתך דבר הנקנה מיד ליד
וע' ירושלמי פ"א דקדושין הלכה ג' : ו אשה באיש [אשה באשה] מנין כ"ה בילקוט : רודה
אתה בבן מורין · רמב"ם פ"א מה' עבדים דין ו' וסמ"ג לאוין קע"ד וע' גמרא ב"מ ע"ג :
ורמב"ם שם דין ט' :
פרק ח א ונמכר לגר זה גר צדק וכו' · הובאה בגמרא קדושין כ' : ב"ק קי"ג : ב"מ
ע"א · ערכין ל' : בא ואמר לו הריני הולך להמכר יכול תזקק לו ת"ל אחרי
נמכר אי אתה זקוק לו אלא עד שימכר כו' שיטמע ומנין שאחיו כו' מאחיו יגאלנו כ"ה
בילקוט וכו' הז"ר ואפשר דאפילו למ"ד גאולת קרובים לשעבוד סד"א שהקרובים מחויבים
לקנותו כעבד ומ"מ קשה הכתוב לעיל והזוקת בו שמחויב לסייעו וי"ל דכשנמכר לנכרי מחויבין
ליתן לו כל דמי שויו משא"כ קודם לכן עכ"ל וכו' עוד א' מאחיו משמע אחד מאחיו קודם
לחבירו ומסתמא אחיו מאביו קודם דמשפחת אב קרויה משפחה : ב או משאר בשרו ההרוב

מחשב עם היורשים· שאינו עובד את בן הנכרי כדאמרינן בפרק א' דקדושין [כ"א ·] : ד בכסף הוא נמכר ונגאל ואינו נגאל בתבואה וכלים ובקדושין [ח' ·] מוקי לה שיש בהם פחות משוה פרוטה · וכ"ת מאי למימרא . מה דאימא הואיל ואיקרבא הגאתייהו איתא נמכר ונגאל בהן קמ"ל דלא . וטעמא דבעינן שוה פרוטה להיות נגאל מן הנכרי · משום דעבד עברי קנוי לנכרי למעשה ידיו · ואינו יכול לגאול ממנו אלא בדמים · וקידושין גרם לה בלשון אחר בכסף הוא נקנה ואינו נקנה בתבואה וכלים : ה נמכר לו במנה והשביח והיינו ואם עוד רבות בשנים שהשביח ונתרבה כספו : מנין שאין מחשב לו אלא מנה · כשעת קנין : ת"ל מכסף מקנתו וסיפיה דקרא · ואם מעט נשאר בשנים שנמכר במאתים והכסיף ונתמעט כספו ומנין שיחשב לו כפי מה שהוא עכשיו ת"ל כפי שניו ישיב · סיפיה דקרא הוא · כך מס' בפ"א דקדושין [כ' :] ובפ' המוכר את שדהו [ל' :] :

פרק ט באלה לשחרור · אם נגאל בקרובים יוצא לחירות ובשאר כל אדם לשיעבוד · יעבוד להם מה שהיה לו לעבוד לנכרי · והכי משמע ליה לר"י הגלילי אם לא יגאל באלה אלא באחר כדאמר התם [קדושין ט"ו :] ותנינן לעיל · ונגאל ביד כל אדם · וקאמר ויצא בשנת היובל . כלומר שיהא משועבד לגואל עד היובל : ר עקיבא אומר גאולת קרובים לשעבוד ושאר כל אדם לשחרור · לאו מהאי קרא נפיק ליה ונקיט ליה בלישניה דרבי יוסי הגלילי אלא נפיק ליה מהאי קרא דלעיל · או דודו יגאלנו או בן דודו יגאלנו או השיגה ידו ונגאל · הרי כאן שלש גאולות · גאולת קרובים · גאולת עצמו · גאולת כל אדם · והשתא כיון דנאמר מיעוטא באם לא יגאל בהם שדינהו להאי מיעוטא אשאר כל אדם אם לא יגאל בהם אלא בקרובים או יהיה לשעבוד שנאמר ויצא בשנת היובל · שאם אתה אומר בקרובים לשחרור · כל יומא ויומא אזיל ומזבין נפשיה · אבל בשאר

ואינו מחשב עם היורשים · משנת המכרו לו עד שנת היובל · אינו יוצא בשש · והיה כסף במכרו במספר שנים כימי שכיר יהיה עמו בככף הוא נגאל ואינו נגאל בתבואה ולא בכלים : ה ומנין שהוא יוצא בגרעון כסף ת"ל אם עוד רבות בשנים לפיהן ישיב גאולתו מכסף מקנתו · מנין אתה אומר נמכר לו ממנה מנה והשביח והרי הוא יפה ממאתים מאתים כסף · מנין שאין מחשב אלא ממנה מנה ת"ל מכסף מקנתו ישיב · נמכר לו ממאתים מאתים כסף ואינו יפה אלא ממנה מנה מנין שאינו מחשב אלא ממנה מנה ת"ל כפי שניו ישיב את גאולתו : ו למדנו לנמכר לעכו"ם כשהוא נגאל ידו על העליונה · מנין לנמכר לישראל כשהוא נגאל ידו על העליונה ת"ל שכיר שכיר לגזירה שוה · מה שכיר אמור לעכו"ם כשהוא נגאל ידו על העליונה · אף שכיר אמור לישראל כשהוא נמכר ידו על העליונה : ז כשכיר שנה בשנה יהיה עמך · מה שהוא אוכל הוא אוכל ומה שהוא שותה הוא שותה : ח לא ירדנו בפרך · יכול יכנס לביתו לידע מה הוא עושה לו ת"ל לעיניך · אין אתה מצוה אלא לעיניך :

פרק ט ואם לא יגאל באלה רבי יוסי הגלילי אומר באלה לשיחרור ובשאר כל אדם לשעבוד · רבי עקיבא אומר באלה לשיעבוד ובשאר כל אדם לשחרור : ב ר"ש אומר מנין שגזל העכו"ם גזל ת"ל אחרי נמכר יכול מושכו ויצא ת"ל גאולה תהיה לו · יכול יגלום עליו ת"ל וחשב עם קונהו ידקדק עמו : ג או אינו מדבר אלא בעכו"ם שאינו תחת ידך וכי מה אתה יכול לעשות לו כשהוא אומר ויצא בשנת היובל הוא ובניו עמו הא בעכו"ם שתחת ידך הכתוב מדבר אם כן דברה הורה בעכו"ם שתחת ידך · עאכ"ו בעכו"ם שאינו תחת ידך · א"כ החמירה התורה על גזילו של עכו"ם ק"ו על גזילו של ישראל : ד כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים על תנאי שלא ישתעבדו בהם · אני ה' אלהיכם מה ת"ל מלמד שכל המשתעבד בהם למטן מעלין עליו כאילו משתעבד למעלן : ה לא תעשו לכם אלילים · זה אחד מן השמות המגונים שנהגנה בהם עכו"ם לשם מעשיה · ופסל ומצבה · מה פסל אם עשית פסלתו אף מצבה אם עשיתה פסלתה · מה מצבה בבל תקימו אף פסל בבל תקימו · לא תקימו . אלו המרקולים שעל גבי הדרכים · רשב"ג אומר אלו החמנים שבראשי הגגות ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחות עליה · בארצכם אי אתם משתחוים על האבנים אבל אתם משתחוים על האבנ

כל אדם לשחרור · דמימר אמר אי מזדבן זימנא אחר ליה · ות"מ צריך למיכתב באלה . דאי לאו באלה הוה א כיון בגאולת עצמו : ב יכול מושכו ויצא · ימשכנו דמים ויגזלנו ממנו : יכול יגלום עליו · יטעה אותו ויע העבד מידו בדמים אינו מדבר אלא ידיך . שאין את שוה דמים . דגז כשהוא אומר ויצא והגוזל בתרא דסבירא ליה לר' גופו קנו לנכרי · אי לאו גופו קנו לגזלו ממנו · דה בעלמא · והשתא האי קרא ויצא ב העכו"ם · מכל סבירא ליה לש בקידושין [ט"ו ·] : עשית פסלתו · עשיתו כסלתה · עכו"ם שעומדת ארון . ואמרינן [אבן שעשאה מתח אסורה · וביתוס והויא אסורה מיד ואמרינן במס' ע" בפרק רבי ישמעאל אסורה מיד · וכפי אשר יעשה פסל ו ה' משמע עשייה ולרבי עקיבא עכו' מיד דיליף מפסילי נעשה לו אלוה : אלו המרקולים שע שהיא מרגמת אבנ עובדיה להעמיד שבני אדם הולכים שבראשי הגגות · אותם · לכך אמר בארצכם אין את האבנים · ומפרש לא אסרה תורה ל

הגהות מהרי"ד

קדושין כ"א ועי' קרבן עדה בירושלמי דנזיר פ"ד הלכה ו' : ד ואינו מחשב עם היורשים · גמרא קידושין י"ז : והובא ברמב"ם ספ"ב מהלכות עבדים ובסמ"ג עשין פ"ג : ואינו יוצא בשש · רמב"ם שם דין ו' וח' וסמ"ג שם : במספר שנים בכסף הוא [נמכר] ואינו [נמכר] בתבואה ולא בכלים · כ"ה בילקוט ועי' גמרא קידושין דף ח' ובירושלמי שם הלכה ב' הנוסחא כמו שהיא לפנינו וע"ש בירושלמי : ואינו נמכר בתבואה ולא בכלים · והראב"ד ז"ל פי' דלפי גירסא זו נמי דגרסינן בכסף הוא נגאל ואינו נגאל בתבואה וכלים היינו בפחות משוה פרוטה כסהיא אוקימתא דקידושין [ח'] משום דעכו"ם לא קנו ולא מקנה אלא בכסף ומשום הכי [לא קנו] עצמו ישראל לצאת מתחת ידו אלא בפרוטה ושוה פרוטה ואילו גבי ישראל כה"ג הוה אמינא ליה באפי תרי ויל דישראל בני מחילה ניננהו אבל העכו"ם שאינו בר מחילה אין שום דבר נקנה מידו אלא בכסף אלו דבריו ז"ל · והם תמוהים דהא אמרינן התם פ"ק דקידושין [ד' ט"ו ·] גבי וקונה עצמו בכסף ואת אומרת כרב שמואל על גרעונו אין מחול וא"כ גבי ישראל נמי אין יוצא מתחת ידו בפחות משוה פרוטה דכל פחות משוה פרוטה כיאן דליתיה דמי והוה ליה מחילה בעלמא ולכן נראה דהאי אוקימתא דקידושין דאוקים תבואה וכלים בפחות משוה פרוטה לא שייכא הכא כלל גבי גואל עצמו מיד עכו"ם דגזירת הכתוב הוא דאינו קונה עצמו מידו אלא בכסף דוקא ולא בתבואה וכלים דהיינו שוה כסף ואעפ"י שהם שוים פרוטה וכ"כ הרמב"ם בפ"ב מה' עבדים גבי נמכר לעכו"ם וז"ל ומשיב השאר כסף לא תבואה וכלים שנאמר כסף ממכרו בכסף הוא נגאל מיד העכו"ם ואינו נגאל בשוה כסף עכ"ל וכ"כ מהרי"ק ז"ל בכסף משנה בשם הירושלמי שגינה הכתוב עליו כסף שאינו נגאל אלא בכסף אבל גבי מוכר עצמו כתב סתם נקנה בכסף ובשוה כסף וכן גבי יוצא בגרעון כסף מישראל כתב סתם כסף ושוה כסף ובכולהו מסתמא דוקא בפרוטה ובשוה פרוטה ולא הוצרך לבאר זה שבכל מקום אינו נקרא כסף ושוה כסף פחות משוה פרוטה וקשיא גם כן על מהר"ם מקולי והגהת מיימוניות שכתבו על דברי הרמב"ם ז"ל ההוא לא אוקימתא דפחות משוה פרוטה ולא דהדהו עכ"ל הר"ת : ה ו גמרא קידושין כ' · וע"ש

פרק ט א סוגיא בגמרא קדושין ט"ו : וע"ש בגמרא ותוס' ומפר רב במי' קידושין שם יכאן בקרבן אהרן וסוגא גם בי באלה לשחרור · פי' הכא כתיבי שלש גאולות דכתיב או דודו או בן ד ידו ונגאל הרי כאן גאולת קרובים וגאולת עצמו גאולת כל אדם ולו אקרובים והכי קאמר אם לא יגאל בקרובים אלא ביד כל אדם ויצא ישתעבד עד שנת היובל משמע דגאולת קרובים לשחרור וגאולת כל אד קאי באלה אשאר כל אדם והכי קאמר אם לא יגאל בשאר כל אדם בשנת היובל משמע דבגאולת קרובים לשעבוד ושאר כל אדם לשחרור ו באלה לשעבוד לאו באלה דקרא קאמר דההוא לדידיה הייני שאר כל ר"י הגלילי כההוא לישנא נקטי' בזו נמי עכ"ל הר"ת : ב ג מנין שג ב"ק קי"ג ורמב"ם פ"א מה' גזילה וטוש"מ רס"ו שמ"ט ובש"ך שם ס"ק ג בתרא דב"ק סי' כ' ופ"א סי' מ"א ושו"ת שער אפרים סי' ב' : ידק מה' גניבה דין ח' וסמ"ג לאוין סי' קנ"ב : ד שכל המשעבד בהם כו' כ"ה בילקוט : ה המגונים שנקראת עכו"ם על שם מינסים ופסל ומצ פסלתו אף מצבה עשייתה כ"ה בילקוט : מן השמות המגונים · לעיל בריית' י"א : אם עשיתו פסלתו · שמשעת עשיה נאסר דכתיב לא תע דע"ז ד' כ"ב : אם עשיתו פסלתו · פי' הראב"ד ז"ל דמצבה דהכא הי עכו"ם וקאמר [דבימוס] עכו"ם עצמה מה עכו"ם נאסרת מיד בעשייתו בעשייתו עכו"ם עצמה דנאסרת מיד בעשייתה נפקא לן מדכתיב פסילי נעשית אלוה ובפסל עכו"ם איירי ולפי זה פירוש אם עשייתו פסלתו משע פסל זה הדקדוק פירש הראב"ד ז"ל : מה מצבה בבל תקימו · ואעפ"י לא תקים לך מצבה אף פסל וא"ת ל"ל הקישא הכתיב פסל ומצבה דהו"א דהאי אלמעלה לא תעשו לכם אלילים ופסל ומצבה לא . תקי

ורגלים : ו שלא יאמר ...ובד עכו"ם · דס"ד הו"ל ... יעשה כל עבודות שהם ...צריך הכתוב להזהיר אני ...נאמן לשלם שכר :

ו כי אני ה' אלהיכם את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו · כנגד זה הנמכר לעכו"ם הכתוב מדבר שלא יאמר הואיל ורבי עובד עכו"ם אף אני אעבוד עכו"ם · הואיל ורבי מגלה עריות אף אני מגלה עריות · הואיל ורבי מחלל שבתות אף אני אחלל את השבתות ת"ל לא תעשו לכם אלילים · את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו הזהיר כן הכתוב על כל המצות · אני ה' אני נאמן לשלם שכר :

הגהות מהרי"ד

...ה' עכו"ם וסמ"ג לאוין מ"ג : ו כנגד הנמכר לעכו"ם כו' אלילים [ופסל ...ימו לכם] את שבתותי כו' הזהיר [כן] הכתוב [את] כל המצות כ"ה בילקוט ...וכה שמתחיל מהמקדש דהיינו ממי שהזהיר על המקדש ישמור כל המצות עכ"ל ובפסיקתא זוטרתי כ' וז"ל הזהיר הקב"ה על כל התורה שלא תחללהו שלא תשנה מכל המצות עכ"ל ולי נראה שע"י עונות ישראל נחרב הבית ח"ו וא"כ ממה שהוזהרים על המקדש הוזהרים על כל המצות :

...קתי תלכו · מלמד שהקב"ה מתאוה שיהו ישראל עמלים בתורה · מדקאמר אם קא דריש שהוא לשון בקשה · דכתיב אם נא מלאתי ...יך . הי כמי מדכתיב תלכו משמע שחוזרים שיעשו : וכן הוא אומר ...· שומע לי ישראל בדרכי יהלכו . דהתם נמי לשון בקשה ...לו יהי כדכרך : ג הא מה ...ים זכיר שתהא שונה בפיך . ...נה הלכות שבת : זכור את ...קלפת · במעשה עגל : שתהא ...פיך · הלכות ע"ז : זכור את ...זה למרים · שתהא שונה בפיך ...נגעים : זכור את אשר עשה ...ולק · שתהא שונה בפיך הלכות ...· א"נ כנון ושנכתם לבניך ...· זמנים להיות קורא בתורה ...אלו העניים · ומאלו נלמוד לאחרים · בין לפי' ראשון בין לפירוש אחרון : ד וכן הוא אומר ונתתי את עריכם חרבה וכו' מעובר ושב · כמלא שאין כאן זכרון אדם דומיא דהנהו דבעו זכרון : וכן והשימותי את מקדשיכם וכו' מן הגדודיות · דהיינו יסודות הבית שלא יהא לכם זכרון · והיינו בליעת הכנין · והם גדודיות שמזכיר כאן · א"נ כל הני וכן הוא אומר דקאמר · מביא ראיה שתשמע הדבר לשני ענינים כמו הנהו דלעיל · וצריכי הרי קראי לפרש . ופי' מן הגדודיות חיילות של עולי רגלים :

פרק א ונתתי גשמיכם בעתם ברביעיות · ברביעי בשבת או קודם : או אינו אלא בערבי שבתות · דהיינו חמישי וששי שהם לפני

אם בחוקותי תלכו · מלמד שהמקום מתאוה שיהו ישראל עמילים בתורה וכן הוא אומר לו עמי שומע לי ישראל בדרכי יהלכו. כמעט אויביהם אכניע ועל צריהם אשיב ידי · לו הקשבת למצותי ויהי כנהר שלומך וצדקתך כגלי הים · ויהי כחול זרעך וצאצאי מעיך כמעותיו ולא יכרת ולא ישמד שמי מלפני · וכן הוא אומר מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי ולשמור את כל מצותי כל הימים למען ייטב להם ולבניהם לעולם · מלמד שהמקום מתאוה שיהו עמילים בתורה : ב אם בחוקותי תלכו · יכול אלו המצות · כשהוא אומר ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם הרי מצות ...ת · הא מה אני מקיים אם בחוקותי תלכו להיות עמילים בתורה · וכן הוא אומר אם לא תשמעו לי יכול אלו המצות · ...וא אומר ולא תעשו את כל המצות האלה הרי מצות אמורות · א"כ למה נאמר אם לא תשמעו לי להיות עמילים ...ה : ג וכן הוא אומר זכור את יום השבת לקדשו יכול בלבבך · כשהוא אומר שמור · הרי שמירת לב אמורה · הא מה אני מקיים ... · שתהיה שונה בפיך · וכן הוא אומר זכור אל תשכח את אשר הקצפת את ה' אלהיך במדבר · יכול בלבבך · כשהוא אומר ...תשכח הרי שכיחת לב אמורה · הא מה אני מקיים זכור שתהא שונה בפיך · וכן הוא אומר זכור את אשר עשה ה' ...ך למרים · יכול בלבבך כשהוא אומר השמר בנגע הצרעת לשמור מאד ולעשות הרי שכיחת לב אמורה · הא מה אני מקיים ... שתהיה שונה בפיך · וכן הוא אומר זכור את אשר עשה לך עמלק · יכול בלבבך · כשהוא אומר לא תשכח הרי שכיחת לב ...ה הא מה אני מקיים זכור שתהיה שונה בפיך : ד וכן הוא אומר ונתתי את עריכם חרבה יכול מאדם כשהוא אומר והשימותי את הארץ הרי אדם אמור הא מה אני מקיים ונתתי עריכם חרבה מעובר ומשב · וכן הוא אומר והשימותי את מקדשיכם · יכול ...קרבנות כשהוא אומר ולא אריח בריח ניחוחכם הרי קרבנות אמורים הא מה אני מקיים והשימותי את מקדשיכם מן הגדודיות : ...ה אם בחוקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם הלמד לעשות לא הלמד שלא לעשות שהלמד שלא לעשות נוח לו שלא נברא :

...ק א ונתתי גשמיכם בעתם · ברביעיות אתה אומר ברביעיות או אינו אלא בערבי שבתות אמרו אפילו שנים כשני

הגהות מהרי"ד

...ן הוא אומר [תהלים פ"א] לו עמי וכ' [ואומר ישעיה מ"ח] לו הקשבת כו' וכ"ה ...ומר [דברים ה'] : ב כשהוא אומר את מצותי תשמרו הרי מצות אמורות הא מה אני ...ו אם בחוקותי תלכו [אלא שיהו ישראל] עמלים בתורה כ"ה בילקוט : ג וכן הוא אומר ...ת ד'] זכור כו' כשהוא אומר [דברים מ"ה] שמור כו' הא מה אני מקיים זכור אלא ...ת שיהא בפיך וכה"א [דברים ט'] זכור את אשר הקצפת יכול בלבך כו' הא אינו אומר אלא להיות שונה בפיך וכה"א [דברים כ"ד] זכור כשהוא אומר [שם] השמר כו' הא ...ו אומר זכור אלא להיות שונה בפיך כ"ה בילקוט · וכ' הר"ד זכור את אשר הקצפת לזכור מה שהקציפו אבותינו במעשה עגל שמשמע שמור לדורות וכמ"ש הרב"י בא"ח ...ל"כ שמק"ע עושים שער עגל בתפילין וכן לזכור מעשה מרים ליזהר מלשון הרע ומעשה ...ק ג"כ מצוה לזכור כדאיתא במגילה ד' י"ח וממעשה עמלק נלמד לכל וכיונת שמצוה ...· אותם פעם אחת בשנה וא"כ די כשקורין אותו בפרשה בשבתו אך חז"ל קבעו זכירה ...· עצמה למעשה עמלק סמוך לפורים כדי לסמוך מעשה עמלק למעשה המן והרמב"ן ...

וב"א פי' שמחויב להיות שונה הלכות שבת והלכות ע"ז והלכות נגעים והלכות מגילה [וכן פי' התוס' כאן ובדרך תמים] עכ"ל ולא ידעתי מה נשתנה הלכות אלו משאר הלכות לכן נ"ל כמ"ש דלא קאי על הלכות רק על המעשים כמש"ל עכ"ל הר"ד : ד וכן הוא אומר · פי' אחי וכן כלומר מלתא יתירתא קאמר כי הנך מה הנך דברי זכרון אף הא נמי אפילו מזכרון אדם יהיו חרבים וכן והשימותי את מקדשיכם ר"ת : ה שלא לעשות והלמד שלא לעשות נוח לו אם לא נברא כ"ה בילקוט והובא בירושלמי פ"א דברכות ובפ"א דשבת ובויקרא רבה כאן פרשה ל"ה ועיין ביפה תואר שם סי' ו' :

פרק א א הא מה אני מקיים ונתתי גשמיכם בעתם בלילות מעשה בימי הורדוס כו' בשחרית נשבה הרוח וזרחה חמה ונתנגבה הארץ והפועלים יוצאים ועושין מלאכתם כו' בימי שמעון בן שטח היו גשמים יורדים כו' והגימוס דוגמא לדורות להודיע כמה חטא גורם וכן הוא אומר [ירמיה ה'] עונותיכם הטו אלה וחטאתיכם מנעו הטוב מכם כ"כ בילקוט והובא גם בויקרא רבה פרשה ל"ה והובא גם בגמרא תענית דף כ"ג ...

לפני השבת ורגילין לטרוח לשבת ל"א רביעיות רביעה ראשונה ושני' ושלישית דתנן בתעניות · והוה דריש בלילות · דאינן מתבטלין ביום ממלאכה משום טורח הגשמים · והוה דריש לילי שבתות דרוב בני אדם בבתיהם · ויש ספרים גורסין בלילי שבתות ובלילי רביעיות ולא בא להזכיר לומר אלא בשעה שאין בני אדם רגילין לילך בחוץ כמו בלילי רביעיות ובלילי שבתות בדורות אחרונים שאין המזיקין מצויים בהם : [מ"ש בדורות אחרונים כו' · פי' לפי שבדורות הראשונים אמרינן בפסחים דף קי"ג מעיקרא הוו שכיחי כוליה יומא זימנא חדא פגעה בר"ח בן דוסא וכו' שבק לה לילי רביעיות ולילי שבתות . והתנא נקט לילי רביעיות ולילי שבתות כפי מה שהיה בדורו · אבל לפי הדורות הקודמים דהוו שכיחי כולי יומי מפרשינן בעתם בכ בבתיהם ואין רגילין לצאת בכל הלילות מפני המזיק

פרק ב למשבית מזיקין . מבטל אותן מלעשות היזק
ב על מאורת צפעוני · דורשו לשון מאור עיני אדם · נחש · (בספ היה וכו') ומידו הדה ארם נחש מבין שי לשון תרגום · הד לברייתא · פי' שהתי כך לבריות : ד (כך היתה גירסתו) ב הארץ · שהמועט מ ה בני אפנה לך ·

בשני אליהו וגשמים יורדים בערבי שבתות אינו אלא סימן קללה · הא מה אני מקיים ונתתי גשמיכם בעתם ברביעיות · מעשה בימי הורדוס שהיו גשמים יורדים בלילות · בשחרית זרחה חמה ונשבה הרוח ונתנגבה הארץ והפועלים יוצאים למלאכתם ויודעים שמעשיהם לשם שמים · ונתתי גשמיכם בעתם · בלילות שבתות מעשה בימי שמעון בן שטח בימי שלמצו המלכה שהיו גשמים יורדים מלילי שבת ללילי שבת עד שנעשו חטים ככליות ושעורים כגרעיני זיתים · ועדשים כדינרי זהב · וצררו מהם חכמים והניחום לדורות הבאים להודיע כמה חטא גורם לקיים מה שנאמר עונותיכם הטו אלה וחטאתיכם (הסתירו פנים מכם משמוע) מנעו הטוב מכם : ב ונתתי גשמיכם בעתם · לא גשמי
הא מה אני מקיים ונברכו בך כל משפחות האדמה ובזרעך שיהיה שבע בא"י ורעב בכל הארצות · והם באים ולוקחים אותם בכספים כענין שנאמר וילקט יוסף את כל הכסף הנמצא בארץ מצרים ובארץ כנען בשבר אשר הם שובר אומר וכימיך דבאך שיהו כל הארצות דובאות כסף ומביאות לא"י : ג ונתנה הארץ יבולה לא כדרך שהיה עוש כדרך שעושה בימי אדם הראשון · ומנין שהארץ עתידה להיות נזרעת ועושה פירות בן יומה ת"ל זכר עשה לנפלא אומר תדשא הארץ דשא עשב מלמד שבו ביום שהיתה נזרעת בו ביום עושה פירות : ד ועץ השדה יתן פריו · לא עושה עכשיו אלא כדרך שעשתה בימי אדם הראשון · ומנין שהעץ עתיד להיות נטוע ועושה פירות בן יומה ת"ל זכר ע ואומר עץ פרי עושה פרי למינו מלמד שבו ביום שהוא נטוע בו ביום עושה פירות : ה מנין שהעץ עתיד להי עץ פרי · אם ללמד שהוא עושה פרי · והלא כבר נאמר עושה פרי · א"כ למה נאמר עץ פרי אלא מה פרי נאכל אף ו ומנין שאף אילני סרק עתידים להיות עושים פירות ת"ל ועץ השדה יתן פריו : ז והשיג לכם דיש את בציר · בדיש עד שיגיע בציר · ובציר ישיג את זרע שתהיו עסוקים בבציר עד שמגיע הזרע · ואכלתם לחמכם לשוב שיהא אדם אוכל הרבה ושבע אלא אוכל קימעא והוא מתברך במעיו כעניין שנאמר ועבדתם את ה' אלהיכם וב ואת מימיך וישבתם לבטח בארצכם · בארצכם אתם יושבים לבטח ואי אתם יושבים לבטח חוצה לה : ח שמא תאמו והרי משתה אם אין שלום אין כלום ת"ל ונתתי שלום בארץ · מגיד שהשלום שקול כנגד הכל · וכן הוא אומר עוש רע · מגיד שהשלום שקול כנגד הכל :

פרק ב ושכבתם ואין מחריד · לא יריאים מכל בריה · והשבתי חיה רעה מן הארץ · רבי יהודה אומר מעבירם מן שמעון אומר משביתן שלא יזוקו · אמר ר"ש אימתי הוא שבחו של מקום בזמן שאין מזיקים · או בזמן שיש מזיקים אמור בזמן שיש מזיקים ואין מזיקים וכן הוא אומר מזמור שיר ליום השבת · למשבית מזיקים מן העולם משביתן שלא י אימר וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי ירבץ ועגל וכפיר ומריא יחריו ונער קטן נוהג בם · ופרה ודוב תרעינה יחדיו ירבצו כבקר יאכל תבן · ושעשע יונק על חור פתן ועל מאורת צפעוני גמול ידו חדה מלמד שתינוק מישראל עתיד להושיט גלגל עינו של צפעוני ומוציא מרה מתוך פיו · וכן הוא אומר גמול ידו הדה · זו חיה ההורגת את הבריות : ג וחרב לא תענ אין צ"ל שלא יהו באים עליכם למלחמה אלא שלא יהו העוברים והשבים עוברים ממדינה לחבירתה כדרך שעברו ב ורדפתם את אויביכם ונפלו לפניכם לחרב · שיהו נופלים לפניכם איש בחרב רעהו : ד ורדפו מכם חמשה מאה ומאה מכם מכם מן החלשים שבכם ולא מן הגבורים שבכם . ומאה מכם רבבה ירדופו · וכי כך הוא החשבון והלא לא היה צ"ל אלא אלפים ירדופו · אלא אין דומה המרובים העושים את התורה למעוטים העושים את התורה · ונפלו אויביכם לפניכם לחרב · לפניכם שלא כדרך הארץ : ה ופניתי אליכם · משלו משל למה הדבר דומה למלך ששכר פועלים הרבה והיה שם פועל אח מלאכה ימים הרבה · נכנסו הפועלים ליטול שכרם ונכנס אותו הפועל עמהם אמר לו המלך לאותו הפועל בני אפנה הללו שעשו עמי מלאכה מטועטת ואני נותן להם שכר מועט · אבל את חשבון רב אני עתיד לחשב עמך · כך היו הזה מבקשים שכרם מלפני המקום · ואו"ה מבקשים שכרם מלפני המקום · והמקום אומר להם לישראל

הגהות מהרי"ד

שיהיה בערבי שבתות ושיפ"ת שם כ' שהגשם הראשון היה בע"ש שנברא בו אדם הראשון והד"ת כ' ערבי שבתות פי' יום חמישי וששי והא דקאמר רביעי ה"ה אב"ג [וכמ"ש התוס'] ולרבותא כ"ט רביעי דאפילו רביעי הוה עתו לאפוקי חמישי וששי מפני שמתבטל בהם מעונג שבת הראב"ד ז"ל עכ"ל הד"ת : ב שיהיה פירות מרובים בא"י ורעב בכל הארצות ויהיו באים ונוטלים מכם כו' שנאמר [בראשית מ"ז] וילקט וגו' וכה"א [דברים ל"ד] וכימיך דבאך כ"ה בילקוט וה"א גם בויקרא רבה פ' ל"ה ופי' ולא גשמי כל הארצות שהם ע"י שליח וכ"כ הזית רענן : ג אלא כדרך שעשתה בימי אדם הראשון ומנין אתה אומר שתהא השדה נזרעת ועושה פירות בת יומא ת"ל [תהלים ק' י"א] זכר עשה לנפלאותיו וכה"א [בראשית א'] תדשא הארץ דשא עשב ביום שהיא כו' כ"ה בילקוט וכו' הז"ר כ"ל דדייק מדכתיב ונתנה גו' שהוא לשון עבר אלא שהוי"ו מתהפכת להבא הול"ל ותתן הארץ יבולה כמ"ש ועץ השדה יתן פריו אלא ר"ל כמו שנתנה כבר עכ"ל וכו' עוד זכר עשה פי' שהקב"ה עשה בבריאת עולם זכר לנפלאותיו שיעשה אחר כך : ד כדרך שעשה בימי אדם הראשון ומנין אתה אומר יהא אילן עתיד להיות נוטע ועושה פירות בן יומו ת"ל זכר כו' ביום שהוא נטע בו ביום עושה פירות כ"ה בילקוט וכד"ת : ה מנין שאף העץ עתיד להיות מאכל ת"ל עץ פרי אם ללמד שעושה פירות והלא וכו' אלא מה פרי מאכל אף העץ מאכל כ"ה בילקוט :

לבטח הולם לה דאסור לצאת מא"י לח"ל עכ"ל כדאיתא סוף מס' כתו אמרון לשו"ת איתן האזרחי פ' בחוקותי : ח שמא כו' אין [כאן] כלום שלום [במרומיו ואומר עושה שלום ובורא את הכל] כ"ה בילקוט וכו' הו מדכתיב ונתתי לשון עבר כמש"ל ואע"ג דכתיב ונתתי גשמיכם י"ל דדריש פ"ב דתענית . וע' קונטרס אמרון לשו"ת איתן האזרחי פ' בחו

פרק ב א לא יראים מכל אדם כו' ר"י אומר מעבירה מן העולם שלא תזיק אר"ש כו' ואין מזיקים הוי אומר כשיש מזיקים [תהלים צ"ב] מזמור שיר וגו' מן העולם שלא יזיקו כ"ה בילקוט וכו ב ואומר [ישעיה י"א] וגר וגו' ידו הדה שיהא תינוק הזה מושיט אצבע לצפעוני ומוציא מרה מתוך פיו ואומר גמול ידו הדה זו חיה ההורגת בילקוט ובים נוסחאות זו חיה ההורגת וכו' הז"ר פי' בק"א שהיה שמה הדה ול"נ דדריש הדא מלשון זו כדאמרינן הדא הוא דכתיב ואמר הכתוב גמו שהורגת הבריות תינוק נותן ידו עמו וע' כלי פז ישעיה י"א ד' ס"א : צ"ל לבאים עליכם למלחמה אלא שלא יהו עוברים ושבים ממדינה כו' ו אים כ"ה בילקוט וע' בגמרא תענית כ"ב : ד ורדפו מכם חמשה מאה

ית הראשונים שהפרתם אותה · שאמרו נעשה ונשמע ושוב עשו את העגל :
ב טוב אינו מואס בכם · ובמקדש שני לא היה משכנו שלא שלא היה בו ארון וגם לא חזרו השבטים עוד : ה עבדים
. שלא היו עושין מלאכה
ה · והייתם מהיות להם
כים · ומבית עבית בנית

שהייתם עבדים · ובמכילתא מפיק דכתיב עבדים היינו לפרעה : ו וקצן את הקנקן · פ"א הסמלונים · מפרש' לשון שלמות ובגדים בלווין שנותנין תחת העול שלא יחבול בפרה · ל"א נוקבין בעול שני נקבים · ובינ:הם כעובי עורף השור ומוחבין בהן שתי יתידות והן סמלונים דפרש"י ז"ל במס' שבת [נ"ט :] : ז קוממיות · לשון קומה מאות · והיינו מאתים : אבל

לכם · אומות העולם הללו עשו עמי מלאכה מועטת ואני נותן להם שכר מועט · אבל אתם חשבון רב אני עתיד לחשב עמכם לכך
יתי אליכם · ופניתי אליכם · בטובה · והפריתי אתכם בפריה ורבייה · והרביתי אתכם · בקומה זקופה · והקימותי את
תכם : ו לא כברית הראשונה שהפרתם אותה · שנאמר אשר המה הפרו את בריתי ואני מעלתי בם נאום ה' אלא ברית
ה שלא תופר מעתה שנאמר לכן הנה ימים באים נאום ה' וכרתי את בית ישראל ואת בית יהודה ברית חדשה :
ג ואכלתם ישן נושן · מלמד שכל המתישן יפה מחבירו · נושן אין לי אלא יין שדרכו לכן מנין לרבות כל
המתיישנים ת"ל ישן נושן. ויישן מפני חדש תוציאו · שיהו גרנות מליאות חדש והאוצרות מליאות ישן · ואתם מקפידים
ציא ישן מפני חדש : ב ונתתי משכני בתוככם · זה בית המקדש · ולא תגאל נפשי אתכם · משאני גואל אתכם
י מואס בכם : ג והתהלכתי בתוככם · משלו משל למה הדבר דומה למלך שיצא לטייל עם אריסו בפרדס והיה
ים מיטמר מלפניו · אמר לו המלך לאותו אריס מה לך מיטמר מלפני הריני כיוצא בך והקב"ה אמר להם לצדיקים מה לכם
ם מלפני · כך עתיד הקב"ה מטייל עם הצדיקים בגן עדן לעתיד לבוא · וצדיקים רואים אותו ומזדעזעים מלפניו הריני כיוצא
יכול לא יהיה מוראי עליכם ת"ל והייתי לכם לאלהים ואתם תהיו לי לעם · אם אין אתם מאמינים כי כל הדברים הללו
להיכם אשר הוצאתי אתכם וגומר · אני הוא שעשיתי לכם ניסים במצרים אני הוא שעתיד לעשות לכם כל הניסים הללו :
ת להם עבדים · מה ת"ל לפי שנאמר ויפדך מבית עבדים · יכול שיהו עבדים לעבדים ת"ל להם · עבדים היו למלכים ולא היו
לעבדים : ו ואשבור מוטות עולכם · משלו משל למה הדבר דומה לבעל הבית שהיתה לו פרה חורשת והשאילה לאחר להיות
ה והיה לאותו האיש עשרה בנים זה בא וחרש וישב לו וזה בא וחרש וישב לו עד שנתיגעה הפרה ורבצה לה · נכנסו כל
ואותה הפרה לא נכנסה · לא הספיק בדעתו לקבל פיוס מאותו האיש אלא בא מיד ושבר את העול וקצץ את הסמיונים ·
אל בעולם הזה שלטון אחד בא ומשעבד והולך לו שלטון זה בא ומשעבד והולך לו והמענה ארוכה שנאמר על גבי חרשו
ה האריכו למעניתם למחר כשיגיע הקץ אין אומר הקב"ה לאומות כך וכך עשיתם לבני אלא מיד הוא בא ושבר את
מקצץ הסימיונים שנאמר ואשבור מוטות עולכם וכן הוא אומר ה' צדיק קצץ עבות רשעים: ז ואולך אתכם קוממיות ·
מר מאתים אמה רבי יהודה אומר מאה אמה כאדם הראשון אין לי אלא אנשים נשים מנין · ת"ל בנותינו כזוית מחוטבות תבנית
היכל וכמה היא תבנית היכל מאה אמה דבר אחר ואולך אתכם קוממיות בקומה זקופה ולא יהיו יראים מכל בריה:

תא ב ואם לא תשמעו לי · אם לא תשמעו למדרש חכמים · יכול למה שכתוב כשהוא אומר ולא תעשו את כל המצות
האלה הרי מה שכתוב בתורה אמור · הא מה אני מקיים אם לא תשמעו למדרש חכמים : ב ואם לא תשמעו
' אין לי אלא זה שהוא יודע את רבונו ומתכוין למרוד בו · וכן הוא אומר כנמרוד גבור ציד · שאין ת"ל לפני ה' אלא זה
יודע את רבונו ומתכוין למרוד בו · וכן הוא אומר ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאד שאין ת"ל לה' אלא אלו שיודעים
:נו ומתכוין למרוד בו : ג ואם לא תשמעו לי מה ת"ל לא תעשו · וכי יש לך אדם שאינו למד אבל עושה ת"ל אם לא
ו ולא תעשו · הא כל שאינו למד אינו עושה או יש לך אדם שאינו למד ואינו עושה אבל אינו מואס באחרים
לומר ואם בחוקותי תמאסו · הא כל שאינו למד ואינו עושה סוף שהוא מואס באחרים או יש לך שאינו למד
עושה ומואס באחרים · אבל אינו שונא את חכמים · ת"ל ואם את משפטי תגעל נפשכם אינו אומר ואם (את) משפטי תגעל
ם אלא ואם את משפטי תגעל נפשכם · הא כל שאינו למד ואינו עושה ומואס אחרים סוף שהוא שונא את החכמים · או
· אדם שאינו למד ואינו עושה ומואס באחרים ושונא את החכמים אבל מניח לאחרים לעשות ת"ל לבלתי עשות הא כל
.למד ואינו עושה ומואס באחרים ושונא החכמים סוף אינו מניח לאחרים לעשות או יש לך אדם שאינו למד ואינו עושה ומואס
ים ושונא את החכמים ואין מניח לאחרים לעשות אבל מודה במצות שנאמרו מסיני ת"ל את כל מצותי · הא כל שאינו למד
עושה מואס באחרים ושונא את חכמים ואינו מניח לאחרים לעשות · סוף שהוא כופר במצוות שנאמרו מסיני או יש לך אדם שיש
המידות הללו אבל אינו כופר בעיקר ת"ל להפרכם את בריתי · הא כל שיש בו כל המידות הללו סוף שהוא כופר בעיקר :

ק ד אף אני אני מדבר אלא באף · אני אשר בניתי אני אהרוס · אני אשר נטעתי אני אתוש · וכן הוא אומר הנה אשר
בניתי אני הורס ואשר נטעתי אני נותש · אעשה זאת · זו קשה לכם יותר מכל · ששמי הגדול הוי עליכם כבעל
לכם מידיכם היתה זאת · אין הרעה יוצאת מלפני לעולם וכה"א מפי עליון לא תצא הרעות אלא הטוב : ב והפקדתי עליכם
: · שיהיו המכות פוקדות אתכם מזו לזו · עד שהראשונה פקודה אצליכם אביא אחרת ואסמכה לה בהלה מכה המבהלת
את

הגהות מהרי"ד

להם לישראל כללו עשו עמי מועט וכו' אבל אתם חשבונות הרבה אני עתיד לחשב כ"ה בילקוט · וקד"ת כ' הרובים פי' במורים [במורים] טמון כשאו תרגם רוביא משנה הרובין עכ"ל והוא לשון ירושלמי וע' ס' גבול בנימין חלק ג' דרוש כ"ט :
ו שנאמר ירמיה ל"א ל"א :
ג א שכל המתישן מחבירו יפה מחבירו כו' שיהו האוצרות מלאות חדש והגרנות מלאות ישן ואתם תהיו מקפידים כ"ה בילקוט והנוסחא שלפנינו יותר נכונה והוא כאן כ"ה בגמרא ב"ב ס"פ המוכר את הספינה ד' צ"א ע"ב וע' מזרחי וגור ולבוש וקרבן אהרן : ב ונתתי משכני בתוככם זה ביהמ"ק · גמרא עירובין ב' :
ג שנה אבל אריסו והיה האריסו הסוא מיטמר מלפניו כו' כיוצא בך כך עתיד הקב"ה מזדעזעים מלפניו והקב"ה אומר להם לצדיקים מה לכם מזדעזעים מלפני הריני כיוצא אז לפי שאני כיוצא בכם יכול לא יהיה מוראי כו' כ"ה בילקוט : אם אתם מאמינים וקרבן אהרן מיישב נוסחא שלפנינו : ה מהיות להם עבדים מה ת"ל לפי שנאמר דברים ו'] ויפדך מבית עבדים יכול עבדים לעבדים [היו] ת"ל [מהיות] להם [עבדים] :
: הדבר דומה כו' ויש לו והיתה המענה ארוכה ורבצה לה אותה הפרה נכנסו כל
ו ואותה הפרה לא נכנסה וכשראה בעה"ב שלא נכנסה פרתו לא הספיק בדעתו פיוס וקפץ מיד ושבר את העול ופסק את הסימלונים כך היו ישראל בעוה"ז שלטון אשעבד כו' ומשעבד והולך לו כשמגיע הקץ כו' מיד שיבר את העול ומפסק הסמלונים

הקורשת תחת העול שלא יזיק לוארה ונקראים כן על שם שעושים אותם מבלויי הסחבות ומסמלות בלות עכ"ל : ז רבי יהודה אומר מאתים אמה רבי שמעון אומר מאה אמה כ"ה בילקוט אמנם בבראשית רבה פ' י"ב ובבמדבר רבה פ' י"ג הנוסחא היא כמו דהוא לפנינו וכ"ה בגמרא סנהדרין ד' ק' · וע"ש ברש"י והד"ת כ' קוממיות מאתים דריש קוממיות קומה ארכי מיות ואידך אתבנית היכל קא סמיך : ת"ל [תהלים קמ"ד] כו' וכמה הוא היכל כו' ולא יהיו יראים ייכל אדם כ"ה בילקוט :
פרשתא ב א למדרש חכמים או יכול למה שכתוב בתורה כשהוא אומר כ"ה בילקוט :
ב מה ת"ל לי זה שהוא יודע כו' וכה"א בנמרוד [בראשית י' ט'] כנמרוד כו' אלא שהיה יודע כו' וכה"א [שם י"ג י"ג] ואנשי כו' וחטאים שאין ת"ל לה' אלא שהיו יודעים את רבונם ומתכוונין למרוד בו כ"ה בילקוט ובד"ת : ג ולא תעשו יש לך אדם כו' כל שאינו למד אף אינו עושה יש לך כו' ת"ל אם בחוקותי כ"ה בילקוט : באחרים שעושים או יש לך כו' באחרים שעושים אבל אינו כו' נפשכם אינו אומר ואם משפטי תגעל נפשכם אלא ואם את משפטי כ"ה באות אמת · וכ' בד"ת פי' את בא לרבות · ובילקוט ליתנהו להנך תיבות מן אינו אומר עד נפשכם : אבל מניח את אחרים לעשות כו' מניח את אחרים לעשות כו' מודה במצות שניתנו מסר סיני כו' סוף שאינו מודה במצות כו' כ"ה בילקוט :
פרק ד א אני שבניתי אני אהרוס

פרק ד ה אבל בשעה שאעמיד עליכם מכם ובכם · כמו בשעת גזירת השמד : והמסורות המגלים (בשקר) את המטמוניות : ואין רודף אתכם מבלי כח · לא יהיו צריכים לרדוף אתכם · שלא יהיה בכם כח אלא משיגים אתכם בלא רדיפה :

המנין · דדריש ליה לקמן מתוך שאינן מליגים את המת יוצא... ביד אויב · ומ"מ מזה יכולין לשמור · וי"א זאת היא מן המ... אל עריכם אינו מן המנין כי איננו קללה חמורה כי מ... נאספים ונשמרין בעריהם · הרי כאן שלש · בשברי לכם מ...

פרק ה עד שהעיד בהם תחלה · שנאמר ואם עד אלה ר' יהודה (בספרים שלנו גרים רבי אלעזר) דריש לשון עד · ור' יהושע דריש לשון עוד : **ב** פפוס בן יהודה ולוליאנוס · מלכות הרגתן במסכת תעניות [י"ח :] : **ה** אתם עברתם לפני שבע עבירות · במדרש שלמעלה · אם לא תשמעו · ולא תעשו · ואם בחקתי תמאסו · ואם את משפטי תגעל נפשכם · לבלתי עשות את כל מצותי · להפרכם את בריתי · הרי שבע · והיינו דאמר לעיל הא כל שאינו לומד ואינו עושה וכו' · והם ז' עם כופר בעיקר א"כ [ירושלמי פאה פ"א] כופר בבריתו של אברהם אבינו · והיינו משך בערלתו : בואו וקבלו ז' פורעניות · כתוב בפרשה ראשונה ושברתי את גאון עוזכם · ונתתי את שמיכם כברזל · ואת ארצכם כנחוש' ותם לריק כחכם · נתפרש לכמה ענינים · ולא תתן ארצכם את יבולה ועץ השדה לא יתן פריו · בזה האחרון דרשינן שתי קללות · שלא יהא חונט העץ פירותיו ואם היה מפריח יהא נושר פירותיו · הרי ז' ושבע פורעניות אחרות ישנם בפרשה שנייה · ומפורשות על פי המדרש · אע"פ שאין כולן בפרשה זו · ואלו הן · שן חיה · ושן בהמה · עם חמת זוחלי עפר · ושכלה · והכריתה · והמעיטה · ונשמו דרכיכם · ושבע פורעניות של פרשה שלישית · והבאתי עליכם חרב · ונאספתם אל עריכם · והוא במצור שסביבכם · ושלחתי דבר · אבל ונתתם ביד אויב אינו מן

את הבריות · ואיזו זו מכת מותן : **ג** את השחפת · ובי יש לך אדם שהוא חולה ומוטל במיטה ובשרו שמור עליו. ת"ל ואת השחפת מלמד שהוא נשחף · או עתים שהוא שחוף אבל נוח לו ואינו מקדיח · ת"ל ואת הקדחת · מלמד שהוא מקדיח או עתים שהוא מקדיח · אבל סבור בעצמו שיחיה · ת"ל מכלות עינים · או הוא אינו סבור בעצמו שיחיה אבל אחרים סבורים בו שיחיה ת"ל ומדיבת נפש · וזרעתם לריק זרעכם · זורעה ואינה מצמחת · ואם זורע ואינה מצמחת מה אויבים באים ואוכלים אלא זורעה שנה ראשונה ואינה מצמחת ובשנייה מצמחת ואויבים באים ואוכלים אותה שנאמר וזרעתם לריק זרעכם · ואכלוהו אויביכם · כנגד הבנים והבנות הכתוב מדבר · שתהא עמל בהם ומגדלם והחטא בא ו בלן · וכן הוא אומר אשר טיפחתי ורביתי אויבי כלם : **ד** ונתתי פני בכם · כשם שנאמר בטובה ופניתי אליכם כך נאמר ברעה ונתתי פני בכם · משלו משל למה"ד למלך שאמר לעבדיו פונה אני מכל עסקיי ועוסק עמכם ברעה : **ה** ונגפתם לפני אויביכם שיהא המות הורג אתכם מבפנים ובעלי דבב מקיפים אתכם מבחוץ · ורדו בכם שונאיכם שאיני מעמיד עליכם אלא מכם ובכם ובשעה שאומות העולם עומדים על ישראל אינן מבקשים אלא למה שבגלוי שנאמר והיה אם זרע ישראל ועלה מדין ועמלק ובני קדם ועלו עליו · ויחנו עליהם וישחיתו את יב־ל הארץ עד בואך עזה ולא ישאירו מחיה בישראל ושור ושה וחמור · אבל בשעה שאעמיד עליכם בכם ומכם הם מחפשים אחר מטמוניות שלכם · שנאמר ואשר אכלו שאר עמי · ונסתם מפני אימה · ואין רודף אתכם מבלי כח :

פרק ה ואם עד אלה רבי אליעזר אומר אין המקום מביא פורענות בישראל עד שהוא מעיד בהם תחילה · שנאמר ואם עד אלה · ר' יהושע אומר שלא יהו אומרים ישראל כלו המכות ועוד אין לו אחרת להביא עלינו · ת"ל ואם עד אלה ·

עשר נשים לחמכם ב... חוסר העלים . והשיב... קללת לחם ניפולין ואס... הרי ז' ושבע פורענ... ואכלתם בשר בניכם... את במותיכם · הם... שהיו מעמידין עכו"ם ע... את חמניכם אינה מ... שהיא הכרתת קוסמים... ומזלות וכריתת רש... לעולם · ונתתי את פג... גלוליכם וגעלה נפשי... סילוק שכינה · ונתתי א... והשימותי את מקדשי... בריח ניחוחכם · הרי ז... אני את הארץ הוא בכלל... חרבה · ודריש מי... אויבים לא ימלאו כה... ותוכחות הכתובים מכל... לוקין בהם משגלו אבל... הם שביעיות שסדרנו · ... פ"ה] שבעה פורענ... ע' שבעה גופי עבירה · ... אלא דריש להו ממקום א... במה מדליקין · והא די... ליטול את האלה רעב... סמיך על הדין קרא וי... בהלה אל תיקרה בהלה... ויחד לה האי קרא (וכ"... והתחיל בהאי קרא כו' פרשת הקללות) לומר שי... פרשיות

עוד יש לי אחרות מאלה וכאלה להביא · ויספתי ליסרה אתכם שבע על חטאתיכם · אתם עברתם לפני ז' עבירות בואו ז' פורעניות : **ב** ושברתי את גאון עוזכם זה ב"ת וכן הוא אומר הנני מחלל את מקדש גאון עוזכם · ר"ע אומר ושבר... עוזכם · אלו הגבורים שבישראל כגון יואב בן צרויה וחביריו אחרים אומרים ושברתי את גאון עוזכם אלו הגיאים של ישראל כגון פפוס בן יהודה ולוליינוס אלכסנדרי וחביריו : **ג** ונתתי את שמיכם כברזל ואת ארצכם כנחוש... לכם יותר מן האחרונה שבאחרונה מהו אומר והיו שמך אשר על ראשך נחושת שיהו השמים מזיעים כדרך שהנחוש... לא תהית מזיע כדרך שאין הברזל מזיע · והיא משמרת פירותיה · אבל כאן מהו אומר ונתתי את שמיכם כברזל כנחושה · שלא יהא השמים מזיעים כדרך שאין הברזל מזיע · והארץ תהא מזיע כדרך שהנחושת מזיע והיא מאב... ותם לריק כחכם · רבי אומר זה הכרם ויש אומרים זה הפשתן · וי"א זה הכח · דבר אחר זה שהוא משיא את בתו ו... הרבה ולא הספיקו שבעת ימי המשתה לצאת עד שמתה בתו נמצא קובר את בתו ומאבד את ממונו : **ד** ותם ... הרי אדם שלא עמל ולא חרש ולא ניכש · זרע ולא ניכש ולא כיסח ובשעת הקציר בא שדפון וירקון וחילקה ואין... אבל אדם שעמל והרש וזרע ונכש ועדר וכיסח ובשעת הקציר בא שדפון והילקה הרי שיניו שלו קהות · ולא תתן ארצ... שאת מוביל לה · ועץ השדה לא יתן פריו · שלא יהיה העץ חונט את פירותיו ובשעה שהוא מפריח יהיה מקליח...
ה ואם תלכו עמי בקרי ולא תאבו לשמוע לי אתם עשיתם את דיני עריי בעולם אף אני אעשה אתכם ערי בעו... עליכם מכה שבע כחטאתיכם אתם עברתם לפני ז' עבירות בואו וקבלו ז' פורעניות : **ו** והשלחתי בכם את חית הש... אלא היה משכלת היה שאינה משכלת מנין ת"ל ושן בהמות אשלח בם · יכול יהיו נושכים ולא ממיתין · ת"ל עם חמת זו... אלו נושכים וממיתים אף אלו נושכים וממיתים · כבר היו שנים בא"י · חמור נושך וממית ושור נושך וממית : **ז** וש... אלו הקטנים · והכריתה את בהמתכם מחוץ · והמעיטה אתכם מבפנים · ונשמו דרכיכם · דרך דרכיכם לרבות שביל נדולינ...

ו

הגהות מהרי"ד

עליון : **ד** ונתתי פני כו' ונתתי פני בכם משל למלך כו' ועיסק אני בכם לרעה כ"ה בילקוט : **ה** ונגפתם כו' הורג בכם מבפנים כו' בכם שונאיכם · שאעמיד עליכם מכם ובכם שבזמן שאומות העולם עומדים על ישראל אינן נוטלין אלא בגלוי כענין שנאמר [שופטים ו'] והיה אם כו' אבל בזמן שעומדין עליהם מישראל אין מחפשין אלא אחר מטמוניות שלכם כענין שנאמר [מיכה ג'] ואשר אכלו שאר עמי לכך נאמר ורדו בכם שונאיכם שאעמיד עליכם מכם ובכם ונסתם כו' כ"ה בילקוט וע' מזרחי וקרבן אהרן והד"ת כ' פי' לא ירדפו אתכם משיראו שאין בכם כח להמלט אף אם תנוסו :

פרקה א מגיד לעולם פורעניות על ישראל עד שמעיד בהם תחילה שנאמר אם עד אלה לא תשמעו לי רבי יהושע אומר שמא יאמרו ישראל כלו כל המכות כו' כ"ה בילקוט וכ"ז הוא בפתיחתא רבתא דאיכה ד' כ"ו בשם רבי פנחס שאמר כן בשם רבי...

מן האחרונה [שבפרשת כי תבוא] שבאחרונה הוא אומר כו' מזיע ותהא... זה הכרם · כ' הז"ר כ"ל דגרסינן זה הכדים וכדאיתא פ"י דב"מ [דף ק"ו] דכדים פי שהתליעו בין בצירה לדריכה וא"כ לאחר שטרח בה ונצרה... ספסתן שצריך ג"כ טורח גדול דדייק וכפין ונתקלקלו עכ"ל הז"ר : ר"א... בתו וכו' נוסחא רבי אומר זה וכו' ונתגלה לי בחלום בשנת תרי"ד במד... רבי יעקב איש תם רבינו תם עבור שהוא תיקן תיקון מורת הסדוניא וביטל... לריק : **ד** ולא ניכש ולא כיסח כו' והלקה אין בכן כלום כו' והלקה הרי שיניו של זה קהות לכך נאמר ותם לריק כחכם ולא תתן ארצ... מה שאתה מוביל לה ועץ הארץ לא יתן כו' פירותיו בשעה שהוא מפריח... בילקוט : **ה** ואם תלכו עמי קרי כו' את דיניו . פי' מצותי ר"ת : **ו**...

וכקס שאינו בברית · כגון סימוי עיניו של צדקיהו שלא היה ראוי
לכל אותו הדין · אלא בשביל עון דורו שהיו רשעים · ומשמע
נקס · שהם שני עניני נקמות : ב לרבות כל מסעדי לחם · כגון
יושבות ומשקלות בתנור · כשמוציאין אותו מן התנור שהיה בו
ין ולא היה יכול לידבק פת
שוקלים ליקח כל אחת
אדם איסר ופרוטה והוא
ל משקלות ומנענן בידו
מעבר קוצה בפרוטה אוכל
היו בזה האיסר אומר אם
פת אוכל אני ואינו שבע
לו להפסיד איסר
וכשהקי·ה מצורת ירושלים ·
יבים : ובנים יאכלו אבותם ·
בה רבתי : ד ונעלה נפשי
הגולה · גלות שמוציאין שם
קים · ואיכן כענין : ז כמים
ושוב אין הוזרים לכליין ·
לות כרוכה כאילו שאין להם
ריס מוהריקותי כאדם המריק
מן הכלי :

פרק ו והבאתי עליכם חרב נוקמת נקם ברית · נקם בברית ונקם שאין בברית · איזו הוא נקם שאינו בברית כגון סימוי עינים · שסימו את עיני צדקיהו מלך יהודה · ונאספתם אל עריכם מפני המצודה ושלחתי דבר בתוככם · שיהיה המות הורג אתכם מבפנים · ובעלי דבב מקיפים אתכם מבחוין · ונתתם ביד אויב · הלכה אין מלינים את המת בירושלים · וכשהם מוציאים אותו לקוברו זהו קוברי מיתיהם נתנין ביד אויב : ב בשברי לחם מטה להם · לרבות כל מסעדי לחם · ואפו עשר נשים לחמכם בתנור א' מבלי עצים · והשיבו לחמכם במשקל שתהא פת ניפולה · והן יושבת ומשקלות אותה בתנור · ר' יוסי בן דורמסקית אומר משל ביד אדם איסר ופרוטה והוא יושב ומשקלו · ואומר אקח בו פת אוכל אני ולא שבע · אקח בו תמרים שמא אוכל אני ושבע אעפ"כ אוכל ולא שבע שנאמר ואכלתם ולא תשבעו דבר אחר ואכלתם ולא תשבעו זה רעב של מהומה :

פרק ז כתיב במקצת ספרים אינו אומר והבאתי מורך בלבבם · אלא והבאתי שר'עכו"ם בלבבם ואיזו זו פחד ורעדה דאגה ויראה כי מ־ך לשון שריה וכמו [ג"כ ד'] לא ריכא ולא בר ריכא · כלומר כל שעה יהיה להם פחד מן העכו"ס שלא יקח ממונס ולא יגזור גזירות ויש ספרים דגרסי אינו אומר מורך אלא מרוך בלבבם שיהא להם רוך לבב · ומשמע ליה מרוך יותר לשון קשה מן המורך (לפי הגירסאות של המחבר ולפי פירושו היה מפרש לשון אינו אומר וכו' אלא וכו' כמידת דרשת אל תיקרי שנהגו חז"ל אבל בספרים שלנו כתוב אינו אומר מרוך אלא מורך) : ך ולא תהיה לכם תקומה · זו שעה שנלכדה ירושלים · שגם צדקיה שברח דרך המערה רדפו אחריו ונמסר בידם :
פרק ח ואבדתם בגוים · ר"ע אומר אלו עשרת השבטים שגלו למדי [סנהדרין ק"י:] : ובפרק חלק אומר ר' עקיבא עשרת השבטים אין עתידין לחזור · ודריש ואבדתם לשון אבדן וכליון : אין אבדן אלא גולה · כדכתיב

תם בשר בניכם ובשר בנותיכם תאכלו אמרו עליו על דואג בן יוסף שמת והניח בן קטן לאמו והיתה מודדהו בטפחים
ה ונותנת משקלו זהב לשמים וכשהקיפו מצודת ירושלים טבחתו בידה ואכלתו ועליה מקונן ירמיה ואומר ריבוני אם
 נשים פרים עוללי טיפוחים · משיבה רוח הקודש ואומר אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא · זה זכריה בן יהוידע הכהן · דבר
אכלתם בשר בניכם ובשר בנותיכם תאכלו · אין לי אלא אבות אוכלים בשר בנים ובנות בנים אוכלים בשר אבות מנין
לכן אבות יאכלו בנים בקרבך ובנים יאכלו אבותם : ד והשמדתי את במותיכם כמשמע והכרתי את חמניכם אלו
 והקסמים שבישראל · ונתתי את פגריכם על פיגרי גילוליכם וכי מה הפגרים עושים אצל הגילולים · אלא שהיה
זכור לטוב מהזיר על כל טפוחי הרעב · מצא אחד תפוח ומוטל ברעב א"ל בני מאיזה משפחה אתה אמר לו ממשפחה פלוני
מה הייתה · א"ל שלשת אלפים וכמה נשתייר מכם א"ל אני · א"ל רצונך לומר דבר אחד ולחיות א"ל א"ל אין אמור שמע
ה' אלהינו ה' אחד · צעק מיד ואמר הס כי לא להזכיר בשם ה' לא לימדני אבא כך · מה היה עושה נוטל יראתו ונותנה
ו ומנפפה ומנשק עד שבריסו נבקעת ונופה הוא ויראתו לארץ לכך נאמר ונתתי את פגריכם על פגרי גילוליכם וגעלה
תכם זו הגולה ויש אומרים זה סילוק שכינה · ונתתי את עריכם חרבה · עיר ערי עריכם · לרבות הכרכין והמחוזות והשמדתי
קדשיכם מקדש מקדשי מקדשכם לרבות בתי כנסיות ובתי מדרשות ולא אריח בריח ניחוחכם כמשמעו : ה והשימותי אני
ארץ · זו מדה טובה שלא יהו ישראל אומרים הואיל וגלינו מארצנו עכשיו האויבים באים ומוצאים עליה נחת רוח שנאמר
עליה אויביכם היושבים בה · אף האויבים הבאים אחרי כן לא ימצאו עליה נחת רוח : ו ואתכם אזרה בגוים זו מדה קשה
ל שבשעה שבני המדינה גולים כולם למקום אחד הם רואים זה את זה ומתנחמים · ואתם אין אתם כן · אלא עתיד אני לזרות אתכם
כל האומות כאדם שהוא זורה שעורים במזרה ואין אחת מהם דבקה לחבירתה שנאמר ואזרם במזרה בשערי הארץ שיכלתי איבדתי
י מדרכיכם לא שבו : ז והריקותי אחריכם חרב · החרב הנשמטת אחריכם לא במהרה היא חוזרת וכמים הנשפכים שוב אין חוזרים לכלים :
ק ז והיתה ארצכם שממה ועריכם יהיו חרבה · זו מדה קשה לישראל שבשעה שאדם גולה מתוך ביתו ומתוך כרמו וסופו לחזור כאילו אין כרמו וביתו חריבים · אתם אין אתם כן אלא והיתה ארצכם שממה ועריכם יהיו חרבה מפני מה
סופכם לחזור : ב אז תרצה הארץ את שבתותיה אני אמרתי לכם שתהיו זורעים שש ומשמטים לי אחת · בשביל שתדעו
ץ שלי היא ואתם לא עשיתם כן · אלא עמדו וגלו מטנה והיא תשמט מאליה כל שמיטים שהוא הייבת לי שנאמר אז תרצה
את שבתותיה כל ימי השמה · כל ימי השמה תשבות : ג והנשארים בכם והבאתי מורך בלבבם . אינו אומר והבאתי
בלבבם אלא והבאתי מורך בלבבם ואי זו זו אימה ופחד הדאגה ורעדה ויראה : ד ורדף אתכם קול עלה נדף אמר ריב"ק
א' היינו יושבים בין האילנות ונשבה הרוח והטיחו העלים זה בזה ועמדנו ורצנו ואמרנו אוי לנו שמא ידביקונו הפרשים ·
זמן נפנינו אחרינו וראינו שאין בריח וישבנו במקומינו ובכינו ואמרנו אוי לנו שעלינו נתקיים הפסוק ורדף אותם קול
נדף ונסו מנוסת חרב מפני אימה ונפלו ואין רודף מבלי כח : ה וכשלו איש באחיו אינו אומר איש באחיו אלא איש
בעון אחיו · מלמד שכל ישראל ערבים זה בזה : ו ולא תהיה לכם תקומה לפני אויביכם · זו שעה שנלכדה בה ירושלים :
ק ח ואבדתם בגוים ר"ע אומר אלו י' שבטים שגלו למדי · אחרים אומר ואבדתם בגוים אין אובדן אלא גילה · יכול

הגהות מהרי"ד

ו א גנול בנימין מ"א דרוש ל"ח : ונאספתם אל עריכם מפני המצור כ"ה בפסיקתא זוטרתא · שם ובעלי [דבבא] מקיפים כצ"ל : הלכה אין מלינים את המת
ה ' גמ' בבא קמא פ"ב : והיכא ברמב"ם פ"ז מה' בית הבחירה דין י"ד וכו' הו"ר תימא
ופני הלכה זו ימסרו עצמן למיתה ועיד הא ברשיעי עסקינן וי"ל דה"ק מכח שאין מלינים
ת ביר שלים יצאו לחוץ לקוברו והאויבים יהיו רחוקים מן העיר ומכח זה יצאו הקרובים
ניר כעובדא דרבי יוחנן בן זכאי [גיטין כ"ו :] : ב כל מסעדי לחם · כגון הפולין
ס וכל מיני קטניות שהם סעד ללחם פסיקתא זוטרתא : רבי יוסי בן דורמסקית
משקל מה ת"ל מנין אתה אומר היה יושב ופרוטה לאדם איסר ומשקלו אומר
טול בו פת אוכל אני ולא שבע אלך ואטול בו תמרים · כ"ה בילקוט וכו' הו"ר פי'
שימלקו הלחם וממילא נדע שהיה הפת כפולין ומס : ו בלא
· והר"ת כ' ופי' משקל שוקלו בדעתו מה יקנה בו : ג תמרו כשמת דו אג בן יוסף
ן קטן לאמו והיתה אמו מודדתו כו' כ"ה בילקוט והובא גם באיכה רבתי פ' עגל
אני בוכיה : בשר אבות מנין שנאמר תאכלו וכה"א [יחזקאל ה'] לכן אבות כו' והובא
מדרש איכה : ד במותיכם כמשמעו כו' והקסמים ונתתי וכו' על כל תפוחי רעב כ"ס

ע' גמרא מגילה כ"ח : ה נחת רוח לכך נאמר ושממו כ"ה בד"ת : ברייתא ו' שנאמר [ירמיה ט"ו ז'] ואזרם במזרה : ז החרב הנשלחת אחריכם כו' חוזרת אלא כמים הנשפכים כצ"ל :
פרק ז א לישראל שבזמן שבעל הבית גולה מביתו ומעירו כ"ה בילקוט : ב וגלו ממנה עד שתרצה לפני כל שמיטים שהוא חייבת לי לכך נאמר אז וכו' כ"ה בילקוט : ג אלא והבאתי מורך . כ' בד"ת מורך מלשון מתענג ומרוך כלומר רוך הלבב מכמר והוא"ג הראב"ד ז"ל · וכו' עוד פי' מדלא כתיב מורך בוי"ו אחר המ"ס אלא כתיב מרך חסר משמע כל מיני מורך אימה ופחד דאגה וכו' עכ"ל והו"ר כ' נ"ל דה"ג מורך בלבבכם אינו אומר אלא מורך בלבבם זו אימה וכו' וה"פ דקרא מתחיל בלשון נוכח ואמר והנשארים בכם ומסיים בלשון נסתר מורך בלבבם והו"ל מ־רך בלבבכם אלא ה"ק שאתן מו־ך בלב אויביכם שלא ירדפו אותם ואפ"ה ינוסו ישראל מפני אימה ופחד וזהו שמסיים ורדף אותם קול עלה נדף ובק"א ובב"א מביא נוסחא אחריתי ול"נ כמו שכתבתי : ד ורדף אותם קול עלה נדף א"ר יהושע בן יהודה פעם אחת כו' לאחר שעה כפינו כ"ה בילקוט : ה הובא בסנהדרין ד' כ"ז : וע"ש ובשבועות ד' ל"ט וע"ש וע' ס'

כדכתיב [תהלים קי"ט] תעיתי כשה אובד · ומפרשים שגם אחרים לא פליגי
על ר"ע בי' השבטים כדאמרי הרי אובדן ממש · אלא באין ליישב המקראות מכאן
ומכאן · ויש אומרים דאחרים באו לחלוק על ר"ע ולא מפרשים אבדן אלא על
גלות והאי דקא מייתי ואכלה אתכם ארץ אויביכם היינו כאכילת קישואין
שאינן נאכלין ויוצאים אחרים תחתיהן ·
והא דקאמר הרי אבדן ממש אמר ·
התם על מיתה קאמר שמתו כמה דורות
ולא על כליון ממש : ב אינו אומר
ימכרו אלא ימקו (בת"כ שלנו יש גירסא
אחרת) לשון מק וחבורה . שנשרשו
בחטא ובעון שבידם כמו שעשו אבותיהם
א"כ שעומדי' במקום אבותיהם להרשיע :
ד הם עשו את דיניי עראי בעולם ·
שלקו ולא חשו · אלא אמרו מקרה
בעלמא הוא : אעשה אותם עראי
בעולם · גולים ואח"כ חוזרים וגולים ולא
קבועים כשאר אומות : ז כדאי לכל אדם
שיתלה העולם בגינו · שיתקיים העולם
בשבילו : יען וביען · וכי ראה כר"ש
פרעתי מהם כלומר מה ראה הכתוב
לומר יען וביען · וכי גמול תחת גמול
עשיתי להם בתמיה : והלא לא כפרעתי
מהם אלא חדא ממאה וכו' · אלא כך
רצה הכתוב לומר יען במשפטי
מאסו שהם הדינין · וביען את חקותי
געלה נפשם אלו המדרשות · שנראין
כמין חוקים שאינן מפורשין בתורה ·
אלא הם קבלה : י זאת וכו' ואף גם
זאת דריש להו · שחטאו בעגל · ובבעל
פעור · ובארצם חטאו מלכיהם מעין
מלכי האמורי · ותולה קלקלה בגדולים

יכול אובדן ממש כשהוא אומר ואכלה אתכם ארץ אויביכם הרי אובדן ממש אמור הא מה אני מקיים ואבדתם בגוים אין אובדן אלא גולה : ב והנשארים בכם ימקו בעונם · אינו אומר ימקו אלא ימסו בעונם · ובעונות אבותם אתם ימסו והלא כבר הבטיח המקום לישראל שאינו דן האבות ע"י בנים ולא בנים ע"י אבותם שנאמר לא יומתו אבות על בנים ובנים לא יומתו על אבות · א"כ למה נאמר ואף בעונות אבותם אתם ימקו · אלא בזמן שהם תפוסים מעשה אבותם דור אחר דור דוריהם נידונין על ידיהם : ג והתודו את עונם ואת עון אבותם · לצד תתשובה הם הדברים שמיד שהם מתוודים על עונותיהם מיד אני חוזר ומרחם עליהם שנאמר והתודו את עונם ואת עון אבותם במעלם אשר מעלו בי : ד אף אני אלך עמם בקרי הם עשו את דיניי עראיי בעולם · אף אני אעשה אותם עראיי בעולם : ה והבאתי אותם בארץ אויביהם זו מדה טובה לישראל שלא יהו ישראל אומרים הואיל וגלינו לבין א"ה נעשה כמעשיהם · אני איני מניחם אלא אני מעמיד נביאיי עליהם ומחזירין אותם למוטב תחת כנפיי · מנין והעולה על רוחכם היה לא תהיה אשר אתם אומרים נהיה כגוים וכמשפחות האדמה · אלא חי אני נאם ה' אם לא ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחימה שפיכה אמלוך עליכם · על כורחכם שלא בטובתכם ממליך אני מלכותי עליכם : ו או אז יכנע לבבם הערל · לצד התשובה הן הדברים שמיד הם מכניעים לבן בתשובה מיד אני חוזר ומרחם עליהן שנאמר או אז יכנע לבבם הערל ואז ירצו את עונם :

ז וזכרתי את בריתי יעקב · ולמה נאמרו אבות אחורנית אלא אם אין מעשה אברהם כדיי מעשה יצחק ואם אי[ן] כדיי מעשה יעקב כדאי לכל אחד ואחד שיתלה לעולם בגינו : ז ולמה נאמר באברהם ויעקב זכירה וביצחק לא נאמרה ז[כירה] [...] את אפרו כאילו הוא צבור ע"ג המזבח · ולמה נאמר באברהם וביצחק אף וביעקב לא נאמר אף אלא מלמד שמט[...] אבינו שלימה : ח אין לי אלא אבות אימהות מנין ת"ל את · ואין אתים אלא אמהות שנאמר שמה קברו את אב[...] אשתו · ומנין שהברית כרותה לארץ ת"ל והארץ אזכור : ט והארץ תעזב מהם ותרץ את שבתותיה · אני אמרתי לד[...] לי שש ומשמיטים לי אחת · בשביל שידע שהארץ שלי · והם לא עשו כן אלא עמדו ויגלו ממנה והיא תשמט מאי[...] שהיא הייבת לי · שנאמר והארץ תעזב מהם ותירץ את שבתותיה בהשמה מהם והם ירצו את עונם יען וביען · וכי[...] פרעתי מהם מישראל והלא לא פרעתי מהם אלא אחת ממאה שחטאו לפני א"כ למה נאמר יען וביען · יען [...] אלו הדינים ואת חוקותי געלה נפשם אלו המדרשות : י זאת · זו עונה של מדבר · גם זאת · זו עונה ש[...] ואף גם זאת זו עונה של מלכי האמורי · לא מאסתים ולא געלתים לכלותם · וכי מה נשתייר להם שלא נגעלו ושלא נמא[סו] מתנות טובות שנתנו להם נטלו מהם · ואילולי ספר תורה שנשתייר להם לא היו משנים מאומות העולם כלו[ם] [...] מאסתים בימי אספסיינים ולא געלתים בימי יון · לכלותם להפר בריתי אתם · בימי המן כי אני ה' אלהיהם בימי גו[...] שהברית כרותה לשבטים שנאמר וזכרתי להם ברית ראשונים אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים מלמד שהברית כרו[תה] [...] יב אלה החוקים והמשפטים והתורות · החוקים אלו המדרשות · והמשפטים אלו הדינים · והתורות מלמד ששתי תו[רות] [...] לישראל אחד בכתב ואחד בעל פה · אמר ר"ע וכי שתי תורות היו להם לישראל והלא תורות הרבה ניתנו להם לישראל · זאו[ת] [...] זאת תורת המנחה · זאת תורת האשם · זאת תורת זבח השלמים זאת התורה אדם כי ימות באהל · אשר נתן ה' [...] ישראל זכה משה ליעשות שליח בין ישראל לאביהם שבשמים · בהר סיני ביד משה · מלמד שניתנה התורה הלכו[תיה] [...] ופירושיה ע"י משה בסיני :

פרשתא ג בני ישראל מעריכים ואין העכו"ם מעריכים · יכול לא יהו נערכים תלמוד לומר איש דבר [...] אמר רבי מאיר אחר שהכתוב אחד מרבה וכתוב אחד ממעט · מפני מה אני א[...] אבל לא מעריכים · שריבה מדת הנערכים ממידת המעריכים · שהרי חרש שוטה וקטן נערכים אבל לא [...]

שהיה בידם למחות וקורא להם מלכי האמורי : וכי מה הכ[...]
שלא נמאסו ולא נגעלו · ואילולי ספר תורה שנשתייר לנו [...]
מאומות העולם · ולא עדות היה בנו ומאהבתו של הקב"ה [...]
פה כנגד העכו"ם : לא מאסתים בימי אספסיינוס קיסר [...]
לכלותנו : יא ומכ[...]
לשבטים · שלא לאבד[...]
[חבקוק ג'] שבועות [...]
והתורות אמר רבי [...]
תורות נתנו לישראל ו[...]
תורות הרבה כו' ז[...]
זאת תורת הח[...]
פרשתא ג ואין [...]
אין [...]
עצמן ולא את ישרא[ל] [...]
לבדק הבית · דקסב[...]
מקבלין מהן קדשי ב[...]
בערכין [ה :] דכתיב [...]
ולנו לבנות בית לאל[...]
לבדק הבית אזלי : [...]
וקטן נערכין ולא [...]
דערכין קאמר רבא · [...]
לא מסתבר · ד[...]
וקטן דלאו בני דיע[ה] [...]
שמעריך · כגון שא[...]
ברמיזותיו · אפ"ה [...]
אבל חרש המדבר א[...]
אמרינן בפ"ק דחגיג[ה] [...]
לכל דבריו והילכתא ד[...]
דאמר משום לא לכ[...]
לאלהינו שלא יהו אומ[...]

הגהות מהרי"ד

פרק ב א אלא ימסו בעונם ואף בעונות אבותם אתם ימקו כ"ה בילקוט : שנאמר [דברים כ"ד ט"ז] לא יומתו' : ג ואת עון אבותם שכיון שנהפך לבם לתשובה שהם מתודין על עונותיהם מיד מרחמין עליהם כ"ה בילקוט אמנם בפסיקתא זוטרתי הוא כמ"ש כאן והו"ר כ' נ"ל דדייק מדכתיב והבאתי אותם בארץ אויביהם דקשה כיון ששבו בתשובה למה יביאם בארץ אויביהם אלא ה"ק כיון שיהפכו לבם לתשובה אביא אותם בארץ אויביהם כדי שימרו תשובה במעשה והיינו דמסיים או אז עכ"ל : ד והבאתי אותם בארץ אויביהם אני בעצמי אביאם זו מדה טובה כ"ה באות אחת : תחת כנפיי כענין שנאמר [יחזקאל כ'] והעולה על רוחכם וגו' האדמה לשרת עץ ואבן חי אני כ"ה בילקוט : ה הערל שכיון שנכנע לבן לתשובה ומתודים על עונותיהם מיד מרחמין עליהם לכך נאמר או אז כ"ה בילקוט : ו ולמה מנה שכתוב אבות כו' כדאי מעשה א' מהם שיתלה לעולם בגינו כ"ה בילקוט : ז וביעקב לא נאמר אף מפני שמטתו של יעקב היתה שלימה כ"ה בילקוט : ח שהברית כרותה לארץ · פי' היינו ארץ ישראל וי"ד : ט והם לא עשו כן

מהם אלא אחת ממאה שעשו לפני כ"ה בילקוט וכ' הו"ר נ"ל דקשה ל[...] ואז ירצו עוונם מאי קאמר הכא שנית והם ירצו את עונם אלא ה"ק וגו' והם ירצו את עונם פי' שהם יתודו שחטאו יותר וע"ז מסיים א[...] וביען דמשמע גמול כגמול ומשני שנאמר במשפטי מאסו אלו הדינין וכו' לפיכך ירצו עונם עכ"ל : י נטלו מהם זה ס"ת שנשתייר להם שאם לא לא היו משונים כ"ה בילקוט : לא מאסתים וכו' הוא בגמרא מגילה רבה ריש מגלת אסתר : כי אני ד' אלקיהם ככ"ל וכ"ה בד"ת : יא ו[...] לשבטים ת"ל וזכרתי כ"ה בילקוט וע' ס' גבול בנימין ס"א דרוש ל"ב : מלמד כו' וכי שתי תורות בלבד ניתן להם לישראל כו' ימות באוהל ו[...] ניתנו לישראל אשר נתן ה' כו' הלכות ודקדוקים ופירושים וכו' פרשתא ג א וכ' · הובאו בערכין ה' : וע"ש וקלת מוה גם בגמר[א] ברמב"ם פ"א מה' ערכין וחרמין דין ו' כרבי מא[יר] [...]

ב רבי יהודה אומר בני ישראל נערכים ואין העכו"ם נערכים · יכול לא יהו מעריכים ת"ל איש · א"ר יהודה אחר שהכתוב אחד מרבה וכתוב אחד ממעט · מפני מה אני אומר מעריכים אבל לא נערכים מפני שריבה מידת המעריכים ממדת הנערכים שהרי טומטום ואנדרוגינוס מעריכים אבל לא נערכים : **ג** אי בני ישראל יכול אין לי אלא בני ישראל מנין לרבות את הגרים ואת העבדים ת"ל ואמרתי אליהם · איש פרט לקטן · או יכול שאני מוציא את הקטן שיש בו הפלייה ת"ל כי יפליא · כי יפליא . נאמר כאן נדר ונאמר להלן נדר מה נדר האמור כאן כי יפליא אף נדר האמור להלן כי יפליא · ומה נדר האמור להלן בל תאחר לשלמו אף נדר האמור כאן בל תאחר לשמו : **ד** נדר בערכך הקיש נדרים לערכים מה נדרים בבל תאחר לשלמו אף ערכים בבל תאחר לשלמו : **ה** בערכך · להביא ערך הסתום · ד"א בערכך ערך כולו הוא נותן ואינו נותן ערך אבריו : **ו** או יכול שאני מוציא דבר שהנשמה תלויה בו · ת"ל נפשות נפשות · לא המת · אוציא את המת ולא אוציא את הגוסס ת"ל והעריך את שיש לו העמדה יש לו ערכה ואת שאין לו העמדה אין לו ערכה : **ז** דבר אחר מה ת"ל נפשות שיכול אין לי אלא,אחד שהעריך את אחד · אחד שהעריך את מאה מנין ת"ל נפשות · ד"א מה ת"ל נפשות שיכול אין לי אלא איש שהעריך את האשה אשה שהעריכה את האיש מנין ת"ל נפשות · ד"א מה ת"ל נפשות שיכול כל שהיה בכלל דמים יהיה בכלל עריכה · מנוול ומוכה שחין שלא היו בכלל דמים · לא יהיו בכלל ערכים ת"ל נפשות : **ח** יהיו מה ת"ל שיכול כל שהיה בכלל ערכים יהיו בכלל דמים מנוול ומוכה שחין טומטום ואנדרוגינוס ופחות מבן חדש שלא היו בכלל ערכים לא יהיו בכלל דמים ת"ל יהיו : **ט** זכר ולא טומטום ואנדרוגינוס יכול לא יהיו בכלל איש אבל יהיו בכלל אשה ת"ל ואם נקיבה היא זכר ודאי · ונקיבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס · ומנין ששנת ששים כלמטה הימנו · ת"ל ואם מבן ששים שנה ומעלה אם זכר מלמד ששנת ששים כלמטה הימינה : **י** אין לי אלא שנת ששים שנת חמש שנת כ' מנין ודין הוא חייב בשנת ששים · והייב שנת חמש ושנת עשרים · מה שנת ששים כלמטה אף שנת חמש ושנת עשרים כלמטה הימינה : **יב** הין אם עשית שנת ששים כלמטה הימנה להחמיר נעשה שנת חמש ושנת עשרים כלמטה הימנו להקל ת"ל שנה שנה לגזירה שוה מה שנה אמורה בשנת ששים כלמטה הימנה אף שנה האמורה בשנת חמש ושנת עשרים כלמטה הימנה בין להקל בין להחמיר · ר"א … מנין לחודש אחד ויום אחר החדש הרי הוא כשנת ששים ת"ל ומעלה · נאמר כאן ומעלה ונאמר להלן ומעלה מה ומעלה … ור להלן חדש א' יום אחד אחר החדש · אף כאן חודש א' ויום אחד אחר החודש הרי היא כשנת ששים : **יג** אין לי אלא לאחר … ם אחר חמש אחר עשרים מנין ודין הוא חייב אחר ששים והייב אחר חמש ואחר עשרים · מה אחר ששים חדש אחד ויום אחד החודש הרי הן כשנת ששים אף אחר חמש ואחו' עשרים חודש אחד ויום אחד אחר החודש הרי הן כשנת חמש ושנת … ים : **יד** ואם מך הוא מערכך · אם הוא עני מליתן ערך והעמידו לפני הכהן להוציא את המת · אוציא את המת ולא אוציא

בל תאחר דערכין מלה' אלהיך · וטמא לאו דוקא נקט הכא הקישא · ולמילתא אחריתא אתא לה הקישא דדמים לערכין : **ה** להביא ערך סתום · מפרש לה בפ"ק דערכין [ד'] כדתניא האומר ערך סתם עלי נותן נפחות שבערכין וכמה ג' שקלים : ואינו נותן ערך איברין · דאין לשון ערך אלא לכולו ונפיק ליה מדהוי ליה למיכתב ערך וכתב ערכך : **ו** ולא אוציא את הגוסס ת"ל והעמיד והעריך · אע"ג דאם שחט בה שנים או רוב שנים הרי היא כחיה לכל דבריה ואפילו לענין העמדה והערכה כדמוכח בפ' שני דחולין [ל' · וע' תוס' ערכין ד' ·] גוסס לענין כן גריע מיניה כיון שאינו חי ונחשב השוב כמת · אע"ג דלכל שאר דברים הרי הוא כחי : **ז** ד"א נפשות להביא מנוול ומוכה שחין · והא [גמרא ערכין ד' :] אפיקתיה להנך · הנך לא צריכי קרא · מ"ט · קרא דערך שקול הוא ויבואו כלם · למנוול ולמוכה שחין הוא דאיצטריך : **ח** לרבות טומטום ואנדרוגינוס לדמים [שם] למה לי קרא לא יהא אלא דמי הקל · אמר רבא לומר שנידון בכבודו · פי' אם אמר דמי אבר שתלוי בו חיותו עליו נותן דמי כולו : **ט** מלמד ששנת ששים כלמטה הימנו לזכר חמשים ולנקבה שלשים כסף · אבל משנת ששים ואילך לזכר ט"ו כסף ולנקבה י' שקלים · והשתא קא בעי י דשנת חמש ושנת עשרים שהם כלמטה ולקולא מנין · ובפ' השג יד [שם י"ח] שקיל וטרי בה : **יב** מה להלן חדש ויום אחד אחר החדש · בבכור מדבר · דכתיב פקוד כל בכור זכר מבני ישראל מבן חדש ומעלה · פי' דר' אליעזר מצריך אחר ששים חדש ויום אחד · ואז חשוב למעלה מששים · וכן אחר עשרים שנה · ואחר חמש שנים · וכן תנן בפ' השג יד · ר"א אומר עד שיהו יתירות על השנים חדש ויום אחד · ויליף בגמרא מההיא קרא דבכור · והתם פריך ואימא מה התם חד יומא אף כאן חד יומא · פי' חד יומא צריך עוד לבן חדש דבכור · אף לאחר שנים כן · ומשני א"כ ג"ש מאי אהני : **יג** מה לאחר ששים חדש א' ויום אחד · דכתיב ומעלה · וילפינן ג"ש מבכור : **יד** אם הוא עני · מליתן ערך · לקמן מפרשינן להוציא את המת שאין לו ערך : ת"ל

…והכו כסתור ולכך אין מקבלין מהם שקלים · לפי שבשירי הלשכה …יר ומגדליה ואין אנו רוצים שיהיה להם זכרון בירושלים · והא …ם וזה וזה מודים שהנכרי נודר ונודב · התם נודר להביא עולות …מרא דשקלים · אבל להביא לבדק הבית אינו נודר כטעמיה דר'

…ת כיון דכתיב נדר בערכך · …ן בכי ישראל למעוטי נכרים · …לא ממעטין להו מנדרים · …ר פרשה בערכין כתובה : …ות את הגרים ואת העבדים …אליהם · ותניא בתוספתא …כשים ועבדים נודרין ונודבין · …ריכין· ואם יש להם באותו זמן … ואם לאו כותבין עליהן וגובין …ר זמן · פי' אם יש להם …ם אחרים על מנת שאין לבעל … וכן שאין לאדון רשות בו · …כותבין עליהן שטר ומחתימין …בלשכה · ואם ישתחרר העבד …ם האשה יגבה מהם · וא"ת …י רבויי לעבדים מקרא אחרינ' …ה מאשה · וי"ל דהכא הוי …דון מינה ומינה · ויהא העבד …אשה · ומיהו למאן דאית ליה …ד :] דון מינה ואוקי באתריה …צריך רבוי אחר לעבד · וקרא … לרבות הגרים הוא דאתא · …רא דנזיר [ס"א :] מרבה להו … לנזירות מואמרת אליהם · …ומאי לא יליף מאשה ומשני לה: …שאני מוציא את הקטן שיש לו … · ת"ל כי יפליא ואפילו קטן · …וכתי לא קמה ליה דמשמע … הדין כי בהוצאת הנדר בפה …גלאה אעפ"י שאינו מבין בלב …י נדר · וכילד דינו של נדר · …יך למילף בנדר נדר ממקום אחר : … להלן נדר · אשר נדרת לה' … נדבה · דהתם מיירי שנודר … הלב · אע"ג דדרשינן מהאי … כאשר נדרת כמה דרשות בר"ה … ובזבחים [כ"ט ·] כולהו אית …לוה · ובמס' נדה [מ"ה ·] קאמר … הסמוך לאיש הוא בן י"ב שנה …אחד · ובודקין אותו כל י"ג שנה …ידע למי נדר : **ד** מה נדרים …תאחר אף ערכין · וקשה אמאי …יק ליה מנדר נדר דאיירי ביה · … ר"ה [ה' :] נפיק ליה לתלמודא

הגהות מהרי"ד

…שריבה כ"ה בד"ת : **ב** אמר שכתוב אחד מרבה כ"כ בד"ת : **ג** אי בני ישראל אין לא בני ישראל כצ"ל וכ"ה בילקוט וע' לעיל : ואת העבדים [המשוחררין] כ"ה בילקוט … וריע ובכמה מקומות שכ"ה נוספת הילקוט בכל מקום מה מררים אבל כאן מבואר … ריש ערכין סתם עבדים וכן פסק הרמב"ם פ"א מה' ערכין וחרמים דין ז' דסתם מעריך גם כן : אין להוציא את הקטן כו' כי יפליא נדר נאמר כאן נדר ונאמר נדר מה נדר האמור להלן נדר ונדבה אף נדר האמור כאן נדר ונדבה כ"ה בילקוט … ונ"ר פי' הק"א לנוסחא שלפנינו בתו"כ להלן נדר איש כי ידור נדר לה' וכו' וצ"ע לא הוכיר שם לא נדבה ולא בל תאחר לשלמו · לכן נ"ל דר"ל קרא דפ' כי תצא כי נדר וגו' לא תאחר לשלמו [וכמ"ש התוס'] נדבה אבל לקמן משמע דיליף בל תאחר … ישא דערכין לנדרים עכ"ל והובא דין זה בגמרא נזיר ס"א : ובגמרא ריש מס' ערכין … וכ"ס פ"א מהלכות ערכין וחרמים דין ט"ו ובסמ"ג עשין קכ"ח והמרשים שם ציין למס' … מ"ו והוא דין אמר מנזיר ס"א : **ד** הקיש ערכים לנדרים מה וכו' אף כאן בערכים … תאחר כ"ה בילקוט ובד"ת : **ה ו ז ח ט** הוא בגמרא ערכין ד' וע"ש בגמרא … ג' : ואינו נותן ערך אבריו · משנה ערכין כ' · ורמב"ם רפ"ב מה' ערכין וחרמים : … ינר שהנשמה תלויה משנה שם ורמב"ם שם וסמ"ג עשין קכ"א וע' קרבן עדה בירושלמי

שם : ת"ל והעמיד והעריך כ"ה בד"ת ובגמרא שם : **ז** שהעריך את מאה · רמב"ם שם דין י"ט : אשה שהעריכה את האיש והאשה שהעריכה את בלשה . מנין כצ"ל וכ"ה שם בגמרא : מנוול ומוכה שחין · רמב"ם שם דין מ' : **ח** יהיו בכלל דמים טומטום ואנדרוגינוס כצ"ל ותיבות מנוול ומוכה שחין ליתנהו בילקוט וכן הקרבן אהרן מחקו : **ט** ולא טומטום ואנדרוגינוס · שם ומשנה ריש ערכין וגמרא שבת קל"ו בכורות מ"ב נזיר כ"ח : וע"ש וברמב"ם שם דין ה' : ומנין ששנת ששים כו' ובריתא י' י"ב הוא במשנה ערכין י"ח · וע"ש בגמרא והובא ברמב"ם שם דין ג' ובסמ"ג שם : **יב** נאמר כאן ומעלה ולהלן הוא אומר [במדבר ג' מ] מבן חודש ומעלה מה ומעלה כו' חודש א' ויום אחד אחר החודש כ"ה בילקוט : **יג** הרי הן כשנת ששים · כן נמצא גם בנוסחאות הישנות ונראה שהוא טעות סופר ול"ג ליה דודאי חודש א' יום א' כלמעלה מששים וכן לגבי חמש ולגבי עשרים כלמעלה הוא משנכנס ביום א' לאחר החודש א"כ [יש] לייסב הגירסא והכי קאמר מה אחר ששים בעינן יום א' וחודש אחד ופחות מכאן הרי הוא כשנת ששים אף כאן וכו' עכ"ל הד"ת : **יד** אם הוא עני מליתן ערך · דקשה לו כיון דכתיב ואם מך הוא מערכך משמע שהוא עני ואין לו מה ליתן א"כ מאי קאמר עפ"י אשר תשיג יד הנודר יעריכנו הכהן לכן פי' אם הוא עני מליתן ערך פי' שאינו יכול ליתן ערך הכתוב בפרשה …

מן ת"ל יעריכנו אפילו מת הנערך · דבשעת הנדר היה בו הערכה והעמדה · ולאנכס · אלא דורש יהיה לך למעשר דאינו בשותפות באם אי
דבמת מעריך אמר בפ' האומר משקלי [כ'] דהייבין נכסיו · למ"ד מלוה על כפ' בתרא דבכורות [כ"ו :] : יש לך ללמד שאר קרבנות ש
פה גובה מיורשין · א"כ מלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמיא : שלא יתן דומין לו בכל הדרכים שיש בו : ימירנו (גירסא אחרת היתה
אלא בזמן הערך · מפרש במסכת השג יד [י"ח] יד הנודר ולא יד הנודר · שאם בת"כ שלנו ובילקוט) : לרבות קדשים שנאכלין ליום ולילה
היה נודר ומעריך עני נותן ערך עני ·

אוציא את הגוסס · ת"ל והעמיד והעריך את שיש לו עמדה יש לו ערכה ואת שאין לו עמדה אין לו ערכה : **מן** יכול אפילו אמר ערך של פלוני זה עלי ומת יהיה פטור ת"ל יעריכנו אפילו מת · והעריך אותו הכהן שלא יתן אלא בזמן הערך על פי אשר תשיג יד הנודר לא יד הנידר בין איש בין אשה ובין קטן מיכן אמרו השיג יד בנודר והשנים בנידר והערכים בנערך · והערך בזמן הערך · יעריכנו הכהן · בניין אב לכל הנערכים שיהו בכהן :

פרק ט

אמר רגלה של זו עולה · יכול יהא כולה עולה ת"ל כל אשר יתן ממנו לה' קודש אין כולה קודש · יכול תצא לחולים · ת"ל יהיה קודש כולה · מה יעשה לה · תמכר לחייבי עולה ודמיה חולין חוץ מדמי אותה הרגל דברי רבי מאיר ורבי יהודה ורבי יוסי ור"ש אומרים מנין אפילו אמר רגלה של זו עולה תהא כולה עולה ת"ל כל אשר יתן ממנו לה' יהיה קודש · לרבות את כולה : **ב** יכול אף הקדש בדק הבית יעשה תמורה ת"ל קרבן · יצא הקדש בדק הבית שאינו קרבן : **ג** אוציא הקדש בדק הבית שאינו קרבן ולא אוציא את של צבור ת"ל ולא יחליפנו אוציא את של צבור ולא אוציא את של שותפים ת"ל ולא ימיר אותו · היחיד עושה תמורה ואין צביר ולא השותפין עושים תמורה : **ד** אר"ש והלא המעשר בכלל היה למה יצא להקיש אליו מה מעשר קרבן יחיד אף אין לי אלא קרבן יחיד או דבר שאת למידו בדרך אחד את למידו בכל הדרכים שיש בו · מה מעשר מיוחד שהוא הקדש מזבח ונוהג בבקר ובצאן ונאכל לשני ימים אף איני מרבה אלא את שהוא כיוצא בו · מנין לרבות קדשי קדשים וקדשים קלים של יחיד ת"ל בהמה · ואם בהמה : **ה** ולא ימיר אותו הקדש עושה תמורה ואין תמורה עושה תמורה · רבי יהודה אומר הולד עושה תמורה · אמרו לו הקדש עושה תמורה ולא הולד ולא התמורה עושה תמורה : **ו** טוב ברע או רע בטוב · תמימים בבעלי מומים ובעלי מומים בתמימים · מנין לרע שהוא בעל מום ת"ל לא תזבח לה' אלהיך שור ושה אשר יהיה בו מום כל דבר רע · ואם המר ימיר · לרבות את האשה ואם המר ימיר לרבות את היורש · בהמה בבהמה אחד בב' וב' באחד בהמה בבהמה אחד במאה ומאה באחד · ר"ש אומר בהמה בבהמה ולא בהמה בבהמות אמרו לו בהמה אחת קרויה בהמה ובהמות הרבה קרויות בהמה : **ז** בהמה בבהמה · לא בהמה בעופות ולא עופות בבהמה

אע"ג שהנערך והנידר עשירים הם ולא אזלינן אלא בתר הנודר לעניות ולעשירות : וכן קטן · לדמים · אפילו פחות מבן חדש : מכאן אמרו · מזו הפרשה תנן בערכין · [ו'] השג יד בנודר מעריך עני נותן ערך עני · ומעריך עשיר נותן ערך עשיר · האי דלא תנא השג יד במעריך · משום דכתיב כאשר תשיג יד הנודר יעריכנו ולכך כמי תנן השג יד בנודר : והשנים בנידר · שהרי השנים בנערך הם · ופירוש אם ילד העריך הזקן נותן ערך זקן · וזקן שהעריך את הילד נותן ערך ילד : והערכין בנערך · איש שהעריך את האשה נותן ערך אשה · ואשה שהעריכה את האיש נותנת ערך איש :

פרק ט תמכר לערכי עולה ודמיה חולין חוץ מדמי אותה הרגל · ובפ"ק דתמורה [י"א :] פריך והא קא מייתי האיך עולה דמיחסרא אבר · ומשני באומר בזוזא מן הדא בהמה לעולה כלומר מוכרין לאדם להביא מקלת עולה · דהשתא שניהם יביאו עולה אחת · ל"א אמרינן התם באומר הרי עלי עולה בחייה · כלומר להקריב מן הבהמה אבר שהיא היה בו · ומעתה אינו חושש על רגל כיון שאין הנשמה תלויה בו : **ב** יכול וכו' יצא הקדש בדק הבית שאינו קרבן · אינו נקרא קרבן סתם · כך מפרש בפ"א דתמורה [י"ג ·] : **ד** א"ר שמעון וכו' · סבירא ליה דקדשי בדק הבית איקרי קרבן כדכתיב ונקרב את קרבן ה' : והלא מעשר בכלל הקדשים היה דכתיב בהו לא יחליפנו · ולמה יצא דכתיב ביה לא יבקר בין טוב לרע וגו' · אם כן הוי ליה דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד וכו' : או דבר שאתה למדו בדרך אחד · שהוא קרבן יחיד דכתיב יהיה לך גבי בכור · ודורשו למעשר דבכור איתיה בשותפות דכתיב בכורות בקרקס

וכן קדשים קלים שנ...
כגון תודה ואיל נזי...
צריך תרי קראי לציב...
עבדי תמורה · וי"ל...
הוי יהבינן ליה לציבור...
עבדי תמורה דומיא ד...
בציבור ואיתה בשותפ...
אותו · הקדש עושה ת...
עושה תמורה · בגמ' ת...
ולא תמורת תמורתו · ...
[י"ג ·] והתם קאמר כמ...
תמורה · ומפיק לה בגמ...
ולא הולד ר' יהוד' אומר...
מ"ט דאמר קרא יהיה...
ורבנן יהיה לרבות שוגג...
האשה · בריש תמורה [...
דאמר יורש מימר מ"...
המר ימיר לרבות את ה...
מהאי קרא נפיק ל...
האשה · ור' מאיר א...
נפקא ליה מוי"ו ד...
והכא על כרחין כר...
שמהפך דרשא מדהת...
כדמפרש בבהמה · ...
קרויות בהמה · מפר...
ט' ·] דכתיב ובהמה ר...
בהמה רבה איקרי ...
איקרי כולה מפרש ה...
חולין באיברי בהמת...
איברי בהמת חולין...
מ ר' יוסי אומר...
בשלמים . כגון שאמר ר...
חולין תמורת בהמה זו ש...
כולה להקדש · כדמפ...
קדש אין להם כח לה...
בהמת חולין · ומהכא...
דתמורה [י'] למ"ד...
חלה עליהם אם מ...
קדושה חלה עליו ב...
מיהיה קדש קא דריש...
קדושתה שם תהא ת...

בבהמה ולא בהמה במנחות ולא מנחות בבהמה ולא בהמה בהם : **ח** בהמה בבהמה ולא בהמה בעוברים ולא עו...
בהמה בבהמה ולא בהמה באברים ולא אברים בבהמה · ולא איברים בשלימים · ולא שלימים בהם : **ט** ר...
ממירים איברים בשלימים ולא שלימים בהם אמר רבי יוסי והלא במוקדשים הוא אומר רגלה של זו עולה כול...
כשיאמר רגלה של זו תחת זו תהא כולה תמורה תחתיה : **י** והיה הוא ותמורתו יהיה קודש · והיכן קדוש...
בבית הבעלים אף תמורה בבית הבעלים : **יא** והלא הבכור עושה תמורה בבית הבעלים ואינו עושה בבית כהן דבר...
יוחנן בן נורי וכי מפני מה אין ממירים בבכור א"ל ר"ע חטאת ואשם מתנה לכהן · והבכור מתנה לכהן · מה חטא...

הגהות מהרי"ד

בערכין ד' וע"ש והובא ברמב"ם פ"א מה' ערכין וחרמים דין י"ג וסמ"ג עשין קכ"ח :
מן אפילו מת · משנה וגמרא ערכין כ' · והובא ברמב"ם ספ"א מה' ערכין ובסמ"ג שם :
שלא יתן אלא [בזמן] הערך כצ"ל · שם מיכן אמרו השג יד וכו' . משנה רפ"ד דערכין
רמב"ם שם פ"ג : לכל הנערכים שיהיו בכהן · כרבי יהודה דאמר הכי בריש סנהדרין וסתם
ספרא רבי יהודה וע"ש בגמרא ד' ט"ו ורמב"ם פ"ח מה' ערכין וחרמים דין ב' :
פרק ט א הובאה בגמ' חולין מ"ט וע"ש מבואר בגמ' דצ"ל דברי ר"מ ור' יהודה ·
ר' יוסי ור"ש אומרים והובא גם בערכין כ' · ע"ש ובתמורה י"א : וע"ש
והובא גם ברמב"ם פט"ו מה' מעשה הקרבנות כר"מ ור' יהודה וע' ס' קרבן עדה בירושלמי
נזיר הלכה א' : יהיה קודש בהויתה תהא [כצ"ל וכ"כ שם בחולין ובערכין] מה יעשה לה

תמורה כ"ה במשנה תמורה י"ב וע"ש בגמ' י"ג וברמב"ם פ"א מה' תמ...
לאוין שמ"ה כת"ק : **ו** תמימים בבעלי מומין כו' · משנה שם ט' · וע"ש
שם וברמב"ם שם דין י"ד וע"ש : לרבות את היורש כו' כאשה כו'
מנחות צ"ג · והובא ברמב"ם שם דין ה' דיורש מימר ובסמ"ג שם ד...
א' בב' כו' · משנה וגמ' תמורה דף ט' · וע"ש והובא ברמב"ם פ"א מ...
ובסמ"ג לאוין שמ"ה : **ז** משנה תמורה י"ג · וכמ"ג שם ורמב"...
ח ולא בהמה באיברים ולא איברים בבהמה כצ"ל וכ"ה בד"ת : ולא א...
שלימים בהם · כ' הד"ת דלא גרסינן לה היינו הך דולא בהמה באברים ו...
דקתני רישא ומאן דגרים ליה סירכא דמתניתין נקיט ליה דקתני לא ע...

...ורה [ז' :] : **יא** מה לי אינו מומר בחטאת ואשם שכן אין זכין כהן
...דעל ישראל להביאן לעזרה וכהן נותן דמים ומקטיר אימוריים ושוב
...סר משלחן גבוה · אבל בכור ישראל מטפל בו כל שלשים יום
...וכותנו לכהן ומקריבו כצירלה : **יב** אם משנתנו לכהן בכור קודש
...חטאת ואשם : זה וזה אין
...ורה כיד כהן קאמר כי אין
...ורה אלא בבעלים ולא
...קדש של חבירו : **יד** ומה
...ם שאין קדושה חלה עליו
...ס קבוע כו' · מקשים דאיכא
...ה לקודש שכן חל על איברין ועל
... **טז** ר' יוסי בר' יהודה אומר
...ש לעשות את השוגג כמזיד
...מורה [י"ז :] תנן ר' יוסי
... אומר עשה שוגג כמזיד
...לא עשה שוגג כמזיד במוקדשין
...מרא היכא דמי שוגג כמזיד ·
...קיה כסבור מותר להמיר ·
...בי קדשים קסבר מותר להקדיש
...תין לגבי מזבח גבי תמורה
...י הקדש לא לקי · פי' אם גזז
...תה תמורה לוקה אע"ג שהמירה
... אבל אם גזז ועבד בקדשים
...קדישן בטעות לא לקי :
...א **ד** יכול יפדו על מום
עובר · כפרק בתרא
...[י"ג ·] יליף מהאי קרא
...בה היו בכלל העמדה והערכה.
...המה טמאה מיוחדת ששוה שעת
...שעת הקדישה. כלומר משהקדיש'
...אה יש בה מעילה ויש בה פדיון
...ה משעת הקדש ועד פדיון ·
...ה שפדאה משום שאינה בת
...הערכה : אף אני ארבה את
... אם הקדיש בהמה טהורה
...תה יש בה מעילה ופדיון ·
...הקדישה לאו בת העמדה
...וציא אני את שאמר הרי זו
...א"כ מתה אין לה פדיון ואין
...לה משום דצריך בה העמדה
... כך מפרש מוכח פירושה
...שי בירושלמי] דמעשר שני ·
... הקדישה בעל מום ומתה ·
...ישה מתה ויכול לפדותה כדתנן
...כורות : [ו"ד] : **ג** מה בהמה
... מיוחדת שהיא תחלת הקדש ·
...בנ [ב"מ כ"ד :] מותנייתא כי הך

ברייתא ומייתי בה קרא אחרינא דכתיב לקמן אם בבהמה הטמאה ופדה בערכך וגו' ודריש התם שאין מוסיף חומש אלא על הקדש ראשון ולא · על הקדש שני · דומיא דבהמה טמאה שהיא ראשונה · [כ"ה ·] דכתיב הטמאה טמאה ראשונה · אבל אם פודה הקדש שני שחילל ראשון עליו אינו מוסיף

מטירים בהם אף הבכור אין מטירים בהם · א"ל ר"י בן נורי מה אינו מטיר בחטאת ואשם שאין זכים בהם בחייהם תאמר בבכור שזכים בו בחייו א"ל ר"ע השבתה על הדין · מה אתה משיב על המקרא והיה הוא ותמורתו יהיה קודש · היכן קדושה חלה עליו בבית הבעלים אף תמורה בבית הבעלים : **יב** ואם משנתנו לכהן זה וזה אין עושים תמורה : **יג** והיה הוא · הקודש עושה תמורה ואין תמורה עושה תמורה : **יד** והלא דין הוא · ומה אם הקדש שאין קדושה חלה עליו בבעל מום קבוע עושה תמורה · תמורה שהקדושה חלה עליו בבעלת מום קבוע אינו דין שיעשה תמורה ת"ל והיה הוא קודש · הקודש עושה תמורה ואין תמורה עושה תמורה : **טו** יהיה קודש · מלמד שהקדושה חלה עליה בבעלת מום קבוע והלא דין הוא ומה אם הקודש שהוא עושה תמורה אין קדושה חלה עליה בבעלת מום קבוע · תמורה שאינה עושה תמורה אינו דין שלא תהא קדושה הלה עליה בבעלת מום קבוע · ת"ל יהיה קודש · מלמד שקדושה חלה עליה בבעלת מום קבוע : **טז** רבי יוסי ברבי יהודה אומר יהיה קודש לעשות את השוגג כמזיד :

פרשתא ד ואם כל בהמה. יכול בבהמה טמיאה הכתוב מדבר · כשהוא אומר אם בבהמה הטמאה ופדה הרי בהמה טמאה אמורה הא אינו מדבר אלא בפסולי המוקדשים שיפדו · יכול יפדו על מום עובר ת"ל אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה' · יצא מום עובר שהוא כשר ליקרב למחר : **ב** טמאה לרבות את המתה יכול אפילו אמר הרי זה הקדש ומתה הפדה ת"ל והעמיד והעריך · את שיש לו עמדה יש לו ערכה ואת שאין לו עמדה אין לו ערכה : **ג** מנין לרבות המתה ולהוציא את שאמר הרי זה הקדש ומתה אחר שריבה הכתוב מיעט · הרי אנו למידים אותה בבהמה טמאה מה בהמה טמאה מיוחדת ששוה שעת פדיונה לשעת הקדישה אף אני ארבה את המתה ששוה שעת פדיונה לשעת הקדישה ומוציא את שאמר הרי זו הקדש ומתה שלא שוה שעת פדיונה לשעת הקדישה : **ד** או דבר שאת למדו בדרך אחד · את למדו בכל הדרכים שיש בו · מה בהמה טמאה מיוחדת שהיא תחלת הקדש ומועלים בה וכולה לשמים אף אני ארבה את כיוצא בו · וכי מה יש לנו פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים מנין לרבות קדשי קדשים וקדשים קלים של צבור ושל יחיד תלמוד לומר בהמה ואם כל בהמה : והעמיד

חומש · והכא ברייתא אחרינא היא · ומייתי לה קרא קמא · והכי קאמר מנין לנו לכל הקדשים שהוממו שיהיה להם פדיון שהרי שמא אינו מדבר אלא במין בהמה טמאה · מה בהמה טמאה · מיוחדת בהמה טמאה ממש · א"כ מאי ניהו בעלת מום שהקדיש שהיא תחלת הקדש שהרי לא תהיה סוף הקדש דאינה קריבה למזבח · ומועלין בה מעילה גמורה · וכולה לשמים דקדשי ה' קרינן ביה דאין בה היתר אלא על ידי פדיון · אף אני ארבה את כיוצא בה · ומה יש לנו להביא · פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין · שהכל לשמים · ואפילו עורותיהן · ומועלין בהן · והיינו כשלא הוממו ולא נתחללו אלא הם כמו שהוקדשו תחלה · והשתא הוממו ויש בהם פדיון : ומנין לרבות קדשי קדשים וקדשים קלים של ציבור ושל יחיד אע"ג שהן תחלת הקדש אכתי יש מהן שאין כולן לשמים דכהנים ובעלים אכלי להו · ובקדשים קלים אין בהם מעילה · מנין שנפדים : ת"ל בהמה ואם בהמה ואם כל בהמה · לרבות את כולן לפדיון · וה"ה שמרבה נמי אמצע הקדש שיש לו פדיון · והכל הוי בכלל ראשון · כגון שהקדיש בהמה והוממה וחיללה על אחרת והוממה · כל זה נפיק מקרא קמא · דכל הקדשים נפדין בין הקדש ראשון בין הקדש שני · דלא כתיב כאן הטמאה דהוי משמע הראשון · ובעלת מום משכחת לה בין בתחלת הקדש בין בסוף הקדש · והיא ברייתא דפ' הזהב דיליף התם דאהקדש ראשון מוסיף חומש ולא על הקדש שני יליף התם מקרא דאם בבהמה הטמאה מדכתיב הטמאה כדאמר רבא העולה עולה ראשונה הכי נמי הטמאה טמאה ראשונה והתם מסיים בה כמו שמסיים הכא · ונראה לי לומר אם בהמה אם בבהמה הרי כאן שני ריבויין לרבות קדשי קדשים וקדשים קלים · ואע"ג שאין דומין לבהמה טמאה דאין כולן לשמים

הגהות מהרי"ד

...אין ממירין בו א"ל ר"י בן נורי מה לי אינו ממיר כצ"ל וכ"ה שם במשנה : **יג יד**
...לעיל ברייתא ה' : **יד** שהקדושה חלה עליו בבעלת מום קבוע · פי' שאינו יוצא
...יגוז וליעבד אפי' על ידי פדיון מה שאין כן בתחלת הקדש ד"ת : ת"ל והיה הוא
...סה כצ"ל ותיבת קודש נמחק ד"ת וע' תמורה י"ג : **טז** לעשות את השוגג כמזיד ·
...נה תמורה י"ז · וע' גמ' מכות ו' : ט' · ומנחות מ"ט · והובא ברמב"ם פ"א
מה' תמורה דין ב' :

...א **ד א** הובאה בגמ' מנחות ק"א · ובכורות ל"ז : ותמורה ל"ב : ל"ג · וע"ש
ושם רמב"ם פ"א מה' איסורי מזבח דין י' ופ"ה מה' ערכין וחרמים
...ע' ירושלמי סוף פ ד דשקלים : **ב** טמאה לרבות את המתה · שאם הקדיש נבילה
...דשה ותמדה ו"ר והובא ברמב"ם פ"ה מה' ערכין וחרמים דין י"ב וע"ש ברחב"ד
...שנה לא הרשה מקומו : ת"ל והעמיד העריך כו' אין לו הערכה [ג'] מה ראית
...מתה כו' ומוציא אני את שאמר כ"ה בד"ת והז"ר כתב מה בהמה טמאה דכתיב
...את הבהמה משמע שעדיין הוא בחיים עכ"ל ומלשון התו"כ הזה ראי' למ"ש התוס'
...ראשית הגו דף קל"ה · סוף ד"ה והא בעי דבשעת פדיונה בעינן העמדה והערכה
...ר שישוה שעת פדיונה לשעת הקדישה ודברי התו"כ האלו הובאו בירושלמי פ"ג. דמעשר
ד ע' בגמ' ב"מ נ"ד : נ"ה · ובשיטה מקובצת שם והז"ר כתב תחלת הקדש אבל
...סוף הקדש שהרי אינה ראויה לקרבן ולא לבנין אלא צריך לפדותה ב"מ דף נ"ד
...שמים שאין הנאה מהם לכהנים פרים הנשרפים שאין מהם לכהנים כלום אבל
...ורה לכהנים ומ"מ קשה דהא אין דומין לבהמה טמאה דהא הם סוף הקדש
...אותם לגבוה וי"ל דעכ"פ הם תחלת הקדש ולא בא למעוטי אלא אם פדה
...על דבר אחר שוו אינה תחלת הקדש א"כ כיון דדמי ליה במד לד מרבינן ליה כו'
...מה כו' ומרבינן הכל לפדיון אבל מומש אין מוסיף כדאיתא שם בב"מ דגבי מומש

לא כתיבי הכא ריבויים עכ"ל הז"ר : והד"ת כתב בזה"ל טמאה מיוחדת פי' בעלת מום מיוחדת שהיא תחלת הקדש פי' שאינה סוף הקדש שהרי אינה קריבה ע"ג המזבח וכולה לשמים כל זמן שלא נפדית אין בה שום היתר לכהנים ולא לשום אדם פרים הנשרפים כולן לשמים ואפילו עורותיהן קדשי קדשים וקדשים קלים אין כולם לשמים שהרי יש בהם לכהנים ולבעלים ואין בהם מעילה ת"ל בהמה ואם כל בהמה לרבות את כולם ועכשיו נוכל לומר שבא לרבות אף אמצע הקדש שיהיה לו פדיון כגון שהקדיש בהמה והוממה וחיללה על אחרת עוד הוממה גם זאת בא הכתוב לומר שהיא מחללה על אחרת לשון הרחב"ד ז"ל וקשה לפי זה מהו שואל מנין לרבות קדשי קדשים וקדשים קלים וכו' הא כולם כלולים בכלל ואם כל בהמה טמאה דהיינו בעלת מום דסתמא כתיב ולא היה צריך לברייתא לומר אלא אין לי אלא שהיא תחלת הקדש אמצע הקדש מנין ת"ל ואם בבהמה שלא הוצרכנו ללמוד כי אם זה בלבד ויותר נראה לפרש מה בהמה טמאה היינו בהמה טמאה ממש והוא תחלת הקדש ואע"ג דשייך בה נמי אמצע הקדש הא כה"ג בפ' הזהב [ב"מ נ"ד : נ"ה ·] התם פריך לה ומשני שפיר ע"ש ואע"ג דהאי קרא לא איירי בבהמה טמאה ממש אלא בבעלת מום מ"מ מדאפקי' בלשון טמאה יליף לה מבהמה טמאה וככי נמי יש לפרש לעיל בסמוך דקתני מה בהמה טמאה ששוה פדיונה לשעת הקדשה היינו טמאה ממש ואע"ג דלפי זה משמע מדיליף מבהמה טמאה ולא מבעלת מום דבעלת מום לא קרינן ביה שוה שעת פדיונה לשעת הקדישה משום דשעת הקדישה היתה תמימה והשתא הויא בעלת מום וא"כ אדילפא מבהמה טמאה ניליף מבעלת מ"ס דאיירי בה קרא דלא בעינן שוה שעת פדיונה לשעת הקדישה איכא למימר כיון דקרא יתירא היא טמאה דהא כתיב חסר לא יקריבו ממנה קרבן לה' וכו' דהיינו בעלת מום ולמה לי טמאה לא אתא אלא לאגמורי דבעינן דומיא דטמאה ששוה שעת הקדישה ...

ה והעמיד את הבהמה לפני הכהן בהמה נפדית ואין העופות והעצים והלבונה וכלי שרת נפדים: ו והעריך הכהן אותם בין טוב ובין רע · אין פודים ההקדישות אכסרה · כערכך הכהן כן יהיה · אמר אחד הרי הוא שלי בי' סלעים · אמר אחד בעשרים אמר אחד בשלשים אמר א' בארבעים אמר א' בחמשים חזר בו של חמשים ממשכנים מנכסיו עד עשר · חזר בו של ארבעים ממשכנים מנכסיו עד עשר חזר בו של שלשים ממשכנים מנכסיו עד עשר · חזר בו של עשרים ממשכנים מנכסיו עד עשר חזר בו של עשר מוכרים אותו בשוה ונפרעים משל עשר המותר: ז ואם גאל יגאלנה לרבות את האשה ואם גאל יגאלנה לרבות את היורש · ויסף חמישית · על ערכך · הרי כאן שנים א' מוסיף חמישית וא' שאינו מוסיף חמישית ואין ידוע אם בבעלים אם בכל אדם מה מצינו בגאולות האמורות למטן הבעלים מוסיפים חמישית ואין כל אדם מוסיפים חמישית אף הגאולות האמורות כאן הבעלים מוסיפים חמישית ואין כל אדם מוסיף חמישית: ח ואיש כי יקדיש את ביתו יכול בבית דירה הכתוב מדבר כשהוא אומר ואם המקדיש יגאל את ביתו הרי בית דירה אמור הא מה אני מקיים ואיש כי יקדיש את ביתו · מקדיש אדם את נכסיו: ט קודש לה' · מלמד שסתם הקדישות לבדק הבית:

פרק י

והעריכו הכהן בין טוב ובין רע אין פודין את ההקדישות אכסרה · כאשר יעריך אותו הכהן כן יקום · הבעלים אומרים בעשרים וכל אדם בעשרים הבעלים קודמים מפני שהם מוסיפים חמישית אמר א' הרי הוא שלי בעשרים וא' הבעלים נותנים עשרים ושש · עשרים ושנים הבעלים נותנים עשרים ושבע · עשרים ושלשה הבעלים נותנים עשרים ושמונה עשרים וארבע הבעלים נותנים עשרים ותשע · עשרים וחמש הבעלים נותנים שלשים שאין מוסיפים חמישית על עילויו של

לשמים ואין בכן מעילה · אבל מ"מ מצריך שתהא תחלת הקדש להוסיף חומש · כי אין לומר דמיירי לענין פדיון שהרי כבר מצינו מקרא דאם כל בהמה טמאה · ולכך על כרחך לענין חומש נישנית · וכששנה התנא לפני ר' אלעזר היה דומה לו דלענין מעילה מדברת · ואמר לו ר' אלעזר שלא דבר בה לענין מעילה כלום · אלא לענין חומש · וכדי נכיב מעילה התם · או שמא ברייתא מתחלת כדהכא דיליף בה מעילה ולענין פדיון · ושוב מסיים בה לענין חומש מקרא אחרינא דאם בבהמה הטמאה · והיינו דמסיים בה התם כדמסיים הכא · ור' אלעזר ידע לה · ותירץ דלא מיירי אלא לענין הקדש ראשון להוסיף חומש · עוד יש לפרש ההיא דפ' הזהב היא ברייתא דהכא · ושהיא תחלת הקדש וכולה לשמים · בהקדש בדק הבית מיירי [ולא בפסולי המוקדשין בבהמה הטמאה מיירי] והתם קאמר בשלמא כולה לשמים למעוטי קדשים קלים · וה"ה דהוי מצי למיפרך וכילד קתני מועלין בה והלא לא מיירי במעילה אלא בחומש כדמוקי לה נמי התם · ועוד קשה דכילד אמר וכולה לשמים למעט שלמים מחומש · והלא כשפודין בעלי מומין מוסיף עליהם חומש דתניא בפ' התודה [זבחים פ"ב ·] המחפים מעות מעשר שני לשלמים כשהוא פודהו מוסיף שני חומשין אחד למעשר ואחד להקדש ומפרש [ר"ת כצ"ל כי כ"ה בשיטה מקובצת ב"מ נ"ד שהרמב"ן ה"ג בשם ר"ת] ר' למעוטי שדה מקנה מחומש שאין כולה לשמים דחוזרת לבעלים ביובל · וקשה דהכא לא קיימינן בקרקעות · ועוד דבערכין [י"ד] נפיק מקרא אחרינא דפודה שדה מקנה אינו מוסיף חומש · בפ' יש בערכין · וי"ל מתחילה הוה ממעט להו לקדשים קלים מחומש · והדר בסוף ברייתא מייתי כולהו לחומש כדמוכח הכא · וקשה אמאי קתני בברייתא מה בהמה טמאה מיוחדת וכו' ומועלין בה · פי' שהוא מוסיף חומש · וי"ל למעוטי גידולי הקדש אם בא לפדותן אינו מוסיף חומש · וכמ"ד [מעילה י"ד ·] אין מעילה בגידולין · אבל קדשים קלים חשיב להו בני מעילה · כגון באימוריהן אחר זריקה · ולכך מרבה להו לחומש הכא בסוף ברייתא · ור"ת היה גורס ומועלין בה בשתיהן ברישא ובסיפא . אף כל וכו' ומועלין בכן · כלומר שחייבין חומש . ואין הסוגיא מוכחת: ה ואין העצים והלבונה והעופות וכלי השרת נפדין · במנחות [ק:] תנן · המנחות והנסכים שנטמאו עד שלא קדשו יש להם פדיון משקדשו בכלי אין להם פדיון · העופות והעצים והלבונה אין להם פדיון · ומפ' שמואל ארישא כיון שלא קדשו בכלי אפילו הן טהורין נפדין · ולא נקט ברישא נטמאו · אלא משום סיפא קדשו בכלי אפילו נטמאו נמי לא מצי למיפרקינהו · ובגמרא פריך אסיפא פשיטא קדושת הגוף נינהו · איצטריך סד"א הואיל ובעל מום איקרי טמא . טמא נמי כבעל מום דמי · דאע"ג דקדיש קדושת הגוף כי נפיל בגויה מומא מיפריק · ה"נ ליפרוק קמ"ל וכו' · והעצים מפרש שמואל דלכך אין נפדין משום דלא שכיחי · ואפילו לא מקדשי בכלי · ועופות נמי קדושת הגוף נינהו ואפילו בעלי מומין · ולא כאמר פדיון אלא בבהמה ופריך תלמודא בשלמא לבונה וכלי שרת לא שכיחי · אלא עצים משכח שכיחי עצים נמי · כיון דאמר מר כל עץ שנמצא בו תולעת פסול לגבי המזבח הלכך לא שכיחי · ורב כהנא אמר התם טמאין נפדין טהורין אין נפדין: אין פודין את ההקדשות אכסרה · פי' הערוך בלשון ישמעאל קורין להפסד כאסארא · וכן בלע"ז · וזו הלשון איתה בפרק ב' דמסכת דמאי · ובפרק ב'

דמעשר שני · והתם בתוספתא תניא · אכסרה כילד היו ל... מעות מוחלדון · לא יאמר כמה אדם רוצה ליתן בלבור זה · ... ליתן בכרי זה · אלא אומר כמה אדם רוצה ליקח פירות א... אלו בדינר · פי' פירות ומעות הם של מעשר שני · והקונה ... בזול ויש חסרון גדול ... גונא אין פודין הקדש ... היא שלי בעשר סלע... [כ"ז:] בפ' המקדיש ... לחזר בו של חמשים ... עומד בה · ממשכנין ... סלעים . שהרי אמירה ... להדיוט דמי וכתי' כפ... וכל אחד אחריות ע... והיינו אם חזרו בהם ... אבל אם חזרו כלם ... משלים עשרה סלעי... אח־ים · וחוזר ומשי... שהם למטה הימנו · ש... ואמר כמו שהם א... והראשונים נשכרים ו... כילד אם מכרה גיזב... נמצא פחותים מה' ... חמשים עשר סלעי... של בן מ' יתן החצי ש... ומעשר של בן שלשים ... מ' יתן השלישי וכן ... ששלשתן אמרו שלשים... ד' יתנו בין ארבעת... מבן עשר יתן בין ... גאל יגאלנה לרבות ... היורש · דאשה ה... מוספת חומש · א... מדברת לשון זכר [ע... ד"ה אלא] ויש מפרש ... בעלה מוספת חומש ... שלה הבעל זוכה וכן ... אם פודה צריך לה ... יגאל יגאלנו ויסף ... לשנים אחד מוסיף חומ...

בקרא דלעיל כתיב כערכך הכהן כן יהיה משמע שאין צריך להו... ובקרא של אחריו מצריך להוסיף חומש: מה מצינו בגאולות בית ושדה אחוזה · שהבעלים מוספין חומש כמו שמפורש אדם אין מוספין בהן חומש · אף כאן כן: ח ומה אני מק... ביתו קדש באמר נכסים · והאי דקרי להו ביתו לומר שאינו ... יש ברשותו דביתו כתיב מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו · פי... דירה הכתוב מדבר שעל בית דירה מוסיף חומש ולא על שא... מקיים ואיש כי יקדיש מקדיש אדם כל נכסיו ומוסיף חומ... ולפי' ראשון יכול להקדיש והקדש חל עליהן אע"ג דאינו ... לה' לבדק הבית ולא למזבח:

פרק י כאשר יעריך אותו הכהן כן יקום · בפ' המקו... הבעלים אומרים בעשרים וכל אדם בעשרים הב... אמר אחד מהן הרי היא שלי בכ"א הבעלים נותנין וכו' ... על עילויו של זה · למדנו מהאי קרא דאין אדם אחר מוסי... וכן אין הבעלים מוסיפין חומש על עילויו של אחר · ד... אותו הכהן כן יקום · ולא כאשר יעריך אדם אחר על עצמו ... הוא שלי בעשרים וחמשה הבעלים נותנין שלשים · ופריך בגמ... אתא גברא בחרוקין · בא אדם במקומו שנותן הקרן כנגד ... שאמרנו בתחלה · כגון דאמור בעלים מתחילה בעשרים ... שצריך ליתן עשרים וחמש ופרוטה ותומשה · אך במתנ...

הגהות מהרי"ד

ה משנה ר"פ י"ב דתמורות נקלטו לעיל ס' ויקרא דיבורא דחטאת פרק י"ח ברייתא ד' והובא ברמב"ם פ"ו מה' איסורי מזבח דין ד': ו אין פודין ההקדשות אכסרה · רמב"ם פ"ו מה' ערכין דין י"ו: כערכך הכהן · פי' ככתוב כמו שתעריכהו על עצמך אם שתקבל עליך ערך הכהן כן יהיה על כרחך ד"ת: אמר א' הרי הוא שלי כו' · משנה רפ"ח דערכין וע"ש בגמרא וש"י ורמב"ם פ"ח מה' ערכין וחכמים דין ד' והשגת הראב"ד שם ימרכבת המשנה ...

וברייתא י"א ותלתא קראי למטלטלין ולבית ולבהמה טמאה והובא גם ... ואין ידוע אם הבעלים מוסיפים חומש אם כל אדם מוסף חומש ... ח כשהוא אומר · פי' כיון דכתיב ואם המקדיש יגאל את ביתו ... ביתו א"כ . צ"ל למיכתב ואיש כי יקדיש את ביתו וז"ד: ט עיין ... פלוגתא דר"י בן בתירא וחכמים ועיין רמב"ם רפ"ו מה' ערכין ו...

לכך כשאמר אחר הרי שלי בכ"ה אכתי הבעלים אמרו יותר · רוטה · ולכך כופין אותו · כיון שאמרו יותר ממה שאומר זה · אבל מר מתחלה אלא עשרים וזה האחר נותן עשרים וחמש · ה"נ דהוו בי למימר יהיבנא לך גברא בחריקין: אמר אחר הרי היא שלי שה אם רצו הבעלים ליתן ת ודינר הבעלים קודמים רא . כגון שהבעלים אמרו יתן חשבון המגיע השתא ודינר · כגון דאמור מעיקרא ד סלע שהם עשרים ושש ומשיהן · וזה תוסיף השתא · כמנא בין הכל שלשים · וכיון שאמר כך מתחלה רמין על כרחם · שהרי עדיין ם יתירה על של אחר: ואם מר שלא אמרו הבעלים א ד' סלעים שעם חומש ן כ"ה סלעים ואחר אומר ם לו הבעלים הגעתיך : המקדיש יגאל לרבות את ם ואם קא דריש: אם נתן הרי הוא שלו · ואין להקדש יכה · וא"ת דפ' הניזקין א גבי יתמי מדמי להו להקדש יקר מצי למיהדר בהו דלא הדיוט חמור מכח הקדש · בול לחזור בו אע"ג שקבל דיין לא משך המקח · והשתא מוכח דהקדש בכסף קנו ולא אחר · וי"ל דהתם לאו דוקא קדש · דהקדש ודאי כי האי צי למיהדר מדאורייתא כיון · אלא חכמים אחמור גבי תמי משום פסידייהו · וכן ושין פ"א [כ"ט] רשות גבוה שות הדיוט בחזקה · והתם מר משכו במאתים לשור של א הספיק לפדותו עד שעמד תן מאתים פי' שכבר קנאו ואינו יכול לחזור בו שלא יהא ט חמור מכח הקדש · התם החמירו בהקדש מדרבנן כדאמר טעמא משיכה בהקדש קניא מקל וחומר מהדיוט . דהתם לא מוכח כן . משמע דדוקא בכסף מקנה ולא בדבר אחר : ג לפי זרעו חומר ולא לפי גידוליו · שאין פודה בחמשים שקל אלא קרקע גדולה שנופל נתה חומר שעורים · ולא קרקע קטנה שגדל בה ויוצא ממנה כור שעורים: רת מלך א' המקדיש כו' · כלומר בין פודה קרקע גרועה בין שמינה ים : חולת המחוז · מפרש כמו מחול הכרם שהיא סביב העיר ברגלי האנשים והבהמה · א"נ מפני עין הרע דאמר מר [ב"מ ק"ז . :] אסור לאדם לעמוד על שדה חבירו בשעה שעומדת בקמותיה · עוד שון חול · חולת המחוז מקום גרוע לזריעה בא"י : בשביסטי (גי' הילקוט שלנו בפרדיסות סוסטי) מקום שמן טוב הוא · וטוב לפרדיסות : ד מנין ם רשאי להקדיש שדהו בשנת היובל ואם הקדישה תהא מקודשת ת"ל ואם יובל · משמע הלשון משום שיהא אדם חס על נכסיו · שאם הקדישן ולא אותה שנה בחמשים סלע יוצא לכהנים · ואינו מוכח כן בגמרא דאפילו רכין כ"ד .] דאמר קדושה היינו שמשם ואילך מתחילין שני יובל להכא זרע חומר בחמשים שקל כסף · דבפ' אין מקדישין איתמר ן שדהו בשנת היובל · רב אמר קדושה מכאן ואילך · ושמואל אמר קדושה כל עיקר · מיתיבי מקדישין בין לפני היובל בין לאחר . ובשנת היובל עצמה לא יקדיש . ואם הקדיש אינה קדושה

של זה אמר אחד הרי הוא שלי בעשרים ושש אם רצו הבעלים ליתן שלשים ואחת ודינר הבעלים קודמים ואם לאו אומרים לו הגעתיך : ב ואם המקדיש יגאל · לרבות את האשה · ואם המקדיש יגאל לרבות את היורש · ויסף חמישית כסף ערכך עליו והיה לו · אם נתן את הכסף הרי היא שלו · ואם לאו אינו שלו : ג משדה אחוזתו · אין לי אלא שדה אחוזתו מאביו שדה אחוזתו מאמו מנין ת"ל יקדיש איש · והיה ערכך לפי זרעו · ולא לפי נידוליו · זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף · הרי זו גזירת מלך אחד המקדיש בחולת המחוז וא' המקדיש בפרדיסות סוסטי · נותן בזרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף : ד מנין שאין אדם רשאי להקדיש שדהו בשעת היובל ואם הקדישה תהא מקודשת ת"ל אם משנת היובל יקדיש · שדהו מה ת"ל · מנין אתה אומר היו שם נקעים עמוקים י' טפחים או סלעים נמוכין י' טפחים אין נמדדים עמה · ת"ל שדהו : ה כערכך יקום · נותן ארבעים ותשע סלעים וארבעים ותשע פונדיונות מה טיבו של פונדיון זה קולבון לפרוטרוט : ו אחר היובל · סמוך ליובל מופלג מן היובל מנין ת"ל ואם אחר היובל יקדיש שדהו · שדהו מה ת"ל · מנין אתה אומר היו שם נקעים נמוכים י' טפחים או סלעים גבוהים מי' טפחים הרי אינן נמדדין עמה ת"ל שדהו : ז מנין שאין מקדישים לפני היובל פחות משתי שנים ולא גואלים לאחר היובל פחות משנה ת"ל וחשב לו הכהן את הכסף עפ"י השנים הנותרות : ח מנין שאין מחשבים את החדשים להקדש · אבל הקדש מחשבים חדשים ת"ל וחשב לו הכהן את הכסף על פי השנים הנותרות : ט ומנין אם אמר הריני נותן דבר שנה בשנה אין שומעים לו אלא נותן את כלם אחת תלמוד לומר וחשב לו הכהן את הכסף על פי השנים הנותרות : י שנים הנותרות שנים הוא מחשב ואין מחשב חדשים ומנין אם רצה הקדש לעשות חדשים שנה יעשה

וכו' · אמר לך רב הא מני רבנן היא ואנא דאמרי כרבי · פי' רבנן דרשי אם משנת היובל יקדיש ולא בשנת היובל · ורבי ס"ל משנת היובל ושנת היובל בכלל · כדדריש בפרק השג יד [ערכין יח:] בפסוק מיום הראשון עד יום השביעי רבי אומר מיום הראשון וראשון בכלל וכו' · והתם קאמר טעמא דשמואל השתא קדושה כבר יוצאה שאינה קדושה לא כ"ש שלא תקדש · והתם פריך על האי ק"ו · מיהו לרבנן ס"ל דאינה קדושה לא חשיבא להו פירכא · וצריך ליישב מאי אין אדם רשאי דקאמר : היו בה נקעים עמוקים · בגמרא [כ"ה ·] דהכא מוקי לה כגון שהם מלאים מים דלאו בני זריעה נינהו · אבל אם היו בני זריעה מיקדשי באפי נפשייהו · דהויין כשדות קטנות בפני עצמן : ת"ל שדהו · ואין זה נקרא שדה · ולקמן אמרינן אם היו פחות מעשרה טפחים נמדדין עמה · דהנהו לאגני דארעא מיקרו אם הם נקעים · לשון ספל · ואם הם סלעים שידרי דארעא מיקרו : ה מה טיבו של פונדיון זה · היתר : קולבון לפרוטרוט · מעה קטנה להכרע · דמן הדין צריך ליתן סלע ופונדיון חסר קולבון · אבל משום הכרע צריך להוסיף קולבון · ומיהו אפילו הקדישה משנת היובל ופודה אותה מיד צריך ליתן חמשים סלעים שלמים . עוד צריך ליתן עליהם פונדיון · והיינו דקא דריש הכא בערכך בכל שנה כן יקום הפדיון אפילו משנת היובל · ואין לדמות כי במשנת שקלים [פ"א] תנן כששקל חצי שקל נותן קולבון להכרע · והכא לסלע שהוא שקל שלם אינו נותן נמי אלא קולבון להכרע . דהתם קילתא ה"א אם יביא חצי קולבון · ובשקלים · כמה הוא קולבון · רבי מאיר אומר מעה כסף · וחכ"א חצי מעה : ז ומנין שאין מקדישין לפני היובל פחות משתי שנים · מפ' בפרק אין מקדישין [כ"ד ·] אין מקדישין לגאול בגירוע בפחות משתי שנים קודם היובל · ואם הקדיש שתי שנים קודם היובל נותן שני סלעים ושני פונדיונים · אבל אם הקדיש שנה וחצי לפני היובל ונצטרך לפדותה בנ' שקל כסף · ולכך קתני בלשון אין מקדישין שיהא אדם חס על נכסיו ולא יקדישנה אלא לכל הפחות שתי שנים קודם ולא פחות מזה · ומסתמא כמו כן מטעם זה אמר דאין מקדישין מיד לאחר היובל שצריך ליתן נ' סלעים · וי"ל התם לא טעי ולכך הקדישה · ועוד התם יש לו מתון לפדותו ולא יבא להפסידה והכא אין לו מתון : ולא גואלין אחר היובל פחות משנה · מפרש התם ולא גואלין בגירוע בשנה פחות . שאם שהתה ביד הקדש אחר היובל חצי שנה · כשהוא פודה אין לו לגרע הפדיון של חצי שנה · אלא נותן כמו מתחילת שנה נ' סלעים והיינו דקתני לקמן בסמוך אין חדשים להקדש ומ"ט קאמר מה טעם אין גואלין וכו' לפי שאין מחשבין חדשים להקדש . וכן אם פדאה בט' שנים וחצי לפני היובל נותן פדיון כל עשר שנים : ח אבל הקדש מחשב חדשים לקמן מסיק לה : י ומנין שאם רצה הקדש לחשב חדשים שנה ועשה כו' · מפרש בערכין [כ"ה ·] כגון דאקדשה בפלגא [דארבעין] ותמני לא מגרע ולא מידי · ומשלם נ' סלעים · ולא נחשב כאילו היו שתי שנים לפדות בשני סלעים ושני פונדיונים אלא אמרינן אין כאן שתי שנים · ומעתה צריך לפדות בחמשים שקל כסף · נמצא שההקדש מחשב עמו החדשים שפחתו משתי שנים · אבל כשההקדש מפסיד אינו מחשב חדשים ופודה חצי שנה

הגהות מהרי"ד

ת את האשה והיורש · ורמב"ם פ"ה מה' ערכין דין ג' והכסף משנה רצה ללמוד ממעשר ואין צורך והובא גם בסמ"ג עשין קל"א והובא גם ברמב"ם פ"ד מה' ערכין : אם נתן הכסף כו' · נראית קודשין כ"ט : ורמב"ם פ"ז מה' ערכין דין י"ב : מנין · בריש פ"ד מה' ערכין וחרמים כ' הרמב"ם שדה שירש אדם ממורישיו הוא ת שדה אחוזה כ' הכסף משנה פשוט הוא ול"נ שהרמב"ם בא להשמיענו הך דינא ירש מאמו : ולא לפי גידוליו · גמרא פ"ז דערכין כ"ה · ולא כור תבואה ורמב"ם ' ערכין וחרמים דין ג' : אחד המקדיש בחולת המחוז כו' · משנה פ"ג דערכין ד'

דערכין והרמב"ם שם דין ו' וסמ"ג עשין קל"א פסקו כשמואל דגם בדיעבד אינה קדושה : היו שם נקעים וכו' · משנה ערכין כ"ה · ועי"ש בגמרא ורמב"ם שם דין י"ד : ה ומ"ט פונדיונות והלא סלע של הקדש אינה אלא ארבעים ושמונה פונדיונות מה טיבו של קלבון כצ"ל וכ"ה בילקוט וכ"ה בגמרא בכורות ד' נ' · והדין הוא במשנה בערכין כ"ה ורמב"ם שם דין ג' וסמ"ג עשין קל"א : ו גמרא ערכין כ"ה · ורמב"ם שם דין ו' : היו שם נקעים נמוכים · משנה שם ורמב"ם שם דין י"ג : ז משנה וגמרא

שנה כמו שנה שלימה : ת"ל וחשב עד שנת היובל · וחשב יתירא הוא דהוי ליה למכתב ואם אחר היובל יקדיש שדהו על פי השנים הנותרות עד שנת היובל ונגרע מערכך · וכתב וחשב לו הכהן · והיינו שיחשב לו החדשים שיצאו . וא"כ אין כאן שנים הנותרות : עד שנת היובל שלא יכנס בה כלום · כלומר שתחשוב שתי שנים לא תחשב יובל בכלל ולא תכנס בה לחשב עמה שתי שנים ואפילו רבי (יהודה) מודה דאין שנת היובל מסיימת אלא מתחלת · פי' אחר שלא יכנס בה · כלומר כשהוא פודה אותה קודם יובל שתעמוד לפניו לעולם ולא תחזור להקדש צריך שיפדנה קודם שיכנס יובל · אם בעוד שתי שנים יפדנה בשני סלעים ושני פונדיונים · ואם בשנה אחת קודם יובל יתן כ' סלעים · אבל אם נכנס יובל שוב אין לו תקנה בפדיון להעמידה לפניו . אלא מיד יוצאה לכהנים אפי' קודם יום הכפורים : יא הקדיש בית לתך · זריעת חצי כור או בית סאה וכו' : מנין · שפודה אותה לפי שיעור בית כור בנ' שקל : יב לאחר ולא לבנו · שאם מכר גזבר לבנו אינה יוצאה לכהנים ביובל . אלא חוזרת לאביו : לאיש לרבות את האח · שהוא כאחר ויוצאה מידו לכהנים ביובל : שהוא קם תחת אביו ליעידה · אם אביו קנה אמה עבריה בנו יכול ליעדה בכסף קנייתה ואין צריך קדושין אחרים : ולעבד עברי · אם יעקב קנה עבד ומת בתוך ו' שנים משלים עבודתו ביד ראובן בנו אבל את האח אינו עובד . אם מת בלא בנים ואחיו יורשו : יג לכמות שהיתה · אינה נגאלת לעמוד בידו לעולם · אלא יוצאה מידו ביובל · ובגמרא [ערכין כ"ו ·] מוקי לה ביובל שני שאם אתה אומר ביובל ראשון · א"כ אמאי אינה נגאלת · שדה אחוזה הויא · שהרי עדיין לא יצאת לכהנים ביובל · אלא מיירי יובל שני לאחר שיוצאת לכהנים ביובל · והקדישה כהן · ואתי בעלים למפרקיה · סד"א לא תפרוק אפילו להיות בידו כשדה מקנה · ת"ל עוד לכמות שהיתה אינה נגאלת וכו' :

פרק יא והיה השדה בצאתו ביובל · מגיד שהשדה קרוי לשון זכר · תימא דבכמה קראי שמעינן לה לא יגאל עוד · והיה מפרש ה"ר י"ט בר' יצחק · דהא קמ"ל שאם אמר בלשון נקבה שדי תהא קדושה · או שאמר תהא הקדש לא הויא קדושה · אלא א"כ אמר לשון זכר שדי יהא קדוש · ואינו נראה דבנדרים [נדרים מ"ט ·] הלך אחר לשון בני אדם · ותניא [יבמות כ"ב · קדושין כ"ו ·] שדי מכורה לך שדי נתונה לך · ובכתובות [כ"ט ·] אמרינן שדה זו לכשאקחנה ממך תקדש · ועוד היכן מצינו שאם לא דקדק ואמר לשון נקבה ללשון זכר גבי הקדש דלא הוי הקדש לכך י"ל משום דדרשינן לקמן והיה השדה בצאתו ביובל קדש לה' כשדה החרם לכהן תהיה אחוזתו · מנין אתה אומר שדה שיוצאה לכהנים ביובל וגאלה אחד מן הכהנים מן ההקדש והרי היא תחת ידו יכול הרי היא שלו · פי' ולא תחלק לכהנים כיון שכהן גאלה מן ההקדש . דמימר אמר אפילו בשל

תלמוד לומר וחשב עד שנת היובל שלא יכנס בה כלום : ונגרע מערכך · אף מן החקדש שאם אכלה ההקדש שנה או שתים לפני היובל או לא אכלה אלא שהיתה לפניו מנכה סלע ופונדיון בכל שנה ושנה : **יא** ואם גאל יגאל · לרבות את האשה · ואם גאל יגאל לרבות את היורש · שדה מה ת"ל שיכול אין לי אלא המקדיש בית כור בענין הזה · הקדיש בית לתך בית סאה בית קב מנין ת"ל השדה · ויסף חמישית כסף ערכך עליו וקם לו · אם נתן את הכסף הרי שלו ואם לאו אינו שלו : **יב** ואם לא יגאל את השדה הבעלים · ואם מכר את השדה · הגזבר לאחר ולא לבנו · או לאחר ולא לאחיו כשהוא אומר ולאיש לרבות את האח · ומה ראית לרבות את הבן ולהוציא את האח · אחר שריבה הכתוב מיעט · מרבה אני את הבן שהוא קם תחת אביו ליעידה ולעבד עברי · ומוציא אני את האח שאינו קם תחת אביו ליעידה ולעבד עברי : **יג** לא יגאל עוד · יכול לא יקחנה מיד הגזבר ותהיה לפניו כשדה מקנה ת"ל ולא יגאל עוד לכמות שהיא אינה נגאלת · אבל לוקחה היא מיד הגזבר ותהי לפניו כשדה מקנה :

פרק יא

והיה השדה בצאתו ביובל מנין שהשדה קרוי לשון זכר בלשון קודש מה קדש אמר להלן אינו יוצא אלא בפדיון · אף קודש האמור כאן לא יצא אלא בפדיון : **ב** מלמד שהכהנים נכנסים לתוכה ונותנים את דמיה דברי ר' יהודה ר"ש אומר נכנסים אבל לא נותנין · ר' אלעזר אומר לא נכנסין ולא נותנים אלא נקראת שדה רטושים עד היובל השני · הגיע היובל השני ולא נגאלת נקראת רטושי רטושים עד היובל השלישי לעולם אין הכהנים נכנסים לתוכה עד שיגאלנה אחר : **ג** כשדה החרם לכהן תהיה אחוזתו · מה ת"ל מנין אתה אומר שדה שהיא יוצאה לכהנים ביובל וגאלה אחד מן הכהנים והרי היא תחת ידו · יכול יאמר הואיל והוא יוצא לכל אחיו הכהנים ביובל הרי היא תחת ידי הרי היא שלי ת"ל כשדה החרם · לכהן תהיה אחוזתו · שדה אחוזתו של כהן שלו · אין זו שלו אלא יוצא לכל אחיו הכהנים : **ד** ואם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו מה ת"ל · מנין אתה אומר הלוקח שדה מאביו ומת אביו ואח"כ הקדישה יכול תהיה לפניו כשדה מקנה ת"ל ואם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו שדה שאינה שדה אחוזה · יצתה זו שהיא שדה אחוזה דברי רבי מאיר · ר' יהודה ור"ש אומרים הלוקח שדה מאביו הקדישה ואח"כ מת אביו יכול תהיה לפניו כשדה מקנה · ת"ל ואם את שדה מקנתו אשר לו משדה אחוזתו שדה שאינה ראויה להיות

אחרים אני זוכה כ"ש במה שתחת ידו · ת"ל כשדה החרם לכהן אחוזתו של כהן שלו היא ולא זו שלו אלא יוצאה ליחלק · בשביל שהשדה לשון זכר דרשינן אחוזתו שתהא שלו · אבל אם נקבה · אדרבא הוי אמרינן: שהשדה שגאל יהיה שלו ולא

...

קמ"ל אחוזתו אין חרמו לא : **ד** יצתה זו שהיא שדה אחוזה תחילה ואח"כ הקדישה · ולרבי יהודה ורבי שמעון יש בכלל תחלה ואח"כ מת אביו . ובפ' אין מקדישין [ערכין כ"ו] את הבית [ב"ב ע"ב :] מפרש טעמייהו מדהוי ליה למכתב אם אשר לא שדה אחוזתו · מאי משדה אחוזתו שדה שאינה ר... ליה אשר לא מקנת שדה אחוזתו יצאת זו שיש לו בה מקנת ... שהיא ראויה להיות שדה אחוזה · ובפ' החובל [ב"ק פ"ח :] דקנין פירות אבל הך ברייתא ופירושה לא נמצא שם ונראה

הגהות מהרי"ד

ו' : **י** שם בברייתא ורמב"ם שם דין ח' · שלא יכנס בה כלום · בזה אפ"ל מה שהקשה הלח"מ משנה על הרמב"ם פ"ד מה' ערכין ומו"מים דין כ"ד שכ' הרמב"ם שאם הגיע ר"ה של יובל בשנת תמתן למשמר היובל וכלא הרמב"ם פסק שניום הכיפורים מוזרת השדות לבעליהם דהפ"ל דלענין הקדש גזירת הכתוב הוא שמתחלת השנה נחשב ליובל : ונגרע מערכך מן ההקדש · ברייתא ערכין כ"ה : **יא** לרבות את האשה והיורש · רמב"ם פ"ד מה' ערכין דין כ' ופ"ה מה' ערכין דין ג' וסמ"ג עשין קל"ח : שדה כו' בית כור [כענין] הוה כ"ה בילקוט וכ"ה בברייתא בגמרא ב"ב ה"ג : אם נתן את הכסף הרי היא שלו כ"ה

ערכין כ"ה ובמשנה שם וקצת מזה בקדושין י"ו והובא ברמב"ם פ"ד מה' ...
כ' : **יג** ע' גמרא ערכין דף כ"ו . מוקי לה לאמי ברייתא כרבי אלי...
ברייתא ב' וע"ש :
פרק יא א קרוי לשון זכר · קודש מה קודש כו"ל ותיבת בלשון ...
ומ"ש כאן הז"ר כענין זה כתבו התוס' : מה קודש אמו...
ב' · משנה ערכין כ"ה : וע"ש ובגמ' שם ד' כ"ו ורמב"ם פ"ד מה' ערכ...

בפרשת ויקח קרח במתנות כהונה כתיב גרה הוא בהוייתו יהא שלא יפחות · ולענין מוסיפין קאמר קרא דרשאין להוסיף על השקל אבל אין רשאין לפחות ממנו · מיהו כשהוסיפו על השקלים נותן כ׳ שקלים לערכין (כפי מה שהוא עכשיו לא) כאשר בתחלה כדאמר הכא ת"ל יהיה · וכן אמרי׳ בקדושין [י"א :] חמשים סלעים של (כאן) [כן] שלשים של עבד כולן במנה צורי אבל אם פחתו מהן חייב ליתן לפי שיעור הראשון :

להיות שדה אחוזה · יצתה זו שהיא ראויה להיות שדה אחוזה · שדה מקנה אינה יוצאה לכהנים ביובל שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו · וחשב לו הכהן את מכסת אין מכסת אלא דמיה מלמד שהוא נותן את שוויו : **ה** אר"א צא וראה נאמר כאן וחשב ונאמר להלן וחשב מה וחשב האמור להלן נותן בזרע חומר שעורים חמשים שקל כסף · אף וחשב האמור כאן בזרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף : **ו** ונתן את הערכך ביום ההוא · שלא ישהה · שאפילו מרגלית בקלים אין לה אלא מקומה בשעתה : **ז** בשנת היובל ישוב השדה לאשר קנהו מאתו · יכול הגיזבר הנקנה ממנו ת"ל לאשר לו אחוזת הארץ יאמר לאשר לו אחוזת ארץ מה ת"ל לאשר קנהו מאתו · מנין אתה אומר שדה שיצת לכהנים ביובל ומכרה הכהן והקדישה הלוקח יכול כשיגיע היובל השני תחזור לבעלים הראשונים · ת"ל לאשר קנהו מאתו · וכל ערכך יהיה בשקל · ואין נערכים פחות מסלע · בשקל הקדש מה ת"ל · לפי שנאמר ופדה · יכול בעבדים ובשטרות ובקרקעות ת"ל בשקל הקודש . אין לי אלא סלעים של קדש מנין לרבות דבר המטלטל ת"ל ופדה לרבות דבר המטלטל · א"כ למה נאמר בשקל הקודש פרט לעבדים ולשטרות ולקרקעות : **ח** עשרים גרה יהיה השקל · ללמדך כמה היא סלע · מנין אם רצה לרבות ירבה תלמוד לומר יהיה · (מניין) [יכול] אם רצה לפחות יפחות תלמוד לומר הוא :

פרשתא ח

אילו נאמר בכור לא יקדיש · יכול לא יקדיש אדם בכור הקדשות ת"ל אותו · אותו אין אתה מקדיש אבל מקדיש אדם בכור הקדשות · עדיין אני אומר היא לא יקדיש אבל יקדישוהו אחרים ת"ל בבהמה בבהמה עסקתי : **ב** יכול לא יקדישוהו מן הבטן ת"ל אשר יבוכר לא יקדיש · משיתבכר אין אתה מקדישו · מקדישו אתה מן הבטן מכאן אמרו אין מערימים על הבכור ר׳ ישמעאל אומר מנין לא יקדיש אדם בכור ת"ל בכור לא יקדיש איש אותו · יכול לא יקדישנו הקדש עילוי ת"ל כל זכר תקדיש · מה ראית להביאו להקדש עילוי ולהוציאו מהקדש מזבח · אחר שריבה הכתוב מיעט מפני מה אני מביאו להקדש עילוי שהוא חל על הכל ומוציאו מהקדש מזבח שאינו חל

פרשתא ח יכול לא יקדיש אדם בכור הקדישות · פי׳ אם לא כתב אותו אלא אך בכור אשר יבוכר לה׳ לא יקדיש איש · ולא הוי כתיב אותו וגם לא הוי כתיב בבהמה · הייתי מפרש קרא דאדם בכור לא יקדיש הקדשות · והא דקאמר א בשור אם שה לה׳ הוא · משם ואילך איירי בבכור בהמה · ואיידי דאיירי קרא לעיל בבכור אדם · סיפיה דקרא נמי איירי בבכור בהמה : ת"ל אותו · ללמד שעל בכור בהמה קאי : עדיין אני אומר כו׳ · דאכתי הוי משמע אך בכור אדם אשר יבוכר לה׳ דהיינו בכור בהמה לא יקדיש אותו לקדושה אחרת אבל אחרים יהו מקדישין אותו לקדושה אחרת · דאותן שאינן בכורות יקדישו בכור בהמה לקדושה אחרת להיות עולה או שלמים : ת"ל בבהמה בבהמה עסקתי ולא באדם · פי׳ לכך כתיב בבהמה לגלויי דהאי קרא בבכור בהמה איירי שאין אדם רשאי להקדישו לשאר קדושה · ויש גירסא אחרת דכתיב בה ועדיין אני אומר בכור לא יקדיש אבל מקדיש הוא הקדשות אחרים ולמעט אדם פשוט שאפילו שאר הקדשות לא יקדיש · ת"ל בבהמה בבהמה עסקתי וכו׳ · וזאת הגירסא כעין גירסא דמס׳ תמורה [כ"ה ·] בפרק כילד מערימין דתנו רבנן אילו נאמר בכור לא יקדיש הייתי אומר בכור לא יקדיש הקדשות · ת"ל איש אותו · אותו אין אתה מקדיש · אבל בכור מקדיש הקדשות ועדיין אני אומר (בספרי הז"ם שלנו הגירסא היא כמו הגירסא הראשונה דהכא ובילקוט הביא גירסת הש"ס כמו שהביאו המחבר כאן · ואח"כ סידר הברייתא דת"כ כגירסא הראשונה הנ"ל) בכור מקדיש הקדשות פשוט לא יקדיש הקדישות · תלמוד לומר בבהמה כו׳ : **ב** מקדישו אתה מן הבטן · דכל זמן שהוא בבטן חולין הוא : מכאן אמרו · בתמורה בפ׳ כילד מערימין : מנין שלא יקדיש אדם בכור לקדושה אחרת · אבל מקדישה הקדש עילוי · לבדק הבית והיינו טובת הנאה שיש להם בו · דאומדין כמה יתן לו ישראל כדי שיתן הבכור לבן בתו כהן · ואותה טובת הנאה יתן לבדק הבית · כדתנן בפרק המקדיש את שדהו [ערכין כ"ח :] הבכור בין תם בין בעל מום מחרימין אותו כילד וכו׳ · ובפ׳ בתרא דתמורה [ל"ב ·] תנן אחד קדשי מזבח וא׳ קדשי בדק הבית אין משנין אותן מקדושה לקדושה ומקדישין אותן הקדש עילוי והתם מפרש לה : ת"ל זכר תקדיש · ריבה להקדש עילוי ולהוציאו מהקדש מזבח פי׳ לשנותו מבכור לעולה ובפרק המקדיש שדהו [כ"ט ·] תנן רבי ישמעאל אומר כתוב א׳ אומר תקדיש כו׳ אומר מעתה אתה מקדישו הקדש עילוי ואין אתה מקדישו הקדש מזבח : מפני מה אני מביאו להקדש עילוי שהוא חל על הכל כדתנן בפ׳ בתרא דתמורה [ל"ג :] הקדש בדק הבית

הגזבר ועכשיו ביובל תחזור לגזבר · למוכר ראשון שהנחלה שלו : מה ת"ל שדה שיצאת לכהנים וכו׳ יכול תחזור לזה המקדיש היתה בידו שדה מקנה : שמכרה · אבל בעלים הראשונים לא · בפרק אין נערכין [ז׳ :] מפרש חמשים · אם אין לו אלא סלע ונתנה כן · אבל אם לא היה לו אלא פחות ליה התם מהאי קרא כל ערכך יהיה לא יהיו פחותין משקל : לפי שנאמר בערכך · משמע פדיון בכל דבר : יכול המיטלטל · והוא שיהיה ניסוס בכסף גרה · ללמדך כמה תהא הסלע ומנין יכול אם רצה לפחות יפחות ת"ל הוא

הגהות מהרי"ד

הבית חל על הכל · לאתויי מאי · אמר רבינא לאתויי שפווי ובנייה · וכדתנן במעילה [י"ג · י"ד :] המקדיש את החורש מועלין בכולו הגזברים שלקחו עלים · פי' למזבח · מועלין בעלים ואין מועלין לא בשפווי ולא בבנייה · והיינו נסורת של חתוכת העלים והעלין הנושרין מהם · לשון תנובות שדי . ובעירובין [ע"ט ·] ניב של תבן שבין

ידי הקדש · א"כ ע"י מתנה לר' מאיר דאמר ... חוזרת ביובל : ת"ל אך דברי רבי א... לגבוה אין אדם רשאי להחרים כו' ... אלעזר ב"ע היינו ר"א בן שמוע · איכא ...

שתי אגרות : ד יכול לא יקדישם הקדש עלוי · ת"ל בבקרך ובצאנך הזכר תקדיש · משמע ליה לקדוש לשאר קדשים שמקדישין לבדק הבית · ובפ' המקדיש [כ"ח :] תנן מחרים אדם את דמיו · [לפנינו הגירסא קדשיו] וכו' פי' מחרימים ליתן דמיהם לבדק הבית אם נדר שאחריותו עליו נותן את דמיו · ואם נדבה נותן את טובתה · כילד שור זה של עולה ולאחר כן החרימו · אומר כמה אדם רוצה ליתן בשור זה להעלותו עולה · אע"ג שאינו חייב · פי' יתן לגזבר אותה טובת הנאה : ה ר"ע אומר מנין שלא יקדיש וכו' ת"ל אך מיעט שלא להקדישו · כי ו"אי יכול להקדישו הקדש עלוי · וקרא דהזכר תקדיש יסבור ר' עקיבא לומר אע"פ שהבכור קדוש מאליו מצוה להקדישו כדאמרינן לרבנן בסוף פרק המקדיש [כ"ט ·] ור' ישמעאל בקרא דר"ע דאך בכור יאמר שבא למעוטי ולדות קדשים שאינו יכול להקדישם לגבוה לקדושה אחרת כשהן בבטן אמם דסבר [חולין פ"ט :] ולדות קדשים במעי אמן הם קדושים · ושאני בכור שהוא חולין בבטן אמו ולכך יכול להקדישו לכל קדושה שירצה · ובבקרך ובצאנך שמא ידרוש ר' עקיבא לשותפות נכרי שפטורה מן הבכור · כדאמרינן בפ' ראשית הגז [קלה :] : ט ואין תמורתו קריבה · ובתמורה [כ"א : כ' :] בפ' אלו קדשים קאמר מקדש הם כן קריבין ואין תמורתן קריבה :

פרק יב

וכלבד שיהא צריך לישום בכסף · דבעינן שוה כסף דהיינו ככסף : וצריך לעשות דמים תחלה כמה שוה · וכן אמרו בפ' הזהב [ב"מ כ"ה] גבי פרה זו תחת פרה של הקדש · ובפ' א' דקדושין [ח'] נמי גבי פדיון הבן עגל זה בחמש סלעים לפדיון בני כו' · ודוקא בהקדש צריך שומא במה שמתכוין לפדות שוה בשוה · אבל אם אינו מתכוין לפדות שוה בשוה מתחלל : ב חמשה · מכאן פושט בפ' הזהב [ב"מ כ"ד ·] דחומש מלבר : ונמכר בערכך · לכל אדם · בלא חומש : ג מכל אשר לו · ילא כל אשר לו בפרק המקדיש [ערכין כ"ח ·] מצריך לכולהו . בהמה למה לי לכדתניא יכול יחרים אדם בנו ובתו שפחתו ושדה מקנתו ת"ל בהמה מה בהמה יש לו רשות למכרה אף כל וכו' · ושדה דמחרים אף על גב שאינו יכול למוכרה לעולם שהרי חוזרת היא ביובל · מ"מ נפקעת היא ממנו על

חל על הכל : ג אין לי אלא בכור מנין לכל הקדשים שאין משנים אותו מקדושה לקדושה ת"ל בבהמה לא יקדיש איש אותו : ד יכול לא יקדישנו הקדש עילוי ת"ל בבקרך ובצאנך הזכר תקדיש מה ראית להביאו להקדש עילוי ולהוציאו מהקדש מזבח אחר שריבה הכתוב מיעט · מפני מה אני מביאו להקדש עילוי שהוא חל על הכל ומוציאו מהקדש מזבח שאינו חל על הכל : ה ר"ע אומר מנין שלא יקדיש אדם בכור ת"ל בכור לא יקדיש איש אותו : ו יכול לא יקדישנו הקדש עילוי ת"ל אך · מה ראית להביא הקדש עילוי ולהוציאו מהקדש מזבח אחר שריבה הכתוב מיעט מפני מה מביאו להקדש עילוי שהוא חל על הכל ומוציאו מהקדש מזבח שאינו חל על הכל : ז אין לי אלא בכור מנין לכל הקדשים שאין משנים אותן מקדושה לקדושה תלמוד לומר לא יקדיש אם שור אם שה : ח יכול לא יקדישם הקדש עילוי ת"ל אך · מה ראית להביאו להקדש עילוי ולהוציאו מהקדש מזבח · אחר שריבה הכתוב מיעט מפני מה אני מביאן להקדש עילוי שהוא חל על הכל · ומוציאן מהקדש מזבח שאינו חל על הכל : ט אם שור אם שה לה' הוא · הוא קרב ואין תמורתו קריבה :

פרק יב

ואם בבהמה טמאה ופדה בערכך · מה ת"ל לפי שנאמר בשקל הקודש · יכול אין לי אלא סלעים של הקדש מנין לרבות דבר המטלטל ת"ל ופדה · לרבות דבר המטלטל · וא"כ למה נאמר בשקל הקודש פודה בכל דבר שהוא מטלטל ובלבד שהוא צריך לישום בכסף · אמר טלית זו תחת חמור זה יצא לחולין וצריך לעשות דמים : ב ויסף חמישיתו עליו · שיהא הוא וחומשו חמשה · לא יגאל בבעלים · ונמכר בערכך לכל אדם : ג אך כל חרם אשר יחרים איש לה' מכל אשר לו ולא כל אשר לו · מאדם · לרבות עבדו ושפחתו הכנענים או אדם לרבות עבדו ושפחתו העברים ת"ל מאדם · ולא כל אדם · מבהמה ולא כל בהמה · ומשדה אחוזתו ולא כל שדה אחוזתו · יכול אם החרים אדם את כולם יהו מוחרמים · ת"ל אך א"ר אלעזר בן עזריה ומה לגבוה שאין אדם רשאי להחרים את נכסיו על אחת כמה וכמה שיהא אדם חייב להיות חס על נכסיו : ד לא ימכר לגזבר · ולא יגאל · לבעלים · מה יעשה לו בשדה החרם לכהן תהיה אחוזתו · או יכול אף על פי שפירש לשם ת"ל הוא : ה ר' יהודה בן בתירה אומר מנין שסתם חרמים לבדק הבית ת"ל כל חרם קודש קדשים הוא לה' · או יכול אע"פ שפירש לכהן ת"ל הוא : ו מנין שמחרים אדם את קדשיו ת"ל חרם קדש · מנין שמחרים אדם את קודשי קדשיו ת"ל כל חרם ק"ק · יכול הכהנים והלוי' יהיו מחרימים ת"ל אך · דברי ר' יהודה ר"ש אומר הכהנים אינן מחרימים שהחרמים שלהם · הלוים מחרימים שאין חרמים שלהם · רבי אומר נראים דברי ר' יהודה בקרקעות שנאמר כי אחוזת עולם היא להם ודברי ר' שמעון במטלטלים שאין חרמים שלהם : ז מנין למחוייבי מיתות שאמר ערכי עלי לא אמר כלום ת"ל חרם לא יפדה · אין לי אלא מחוייבי מיתות החמורות מחוייבי מיתות הקלות מנין · ת"ל כל חרם לא יפדה · יכול עד שלא נגמר דינו ת"ל אשר יחרם מן האדם לא יפדה ולא עד שלא נגמר דינו :

ר'

הגהות מרדי"ד

ערכין וחרמים דין י"ד : ג משנה תמורה ל"ב · ורמב"ם שם : ד משנה ערכין כ"ח . ורמב"ם פ"ו מה' ערכין וחרמים דין י"א י"ב : ה כ' הד"ת כמו שכתבו התוס' וע' ערכין סוף פ"ח ד' כ"ט : ו ת"ל אך כצ"ל וכ"ה בד"ת : ט סוף קרב וכו' · בתמורה כ' : וכ"א ·

וחרמים דין ח' וסמ"ג עשין קל"א : ג משנה וגמרא ערכין כ"ח וע' כתבו דמתנה אינה חוזרת לבעלים ביובל והיינו כר"מ דס"ל הכי ברמב"ם שם פ"ו דין ב' ובסמ"ג עשין קל"ב : ת"ל אך דברי רבי א

ה ר' חנניה בן עקביא אומר נערך מפני שדמיו קצובים אבל לא נדר מפני שאין דמיו קצובים ר' יוסי אומר נודר ומעריך ומקדיש · ואם הזיק חייב בתשלומין: ט זרע הארץ · לרבות שום ושחליים וגרגיר או יכול שאני מרבה זרע לפת וצנונות ושאר זרעוני גינה שאינן נאכלים ת"ל מזרע הארץ ולא כל זרע הארץ · מפרי העץ · לרבות כל פירות האילן · או יכול שאני מרבה חרובי שקמה וצלמונה · וחרובי גרידה ת"ל מפרי העץ ולא כל פירות האילן. מנין לרבות את הירקות ולמעשר ת"ל וכל מעשר · יכול בשני מעשרות הכתוב מדבר ת"ל הוא · הוא אמר כאן והוא אמר להלן דברים מחוסרים כאן אמרן הכתוב להלן: י ואם גאל יגאל לרבות את האשה ואם גאל יגאל לרבות את היורש · איש · פרט לקטן · או יכול שאני מרבה בן ט' שנים ויום א' ת"ל ואם גאל יגאל · ממעשרו · ולא כל מעשרו · ממעשרו אין לי אלא מעשר שנכנס משדותיו ולקח וירש נתן לו במתנה מנין ת"ל ואם נאל

ר"ש

...יכה שבגתן לכפרה · כגון מסית ומדיח ותכרך את השם: ח ר' יוסי
...ר נודר ומעריך ומקדיש · ואם הזיק חייב בתשלומין · בפ"ק דערכין
...ים דבנודר ובמעריך ובמקדיש לא פליגי אע"ג דאינו נפרך מעריך הוא
...יים וכן מקדיש ושלם כשהוא חי · כי פליגי אם הזיק ומת ונשאר חוב
...היורשין · ת"ק סבר פטורים דמלוה
... הוא ואינו גובה מן היורשין · וגם
...משהינן ליה עד שעת העמדה בדין
... יוסי סבר חייב דמלוה הכתובה
...ה כשטר דמי וגובה מן היורשין ·
... אין לפרש בנודר והעריך והקדיש
...פליגי דמשלמין היורשים · כי פליגי
... הזיק לבד · דא"כ קשה דבפ"ק
...ושין [י"ג :] גבי אשה שהביאה
...אתה ומתה יביאו יורשין עולתה ·
... יוחנן והוא שהפרישתה מחיים אבל
... הפרישתה לא יביאו יורשין (בש"ס
... גרים רב יהודה אמר שמואל כו'
... יוחנן אמר אפילו לא הפרישתה)
...תא רבי יוחנן דאמר כמאן · אבל
... פירושנו לעיל ר' יוחנן כתנא קמא:
...ל דלפי מה שפי' לעיל ה"פ דהא
...ר בנודר ומעריך ומקדיש כ"ע
... היינו היכא דמשלם כשהוא חי
... עליו שם הקדש וכאם הזיק
...י אם משלמין היורשים · וה"ה בנודר ומקדיש אם לא שלם נמי
...י · אלא דנקט הזיק לאשמועינן דלא משהינן ליה עד שיעמוד בדין ·
...ן לת"ק כמי במקדיש דאין היורשים משלמים · ור' יוחנן אתיא כת"ק ולכך
...שהפרישתה מחיים): ט זרע הארץ לרבות שום ושחליים וגרגיר רגילין
...לם לאכול אותם · ולכך הוה בר מעשר: יכול שאני מרבה זרע לפת
...בות כו' יכול שאני מרבה חרובי שוטה (וכ"ה בילקוט · ובת"ק שלנו שקמה)
...מונה וכו' · שאינם ראויים לאכילה · שוטה וצלמונה כו' מקומות הם וזרעים
... ופירות האילן מעשרותיהן מן התורה כדכתיב וכל מעשר הארץ · אבל תרומה
...ן היא מדרבנן · דכתיב ראשית דגנך וכו' · אבל מעשרות ירק אינו
... התורה אלא מדרבנן · וסמיכי להו מכל מעשר · כי פשטיה דקרא בזרעי'
...רות הארץ מיירי · וכן כתוב נמי עשר תעשר את כל תבואת זרעך · אבל
...ת לא כתיבי וכן משמע בגמרא דמעשרות · ויש מפרשים שנם זרעים
...ות אילן מעשרין מדרבנן בעלמא · וקרא דכל מעשר הארץ בדגן ותירוש
...ר כתיב שהם זרע הארץ ופרי העץ וכן מוכח בפ' אחרון דבכורות [נ"ד :
...ם בתוספות] דקאמר תירוש ודגן שהם כלאים זה בזה · אין מעשרין
... על זה · שארי מינין מנין · פי' דמדרבנן נינהו : יכול בשני המעשרות
...וב מדבר · שמצוה לפדות אותן (מעשר ראשון) ומעשר שני : ת"ל הוא ·
... האמור להלן · פי' שנאמר עשר תעשר · והכתוב לא איירי אלא במעשר
... דכתיב ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך א"ל במעשר ראשון כתיב · ואכלתם
...ן בכל מקום וללוים קאמר · ופרשת עשר תעשר נמי קאמר שצריך פדיון
... הכא · והיינו דקאמר הוא האמור כאן הוא האמור להלן : ודברים
...חוסרים כאן אמרם להלן · התם נתפרש יותר בענין פדיונו מה שלא
...ש כאן · מחכמי לוניל · ויש מפרשים יכול בשתי מעשרות הכתוב מדבר · כאן
...עשר שני · ומרבינן מקרא דהכא הנהו מינין דתני הכא שצריך לעשר
... · והתם מעשר ראשון · ומרבה בספרי מקרא דהכא מינין דקתני להו
... · ועוד מרבה על אלו מקרא דהתם אורז ודוחן ופרגין ושומשמין ושאר מיני
...ניות ותורמסין וחרדלין · והשתא קאמר יכול הנהו דמרבה הכא יהיו
...ין במעשר שני · והנהו דמרבה התם יהיו נוהגין דוקא במעשר ראשון ולא
...עשר שני · ת"ל הוא הוא האמור כאן הוא האמור להלן · דברים המחוסרין
... אמרן לכלן · פי' ומרבה נמי הכא אורז ודוחן וכו' · והוא הדין המחוסרין

משאנ"ץ

להלן נאמר כאן · נמצא שנוהגין גם שחלים ושום וגרגיר במעשר ראשון · ודוחק · כי עיקר ההוא קרא במעשר שני הוא דכתיב ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך · ולזה הפי' מסיק ליה הכא דבמעשר ראשון כתיב · אע"ג שתאמר דודאי עיקר קרא דהתם במעשר ראשון · דמצוה להפריש מעשרות ואין מעשר שני בלא מעשר ראשון · מ"מ אין שייך לומר דברים המחוסרים כאן על המדרש היוצא מן הפסוקים · אלא על עיקר שכתיב בקרא : י ואם גאל יגאל לרבות האשה · דוקא מרבה האשה לפדיון מעשר · דס"ד הואיל וכתיב במעשר למען תלמד ליראה וגו' · ודרשינן בספרי גדול מעשר שמביא לידי תלמוד · שמעכב בירושלים לאכול מעשרותיו למד מסנהדרין ומשאר חכמי ישראל שישכם שם יותר מבמקום אחר · והוי אמינא אבל אשה שאינה בת תלמוד אינה בדיני מעשר של פדויה · ואפילו בדיני הפרשה · לכך צריך לרבוייה · א"נ משום דכתיב איש ממעשרו · והוי ס"ד למעוטי אשה · קמ"ל לרבויה · ומאיש ממעטינן לה שאינה מוספת חומש על מעשר שלה וגזירת הכתוב הוא · והכי גרסינן בפ"א דקדושין [כ"ד וע"ש בתוספות ולעיל בחיבור זה פ' בחוקותי סוף פרשתא ד'] בזוזי דידיה ובמעשר דידה · איש אמור רחמנא ולא אשה · פי' דאין אשה מוספת · והתם פירושים בפ"א · והא דמאמר הכא איש לתעוטי קטן · ה"ה נמי למעוטי אשה כדמוכח התם · והא דקאמר איש למעוטי קטן · לאו דוקא ממעטן מחומש · דה"ה אפילו תפדייה דלאו בני דעת נינהו · אלא משום דכבר רבי לה לאשה מגאל יגאל · ניחא ליה למנקט מאיש למעוטי קטן · אע"ג שגם אשה נתמעטה משם מחומש לא כדמשמע לכאורה שאחר שריבה אשה חזר ומיעטה : לקח ירש ניתן לו במתנה מנין · לקח תבואה וכן ירש וניתן לו · ולא זו אף זו קתני · לקח הוי טפי שלו מירש שבא לו בחנם · וירש טפי מניתן לו. אבל אם קנה ולקח המעשר · א"כ הרי כבר פדאו ושל אחרים הוא · . ומתנה לא היה צריך אפילו קרן · ומיהו ירש וניתן לו במתנה מצי למיהוי אפילו במעשר עצמו · ויורש נמי בחנם תני ליה · דלא גרע מניתן לו במתנה דחשיב שלו א"כ יורש צריך לר' מאיר [קדושין כ"ד ·] אע"ג דלא מצי יהיב במתנה דמעשר ממון גבוה הוא · ואם נתנו לחבירו המקבל אינו צריך להוסיף חומש דאינו שלו מודה ביורש דחשיב מעשר דידיה וצריך להוסיף חומש כדאשכחן בגאולת הקדשות : דאורש מוסיף חומש כמו אביו אף על גב שהקדש אינו יכול ליתנו במתנה ולא להוריש : איש להוציא הקטן · שאינו יכול לא להקדיש ולא לפדות להוציא מיד הקדש וכן לא לעשר ולא לחלל קדושת מעשר : או יכול שאני מוציא בן ט' שנים ויום אחד · יש מפרשים דלאו דוקא אלא במופלא [נדה מ"ה :] הסמוך לאיש דנדרו נדר והקדשו הקדש · עוד יש לפרש דמיירי בבן ט' שנים ויום א' שהביא שתי שערות ועד י"ג שנה ויום אחד דהוי סימן לדברי ר' יוסי בר' יהודה בפ' יוצא דופן [שם מ"ו י] והשתא אם יודע להפלות מבן ט' שנים ויום אחד הרי הוא כבן י"ב ויום אחד דלרבנן הוי כגדול לענין נדרים והקדשות וכן לפדות מעשר · ואי מופלא הסמוך לאיש מדרבנן הכא נמי בפדיון מעשר דרבנן כגון שזרע בעציץ שאינו נקוב · ויש מפרשים לענין פדיון דבן ט' שנים ויום אחד פודה את המעשר הלכתא גמירי לה,: והכא קרא אסמכתא בעלמא · שהרי אין כלל משמעות לבן ט' שנים ויום אחד מהאי קרא. וקצת קשה דבגטין פ' האומר [שם] קאמר הגיעו לעונת נדרים נדריהן נדר והקדישן הקדש · וכנגדן בתינוקת · ואילו לענין פדיון מעשר לא קאמר כלל שיהא בן ט' שנים ויום א'

הגהות מהרי"ד

פדיון כו' האמור להלן בפ' ראה עשר תעשר וגו' ואכלת לפני ה' אלהיך ומיירי במעשר שני דבמעשר ראשון כתיב ואכלתם אותו בכל מקום אף כאן איירי במעשר שני וזית רענן : י לרבות האשה · על מעשר בעלה קדושין כ"ד · וע"ש בתוס' וברמב"ם פ"ה מה' מ"ש דין ב' : והברייתא ז' הובאה בסמ"ג עשין קל"ו : לרבות את היורש · כ' בב"א מה צריך קרא ליורש פשיטא לא יהא אלא מקבל מתנה וי"ל דקמ"ל דמעשר ממון הדיוט הוא ויכול להורישו או ליתן במתנה א"כ אתיא לר"מ דאמר מעשר ממון גבוה הוא ואינו יכול ליתן במתנה אפ"ה יכול להורישו זית רענן · והובא ברמב"ם רפ"ה מה' מעשר שני ונטע רבעי ובסמ"ג עשין קל"ו : איש פרט לקטן · סמ"ג עשין קל"ו וע' בירושלמי פ"ד דמעשר שני : יכול שאני מרבה בן ט' ויום א' · בילקוט גרס יכול שאני מוציא וגירסא דהכא עיקר דהוא כיון דביאתו ביאה יחשב איש לכל דבר קמ"ל דאינו חשוב איש ועמש"ל בפ' אמור וכ"מ בתוס' גיטין ס"ה : [וכ"ה כאן בתוס' דקטן אינו פודה כלל מעשר שני] זית רענן : ת"ל ואם גאל יגאל איש כ"ה בילקוט וכצ"ל גם כאן ... דמ"ש וע' גמרא ...

...רבות ל"ז : והובא ברמב"ם פ"א מה' ערכין וחרמים דין י"ג י"ד וסמ"ג עשין קכ"ט וע'
...ל שלמה פ"ק דב"מ סי' ע"ז · וסד"ת כ' כ' הראב"ד ז"ל קשיא לי כי מאחר שנגמר דינו
...גג מה לי מיתה קלה מה לי מיתה חמורה ונ"ל כי הוא ענין א' לפי שכלל ככתוב בכללו שכל
...מתין אינן נפדין ואפילו אחר על עצמו ערכי עלי משום דחשבינן ליה כמת ואין המת
... למדנו מן הכלל הזה שאינו יכ"ל להנצל מן המיתה בשום ממון שאילו היה יכול להנצל
...הוא כמי ויש לו ערך והכא דילפינן הכי מן הדין כללא הוא בערכין למימר אין לי
... במחייבי מיתות המסורות שלא ניתנה שגגתן לכפרה וכו' ע"ש בערכין ו' : עכ"ל
...ת : ט לרבות פירות האילן כו' או יכול שאני מרבה חרובי שטה וצלמונה כו' מנין
... מרבה את הירקות למעשר כו' ת"ל הוא האמור כאן והוא האמור להלן כ"ה
...וט ובד"ת וע' ירושלמי ריש מעשרות וספרי ראה סי' ק"ה וע' תוס' שבת ס"ח · ד"ה
... ושם נ"א · ד"ה אי לעמן ובכורות נ"ד · דכתבו דסך דהכא הוא אסמכתא וע'
...ם פ"ב מה' תרומות דין ו' ורמב"ם וראב"ד וכסף משנה פ"א מה' מעשר דין ט' ומים
... להפרו סדם פ"ם מה' מתנות עניים וסמ"ג עשין קל"ג וקל"ו : יכול בשני מעשרות
... מעשר האמור מיירי במעשר ראשון · מפרי העץ מיירי במעשר שני ...

גאל יגאל ממעשרו ולא כל מעשרו · ממעשרו · פרט למעשר שנכנס לירושלם ויצא · חמישיתו · פרט לפחות משוה פרוטה · יוסיף עליו · שיהא הוא וחומשו חמשה : **יא** מנין שאין מעשרין מן הבקר על הצאן ולא מן הצאן על הבקר ת"ל וכל מעשר בקר וצאן : **יב** יכול לא יעשר מן הכבשים על העזים ודין הוא ומה החדש והישן שאינן כלאים זה בזה אינם מתעשרים זה על זה · כבשים ועזים שהם כלאים זה בזה אינו דין שלא יתעשרו זה על זה ת"ל וצאן כל משמע צאן אחד : **יג** ק"ו לחדש ולישן שיתעשרו מזה על זה ומה אם הכבשים ועזים שהם כלאים זה בזה מתעשרים מזה על זה החדש והישן שאינן כלאים זה בזה אינו דין שיתעשרו מזה על זה ת"ל עשר תעשר שתי מעשרות · שנה אין מעשרין משנה לחברתה דברי ר"ע :

פרק יג כל אשר יעבור תחת השבט פרט לטריפה שאינה עוברת אין לי אלא בזמן שמונין בשבט · רבוצים או עומדים מנין ת"ל העשירי יהיה קדש אין לי אלא בזמן שקרא שמו עשירי מנין אף על פי שלא קרא שמו עשירי ת"ל העשירי יהיה קודש יכול אפילו היה לו מאה ונטל עשרה ונטל א' ת"ל העשירי אין זה מעשר · ר' יוסי בר' יהודה אומר מעשר : **ב** קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי מנין ששלשתם מקודשים ת"ל העשירי יהיה · או יכול שאני מרבה את י"ב אמרת לא הואיל והוא מקדש וטעותו מקדש מה הוא אינו מקדש אלא את הסמוך לו אף טעותו לא תקדש אלא הסמוך לה : **ג** נמצאת אומר קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי שלשתן מקודשים התשיעי נאכל במומו · העשירי מעשר וי"א קרב שלמים ועושה תמורה דברי רבי מאיר ר' יהודה אומר וכי יש תמורה עושה תמורה אמר רבי מאיר אילו היה תמורה לא היה קרב · קרא לט' עשירי ולעשירי עשירי ולי"א עשירי אין י"א מקודש ·

קרא

ר"ש

א' ראוי לפדות מעשר פרט לשנכנס לירושלים ויצא · דאינו יכול לפדות מאחר שקלטוהו מחיצות · מיהו אסמכתא בעלמא היא · שהרי מחיצות [ב"מ נ"ג .] דרבנן לקלוט : פרט לשאין בו שוה פרוטה · שאין לו פדיון · וא"כ גם חומש אין לו · ובפרק הזהב [שם] איכא מאן דאמר אין בו שוה פרוטה · ואיכא מאן דאמר אין בחומשו ש"פ : **יא** ת"ל כל מעשר בקר וצאן · מדלא כתיב כל מעשר בהמה וכתיב בקר וצאן · משמע מכל אחד בעי לעשורי · ובגמרא פ' בתרא דבכורות [נ"ד :] קאמר אמר קרא העשירי מן עשירי לזה ועשירי לזה אי הכי כבשים ועזים נמי · ומשני וצאן כל צאן משמע כדכתיב ואם מן הצאן קרבנו מן הכבשים או מן העזים וגו' והכא לא הזכיר כבשים ועזים : **יג** ת"ל עשר תעשר בשני מעשרות דבר הכתוב · פי' מעשר דגן ומעשר בהמה · וכתיב שנה שנה אין מעשרין אותן משנה לחבירתה · בשני מעשרות דקאמר לענין היקש מה מעשר דגן מן החדש על הישן לא אף מעשר בהמה מן החדש על הישן לא · וכי תימא נקיש נמי למנין זה מה מעשר דגן מין על שאינו מיני לא · אף מעשר בהמה מן הכבשים על העזים לא · הא רבי רחמנא וצאן · וכי תימא ומה ראית להקיש לענין חדש וישן ולא לענין מין על שאינו מינו · אמר קרא שנה שנה לשנה הקשתיו ולא לדבר אחר · בזה הענין מסיק בפ' בתרא דבכורות [נ"ג :] ובזו ברייתא דהכא אינו מזכיר באמצע דיכא קרא דוצאן · משום שכבר למדנו שמעשרין מן הכבשים ומן העזים · ועל סמך דההוא קרא דן דין שלו · ומה שאמר דכתיב שנה שנה על פירכא דמה ראית · שלא להקיש במין על שאינו מינו · וקאמר משום דסיפיה דקרא מפרש למאי הילכתא איתקשו מעשרות ברישא דקרא : דברי רבי עקיבא · משום דלקמן נמי דריש ר' עקיבא מעשר בהמה מקרא דעשר תעשר · אמר כאן דברי ר"ע · וא"ת הכא אתיא הקישא ומפקא מק"ו · ובפ' כל פסולי המוקדשין [ל"ב :] גבי בכור ב"ש אומרים אין נמנין עליו אלא חבורה שכולה כהנים דכתיב ובשרם יהיה לך כחזה התנופה וכשוק הימין מה התם כהנים אין ישראל לא · אף ה"נ כהנים אין ישראל לא וב"ה אומרים אפילו זרים ובקרא דב"ש קאמרו הני מילי תם · אבל בעל מום כתיב הטמא והטהור יאכלנו ומה טמא שאינו אוכל בקדשים קלים אוכל בבכור בעל מום · זר שאוכל בקדשים קלים אינו דין שאוכל בבכור · אלמא אע"ג שהוקשו זה לזה דכתיב ובשרם יהיה לך ואמרינן בפ' ב"ש [זבחים ל"ז ·] אחד תם ואחד בעל מום אתי ק"ו ומפיק מהקישא וי"ל הכא אי דרשינן ק"ו אין כאן הקישא שהרי מקרא דוצאן דרשינן דמעשרין מן הכבשים על העזים · והקישא מה דגן מן הישן על החדש לא · אף מעשר בהמה לא · ואי אמרינן ק"ו שלא יהא נוהג מעשר בהמה בדין חדש וישן · א"כ הקישא למה לי · אע"ג דהכתי איכא הקישא אחרת לר' יוסי בר' יהודה [בכורות נ"ט : וע' תוספות שם ל"ג ·] דמה מעשר דגן ניטל באומד ובמחשבה אף מעשר בהמה דסבירא ליה כאבא אליעזר בן גומל כו' · מ"מ גם הוא מודה דמשום האי הקישא לבד לא הוקשו :

פרק יג פרט לטריפה שאינה עוברת · והיינו שנחתכה מן הארכובה ולמעלה · אבל מן הארכובה ולמטה בעלת מום היא · וחשבינן לה שיכולה לעבור · מיהו מכאן גם שאר טריפות ילפינן כיון דגלי גלי : ומנין (אעפ"י) שלא קרא עשירי · אבל מ"מ מכאן : ת"ל העשירי יהיה · ובגמרא [בכורות נ"ח :] נסיב לה ת"ל יהיה קדש מ"מ : יכול היו לו מאה כו' ר' יוסי בר' יהודה אומר מעשר · ובגמרא קאמר דסבירא ליה כאבא אליעזר בן

גומל דאית ליה דתרומה גדולה ניטלת מאומד כמו כן מ[...] לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי כו' ת"[...] רבויא ובגמ' נסיב מכל מעשר בקר וצאן ולקמן מפרש למ[...] שאני מרבה את י"ב · ובגמ' [ס :] יכול שאני מרבה שמיכ[...]

[...]אלו קדשים [כ"[...] מעשר לא תפדה כ[...] ואין תמורתן קרי[...] כיון דר' יהודה קר[...] מכח מעשר · א"כ

וחוזרין וממירין · שהרי כאן המיר תשיעי תחלה · [...] ומתרלינן שמא לרבי יהודה לא קדשי שניהם כאחד · אל[...] עשר (פי' היכא דשחק בתשיעי · עיין בבכורות דף ס' ט[...] [ט] גבי ממירין אחד בשנים או שנים באחד כו' מש[...] וממירים ולר' שמעון אליבא דר' יוחנן אין ממירין וחוז[...] לתשיעי עשירי ולעשירי עשירי ולי"א עשירי אין י"א מקודש[...] נעקר שם עשירי ממנו אין י"א מקודש · הכי תנן לה בסוף כ[...] עשירי [ס ·] בראוי לו שוב אין י"ס עשירי מקדש אחריו · אב[...] ודאי קדוש ויאכל במומו שהרי כשקדשו שם עשירי עדיין בראוי לו · והתם [ס :] אמר רבא יצאו שנים בעשירי זה בזה · וכן אם קראן י"א עשירי וי"א מעורבין זה בזה · כך · הא קמ"ל דכל בת אחת תרווייהו קדשי אע"ג דלא[...] הימנו · ופריך ליה מזה הכלל כל שלא נעקר שם עשירי הי[...] מאי לאו לאתויי בבת אחת · פי' והוה ליה למימר לרבא ע[...] זה בזה · ומשני לא לאתויי יצא עשירי ולא דבר · דהא [...] הימנו · ואם אמר לי"א עשירי לא הוי קדוש : קרא י"א [...] אין י"א מקודש · דברי רבי זה הכלל היה רבי אומר כ[...] עשירי ממנו · לפניו מקודש לאחריו אינו מקודש · פי' לפ[...] עשירי · אבל לאחריו אינו מקודש שלא נעקר שם עשירי והלא עוקר · שהרי קרא לי"א עשירי · ומשני האי דאמ[...] עיסורא קאמר · כלומר השתא יש לנו עיסור אחד · שיש[...]

הגהות

פרט לשנכנס לירושלים ויצא · משנה ו' פ"ג דמעשר שני וע' גמרא ב"מ נ"ג : והובא ברמב"ם פ"ב מה' מ"ש וכ"ר דין ט' וכסמ"ג עשין קל"ו : חמישיתו פרט לפחות משוה פרוטה · בגמרא ב"מ נ"ג : וע"ש והובא ברמב"ם פ"ה מה' מ"ש וכ"ר לענין שאינו מוסיף חומש וכ"כ

מהרי"ד

פרק יג א אלא בזמן שמנאן בשבט מנאן רבוצים כו' ת"ל כעש[...] ילקוט וכ"ה בגמרא בכורות נ"ח : ע"ש : פרט לט[...] ו' · ובכורות נ"ח והובא ברמב"ם כ"ו מה' בכורות דין י"ד וסמ"ג

תן סימן לידע כמה עשורין יהיו לו: ר' יוסי בר' יהודה אומר י"א קדוש .
ס"ל דחד עישורא קאמר אלא גם כאן נעקר שם עשירי ממנו : ד יכול
מורגל (בילקוט לא גרים תיבה זו כלל אלא ה"ג יכול יהא מוציא את
ה ובת"כ שלנו גרים יהא מורגיל וכו' · והק"א לא פי' כלום ול"נ דגרים
מרגל ומוציא כו' ופי' שירגל ויעיין
רו להוציא היפה) ומוציא את
ת"ל ולא יבקר· פי' יכול יהא
בשמיכים ומוציאם בעשיריות ·
גילוי : אם המר ימירנו · לרבות
האשה · אע"ג שהשוה הכתוב אשה
לכל עונשין שבתורה · התם בעונש
הכתוב בכל · אבל בתמורה לאו
בכל הוא · דתנן [תמורה י"ג]
בשותפין עושין תמורה · ס"ד אשה
לא תתחייב · לכך צריך לרבויי
ל"א דס"ד תמורה לאו שאין בו
הוא ואשה לא תתחייב · כך
ש בריש תמורה [ג:] : ואם המר
נו לרבות את היורש · מוי"ו דריש ·
ש תמורה איפכא ואשה הוא דקא
ה לה מוי"ו · והכא אליבא דר' מאיר
ר יורש ממיר · ור' יהודה אומר דיורש
ממיר · והתם [ג] מפרש טעמייהו :
ור הוא אומר לא יפדה ונמכר חי
שר הוא אומר לא יגאל ואינו נמכר
חי ולא שחוט וכו' ובפרק כל פסולי
קדשין [בכורות ל"ב·] מפרש לה
יוחנן · נאמר לא יגאל במעשר
מר לא יגאל בחרמין · מה להלן מכירה
ס וגו' לא ימכר ולא יגאל אף כאן מכירה
ממעשר בהעברה העברה · מיעט רחמנא

מכירה עמו דכתיב אך כל חרם אשר
מכירה עמו · וכי תימא נילף מיניה ·
רחמנא גבי חרמין הוא · ולא הבכור :

שהבכור הוא נמכר : גאולה הוא המוציא מהקדש לחולין · ומכירה כמו שהוא
בקדושתו : לא חי ולא שחוט · לאו דוקא שחוט מן התורה · אלא מדרבנן ·
דגזרו לאחר שחיטה אטו לפני שחיטה דכתיב והיה הוא ותמורתו יהיה קדש
לא יגאל · אימת עושה שחיטה מחיים · אימתי אינו נגאל מחיים · הא לאחר
שחיטה נגאל · כך מפרש התם · ולכך

קרא לתשיעי ולעשירי י"א עשירי ר' אומר אינו מקודש רבי יוסי בר יהודה אומר מקודש · זה הכלל שהיה רבי אומר כל שנעקר שם העשירי ממנו לפניו מקודש ולאחריו אינו מקודש : ד מתוך שנאמר וכל מבחר נדריכם יכול יהיה מורגל ומוציא את היפה ת"ל לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו ואם המר ימירנו · הא אם המיר סופג את הארבעים אם המר ימירנו לרבות את האשה ואם המר ימירנו לרבות את היורש · והיה הוא ותמורתו יהיה קודש לא יגאל בבכור הוא אומר לא יפדה נמכר הוא ובמעשר הוא אומר לא יגאל ואינו נמכר לא חי ולא שחוט ולא תם ולא בעל מום : ה ומנין שמעשר בהמה בעמוד ועשר ת"ל יהיה קדש מלמד שמעשר בהמה בעשר ועשר : ו ר"ע אומר עשר תעשר מלמד שמעשר בהמה בעמוד ועשר ר"י הגלילי אומר והעברת מלמד שמעשר בהמה בעמוד ועשר : ז רבי אומר אלה המצות מלמד שמעשר בהמה בעמוד ועשר אלה המצות אין נביא רשאי לחדש עוד דבר מעתה : ח אשר צוה ה' את משה כדי השליח לשולחו · את משה אל בני ישראל כדיי השליח למי שנשתלח אצלו וכדיי מי שנשתלח אצלו לשליח · אל בני ישראל זכות ישראל גרמה · בהר סיני שבולם נאמרו מסיני :

מעשר בהמה של יתומים מוכר כדרכן אבל מעשר בהמה של גדול אינו מוכר [שם ל"א :] אלא מבליעו בעורו בחלבו בגידיו ובקרניו : ה ומנין שמעשר בהמה בעמוד ועשר · מיהו לא נאמר בו ציווי כמו במעשר דגן דכתיב עשר תעשר · אבל הכא כתיב וכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבור וגו' ולא כתיב תעבורו · והוה משמע רשות בעלמא · ת"ל יהיה קדש צווי הוא : רבי יוסי הגלילי אומר והעברת כל פטר רחם בבכור כתיב · ומצוה ליתן אותו לגבוה · וכן נמי מצות עשה לעשר בהמה · דילפינן העברה העברה מבכור : ו ר' עקיבא אומר עשר תעשר · למעשר בהמה דריש לה · והרי כתיב בו מצות עשה : ח אשר צוה ה' את משה · כדאי השליח לשולחו · הכתוב משתבח בו שהיה ראוי לשליחותו של מקום ב"ה : אל בני ישראל · ישראל גרמו למשה שתשרה שכינה עליו · אם יש צאן יש רועה · וכן לעתיד אבות שולחין את אליה למשה לבשר תחלה גדולתן וישועתן של ישראל · תגלה ותראה במהרה בימינו · עם בנין בית מקדשנו לחיים ולשלום וכן יהי רצון אמן : סליקא מכילתא דתורת כהנים חזק ונתחזק

תהלה לאל רם ונשא שוכן מעונים · הסופר והקורא לא יוזק לעולם . בנלך ואע"י

הגהות מהרי"ד

...שנה דמיכה רבי אמר אמרו משום רבי מאיר : ד סופג את הארבעים · משנה ריש ...ה ורמב"ם פ"א מה' תמורה דין ב' וסמ"ג לאוין שמ"ה : לרבות את האשה · משנה ...ורמב"ם שם דין ו' וסמ"ג שם : לרבות את היורש · גמרא שם וגמרא זבחים ו' · ...ב"ם שם דין כ' וסמ"ג שם : בבכור הוא אומר כו' · גמ' בכורות כ"א : וע"ש וד' ...ובבא קמא י"ג · וע"ש ותמורה ה' : וד' מ' וע"ש והובא ברמב"ם פ"ו מה' בכורות

דין ה' וכ' הר"ת משמע דוקא פדיה אבל מכירה נמכר ודוקא תם אבל שחוט לא דמשלם גבוה קא זכו ובעל מום נמכר חי ושחוט בממון כהן · וכ' שצריך להיות עוד וכתוב בשדה חרמין לא ימכר ולא יגאל מה להלן מכירה עמו אף כאן מכירה עמו עכ"ל: ה ו רמב"ם רפ"ז מה' בכורות וסמ"ג עשין רי"ב :
תמו ההגהות ומראה מקומות על התורת כהנים :

תיקונים והשמטות

...אשר כי התורת הכהנים הזה נדפס עפ"י תו"כ ישן והוגה מספרי תו"כ מדפוסים שונים אך לפעמים נמצא בת"כ עם קרבן אהרן איזו נוסחא אחרת כפי אשר הגיה בעל ק"א · לכן הגהתי פה איזו גירסאות מספר תו"כ הנדפס עם ק"א · וההגהות מאאמ"ו כתבו על גליון התו"כ הנדפס עם הק"א · ...בה פעמים אשר בתורת כהנים הזה הוא בפנים כאשר הגי' בכ"ו נדפסו כל ההגהות · לאשר לא היה הפנאי מסכים לבררם · גם אציג פה איזו תיקונים מטעיות הדפוס בלעדי מטעיות דמוכחי · ובזה יהי התו"כ הזה מדויק ומבורר מאשר נדפסו עד כה :

דף עמוד שורה
א כ"ה פנים לטמא בגדים במגע · צ"ל לטמא אדם במגע ·
ב ב הגהות ועל ויאמר · צ"ל שעל ויאמר ·
ט א ב ר"ש תנופה [מנחות ס"א : וברכת כהנים [סוטה ל"ח·] ·
א ד ולפווק · צ"ל לפרוך ·
ג ל"ב וגבי בכור · צ"ל וגבי מעשר ·
נ"ג בפ' א' דתמיד · צ"ל דתמורה ·
נ"ח מפני שמומין כ"ב ע' בכורות כ"ח ע"ב ·
י ד ל"א באיזהו מקומן [נ"ס :] ומנין כצ"ל ·
ל"ד ול"ה שאלו ואלו קדשים · צ"ל שאלו קדשי קדשים.
א י"ט סמוכה · מותר ·
ב כ"ג כ"ד בפ"ק דחגיגה · נ"ב לא מצאתי שם ושם בפ"ב דבילה · והט' נדפס בטעות ·
ד ב סותרין תמלה וטספין המשכן · צ"ל סותרין המשכן תמלה וטספין ·
ג כדי שיהיה קודם . כדי שיהו קודמין ·
מ"ג עד שמגיע לאוה · שיגיע לאוה ·
נ מפריך שם · צ"ל כדפריך לעיל פרק ד' ·
יא ב כ"ה פנים של נכרים · צ"ל של גרים ·
א כ"א ר"ש כתם בבשרה · צ"ל כתם בבשרה ·
ב ט הגהות ולמה צריך. צ"ל ולזה צריך ובסוף סברייתא צ"ל וע' מ"ש לקמן פ' כו פרק ב' ברייתא ז' ·
ד א ר"ש ושמים צ"ל ישנים ·
ב ולמוכח · צ"ל ומזבח ·

דף עמוד שורה
ל לשבת מדיחין שהיו מדיחין כצ"ל ·
ל"ב בתמידים . צ"ל בתמיד ·
נ פרשתא ז'. צ"ל פרק ז' ·
ט ב ל"ח ר"ש נוטל כל בית אב כצ"ל ·
ב י"ז פנים ואף כנגד · הק"א הגיה וכנגד ·
ד י ר"ש שנייה · צ"ל שניהם :
כ"ה [פ"ד] צ"ל י"ד ·
כ"ז [י"ד:] צ"ל פרק ד' ·
ב מ פנים בסמיכה (כל) שאין ·
י א מ"א ר"ש פרק ג' . צ"ל פ"ג :
ב ד לזכרות · צ"ל וזכרות ·
ג מ"ח בבהמה ובמים · צ"ל בבהמה ותימא .
נ"ב דאין · צ"ל דאית ·
נ"ז ע"ז קשה · צ"ל עוד קשה ·
ד י אך אל כלי כצ"ל ·
יא א כ"ה כרם שעיר · צ"ל כרם שסרעו ·
ב ח פנים לבונה וכלא דין הוא נאמר כצ"ל ·
י"ב א י"ז ר"ש משיב ריבוי אחר ריבוי כצ"ל ·
ב כ"ח והרים את הדשן · נ"ב צ"ל והרים הכהן מן המנחה את אזכרתה והוא במנחת מרחשת
לו שאין קבע לה לקבלת הדם · צ"ל שכן לא קבע לה כלי לקבלת הדם :
ג ד ובמים פ"ד · צ"ל יבמות ק"ד ·
כ"ד ושמא · צ"ל ושמע .
ג ז הגהות מומה · צ"ל ...

דף עמוד שורה
מ"ו מוה · צ"ל בוה ·
מ"ח שותפות · צ"ל שטפיה ·
נ"ט כלל · צ"ל כל ·
ד ו הגהות בני · צ"ל בניו ·
י"ג א ג ר"ש דיומא [ו"ז:] ·
ם לא יליף · צ"ל אלא יליף ·
ב כ"ז מי דמי · נ"ב כפי המראה היה כתוב כאן דברי התוס' מנחות ס"ג · ד"ה וכשירות אבית פאגי ·
ב י"ג הגהות על האי דרשא ואם · צ"ל האי דרשא על ואם ·
יד ב כ"ה פנים הקטרה · צ"ל הקטורת ·
כ"ט סלקונדרים ובנ"א אסטורקנית ·
ט"ז ב ו פנים יכול לא יכנס כצ"ל ·
י"ח ג ו הגהות וע' ע"ו בתוס' הוריות ג' סוף כצ"ל ·
י"ט א ז ט"ו צ"ל יו ·
ב ד פנים הואיל והוא מביא על שגגת מעשה יביא על כצ"ל·
ג סב ר"ש הוריות כ"ו צ"ל הוריות ט' ·
כ א א מידי · צ"ל מיד ונ"ב ע' תוס' ב"מ ג' ע"ב ובשיטה מקובלת שם .
א ט"ז פנים נ"ב העושה מלאכות בין השמשות שפטור וכ"ה בא"מ ·

תיקונים והשמטות

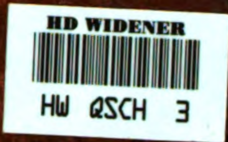
דף עמוד שורה
בסוף ססג"ה מפורשים בתוספתא כצ"ל ·
ב ל"ה פנים למטה ושמט אותו · צ"ל אותה .
ד ו הגהות איכו · צ"ל איתנהו ·
י"ז בשבועות ד' מ' ע"א: ע' · צ"ל בשבועות ד' ס' ע"א : ו ע' ·
כ"א א ח פנים שהוא יסוד · צ"ל שיהא יסוד ·
א י"ד הגהות ויך צ"ל ואיך ·
ב א שהוא חלב · צ"ל שהוא שומן ·
ד א פנים ואת דמו ישפוך כצ"ל כל מיותר ·
ד ת"ל ואת כל דמה כצ"ל ·
כ"ב ד ה הגהות שאמר ו' לראייתן צ"ל שאמר ראייתן ·
כ"ג ד פנים פרק י"ט ברייתא י' כמשפט עולת בהמה כו' בתו"כ עם ק"א כתוב חטאת בהמה במקום עולת בהמה: מה חטאת העוף מולה ומזה ומוה · בת"כ עם ק"א מה חטאת העוף אוחז בראש ובגוף ומזה אף עולת העיף אוחז בראש ובגוף ומה אי מה להלן בסימן אחד אף כאן בסימן ת"ל והקריבו ·
כ"ד ב כ"ב ר"ש אלא בתלוש [פ"ק דתמורות מ"ה] . כ"ז בקידושין [מ"א :] ·
ג ט הגהות לא יעשה עושה פסח בטומאה · לעושה פסח בטומאה קיל ·
כ"ה ב ט"ז הגהות שם איל · צ"ל כשם שאיל ·
א י"ד ר"ש מהסיא . צ"ל דהסיא ·
ג י"ב בב"א · צ"ל בא' ·
כ"ו א ז פנים הכאן ולא מן כצ"ל ·
מ"ב כסף אשם כסף כצ"ל ·
ב מ"ו ר"ש ד' ק"ס צ"ל ד' ·
כ"ו ב מ"ח ר"ש דמכאות ק"ס ·
נ"ו ליתא · כ"ב כ"ה בפ' דם שחיטה כ"ב וזבחים מ"ח ·
ג ה וכי · צ"ל וכן ·
נ"ג ובתוס' ב"ק י"ב כצ"ל ·
ד נ"ה כדפס בין שני מאמרי לבינה לא זכיתי לעמוד כו' לא אדע מי הוא בעל הסג"ה וטעה בהגהתי וה' יכפר בעדו .
ס"א גפנים בפילון כצ"ל הוא מיותר ·
כ"ז א א דכ"ק [פ"ז] גבי שבעה גנבים כצ"ל ·
ב נ"ג בהלוה צ"ל בהלואה ·
ג ל בתוספתא דשבועות פ"ב ·
ד ז ובירושלמי [שבועות פ"ד ה"ב] ·
כ"ח א ב בספרא · צ"ל [בספרי ריש פ' נשא] ·
ג ט ספרא צ"ל ספרי ·
מ ג מפסלי · צ"ל נפסלו ·
א י"ט פנים והכשמע מון לומנו ומון כצ"ל ·
ב ב ר"ש והדר] ·
ג ג כדתנן מנחות · צ"ל כדתנן [מעילה ט'.] המנחות . שורה אחרונה דמנחות [כו :] ·
כ"ט א מ"ט דמדהתיר צ"ל דהתיר ·
ב י"א ככינה על רטייה כצ"ל ·
ג נ"ד כקב . צ"ל בקב ·
ל א ל"ב אלמא · צ"ל אלמלא ·
ל"א א מ"ז שבשעת · צ"ל שבשאר ·
א ל"ה פנים הנסכים כו' הנסכים בתו"כ עם ק"א המוספין כו' המוספין ·
לב א נ"ד ר"ש מערב · צ"ל מעריס והוא בפ"ב דתרומות וספ"ב דשבת ופ"ב דבילה ה"ב ·
ג שורה אחרונה קרע · צ"ל יקרע ·
ד כ"ד התם בזבחים מיירי כצ"ל ·
ל"ג א כ"ו לאמ"ד מדימו · כ"ב ואע"ג דמסיק התם והלכתא בכונן עכ"פ הוא ראיה כדי שלא לעשות פלוגתא רחוקה ·
ב ל"ב דם חטאת נשנב בטעות וצ"ל ובפ' דם חטאת ד' כו:
. א כ"א פנים קדשים או חולין · ובתו"כ עם ק"א בישל בו קדשים וחולין וקדשי קדשים וקדשים קלים אם יש בהם כו' ·
ל"ג ב ג נ"א ר"ש ובתוספתא קתני · כ"ב ובתוספתא פ"י דזבחים אפי' מירק ולא שטף לחמור ובשל שם כצ"ל ·
נ"ד וה"ט · צ"ל וה"פ .
ג ל"א ל"ב רובא דצבור הן · צ"ל ריבה דצבור והן ·
לד ג ג ולא עלה כ"ב ע' ובמים ה' : ו' : י' :
ד כ"ד פרט לעולת כצ"ל ·
ל"ו א ח פנים מה ממנו תרומה לה' כו' אף ממנו תרומה לה' כ"ה בתו"כ עם ק"א ·
ב פרק י"ב ברייתא ז' מתוך כו' לבוקר לימד על מגיגת י"ד שנאכלת לשני ימים ולילה אחת יכול ליום ולילה אחת ת"ל לבוקר הרי בוקר שני אמור או אינו אלא בוקר ראשון ומה אני כ"ה בתו"כ עם ק"א ·
ל"ז א נ"ב ר"ש ובמקום אחר [מכות נ' :]

דף עמוד שורה
ל"ט א ב זבח · צ"ל מזבח ·
ח אמרינן [כריתות ב' : ט'.]
ט ובכריתות [ט"ו ט"ז] ·
י [ו'] צ"ל פ"ג ·
ג י"ב וכן · צ"ל לכן · כ"ב וכ"ה בפסיקתא זוטרתי שאין הצבור נתפשין על היחיד באכילת חלב ·
כ"ב בתרומות כ"ב בירושלמי כלאים סוף פ"ח ·
נ"ז וכן דמו · צ"ל וכן נמי ·
ד א ב כו' צ"ל כי ·
א ט"ו הגהות המזה להניף כצ"ל קשה מיותר ·
ג י"ה דהויא צ"ל דהוה אמינא ·
ד ז פנים עולת תמיד לדורות עולת תמיד העשוי כצ"ל ·
ד שורה אחרונה הגהות בניו עד · צ"ל בגן עדן .
מ"א ב ט"ו הגהות נ"ו צ"ל נ"ב ·
ג ד כו' צ"ל וכתב ·
ד י"ז ל למה כו' שייך במכילתא דמלואים ס' שמיני ברייתא ל' .
מ"ב פנים שמיני ברייתא ג' על עונותיהם · בתו"כ עם ק"א על עונותיך ·
ג ה הגהות ט' · צ"ל ט"ז ·
ד מ"ב פנים יכול צ"ל וכל ·
מ"ג א ב הגהות שאין הכהנים · צ"ל שהכהנים ·
ו תמה · צ"ל תמוה ·
ז ק"י צ"ל ק' ·
כג כד ברור הוא וכעין זה כתבו כצ"ל והמזקוני פי' כו' צ"ל לעיל אחר עכ"ל הז"ר ·
כה כשנפטרה אמותו של ר"ת בעיר אמרת ואכל ר"ת בשר כצ"ל ·
ב ד אהרן ואל אלעזר כצ"ל ·
ג ג פנים למה אשר לא צוה כצ"ל ·
מ"ד א ל הגהות המעשה . צ"ל המשנה ·
ב ריש העמוד פנים ויאמר · צ"ל וידבר ·
כ"ח יכול אתה ובניך ובנותיך כצ"ל ·
מ"ה ד י הגהות שהיית צ"ל כמיות ·
מ"ו א ב דא"כ . צ"ל דאל"כ ·
ח מהם משמע כצ"ל ·
מ"ז ב ל"ב פנים יכול שאיני מוליא · צ"ל יכול שאני מוליא ·
ל"ג בעור אי בעור · בתו"כ עם הק"א בגד אי בגד וע' הגהות ·
ג ג הגהות מסרק · צ"ל מסרך ·
ד ט"ז פנים ואינו מטמא את הבאר אף הוא יטמא ממה שבתוך תוכו אעפ"י שלא יטמא את תוך תוכו ת"ל אל תוכו כשיפול כ"ה נוסחת התו"כ עם ק"א ·
מ"ח א כ"ג ולא כל האוכל פרט למוקף צמיד פתיל בכל שטף ונתון לתוך התנור יהא טהור והדין כו' כ"ה בתו"כ עם ק"א וע' הגהות ·
ב ט ת"ל אשר ישתה אין לי אלא שמילאן לשתי' מנין כו' ת"ל אשר יבוא עליו מים יכול אפילו הם בבורות כו' כ"ה בתו"כ עם ק"א וע"ש .
ד ז הגהות שצריכה להיות ג' · התיבות הללו מוקפים ·
מ"ט ב מ פנים ת"ל טמא · צ"ל ת"ל יטמא ·
מ"א מכונס ת"ל טמא דברי ר' יהודה בנבלתה כצ"ל ·
נ ג א הגהות סימן ד' · צ"ל סימן קכ"ד .
נ ד א ר"ש יולדה · צ"ל וילדה ·
ד לידה צ"ל נדה ·
נ"א ג י"ח דפ"א כ"ב דפ"א דף ז' ·
נ"א לאמר · צ"ל לאור ·
ד ד פ"א · צ"ל בא' · שורה כ"ז או · צ"ל אלו .
נ"ג א ז הגהות כגרים כצ"ל להגיה בפסיקתא · אלו התיבות מוקפים ·
א י"ז ר"ש [ט' : [צ"ל [ג'.] ·
מ"ה שמכסה · צ"ל שמא כהה ·
ג ט הגהות הוא דנקט מחי' · צ"ל הא דנקט מחי' · וממיה שני מיותר ·
נ"ד א ל פנים שחור . צ"ל לבן ·
נ"ו ג ג לא שנתק · נוסחת התו"כ עם הק"א להביא שנתק וע' הגהות ·
ג י"ט הגהות כצ"ל · ד"ת · שורה כ"ב עכ"ל הד"ת כצ"ל ·
נ"ז ב ט"ו י"ב · צ"ל י"ג ·
ג ט"ו ת"ל או אדמדם כצ"ל פי' דמלת או קדים דבא להפריד בין ירקרק לאדמדם להורות שאין מטמאין בפתוך ·
נ"ח פ' מצורע ברייתא ה' ויצא הכהן אל מחוץ למחנה וראה הכהן מה ת"ל לפי שנאמר ויצא הכהן שיכול כ"ה בתו"כ עם ק"א ·
ד ה ו הגהות מן תיבת ובירושלמי עד סוף הברייתא שייך לפרשתא ב' ברייתא י"א ·
נ"ט ד א ג ישראל · צ"ל יש"ר ·
ס"ו א כ"ה דבגמרא לא בא אלא לפרש כצ"ל ·
ב ב פנים שנים לשלשה · צ"ל שנים לשנים ·

דף עמוד שורה
ע א כ"ב פנים את בגדיו הא למ...
לעבודה טעון טבילה מ...
ע"א ד ג ר"ש פ"ג צ"ל קי"א ·
ע"ב א נ"ז ר"ש בנים · צ"ל שנים ...
ב ה בהליכה · צ"ל בהלכה ...
ג מ"ב שמעון · לעיל ס' צו...
זבחים פ"ד נדה מ' ·
ע"ג ב ט"ו ממינו · צ"ל ממונו ...
ד י"ח הגהות בהמה · צ"ל ...
ע"ד א ב יהודה · צ"ל יוסי ·
ב נ"א ר"ש ובהוריות [מ' ...
פרק י"ג נוסחת הספ...
הק"א אך ברייתא ב' ...
הוא בתו"כ עם ק"...
ברייתא ט"ו אחר בריי...
והר"ש פירשה בפ' קד...
ע"ה ב י"ג הגהות שהרי · צ"ל ...
י"ד לאחים · צ"ל לאחרי...
ע"ו א ה ר"ש [בתו"כ כו' ה...
ב כ"ח נמי חייבת · תיבת נמ...
ד כ"ב קל"ו · צ"ל קל"ה ו...
ע"ז ד י"ט ב ואינו עובר על כל...
עובר עד שיעבור כ...
כ כדתניא בתוספתא ...
ע"ט א ט"ז ל"ה הסגהות המה מ...
ד ו ומתקת · צ"ל ומתאח...
מ"ה אעפ"י שאין ישראל ...
שאין ישראל רשאי ...
דפרקין ה"ב וכדלעיל ...
פ א כ"ד המשנה מתיבת מפרש ...
מ"ה ו שלא יהנה ממנו ...
ב ח ולא קרי ליה · צ"ל וק...
פ"ב א ז הגהות דרשינן צ"ל דרש"י ...
ח ואפלל · צ"ל ואפ"ל ·
ב י"ט ר"ש בעכו"ם צ"ל ב...
מ"א ואינו מובן שוב ראיתי ...
ס"א כ' אדם טוא מי...
מיעוט ואין מיעוט א...
פ"ג ד מ"ד הזי על התותו צ"ל ה...
פ"ד א פרק י"ב ה"ג עד ע...
הגהת המעתיק ·
פ"ב א פנים קודם פ"ט הגהה ...
הק"א לא שינה ...
הברייתא ד' מפ...
י"ב ברייתא ט"...
פ"ד ב כ"ה פנים עונש שמענו א...
ד ו ר"ש מתיבת מפרש עד ...
הגהת המעתיק ומ...
עד סוף העולם ·
מ ר"ש אבין צ"ל אחיו .
פ"ו ד ד מפיק צ"ל מפיק ·
פ"ח א ז אינו צ"ל אונן ·
א ח פנים אבא יוסי אמר ...
פ"ט א כ"ב ת"ל אשר יקרב · כ...
ת"ל אשר הם מקדיש...
ג שורה אחרונה ר"ש ונתערב ...
צ"ע פ"ה דר...
ד א טמאים צ"ל טמאה .
צ א שורה אחרונה ברביעית לטמ...
פ"ו : ד"ה ה...
כאן וע' תוס...
דאיכא מסקין ...
צ ב ל"ב ל"ג פנים ונשאת לעב...
עם ק"א נש...
צ"א א י"א ר"ש ונשאה · צ"ל ונש...
כז מקשים כו' · כ"ב ע' ...
בכעורים ·
שורה אחרונה נ"א ובכרית...
ד מ"א ובפ' בתרא [דנזיר ה...
צ"ב ד' ב ג תעשה . צ"ל תיעשה ·
כ"ג דגבי בהמה · כ"ב צ"ל ...
ברייתא ה' ·
צ"ח ג א איוב כ"א כ"ח ·
י"ד שמיני פרשה ז' ברייתא ...
י"ח [ס"מ] צ"ל [פ"מ] ·
ד ד אמרים · צ"ל אמרון ·
מ"ז מעורכין · צ"ל עורכין ...
צ"ט ב כ"ח הא · צ"ל הו"א ·
ב א פנים לשם · צ"ל לשני ·
ק"א א כ אלא כהאי תנא . כאן שיי...
ק"א א כ"א פנים ו או שדך ל...
בתו"כ עם ק"...
ג מ"ו ר"ש פ"ה דבלאים ...

HD WIDENER
HW QSCH 3